

**Dr. B. R. AMBEDKAR
OPEN UNIVERSITY
LIBRARY
HYDERABAD-500 033**

ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯ

శ్రీ కృష్ణుని జననము

1948

1 అడుగు

ఋషి వరుణ :

శ్రీకృష్ణ మాస్తి తత్త్వ రాసనము

మహాకవి శ్రీ బాపిరాజు రామమూర్తి

శ్రీ ర స్త్ర.

శ్రీ కృష్ణ ని జ న న ము

లాలిపాట. శ్రీకృష్ణని జననము—కంప వంశము

కస్తూరి రంగరంగా నాయున్న కావేటిరంగరంగా శ్రీరంగరంగా
 నినుబాసి యెట్లునేమరిచుందురా, కంసుగిల్చి సంహరింప నద్దరుకు అవ
 తార మెలైనవుకు దేవకీగర్భమునకు కృష్ణవతారమై జన్మించెను నీకు
 రాత్రుగ్గు ఒక్కరాత్రిక యేకరాత్రికచేసేను ఆదివారముపూటను అష్ట
 మీదివనుందు జన్మించెను, తలనోటి జననమైతే తిలకుబహు మోనంబు
 వచ్చుననుచు యెదురుకాళ్ళనుబుట్టెను మేకుగుమ్మదోదులను బుపె
 వవుకు నెత్తుకులోడింది అవుకు ఆ బాల కావున మేడ్చూరు, వన్నె ఎత్తు
 కొనవేనాతల్లి దేవకీ వందవంబునొక్కొక్కహీవంబుతో కురీదియన్నావుకన్న
 తల్లిడి నిన్నెట్లు ఎత్తుకొందు నీవొక్కనిమిషంబు కాకున్నా గంగకు
 ప్రార్థించు జలవిధులు గంగ కామప్పొంగెను గంగవడిలోనవలెను దేవకీ
 జలకంబులాడె కాను ఇకనైన నెత్తుకొనవే నా తల్లి దేవకీ వందవంబు,
 కాని బాలనివలెను నిన్నెట్లు యెడ కాసియుండకలెను, నీ వాగ్యమాయె
 కొడుకా యింకొక్కనిమిషంబు కాకుమనుచు కామధేవు నవ్వుకు
 దేవకీ మదినుందు దలచగాను పాలవర్షము గురిసెను, అప్పుడా బాలపై
 జల్లగానే తడినస్త్రమునువిడిచి దేవకీ పాడినస్త్రమునుగట్టెను, పాత్తు
 మీద వవుకు బాలుండు చక్కగా పెరిగెనెను, తన రెండుపాస్తములతో
 దేవకీ బాలున్ని యెత్తుకొనెను, అడ్డాలపై వేసుక ఆబాల చక్కదనము
 చూచెను, వసుదేవునిదమ్ము యివిడ్డ యైకంకవాసుడమ్ము వనవీర
 వోరుడమ్ము యి విడ్డ వందనోపాలుడమ్ము నీతాళగ్రుడమ్ము యివిడ్డ

శ్రీరామచంద్రుడమ్మ శిరమున చింతాజని నాతండ్రి నాలుకను నక్షరము వండ్లను వగునువేది భుజవాఁడు శంఖచక్రములుగలవ్ర వీవున వింజామర నాతండ్రి బొడ్డురా పాఠశాలం బరికాళ్యతామరము అన్నియూడెన్నవి కవాడుతండ్రి నీరూపు చక్కదనము ఆ బ్రహ్మ ఎన్నోర్పువాసె తండ్రి అన్యకాఁగిగర్భాబున యేలబని స్త్రీకయ్య మాయన్న కంసుడు వచ్చువేళ యెరన్న విన్న నెత్తుకొని యేతోవపోదుగా కన్నతండ్రి ఆ చక్కదనము చూచి దేవతే శోకింపసాగెనును తల్లిశోకముమాన్వగ మాధవుడు తా నిట్లెడేసెనపుడు పెద్దబాబ్బలుపెట్టుచు మాధవుడు గట్టిగా ఏడ్వసాగెను శోకింబుచాలింపరా దేవతే బాలుణ్ణి యెత్తుకొనెను నాయన్నపూరుకోరా నాతండ్రి గోపాల వవరించర అల్లడుగో బూచివాడు నాతండ్రి వస్తాడు వవరించర బూచి నవర్దించును వలివాడీ బుద్ధియింతుడు నన్న బూచేమిచేయవన్నా వాతల్లి బూచి వన్నెరుగునమ్మ నీవుణ్యమాయెకోడుక నీవొక్క విమలవాఁడు తాగురన్న అల్లదిగో జోగివాడు నాతండ్రి వస్తాడు వవరించర, జోగి నందుల నంచులు యేవేళ నాడవండగాను జోగేమి చేసునమ్మ బూచి జోగి వన్నెరుగునమ్మ నాని భయమాయె కోడుకా నీవొక్క విమలవాఁడు తాగురన్న అల్లదిగో పాను వచ్చి నాతండ్రి గోపాల వవరించర పాములకురాఁజయునా శేషుండు పాన్పువైనుండగా పామేమి చేసునమ్మ వలివాడీ భయమాయె మీకేలనమ్మ మేముములు నీమేను నీలాల హారముల నడుచుడు వ్రానివాడు నాతండ్రి నీరూపు నీచక్రవా నిన్న నే నెత్తుకొని యేతోవపోదుగా కన్నతండ్రి మాయన్న కంసుడు వచ్చువేళ యె రన్న కాల నాకేమి భయము లేదెట్లీ వాకేమికోరునులేదె, మామూను కంసుడు తేమ్యవి నిన్నడిసెను పెడరుకాళ్యతో అందియ్యె నూరమున నిలుచుండి మాడునమ్మ కాళ్యచక్రములుగలవ్రనా పేకుఘనుడు శ్రీరాఘవుండు మానునన్నెఁచడు యీవేళ నన్న వెరపించవస్తేమా మామూను నాచేమి భయమిపోదే నీచకు సుమ్మ వచ్చువేళయెనమ్మ

కొని చీరలుతీసివేసి గోపికలు జలకమాడుచుండిగా తీసివ్రుంచిన చీరలు
 కృష్ణుడుతీసి యాపొన్నమీదవేసి వేణునాదం పూరించుచుండ నా యా
 ధవుడు జలబాళ్ళులు దగ్గించుడు జలకంబుచాలించి వచ్చినూచి మువచీర
 లేమాయెనే ఓచెలీ యెంతపని చేసెనమ్మ ఓచెలియ యేమియాశ్చర్య
 మమ్మ వెదకుచు కొండకుండె నీళ్ళలో ముప్పి యుండిరి కొందరు అవూడు
 గోపికలలో నొకయింతి తాజాద శ్రీకృష్ణవిజాయతో యన్మలార యె
 లార యెలార రారెయోకొమ్మలార యాపొన్నమీదనున్న చిక్కి
 వ్లమ్మను అడుగుదాము ఇవ్వరామాచీలు ఓకృష్ణ యివ్వరామారవిక
 దండంబుపెట్టెదమురాకృష్ణయ్య దయయుందిదయ సేయరాఅందరు నొక
 చేతితోదండముపెట్టగాచూచి తానుపొందుగా మీరందరు దండమురెం
 డుచేతులబెట్టరే ఎంతపనివచ్చెననుచు గోపికలు మానవధంగముకొండిన
 నుదేతనయునకందరు గొడుచేతులబెట్టి పొందుగావలుకున్నకృష్ణుడు
 వేరువేరుగయిచ్చెను నాకుత్ర రిట్టునీమొ జనుచు నొకొకరితో నగచి
 రవుడు మా యాడుబిడ్డ యివుడు కొట్టుకో మాగాన దండించునో నా
 మిగడు నన్ను బ్రతుకనివ్వడి నేనేమిసేతునమ్మా కన్నారి రంగ రంగా

ఆనందంపాట

ఆనందమానందమాయె శ్రీరామాదు పెండ్లికొడుకాయెను అల
 కానకి పెండ్లికూతురాయెను చివరల సుఖోపమాయెను సురమును
 లక విసవేడుకలాయెను ఆనందమానందమేమనుచునే | అ | శ్రీతారాముల
 పెండ్లిబాడ సతివతుల స్త్రీవుడువుల్లూరుదెను చతురంగబలముల్లె
 చేరెను అతిమోదమున వివెనరుల్లె పొగడుచుండ | అ | వశిష్ట నాగ్నీ కాదు
 లొద్దిరే వేగలర్పించిలవ్వాముల్లెరిగి నుంధగినిజాన్పి ముక్తి లంగ

నామమల్లె సంతోషించిరి । ౮ । కట్నంబు ల్కాసులిచ్చిరి కట్నముల్
బంది కోవలుఁ గూడి భూసురాంగవల్లెగూడిరి । ౯ । పుష్పతాం
బూల చందనం ల్గూర్చి పసిడిపళ్ళెముల చేతబూసిరి దళరథాత్మజ
నకు రయముతో హరతులొసగిరి । ౧౦ । పంకజాక్షుని పెండ్లిజాడను
శంకరబ్రహ్మాదులెల్లగూడెను యరువంకలజేరి కూర్చుండెను మంభం
వీరభద్రస్వామిదాడతో నింక చూరమా । ౧౧ ।

సతిపతి సంవాదంబును తలుపుదగ్గర పాట

చిలుకలకొలికిరో చిత్రకవాటము బిగియించుటతిగనేమి ఈవగల
గుండపనియేమి పాలు అడుగుటకు యెక్కడదొంగవు వదలర వదపో
వోయి నీవనితిఁ జరగదోయి । ౧౨ । నీకు మించినవనీతిలు నాకిక యెవరు
లేరుగద యింతిశాంతుడన పూబంతి నీ బూటకంబుమాటలు కాటలు
దెలిసెను ఏటిఁబాంకేవో యికనాటదు నామది పోవోయి । ౧౩ । కలలో
నైసను కల్పిరో ననువినా నన్యకాంతనెరుగనే భామా చేజేసిన నత్యా
లేమా యె నన్యసత్వముల నీతై యుంటిని నత్యమా జెప్పటకేమి నీవుబలు
యైతిలఁ న్నక స్వామీ । ౧౪ । భామరో నీపై ప్రేమచేతనే వట్టుకీతాంబ్ర
మలుదెప్పి బహుప్రీతిచేరి ఎటులాస్త్రీ కీతాంబరములు రాతిరి తగిలిన
నాతియ్యడగవోయి బహుప్రీతిచేకొనవోయి । ౧౫ । కనకపు సొమ్ములు
కమ్మలు జమీలు కానకదచ్చితి కొమ్మనుచుకొని, బంగారుబొమ్మా
కనకపుసొమ్ములు జమీలు కల్పిచ్చిరావోయి దానివల్కులు విసగ
గోయి । ౧౬ । గడచినవెనుక గడచినకామక కాంతరో నను కరుణించి
నను నీచెంతనుచేర్చి మన్నించు కేరుచు నాకిలికిర్రునదీసెడ వరవరసిం
చాపురవావ తివ్వలన్ని మన్నించుము యాళా । ౧౭ । చిలుకల

లా లి పాట

రామలాలీ శుభుశ్యామలాలీ, రామరసమయిన దశదధతనయా
లాలీ శ్రీరామ లోకనాయక, శేషాశయనారాయణాచ్యుత నమగన్న

తల్లిదండ్రులు చిన్నిమొద్దుల వాడున చిన్నికృష్ణవృత్తి వాడున్నారని నీకు
 ప్రవృత్తిపాపమిచ్చెదను వెన్నపాలు నేయి ఉక్కుపాలూ నీవుతిన్నగ నీవించ
 వయ్యి తియ్యగానందు వంపంగనూ నె తలంటి స్వామిలోనీకు నీవు
 తోడగాంచుదు కైరీరా నేమిదర్శన భూన పావ పోదకావును మనన
 మబ్బుబ్బిదురబొమ్మ యెచ్చగిలాగిగా! - ద్వా. నొట్టిగా యెనుమా
 నించే మొద్దులపావడున్నాడనుచు మిరిసిచూచేవు : ద్వునేసి రెమ్మ
 సంజ్ఞచేసేవు దగ్గరకురమ్మ యెంతో నగలుపోయేవు కట్టలు అంచులు
 ఘట్టుఘట్టున మ్రోయగా ఘుఘులుకలయిన కాళాగమూలు శివశివ
 నీయింపు చెలగిచూచేవు పొంగముగ పామిత్రిక పొల్పుకలేను ! గా!

మంగళము

రాజగోపాలునకు మంగళం రాజగోపాలునకు మంగళం
 పూజితరాజునకు పద్మాశ్రీదేవకు సురాజసమీపకు మంగళం ! గా!
 రోమరహితునకు సుధానాథున్నకు శ్రీమతి తామరి ! మంగళం ! గా!
 భూసురవీరునకు దశరథరూపునకు శ్రీనివాసకు మంగళం ! గా!
 మూరజవకునకు మంగళాభిషేకు మందరిధికునకు మంగళం ! గా!

నమా : నా.

సమస్త నేత్రరంగములకు శస్త్రచకిత్స లేకుండా

బాగు చేయబడును

భర్తలంగాయంబేద నేత్రవైద్యుల,

మెయిన్ రోడ్, విజయనగరం

ఊర్ధ్వ దేవి నిర్మ

1 అం

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్మ
 పంతులు, రాజమండ్రి.

శ్రీ రత్న డొర్రిల్లా దేవి నిద్ర.

శ్రీరామభూపాలుడూ పృథ్విశేకుడై కొలువుండగా భరతశత్రు
ఘ్నులపుడు సౌమిత్రివరుస సేవలు సేయగా నూగుతాత్మజులపుడూ రాఘ
వులకేరి పాదములొత్తగ సుగ్రీవుడొకొలువులో కూర్చిపోనగుడై కొలు
వుండగా తుంబురులునునారదులునుయే శెంచిలిలిచి గానము సేయగా రవి
భాదులూ సభలలో యింతిసుభగమ్మముననొట్టినూడా నరకాదిమానీగ
ద్రులు కొలువులో శాస్త్రములు పెట్టించగా నేల దేవతలుకొలువ ఉద
యాన పుష్పవద్ద ముగురిసెనూ సభయంత కలయూచి యే శెంచి పోయి
షమున జానకీవతిముఖముహూదినెలచి విని యుచుకోట్టెనెల్లిగక్కునూ
దేవదేవేంద్రవినుమా మోక్షేష్వరము తెలిసెను చిత్తగిలపు సరశేషుడవని
రించ ఒకచిన్నమనవిగల్గెనెల్లికను ముందుమనమిచ్చి యునుగాను ము
ద్దుమరదీవెంటను వెయిన మైరాగహూది నెల తెలియమనూ యెనుడొక్క
లావస్తు నీవుండుమనుచు సౌమిత్రిమరణ సేవించి రాకు మొదలుగ
నియ్యపై కనుమూసి నానినవలెమనుచున్న యింతి స ఆనెనిచ్చిశమ్ము
ఇందుముఖక పేకంపుడి పాదపతి యాగానుకొట్టెనెల్లి వెలుగంగ విసరా
ముదుతపోసిచూడ నెం శేననమదిక గిగునిచారములుట్టెను ఆశ్చర్యపడి
రాముడు | గక్కునలపై లక్ష్మణుడమ్మనరమ్మలక్ష్మణక్కున యుదితనూ
రమనీనెడకాసియుండగా నెడునా యెయ్యనను నియురానిరగ్గరకు నీవు
నోయి నరనల్లాపలచే దుఃఖోష్ణశమలెల్ల మాన్పవయ్య అన్నమాట
లకు రామానుజుడు మహాప్రసాదమనుచూ అసీమకుసుగక్కునాసభ
విడచిచను దెంచె నెనగృహముకువచ్చె లక్ష్మణుడు చలనా న్నతంపువాళ్లిరు
గడచివచ్చి కేళిగృహముజొచ్చి యెలక్కున్న కిరవాణిమూచెను

కోమాలీపాన్పుపై నీకోడవత్తి కోకపవరించివేగా తొడుగులను ధరించి
 వేగా చల్లనినీళ్ళి పూరించెమేనా ప్రాణనాయకి పాన్పుగాగూర్చుండి భా
 పించెవిరహమ్ము నాకొమ్మ నీ ముద్దుముఖము సేవింపగోరిగాదె చంద్రు
 మా తాంబూలమెడి బాయును ఒక నేనగుమోవిచిగురుకొసయా అమ్మ
 తధారలు కురియగా పలుకవే ఆత్మచల్లనశాయవే చిట్టితామరబోలేటి
 వాడములుకీలించవే స్వరము నాతన్ను తామరచియున్నా ఆకొమ్మతమక
 మున వణకదొడగే ఆయ్యమీ పెరియ్యమీరింతయాగడముకొ స్తిననం
 గుగొందులు నెరకుచూమీరింత తప్పశాయగవ స్తిరి ఎవ్వరూలేని వేళా
 మీరిపుడు ఏకాంతముల కొన్నిరా మాతండి జనకరాజువంటి మిము
 ఇట్టసేయకమూరూ మాయక్క గానవిన్నా మీకిపుడు ప్రాణములకు
 హానివచ్చు మాఅక్క-మరికవిన్నా మిమ్మిపుడు బ్రతుకనివ్వరు జగతిలో
 హెచ్చైనవంశానికి అపకీర్తివచ్చె వేనేమిజేతూ కీర్తిగలయింటబుట్టి అపకీర్తి
 వచ్చె వేనేమిజేతూ ఒకడాలికోరెగదా ఇందునిఒకలెల్ల హీనమాయెవర
 పదినికోరెగాదా నానామకు మూలమో హానమాయెను ఒకడాలికొరెగా
 దాకీచకుడు పాపాలుగోలుపోయె ఇట్టిదోహములు మీరూ యెరుగుం
 యింకదోహముకొన్నా ఆకతో పబుబ్బరామావంటితల్లి లేదా మీకును
 అరుచు ఉడ్డితలకుగా అక్కకుమిని నగచి యిట్లునెను శ్రీరాము త
 మ్ముండకీ అది పరగవచ్చి నోనొకగుగలరాజునకు నల్లునిగానతేభూమిలో
 పరమిగా నెవ్వని కెరకుమున బుట్టిగా తేడెనోసీతకు మరిదిగానా సీత
 మిదగా నెవ్వకు భూమిలోపట్టి నెను యెరుగా ఉర్మిభావందురే నీహా
 నబాంకమి మువ్వము వశరథుని నెవలసియో అక్కడజానకీ చెరబో
 యెను రావణుని సంహరించి ఆధరణిదేవి పోడుకవత్తి నీ చేకొన్నయిందు
 ఎదినా రోకోడకీర్తికే బోవకును పితమరిదివిగానా తేడెనో దయ
 ముచి వేలుకొన నిన్ను కాపిసి మొదలూ ప్రాణపథ నిజి

హారములెరుగనే నీవు లేవాకున్నను వోనఖ ప్రాణములువలెనే అనుచు
కన్నులజలములూ కారంగలక్ష్మణుకు తాబలి కను కత్తివరదీసి యపుడు
లక్ష్మణుకు తావేనుకొందుననెను అనుచు గాఢమునాయగాఢాద్రిభాగద్ద
ల్లివడిలేచెను ప్రాణేశుడగుటదెలసి కోమలికప్రాణము శేఖరిగైపతిపాద
పద్మములకు కోమలిపంకజాక్షి మొక్కను పాదములపైనియున్నా గెన
నతికనికరమునా లేవనెత్తిగుచ్చి కొగిటజేర్చుకూ శాంశకుశ్యజలములు
ముడిచెను మారండ్రి జనకరాజు మియునమ్మి మరచికళ్యాణమిచ్చి మా
నావతల్లుడనుచూ నెలియక మదిని యుప్పొంగుచుండ చిల్లిమొకది
క్కునుంచీ సమయమున చిన్నయిల్లురుయుననిరాజునుచు ఉద్ధృత బలు
కగా లక్ష్మణుకు మనసులో చింతింపుమి మఃఖరసమహిమినిగాయుండెడి
సుదతిభావమ్ము దెలసి చీంతింపనిక నేటికే ఓబాబాబు ముట్టులాలింపును
నిరుగిపడునాలుగేండ్లు నిమిదిదిచి ధర్మిస్తినే నాము అహోని నలు
నుయెరుగనే అతిమీదయానపుణ్యపునఃపుల స్త్రీలను యెడి బాకీ పూర్వ
జనను సమనమూ ఎన్నెన్నియుగములైనా ఇది మరలు అమరవిచ్చి
తీరదూ సతికనులచింతించి కోసల్యము పెడకనానెడచ్చి గిరికిరీము
నుంచియో కోసల్యంకనులగిరినందున కనునల దెచ్చియో ఓచెరి
యపన్నీరుజలకమాగు మెలయునెల్లప్పుడో లక్ష్మణునకు మరల కోర్కె
రిపుడు బంగారుపూలపట్టు పాక్షిలకు బిగుమిరాగిచ్చెను కోటిసూర్యుని
ప్రభో వెలిగిటిమేలయినరవికదోదక కాధినిగములకమ్ములుమాదిల
కేయలంకరించి ముక్కలతిగుచూర్చిము అట్లన్నముదుముఖమున
ర్పిమరక్కాలకంకమాలాలక్ష్మణు పెండ్లధీయించెను మిలేనిమాణి
క్యముపతిగూడి నిలువుటద్దముచూచెను సిగ్గుపడికిరికొంచుకుఉద్ధృతి చిగు
నవృశోనిలచెను భోజనపువాలలోను ఆమాణెముక్కలకీ మీదా రా
జశేఖరులవ్వుడు దేవేంద్రభోగముతో గూర్పుండెను మరదలా మాణి
క్యరమామ్మని తోడుకవచ్చెను మురిపెంపుసిగ్గుచే తాచిలుకకాలో

ముఖమునంచుకు హంసనడకలచే తాపదముల అందెలురవము
 శాయా నయ్యారముచూపుసానుండ నొకయొప్పులాకుప్పవలెనుకులు
 కుముడులగుమ్మను సుమిత్రకొడుకుపొత్తునయంచెను బంగారుపల్లెర
 ములా పంచపదార్థములు విక్లించెను పెండిగిన్నెలనేతులుకొసల్పవేడుక
 పోవట్లించెను అపునెయ్యితనములు సూమిత్రకొమరునికివట్లించెను కొ
 సల్పగారాములాపట్టపువ్వులశాంత తానుపలికెఅన్న పదునాలుగేండ్లు
 అడవిలో అహారనిద్రలునూ ఉన్నబడలికదీరా నేడు మనయూర్మిళతో
 గారగించు పిండివంటలు నేతులు బాబ్బట్లు పంకిగానారగించుమూగడా
 పెరుగుమీరు మజ్జగలు వాంఛదీర తాగుషీకరించిలేచినగపూర్ణమా
 రగించినించిరి గంగజలమున హస్తమాకడిగి తాంబూలములు శాయ
 ముండి చేడవిస వేజానకీ సీచెలియయూర్మిళాబుద్ధులన్ని భమిడిపానుపున
 సారసీయుండ నొకపదునాలుగేండ్లుపణతి కుండనపుప్రతిభలూ ఈమక
 కిళలుయిందుండిదాగున్నచో వృష్టితగులాకుండను నీలానివ్యాభులివ్వ
 నమ్మా అనిశాంతబలుకగాను విని సీతవినియమునో నిల్లనెనుస్వప్నంత
 ప్రిమాశ్రీరామచంద్రలక్ష్మణదేవగా భరతశత్రుఘ్నులు మొదలూ
 అయినట్టి వృద్ధిపేకులకూ ఇంద్రాదిచంద్రులను వలపించేటిచంద్రులు
 మీతెమ్ములు వృష్టితగులాకుండను నీలానివ్యాభులివ్వరమ్మా అని
 సీతబలుకగానువిని శాంతిచవునూ నిల్లనెను అక్కచెల్లెండు మీరూ
 మిక్కిలి సౌందర్యశాలులన్నూ మాతమ్మలనలుగునీవలపించేటికాణ
 కు వృష్టితగులూ అని శాంతి బలుకగాను విని సీత నవ్వుతు ఇల్లనెనూ
 నూయన్న ఋష్యశృంగు నీకునసులోకూడి యెడబాయకున్నా యేమి
 యెరుగనితపసి ఓవడిన కేళించివిడిచినావు తామరా కమలమందువృష్టి
 యోధరగిపై నిలువలేకా ఈశ్వరాజనకునింట ఈశ్వరాధననుఖండించినే
 నూకోమలీసీతసీత కోడలవు పావనమాయె గృహమూ అలసినచ్చిన
 కొడుకుకూ సూమిత్రహంసపానుపు బరచెనూ పట్టతలగడలువరచి

స్త్రీలవ్రతకథలు.

(1, 2, 3 భాగాలు).

రచన: శ్రీబాలాంత్రపు వేంకటరావుగారు.

అంధగ్రామమునను, బాలాంత్రపువాని నోములకథలు పరిచి
ముంట చెప్పికొనుట విశేషముగనగును. అప్పుడు స్త్రీలంతా సులభ
ముగా జదువుకొని యా నోములు పట్టుటపై చక్కనివృద్ధిలో నులు
వైన శైలిలో వ్రాయబడెను. ప్రతిఅంధగ్రామ వాస్తవములందు లాగు
కరించదగిన గ్రంథరాజము. యిట్టిగ్రంథము ప్రతియొకరియందుటపాభా
గ్యమున్న వింతలేదు. మూడుభాగములుకలిపివున్న ఈ పుస్తకమునందు
శ్రావణమంగళవారముకథ, వరలక్ష్మీ వ్రతకథ, సంహతు తాంబూ
లంకథ, మాఘపు అదివారంకథ, పోలి పుల్లమునకు వెళ్ళుకథ, పోలా
మావాస్తవకథ, కుంకుమగోరీ నోముకథ, పండుతాంబూలాలకథ,
గంధం తాంబూలంకథ, చిలుకుముగ్గులనోముకథ, నిచ్చిదాసంకాంక్షి,
స్తలాసగోరీనోముకథ, పహసాపహాసాలకథ, భాగ్యాదిపాపమునోముకథ,
అట్లెద్దినోముకథ, కళ్యాణగోరీనోముకథ.

మున్నగు 46 కథలు యందు పొందుపర్చబడెను. మంచికథ
గున్ను, చక్కని అచ్చుతో ప్రింటుచేసి అంగ్లీతోకాసి కప్పున్నది. ముద్ర
అదను బారవిడువక వెంటనే ఒక కాపీ తెచ్చించుకొనుడు.

వెల 50 00 మూలకాపి.

తయ్యవారు:—

కాళహస్తి తమారావు నన్ను

పంపూర్ణాంధ బుడిచి, రాజముడి.

శ్రీరాజేశ్వరి పెన్. రాజముడి. 4. 4. పన్ను 4 60 కా. 1000

శ్రావణ మంగళవారం

పాటలు

1948

1 అంకం

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్న్య
సంస్కృతాంధ్రాబుక్ డిప్, రాజమండ్రి.

శ్రావణమంగళవారపుపాట

ఈశ్వరాపుత్రునకు - గజానతారునకు పార్వతీతనయనకుభక్తి,
తోనూ- వాక్కు-సుద్దీనిచ్చునైభోగరాయునకు- శారదాంబకునేనుపన్న
తింతూ-జయమంగళం-విత్తశుభమంగళంమంగళకౌరూకధామహిమీ
దవెలసినాపాటగావించెదాథక్తితోనూ - మహిమీవకరాజసంతానము
లేక సాభాగ్యపదవి తానేనుచుండె జ! పరమేశ్వరుడు తనయూత్మలో
హరిపించిఇహపరాదులవారికి మనుచులింగముతానొక్క జంగమాతా
రమై గురుధర్మభోరాండమనుచువచ్చె జ! సుకమీనుంచి దిగివచ్చి
యావతీ బంగారు శ్లేముతోనాడెముగనూ - నణదిరాగాచూచిపరమేశ్వ
రుడుతాను నిమిషంబులునుగాపోయెనపుడూ జ! ఇరియేమి సోక్యమో
యెరుగంగవలెననీ మరుదినమునాటికీ ముందుగానూ - మునుగుచాటు
యపుడు కాచికొనియుండగా-గంబుల మోగుచువచ్చెనిపుడూ జ!వచ్చి
నజంగాన్ని పోసకపట్టుకొనియిదియేమికారణము అనియడిగెనూ పుత్ర
ప్రాతులులేరు మీచేతిభిక్షం హరహా అంటరాజనిబల్లెనూ జ! నూ
కేగతియనుచు సతిపతుల్దిద్దరు నాన్వేగ మొనరితి నివునికపుడూ జ!
శ్వరునిగూర్చి తపస్సుచేయమని అపిచ్చిపోయె ఆజంగము జ! సతీపతి
లిద్దరు రాజ్యములువిడిచి పరమేశ్వరునిగూర్చి తపస్సుచేయ వారిధక్తి
మెచ్చి పరమేశ్వరుండుపుకు క్రిత్యక్షమయ్యెనూ రాజకపుష్పా జ! ఇచ్చి
తినిబకవరము మెచ్చితిని పొమ్మనుచు స్త్రీజన్మమో పురుషజన్మమనగ
ధర్మవతియైసర్వపుణ్యవహినిత్తునా - పదహారువత్సరములనుతులనిత్తునా జ!
సతిపతుల్దిద్దరు సమకూర్చుకొనివారుపరమేశ్వరునితో భాషించిధర్మపతి
సీచూచితాళ లేముమేము పుణ్యమేమోగాని పునుకననూ జ! తో

కీముందరా కాళికాగుడి వేనుక - మాతవృక్షమునందు ఫలమున్నదీ-ఆఫలము తెచ్చుకొని భుజియింపుమనిపలికి అంతర్గానుండయ్యె నావుడే డూ||జ|| ఆరాహర్షమున ఆవృక్ష మెక్కి-యుఆఫలములన్నియు కోసీతెచ్చి పణతిముందర పెట్టినిచ్చిచూడంగానే-చక టేఫలమయినోప్పుచుండె||జ||ఈ శ్వరుండిచ్చిన ఫలముప్రాప్తియింతే-అధికఫలమువచ్చునా-యతివమనకూలనుచుభుజియించంగఅతివగర్భమునిలచి-ననమానములునిండె నాతికపు సుసూర్య తేజంబులలో వొప్పేటిసుతునికి-పుత్రోత్సవముబుట్టేబుణ్యకాలి సంతోషమున రాజునామకరణం వాసెనా-రాయశాయవినామమిడిరి||జ|| రాజకుమారునకు రమణులందరుగూడి పుగులమరాజెట్టి వొప్పుమీ నాకి-వృష్టి తాకకుండ చుక్కబొట్టూ పెట్టెగిరసంటితొట్టిలోనుంచిరపుడూ ||జ|| బాలప్రియమునాడు బాలతోడుగులుతొడిగి|| ఆటప్రాయంబునా ఆటచూచి నాటవెంచినవానినూటపెంచినట్లు కాళియాత్రీకుచాలధనము వృష్టి ||జ|| కాళికిబోదామంచు ఘనముతోయిద్దరూ కాళిపట్నానికేవచ్చిరి అనానిసంబోకతిచాలబడినకగొని పరమేశ్వరాజుచే - నిలచిరపుడూ ||జ|| శ్రావణమ సానభౌమనారమునా మంగళశౌరునూ పూజింతురూ-అంగనలుతామరిపూలు కొయ్యారాగా రాజకూతుగువచ్చె రమణివెంట||జ|| పుణ్యాంగనలెల్లపువ్వులుకొనుకురాగానందశివశిరాజునడమానిలచె||సత్య నాళికన్న మాంగల్యుడితియని-చెరగుమచి వేసికొని శీఘ్రముగానూ||జ|| అకాతినగగులో ఆవధువసులునిలచిపోలలోనుండిగనూ-అక్కడికిచను డించితన్నంతిసిమిషమున-అక్కడకొనిపోయి-మధుపర్కమిడిరి ||జ|| తాజునుపుశాస్త్రాలు అన్నియునుగావించి-రాజహోమము వేల్చెరమణితో రూ అన్నిసాక్షిగవెండ్ల అడిగానతిగూడిన పురుషులకు మ్రొక్కునంభ్రముముగ||జ||వధూవరులకుయిద్దరికి వొప్పుబువ్వంబు చేలుంచిరచ్చోట శీఘ్రముగనూ-రాజులందరూతాము రమ్యముగ భుజియించికరములూ కడుక్కొనిగడ్డినుండ||జ||చి త్తరువువాగిసాచవి కెలోపలనుంచి పట్టిమంచము

చాల్చిపరపుపరకికస్తూరిపునుగుజవ్యాజిమొదలుగదెచ్చి వాష్పతోకలి
 సిరి వధువరులకూ ||జ|| గిన్నెలో పాలు చక్కెర తేనెయుధ్వుతములు ఆ
 రగించంగ బెట్టిరికర్పూరభాగాలుపచ్చనచెంబుతోపన్నీరు తెప్పించివుంచి
 రవుడు ||జ|| దంపతులిద్దరు యిపుతో భుజించి-సంతోషముగనుతాం
 బూల మొసగి-పతితోడమీద దలమానిచి గిన్నె భక్తితో పుంచె
 నూగుర్తుగాను-తూగుటుయ్యలపై దంపతులిద్దరూ శయనించి నిద్రలూ
 సేయగానే కాబమృత్యువునకు కాలసర్పంబయి బాలకునిగతునంగ బొ
 చ్చెనపుడూ ||జ|| మంగళశౌరీమగునస్వప్నామందు-నీపతికి కంగవసుయ
 మీదిమాంగల్యపతినిద్రోశీఘ్రముగ మేల్కొనికనులు మగుగదరిచేచెలి
 యాచూచి||జ|| సుమాంగల్యపతినిద్ర శీఘ్రముగ మేలుకొని కన్నులూరె
 రచికలియచూచీ కృష్ణసర్పముచూచి కలకలనవ్వుచువ్వర్షకలశమువెచ్చి
 యుంచి ||జ|| బాలభక్తిమెచ్చి నాగేంద్రుడవలెకు కలకలంబులో ప్రవేశిం
 చెనపుడు ||జ|| చుట్టుయిట్లునులరినువలించియుండి ప్రకటీణంశాక్షి
 మ్రొక్కినిలచె||జ||ముత్యాలుగూర్చిన రవికేతానుని చిదివానినాక్కరి
 యెదుటనిలచె-పతిప్రాబాల్లుకొనిపడి బాక్షి తానుతి-క మరించికు
 నిద్రపోయ ||జ|| అకుఁగోదయంవేలెరాజుమెలుకొని కేళిగ-పముమన
 గడచెనిపుడూ యెవ్వరికెప్పుడొద్దరూనిష్ఠికాశిచేరికీశీఘ్రముగనా||జ||
 తెల్లవారంగాని యెల్లప్రజలూలేచి పన్నిరుచిల్కి-ముగ్గులుపెట్టి-తా
 లుగద్దెలురమణులువుంచి-వధువరులువొచ్చి నిర్విరపుడు ||జ|| పెళ్ళికూ
 తుర్నిలేసి శృంగారములుజేసి-రత్నాలగద్దెపయివుంచగ నె-తప్పకవధువు
 వసుని ముఖముతానచూచి-తనపతికాక్షి తలచెనపుడూ||జ|| లేచిమన
 మీదకూర్చుండి చింతించిబాణలైసప్తసఖయలెల్ల-నప్పుతోనీపతిలవ్రసని
 యందరూ తలపోసి తెలిపిరాసఖయలెల్ల||జ||సర్వవతింబూషకన్నతనతం-కి
 నీలించి నామాటవినియునన్నాదరించు-నీపుస్త్రమునేడునిజముతోనడిపి
 తెభక్తితో తాంబూలమిత్తునేను||జ|| కాశిచేరియువారుగంగాన్నానముచేసి

కాలభైరవులదర్శనముజేసిరి- అన్నపూర్ణానుచాలఅతిభక్తితాపేనుకొనివి
 శ్వేత్వరునిగుడిదర్శించిరి|జామణికన్యకాదేవిదిరువేణిదర్శించిందిందుమాధన
 దర్శనముచేసిరి భాగీరథినిగాలభక్తితోవేడుకొనితిరిగివచ్చిరివారు కాశీక
 పుమా జ- కాశిచేరిరివారుగంగన్నానముచేసి- కాశిపూర్ణనికేవచ్చిరపుడు
 మహారాజమాతాన చూమలల్లుల్లు-తమరుగంగాదించినిలచిరపుడు-జ-
 నచ్చినవారినిభుజియింపుమంటేను-వొల్లమనివారితో పలికిరపుడు స్వయం
 వాకమందుకొని యందరూభుజియించి నిలచిసీన్మూలనీడలోను-జ-క
 ర్పూరభాగాలుకాంతతానిచ్చెచూ-అక్కడికివేంచేసెలందునుండి-జ-కా
 శివాసులకేల కర్పూరభాగాలు వల్లమనివారితోపలికిరపుడు-జ-అరదేశి
 పరదేసి రాజులువిప్రులు భుజియించి తాంబూలమందుకొనిరాగ-జ-మీ
 కేలవల్లరనిపరిచాకులుపోయి పోదుకుపోయి రాజసముఖమునకు -జ-
 రాజసముఖ మీదరమణితాగూర్చుండి నాగుహనచ్చేటి రాకజూచి
 గానుమచుచున చాల సంతోషించి తాంబూలమిచ్చి తాకరముబట్టి
 -జ-తాంబూలమూ యిచ్చి కరముతానూబట్టి ఆనందబాష్పములకు
 -జ-చేను. భక్తురాలనైతి నిలిచేతిని నేనురాజుకుద్దుకూతురనైతిని-జ-
 ఇనియెమిచోన్వమో వెరగుపడినాచు ఆశ్చర్యపడి రాజులడుగగానెనీ
 కుగుస్తులుగలవు-నీలవల్లడవు నీవునత్యముగ దెల్పుమోవృత్తాంతము-జ
 కాశీజాదామనుచు కాంక్షతోనిర్దరము నిలిచితోటాగోనెవుండగను అ
 క్కడికివేంచేసి ననింకనిమిషమున మధుపర్కమిచ్చికల్యాణమందె-జపణ
 తినానొడిమిక పాదబురూగిన్నె హత్తుగానిలిపెను సువర్ణకలశంబు దె
 చ్చి దేరీవ్యచూ-నమైవెల్లుచుండెనని బుజ్జగింపుచుతాకిమెడకంఠమాలవే
 సె ఆకాశిమంతాను పండిత్యుగావేసి భూమియంతయులరుగువేసి-తోర
 ణములాగ్నపగగుశ్మంగాంచి కల్యాణవేదికగాజేసిరి-జ- గోదానముజేసి
 భూదానముచేసి సువర్ణదానముచేపెసాంపుగోనులశ్వదానముజేసిగజదా
 నముచేసికన్యదానము చేసేఘనముగానులరాత్రిచగరిలోకము

ల్లిదండ్రాదులను తలచుకొనెను॥ అనిబ్బుగింపుమామామో అల్లుడు
 శీఘ్రముగ నీమకు నెల్ల వలెను॥జ॥ ముద్దుగానురికిచ్చెముత్వాలపల్లకి-పచ్చ
 లపల్లకిభాగీరథికిని కోటివేలుచేయు ఉత్తిమాశ్వమునిచ్చి అల్లునీగూతు
 రిది అంపించెను॥జ॥ తెలిసినఫలమెల్ల గలుగఁ ననెడితెను భక్తితోగూడ
 బాలుకును గంగమువర నుంచుకొనితెమనీతెనుజే-తనక్షేమములు సా
 ప్పించెను॥జ॥తనతోటిజనమెల్ల తక్షణంవెడలగా భక్తిగానీబాలుకు
 చ్చెసనుమా-పుష్పించి చెప్పగా నుత్సాహమునుపొంది ఆలింగనముజేసి
 లతివోను॥జ॥నీరుచోమునోచి శ్మేననియుజేసిని పుత్రుభిక్షంబెట్టి పుణ్య
 శాలి-నత్యంతంబు మంగల్యములుకదా మంగళానామమపూజించి
 చిత్తిభాగీరథీచాలభిక్షుతోఁబూజిస్తే మీవంటి అత్తమామను గలుగు
 యెప్పు-వరాధ్యక్షులచేత లిసంపదాతరగనిలయ నుపాధ్యక్షాభ్యుదయము
 ఎల్లదుపూజిస్తే మంగల్యములుగలవు మంగళానామ బూజిస్తే
 ఈతధనుపాదిన వానిన్నవాకోనైన నిభవంబుగా ముగ్ధులందరిమీ
 యారాజవడచు నప్పలంబిచ్చు నద్యేసురాజి యునుగళావిద్యమధ
 నుంగళా

శావణ మంగళవారపు పాట

సంపూర్ణము.

శావణ మంగళవారపు పాట

క్షేలాననగరిలోనుకల్పవృక్షముక్రిందప్రమిదాదిగణములూకొలు
 నగాను-పార్వతీపరమేశ్వర్లు బాగుగాకూర్చుండి పరమేశ్వరునియశగపా
 ర్యతపుడు జయమాగళా నిత్యసేథమంగళా యేవరివం సంపదలు

యెలమిగోతుతనిచ్చుయ్యే సతముపు తపాత్రాభివృద్ధి నొసంగు-అనుచును
 చార్లకి నూహరునడిగెను కుండినిలనియేటి పట్నంబులోపలా చారుమతి
 అనియేటి చేడగలకు అస్తమామల సేవలతిథ క్తితో జేసి-సతిథ క్తికలిగుం
 శుభాగ్యశాలి ||జ|| వనితన్వష్ట ముదువరలక్ష్మీ తాబోయిచారుమలతాలె
 మునిచేత-దరచను చరిచినష్టకు లేచి తల్లిమీరెన్వరనినమస్కరించిపలికె
 నిలిచాక్షిగో జ||వరలక్ష్మీనేను వరములూయిచ్చేను- మేల్కో వెచారు
 మునిగో బుగూనుకోలిచెనపుడు-మెచ్చికోరినరాజ్యముల్- వరముప్పుడిచ్చే
 యి వరలక్ష్మీని||జ|| ఏనిగునిపూజచేయవలెననుచునూ- చారుమతియేసిగె
 నుబ్రాన్వమిగనూ యేచూసంబున యేపక్షంబు- యేవారమునాడు యే
 పొద్దున||జ|| బ్రాన్వ శామానాచుష్టపక్షిన్ననంగు శుక్రవారమునాడుము
 నిమాపురా పంచక్యాలు దక్షి బాగుగావనునిల్చి శువర్ణకలశమున శో
 నిలగొడ చాగుమతిలేచి చూశయ్యువయిగూర్చుండి బంధువులపిలిపిం
 చి బాగుగానిప్పుముగ శ్రీచూహలక్ష్మీచకచకవచ్చికోల్వమనిపల్కె-
 బాకానిలగా ||జ|| ఏదిధరిబుపూజ సేయవలెనన్నదో- బంధువులపి
 ల్కరిమో-||జ|| యేచూసంబునయేవారమునాడుయే పొద్దున ||జ|| శ్రా
 నిమాంనాన పెట్టిక్షమానందు శుక్రవారమునాడు మునిమాపునా పం
 చకల్వలు దక్షి బాగుగావనునిల్చి భక్తితోపూజించుమనిచెప్పెనూ ||జ||
 పుడుగొని శామానంబుండుగవచ్చెనని భక్తితోపట్నము నలరీకరించె
 నితోరిగాలు నన్నపూజాజాలు చన్నగానగు శృంగారింతురు||జ||వర
 లక్ష్మీనోమనుచువనితలులందరూపసుపుతోడిప్పూపుట్టములుకట్టిపూర్ణంపు
 ముమములపాయసాన్నములు అవశ్యముగ నైవేద్యములు పెడుదురు||జ||
 నిండ్రిమండగలునుండిగదండగ నెంచి యొండినకుడుములు ఘనవడ
 లనూ - దండిగోనల్యాలగర్జూరఫలములు విధగనైవేద్యములు పెడు
 దురు||జ|| నిండుబిండలలోను నిర్మలప్రసాదము-పుండరికాక్షలకు వారు

పోసి తొమ్మిదిపోగులతోరమొప్పగ పోసితల్లికి కడుసంభ్రమమున-జ
వేదవిమలజైనట్టివిపునీసిలిపించి గంధమక్షతలిచ్చికాళ్ళుగదగ్గి-తొమ్మిదిసిం
డివంటలతోరమొప్పగబొట్టి బ్రాహ్మణునకు పాయసంబెట్టినూ-జ-

శ్రావణ శుక్రవారపుపాట సంపూర్ణము.

— మంగళహారతి —

రమణిమంగళ నూనగే! కమలనయనకుని! రమణమనికుండర
యానకూసాధుసుకృతవిధానకరులకిపుబింబాన! కరకమల ముక్తుభక్త
భిమానునకు 'రమి! లలితపల్లవపాణికినిలజలధరనిధి నీటి జవజలోచనా
ణికినాధుసుగుణశ్రేణికి కలుమునీనడిమొలకనవ్వులు కలుకు కలికి నిలి
రుబోణికి! రమ నారసాదళనేత్రేసావ్యభాకుచారు శోభనగ్రాతికి భా
రికరుణాధాత్రికిన ప్రరంతా మైత్రికి క్రూరభక్తికానమిత్రికియీర పారావార
పుత్రికిమర! పోషియశ్రితలోక! శేఘ్రముగాయనెరుత్తా నభూవళికి
పోషితాశ్రితలోకకు దురితదూషపరాంకు శేషదాసావసనరోగుమా శ్రీ
కరా వాళిగమలోకకు! రమ!

సంపూర్ణము

సమస్త నేత్రరోగములకు శస్త్రచికిత్స లేకుండా

బాగు చేయబడును

ధర్మలింగాయుర్వేద నేత్రవైద్యశాల

మొయికోడ్, విజయనగరం

★ నీ త స మ ర్త ★

1946

1 అణా

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్న్య
సంస్కృతాంధ్రా బుక్ షిప్, రాజమండ్రి.

శ్రీ గాంధీ

★ సీత సమర్త ★

వీరరసమున శివవిల్లూపహానిగనండించి వేడుతో కైదేహి
నిపెంజ్జాడివచ్చెనే రామచంద్రా|| అప్పుడు దశరథరాజు తప్పకవతలని
జూచి యిప్పుడు మీరాత్రికమా మాయుంటి పంచకవలెను గామినో
రాజ్యమునేయునుని సీతను మార్త్యంపులగుచాలు, కావీవడిబిడ్డు
ములు | వేడుతోనిదిరంతలనురాజధామగయ్యలుబెట్టి వాగెపుతోడు
గులుదొడగిరనిరో రామబదిర్తయి గావమవవెయ్యామన్నా తర్జునా
మలనేనా భక్తితోకామవెరిల్లి పరిశే కాంతముబెట్టిగా వలుకవెప్ప
రితోను, పరిసేనాటిదైవము మదిమిప్పుడు గావలచువదివరో యావమ
తువాని కోడలునుమ్మొ, కావించేలుకొమ్మొ, బాలరోనొ బాలవెను
పిలిచి భోజనిమ్మొలకూపెట్టినగాకొల్లనుమ్మొ,వలదనియెను దియో య
మ్మాటవదివరోమాబాల ఓచపుగల నాతిల్లి ఒప్పునుప్ప వేసేపూ, వల్ల
కొండరో పోయరానె ననుగన్నతల్లపెను, ఆవవమచ, పంచకున్నా
ఆమకుండురో యాజనులు పాటిగాడుమావల్లి పసిపిబామ్మరో వినినె,
ఆనుచునుబుద్ధులుచెప్పించవలచెకూతున్నె, వెన్నెలపూసోనో విన్నె
ట్లుచూడగగలనె, ముమ్మాకుమాయుల్లూబాది కళ్ళుయివాతిల్లి కమ్మ
లబలములునింపుకు తపతిల్లియుకాలంపె, రామునిపరికావన్నడు రత్న
పువ్వులెక్కె, కురిసెనుపువ్వులవావా మోపెనుసురకుండుదుధుమా, అది
రిఅచ్చటప్రియ, పాదిభాగోతులుమా, కదలి నొప్పులయినో ముతకర
ధములు నకువా, ఈవిరి నాగవ్వరముచేసి అశీర్వాదములూ ఎమర
వరకురామనినిల్లు ఒకకరమునఖండించి, చెదరలంబాడినెను కౌంట్లం
తుడె రామచంద్రా అతనిపుణ్యలోకాని పోయేటటువంటి నీతిమార్గ
మున వేసివదిలిమింతుడె రామచంద్రా) సీతనుకూడయోధ్యలో 12

పొకపాక, పెరిగించు నయిది నొప్పును వరమింపెను రామచంద్రా, కోమలిభుజముల రేచి తాంబూలమ్మల చాయుచూ జోడుగూ డియాడగనోఁ చెడియగని రామందా, సితకట్టివా వెనెట్లు, చీర జూచికడఁ దలఁ లూ, అత్తయ్యఁ నీ సీతయై అడియున్నదే రామచంద్రా) అత్తయ్యవిని కొశల్యాతిత్తరించికనువల్పు, సితంచీటజూవకుని, అత్త దిగమ కోడల్ని, అత్తదిగినభయమనన, భిత్తరిచిరునవ్వుల, ముద్దియ శివటువంచుకు కొద్దిగజరజూపెట్టె, కడువేడ్కను కొశల్యా ఘనముగ నిపునాదించి, తగుఁ దెలుపెట్టింది కాంబూ మిచ్చినే రామచంద్రాకో రామలవట్టపుదేవి సుభమాగ నమర్తలాడిందీ, వేళజూచిచెప్పు ఇదివే దకకాయగవలె రాజచంద్రా, అన్నకు పంచాంగమ్మలువిప్పి జూచి యానునెల్లా వంగిచాస్తనక్షత్రిము వచమిసోజనారమ్మా, అంత యూమా యెను అభిజిత్తునుండిముహూర్త మేరామచంద్రా)వరమవత్సవ రియ్యునయొండను నలగురుపురులనుగనుచూ, పట్నంపురాజేరాజ్య ముపాలించును రామచంద్రా, కడువేడుకొశల్య, (వేమతోచెలులనువిలచి వేరంటాడ)క విలపుయని వేడుకేయవలె రామచంద్రా వసుపునలచి సీతకనూ, బంగరుపట్టుచీరగట్టి చెతురచంద్రా)కా రవికెలుదొడగిరిరామ చంద్రా, కాటూఁకనూరితిలము కాంకినీ నూటిగడిప్పిరి, చాయగలా బంగారపువెలతికు అద్దక జూపి, వాల్చుదిక్కులా మూణిక్కపు దీపమ్మల వెలగనకుంచి షాత్తలబంతులుకట్టిరి పొలకుంజానకపుడూపాడు చుచావలరచివంక జూచి జానకీ నందినవరత్నపురోళ్ళు యెంచగల వడిదోకళ్ళవని నలుకాడును చిమ్మిలిదందిరివేడ్కతో రామచంద్రా

సువ్విపాట

సుధిరాజచంద్రాసుధిసుధికిరిచాంబ) సుధిసుధి సీతమ్మ మాకు సుతమలిమ్మా సుధిసుధిలాగీ, వృష్టిలో సీతమ్మ మజర్త కొ ల్కూలడచివేడ్కతో పొందాడు) వేగవచ్చిసుధిసుధిరాజచంద్రా)

శుభములిమ్మా, పసిడిరోడ్డుబట్టి ఎక్కడనుంచి నువ్వొక చ కమలపం
డువామో కోకోల్యపుడూ, పువ్విరానుంద్రమువ్విసువ్వికిరి, పాంద్ర) ను
వ్విసువ్విసిరిమ్మామాకశుభ జలిమ్మా, ముల్లుముల్లునుచు మున్నకంక
ణములూగడం, కొబ్బరిబెల్లము కోరిదండిరీ, సువ్విరామచంద్ర) సువ్వి
సువ్వికిరి, పాంద్ర) సువ్విసువ్వి సిరిమ్మామాక శుభ జలిమ్మా, ముల్లు
వపుదండి మాటికి వందిబెట్ట మువ్విగా పేటాండు) లసి దండిరీ,
సువ్విరామచంద్ర) సువ్విసువ్వికిరి, పాంద్ర) సువ్విసువ్విసిరిమ్మా మాక
శుభములిమ్మా|| సువ్విసువ్విలాఠి||

చిమ్మిలివల్లెములో నమ్మకగాదోవొచ్చి ఇమ్మగ మండలుచే
యించు కొమ్మలు తలుచుచుండి, కోకోల్యపుడవచ్చికాంతలందరివలె
బంగడుతలుకులనోను వందిబెట్టినను తానా, పిండివంటలుపులగమ్మ
లు పాడువంటలు నేనునోవొచ్చుగ పెరుకుల నేకుల వాలలాడిరామ
చంద్ర), మూడవది మాక నమ్మకగానేనుండలేదు. చిత్తెనవల్లెవ
వాడూబంగమాస్పరే రామచంద్ర). శుభగుణములున్నవానో, అతివ
మానవతి నమర్తలాడింది. జగదా మెచ్చగ జరిగెను నైభోగముకొనుట
నువతిశుభవారముననుభవయూపు కరణమునానువతి! శుభగుణ
ముల కోధనమునామూర్తిమో రామచంద్ర), ఎరువిలుపుగాకకపు
మెడలు క్షుణ్ణుగించి, వట్టివేళ్ళపాడుతూమిక, విధవనానో నిలిపింది
అచ్చటివట్టుకుప్పటివానె పరిపించిరి అచ్చగిల్లెలూ కాళలు పాడు
పువైవరిపించిరి, అత్తరు వట్టిగా మెడలగు పరిమళాదుల నుండిరి
వచ్చిపోకలూచాలానంద బాతులానుంది కాళికాదు ముదలగుకాంటూ
లపుడవ్యములందిరి రామంద్ర, భూమిశాసన చుట్టలను ప్రేమతో
రేఖలువ్రాసి, బంగవంగళింగలంగళ దేవానకులూ, తమనకులలో
మాడుకొని నమరంతానెండిరి, మురియుచువత్తు జతులనగరమంతా
నిందిరి, అయ్యోకొట్టుంపువారి! వందిరి సుపుమా నివట్టుంబలు! భోజ

వమ్మలకూ నలిగి శోభనమనీరి ఇంటుముఖులూ తమరంతాపాడుతు
జలకములాదిరి ననవతోవలువలుట్టుకు గురియాయవచ్చిరి రామచం
దా, బారుగొనవవా వాదాద్యములు శ్రీరాములశివస్వలంటి) ర్శని
పుడకముతో సేర్పవజలకములార్పిరిబాగుడువట్లు పీతాంబములు గట్టం
వేచ్చిరికగా । తీరుకస్తూరితి కంబు దీర్చిరే రామచందా । కౌస్తుభ
ను వతకమువ్వగ్నకుండలము న వెలగా । వచ్చులకీటము భుజకీర్తుల
చెనెరామచందాబాధునలైలాజుట్టెనశ్రీరామాలకూలశ్శాములు వచ్చు
వివంశిశృలాను రగ్నిపుకంబభ్యుబాచిరి ఆచ్యకవేదవిపులతో వచ్చి
వశిష్టు గూర్చుండే । బం గుకీటలపై వట్టువలు బరపించె । రాముని
యించివసిష్టుకుభూమిజలెమ్మలలిత । శశిమఖులందరులభియతులకు
యల్పారీ కాగుగాచెం విచీరసీతాంకనకు గాత్రి । చంద్రకాపీ పట్టు
రవికదాదగిరి వేడుకనో । కాటుక కస్తురినిలకమునెలకునుమాటికదీర్చిరి
చాయగల బాగాపు నెంతుక అద్దయజూరివయత్యములు కమ్మలు
రలుమించినకండేర్పుధగధగన దెటికండలుకంకాములు మెరయూ
నొప్పుగధర్మస్వయములుముగ్ధిపుబేరులుబెట్రిముక్తుకుముంగెర బెట్రి
యవిదకుశ్మంగారంది ఆచ్యులులైలుదెచ్చిరివకొప్పిడుదురూ । ఆధర
కావ్యలుదెచ్చి ఆంకందీరి వేడుకలా । తరుణియంకదుమాసీతాం
కననవోడిదెచ్చి । శ్రీరాముని వరస మునిగిమని నిలుపుకురూహోమ
పుద్రవ్యమునివి వీరమునో దెప్పించి రామునిచే వాశిష్టుకుహోమం
వేల్చిచె ప్రతిమా ఆదివతియై రాములు । ఆరిసనో హోమమువేల్చి
వారికాకేళములూ మంచి కదలిఫలముతోనావరిపరిచేతమయపుకు
ఫలదానములు యిప్పించి । ఆరివలు ఆశీర్వదింపుడు హారతు లిత్తుకు
రామచందా ॥

—మంగళ హారతి—

తతానమతాయ శ్రీరామనామ సీరివాక్యాణా అతివిర్యలాణా
రారివాదికశని రక్షించు జగతులనా, దాన్తె నానిన కళాధ సు

తాడు, జయమంగళం. నిత్యసుధమంగళం, మోక్షలోకము దెంచి మగ
రక్షణము చేసి, శివునిఁ బ్రార్థించి సీతను వరియించి భవిష్యదగు నయోధ్యపురికి
జను దెంచెకొనల్యాగా గాబునట్టికిపుడు జయమంగళం నిత్యసుధమంగ
ళం రామచంద్రుని కవుడు రాజ్యాపేక్షలు తాడువలెనః రాజు చెప్పగా
నూ, తామవంబు శ్రేణివరము లిమ్మునగ తామిచ్చెఁ నా లినాపుణ్యము
నుదూజయి మంగళం నిత్యసుధమంగళ విత్తివాక్యము జనువ ధాత్రీజను
లశ్రేణియై తమంబను దుగ నయిదనఁ జా చిత్తమున యోగించి చిన్న
ఁజుమిల్చి డా వట్టుంబు కడలి వరనా స్థిలో జయమంగళ నిత్య
సుధమంగళం వలరాక్షసకోటి నంహార మొసరించి ఆలంకారగు సీత
నపనిమెచ్చా కరముగ దోడ్కొనుచు సుధమ హూర్తమునందు చేసి
నయోధ్యకు వట్టాభిషేకముపుడూ జయమంగళం నిత్యసుధమంగళం.

మంగళహారతి

మంగళం సీతాకుమారి నామాయాకూసుమంగళం ఇందీరావరపు
రికి జయమంగళం నిత్యసుధమంగళం సునివనములలో నేదవతియై
బుట్టిరింద్రీవరి మూగొనెతవము చేసి రావనదు కోగనఁ రక్షణి దేహము
విడచిలంకలో బుట్టినారణ్యగోపుడూ జయమంగళం నిత్యసుధ మంగళం
వడ్డమ్మలో బట్టి వంక్రంబులినతామంచివచ్చి, ఎద్ది మిథిలాలోను
జతునిలటా తెరిగి హాసెల్లుయెత్తినా ఆర్తనాట్రయ, జయమంగళం,
నిత్యసుధమంగళం తాటికినిగొట్టి యామాని యాగముగానిరాతి నహ
వ్యస చేసిన యక్షుకులనో మోహించి పెంచాడి పాతగానాని భంగ
వరపించివచ్చినా రావతిపుడు జయమంగళం నిత్యసుధమంగళం శ్రీవర
మూగొనికావలకు యేగియోవా నివింపించి తాకెనూర్చి, సుగ్రీవుడట్లుంబు
కట్టించి నిలపినా కాంతిపుడు జయమంగళం నిత్యసుధమంగళం లోకలోక
యెరయందీరావనంబుంబించిఁ భగవద్గుడులను గూలనీకరగన్న విభీషణు
నకు ఆలంకారి రాజ్యమాధారపొందినా రక్షణిపుడు జయమంగళం

నిత్యసుఖముంకః|| తంగినచ్చితైఃవరములవ్వాసించి|| ఆయోధ్యపట్న
నువుడుమేలీ కొన్నహాసగా ఘనముగావట్టాభిషేక మొందినట్టి చేద
కివుడు జనుమంగళం నిత్యసుఖముంకః||

అత్రు ఆయోధ్యపురిముతైఃకుంబంధువులూ చిత్రడిఫలము
లుదెచ్చిచిత్రజవంకఃడికికొసల్యాశైకానుమిరీ)లనూ, పుడమి పట్న
పువారుంపడినింపుదురూనకులూకడగ కాంబూలమ్ములువచ్చిన భూను
రులకునూ హెచ్చగచీంబంకలూ వచ్చినస్త్రీలకునిత్రూంబాడు
లకురాజులకూ చలికైంకు బాలరకూ, వచ్చనివ్వుచీరలుజవంకా
జదినించి రామునితిల్లిపండికిభూమిజతిల్లిపండికిఅరుంధతివసిష్ఠముద
యం పెద్దలందరికీపుక మొక్కుచువారిచేతను పెక్కుదీవెన లందుకొ
నచూచి)ధరుమలేచా దిక్కులువెంకకజాచె||లోకాలోకములకూ
వేకముగవిందులుచేసి శ్రీకాంఠునిలోభవమిది చెనుమీరగారామచం
ద్రాగామపశ్యేహమాః మేలిమిలో శృంగారింరి పే)మజాంకిపామ్మ
కనిండులేరామచంద్రా) ఇంద్రగోపట్టువరువు! అందముతో వరికింది
చంద్రకావీరలకలూఇరుగడయందిలేరామచంద్రా) వరువునైమేత్రగ
మించీ) వసెల్లూమనేనూ మీకు సంభజనకాశసి శ్రీరామచంద్రా
కహ్నుందరువులూ) వే)వెంకవనిరత్నిపుపూలూ తల్పము మించము
మీదివొప్పులూ)అంగారామచంద్రా, హమవునై గూరుచున్నా,వరం
శ్లోతిశ్రీరాయూ,మిక్కిలివోగుంకా)కాచెక్కిల్లుమనసేరామచంద్ర
రామునిలేరిగ్భవా మః మేలిమిజవస్తువులుచాలపట్టిం చెనువేమకతోకొన
ల్యామేలిమిమొదాదియ్యుఫలములుమో)ఫలములకూ ఫలములుమిక్కిలి
చాలాదితి)పుఫలములదెస్తరరామచంద్ర, ఖర్జూరఫలములు మిక్కిలి
కమలాఫలములునూవచ్చి శంకాబ్జలనూవచ్చివోసగింజలునూ అత్తు
గలేనతోపలూచిట్టిచెల్లొచ్చులేరామచంద్రా)రంగూ)నీతతోనూ నా
లేటిరంగూదాదియ్యుపాడు, నాననివెలగవెండు నీతికు పే)మనేరామ

చేంద్రముక్త్యును మనచే వచ్చునున్నపుకాయాలెచ్చియుంచెనె
 రామచంద్ర) రంజిల్లి జువరగజ మేలిమివచ్చినూ చామలది వెనే
 తో కానల్యుకొడుకు కోడలువచ్చి కొవల్లకు మొక్కగ మూలకు
 మనుజులకు గజమని దీవించెనోదలిటకం తానెరిగితోనీకాంతుకు పలి
 కెనూ పంకాండలగాగిదీని పీకాంతావణినిపూ రాజకుమార్తెను
 దోడుకు రాజాంగవలదిది నేజనుతో మందిరమ్మకూ రాజనాళ్లు
 లుజనిరీ వల్లటపు కృపామలలోరఘునల్లభునిపుందిమల్లిగగలిగి వచ్చిరీ
 నేడుతోగామచంద్రా) వెలిపుడుకునీవవుతూ గొంపు శిర్సి వెల
 తలు వన్యక బావోవగుడున్న నేగామచంద్రా) పుడగ్గరా నీకామసి
 మునికవ్యయివచ్చి తిజ్జంపాచునీకాల్కడవిలచెను గామచంద్రా) నీ
 అంగుళమ్మవన్యపుడంగరతువు దీని గంగంబందం వేరీ ఉప్పొంగి నే
 మ్మనెరామచంద్రా) పతియొజ్జులూకనూ ఆశిభయమన ఉంగరమూ
 పరిగొనిదెచ్చియచ్చి జమయ్య నేనూరా చంద్రా) నీమలొకలనై నం
 చుకురమ్మని మ్మఘమూలిచ్చిఅమ్మకోలాలించివరబ్రహ్మమైన గామ
 చంద్రా) వెలివెనవో నేనామ మనగా తమ్మగ నాకిననూ నవరిజ
 యెంతవనాజ పరివార కాననీగామచంద్రా) చామలదియెచ్చు
 కు నీలవల్లుకుబావని నెయిలట్టుకు నల్లులవాని గాగలా లాగుకు
 మూ రామచంద్రా) తిద్దిశినుందామి చక్కవొకభారా నలునూ
 భాంభితిగగయని తొమ్మిదివయసునూనూ గునాదెను పందెనూ
 లూ అటనననూ రామడు నీరిగలిచె రామచంద్రా) కోటిద్రోణము
 తెచ్చిని నీరిలలికెనీ రామచంద్రా)వలరావ్యునిద్రోణము పతి నీనా
 డమగానా నల్లముడ యెనునూ పతిలాలిచెనీ రామచంద్రా) నీత
 నీవంటిత్రితో రాతి)వగలు ముకుళా ఆలిదప్పలావును నేమక
 తోనీతనియెర్రా, బాడినా సిమ్మగానీ ఇచ్చవొకలూ నల్లద్రోణము లిచ్చి
 రక్షించిన రామచంద్రా).

నీతనమర్త సంపుటము.

సీతా దేవి ఆనవాలు

1946

1 అంక

పల్లిపర్వము :

కాళహస్తి తమ్మారావునమ్మ

సంస్కారాంధ్రాబుక్ డిపో, రాజమహేంద్రవరం.

శ్రీ కృష్ణ

నీతాదేవి ఆనవాలు.

సురక్షింపగల నీసుదతుండగాను! అనుకుంటున్నాను చంద్రమా
 నమ్మగాదు! నన్నేళ్ళగాదేవ విన్నవమ్మవనీసుదతుల రూపముచూచి
 నే వేరుగా॥ శ్రీకాంతిరూపంగా మూడుయెరిగించి అతివమచ్చేట్టుఅన
 వారిమ్మి కన్నులనమిలిత కామ్యకణము లొలుకగనుకరుచినుతుం జూచి
 కాలిత్పడలియొవ్వదు శ్రీరామయనిదలచుచుండు మనసీత అపునయ్య
 దదలవలదు మహిమిదనూ దేవిగాంచేటితెరుగు వినవయ్యజెప్పెదను
 శ్రీవాయిసుగూడా నిజమలకవిప్రవి నీలంపురయలు జవలగట్టిడుదిగ్గి
 విగనుండు లేనీ తలచుటలకే ఆడినట్లుండు నీలంపురలంకుచ కలిగుండు
 గానివచ్చిచనువదలకే అందిలట్లుండు బంగారుమొక చాతుకలదే మా
 కాలిర పెట్ట కాటుకపెట్టినట్లుండు గిద్దిరిలకమ్మ దిద్దివట్టుదుచేతుశృం
 గారములు కేసినట్లుండు అలదక పరిషత్తుల లద్దినట్లుండు! వేయక
 కాంబూలము వేసినట్లుండు వెగడంపురకచాతు కలిగివుండు కాంతా
 తొడుగులు తొడగకే తొడిగినట్లుండు తొలకరిమెరుపువలె కామలము
 చుండు మసిపాతకట్టినా మాణిక్యవావనను విగరునైగప్పిన కమ్మనూ
 వలెను కనుగొనియువ్వుట్టి కనుమచ్చావలెను శీతాకాలమువాటిఃడికక
 మ్మవలెను మేఘములలోనున్న సూర్యునివలెను! మెరుగుకెడియుమ్మ
 ట్లితద్దకమ్మవలెను పాక్ష్యునిదానినా వేదమ్మవలెను వరమపరివర్తవర్త
 వమెల్లకెడియుండు గామబట్టిన చంద్రునివలెనుకూరి చింతచేకడదిమ్మ
 బోయండుదేవి ఈవ్యయముద్రికా యంతిచేకక కమ్మవికెప్పలె నాతికా
 కవాలు ఇదిఒకఅనవాలసికెప్పునానుమా వలె! అనవాలకలదునుమా
 నుమా నుచువకెప్పురు మానీతతోను కళ్యాణమంటవమ్మలలోను
 సీతా నానుగుంటాలు ఆడుతుండగను. సుదతి జానీదేవి జాతుదలనా
 చ్చివచ్చిరామునిజూచి యారెలులు జానీతోడనే కీదెలిసింది రాము
 నికన్నలే కమ్మంపురమ్మలు శృంగారకన్నలే దీపంపురములు మాణి
 క్యాలకన్నలే మహిమలుగలకనులు, ఇంతచక్కనివాడు యెడకులోత్త
 ములే కానుచున్నదితా జానీదేవి సిగ్గుపడితిరసానపు వంతులొని
 నిలుచాదవచ్చిరే రామచంద్రులు, విశుబాతువచ్చి నీల

యోధులు, నిన్నడగవచ్చినా కమలభాంధవులు, నినుజాడవచ్చినా
 మృదుండితడు, అనియిట్లుచెలికలై లానరియ్యగను, అబలజానకిదేవిత్తి
 కడకేగి తమలిల్లియిందేటి మందరముకేగి, సిగ్గుపడిరిసావ్వవంచుకొని
 యుండేసీతామహాదేవి సీతభూదేవి, సిగ్గుపడినచ్చేను, జెప్పవేనాలో
 నిన్నుజాడగవచ్చేరు రాజుచంద్రులు, నిన్నడగవచ్చేరే కమలభాంధవు
 లు: సజాడవచ్చినా మృదుండతడే అనియిట్లుతమత్తి అనరియ్యగను
 సిగ్గుపడిరిసావ్వవంచుకొనియుండె ఇదివరక అవదాలనిజెప్పు మాశీతతో
 సుమునిక కువుగాచియా మిదిలపురమందు, నిలువెరిచియాదేవి బెండ్లాడి
 తయ్యా చిలుకలు వ్రాసినది చిత్తరపుమేడ హంసకేళీలు ఆడుచుండగను
 నాలుగుదిక్కులానవ్రసలానవ్రస చిలుకలను శోమేధిక మృగా గిజాడనా
 పూమువర్ణమగుచున్న వాహ్వరిలోన, బంగారితోగోళ్ళ పట్టిమించ
 మూర్తి పట్టిమించముదాల్చి పాన్పుమరచే ఇరుగడల కలగడల యిం
 తులుడ్యంచుచే తానెట్ట వచ్చులమొప్పరచి పట్టుకు పీఠయిన వరజా
 జిత్రవ్రతలు, ఆమందిపానువున ఆచారబరచే వ్యామిశీత్రయిననన్న
 జాళలు ఆమందిపానువున అవిచారబరచే మూలయి బూసివి మల్లెపు
 వ్యమును ఆమందిపానువున అవిదాలబరచె నిశితోపూసినివి సీలంబ
 రాలు ఆమందిపానువునవిచారబరచె తోడిమేలుదీసినది, పారివార
 ములా, ఆమందిపానువున ఆ విచారబరచే పసిడిపావడలుదొడిగి పర
 మాత్మరామా పట్టుకొనజారలు పట్టుకొనరాగా, పద్మింపుపెక్కుములు
 వాల్చిపట్టగను నగవిలోనిలికెచ్చి వారాయులు పదివేల భరిషిగ
 వామలముమా కనగవామై కనుకెల్లములు గవాక్షములో
 మన్న ప్రతిమలమా కడుకేమిమ క్యాసినెవటుమీటా, మించయిలుగ
 కల కోయిలాంతులు నిన్నపుకడుమలే ఎసియాడగాను నాళలు కల
 గుమాలు మెరయుగాను ఆకుమానుండురు అప్పరాశ్రీలు, శీలదేవీపు
 వాకోపుపారగను, పగలిపాసిటచేరు బొట్టుదులాడా నాళలు భక్త
 వ్యక్తులు మెరయుగాను ఉయ్యాలపాట్లరాముడు మూలికామితి

మామాజనకలా మహిమగలదనరే, ఇతిమహావైభోగ మంతసోత్సవము అని యిట్లు బలకతూ శ్రీరాఘవులూ, పాణిజాతపాన్తును వవ్వరించె అవ్వయశ్వర్వములూ జానకీదేవి పాదాంగుష్ఠముల అందెలబుమోయి, భమిడిమిట్లెలుమెరయ ప్రాంతితాడలే గొజ్జంగిరేకూల కొల్పుజార గను వచ్చాయితాక్షులూ వణిని తోడితెచ్చి వజ్రంపువడగలా నడు మనీలిసి బంగారుతలుపులకు తాళమాలవేసి కిలకిలవత్సరూ నగుతు లప్పుడు తమమండిరములకు తమరుయేలేంది, బంగారుతలుపులకు జేరి యాసీగ సిగ్గువడి శిరసావృవంచుకొనియుంటే యేకాంతమను చోట యిందీనక్షీరమ సిగ్గునా భగ్నస్వరములను వేలుయంగర ముడిసి వేరాచినోదా యుగరేసియాడుతూ నుండితిరుయ్యా ముద్రిక మేమిడిసి ముందరవేసి వచ్చాచీ దెచ్చిని పలికితిమయ్య అని యిట్లు వలకగ శ్రీరాఘవులూ నీసిరిదిత్తమువేయిన్నచోచ ఈ ముద్రికను రాజకీయకుండునైనా తనకు పాతివ్రత్యలోపమనిదోచ ఈ ముద్రికను రాజపద్వితివమునా, అధికంపుసిగ్గు తనకయ్యెదవన్న నీకుద్దుమాణిక్య లమిద్దికొంగేను-మధురచములవడును ముత్యాలహారములూబన్నల్యర ముతపేరుతోఁగొడగాను గాజలుకంకణమ్ములు, మెరయగాను ముద్దు మాణిక్యాల మిద్దికొంగేను అలివేసివీవునా కొల్పుజారగాను వణిపాసి టచెరు బొటమూలాగాగాజలుభన్న స్వరములు మెరయగాను ముద్దు మాణిక్యాలమిద్దికొంగేను అడుగడుగుకు సిగ్గువడుకొనుచునీతా—నద్య నాభలసాస్యకగ్గిరకుజెరె యిందిముఖము వేరుకొని యిందీవరాచీ మారుకు ఖమువెనుకొని మిల్లేశ్రీగంధి చముజాపియివ్వగా, తెయిబట్టుకొంటి శ్రీదేవిగర్తియో తోడలనైనునిది మహాసుఖంబున నిడిసి మయ్య ఇదివరకనవాలుజెప్పుమానుమా మిరివక అనవాలు కలదుగునిమానుమా మిరివకజెప్ప మానీకతోను । ఏమనిలువుల కనకపు మేకతోకలను యెవ్వరుయెరుగని ఏకాంతమందు శ్రీదేవిగర్తి యాతొడలనై నుంది చక్రవర్తులకు జన్మాదిఅలది—మెల్తానికురులకు మృగనాధియేలది

అంకబంతులుజట్టి తిలకముదీర్చి ఆవునూ శృంగారభక్తురాలాయెనెం
దయ్యకాగులా వేల్పుదోడి భవిష్యత్తుకాగులాచన్నీళ్లుతోడిచన్నీళ్లు
జేసుకు నమముగాతోరసి దానిపైముత్యాలముకతోప్పనుండిరీ శ్రీరా
మాలు సీత మజ్జనమాడె కళకళల్కులూ దీప్తివాటిల్లకాను దశరథులకో
డలూ మజ్జనమాడె కనకగుబ్బగొలుసులు కాంతిలువట్టగను కాళ్య
ణిదలూ మజ్జనమాడె సేనాయగొలుగులూ చేరెనుబట్టగను కాంఠ
మ్మమీరదలు మజ్జనమాడె లక్ష్మవేలాగొడుగులు రమణులుబట్ట లక్ష్మ
ణునివదినె తామజ్జనమాడె పసిడికంగునొప్పు దుప్పటిదెచ్చి పణి
కాశీత్తుదురు వస్త్రచులులంతా శృంగ రుమామన్న బంగారుచీరెజాన
కినునోదేవి తానొప్పగట్టె శుద్ధలువర్ణశోభితంబున పెద్దపూసలపేరు
పుంజాలదండ పదవ్రతకింపయిన బిల్లాలుబెట్టె చెవులకింపయిన చెవుల
పువులుంచె దండిశుర్తండాలు విడచిరాబెట్టె కంటాధరణాలు కాంతధరి
యించె నూరిబొట్టెట్టె కనలాలు జడీవయ్యుదినడకలా పెటజారగ
నువారచూపులుచూస్తువచ్చెనసీత అల్లంఁట శ్రీదేవిరాకలుజూది గడి
యగ్రక్కునబెటకాపుతూను తలుపుఁగ్గరకొద్ది ధవళానుకాక్షీశ్రీరా
మచంద్రుడాలివయ్యగడియూ శ్రీరామాచంద్రుడాశ్రీపారిజాతాదివారా
యాలివయ్యగడియూ ముద్దులమాటలువిని మురవయిరాను మునితరతీ
సను ముత్యాలగడియూ శ్రీదేవినత్తియెంతోడలపైనుంచి మహాసుఖం
బురానిద్రింపుమయ్యాధివక ఆనవాలనిజెప్పుహనుమా మరెవక ఆనవా
లుకబడుసుమిహనుమ మరువకజెప్పును మరెవక ఆనవాలకలదు సుమి
హనుమ మరువకజెప్పును మాసీతతోను । నీకానుమేమును పానూపు
మీడ శ్రీదేవితో మేయి కూటింటిమయ్యాహారములు సార్వముహూభ
క్షస్వరక్షాలనూ తనమెడహారమ్ము తీసగదరామూ సుగంధద్రవ్యము
శుభగ లిపినగ శుభకోమలాంగికి కుచమధ్యమందు పద్మద్రవ్యమతీసి పరి
మళమునందె ఇదివక ఆనవాలనిజెప్పుహనుమ మరెవక ఆనవాలూ కల
దుసుమి హనుమ మరువకజెప్పు మాసీతతోను । అద్దములోపల
అలివ తనహూనూ అందులో నూచి కురు లంకించి మును

నా! యీ అద్దములోను యీ రూతులోను యీ చక్కనిదేని యిదియెవ్వ
రనుచు, అహ! హా! శ్రీరామా అయోధ్యరామా, నృప్తికితవులోనేని యిది
వెరిగితివా! ఏకపత్నివ్రతుడనియిచ్చెమాతండ్రి! ఏకపత్నివ్రతుడు వట్టి
యెరుగుదుమేమా, ఇట్టిమామల నతి పిలిపించవగునా! అవనవ కడు
ముగ్ధ అగుటకాదెలసి, లోలాక్షి యెరుగనని మదిలోపనవ్వే రజస్తల
అలకబాలునాచెవుమీ, నిలుపుటద్దముదెప్పించి యెరుగుతుడిపించి, మె
రుగుబోనే తానాయంకరనిలచె, ఇద్దరమావములు అందులో జూచి
ఇద్దరినన్ని సౌందర్యముల జూచి వరనాథా! వారువకొ యెరిగించుచు
నెవో వతిరాముడ నీత అతివహించినవె, అతివవెరచేపాదములకు మొక్క
ఇదివకలనవాలనిజెప్పుచుమానుమనివకలనవాలుకలదునుమి మానుమి
మరువకజెప్పుమా మానీకతోను! కొత్తగా కట్టిక చిత్రికూటము
రత్నంపుడగుమానమైనట్టికొలన, చచ్చవసువంచుకొని వడ్డాయితాక్షి
కొలనుదగ్గరకేగ గోవిందదేవి, చక్కిట్టుచూచుకొని ధవళాక్షితాక్షి
మాత్రిట్టుచూచుకొని వట్టికీగంధి, యెప్పుడూతనతోటి కూడావట్టి
వడ్డగంధి తాక్షిట్టలెక ఇదిమేమిచోద్యమా యవనంకజాదా నింటి
నోలని యట్లుబలుకగా శ్రీఃద్యగంధి శ్రీరామచేత్యర్థువర్గరకువచ్చి అప్త
యిత్యగ్యము లాచానకదేవి మమ్ములాబంపింది నీతానుమాదేవి అదిలు
కలాకొలికి ఆదిత్రకశ్య మమ్మలరాబంపె మల్కిశ్రీగంధి కొలువుదగ్గర
దేవి గోవిందుస్వామి గొడుగులు వడగలు గోరుటక్కములు వట్టెపు
టక్కములు వాల్చిట్టగను కొలనదగ్గరకొచ్చి గోవిందుస్వామి ఇతివని
చోద్యము ఇత్యోకకులతిలకా నింటచందు)కువచ్చి ధరణినున్నాడుకు
మ్మదలాచ్చాడుకున్నవి జాతువురమ్మనను నింటచందు)కు గాకు
నళియినమాము తుమ్మదలవిగాత్ర నళియినకురులూ అని యిటులంప
లుకగా ఇందీవరాలు సిగ్గుపడి శిరసాపువంచుకొనియోందె యిది అన
వాలనిజెప్పు మానుమా, మరివకలనవాలుకలదునుమి మానుమా మి
వక జెప్పుమా మానీకతోను! పాదవర్చములు వత్తుమా నీత

వరమవ్రతావంశ జగంధి, వికసించినావుతల సురటిచేపట్టి విజయా
 భవాక్షుని విగించిననరా చిటిచిటియత్నము చిలికించునటుల సీత
 సీమేనెల్ల చెనుటలుజోసె అలసితివి చాలించు ఆతివరోసీత్ర మాసేవ
 చాలించుమగువరోసీత్ర చీనాంబ్రయగుచున్న దుప్పటి చెంగునదు
 సీతసరీమేనెల్ల, చెనుటలూ తుడిస్తే ఇదివక ఆనవాలనిజెప్పు హనుమ
 మరివక ఆనవాలుకలదుసుమి హనుమ మరువకజెప్పుమా మాసీతి
 తోను । శృంగారిమగుచున్న బంగారుతూగు బంగారుతూగుపై హం
 సలాపాన్న పవళించియుండగా, వరంజ్యోరాము ఆవలమోదమై ఆ
 దేవియుండె శీరాఘవేశ్వరులు తుమ్మెవ్వుతుమ్మె కోటంతఆయుస్సు గో
 విందయనుచు బ్రహ్మత ఆయుస్సు వరంజ్యోతికరెన, చిరంజీవి అని
 నుభమిదాచెనివి ఉంచుకొనె, అదివక ఆనవాలుసుమ్మి ఇదివక ఆనవా
 లనిజెప్పు హనుమ మరివక ఆనవాలుకలదుసుమి హనుమ మరువకజెప్పు
 హనుమ మాసీతతోను । కొత్తగట్టిన మేడలతోను శీరాములు సీత
 మాట్లాడుచుండె నామ ప్రాద్దుప్రాద్దున నలినాయకాక్షిసాగటాయా
 దుదామని యాత్మకలచె బంగారుకాచికలు పట్టుకునివచ్చి రత్తికిరీదం
 చమిది చక్కలారా ఆప్టారదస్త్రక అదిబారతానుచు సరియనుచుదుగ
 యనుచుసారివేయుచుచు మాటమాటకసీత రామునోడించె ఇంతయో
 డింతురా యిడివరాక్షి కలికిచిలకలకొలికి కలహంసగమూ సీతమీ
 దకోపించి శీరాఘవులూ పట్టుభల్యమునకును పెట్టుకొనెకప్పగలదుదేవ
 ధరణేశ్వరుడనద్యనాథ శ్రీపాదములకు మొక్కి వత్సకురేచెనె నారా
 యుగూడు అదివక ఆనవాలనిజెప్పుహనుమ మరివక ఆనవాలుగలదుసు
 మిహనుమా మరువక జెప్పుమా మా సీతతోను । ఆయోధ్యవిడనాడి
 ఆరణ్యమువెనూ అర్చిముని యాశ్రమముల కేగినాడు, నాడుమనఆన
 నాయా కాగినానాడు ఆ దేవకీదేవి, యిచ్చినావరము కాదానీ
 శృంగారము మాఱునీమడతా, కందనీభూషణములు కాంతరా
 నిచ్చె, వరమియ్యడకున కా ఆనవాలుసుమ్మి ఇదివక ఆనవాలని

జెల్లుహనుమా మరువక ఆనవాలు కలిదుసుమి హనుమ మరువక ఇ
 వ్వామ మాసీతతోను 12 దండకారణ్యములు దువ్వునేలెంచి మండ
 లావతి పెడలె మహిమబకనామ తపస్సుబాసక తోడలపై శిరసు
 నిడుకొని నిద్రించె నిడరేకవరుడు వట్టిగాభ్యుత్పన్నుడైబాదగాను అక్షణమే
 మేల్కొంచెవతియు ఇంతి నీవింతేల యులికిపడితి వనెను లోకేశ్వరా
 వినుము కావరపు అసుర గావనుచు బారుతు కరుణతోరూపు పొగడు
 తూ కావరపుఅమరాపురమునకు యెగిరి యో నవమందు చీరెచి కరు
 ణించి ఒకదర్బకర మంత్రించి శిరసుదెమ్మలంపె శ్రీరాఘవులు దేవ
 లోకములే దివ్యలోకములు అనురాధిసీకంబు లపుడుయిరిగి వద్దా
 ల్లలోకములు వట్టితాడిగిగి సుతులులేరు తనుగాయనకులు లేరనుచు
 యెవ్వరాలను గాయ చాలరోయనుచు శృంగంబకాచి రక్షితికటివినడు
 శరణు రిఘుకలితలక శృంగరాజేంద్రాక్షణమాయెబంగమా లేజడా ఆ
 జడా తృణముగరకుచువచ్చి రిఘువతికిముక్క 13 పూరిగతుచు
 వచ్చి పుడమివరినిజూచె వాణివత్యణము వాన్నిగారించె ముందుమీ
 దేవీ మట్టిసాతపు కాకాసురుని కన్నుదండుగాగొనెను రూడమా
 యావనాలిడియని బలికె కాకాసురునికన్న మరచి శ్రీరాఘవులు ఇది
 వకఆనవాలుజెల్లుహనుమా యనిరి ఒక ఆనవాలు కలిదు సుమి హను
 మా మరువక జెల్లుమా మాసీతతోను 14 అచ్చనవరత్నములు స్థాపిం
 చినారు ఆమంచి పన్నెయిగలది వచ్చనవరత్నములు స్థాపించినారు
 భాస్కరా లేజన్న పిలపించినారు ఇనుందిరిత్తచూల మహిమగలదితమ
 తల్లిదండ్రుల వ్రసాదమకుచు శ్రీకృష్ణశుద్ధిబాగాయ్య శ్రీరామ
 లక్ష్మణుల వ్రసాదమకుచూ అతిశ్రీముగాను పోయిరావడం శ్రీరా
 మలక్ష్మణుల యిచ్చిసానుది సీతమ్మ యిరిగోను అంకకోపమ్మా
 మాణిక్యము తనకొంగు మాణిక్యములువిప్పి మూరుబాబులు యిచ్చె
 మగువసీతమ్మ!

నం పూర్ణము

శ్రీరాజేశ్వరీ పెన్, రాజమండ్రి—కే.టి. నన్ను ఇ. జి. 60

1944—1000 కాపీలు.

చీలుకుముగ్గుల పాట

పండితులచే పరిష్కరింపబడియె.

1946

1 అణా

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్మ

సంస్కృతాంధ్రా బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

శ్రీ రస్తు.

మ ద న ద్వా ద శి అ నే

చిలుకుముగులపాట

శ్రీరంబగుచున్న శ్రీలక్ష్మీతులసి | యేకచిత్తంబునా యేమ
రకదలతు | మహిమిది వెలసినా మహాలక్ష్మీతులసి | మనసుపూర్ణంగా
ను మఱిహరినిదలతు | వేదశాస్త్రంబులా వెలసినాతులసి | పాడుకొని
నాహ్లాదియ పావనంగాను | నల్లనిరేకులా నెలసనమ్మదెచ్చి | బృంహ
వనంవేసి కుడుకొప్పనిల్చి | ప్రాతఃకాలమందు గోమయంబెచ్చి | అని
కిన అత్యంతపాపములుబాపు | ముగ్ధనవర్కములుపెట్టి రేపయినా
మూడులోకంబుల ముక్తులై పుడు | వద్మానవంశనన్నెలుగూర్చి రేప
రయిన | లెక్కలేని పుణ్యఫలమచభవింతు | యెంకిన ఎంకినా యే
చిపూచినను | నింకయింక క్షతో నినుగొల్వవలెనూ మృక్తిహాస
నా మేనత్తలోనె | అపమృత్యులెడబాయ నాక్షణమునందు | నిండు
పుడకంబులూ పోసినవారలు | మండలంయేలుధుగు మధేగమనా |
తులనమ్మకల్లారహించి మొక్కినను | అపమృత్యులెడబాసి ముక్తిబా
డెదరు | వలగొని అభివంశవంబు జేసినను | వారణాసీపురివాసమేగన్దు,
విప్రకులవర్ధనుడు వేదబ్రాహ్మణుడు | తప్పదు తనపూర్వ కృతశ్రమ
ఎంతో | పలుమారు వేదములు ఎల్కూచూతాను | నతిపతులుబుద్ధులు
అతివిషయముతో | సంతతిలేకయూ చింతించుచుండి | పరిమేశ్వరునిగూర్చి
బ్రస్తుతిశాయ | ఘోరమైనట్టి అతపసునకుమెచ్చి వనజనాథుడంతిప్ర
త్యక్షమాయె | విప్రవేషంబుగావచ్చి తానించి, యెంకవానానకయే
ప్రోద్దుమీరు, నిండుధక్తతోనుంక కారణంబేమి, తపముకు మెచ్చితిని
గోరుడివరము, యిచ్చెడి యిష్టంలు యీక్షణమునందు, సుతులులేసి

మెల్లివక్కటేగాని మహారాజచింతలూమరియేమిలేవు విప్రునిమాటలకు విష్ణుండు తాను యిచ్చెదవకవరము యింపుమిరంగా! పదహారువర్షములలా బాలునిత్తురా సౌభాగ్యవతిగాని సుదతినివ్వరా విప్రుని పలుకులకు పేదబాహ్మణుడు, సతిపతులు యిద్దరూ మతిలోనదలచి పుత్రుని శోకంబు పొందలేమింక, సౌభాగ్యవతిగాని సఖయ నిమ్మనెను పూరు వెలుపలనుండు వకచూతమాను మానుఫలముదెచ్చి హాతికి మ్మనెనూ, అనిచెప్పి విష్ణుండు వైకుంఠమేగె, దంపతులిద్దరు తమగృహముకొచ్చి వేలవర్షమునూవేగమేల్కొని, తోటకుయేతెంచి బాహ్మణోత్తిమును చూతఫలములుగోసి నడినిండవేసి, యిరవుగా తన యింటికేతెంచిచూడ, వనితముందరబెట్టి విప్పితాజూచె, వక్కటేఫలమందు నొప్పుకానుండె, పరమేశ్వరుండిచ్చు ఫలమింతెగనుక అధికఫలమందు నొప్పుకానుండె, పరమేశ్వరుండిచ్చు ఫలమింతెగనుక అధికఫలమొచ్చునా అతివసామశకు, అనుచును ఆనాతి ఫలమారగించె నవమానములునిండె నాతికంతటను, నశమచూసంబొచ్చు తగునమయమందు చిత్తి మొచ్చినట్లు చేసెనాబ్రహ్మ చిత్తరుప్రతిమవలెచెలియ జన్మించె కట్టశిబుద్ధులుగాంతకూజెప్పి, గట్టిగలలాటానముమ్మారు వాసి యిచ్చెనువకసుతను యింపుమిరంగ. దశదినంబులు గడపి తరుణి కేతమగు, నారాయణమ్మనుచు నామంబెట్టె, అచ్యుతునిదలచుచూ అనుదినంబునను, నాటనుబెంచియు నూటబెంచీరి పణితికపరిణయం మాచరించీరి, పంచమాదినమందు బాలుండు తానుయెంచంగ యమపురికి అతివేగజనియె, ముద్దుపుత్రికజూచి మునలులిద్దరు సతిపతులిద్దరు అతిదుఃఖమొంది అతివకు తగినంత ధనములుయిచ్చి పరలోకగతులయిరి వృద్ధమిధునంబు జననిజనకులులేక చేజాతానుండె బృందావనంవేసి కుదుకొప్పనిల్పి, పూజసేయుచునుండెనావిప్రకన్య, విప్రులువచ్చినా విడియంబువిడదు పెద్దలువచ్చినా పీయముసేయాదు, కాంతలువచ్చినా కండ్లజూడాదు, కనకంబుపైతాను కాంతలోనుండె

పరమాత్మకు కయవచ్చి పణిదగ్గరకు | విప్రీకుల వేషమున నృపరూప
 మున | జన్మిదముధరియించి వేదంబుజదివి | కప్పుకోచల్లని కానిధోర
 తులు న శ్రుంబుచాటునా నటపాణిమూని హస్తమునదంపంబు అనలం
 బించి పట్టాకుచనుదెంచె పణివాకిటకు | పెట్టుమునకభిక్ష పేదబ్రాహ్మ
 డికి | చుక్కతెల్లవారె నక్కభిక్షమ్ము | యెక్కడవున్నదని యింతితా
 బల్కె అరుణోదయంబాయె అకలికినోర్వ మరణకాలంవలెను మన
 వచ్చివాది పెట్టుమునకభిక్ష పేదబ్రాహ్మడికి పంపి నార్చి పెట్లినారించి
 యిదిగో వృద్ధువనినగచిననద్దబెట్టెనను బలిఅయిన పెట్టుమని బ్రాహ్మ
 ణోత్తముడు బలియిల్లెనొమ్మని పణితాబల్కె మేమయిన గైకొనకి
 యాడనొక్కడను | యేమయిన ఇప్పుని యింతితాబల్కె | గోపక
 సినా గోమయంగుడ్డ | గొంతితాకోపించి గోవిందుడై పకవేయ
 గైకొని యాపాడుడవుమా | యిదేపదివేలని అందుకుని నాలవతిస్సువ
 ద్దకి వరగునాజనియూ | వేరికవ శ్రుంబు పెద్దిగాజేరి | పొకించి చూచి
 తేఫలమొక్కటండె | కలదిగింజయునూచి కుసుంభినిమున | కను
 వేగమునడెచ్చి యాకందిగింజ | జేలపెల్లగించి నిలవల్లందు | నర్త్య
 గలపాడునావిగ్ధనంనాటి దొష్టకుదురుగ జేసి దోపెకులకంబు నిత్యనా
 రక్షణలు వేర్పుకోజేసి | కొమ్మపుష్పాకాయ కొమకొమ్మచుం
 నారాయణమ్మయూ నాగకోకంబు | చక్కగనునన్నిధిని చేసివిలుచుం
 కరుణసాగరనాకు గతియేనుచెప్పె | పెద్దనారికే పుట్టుటరాక్షి పెట్ట
 నివారికి పుట్టనిదెవిజము పెట్టినవారికే పెద్దకాలమ్ము | అయ్యశ్యర్యవిధ
 పములు అజుకుతానిచ్చు | కసుపునీర్లుమాతాగి కమమయిలగట్టి యి
 సుకటిన్నెలవెంట యింతినీపుండూ | దూసుకునినాకాయ దోపెకుదకం
 బూ ఆశ్రయించుకువుండు అననిమకుగులనూ పణిపొమ్మని పల్కె
 పురుషోత్తముండూ | నెలదుఅకు ఆవతం కావించెనపుడూ | అశ్వ
 యజశుద్ధ యేకాదశీముదలు పాటింపకాత్రిక పున్నమపరకూ పణి

యింపు దేముగ్గు పరిపూర్ణగాను, చాశుర్యాస్య బెల్లాల్లు శులసి పూ
జించి, ఓకాదశివాడు ప్రపవాసముండి, నాల్గుగూములు ముగ్గు నాలి
తాబెట్టి, హరిహిసరంబునా బాగరణజేసి వ్రతను యేకాదశి చిలురు
ద్వాదశి, శులసెమ్మ నెవ్వరూ పూజించువారు, శులసిని పూజించె శ్రీల
క్ష్మీదేవి, అన్నిలోకంబుల ఆనతిచ్చింది, శ్రీలక్ష్మీలనతిని సృష్టిలోజను
లు, శుభకరంబుగ శులసి పూజించుచుందు, అందముగ శులసి జేవగు
గుడుందార, కుండవలపూలోలు కుడుగుగాదోసి, అయిదుశ్రేర్లబియ్యం
పండిమరగొట్టి, వీసె ఏబులం బెల్లమువేసి, ముత్తయిడుతాజేసే
మూడుముద్దలు, శులసచ్చకోక ముద్ద త్రుప్తితోబెట్టి, బ్రాహ్మణుని
కొకముద్ద భక్తితోబెట్టి, తనపాలిముద్దయు రోటిపైనుంచె, తనపాలి
ముద్దలో పాలునెయ్యబోసి, శ్రీలక్ష్మీ వేంచేపె శ్రీహరికడకూ, దండ
చమస్కారంబు కగభక్తిజేసి, చందనంబులుజేసి ముందరనునిచె చిరు
సవ్వు సవ్వుచూ శ్రీకృష్ణునిపుడూ, శ్రీఘ్రిముగ శ్రీహరి సతితోడబల్క
పతి శ్రీలక్ష్మీ సుభాగినీవు, కడువేగవచ్చినా కారణంబేమి చేతు
లుముడుచుకొని చేడతానపుడూ, శౌరితో ప్రియురాలు చెప్పందిదొ
కగె, శ్రీకృష్ణక్రితితో చిట్కనంపేము, శిఘ్రివవేంచేయ శ్రీహరి
మీరా, అవనిలొబుట్టినా అన్నిదేవులకూ, ఆధారమివ్వకా అటుమేము
వనమూ, మనకులవాననీ మనభక్తురాలు, మననామమెన్నడూ మరువ
దన్నాను, అచేడదోడుకొని అతివసీవొస్తె, వచ్చెదనేనని వల్లభుడు
బల్కె, ఆమాటవిని పణతి ఆశ్చర్యపడుచూ, యింతిపేరేమి యిల్లెక్క
వయ్యా, యిల్లో నారాయణుడు యింటిపేరు, యిల్లులేకరువుండె
అలమరికింది, అతివయొద్దకుయేగె వతిశ్రీఘ్రిముగనూ, అందెలుపాదార
విందమునమోయి, పొంకమున మృగనాభి కుంకుమాజార, మానుకడ
కేజెంచి మగువలిద్దారు, మానతి వేంచేసి మానగరుకీపుడు, కోరిన
వరమిత్తు కొవ్వరమ్మనగ, పేరెరిగిపిల్చిని పేమిమోనన్నూ, పేమ
తో మీనగరున పనియేమొచెప్పడి, శ్రీకృష్ణక్రితిగా చిట్కుదచేయు

శీఘ్రానవేంచేయి చెలియమాకడకూ, బిందుఫలమిచ్చితే లిందు వచ్చె
 దనూ, బిందుఫలమికున్న లిందురాననెనూ, యిచ్చెదనకవరము యింతి
 రమ్మన్నా, హస్తముచాచెనా అతినంతలోన, హస్తకంకణాల ఆ ఆది
 లక్ష్మీ అక్షీంతలుదకంబు అతివతానుంచె, ఆచేడెదోడుకుని కడువేగము
 నను, శ్రీలక్ష్మీవేంచేసె శ్రీహరికడకు, వకవరము యిచ్చి ఆయింతి
 నిలుదెస్తే, పచ్చిపోకనయిన వారి జోదరుడ పతికి వర మిచ్చినె
 అతివ గూడెదమ, పతి నంజగా నేను సరగునను రాను, జన్మ జన్మా
 లను జేసిన పాపమ్ము, చవలాక్షీ నాతోటి, చెప్పమిపుడయినా పది
 వేల జన్మాల పతిని వేసెవిని చాపబడివుడికి హరిప్రాపుగల్గె పతితోడ
 బుట్టినా సతి వచ్చితేను గైకొనక కంట్రీకాలాడినదాన్ని, యిరుగనక
 పొరుగనక యేప్రాద్దుభోయి, కాంచుడి కలహంబు బెట్టినదాన్ని కరు
 ణసాగరనాకు గతియేమొ చెపుమి, నానామమును విడిచి నన్నుదలచి
 తివి, నాతి నీవు వైకుంఠమందు నుండుమి, పణి వైకుంఠపురముకవు
 డేనె, శ్రీలక్ష్మీతోగూడి శ్రీహరియు తాను, ద్వారకాపురమునకు
 చనుదెంచివేగ, కశ్యప వసిష్టాది గౌతమామునులు, అట్టె ధారద్వా
 జలా జమదగ్ని, శౌనకాదులంత నన్నునీశ్వరులు, కలకంఠదూహరికి
 జలకంబువేగ అందియ్యరయ్యా, కమలగాఢులవెంట కదలిరావన్నూ
 సరగునను రుక్మిణి జలకమందిచ్చె శరుణినత్యభామ తల్పొప్పనొత్తి, వల
 నొప్పరాధికావస్త్రమందిచ్చె, గంధంబుహరి మేనమిత్రునిందలచె, సూ
 టిగాలక్షణ సురటికావిసరె విరులుకండలుయిచ్చె నేడుకలొ సుభద్ర
 జాంబవంతోడుగులు తెచ్చియందిచ్చె, కాళింది శ్రీహరికి కడువలొక
 రించె, ముద్దులగుమ్మలు తులసికడ కేగి కుండనపూరొలుకుదుర్గ్లూ యో
 సి, అయిదుశేర్లబియ్యం వీసెయేబులం బెల్లం అందులోనుంచి, కుండ
 నపువచ్చులా దోరణిల్లట్టి మట్టెలల్లాడగా చిట్టిపాదముల పట్టుదోడుగుల
 సరసపణతి యేతెంచె, కమ్మలల్లాడగా బొమ్మవలెనీవు, రమ్మ సర్వస

తీరమ్మి పేరంటం, శంఖుపూసలపేర్లు ధరియించుకూని, శంకరుల పార్వ
 తీరమ్మి పేరంటం 'యేడువారపుసామ్మి లింపునోబెట్టి, ఇంద్రశచీదేవి
 రమ్మి పేరంటం, చెరుకుచీరలగట్టి చామంతి ముడిచి, చంద్రుని రోహి
 తీరమ్మి పేరంటం, హస్తకంకణములు హస్తమున మెరయూ, అర్జు
 నుల సూభద్ర రమ్మి పేరంటం, పట్టుతాంబ్రీము బాగొప్పగట్టి పాండ
 వులద్రావదీ రమ్మి పేరంటం, నూడిగంబులుంచి సాటిగా మెరయంగా
 సూర్యుని వుపాదేవి రమ్మి పేరంటం, కొల్లారు బల్లెత్తికొడుకులాతల్లివేగ
 రావెంకటరాయలూమంగా, గ్రీక్కునకరకంచు చీరయుగట్టి కాశీవిశా
 లాక్షి రమ్మి పేరంటం, బ్రాహ్మణవీధులూ ఓ పణతులార, భక్తితో
 చూతులసి పాడరారయ్య, వేసారివీధుల ఓవెలడులారా వేడుకతో
 తులసి పాడరారమ్మా, అనుచు పేరంటాల్లనందరిన బిలువ అర్జునుల
 పుభద్రలక్ష్మీతో వచ్చే, కాంతిలందరుగూడి కడువేగవచ్చె అందము
 గతులశివే వరుగుముందార, గోమయంచేతిను పుద్గిదగచేసి, పంచవ
 న్నెలముగ్గులు పణతులుబెట్టి, పంచదళపద్మములు పణతులుంచీరి అష్ట
 వళపద్మాలు అలివలుంచీరి, లక్ష్మీయు శ్రీకృష్ణు లలంకరించుకూని
 చచ్చి కూర్చుండిరి వరుసనోడుతను, లక్ష్మీనారాయణుల స్థాపించిరచట
 పుష్పగంధములతో పూజించిరపుడూ! పొన్నలుపొగడలే బొడ్డుమల్లె
 లునూ పారుజాలంబులూ తులసిపిళములతో పరమాత్మ శ్రీకృష్ణు పూ
 జించిరిపుడూ, బెల్లముపంపియు చలిమిడిగొట్టి, ముత్తయిదు తాజేసి
 మూడుముద్దల్లా ధూపదీపంబులు తృప్తితోయిచ్చి, నయివేద్యమిచ్చె
 నూనారాయణునకూ వేదంబు జదివినా విపునిబిలచి గంధచుక్షతలిచ్చి
 పానీయకడిగీ, దక్షిణతాంబూలాలు భక్తితో నిచ్చినాయన దానంబు
 వనితగ నచ్చె, దానమందుకునంత వేదవిప్రుండూ, ఆశీర్వాచనముచేసి
 అక్షింతలిచ్చె తనసాలికముద్ద నోటిలోనుంచి పాలు నెయ్యి బోసి పరగ
 మర్దించి, వేళ్లుగలచెరుకుకోలలూ దెచ్చి నల్లచెరుకుకోల నాతి చేపట్టి

వుంగరములాచేతయు విదాతబట్టి | కంకణములాచేత కాంతతాబట్టి |
 సోమకునిజంపి వేదములు పొంది | అంధముగల మత్స్యవతార సువ్వి
 మందరగిరిలయిన మగిగుగ్గోగను | కూర్మావతారమైన గోవిందసువ్వి
 పసుధచుట్టుకుపోగ వారాహమయినా | నరహావతారుడా వనబాక్ష
 సువ్వి | స్తంభమువెడలియుకళ్ళ పురిచేరి | ననిసింహరూపుడో నలిబాక్ష
 సువ్వి | పృథ్విమూడడుగులూ దానంబుగోరి | బలిదైత్యుపణచునావా
 మనుడసువ్వి | పృథ్విరాజులను బరిమార్చినట్టి షరశురామావతారి
 నీకునూసువ్వి | రామావతారమున | రాజునిజంపి | వీరవేలునట్టి
 శ్రీరామసువ్వి | మునలమును పోయించి అనురులనుదుగించి బలరాము
 డైయున్న పరమాత్మసువ్వి | బాధావతారమున ముగ్ధులూజెరిచి
 శ్రీరసేలినట్టి శ్రీకృష్ణసువ్వి | కల్కావతారమున ఖలులనూదుగించి
 కలియుగముబోచినా కనులాక్షసువ్వి | అల్లూవేరట్లో యనుచూ అ
 వంతాకలసి చినుకుదండేరు | నశింపతులూగలసి చెల్లులాకిరి |
 శ్రీవిష్ణువైజలై శ్రీలక్ష్మీతాను | బ్రహ్మముజలై భారణిదేవి శంకరల
 పయిజలై నాయుమాదేవి యిందునిపయిజలై శిచియుదేవంత | చం
 ద్రునిపయిజలై రోహిణిదేవి | సూర్యునిపయిజలై నా వృషాదేవి అర్జును
 పయిజలై నింతిసుభద్ర పాండవులపయిజలై ద్రౌపదినిజను | పతులు
 నతులు తమరుచల్లులాదంగా విశియమ్మలిచ్చి పేమకూయె ముద్ది
 యిదులకాముద్ద ముదమునోనిచ్చె | అల్లూసేకేడల్లూమనుచూ పుస్త
 మయేకాదశిచిల్కు ద్వాదశి శులసమనెవ్వరు బూజించువారు శుల
 బూజించెనే శ్రీలక్ష్మీదేవి అన్నిలోకములకూ ఆనతిచ్చిందీ శ్రీలక్ష్మీ ఆ
 సతిని సృష్టిలోజనులు | శుభకరంబుగ శులసి బూజచేయుదురూ |
 యీతులసి మహాత్మ్యం పాడిగా విన్నా | పాడిన పాడి బ్రహ్మలో
 కంబు విన్నవారికిగలదు విష్ణులోకంబు.

మదవద్వాదశి అనే చిలుకుముగ్గులపాట

సంపూర్ణము.

ధర్మరాజు జూదము

1946

1 అణా

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్స్,
సంస్కృతాంధ్ర బుక్ షాప్, రాజమండ్రి.

శ్రీ క స్తు.

ధ ర్మ రా జు జూ ద ము.

శ్రీమంతులైయుండు శూరులైయుండు నాయకులయ్యుండు
 (దు సరసులైయుండు) వక్తముదప్పరే ధర్మవంశములు | పుక్కిలు పా
 కులు కాకలు ప్రజలు | కోటివేలాక్షేండు రాజ్యములు సేతి అంతట
 సరళింపాదేవు ప్రార్థించా | మేడలుతుపాలులే మించివాకిళ్ళు మానోన్మ
 మయ్యమైన సింహాసనములు | అచ్చోటవిలదిరే ధర్మవంశములా | తిరిగి
 సారిగారాటుపట్టి | చావుపుట్టుక దెలియునపాదేవుడుండే | కామిగోల
 నిలో భమిడిగుండయినా | బలకీడలాడుచు నపాదేవుడుండే పొడి
 త్రుతు గట్టడే తడివస్త్ర సేగాని | అంటరిన మున్న జాతుంగవచ్చివిన్న
 వము ధర్మరాజులువిని యాదరించూ | జరివిలికార్యములు చే గురొక
 య్యో | ఆడకుమీజాడములు ఓడబోకయ్యో | వోనహోదరుడా మా
 టవినుమా | పతులచూడమన నతి చెరలవతనూ | ఈశ్వరులొదరు
 ఎల్లరాజులనూ | అయి ట్టునపాదేవుడాడంగవినుమా | దిరునవ్వనవ్వి
 రేతామధర్మజలు | చిన్నదాడవునీవు యేమిటగుడువు | నాటివారు
 విలదితే నెక్కంగమానా | హస్తినాపురములో అంగళ్ళలోను | ప్రధమ
 మేనడచినవిబల్లారిండు | కొమ్మలుగట్టినవిగుర్ని అవియన్ని
 నడచిన హస్తినాపురమునీళ్ళుతాసి పెంచేటి నెఃతలందారు | వారెల్ల
 డిచిరేహస్తినాపురము దుగ్గరసి పెంచేటియవిదలందారు వారెల్ల
 డిచిరేహస్తినాపురము | పలిచ్చిపెంచినా : గుంబందారు | వారెల్ల
 డిచిరేహస్తినాపురము | యేవురు యరువరునగు గొనెక్కి | యేవురుబట్టటి
 గొడుగులేబట్టి | యేవురుబట్టటి ఆయుధాల బట్టి ధర్మరాజేతెంచ హస్త
 నాపురముఅల్లంతట ధర్మరాజులరాకలుజూచి యెదురేలేదితెచ్చెరారా
 జాపుడు | సింహాసనముగోసి కూర్చుండబెట్టి | సింహాసనంమీదకాళ్లు
 గడిగింది | నచ్చునోకలు వండుటానులును | భమిడిపల్లె గానతాంబూల
 మిచ్చె | హస్తినాపురము లో అంగళ్ళలోను | వలంయుసారెయ్య తెలయ
 తెప్పంది | ఈసలకేముం చెసింహాసనము | అవలనేముం చెలోహాసనము

సింహాననముమీద ధర్మరాజుండెల్లాననముమీద రాజకూర్పుండి
 నరనల్లావముమ్మనరనల్లానాడి | కృత్తిరపాడికలుచేతవంది | వరునల్ల
 జూదమువరునతోనాడ | ధర్మరాజు జక్కనకమ్మానేడ | రాజచేతికి
 జక్కనలకమ్మానేడు | మాస్తినాపుగంలో అంగశృలోన | నచేతిపాదిక
 లుళికినికెచ్చి | కాపుర్ని పెద్దగంగంకేతెంచ | అతివనుపాడగాంచి అతి
 భక్తితోను | నాప్టాంగంకనమమ్మరములుజేసి | నేతులుమునుచు
 కొని చేసి విన్నవించి ధర్మరాజతోను జూదమ్మలాడి | అడిగినను భూ
 తలమెల్ల | యోడన సినినేను శరణువేదా | అనియిట్లు రాజజ అడంగ
 వినుచుండికనవృత్తోబలిక శ్లేష్మమహదేవి | ధర్మరాజతోను జూదమ్మ
 లాడా | వద్దనుచునీకొంతుచెప్పవలేదా | అప్పుడేజెప్పరామెల్లవారెల్లా
 అటుగాకధర్మరాజులశరధగాదన్ని అయినను తనవేర్పుచేసెదనన్నికీరా
 భిక్షదీక్షేగెదలెలననేదా | అలంతిటతమిక్కరాకలనుజూచి | గుండెజ
 ల్లునునియె నహఃక్రికపును | యెవరిని చెరవనువచ్చెనోయిక్కా | పో
 గొట్టబాలవేపుబలాజలో | అరిచేతికహమ పెంచుకొనివచ్చే | యెవ్వ
 రిహందనూవచ్చెనోయిక్కా | అలంతిట తమిక్కరాకలనుజూచి | యె
 దుక లేచి నెల్లెనుమహాలక్ష్మియిచ్చును | వలకొనిముమ్మారువ్రక్షీణముజేసి
 చేతులుచుచుకొని చేసేనిన్నవము | యేమేనోయిక్క నీవచ్చినవ
 నులు | అంతియ్యచుచులికె నహఃక్రి | అనియిట్లుమహాలక్ష్మియిచ్చును
 నపును, ఇట్లుబలికెన శ్లేష్మమహదేవి | రాజరాజధర్మజలు జూదమ్మవ
 చ్చె శరణుజొచ్చిననాని చెడగొట్టుటకును | మనసునొప్పురెనాకు మహ
 ాక్ష్మినినుమ | అబ్బివానిపుం చేసేటివేడ్క | రాజనూయియాగమ్ము
 కాజేసినాను | ఏఃఏవిగట్టి విస్తర్మనెయ్యా | ఆ యజ్ఞకాలలోవలికెన
 జూతి | కూతుమ్మ కానూనుకుడువలొవంగా | అనిలువేసుకొని మేముగూ
 ర్పుంకా | కూతుశృమదూదిగోపించెభీమా | అడదానపునీత్ర యిదిసీతిగా
 దు | మగవాడిలోకునువ పాటిలేదనుచు | అకులాదీయించి పారవేయించె
 ఆ భీముకి స్తినకావమ్మనను | కేటలోవలవడ్లు నెరిపిన్నవాడు | వాడునిను
 గొలుకువనివలికితన నను | కుంచమ్ము వారగాబెట్టిననాను | వాడునినుగొల
 తుననివలికితన నను | అరికానునించుకంత వన్నివాడు | వాడుమిముగొల

తునవివరింపిననన, నాటికార్యము నేడుననుకూడవనుచు, నిన్ను వేదక
 క స్థితిలైలాకాపు, నాకోర్కె దీర్చిన నలివాయుయ్యి, యేమెచుచు
 యీయేమెటచెలియా నీనేని ధర్మవందనలగాసి, రారాజును పొందిన
 మణికోనిపు, అవియులు తెలుసుకొని అడుగినవారు యట్లనివలికి నీనా
 లయ్యెదాను, కలిగిదిచి: గడవదాడ దేరాజు, "ధర్మవందనవియెడగా
 యులేని, దివిలేనిగృహము చూడదేరాజు, నేధర్మవందనవి యెడగా
 యులేని, యింటునుగ్గులేక వసువుడే - జ, అపాపకర్మవి నేబొంద నను
 రాకులే: యింటునవాడు, అపాపకర్మవి నేబొంద లేనెడగాను పడ నున
 వలిగినవాడు, అపాపకర్మవి నేబొంద లేనెడగాలోకమును పడ నున
 అపాపకర్మ నేబొంద లేనెడంటి పెద్దెద్దు నేనన నాడు అపాపకర్మ నే బొంద
 లేనెడ విచూపునాంజానదూసిదనవాడు - అపాపకర్మ వి నేబొంద లేనెడ
 దిలో యువకులుగోనేటి నాడు | అపాపకర్మవిబొంద లేనెడ వియుట్లు ను
 హలయ్యెడలక గానవుడు | అగ్రహమున నా చెనే శ్రేష్ఠుడువాడేవి | లయ్యెవ
 ద్వి గారాజును పొందుట చెలసికి: విచేరి పాడికలు పెందికృత దేవ హస్త
 పురంజోను అంకశ్య నా: పలక యుపా రెము నిలయి: దేప్పించి: తువలని
 య్యిండ్రిసింహాననము | యావలనే యిం చెలో హననము | సింహాననమీద
 రాజగుచ్చుండిలో హననమీద ధర్మ గాజుండి: కరవనాద మ్మా వరున
 తోనాడి: క్రమ్మర పాదికలు కడు చేతనాడ | గాజు నేరికిక్క: వ: గాన్త నేడు
 ధర్మ గాజుకెక్క: బలవచ్చు నేడు | హస్త హధర్మ రాజులకియో: దీ: పుకు
 కొమ్మ: గట్టిపని కోటి: చే నుగులు | అప్పు: ధర్మ గాజులు తిమిరో: దీరవుడు |
 కచ్చెలుగట్టిపని గురాలు అని | అప్పు: ధర్మ రాజులు తిమిరో: దీరవుడు |
 తలంటి పెందినా తిమిగులందరి, అప్పు: ధర్మ జలు తిమిరో: దీరవుడు |
 నీళ్ళు: సీ పెందినా నిలతిలందరి, అప్పు: ధర్మ జలు తిమిరో: దీరవుడు |
 పారిచ్చి పెంచేటి వగులులందరి | అప్పు: ధర్మ జలు తిమిరో: దీరవుడు |
 ఉగ్గు: సీ పెందినా యువిదలందరి | అప్పు: ధర్మ జలు తిమిరో: దీరవుడు |
 యేతరు: యొక్క అశ్వ: నో: ద | యేతరు: నేసినా: హ: గాలు: నో: ద యేత
 రు: కట్టిపలయ: ధ: నో: ద | యేతరు: కట్టిప వత్త: మి: నో: ద | యేతరు: మి
 ల్లాలు: పొంద: లి: నో: ద | సింహాననము మీద రాజగుచ్చుండి | ప్రేమతో

తమ్మునివిలువనంపించి | గాంధారినివిలువరే పాంచాలితోను | రమ్ముని
 విలువరేపాంచాలితోను | కర్ణు బలువరే పాంచాలితోను | అన్నకడుగుగ
 వచ్చి అతిభక్తితోను | చేతులు ముడుచుకొని చేసే విన్నవము గాంధారి
 శువనులుగావుమాచేరి | టూను మూవనులువరిపడవు యెనెను | కర్ణుం
 డుగూవనులు కారాశుయెనెను | యింద మావలుకులూ టువలుకను | కో
 పముతో లికెనెరాజులరాజు యేమోయి గాంధారి సేవోయి కొమరాహో
 యిరాపాంచాలి దోడుకొనిరాచ | ధర్మరాజుగట్టివా వస్త్రమ్ములుగట్టి ధర్మ
 రాజేక్కివా అశ్వాత్థి యెక్కి | హస్తీరాపురమునకు వెళ్ళికాడవుడు అల్లం
 గాంధారిరాకనులనుజూచి యెచుకులేచి వెళ్లి పాంచాలియవుడు | యేమో
 యిగాంధార యేమోయి కొమరా జాదంపుకాలలో వార్తలేమయ్యా |
 మూయిన్నగలిచెను మీరాజునోడ | ముఖ్యముగ పాంచాలి నిన్నురమ్ము
 నడ | వదినెగారినినుమ్మ వరసతినుమ్మ | వావిడప్పగరాడు వరపుత్రవి
 వినుమా | వదినెగారిపు కాపువరసలు లేవు | నిక్కముగపాంచాలినిన్ను
 రమ్మునెను | తలఁచివసువుబూసి జాలుమడచి | అంగుష్ఠవారధిని రారా
 డుయెనెను | అన్నకడుగుగ కళ్ళ అతిభక్తితోను | చేతులు ముడుచుకొని
 చేసేవిన్నవము | పాంచాలినుహాదేవిరా లేదుయెనెను | యేమోయికు
 శ్చాననుడనీ వేగి కొమరా | హోయిరాపాంచాలిని తినుకొనెరారా | ఆవ
 లకులువిని దుశ్శాసన డవుడు | హస్తీరాపురమునకు వెళ్ళికాడవుడు | ఏ
 మోయి దుశ్శాననుడ ఏమోయి కొమరా | జాదంపుకాలలో వార్తలేమ
 యొ మూయిన్నగలిచెను మీరాజునోడ | నిక్కముగపాంచాలినిన్నుర
 మ్మునెను | వదినెగారినినుమ్మ వరసతినినుమ్మ | వావిడప్పగరాడు వరపు
 త్రవినుమా | వదినెగారుపు కాపువరసలు లేవు | నిక్కముగపాంచాలినిపు
 రా లేగా | తలఁచివసువుబూసి జాలుమడచి | అంగుష్ఠవారధిరారాడు
 యెనెను | వెండి కాగులతోను వేసి ఘృగచి | ధమిడి కాగులతోను చిన్న
 ఘృదెచ్చి | వేసి ఘృ చిన్న ఘృ నమమా తొడిపి | పావకత్తుడుతో సపాంచా
 లిమీద | పాంచాలికిఖబట్టి దుశ్శాననుడీడ్చే కూర్చుండబడెరవుడు కుంతి
 కోదా | పాంచాలి దెంగుబట్టి దుశ్శాననుడీడ్చే | ముత్యాలతారలముం

దరాబజను | ముట్టుకొనవోగాను మూకలోదోసి | యెడయెడ గదలుచు
 న్నుపించాలినిజాచి మూగిమూకలెల్ల మూగిబట్లునిరిచూడి మూగుకా
 లెల్లకూకొనిరిపుమా | మూడువేలగుర్రాలు మూడువేల మూకామూడు
 వేలచవులా పాడిలవాడు వాల్లువేలగుర్రాలు వాల్లువేలమూకారాలు
 గువేల యావులా పాడిలవాడు | అయిదువేల నగాలు అయిదువేల
 మూకా | అయిదువేలయావుల పాడిలవాడు | అంగ్లంకా జ్యోహణ
 ఆరువేల బలమా దయాకలాధర్మజుల యెందుండివారో | అనిచెప్పిగల
 భీమాదులేడే ప్రాణునా | కవలవాద్దరూ కానివాడ్రో | అనిచెప్పి
 దుఃఖంబెచాలించువాడు | ఉద్వరవర్ణకాలలోలకి | ఎదుగురుజూ
 డగాభంగమృతేజులా | మేయపునమలాతోడనూడుకొని | గుర్రాల
 కాలలుబాగుజూసెనూ | ఉద్వరవర్ణకాలవాటికి-వదుగురునూడగా
 భంగమృతేజురా - మేదలునవాలున లెపానిగ్గు - సరిమంచమిక్క
 వెఱబయినతోడ నాయొక్క తొడిమైసుభేష్టయెక్క - నీయొక్కతో
 డలవైసల్రమృతయెక్క-సరిమంచమిక్క నీలిలిగాంధారి-ఉద్వర ఆవర్ణ
 కాలవాటికి-వదుగురునూడ భంగమృతేజురా-కుండలోకూడు తిన
 నికాకులకుక్కనీపురాజ్యమృతయేలికియెటరా - గజమొసలేమలవ్వు
 రాగమగులా-మాటిక్యమనల వైతే మసిబొగ్గుతుగునా - గాడిదపరి
 యెంతగజమానటోరి - కాలువలెన్ని మనలసిపాలితే - గంగానదితోటి
 పాటియగునటరా)తేరులుయెన్నునవ యెత్తిపొంగితే-వముద్ర)మ్ముతో
 ననిపాటియగునటరా- అధిలమనికెనుదవృత్తుక్కినను - గరుత్మంతు
 రతోనరియగునవకలవర్ణులెల్ల - కోకులామని వెనుగుకొన్నులెక్కినను
 పానుమంతుతో నరియగు ఆకోకిలెల్ల - కరుణాలమని ఇమను విలిబట్టి
 నమ్మకీరామలతోనరియగునప్పటికెగాలురాజలామని వెనుది రచ్చ
 లెక్కినను-ధర్మరాజుతోనరియగుననకలరాజులెల్ల - భూచంద్ర)పాలకులు
 నర్వచంద్ర)ల-మారాజకుంఠిమూళ్యతోనరిరా - ఉద్వరఆవర్ణకా
 లవాటికి - వదుగురుజూడగాభంగమృతేజురా - కృష్ణతే కృష్ణమృ
 తేరనూ-శృష్ణుడా నీపురాజనహయంబ రిమ్మి క్షీరాబ్దిలోడలా సిరి

పానుపైని, కీలక్ష్మితోడనుజూడమ్మలాది, ఆడటిపాచికలు అటునిళ్ళ
యించి, అత్తాయమనినేసి ఆపుడుపాచికలు, మన కులకోరి మానవ
భక్తురాలు, మననామమేగాని మరువదెన్నటి, వగవాటదాన్నిబట్టికా
ధింపగాను, అత్తాయమనినేసితి - తిత్తోడు, తూర్పునాబడ్డతొంబ
దివేలకోట్లు, వడమరాబడ్డవి పదివేలకోట్లు. పుత్రరమునబడ్డవి పూర్వం
పొడపూ-దత్తంబడ్డవి తాళ్ళంతపొడపూ, వేలన్నివిరచను చేలన్ని
మనిగె, ఆవలేక వారు కూర్చుండబడిరి, ఏమికోమనోస్తే పాంచాలి
నీవు, ఈనభజాడగా మిగిలినోను - పొందుకకుం తెమ్మ చలిమేళుకె
య్యో భీమాడు పడికెడు పోలందియ్య - ర్జునుడు ఆరచేతి ఆకులందియ్య
కవలదిద్దగనూడి ఉల్లసముబట్టనిష్టుకాంక్షి నోస్తీరివినుడుమోపును, బా
శ్యానిదీనానగులందారు-బావిందిట్టికట్టుచీరాలు - వెలచువారిం
ద్దరనునలందారు, అంచుదీర్చిగట్టిరె -ంచుచీరెల్ల, వట్టుచీరెలురెండు
వట్టుకొనివచ్చి, పదిలకు గగాచునివలికెనారాజు. పెద్దలనివారు పెద్ద
లకునెల్ల, కట్టివారికిని కరువుదీరగను-వక్కులయియెగిసినవట్టుచీరు పెద్ద
రెల్లు, హస్తీవాపుగనులో అంకళలోను, అన్నానీలకురులమాడుచుకో
మ్మనను, ఈతోడలుయెక్కునన్ను 'రారాజతోడలు,తోడలుచీరించక
తెముడువనేన, తలశిఖిట్టి దుశ్శాసనని, కేతులు తోరణాలుగుచక
కాళముడవనెను, ధర్మరాజతోజూరమ్మలసిరివిగా, తనతోటిజూ
డమ్మఅడుమనివలికె పాంచాలితోటి ఆడెదమనుచు, ఉల్లాసమునవుండె
రాజెల్ల, హస్తీవాపురములో అంకళలోను, వెలయును బలవమును
దెప్పించిరవును, ఈవలవేయించె సింహాసనమ్ము, అవలయుంచె కూర్మా
సనమ్ము, సింహాసనమమీద రాజకూర్చుండె, కూర్మాసనమమీద పాం
చాలియుండె పావకర్మనిముఖము దాచూడననుచు నడుచునువేయించె
గండభారాము, రారాజె తనకేతపాచికలు, పాంచాలి కనకాళ్ళతోపా
చికలు-వక్కివలక్కివస్త్రముగలిచె-తనవలక గలుచుకొని తండు
కొనెను, రారాజ తనకేతపాచికలు-పాంచాలి తనకాళ్ళతోచె పాచి
కలు - రెండోవలకే ఈరాలుగలిచె - తన వలక గలుచుకొని

తలవడ్డుకొనెను | రారాజ తనచేతనేన బాచికలు పొందాలి తన శక్తి
 దోచబాచికలు మూడో వలకతో ఆముధముగలిచే | తనవలక గలుచు
 కొని తలవడ్డుకొనెను | ఆరాజ తనచేతనేన బాచికలు పొందాలి తన శక్తి
 దోచబాచికలు | నాలుగో వలకతో పొడుకు.. నుగలిచె | డవవంక గలు
 చుకొని తలవడ్డుకొనెను | రారాజ తనచేతనేన బాచికలు | పొందాలి
 తన శక్తి దోచబాచికలు | ఆయదవవలకతో అందరిగలిచె తన వలక
 గలుచుకొని తలవడ్డుకొనెను | ఆరాజ తనచేతనేన బాచికలు | పొందాలి
 తన శక్తి దోచబాచికలు యేడో వలకతో పుట్టి గలిచె తనవలక గలుచుకొని
 తలవడ్డుకొనెను | ఆరాజ తనచేతనేన బాచికలు | పొందాలి తన శక్తి
 దోచబాచికలు | అంగిలో నవద్ది ఆమాయాశక్తిని | ఆడవారితో జాడన్న
 అడిగిరినీపు అటుగాక పొందాలి తోను నాడతినా | ఆక నారేకార ఆతివలే
 కార ఆడవారిన్ని నహాయ మేగాద | ఉడికే అన్నయలు తోడిగిజాచేరు
 మండటినుంటకు మారుననులేరు | కాలెటిగొరివెలు శాశ్వత స్త్రీ అట్లు
 గాక పొందాలి తోటియాడితి | ఆడవారేకార ఆతివలేగారా | అటు
 గాక పొందాలి పతివ్రతేగాద | అని అట్లు శక్తిని అనుమానలకు అట
 చాలించిన రాజాదిరాజ | ఆమాయాబింబు పుడువృత్తిరాష్ట్ర ప్రాప్తింధలో
 ను ఆశ్చర్యమును తానుజూచి ధృతరాష్ట్ర ప్రాప్తి మా కోపించింది | ఇ
 యేమిజాదము అట్లు యాడుదురా | రావణుడు పొందాలి వంతు లిచ్చెన
 ను నీపేర రాజ్యములు నీవుగై కొనెను | నీవకు యిరిగి కొని ఎడలాలకల్లు
 అని అట్లు ఆరాజ ఆమాయలకు | ఆ రాజు ధర్మరాజు వినియాదరించె | అది
 వారు రాజ్యము వలంగదగున | పదిగూడి వనములకు నోయెడును
 పొందాలి కోరనేవకుల కేపుని | తిప్పా ధృతరాష్ట్రము తాదాంబాసా
 నకులను కూడుకు పొందాలి కొని | ఆరణ్యమును పది నేరకనెను | ప
 న్నెండుయేడ్లు ఎదిరినాయుండి | అజ్ఞాత వాడుకు ఆతివే వచ్చిరి
 అటు అట్లు ముఖాచ్చి వీర శేఖరులు | ధర్మ రాజ జాదము పాడినా | విన్నా
 అవ్వయి శ్రవ్యములు ఆరాజ యిచ్చా

న ర పూ గ్గ జా .

శ్రీరామేశ్వరి ప్రెస్. రాజమండ్రి. కె. టి. సన్సు ఇ. జ. 60 కా. 1000

పా రు జా త ప ల్ల వి

1946

1 ఆటో

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్న్య
సంస్కృతాంధ్రాబుక్ డిపో, రాజమండ్రి

శ్రీ రస్తు.

— పా రు జా త ప ల్ల వి —

శ్రీకృష్ణం జోకనామ శృంగారహరుడై । శ్రీ కాంతామణి
 నగరుకువచ్చిని చెలువముతోడుకనూ । యేకాంతమననుండి ఇంతు
 లుతానాడకను । ఆకస్మికముగా నారదుండను ఒక కుద్బితమునీయు
 నేలేంచె । వచ్చీక నారదుజూది వనితలు తానూ ముక్తి । ఆచ్య
 తుడు నారదుకుండివరి ఆనవంబునూ । కుద్బితుడై నారదుకు
 కృష్ణుడిగొక కానకగాను । కుసుమపు పువ్వవిగురాకున పొదిగియచ్చెను
 వేడుకను । అది స్వామీ అందుకుని కన్నులవద్దకు ముక్తి కలహం
 బని మదిదలది । వెన్నుకు రుక్మిణి కీరికి యచ్చెను వేణునూ పువ్వును ।
 ఆ మగువా నేగమగా అందుకొని నవ్వుచు వివరముతోమతి । నీ
 పరి కంఠ విమలలుచేసె శరణుశరణు కృష్ణాశరణు శ్రీగోకల హరి
 శరణు కనకాంబరసిద్ధర శరణుశరణు దేవా మిన్నిందివ నేగమునా
 మేలునైనొప్పె । ఆ మగువందట కొప్పన ముడుచుక ఆత్మాశ్చర్యము
 తొను । తన దేహ వక వింతిదా మును మెరయుకను । నిల్వగునిల్వకు
 యెంతగల్గెమో కాంతలోచననూ । తనకునులూ నగవింతా మేలుగ
 నలుపుమేల్కే । అదురగ కోయలి పడలికి నక నల్లభకమయిపోయె
 సుకవాణి యీ పువ్వుతోకృష్ణం అలంకముగా వినుమూ విగసి చుచుం
 దుమనాకడు యెన్నడువిని వానఃజరదు । నకయేడూ యీ పూవు
 నరుగ నీ వద్దనుంటె వకలపైన వస్తువులనూ నమకూర్చుకుంపుండు॥
 అది నారదముని ఆదిన వాక్యములన్నీ వివరముతోడుతి సత్యభా
 మకు విపిండిరి చెలులూ । యేయని చెప్పుదు మిత్తూ యింతిరో నీ
 ముగిరి । నారదుదొచ్చి పాదుకాంతింబు వరువగయచ్చెగదే । సామె
 వరదుడు రుక్మిణి పువ్వునరగునయిచ్చెగదే । ఆమగువా ఆ పువ్వుండు
 క లేగమనా । నవ్వుచు తనకొప్పునుకుచు సొంపుననుండగదే । తరు
 నుల జెప్పకమాట నెలత నుగంధివిని । నరగున ఆవ్వుడు గోదము

తోటి తరుణులు కిట్లనెనూ నరసింహులారా వర్షజ్ఞాంధనయెరిగి | ఎల
మీ నడుపునున్న యుద్ధ సవతులలోవలనూ | నాకంటెక్కువలదితల
చెను దుక్కిరివిపును | అవి తలకానును విగియించి తరుణి మానము
చేత | పొలయును నవత్పినులు కలసిన సొయ్యలు నల్పించె చెదిరిన
కొప్ప యిదిదచి | శిథిలముగా | మునుచుకొని పొలమును నవరత్నము
లుకలసిన మందరములుదాటి | పూరిజటిలో నొక్క కేలడుగు మంచ
మపై | చీరక్కటివలయును నవధించెను శ్రీహరులనుదలచి వారికి లో
చనుడం కాకోపందీర్పాభావకుడయిచనుడెంచెను తనభామా గృహము
నకూ | భక్తులవాటికినుంచీ నరిగవలెవల దిగి | కనకపుష్పదలు రంగ
స్తలముకలసి వెలికితొడగె | మెత్తనిచానుపువెదకే | మేడామడుగుల
వెదకే | అర్చిరువుకును వీక్షించును తనదిత్తముకిట్లనెనూ | కలహింసలు
నడువవుగాకిలిమియు యింతులుగారూ | ఆమరచ్యుదంగము లింతులు
బట్టకు వారుగాడగారూ యన్నాళ్ళవలెలేదుసుదతి మందరమేమొ
చిలుకును పద్మజైవ్యదుకోవలె కలమియ్యదుఫలమూ | యెలమీ వేళలా
వనులుకాయును జంజముభిక్తేమీ నీరినుభిక్తేమీ చిన్నబోయున్నది
చలియతో ఎరయునూ నన్నుగయిదెచ్చిన యాహుజాతిపూమాట
చిన్నమును శివీకాగోలు నావెన్నెయెమొకకునూ | అనుచూమంగర
భరును అంపీ నెతుకగ కనపుష్పదలు రంగస్తలముగోకలసివెకకి అలసె
వనితలనూటలు చెవులానివి పూగుడయిచోయి నవజరాభును కూరిమి
తో నకియివెనుక కానిలచె | మాళవికేవి వివరేటిమగువచేతను సు
రటి | మానముతోడుతయారవ మరందును ముక్కాట్టివినరేటి ఆనలివాక్కుం
డవుడూ అర్థగోనగుచునూ | పూగోనిమీదనుపన్నీరవ్వును చల్లంగా
దొడగే | ఇందాకాలేసింట్లా యూనింతనాశవలూ | మెండుం డేలెంచెను
లేకనుచును యింతికామెల్లనెనూ | వల్లవాధరులంత వయ్యెడలుద్దు
కొనుచూ | ఉల్లమాజోవుట నయముబల్కుట బుద్ధిగాదెచెలియి ! పు

తన ముచంద్రునిలోని ముదిరెంప నీమోలు చివ్వులోయన్నా కాగణ
 మేమొదిగురులోనిచెప్పుచూ । బంగారుతీగెంబ బాగయిననీమేలు కని
 కెరులుగందిన । కారణంబే నీకాంతో చివురూకనులపాకులవంటికరు
 ని నీహస్తములూ । చిరిచెనుటలువట్టి విధమేమే చిగురులోని నీకూ ।
 చిగురుటాకులవంటి చెలువంపుపాములు వనికాదేటి కారణమేమే
 వనితలో నీకనెనూ శింగిలేర్లులలోలూ ముసాపు నీకనుబొమ్మలూ
 పొంగుతున్నవికలనొప్పించువు కల । లి కాంగి మునివేళాబట్టిగొప్ప
 కన్నాలనీయొప్పలుగా పూర్ణించెను రెప్ప వద్దుకోవె! ఇంకాజేరివిధు
 యేమికాదుగాకలవె ఇంకా మంతేపి వంకనులేటికి । యిందువదన
 చెప్పవే కాంతో వతితో లవాంబేటికి కంఠకంఠి లేవనికాలేరె మ్మ
 నుచూ పూడిచివకవడగంధి కేవె । నానుకులాగమీను వగధరుని
 వారుచూ తు వకలెక్కడ వేర్చెనుచూ వలెట్టుచునూ అకలంకీని
 దేహంబలయంచుకునేవేమే కమలాక్షుల మాటలువిని నావముకరుణ
 డప్పనేరె । మిగరాక్షి జమలాడేమాటలకూ వెరచి యాపుష్పా ముఖ
 మాటమున యిచ్చిరిగాని మోహమునకాదే నీవాల్లేకన వే నీకూ
 కప్పిరినమురానీవంచె వచ్చిరినివుడూ నీబంటుచుగానా । వద్మవాధు
 డవును సత్యభామపాకముపై వరిగెను భామలు అప్పుడు సిగ్గులతోను
 తనూ ముఖచంద్రులేత్రునూ మైమాలోవలనాగి అతివలుజాడక అప్ప
 టివేళ అతివంతోషముతోనూ । చిగురాకులవంటి చెలువగు సాదములా
 నగ మెల్లవనియిరిమియూ మింధరగిరిధర నెట్లవమధుగిరి మోసిగట్టి
 గట్టివలలూ । ఇంతమృదువగుటకు కారణమేమో యారజనక చెప్పుచూ
 అనుచు సాదములొత్తి అతివలు సేవలుకాయా మిల్లిజగురుడా నంతో
 మమ్మున కలిమనవ్వునూనూ । వక్కాపుష్పాముంతికి నీవొసగిరిగాక
 యికనూ చక్కని పానుజాకంకొనితెస్తుకునరసవకములోదీయెక్కువలో
 నాటిందూ నీపూలనవములోనూ । అని హరిబంకుగయింతిగమ్మనలేది

మక్కువతోడులిశాక నాకమ్మలు మరిసేయుమనెనూ బలకమాడి వక్కా
చెదరివవలిపెంగటి - లి బనేసేరత్నా భరణములన్నిధరియించెనన్నాకో
ప్పునుండిచినందిటిదండలుభుజములు మెరయగనందడి చేయుచునూనం
పులుపెట్టుకుజనులూపాకయన్నములుశామూనంపెగవైలముకృష్ణునికం
టెనత్యభామదేవి-అలరునుదంభముఅలడిమలయుచునేనువానపలచే! జల
కములాల్పి-లిపెము లిచ్చెను తనపతి కంటనూ | తెల్లని నత్తయచే
తల్పు-త్తుకొనుచూ-పీ కాంబములు ధరియించెను ఆశ్రీకృష్ణుడవుడూ
పల్లెవాటుచెంగూభామపై వొప్పగాకైది - బం రుకుర్పిలమీన బాగు
గాకూర్చుండిరి- సంధ్యాకందన నేళలాయెనవి నఖములతో బలుకా -
బంగారు కలశముతో శాగయువ పునకము దెచ్చిరి - తిరుమణి శ్రీ
చార్లముత్తలు శాగాశీర్వి-ద్దుకొనిరి! ఎరిమెళములు స్వామి బాగానలరు
కొని బంగారు వల్లెములో పంచభక్త్యాన్నము పూర్వము లమరగ
నేడుకనో పరమాన్నము వడ్డించిరి పూర్వేందు లంతలనూ సంపూర్ణ
ముగవడ్డించిరి-పాపూర్ణముగా భుజించిలేచిరి పురుభోత్రము లపుడూ
అకుమారుపులిచ్చి మంచి అత్తగు జన్మాదిచ్చి - మల్లెలు మొల్లలు విక
జాళలు కాటచ్చి సత్యభామూ - తన నాశాసమునూ గరుడుని ముదా
ముతో బలువగను కనకపురెక్కలు వినరుచు చక్కనిగరుడు వచ్చెయూ
గోవిందాకృష్ణహరిశోపాల గోవర్ధనగిరిధర వామన కేశవశ్రీధర శ్రీహరి
యనుచూ! తనవాహనంబునూ గరుడపైయెక్కి అమరులు అమరూ
అతిమోదముతో అమరావతికేగిరి! పలుకులు కర్పూరమును పాదోక
టిగాంచి పారుజాతం పెల్లగించుకువచ్చెను బక్షిండుమీద, పట్టుకు
రాగాను పట్ట(యిండుడు సేనలతోను, కృష్ణుమీదికి కయ్యాకకువచ్చె
మతిదప్పివచ్చిగా మహిమీద యాచెట్టు కయికొని మరల సీపురకేగ
గలవా, చెడుగుమనుజులెల్లా గర్వముతోనూ, చెట్టు దెమ్మనంటే,
మర్మముతోడూ మటు మాయముగా పారుజాతం పెల్లగించితివా,

అంతట యింద్రుడు మహానుభావుడని తెలిసి | ఆదిగో నూయిత్తువనుచు
 నూ పాదములబడినూ - అంతట అమృతము తమరూ అతివేడుకతో
 అనురావతి కరిగిరి | ఆవేళ అట్టువుండి మరువాడు పొద్దున్న - అంతః
 పురములో పరిగొచ్చెను ఆనందముతోను - కర్పూరపు పలుకులతో పా
 దొకటిగావించి నెలతలు వేడుకతో వచ్చిరు - సీరపుడూ - చిగుళ్ళవేసి
 లతోను - మొగ్గులుపువ్వుతోనూ కాములువండ్లూ యొకటి చెట్టూ విక
 సించియుండే - వట్టిచూసూగిందా ఎట్టెమించమువేసి తెలిక తెల్లతో
 నత్యభామ కావవ్వించియుండే అంతట కృష్ణుడవుడూ అనందముల
 తోను - ఎట్టెమించముపై కూర్చుండెను నత్యభామతోటి పూచిన
 పువ్వులన్నీ - రుక్మిణీగడ కవుడూ వెల్లెకుమ్మదలు పువ్వులన్నీ రుక్మిణీ
 వయిచూరె | వేళకాంతపుగనుక నీవు పువ్వులన్నీయు ముట్టరాదు అని
 కృష్ణుకాబలికె || అంతలోనాడు అనందముతో పాట పాడుచూ
 నత్యభామక 'దావప్రచుబలిక పూచినపువ్వులన్నీ రుక్మిణీగడకు వెల్లె
 కుమ్మెదలలుపువ్వులు అన్నీ రుక్మిణీపై పువ్వులన్నీ | వట్టిచూసూ మూవ్వ
 యేలనీ నారదుడూబలికె || అంతట కృష్ణుడవుడూ నారదు చెయ్యిబట్టు
 కూని || నారదుతోటికృష్ణుడు అపుడూ ఎప్పుడూ కాబలికె | ఒక్క
 పువ్వుదెచ్చి వనితలకునాకూడగడంబెడితివి అనుచూకృష్ణుడు నారదుని
 తోడుకూవచ్చిబలికె || నారదుడు కృష్ణుడు గలనీ రుక్మిణీ మేడలకేగె
 నారదుడవ్వకు రుక్మిణీతోను నపుడూ కాబలికె | పాదుజాతపు చెట్టు
 నత్యభామపెరటా | వేయటగాని పూచినపూవులు అన్నీ నీపైవే | నాకే
 గడె అనుచూనారదుడూబలుకా || పాస్తములుముకురిచీ నాండుని
 కృష్ణుకే ముక్తికను రుక్మిణీకానపుడూ | గోవిందా కృష్ణవారీ వోపాల
 క్రిందర | గోవర్ధన గిరిందర - పామకకేళవ క్రిందర పొయినచు పాదు
 జాత పువ్వు యెవరుపాడిన విన్నాను | పరులకు పాదాగ్రంథలుకు
 సంకోషముకయింపూ ||

— త్రిపురాసురసంహారము —

౨ త్రిపురాసంహారము తెలుగున గదియించి వివరముగా
 సునకులకు విన్నవించు - త్రిపుర వీరవలులు ముగ్గులు త్రివనంబు
 లయిదు ద్విశశులందర్ని గదలడరమె - యెలమిచేదనజాతి హెచ్చియు
 వారని సుగులు రాజతాద్రీశేరి - భయమంది మునులూ మొరక్షప్త
 సాగిరి సురులూ గజతాద్రీ ॥౩॥ శరణు జగదాశిశ శార్వాణీ హృద
 యేశ శంకర పరమేశ శరణు శరణు - శరణన్నమాత్రా నశంభుడం
 తటజాచి వెరవకుడి అనిచాల వెంపుదీర్చె - సుసులారా మునులారా
 సుజనవంశమలారసమయముగాదు వివరే - దయశ్శులాతో వైరమూ
 ఎలదు మానుడి - అనుకూలు నయింప నమకూలమగువేళ కమ
 లాక్ష హృదయమందు క్రిక్కున వెడలి సంహించి నమయామూ
 ॥౪॥ దానవులకు తొల్లివారి యిచ్చిన పరమా తప్పించ ఎవ్వరి తరము
 గాదు - పురుషులను అజంఘ్రా ననియె చిరనిలమొన నింత
 కలువచ్చె ఓవిజయము సాగించి రావరేవని కమలానంభవు డొప్పె
 నూ - యీ నర్తలన్న కమలాంబు నాకు జెప్పెనూ - హీతుసుకు
 భజయి చువేళా వచ్చినారని వెనుక - కమలనంభవుని తోటి శైలా
 ఎమివ కేరి|| కమలానంభవు డొప్పెను ॥౫॥ ముగ్గురు మూర్తు
 లు మూడు పురంబులు సంహరించెద మిదిరి సాహసమురా—
 సాధించుటకు ఆపని రథము సారథి అని భువి నవఖండము లొప్పగి
 నిల్పె యిశుసన వీ నలుండు రని చంద్ర చక్రముల్ - తేయాన నం
 భుటిందీరి - రథాంగములు తిరుగ శృంగారించిరి భోరుకొల్పాగ
 నాగధీనుడియి సరభావమునా - అరూఢిగానూ మెరయా శోరి నిల
 చింపెనూ తేయాన ॥౬॥ బహుబ్రాహ్మనుల వద్ద పడియున్న గుర్ర
 ముల్ పురములవయి చాటి పూన దొడిగ - నకలరాజులవద్ద భువ
 ముదపు లేనగు అసురపురింబున కేగుచుండె గాత్రీలిద్దిత్తుర మొ
 తూరిగ కేసి హామూ తా జాగ మాయెను బాణమునకూ శరధి

తూణీకూయెను వెరగంరా వింటునుగులు వెరగంది జూడ గరుడా
 గంధర్వ యక్ష బహు బ్రాహ్మణులు పొగుడ - వారియు తా బాగా
 మాయెను 121 భాలాగ్ని శత్రులు బాణంబునోక మల్కి నంధించి
 యాద్దనస్పద్ధులయిరి - రా దానిలాభీ భద్రావతారులై రిదుండు
 తారాదాయాడుడియ్య - నమర నిన్నాహంబు నమకూడెనని నోల
 సురులై అనందించిరి - నోదోక్తముగా భూసురులై ఆశీర్వదించి
 సిరిరాజా మనోహర గెలవూ దైత్యుల నెదిరి మును బ్రోవుమని
 పొగడా హరుడతి రాద్రమూవ విలచెను - దనజుల నెలా దుచె
 భూసురులై అనందించిరి - శంభరినాదంబు చెరిగి నాగులొంక
 శ్రీపుర దైత్యులగుండ - దరితరియె దనబగుగాధ్యుల దళదిశల్
 గల్పించ గిరువు తిరవును నెల కొరగబడియె భీష్మదంకముల్ చే
 నెంబడిమోయె కడనామూరాకు నడిచిరి రాక్షసులంత బెదిరి గుంపు
 లూచిడచిదలవన్నాదనజులనెలా ఆతిభ్యాసి తిహాగుడు ఆపుంవని
 నుపివట్టెతినేనాక్షణమిరినూ - జరితాహనాకుడడలిరి 122 పురముల
 వలుదప్పి పూర్ణాహుతిబట్టి శరమునంపించెనా శంకరుడు - విడుగులవది
 శైవడివేసె బాణముల్ నెలపై శిరములు కూలబడియె శిరములు తుడు
 ములు చెరిగె మనస్సులూ హరిమైరి దన జులెల్లా దేవతలంకా జరిలై
 రెప్పటివలెనూ మొదమూలో మిగురుమూర్తు - నెలసి విలసియుండి
 రిత్తుల మెదలుగది విమతల్ శాయ-హరిమైరిదన జులెల్లాను 123 పుర
 హరుడంతట పునఃపతమునదిలిది బయిళ్ నేమించె జగతి మెరయి-
 తలచినవార్యంబు తక్షణముగానాయె లేగ మరగించుమని నెలిమ
 బలికైతలానగిలొవకము జరిరి సురులైదేలాలు పాడుచు నడచిరి
 రాతీరీయ నాటజోపాడుదమిరి - మేలాయెనను చాలనంతో
 వం మెరయగానూ పాలాలోచను నపుడు నీగి మునుందు వేకుడు
 మేలాలు పాడుచు కడచిరి

శ్రీ పురాసుర సంహారము సంపూర్ణము.

శ్రీరామ దండములు

పండితులచే పరిష్కరింపబడియె:

1946

1 అణా

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్మ

సంస్కృతాంధ్రా బుక్ డిపో. రాజమండ్రి.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ రామ దండములు

౧ పాలనముద్రదంబిద పవ్వళించు రామ | శేషునిపై నిద్ర
సేవించురామ | నటపల్లెకాయపై పవళించురామ, శ్రీలక్ష్మణోనుండు
స్థిరముగారామ దండము దండము ||౨|| దండము కోనండ పతి
వయిపురామ దండకారణ్యమున చరియించినరామ | కండిగా నసు
రుల చెండినరామా, దయతోటి మమ్మేలు దశరథరామా ||దండ||౩||
సురలెల్ల మొదలిడితె ఆలించినరామా | సునియుని ద్రుంచిన ముర
నయిరరామా | అభయమిచ్చినవారిని అంపినరామా | అనందపుణ్యల
నుండినా రామా ||దండ||౪|| పుణ్యకామేష్టుండు పుష్పరామా | దశరథ
సుతుడవయి జన్మించినరామా | నరహానతారము యెత్తితిని రామా |
చాతుగుణాభిరామా అయోధ్యరామా ||౫|| అసురులను వధ
యించియున్న శ్రీరామ | కల్యాణకౌసల్య సుకుంభవారామా అన్నది
మ్ములు నలుగురీనిరామా | ఆనందపుణ్యలనునమరికరామా ||దండ||౬||
తాటకీదర్పము నణచినరామా | కౌశికునియొగము గాచిన రామా
మామూమ్మగమును జంపినరామా, వేసుకతో పుణ్యతి విలసిన
రామా ||దండ||౭|| జనకుకు రేఖలు వ్రాయగా రామా | దశరథుల కరిగిం
పగారామా, కౌశికునితో నేగిన రామా | లలిని బలాశుల నధియించిన
రామా ||దండ||౮|| నీపాదధూరికొక శ్రీరామ అహల్య స్వర్ణమున కంపిన
రామా రారినానిగ చేసినారామా శబరీని బోచిన కైద్య శ్రీరామ
||దండ||౯|| నేర్పుతో పురి కప్పుచేసినరామా బలిమితో హరివిల్లు విరచిన
రామా నీత చూచి వరియించినరామా, శ్రీహిరమంది శ్రీరామ ||
దండ||౧౦|| ధనస్సు విరచిన దనుజాభిరామా విలువిగ్య చేకొని విజయ
శ్రీరామా విలువిరచినట్టి విగ్నాత శ్రీరామ, ధరమృతియుల నెల్లగల్గితి
విరామా ||దండ||౧౧|| దేవదుంధువులు మ్రోయగరాదు, దేవతలందఱు

పొగడంగరామా, సురలు పుష్పవానగురియంగరామా! మునులు మీ
 కెప్పుడు మొక్కుదురురామా ||దం॥౧౨|| మగువమెడకమంగళస్మత్రం
 రామా, మాణిక్యాలతో కడిదివిరామా, ముత్యాల తలంబాలుపోసితి
 నిరామా, భాష్యముకట్టిన సతికి శ్రీరామ ||దం॥౧౩|| జనక సుతను
 పెండ్లాడినరామా జనకునికావండమయున్న రామా జానకినికోడుకొని
 వచ్చినరామా పరశురాముని భంగపరచినరామా ||దం॥౧౪|| సాక్షాత్
 పురి కప్పజేసినరామా, తల్లిదమ్ములతోడ సుఖముగారామా, తండ్రి
 పెట్టం కట్టవలచిజేరామా, తల్లి అడవులకంపె మిమ్ము శ్రీరామా||దం॥
 ౧౫|| తల్లిపూరడించి పంపినరామా, అతివశమ్ముచునీవు అడిగితివిరామ
 తిపసి వేడిమ్ములు వేసితివిరామా, చిత్రకూటమునకు చేరితిరామా||దం॥
 ౧౬|| వనము చరియించి వచ్చితివిరామా, పల్లశాలాగట్టి నిలిపితిరి
 రామా, చుప్పనాతిని మక్కు చెక్కినరామ, ఖరదూషణుల మంచి
 రామా ||దం॥౧౭|| కనకంపూ మాయామృగ మొచ్చెనురామా, పర్వశా
 లాముందరాడెనురామా. నీత చూచి నెమ్మన్నది రామా, విల్లువంబు
 పోటి వెడలితిరామా ||దం॥౧౮|| వెనుక వెనుకకు మృగము నడచేను
 రామా, అడవిలో కప్పకు వెళ్ళెనురామా హా నీత హా లక్ష్మణా! అన్నాది
 రామ, మీరనుచు మీదేవి భ్రమసెనురామా||దం॥౧౯|| లక్ష్మణుని
 మీదగ్గరికు అంపెను రామా! రావణామాయలు వచ్చెనురామా, జాన
 కిని కోడుకొనిపోయెను రామా! రావణునితో జటాయువుపోయె శ్రీరామ
 ||దం॥౨౦|| అంతటాహనుమంతు నేలినారామా! వేషధారులయి వస్త్రీ
 రామా, చెట్టుచాటున మృగము నేసితివిరామా వాసిగా సుగ్రీవు నేలిన
 రామా ||దం॥౨౧|| అవనికగుడ్డులు కవికి శ్రీరామా, అననాలిచ్చి పంపిన
 రామా, చెంగునవారదిదాటునురామ ముద్రిక నీతకు మిచ్చెనురామ
 ||దం॥౨౨|| వరసతో వనమంత పెరికేనురామా! అక్షయపుత్రుని జంపితివి
 రామా, లంకంత భస్మముచేసెనురామ, మీపాలి బంటువని వచ్చేను
 రామా||దం॥౨౩|| నీతిజాడ చూచి వచ్చేను రామ, శిరోమూఢ్యము

అందుకొనిరామా, మరలివారధిదాటి నచ్చేనురామా అనవాలిచ్చి
 మ్రొక్కెదను రామా ||దం॥౨౮॥ జానకి కీమాన వున్నదిరామా, యిది
 మంచినమయము తన్నుమీరామా, వనచరులతోగూడి వేంచేసెనురామా
 సైన్యముతోగూడి శ్రీరామ ||దం॥౨౯॥ కులపర్వయలన్ని తెచ్చితివిరామా
 నీలుడు నేతువుకట్టెనురామా వృషతగట్టిన యిసుకపోసింది రామా వార
 ధిదాటి లంకజొచ్చినరామా ||దం॥౩౦॥ లంక ముట్టడివేసి నిలచితిరామా
 రావణ కుంభకర్ణాదుల గూల్చినరామా యింద్రజిత్తుని పడవేసిన
 రామా రావణాసురు తలలు దుంచినరామా దం॥౩౧॥ లంక విభీషణు
 నికి కట్టినరామా జానకిచరితము చెల్లించినరామా నీతను పోమాన్యము
 చేయుచున్నారామా నీతి అగ్నియందు కొచ్చెనురామా ||దం॥౩౨॥
 నీతితో పుష్పకమెక్కినరామా అయోధ్యపురికి వచ్చినరామా తంకి
 మరణమునిని శోకి స్తివిరామా, కొనల్ని కొగిలను జేర్చెనురామా ||దం॥
 ౩౩॥ నీతితో పట్టంబు కట్టకొనిరామా వేడుకతో పడహనువేలేంట్లు
 రామా నలుగురితమ్ములతోగూడి శ్రీరామసుఖముగా రాజ్యంబుయేలిన
 రామా ||దం॥౩౪॥ అలవాటుచూచు జడంగరామ అంచుకుట్టాడు
 యిన్వంగరామ సచ్చిత్తురాసులతో ముడెనురామ దేరెక్కి వీధులు
 తిరిగితిరామ ||దం॥౩౫॥ కనుణితో కొనల్ని వడ్డంచెనురామ అన్నని
 మ్ములపంక్తి కూర్చుండితిరామ క్రిందిలో గోజరముచే స్థితిరామ కర్పూ
 రతాంబూలం చేసితిరామ ||దం॥౩౬॥ అనుగా మీసేన చేసితిరామ
 యిపుడు నే పుణ్యశాలివిరామ, మమునికి నన్నప్పాగించకు రామ,
 యముడంట భయమగును నాకు శ్రీరామ ||దం॥౩౭॥ అదిమూల
 మని తలచితినిరామ, మమ్మావరించి జూడుమురామ తలవనేరకమో
 పోతినిరామ, తలచితిని నాటూర ననుముచురామ ||దం॥౩౮॥ నశు
 లుపనులు మిమ్ము తలచూచుకురామ, చేపట్టి నశులను పోషించురామ
 యిత్వోకులనంశవర్జనరామ, భద్రాచలమందు వెలసితివిరామ ||దం॥

గోవు పాట

గొల్లకృష్ణ వేణునాదము చేతబట్టుకు పూదుకొనుచు గోవుమం
గల వెంటనడచి పొన్నచృక్షము చెంతజేర గోవులన్నిపొదలమారికలసీ
మేయుచుండగాను పెద్దకాలపు ఆవుభార పేరుపడ్డా మందలార కవిల
యావుమాడల్లార కరియూపు దూడరావె తెల్ల యావుపిల్లరావెబొల్లియా
పు నీవురావెకామధేనుకల్పితరువా శ్రీలక్ష్మీవేరిందేవిలన్నపూర్ణ విశా
లాక్షీ తెల్లమత్సగోవురావె నల్లమత్సరపురావె చిన్నిఆవుమాడరావె శని
వారమువిష్ణుక్రీడిపేరున పిలచితాను బట్టిబట్టిబిగియగట్టి లేగమాడలచేత
బట్టి శృంగారపుచెంబుపట్టి వెండ్రితాగుతెచ్చి తానుబంధములను
నేయుచూను గోవులుకు పాలుపిడికి గొల్లభామలయాపులందు జెట్టి
నాగియిండ్ల కనిపి చెట్టుయెక్కి వేణునాదముచేతబట్టుచు పూదుచుండగ
గోవులన్ని పొదలదాటి నలుదిక్కుల మేయుచుండగ తూర్పుదిశకూ కొ
న్నివెళ్ళి గట్లపైని మేయుచుండగ గొప్పనాదము చెవులబడగా అదురు
కొంటూ బెదురుకొంటూ మేతమాని ఎదురుగ గొండు గొండు మను
చువేగ మె పెద్దపులి యొక్కాచ్చి నిలిచి నాదుపాలము పాడుశాయగ
చేడువచ్చిన యావులార పోకుపోకు మేతమాని చిక్కినారుగ వారు
చేతికి వారమొక్క చేరవనుగా గొంతునిగచి రక్తమెల్లా గోలిపొట్ట
చించి వేగమె కొప్పుకోసి నారగిస్తును దాటిపోవా జాతరేమొ పారి
పోవా జాతురేమొ కురుచుకొమ్ముల చిన్నయావుల నిడువకొమ్ముల
పెద్దయావులపేరుపడ్డా యావులార కోట్లకొన్నిగ తిన్నదానను నన్నువిడ
చి పారిపోతె వెంటతరిమి చంపివైతును నాదు పొలమూచేరి మీరు
నాకు హిరము దొరకినాను నాదుపేరు వ్యాఘ్రము మాకుమీకు వైర
మెందుకు నేను చెప్పినమాట దాటక బుద్ధిగలిగియుందుమనుచుబల్కు
గా నాయావుముందునిలిచి తాను బల్కుచుండ పేరుపేరుగ నున్నయా
వులు వెనుకచెంపలగాను వ్యాఘ్రుగూ వినుముగాదు ఒక్క మనవి

చిత్తగించు మూడుదినములక్రింద నేను కలవదూడల కన్నదానను నన్ను
 బెంచినదాతలెల్లా పాలుపిశుకక యుండగాను రెండుమాడలు బెంచు
 చుంటిని నాదురాకకు దూడలెల్ల యెదురు చూచుచు బెంగతోను శల
 వుయిచ్చినపాలుయిచ్చెమల్గీవచ్చి నీదుయాకలిడిచునని బల్కగాను నీకు
 మాటలు నమ్మినేమ వదలివేయను నమ్మునన్ను వ్యాఘ్రమునునేమగా
 నాలనుచుబల్కుతునుండెనూ సకలదేవతలానవచ్చెననాదుపుణ్యముథా
 రబోసెద నాదుకొడుకుల మీదుగాను సత్యమైన తల్లితండ్రి తోడునీడ
 లమీదనేను సకలయానలు బెట్టిదాను సత్యవాక్యము దప్పితేను న్నా
 మిద్రోహము జేసినట్లు పుట్టినింటవారి కిల్ల అన్యవారియింటి కిల్ల కీర్తిసం
 పద బోయినట్లు కల్లగాను మాటనమ్ము బాంకుగాదు మాటనమ్ము శల
 వుయిచ్చిన వేగవత్తును కోరిమొక్కితి కావుచూ

ఇన్నివిధముల కోరగాను గొప్పయానలు బెట్టిగాను పెద్దపులికి
 జాలిగలిగి యడవిలోనా యానబెట్టి తప్పితేను ద్రోహములుచూట్టుచుట్టి
 తరుముకొచ్చి నిన్నుబట్టి చంపివేతును గాన వేగమె వెళ్ళినపు ఏనుకొడు
 కులజూచి పాలుయిచ్చి మల్గీరమ్మటంచు శలవుయిచ్చిన గంతు వేయ
 చు ఛంగుఛంగున దాటుకొనుచు యింటిమొగమై దొడ్డిజేరియు కవల
 దూడల జేరబిలిచి పాలుయిచ్చి తృప్తిపరచి బిడ్డలార వేగవల్లెద అడి
 విలోను మేయచుండగ పెద్దపులి ఒకటొచ్చి బట్టగ బిడ్డలార బెట్టి
 వేగమె వస్తుననుచు బాసలిచ్చి వచ్చియుంటిని గాన మీకు బుద్ధిగలిగి
 మసలుచుండుడి వచ్చిచేను మేయబోకా కాపుచేతిలో చిక్కబోకా
 పొదచాటున మేయబోక పులులనోటికందబోకా ఇండ్లలోనా తిరుగ
 బోకా కర్కదెబ్బలు తినక మీరు కాపువాడు మేయబోవు బీళ్ళయందు
 నిలచినపు కడుపునిండా తినుచుమీరు దొడ్డికొచ్చి నిక్కజిండుడి పేరి
 దేవి మీనాటి ఆదిలక్ష్మి అన్నపూర్ణా కామధేనువు కల్పతరువా వేరు
 బడ్డా గోవులార నాదుకొడుకుల మీరుజూచి ముందు కొచ్చిన బాడవ

బోకావెనుకొచ్చిన తన్నబోకా మందజేరునిక బుద్ధిగరపుడినేవ్యాఘ్రు
రాజా అకలినిదీర్చబోయెదా ఓ గోవులారా నాడుకొడుకు దయతో
నాకు తుంగభద్రానదులలోను స్నానమాడి భగవాను దేవునిపూజిం
చితాను అడవికేగనూ, ఓజనులారా చూడచోద్యముగానుయుండెనూ
అన్నజారా చిన్నలారా ఆకలిగనుండుకోషము వ్యాఘ్రురాజా వేగ
నచ్చితి కోపగించక నన్న జంపుము కోటిగోవుల తిన్నదానపు లక్ష
సంచులను యెరిగియుండి నకలన్యాయము తెలిసియుండి గడువుమీరక
నచ్చి నేను జొబ్బలిడనా రాకయుండుట పులిరాజా తెలియజాలను, ఓ
వ్యాఘ్రురాజా వేగనచ్చి నన్నుజంపుము ఆర్పుకొంటూ హడలుకొంటూ
నచ్చి గోవుకాళ్లకపుడూమొక్కి చెప్పేము వ్యాఘ్రురాజా తల్లిసీవు
అక్షీమదేవిని అన్నమాట వాడనేరవు నిన్నుమించినవారుభువిలోనీతివరు
లాగాన లేరు నీదుచర్యలు విన్నవారలు చదువువారలు వ్రాయువారలు
యెంతమూర్ఖ ద్రోహులుగా పుణ్యమట్టి మోక్షమందేరు ఓ జను
లారా తప్పకను చదువుచుండుడి అనుచుచెప్పి ప్రాణమొనలెను బ్రహ్మ
నచ్చెను రుద్రుడొచ్చెను విష్ణువచ్చెను ఇంద్రుడొచ్చెను నకలదేవ
తల వచ్చిరి తల్లిసీవె సూరిసీవె నిన్నుమించిన నీతివరులూ యెల్లలో
కములందు లేరు నీవు మున్నా గ్రామమందు పంటలుపండు పూర్తిగను
నెలకు మూడులక్షలు నకలజనులూ సుఖము నొందేరు ఓ గోవులారా
నీదుకీర్తిని జెప్పకకృమా నీదుచరిత్రము చదువువారలు విన్నవారలు
జాచువారలు శైలానపద్మ జేరసుఖమును పుండరసుచూ మేము
చెప్పినమాటలెల్లా శాశ్వతంబుగ జరుగుననుచు చెప్పి వారిలోకము
లకువెళ్ళి నంకట యల్లయావు మందజేరి విడ్డలాకు పాలుయిచ్చి సుఖ
ముగనుండేను ఓ జనులారా యెల్లకాలము జదువుచుండుదురు అప్పటి
వెంట యీ దినంబున జరుగురీతిగనూ.

గోవుపాట—సంపూర్ణము.

శ్రీ రామ స్తుతి

శ్రీవైకుంఠికేశవరామ, శ్రీభూవీధా శోధితరామ, కలశ
పయోనిధి నిద్రితరామ, కమలాసంహార పాతరామ, నాశీసుత
సంభోదితరామ, వాల్మీకజముని వల్లభరామ, విశమణీకుల సందీపన
రామ, దితిసుత దానన దానకరామ, కోశలదేశాధిష్ఠితరామ కామ
భోగ సంతోషితరామ, పిశ్యునచన పరిపాలకరామ, భారద్వాజ
సుమోదకరామ, కౌసల్యాచర సంపదరామ, దశరథహృదయ
సంపదరామ, తాటకాది విధ్వంసకరామ, గాధివాసవదత్తకరామ
కౌతమసత్యహరకరామ, శింశుభూజ్జగీ కామృతరామ, జనకసం
దనీ మోదితరామ, జామదగ్న్యమని జనకరామ, ఋషిగణ ఘో
షణ శోషితరామ, చిత్రీకూటగిరివాసకరామ, గుహాహార సాహ్చ్య
దరంజితరామ, భరతపుత్రీసంపదరామ.

సం ప్రా స్త ము.

ప్రకటన

సమస్త నేత్రరంగములకు శస్త్రచికిత్స లేక ండా

బాగు చేయబడును

ధర్మలింగాయర్వేద నేత్రవైద్యశాల,

మొయిన్‌రోడ్, విజయనగరం

పెండ్లిగోవిందనామములు

1946

1 ఆట

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్న్య
హంస్కృతాంధ్రానుకూలము, రాజమండ్రి.

శ్రీ రస్తు.

పెండ్లిగోవిందనామములు

[ప్రతిగీటుకగర, కానూవగర గోవిందానిని పాడుచుండవలెను]

శ్రీరసాగరమందు గోవిందారామ | శ్రీహరులున్నచిరి | పాలు
సాగరమందు | లక్ష్మీసమేతులై | ముక్కోటిదేవతల | నికుమృ
లుపెట్టిరిఅలించివిన్నవార్కి | అభయమ్ములిస్తురలి | సంతానహీనులై
వశరథుడు నిజసుతేసెను | పుత్రికామేక్షచే | పాయసవంశిరి | పాయస
త్రలుపణులు భవించిరి | వాలుచున్నలు | శేలుచుమాములు | గర్భ
పుచిహ్నులు | వివరణచేసెను | అనునానములాయె | అదేగర్భములు
నొమ్మిదిమానులాయె | తోయజాకులకల్ల | పరిమానులాయె
బాలుకుడుంచె | శౌల్యగర్భాన | రాముకుడుంచెను | పైకి
గర్భాన | భగతుకుడుంచెను | సూమిగర్భాన | సుతులిద్దకు
వశరథునిగర్భాన | కలుగుకాతారము | పుత్రులపుట్టిరలి | పుణ్యవే
చూస్తిరి | పుత్రోన్మిరముజెట్టిరి | భూమిజనులకల్ల | సర్వరాత్రులుగడిచి
పురుడునేడుకలాయె | పట్టములవారలకు | పసుపుమానెలు | పోస్తి
సంపెంగలైనాన | సుతులకు విరమండ్రి | పసుపుతోపదిలాన | పాను
లుజెట్టిరి | వెండియ్యగాబుల | వేడినీతోడిరి | పయివయ్యగాబుల |
చన్నీరుతోడిరి | చన్నీరు వేన్నీరు | సమముగాతోడి | ముత్యాలచె
బులు ముదిరిల పొలి | పూరాదకుమాడ్చి | మడ్జనమాడిరి | మెత్తన్న
వస్త్రాలు | మేనల్లింగి పట్టవస్త్రాలు శేచ్చి | బాలులకు పాత్రభృషరచిరి
కాటుకచుక్కబాట్ట పసిబాలలకుజెట్టిరి | వుల్లిదీరాతులసి | బాలలకుపా
గవేసి | వుల్లిదీసివచాన | పానులగొట్లబోసిరి | సంపెంగలైనాన | సతుల
శిరసండ్రి | సుపుతో పదిమగు | పానులజెట్టిరి | వెండయగాబుల వే
సిరుబోసిరి | పయివయ్యగాబుల | చన్నీరుతోడిరి | చన్నీరు వేన్నీరు
సమముగాతోడిరి | ముత్యాలచెంబులతో | ముదిరలండ్రిచ్చిరి | మాలు
భార్యలు | మడ్జనమాడిరి | మెత్తన్నవస్త్రాలు | మేనల్లింగి పట్టచీర

తెచ్చిపణతులగట్టిరి | పాదమున నందెలు పాయపట్టియులు | ముత్యాల
వతులు | ముగిలించిచ్చిరి వజ్రాలవడ్డాణం | పణతులుపెట్టిరి శనగపూ
రవికలు చేడలుతోడిసిరి | చామపు కడియాలు చేడలుపెట్టిరి అంతిశ్యం
గారము ఆపణతులకుజేసిరి | నిలుపుటద్దముదెచ్చి నెలశులుచూ స్తిరిపురు
డుగలిగెను నెను | పుష్కాహనంజేసిరి | బారసాలజేసిరి | భూపతేశ్వరకు
సముపివట్టెము తెచ్చిరి | పాల్నిండపొసిరి నామకరణమువాసిరి | రామ
లక్ష్మణులని భరతశత్రుఘ్నులని | నలుగురికి నామములిడిరి | వక్కోమా
నమున || గో || ఒత్తిరినేర్చిరి | రెండోమానమున కూర్మమ్మతలిసిరి మూ
డోమానమున పెంపులువెరిచిరి | నాలుగోమానమున నెవ్వలనేర్చిరి |
అయిదోమానమున అలలునేర్చిరి | వరుసవడ్డాంగుల వరుసతోవచ్చిరి |
ముత్యాలసేలలు రత్నాలతోపైలూ | మాణిక్యాలచీరలుబంగారుతోపై
లపువ్వులచేతులుపూచిపుడిరయ్య | నానలియ్యముశనగలపంచిపెట్టు
కొనల్య | చ్చయ్యపోకల పండుపెట్టుకాకులు | విరువారనకుండ పంచిపెట్టు
కొనల్య | అరోమానమున అన్నపాశనవేసిరి | అయిదోయేడనుచు అక్షరా
హారంజేసిరి | పెంపులవెరిచిరి | మినునాగ పొగడుమరు | పంచవరహామందు
పంచశిగలుచి | పువనయనం గావించె శ్రీరామ లక్ష్మణులకు | జనకు
శిష్యముచెయ్య చాలబాధించెను || గో || మిథలాపురమందు మేదినిబుట్టె
ను మంచహాసముతోను | ముగిలినిచూడెను జనకుడుప్పొంగి | విచ్చి
ల్నిసిలిపించ వచ్చియూపిప్పుల ఎనిసి నెరిసిందిరి | భాగ్యవ్యాస జనకు
కుదాసమ్మజేసెను | మహర్షులెల్లను వైధిలికినామమిడిరి | మగునపుట్టె
నేని మంచిగాజెప్పమనిరి | మగునపుట్టెననెనుకి ముగ్ధులపుడుమరినిరి
ప్రగ్నిముగియుట్టి పూర్తిలందువార్ని జనకునిపట్టెననెను | శృతికీర్తి
లందును చాలిమానవతిపుట్టిననెను | మాళవియందురువార్ని అష్టక
మ్మలవారు కన్యకునెడికి | కంకికాలయివోచె | నీలు బసనివిల్లు విర
చివవారికి | బాలనిత్తుమనిరి | జనకుడు పృథిష్ఠ బలికను తలిదండ్రులకా
గుకూటయ విచారించిరి | తల్లిసీతకువగ్గతగని విధులులేడు | కొశికులు
వెళ్లిరి బాల విచారించ శ్రీరామలక్ష్మణులను కథాని పంపుమనిరి
నశరధుడు కోపిస్తె పశిష్ఠుడు వద్దని పలికిను శ్రీరామలక్ష్మణులను,

శీఘ్రానపంపిరి, కవుశికులు వేగమ్ము || గో || శీఘ్రానగాంచిరి అటపియ
మునాడు, తాటకినివేసెను, అరణ్యములోను, అహల్య పావనమాయె,
ముట్టలేకవిల్లు, మూక మూకలుగూడిరి. పట్టలేకవిల్లు, పదివేలుగూడిరి,
హరునివిల్లువిరచితే, అందరముచూదాము. సంబరముచూతాము,
చావిళ్ళుదిగివుండి, హరుడువిల్లు విరచి, అత్తమామకు మ్రొక్కె-
చెలగలేచినారు, వేయిజెరీలు వేయించిరి, తల్లిస్తీతకుదగ్గర. తగినవిధుడు
యితడు, జనకమహారాజునగర, శుభలేఖలుబుట్టించి, పుట్టించె శుభ
లేఖలు, కొశికుల్ని నిలిపించి, వచ్చియా గొశికుడు, మీసంబుస్థిరని
నేటిదిసము మీకు, నెలకుపయనామనె, భక్తిభక్తులుగట్టి పయనమ్ము
చేసిరి, పసుపుకుంకుమ పళ్ళు కావిళ్ళుగట్టి, పదిహేనామకదాటి. పట్నా
నికెళ్ళిరి, పట్నానికెళ్ళియు నగరంబునొచ్చి || గో || నశరథమహారాజు
చేతికి, శుభలేఖలందిచ్చిరి. లేఖలందుకు రాజు, నేర్పుతోజూచెను,
చాలసంతోషించి. తనపళ్ళులతోచెప్పె. సుతులకల్పాణమని సూమిత్ర
తోచెప్పెను. కొశికులువచ్చిరని వ్రతమ్ముతోచెప్పె. కావీరామనివేగ,
కొసల్యతోచెప్పె. నతులారమీది పమ్మతానినెక్కె. మా పమ్మ
తియని మారాజుతోలికిరి పణాలుమ్ముకునెక్కిరి పసుపుంకము
లంటి కొశికులువచ్చిరని. కనకహీమవేసిరి. కాంబలంబుచేతి, కాట్ల
గడిగించిరి. గండాలుబూయించి కట్నాలుగట్టి, నతుల్ని నిలిపించి.
వోణీలుగప్పిరి, కావిల్లివారిని. తకటానుచావులు. రాసువులుగప్పటి
ఆదుస్తులిచ్చిరి, కట్నాలుఅంగుకొని, కవుశికులుమచ్చేను, అతిచంద్రమ
ముచేత, ఆదిలక్ష్మీచ్చేను, పంకావమోహము. సరగఘలువుచ్చుకొని-
ఆరుకోట్లశ్వాలు, అలంకారమువచ్చెను, పట్టవేనుగనొక్క- పట్టుబట్టు
బరచిరి, పట్టుబట్టుబరచి. పదిగిరిసెనవేసికూర్చున్న బాలులకు గుబ్బగొ
డుగుబట్టికొసల్యతనయులను, కాగితపుగొడుగుబట్టి, పట్టిబాలాది,
పట్నమంతాజల్లిరి, పట్టచాలగిరిక పట్నమంతాజల్లి పదిహేనామకదా
టిపట్నానికెళ్ళి, ముయిధిలనగరాన, విడిదిగిరిగివుండి, సంకుసంధిము
చేసి కోటికవనగట్టి, బహుతోకొంగు. పగలంబువచ్చెను, కల్లుకాటుక

లుంచె, కొసల్యతనయులకు దిష్టితగులాకుండ, చెక్కిటదుక్కించె కన్యా
లలామను, గంపలోకిమడమ, కాల్లుదిగువనవుంచి, గంపలోగూర్చుం
డె ||గో|| మనసుపట్టాలేక, మరితండ్రిముద్దాడె, చేడె తల్లితండ్రి చెక్కి
టనుముద్దాడె, సఖయశిలిదండ్రి, తల్లంటుకోవెల్లి పణితెలిదండ్రీ, పట్టు
వస్త్రాలుగట్టిరి, లగ్నానికమర్చుమని, నలుగురితోడెప్పిరి తిన్నెళ్ళంగారిం
చికులదేవతలనిలిపి, అతివలందరుగూడి, అవిరేడికెళ్ళిరి, అతివలందరు
గూడి అవిరేన్నినిలిపిరి, దివిల్లువేసిరి, దీపాలకమర్చిరి, బాణసంచావారు
బాగుసేయించి, చిచ్చుబుడ్లవారు, శృంగారించి రాజవరులువచ్చిలం
కాపుష్లగట్టించిరి. మూడుజల్లులుబుట్టినవి-ముక్కు విరగనిబియ్యము-
సన్నబియ్యముకడిగితలం బాలకమర్చిరి-తెరచాట్లువేసిరి చేడలనుతె
చ్చిరితులీదెబ్బవడికట్టు - కూతుళ్ళకూగట్టిరి-మనసుపట్టాలేక - మరితండ్రి
ముద్దాడె చేడెంద్రీ - చెక్కిటముద్దాడె - జలతాగుపాగాలుకట్టించుచా
వారు-రాఘవులుగప్పేరిరి - చుస్తుగట్టిరి అన్నదమ్ములవారు - అందము
తోభరించి - వెండిచెంబులతోను - వుడకంటుదెచ్చిరి - పసిడిపళ్ళెము
దెచ్చి పసిమోలుగడిగిరి - పితితులిడ్డిగు - పయివుడకముచల్లుకొనిరి కన్యా
వరచక్షిణ - పదిలకలిచ్చెను - కన్యనిచ్చినవెనుక - కట్నాలుయిచ్చెను
గోదానమ్ములు-భూదానమ్ములు- దళదానమ్ములు - దారబోసినవార్కి
లిచ్చినవారు. కిగువయిన మొలతాళు వుత్తరజంఘాలు - మెప్పుగనిచ్చిరి
||గోవిందా||

భూమి దేవుళ్ళకు-భుజకీర్తులిచ్చెను జీలకర్ర బెల్లమ్ము - శ్రీరామ
చంద్రులు కీర్తిగిరిస్థునవుంచి - చుంగళెసూతాలు బట్టుకొని మగువలకు
గట్టిరి-తలంబాట్లుపొసిరి-రఘువంశరాజులకు రాజదళరథులొచ్చి తనను
తులననుల్ని - పుష్పమణి - తెరచాట్లుకీన్లె - చేడలనుచూచెను-చాల
సంగోషించి నిగమతులతో చెప్పెను. మనశాంతికన్నాను-మరిచక్కని
వారు ఆబాలులుండెను-మరిదీపములొద్దు - తండ్రిపెట్టిననగలు తరము
గాకునల ||గో|| పరిమికెట్లు - మెడిను మోసెంటె - బాలపాపలువారు-
బలువుపట్టలేని - అనిరాజుపలుకగా - వినిపణతులిట్లనిరి-లక్షవేలుచెయ్య

నానులుదాపుమని అనినెలతలుపల్కగా | వినిజనకుడిట్లనెను | మాడయె
త్తురామ్మ | మరిమీరుతేవద్దకనకప్రభానమిదీ | కంకణముకడితిని భూష్ట
లిమీకిచ్చి భూరీపంచిపెడుదు | పదిలక్షలయినాను | పంచిపెట్టుకుందు
అని జనకుడుపలకగా | వినిపాలంతులుపణతుల తొడగులు పానుపుననే
తాము | అని పణతులుపల్కగా | సమ్మతించెనతడు | వానుకోటిశెచ్చి
పందిళ్లపరచెను, పసుపునస్త్రాలుశెచ్చి | పందిళ్ళపరచెను ||గో||

వారానికొకతొడుగు ||గో|| పసునతొశెచ్చెను యెడువాని
తొడుగును | యేకముగతెచ్చెను పణతులతొడుగులు | పానుపునిపుం
చిరి | సీతతొడుగులుజూడ | శీరానసానెను | యెంతెసిరాజానయిం
తనగలున్నవి ||గో|| ఇయ్యతిన కోకతెలువిసరమ్మ | లలియమ | అజన
కుడు బల్కగా | విని శాంత యిట్లనెను | వింతతొడుగులు | వినరింపు
తాను | శిరోమాణిక్యముగలవి | శ్రీరామసహిసగలు | జల్లిబప్పులు ను
నవి | లక్ష్మణునిసతిసగలు | మామిడిపువ్వులవి, భరణునిసతి సగలు
చామపూకడియాలు, శత్రుఘ్నునిసతి సగలు, ముగ్ధానామాదేవి,
మాటకారిసుమ్మ, మాటకారయితేమి, మనసునూమనది, పామిల్లి
సతియుండు, నన్నవిడికంఠము భరణునిసతియుండు శాంతాభానుని ||గో||
తొక్కితేకరవదు, దుండుబాముడు, కడనాన్న కోడలు, కనుల
భాగ్యముగలవి, సఖయచెప్పిందాక తల్లిని నెరుగవా, అనుడకుడు
పల్కగా, విని శాంత యిట్లనెను, అకబడుచున్నాను, రాణివాసము
లేదు, లగ్గమయినంతలో, నాలుగుమాట్లాడితిని అయ్యదుమాట్లాడితి
అతివలను చూసాసి ||గో|| లగ్గమునగ్గినాయకులమ్మేము, బ్రహ్మ
కులాన్నిబుట్టిన, బ్రహ్మలంతావచ్చి, బ్రహ్మంసంవ్యకబ్రహ్మమ్మ
య్యదు, సీతకొంగునాడు, శీఘ్రానగట్టిరి రాజకొంగున ము
నూరుగట్లంకి, రాజదశరథులొచ్చి, నారేమి యిచ్చిరనిరి, మేమేమి
చెప్పము, మారాజునడగంకి, సన్నాదుగడదాము, యెనిమిది
నూర్లువారు, యేకముగగట్టిరి, ఆ ముల్లువేసిరి శరసనలు తిసిక్క

కల్లమర్పిరి పక్షపాతాలుద్రొక్కిరి, అతివలను దీసుకొని, అరుంధతి
 పూపుమని, ఆచుక్కచూస్తేరె, అతివనీతామీరు అరుంధతనిచూస్తే
 నుని, ఆక్కతోడెప్పెను, పదిలక్షలు పుచ్చుకొని పల్లెరాలెత్తిరి, అర
 నన్నెనెయ్యి, అరుగుపైబెట్టి, గడపపైబెట్టిరి, కాంతలుపాడిరి,
 అన్నవమ్మలవారు, అందముతోవెళ్ళిరి దోపురాత్రివేళ, దొంగలను
 తగిలిరి, చప్పట్లుచరిచిరి, సభంతనవ్విరి, మాయత్తకొడుకులు ||గో||
 మరిదొంగలూసుమ్ము, తెల్లవారితె వాణ్ని, పట్టికొట్టిస్తాము సామి
 తినిపట్టు, సంకిళ్లపోతాము, ఆయన పెద్దావారు అని యంతరము
 కాను, కారీంకుమలు, మాదేవి కాటుకలు పెద్దధాన్యాలపేర్లు
 పెట్టినముగచాడిరి, అయోధ్యరాజులు, ఆలకచేసెళ్ళిరి, నాలుగువేలకు
 నాలుగుసెల్లాలు, ఇన్వన్ని తీసుకొని అత్తమామలువెళ్ళిరి ||గోవిందా||
 అత్తమామలువెళ్ళి - కలుగిచ్చిరి ||గోవిందా|| అయోధ్యరాజులు, అతి
 వనుదాచేరి, మరవలుజూడలు, మారాజులందెను, లక్షవేలమా
 డలు, లక్షానులందెను, పదివేలమాడలు, భరతుడుఅందును,
 శత్రుఘ్నుడువచ్చి, చేయిచాపలడిగెను, కడసారాన్నిపుట్టి, కాంతను
 పెండ్లికి తగవునకాదురా, ధనములివ్వంమేము ముట్టనివ్వంమేముమా
 లుమేమియము. కన్నతల్లినిగర్వకువెళ్ళి, మరినిలవనివమయె తనయునిచంక
 బట్టకొని, పట్టికవునలొచ్చె, ముగ్గురువెనకబుట్టిన, ముద్దతమ్ముకు
 కయిన, ధనములిప్పించితివ, తనయుడికినీవు, కడసారాన్నిబుట్టి, కాంత
 నుపెళ్ళాడి తగవునకాదు, ధనములియ్యమేము, ముట్టనియ్యముమేము
 మూటమేమియ్యము ||గో|| యంతరములేవ, యెంతైన యిమ్మనెను
 అంగిళ్ళవారలా, అవితల్లివెళ్ళిపోయె, ధనములిప్పి చితివంతనయుడికినీవు
 పూగ్రంపుతలయులని, ఊరుకుంటినినేను, బెల్లముకొనితెచ్చి బాలున్ని
 బోధించి, ధనముపెట్టెనుతెచ్చి, బాలునిముందరపెట్టిరి, అయో
 ధ్యరాజులు, నాగవల్లికివెళ్ళిరి, గుండుకొమ్మేసిరి, కూనాటుగలిపిరి,

పన్నెండుగోతాలు... పట్టినెలిసిరిదనము - పసిబిడ్డబాలాదిక - పంచివెట్టిరి
 ధనము-ధనము దొరికినదని-చాలసంగోషించి అయోధ్యరాజులు అభి
 వృద్ధిగావలెను- పసిపిల్లెము తెచ్చి- పాలునెయ్యిబోసిరి- బాలలనుపాలు
 పాలలోముంచిరి- శ్రీ రాఘవేశ్వరకు నీతవవృగించె-వశరధమహారాజుకి
 జానకినప్పగించె-కాంతలభారముని - క్షకమ్మతోజెప్పె సువతులభార
 మని సూమిత్రతోచెప్పె - చేతలభారముని శాంతితో చెప్పెను - అయి
 దుదినుసుల నంటలు అనంపముతోగానించె - పిండిపళ్ళె తెచ్చి పం
 భముతోవడ్లించిరి - ఆరిగించితేచి హస్తానికెగిరి - అచముముచేసి
 నయినాలుతుడిచిరి-పాలుగువేలని గాలుగుచక్కమలు - డనకునుబిడ్డలను
 యిచ్చిరివారు నాలుగువేలనిపాలుగుచక్కమలు - వశరధనుగులబంపు అనయ
 మాకు వశములుచెప్పె మామము బంధము "గో".

కంకజాతిప్పించిరి - నతిపతుల్నిగలిపె - శిలిగొడ్డివిచూచి శివ
 యులుస్థింకి ముగిలెలచించిరి - కాకనువృషమీగు నలుగురువృద్ధిర
 తివశాంతతోను అయిగుగుననుకొండి పాతిశాంతానన - భయభక్తి
 పుండండి-పన్నెండువేలని - పట్టుపట్టుబురికెను దోనుతెగ మంచాలు
 బోనుపెట్టెలంపేను - కూర్పుండనూమీగు - కుర్చీలుపంపేను పతికి విడి
 యముచుట్టు - భటుల్నిపంపేను - గాయభారతవీరగ - లంపతాల్నంపె
 ను! మూడుండగదిలోకి నిలుపుబద్ధాలంపేను | పడివేలకందళం | వట్టు
 వడెచ్చిరికనకదండగిదాలు! కాంతులగు బచ్చిరి అంకణా గొర్రుగొర్
 డిఅతివలుతిలువులుమూసిరి | తెలుపులుముచ్చకుమచి! శింశీదనకుకు
 వెళ్ళే అందరికిపెద్దనే అతివసీతాపిళ్ళ | అక్కచెల్లెలనని నమస్కారవేసెను
 రత్నాలుహారతులు రాములకునిచ్చెను | బాలలహారతును! నెలకల
 నిచ్చెను! ముత్యాలహారతులు ముదితెలకునిచ్చి అంకరిక్షమార్గాన |
 దర్శిపట్టితెండి | బాలశాంఢం యిరి పదిలముగ చవచం "గో"బావా!

పెండ్లిగోవిందనామములు - పుష్పాక్షము.

కుమార్తెను అత్తవారింటికి పంపెడు పాట

1946

1 అచా

కాళహస్తి తమ్మ రావు నన్ను

సంస్కృతాంధ్ర బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

శ్రీ కస్తు

శ్రీరామచంద్రాచార్యుః

కుమారైను అత్తవారింటికి పంపెడు పాట.

(౧) సెరివిచ్చియాయమ్మ సెరివిచ్చియాయమ్మ | చెరిగి మీ
అత్తింట్లా బుద్ధిగనుండమ్మా | యేవ్వరేమాడి | యెదురాడకమ్మా |
ఏలో నిలుచుండి కరులివ్వకమ్మా వలుమారు వలుచెరచి నవ్వజాక
మ్మా | పరమార్థిలోనూడి | చెలుగుమాణిమ్మా | వారి కాంసి
పువులు ముడవరాకమ్మా | పెద్దలగురులెరిగి | నడుపుమాణిమ్మా | అకలి
పుంటును అమకబోకమ్మా | అత్తగారిలోపోయి | చేయబోకమ్మా | నాలో
టిచేసివసుంసువోరెల్ల యెరుగని అత్తింట్లా జేయబోకమ్మా | నెలవ టిగా
లుడు శీలమేఘుడురీతి | నెలతిరో నెడకాయకుండుమాణిమ్మా | చెరుచు
క్కలచీరె వంపించెగాని వారానొకసామా అంపించెగాని మాణిమ్మా
లక్ష్మీదేవి (౨) ఇంటిచంద్రుడు ఇంటిపైనుండు - ఇంటిపైనుండునీకం
టిపైనుండు | కలువపూసితి - కొలనిలోనుండు - కన్నవారువర్ధిల్ల - పెం
చిలిమినుండు | అత్తమ్మ కన్నడు యెదురాడకమ్మా - యిన్నాళ్ళ రెగోవి
ముంచబోకమ్మా - ఏవు యేనున్నాను మేము విన్నాను - అత్తవారింట
యేనువబోకుముమ్మా - బామ్మరిండున్నావి - బామ్మలున్నవి - బామ్మలకు
పెట్టటిపామ్మలున్నావి - అమ్మలడే పువులలోట పున్నది - నమ్మగిగ మీ
కొచ్చి అమకొండమ్మా - లక్ష్మీ అత్తలుపోయెను అనుచు - లక్ష్మీకూమీద
అమ్మడయ్యెను - పెంటనే లక్ష్మీనంబోషయెను | పుట్టిపెరిగిదినున
నోము ఫలయెను | మాణిమ్మా | (౩) కట్టముగయిస్తాము కామాయీ
వనము - వట్టముగోవుండేటివట్టుచీరలను - కలువరేకులచీరె ఘనముగ
చీరె తెలియెను చెప్పటి చీరలంకేను - బంగారరసవట్టునికనించెను - శృం
గారముగానీవు చేకొందువమ్మా - వడకటింటికితగినసామాను కట్టి - వదివడిగ

వంపెరు వసుధలోనమ్మ, గన్నభక్తియైల్లుపోయేను అనుచు గారాబు
 కూతుర్ని, కొగిటజేర్చిచెక్కినట్లు ముద్దులు ముక్కువతోబెట్టి, చక్కగను
 మములుచుట్టించేరుమాయొచ్చు (౪) అరటాకువంటిదీ అడజన్మంబు
 సుభద్రనెత్తుగా జూచిరావమ్మ లక్ష్మీయనగపేరుబెట్టివానమ్మ గోత్రాన
 కొకబిడ్డవుట్టండమ్మ, చేయఁ శృంగార మాయినే మనకు, చూచి నఁ
 నోపింపు మాయొచ్చునీవు, వడహారువేల గోపస్త్రీలలోను, కులశ్రేష్ఠం
 బయినశ్రీలక్ష్మీదేవమ్మ, పూజాడుతోను పెరిగిరిగిందిపువ్వుల తోట
 తో అడుకొన్నది శిరఃపాననంది శ్రీలక్ష్మీగజావించుముందుగజూచిశ్రీల
 క్ష్మీటనంచు, దేండ్లు కొంచెముకాని యావనముతిడు దేవిధమయినా
 నుకాపాడుకొండి వంటనెరుగదు వడ్డింతనెరుగదు, నిండు పరువుదూద
 వడనంగపెరుగదుమాయొచ్చు లక్ష్మీదేవిని అమ్మ అదగించూమాయొచ్చు
 (౫) హానుభావంబున నుంచెనను నేను, జగతిలో ఒకటిజెప్పగలేదు
 అమెను దండింపవలదటయనుచు, అయినపెద్దలు వినగలిగిలెచాలు అన
 తిచ్చివండది ప్రాద్దుపోయెను, యేమతిరుమలకొండ నీవించవలెను, ద్వార
 కపురివట్నంబుపోయి కేరపలెను, యెదురుకోలావారుయెదురుగారాగలక్ష్మీ
 నితోడుకొని వచ్చెటవుదును, కంచుదివిట్లవారు వెలువట్టగాను కాను
 భేనువులెల్లదలి మెదలగను, పన్నిద రాశ్వరు నన్నుకులు చేయను
 మాయొచ్చు లక్ష్మీదేవమ్మ స్థలమునకు రావమ్మ (౬) వాడెత్తిమెరుండి
 అపుదామనుచు, కూడివచ్చిరియెంతో సంతోషమనుచు అంతట హరి
 శాల దిగ్గువలేచి పీతాంబరములకొంగు, దీనికొంగుజార, అంద రిట్లు
 పోయిరి తొత్తులిటపోయిరి, పాలకేవట్టెటి బోయిలిటపోయిరి. మాయోత్త
 మ్మ పోవమ్మ- వట్టంపుదేవిగా యుండుమాయొచ్చు రాముని భ్యాసంబు
 చేయమాయొచ్చు కొర్రగయెంచి, నీవు కొదవుంచకమ్మ హరివద్ద కలసి
 మెలసి యుండుమోముమ్మ, మాయొచ్చు లక్ష్మీదేవమ్మ యింటనుండ
 వమ్మ.

లక్ష్మీ దేవి వర్ణనము

(౧) అమృతంబువరువంగ అందుబన్దించిన ఆది యీ పూర్వచం ద్రునితోడపుట్టినవీరదేవిపుణ్యకాలి, పాఁ నముద్రువియింట నే పెరిగిసభాగ కాలికి సామీపనవరదుల వట్టుపురాణియున కో నులాగికి వొప్పలలో ఒప్పలకుప్ప, చక్కనిచుక్కవంటిది, రూపులలోరూపు అందమైనలోక లక్ష్మీ కోరికొలిచినవారికి కొంగు బంగారమైనది, శ్రీమన్నానాయక వామభాగాన నెలకొన్న దేవికి, యింద్రదనీలపుతుణింటి వచ్చువిగోరిందు దేవికి, అందముగ నుచుతుధ్యమ నెలకున్న యిందుగాణికి త్రిభువనముల కక్షీనిధరించి నిలచినమహిమకప్పెను, తినుబాది మొగమెత్తి హరిజాది మునిమానివత్స దేవికి, తొలకరిమెరుపులలోలు చిలకలకొలిక వంటిది, కలికి చకోరంపుజతులచూపు కమలాలక్రిములాది, మొగమాన చిరు నవ్వుతేరంగ మొకవంకపు మొగకవంటి హేయార్థమున సంపెంగ పూబంతివంటి దేవిక, నవ్వుముగానడుమునడికంగనపు చేతిబొమ్మవంటిది చిన్నికుమ్మదగుంపులబరినాడు తుమము దేవికి, మంగళమే చక్కని ముప్పధురిగప్ప మహాలక్ష్మీకి సుధమంగళమేహరిశ్రీలోనలతాహానాం గిదేవికి రంగుగ గణవిమ్మవంతువంటిది, పూలచెంచువకటిది, అంగన అచ్చంగ పువ్వు శృంగారు దండవంటిది. నామజములు హేమకుం థాలు భాగిరథీజాలములు, ప్రేమతోడ కుండానవైతు శ్రీ దేవిమీదికి యరుగడల అమృతంపుగజమున కడునంభోగజమ్మలు, కడువేడ్కతో వత్సా కదలకున్నద మహాకాంశలక్ష్మీ, సుధవత్తములుకట్టినట్టిది లక్ష్మ గములోకి, యెల్లచూపుల రాజ్యలక్ష్మీ దేవికి కస్తూరిపరిమళము నాడు తందనగంధములది కన్నున శ్రీవిష్ణుమహానకులమునయొప్పు శ్రీమ మాలక్ష్మీ దేవికి లేతకోదములు ముంచిజూతును కనునాలు కనులలో పరిమాటిగ కాటుకదీర్చించి నూ గాణివంటి దేవికి చక్కధరునితోటి సా పామకాత్యలవరులదూలగ చక్కవడగల సాచికలాడిగలజేన వర రాణికి చేతులా కామర వడ్డరేఖలుగలపు నూత్రిధారికి, చెవులము ల్యక్తు బామకమ్మలచేదెనుద్దరాలికి మూశమామిడితోత్రవంటి కోక

తోడవంటిది । శ్రీ) కాంతా శోభితుడయియొప్పు శ్రీ) మొగలిరేకువంటిది
 వ్రహ్మాదవండులా కాచియున్నది । యేకచక్రంబున శ్రీ) వరసింహులచే
 వియున్నది । అందరాని చూరిఫలమువంటిది కలకంఠివంటిది । పుడమి
 పరివార్త గజమువలె నడచిలుక దేవికి । నడవిలో కాంతాభి మదుకెక్కి
 వామభాగమునునది పలికెనత బామలుముద్దు పొగడవుతెర దేవికి
 వచ్చివసువుకొమ్మి విరిచినది మేనుచా మనంటిది । మచ్చువేసిమట్టమాణి
 క్యంవంటిఁజ్ఞి దేవికిఁకుండుకుండు లేనినిండుచందమామలెగడ మొగమి
 కందరదనదండనపతికందానువివచంద్రపదనకురత్న మాణిక్యాల కట్టిం
 చిబంగారు కుప్పెమరమున చక్కవికొండలకుయిల్లాలవాద్దిర్ఘకొప్ప దేవికి
 నల్లకొండమీద ఉడయచంద్రునిరేఖ పొడ చినరీతిసన్న మయినపాపిటి లోది
 చంద్రంఁకలిగిన్నది యెడనుచేతన అద్దమువట్టి మెరపించి మొగము
 జూచుచు । రీతులుదుద్దులుకురుగోళ్ళుద్దు మకురుముజూచు దేవికి వామ
 కరింబున చిలుకబట్టి శ్రీ) రామరాముని ప్రేమతోడుఁ సంభాషించు
 చున్నట్టి కామరూపిణి సత్యరూపిణి సవానందరూపిణి సృష్టికర్తయిన
 జయమంగళం మెనగు కాంతాఁజ్ఞి ఆపునేతితో వండినఆరిసలు అప్ప
 డాలువప్పుబూరులుభోజనముసుఖమాయెవేలసంఖ్యలుగలియగట్టిమీగ
 డ గంగ కాణంబులు మనదిమీర భోజనములుసుఖమాయెభోజనములు
 పువ్వురాడికి । బంగారుచెంబులతో ఉడఖంబు తెప్పించి బాగు మీరగ
 చంగావిగంగాంతులుచేతులు । కడిగరు చెంగలింపుఅంబుజాక్షిమించి
 ఆకులా మడచిచ్చిరి ఆరివలందరు తాంబూలములుచేసిపఖయారనము
 లతోడనుజూపె.

ఈశ్వర భృంగి వాదము.

౧ రాజమహేంద్రపురమున రాచకారణమే మొగాని రమ్యముగ
 కోటిన్వహుడు రమణినొక తె తెచ్చినాడటయెరుగవాపార్యతియెరుగవా
 లేకములలరగ నఖండగౌతమ తిరమునంగునానుంటిగా రాచకాపూరా
 తన తెలియలేదు భృంగిశరయాడా వేగ తెల్పి నాతోబల్కరా ।రా।

౨ బంగారంపుబొమ్మపలెపార్వతి నీవుండగాను గంగమాంబను దోడిదెచ్చుకుసాంగిశిరమున బెట్టుకున్నాడెరుగవాపార్వతీ యెరుగవా గంగమాంబను దోడుదెచ్చి పొంగుడుశిరమున బెట్టుకు యింగితామెరుగని పరిమేరంగము బోలిందినాడు యేమయ్యా స్వామియేమయ్యా!

౩ నిండువేనవికాలమున బలముండునో లేకుండునోయని దండి గాననిదెచ్చి జడలో దాచియుంచివానుగాని యెరుగనేపార్వతియెరుగనే లేనిపోనీ మాటలన్ని కల్పనజేసేరుగానీ- స్వామిదెచ్చివ యుదకమైతె చక్కని మోముండులేమి అడుగనే!

౪ కానిపోనీమాటలన్ని కల్పనాచేసీతివాటామోము గానవచ్చె నాను! మన బృంగిఅయిన జూచెవడ చాడిగోరిబ్బుంగిమాటలుచక్కగా నమ్మితినినీవు! పోడిమీగల వుదకమైతె! ననజమూ లుండులేమి యెరుగవా పార్వతీ యెరుగవా!

౫ నమమమయినప్పుడు బొంతులుచక్కగాబంకేరుగాని విచుల మూగల కమలమయితే! విశాలనీత్రములండులేమి అడుగనే శివుని అడుగనే!

౬ కల్లలూ మీమాటలాని పిల్లవాడు బల్కినాడు! పుల్లవంకేరు హంబయితే! పూనినేత్రములుండులేమి! ఏమియాస్వామీ యేమయ్యా కల్లలూమాటలాని మనపిల్లవాడుబల్కినాడు! చక్కనిపువ్వుకముల యిందు చక్కనిమీసములుగలవు! నమ్మనే మద్దులగుమ్మనే!

౭ తల్లిగో నామాటలు స్వామి! కల్లలనితోచితేమ! తెల్లనిపువ్వు కములయిండు! నల్లనికురులుండులేమి ఆ! శి! ఆకురులు గానవచ్చెవాని అలక్ష్మరవాడు పల్కినాడు పెరిపెరిపమలామీరు పెలదులనెచ్చుటచేర్చినారా! స్వామీ!

౮ క్షురవాడిమాటని! పెరితో నీవగుగడగుక! కురులిసెవచ్చి మువ్వలు కుడిరిన కుమ్మడలాగానియోస్వా! మింటకారి కుమ్మడలు మనయింట కుడిరియంటచాలు బంటబాణిక స్వామిబడలో కంఠ మూన మెరయుచున్నది! ఆ!

౯ కంఠమూనవచ్చెవాని | మనచంటివాడు బల్కినాడు | యిటు వంటికానివను లేకొంటిపిల్లలు నేర్పినాణ, యె! ప్లా! కొంటిపిల్లవాడును నయినిల నెయ్యన్నాడుగాని-వంకబాక్కి నదులయందు - శంఖమూ లం డూట నీవు యెరుగదా!

౧౦ అబ్బరముగ మగనిమాట కుబ్బికబ్బియుతి వివుడు నిబ్బర ముగ మేనువయినిగబ్బిగుబ్బులన్ననదుగొ చూడనే | అ! శి! రిబ్బిలు మాటలకు భృంగి! రిం! తగాడయి యుండగాని బబ్బులేని ఉడకమందు బక్కువవక్కు లుండగా | యె! పా! యె.

౧౧ కన్యవడుచును జూచితేనుచిన్నలెక్కడదాచుకారు- తిన్న నగు వ్రదకంబుపైన నన్ననూగారున్నదదుగొ | అ! శి! నన్నపూనూగారు గలదని, పిల్లవాడు బల్కుమాట, నన్నాతాంతిరదులయందు వన్నగము లుండుట నీవు | యె! పా! యె! ౧౨ రిల్లిరో నామాట నిజము, ఆల్ల స్వామి మాటనిజము, రిల్లిమన న గ్గికి పాక్షిస్వామి మార్కండేయు లేకడ | అ! శి! ౧౩ గంగమాంబకు తోడితెచ్చుక పొంగుచూ శిరమూన గంగాధరుడు గొరుతోను, దొంగమాటలాడుతాడు | యె-స్వా! ౧౪ గంగగాదె మనగారు, కయ్యమూ బెట్టుకొరకు, భృంగిగాడికి సాధు జనులు బాధతేసినవాడుగాని | అ! మోదముగ శివుని సంవాదము, విమ లముగ రచించిపట్టి సాధుజనులెవ్వరో నీజోతిబాధ తేసిరేము తెల్పరా ౧౫ వాసిగా శ్రీగొర్తిరామదాసుగారిడి తేసినాడట యల్లానముతో నాడు మనవిచేసినానుగాని నేను యె! పా! రామలక్ష్మణదారాటలరమ్మ ముగ శృవతేసినాడట కామిశార్దము లిచ్చులాడట కరుణతోరక్షించుటకు | నా!

— 'మేనకకు పార్వతికి వాదము' —

మేనకాబుద్ధిగావకాతిల్లిదండ్రులేనివాడుట, శివుడు ఆచెల్లెలువుం డేవాడట | యిల్లుపొల్లులేక యేనేక దిరిగిన-ఆల్లుల సరిజోలు ముల్లోక మునలేరు | ౧ | సందిపై నెక్కు లేదమ్మా పామూలంద మటు భూషణములమ్మా కుండనవైబామ్మా తొమ్మిదవూతురు నుండారి మనగవు

రుకందమియు లేదు! మే! 3 తిండికి విషముదినదల! కప్పుకొనుటకు వస్త్రములు లేవల-కుందనవుబాహ్యకొమ్మా నీకూతురునుందారి మన గవుకందా యేమిలేదు! మే! 4 నల్లనితలమీదగల చాటపిల్లా గురాల లాజ పెంటబోవాల! మే! 5 వరములిచ్చి కోరివవారికి-దాని సిరులంట వలదేమిటి-వరమవిరక్తీ భక్తులరక్తి కరళిపురి విశ్వనాథుసన్నిధి

జూబులు! 6 తెలివారమ్మమీరు దేవనిదేవుని నిలయుని మనగార్చి పాణిశుని ఆతిడకలిదండ్రు ఆతి తేతోడునీడ-ఆతిడగద ప్రభువు అందారిని హితముగా నాకూతురేమిచెనోగాని-బ్రతుకకు గానది వ బ్రాహ్మణరమోయమ్మా! తే! 7 చదిరాతికుంకుమతిర గానివసవులరు గానిలేనిమణిమంగళనూరిముతరు గానివయసుదిర్చియ బుట్టి ముక్కంటి మరణములేని విభుడేవట్టి తు! 8 నల్లని కంఠము కెల్ల దేహము చల్లగగలనుండు చందమును! యెల్లలోకములకు నాఅల్లుడే రాజాయె యెల్లజేవులకెల్ల తిలనాపిల్లయే! తే! 9 వరమధక్తులచాలివరక ల్యవృక్ష ము! వరసిపురివిశ్వనాథుడనూచలమేలనయ్యుకుడంగాములింగాన! తే!

పార్వతికి లక్ష్మికివాదము రెట్టించిపాడవలెను

కొరుదేవిని శంభుదేవిని గళమునననుచున్నా! గా! 1 వారీ మణిసివిష్ణుదేవుండునల్లుగాడటకొమ్మా లక్ష్మి! 2 చిగునులే! 3 అంకుడు జగములో భిక్షమెత్తుటమమ్మా! 4 బంకు లేకన బలిచక్రవర్తిని అగుగలేడట కొమ్మా 5 శంక లేకను శంకరుకరమున జగత్తుండుట కొమ్మా! గా! 6 లేనివనవాసము కేగుట జుగళోరకకు సుమి కొమ్మా 7 హద్దు లేకనీచుగడు నగమాడురూపుడేమమ్మా! గా! 8 విద్దుమ్మా నీపెనిమిటిమురహరి! యోగిగాడకొమ్మా చింతి లేక నీకాంతుడు బ్రహ్మ శిరముడుంచుటమమ్మా 9 పరిమమతోడుత రావణబ్రహ్మగోద్రుం చుటమమ్మా 10 పార్వతినిని నీవిభునకు నిలవుంపాములున్న నేమమ్మా 11 జలనిధివయిని పెరిమిటివన్నగళయనడుగాడాకొమ్మా 12 యేమి లేనికాంతుడు మనసీ యెద్దునక్కటమమా వంతుని తోడుతి లేన రైవాడలో ఎనులు గాచడాకొమ్మా! గా! పంపూర్ణము.

అప్పగింతల పాటలు

1946

1 ఆ బా

కాళిహస్తి తమ్మారావు సన్న్య
సంస్కృత భాగ్య బుక్ షా, రాజమండ్రి.

శ్రీ రస్తు.

అ ప్ప గిం త ల పాటలు

పున్నమనెన్నెలా చల్లవిరాత్రి, కన్నెపయనముజేయాకదలివచ్చి
 కీ, దశరథులుతమకపుడు కడుపంభివడును, జనకులుజెప్పినసీత ప్రేంబున
 నకలరాజులతోడ విందారగింపా, సంమార్గకాముడై చనెనుద్వారకకు
 సింహులగ్నమునందు శ్రీలక్ష్మితోను, ద్వారకాపురికపుడుపోయివస్తాము
 అట్టిదేవకీదేవి అటుగానుయనుట, యిట్టుకులగ్నానపురికేగవలెను, అటు
 గాకమీమాట మేముకాదనము, ఒకమాటవినవలెను యేకాంతమునను
 బోదివలెవెరిగింది తానుకడుపిన్నా, పంచనేటికియికచిన్నదందురు పచ్చం
 గకట్టిన పందిళ్ళకింద, పద్మాతాక్షినిపట్ట మేల్కొలిపి, వైదేహియొ
 మా అభిలాషవినము, వివరాములెరుగదు యొకచిన్నది, సప్తమంచం
 మీద పవళించియున్నా, పద్మాయతాక్షిని పట్టివెమ్మనెను, జాజ్ఞమ్మి
 లగేదంబింబ జనకులవారింటి గూఢురాలేవె మెడినుగంధంబూసి పు
 వ్వులుముడిచి, పట్టుచీర దెచ్చి కట్టబెట్టెదరు సర్వజ్ఞసుంధరీ తల్లిదండ్రీకిను
 ఆనందబాష్పములునయను లగురిసె, ఎలనాగమీరలు వగవంగనెల,
 మీరుహమైనెదుట మేముజెప్పేమా, అన్నలచెల్లెలనాయన్న యక్క
 తనరాజశయ్యనుసమముమరుచును, కోకిలయ్యగ పెక్కు భరి వెయ్యగ
 నుయప్పుడు, తనబావ ననుదేవునకును ముత్యాలగద్దెపుడు పోలులో
 బెట్టి చీరగట్టబెట్ట శ్రీగంధమలో, వలరాజుబంపంగ వలపునీలును
 ముదముతోవైదేహికిముదమున్నబెట్టె, వరుసతోకట్టాలిచ్చి పంపించి
 బాలునీతండ్రిమాదశరథరాజు, చుట్టలకిప్పించె సాగసుచీరలును, బం
 ధువులకిప్పించె పట్టుచీరలును, పురోహితులకును పూలమాలికలు, పురు
 షోత్తమునికిచ్చె పూలజాజులును, వేలసంపన్నుడై వెలయనాయన్న వే
 డ్కయాజ్ఞలకును నెయ్యికట్టాలు, ఘనమైనకొవవుకును కట్టాలును
 చ్చి, వేంచేసెజనకుడు వైదేహిసంప తొమ్మిది నెలలుమోసి తొలిగర్భ
 మునను, అమ్మిరోనినుగన్న భాగ్యమేమమ్మ ఇన్నియేండ్లుపెంచునీకన్య
 వేల్పుడు, పన్నుగాతప్పలుపట్టంగవద్దు, అంతమీరందరు అపుత్రైరిపుడు
 నిన్నుగాతప్పలుపట్టంగవద్దు, బంగారుగిన్నెలో పాలు నెయ్యిపోసి, బా

లునిచేతిలో చేయి నొప్పగించి, సూదిగలచేతిలో జానకినిదెచ్చి, కౌశల్య చేతిలో చేయి నొప్పగించె, మట్టెలపిల్లేళ్ళజానకినిదెచ్చి కైకమ్మచేతులో చేయిప్పగించె, హస్తకంకణాలసీతనుదెచ్చి సామిత్రిచేతులో చేయి నొప్పగించె, గౌనల్యదేవిని అటుచేరబిలిచి, అవనిభారమ్ము మూభార మనియె, నీకుతమ్మునిబట్టి నిజమనుమువదిన, పాలలోముంచెత్త నీకిస్తవ న్ము పచ్చలకడియాల జానకినిదెచ్చి, సుమిత్రచేతిలో చేయిప్పగించి చెయికాచనేరదు నెలతమావదిన నేర్పుతోపనులెల్ల వేరుపావమ్మకుడువ నేరదు చిన్నిపసిబాలసుమ్మీ, వేయగావనితాయారగించాడు, చల్ల జీయనేరదునకీయమీవదిన, మీబాలలలోనొక్క బాలగాచూడు, వెన్న కాయనేరదు వెలిదిమీవదిన, మీబాలలలో నొక్క బాలగాచూడుబుద్ధు వరుంగదునకీయమీవదిన, మీబాలలలోనొక్క బాలగాచూడు,బుద్ధులె గుగదుమంకుబుద్ధులేకాని, బుద్ధినచ్చినదాక దిద్దకోవమ్మ, యెడచంటిబిడ్డనన్నెడబాయదమ్మ, చేడరోతనసేవసేయించుకోవమ్మ, ఆబాలయెగు గదు అది బాలసుమ్మీ మీబాలలోనొక్క బాలగాచూడు,కడుచిన్నబాల నుచేయించినాడు, ఈబాలచేతనీవు సేవచేయించు బొమ్మరిల్లినాడు బెద్దెగుగదబలా, మెల్లగానేర్పుతో పనిచెప్పవమ్మా, ఆకలేరిగన్నంబు పెట్టినదాక, అడుగనేరదునీవుఅడిగిపెట్టుము అన్నానజేంచుమీఅమ్మలా, న్న బెంచండి, చిన్నపిల్లను నేను నుతికంధిస్తే, పనినేర్పుఎరుగదుపణిమీవ దిన, పదిలముగపనిచెప్పి జేయించుకొమ్మీ,ఆడబోయినచోట అక్కయం కెను, మెల్లగానేర్పుతోదాబిలువవమ్మకోడలుమీసొమ్ముకోడుకుమీసొమ్ము ఆకనారికన్న అలసని నెనమ్మ సిరివంటికోడలు మగువంటికోడుకు మగువరోసీభాగ్యమహిమయేమమ్మా మాబాలరాదు మీబాలసుమ్మీ మాబాలమీబాలగాచూడవలెను, కలికీకన్నులఁ బొప్పములు వాలగా ను, అలివేగిప్రేమతో అప్పుడిట్లనను. తల్లిదండ్రాదులు అత్తమామలు నుయెల్లబాంధవులును ఆయింతికవుడు, ఎలనాపమీబిడ్డకేమికోడువమ్ము అలసిపాన్పుమీద అటువవ్వలించు, కొమ్ము లేనుగువంటికోమాల్లుగలుగ నుఅడపడుచులకన్న అలపుసాంపెరుగ,మీరేలమాటఅపరిచ్చేరు, నీకువ

కాండపడుచు నగరానగలదు, దశరథకూతులే శాంతశాంతిగానాగౌసల్య
 గారాబుపట్టినుమిదివదినుసీతమాశాంతసమముగానుండు! నమ్మినపూ
 బోజినలినాయతామీ! అనిపాపినదిమాటలనిపించుకొని! కౌగిలించుకొని
 కన్నీరుముంచె పొన్నపూనడిబెట్టి బొమ్మవడబెట్టి! భాగ్యవతిదాటెనే
 బోగపూడపాముత్యాలుగ నీబెట్టికంటనడిబెట్టి జీలకన్నినడిబెట్టిసీతను
 పుదుము! అరటిపండ్లడిబెట్టిఅరటిపండ్లడిబెట్టిఅనునాతనాటను అతిరచ్చ
 గడవశ్రీవైభోగమున సీతరామదును! ఆయోధ్యాపరికేగు చనివేగము
 గను! అసురభూషణానమగ్నాన్నానేక! పుష్కలనలునప్పి భోజన
 ముచేయ! ఈరాత్రినిపుటియింతగానలవి! లీనోజెనునో! బిల్లునకనియె
 శ్రీమేఘశ్యామనగవంగజేల! పూకుటార్తాపైమాటచెప్పెను! నేనగ్న
 భుజంజేముమెలసిమాయన్న! తొలిమిమిమిమిమిమి! మంగం! !
 పుడు నీనెంటలన్ననామి! మూ! వలములె! నీను! ను! దేవమాయను
 హాదేవినపువ్వుననాటిపుడు! యెడదా! నా! నా! నీ! మిసేయుకును! భా
 మీశ్వరికన్న బుచ్చగలిగుండు! అర్చనాము! శ్లో! అనానుదాటకుము! తా
 యెత్తిజూడకుము! తిరుమగనా! లు! మినియొకిమాట! బయలుపెట్టకు
 మి! అంతరంగామందు! మిమిన్నమాట! యొ! హి! ను! మి! మి! మి! మి!
 పు! పతినిమిలిచికో! ముచేరిన! పతి! కదురుమా! పు! పు! కేతల్లి! పతి!
 యెద్దవమ్మపూసా! నెల్ల! అపరినూలుకు! నెప్పుడు! పు! పు! పు! పు!
 విభానుమన్నించెనని విర్రగిగుండు! భ్రమగలిగి! పా! నేను! పు! ను! నిల్వ
 నీధికోక్కచేట! యొంటిగన్బుగోకు! పలుకుకు! పు! పు! పు! పు!
 లుమారుమావిద! ప్రేమలుచు! మా! పరమాత్మ! గూడిజలగుమా
 యమ్మ! పతికిమునుపుగ! లేచి! ను! లె! ప్పి! యెలిమి! పు! పు! పు! పు!
 చూమి! యింతి! గృహకృత్యమిగు! పు! పు! పు! పు! యెంతమా! త్రి! మునీ!
 తెలియనియ్యకుమ! ప్రియుడు! భా! చేసి! నధు! శే! పం! బు! యి! పతనమను! మి!
 అపుడారగించ! శయ్యచక్క! గ! లేచి! రయ! చం! బు! చేసి! కే! నీ! కి! తాం! బు!
 మండియ్య! వన్న! చరణమునొ! ప్పి! గ! వలయు! గా! పా! డి! పతి! వా! మ! భా! గ! మా!
 నపడతి! క! య! ని! చు, అనియి! ప! తి! కే! తి! అ! తి! న! మ! హ! ది! అధరా! కాం! తూ! కు!

గామెట్టినియెడలవాహనమున్ను జరగవేంచేసివీ యింపగాను । రక్షింపు
చుండె । రానానంహారరామభూపాల । ప్రేమవ్యవైరులపరమకళ్యాణా ఆ
రాత్రివై దేహినంపించుకునివిడిదింటికి తానునిభుండు వేంచేసెపూజితమ
గుచున్నబుజప్పంతి భోజనాలదారు పొందుగాజేసి । గుమ్మడిపండంటి
కొమ్మగైనయట్టి కూసుగుపైనముజేసినాయింతి । భారతితోడపై పట్టిని
దించి, హారమఃకాలిలో నొప్పుగించెకమూతలయంటిపెన్నేటిదాదుల
నిస్తులన్నిసోపికుహరణమిచ్చేము । చిన్నచిన్నచీరలు జరగుచీరలును
చెల్లాలుపానములు జలతాకుచేట్లుఅందుకుమించినట్టి చెంగులలర । మంచి
నిలాసము మధురచీరలును, కన్నారిపెట్టెలును, గంధపుండలును, నెనగ
సప్పుడములుచలిమెట్లుగలిసి । పొందైనయానసిడిబొట్టుకొన్ని పొత్తు
గలిగుండుమూడంతిరాగోనముకముతో జనకుని ముందరబెట్టి । పల్లకి
లోబెట్టెపనిపుట్టెడించె । ముకముతో జనలకు మొక్కెవైదేహి । అతని
ముసునశలచంచలముచుచు ముసు ముగ్గురిమరిచెప్పబోవవది నెకునమ
క్కారములు కేసెచెంపుచులక్ష్యాలజలపోసినట్లు జానకిచెక్కిల్యోపడెన
నిన్నికన్నులుగుడిచి కొగిటనుజేర్చి । మిగునంపునీతనై యడలనేటికే
రాజాధిరాజగురాజశేఖరుడు । రాజాధిరాజనుతరామభద్రుడు । ఇచ్చిల
హరణములు చేమిటికొనువ । అనుకువతివల్ అల్లడనన్తు । బుద్ధులు చె
ప్పించువకలగ చెప్పిఅమ్మతల్లిలు వెనీవత్తవాడలకు । చిలుకలచేట్లక్కిచి
న్నునువ్వెలలు । అమ్మగోనెనివత్తవాడలకు । గానెచిలుకలకొలికి రా
ముంచగమన । రానెముడకలిమానరాజీవనీతి । చెక్కిలిసొక్కుచుచక్క
నితల్లిలకు, రకుతగిన్నట్లు ఆత్మాంగిరావె । మియత్తమామామనింబంప
నంటిమాకుచెరుపు వేదు మారుమాట్లాడ । మిబావమరుదులునినుబంప
నంటిమాకుచను లేదుమానాగునూటాడ । ఓతల్లిలోనిల్లుగ్గులాభంబు
హరియల్లుడా యెమాలదృష్టచేతఫలవస్తువునునుమంచిలారగాయల్లు
రాముకుగోంపేసివిడ్డిలోవలభారలుతప్పబాకాలుమర్మపెమ్మ సరిగా

లుపుద్గళరీలుకొనుగొప్పగానాయకులు కొలుచుభటులును వనితలుపురు
షులువచ్చిరంతట, నీనరాముడు మీనరాసివాగుజనకవకు అల్లుడనివేయిం
చెళరీపట్టాభిరాములునీవంటివారు పట్నంబుయేలుచునివేయించేళరీ, అత్త
మామలతోటిహర్షంబుతల్లి అగుకునతోసంచరించు, మాయమ్మ బానమ
రుదశ్యతోవోర్పుగలిగుండునువిమరిశతోతిరుగువులదిమాయమ్మ బావ
మరుదుశ్యతోటిభయభక్తిగలిగి, చూచెచ్చరిగతిగుగుబాలనూతన్మీనో
క్షిణోడండ్రితోకలరలాడకుమి, కూరిమిగలిగుండు గుణముగలతల్లి, య
రుగుపొరుగువారియిండ్లకునుపోకువిమరిశగలిగుండు వెలదిమాయమ్మ లో
వతనపుత్రికకులన్నియునుచెప్పితిజాలిగానుతనుటప్పగించెను, అనియిట్లు
భారములుఅన్ని జెప్పుచును, తల్లికొగిల జేర్చుకన్నీరునించె, అకిలాండనీతను
వదలనేటికి, రాజదశరథకొనుకురామచంద్రుని, ఓదేవిపట్నంబుదేవి
గాదమ్మ, శ్రీరాములవద్దనుబుద్ధిగలిగుండు, శ్రీలక్ష్మీవైపు శ్రీరాముకొ
మ్మ, సిరిగల్లివర్ధిల్లు నృప్తిచాలించు గౌరకల్యాణమే వైభాగ్యమే, లక్ష్మీ
కల్యాణమే సౌభాగ్యమే ||౧౨౦||

లక్ష్మీకల్యాణమేరామాంజమే, గవురికల్యాణమేసౌభాగ్యమే వది
చరమాబాలనిదెవప్పగింతు, సదయవైగయికోమ్మ సరగునారమ్మా, ఎ
న్నెనోములునోచికన్నామువీని కన్నులలోబెంచుకున్నాముతల్లి ||౧|| ఎం
తోగారాబుననెత్తిపెంచితిని, గొం తెక్కిగట్టిగానోపించియెరుగ, తల్లిజేతుల
లోనుతండిజేతులలోఅల్లిబిల్లిగ పెరిగెనమ్మయ్యాబిడ్డ, నామేల్కిబంగారు
గానోముఫలమునామూలధనము, యీనగానుగయికోమ్మ, యీవట్టియి
మావట్టిగాదు, చేపట్టెరమ్మించుచేతమ్మిక్కడము, నీలవేణిదీనినీటముం
చెదనో, పాలముంచెదనో నీపావివైచితిని, బిగ్గరగాబిల్వ బెడరిచూచేరు
దగరరమ్మన్నతరతరలాడు, మాయలెరుగదుమర్మమెరుగుదుపాయక నీ
నలునుబ్రీతికించుకోమ్మా. నల్లనిదినిరు తెల్లనివెపాలు, కల్లగాదనియెంచు
చల్లగ నేలు, రసకుమిక్కిలినొప్పిగలిగుండినను, మనసుమర్మముచెప్పుకొన

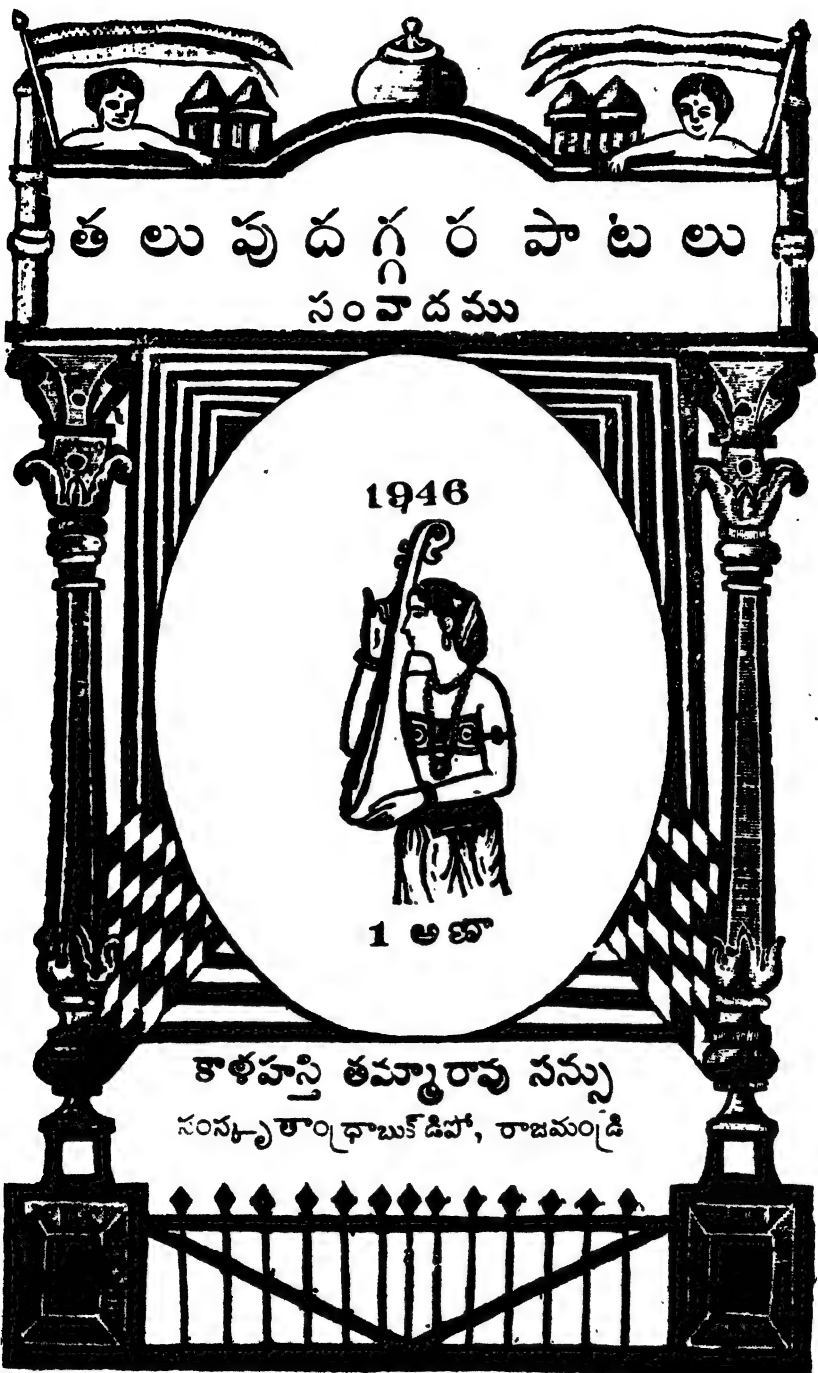
జాలదమ్మ, పనులేమినేరదీ పసిబాలయబలా, కనినబిడ్డగనేర్చి కాపుమో
యమ్మ, శైలివిలేమినేరములుజేసేనేని, చలముపూనకుమమ్మసాగిలపడ
చు, కోడలుగాదిదికూశురేయనుచు, పాడిమయిదయతోగాపాడిరక్షిం
చు, చిన్నికన్నియనునిన్నాల్లబెంచి, పితబెట్టితిని కొప్పగించి, యిట్టినా
యూచిన్నపట్టినివిడిచి, యెట్లుజీవించునో యీశునకెరుక, పొరిగింటికాడు
కోబోయినపుడు, తిరిగిచచ్చినతాదిగులొందుచుండు, నొకగడియనన్ని
డిచి తానుండలేదా, యింకమీదకాపురమెట్లుజేతినో, బంగారునాతల్లి
బాపురోమనెదా, జెంగపెట్టుకోనునో, అంగరార్చెడునో, యిన్నాళ్ళు
ప్రాణమేఈడుగావెంచి, చిన్నతల్లికిపెండ్లిజేసితిమిపుడు, అత్తయింటికిబో
యివత్తునాయమ్మ, చిత్తమందుచభీతి జెందాకమమ్మ, పోయిరావోయమ్మ
యిట్టితోచుండి, మాయంకరికుంచుమర్యాదదేవమ్మ, అత్తమామలమా
లకడుగుదాటకును, చిత్తిముమెప్పించి చెలగుమోతల్లి, బావలుమరడు
లు బంధుజనంబు, లెవ్వారియెడమాటలేమిరానీకు, పతిని ప్రేవముగాగ
భక్తితోనమ్మ, మతిమోతురాలవై నునువుమాయమ్మ, పోయిరాముద్దుల
చుల్లమాతల్లి, పోయిరావెచిలుక మురిపెంపు మొలక, యెన్నడునినువిడచి
యెడబాయనయిత, కన్నతల్లిరోవేడుకడలేరుపెల్లె, బామ్మరిండ్లనుగట్టిపా
లతులనుపిలచి, అమ్మరోయెవరింక నాటలాడుదుకో, వేర్వేరుబామ్మలపెం
డ్లిండ్లుజేసి, వేర్వేరునెవరింక వియ్యముంచెరు, చిట్టిచిట్టినోముచెడలతో
గూడియడ నెవ్వరికనుమాయించునోచెదరు, నిండులేనయులగూడి నిండు
వేడుకను, ఉయ్యాలలెవ్వారూగూడురింక, చిన్నవీణియముద్దుచేతులను
బట్టివన్నిగానెవరింక వాయించగలరూ, వరహాలమూటనావజ్యాలకోట
మురియుచుపాటలెవ్వారు పాడగలరు, గారాబుపట్టి నాగన్నారిచిట్టి పే
రంటముననెవరు వెంటవచ్చెదరు మామిడిపంటారావెనలియ్య మొగ్గనీ
ముద్దుపలుకలునేనివృషిండు, మించినప్రేమతోబెంచితమమ్మ, కొంచెము
గమముమది నుచుమమ్మ నన్నుగన్నాయమ్మ నాకెంపుబామ్మచిన్నమా

జోక్యమిదింతింకమ్మ కంటిసిరుదుమునుకోకనీకంపుబొమ్మజంటగా పో
తోబనసుకిండులక్ష్మీకన్యామేరామాంబనుశారకన్యామేసాభాగ్యవే.

తలుపు దగ్గర పాట

రామామణిశ్రీరాములనిటురమణిరో వాకిలితీయవేసీతారాముడు
రాముడనై లేస్తేకులమునులలో రాతిరిపనియెమోయి రానూదానిది రాతిరి
తడవా యెనోర్యజాలనుతి పునియ్యవేసీతానెత పుతడవై కే నూ
యెనునీమదితలచినకార్యమేమోయిరామితిలచి శ్రీసమూహనీ
గోరినిప్పియముగవాకిలియ్యవేసీతాశ్రీయముగ భామామణులకు పి
యములెక్కడిబుకనుపోకదనోయిరామపలుకను అడవు శిరిగియు
బడలికతోడను లలసివస్తివేసీతా నెలలసిఅడవుబడలిక నీర్పము నా
జేతగునా పోనోయి రామితిగునా ఎంతచెప్పినా ఎంతైనా మానవు
ఏమిసేతున్న నీతానేనేమిఇందులకెటులలేవంతన్ననాగుయెరివి
తపోవోయి ఇదియెంతవంతరాతిగుండెలరంగులనన్నుగదా యివో
సీతానమ్మరాజీరాతినాతికిగుండెలెక్కడివిగనామలననగనోయి రామ
రమణులకాంతవృషయము కఠినములయి నే కాపురమెక్కడినోయి
రామకాపురంపంతములాడవచ్చితినిపొగులనోవాకిలిదియ్యవే సీతా
పంతంపంతముగాదువృషదుపదములతోపలుకగమనసా యెనురా రామా
పలుకరాతిరికాలముమించెను వేగమగమణిరో వాకిలితీయవే సీతా
రామ రాతిరిగాక పగలేలాగున రాజు పలుకుదునోయి రామరాజు
ధరణిలో శ్రీహరిదాసులబోచితె తడవేయకరానోయి రామకడనే
ఇన్నిమాటలుపలుకుటచేతనే వేగమేవాకిలితియ్యవేసీతా వేగ మొన్న
నాతోడశావతారములు మక్కువకీడనుకింతురా రామ మక్కువ

సంపూర్ణము.

తలుపు దగ్గర పాటలు

సంవాదము

1946

1 అవో

కాళహస్తి తమ్మారావు నన్ను

సంస్కృతాంధ్రాబుక్ డిపో, రాజమండ్రి

శ్రీ రస్తు.

తలుపుదగ్గర పాటలు—సంవాదము

శ్రీ వెంకటేశ్వర్లుకు - అలవేలుమంగకు—సంవాదము

శ్రీ కాంతామణీ నే నీసముదను శీఘ్రము వాళిలితియ్యవేనీవు శీ
 ధ్రుము వాళిలితియ్యవే. ఓ కాంతుడ నీగుణములు తెలిసెను. పూరికె
 వెళ్ళగదోయీ నీవు పూరికె. యీ మాటలు నీవెన్నడాడవది. ఏమే
 య వేలుమంగా. అదియేమే భామలమరిగినవాడవు నాతో పలుకులే
 లపోవోయీ. యీపలుకులేల. ఓరభామలనేకూడితినియిల్లు పలుకు
 టకారణమేసఖ. పలుకుట తరుణుల గూడకయుంటే పువ్వులపండలు
 యొక్కడవోయి. పూలపండలు. హరిహరినే నెరుగనుభకులు, అర్పిం
 చిచెవోచెలియా. నాకర్పించిరెవో సరసిహతు నీయధరముక్కో సాన
 రసాక్షియెవరోయి. ఆసారసాక్షి తరుణిలో అదియొక్కలపని పలుకులు
 తగిలిపాడిచెనేభామా అదితగిలివరదుడనీ చెక్కలకును మానెలవెం
 లున్న వేమోయి. నెలవంక. గోగువంకలుచుట్టుకొరగాకొరి శనుముద్దు
 గుమ్మా. అనికొరికెనే. సారసాక్షి నీమేనున తెల్లనిచందనముక్కడిదోయి
 ఈచందనబాక్కడి. పూలతోటలోవిహరించగయా. పుష్పాశీకాలెనేని
 రుణీ. యాపుష్పాడి. పూలతోటలో విహరించుటకును పోయినకారణ
 మేమీ. నీవుపోయిన పావురంబుతప్పించుకుపోగా. పట్టబోతినెచెలియా
 నేపట్టదేవదేవ నీబుగ్గును కాటుకద్దివనసఖయెవరో యీ అద్దిగిన
 పట్టనచెమటకు హరినకస్తూరి చుక్క-బొట్టుతోమగువా. యదిచుక్కచ
 క్కనీనీకొనగోరులువంగిన చందంబినియేమోయి. ఆ చందం పోలని
 రొమ్మునునాచారునిముప్పిని. పాడిచిననంగనెవెలియా. అని చెలులను
 గూడుక సరసములాగిన చిన్నెలున్ని వేమోయి. ఆ చిన్నె. భామన
 రుగను బల్పామున బుసబుట్టినోనేసాసా. పాములమీద నాట్లాగినవా
 రికి పట్టుకున్న భయమేమిటిచేపట్టె. అతివల వెన్నరి కలియలేదని అగ్ని
 నయినప్రింగనె కారగ్నినయిన అడవిగాల్చి గార్పిచ్చుమిగిలిన అగ్ని
 యందు భయమేమిటోగ్నియందు. ఋషభివలని నినునమ్మ నేనికవిషమై
 ననుమిగిలదనే విష. విషధర దానిచిన్నులు గుడిచిన విషమెక్కువ
 గూడామ నీకావిష తప్పుగాలేదునన్ గూవమొక నీదయతోవలమే

అట్లుగా నీవుదయ, తప్పుగాచెదను ఒప్పుగాను నీపేరుచెప్పుముభామా నీ పేరు విరివిగ తిగుమలకొండను తెలసిన వెంకటేశుడనెచెలియానే వెంక నరసింహుడు నీ వింతసేపు కేళలముననున్నావో యేస్థలముల.

శ్రీమధుగాధరీవినవె శేషగిరిశుడ నీవుకేళికా, భామమునందు వింతనడిదర్శకగీలలముంకినట్లుల్ వేమసువేటలాడచని, వేగబావచ్చి నీ తల్పుతియ్యవేభామా నద్గణభామా, లావణ్యచతురసీమా, అల వేల మంగనామా, రానూమణిసీవేమే పలుకవు ధీమనాలూ, సుదతి తామసమా ఓభా "నమరా"

వాసిగ ఆర్థరాత్రీమున, నస్సెమ్మగంబు వేటకంచుబల్మోసము చేసి చెందితల మోహముదీర్చుగ నాడవె. మీసముకల్లుబంటునిక మోహములాడక చాలుపోరా పోనేశా విదళితభవనానో, శేషాద్రిపు రనిచానా. భళికే నాకటేశాశించినాని అతివసుగూడుకు బాపీచెంచి పలుచాల మివి పోనేశ ||విడ||

చాటులగంధకల్లులిట్లుబల్లుచు చాలుబల్లెసెబాసు, నే వేటకునేగినేగి గులవెంబడినేటికెడవగుదులన్ మేటిసినగుంపునన్ పులులమేగొనివచ్చి పియింకికుడ్మాట్టిబోటిహాళకమయశాటి, చాతుర్యపదధాటి నద్గణమణి పోటిహాటకాంగినిమిగోటిపలకని, బోటి నెంచితలకూటమిశేకొని ||బోట్టి

వీరవశ్యోనీవిట్లుల నేమికునేగి కావిమోవిఫల్ భారుణమాటు లేమిచుకమ్ముల కెరవనినేమిచెక్కులన్ గోరులనొక్కులేమిచెలి గు బ్బలకుం కుంకుమశ్రీలేమిరా శౌంబ్రుందా వనవిహారీనిగమాంతాయన పంచాక్షిశాస్త్రిగారాంపవైరీవరికోడిమణినొసర్చినదారిసన్నుతించెదకౌరీ

కాంతిమావిలింబమంది గాటులుగాగను కందుకంబు శ్రీమం సువని వెల్లిలిమిణముమానిని నన్నులు కంపుచెక్కులన్ ఇంతకు బేరు లెడైదను వెల్లశౌరికి ధూళిగప్పెనొంది చాచుంకి పువ్వులబంతి శృం గారములదొంది మకనుని మెల్లంతి హొంతకారిపరకాంత చిన్నెలను పంతుల బల్కెటి యంతటిదాన ||యి||

మాటలు చెక్కులేల ననవగానినికూటమిలేకయుండినన్ ఘట వ్రుమిన్నులొంబుల గంధములక శిశిజారుపూవు లేర్పాటుగనిద మబ్బు

పసుపంటినదుప్పటి గుర్తులేమిటిరా, మేటిల్లశికకల్పవాటి, సంక్రామప
టుగిరిటి, పాలితథ క్తకోటి, మాటకునరిగా మరిబొంకకు నెరసేటుకాడ
నీ నేర్పులు తెలిసి, బల్ మేటి

ఫాలమునందు కస్తూరిసువాసనల్, చెలికాడగంధముల్, గాలి
నిండిబెట్ట రసికట్టితడిలలసియు వేటలాశితిన్ మేలిమితమ్మిపుప్పొడులరి
కిమహిమతవంటికళింగపట్టణబాల మణిముకురాలపోలా, మూగునివికో
లా మాతోటివాదులేలా, లీలావతియిటు లేనినోని నేరాములేక గయ్యా
ళితనమున్ || బాలా ||

శ్రీరమణేశ నీవిపుడు చెప్పకయున్నపడేలవాగురా, వారికపువ్వు
బూసినను వాసనగుప్పునరాకయున్నె, కస్తూరిసువాసనల్, నిడలతొట్టు
గవీడెగుర్తులేరాధీరా నవకోటియదువీరాకలుషపాదకురారా కొస్తుభ
మణిహార ఔరాపోరా ఈహిహలంబుకుజారగుణంబుకు నాఁతులుగలరా||

జాలతనంబులు లేలవిర, జాజిపాదల్నిహరించువాసనల్ జాణలుమీను
చేకొనినరాజులనేనినాగితొట్టునదీ, ఏకదేవులుగదే:గదవు ఏణుగుర్తు
లునీవెక్కాడ పూబోణినిగదనీలవేణి, మునుచరానింపాడీ మాగు, మేల్పు
రాణి, యెన్నడయిన బోటున నెమానిని ననువిడనాడుటజగెచ్చాబోణినిరి
కొంటలపాటుమైనను గొంజెమిటల్ మృగమూనినోదముల్,

పొందగనన్యభామలను పొందటజెప్పగ నుల్పుచేకము

ప్పందుముగంజిత్రాగుమని పల్కలు మెప్పుడు

వందితముచికుండా వందితగోప బృందానందాను సచ్చిదానందా

క్రందుగముంజేతికంకణమునకై యందముచూడగ నద్దమేలిగోవిందా

చక్కనికొప్పుడు రుక్మిణీవాణిల సరసములాడెనెగామ,

మిక్కిలిచక్కని రత్నపుమేడలో సత్యభామనేగాన సత్యభామనేగాన

దంతపురెక్కల తలుపుమూసిన తలకొంగువీడెలె భామగల,

వచ్చివాణిల వగలుబలికేటి వన్నెకాడెవరొయి ఆ చిన్నవన్నెకాడెవరొ

వనితరా సత్యభామనినవు ననంతగోపాలుడభామ నే చింతగోపాలుక

వలసిలె వనితలు చాలగలేరా వాడకునీవుబోయినా,

వేటనాడి నేనింటివచ్చితి వెక్కనమాడెది భామనను వెక, న,

పరభామలతో గూడేవారికి పాటు నిలుచునటోయి కృష్ణ పాటు
పరభామలతో కూడ లేదని పాముకైవడి బట్టేలే నేపామునైన
ఇదిగో శేషుడు కంఠమునందున వత్తిన పతకములోయీ కృష్ణ వత్తిన
అతివలయిండ్లకు బోలేదనినే నగ్నిసాక్షిగ బలికితిన నేనగ్ని
అగ్నిదేవుడు ఆత్మబంధువు హస్తము నున్నారోయి నీహస్త
చెలియలిండ్లకు బోలేదని జలనిధియై చొచ్చె జల॥

ముచ్చతనమునజొచ్చి వేదములు తేలేవోయి కృష్ణ వేదములు
జుగుబంగరుచీరలు తెచ్చిని సమ్మతిడవే భామా నీవు సమ్మతి
జుగుబంగరుచీరలు తెచ్చితె వేళగాదు పోవోయి యీవేళ

రత్నములుదాపిన రవికె దెచ్చిని రానియ్యవే భామ నను రా॥

రత్నములుదాపిన రవికె తెచ్చితె రాధకడకు పోవోయి యీవేళ
వొప్పుగదాపిన ముత్యపుసరములు కొనితెచ్చితి నే భామా నీకు కొని
వొప్పుగదాపిన ముత్యపుసరములు కాళిండికి పంపవోయి కృష్ణ ఆకాళిం
పచ్చినవవము పరిబోళగంధము తెచ్చినానె ఓభామ నీకు కొనితెచ్చి
పచ్చినవవమున పరిమెళగంధము భామలకే అలదవోయి గొల్లభామల
సత్యభామ నీచక్కని జడలకు జాజలయిన ముడిచేసె విరజాజ॥

జాజలుముడిచేసఖలుమాకు చాలగలరు పోవోయికృష్ణ చాలగలరు॥

అతివకొ వినవె సత్యభామ నీ కాకులు ముడిచిచ్చేసె నీకాకులు॥

అకులు ముడిచే అతివలు మాకు అందరున్నారోయి కృష్ణ అందరు
వనితతో వినవే సత్యభామ నీపాదములకు మొక్కిక్కడనె నీ పాదములకు
అవతలనీధిని రుక్మిణి యున్నది ఆయుష్మంతుడవోయి దీర్ఘాయుష్మంతుడ
వోయకాక్షీనీవు చక్కనిదానవు తొలకరి బారుపువేసఖయనీవుతొలకరి
తొలకరివాసలుకురిసి మెరిసితె పొలము దున్నుకోవోయి నీవు పొలము
సఖయకొవంటి చక్కనిస్త్రీలను ఎక్కడచాతునె భామనేనక్కడ॥

సమ్మతిడవినది సత్యభామతాగడియలేసె కడువేగతాగడియ॥

ముసిముసిసవ్వులు సవ్వుచు కృష్ణుడు పాన్పుకడకు నేతెంచె పూలపాన్పు
ఇన్ని నేర్చిన నన్నెకాడ నీకిపుడు తక్కువేమోయి నీకిపుడు తక్కు

అల్లపుడు నీవు బంసిన కర్పూరవిడ మందితినె భామ నేవిడ మందితినె॥

మేడమీదదానింటికి పోయిన శారణమది యేమోయిక్పష్ట శారణ॥
 జోడుగూవకోలాటములూడ బూడబోతి నే భామా నేచూడబోతి॥
 అల్లదినీబాడహారములు అడిగితే యిచ్చినావటేమోయిక్పష్టయిచ్చినావ
 గొల్లదియొకసతి పెండ్లికిబోతె కొరియి సినే భామనన్నడిగితే యిస్తినే॥
 నారాయణనీచక్కనిదేహము నలుపెక్కినదేమోయిక్పష్టనలుపెక్కిన
 నల్లటివాడని జనులు పొగడగ నాతికొ విసలేదటావేమో నాతిరో॥
 గోవిందుడ నీచక్కనిగోరులు కొనలుకందేవేమోయి సీగొట్లకందె॥
 గోవర్ధనగిరిపర్వతమెత్తి వె గోభ్యుకందె కొనగోభ్యు
 నిజముగ నీశోగకన్నులకు అరుణచ్చాయలేమోయిక్పష్ట అరుణ
 నిన్నటిరాత్రి శివరాత్రింట చూడబోతి నే నేనూ చూడబోతి
 వద్దికెతోడుతిభద్రాచలముననుండామురావోయి యకనుండుదాము

పున్నామ—అదితాళము.

తలికి కవాటము బంధము తేసిన శారణమేమే లక్ష్మీ శారణమే
 మేలక్ష్మీ శారణమేమనియడిగెదవునీమది తెలియగ లేదటవోయి స్వామి
 లియక! తెలియక చెంతనుజేరితి పంకమేలనె లక్ష్మీనీ పెండ్లి
 పరమాత్మనీకు పంతుములేటికి పదరవ్వుడువోయి స్వామి పెరనన్న
 చెంచేతయనిమది చింతజేసెదవు చింతయేలనె లక్ష్మీనీకు చింతయేల
 కొంచపుజాతి చెందితాకునుపతివియనుచుచింతేరానాకు పెరిపియనుచు
 కలికవాటముదెరచినప్పుడె యీకంహారమిచ్చి యీకంహార
 కంఠహారము చెంచేతకిచ్చి అంచితగూలునుస్వామి అంచెందితి॥ జలు
 నుబులేదారుచీరలు దెచ్చితి చేకొనవేమే లక్ష్మీననుచేకొన జలుగులు
 లేదార చీరలుదెచ్చితి చెందితికమరావోయి స్వామి చెందితి॥ మల్లెపు
 ఫలదండలు దెచ్చితి మగునకిచ్చిరావోయి స్వామిమగునకిచ్చి యి
 పువ్వులముడిచి చెందితికిచ్చి కీర్తిగనవోయి స్వామియిచ్చి కీర్తి॥ కరి
 మేఘంకున గండకేరి తరిలిగాసితిపడతి నెలక్ష్మీ తరిచి॥ గాసితిచ్చటకు
 చెందితిదోడ్కొని గరుడాడికిబోయి స్వామి గరుడాడికి॥ బండిగ
 తప్పులు చాలజేసితి దండమయిక చేకొనవే లక్ష్మీ దండమయిన! పెండ్లి
 కుమారుడభినందుకునాదీవనలివిగొన్నామినాదీవనకరణశరణుకీలక్ష్మీ

శరణుశరణుయిందిరానీకులక్రిశ్ణరణు సవ్యమాను శ్రీరామవాకిలిదీసెద
గట్టిగాను రావోయిస్వామిగట్టిగాను॥ మదనజనకుడు మగువ దోడ్కొని
చందిరమునకూనేగె॥

నాదనామక్రియ—అటతాళం

వెన్నదొంగనిన్నరాత్రివచ్చిన ద్రిమ్మరివాడెవరోయి అమగవా
రెవరోయి భామామణిరో నిను పెండ్లాడిన రామకృష్ణుడవె కొమ్మనేరా
మకృష్ణుడనె కృష్ణుడయి శారాత్రివేళలాచ్చిన పనులేమోయి అవచ్చిన
పనులేమోయి, మత్స్యగంధర్వ నీపొందుకొని కూడిన స్తినె భామా నే
కూడిన స్తినె, మచ్చికవగుళాయకరాత్రి రచ్చతేలపోవోయి ఆరచ్చ
తేలు రచ్చలుజెప్పక రమణిచ్చుల కడియములివిగోభామా అవచ్చుల
కడియములు, మాకువస్తు యకవాకిలితియ్యవోవోయి నేవాకిలితియ్యను
పోవోయి చీరెలుసామ్ములునీకనిదె స్తినె వాకిలితియ్యవె భామా ఓర
వాకిలితియ్యవె ఓరవాకిలితియ్యను నను దూరిరాకు నిలువోయి నీవు
దూరిరాకు అతివనో నను దూరిన స్తినె నెక్కువబ్రహ్మచారి నెక్కువ,
నెక్కువబ్రహ్మచారిని నే చెక్కటగోరేమోనా నీచెక్కటగోరేమో
చుంచవన్నెచిలుకను ముద్దాడితె పట్టిగీచెనెభామా అదిపట్టి చిటపటచిను
కులదుప్పటి తడివెను రానివ్వగదే భామ నను రానివ్వగదె చిటపట
చినుకుల దుప్పటితడిసెవానింటికిపోవోయి అలదానింటికి రవ్వలుచెక్కిన
రాగిడి తెస్తినె రానివ్వగ దభామ ననురానివ్వగదె రవ్వలుచెక్కినరాగిడి
తెస్తెరాధకి డకు పోవోయి కృష్ణ రాధకడకు పచ్చలుచెక్కిన పతకము
తెస్తినె చియ్యవ్వవెభామ చుచున్నళించనివ్వవె పచ్చలుచెక్కిన పత
కము తెస్తె భామకడకుపోవోయి గొల్లభామకడకు కస్తూరిపరిమళగంధము
తెస్తినె కొగలియ్యవెభామ నను కొగలించవే కస్తూరిపరిమళగంధము
తెస్తె భామల శీ అలలవోయి గొల్లభామలకే పూబోణిరో ఎవ్వరో బో
ళించినపలుకులు పలికేవేమెభామ పలుకులుపలికే శంకరుడానిరొమ్మన
దాకినకుంకుమ దెక్కడిదో యీ కుంకుమ | ఆ కుంకుమగానె గురుతు
పాదంగాడిన కంపు ఆ భామయని కూడినకంపులె | మక్కుపాన్నునను
పరచినకు మొగ్గులనొక్క లెక్కడివో యీనొక్కు లెక్కడివి | నిన్నటి

రాత్రిపరచినపాన్పు వత్తుకొన్నదెబామా అదివత్తుకున్నదె నిన్నటిరా
త్రిజడలతోవిసిరిన నెలతలపేరేమోయి ఆ చెలులపేరే! నీకంటె పరశ్రీ
లనెరుగనని పామునైబట్టదనెబామ పామునైన|| పాముమూడ పవళించి
నవారికిపాములనగ భయమేమిక్పష్ట పట్టుకన్న|| అందగాడని చెంపల
నలదిగంధము లెక్కడివోయీ ఆ గంధము లెక్కడి|| విందు జేసినకచుట్టు
మునాకు బూసినాడే ఓ బామ నీకు తెలియదె సద్గుణధామ|| గోవిందు
డని చక్కని కొనలుకందనేమోయి ఆ గోళ్లుకందెన నారాయణ|| చ
క్కనిదేహము నలుపెక్కినదేమోయి కష్ట నలుపెక్కిన|| బృందావన
మున గోవులకాచిన చందనంబిది నీలవేణి ఆ చందనంబది అన్నిటికన్ని
నరిజెప్పేవు ఎన్నినేర్చినావోయి నీవు ఎన్నినెర్చి|| కన్నెనోయిది నిజము
లుగాని కల్లగాదు పూబోడి ఇంత కల్లగాదు|| వేణువబట్టు తాండవకృష్ణు
డు యేమివరసగావలె నీకేమివరస|| అక్కరో ననువలచి పిలిచినదేవుడు
అత్తకొడుకు గావలెనె మేనత్తకొడుకు||

ద్విజావతి—ఆదితాళం

లాలియనుచు పాడరే లోలలోచనులారా హరికి బాలగోపాల
శౌరికి బాలికామణులు మీరలూ||౧||నందగోపనందనునకునలజనావంది
తునకు|| కందర్పసుందరాంగునకును కంజాక్షునకును లాలి ||౨|| కూర
దనుజావారకునకు|| కారమునకు భక్తవనజగ|| శూరునకును స్మిత సుధా
సారససంతాపునకును||లాలి||౩|| పారిజాతలోచనునకు చారు పీతాంబరు
నకు|| జారచోరాగ్రాణిని వారిజభవవందితునకు ||లాలి||౪|| సామగాన
లోలునకునుచాగతిలక పాలునకును మామకస్వాంతకమలదామశేషాద్రి
పతికి లాలియనుచు పాడరే||

సంపూర్ణము.

మంగళ హారతులు

1946

1 అణ

కాళహస్తి తమ్మరావు సన్సు.

సంస్కృతాంధ్రా బుక్ షిప్, రాజమండ్రి.

శ్రీరస్తు

శ్రీ రామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః

మంగళహారతులు

మధ్యమావతి—౨టతాళము

రంగా నీ దే మంగళం కస్తూరిరంగా నీ దే మంగళం:రంగా
ఖగరాద్దురంగా విజయవిభంగ నవమహనాంగ వయ్యారి |రంగా|
హరివిబుధానిహరి | ఉదయకావేరిరవిహరి | వయ్యారి |రంగా|
రీలా శేషాంసురీలా కరుణాలవారా | జడత్పరిసాలా | వయ్యారిరంగా
హాసావడవచిద్విలాసా శేషాచలదాసార్చితపర మేళావయ్యారి||రంగా|

సావేరిరాగము—ఏకతాళము

రామచంద్రాయ జనకరాజనా మనోహరాయ, మామకాభీష్ట
దాయ మహితమంగళం, శోనలేళాయ దండనాయ, దానసోపధాయ,
జాగ్రత్తమినుం నద్వరద |రామ| చాగుకుంకుమోపేత చందనాను
సర్పతాయ హరకటకశోభితాయ మంగళ |రామ| లలితరత్న
పండలాయ తులసీవనమాలికా జలజనద్యౌజ్జ్వలాయ చారుమంగ
ళం |రామ| దేవీపుత్రాయ సదేవోత్తమాయధావజాగురువరాయ
భవ్యమంగళం |రామ| పుండరీకాయ పూర్ణచంద్రాననాయ, అం
దజవాహనాయ అకులమంగళం |రా| మలహాసాయనివిధ వేదాం
తవేద్యాయ, సుముఖవిత్రకాక్రీతాయ శుభదామంగళం |రామ| రామ
దానమ్మదులహృదయ, కామరసవాసాయ, స్వామి భద్రగిరివరాయ
మంగళముగాను |రామ|

పున్నాగవరాలి—చావుతాళం

ధీరునకు వనశిగంభీరునకు దుష్టనంహారునకు ఘనమణిహారునకు
శుభమంగళం విద్యశుభమంగళం మంగళము! రామునకు మహిత
శుభధామునకు మంగళము | సీతానమేతునకు మంగళము | శుర
మకుటమణియుతపాదునకు మంగళము | సీతానమేతులకు |జయ!|
అమృతకు బ్రహ్మాదివేద్యులకు దుర్మవోభమృతకు భవరుజావైమృత
కును | సద్యఃఫలప్రదున కాద్యంతరహితునకు విద్యావివేకజనహృద్య
నకును |జయా! శైత్రునకు సామిత్రునకు భక్తజనదైత్రునకు నవపద్మ
నేత్రునకును | జయము!

మంగళహారతి

వరాలతండ్రి! మంగళం! మావజ్రాలతండ్రి! మంగళం! విరావ
కరివరు మొరాలించిన మద్దుల మురారితండ్రి! మంగళం! వరాలతీరా
గోదావరితీరంబును, చారుసుందర భద్రశైలంబును, మన సీతావిహారు
డైదట్టి మాశ్రీరామచంద్రునకు |మంగళం! వరభూపలయమున జనులు
భావింపగా, ఒలేతీవి నలవేల్మంగ సేవింపగా, పావనమైన కేవలవర్చ
మందు వెలసిన శ్రీవెంకటప్పనికి |మంగళం! వరాలప్రసాదము దాసు
నెల పాలిరిపుచు, యెంతో దానై నాకేక్యకు కరుణించు మాపాలగల
శ్రీరేవలైపురరాజు గోపాలకృష్ణునకు మంగళం |మావరాల!|

అనందశైలని—అటతాళము

హారతి మీరేల యివ్వారే అంబకు మంగళహారతి మీరేల
ఇవ్వారే హారతి మీరేల యివ్వారు జ్ఞానవిద్యలకెల్ల ప్రబలము లీల
తో వదియారువన్నెల మేలిమి బంగారుతల్లి |హార! పాదములకు
పూజసేయిరే మాతల్లికిపుడు, పాణిజాతహార మివ్వారే, అణిముట్లపు
హారములు మొలనూలు గజ్జలతోడు, అందెరవలసావటబొట్టు ముం
గెర నమముగ ధరియించుతల్లికి |హార! యింత వరాలేరా దుష్టదేవి

ని చెంతనుండి పూజనీయరే శంకరీశ్వర! భావశంకరి ఓంకార
 చేసిని, మంతుజుని తాలంకాడి పాంకమయిన యలంకాడి! హార!
 లక్షవస్తులతోతిహూర్వరే, చెలులారమీరు వచ్చనివల్లేకుల వాల్పరే
 రక్షితంబుగాను నీవేదాక్షరంబుగాను! హారతులను రాక్షససంహారిని
 కిండు. ముచ్చట లరయగ పాడుకొనుచు హారతి! వారిజాక్షి కూర
 పాటిపారి వగరమందు, వె.సి గోనట్లు, బూదలిడుచు శారదాంబ
 చేవిపుడు హారతి!

— మంగళహారతి —

నెల్లవానిగావేదేది చల్లశేయుచున్నగాని నిల్లలకూడి అవిదిలి
 నాదనంచు, నెల్లవలలు బాడగా వాల్లించుబడి, నెల్లవానలు కొల్ల
 గొనివెడలుచు మళ్ళీ శ్రీకృష్ణస్వామి! దయామా! మాకుక్కినే
 తన్నువేడుచు, కామైబున్నెల్ల గోవులు యీ నూట్టియును, దన్ను
 లైన బూనిసిరి నన్నరాని వెంబాబున నన్ను దూరమునలది చిన్న
 తనమున వన్నెముందిన నన్నగోనెన్ను నన్ను నీవును! నన్ను
 దంపతులు ఈడకోడుగాను ముచ్చటనాడుకొని, నన్ను గూడి
 యుండగా, ఆడుకొనియేటి బాలరాజు మాడతోకలకేట్టి నడలా
 జ్జడలనుచు చూడమనుచు తోడివచ్చును శ్రీ! నీటుగానేబాలలతో
 ఆటలాడుచామాడుని, నూటిగావగలతో పాలకడలియేలగను! నేచుక
 మీరిగాను, మందిపాటపాడుచామాడుని నూటిగచుగొని, చేటచుక్క
 లిమాడమనుచును గోటమీలెను శ్రీ! పాలుపెరుగు నేయివెన్ను
 వాలలాడును గొప్పత్రిలతోనూగూడి పాలనాచేసి, శ్రీరంజలు
 ముహుర్తమున చందలాక్షిని గలసివేలు, పయికలచేత భక్తులపాలన
 నేయించుండ శ్రీ! మందలొన బన్నముందిన బాలుడయిన గోవసం
 క్తుని మందచోపము పందలింపగాను, గొల్లనుందరాంగుల పొందు
 వమరి, మందశంధనమందకులిలచ శ్రీ! గొల్లచెలియిందలొనే, రేపు
 మాపుకాడుకొని, కాపురమీరి నేయనోపుడుమా అని గోవికలు
 కలుగు. రలిగోవింప రోటినిగట్ట. ఈడ్చుక దయచూసి మద్దులచేవ
 యిడచును!

ఖలుగల్లునపాదగజ్జెలందెలుమోక్షముకలహంసనడకలకలిసిక్కడికే జడలోనుగంగధరియించుకొన్నట్టిజగములేలేపాలబళివుని నన్నిధికే ముతళళితళనుసురత్నతాటంకములుబూరయూపసికకుండలముల వడలియొక్కడికే కరియోగచర్మముగలధీరుడైట్టిగరుడయిన శంభుశంకరునినన్నిధికే మంబూడ్డుమల్లెలజాడందండాలుమెడనిండి, అందమరిగినజగదాంబుక్కడికేఅంగమువిభూతివలె శ్రీగంధము అలడినవీరకంఠేశునన్నిధికే మందిగ విచీరలుకొంగులు జారగారంగయినమోహశాంగి ఎక్కడికే ఖలునోలవస్త్రాలు విభూతిధరియించిననుండలమేలుటగధీశు నన్నిధికే మంబూచ్చపావటబొట్టరత్నకీరీటముతో నెల్లెకరుణాకటాక్షి ఎక్కడికే ముల్లిదూరద్రాక్ష మెడన హారమును శిరమూలవెలసిన శివుని నన్నిధికే మంబు

కృష్ణుని మంగళహారతి

రూపావళివ్యక్తే కృష్ణతో మంత్రోపాసనకు. దర్పము
తోడి సంపదలులారా యదురుసావ్యభౌములు ౩౩ మందగోపసుం
దరునకు! నవనీతదశిచోరునకు మందజాననదనునకు ఇందిరేశులారా
మీరుగోవిందున కిందుముఖులు ౩౪౫ నారదాది మునిజనవందితనము
దాయనరు మేరునక నమధిరునకు వారిజాక్షులారా మీరువారధి
స్థాతునకు ౩౪౬ వెలదులారా వత్సపురివెలసిన గోవబాలునకు మందర
గిరిధరునకు చందమాములారా మీరు శేషశాయికిపును ౩౪౭

మధ్యమా వరి—అటాకా శము

కోలచ్యుతానంత కోకోముకుందా, రారవరమానందరామగో
విందా |కోకో| తోలుతబ్రహ్మాండంబు తొట్టెకావించి. నాదగు వేద
ముల గొలుసులమిరించి, బలువయినభణివాజపానుపమరించి చిత్రము
అనియేటిమూలములువేసి, తోలుతబ్రహ్మాండంబుతొట్టెకావించి కామ
శ్రోధములు పొట్టెకావించి నహపామినియేటి వక్కగావించి ఛక్రిచే
రన్యూరైవముచేసి తొమ్మిదివాకిళ్ దొడ్డిలోపలనూ కూర్చుంటున్న

హతులైదుగురు అంతటను గురుమూర్తులున్నారు, తెలివిగొన్నేటివారు
 దేవుడున్నాడు వట్టతలె నల్లురుని నదిలంబుగాను వట్టవలెనుగర్జింపదల
 కుండగను ఉంచవలెనక్కర్చి హృత్కలమందు ఉంచవలె వండునె
 న్నెల నిండుగాను ఈడుగానివారిని కూడుండవలెను జోడుగలవానిని
 జాడగవలెను మేడమీదనున్న వానిగనవలెను కోరియాగోనిందగురు
 నిగనవలెను వీధిబజబాటలో గీతంబుకాయ, కోటలోభరిమృదంగంబు
 లుమ్రాయ కోటలోదుకాడు) కొలదినెయ్యి, దీటులేని ప్రభువుదొర
 తనము కాదు ఓంకారమనియేటి వకతొట్టిలోను తత్వమనియేటి చలు
 వలంబరది వేడ్కతోపాని యేర్పాటుచేసి ఏడుభువనముల వారు
 ఏకమైపాడ 131

మధ్యమావతి—అటకాళము

జోరవికుల శుభాంగజోనమ్మ కాంగకరుగారసాపాంగ కరుణాం
 తరంగా 130 శ్రీమైరయ పాలనారధివవ్వనింపా, దేవబృందములెల్ల
 దివిసమ్మరింపా, దాసమిద్దివారిభక్తి పాలింప దైరాయుడు మాకు
 తిరమెవర్ణింపా గురుతనముగ ధన్యగుణముచేవట్టి కరుణతో కాసల్య
 గర్భమునబట్టి కమలసంభవికుత ఘనగుణసాదా) అరిదుష్టభుజగ
 యహితుండి కేందా) విమలవైభవముల వెలయుచేసేదా) రమణితో
 వెలసితిని రఘురామచందా).

మదురైలకాంభోజి—బుల్ల

నిదురబోనియెనె రామునిసీతమ్మ, నిదురబోనియెనె రాముని
 మదవతిరో నామిమసురంజిల్ల నిదు! వక్కతేరలాగిచ్చెక్కిరి నొక్కుచు
 చక్కంగ మరుకేళిసాక్కించను ఇక! నిదు! భండనములోన బలోద్దండ
 దానవుని ఖండిందివైచేవేదండయానఇకను నిండుమోదముతోడుతి వా
 దములాడుచు కనిసివాడములమివయెత్తుకి నిండుకూర్మితో కూముతర
 సింహుని వెంటతేరి తిరిగి నిదులజాలక యున్నాడు నిదు!

యదుకులకాంభోజి—బుల్ల

రద్దుతేయవద్దు పరాకుచే ఓనళియలారరద్దుచేయి ప్రొద్దునోయె
 రాములివునుముద్దులిచ్చుచు జానకివద్దతేరియున్న వేళరవ్వలచెక్కినతో

టలోను పువ్వులుచల్లినపాన్పురూద పవ్వలింది సీతతో చిరునవ్వులాట
లాడువేళ పచ్చలుతాపిన తపకములు తెచ్చి యిచ్చిమెడకుమచ్చికచేర
హాస్యముగలు ముచ్చటలాడుచున్నవేళ |ర| కూరిమితోమ వరసింహు
లుశ్రీరామచంద్రునినద్ద చేరి యింపుసాంపుగాను కోరి కీర్తననీయు
చున్నవేళ.

శ్రీరాగము—ఆటతాళము

లాలి శ్రీజనలోలలీలావినోద, లాలిద్వారకాపురిబాల గోపాల
|లా| మిసిమిమించిన మంచిగొలుసులుపొనగవజ్రాలలోపొందు వరది
నినూ ఆనమానతోట్టిలోకుసుమపాన్పుననూకసుమబుట్టేదారు బాలిసు
లతోను లా| అందముగ బాంబవతి చందనముపుయ్యూ పొందుగా
కాళింది పువ్వులందియ్యూ మందయానయురాధ ముడుపులందియ్యూ ఇం
దుముఖలక్ష్మిగిరిజామతమలువెయ్యూ!లా| వర్తభామయచాలనంతోష
పడగ మిత్రవిందయు యెంతో ఆత్మరువుపుయ్యూ సుఖద్రవనిల్య
టద్దంబులియ్యూ సుదతిసాగసుగా సురటీలువెయ్యూ |లా| చుట్టుగోపిక
శ్రీలుతోటేనుంచంగ కోటరంగరాజు కోర్కెలొనగంగ పడచారు
వేల గోపికలచాల మోహమున యేలితిని మగనగోపాల |లా| కం
దర్పనుండరాకవిజననుపాలా నందనవీర నన్నేలుకోరా|లా|

ద్వీజావంతి—ఆదితాళము

క్రీడిల్లిపుత్రురనావిర్భవించిభావమలరగది కుప్పాపురదియింది
బేస బేత్రురిరమాధీశు గామింది భూమినువచందమున బొదలితిని మించి
లాలికురివినరములకు ధరియింది, మురజారునిడెందమున మునులుద
యించివరనుపురుషార్దుల ధరణివెలయింది. నరగితిని లోక పావనపాల
శీల ఉల్లతులరభక్తులెల్ల గొనియాడ కొల్లరాగరుల నెలకొల్పి దయ
తోడ పలవాధరులెల్ల భక్తినినుబాడ ఉల్లిసిల్లీతిని ముదమురహితోడ
నను అనభుతులసేదకమునందు జానట్టిఘనముగా వాత్సల్యగరిమచే
పట్టి అనభుయాశ్చితులదోహలబోగొట్టి తనరీతినివిష్టుదిత్తుని ముద్దుపట్టి
చెన్నుమీరగ కోరితున్నవనహించి పన్నుగాగురువరవినుతగాంచి కా
మితనద్దుగనమేతా తెన్నపురి విలసితి క్రి)మాడితుడుతా |లా|

లా లి చా ట

లాలిమాన్మఁడలాల్మాఁడయ్యలాల్ బహుయోగశాలి లాల్
 యని జోలపాటలుండరులు మేలులుబాడీరవుడు హరితులు మలుగా
 ఇచ్చిరవుడు కన్యలందరు లేగమే తల్లిడనువ బాలసనీగాంది పున్నచు
 చందుడమ్మా గూబిడ్డమలోకవిసుతుడమ్మ నవమన్మథాకారుడయ్య
 బిడ్డనలినాక్షుగోలు వాడే ప్రివిహలాకారుడనును వేగనాబాలునెత్తు
 వేడుక సంపెంగనూనెలంటి యొకటి నంధ్రమంబుతోడను వొంపుగా
 జలకమార్చికలయొత్తి సావసుకాటుకబెట్టి కస్తూరితినకమవుడు సూరి
 మున నీటుగాధరియించి, విస్తారమైన యట్టి చెలులకు వింకికోయి
 గట్టిరి కంకణంబులు గాజులు గొలుసులు పొంకముగ మొలనూళ్ళు
 వంగివతకమున హరితులు వలనొప్పబెట్టి రవుడు గజ్జేలందలు మువ్వ
 లుపాదమున గర మొప్పధరియించి ముజ్జగంబులుపెచ్చుగ చొట్టదా
 మొనరితెచ్చివేగమే కురులునున్నగచువ్వి శిరమునకొండెగ నన
 రించిరి శిరనంబులుబట్టి బాలునకు తరులులందరువేగమే చిన్నా పా
 న్నారిరారసనుగాచుమార్తాండరారా వన్నగాధిపతయనుదా సరపారి
 బాలనిను రక్షించురా |లాలి||

సంపూర్ణము!

సీతా దేవి వేదిక

వామన గుంటలాడు పాట

1946

1 అణ

కాళ నాస్తి తమ్మ రావు సన్ము

హైదరాబాద్ లోని వామన గుంటలాడు పాట.

శ్రీ ర

సీతా దేవి వేదిక

సృష్టంతయేలేటి రామచంద్రులూ, రాజ్యపాలకులయిన రామ
చంద్రులూయెదురు లేకాభూములేలుచున్నారటనందభక్తులయితయో
ధ్యలోను అంతటిజనకసుతగర్భములయె, నెలవెళ్ళిరెన్నెళ్ళ అమర
యండగను, వేదికృతునయె లోపలులయె నెలవెళ్ళి కుడి
య్యి తెలక్రిందినుంచి పాన్పుమీద పవ్వలించె పద్మానుతాక్షి అన్నమా
ముట్టదూరరామసీత, తాంబూలమునెయ్యదు పద్మేశ్వర దేవీవిత్యతనదా
సీలనిల్చి పిలువారు పాదాలువత్తుమని పాదాలకుకాదుమధురాలమూ
డిపండ్లయనగోరు, అతివ అరటిపండ్లయనగోరుకాంతి ఖర్జూనునయన
గోరు పాతి పసపండ్లయనగోరు, వెలది వెలగాపండ్లయనగోరు నాతి
నారింజపండ్లయనగోరు పాలకొమ్మజమీద పండ్లయనగోరు చింతికొ
మ్మలమీద చిగురయనగోరు వోరచింతలుగోరు యాష్మిగోధి ఉ
రీతికోరికలు కోరుచుండగను ముగుడకు ముత్యాలపట్ట లేనదిలే, నాతి
నదుమువడ్డాణమెనదిలే పాతికోరి బాజుబందులేనదిలే అచ్చవరత్న
లపేరులేనదిలే అనేకరత్నాలసాము లేనదిలే పాన్పుమీద పవ్వలించె ప
ద్మాయతాక్షీరాముడు తనసతిమీదకొచ్చి రెప్పనేయక కన్నువిప్పిమో
హముతప్పకజూచెను తరుణి రావంకిరణ కీర్తిగొనిరమ్ము రామచంద్రా
లుషు జనకసుత నీవున్నవిధము, కారడివిడిగిగావు కష్టపడ్డావు, ఆనాడు
ఈరీతి వదిలుండలేదు అడవులన్నదిరిగి అకుభక్షిస్తేఆనాడుఈరీతివదిలుం
డలేదు బావులనీళ్ళిన్ని తేదివడిత్రావినాడు ఈరీతివదిలుండలేదు ఎండ్
లోనలోనేతడిసి ఆనాడు ఈరీతివదిలుండలేదు, పండుటాకులవలె వాటి
తూర్పు పారుటాకులవలె పవ్వలించావు, నీ విధము లట్లున్న క

గింపవలెను గాజులమరించినాగడపలుదాటి ముత్యాలమర్చినా ముంగిళ్లు
దాటి పడగలమర్చినాపందిళ్ళుదాటి పచ్చలమరించినారచ్చలుదాటివచ్చె
నేరఘురాము లత్తున్నకడకూ, అల్లంతటాచేటిఅన్నపొడబూచి పెడగ
నిముమ్మారు ప్రదక్షిణంజేసె సాష్టాంగదండప్రణామనబుజేసె, వందనం
జేసి కడుముందరానించి అన్నవినులత్తుగావిన్నపమునాది, అన్నమాన
నినెంతబడలివున్నది కారణనిరిగింది కష్టపడ్డాది, అనాడుఈరీతివడిలుం
డలేదు అపవలర్చిదిగిరి ఆకుభక్షించి అనాడుఈరీతివడిలుండలేదు, బాపు
లర్చిన్న చేదివచ్చతాగి అనాడుఈరీతివడిలుండలేదు, ఎండలోనెయిండి
వాననేతిడిసి అనాడుఈరీతి వడిలుండలేదు, పండుకూలవలెపాలివున్నా
నపాడుకూలవలె పవ్వలించింది, నాచేతివొకముద్దుటుంగరము, ముంజే
తిదొడగవచ్చు శ్రీలక్ష్మణు ఆయింతిగర్భిణీవి తావిచారింది మనసునం
జేమాన పొంగిపొందుండె పాలుపొంగిపొంగిలత్తున్నా, నక్షత్రప
వ్యతశవచిట్లుండె చుక్కలాపవ్యతంజూచినట్లుండె అట్లయితేమావది
న్నిచూచినట్లును అంటలు అయిదాలన్నకడనుంచి బిగదీసిలక్ష్మన్నపిడ
పిట్లకట్టె లోకవేలాలడుగుతా వేళబట్టవచ్చె లత్తున్న వది నేమేడలకు
అల్లంతటాచేటిమరించినాపందిళ్ళుదాటి కాళ్ళిపాపేరావె కడుశీఘ్రముగను బా
గాను పండుకోవెన్నగుచచ్చె వానములుకడిగి చెనారాముదేవిబంగారు
నిగెలాతివాసిని పిడచ్చకర్పూరానతాంబూలంజట్టి అలనలసివచ్చారు
కూర్చుండవయ్యా సాష్టాంగదండప్రణామంబుజేసెనందనంచేసికడుముం
దరానించి అన్నమానపతామ అట్లయిన్నండివేగిం మాఅన్నకడకు
పొంకయ్యా కడువేగమీ మన్నకడ పొంకయ్యా గాజులమరించి నాగ
పలుదాటి ముత్యాలమర్చినాముంగిళ్ళుదాటి పచ్చలమరించిన పచ్చలుదా
టిపడగదాలమర్చినాపందిళ్ళుదాటి అల్లంతవచ్చేటి అన్నపొడబూచి, పొడ
గనిముమ్మారుప్రదక్షిణంజేసి సాష్టాంగదండప్రణామంబుజేసె వందనం
జేసికడుముందరానించి మీకంటఘనులయి పుట్టనున్నాను బూరేలు
రాబ్బమ్ము లేలనున్నది, మీరెక్కెననింహసనంఎక్కెనన్నారు మీరు

పట్టుఆయుధం పట్టమన్నారు ఆ యింతి గర్భిణికి తావిచారించిమనసులో
 సంతోషం మరిపొంగుచుండ, పాలుపొంగినట్లు పొంగురఘురాము నక్ష
 త్రోపర్వతము గడచినట్లుండ చుక్కలాపర్వతంచూచినట్లుండఅలంకలో
 పలా దండుదిగిరాగ, అక్కడా రావణాబ్రహ్మ కూతురులలగి తనలస్తిం
 టికల్గిపోగాను హస్తములుచేపట్టి యెత్తలేనై తి నిందుగావున్నదీనిలభాని
 ప్రక్కలునిందుంపబకాజగంధి, అయింతికవిముదురు గర్భిణాయన్న, యా
 యింతికవి లేతగర్భిణాయన్న, వెండిబల్వారువారు వేయిలక్షవేలు, పాదా
 లచప్పుడు పణివిచకుండ, పాన్పుమీదకొచ్చిరి పద్మనాభులు కూర్పు
 న్నదాసీలు నిల్చుండిరంతా ఆడవలె వోడవలె నెల్వవలెగాని ఆటవిడచీ
 మీరు లేవపదిలేదు, చిరునవ్వునవ్విరి దాసీలులంతా, ఉత్తరం దక్షి
 గంచూచెనాదేవి తూరుపూ పడమరా చూచెనాదేవి ఆడేటి సాగటా
 లు ఆటపారవేసి పాన్పుమీదికొచ్చెనూ పద్మాయతాక్షి గ్రుచ్చి కొగా
 లించి యెత్తిచోడినుంచి ఆటుకులు చక్కిలాల్కుంచినప్పులు, ఈ మా
 టమా అమ్మకీచెప్పి కంపిలేను యీక్షణము తెప్పిస్తు యిందీవరాక్షాసా
 లపహ్ను మంచిభరూరములూ యీక్షణము తెప్పిస్తు యిందీవరాక్షా
 ఆనాడు సీమేడకొస్తినేదేవి చాల చిక్కుంటిమె చదరాలనివు ఆనాడునీ
 వద్దనే పవ్వళిస్తె, చాలచోటాయెనె చదరాలనాకు, యీనాడు సీమేడ
 కొస్తినేదేవి, చాలనిండుంటినె చదమలదేవి, నినుతులునీవూను పైబవ్వ
 లిస్తె పాదాలోందనె నేపవ్వళిస్తె రాజాధిరాజులకు విన్నాపమయ్యా
 రాజులభృశ్యకూచిన్నపామయ్య ఆమాటటూలేల అర్జునేసేను మామీద
 దయయుంచి మమ్మురక్షించు దండంబు దండంబునీకు రఘురామ యీ
 పాటపాడినా నిన్ననుగాని యిహపరంబులయందు సుఖము జెందుమా
 రూ మోక్షమిచ్చును మీకు రామచంద్రులు.

సీతాదేవి వేదిక—సంపూర్ణము.

శ్రీ రస్తు.

సీతాదేవి వామనగుంటలాడు పాట

వామనగుంటలాడుదామ వనితజానకి, సామజివరదా రావయ్య
నాస్వామిరాఘవా, ముత్యాలవామనగుంటాల పీటలుంచుకొని, ము
గునసీతా మనమిద్దరమాడుదమటే, నజ్రాల వామనగుంటాల పీటలుం
చుకొని, వనిత మనమిద్దర మాడుదామటే, రత్నాలవామనగుంటాల
పీటలుంచుకొని రమణీసీతా పణతీ మనమిద్దర మాడుదమటే, పచ్చల
వామనగుంటాల పీటలుంచుకొని పణతీ మనమిద్దర మాడుదామటే,
లాలవామనగుంటాల పీటలుంచుకొని నీలవాణీ మన మాడుదమటే
రాముడు కదలెను రత్నంపు రవికెకు రమణి సీతతో గూడుచూ కర్న
కుంటలములు కదలుచుండగాను కాత్తుపథిలకుడాడెనూ పచ్చలబావిళీలు
గలవు పణతీజానకియూడెనూ చెంచాము ముంచాము ఆవులనుచూచి
కీసెనూ, పసిడిబిబ్బిలన్ని పలదెములుగెల్చి పరమాత్ముడే గెలిచెనూ
చిన్నిబోనుయేలనిచూ చెలియజానకివిభుకుండున్నాప్లునున్నా పంచాల
న్నిరానెలీసెనూ అఖలబ్రహ్మాండంబులెటాపీతములూ, పలుధర్మములు
చేత ప్రజలరక్షించూటే పసిడిదబ్బిలూ, సఖయనీతోట నేకుసంభ్ర
మాయెనె ఆటచాలునికను చెలియఆటగట్టుమీ పీటగట్టుమనీ బొంకి
వారిపోదురాఆటకరువేవేలు యివ్వలెక్కలున్నవి, వోలిగట్టక ఆడుగు
డాటి కదలనివ్వనూ, నిలువు నిలువుమనుచు సీత అజ్ఞతేసెనూ స్వామి
ఐయివోగిలయినపట్టిఆపెనూ, పుష్పమిలోనెవరయిన ఆడవోడితె కాసు
పిష్పమిత్తురగాని వేలునిత్తురా, నేనుగెలిచినా వోడినా నీసామ్ముగాదటే
నీవుగెలిచితే నాసామ్ముగాదటే భరతలక్ష్మణులువింటె నిన్ను గేలిజే
తు. నావారంతవింటె నవ్వుకొందురె, చాలుచాలు యికను సఖయ
జాణవందు, దొడ్లనేర్పొనందుచె, అయితేసీతానాచేతిలోయేమివున్న
దే ముప్పదివేల ముత్యాలపతకము ముకునవుచ్చుకో పదివేళ్ళను

న్నావి బంగారుగుంపులు పూతిపుచ్చకో, చంద్రకాంతులదీప్తి
 శోభిల్లుచున్నట్టికిరీటమున్నది పుచ్చుకొనమామగారు నాగవల్లినాడీ
 చ్చిన ముద్రికయున్నది పుచ్చుకో, పడకటింటిలోన పదిలయై జేయు
 పానుపున్నదిపుచ్చుకో, అయితే సీతానాచేతిలోనుండుకా నేమియున్నదే
 కొనలరాజ్యమంతా కోమాలియున్నది యేలుకోగదే గొల్లదాన్ని
 కానుసామీపల్లె కేగి చల్లలమ్మాను అయితే సీతా నాచేతిలో వింకాను
 యేమియున్నదే యేనుగులుగుర్కొని హెచ్చిదాలమున్ననె పుగుచు
 రాజపునీవు భూమిశుడివు గనుక యెక్కుటకు నీకుశగునుగాని చూచ
 కట్టనాకేల నెప్పేపుయకమిగు న్నామిరాసువా మనుకొనుచూ, నీతి
 లేచిపోయెనూ, ఆక గంటంస్వామిచేతికిచ్చి నీ చుట్టిపడ్డ నవమిగుచు
 ఓడినందుకూ, చిల్లరకలన్ని నీటి నీతనోడియిచ్చెనూ అగువైవేలకు
 కాంతలరులమెళ్ళనూ నగుకొనుచు నీతనానుగొనకేగనూ కొనల్యాది
 అత్తలంతచూచినవ్విరి, భూపుత్రివివాదంబును యెవరుకల్పించునో
 నీవునోడివ రామచంద్రుడోడెరా మిగుచుకు గనుచుకలక డిచ్చి
 డీసెనూ కానుకలందివుమిగు నెచ్చియచ్చుచు, మోసవియు శ్చితి
 కీర్తి యూర్తిశమగువలందరూ మాబాన నోడుకల్యూనన విన్నవించు
 నూ అనగ చిరునవ్వునవ్వి బావలోడి పదివేలు కట్టుమిచ్చెను భరణి
 శత్రుఘ్నులంత పూతిన పరిహరించిరి అరుచు వింకను కలసి అధిక
 సంతోషముననుండి పుడమిలో గూపాటపాడిన పుణ్యకాంతలు నీనా
 రాములవలె వర్ధిల్లుచుందురూ" శ్రీ శ్రీ శ్రీ

సీ త శు భ గోష్టి

ఉమానలయోధ్య ప్రదేశము తమరుజయమూనో రాజ్య
 మ్మూలేల చు ప్రజానావల్లభుడయిన శ్రీరామచంద్రుల ఆవనీజ శుభగో
 స్థితిడిగెనుసీతలవనీజ శుభగోష్టితిడిగెదే, పేరీమనోదుర నన్నదిగిరివి
 గభుక, ప్రియమున్న వినుపించు ననరమూ, పలుమారునరమ్మలెంచరి

ననితనే పలికితె నిన్నేమనగునె, నీతపలికితెనిన్నేమనందునె అని పలికి
 నవ్వుచు శ్రీరాములప్పుడు శృంగారమగుచున్న సిరిమించు తొడలిపయి
 సంతోషముతో వున్నవలెనొచ్చి కామభోగములుకడనిలచితాంతమునా
 కాంక్షతీరగ ప్రేమతనులాజూస్తినా కాంక్షతీరగ ప్రేమకనులజూస్తినా
 గునివిల్లు వక్కక్షణములోవిరచి అవనీడనిన్ను కల్యాణమొంది అనంద
 ముతో అయోధ్యకుబోయి ఆగభోగాలతోనుంటిమెసితా ఆగభోగాలతో
 పుంటిమేసీత | శుభముహూర్తంవేళ పట్నంకట్టవలెనని శుభద్రవ్యా
 నిన్ని సమకూర్చి అభిషేకపట్నమ్ము కట్టించుమనిరాజు ఆత్మలో అనంద
 మున పొంగెనెరాజు కర్మ ఫలం వక్కనిలదెతన్నా నొంద మరల
 పొందవుల యెడ బాపుకొరకు తనయుడికిమ్ము కట్టించుమని కయిక తం
 డిగ్గో వాదించుచుండెనేనీతి మాతండ్రిగోమరి వాదించుచుండెను
 బాల్మీకాని మచసుఅంతసంతోషాడ అమహోత్సవములన్ని అటునిలిపి భర
 తుడా మారాధ్యులంత వేయే గామాలక్ష్మణుల కానలకు వేలచేయ
 మంటిని కానలకు వేంచేయునుంటిని రావోయిలక్ష్మణా కానలకుపోదా
 మురమ్మని అయోధ్య వెడలితిమె నీతపుండమని నిన్నూరడించితిమె
 పుండకా మానోటివచ్చితివె పుండకామానోటివచ్చితివె భరతుడూ
 చిత్రకూటాని కేవలచి భక్తితోమన్ని పార్థింపచేసె నాయొక్కపాదుకలు
 పూజించెను అన్నపుచ్చుకొనియలినినయంచేసి పంపితిమె పంపిన భర
 తుడు పుండకానోడుతి పార్థింజ్ఞవిప్పాకి పుండెనె నాయొక్క పాదాలు
 పూజించెనె నంగ్రామమున ప్రతిము చేపట్టుకొని నందిగ్రామముబోయి
 పుండెను భరతుడు నందిగ్రామముబోయి పుండెను లక్ష్మణమ్ములుగ నీ
 మరది లక్ష్మణుడు మనల చాల రక్షించెనేనీతి మనల రక్షించెనూ నీత
 అందమయినాపర్ణశాలలో లోపల అనందమున పొంగుచుంటిమే నీత||
 అనందముగ పొంగుచుంటిమీ|| నీతలలనల్లాడు లేడితెమ్మనిసిపు యేల
 మమ్మా యెడబాసితి మాయలేడి అదియేటి మృగమని మర్మమెంచక
 యెరుగనైతివే నీతిమ్మమర్మమెంచక యెరుగనైతివే నీతగుణముదయి

ర్యముగలలక్షణునకీమనసు కరిగేటట్టు వలపలికితీవే లక్షణములోపల
 వాన్ని తెగవేసిరాగాను చెల్లునానీకంత శౌర్యముశీత చెల్లునా నీకంత
 శౌర్యమునమ్మాని నీకంతవాడువాక్యములు అన్నీనితనకు మ్రొక్కి విని
 పించెనే అబల బలుకులు అవిలెక్క నవిటికనినేనువిని పూనుకుంటినేనేతా
 అనినేనుపూ వెకుంటినేకయిక నల్లవాడు కంట్రలాడగ వింటినే అకవుల్ల
 లోపలా అలసి ఆడితివని అనిచేనువిని ఊరుకొంటినే॥ అని నీను ఊరు
 కుంటినే హర్షమునొ జూయు నీవుబోయిన అనవాలుమాకు చెచ్చిచ్చె
 నే దనుజారి చల్లులకు మాల్లెలనస్తివని తరువునీడలమేముశుభ్రుంటిమే
 శీతతరువులనీడల మేముతడుపుంటమే అజనీజ నీపూవమ్మాయి సుగ్రీవు
 దానవాలుమాకు దెచ్చిచ్చెనే శమరి ఫలములుదెన్నె నుగించి మేనూ
 శాంతాన సంశుష్టిబొందితిమే నీత శాంతాను సంశుష్టిబొందితిమా సం
 తాన రావణుని పదిశిరస్సులదెంచిసంశోసమునలంకధినించి అంబూ
 ధియుదాటి అంతానుఅచ్చోటికేజెస్తిమే నీత అంతాను అచ్చోటికే
 జెస్తిమే అడవిలోకనగిరులుఅన్నీ పెరికిజెచ్చిఅచ్చోట వారధిగానస్తిమే
 వారధయినాగట్టి రావణాతలద్రుంచివనజాక్షినిన్ను చేపట్టితిమే! నీతవన
 జాక్షినిన్ను తేపట్టితిమే ముక్కోటిదేవలుముదమాని పొగడగా దేవా
 దిదేవతలు పొగడగాను దేవాదిదేవతలు! యజమందిపొగడగాక్షేమాన
 అయోధ్యకొస్తిమే నీతక్షేమాన అయోధ్యకొస్తిమా అయోధ్య రాఘ
 వులు పూలపాన్పుమీద । అననిజగోక్షాది పచ్చనిచీమల రాగోరోనివర్ష
 గిన అందుకూమరువాక నూకధా జెప్పితినే నీత ముకువక నూకధ
 జప్పితినే॥

సంపూర్ణము:

మేలుకొలుపులు

1946

1 అటా

కాళహస్తి తమ్మరావునన్ను
సంస్కరాంధ్ర) బుక్ డిప్, రాజమండ్రి.

శ్రీ రస్తు

మేలు కొలుపులు

1 బంగారు తెంబుతో వన్నెరువట్టుకు వణికినక్కిణి, చ్చు 1 మేల
రంగయిన బంగారు తెంగేరుబూసుకు తరుణి నర్త్యవచ్చు 1 మేలంక కాళ్లు
ముబూని కామరహాగి సువంతవచ్చి యున్నది 1 మేల అంతకు ముందరు
మాలవట్టుకు బాబవంతుల సుగవచ్చు 1 మేల పొందుగక స్త్రుని భరణివ
ట్టుకు కాళిందివచ్చియున్నది 1 మేల అందముగ నిలువుటద్దంవట్టుకు మిత్రి
వింద వచ్చియున్నది 1 మేల బాణాభంగంబు వంచదార తేనె భద్రతెచ్చి
యును 1 మేల వాళాయముగ కాంబూలమువట్టుకు లక్ష్మభవచ్చినిలుచు
న్నను 1 మేల ముదనుతో వీణవాదింపుచు వేవేగ వసనరాధవచ్చును
వడహారువేల గోపికలు సొగటాలపాళి వచ్చియున్నారు 1 మేల

2. ప్రొద్దున్నె కూనతరివెన్న పెరగులు చప్పులు కలిపెను, లేక అర్ధ
రాత్రి ఆలు నాకుకేసిన అలపటల్లదీర లేర! తెల్లవారివచ్చును లేరనాటి
న్న లేరనాతల్లి లేరకస్తూరిరంగ లేర! యుభయకారివారివాన శ్రీరంగ
నామక లేర! మంగళంబులు వంచ వాయిద్యములనోను తినుమదిటవనలు
వచ్చి లేర! మంచిబంగారుగిన్నెతో యుష్టధారలుట్టియున్న విరంగ లేర! ను
రబడిల్లిందిమిమామూనుస్తాను నొమ్మంపినారు లేర ! చూచుకుండుర
నాంచారి తేలిపువ్వులూ తెచ్చియున్నవి రంగ లేర! మకరిధేసను చిక్కి
కరిరాజవకమాట మొరనిది తెకాదిగ: లేం! పెనువులగాదివట్టివకలే కల్లది
రుపంకాజనాభుక లేర! అక్షయగలువలు ద్రావదికొనగిన అనంతకాయము
వ లేర! పక్షిరాహున యాట్రహ్మాంకమంతాను కట్టి చుందిన శ్యా లేర!

3. జగన్నాయకుల మేలుకొలుపు.

రంగుగ రూపున భానుడు ముందరు రావరోచన 1 మేలు!
గంగాతీతార మంగళహారతులు రంగున తెచ్చిరు! ఆదిమన్మథునివద్దకు

స్నానముచేయి ఆమెరంగ వేళాయె శ్రీదేవిభూదేవినిలవేణితో వవళిం
చినస్వామి-చండివంపాదులు ఆరగింతువుదానివగదజగన్నాథ కొండనే
లయెత్తిగోవులు కాచినగోవర్ధభామక । వేళవేళాయె యోగీమనీశ్వరులు
ఎచ్చటికొచ్చాగునన్నాగళయెనుడ పారుజాతపుష్పసాన్పుయెత్తినో వే
మూరువేటలాడియెవసిడి ముగలిరేకులా శిగబండుజట్టాలి । మే

4. తెల్లవారెను పూర్వమందువనలినయగు శుభితము విడిచెను
యెల్లదిశలను బతురుహావమువిల్లువినయగను । జీవామేలుకో! మేలుకో
నవేరాజహరిసా మేలుకోచైతన్యమా । మేలుకోననే శుద్ధనిలయామేలు
కోనగజేజీవా, చూడిరెండుగలసియాలో. మేడసాధమునందు యుండ
చేడియోజగగూడిబ్రహ్మచు బాల తెలియుటగు । జీవా! రంగుమీరగ
నక్కనకిరణునివెలుగు చేత) మునున మునిగి నిర్మలవ్రణవమునసూక్ష్మా
యు (మొనదెలిసియాజీవా । జీవవరమాత్మైక్యమియినా భావమందున
తెలియవలెవిక । కేవలగృహ్లానమున గుగుసేవ జేయుటగు! జీవా! తొల్లిజీ
కీర్మవశమున కల్లజేహముగావించినందుకు యెల్లవిధను లరాత్మగనుగొన
యుల్లమంలననూజీవా! బాతినీదియు లేకనకలాతేతనై! వ్రక్కుత్పభా భా
వమెరయుచునుండు వాపోజ్యోతిదెలియుటకూ జీవా! వింతవింతలుగాం
చువిశ్వమనంతకూటనుటంచుదెలిసియు భ్రాంతినొండకమదిని ముక్తికాం
త నతికొలువాజీవా! ఆరికులమధ్యకు న లేకనుపాదుకనుపాదుకొను ప్ర
జ్ఞానమునుగొనభవమోడము లేనిదనుచు విరోధ ముందుటగుజీవా! రూపు
నామము లేక సద్వనావకంబయినండియుండియు ప్రాపుదానై పెరియో
పెరిలోరూపుదెలియుటగు జీవా న్యహమయి భావమున వరపూజ్యోహ
మునవిగసించు బ్రహ్మోవాహ యస్మియటంచు హాసయాహదెలియుట
గుజీవా । గావినొండక నూక్కులుద్ధిని భాసురంగ పెంకటాసినవాసుం
హృత్పదస్థంగనదాశ్రమం కొలువా! జీవా!

కృష్ణనిమేలుకొలుపు

తెల్లవారవచ్చె తెలియనాసాదు మల్లివకుకున్నావులేరా అంతలో
 మాయత్రగారువచ్చి రంతూనుకను । అదియే నాతోటి వయ్యాను
 గూడవలకుడున్నావు! మగదా! నిద్రలపుగాదు చూడు మగనారి
 గావట! ఎంతసేపు బలవంతుడయినాను వంతమాకూదాను నేర్పుతో
 ముద్దులగా మంగరయూడింది వెలికేతుకృష్ణ । తె! వయటకొంగు
 నీచక్కలోపడ్డది పిల్లచాలకేడుస్తుంది! పనివిడ్డలినిపనిగట్టిపోవాలి నాలు
 చేపొచ్చింది । కృ! నీవు నేనుగాను నీలకంఠాకుచూరవచ్చెదవాడు తల్లు
 గొల్లెముచెట్టి దారివచ్చినాను తలుపైవగొట్టునేమో నేనుదము నీని
 నేకాకోక మేలు! అన్నలగలదానిది తమ్ములగలదానిది అగువంతురా
 లిది శృ అత్తమామమందిఅదిగోకీనేను అన్యాయమిది! మునుకు
 తన్ని నీవుకడుదవారివలె మూగిలింలికేపు । కృ! తె! అత్తరువన్నీరు అది
 మిగల బాసితినిపై కదగపోవలెను ముదిగమ్మమయిక కాగు ద్రాక్ష
 రామభీ మలింగేశ్వరస్వామి అది వెయ్యనామాను అనుకూలంగచెప్పిన
 మలియవచ్చేరు! కృ! తోడకోడలుతో నేగనూకుకొని పనిపాటుచేయ
 వలె, నీకంటె నక్కువ నాకెవ్వరు నిన్నేకూడుదును । కృ! లేవయిన
 మురికొంతసేమయిపుండేను గోపాలకృష్ణయ్య! లేనికతూతా)న గోపము
 చేయక గోపాలకృష్ణయ్య! తె!

6 మేలుకొననే దీపరక్షణ మేలుకొననే సాధుపోషణ మేలుకొ
 ననే ద్వారకాపురి మేలిరమణకృష్ణమేలుకొనట । కొక్కోరో యిది
 గోదీనూసెను కొదతుకుయ్యెకలెల్లదొసెను చుక్కలన్నియు పచ్చకా
 యిది సోక్కలువలనూ! కృ! మక్కువతో చెలరేగి పక్షులుమలయతును
 రోదీచేయ దొవగతురక్కనులనుఅడవెంతరమణకృష్ణకృష్ణగంగా
 గోతమయమనాదమన దతుంగళద్రవ్యప్లవేగంగ నాహినయై కావేరి
 రమ్యవడలూ! కృ! పొంతుచును తమయెంచు గలిగిన పుణ్యతీర్థములెల్ల

దెచ్చిరి. మంగళవృక్షమును తమిరుమజ్జజను వక్షనూకృ | గరిమయిం బురుసారదాదులు గానములు చేయఁతలదిరి మోసినచ్చిరి మేకాదులు వృక్షమాదగను కృ | రామరామయనుచును నేను రామునిధ్యాపంబు చేసిరి సాధుజనులను శ్రావకు రామ చాలులేవయ్యా | కృ |

7, లేరనాతండ్రి లేరనాయయ్య లేరస్త్రానింక - లేరకోరి వధక్తులనుకృపచేయనివివుడు కోరికలచదీర్చును లేరంకా - నిద్రలేరా పొద్దు! అమృతపరివెన్న పెరుగుచల్లులుదెచ్చిరి లేరా అర్థరాత్రులు నం యూచిన్నవట్టి అలవటదీరాన | లేరా రం! అంగరంగైభోగాదు లల రగ అడుగోడయమామేలేరా పొంగలచక్కర దద్దోరమును పులియి రారగింతువులేరా | రం! అప్పడమునపొడి దోసవచ్చుళో ఇవ్వదారగిం తుగాని లేక ఒప్పుక కరితవులనెయ్య మాదమలో మెప్పుగ ఆరగింతు వు లేరా | రం! పురధిధిల్లించి మిమామనుల్ తాను సొమ్మలపంపినా రు చూడికలతలాంచాయముడిచినపువ్వులంపినానీలేరా | రం! లామరా మయినీనామము తనచేను రక్షించునీవివుడు లేరా సాక్షిజనవరదనీనామ మనియెంచి రామికోటిరాము లేరా | రంక

8 భూపాలరాగం—చాపుకాళం.

మేలుకో శ్రీరామమేలుకో రఘురామ మేలుకో గుణధామమేలు కో వాసాదుకాలునింకనిద్ర వ్రూకలోనిన్ను బూజించువారలితాపింప వసె వేగమేలుకో! స్వాధ్వారమైన వంసారబాధలగడలేలేను జనలు జాణిపాపివారి వరితేర్చుకున్న నవ్వయదిక్కుస్వాయి | మేలుకో! ఎంతో వేడుకున్న నుంలియిన కృపనాన వింతవరాళే! చింతలదీగ నీతంత లేరినాము వంతము కవల మేలుకోస్వాయి | బుట్ట నీకథలు మిఱుకు తోలుకు పాటలుపాడెడు | మేటిదొరవన మేలుకోల్వెదరిపాటి నిద్రచా లు మేలుకో! లెల్లవారి చిక్కులెల్లను తెలుపొందె కల్లగడుస్వాయి అల్ల వెల్లక ముప్పయ్యానిన శ్రావణ చల్లని శ్రీరామ | మేలుకో!

9. భూపాళ—అదితాళం

కోళ్ళుకూసెను అలకదీరెను కోమలులకుతూక్తు తెల్లవాయెను
తేజమణగనాదీనములకలవచ్చెచుక్కలకాంతిరరిగను చంద్రునకునువద్దు
మూరలనలనరిసె లేట్లకునబ్బెనునుపుడభయవర్వతంతుడు నూత్యుడు
దయమయ్యెన్ లోకులుముదముజెందిరివలదిక్కులుమెదిరు కాంతుల్!

10. మేలుకొననే చంద్రశేఖర మేలుకొననేచంద్రవందితమేలు
కొనవేలలోచనసీలక-రాహరహర మేలుకొనవె కమలనీతుడు వీర
నేతున్నవధమగణములు కంఠ ముఖమనుఅలకగుంబుర నారదాదులు
బ్రతుడమొండగను హరహర కమలనంధపు దాదిగల బామలువచ్చిరి
మియుకొలువగ | కామచాతకతి తేజశారీరుణ్ కోనరా | హరికంఠు
శంభోయినను నేడ్కతోనన్నవీశ్వరు లరుదెందిరి | జ్యంభణంబున
వారుమోముల నూనుడేలెదె | హరంభణిర్వశి మేళకాదులురను
ణతోడత బామచునకుచి కుంభమోలు నాట్యములునలువగగుల్కు
తున్నారు హడువెన్నెల గుంకుతూక్తువకొండపై నుదయించెనూత్యు
డువండికలుజల జారచోరుల దర్శమణగను | హర! పుండరీకమలన్ని
యొడసెను భుజకరిగణ మేలుకొనమా దండికాదలి నంగమేవ్వర
ధవళవర్ణ | హర! మేలుకొనవె!

11. భూపాలరాగం.

తెల్లవారునమ్మ జెల్లెననేమందు నల్లవివాస్వామీ లేరా మరతి
మడుగునేత్ర గురులుచున్నావు మర్వాదగాదింకోరా | తె! కంఠమని
కడిగణములుగూసెను కాంపెయికనిద్ర లేరా! జణనాని కాంతులుమె
లెలకారును తలుపులుదీసిచూచులేరా! తె! తరుణులవరులే పీచిచ్చు
తేజోమె తడవుండిరాదింకోరా! శరకమ్మ చూచుతోట్టిచూతేత్ర నెర
జాణనావులేరా | తె! సోపీతునోహర సోదర్దనోధారనాపాలి యెడవీర
లేరా! కాపురములుకొర్రగడుగురాల్మ యెత్తనీపుణ్యమయ్యెను పోరా
తె! గువగునకు టాడకూడదంబేనీపురుగుట్టుచున్నావులేరా పవిత్రతలే

కాని తెదతనము లేదు బామెనిగ నాలుపోరా|తె| బాలగోల శ్రీలోల
సత్కృపాల వాలధర్మ లేది గారా | చాలురా లీతీ పాలు దూరగ నేలా వేళా
గాదు లేదిపోరా|తె| పొమ్మంటిననుచు నీబుద్ధులొనూచకు ప్రాద్దు లేడం.
టిలేరా దీవ గంతులెల్ల తెల తెలనయ్యెను దేవ దేవ మేలుకోరా | తె|
ఈపడులోకములు నీకోటితల్లి ననుజూపిన సామిలేరా - కారుణ్యము
రివాసేరములెంచక కరుణముందిలేదిపోరా | తె| నీజగన్మోహక రూప
ము కనులార నే జూడగోరెద లేరా|తె|

18 శేఖరముని నినువ సిగభక్తులు పర్ణించుచున్నారేలేరాదా
నవవందిత వసుదేవనందన కైకుంఠపుర వాసలేరా-కృష్ణ తెల్లవారవచ్చు
ను-నారాయణునిన్ను నమ్మినవాని కరుణ జూతువులేవా కరణన్నవిభీష
ణునిగా చిసట్టివిరుదు నీకున్నదిలేరా- మూఢవామునిన్ను యాదవులంద
రుమర్చింపుచున్నారు లేరా-మంధారసిరిధరమణిమౌళి గాధారమరిధరా
ధారుడలేర-గోవిందయ్యనిన్ను గోపికలందరుగొల్లవారంతురు లేరా
చల్లనిచూపు తెల్లనినామము నల్లనినాస్వామిలేర-విశ్వరూపముదాల్చి
విషవముమెరయ్యక విష్ణుస్వరూపకాసీపు జాగుకలొకూడిమరచి నిద్రిం
చేవు లేర పుదయబింబమురాక పుదయమువేళాయెలేరాశక్రాది వినుత
త్రివిక్రమపునివార |లేరా| చక్రాయుధధార |లేరా| సుక్రాదిగహమును
సుందరరూపము చూరగోరియున్నారు |లే| భుమిసుకడవై భూదావ
మడిగినపుండరీకాక్షుండు - లేరా| క్రమమొప్ప వామనరూపముదాల్చిన
వామనావకారుడలేరా ప్రీధరగోవింద రాధామనోహర యాదవకుల
తిలక లేర| నీరాధవధూమణిదిలకవరపింది బోధి తెలుపుడుగానలేర వా
గుదేవభక్తవరజపోషకనుదేవనందనలేర | సంసారరంధరా జగమును
మదకరిదరమడలేర హృషీ శేఖరభూమియందు ఉత్తములగువారు వచ్చి
కూర్చున్నారులేర కదిరక్కసులానుజులించినటువంటి కమలమకోహభ
లేరవద్దనాభుకనిక్తు వక్తృభవాదలు భారాకవయెరుగలేరా| వరమ
పావనమైన తారకనామము దలచుచున్నారయ్య లేరావాసిగ నీకు సం

కర్మచాతుర్యమును దీపకైవల్యవరకపోషణను కేవలంకలెరా! ఖర్చుఘోషములు కానుక తెచ్చేరులెరా! ఖరదూషణముల ఖండించుటకుంటికనులానునోహరలేరా! అదిపురుషమూర్తిగా ఖరనంపార అనిరుద్దమూర్తిగా అఖల జంతులకు ఆహారమీయవలె అదినారాయణుడ, పుణ్యపోత్రము నీపుణ్యచరిత్రము, భూమందు వెలసింది అందరు, పాపపురాకాసి పాలు త్రాగినట్టి భక్త్యచరితుడ పాపముల్పట్టి పారదోలింట్టి మత్స్యేంద్ర నామక హరినామ ముప్పును మరువాక దలచేటి హరిణివాణి రావచ్చింది బేరిత్యదంకములు చేరినాయిలెటి నేకకలశచ్చేరురా! శ్రీ!

14 మేలుగొ ఆకాశగంగ మేలుగొ శివకాశిగంగ మేలుగొ శంభునిరాణి మేలుగొ నవమ్మ గంగ మేలుగొ! వెలసినిపు శివకాశిమందున వేద్యతో నమగన్న గంగాగోత్రమంది వస్తివమ్మ భునురాలత్రకంగా! భాగీరథుడున్న తెచ్చేరు పరిపరినిధముల స్తోత్రుని భాగీరథుడువట్టిభక్తుల ముగావణిసిక్కిపుడుగంగా! తూర్పు తెల్లవారువమ్మకులవాడగమ్మ తల్లి లేదిమోక్షమిశ్యవమ్మ గంగాభవాని అనివరుగా మధ్యనిలచి అమ్మ రోయారేయ్య! గ్రక్కునన్నావానికివచ్చిరిమ్మ తరుణిలెరికంగా! కడవ కర్నూల్ రాజ్యములలో వజలు అందరువచ్చి నిలిదిరిపుట్టములు నిండి తల్లిభుకురాలవుగంగా! గుడగుడకుడగరాసిపు భువముగా శివగంగ మైతివి అదిమణిగర్లవ మైతివి. అదముతో వన్యరిందిన అతివ మేలుమ్మ గంగా! విన్నవమ్మక వారువచ్చిరి! విజముగా శివరాసికవ్రదు కమ్మతల్లిమోక్షమిశ్య వేకటాక్షమంచకనుగంగా! వేలేదిమోక్షమిచ్చి వెలదిగొ శివకాశిలోన పరితోనమేలుగొనుమా వనిశిశ్రీగంగా! వసుప్రతుకుమ పల్లభములు పరిచిరెయ్యను నివికలను భాగీరథియని నీకు తెచ్చిరివని అందుకొనుమాగంగా! పరిపరులు కూడుకొని పరిగంగ స్నానమోడిరి తల్లివారి! మోక్షమిశ్య మెరుగ్గియూగే! మేలు ఆకాశవాణి మేలుగొ శివకాశిగంగా మేలుగొ శంభురాణి మేలుగొ నవమ్మ! గంగా!

మేలుగొలుపులు వ పూర్ణము

గ జేంద్ర మోక్ష ము

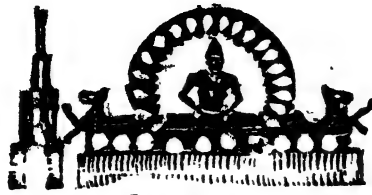
తిరుమంత్ర పురోహిత.

1946

1 అంక

కాళహస్తి తమ్మారావు నన్ను
సంస్కృతాంధ్ర బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

శ్రీరస్తు.

గజేంద్రమోక్షము

కథాగీతము.

ఆనందభైరవి రాగము—ఆటకాళిము,

రాజేంద్రవినుమా రాజితమగుగజ గజమోక్షుడగుసుమహా సు
ధనురక్షితమహావ్యధను రాజులుభువి సుధారాశి తిక్తూబాహ్రియాసనా
యోగయామమున్నతర్వంబు విభ్రాజితంబున గాంచనంబున రాజకంబగు
యోమయంబున రాజేంద్రగడికృంగమాల, మూసుకులమణి ధాతువుల
వెలంగునుగిరి మూతులగులముగలంగమాత్రేక్షి మందారబల్లాక
కామూర్త్యకసింధూనాక ప్రియాభు! బూరసోవిచార పిచుమందకంబాత
విజృంభార వ్రముఖవనజాతనిగంపనంతనమంతన మేతసాభాగ్యవంఠాతి
నమించిన మూతప్రియసోరితపల్లవి కిసుయిరలివో ద్భూతకుకరం
బామిమోదవిరితమై యానందమై కగుకర భవాధూచయకల్యభల్లా
కవల్లగండభయందవృకాహిమూక చండవేదండఖడ్గాదిభాసురం బ్రియ
నతి కాంతకలహంసముఖు విహంగు కాండయహోద్దండ గంధర్వ
కిన్నీర విద్యాధర కింపురవ సిద్ధసాధ్యవరవల్లాస భరితమైకల్యోవినిష్క
తకురితమై కమలామనోహరకృరితమై మోక్షార్థజపబంధుకితమై తన
రామమందును 131 తన కుంబముల పూర్ణితమనోడి పకులవైటను
కుంబములదార్పగా యాదముగోడి కుంఘులండలుకేర్పర లేకముల
గోడి తోడలమకలగూర్పంగరధరుచి గోడివగముకలి దీప్యగా పగ
బాన్యగా తనకు లావణ్యము కల్గితి యెంబుననాశిననితలు తన వెంబు
జనుకేర గజగజ తనకలేనుక రలయొగ్గతు నాను మహాహిమిర్త

మానవపటదీగ నొక నరోవరమెనసి నటించుచుండెను |౪| భుగభుగా
యుత భూభుద్భదచ్చలలతరగలు దివి నెగయ పూర్తారముగొని
గ్రహమానగయ వారమాద్రిపు తగని వాయువు దిగియా సంఘట్టవజగ
లిజములు నొలియానగంబియా మిగుల సంభ్రమించి మించి కున్నించి
బెట్టుగ హూంకరించి బెట్టుగ పొంచి లంఘించి పనిదలిర్పగ భానుకవి
లింపగ మెలగెడి భూరావుచిది నొక మకర్గీడు డత్తరిబట్టే గ్రమ్మ
న పక్క రీండుని కరికరి హరిహరి గిగిరిపంజరసి పోస లీలగా పోరా
వరి దొనసి ధారుణి లీలగా మ ఖామిళివరిసి తమవులు దూరగావరా
పరి బారసి రక్తముగ్రోలగా వగరూరగ కటచుచువరచుచు పెరచు
చు మరచుచు దెరచుచు చురచుచుబారచుచు జరచుచు పరచుచు
దరుచుచు మకరియును కరికం మురింబారిని నెయ్యవత్సరములిటి పోర
గను శిశిలత వలసికరి చింతిలుచుండెను |౫| ఇవ్వారి చరమున కెవ్వ
రిడ్డమునెత్తు రెవ్వరు నాకాధ్యుడు పెరమేశ్వరు డెవ్వడు కారణుడు
నోవధాకు డెవ్వడు పరిపూర్ణుడు పర్యాత్మకు డెవ్వడు విరుణుడు మహా
త్మకు డెవ్వనిచె టుట్లు నెవ్వనిలోనుంచ యెవ్వనిలోడించు యా
జగమంతయు యెవ్వడి లోకంబును లోకోపలు లోకస్తులు డెగిరవ్వ
లను పెంజీటిని నేకాశ్రయి నెలుగొందు నలుముగొని |౬| భవము
దోమంబు రూపంబు కర్మంబు నావ్యామిగుములు లేకను నిజమో
యిత నెరిడెన్నియును గ్రేగొని నాజన్మకాల వివరింపగా రామయే
నిభవతమవికమైదాగును నరిగా నుని నిధాకాలముని వర్ధిల్లు శుభికి
నిక బ్రహ్మమానకు సాక్షి నిద్రయానికి ప్రవిమలా గారునకు పరమేశం
తుక కమితకక్తికి దివిలి వందనముల నొనర్చెద దాంతునకు శ్రీకాం
తునకు |౭| పరశురామార్ధ భూసురతల్కులై కాతవ్యని కాం
తురు మా కాత్మ్య సురవండుగ చింతించి నుతింతురు యేకాంతులై
పరమాత్మ్య సుతియింతురు నిజ్జాను తెవరిని బ్రకంపింతురు సేవింతురు
సేవి నిత్యమనియెడు నిగతో పెలిగటి వదవురమని కృపాద్ధి కతేంద్ర

యో దురితదూరిని యోచనమృత్యు వధోక్షజని పరిపూర్ణ నీసుని హరిని
నిత్యుని స్థూలసూక్ష్ముని నిరామయని భజయింతు ననకం 161 ఆల
వైకుంఠములోని నగరలో నామూల సాధంబుతోపల మందారాందిత
వనంబులో నమృతవరఃప్రాంతేంతు కాంతోత్పలోత్పల వర్యంకమం
దు కన్యాకేలితో మెలగుచున్న నలితాక్షు వ్రవచ్చుండు శౌచి
హ్వలనాగేంద్రుడు సాహాయ్యగ కుయ్యాలింది కలిమి నెలతకు జెప్ప
కను కంఠలలు చక్రము చాల్చును నే బలము గూర్చుధ వైవలేయుని
వైని పోవక దుమిక శ్రీహరి 100 తన వెంటను ఓట్టి వెంటను చక్రా
దిసాధనములు నా వెంటను నారదుడు ధ్వజచాంతుడును నెంటను కా
వచ్చిరొక్కొక వైకుంఠపురమున గలిగిన జనము లా బాలగోపాల మ
వృక్షబూడ తనమనంబున నిందిరాంతరి తా నంగిగిన వదము జెప్పుడు
జనుల కేయాదలు తలిగనో యనుచు దలుచులు గనుచు జరియె
తాటకాంచలగంఠతో భజ బద్ధవిల్లబుంధంబుతో శాటికుక్త నంది
ననకుచంబుతో వద్దధచంచదర్శి మయకాంచితోశీర లలాట లేవంబు
హరికరాలగ్నితరీణంబుతో మహాన్నత కోటిండునభతోను రోజ
నంకోకద్వలగ్నంబుతో లంకిరాగ నూటిగ నింద్రాదిసురలు గుం
పులుకూడి నాటకధరన మోనారా మగామని పాటలును యాటలును
నలికిరి కోటిసూర్యుని మించురత్నకీరీటమును భుజకీర్తులను మేటిగి
యాజాటిగి మన 102 కరగాసిండుడు హరి వాచిచరమును కందింప
నిర్వక్రమున తకరితవ్రకంపిత భూచక్రబ్యాలాభిల నిలికాంబుక్రము
పాలిత దిసాకనజేవముని చక్రము చక్రంబలవ తరగి వరనబాక్షుడు
శంక మెత్తును గురుతుగా దుండుభులు మెరసెను విరులసుగములు నుని
స నిభువరి నిష్ఠురూపదయె గణపతి 103 జనకాధ దేవకాపరిము
వైవై గరగ్రహగతినికది హూహూనానామ గంధర్వులైవచ్చి తన
తోడ శృంగారతనునికది స్వామిని । వేసుకొని కటాక్షయవదసి తన

పురికి ననుజేంద్రకరిరాజముద్రానిరానికుడుమాను డింద్రక్ష్యము
 దుకదపి మోసందాల్చి మనము లోనచ్యుతుని దలచగ మానికలకబ
 డటకు వచ్చిన గనుగొనక యన్నట్టివేళను కరిగమ్మని కాన మొనగ
 100 చెడుకరుల హరులుచెడును ధనంబులు చెడుడరు నిజనతులు
 యొకవేను చెడును కర్మగతులు యొకవేళను చెడును లోకతతులు
 భువనం నతులు చెడు చెడులు కివిచెడని సుగుడలకు చెడనర్థ మగు
 విష్ణుసేనా నిగతులు అడిగినప్పుడు నా జ జ్జుకుకగు నన్నేమంటి వన
 నీయదుగులే భోదింపుచుంటిని యిదియెకానరమి 101 గజరాజమో
 యుగకధ విసవారికి కలుషము హరించును దుస్వప్నము దొలగును
 యశ మెచ్చును దుఖఃముబాయు సుఖము ప్రాప్తించును సౌఖ్యము
 కల్లు నైవల్యము లభించును నిజమవిగాక సుజనులేవ్వరే పాదిరవేకువ
 లేది యజరుద్రకమలా సుధాదిసంచాయుధవళియు శ్వేతదీప నారద
 వాసుకి వ్రహ్మావ వహ్ని గరుడధ్వజ రవివ్రతాఖుల దలంచిన కవకం
 లిత్తునని హరియన 102 ఆహాహి పాంచజన్యము పూరించియు పతి
 మోదముతోడను గరుడారూఢుడై హరి వేం చేసెను కైకంతము కమ
 లగణం బెల్లను నంతోమించె నతివేడుకమీరను అని శ్రీసుకుడిరికిజెప్పె
 పరీక్షిన్నరేక్షుడు కీరమ్యకధ మీ కెరింగించితి నూతుడా ఋషుల
 కౌనకవ్రతాఖుల కన్యూతసారం గురియజెప్పెను కూరిమితో రామ
 కృష్ణుల కోరికలు సారకు ఫలించగ 103

నం పూర్ణము.

సమస్త నేత్రరోగములకు శస్త్రచికిత్స లేకుండా
 బాగు చేయబడును
 ధర్మలింగాయుర్వేద నేత్రవైద్యశాల.
 మొయికోట్, విజయనగరం.

శ్రీ రస్తు

తిరుమంత్రపు కీర్తన

శిష్యుడు తిరుమంత్రముకొరకు

రామానుజులవారిని ప్రార్థించుట

హరి హరి రామానందా బాహుతమందు నిమ్మియున్న చాన
హరిహరియు భూమందు యూరణమందు తిరుమంత్రముకొరకై అయి
మలయు తిరిగితి మంత్రముకొరకు బుద్ధితో మేము గూడి తియ్యము
మీవెంటను అలసటలేక వెనకి తిరిగితి గోవర్ధన్లమందు వాయా
యేమీచోడ్చునుచూ ఆకాశమండనూ, అయిదుబళ్లు బంబవిధిని
వెళ్ళగా యెగిరిపోయెడి వళ్ళులా మీరెల్లైకి జంతువు సల మేదియో
వివవయ్య హరిదాసుడా మేమెల్లటి నీడదప్పక రావయ్యవనువళ్ళులు
వెళ్ళగానీడమ నిలచి కొలను తావుకు వచ్చెనూ కొండలాముతోను
తీర్థము తాను గ్రక్కడు చేతబూనెన్ తన గురువులేమాయెకామనుడు
తాను పరుగు పరుగున వచ్చెనూ అంతట ఆచార్యులూ పరమపరము
వేంచేసెకాలమందూ ఇంకకాలమందునా యావిడ్డకు అంటచామెను
మంత్రమూ తనమనసు జాలినోంది మేదినివయి పొస్తమంది తుండచి
ఘనమయిన తిరుమంత్రము ఆచార్యులు విన్నవించుగా వాగ్దేవ
మక్కడ నిడిచి ఆచార్యులు కేరి పరమపదంబు వింటికని వక్కలే
తిరుమంత్రము వివమముగా జనవెను ఆకున వాగ్దేవోని పొస్తమంది
ఆచారి నుడిచి వెల్లెన్ జలము దెచ్చి పోసెను ఆచార్యులు స్థామమువగ్గ
రకొచ్చెనూ ఫలమారగించవయ్యా అమీదట మమ్మ రక్షించరయ్యా
నివ్రేలెని ఘనలూ యావలనందు నిద్రొక్కతగడు రెండిదెత్తవల

మందున్నట్టి చెరువును జూచి గుండి లెగసికొట్టెనూ గురువు పరుగ
 పయిలినవనమండు గుట్టు తెలియకపోతిని బలధిగట్టుకు వంపెనా గురువు
 పన్నదని పలుకేసెనా గురువేము లేసెదా యీవనమందు గుట్టు తెలి
 యికపోతిని గురువయి చేయివేసి తన గురువునూ పూసి లేపెనూనామ
 నను గృప్తిచేతా తనగురుకు తగిన క్రియలెల్ల జేసిన అంతట పరమా
 త్ముందులతోవను పశువులు గాచుచుండగా పశువులగాచెడి బాలుడా
 తోవను పద్మాక్షు లెందరు పెళ్ళిరీ వివంశ్యు హరిదాసుడా మా
 తోవను యాటిసాని పెళ్ళిచు యాటిసానెం ఆబ్బివా తిరుమంతము
 అదంతా విరజల్లెను అటసాగును ఆబ్బెనా యీమంత్రీయందరికి యెరు
 కాయెనూ అందరిని పెతుకుకుంటూ పెళ్ళిరివారు హస్తీవాపురియందు
 నావలెగూడిసెలయిందురా చోళ్ళపురాజుపట్నమందున జొచ్చిరీ అను
 మ్మునుమ్మలుమీ పెప్పనవనలు అజ్ఞతో సేయించుమీ మీరు జేసేటి
 పనులూ మాకుపయోగమావద్దవుండుమానన్ ధర్మరాజు చేసెడి య
 జ్ఞము జూచి హరిదాసుడెల్లగాను యెవరయ్య హరిదాసుడా తెలియక
 మీరు యిబ్బండిపడనేలను నయూన ద్వంద్వార్థము తిరుమంత్రీము
 నమకూడదాయె మాకు రిడియూకు వుచ్చకనీ పాటనజేసి తలచెను
 అచార్యులూ నాగనానము లేని గంటలు ఘటఘటన మోయగనూ
 నభవారు అంతవచ్చి తెగచాటున నభదీర్పి కూర్చుండిరీ యెవరయ్య
 హరిదాసుడా యిచ్చటికి మీరెందుకు వేంచేసిరీ నయూన ద్వంద్వార్థ
 ము తిరుమంత్రీము నమకూడదాయె మాకు యేటిసానీపద్దను తిరు
 మంత్రీము యిప్పిస్తే పది లక్షలూ అమాటకు వింటినే ధర్మరాజు
 అశ్వర్యము జెందెనూ వేయిబ్రాహ్మణుల కేల్లరు నమకూడదు నక
 పయిష్టవుండెక్కువా యాటిసాళ్ళకు పిలువ్రడి యిచ్చటికి మన మూట
 నాడించుదాము యాటిసానీ వచ్చెను దండంబుపెట్టి నాట్య మూటల
 జూపెనూ అటలు జూచి మెలిమినది అనాతివ్వగాను మిద్దిల

స్తలముకింద కర్మములాగు ధరణి బడవేలెనూ ఆయాగు భీను
కునీ ధర్మరాజే హరిదాసు కిష్కగాను అకుసారవజ్రేనూ హరి పుర
మందు దాడయి నిలచుండెనూ హరిదాసు కథలిన్నియు విన్నా
కన్నా వ్రాసినా చదివినాను ఘనమయిన తిరుమంత్రము దొరుకును
విసయంబుగానక్కడి!

సంపూర్ణము.

విలహరిరాగం—ఏకతాళం

- 1 జానకీ మనోహరా । నీ ధ్యాన మెపుడు సేకురా । గానలోల నిదు
కృపను గానరాడెయిరా శ్రీ!జాన!
- 2 వక్షివాహన వన్ను నీ । కల్యాణానంద ము బోవరా । రక్షించె నీ
వలంతు । నీ క్షీరి నెరవమ్మచుంటి !జాన!
- 3 సుభ్రాంతమునకు వెడలి దనుజ । దిబబు రక్షించునట్టి స్త్రోధ ధృతి
యుగళసిదు । పరిచెంతలు గణింపదరమి !జాన!
- 4 నారదాదివంశ్య । కూరదనుజబంబగా । కోరి సన్నే నేను
చుంటి నేరు శాను న్యామమా శ్రీ!జాన!
- 5 యౌగయాద్యైక వాడు । గురకగుణచేతను । నిరతము సీనాను
భజన । మరువక సేసెద శ్రోతరా !జాన!
- 6 ధరను వేడ వెలకటకృష్ణ దాన పోవ లేగరా । పురచుపురుషవన్ను
జో! భారమెయి దెచ్చరా !జాన!

సమాప్తము.

అక్షిదేవి సాగతాలాట

1946

1 అట

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్న్య
సంస్కృతాంధ్రాబుక్ డిప్, రాజమండ్రి

శ్రీ రస్తు

లక్ష్మీ దేవి సాగటాలాట

శ్రీ వేంకటపతిః శ్రీమదలతా శ్రీలక్ష్మీని కేనునపదలతా శేతు
లును దుచుకు నరవ్యతివిదలతా వః జోదరుపాకమునద తూ నిరజభ
పురీభక్తులారా వాక్కులతో నరవ్యతి నేనన్తిస్తూ జనుజనుకు శ్రీ వేంకట
పతికి జయతూ మమ్మలినవ్యాది వః చాశలభుకనీకేద ముకు । వరగరా
మమమ్మలినవ్యాది । గుజ్జానీయాపును వెనబోయినా ముదముతో మూ
డడుగులనడిగి బలికిరస్తు పాదములిడి నా పరమార్థ నీకేదయతు
జనకునికూతురు జానకిదేవి దేశా యాలు మిమ్మునుబొగడని మువమ్ము
పెండిబడిన । నీలవర్ణుకనీకేద ముకు । లికి కాంతల అభిమానమైన ఘన
ముగ మీరటుకొల్లుగుంటి । కలికావతామద మమ్మకమనెంచుమిక
రుగానిధి । కలకలనవ్వుచు కమనాధుడు । అంబుజాక్షి నిట్లంటెల్ల ।
పొడచిన ప్రాప్తవానోపకమనకూ । వేమకజావంబామమమ్ము । అను
చును తననాధుడవిలన । హస్తించి నుగాంక్షి దేవి । గజవరదునికర
జలబట్టి నగరాంగణపువగరికిబరి, చతురంగపుశాలలోను చిట్టిచా
వం శ్రీహరంబరిచిరి, పరిసతులంట సంతోషమ్మన గూర్చిందీరిగా
పరువులమీద, పెండితోతనీగ పొగాటా లేమొ వెన్నాడుతానూదెప్పి
తెరక్కాలసాకలా లేమొ లక్ష్మీకాంతుడుదెప్పించె, బుగామసాగటా
న్నావలి పద్యవాధుడు బడించె, ముందందయ నానోయనుచును
మురియుచు శ్రీకృష్ణుడుబల్లె, అశివానోను అడగవచ్చి, అభరణమ్మ
యసామ్మలుబెట్ట నేహుతో మిదనూళ్ళుబెట్ట, మెలయునా పరికంబుచు
బెట్ట యారమున యాత్తరజంధ్యంవేసి, ములనూళ్ళ । మాయచునుం
దేహిహనాకారునికనూ, అదియగు దేవుండవుడూ అందెముపాద
ముబాబుల్లా, వత్ససలమూ నావనమాలా, అయ్యతూమతా ధరియించె

చక్కటకుండములు ధగధగలాడునూ మెరయగాను ధగధగలాడే,
ముత్యపుపోగులు కెనువుడిగల్గూ మెరయగాను ముద్దుముఖమైన ము
త్యపుతిరుమణి చక్కగతాను ధరించి, నెలవంకాబోలు నెన్నుదురు
మీదను చంద్రవంకా కిజకందీర్చే, పిగిలిపి చంపలకూజట్టి పీతాంబ
రను మైపై, ఎన్నెకాడ కల్పిక్కమ్మను, నల్లెనాటోప్పగవేసే, సా
క్కచుసోయచు వేణువాదం చక్కగాను హరియుబట్టె కన్నులుగీటుచు
పైలుజేయచు సారెకు తాంకవనూచుచున, దేవేంద్రాది దేవత
లెల్లా దేవాదిదేవుల చూడవత్తును. ఆహ్లాదును మొదలగు హరిదా
సులెల్లగూడి భక్తితోడుగ భోగాప్రదులు వర్మనాథుని జూడవత్తురు
నాతులారా వాధు కొలువుకు వత్తుచురారె కొమ్మటాలా యిట్టిదేవుని
హోయగుంతా అప్పుడయిన జూడితిరిగా అుకటనూ ఆ లక్ష్మీదేవి
ఆభరణములు సొమ్మనుపెట్టె వర్చుతో మొసవూపెట్టె మేలయినా
వతికంటెట్టి ఎచ్చలకెపులు బన్నవ్వరములు మెడనిండా దిగావేసె,
చిన్నియాగుచుల వసుమను, చెన్నవరివ చంద్రోహారంబెట్టె రత్నా
లుదాసిన రివిదొడరె ఆభరణములు సొమ్ములుజెట్టె నాతినాసిక
మ్మన ముక్కెట్టె ఎవగత్నయిల గీలించివడ్డాణం నడుముకుజెట్టి
పాదారభూషణాలుపుంకె వర్మనాథుల దేవిగనుక, కంకాణములు
నూడిగాజులు మరుగు యిరాగమునుంచె, చక్కవగు నందిటదండ
లుజెట్టి, వర్మేశ్వరుల దేవిగన కొనంపెగ నలులంరాసిన నవరంబెట్టి
కొవ్వదిద్దె! కొప్పుమీసరత్నాలకొప్పు గొలుసులు లక్ష్మీజెట్టి
ముద్దుముఖమైన ముత్యపుతిరుమణి ముద్దులుకుల్కగ తానుజెట్టి
చక్కవాగుసుగుటిమీదను చంద్రావంకారిలక దీర్చె, వగలి వనపాపి
టవడుమను బంగారంపె చూటుకనుంచె, కలి! తనకన్నులమీదను
నిగనిగకాటుక మెరయగనూ, యర్పిగతివందా అదిచక్కావడగ
అచ్చెరికి ఆచోట అతిబారయినచూ, బవ్వనచూజూడనుచూ సారి
వలుమారు బలవయినానందములు వర్మనాథులదేవేవేసే అటలతో

వచ్చానా భుజేవేనే లలఁతోవారూ ప్రొద్దుపుచ్చుచుండగానూ పాత
కర్మడు పొండవ జాతాతకదూ | ఏజాద్రోవకును దుశ్శాసనడు ద్రా
వదీనినభలోనా | నలవలిమ్మాల విప్పగానూ | అన్నమ్మనీవే దిక్కు
అనుచూ | ద్రావదిబల్కె | ఆద్రావది వల్కులు కృష్ణనికెంతోనాదం
వలెనూ విసగావల్చె | ఆతయమచూ పాదకలేయా | కోట్లసోకు
గూన చీరలువడనూ | మేట్లకొలదిగ రవికలు పడకు | కట్టలేకను దాన
దీదేవి | విప్పలేక దుశ్శాసనడు | స్వామిచుహిమూ యదియనివలచి
ఇచ్చెనువాడు విశ్వంభుచుండగ విప్పగ నెవరిగరమయ్యు | చుక్కల పా
డుగున రాసులుచీరలు | చొక్కయను రవికలతోళ్ళు | కొలుపుకుట
మున కంనాల్లా పట్టుచీరలు బంగమరవికలు | కట్టుకొనిరే నీరజాక్షు
లు | వంకజనాభుడైని శ్రీకృష్ణకదూ వెక్కనవ్వె | నాథుడ నీపూ
నవ్వినవిధము నాకెగించుమి శ్రీకృష్ణా | నీరజలాటడ నవ్వినవిధ
ము నీరితోడుత నెగించూ | కమలలాటడ నీకోడబొంకీ పాదికవైది
తివా | భువననాభుడి నవ్వినవిధము బొంక నాతోనెరిగించూ | నాతి
యాపు నల్లవిదాని నా కూరిగదని నవ్వెతిరా | వనితా వరునవచ్చినవారి
నలచుట తగదని నవ్వెతివా | వడహార్యల తగువలలోపల వణికి తగ
దని నవ్వెతిరా | రుక్మిణీ మొదలగు పట్టపుదేవికి పొంకముగాపుత్రుడెద్ది
స్తి | వంకజాక్షీ సత్యభామా పల్కురి అందునవ్వెతిరా | వారి మీరు
అచ్చటికేగి ఆభామతోపందీర్చి వ్రేళ్ళతోనే వృకుండెద్ది నేనీవందూకు
నవ్వెతిరా | యెల్లనకులలో కమ్మనమునా రుక్కాణి | వరముయ్యా
వెక్కవిధముల ప్రియముల బొందిన ముక్కువలకూ నవ్వెవరా | ది)
మ్మారిగాడపు నీపూ నవతులను దిట్టవయి చెట్టబట్టి | చెంచూవిడ్డల
చెలువకుతో దెద్ది నీచందంగాదు నుమ్మి | హెచ్చుతనా నీపూ
నకులను అచ్చనకాముకు నోరీకృష్ణా | తచ్చురిగాడపు నీపూ కృష్ణా
హెచ్చులకాముక నేలుడునా | యెనినేర్పంట నీత్ర యింతులూన

లాచేపట్టి । లోకకృష్ణులును పాదుకబట్టి మోయియున్నావా । బారగుణంబులు చోరతనంబులు యెన్ని నేర్చెనో మీయిన్న । అనుచూ ఆదిలక్ష్మీ దేవి అచ్చుతులనూ జాయగవచ్చి చిరునవ్వులు నవ్వుచూచూ । మురయును శ్రీకృష్ణుని కొంగూబట్టి । మత్స్యహారం మెరయూమురహారం ఘడితలొనవ్వెనవతికొంగూ బట్టినవారికి । తవ్వలు లేగాధరణి లోనా । నాకొంగూబట్టికుమీకు నేరములు యేమయినాగలవా । నేడుగాన నీకొంగూబట్టి బరగాకాలంబయెవేలక్ష్మీ తరుణిహరిటికనాబట్టి తరును లచేతాపూజయిగొంటి ॥ గోవిందూలాలక్ష్మీనని కోరికలన్న యడుగు దురూ పుతపోత్రములాదేవి వానిభూదనమెల్లా వేడుకొందురు చిక్కిరిసిచేతాయనుచు । చిరునవ్వులు నవ్వుచునూ । వక్కునాహరి చెక్కిరి నొక్కి మురియుచు ముడితను మన్తీదేవవివస పురుషునిబందెనబెడుదుర యేలోకవంశయినా స్త్రీలు । నాతికొన్నూ బందెన బెడితివి నేడూ నాకుకానుకవచ్చు । నాతికొనేను నవ్వినాధమూ కోమలినికరింగించెద విసవే । నానహోదరీ పరమపావన బహుపనివ్రతా ద్రావడిదేవి రాజు నభిలోనుండగానూ । పరమద్రోహుడూ దుష్కారనుమీ । వలువలిప్ప జా దుఃఖంబొంది అక్షయముగా వలువలిమ్మానిల దాపదియుమనమ్ము దలచె అక్షయముగా వలువాలపుడూ । ఆసతికిచ్చి నవ్వెతిసియింకేకాని యిరికి నాపై నెవకులెంచగా తగువాసికు । సుఖముగాను పోదము మనము । అంతఃపురమున కనుచూలేచెఆదిలక్ష్మీశ్రీకృష్ణమూర్తి పరమ సంతోషకుసుంధ్రీయీపాటపాడిన విన్నూ యింతులాను సంపదలూను ఆప్తాపుక్తులుగల్గి యిష్టాసంపదలుగల్గి । పరమాత్ములై సోగమ్ము పరా కులు యెవ్వారు పాడిన విన్నూ యహపరసౌఖ్యం శృష్టుడిచ్చు ॥

లక్ష్మీ దేవి సాగటాలాట సంపూర్ణము.

యశోదకొంగపాట

శ్రీవిష్ణుశ్రీనత్తిశ్రీపురుషోత్తమాశ్రీనారసింహాయ శ్రీకూర్మనాథా
 శ్రీపరాశ్రీవిష్ణుశ్రీవాసుదేవా । యోమిద్దులపట్టిభక్తితోదలంతూ నా
 నేర్పునిధి నా నిన్నుస్తుతియించేను । వివవయ్యి గోపాలలీలనగామ
 మొనూళ్ళు మోగినా మద్దుకవడు పల్లికొంగేబట్టెకుడుజ్యలా నిప్పు
 డూ! మొనవులామేపుతూ యశోద అన్నరాకుమి కొంగ వద్దు! యేల
 వచ్చేపుకృష్ణు పాసిడివచ్చుకను వంచకరగాకుగా వరమవురుమా! పాలి
 చ్చివాదిచే నిన్నిచ్చి వచ్చేను! వెన్నుడ రాకుమీనెను వెంటనూతానన
 నంగాడలతు కరుణాకరవిన్ను పరాకుమీనానెను వెంట రానుచందా!|
 అనుచు తాముండరకువచ్చినావాలరను కొంగయెక్కుకపోయెరానిన్న
 మామందలోయిద్దరికాలర యెత్తుకొనిపోయెను గోవులా నడిసిచూడు
 అంగవిని కృష్ణన్మృతపరిల్లికల్లననూ కొంగనగయెట్టిదోగోదేవిమత్స్యా
 వతామమై ముచ్చపోమకుని దృచి, దెచ్చి యావేడములు బ్రహ్మ
 కిచ్చితిగాని! అదిలోపల కొంగనగవినిను కూర్చువతారమున కొండ
 వీవునమోసి దండగా అమృతము తరియిచ్చితినిగాని దొంగజాడ యెరు
 గనే వరహావతారమున వొంటికొమ్మనదాల్చి, ధరణిగ్నచ్చిర హిర
 న్యాక్షు జంపితిగాని కొంగజాడయెరుగనే! వరసి హావతారమున ప్రహ
 లాడునిగాంచి కశ్యపుని జంపితి నెకొంగయెరుగా నామనావతారమున
 బలి మూడడుగు లడిగి త్రిభువన మాక్రమించితిగాని గోపిదేవి నను
 కొంగనరుగా పరశురామావతారమున వసుధరాజులనెల్ల యిరవయి
 యొక్కమారు పరిమార్చి! పృథవియేలితిగాని గోపిదేవి నను కొంగ
 జాడ! శ్రీరామావతారమున శివులు అనుభవించి దురాత్ము రావణు
 డుంచి యేలితిగాని! గోపిదేవి నను కొంగనరుగాను బలరామావతా
 రమున పుడమినాటిగ నెత్త ప్రూరదయిత్ముల దునిమి ధరణి యేలితి
 గాని గోపిదేవి ననుకొంగనరుగా, బుద్ధావతారమున ముద్దులజూపించి

గొల్లముద్దియలతో ఆటలాడితిగాని గోపదేవి నేనుకొంగనెరగా, విల్లూ
నువరచితిని మడ్లుజంపితిని రణయద్ధంలోన కరిసునిజంపి । కాళంగి
మడుగుజొచ్చి లికినాగుయెక్కి కన్నులావిషములూ కర్కటిలగావడ
గమిడ పాదాలు పరగమోపియునేను, తాండవం జేసితి తరుణిత్రుడు
కొంగయెట్టిదోయెరుగోపదేవి ఏడవతుద్రయ్యలూ ఏకమియి పారగా
అక్కడాయామరియాకుయిదా, పటిబక్రిశాయిపై బవ్వళించితిగాని
మగువరో దొంగనేనుగనమ్మ నన్ను వెంపించెననినాడీ కొంగనుచు
కొంగజూపవేల్లికొంగజూపు, అనినోరుదెరువగా అఖిలబ్రహ్మాండములు
తనయునికుడిలోనిండి ముండ బారేటిగాల్వలు వర్వతమ్మలు పెట్టుపా
తాళములు పెక్కుబ్రహ్మవదులు చంద్రనూర్యునిపై పాగరమ్మలును
తిభ్రవనంబులుజూచి యామిశోడ, భయమంది వెరచియు తపసుకున
కిట్లనను నామన్ననీమహిమ బ్రహ్మదు సెరుగరూ వెన్నుడానిన్ను నే
నన్నబలిమీ కొంగంట వెరకువని మరచి పల్కితిగాని । మురవైరి
మూయుమీ ముక్కిడచు, తనతల్లి వెరచుటకు తననోరు మూసు
కొని మందకును గొంపోవ మగుననమ్మ అని నల్క మాటలకువద్దు
శ్రీకృష్ణమ్మ వద్దువునుపోత్రమా వద్దువద్దవిల్లి మళ్ళి చెప్పె, ముగుర
శ్రీకృష్ణమ్మ వ్రయ్యలలోపుచి । భమిడి వ్రయ్యలచెరు వరగబట్టి
జోజోమత్సావతారాకూర్మావతారా జోజోఅచ్యుతా, జో ఆవల
తా కంఠుచక్రిభారాని యిట్లునుశోడ అంకించిపాడగా పొరుగింటి వ
నితా తాజోరునవచ్చి పెరుగీడిపెరుగీడి యుగిళ్ళకుబోయినాను తరికడ
నలాపెరుగు త్రాగిపోయె అనియిట్లు యశోడ అంకించిపాడగా పొరుగి
టివనిత తాజోరునవచ్చి, పాలీడిబాలీడి యిదుగిళ్ళకుబోయినాను ఈ
ముంతలత్రాగిపోయె, అనియిట్లు యశోడ అంకించి పాడగా పొరుగిం
టివనితా తాజోరునవచ్చి యేమిసేయుచునుమ్మ యెచ్చటికి బోదుమూ
నందున్నేతిక్రిష్ణు వెన్నుదిసెనూ । అంతటానక చలితతివెగిరంవచ్చి చె

వృకును గోపదేవి చెవిసీబెట్టడూ | మనమొక వెరచినా మాధవునిచెరి
 యీలు మానుపాలేదమ్మా గోపదేవి | పోదామువడరమ్మ అహమితో
 మనసు రారావురేలయిన మనయిశ్యకూ | మీరీతి బలజాక్షు లందరును
 జెప్పగావిని గోపదేవమ్మ నాకొడుకుముచ్చేన్ననిచ్చెననూ | నీరజాక్షులా
 రమ్మియిశ్యకలమంచి నెయ్యి పెర్లులా శాస బాలు పెంచూ | కడుమంచి
 చాడులను ఆచ్యుతులక్ష కావుంచీ | గొల్లవలైకు జననూ గోపదేవి | రను
 త్లితోలూ తనయుడూగురైగి వారికంటెకు ముందు లాశపోయి
 యేయిల్లుజూచిన పెర్లులా మీగడలూ | వెన్నజెల్లాలో నుండియుండె
 యారీతిగానుంది గోపదేవి మూర్చిలి | గొల్లవాడలు దివిగెయి కలకుంధ
 ములన్ని | కలకలన్నియుండి దండిక్షీకణాలతోను | కలకతో ఒక
 ననిత బలకముచేబూని యశోద కాళ్ళుకడుగుల కివ్వగా | కలకలోనీరం
 త క్షీరంబులయిపోయె | సిగ్గువడి యాచేడె శిరసువంచె, వెన్నదిన్నాగు
 ర్తులూ వేళ్ళుజూపారమ్మ | పల్లాగిన దుర్తలాజాడ లేపి | యేపాలు యే
 నెయ్యి యేర్పడకదిన్నాడు | నాకొడుకు ముచ్చేన్న నిచ్చెనను - నీకొడుకు
 ముచ్చూడ చ్యుతులమోగ్యదూ - ముచ్చులంమేమిని ముకుర లని -
 కాంతలతాగూడి కట్టాలు యిచ్చిరి - మర్చినరె | జనకు గోపదేవి
 పులికాలుపులిరక్ష పాంబాలో గుగ్గిలం ఆగరుభూవములచే దృష్టిసీపి
 ముద్దాడి పారిది పకుంచేతికినివ్వ - గొల్లచేడియలెల్ల ముద్దుగోరి
 అనిత్యవారమున అప్టమీ దినమందు - బాటకనుయూపాటబాడిననిన్నా
 భక్తి ముక్తులుగల్గున వరమొనందా |

యశోద కొంగపాట సంపూర్ణము.

గంగ గౌరీ సంవాదము

1946

1 అణ

కాళహస్తి తమ్మరావు సన్మ

సంస్కృతాంధ్రా బుక్ షిప్, రాజమహే

శ్రీరస్తు,

శ్రీరామచంద్రాయనమః

గంగాగౌరీసంవాదము

శివశరణు మాంపాహి శివశరణుసోమా శివశరణు మనసార
శివునశరణు॥ గురుశరణుమాంపాహి గురుశరణుసోమ | గురుశరణు
మనపాలి గురుశరణు॥ హరిశరణుమాంపాహి హరిశరణుసోమా
హరిశరణుమనపాలి హరులకుశరణు॥ యెక్కెనుగౌరమ్మ ఎలనంది
మీద | కోసెను పూలన్ని కొమ్మనిరువకను | ముముక్షిచెను ఆపూలు
ముందుగాకాను | ముకునమిగిలినపూలు పల్లెరమునుంచి | పంపెను గౌ
రమ్మ గంగమేడలకు | వాడిన పూబంపిన వనిత యెవరమ్మా వనిత
పూబంపిన వనిత యెవరమ్మా | చావకుంటే తన్ను సరికొల్లలాడు
సరికొల్లలాడను శరదానవటవే | సరిదాన్నికాకుంటే శివుడేల
డెచ్చు | శివుడేలడెచ్చును జగమేలడెచ్చు | శివుడికిచ్చినానిని నీకు
చెల్లెను | తన్నెను తన సవతి గుండెల్లువగుల | అక్క- మీసాదాల
గాలిమున్ను | సందుల్ని గట్టిస్తే గొందుల్నిగడుదు | కొడుకు వీరన్నకు
కోటగట్టిస్తే | కోడలకు భద్రాద్రికి మేడ గట్టిస్తే | బసవన్న పడుకునే
పంచటరుగస్తే | శీవునికి శివపూజ గడ్డికట్టిస్తే | నీకు నాకు అనగ సరిగ
డ్డెడుదు | సరిగడ్డెట్టను సరిదానవటవే | సరిదాన్నికాకుంటే శివుడేల
డెచ్చు | శివుడేలడెచ్చు జగమేలడెచ్చు | శివునికి చిన్నానిని నీకు
చెల్లెను | తన్నెను తనసతి పల్లెన్నిరాలి | అక్క-మీసాదాలా రాలిన
పళ్ళు | కూర్చుండి యేరిస్తే గుండుగంపాళు నిలుచుండి యేరిస్తే నిలు
వుగంపలను | పయిండియేరిస్తే వా నలేక | పిన్నలకు పెద్దలకు నీవు
పందిపెడితే | పసిపుత్ర బాది నేపించిపెడుదు | నమముగ
పందిపెట్టవు సరిదానవటవే | సరిదాన్ని కాకుంటే శివుడేల

దెచ్చు శివుడేల దెచ్చును జగమేలమెచ్చు | శివుని చిన్నానినీకు
 చెల్లెలను | అనిపలికిగంగమ్మ జనెనుమేడలకు | అంతట గవరమ్మకు
 చెంగుతామానె | ఉదకాలజాడలు కానరావాయె | తనకొడుకువీరన్నను
 గ్రక్కునాచిలిచి | రావోయివీరన్నా రాజశేఖరుడా | వయసుగలిగిన
 వరిల్లువీరన్న | ఉదకాలజాడలు కానరావాయె | ఉదకాలజాడలు
 చూచిరా కొడుకా | అటుబోయివీరన్న ఆకొలనుజూచె | ఆకొలను
 ఉదకాలుదాచిందిగంగ | ఇటుబోయివీరన్న యీకొలనుజూచె యీ
 కొలను ఉదకాలు దాచిందిగంగ | చిలకసముద్రమునుజూడ చిన్న
 మెత్తులేదు పాలసముద్రముజూడ పాతికెత్తులేవు | ఎచ్చటజూచిన ఉద
 కంబులేవు వీధుదిగుంటన యింకిపోయినవి | మల్లయ్యగుండాన మురిగి
 పోయినవి | సవశులగుండాన చట్టబోయినవి | వెల్లెను వీరన్న గంగ
 మేడలకు | ఉదకజాడలు కానరావాయె | దక్ష మేడలగాకపోయిరా
 కొడుకా | పోయినదక్షునితో యేమందునమ్మా | దయపుట్టచెప్పరా
 మాతాతనోను | అయిదుదినములబట్టి స్నానంబులేదు | ఆరుదినముల
 నుంచిశివపూజలేదు | శివపూజమాతల్లి చేసుకోలేదు | ఉదకాలుజా
 డలు కానరావాయె | ఉదకాలజాడలు మిమ్మడుగమనెను | అమాట
 వినితల్లి వీరన్నఅప్పుడు | బల్లెంబుశూలంబు పల్లెతాయొకటి | రాక్షసుల
 మద్దింపరమ్యంబుచేత | బయల్వెడలె వీరన్న | సంతాపమునను | గుఱ్ఱ
 మామిడిదాటి గులివేందదాటి | కొమరుగావీరభద్రుడు గుండెవల
 వెల్లెనువీరన్న దక్షుమేడలకు | ఎన్నడునామేడ యెరుగవుతండ్రి ఏమి
 పనికొస్తేది | నీవువీరన్న అయిదుదినములబట్టి స్నానంబులేదు ఆరు
 దినములనుంచి శివపూజలేదు | శివపూజమాతల్లి చేసుకోలేదు ఉద
 కాలజాడలు కానరావాయె | ఉదకాల మిమ్మడుగమనెను యిటు
 బోయి దక్షుడు యీకొలనుజూచె యీకొలను ఉదకాలుదాచింది
 గ్గ | అటుబోయి దక్షుయీకొలనుజూచె | ఆకొలనుఉదకాలు దాచింది
 గ్గంగకు సర్వాధికార మెవరిచ్చినారు చిలుక సముద్రము
 మెత్తులేవు | పాలసముద్రములోను పాతికెత్తులేవు |

వీభూదిగుండాన యింకిపోయినవి | మల్లయ్యగుండాన మరిగిపోయినవి |
 నవతులగుండాన చుట్టబోయినవి | కాసికావడికట్టుకాసికేవంపె | కాశి
 లోవుదకాలు కళ్ళబడవాయె | గంగకావడిగట్టు గంగకేవంపె | గంగ
 లోవుదకాలు కానరావాయె | వట్టించు పదివేలు పాలకావిట్టు
 కట్టించు పదివేల నేతికావిట్టు పాలకావిట్టొచ్చి పందిళ్ళ దిగెను |
 నేతికావిట్టొచ్చి మేడల్లదిగెను పాలతోనేకారి స్నానంబుకేసె నేతితో
 గారిశివపూజకేసె జీమలు దోమలు పెదకట్టసాగె గండుచీమలు
 మేను చెండుతునుండె పంచనటీ దాకపోయిరా కొడుకా పోయినే
 శివుణ్ని యేమడుగవమ్మా అయిదుదినములనుంచి స్నానంబులేదు
 అరుదినంబులనుంచి శివపూజలేదు శివపూజ మారల్లిచేసుకోలేదు
 ఉదకాలబాడలు కానరావాయె ఉదకాలబాడలు మిమ్ముకుగ నేనుబల్లె
 బుళూలంబు పల్లెతాకొకటి రాక్షసులమర్కండ నమ్మంబుచేత గుట్ట
 మామిడిదాటి గురువిందదాటి కొమరుగా వీరభద్రుడి గుండెలు
 కడుల | వెళ్ళేవీరన్న తండ్రిమేడలకు యెన్నను నా మీడ యెను
 గవు తండ్రి యేమిపనికొన్తివి నీవు వీరన్న నీమంచిగుణములు నేచె
 వ్వుచుందు కూర్చుండు వీరన్న కూర్చుండనయ్యా తరడొస్తే మాతల్లి
 శివశరణుమీసె అయిదు దినములనుండి స్నానంబులేదు అగు దిన
 ములనుంచి శివపూజలేదు శివపూజమారల్లి చేసుకోలేదు ఉదకాలు
 బాడలు కానరావాయె ఉదకాలు బాడలు మిమ్ముకుగమలెను మీ
 అమ్మ తక్కువా నా యక్కేమీ పుట్టించ నిట్టించ శివుడే నగును
 నోచినా నోములకు గారితాకర్త యేప్రాప్తు గంగతో యెదురు వా
 దంబుకూడదని చెప్పమీ అగౌరవోను యీప్రాప్తు గంగరామొక్క
 మనుమ గంగనమ్మతిచేత ఘనపుడక మొచ్చు వీధులన్ని నిధులై
 నింగుండునయ్యా స్నానపానములు సకలజనములు నీదుంట
 నేరి వెలమివీరన్న మీ తల్లి స్నానంబు అటుచేయవచ్చు | అన్ని
 వీరన్న తల్లిమేడలకు - చనిడెల్పు నీచక్క ప్రమదంబుగ

అమ్మకక్క-వేమి నాయెక్కువేమి - పుట్టించ గిట్టించ శివుడు కర్తగును
 ఆయుస్సు పోయుటకు బ్రహ్మకర్తగును - అందరిరిక్షింప విష్ణు కర్త
 నెను - నోచిననోములకు శాంతిచేకర్త - అనీశ్వరజాడారు - గంగ తా
 కర్త యేప్రాద్దుగంగతో యెరుగకయ్యమ్ము - యేప్రాద్దుగంగతో యె
 దుగువాదమ్ము - కూడదనిచెప్పమిఆశాంతిలోను - యీప్రాద్దుగంగకు
 తామొక్కుమనుమి - గంగసమ్మతిచేతఘనఉదకమొచ్చు నదులన్ని
 నిధులన్ని నిండుంచునయ్యా - స్నానపానమ్ములు సకలజనులును
 సీగుంట నెరవేరు నెల్లవీరన్నా - నీతల్లిస్నానంబు అటుచేయవచ్చు
 అని చెప్పమనిచెప్పె సమ్మరోయనగ ఆ పల్కులువిని అంబతా సుతు
 లోడ కంటనీరుంచి కఠినంబుగాను నీచదానింటికికొడుకా - పోయేను
 పాలారిదానితో పొట్టేలమనకు - నీనై నపోయిరా ముద్దువీరన్న వెళ్ళెను
 వీరన్న గంగమేడలకు - యెన్నడు నామేడ యెరుగవుతండ్రి యేమిపవి
 కొన్నివీసీవువీరన్న - అనిపల్కు వీరన్న గంగలోజెప్పె - అయిదుదినముల
 నుంచి స్నానంబులేదె - ఆరుదినములనుండి శివపూజలేదు - శివపూజ
 మాతల్లి చేసుకోలేదు - ఉదకాలజాడలూ కానరావాయె ఉదకాలు
 జాడలు నిన్నడుగమనెను - మీ అమ్మ తక్కువేమి నాయెక్కువేమి
 ఆమెకంటఘనత నాయందుకద్దా - ఉదకాలజాడలు నే నెరుగననెను
 ఆమాట వీరన్న విని మండిపడుతు - తలపగులగొట్టెను చంపివేసేను
 యమభటులనిన్ను వప్పగించేను - యమదండన నన్ను చాలజేతును
 వస్తువస్తు వీరన్న వాదమ్మునాలో - పోవోయివీరన్న పొంకమ్ము
 మాని - వచ్చెను వీరన్న తల్లిమేడనకు - యేమనిచెప్పెరా యెల్లిమి
 గంగమ్మ - మీఅమ్మ తక్కువేమి నాయెక్కువేమి - ఆమెకంట
 ఘనత నాయందు కద్దా - ఉదకాలజాడలు నేనెరుగననెను ఆమాట
 విని ప్రమాదేవి దిగులంది .. యెందుకీవైరమ్ము యేమిపాపమ్ము - దైవ
 విధి గడువను తరమె యెనరికిని శివునికి చిన్నారి శిరసిక్కెగనుక -
 ముచ్చెల్లు మురియుచు ముదితకూర్చుండి - అని తాను తలబోసి తా

పయనమాయె | ముందరను వీరన్న వెనుక గణపన్న | యిద్దరి నడు
 మను గౌరితానడచె | గవరప్పరాకాలు గంగప్పజూచి | పంచనచేయు
 టకు వనితతాదలచి | పచ్చిచాపలుదెచ్చి పందిట్లువేసి | పండుటా
 కులుదెచ్చి తోరణాలుగుచ్చి | పెద్దచాపలు పంచరుగులుగట్టి | కప్పు
 జచ్చిననీర్లు కళ్ళావుజల్లె | చేపజచ్చిననీర్లు చెయ్యతాగడిగ | యెన్నడు
 నామేడ యెరుగపూలప్ప | ఏమిపనికొస్తేని నీవుగవరప్ప | ఆమాటలు
 విని హరురాణిడెప్పె | ఏడుదినములబట్టి స్నానంబులేడు ఆరుదినముల
 నుంచి శివపూజలేదు | శివపూజలయినాను చేసుకోలేదు | ఉదకాలు
 జాడలు కానరావాయె | ఉదకాలజాడలు చెప్పెగంగమ్మ ఉదకాల
 జాడలు నేనెరుగననెను | నాకొడుకువీరన్న నీకిస్తుగాని | ఉదకాలు
 జాడలు చెప్పవేగంగ | నీకొడుకు వీరన్న నాకొడుకుగాడ | ఉదకాల
 జాడలు నేనెరుగనక్కా | నాకోడలు భద్రగిరిని నీకిస్తుగాని | ఉదకాల
 జాడలు చెప్పవేగంగ | నీకోడలు భద్రగిరి నాకోడలుగాదా ఉదకాల
 జాడలు నేనెరుగననెను | నాకున్నరవి కెలు నీకిస్తుగాని | ఉదకాలజాడలు
 చెప్పవేగంగా | నీకున్నరవి కెలు నాకునూలేవా | ఉదకాలజాడలూ నే
 నెరుగననెను | నాకున్నచీరలు నీకిస్తుగాని | ఉదకాలుజాడలు చెప్పవే
 గంగా | నీకున్నచీరలు నాకునూలేవా | వ్రదకాలుజాడలూ నేనెరుగ
 ననెను నాకున్నసామ్మలూ నీకిస్తుగాని | వ్రదకాలుజాడలు చెప్పవే
 గంగా | నీకున్న సామ్మలూ నాకునూలేవా | ఉదకాల జాడలు నే
 నెరుగననెను | నావాక్కశివుణ్ణి నీకిస్తుగాని | ఉదకాలుజాడలు చెప్పవే
 గంగా | యిప్పుడన్నామాట తప్పకుమి అక్కా | యీమాటకుసాక్షి
 యెవరనిబలిక భూమిఆకాశమ్ము అవిరుండుసాక్షి | ముద్దులుమూగే
 గ్గుఅవిరెండుసాక్షి | సకలదేవతలు వారెల్లసాక్షి | అనుచు సంతో
 పించి గంగప్పతాను | గుప్పుగుప్పువగంగ వ్రప్పొంగుచును | యేరు
 లన్నీచాలా యేకమయినిండ, గౌరిస్నానముజేసి | శివపూజజేసి | శివు
 డొచ్చురాకలు గౌరితాజూచి | ఘడియగ్రక్కనపెట్టి గవరమ్ముతాను

బోరున తలుపెయ్య మేలాయెనక్క | భూమియాకాశమ్ము వారైరి
సాక్షి | ముద్దులూ మారెల్లు అవిరెండుసాక్షి | సకలమైన దేవతులు
వారెల్లసాక్షి | యాశ్వరా గవరప్ప యిచ్చెనునిన్ను | అనిచెప్ప శివు
డవుడు అందరిలిలిచి | సాత్యంబుబుచ్చుకుని సఖయేగారితో | మీకిద్దరకు
కలహంబువద్దని | పలుక వారంత సఖ్యులై పొరలుచుండిరి.

స వ తు ల క య్య ము

వస్తుదంచినవియ్యం నీవుపుచ్చుకుంట | వుత్తపూకాలకేలయీ
వాదులాట | చల్లచేసిన వెన్న నీవుంచుకుంట | చల్లనీళ్ళకేల యీ
వాదులాట విడముజేసినకల్మి నీవుంచుకుంట - నట్టిపిప్పికేల యీవా
దులాట | పట్టెమంచంపరుపు నీవుంచుకుంట - నులకకుక్కికేల యీ
వాదులాట - వయసుబ్రామ్యమెల్ల నీవుంచుకుంట - వార్ధక్యమునకా
యీవాదులాట-పప్పెరుగుదువమ్మ ఉప్పొక్కరుచియు - యీలాగు
వాదమ్ము సవతులుజేయు || యిద్దరిని వోదార్పలేక నేశివుడూ - శిరస్సున
జాలారిగంగ నీవుంచి - తొడలపయిపార్వతీ దేవినీవుంచి - చెల్లెను ఆ
శివుడు కైవల్యగిరికి - శివుమకథలు యెవ్వరుపాడినావిన్నా - యిష్టార్థ
ఫలసిద్ధి యింపుగాగల్గు - మోక్షసిద్ధియుగల్గు ముక్తియుగల్గు ధనధాన్య
సమృద్ధిచాలగాగలిగుండు సర్వేశ చరణారవిందములేగలుగు ||

స మా ప్ర ము.

మా వ ద్ద

సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములు, నాటకములు, నవలలు, శత్రులు,
పాటలు, భజనకీర్తనలు, హరికథలు, మొదలగు అన్నిరకముల పుస్తక
ములు టోకున, చిల్లరగను సరసమైనధరలకు దొరుకును.

కాశహస్తీ తమ్మారావు సన్న్, రాజమండ్రి.

భ్రమరాంబికాష్టకము.

రవిమథాకరవహ్నిలోన రత్నకుండలభూషణి - ప్రవిమలంబు
గమమ్ము నేలిన భక్తజనచింతామణి - అవనిజనులకు కొంగుబంగారైన
దైవశిఖామణి - శివునిపట్టపురాణి గుణమణి శ్రీగిరిభ్రమరాంబికా! కలి
యుగంబున మానవులకును కల్పతరువైయుండవా - నెలయు శ్రీగిరి
శిఖరమందున విభవమై విలసిల్లువా - అవనిలోపల భక్తినరులకు అష్ట
సంపదలియ్యవా - జరుగుకుంకుమకాంతిరేఖల శ్రీగిరిభ్రమరాంబికా
అంగవంగకలింగభూముల ఆంధ్రదేశములందునా - పొంగుచును నర
హాటకొంకణ పుణ్యభూములయందునా - రంగుగాకర్మాటాంధ్రమరాట
భూములయందునా - శృంగిరీదేశముల నెలసిన శ్రీగిరిభ్రమరాంబికా
అక్షయంబుగ కాశీలోపల అన్నపూర్ణాధవానినై - నాదగ్రహంతి కన్న
తల్లివి నర్గుణావతిశాంబుని - మోక్షమున గణి కనకమృదుమాలకారణ
శక్తిని - శిక్షితేతువు మూలభవముల శ్రీగిరిభ్రమరాంబికా - నెల్లినెలసె
నునీ ప్రభావము ఘోషాశ్రయమునందునా - నెల్లించెను నీ ప్రభావము
బ్రహ్మలోకమునందునా - మెల్లముగ పాలించుచును మానులోకము
లందునా - చెట్లకమ్మూ త్రిలోకపానని శ్రీగిరిభ్రమరాంబికా! భూత
నాథుని వామభాగము పొందుగాచేరితివి - ఖ్యాతిగా శ్రీకృష్ణానంద
దున ప్రఖ్యాతిగైకొంటివి పాతకంబులు బారవోలుచు భక్తులను నెల
కొంటివి నీమలోపల వెనుతికేక్కిన శ్రీగిరిభ్రమరాంబికా! నామశేఖర
పల్లవాధి సుందరీమణిధీమణి - కోమలాంగి శృపావయోనిని గుడియగు
తల యోగిని నా మనంబున బాయకుం జెట్టినరకు వేసునినందనీ - శ్మశ్రి
గిరిపైనుండి నెలసిన శ్రీగిరిభ్రమరాంబికా! తరుణి శ్రీగిరి మల్లికార్జున
దైవరాయుని భామినీ కరుణతో మమ్మేలుకొంటివి కల్పవృక్షముధం
గినీ - వరుసతో నీ యష్టకంబును వ్రాసి చదివినవారికి సిరులుయత్తువు
యెల్లకాలము! శ్రీగిరిభ్రమరాంబికా! శ్రీభాద్రకాళీవిశ్వగార్భూమస్తు

శ్రీ ర సు.

తులసీ గోవిందనామములు

మొదటి పదమునకు గోవింద నామ అని రెండవ పదమునకు
గోవిందా అని ప్రతిపదమునకు పాడేది.

భక్తితో తులసికి గోవిందారామ, పాతులమునా జేతుగోవిందా
కృష్ణతులనవత్తాకు, మొక్కుకొమ్మనా జేతు, విశ్వపునకంబున, నిహళిం
బుగాజాత. భాగీరథీకు, భమిడిబిడెయ్యతోను, పాదములు గడిగియు
వైజలుకొందును కంచుకొప్పెరతోను, విరివిగల
కొమ్మలతో, విస్తరిమియుండు, పాదచరణమున నైదోడళము
గోమతూదప్పియు, బృంహదేవతామృతమున మున
ముతోనే బెడను, వజ్రాక్షకుండు, D. R. గుప్తా నేత్రము, కెఱు
ముగ్గులు సొపుతో నేబెడనునాచార్యులొక్కొక్కమున నేబెడను
తామరావర్కము యే పాదుకతోను, అపరవశమున నైవతోనేవును
ఓనరచాకుర్తావ్య, ఓగద్యావశిగాన నీమయ్యోగి వ్రేదను నిమ్మపూ
ణించిన, అష్టహారితోను. అరువైవేలనత్తులేసి, యేకహారిలోను,
వైష్ణవోబ్బవత్తులులేసి, వంచహారితోను పదివేలనత్తులేసి, రాగ
వల్లెంజోను, లక్షనత్తులవేసి, ఆపునెమ్మితోను, మహాక్షృతి దీపము
మ్రచి సాంత్రాణి ధూమము కడలిఫలకర్కరలు, అననకంబు ముద్దిరి,
పాతునం బూరెలు, నైజేద్య మిప్పిరి సీసంజతులతోను సిద్ధయగా
నుండరు.

తులసీ గోవింద నామములు సంపూర్ణము,

శ్రీ రస్తు

రామమానసపూజ

రాఘవద్వేషామూలమాని రామునిగొలుచువారె, బాగుమీర
కైకుంఠపదవిపొందేరు, కామక్రోధాలోభామోహములు కడకుజమ్మా
రె శ్యామాసుందరమణులు లా రాముని ప్రేమాదులవారెచక్రుర్మధ్యా
మానజశ్శైలిచిత్రాశామకేసునసా, పరమాశ్మదయిన రామునిదలచ
ముక్తిబొందేరు, మరువకుమీయెప్పుడు రామనామమంత్రము, స్థిరము
గానీవు చేయవదలిపొందెదవూ, అందసుయినహిందయకమల మంతున
రాముని సుందరమయిన నీలమేఘశ్యామం మునీ, మీగాల్లు నీలం
పుతామరలు మించుమణులూ, రంగు ఎవొంతకాశ్చేరాముని జఘ
నాలు. కమలకేవాభియందు నీలహ. ధాధ్యామునిర్మలమయిన వక్షస్థ
లము విజయరామునికి, గండస్థలము ముద్దుచక్కని గళశంఖా నిండు
చందునిమేలు మోము కెంపువదనము బాలచంద్రుని ప్రభలులోలుల
లాటవంక్రియ, విలామూలుబోలుకురులు బాలరామునికి పాదామూల
యందునుండు పాతాళలోకము పాదగర్భమునందెరజతాళము, పర
త్మనితిన్నెరందు, సప్తతాళము, హరికిజానులయందునుండు నూర్ధ్వలో
కముహరిమీజంఘులయందు నానక్యలోకము, హరిమీహృదయ మం
డు అంతావృక్షముదేవదేవ మీరివృక్షదేహమంటూన భావించి చూచి
తేను పరబ్రహ్మము భరతుడు ముక్త్యాలగొడుగువట్టి కొలువాగ నర
సామిగిల్లు కరములూగాగ పీఠితో శత్రుఘ్నూడు సుట్టి వినర
నీతాదేవి రామునితొలపైన చెలగగ హనుమంతుడు రామునిపాదభ
క్తివాత్తగ శౌనకాదిమునులు రాముని నన్నుతిశామంగ శుంబురూడు
నారదూడు గానముకామంగ రంభ పూర్వశి శువకామణు నాట్యమా

డంగఅక్షియమైన దీపారాధన వక్షివాహనులకు లక్ష్మీదేవివచ్చి అర్ఘ్య
పుడగమియ్యం, పంచసాత్రితోను పంచామృతమూలు బ్రహ్మవచ్చు
శ్రీరాము నభిషేకం చెయ్యగా క్షీరాడధిమధుఘృతకర్కర అభిషేకం
చేయుదురు, గంధకస్తూరి పూర్వ వర్షిరు జలకంబునేయుదురు దివ్య
వస్త్రాలపునుదెచ్చి రామ తలనొత్తిరి నవ్వుమోము కస్తూరినామం
నాకులయించిపి కవకాసీకాంబ్రీకట్టె కానల్యరామునికి జనకజోటి
మన్మథేజోరామునికి బ్రహ్మనంపిన వైజయంతివనమాలిక పేర్లురాము
నికి నమ్మరగా! ఆణిమత్త్యాలపరులు రాముని ప్రాకటముగ రత్నకీ
టం వహ్నిభిరామునికి! మకరరుండలములకాంతి మణులు రామునకీ
ముద్దుగుల్క కరములక, ముత్త్యాలపోగులూ, అద్దంపుచెక్కళ్ళుగ
లపు ఆయోధ్యరాములకు సంపెంగ మొగ్గతీరు ఆందపునాగకము కలు
మురేకులపోలువాని నేత్రీపంక్తియు, యెంచిన సిరిసినిల్లు కన్పించులు
నవరత్న హేమసింహాసనంబు రామునికి! ముత్త్యాలమేనుచంద్రమో
హనరాముని నవరత్నసింహాసనమీద కూర్చుండిరి, దళదిక్కులందు!
దేవదుందుభులుమోయి! సీతారాములవైవి కురిసె ఘనవర్షాలు!
వారితమ్మల రామునిపాదం పూజింతు! మల్లెపూవుల నారాయణు
నఖములు పూజింతు! పొన్నపూవుల మాధవరాయుని పూర్వలు
పూజింతు! గన్నెరుపూవులు గోవిందరామునికి జంఘలు పూజింతు!
ముగలీపూవుల విష్ణురాముని పిరునులు పూజింతు! రామమానసపూజ
భునితో రమణులు పాడినా! కామివా ములిచ్చి పోతు కానల్య
తగయుడు!

రామమానసపూజ—సామంతము.

ప్రయాగధవల్లం (వేదాంతము)

గ్రంథప్రయాగవల్లం కాచిరి హర్షముతోనూ చక్కగపాగి
 దండప్రమాణంబులునమర్చింది పెక్కుజన్మములుయెత్తి యెక్కువైన
 భాగ్యములు చక్కఁగ భాగీరథిల్లిని నేబాడగంటి జన్మపావనతాయెచు
 భాగీరథీనర్పించినమాత్రము ఆశయంబగు పుణ్యములు అమరపరిమా
 కొనగూ కంటిని త్రినేత్రీభాగీరథికంటిని నరన్వతి యడునూ కంటిని
 బిందు మాధవుల కన్నులపండువుగాను వింటిని భాగీరథి వైభవములు
 వైకుంఠములోనా నసుపుకుంకుమకాటుక బరిచెదద్రవ్యములూ పద్మా
 త్మలు పూజితును భాగీరథిదేవ్య మాసాత్మలు చీరలు, రనికలు
 ఘుమ్మను గంధపుష్పములూ కొమ్మోడి కాశకసుమ్మి భాగీరథివృ
 త్తకొమ్మ మేలైనదూషామలు వొడితో ధరియించి మోక్షయోగన
 త్రినేత్రీరాదమ్మలు నీనిందికాళిందునిచుర్దనమిరకడుర్ధ్వములో యోనునూ
 కమలాదును జేసెను దళాశ్వమేన యాగములు ఆహార యాగోలకకు
 పడచుర దక్షిణాంబుదనుచూ ఆలివేలులు గూడుకొని అందరు కదలు
 చునూ మదరికి తూర్పుదిక్కున కాళివల్లం అనగా వణికి పడచుర
 దిక్కున ప్రయాగవల్లం అనగా తరుణి దక్షిణదిక్కున రామేశ్వర
 వల్లం అనగా యువిదని ఉత్తరదిక్కున కాళీవల్లంబుగా అనినానిగు
 వల్లంబులు ఆమరించెను కనుబజాడు ప్రదమ్మ నేలెంది ప్రయాగ
 స్నానంజేసి నీరుము చుచుదెంచి భాగీరథి స్నానమునకూ తుండరగిరి
 ధరను గొనియాడుచు మహాదేవుల బాగడుచునూ పొందుగదివ్యనిమా
 వతుండుకొని సార్వంబులతోనూ, అందఱులు నల్లకీలు అందఱునందఱము
 లనూ పొందుగకొల్లలిల్లనందడితో నచువగనూ ఆశ్వయుగజములు
 ఆచుగిన లొటిపిటలూ విశ్వమ్మలో చనుదెంచి రక్షణమ్మగ కాళి కిరి
 కాళివల్లంనాలో స్థిరముగ ప్రవేశించి గంగాస్నానంజేసి కాళీవతిని
 ఊణికిరికస్నానంజేసి, తుంగభద్రాదుని పూజించి విశ్వవాధుని నీనింది
 నిండినగేడుతో గణపతి పూజించి భాగీరథివడుచును అందఱుగలహరి
 శ్చంద్రస్థంబంగట్టి పావమ్ములు కాడువలెననచ చకోశం దిరిగిరినిమ్మ
 తురికనయొక్క శ్రీమూర్తులకెదురుగ నిలిచినట్లుజల్లును ప్రజలునర

గుణగణితేతింది వనవృక్షము ద్వారా, వనభోజనములు బెట్టి వైతరణి
 గోదాగంధైభవము సేయుచునూ, వేదజంత్రములతోనూ, తీర్థవిధ
 వీటావృ బెట్టియారాధనచేసి, గదాదరు సేవింపకడలించిరి, జగన్నాథముకు
 ద్వంద్విరి పుణ్యోత్తము, రాశోజగన్నాథనుమా మురియుచు తమకా
 వహ్నియూవుల. బెట్టుకొని, గోరించుని కాడుడు కడలిగి గోదావరిదరి,
 గోదావరిన్నానంజేసి, యుదకంకొప్పెర్లవట్టి. గోదానంబులు భూదా
 నంబులు తోమిరవ్వకేసి నవ్వుసాగంబులకు నరభిషేక జేరి స్నాన
 మ్ములుచేసి సిద్ధులమతముల చిత్రిముజూది, సిద్ధకైలానంబు దుద్ధిలిదల
 పోయుచును, త్తేతపుసోమ్యములండి, నవనమలు సేపించే. తిరుమల
 రొండకు జని వేకటేశునిజూది, తిరువేరు తిరుమంజునములు, దేవాల
 రాములజూది, కాళహస్తికిజని కాలహస్తి ఈశ్వరుజూది, కుంభ
 కోణముకు కామే జని కుంభేశునిజూది కావేరితిరం జని స్నానం చేసి
 కావేరి రంగని సేపించి, రంజలుచు రామేశ్వరమునకుతథనముతోజనిరి
 దశరథరాముడు పొనగ, కట్టిన సేతువలొనూ ధనహ్మిటితోస్నానం
 చేసి, సేతుయాధవుడు రామలింగడికి, నామసుత్రములతోనూ, గంగ
 యుదకము అభిషేకముజేసి పిండివంటలూ, నేనిసేతులు పాయహన్న
 ములలో దండిగ రాజాన్నంబులు తమరంతా నమర్చి(తూ) జేజే శం
 కరువాని, ఓభక్తరాణి యని వచ్చి మధురాపురమునకూ మధురా
 పురమునకు జేరి వివాహజేరి సేపించి, పొగడుచు యాశ్వరణి కరిశించే
 కాచీపురమునకు జని యా కామాక్షమ్మను జూడి, శ్రీకైలంబునకు
 జని మిల్లిభార్గవ ప్రాంతరాంబల పూజించి దక్ష రాటికకు జని భీమేశ్వ
 రుని, చూడకాంబనుజూది పీఠికాపురికితని యూపాదగయ స్నానంబు
 చేసి కుక్కుటేశ్వరుడుకు: తిమాధవుజూది రామేశ్వరలక్ష్మికి సమన్వ
 రించి బెజనాడతే కనకదుర్గలలిసేపించి, నవయాలిలు పూర్తిజేసుకు
 మరలి నంతోషముగాను యిండ్లాచేరి బంధువులు విశాలాహితులూ
 గూడుకొని కాలభైరవుని నంతర్పణచేసి—గంగ పూజ చేసి కాళా
 భబంత్రీలు కాళాశోక్కుతో గంగాని: యోగంబుచేసి సుఖముగా నుం
 దిరి సుందరాంగు లేల కాడుగ యూపాట పాడిక యింతల నల్లా వర
 మేశ్వరు దిచ్చుచు కైతల్యవదని నంతోషముతోనూ!

నుభద్రసారే

చిత్రంపుపాంకోభ్యురత్నబాగదట్లూ అర్జునుమదోడగనెలవడక
 టిండో, నడుమనాలుగుగుడిశలూనపరత్త నేతాతలాపుదిక్కునా తాను
 రానేత్రా, కాళ్ళకడ దిక్కునాలక మొండిన తాపట్టిమంచక పరుపు
 పెక్కిములు పెట్టినపానుమీద పవళించె వద్యకాథూలు అడిగోసోడి
 గొలడకత్రైరేలనున్నంపుకామేల చుట్టిత్యునేలా అన్న పార్థకు నవ్వి
 అరివేట్ల నెనూపున్నమ్మవాడై గొట్టువంచుకుని అల్లుడారమ్మని పిల్చిరే
 మీవాళ్ళు నుమువాడై నాను గారెలొందుకని కాముడారమ్మని పిల్చిరే
 మీవాళ్ళు, మావాళ్ళు పేదవాళ్ళు మా కేరిగలదు పెట్టగల పెద్దింట
 పెళ్ళాడితేను. అచ్చట ముచ్చట లన్నియు జరుగు అరివతల్లూలు విని
 గుడ్డైచేసి, యిడమమీనందున్వి పాంకోభ్యుమొత్తి పాంకోభ్యుతోదగ్గి
 వక్కునా నవ్వు గోలుగోలూను గోడపై కొరిగి వంటినొమ్ములు దీసిరి
 భరణిలోనుంది, మావివబట్టకట్టి నుడుగులులిప్పి, మువ్వలా ముద్దగ్గి
 చంక చెట్టుకుని, గంటలా బాలున్న చెట్టుబట్టుకుని, పెళ్ళియ నుభద్ర అన్న
 వాడలకు, వాళ్ళవారన్న నిద్రకలువించె, అంతకిపురిశున్న వదిసె
 యెదురుగావచ్చి, అవిడ్డజూచి అరిజాలినొంది, నిద్రలోకున్నాత్ర నీల
 వల్లంద నీచెల్లెలువచ్చింది నిద్రలేవయ్యా, నాముద్దు చెల్లెనా యేను
 నుభద్ర యేనుగులువుండక, గుర్రాలుండంగ, హోదాలు వుండంగా
 వల్లకీండంగా, బంటులూవుండంగ, బానిసలుండంగ, కాలినడకలతోను
 వంగరిగనీవువడవడివచ్చుటసవరిగడ్డమేనూ పున్నమ్మవాడై నా బూరు
 లొందుకొని పుణ్యందారవ్మానిపిల్చిరేమీవాళ్ళు అమావాన్యకాడైతా
 అట్లువంచుకొని, అల్లుడారమ్మని పిల్చిరే మీవాళ్ళు కనుమనాడైనాను
 గారెలొందుకొని కాముడారమ్మని పిల్చిరే మీవాళ్ళు పుల్లనిదపుల
 మాటలాడిపురిశుమావన్న గుడ్డైరగాచేసి పాదాలదన్న పాదలు
 చూపన్తి అన్నమీకడకు చెల్లెను నోదాల్పు చేరంగాదీసి కంటకడితె
 ట్టుకుమీ కాంతరసీత్రాదండెమావవుద్దా కొత్తచీరాలు యిడుగోసె

చెల్లెలా నీకు ఆభరణమహా పెట్టిలో వున్నాయి వట్టుచీరాలు |యెచె|
 అనిపాడెది| గూట్టా వినొన్నావి గుండుగిన్నెలూ |యెచె| అటుకమీద
 నున్నాయి అంచువించెలూ |యెచె| భరిణెలలో నున్నాయివలకముల
 పేర్లు |యెచె| చిన్నింటిచిన్నవదిన పోయినచ్చెదను, పోయిమీఅత్తింట
 బుద్ధిలిగినగుండు|సావిత్రీపున్నాయి కావిడిపెట్టెలు |యెచె| రత్నాణ
 కోళ్ళవట్టుకుంచము ముత్యాల జాలార వచ్చాలవోమతెర |యెచె|
 వారంపుసాములు ముందనవనముననుండె|యెచె| లోపలమాభామాలు
 బానిసలయండగా, |యెచె| ఆచుచు విష్ణువునుచ్చి నతులకద కంపె,
 పెనయింటిపెనవదిన పోయినచ్చెదను పోయి మీఅత్తింట బుద్ధిలిగుండు
 చిన్నింటిచినవదిన పోయినచ్చెదను పోయిమీఅత్తింట బుద్ధిలిగుండు
 మురిపెంపుమాద్దవదిన పోయినచ్చెదనూ పోయి ~~కోడు~~ గని యెత్తు
 కొనిరమ్మ బుద్ధిలబుద్ధివదినా పోయినచ్చెదనూ ముద్దులా పుత్తున్న
 యెత్తుకొనిరమ్మ చిన్నారివదెన పోయినచ్చెదను చిత్రాంగి బాలాని
 యెత్తుకొనిరమ్మ పొన్నారిమావదిన పోయినచ్చెదనూ ములూనిరుచుకు
 పొమ్మ యోమాద్దగుమ్మా యెండేధాల్యంబు యెత్తుకొనిపొమ్మ వండి
 వంటకము యెత్తుకొనిపొమ్మ కాళ్ళచుట్టలకోడు దీసికొనిపొమ్మ కట్టు
 కొనుబట్టవకటిమంచకుము అనిన గునగులూడి అతివదుఃఖించి అన్న
 రో వింటినా అలిమాటలను కొన్న బానిసయంటె కొడువేమి మనమా
 మన అమ్మ కొన్నాది మాయమంధరము, వదవేనో సుభద్రా బంపి
 వత్తును వల్లకి యెక్కించి వరమాత్మ్య డవుడూ, నవరత్నాభరణాలు
 వట్టికుంచములు ఆవులూ ఆళ్ళలూ మేలందలాములు కాసాలు బాని
 సలు కళ్ళవీణిన్నియును కామకలగాయిచ్చి కమలాక్షుడంపె సిరిసంప
 డలా గలిగి సిగ్గమునుండు చెర్లుకుడు సుభద్రామెలమిలో నుండె భరణి
 లోగలయెట్టి దంపతూరింప పాటపాడినవిన్న బ్రబలులయియుండు

సుభద్రసారె సంపూర్ణము

అధికార భారవాహ ప్రారంభః

అవకాశమును వ్యవహరించునాఁ యి) నంగల వ్యాకర్తమును
 అవకాశమును వ్యవహరించునాఁ యి) నంగల వ్యాకర్తమును
 అవకాశమును వ్యవహరించునాఁ యి) నంగల వ్యాకర్తమును

భాగవతాదికావ్యరంధ్ర వాల్మీకిపురాణమహానాటకంకయాల్లి తార్కనా
 నాటకం, ద్వితీయం, కాలకాలమంబువాక్కుచక్రమాలిమతరం కాళికాపు
 తార్కనా-ధ కాలకాల రంధ్రం.

మూలదండపాతదండపాతే మాషికారణం త్యామకాను మాషి
 తదంతరీయమీరాను. మంభీమదిక్రమం ప్రభునిచితి) తాండవపియం-కా
 తంతి ముక్తిదే. తిక శ్రవశస్త్రచారుగ్రహంభక్త తత్సంస్థితభవతి
 త తాతని గ్రహంభిక్త తస్య నో బ్రహ్మ హే మింగిరి పత్క-టిక-కా

[illegible]

అందుచేత ఇట్లుగా భావించి రామచంద్రాచార్యులకు నిత్యమద్వితీయమిష్ట
భావములను తెలుపుచున్నవర్తమానములను రాశిచంద్రునిగ్రాహణము-రాశి
చంద్రునిగ్రాహణమునుబట్టి సూర్యునిగ్రాహణమునుబట్టి సూర్యునిగ్రాహణము
చంద్రునిగ్రాహణమునుబట్టి సూర్యునిగ్రాహణమునుబట్టి సూర్యునిగ్రాహణము

అందుచేతనే మహానాథుని కీర్తి ప్రాప్తికి గాఢ సహకారమును నిచ్చినాడని భావించవచ్చును. ఇది మహానాథుని కీర్తి ప్రాప్తికి గాఢ సహకారమును నిచ్చినాడని భావించవచ్చును. ఇది మహానాథుని కీర్తి ప్రాప్తికి గాఢ సహకారమును నిచ్చినాడని భావించవచ్చును.

[illegible]

శ్రీ రఘు

శ్రీ వెంకటేశ్వర స్వామినే నమః

అంక యాగము

శ్రీరామ రఘుపతి సీతనుబిలపించుకొని కోరివేగము నడువగా
 తల్లిని పిలుచుకొని తమ్ముణ్ణిపిలుచుకొని తాను యిట్లని పలికెను
 అమ్మ మన బతుకులు అడవిలో తపసులూ ఆ రామునిన్నువింటే
 పదునాలుగుయేండ్లు తమ్మునితోగూడి తగుమోక్షమని బలికెనూ
 అన్ననిన్నెడ బాసి అరక్షణముతాళము మీవెంట వత్తుననను
 కుంటివాడో మగడు గుడ్డివాడో భర్తకువృద్ధైనానుగానీ
 పతినివిడిచి తల్లినుతులివెంటావస్తే లోకులేమందురమ్మా
 లోకదూషణనివు చాలపొందేవుతల్లి తగదు యిట్లనిపలికెను
 ముదిడుగా శ్రీరాము వెనుకను లక్ష్మణుడు వనములకు పయనమయిరే
 తన వెనుక తమ్ముణ్ణి తాతిరిగిచూచి యో తమ్ముడాయని పిలిచెను
 ఒప్పుగా నూమ్మితి వొప్పులేకులమీద కొలువు దీర్చుండగాను
 మాయన్న మావడినె పదునాలుగుయేండ్లు వనము | పవేళమునూ
 వారివెంట నేను తల్లి వెళ్ళుతాను దీవెనలు యివ్వవమ్మా
 శ్రీరాములు తండ్రిగా సీతమ్మతల్లిగా భావించు లక్ష్మణ
 ప్రొద్దుప్రొద్దున లేచి వదినె పాదమ్ములకు దండమయినా బెట్టుమీ
 తోటలపండ్లన్ని దొన్నెలు బెట్టుకొని మీదుగా దెచ్చియిమ్మీ
 పదునాలుగేండ్లు తల్లిపోయినమీరు కలయరమ్మని పలికెను
 దీవెనలు అందుకొని అప్పుడూ లక్ష్మణుని అతివేగిరము వెడలెను
 ముందుగా శ్రీరాము వెనుక లక్ష్మణుడు వనమునకు వైసమయిరి
 తన వెనుక తమ్ముని తాతిరిగిచూచి యో తమ్ముడాయని పిలిచెను
 ఒప్పుగా సీతార్య యిమ్మీతొలోకా వొకనూలు బెప్పిరమ్మీ
 తమ్ముడు లక్ష్మణుని అతివేగిరమ్మనా యతివనగరివచ్చెను
 తమ్ముడు యిమ్మీకా జాలారింట్లో భోజనము లాడితివును
 పదియేండ్లు కావే మునుకువచ్చెను ముందర నిలుచుంటివును

పెద్దదానవునీవు బుద్ధిశాలివిగనుక యిందిరోవిను మానెను
 మాయన్న మావదినె పదునాలుగుయేండ్లు వనప్రవేశమనెను
 వారివెంటానెను కొలువపోతాను వనితరో వినుమానెను
 మిమ్ముబాసి నేను యెట్లుతాహూదును మీ వెంటవత్తుననెను
 నిలువవూ ప్రాణాలు నిజమునుమీ నా మాటనమ్ముము మున్నూటికి
 బావనడచినమార్గాన నడువరాదందురూ యేలాగు వేగింతును
 బావమాటధ్వని భూమిపయినరాదు యేలాగు వేగింతును
 కాంతరో నీ వింత శోకింపనేటిజే నాకు వెళ్ళతీరమా
 పచ్చనిపోకలూ పండు తెల్లగురూ గాలించునా సున్నమూ
 పట్టుమని ఊర్చితా దోసిటువోసెను ఏడుగురులే వ్రాసెను
 అప్పుడు లక్ష్మన్న అతివన జూచితా అన్నవద్దకువెళ్ళెను
 అప్పుడు ఊర్చితాదేవి వచ్చినదాక నొక్కవలెము పట్టుండెను
 నిడవారముమాని వాస్తుల ఆ దేవి పవళించి తానుండెను
 వీవునా నెమలివురి కనువులే మొలచెను నెత్తినెరురూ బోడెలు
 గడ్డాన కేదంగిగూళ్ళు బెట్టుచును చంకవెరురూ బోడెలు
 గుండెవిూచునే గూళ్ళు బెట్టుచును నొకతెల్ల వుట్టబట్ట
 అంతట వూర్చితాదేవి వచ్చినదాక నొక్కమానుయై యుండెను
 అప్పుడు లక్ష్మన్న అతివేగిరమ్మునా అన్నవద్దర కొచ్చెను
 ముందర శ్రీరాము వెనుకను లక్ష్మన్న వనములకు పయనమయిరి
 తనవెనుక తమ్ముని తాతిరిచూచియో లమ్ముడాయని పిలచెను
 ఒప్పుగా మీవదినె జానకీదగ్గం నొకమాట జెప్పిరమ్మీ
 అన్నరో వోయన్న శ్రీరాముచంద్రుడ నా మనవివిముదేవా
 ఆడవాండ్ల దవులకు తోడుకబోయేది నీతికాదని పలికెను
 ఆడవారదవులలో కాళ్ళపొకభుగా వస్త్రము రాసువన్నా
 ఆ పలుకూలువిని రాము దరినేగమున అతివనగరికి వచ్చెను
 చిలుకలు కోవిలా వలుపులుమీరగా చాయపప్పులు మేపుచూ
 ఆ చిలుకలకోవిళ్ళ నలుపారవేసెను తనపనికి నెమరువచ్చె
 పెద్దదానవు సీవు బుద్ధిశాలివి యింతిరో వినుమానెను
 వొనరుగా మీ యత్తమామలను పోషించి అయోధ్యనుండమానే
 మోనుపారినతిగె మానుదప్పినవెనుక మఱియెట్లు నివ్వకలమా
 తమరులేనిదిన్నె యెంతకాలముదాక వెలిగేదియని పలికెను

భరతశత్రుఘ్నులు రాజ్యములేలగా తొత్తువలె లేసిపొండి
 ఆ పలుకుఁబావని రాము డతివేగము వనములకు పయనమాయెను
 వెనుకనూ లక్ష్మన్న నడుమజానకిదేవి వనములకు పయనమయిరి
 తనవెనుక తమ్ముని తాతిరిగించూచెను తమ్ముడాయని పిలిచెను
 పులులు యెలుగులుగలవు గండభేరుండాలు పక్షిలేగలవురన్నా
 అకట్టగొనిమీరు అన్నము లడిగితే నెక్కడ దెత్తుననెను
 పండ్లును ఫలములు దండిగా కలిగించు దేవుడు అన్నమనకూ
 పట్టుచీరెలు మీరు కొరితే తమ్ముడా నేనెక్కడా దెత్తుననెను
 పట్టుచీరెలు మనకు యెలనో వోయన్న నారచీరాలుండగా
 పట్టిమంచము పరుపు కొరితే తమ్ముడా నేనెక్కడా దెత్తుననెను
 పువ్వులాకన్నను పూరిచానుపుగలవు వోఅన్న వగవనే
 కటకటాతమ్ముడా కారణమున ఫలము కట్టులుట్లనిండెను
 చెట్లకాయలుతిని దొన్నెచిట్టత్రాగి వనము తినునలమైతిమీ
 మాంసకృమాయన్న మసిపాతిగట్టినా మనరూపుడగదన్నా
 కొండ్లెలు నరిగినా మంజనమ్మలవారు పర్వతమ్ములుదాటిరి
 చీమలుమారని చిట్టడవిదాటిరి కాకులయినా పారవూ
 శాకుపారని నామస్క్రిందను పక్షశాలము దీప్తిరి
 చిలువనారాయణమ్మ చిలికిరి పొదనడుమ అలికిరి పొదలనడుమా
 గుఱ్ఱమారుళ్ళు భూకతుల నెలుగులూను గున్న చింతిలనీడలు
 పచ్చాకు మామిళ్ళు పండుదలనెలుగులు యేఱెన హెచ్చువనము
 వట్టివెళ్ళతోలు దానపూడినారూ ముత్యాల మంజూరులూ
 నవరత్నజంబులూముత్యమృలతోను పర్వశాలా దీప్తిరి
 యెందాఁ శ్రీరాము వంజగానుందును చెలికత్తెలాదెమ్మనె
 అదికాలమునాడు అది నాకు దెప్పనా అయోధ్యయేనా యది
 కారడవిలోన చెలికత్తెల దమ్మంటే నెక్కడ దెత్తుననెను
 చెలికత్తెలమీరు తేలేకుంటుని మారండి సముద్ర దున్నాడనెను
 చిన్ననాడాదీనా పగడశాలున్నవని తెప్పించుమని పలికెను
 భద్రాల విలిపించి కమ్మలూవ్రాముంచి కాకికావాలా గట్టెను
 ఎగసనే ఆకాకి ఏడు యోడనాల్పొడవు చెఱువుగట్టునవ్రాలెను
 కాపుకాపుమనీ కావనీ గూసెనూ కాకిగర్జన నేసెనూ
 కాకి గర్జనవిని గడగడ వణుచూ సముద్రంబు యెదురువచ్చె

పర్ణశాలలోను నీతతో రాముడు నిద్రలేకా యుండెను
 కౌలునా గట్టెరు కమ్మపతికజూడు పగడశాలా తేవయా
 అప్పుడు సముద్రమూ పగడాలదెచ్చి కాకికాలికి గట్టెనూ
 ఎగరనే యాకాకి యేడుయోజనాల్ పొడవు పర్ణశాలకు వ్రాలెను
 పతియును సతియును యిద్దరూ ఒక్కటై పగడశాలందుకొనిరి
 నిలుచున్నచోటికి కూర్చున్నచోటికి నీ వుండుమని పలికిరి
 పండ్లును ఫలములు దెచ్చుచు లక్ష్మణుడు పదిలాన యిచ్చుచుండు
 ఇద్దరిలా నొకరయిన తినమని ఒకవండు చేతిలో పెట్టరయిరి
 పులుగువులుగునుజూచి మృగములాజూచెను తిన్నేలక్షమన్నా
 ఆకాశవీధులా గాలివానా తిసికు వశముగా కాబోయెను
 వశపడక లక్ష్మణు వాగ్నిలేకాతాను మ్రూనుదగ్గర జేరెనూ
 చుప్పనాతికొడుకు చక్రభూపాలుడయి ఒక మానుదగ్గర జేరెనూ
 వానికిచంద్రుడు వాని తపములుమెచ్చి ఆయురంబులు యిచ్చెను
 ఇస్తివా గోపన్న తెమ్మని లక్ష్మణు దోసిలయినా బట్టెను
 కత్తిపమునతాను చూచుకుందామని మ్రానంట డెగ వేసేను
 నెత్తురు పారెను వరదలైపారగా నాలుకాలిన గట్టెను
 కటకటా యిదియెంత కర్మమొచ్చిందని కాకచేసుక అపలెచు
 మాయన్నవింటేను యేమిబాధవచ్చునని పర్ణశాలకు వచ్చెను
 ఏదారిపొయిన తమ్ముడు యీకత్తియేమకకుబోకుమనెను
 తమ్ముడా యీకత్తి యేమరకబోకుమీ ముందు కాల్యలున్నవి
 నేడు దొంతులు నెత్తిప బెట్టుకొని చుప్పనాతిచుక గోడపట్టులా
 కొడుకుదగ్గరజేరి దగ్గిరుడుచుకొని తాను కొంచపోయేడచుచూడు
 వానిదగ్గరనున్న శిశుబాలురెబోయి వాని నలితో జెప్పిరి
 కారడవిలోలా నీ కొడుకు నెవ్వరో జోగివాడూ జరిపెను
 ఆ చేడుదొంతులూ అయిపారవేసెను పండ్లుఫలపట గొళికను
 కొడుకు జరిపినవాని కొన్నాళ్ళకయినాను కూర్చుబోయెదనా
 కాంతకాచీకె నడుమన గట్టెను చెంగల్వసీలుగంటూ
 చిన్నదీ తననుదుట పడకనురీతేళి సాగసక్క గీర్చెను
 వప్పుడు చుప్పనాతివేగిరమ్మనా మ్రూనుదగ్గర కొచ్చెను
 సత్తారుగా తన్ను సంహారముజేసితే కాపురముజేతు ననెను

మాయన్న దగ్గరకువెళ్ళి సెలవడిగిరమ్ము నా పర్ణశాలకు వచ్చెను
 అప్పుడు చుప్పనా తలివేగిరమ్మునా పర్ణశాలకు వచ్చెను
 సత్తారుగానన్ను సంహారముజేసితే కాపురముజేతు ననెను
 చేతిపగడసాల విడిచెనే శ్రీరాము తప్పకా తానుజూచె
 తగునయా శ్రీరామలక్ష్మన్నకు శ్రీజానకయినా పలికెను
 తనసతి పలుకులకు అప్పుడూ శ్రీరాము తలయయిన వంచుకొనెను
 ఇంటిపూరిదీసి యిటుమళ్ళుమనుచును వీవునా వ్రాలువ్రాసే
 అప్పుడు చుప్పనా తలివేగిరమ్మునా వ్రాసుదగ్గరకొచ్చెను
 వీవునా మీయన్న వ్రాలయిన వ్రాసెను చదువుకుందువు రావయా
 వీవువ్రాలుజూచి యిటుమళ్ళు మనుచును మంగరా నొడిసిపట్టే
 ఆకుళ్ళిమంగలి కత్తులున్ను తాను పదిలముగ తీసికొనెను
 ముక్కుచెవులగోసి చేతులోబెట్టెను చెప్పకొని పలికెను
 దిక్కుగలచోటులో తిరుణిరో నీకుంటి అక్కడికి పొమ్మనెను
 ఆక్షణము సభలోను అక్షయములలోను రావణుడు కొలువుండగా
 అసురులు రావణుడు జూదములాడగా అంతట నిలుచుండెను
 నీ సిగ్గు యెవ్వడి పుచ్చుకున్నావాడు నీముక్కు గోసినాడు
 కాంతిరోబెప్పవే కడువేగిరమ్మునా యుద్ధమానకు బోయెదను
 అనియిట్లు రావణుడు యడుగగా చుప్పనాతన్నరో వినుమానెను
 మండోదరికన్న మహాచక్రనికన్య లోకానలేదురన్నా
 ఇందరస్థిలలో వెడకిజూచినగాని అటువంటి కన్యలేదు
 ప్రొద్దున్నెపోదురూ మాపటికివత్తురూ మరిదిక్కులేదురన్నా
 వీవిధంబునైన వానిసతిని నీవు తెచ్చుకొమ్మని పలికెనూ
 లెండయ్య చాలురా భమిడయ్య వేడియె మారీచుతావచ్చెను
 నన్నుబంపుమిదేవ నేనోయి వీరెను దెత్తునువేగమే
 నీవుబోయి ముందరా ఆకుతూయుంచుమా నేపోయి వానిదెత్తు
 లెండయ్య చాలురా భమిడయ్య లేడియై పర్ణశాలలో ఆడెను
 ఆ మృగమునుజూచి పట్టితెమ్మనిపలికి తానేమొక్కెను
 ఆ మృగమును తనకుపట్టి యివ్వాకుంటే తనప్రాణములు యుండవు
 ఆ మరమ్మగానిని అరచితే రావని వద్దని పలికెనపుడు
 ఆ మృగమ్మును తనకుపట్టి యివ్వాకుంటే తనప్రాణమే యుండదూ
 విల్లుసంబులుదొడిగి ఈటలు దీసుకొని మృగమువేటకు వెళ్ళెను

గుంటలకు గ్రంథేను మెట్టలకు యెగసేను కారడవికే తీసెను
 అప్పుడు శ్రీరాము లుగ్గోపమునూ అగ్నిబాణము వేసెను
 హాసీతాదేవి హాఠక్షణా యనుచు బలుకుచు తన ప్రాణములు విడిచెను
 హాఠక్షణా యనుచు నాలేడి యప్పుడు తన ప్రాణములు విడిచెను
 అన్నన్న లక్ష్యణా అడవిలో మీయన్న కతిభార మయ్యెనయ్యా
 అడవిలో మాయన్న కతిభార మయితేను చుక్కలే సిక్కటిల్లా
 చుక్కలు సిక్కటిల్లు నూర్చును వణకును సగలెల్ల రాత్రి యగును
 ఇహములు యింకును జగములు చెడిపోను రాఘవుల కాపదేలా
 తమ్ములు కారియా అన్నలు చస్తెను కాపురమ్ములు జేసెను
 పట్టమంతాలాగి భరతుడు పంపించె సరణ్యవాసములకూ
 రాజ్య మతడు గోనె సను నీవు గోనుట యద నీకు న్యాయమానా
 చేను దున్నినవెనుక చేనువెంటబడి వీను చేనాని కామదానె
 తాటకుమంటనలె పలికెను లక్ష్యన్న యేడుగిరు బేప్రాసెను
 ఎంతవని నీకున్న ఆమ్మకో నీవయిన యాగిరులు దాటవ్వు
 అని చెప్పి లక్ష్యన్న యేగెకే తన అన్న వెళ్ళినా జాడబట్టి
 అగ్గంబు ముంతకు వుగ్గంబు లెట్టుకొని వచ్చెత్తిముట్టుక
 పెదవులు దడవుచు పేదబ్రాహ్మణుడువలె వారిభీతులు అశిగను
 కటకటా యదియెంత కన్నె మొచ్చిందని పంపునోసెట తెల్లను
 పాపిష్టి రావణుండు పదితలలు చూడలే పడిమూర్తి తాడోయెను
 ఉదయశూలము దెచ్చి గడ్డపెట్లగొంది దళమున్న బెట్టుకొనెను
 నవ్వుచు వాడునునాల్గు యోజనాల్ పొడవు నీత నెక్కుకపోయెను
 నవ్వుచు వాడును నాల్గుయోజనాల్ పొడవు నాతి నెక్కుకపోయెను
 సగముదూరము బోవనప్పుడు జానకీ మూర్ఖులయినా దలిసెను
 గోడుమని ఘోషించుచును నీత లంక కే చేరివెళ్ళి
 శ్రీరాములాదేవి నీతి చెరవెళ్ళెనని సిరి విన్న వించలేదా
 మున్నూటకవది నోములు నోచితి విష్ణుగాంతా నోచితి
 సంధ్యాల వెన్నెలా జ్యోతి గావించుకొని వడిగట్టుచూ నోచితి
 అడరానిమాట లాడితిని లక్ష్మణుని ఆదోషమే తగిలెనూ
 అని నీత దుఃఖిస్తు రావణునితోకూడ లంక కే చేరవెళ్ళెను
 అప్పుడు లక్ష్మణుడు అతివేగిరమునా అన్నవద్దకు వచ్చెను
 ఏమోయి లక్ష్యణా నీత విడిచిపెట్టి యాలాగు వచ్చినావు

మాయామృగంబులు మరియుడవిలోపలా వొంటిగా విడిచొస్తవి
 అపశకునములు అడవిలోపలనాకు పెక్కులూ గానవచ్చె
 లక్ష్మ్యబెట్టక యను తమ్మునితోడను పర్ణశాలకు వచ్చిరి
 చిలుకశాలాలన్ని చిన్నబోయున్నావి వనిత లేదుర లక్ష్మణా
 పగడశాలాలన్ని చిన్నబోయునానవి పగతి లేదుర తమ్ముడా
 పగతి నొక్కతె విడచి యేలాగు వడిస్తవి పర్వతముల నడిమికి
 పర్ణశాలావిడచి యేలాగువస్తవి పర్వతముల నడిమికి
 పర్ణశాలా విడిచి వెళ్ళకా పదిలాన యుండుమంటిని లక్ష్మణా
 అన్న మీరు మళ్ళిరాకుండగా నీత అంపగానే వచ్చితి
 ఆడవారిమాట అసురబుద్ధనుచునే వినవద్దు రాఘవంబె
 మృగమునంటె నీవు వేటకు పోగానే నిలనియ్యదు జానకీ
 శ్రీదేవి మాటకు తొలగి తొయ్యాలేక శీఘ్రున విల్లు దెస్తి
 వన్నెచక్కనిలేడి పట్టిదెత్తామని వస్తినోయీ లక్ష్మణా
 అజుడు యెంతటివాడు యెంత విద్యాపరుడు యెంతేసివారలన్న
 అజుడవ్రాసినవ్రాలు తప్పమా యందురూ తొలియేమి జేసినానో
 గంధము కస్తూరికలయ మెఱపులచాయ గాంత బాసకి దేహమూ
 వినవోయి లక్ష్మణా రాజహంసనీరు కలికికోమలి పలుకులు
 ఎండవానలబాడ యెన్నడు యెఱుగాదు యేదేశమునకు వెళ్లెనో
 యెలమితో జం గారు మేడనుండెడినీత యేనీడలా నిలిచెనో
 అన్నహారమునిద్ర గలుగునో గలుగదో ఆకలిబడియుండునో
 అనురునురు మనగాను కల్పవృక్షముక్రింద కామధేవువు జూసెనో
 సురలార మునులార సూర్యచంద్రులార సుదతి నెక్కడ జూపరూ
 తరులార మునులార తామరాకసులార సత్యాంగపక్షులారా
 ధరణీమాకాశమా ధర్మదేవతులారా ధరణీశే చారివెళ్ళే
 అతివ నీతా తనకు నీన్నసౌఖ్యములు ఆరగించాబెట్టెను
 బాలపడుచూపలే బాయదుర తొడలపై బాలనెక్కడ జూతునో
 కీర్తన

ఏమిసేతు సామితి నిన్నేమనండురు ఆరామామణిఏమీయెనో
 అరగ్యామందునా | గుంపుగుంపుతుమ్మెదలు అవిగూడులేమిరా | ఆపంక
 బాక్షి రూమాయెనో అరగ్యామందునా | చిన్నబోయెపర్ణశాలాచీకాట
 మిరా | నెలమిలో మన మిద్దారకూ గూడియున్నవేళను | ఏమి ||

సీతకోసరము మనము చిన్నబోయుండేల సృష్టంత యేలగలమూ
 నట్టేడు సముద్రాల నడుమను వెదకుడము బ్రహ్మతలలే ద్రుంతము
 అక్కడ జానకీ అడలుతూ తానవుడు విలసింపగా దొడిగెను
 అత్తగారీమాటవిని అడోధ్య వెడలితిమి అరణ్యమున కొస్తిమీ
 సారమైనపిండి తేలె లారగించి నారచీరలు గడితిమీ
 కండమూలమ్ములే గంగ కేగూపండ్లు యాభిఘలములు దింటిమీ
 పారుటాకులవిడియం పారుటాకుల పసుపు పారుటాకులపాన్పుపై
 ఏమిచేయుదుతిల్లి యెరుపయిన భూదేవి యెన్నడెరుగని యాడుని
 కైక సంతోషాన కడలేని యాపదలు కరుణించదొ డైవమా
 మాయవేషం న మాయమంతులంబునా మటుమాయ జోగివచ్చె
 పంచరాత్రులు వస్తు వానాలు నిలుపమని పనిమిడిసిలు యడిగెను
 ఆకొన్న తపసికి ఆ పాప రానణును ఆరిగించగా బెట్టిరి
 ఆపాపి రావణుడు పదితిలలుజూపి పిమ్మూర్తి లేవొయితి
 ఆసూలమఃతోను వెల్లుగొనించి రథమఃపలు వెట్టుకొని
 కొండలు కోవెట్టె ధరికి తల్లొగించె ఆకాశమంతి వగళ
 ముక్కొటి దేవతలు చుక్కలు దీప్తులై సూర్యచంద్రులు వగళిరి
 రఘురాములంటె నానైన శేయునువచ్చి రావణుని అంగుకొనెను
 ఓరి రాములదేవి నే వెట్టినదని రథము గొలది న్నెను
 ఎగసిపోయేటివాన్ని యేనుయోజనాల్ పొడవు వలననేతూడునేనెను
 రెక్కలు పట్టుకొని భూమిపై రావణుడు కూలగా తానేసెను
 బాందిలో ప్రాణాలు పోకుండవుండునుని జానకీ దీవించెను
 శ్రీరామచంద్రులకు పేగమె శెప్పామిని జానకీ తాబలికను
 తగడపైలుకొని దాహములు క్షణికి తల్లెడింపును బోయెను
 చేదాలో తొట్లెట్టి చేసితిన్ గ్రోహలు జీవించితలు లేవుగా
 నరమాంస మడయాను లంకసిరిభూతాలు లంకజేల్పులు కలగుగా
 పేగచుక్కవురును వెడలె శృంగారు బంగారుబామ్మ వినుమా
 తిగమెలుపావనును చీకటింటద్దమా విభీషణునిపుత్రి వినుమా
 ఒంటిభూషణాలు సుగ్రీవు పర్యతానవేసి నేను వచ్చితి
 శ్రీరామలక్ష్మణుల కిచ్చునో యివ్వనో ఆ కలురు తెలియదాయె
 జటాయువునకు ప్రాణాలునిలిసి తావచ్చితిని ఆ కలురు తెలియదాయె
 అని సీత చించించి కన్నులు కియ్యగాను ఆ కాంత యిట్లనెను

చందమామ చెల్లెలా శ్రీమహాలక్ష్మీ మన్మథుని తల్లి వినుమా (2)
 వెన్నెలాప్రాద్దుకు వేగబంటు వచ్చు సీతతో చింతించకూ
 అడవులు గడచియు ఆరామలక్ష్మణులు సుగ్రీవు వనమునచ్చి
 హనుమంతుని జూచి ఆరామలక్ష్మణులు సుగ్రీవుని యేలిరి
 వాలిని కూల్చియో తారను గూర్చి యాసుగ్రీవునకు గట్టిరి
 పట్టంబు గట్టుకొని పదిలాన యేలేను అంగదుల జాంబవులకు
 హనుమంతుని బిలిచియో ఆరామచంద్రులు ముదికను చేతికిచ్చె
 బగములు వెదకియో జానకిని చూచియో వేగరమ్మని పలికెను
 అంబుధీ దాటియో అసురుల దాటియో ఆలంక కే వెల్లెను
 వచ్చెనే ఆలంక రవిసోమవీధుల రాజవీధుల జూచెను
 భద్రంపు చావిళ్ళు నిలువయున మేడలు పంచటరుగుల జూచెను
 చిత్తరువు చావిళ్ళు చిరుమల్లెశాలలు లక్కటిల్లె జూచెను
 బప్పయిన అర్రలేదో మల్లెశాలలు లక్కటిల్లె జూచెను
 ఉన్నతావు జూచి మిడ్డటిల్లు జూచి పూరంతి జూచినచ్చె
 రాణుడు యుండెటి రిత్తిమేడల జూచి రాజ్యమంతా జూచెను
 నేరేళ్ళ మారేళ్ళవిప్పలా నీడలా సీత చింతింపుచుండే
 వెళ్ళెనే రావణుడు వెంట నేనుంగులు గుక్రాలు పరగణాలు
 చప్పట్లూ బూరలూ శంఖులూ భోరుగలుగుచు వెళ్ళెనూ
 యేవేళ జూచినా రాముడతని తలచేటివాడ గట్టినతూలనూ
 మీయక్క చెల్లెంద్రు మాయింటి కోడంద్రు మంజోదరీ మొదలుగా
 లంకిణీకి నొడబడక నేత చింతింపకూ రఘురాము దలపక నెను
 వొడబడక యుండుమీ వొకనాటికయినాను యేలమా లంక నీవూ
 మావదిన మారుగా మన్నించి పిలిచేము మాలంక యేలవమ్మా
 అప్పదిక్పాలకులు కష్టపడలేక ఆతెన్లె తలపనయిరి
 అదిమూర్తి ననుచు అరిగర్వపడబోకు ఆతెన్లె తలవ క నెను
 ఆపలుకులూ విని అతివ కోపమ్ము పూరిచెరిను బట్టుక
 అదిమూర్తి నేను అవతారమైనాడు అయోధ్యలో రాముడూ
 పాలనముద్రముమీద భద్రాద్రి శయనమై పవలించిన రాముడూ
 క్షూరులను జూచియు శాపము లిచ్చితె పెళ్ళునా పగులు శిరను
 పల్కివీరను చూచియు పలుమారు పలికితె బసకసుత తానె యనెను
 దనదలు వాటించి గుడ్డ రజసియు వృగముతో బలికెను

ఎల్లుండుబ్రాద్దుకూ అతివకూడాకుంటే మహంకాళిదేవి కనను
 లంకినిజెప్పెను రావణుడు మళ్ళీ యేనుగులు గురాలతో
 చూడవచ్చినవారు తెరువుగాదవలేక అచ్చోటనే నిలచిరి
 రఘురాముడంపినా హనుమంతుడేవచ్చి సీతమ్మను జూచెను
 రామున్ని దలచుచూ రాజ్యాలగోరింది రాములా సీతయవును
 రఘురాముడంపినా ముదికలు దెచ్చెను సీతమ్మ అందవమ్మా
 అందుకొని ముద్రికా అనుమానముదీరు అన్న నీవెవ్వరనెను
 వెనుకటియెన్నడూ అయోధ్య యెరుగవూ యేలాగువ స్తివన్నా
 ఆఫవాలు నాకు గురుతుజూపించితివి అన్న నీపేరుయేమి
 వాలిసుగ్రీవునకు మేవల్లుడనుచు నేను వల్లభుల బంటునమ్మా
 ఆవాయుసుతుడను హనుమంతు నాపేరు సీతమ్మ నమ్మనమ్మా
 వాలినిజంపి మాసుగ్రీవుడేలెను వరుసగల జాంబవులను
 పదిలకు పదికోట్ల పట్టపురాజలూ పట్టభద్రులు యేలీరి
 శ్రీరామలక్ష్మణుల మేమానపోగడని శ్రీఘ్నాన దంకు తెండి
 ఈ లంక చెరగొన్న యారునెలలానుంచి దినమొక్కయేను ఆయె
 దినదినాగండాలు దయ్యాలతోబోరు హనుమన్న జెప్పవయ్యా
 రామున్ని బాసి నే పడలేనవధలూ పడితి నసురులచేతను
 చెప్పరాదోయన్న చెల్లెలాయంటేను చెడ్డమాటలు వుట్టును
 వింటినే సీతమ్మ యీటలై తోచెనే విన్నవేళానుందియు
 రాముడాళ్లలేదు రావణుని దీసుకొని లంకంత గొనిపోదును
 అకలిచేతను అవధలు జడిలివి అన్నమ్మ జెట్టించుమీ
 యెన్నగల మాకోమ్మ బండొక్కటయునాను ఆనతియ్యవె జానకి
 పట్టితెచ్చిన వానిపండ్లు మనకేటికి పదిలాన వెల్లుమన్నా
 ఒక్కపండునాకు సెలవిచ్చితేగాని వెళ్ళలేనే జానకి
 వొక్కపండుతిన యింటికళ్ళాలేవు చల్లగా వెళ్ళుమన్నా
 యినుపగుడ్డిని విత్తిముప్పిపండు అంటరాని గరళమా
 ఓపలేను నేను వోర్పలేమూ మనము వొక్కపండే కోసుకో
 పాష్టాంగదండ సమస్కారములు కేసెనూ వృక్షములవయువు తిరిగే
 నిమ్మపండ్లు దిబ్బ దానిమ్మ పనసలూ బండభిర్జూరఫలముల్
 కొమ్మ కొమ్మకు కోటిరాసులుయూండగా గోలుపోయిరి తోటకు
 కొల్లరావణంక కోటికొల్లలాసు కొట్టుమనె నా లంకిని

వనముచుట్టూరిగి వనమలోలికొచ్చి నొక దెబ్బతీసెను
 ఉరికిరి రాక్షసులు వురివేగముతోను కెవ్వనా కేకవేసె
 అదికోతిగాదయా అలవిగా దెవ్వనికి అహంకార పురుషుడేమో
 అవతారపురుషుడో అతడెవ్వడో కాని అలవి దెవ్వనికి
 సెలవియ్యదేవరా లంకిణిజంపెను లంకజొచ్చె నెవ్వడో
 సామంతమునస్త్రులు యమదర్శిమంత్రులు ధరనున్న యోగులను
 చుట్టుప్రక్కలవారు చూచెయిరమ్మనచూచి పారిపోయిరి
 వచ్చివచ్చినట్టి అక్షయకుమారున్ని కాలుతాపున జంపెను
 అమాటపంటూసే రావణుడు లేచొచ్చి కొల్వులో గోపించెనూ
 ఉక్కుగుండారమ్మి ఉరవరానిపిడుగు ఉదరకా మంటమ్మా
 జగతుండారమ్మి జాంబవులదుర్గివి జాంబవులనేవరమ్మా
 శుడుగుల నాయకులు అందరూ గూడుకా నింద్రజిత్తువెంటనూ
 తిప్పట్లు బూరిలు తారలు శంఖలూ భోరుగొలుపుచు వెళ్ళెనూ
 మదపుటేనుగుచేత పట్టితిమనుచునూ పట్టయా దరలివచ్చే
 బలముచూతామని పట్టుబడు వానుమంతు పట్టపూధరులచేత
 ఏనూరు జంఝణి యేకగొలుసులుచేసి కట్టిరే స్థంభానికి
 కొట్టరా నిన్ననే గట్టిగాజెప్పరా కోతి నీ వెవ్వడరా
 ఏదేశమీపురా ఏలాగువచ్చేవు ఏమనముదములుదాటి
 బాటకను యెంతరా తోటకాలువకలిసి సంగజావ సివి
 హరిహర బ్రహ్మదు ముక్కంటి యీశ్వరులు అందు నీ వెవ్వడరా
 అదినారాయణుని బంటునూ సేనురా వాసుమాన్న నా పేరురా
 అదిలప్తి నీతి సేలదచ్చినావు అంత్యకాలముగ నీకూ
 చిన్నబుద్ధుమాని సీతారాముకిచ్చి దేవతల చెరలువిడువూ
 పెరుడిమూటాలకు సీతనిచ్చితేను నెవ్వరా లోకులంతా
 వెనచరుడు నీ వెంటిబంటు నాకుంటేను వొక్కడే బంటుకాలు
 మూరురాజ్యమనక మానద్దకొన్నాళ్ళు కొలిచినిలిచేయుండుమా
 రాజ్యంబులో సగము రాజ్యమిస్తూ నీకు నమ్మినావద్దనుండు
 నృపంతి యేలేటి శ్రీరాములాబట్ట నిలువ నెవరితరమురా
 ఇందు యీటెను బలుమైన బల్లెముతా బాణాలు ఫిరంగీలను
 ఉత్తమ యశ్యాలు కొమ్ముటేనుగులును పూరికే పారిపోయె
 తీర్థము సాగినట్లు మూకమూకలుగూడి తిరిగి మర్చిపోయిరి

మైలాడనాడును మఱిమూట వేసుకొని మంటచేత బట్టుక
 ఆమంట జూచింది అడలింది యీకోతి అడుగుతోనే నిలచె
 మైలాడ యీకోతి మంకుమా వెఱచింది మఱితెండి యీకోకలు
 చుట్టి కోకలు తోక వాలమునిండ బాకిబోదునిండను
 తోడనవి నడుగులు తోపుచు చుట్టి తోక మిక్కిలి పెంచునా
 పట్టుచీరలు మంచి వాణీలు గుడ్డలూ పరకాల జలతారులూ
 మేలును మగవారి వాల్చలన్నియుడెచ్చి చమురుముంచీ జుట్టిరి
 ఆపరాధము దేవరా సరిపోయె చీరలు యికవొక్క చీరవేస్తే
 సీతచీరాయని రావణుడు దలచితే చివుకునా తోక ముడిచె
 ముట్టించి వడివడి ముందురాలేలండి మునుపు గొందరి జంపెను
 దిడ్డికాటూడించి ముట్టించి నిలిచితే దిక్కులను పెలుగాలెను
 లంక కాల్చేకొఱకు మూలలంకేగట్టు స్తంభాల కడకొచ్చెను
 మ్రానుమీదనుండి సాము దిప్పితేను నుండిపోయెను పట్లమూ
 రావణుడు తనవద్ద రాక్షసుల బిలిపించి యాలఘువు మ్రాడకోరి
 పట్టి తెచ్చిన శలములు త్తజారేగాన పట్లమంతా గాలెను
 చిత్తరవు చదువులేని మల్లెత్తలను లక్కటిల్లగాను
 వోప్పయిన అర్రలే వోమంచి మేడలూ పంచటిల్లగాలెను
 ఉన్నతావులు గాలె మిద్దెటిండ్లుగాలె స్థారంత గాలిపోయె
 సన్నంపు మేడలూ సన్నంపు మిద్దెలే పంచటరుగులు గాలెను
 రావణుడు యుండేటి రత్నమేడలుగాలె రాజ్యమంతా గాలెను
 దాసీలు కొండరూ కోకలు కట్టుకొని లఘువులోపల కొద్దిరి
 మాదికురాయాల మాటలనివనుచు చేతులెత్తుక మ్రొక్కిరి
 అన్నముచేబట్టి ఆనకనేర్తుమనీ ఆసతి వచ్చెను యప్పడూ
 వెల్లెనే హనుమంతు వేడిచల్లార్చుచుని నిలచె అంబుధి వోడ్డునా
 వేడిమోహానికే యెదుట నిలునారేక దారికేసుక యుండెను
 సంతోషమందున సముక్తుకు నేతెంచి చల్లాచ్చి పొమ్మానెను
 వెళ్ళినే హనుమంతు వేగ చల్లాచ్చుకొని నిలిచె జానకీవద్దను
 అణిముక్కముచెంగు నురిరత్నముమ్మారు మారుబాబులు చెప్పమీ
 దినదినాగండాలు దయ్యాలతో పోరు హనుమంతు శివువయ్యా
 రావణుని జంపెసి రాజ్యమంతా గలిచి సన్నుతోడుక పొమ్మను
 అనవాలందుకొని సంతోషముగ నేడు హనుమంతు దేలెంచెను

సంతోషచిత్తుడయి నదిదాటివెళ్ళెను సుగ్రీవు వనముజొచ్చే
 అవునయ్య కపిరాజ ఆదుగోను సుగ్రీవువచ్చెనే మేనల్లుడు
 మీకు మించినపండ్లు మీయాజ్ఞ లేకుండ హనుమంతు డారగించె
 కోపముతో సుగ్రీవు కోపించిలేచెను కొఱెడవని పలికెను
 ఆజ్ఞదప్పినవాడు అట్లుండవచ్చునా అడిగితే నేనివ్వనా
 వెళ్ళినకార్యాలు జయమాయె కాబోలు వేగమందున వచ్చెను
 రావోయిహనుమన్న రామచంద్రులకును మనవిని వినిపింతువూ
 అడిగినా సేనలను చెప్పకాబోతెను అతిగర్వదానందురూ
 ఇనపగంటాగడలు యిత్తడిచిరుదులూ వీధివీధులయందును
 కంచుగండ్లాగడలు కత్తులంటి పాదలు కొండమ్మన నుండునూ
 మల్లెపూ స్తంభాలు మాణిక్యదీపాలు మాపు రేవును వెలుగును
 ఏవేలకొత్తాలు గస్తుతిరుగుచుండు యేబైలక్షలమూకతో
 లంకలోజొస్తినీ రావణుని జొస్తినీ అక్షయకుమారు జంపితీ
 పట్టుబడ్డాచోట భయమెంతలేదాయె పాణములు యెట్లుండెనో
 అవునయ్య హనుమంత అవునంతవాడవూ అప్పుడా సుగ్రీవుడూ
 అధికసంతోషాన కట్టువర్గములూ యిప్పించెనే రాముడూ
 వారధీగట్టండి సేనలను పిలువండి పోవలెను లంకకిపుడూ
 జాంబవంతుసేనలో విశ్వకర్మడున్నాడు సెలవియ్యవో దేవరా
 వనుగులు గుర్రాలు వెళ్ళలేకున్నవి యేటివంతెన గట్టుకీ
 సముద్రుని కోపించి పగవనిగూడెనని సంధించినా బాణమూ
 అప్పుడూ సముద్రమూ గడగడవణకుచూ మ్రొక్కి ముందరనిలిచెను
 దిక్కు మాకెవ్వరు దీనులకావుకీ పగవని కావుదేవా
 అదుగో సుమర్శమో వారధినియది కోటకొండల మ్రొంగె
 ఆ కొండనూవేగ నీలుగె యందుకొని వారధిని కట్టుమనిరీ
 హిమవంతపర్వతము యింద్రదనీలాచలము విశ్వాస సంచీవిని
 ఘనమైన కైలాస గోవర్ధనగిరి మహామేధు పర్వతాలు
 సేతుసేనలగాదు సిరిసేనకొండలు చేరవేసిరి కొండను
 ఆరణ్యముచుడేసి నారయితిరో యలసిసారో సేనను
 అరచేతికొండలు యటుపారవేయగా లటుముఖము యేలనయ్య
 సంగాతులము మనము సరిబోయె హనుమంతు నీకునాకు భదమా
 పదిలముగ వారధి కట్టుకీ పర్వతములూ చాటుకీ

ఏనుగామడ పొడవు యేకముగ జూచెను యంతసామగ్గుతోను
 వెడల్పువారధికట్ట ఆవిభీషణుడు యన్నతో నిట్లనెను
 సీతబుట్టంగానే లంకచెడుతుందని చిన్నవాడే జెప్పగా
 వారిబంటువచ్చి వనమెల్ల వెళిలించి వనపాలకుల జంపెను
 ముక్కంటి విలువిరది ఆసీత పెండ్లాడి మునుపు జనకుని యింటను
 తాటకను వధియించి చుప్పనాతి ముక్కు చక్కగా మరిచూడవా
 చతుర్భుజములు గలవు రెండు చేతులవాని చేరితీసుకురండినా
 పగవాన్ని నావద్ద పలుమారు బిలిచేవు సభవారు చూడగాను
 పరమాత్ము డిచ్చినా వరము తనకున్నదని పాదమెత్తుక దన్నెను
 తాకొవ్వరావణుడు తన్నునేమోతల్లి తగని మాటలాడెను
 వెగిలేచినవిధి వేళగుణమేమోగాని బ్రహ్మవ్రాసినవ్రాలయా
 కొన్నాళ్ళుకొలలు కొట్లుబడిపోగాను కొడుకు నెందుకు తన్నెరా
 అదివారమునాడు విష్ణుసీత లక్ష్మీ దేవి అతివ చెర విడువమంటే
 కొట్టెనో యాతల్లి కొపించ నేననుచు పొమ్మనుచు పారదోలే
 అని భక్తితోడనే రామచంద్రులును సీలంక కథితౌను
 శరణంటి అయోధ్య శరణు దశరథరామ సకలజీవుల రక్షకా
 మీయన్న రావణుని కపరాధియై వచ్చి హరి నన్ను కావు మనెను
 పగవారలుబట్ట వంటింట కుండేళ్ళు పట్టువీడిన గొత్తలు
 పగచేతిలోచిక్కి పట్టివిడువరాదు గుట్టు దెలియగ వచ్చెను
 ఎందుకూ మనమాల వినుచు యీ రావణుడు తెలుసుకొని రమ్మనెను
 ఎందరూ జెప్పినా యేలనెరుగదు బుద్ధి అంగదుడ తెలుసుకొమ్మి
 యెలుగు చర్మముదెచ్చి వేసారగాని యెన్నాళ్ళు ప్రతికినాను
 అంతకంతకు నలుపు యధికమవునెగాని యెన్నటికి రెల్లబడదూ
 శునకపుచ్చము దెచ్చి వెదురుబద్దను వేసి తిన్నగా గట్టితేను
 అంతకంతకు బవుకు యధికమానెగాని యెన్నటికి తిన్నబడదు
 గువ్వపిట్టను తెచ్చి పంజరములో పెట్టి పాలు పోసి పెంచినా
 అదియెల రామ రామా యని పలుకును గువ్వ గువ్వ మనుచు
 వేపచెట్టుకు యెంతి రెల్లము పోసినా యెన్నటికి తియ్యబడదూ
 ఎందరూ జెప్పినా యేల యెరుగదు బుద్ధి అంగదుడ తెలుసుకొమ్మి
 దాము దాము యనుచు ధగధగా రణశరీ రివకు తానే మ్రోగును
 గుబులు గుబులు మని గుండెల్ల చెడయను దండొచ్చునో దేవరా

రావణుడు రత్నాల గడ్డెపై తృల్చిపడి లంకంత భీతిలైన
 రాయభారము నేడు రాము డంపినాడు అంగదుడు తానాచ్చెను
 పారకంటి మీరు ఉద్దండవరులార యెదుట కెవ్వరు బోకుడి
 ఏమిరా వానరుడా వచ్చిన పనియేమి నీవు యెవ్వరి బంటువు
 నిన్ను తోకను జుట్టి నీరధిని ముంచినా ఆవాలి సుతుడ నేను
 నీలంక గాల్చినా హనుమన్న మాబావ అంగదుడు నాపేరును
 ముందుగా వచ్చినవాన్ని గుడ్డతోకను జుట్టి మునుయేడు వీధులాను
 త్రిప్పించి శృంగారించి పారదోలినాము తిన్నగాపోర యోగి
 బలులేని జలమిం దెచ్చుకోర ఓరి రావణ బలము చూడ
 తలకుంచ విరనాడ నుంకించి పలికేవు తగును పొందిన బంటువు
 హర్షించి మావద్ద అయిదు దినములు వ్రుంటే ఆపగను సాధింతుమూ
 రావణుని చెక్కిలి అంగదుడు నొక్కేను రాణువలంతా బెదరెను
 మగరకిరీటమూ నాగబెత్తము దెచ్చి రాజ ముందర వేసెను
 చేరలే వనుకొంటి చల్లగా టేమాన శాబసు వక్షసినన్నా
 పాపిష్టి రావణుడు పాపాత్ముడువాడు పణతి పంపడాయెను
 చిన్నబుద్ధు మాని సీత నంపడాయె యేది నేయుదుడైవమా
 కొడుకునూ పగదీర పాట్లకొవ్వనీర కండలు బెరిగెను
 వేతునో పగదీర వేడికోపముదీర చూడనెన్నడు గలుగునో
 మాబంటుచేతనె మంహోదరికొప్పు నూడిపించక మానను
 కాకబడి రఘురాము కండ్లరజేసితే జగముల్నీ వగకుచును
 ఇహమును ఇంతును జగములు చెడిపోను బక్షలే పారిపోను
 వైతమాసము బ్రోద్దు వెన్నులు సరిపోయె నేనలందరి చిలువుడి
 అదివారమునాడు ఆయత్తపడిరండు నీలంకలోని కనెను
 కదలెనే రఘురాము జయమనుచు రణభరి తనకు తానే మోగెను
 గంగానది చాటిరి గట్టివయికుంకిరి బుడితలైత్తిరి మూకకు
 చిత్తరువు చాకలో రత్నాల శయ్యపై రావణుడు మంహోదరి
 పరగ రావణుడేని పవ్వలించి లేచి కలగంటినని పలికెను
 యేమి కలగంటివే వెలదిరో జెప్పవే ఏమి ఫలము గంటివే
 పగరాజలా తలలు విరగ గలగంటివా పణిదక్కా గంటివా
 రఘురామునీబలము పణతునని గంటివా చేడుదక్కా గంటివా
 మూర్ఖవంశమువారు అణగిరనిగంటివా అతివ దక్కాగంటివా

అర్కవంశమువారు అణగిరనిగంటివా అతివదక్కాగంటివా
 పరరాజులారలలు విరిగెననికాదయా పణిదక్కాకాదయా
 రఘురాములబలము లణగెననికాదయా రమణిదక్కాగాదయా
 మాతృవంశమువారు మణగెనని కాదయామగువ దక్కాగాదయా
 సత్తువంశమువారు చెదరినకాదయాచేదదక్కాగాదయా
 అర్కవంశమువారు అడిగిరనిగాదయా అతివదక్కాగాదయా
 ఈ రణమధ్యంబున యీ యుద్ధభూమిలో యుద్ధమని కలగంటిని
 ఇంటికదురుగనున్న ఒంటిస్థంభముమేడ కూలెనని కలగంటిని
 యున్నట్టి చేమంతిపువ్వు చేతిలో కడియాలు విరిగెనని కలగంటిని
 ముక్కునా యున్నట్టి ముత్యముల యావ్వు మణిదెనని కలగంటిని
 మెడలోనున్నట్టి మంగళసూత్రములు జారెనని కలగంటిని
 నిన్ను జంపివేసి నీ విభీషణుని పట్టుమని కలగంటిని
 యెవలై లక్షలసేన బలముతోను రావణుడు మేడెక్కెను
 పులితోలు తోడెలు పూసుకోవచ్చునా వైరిలతో కొంగను
 ఎలుక పిల్లితో నెదురాడవచ్చునా నరుడు నాతోగెలుచునా
 యెవలైలక్షల గొడుగునీడలో రావణుడు నిలుచుండెను
 వెంట నెవ్వరులేరు ఒంటిగా దండ్రిగా బలముజూడుమి దేవరా
 దిక్కు యెవ్వరులేరు ధీరుడనియంటివి బలముజూడుమి దేవరా
 ఒక వేగులవాడు అక్కడ జూచియు యచ్చొటికేలేంచెను

వేగులవాని పంచము

ఓరోరి వేగులవాడు శ్రీరామచంద్రులు యెక్కడ దిగిరి
 శంకలేకా వానరబలముతో సముద్రపుగట్టున దిగిరయ్యా
 దిగులంది దిగులందిరయ్యా గుంపులు గుంపులు వచ్చినారయ్యా
 సున్నపు యిసుకతో వారధినడుమా మూసవారధి గట్టిరయ్యా
 ఊర్లు అగహారముజేసిన అగహారములు బ్రాహ్మణులకిచ్చిన
 అగ్రంపు చెరగొడుగుల నీడను సుగ్రీవ మహారాజ వచ్చెనయ్యా
 యేడువేల యెరిగిన బలమూ యెనుబదిోట్ల చెంచితబలమూ
 ముందరపయనము సడచిన అంగద మహారాజ వచ్చెనయ్యా
 పచ్చనిబొటూ జంక్షేనీ పట్టవచ్చా విల్లు చేతాబట్టి
 పట్టుగొడుగుల నీడలనాదూ పడాలనీలుడు వచ్చెనయ్యా
 భూమికిముందర వరికినవాడు గుణభీమని సైన్యముతోను

యెనబైకోట్ల వెలుగులరాజు జాంబవంతులు వచ్చెనయ్యా (3)
 లంకమూడేచుట్టే చుట్టిన లంకవాకిటను లంకిణీజంపిన
 లంకజూడ రణరంగము పెరిగిన బింకపడి హనుమంతుడు వచ్చెనయ్యా
 పువ్వుపేరే జాజపువ్వు పురముపేరే అయోధ్యపురము
 అంబుపేరే రాక్షసస్త్రీ నారిపేరే నాగబాణము
 దీనిపేరు సీతాదేవి రాజులే రఘురాముడయ్యా

—♦ య ద్ధం ప్రారంభము ♦—

అంతట నింతట కొలువయ్యి యుండగ నెత్తిరి రఘురాములుయీటా
 కదితున్న లొట్టిసిట్టలు బాణమ్ములనుకలిసి గానవచ్చిరి యెవ్వరూ
 అలనాటిలంకిణీ కాశిదేశపురాజు గండమాదనుండు దేవ
 ఇన్నూరుకోటా మన్నూరుజట్టీలు యో వచ్చువారెవ్వరు
 మకరికన్నులవాడు జలభిఃరాజు సుషేణుండు దేవరాపల్లకి
 యెర్రగొడుగులానిడల సుందరమైనట్టి రాజులు వీరెవ్వరు
 అరునదియా రాజ్యములు యేలేటి నీలుండు తావచ్చెను దేవరా
 వాటిలేవారును యీదుకొనివచ్చిరి పల్లవాలకు లంకకూ
 ఈవనీసీరం యేరులయి పారెను యీవచ్చువా డెవ్వడూ
 గూడయినగూడాడ గూడమాన్యంబులకు నెలుగుటకు రాజుయితడు
 పంత్రిగించివచ్చె జాంబవంతుడైనైరి బలవైరియితడూ
 ఏవేళజూచినా పూచినారవలె యొరనుదీసికత్తులు
 ఏవేళజూచినా దండులోసంతాను రాముడన్నది వాక్యము
 తిరితిరిమ్ములనుంచి గ్రాసమ్ములిచ్చితే కొలిచేరు రాఘవులకు
 సైన్యాలు గొడుగులు తెక్కాలుబిరుదులు యెత్తినారే గొడుగులు
 ఎత్తిపెట్టగజూచి కాకబడి రఘురాము గోచులన్ని వేసెను
 చెల్లెనే మనలంక క్షేమాననుండకా చేటువచ్చెనే లంకకూ
 వేడిబాణము దీసి యెగసిన రావణుడు యేనులన్ని యింకెను
 అకాశమే పొడిపు అవనము మండుచూ అగ్నివరుడే వచ్చెను
 మరిపించి రాఘవుని మేఘబాణముదొడగి అగ్నివర్ణుని వేసెను
 సకలచాన్ద్రుడూ అంగమహామునివచ్చి అగ్నిమేళెప్పెను
 అఖలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకా చక్రసింహుడూ మొదలుగా
 రావణుడు తనవద్ద శక్తిబాణముదొడగి సేనా పడవేసెను
 రఘురాము తనవద్ద బాణముదొడగి మారాణువా పడవేసెను

రావణుడు తనవద్ద శక్తి బాణమే దీసి లక్ష్మణుని పడవేసెను
 హస్తములు బట్టినా విల్లునంబులు నేలవిడచె లక్ష్మణదేవరా
 అతని ముఖమూ జూచి శ్రీరామచంద్రులు మూర్ఛ లున్నా జెందెడు
 సుగ్రీవ సుషేణుడు బాంబపుడు హనుమంతుడూ మొదలుగా
 సామితిని కావునుచు శ్రీరాఘవులు సేనలా కొప్పగించి
 రావణునిజూచి యతియుగర్థముగ రక్షణోచనుండనై రాముడూ
 ప్రాణాలు విడిపింతు ననుచు శ్రీరాఘవులు విడిచి రావణునిమీదా
 కాలాగ్ని సమయమున ఆరాముత్పిష్ట బాణముల కోర్వలేకా
 పారిపోయి ల కజాచే రావణుడు తన బాష్పములు కురియగాను
 అప్పుడు శ్రీరామ, వులు తమ సేనలు జూచి బాష్పములు కురియగాను
 పడియున్న సామితిని జూచి కుశోకమున విలంపగా దొడగెను
 పదునానుగుయేండు నిద్రాహరములేదు పడియుండ దెన్నహను
 వెనుకనుండుటగాని యెన్నుట కన్నుమరారు తొడలమీదికి వస్త్రవి
 కైకమ్మ వరములు దశరథు ముప్పిడుగ కార్యము వేరాయెను
 అడవులకు పొమ్మని అన్యాయమేజేసె అన్ని ని ప్రాణములకు
 హా లక్ష్మణ వీర అని పిలచె పలుమాన హా సోదరుడ యనుచు
 శత్రుసంహారకా సామితినిం దా ఆధారయని తెలుచుచూ
 యెన్నెన్ని జన్మాల తపసునా నీవంటి ఆత్మబలిఘ సుమకు గలుగు
 వినవోయి లక్ష్మణా నీవంటి శ్రీని బడయుగ వచ్చుగాని
 యారణ్యవాసములు అవనిజకు నెక్కువగాను ఆహారనిదలేక
 ఇటువంటి సహోదరుడు తన కెట్లు గలుగునో యెన్నిజన్మలక్షన
 జడలకట్టి తపసు చేరియించినపుడు చాలించి పోయెనా
 జడలొక్క తపసు చేరియించి నీవిపు కు యెందుబోతివి తమ్ముడా
 తనచెట్ట బట్టకొని యుద్ధములో నిచ్చు గోలుపోతివి తమ్ముడా
 భరతు పట్టముగట్టి తెరిపోడలదితివి ప గవాగ్నిగాను నీకూ
 ఉప్పకోసమువచ్చి సుగ్రీవుడా నేను కరు చ్చిమూ గోలుపోతి
 అకలికోసమువచ్చి బాంబవంతుడ నేను ఆ పజ్జగోలుపోతి
 భరణి సుకైతవచ్చి నీలుడా నీవిపుడు తమ్ము కన్న గోలుపోతి
 ఏలోకానికి పోతిరో తమ్ముడా ఆలోకములకు నెక్కు
 గొంపొమ్మ లక్ష్మణా గూడవస్త్రమి మవము హానియంకుట భర్తము
 నిను విడిచి యొక గడియ పలిచి నేమనలేను

నన్ను విడువలేక నాతో యడవులకు చనుదెంచివట్టి తండ్రి
 అయోధ్యకే నిపుడు నేనొంటిగా బోలేను ఆపజల కేమందును
 గురువులకు యేమందు కూడిచదివినతోడి చెలికాళ్ళ కేమందును
 తల్లియైన కౌసల్య కేమందు నేనిపుడు కైకమ్మ జేమందురా
 శుభగుణమ్ములగల సుమిత్ర కేమందు యెన్నో జెప్పి బంపెరా
 పచ్చభావ్యములుబలా మెరిగియున్న సుమిత్ర కోపించి నను దిట్టదా
 శ్రీత్రుఘ్ను గోపించి నన్నేమి దిట్టునో యేమిచేతును దైవమా
 రంభైన మాత్యాలపేరు దిగబడ్డట్టురాలె కన్నుల ఉనకమా
 మాణిక్యభూషణము మఱదలు లేన రాక యెదురుచూచుచు నుండెను
 ఇకనాకు లంకేల యికనాకు యిచ్చేల యికనాకు సీత యేల
 ఇకనాకు వరమేల నికనాకు రణమేల నికనాకు తిల్లియేలా
 అంగదుకు నీలుకు గంధమాధనుడును రాజదగ్గర కొచ్చికి
 ఆరామాలూ అతి శోకించుచుండగా ఆసుషేనుడు బలికెనూ
 రాజనలోచనా రఘుకుబోధము మీరు యిత శోకింపనేలా
 డల నుష్టము గలదు ఉన్నవీ కనులలో మెరుగు లొప్పుగ నున్నవీ
 హస్తముల లోపలా నాడి బాగున్నదీ అఖిలాండ భయములేనూ
 సీరమును బోల అరకాళ్ళున్నవిగాని రాజేంద్ర భయములేనూ
 సంపూర్ణ చంద్రుని బోలెటి లక్ష్మణుని ముఖలేజము జూడుమీ
 గండమా గాతిమో లక్ష్మణుని కివ్వనూ బౌషాధులు దేసంపుమీ
 అపురూప సంజీవి ఉత్తరానాకద్దు సౌమిత్రికి తేబంపుమీ
 ఆమూల్యమూలేక నోరామచంద్రుడా యోషధులకు బంపుమీ
 ఆపలుకులూ విని బోసెనుచు శ్రీరామచంద్రులూ అపుడు లేచి
 అంజనీ తేజమ్ము నేన దగ్గరకొచ్చి నిలిచి యిట్లుని పలికెను
 అంజనీ సుతురమ్మి వాయువందన వేగ హనుమంత నీవు వెళ్ళి
 అపరూప సంజీవి ఉత్తరానా గలదు సౌమిత్రికి తెమ్మనెను
 అట్లుగాక హనుమంత నీవు మాపాలిటికి ఆత్మబంధువుడవయ్యా
 ఆయుస్సు పొమ్మనుచు దీనించి ఆశీర్వాదనము జేసేరు
 వరమాగ్నీకు మ్రొక్కి- పరుగునా జనుచుచే పర్వతాలే దాటెను
 ఆసముద్రమును అవలీలగా దాటి అతివేగముగ వెళ్ళెను
 హనుమంతు గమనాన అతివేగచిత్తుడై కడువేగ రావనుండు
 కాలనీమి నన్ను అడ్డుగా బంపెను కడువేగ యుద్ధమునకూ

యేనుగులు గుఱ్ఱాలు పూశ్యలేకున్నాయి కుంభకర్ణుని దాటికి
 శ్రీరాములతోను జోడుగాబోరెను కుంభకర్ణుడు యప్పుడు
 గురిజూచి రఘురాముల కుంభకర్ణుని కొమ్ముగుండ చదరాగొట్టెను
 కుబేరపర్వతమువలె దాను యప్పుడూ కుంభకర్ణుడు గూలెను
 ఇత్రడి గోడలకు నిచ్చెనలు వేసిరి జొచ్చిలద్దల నెత్తిరి
 కంచుకోటలమీద పట్టాభిషేకమై రఘురాముడే గెలిచెను
 బలువైన ముత్యాల రత్నాలు గద్దిపై రావణుని ముండోదరి
 అందుకొని శిఖపట్టి అంగదుడు యీడ్చెను రావణుని జూపుమనెను
 రావోయి యింకేల రాజ్యమంతాపోయె రఘురాముడే గెలిచెను
 యమదుర్గదుర్గాలు నాయకులు జచ్చిరి స్వామితానే గెలిచెను
 పాసినా అన్నమూపదునుకూవచ్చును పాతాళహోమమేలు
 ముండోదరి తాను దుఃఖించగా జూచి రావణుడు లేచినచ్చి
 మాణిక్యభూషణ ముండోదరి నీవు నామాట కతిచేయనే
 బంగారు చిట్టిపాప బాయలేనేనిన్ను పడతినా వెంటరావే
 ముకమివిధపరి కమ్ములలేకుండ మీతండ్రి మునుపు వరమునిచ్చెను
 పట్టపుదేవివే గుట్టుజెప్పాకుండు మాటమంతల కెల్లను
 మేలయిన గుండము నేలాముత్యించి చుట్టుచుట్టుకు బారిరి
 ఆసురులు రావణుడు శూలము దీసికొని వేలేలు పైకొచ్చిరి
 కొతులారా రఘురామునికి మీరును కొడుకులయి యేతె సీరా
 కొమ్మ కొమ్మల తిసి గంగ రేగూపండ్లు కొండకొండల నుండకా
 తివతివగాపండ్లు విషమెక్కి నామీద తిరిగిమచ్చి వస్త్రీరి
 నాచేతిలోజచ్చి జడిసిపోదునుగాని నమ్ముకొని చెడిపోకుడి
 వెండిదామామీరు యేనూరుకోటలూ భమిడి మీరణభేరులూ
 కంచుగొడుగులు లక్షకమ్మకొనిరాగాను పెద్దబూరలు మ్రోయగా
 లంకపట్నములోను జగ్గెంపు గొడుగులు నవరత్న సూర్యపటమూ
 వింజామర సురటీలు విపరుచు నప్పుడూను పట్టుగొడుగులు పట్టిరి
 రథము రథము గలిసి రణరంగ వీధిలో రాతులిద్దరు పోరిరి
 వెనుకఘోరరాను వేయిలక్ష వేయికోట్లు రావణుని అడ్డుకొనిరి
 రప్పించుకో యింకాయంకా తాళమా అముదము యెక్కును నీకోసము
 కణగోలుచేయగా తనము దప్పుకుండు తునకవేసెను రావణుడు

ఏమోయి మీయన్న కెన్నిమాయలు గలవో మెప్పుటికి చావడము
 ఆదేశతలకొట్టి అమ్మతంబు తావునవుడు తెచ్చుకొని నాభివద్దా
 పెట్టుకొనియున్నాడు ఓరామచంద్రుడా యమ్మతంబు లెగవేయుడు
 నారాయణాశ్రమము సంధించె రఘురాము నాభినే లెగవేసెను
 గుడిమిరిగి పర్వతము కూలిన చందానకూలె రావణుండప్పుడు
 బంటువులవారు బావిపోగులవారు బంటురాచా కొడుకులు
 పట్టభద్రుని విడిచి పారిపోవ సిమీ యెందుబోతిని రావణా
 రావణుడు బోయెనని మండోదరితో జెప్ప మగువలేచివచ్చెను
 గుహరాజ నేనెంత నినుగొల్చి యుండగా యెందుబోతిని రావణా
 పదిశిరస్సులునేడు దిగువపొర్లాడెనని వైదీసుకే యడలేను
 నేలపడుకుంటేను ఒకలు ఒత్తెనని వయిదీసుకే యడలేను
 ఈడెనా సంవదలు ఈ రాజ్యభోగములు వీటికెప్పుడు కర్తలో
 దయలేదు మీయన్న దగ్గరకు చేరవూ నీవుమిక్కిలి యెవ్వమా
 రఘురాముతోజెప్పి యన్నజంక్షిసివి యడలంక నీకేటికి
 వానరాబలమంత లంకలో కిప్పుడు బోకుండ నీవు గావు
 తండ్రివరములు నేడు సంపూర్ణమాయెను బోదాము యయోధ్యకు
 లక్ష్మణా యీ పట్నము విభీషణున కిప్పుడు దారబోసిగట్టుడి
 ఎంత యిల్లాలయిన నెడబాసి తడవాయె నీతమనకేటి కనెను
 ఆయాధ్య మనసీత ఆయోధ్యలోనుండ రావణుని జంపనేల
 దేవేంద్ర దేవతల చెరలు విడిపించను కానకే జన్మించెను
 భూమిపైన పుట్టిన భూకాంత నాధుడను భువిలోపల లేరుగా
 జనకునింటా పెరిగి జానకియాడను జగములోపల లేరుగా
 యని యన్నతోశెప్పి జానకిని దెమ్మని చారులను బంపించెను
 చారులు యేతెంచికేరి మొక్కివారు జానకితో నిగ్గిరి
 రావమ్మ జానకి రావణుడు జచ్చెను రాజెలాజ్జలాయెను
 చింతమాని నీత సంతోషమున లేచి రామునొద్దకువచ్చెను
 నీతనుజూచియు చింతించి శ్రీరాము నీతవద్దని పలికెను
 అపలుకుల్లావిని అతివ దుఃఖంపుచు వగ్గితొత్తును కాయమీ
 మించి గంధర్వమానులు గుగ్గిలపు తరువులు చందనపు తరువులూను
 భగభగామండంగా భూదేవి కూతురు గంగాస్నానము జేసెను
 పరమపతివ్రత నీతమంటలో జొరగానే పాలజలధులాయెను

శుక్యరుడు బ్రహ్మను దేవేంద్రుడేవతలు ముక్కుటి దేవతలు
 అదిలక్ష్మీ సీత భావలే జేయి పనుమాన ముంచకయ్యా
 అదిలక్ష్మీవల్లి దోషము లేదని అందరూ బలికిరవుడు
 అప్పుడు విభీషణుం డతివేగిరమ్మున అనతిచ్చె నక్కడ
 అదరించీదేవి నన్నములోచని అదరించి వెళ్ళుడి
 మాతండ్రి వరములు మాతల్లి కియ్యగా ఆరగించా మా నను
 తిమ సేనలొకల్ల సెలవీయుమీదేవ ఆరగించీ వెళ్ళుము
 పరమసంతోషాన ఆరగించుమని సులవిచ్చెను
 పాలు పెరుగు నెయ్యి పాయసము జన్నులుపచ్చని పెసరపప్పు
 సూక్ష్మమయినా మంచిరాజయన్నతమ్ములూ సకలమును వడ్డించిరి
 వానరా సేనంత ఆరగించీ లేచి కరములు కడుగుకొనిరి
 కర్పూర విడియములు కడుచేత నందుకొని అనిశీఘ్రముగ కదలిరి
 రావోయి హనుమంత అతిశీఘ్రముగాను అయోధ్యకు వెళ్ళుమీ
 పట్టమని అంజలి భరత శత్రుఘ్నులకు తెప్పి రమ్ముని పల్కెను
 వాయువేగముగాను హనుమంతు డప్పుడు అయోధ్యకు వెళ్లెను
 సేతుచాటిరి నేడు సీత శ్రీరాములు సంతోషచుని తెప్పెను
 అపరసంతోషాన బంగారు పచ్చలా పతిక మిచ్చెను భరతుడు
 కసపు దుడిచేవారు కస్తూరి కల్లాపు జల్లేటి వారలూను
 యంగనలు యింకను శృంగారించుకొని బంగారు పల్లెమలలో
 రంగైన ముత్యాల హారములనిచ్చిరి రాముని సీతకూను
 కైకమ్మ వరములు తమ తల్లికిచ్చిరి కౌసల్యను జూచిరి
 సుమిత్రను జూచియు తమ్ములను జూచియు సంతోషమున నుండిరి
 యతివేగిరంబునా వట్టంబు గట్టిరి ఆ రామచంద్రులకూ
 పదివేల వత్సరాల రాజ్యంబు సేయుమని బ్రహ్మ తాదీవించెను
 వచ్చినవారికి పరుసతోడను రాము పట్టంబు లిప్పించెనూ
 కాపులకు బంట్లకూ కరణాల కందరికి నాట్యకాంతలొకప్పుడు
 సతులతోగూడను పౌభాగ్యపదవిని సంతోషముయి నేలుకూ
 వారిస్థానములకు హారండ్లరేయు వర్జియునుండి రవుడు
 యీపాట వాడినా విన్నవారికెల్ల విష్ణులోకము కల్గును
 వీరిసంపద విచ్చు శ్రీరామచంద్రుల సైకుంకమును యిచ్చెను

పతివ్రతా శిరోమణీయగు
బాలనాగమ్మ కథ

మధ్యప్రతి

ఇది పంపించుతులచే పరిశోధింపబడియె.

కాళహస్తి, తిమ్మరావు అండ్ సన్స్,
పంపూకాంధ్ర బుక్ డిపో, [స్థాపితం 1882] రాజమండ్రి.

అందునఫలము లేకపోయెనేమి, పర్యతానికి బోవుమార్గమున నూటికి జంగమాశ్వనచేయించి, కాళిరామేశ్వర సంకూన లక్ష్మమ్మ పోలిరావులు వేయించెనమ్మా, అందునఫలము లేకపోయెనేమి వకనాటివో నమయమందునా, పెనిమిటివచ్చి నవభోజరాజ కచ్చేరివెళ్ళెను మహారాజా, కచ్చేరివెడలి నగరుకుయేలేంచె వెండికాగుల చనీ, భృయేమి, వెండికాగుల వేడినీభృయేమి మహారాజేంద్రుడు స్నానముచేసెను, చేర్చుక్కవోబొట్టుపెట్టనేమి బంగారు పళ్ళెములోను, పప్పులుపచ్చళ్ళు పరగనొక్కకూర కూర నెయ్యిన్నము నేతిబూరులేమి, రాజేంద్రుడు భోంచేసినాడు వట్టిసిల్వచవికిలో మహారాజా, రాజగనుకనిమ్మళించినేడు సర్వమైన భూలక్ష్మి దేవమ్మ, లియంటిమరి స్నానముచేసింది మాంఘాలిపట్టుచీరగనక నేమి, పండ్లమాల జీరనగట్టినాది తనయాడుభామల నలుగుపెట్టనేమి, బంగారుపళ్ళెములోపలాను పండుటాకులు పచ్చిపోకలేమి, పెనిమిటికితాంబూల మడిచియిస్తేదేమి పెనిమిటియున్న అంతిపురము. కేమి, తానుగడలివచ్చెను లక్ష్మి దేవమ్మ పెనిమిటిదావున కుర్చీవేసుకొని కుర్చీమీద కొల్లుతీరినాది పండుటాకులు పచ్చిపోకలేన, పచ్చుకర్పూరము పెనిమిటికావేళ తాంబూలమే మడిచియిస్తేదేమి, విన్నానా నా ప్రాణనాధ నీవు విన్నానా నా జీవితేశ్వమిదా, మనకుయేడుకొట్లుగా ధనములున్నవండి యెక్కేటందుకు పల్లకిలుగలవు, యేలేటందుకు భూములుగలవండి కట్టుమట్టునా యేనుగులున్నావి, ఉండేమిలేకుంటు నేమిమనకు అమ్మాయని పిలిచేటందుకును, ఉడబాల మన నగరున లేదయ్యా అమ్మాయని పిలిచేటందుకును, మొగతాంబూల నగరున లేదయ్యా మనకింక భాగ్య మొందుకు మహారాజా, భోజరాజకుమార్తెందరాని లక్ష్మిదేవిని కొమ్మార్తె లేదరాని, అంతామనల నడుగుదురురాజా గొడ్డుపోతన బ్రతుకు బ్రతుకలేను, కవిమించని జన్మమెందుకయ్యా బాల్యలేని బ్రతుకునెందుకేమి, సంతలులేని వారిండ్లభోజరాజ కందులుకొట్టిన శిశువునెందుకేమి, కామలుకొట్టినమామలంట రేమి దేవుడులేని దేవాలముబోలు మీగొడ్డుపోతన బ్రతికే బ్రతుకన్న అడవిలోయొక్క మామమనామేలు, నాకు నిప్పుకు వుత్తరమిప్పించు

యిక్కడికి వన్నెండామడా, దూరమందునా పర్వతమొక్కటి
 జటంగముని పర్వతమున్నది, అందుకునేను పోవలెనయ్యా
 నాకమునీంద్రుని గట్టుకుపోతాను, నేనుఘోరమయిన తపస్సుచేసిగనుక
 గట్టిగనేను సంశుదెత్తునయ్యా, అనిచెప్పగ నయభోజరాజు
 అయ్యోభామారాచకన్యభామా, తక్కువనోములుమనమా నోచినాము
 యెక్కువఫలములు రమ్మంటేవచ్చునా, నోచినవారికి నోచినంతకాదా
 మనకుయింతి వాసినాడె, బహు, అడవులపట్టుక యెక్కడకెప్పుతావు
 యెండ మేషికిసేపు తాళలేవేభామా, నీడలాకుసేపు నిజవలేవేభామా
 వినవయ్యానా ప్రాణవల్లభుడా, నీవుఘట్టిగా సెలవునిసేసయ్య
 యెండనాచోరముగాచేసుకొని, నీడనుదాహముగాచేసుకొని
 తపస్సుగోరి ఫలములుపొందు. రావయ్యనుంజిలేఖగుడా
 పట్టపుదేవి సచ్చిదలచెయ్య, అడవులుపట్టుక భామవెళ్ళుతుంది
 పన్నెండువంగల బలముజేసుకొని, కాపులుకర్రాల్ వెల్కకమ్మదొరలు
 పగ్వతానికి కడలుమున్నజేరు సెల్యలు యిచ్చెనమహారాజా
 తనమద్దలంగరిలక్ష్మికిచ్చెరు తిందానభాయి రాజుంబనాన

— లక్ష్మిదేవమ్మ సుతితిగోరి తపస్సుకు పోవుట:—

పచ్చలపాలకి ఒయటపెట్టినారు, పను నేమిది మేళాలుకదిలేను
 రాజుగారివో దామమ్మలారా, పట్టపుదేవి సగముకుపోతుంది
 నాలుగువీధులు వి ధరించిరయ్య, కయ్యారెళ్లాపు చల్లినారు
 రంగవల్లి మార్గులుపెట్టి, నీధనీధతోరకాలుగట్టినారు
 సకలమైన సుబ్రహ్మణ్యుని, పచ్చలపాలకి యెక్కనమ్మలారా
 రామగన్నామయనమిచు, రామస్మరణ లక్ష్మిదేవమ్మ
 భూచ్చిపట్నం గిరళిరమ్మలారా, పట్నముబాగగడిచివచ్చెనమ్మ
 నెల్లూరనేకేళ్ళుదాకినారు, గాడ్డులూరు మారేళ్ళుగడిచినారూ
 సాంబాణియూ నాదులుదాటిరి మంచిగంగనా లెనువులుదాటిరి
 పన్నెండువందల ఒలముతోడభామా, ఎల్లకొండకు చేరవచ్చిరేమీ
 పన్నెండువందలబలము లేనయ్యా, జటంగమహామునిపర్వతానికి
 మూడామడపొడుగున లక్ష్మిదేవమ్మ, చ్వోకోకలే పరిపించెనమ్మా
 ముగ్గురుదాదులు వెంటతీసుకొని, కొండలకయిన మిరియెక్కసాగినాది
 అడుగులాకుమరి అడుగులునొగ్గనూ, నూచినచేతులు నూచెనమ్మలారా

భద్రచింతనచారిత్ర బాబులాయనమ్మ, యాశ్వరపరమేశ్వరన్నాది
 పుట్టించినవాడివువోస్వామి, వేగిరమేనన్ను రక్షించరాదా
 రామరామ శ్రీరామయనుచును, స్వరగాచేయుచు లక్ష్మీదేవమ్మ
 జలంగముని పర్యంతమొచ్చేను, ఆకొండమీదన లక్ష్మీదేవమ్మ
 మహాముని తపస్సు చూచినాది, తపస్సుకాడికి నచ్చానులక్ష్మీదేవమ్మ
 ఆయనశిరస్సునరెండువెదురుబొంగులేమి, ఎదురుబొంగులెచ్చివున్న
 గడ్డములోనే గిజగానిగూడు, గిజగానిగూడు పెట్టినాది
 మహాముని నాసికములోను, శుమ్మెడలయిన గూళ్ళుపెట్టినాది
 మహామునిచెవులలోపలనూ, నాగుపాములు యిరువురేసిన నూ
 మహాముని శిరస్సునకెడలేమి, అడవుకరవయినాపనమ్మలాగా
 మునిపక్కవోపక్కనాయనా, పక్కశుమ్మెడ మోసివున్న దేమీ
 అలాటిమహామునియెదుట, వచ్చినిలిచియు లక్ష్మీదేవమ్మ
 శరణమయినయేలాగు తేసెనయ్య, శరణశరణనిశరణమని తేసేను
 శరణతేసిన స్వామిపలుకలేదు, పలుకడమొనరించడామెనయ్య
 యీతనియెట్లుపలుకరిస్తుంది, నేమిపలుకెన్ననా శాపమిచ్చుమా
 శాపంబెట్టికే చస్తేమేలు, అయిదు సేదగిల్చుచుగిలెను
 తెచ్చినమ్మమరి లక్ష్మీదేవమ్మ, కొంతకొండమీదవోకటికెనాది
 జలంగముని యెదురుగానులిండి, రెండు పొక్కలూపొసెమొట్టి
 నేరుబియ్యనికి అడ్డశేరునీళ్ళు, పోనగనూకే లక్ష్మీదేవమ్మ
 యెదురుబెట్టెనుయాక్షణములోన, మూడో పొక్కలి మూకాలుమూకె
 గుప్పగుప్పలవంటచేస్తాదేమి, రెండుకాలుకాలగా కాలుకీసెనయ్య
 పొయిమీదబొండ్లవ బోసిపెట్టేదేమి, ముగిలని యొకరెడ్డిచులక్ష్మి
 మూడో పొక్కలిమూకాలుమోసి, గుప్పగుప్పల ముట్టచేస్తాదేమి
 తపకాలుకాలగా కాలుకీసినాది, ముగ్గిపోయిమీద బోసిపెట్టేదేమి
 యీవక్కలతో నేమిపలుకెను, మహానామచూస్తువున్నాను
 ఇదివరమొనబట్టిన రాచకవ్యదేమో, నీవికిఅన్నంనంపిండ్లిగా దేమో
 నేవచ్చేసిపోయినాదిపాపమేమో, నేమిగెనన్నుట్టిన ఫలములేదనాకు
 అపన్నెండేండ్ల తపస్సువదిలేను, తంచాన రాజవండనాన.
 యింకాపన్నెండేండ్ల పట్టినతెనబడలు, గట్టిగానుమరిచెళ్ళింపుకొనెను
 అమ్మాయిని నె రాచకవ్యబామా, యెన్నడుపరస్థమిచేయలేదే

పూర్వభాగము

మూడోపాక్కలి మోపవమ్మనీవు, నీకుఅన్నమయిన పంచనమృతమిది నాచేతకాకనే నాస్వామినివుడు, నీపలుకులు పాపపుచెవులానూ పాపపుచెవుల వింటినయ్యేనుడు, నేనుజేసినా పూర్వకర్మములు నేటితోనుపవిత్రమయ్యెనయ్యా, అట్లనగానే జటంగమహాముని నీవుయెందుకేవస్త్రీవిలక్ష్మీ, ఆపి యడుగగాలక్ష్మీదేవమ్మ నీవుయిచ్చినభాగ్యమునాతండ్రి, మాకుకోట్టుధనములున్నవయ్యా ఎక్కేటందుకు పల్లకీలుగలవు యేలేటందుకు భూములున్నవయ్యా మాకట్టుమట్టున యేనుగులున్నావి, వ్రాడేమిలేకుంటేనేమిమాకు అమ్మాయన పిలుచేటందుకయ్యా, ఒకభాగ్యముగలవండులేదు అయ్యాయని పిలిచేటందుకయ్యా, ముగిసిన మూసగరమండులేదు సంతలేక వచ్చినాను, సంతయిచ్చితే నాకేమిచెప్పెదను అమ్మాయినికే ముగ్ధుగన్నది, నీకునాసేమిపండు | బహువాయలేదు నీకుబిడ్డలులేరేలక్షవమ్మ, అట్లనగానే లక్ష్మీదేవమ్మ కుప్పటంబువలే కూలెనమ్మలాగా, అంభోయని అడలసాగెనయ్య అయ్యారండే బాలలారామిరు, శ్రీరామ శ్రీరామయనుచూసు నేనుబిడ్డనిగన్న తల్లి నాతానా, లంచన గాజపందనాన.

వ. వినవయ్యా జటంగమనీశ్వరా అనేకదినములనుంచి నాపెని మిటితో మనవిజేయగా సంతానఫలముదెచ్చుటకు నాకు నేటికి సెలవి ప్పించెను గనుక సంతానఫలముయిచ్చినయెడల నామేడకు ఏమిటాను లేకుంటే నీపాదములదగ్గర ప్రాణంబుస్తానని లక్ష్మీదేవి మూర్ఛంగా పలుకగానే మహామునికి దయవచ్చి అయితేచూతము నీవికిసంతాన ఫలము యేమైనపున్నదో లేదో అనితన పంచాంగము నిప్పి విచారించి లక్ష్మీదేవికి ఫలంయెల్లవిన్నదంటే అడవారు గల్గిరా చల్లకి గండం మొగబాలలుగలిగిరా తండ్రికిగండం ఈ వృత్తాంతము యిప్పుడేదీనికి తెలియజేసితే యిది మహాచింతపొందును. అనిందనాకే వస్తుంది ఇది నన్నుతప్పించమంటుంది “నాసట్రవాసినివాణకన్న కలదా నూరేండ్లు చింతించిన” అన్నట్లుగా ఈపందనాకేలనని మునిమర్మముగాచెప్పుతాడు అమ్మాయినివేరాచకస్యభామా, నీకుసంతుల్యువ్వను నాచేతగాదా నీకుసంతుదొరకే వ్రాపాయమయినానేను, నేనుజేప్పెదమగ్గుగన్నతల్లి ఎట్లానామి. ఇదిగదయ్య, నాకొండకుగట్టిగ యీభాగ్యముల

నాగమునీంద్రుని గట్టువున్నదమ్మ గట్టుమీదనే లక్ష్మీదేవమ్మా
 ముద్దిమానులచవికెవున్నదమ్మా అచవికకునాలుగు రేవులయందూన
 జాలుగుమద్దిమానులే అమ్మయ్యా, మద్దిమానులనట్టనడుమానూ
 నాగేంద్రునిపుట్టవున్నదమ్మ, పుట్టమీదమరిచాలమామిడి
 వృక్షమున్నది మమ్మాగన్నతల్లి, అవృక్షమునిండా పండ్లేవున్నావి
 నీవు పుట్టకుచెట్టుకు కండంబెట్టెనూ, అచెట్టునయేకుపండ్లుకోసుకొని
 తిరిగినివునీపట్నము పోవమ్మా, కన్యకాలకాడ నమ్మనీవు
 మూర్ఖునినంచేసిలక్ష్మమ్మ, యేడుపండ్లరసమునిండుకొని
 బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులముగ్గురుని, దలంచితికనుకనే మమ్మాగన్నతల్లి
 ఆ రసమునివు అనుభవించిలెనమ్మ, నీకువిడ్డలు కలిగెదరులక్ష్మీ
 యింకొకవార్తచెప్పెదనమ్మయ్య, ఆపుట్టలోపల శేషుకున్నదమ్మ
 ఫలములనీకు అందనిస్తుడేమా, అందనిస్తుడో అందనివ్వడేమా
 నావక్కో పూర్వకర్మమేమా, నాగమునీంద్రుని గట్టుకుపోతుంది
 పూచినచేతులుపూచెనమ్మలారా, నడచినవాదాలు బాబ్బలాయెనేమీ
 యీశ్వరాపరమేశ్వరయనుచునూ, పుట్టించినవాడవున్నామీ
 మేరంబున కర్మచరాదా, అరణ్యవసోవునుగనుకాను

వ. శ్రీరామం రామంరామం అనిరామస్మరణచేయుచుబోతూ
 వుండగా బ్రహ్మిష్టుమహేశ్వరులు ముగ్గురువారివారిరథాలమీదనుండి
 చూచిరి. అదిపరముచేతిపుట్టిన యేకకస్యవలయున్నది. పుత్రవాంఛ
 చేత అరణ్యాలవెంబడి వస్తూయున్నది యీపెద్దపులులు గండభరుండ
 ముల భయమైన లేక నాగమునీంద్రుని పుట్ట యొక్క డెక్కడ
 వుంటున్నదో యని వెదకుచురాగా,

యాముగ్గురుమూర్తులుబ్రాహ్మణులైనారు, లక్ష్మీదేవికి ఎదురుగానడచిరి
 యేవూరమ్మా ఏభూమిమీది, నీకు అన్నవస్త్రాలకు యేమిలక్కువమ్మ
 మూకు అన్నవస్త్రానికి తక్కువలేదయ్యా, ఫలములేకను నేనువచ్చినాను
 అడవిలోవలదొరకలేదులేదీ, మేమునాగమునీంద్రునిపుట్టకాడనుంచి

వ. వస్తూన్నాము నీకుతోవచూపుతాము రమ్మనితిన్నగానా
 గేంద్రునిపుట్టకాడికి తీసుకవచ్చినారు ఇదే నాగేంద్రునిపుట్ట అదే చాల
 మామిడిచెట్టు, అదేపాతాళగంగ అని లక్ష్మీదేవికి చూపించి ముగ్గురు
 మూర్తులు మూడును పోయినారు.

అంతట వెనుక తిరిగి చూచెను లక్ష్మిమ్మ తండాన రాజనందనాన
 వెనుక తిరిగితే యెవ్వరు లేదోయీ, స్వామిమాయలు కనలేకపోతివి
 కనివుంటేనే నేని యడుగుచూ, నాకు యిందు వ్రాసెను కాబోలు
 కాశిపోసి వడిగట్టినమ్మలారా, పుట్టాకుచ్చెట్టుకు దండంబెట్టెను
 యీశ్వరాపరిమేశ్వరాయనుచునూ, శాంతమామిడి వృక్షమెక్కెనమ్మ
 ఆశకుగింపెను పండ్లుకోసినాది చెట్టుచాలబోడిగెను లక్ష్మీదేవమ్మా
 యెడుపండు లే నడిలోనున్నావి, తిన్నవనోములు నేను నోచినాను
 యెక్కువధనము రమ్మం బువచ్చావ, నోదినవారికి నోచినంతరాదా
 చేసినవారికి చేసినంతరాదా, నాకుగవశోయింత వ్రాసె బహు
 దేశరమహిమలు మమ్మాటిలేమి, నడిగొర్రెచా మూటజూతమేమి
 రెండోసారి వృక్షమెక్కెనాది, ఆశకు గింపెను పండ్లుకోసినాది
 చెట్టుచాలడిగె లక్ష్మీదేవమ్మా, యెడుపండ్లు వడిలోనున్నావి
 మూడివతూరి మళ్ళియొక్కనమ్మ, ఆశకుఫలములు కోస్తున్నదమ్మ
 రానెచ్చెను కాలెప్పమేమీ, చెట్టుకు తొమ్మిది చుట్టెవేసినాను
 తొలుకునేను కావలియున్నాను, నాకు తిలియక వృక్షమెక్కినావు
 నీ వ్రాణము నేను వుచ్చుకుంటానమ్మా, నేటి కాహారము దోరకేను
 పన్నెండు శిరిసులు పప్పునాగన్న, కొమ్మకొమ్మకు యెక్కుసాగినాడు
 పసిడికంతము అలలపోతిడియ్యా, లందాన రాజనందనా.

లక్ష్మీదేవి వ్రాణముగనుకాను, గింపిడిగడిగిడి వణికినాగినాది
 వృక్షమిమీన తొడిగివెట్టినూ, అయ్యాస్వామిరాగయ్య నన్నిపుమా
 యెందుకు మీకు చెరిపెన సిరియ్యా, నావు తివాంధము యింకతీర లేదు
 నాకు బిడ్డలుగలిగిన తొమ్మిదనెలలాకు, శేషవల్లిచూ పొన్నమినాను
 నామేడిక రావయ్యాస్వామీ, నాకంతమందున కాశున్నను
 ఇట్లు నీ నాగొడ్డునకిచ్చెనూ, అన్నమాట నీవు నిప్పన్నదేభామా
 కాలముతీరిగిన తిరుగనోన్వామీ, కాలవకెలున బొంకూలుబొంకాను
 తొమ్మిదనెలలాకు రిప్పకిరవయ్య, ముగ్గుగనకు కాశున్ననేమీమో
 నేను తొమ్మిదనెలలకే రిప్పకిరచ్చితే, నీకు బిడ్డలుమీదమోహముంటదే
 నీకు బాలమూది బుట్టతీరిగదేమో, నాకు కాలు యివ్వనోతుందా
 అటులనగానే రామరామయనెను, నే నన్నమాటకు రిప్పనవోన్వామి

—: నాగేంద్రుడు లక్ష్మీదేవికి వరమిచ్చుట:—

నీకు యేడుగురుకూతుర్లు గలుగుతారు, కడగొట్టువో కుమార్తెనైన బాలనాగమృతమని పేరుపెట్టవచ్చు, అయ్యోస్వామీ నాగయ్యనాకు యేడుగురు ఆడ బాలలేనా, యింటిపేరునా కుండకపోతుంది వక్కబాలను మొగబాలను, మొగబాలను నీకు యిచ్చితివన్న నీ పెనిమిటిమరణం నోవవేలన్నీ, అయ్యోస్వామీ నాగయ్యనాకు పెనిమిటిలేని భాగ్యమెందుకయ్యి, చిన్నలలేక పోయినమానెను బాలలులేకపోయినమానెను, పెనిమిటి మరణం నోవనయ్యనేను ఆ మరణానికి నేనుకరనయ్య, వకరిమరణం నాకు మొందుకయ్య ఆలాగైతే లక్ష్మీదేవమ్మ, ఆడబాలలు నీకు యిచ్చినాను నీ మరణము సిగ్గుపన్నదేమి, నేనుచచ్చి అప్పుపోయినవ్యా భోదరాజు పట్టలంటలేమీ, లక్ష్మీదేవి కూసుప్పొంగారు భూమిమీదను పేరువుంటదయ్యా, అప్పుచేసి ను తప్పుకావయ్యా ముమ్మాటికి నీమొనునాగన్న, చెట్టుపుట్టుట వదిలేయనాగన్న పుట్టులోకదిగ వెళ్ళినాడు, చెట్టుచాలమరదలును అపత్రిపు యేడుపండులే వస్త్రపున్నావీ, నాకు యింతటి పాపమును బ్రహ్మ అని బంగారపుబడిలోవుంచెనా, జలంగమహామూనికన్యతి మొచ్చింది జలంగముని పర్వతాలనుంచి, నల్లకొండను నీచినచ్చినమ్మా వెంబడివచ్చిన బాహుబలములయిన పుష్పబలము పయనముచేయించె సంతిదొరికిన సంతోషముచేతి, రామరామ శ్రీరామయనుచు సకలమైనసంభాలలన్ను, నేనామీ మా పట్ట గడిచిగాది నాంబ్రాణోయానదులుగడిచెనా, న్యామిపులునా అపవ్రలుగడచింది మూడోరోజుకు పట్నానికయిన, భూచ్చికపట్నం కీరవచ్చినాది జోడాలముందరిపంపుతున్నదేమీ, యెవ్వరోయిమీరు జోడాలవారు రాజుగారితో కొలువుకు వెళ్ళి, పట్నపుదేవి ఫలముదచ్చెనని రాజుగారితో యెరుకజేయమనెను, జోడాలవారు ముందువచ్చినారు రాజుగారియూ సముఖమునకువచ్చి, దండమయ్యపోదండముమహారాజా అనగానే జోడాలవారినిమాచేను, యెవ్వరోయిమీరు జోడాలవారు పట్నపుదేవి వస్తున్నదయ్యా, యేదివోరి పట్నపుదేవివయిన వస్తువున్నదయ్యా మహారాజనేడు, అమ్మఫలము దస్తువున్నదయ్య

అమ్మ దేవమ్మ తన వనానికి మించిన పండ్లు స్వీకరించినందుకు నాశం
 కలుగు చోట చూడరావలసి వచ్చుట [చిత్రం. 2.]

గొబ్బననప్పుడు యెగరెనుమహారాజు, పుక్కిటవీచెముచెవర వచ్చెనేమి
 కుడిభుజమైన చెదిరెనుమహారాజు, మారుభుజంబులు ఆయెనురాజుకు
 ఇరువయినాలుగేండ్లుకు మానగరాన, యిన్నాళ్ళకు ఫలముయిచ్చెనా
 పట్టపుదేవిని యెనురుగుండనేమి పల్లకి భాద్రాశిలు పంపిరామా
 పట్టపుదేవిని నాలుగువీధుల, పూనేగింపులు చేయించినాడు
 మొగసాలకు తీసుకొచ్చినారు, వచ్చినమగునాడు దశగుసోనువారం
 సోమవారినాడు లక్ష్మీదేవమ్మ, దండిగవోక్త ప్రాగ్భుజ దేవీ
 కవ్యకాల బావికాకివచ్చి, నూర్వసన్నపించెనె లక్ష్మీదేవమ్మ
 బంగారు గిన్నెలలోపల, యేడులంబూ రసము పిండపన్నా
 ముగ్గురుమూర్తుల తలచున్నదేవీ, నాగయ్యగు తలచున్నదేవుడు
 బలంగమహాముని తలచున్నదేవుడు, ఏడుపండులరసము ప్రావినాడి
 పుచ్చున్నదేవుని భుజియకునాయన, లక్ష్మీదేవుని చాలించినాము
 లక్ష్మీదేవీయీ దేవీమావాతేను, తనువాకులీతిన చలనాన
 లక్ష్మీదేవమ్మ దేవీమాతీనను, తిన్నహిసెవులు గల్గినకప్పును
 దాహమతివులు గల్గినకప్పును, తిన్నహిసెవులు గల్గినకప్పును
 నెలవీచినెల లక్ష్మీదేవునిగూర్చి, పూజోపుడియకు ముగ్గురులియేరు
 ముద్దెనుంలి పిండముపొందినాడు, పిండముంలి పిండమునాయన
 పాగుకాదును గొంతుగుగాన, పిండముంలి గల్గినకప్పుయెనపుడు
 యేడోపుడియకు గల్గినకప్పుదేవీ, తింకాన దాదలించినాను
 అయ్యారండే దాదులూమీను, తానేకే పుణుకే పుణుకే గూర్చి
 కన్నారనే ప్రాసాదపన్నదేమి, తానేకే పుణుకే పుణుకే పుణుకే
 తివవాయెను పలువలేయగిన, యిక్కడనుంలి గానవిప్పదండి
 పట్టపుదేవీకి యింతిష్టమేల, గుంజిష్ట మొమంబుమగురు
 సుతులుగలవా తివదనున్నదేవీ, తివదేవీవా తివదేవీదేమి
 యింతిష్టము తివ కడుకుపియు, పట్టముగోప ము తివానులాను
 మూడుపందలా పిండపంచెనె గాజు, ముగిసానులా వచ్చెనమ్మలానా
 పట్టపుదేవీకి నిలువజెల్లినారు, పాడుగాడినూ బటనేసినాను
 చూలానికి పలువువేసినాను, పట్టపుదేవిని నిలువజెల్లినారు
 అయ్యారండే ముగిసానులారా, అమ్మానేమి బ్రతుకను యీవేళ
 తాళితాళివోనోపట్టులు పడుతుంది, తివవాయెను నిల్వలేనుతిల్లి

అట్లనగానే మంత్రసానులపుడు, మంత్రోదకములు భామకిచ్చినారు

—: లక్ష్మీదేవమ్మకు బాలికలు పుట్టుట :—

పుచ్చకున్నయూ ఆక్షణములోన. పట్టపుదేవికి బాలలుజననమాయె
 కెండాగడియ సమీపించగానే, యిద్దరుబాలలు జననమైనారు
 మాడుపుడియలు సమీపించగానే, యేడుగుర బాలలు జననమైనారు
 మేడుగురును ఆడబాలలాయె, లక్ష్మీదేవి మూర్ఖగొన్నదపుడు
 అప్పుడువచ్చి మంత్రసానులయిన. గ్రంథసకాళి నీళ్లు జల్లినారు
 బాలలకు మోక్షమోసినారు, తిరుకులతోటి వరహాలుయెను
 చిన్నవాండ్ల పక్కాటిసిరి, బంగారుబొట్టితో పరుండపెట్టినారు
 చామకక్కడి చామలున్నదయ్యా, లక్ష్మీదేవికి మూర్ఖులైనచమ్మా
 చమ్మారెండే దాడువారమీరూ, యెక్కడన్న నాటికలయినగాను
 అప్పుడనగానే దామలయినగాని, బాలలనెత్తి చేతికిచ్చినారు
 పొడవైనదాడివాలజొను, నిట్లొకపుడు శ్రవ్యపావమిచ్చె
 నిట్లుగిన్న తల్లివయికివమ్మా, బాలలకన్న తిరిగివీరూయెరాజు
 పన్నెడుగులే చామివన్నపుడు, వన్నెండుపుట్ట ఘండచెక్కలేమి
 మెదిమిదిపుట్ట పంచదారలయిన. కన్నుమంతయు భూరిపంచినారు
 తొడుగుంకి-చెక్కిపోకలయిన, నన్నుపంతయు భూరిపంచినారు
 తొడుపపుడియలు నెన్నువకిలేమి, పురుడుపుణ్యం బాకనాలకేసె
 భామలబాగా పంచుమిన్నదన్న, ఆ నెలయల్లా గడచిపోయెనమ్మా
 పంచినో సమీపించగానే, విత్తలక్షనా నీళ్లుపోసినాది
 చిక్క బండిరే పగలులేసుకన్న, కాటుకతోకల నిడులిడ్డలాకూ
 జరివిక్క మోదిలీలగనుకి, కట్టించినవో నెత్తునబెట్టనూ
 నుంపురివికలు నిట్లొకడులేన, కట్టించియు పెత్తునోపెత్తునూ
 ఆ నెల యల్లాగడచిపోయినాది, మూడోనెల సమీపించగానే
 పుట్టలకు, తిలలాటిలాంపిళ్లుబోసినాది, చిక్కులువీరి సిగనువేసినాది
 చేబ్బుక్కనో బాట్టుపెట్టినాది, చెక్కిల్లకు గంధముపూసేను
 జరిలుబాండలీలు కట్టివలక్కి, గుత్తంపుయా రవికలు దొడకేనూ
 నిట్లొకండ్ల విండజాడమాగా, కన్నులల్లిద్రవ్వి గడపదాటమాగా
 వోరకంటజూచి విడ్డలాను, వొక్కనాటివోరోజులక్కి
 తలయంటి తాన్నానముచేసింది, తన యాడువారికి నలుగుపెట్టినాది

పెనిమిటికొలుపుకువచ్చెను లక్ష్మమ్మ, పండుటాకులు పచ్చిపోకలేమి
 పచ్చకర్పూరాన పెనిమిటికావేళ, బాబూలము ముడిచెయ్యిస్తాదవుడు
 విన్నవా నాజివితేశ్వరుడా, విన్నవా నా పాణనల్లభుడా
 బిడ్డలగన్న తండ్రినయితినయ్య, బాలలుగన్న తల్లి నయితినను
 కడిపెడుబిడ్డల గన్నతండ్రియేమి, యిట్లనాచును లక్ష్మీదేవమ్మ
 మూడోనెల సమీపించినాది, కేపుతప్పిచే నాలుగోనెలనచ్చు
 మనబిడ్డలకయిన పేరుపెట్టవలెను, మాటలాకుమరి చుతోసిం చెరాజూ
 అంతట తెల్లవారిగనుకమహారాజూ, పట్నములోని బ్రాహ్మణునిలిపించి
 ఎద్దమన్నెడుమూడమన్నదవును, మహావ్రభోతెండుజాములక్షణగానెప్పించి
 పకలమయిన కార్యాలకుమహారాజు, మహావేదస్సుగావున్న కేసు
 పాతికప్పుట్టి బియ్యముంకినారు, పట్నముంతయు అన్నప్రధానమూ
 అన్నప్రధానముచేసెనుహారాజు, శూద్రులకు అన్నముపెట్టిరి
 బ్రాహ్మణులకు గడిమిగానమేమి, గడిమిగానము యిప్పించెనురాజు
 రావయ్యసేవు నంత్రికేళురుడ, పడమట ఆకుకుడియల్లెనువసేకేమి
 బ్రాహ్మణులకచ్చేకిపాడనుచేయండ్లి, బ్రాహ్మణులనప్పపహాదగు కేసు
 యెవరయ్యా బ్రాహ్మణులారామీరు, చిన్నబాలల హస్తముజూచి
 యేడుగూరికి పేరుపెట్టవలెను, పన్నెండుమూరల పట్టుచునేమి
 యేనుగుపొడుగున అట్లెతరులగుక, అట్లెతరులబంధించి కచ్చేకిగో
 బాలనపక్షుడు యెక్కొచ్చినారు. తందాన పాడనందనాన
 తెరలోపలబాలయొక్కహస్తాలు, బ్రాహ్మణులుచేసినావినగించిచూచి
 తందాన గాడవందనాన తందాన చిన్న వాండ్లకు కేసుపట్టిరి
 పెద్దకూతురు సూర్యనాగమ్మ, కెండ్లకూతురు చందానగమ్మ
 మూడోకూతురు చంద్రకన్య, నాలుగోకూతురు గడ్డికన్య
 అయిదోకూతురు పగబాలనాగమ్మ, ఆరోకూతురు ముదిప్పకేమి
 ఏడోకూతురు బాలనాగమ్మ, ఏడుగూరికిపేరుపెట్టిరి
 అంతటనప్పడు సవాభోదరాజు, పేరుపెట్టిన బ్రాహ్మణులకుయితేను
 మూడేసివస్త్రాలు యిప్పించేరాజు, చిన్నవాళ్ళను తీసుకెళ్ళునువిరి
 లక్ష్మీమేడకు దీసుకొచ్చినారు, తలకుతోటి వరహాలు తెచ్చినారు
 చిన్నవాండ్లకు సత్కారేసిరి, ఆ నెలయల్లుగడచిపోయెనయ్యా
 అయిదోనెల సమీపించగానే, యేడుగూరిలో బిడ్డలాకురిల్లి

అచ్చగిల్లునేర్చునమ్మలారా, ఆ నెలయట్లాముచ్చటజూచేను
 ఆరోనల సమీపించగానే, యేడుగురితో బిడ్డలకమ్మయ్యా
 నువ్విపాటలు నేర్చునలత్తమ్మ, యేడోనల సమీపించగానే
 బిడ్డలు బాంగరాలుఅడుతున్నరయ్య, పెద్దకుమార్తెకుమాటలాచ్చెనమ్మ
 బుద్ధివచ్చిన కూతురుతల్లిని, అమ్మావినవే మముగన్నతల్లి
 కడు పెడుబిడ్డల కన్నతల్లివమ్మా, అమ్మామాకు సొమ్ములుచేయించు
 చోటుయెరుగని బిడ్డలారమీరు, నెను యెక్కడసొమ్ములుదెచ్చేది
 మిమ్ములగన్నతండ్రిగనుకాను, చిన్నతాలలాలడుగరమ్మమీరు
 లిం డికొలువుకేనస్తారు పు తికలు,ఆనేళకచ్చేరికివచ్చేనురాజా
 కచ్చేరీవెడలి నగరికివచ్చేను, గమనికబాలల యెరుకునెల్లినారు
 యేడుగురితో బిడ్డలచూచేను, దేహము పులకాంకురంబుగాగ
 తోకొడుకా సూర్యనాగమ్మ, తోకొడుకా చందనాగమ్మ
 యెందుకువచ్చి బాలలారమీరు, యిద్దరినెత్త విగరిదింప
 బులాగున యేడుగూరినయినా, యెట్లుకపోక తీసుకొచ్చినారు
 బాబు మాకు అన్నయెగురుతండ్రి, అదియేమమ్మ సూర్యనాగమ్మ
 నాయనతో మమ్మగన్నతండ్రి, మాతల్లిగనుకానుకుఁబడుచుంది
 యెందుకునూఁబడే సూర్యనాగమ్మ,బిడ్డలొక్క పోసిరులేదనుచు
 మానేడుకచూస్తానంటుంది, బాబుమాకు సొమ్ములుచేయించు
 మీరుబ్రతికిపే సొమ్ములకేనుమ్మా, యెప్పటివేడుక అప్పుడేనుబాబూ
 విగలముచ్చట తీసివెయ్యలేకా, పట్నములోను బతుకలిలిపించి
 పడుజోలలా మోలిలిచ్చినాడు, ఏడుగూరికి సరిగానగలయిన
 చిన్నపెద్దది యెచ్చుతల్లిలేకా, ఒక్కతీరుగా నగలుచేయుమనెను
 కంసాబుచ్చుడు తీసుకొచ్చినాడు, రెండోనెలలా నగలుచేసినారు
 నగనుచేసిగా వచ్చుగించినాడు, నగలుతీసి పెట్టెలపుంచీ
 పటపములోనె భద్రంలేలిపించి, పెట్టెలు పక్కేలులోపుంచినారూ
 నాలుగువీధులు పూరేగించిరి, పట్టపుదేవికి వచ్చుగించినారూ
 నగలునుజూచి సంతోషపడ్డాది, మంచిదినములు విచారించెనమ్మ
 బిడ్డలకయినా తలంటిపోసెను, చిక్కునీసి మరికొప్పులుపెట్టేనూ
 కస్తూరితిలము బొట్టుపెట్టినాది, చెక్కిళ్ళగంధము పూసేను
 కాటుకపోగులు దిద్దేవుతికలకు, గుమ్మరిపండు జేసెనమ్మలార

గుత్తపురవికల దొడకేసు పుత్రికలకు, ఏడునారాల నగలుపెట్టెనమ్మ
 కన్నెల్లిదా కున్నీ వేసుకొని, కున్నీ చెమక కూర్చున్నదేమి
 పుత్రికలు యెరుట ఆడుకుంటరేయి, పుత్రికలయికానిండచూడదుగా
 కన్నెల్లిదృష్టి గడపదాటదమ్మా, వోరంటచూచుపుత్రికలను
 అంజనాకా బ్రాహ్మణుడొచ్చేను, బ్రాహ్మణికప్పుడు నందంబొద్దిది
 యెవరియ్యా బ్రాహ్మణుడవు నీవు, ఇంక శేషవర్ణ పోర్ణ మెప్పుడయ్యె
 యెన్నదనములు పున్నదీనాతింకి, నీకేనే మూడునములున్నదమ్మా
 అనగావని కుప్పటంబువలెకా లెనమ్మలారా, అంభోయని అడలసాగినాది
 అయ్యోరండ చిన్న బాలలారా, మీరటచాటలు యెవరునాస్థురమ్మ
 నాకు మరణము సిద్ధమాయెనమ్మా, నీలు గట్టిగా చిన్నానమ్మమ్మ
 నాబిడ్డలకియిన యెవరుపున్నరమ్మా, తిల్లిదిగిచ్చి తిల్లిలేదాయె
 తిండ్లదిగిన్న తిల్లిలేదాయె, ముత్తెతల్లికి లేచుగిరినా
 నేను గట్టిగా చిన్నానమ్మమ్మ, మీతిండ్లికి మున్నోడరాజు
 మారుపెండ్లి యాడుతాడెరాజా, మారుపెండ్లితో గట్టిగావలెద
 బిడ్డలకియిన అన్నముపెట్టకు, బిడ్డలకమునా నీళ్ళుపోయిదేను
 పట్టిపమాయిన కన్నెల్లిమీలు, మారుపెండ్లి కన్నెల్లి మీలు
 యట్లునుచును లక్ష్మీదేవమ్మా, అక్కోయని అడవానియ్యా
 ఆవో పెరిమిటికొలుపును వచ్చేనున్నీ, పెరిమిటికో విన్నవించిగాది
 విన్నావా నావారాలభూడి, నునులేకొన్నావో బిడ్డ
 అనేకవెతిములు నెట్టివోనామ, కాతిరాజో నెట్టివాను నీలు
 జలంగమహాముసలర్వంక మెట్టివాను, ఆరాగముగిరి దుర్గ గట్టుకొన్నాను
 ఆనాగమ సింధుదనలమచలనయ్యా, ఏడుఫలములే నీలెచ్చివాను
 ఆఫలముగట్టిగా తేచ్చెలవ్వను, నానొండును కాదుకోనాను
 కిలెమన కాటనన్వాయ, తొమ్మిదనెలలను నెట్టివానెవమ్మా
 తొమ్మిదనెలలు పూర్తయెను, నీలెచ్చెలన నాకు మిగిలెనుయ్య
 నేనుగట్టిగా వెళ్ళితానురాజా, బిడ్డలయెల్లు నాకుతావోనివు
 నాబిడ్డలకినక ఎరిన్యాయ్యా, నాబాలల యెల్లు నాకుతావోనివు
 ఆమాటలు వినియెనుమహారాజు, కుప్పటంబువలె కూలెనమహారాజు
 చెప్పినదాక యెరుగదాయెరాజు, అయ్యరావోయి మంత్రి శిఖరుడా
 చిమలపుట్ట చిచ్చుపట్టదేమీ, యాచిమలకోమల యెవరునాకతారు

ప్రొద్దుననిద్దురలేచి పుత్రికలేమి, అమాయన్నము పెట్టమంటరయ్య
తల్లియెవరు తినిపిస్తారయ్య, అప్పుడు మంత్రులు చెప్పతున్నరోయీ
వెర్రరాజునీ వెర్రమహారాజూ, మీరు యెందుకు వ్యధనపడుతారు
యిదియనగా యంతలోనతిమకు, యీగండము తప్పిస్తాము మేము
యీఅకాలమృత్యు తప్పదన్నబోయి, పైగావచ్చి పరుగుతుందియేమి
యిచ్చినవాక్కులు తప్పదంటయేమి, యీగండము తప్పిస్తామయ్య
అంతలోన మహారాజయనెన, యిదితప్ప మేమిచ్చినాలో చెప్పండి

న. వినండి మహారాజో! ఏడువలెవు, పొడుగు రెండు ధ్వజస్తం
భాలు తెచ్చించెదము అదికనీ యీ కెనాకాలుమీద పాటించేము వాటిపై
మొగదూరం అలవ్వించెదము బంగారపు పువ్వులతోట్టి చేయించెదము
అట్లోట్టిలో అక్షిపిపుంచుతాము ప్రసంగాతే వేయించుతాము మూడు
తాళాలు చేయించుతాము అట్టెట్టి గోమీసే వేయించుతాము అదిఅం
తర్మస్యమి నె ప్రేలాపనీనామ. పైభాగచట్టు కాపు ప్రవ్వించెదము
పెట్టణసభలు ముగియగాన మంగంకిలులు బాసుల వొడ్గించెదము
మెరుగులు బాసులు వచ్చుచునున్న బంగారు మందువరిమిలములాము
విచ్చుకొనినానా పట్టణము. మాలోకి కట్టణచేదట్టు వాయిలాలు
వేయించుతాము అదికనీ బిచ్చునది కాదు. యీగా నావలి వుంచు
తాము ఆ స్తంభాలును పొరువకన, నూరు కచ్చో కాగలవి భారతిరామా
యనాలు మేలైన పురాణమును కలిపి చూచుట నీలు.

యకనానెందును ముగ్ధులవలె నున్నా పట్టణములోకి వెళ్ళినామూ
అయ్యరానోయి ముగ్ధులవలె, నెట్లా పట్టణములోకి
పట్టణములోకి ముగ్ధులవలె, యీగండములోకి వెళ్ళినామూ
అట్లు ముగ్ధులవలె, నెట్లా పట్టణములోకి వెళ్ళినామూ
మేరాలమీదాపాటించినాన, పైమొగదూరము నుచ్చించినాను
బంగారపుతోట్టిగావించి, అట్లోట్టిలోపల అక్షిపిమించి

అట్లవి మూడు బండచేసినానూ, చుట్టుమూడు గోలువేసీరి
అట్లోట్టికు గోలునువేసినాను, అగ్రైమధ్యమ అట్లోట్టివారు
స్తంభాలుచట్టు కాపు తిప్పించు, అంతి పట్టణములోకివేసినారు
సిద్ధులనూనె గుమ్మరించినారు, అదిభగదగమంటలుమండుతున్నదేమీ
వీధులనుండర కన్నులుపరచి, ముందు ఆరాములు పరపించినారు

తుపాకులబారు పెట్టినారు, విచ్చుకత్తుల పారాలుంచేరి
పట్నంవెడల్పు పములావేసిరి, ఆరువందలా సిబ్బందియావేళ
కారుకడ్డుగావారు కమ్మినారు, ఆ స్తంభాలందరిని రాజుగారుజూచి
పెద్దగాకచ్చేరితీర్చినారు, రామాయానాలు చదువుతున్నరయ్య
రాజకులార్థము విప్పిచెప్పుతారు, యిటువలెకాలము పోగొట్టుకొని
తెల్లవార్లుగా కావలియున్నాను, నిండువొక్కవో పొగలునాడు
కరకర్పపొద్దు పొడిచేవేళలోన, నాగమునీం దుని గట్టుకాడనైన
పుట్టలోన మంటలుగుండింది, పన్నెండుశిగిసులు అడిశేషుడయిన
కోపముచేత పుట్టావిడిచినచ్చెను, భూచక్రపట్నము నచ్చిచేరినాడు
ముందుఆరాబులు తానుజూచినాను, విచ్చుకత్తుల పారాచూచినాడు
తుపాకీబాదులుచూచేను, యంతిలంగికురావే లక్ష్మీదేవమ్మా
నాకేసీపు యత్నంపెట్టినావా, అప్పుడీమంటలు యిప్పుడులేవమ్మా
రక్షించినవారిని నివ్వేమీ, భక్షించను గెలుచుకున్నవమ్మా
అయితేమంచిది కావయ్యనునెను, అక్కడనానెన్నుకుమాయయైనాడు
స్తంభాలమొదటపుట్టుకునాగన్న, యంతిలనాను గాలనె లక్ష్మీదేవమ్మ
యీమంటలోనేను మాడిబోదునని, అగ్గానాను యత్నంకేసినవా
అక్కడనానీం దుకుమాయుచుయ్యెయ్య, యేకునిలుపుతోట్లోపుట్టేను
అన్నమాటనేపురిప్పవనేభామా, అడిగిపంటుల తప్పవనేపురా
అకలిగావిడేవవచ్చినాను, అయ్యోవ్యామీ నాగయ్యసీపు
నన్నుపాపకర్మలు ఇట్లావుంచినాను, పన్నిచుంపవలెనియత్నంచేసి
సీవెట్లాగువర్తించినానెక్కడి, నాలోనాలు వేకేపున్నవమ్మా
నాబిడ్డలయిని చూచినప్పినావా, ఎచ్చేటప్పుడు చూచినచ్చినానే
నేనుచచ్చేవానిచూచకేవచ్చాను, కడుపునొండుగా ఆగింమవ్వాయి
యేకుగుకూతుళ్ళుతలచినాది, పోకూతుగా మూర్ఖవాగమ్మా
నేవెళ్ళుతానే చిన్నిబిడ్డలాగా, పోకూతురా ఉద్దికవ్యకా
అమ్మ వెళ్ళుతానే చిన్నిబాలలాగా, ఆరుగురూతుళ్ళవయితేను
ఆరుగురూబుద్ధినచ్చినాది, నావడోకూతురు బాలనాగమ్మ
యేమియెరుగని కూతురునాతిల్లి, ఇరుగింటికి పారిగింటిశిశువును
పంచలపట్టునిలుచుండునమ్మ, యిరుగుపొరుగు కనురుచుందురేమో
తల్లిలేనియాబిడ్డలమ్మలారా, ఇదుగోవడసి పట్టుకునాగన్న

గుక్కెడునెత్తురు బాక్కడుకందేమి, కాటూపట్టి లేచెనునాయన
 తొట్లోలేచి పుట్టలోపుకేనూ, యెట్టఁచె యెట్టపోయెనమ్మ
 యీ కావలలున్న వారెవ్వరెరుగరమ్మ, లక్ష్మీదేవిమూర్త్యుకొన్నదపుడు
 తనమూర్తి తాను తెలుసుకొని, యింకానన్న యెందుకుంచినారు
 కచ్చేరిమీద మంత్రులువిన్నారు, మహాపభోఈగండంతస్పిపోయెనయ్య
 యికవచ్చిన భయములేదురాజా. నాగేంద్రుడు వచ్చువేళతప్పె
 నాల్గుఘడియలు ప్రాద్దుయెక్కెనయ్య, అమ్మకువచ్చి యీ సములేదయ్య
 రాళ్ళితోకొట్టిన చావులేదురాజా, పుక్కిటవీడెము చెదరనవ్వెరాజు
 నామంత్రులు మంచియుక్తులయ్యా, యీగండము తప్పించినారూ
 దిగునకచ్చేరికివచ్చినారూ, అగొలుసులతోటి క్రిందికిదింపిరి
 తొట్టతాళాలు తీసినమ్మలారా, తందాన రాజనందనాన.
 తొట్టంతరక్షయమయ్యా, మొలలోవుండే బాకమాసెనురాజు
 ఆ బాకమీదనే నెగరబోయెరాజు, ముగ్గురుమంత్రులు నిలువబెట్టిరి
 రాజుచేతిబాకునిలువబెట్టి, మహాపభోమీరెందుకధైర్యమొందుతారు
 భూమిలోవామకరచిత్రేంతాచచ్చేరా, మంత్రగాండనులపిస్తామయ్య
 లక్ష్మీదేవికి మంత్రేన్నారేమి, అమ్మకువచ్చిన భయములేదురాజా
 పట్టపుదేవి బ్రతుకుతుందిరాజా, మంత్రగాండను పిలిపించినారూ
 పన్నెండుమంది శ్రీఘమొచ్చిరి, లక్ష్మీదేవికి మంత్రేరించబోతే
 వెర్రిబాపాదులు యెందుకుచాడగ్గు, మంత్రేరించినన్ను బ్రతికిస్తారేమి
 బ్రహ్మదేవుని సెలవాయెనాకూ, నేను గట్టిగ వెళ్లతామంత్రీ
 మాబలిమినే లక్ష్మీదేవికి, మంత్రేస్తూవున్నారు యెలువలెనూ
 నాగదిగురా నాగదిగురా, నామనవి చేకొనరా
 దిగుదిగు దిగుబాలనాగ, ముదముతో రేపలెమ్మద్దులనాగానాగాదిగుర

వ. నాగయ్యా! నాలెండిగన్నయ్యా నాలెప్పులనవరించి నన్నెలు
 మయ్యా యీలవాల్కులకితే ఇక యెన్నటికీ గుండ్రాతితో గొట్టినచావు
 లేదన్నదియ్యా నాగదిగురా నాగదిగురా నాగదిగురా తోకనుతొ
 మ్మన్నూరు ముత్యాలుగల నాగా పక్కను పదివేలు పొడబుగలనాగా
 వీవున యేనూరు పూసలుగలనాగా పాలుపొంగుంటి పడిగలనాగా పడి
 గలమీద చిన్నకృష్ణుని పాదములునాగా, నాగాదిగురా.

నిండువున్నమనాడు పండువెన్నెలనాగ సర్వగ్రహణమువట్టిన చందమునుమింగి ఇలలోపేరు ఇంపుగ నాగాదిగురా నాగ దిగురా. ఇది గడ్డ అదిగడ్డ కంటపాలవుగుడ్డ, ఇదికొండ అదికొండ యెరమారులీ కొండ యీకట్టు ఆకట్టు పాము లారాకట్టు యెరుగానాగదిగురా. శివ భక్తి వకశంక శివునిపాదమాన వారిభక్తిశంక హరిపాదమాన దేవభక్తి వకశంక దేవునిపాదమున దేవదేవుని పాదమాన ఎరుగనాగాదిగురా, వెర్రి బాహులాయెందుకుచాడస్త్రం, యికను ప్రాణమునిలువకన్నదోయి నాపెమిటి పిలువకున్నదోయి, భోజరాజును తీసుకొచ్చినారు పెమిటిహస్తం చేతవుచ్చుకొని, విన్నావా నా ప్రాణమ్మ భుజా బిడ్డలున్నారు పసిబిడ్డలయ్యా, కలిపెనుబిడ్డల వచ్చునంచితని బిడ్డలతోనట్టా నాగుతావోనీపూ, నేనుగట్టగ వెళ్ళుతామరాజా మరుపెండ్లి నీవు ఆకవగురాజా, మూడుబిడ్లి గట్టగవస్తేను నాబిడ్డలకు అన్నమువెట్టెను, నాబిడ్డలకు నీళ్ళుపొయ్యవయ్య మారుపెండ్లి నీవు ఆకవగురాజా, మూడుపెండ్లియునే నాకలేమా మొగవారిని తీణమునమ్మరాదు, పాలుఅన్నమే ముట్టించెనమ్మా పువ్వుకాలు ముట్టించెనమ్మా, నేనునాని గొనలుచేసెరాజా అయినదోషమునాకు యెందుకయ్యా, నీకు పెండ్లి యీకట్టువుంటేమా పిల్లలనయిన తినినచోటనయ్య, తినినచోటను మరువులు మాలలాకి చిన్నవాండ్లకు పెండ్లిండ్లుచేసి, నాదీనీ పెళ్ళి విడ్డలాకూ అత్తవారిండ్లకు విడ్డలపండ్లి, ఆపికేనీవు పెండ్లియాడురాజా అందాకనీవు పెండ్లియాడవస్తా, నేను బాగా ఆకవన్నదయ్యా ఇకను ప్రాణంనిలువనంటపిమ్మరా, నాబిడ్డలపట్ల చూపునుగుటకయ్యా నాబిడ్డలుగట్టిగ దిగులుపట్టకవి. బొబ్బలపట్టుకు చూచకపోయినారు తులసితీర్థముఇచ్చిపిట్టి, యేడుగురీకూసుపు కలచెనమ్మ నేను వెళ్ళుతాన చిన్నదిడ్డలారా, వోకూసురా చందనాగమ్మా వోకూసురా వుత్తిరకన్నీక, వోకూసురా బాలనాగమ్మ అమ్మ వెళ్ళుతాన చిన్నదిడ్డలారా, కొలిసులారు కన్నీగుమంచెనమ్మ రాజలసంపా కన్నులజూదింది, రామగామయని ప్రాణమిడినాది తేపారిబాచి నేంచేసెమ్మా, దాడులేకవాను రాజా రాజనేకవాను మంత్రిప్రధానులు ముఖపడులేమి, పట్నములంలాకూడిరి అక్కడికి

ప్రజలందరు కాకిశోకమేమీ, యింతకర్మము యెరుగరుబిడ్డలుగా
 తూరుపుమేడలో ఆడుతున్నారు, చద్దిఅన్నము వేళాయెనపుడు
 తల్లిమేడకు పరువునవచ్చిరి, అమ్మరావే మముగన్నతల్లి
 నాకుఆకలవుతుంది అన్నాముపెట్టవే, యెక్కడచూచిన తల్లి లేదాయె
 దాడులారామాతల్లియెట్లుపోయె, యిట్లానిఅడుగుట వారుచూచినారు
 యీబిడ్డలు దిగులుపడతారని, బాలలతోటి చెప్పకపోయిరి
 కస్తూరిమాతల్లియెట్లుబోయె, మేముయెరుగము సూర్యనాగమ్మ
 సందులుగొందులు వెదకిచూచినారు, యెక్కడచూచిన తల్లి లేకపోయె
 బాలనాగమ్మ చెప్పతున్నదయ్యా, అక్కావినవే సూర్యనాగమ్మ
 మనతల్లిగారు యెక్కడబోయిందో, తనపుట్టిగిటికి పోయెనుకాబోలు
 పానుగంటివో పట్నంవెచ్చింది, మేనమామలా పట్నమెళ్ళినాది
 మనముసూత్రగా వెంటడించుతాము, మనతో చెప్పక వెళ్ళెనుకాబోలు
 మేడ యెక్కిమరిపారజూచినారు, నడివిధిలో గుంపులుగూడేరు
 అప్పనినవే సూర్యనాగమ్మ, మనపట్నములో మాణిక్యాలేమి
 మాణిక్యాలనెవరత్నాలేమియ్య, యేమోకాని అమ్మనచ్చినాది
 అదుగోప్రజలుకొంటువుండరమ్మ, మనమహాక్కటిపుచ్చుకొండమమ్మ
 మత్తాలకు నెవరత్నాలేమి, నడికినదిగా పుచ్చుకొండమమ్మ
 మనమహాక్కటి పుచ్చుకొండమమ్మ, మనతల్లివచ్చి యెక్కడదంటేనూ
 అప్పుడేనుని చెప్పదామెచెల్లె, అప్పనినవే సూర్యనాగమ్మ
 అదుగోబోడే దొరికిందంటాము, ముత్తాలప్పుడు వొంగట్టకొని
 మేడలుదిగి పురుగునవచ్చిరి, మదిఅంతా చార్ల వేసుకొని
 ముందుకొచ్చేను సూర్యనాగమ్మ, కన్నతల్లిని కన్నులచూసేను
 అయ్యోచెల్లెచంద్రనాగమ్మ, మనతల్లిగనుకనే చచ్చిపోయెనమ్మ
 అయ్యోచెల్లె యికినేమిగ్నాది, కొమ్మకొమ్మ గుడ్డుకున్నరేమి
 అయ్యోబాబూ నవాభోజరాజా, మార్చివే మమ్మగన్నతండ్రి
 అంభోయని అడలపాగినారు, అయ్యోతల్లి లక్ష్మీదేవమ్మ
 కొప్పులెవ్వరు పెడుతురెనాతల్లి, మాకుపాపట యెవరుతీతురమ్మ
 మాకుగుమ్మపండ్లు యెవరువేతురమ్మ, తల్లిలేకుంటే తండ్రప్పడేలేడు
 ఆడవారికి అమరికీవుంటుంది, చుగవారికేమి డెలుసునమ్మ
 తండ్రియేడ వాడివిడ్డలేడవానూ, ప్రజలంతయు కాకిశోకమాయె

మంచిగంధపు తరువులుచెచ్చిరి, దానిమ్మతో కాప్తమేసినారు
 లక్ష్మీదేవిని దానముచేసిరి, బిడ్డలుతండ్రి చెరువులకాదాను
 స్నానముచేసి యింటికొచ్చినారూ, తండాన రాజనందనాన.
 బిడ్డలుతండ్రికి అన్నముపెట్టిరి, పదిరాత్తుళ్ళు వెళ్ళబుచ్చినారు
 దినవారాలు చేసిరిలక్ష్మీకి, బిడ్డలుగట్టిగ దిగులుపడతరానీ
 అనేకబుద్ధులు చెప్పించెరాజూ, అటుకులుబెల్లము పంచదారయేమి
 శిరిశనగపప్పు తెప్పించెరాజూ, పటికిబెల్లము తెప్పించెరాజు
 మామిడిపండ్లు నిమ్మపండ్లుయేమి, అమ్మనుగట్టిగతిలవ కుండమండ
 ప్రాద్దునబిడ్డలు లేవగానేరాజూ, యాపండ్లుఫలాలు చేతికిచ్చెరాజు
 నాల్గుఘడియలకి ప్రాద్దుయెక్కువరకు, నాల్గుకూరలుఅన్నమునుయేమి
 బిడ్డలకునుసెళ్ళిపోసిరాజూ, తనచెతిమీనుగా అన్నంపెట్టుకొని
 తిల్లినిగట్టిగతిలవకుండనేమి, పేమతో పెంచెకూ బిడ్డలనురాజూ
 అట్లా నెలలు చెందుగడిచినాయి, పట్నంలోపల కాపురంకాలు
 రాజబంధువులు కచ్చేరినివున్నారు, వినూరామీరు భోదరాజుగారు
 యిల్లావుంటే యెన్నాళ్ళవుతుంది, కెండ్లోపెండ్లి ఆడమంటలేమి
 మారుపెండ్లికనాడనంటడయ్యా, బిడ్డలుబ్రతికితే అంచెచాలునాకు
 నత్యామయన యిల్లాలులక్ష్మీకి, చచ్చేటప్పమి చెప్పిపోయెనాకూ
 మారుపెండ్లికను ఆడవద్దన్నాది, పాలుఅన్నము మట్టివానునేను
 పుస్తకాలు ముట్టినానుననూ, నేయరానిబాపాలు చేసినానూ
 అసయమము తప్పకుండనేనూ, మారుపెండ్లి మదియూడిలేను
 అనీమము తప్పితేనుమీరు, యెవ్వరుమీరు కచ్చేరికీరారు
 యెవ్వరుమీరు మొక్కువెయ్యలేమి, మొండిదొరతనంవిస్తారురాజు
 అనిపడలంకా అనుకుంటానేమి, అందుచేతినామనవయ్యా
 యెందరుచెప్పిన విసకపోయెరాజూ, మంత్రిలుకూడా చెప్పివిసిగినారు
 అక్కడికివిసక పోయెరాజూ, బక్కనాటి సమయమందునా
 బాలలతోటిమంత్రిలుచెప్పిరి, మేమెవ్వరుకెప్పిన విసకపోయెరాజూ
 మారుపెండ్లియాఆడమన్నారమీరు, మీరిండ్రితోనుమీరు చెప్పితేను
 మీరుచెప్పితే వింటాడుమీరిండ్రి, యిట్లనిమరి చెప్పనాగినాను
 మంచిదియీవేళ చెప్పుతామన్నారు, తిండికొలుపుకు వచ్చిరిబిడ్డలు
 బాలునివరా నవాభోజరాజూ, యిల్లావుంటే యెన్నాళ్ళవుతుంది

నాయనవారి మమ్ముగన్నతల్లికి, చిన్నబాలలని నీళ్లుపోసినావు
 మాకుకోకలూసీవుగట్టినాపూ, ఆడవారికి అమరకవుంటుంది
 మారుపెండ్లియైదుమువోబాబూ, బిడ్డలను పురిమిచూచేగాజూ
 అమ్మామీకు యెవరుజెప్పిరమ్మా, మీకుబుద్ధికితోచిందాతల్లి
 యెవ్వరుమాకు చెప్పలేదుబాబూ, మాబుద్ధికితోచెనయ్యయివుడు
 అమ్మావివనే సూర్యనాగమ్మ, మీతల్లిచచ్చునవుడు చెప్పిపోయేసేమి
 మారుపెండ్లి నన్నాడవద్దనెచు, నేనానీమమ తప్పనన్ననోయీ
 తప్పనన్ననేమి ఫలములేదుబాబూ, మాతల్లినిమాకుచూపేవాబాబూ
 పోయినతల్లి మళ్ళీవస్తుందా, నీయిష్టమూతల్లిభార్యగాబోదుతండ్రి
 నేనునీమమతప్పి పెండ్లియాడితేనూ, మీతల్లివంటి యిల్లాబుదొరుకున
 నలెమలుచెడ్డానుభముడప్పి నూ, యింతలేదునే పెండ్లియాడలేనూ
 బిడ్డలుచెప్పిన వినకపోయెరాజు, మరలమంత్రులు ఆలోచనచేసి
 యెట్లురాజుక పెండ్లియజేతాము, ఆరాటికియినాటికేమి
 మర్మమాతంగి ఆకులుగలవోయీ, ఫిల్లికికోడాలు పంపించినారు
 మర్మమందులకు ఆకులుచ్చించి, దాదులక్కడ యెత్తికట్టుకొనిరి
 శనివారమి రోజున మహారాజూ, వారవారమున్నానముజేస్తూనూ
 వీలయెరువుగల పనుకలిగినారూ, భోజరాజుకు తలంటినారు
 న్నానముజేసి భోంచేసెరాజూ, అంతఃపురంబున పండుకున్నడయ్యా
 నన్నపుకనుక పట్టరానేరాజూ, పెండ్లిలోయని కలవరింపులాయె
 పెండ్లియాడాలని బుద్ధిపుట్టినాది, నుంత్తులమగ్గుర పిలువమన్నడయ్యా
 మాగ్గురనుంత్తుల పిలుకొచ్చినారూ, అంతటమంత్రులు రాజుచేరినారు
 దిండముమీకు ఎవనరాజుగారూ, రావయ్యనీవు మంత్రి శేఖరూడ
 ప్రాణనశమినానాగోష్ఠి దేనమ్మా, పోయినతర్వాత యిన్నిదినములవరకు
 యిట్లువుంటునే యెన్నార్చవునుంసి, యెదిగినచిన్నది యెక్కడున్నగాని
 మీకుగట్టిగవిచారించవలెనూ, మగ్గురికి బుద్ధునంతోషమాయేనూ
 నాయభారము కదిలిరిఆవేళా, దేశదేశము వెనకనాగిరయ్యా
 కడపటి నయనాదిపట్టు మొచ్చినారు, ధనశరాజును విచారించిరయ్య
 యేపూరయ్యా బ్రాహ్మణులారమీరు, ఎందుండిమీరు యిందొచ్చినారు
 మాదిభూచక్రిపట్టుమన్ననేమి, యీడకుమీరు యెందుకొచ్చినారు
 విన్నారామహారాజుగారూ, మీయింటికి పప్పు అన్నానికి వస్త్రమిరి

యెందుకుపప్పులన్నమయ్యమీకు, యెవరికియేమని తానుఅడిగినాడు మాపట్నముయేలు నవాభోజనకు, మునుపటివినాహం తప్పిపోయినాది

వ. గనుక మీయింట్లో చిన్నదున్నదని వర్తమానం తెలిసిమీయింటికి పప్పులన్నానికివచ్చినాము, మేము ఆరాజునుకొలిచే మంత్రితులమని చెప్పగా దానిమాచిడ్డకునగలేమిపెట్టుతారు, పడవళ్ళు యేమిస్తారనగా ఐదుపట్టుచీరలు ఐదు పట్టురవికెలు, యేడువరహాల సొమ్మలు నాలుగు వందలు ఖచ్చయిస్తామని యనగానే బ్రాహ్మణుల పిలిపించి మేలు

వ. పేరుబలములు లగ్నముహూర్తం విచారించమనెను, భోజరాజునకు మాణిక్యాలదేవికి పేరుబలాలు యెరిమిపహోజనకు బలమైన అగ్నిముహూర్తమున్నది చెప్పగావిని అదేకాయంచేసుకొని మేలు, మంత్రితులుమరిల తిరిగివచ్చినారు, పోయినచ్చిన సంగతులయి తెను భోజరాజుతో విన్నవించిరియ్య. మహాపహోయీచేరినచిన్నదిదొరికింది ఏడువరాలసొమ్మకొప్పనాము, నాలుగువందల ఖచ్చకొప్పనాము నేటికిపడోరోజులగ్నమున్నదిగా, అట్లురాజుకు చెప్పగానేవిని పెండ్లిభారము మీదేనన్నాడు, అప్పుడుమంత్రితులు తిరిగివచ్చినారు తాలూకాపోతుగుస బాబులు వాసీరి తిందాన రాజపండ్లనాన.

పూరిపూరిమేళలు చెప్పించిరి, కళాపంతుల పిలిపించినారు వానికిపుట్టచియ్య మొడిచినారు, అన్నప్రదానము చేసినహారా పెండ్లికొడుకును చేసినరాజును అప్పుడువారికి బ్రాహ్మణులూ పన్నెండువందల బలముగలదయ్యా, పెండ్లికొట్టి తీసుకళ్ళుతాన యేడుగురు కూతుళ్ళకునారాజు పడనవారలు సొగించెరాజు సకలమయినప్పు భారతో మహారాజు, నయనవాదపెట్టు మెచ్చనామూ పూరిముందరా సవాడిచినారు, ధవళివాడ్వము రాజువిన్నపియ్యా పాసకమప్పడు దావాములక్షన కావిళ్ళేమకుగ పంపించినాడు దావామూతామువుచ్చుకొన్నలేమి, పెండ్లికొడుకుకూ ఏడుదులుమాపిరి విడుదలలోనే ప్రవేశించినారు అప్పుడు బ్రాహ్మణులు చెప్పచున్నలేమి తిండిభాషికమువిడ్డలుచూడరామూ బ్రాహ్మణులయినవలగుచెప్పగాను అమాటలురాజువిన్నపయ్యా, విడ్డలనమున విడిదిలోనెవుంచి కాదులనక్కడ కావలించిరియ్యా, లగ్నానికిపెళ్ళేమి మహారాజు యేడుగురు సంద్రమున చేసీరి తిందాన రాజపండ్లనాన.

—:భోజరాజు రెండవవివాహము చేసుకొనుట. :—

పరిమళగంధము లద్దుకున్నరయ్యా, తలంబాలవో పందిటకొచ్చిరి
బ్రాహ్మణులంతా చదువుతున్నరేమి, భట్రాజులు పాడుతున్నరేమి
భోజరాజువో దోసిటతలంబాలేమి మాణిక్యదేవి శిరస్సున వుంచీరి
తలంబాలుగా పోసిరి ఆవేళా, పెండ్లిమీద కూర్చుండబెట్టిరి
కానుకకన్నాలు చిదివించిరపుడు, అప్పుడురాజు యేమన్నాడయ్యా
బిడ్డలందరువేడుకలయితేనూ, చూడనేలేదు యేమిసేతునయ్యా
అమోఘుని యెవరుగిన్నారూ, పెండ్లికుమార్తె తల్లివిన్నదయ్యా
ప్రొద్దుని తాను బిడ్డలంటడమ్మా, బిడ్డలుబిడ్డలకు కలువరిస్తడేమి
నాబిడ్డను యెందుకిస్తనమ్మా, నాకూసురి కక్కడినునువువచ్చెనమ్మా
ఈమనువుమరిడెనంపుగానూ, అంభోయని అడలసాగెనమ్మా
అయితేదేమి కాసివ్వమనెనూ, ఇంతమాత్రము తలవకపోతానా
అబిడ్డపేరు ఎందులమోదేవి, మందుచేత మరువకపోతానా
అవేళిగన్నమాయెనయ్యా, మర్నాడు పొగున దాదులందరును
మాణిక్యదేవితో చెప్పలిన్నరేమి, నీమానుటిబిడ్డలు విడిదిలోనున్నారు
చూతామంటే చూతామంటారు, తిందాన రాజనందనాన.
తానునిండుమనుగులు పెట్టుకున్నదేమి, చిన్నబాలావద్దకివచ్చేనూ
దాదులతోటి నిలువబుడేమి, బాలలైనమరి మాటలాడుతారు
మగదిచ్చి బారాలాడుతున్నరియ్య, ఏదుగురినిచూచిరిబాలలు
అప్పుడు యెడమచేతినే కంఠమున్నది, తిందానారాజనందనాన.

వ. చిన్నబాలులు పికిరికొకరు చూచుకొని అప్పా ఈర్ష్యాతి
పట్టుములో తన్నివివాహములైనవని యెల్లెలకుగుట అదృష్టంతిక్కువైన
మనబాలు మనవా యింకెన్నటికి కాలేదు,
యీమెగనుక తనతల్లికాబోలు, యెడమచేతినూ కంఠమున్నది
ఓగుదిగ్గన లేచిబాలుగా, కూర్చోనమ్మా సిన్నతల్లిగారూ
యిటనగాన మాణిక్యదేవి, కూర్చొనితల్లి బిడ్డలనుచూచి
మీకుపాపమైనదిచ్చిరేనాత్తి, మీయేమగురికి యేమిపేరులమ్మా
మాపేరుగనుకనే చెప్పెదమమ్మయ్య, సూర్యనాగమ్మా చంద్రనాగమ్మా
ఉత్తరకన్యక దక్షిణకన్యక, పగడిసంగమ్మమునికన్యకమ్మా
కడగొట్టుమా బాలనాగమ్మా. యిట్లనగాను మాణిక్యదేవి

మీకు కాటుక చుక్కలు యెవరు దిద్దినా, కుంకుమ రేకులు యెవరు దిద్దినా
 మీకు కొంపలు యెవరు పెట్టెరమ్మ, ఆ యోహాని మాణిక్యాలదేవి బ్ర
 మాకు గనుక మరెల్లీ వున్నదా, వుడతానే తల్లి విహాగ్నాటి నాము
 మాతండ్రి మాకు కొప్పు పెట్టినాడు, మాతండ్రి మాకు తిలకము దిద్దనా
 మాతండ్రి మాకు కోకలు గట్టెను, అంభోయవి అడల పాగినారు
 తల్లి వితలంచుక ముఖపడలేరమ్మా, మాకు యెవరు దిక్కు నాతల్లి
 కొలకలాది కన్నీరుంచి నారు, మాణిక్యదేవి దిన్నన లేదండి
 బాలలనప్పుడు వోచాచ్చినాది తనపైట చెంగుతో శంకుతుడిదినాది
 చాదుల చేత వుడకము తెప్పించి, బాలలందరికి నీళ్ళు పోయించి
 పాపటతాను దీర్చెనమ్మయ్యా, యేడుగురికి కొప్పులు పెట్టెను
 కస్తూరి తిలకం దిద్దెను బిడ్డలకు, చెక్కిళ్ళకు గంధము పూసేనూ
 యేడుగూరికి చీరలు గట్టెను, గుల్తంపురచి కలు దొడిగించేనమ్మ
 యేడువరుస నగలు ధరించెను, విజయవస్త్రము చేతికిచ్చినాది
 అర్చములోపల నీడమాచినానూ, మల్లుపుండవలెను విన్నమాకు
 అడవారికి అమరిక వుంటుంది, మొగవానికి నేమి పోయినమ్మ
 మాణిక్యదేవి తిగివచ్చినాది, అయిదోజన కంకణములను లేచు
 కంకణంబులు విప్పిరిరాజనకు, విప్పినోజన ముహూర్తము చేసిరి
 మూడు నిద్రలు చేసెను ఆరాజు, అక్కడనుంచి లేచెనమ్మలాగా
 మాణిక్యదేవిని తీసుకపోయిలేదు, విడిచిపోక మరచచ్చెను రాజు
 తెల్లవారుజామున మహారాజు, పెన్నెండువలదిల బలముతోను రాజు
 భూచక్రపట్నము చేరవచ్చినారు, పట్నము పెండుకోసులున్నవయ్యా
 బోడాలవారు ఖబురు దిచ్చినారూ, రాజుగారిది పట్నమేమి నీమి
 పెద్దయేనుగంకటిచచ్చినా మన్నికమనెను రాజువంటాకి
 రావయ్యబోమంత్రశేఖరాడ, మంత్రులుగాదా మనువుడచ్చినారు
 యేమివచ్చినమంత్రులకే కాదా, యేమేమి కారణమన్నాడు మహారాజు
 అక్కడ మంత్రులమగ్తం పెట్టినారు, దానికాలపక్వమాయెరుమహారాజు
 అదియెప్పుడు నచచ్చెడి కాదా, అనుమానము మదియందువద్దు
 అడకు రాజు పూసుకున్నాడయ్యా, పట్నములోకివచ్చియూనే
 నాలుగువీధులు గ్రాహించిరి, సింహద్వారము చాకిరచ్చెను
 డెరీబండి వచ్చెను పల్లకి, మొగమాలము పెగిపెగిమన్నాది

యిదియేమోయిమంతిశేఖరూడ, అక్కడమంత్రులు మర్మంపెట్టినారు
 మహాప్రభాతుమ్మెదలైనచాలలిచినావి, పట్టులేకమరిపటపటమన్నాది
 అడకురాజు పూరుకున్నడేమి, దొడ్లోపల్లకి తగ్గెనుఆరాజు
 పదిమందిపేరాంబూడుగూడి, పెండ్లికూతుర్ని పట్టుకున్నరేమీ
 పడకటింటికి తీసుకవస్తాను, కుడికాలయిన పెట్టుమన్నరమ్మా
 కుడికాలుమరి పెట్టెమాణిక్యమన్న, దొంతులన్నియు దొర్లసాగె
 ఇదియేమోయి మంతిశేఖరూడ, పండికొక్కలు క్రిందలివ్వినాది
 పట్టులేకమరి పెటపెటమన్నాది, అడకురాజు పూరుకున్నడయ్య
 నాలుగుఘడియల రాత్రియాయేను, పాలకుండగా ఘక్కునపగిలింది
 ఏమి కారణమంటాడుమహారాజు, అదివిల్లియెక్కియు బోర్లతోచినాది
 అడకురాజుసమాదాయించుకొని, నీల్లగాప్రాద్దు తెల్ల వారువరకు
 దొడ్డిఅవులుపడిచెప్పేమి, యిదియేమోయి మంతిశేఖరూడ
 అడకుమంత్రులుచెప్పలేవోయారి, మాణిక్యదేవివైమనసువిరిగెరాజుకు
 నిన్నటిరోజునుయింతమామెనయ్య, యీవేళరోజున విడ్డలుచస్తారు
 లేపటిరోజున నేనునెప్పుతాను, దీవికర్మము నాగావుంటుంది
 దీనిభాగ్యము యింతెచాలునయ్య, యేడుగూరి విడ్డలతీసుకొని
 తూరువుమేడకు ప్రవేశించెరాజు, లెనదిగరానొకిరిబంపి
 మాణిక్యపుదేవివడ్డలనగలేను, బుడోబుడ్తుగా తెప్పించెమరాజు
 దానికినిలకు గ్రాసమాలేదేట, చిందాన రాజనందనాన.
 మంగళసూత్రము యొకిటిపున్నడయ్య, కల్లుబట్టతోవిడిచిపెట్టినారు
 మాణిక్యదేవిలెనమేడయిందూ, గోడిఘనాదులు కట్టించెమరాజు
 మాణిక్యదేవి మేడమీదిగానూ, అక్కడకాకి వాలలేనేమయ్యూ
 ౨. మాణిక్యదేవిమీద రాజు విరోధముగా నుండగా.
 అదిలేదిలెనమేడమీదికొస్తే, దానిఅంబునవేయించెరాజు
 ఇట్లుకొన్నిదినములు గడిచిపోయెమ్మా, దానికియేమి గ్రాసములేదయ్య
 మంత్రులురాజుకు చెప్పుతున్నరియ్య, మాణిక్యదేవిఅప్పుచాస్తిగాను
 నీవుగనుకనే పెండ్లియిడినావు, అనభవించెరాజు లేడయ్య
 అన్నానికిప్రపంచితవుంటే, గ్రాసానికి యేమిచెప్పినారు
 అమాటలన్న మహారాజుని, నాచేతిమీదుగా యివ్వనంబడేమి
 మోదియిందొ చెప్పువనండ్తోయి, అక్కడనేతానేమిచెప్పెరాజు

మాడుసోలల మొక్కజొన్నలయిన, భత్యంకోసకు యివ్వమన్నడయ్య
మోదియింటికి చీటివాసినారు, తనబిడ్డలబాగా బెంచుతున్నడయ్య
యింతలోనెమహారాజగుకాను, ఢిల్లీనుంచి స్వార్థవచ్చీరి
ఢిల్లీజమాబంది కెళ్ళుతాడురాజూ, లేవయ్యవో నవాభోజరాజూ
కట్టిననదురులు విప్పకున్నడేమీ, ఆరాతుయింటికిభోవమంటారు
భోంచేసి వెళ్ళుకమంటాడురాజు, తందాన రాజవందనాన.

వ. అట్లయెంతమాత్రమక్కరలేదు, కట్టిన నదురువిప్పకంలేదు
దారిలోరాజు భోంచేయవచ్చు, యట్లనగానే మగ్రతులను జూచి

వ. ఓయిమంతిశేఖరుడా! నేను ఢిల్లీ జమాబండికివెళ్ళుతాను.
బిడ్డలయెవరికి వోప్పగించిపోదునూ, నాకేమియు తోచకయున్నది.

వ. ఓమగ్రతి! మనచిన్నబాలలను నానెంబడిగా ఢిల్లీపట్నానికి
తీసుకపోతాను మీరందరూను నావిడిచిపోనే యందుకవి నియమించగా
అమాటలువీని బిడ్డలున్న మేడకువచ్చి మాణిక్యదేవిచిన్ననాండ్లనుకను
సముగచేసి పిలచె మేలు మేలు.

అంతలోనె యాచిన్నబాలలయిన, పదుగునవచ్చీరి పిన్నమృత్యుకు

వ. ఓసూర్యనాగమ్మా! ఓచందనాగమ్మా ఓబాలనాగమ్మా
మీబాబుఢిల్లీపట్టణమబోతాడు మిన్నులపిలుచుకుపోవలయుననియున్నాను
గమక నానెంబడిరమ్మనిచెప్పితే, అయ్యోబాబు యీవరికుసీతో కూడా
మాతల్లివచ్చి నిండాశిశములుకాలేదు గమక మేమురాము, యింటివద్ద
నుంజెడము నీవు ఢిల్లీజమాబండికివెళ్ళివచ్చుచి చెప్పుండి మీరెవరిదగ్గర
నుంటారని అడిగితే మోసివదనమంటామనిచెప్పండి మీరిన్నిమిమ్ము
లబాగాచూచునాయని యడిగితే మాయమృత్యుకన్నను బాగాపోషించున
నిజెప్పండేయని చెప్పించుగా,

మంచినబాగన్నావమృత్యుని, ఆబాలలయిన మరెవరి వచ్చినారు
తండ్రికోలువునవచ్చి చేరినారు, రాగానె బిడ్డలరాను జూచెనయ్య

వ. ఓకొడుకా సూర్యనాగమ్మా, ఓకొడుకా చందనాగమ్మా
ఓకొడుకా బాలనాగమ్మాయని పిలచి,

అమ్మారండే చిన్నబిడ్డలార, తందాన రాజవందనాన.

వ. నేను ఢిల్లీపట్నానికి పోవలేను ఓసూర్యనాగమ్మా మీరు
కూడారావలెనని చెప్పగావని మేమెందుకురావలెనుతండ్రియనిచెప్పగా

నేను అజమాబండికి వెళ్ళుతాను మీరు అక్కడ నావిడిదిలో యందురనిజే
పుగా అయ్యోబాబూ మాతల్లివచ్చి నిండాదిసములుకాలేడు గనుక
మేముయిక్కడనేవుండెదము నీవుబోయిరావయ్యా యనిజెప్పగాఅయితే
మీరు యెక్కడనుండెదరని యడుగగా, తండ్రిమేము మాపిన్నిదగ్గర
నుండెదము. అమ్మామిమ్మలమీపిన్ని బాగాచూస్తుందా యనియడుగ
మాతల్లికన్న బాగాచూస్తున్నదని చెప్పిరి.

వ. అయితే మీకెప్పుడుమనసుకుదిలెనో నాకప్పుడేమనసుకుదిలె
ను. ఎవను వప్పించిబోతానని మాణిక్యదేవి మేడకువచ్చి మేలు

వ. ఎవరో యింట్లో మాణిక్యమనిబిలువగా, యేమనినడిగనంతనేను
శిల్పికి వెళ్ళుతున్నాను ఈచిన్నవాళ్ళు నీదగ్గరనుండవలెనని భ్రాంతిపడ్డారు
గనుక ఈచిన్నవాళ్ళను యెటులపెంచుతావో అనుకొనుచుండగా భూల
క్తివినగానేటెరిగిరాచిన్నవాళ్ళకేమితక్కువ ఏమికోదువు లేదుగనుక
ఖర్చుకిచ్చిపొండవగా పదివందలరూపాయలు ఖర్చుకిచ్చెను యివ్వగానే
శిల్పిపట్నము జమాబండికియి, నీవుబోవయ్యనా పానాధా
అట్లనగానే పల్లకిలోరాజు, కొలువుతీరేమన నవాభోజరాజు
అట్లకిచుట్టు నిడదలంబరూను, చుట్టుకొన్నారు తండ్రినిగూర్చుకాను
నాయనవోమమ్మగన్నతండ్రి, నీవు శిల్పిపట్నమెచ్చి యేమి తెస్తావు
నేనేమిజెచ్చేది నూర్యనాగమ్మ డిల్లికోశలు తేవయ్యబాబూ
రవికలుజేమ్మ నవాభోజరాజు, డిల్లిసాములు తేవయ్యబాబూ
పటికిజెమ్మ చెప్పించునానా, పంచవారవొక కూసురడిగినాది

వ. డిల్లికో మంచిమంచి బొమ్మలున్నవట తండ్రి,
బొమ్మలయినను జెచ్చిజెప్పవయ్య, మంచిదంటనే నెట్లెను నువ్వారాజు
గురాలమీద ప్రకారము తేను, గుబులుగుబులవి వేయుచున్నరయ్య
యేమగలయిన ముందునకువగను, డిల్లిపట్నము చేరవచ్చినారు
యిట్లానెళ్ళగా గొకడినమందునను, అహంవాస్యయా దినమొచ్చినాది

వ. గాజు చూరుకళ్ళినమగుననము అమావాస్యవచ్చిందిఆరోజున
ఆయమ్మ చిన్నబాలలచూచి అమ్మారండి నిడదలారా యీవేళినిండు పు
న్నమిగనున్నది గనుక నేటికిమీరు వక్కప్రాద్దువుండండిఅనగామేమెం
దుకుపిన్ని వక్కప్రాద్దువుండెదనగా అమ్మమీరు ప్రాద్దాక వక్కప్రా
ద్దుండి ప్రాద్దుగుంకినతిరువతి ఆపున్ననుచగ్గదున్నిచూచి భోంచేసితి

పున్నమచంద్రునివంటిపెనిమిటిగా, మిగులవస్తాడే మాతల్లులారా
యిట్లనిబిడ్డలకందరికయితేను, చెప్పగాననిని సంతోషపడ్డారు
అబిడ్డలయినరెండుజాములుగనుకాను వక్కప్రొద్దునువారుపున్నారయ్యా
మొదటితూరిగాపినతల్లినిజూచి యికచుతాళలేము మమ్ముగన్నమ్మ
మాకు ఆకలిఅవుతుందిఅన్నముపెట్టవేమాకు, పెండ్లిండ్లులేకపోతేమాన
వుండరెవుండరెముండలారా, ప్రొద్దువనేను వండివాచ్చినానా
అని, కటికకటికియని మొట్టవస్తులారా, అంభోయి అడలనాగినారు
తండ్రివెంబడి పోకపోతిమమ్మ, మనకుయెన్నిశ్రమలు వచ్చేనేను
మనతండ్రియెన్నడుకొట్టకుయే చులలాలియెన్నడుకొట్టదాయెమనలా
దీనిచేతనే దెబ్బలుపడితిమి అంతలోమాణికన్యం మేరుచేసినాడీ
ఏడుగూరికియేడుబింబెలయిన ఆవింబలగిన్ని బిల్లులుపోడిచి
ఏడుగూరికి యేడుబింబలిచ్చి, అమ్మరిండీ చిన్నబిడ్డలారా
ఉపవాసముండి పూనకుండిరాదు, రెండుకడవనీళ్ళు తేస్తునెను
దాహమయినమాకు యియ్యవేమానిన్ని మళ్ళినయ్యున్నావలొండ
బిండెలుపట్టుక బయలుదేరినారు, తల్లినిగిలించుక దుఃఖపడలేదు
నీళ్ళుయెన్నడు తేలేదేఅప్పా తేపడిమమ్మా
నేటికిమనకు ఇంతకష్టమొచ్చె అంభోయి అడలుచుండుమి
మాతికాడికవచ్చిరిండ్లుగా, అయ్యోతల్లి లడ్డీ దేవల్లి
మమ్ములయెందుకు కంటికోరిల్లి మాకుయెన్ని శ్రమలువచ్చెన్న
నీళ్ళుమేమెట్లులోడుదుమిమ్మయ్యా, యెన్నడుమేమి కష్టంబుగమిమ్మా
ఆకలిచేత నిలువలేమెత్తి, అంభోయి అడలనాగినారు
అప్పుడుకీ నీతల్లి గానాయమాయెన్నమ్మా, అరిటిపండ్లవోవృక్షాలకావించె
అక్కడి నూమిడిపండ్లువృక్షాలుకావించె ఆవృక్షములక్కడవుండగానె
ఏడుగూరును యెక్కనాగినారు చెల్లుయెక్క పండ్లుకన్నారు [జూచి
నూతిలోనియూ నీళ్ళుతాగినారు, కొంతలకలి సముదాయించెను
బిండెలుయెత్తుక నీళ్ళకొచ్చినారు, పెండలునిండా నీళ్ళుతాగిపోవీరి
బిండెలోగంటుకు నీళ్ళులేవాయె, చిల్లులుద్వారా నీళ్ళుకావోయె
ఒంటిలోబట్టలు బూరిగతడిపెను పిన్నియేమి మాణిక్యాలుదేవి
బిండెలగిన్ని చిల్లులుయేమే, వుండరెవుండరె కుఁఖముండలారా
నూతికీపీకొట్టకొచ్చినారా, మూరెడుతుంటా కరెతినుకొనెను

అపాపిష్టియు బిడ్డలనయితేను పడంగలేవంగ బాదెనమ్మలారా
 విలవిలవిలనిల తిన్నుకున్నరేమి అయ్యోపిన్ని మాణిక్యాలదేవి
 నిన్నును మేమేమి చేసినామమ్మ నేరకను మమ్మగొట్టుతావు
 అంబోయని అడలసాగినారు యేడ్చి అలసటపడ్డారు
 ఏడుగూరును దాహముగొన్నారు నీవు అన్నముపెట్టకపోతేపోయెనమ్మ
 మాకుదాహమున్న యివ్వవేసిన్ని దాహంయిస్తా కూర్చోమన్నాది
 మాణిక్యదేవి తిరిగిపోయినాది బిడ్డలందరికి దాహానికపుడు
 బొంతజెముడుపాలు తెచ్చినాది జిల్లేకుపాలు దెచ్చెనమ్మలారా
 కూలకర్మిగా కులదోహితాను పాపుసేకు వసనాభి దెచ్చినాది
 పల్లమందుబిళ్ళలు తెప్పించి పాలలోనెకలిపెనమ్మలారా
 ఏడుగిన్నెలు తెచ్చుకుచేసెను రావేరావే సూర్యనాగమ్మ
 రావేరావేచందనాగమ్మ బాహంయిస్తు రమ్మన్నదేమీ
 ఏడుగూరును పెరుగొచ్చినారు అమ్మాగండే చిన్నబిడ్డలారా
 అన్నముగట్టిగ అవునువున్నది యీపాలుగనుకనే దాహంతాగండి
 యేమియెరుగిని విశ్వానాథానా గుడుకుగుడుకుమని తాగిరమ్మలారా
 తాగినప్పుడు ముమ్మలోపలను కొమ్మలోమేమో బరువులేచెనేమి
 పాలువెనకు తియ్యనాగినాది మేమేమాణిక్యాలదేవి
 మావేవామంతా త్రొక్కుచున్నదేమివుండ రెవుండరె రండముండలారా
 మీకు గాచేతపాలు విషమైపోయిందా మీతల్లిదీకేనేను విషమైపోయిన
 మీకునేను విషమైపోయివానానాచెయ్యమీకు విషమైపోయిందా [టు
 యెడనుకానితో పడకన్నెనమ్మ పడమటింట్లో ప్రదోసినాదియేమి
 తలుపులకు తాములేనేను తల్లి లేనియూలికాతెల్లనేమి
 తల్లికించి బిడ్డలునాయనా బామలైనగాకమ్మెనమ్మలారా
 బిడ్డలకు ప్రాణాలు పోవోవనివచ్చె కన్నెతిల్లిని తలచుచున్నరేమి
 కన్నెతిల్లిగావ్రాసినాయెనమ్మ యూకోరివిషమును నాతల్లి
 అమ్మతినిరముచేసెనమ్మలారా కొంతనేపటికి తలుపుతీసెనమ్మ
 పాగు పాగుగూగినాది అంతలోవిశ్వాలు కంట్ల తెరచిచూచి
 పిన్నియేమి పాగుగూగినాదా యుగగానే యిప్పిమాణిక్యాలదేవి
 ఈముండలకక్కడి గట్టితయువమ్మ ఇక్కడినావకపోయారి
 పిన్నీవున్నమచంద్రుడుపొడిచినాయేం ఇప్పుడేచంద్రుండుపొడిచినాడు

కాసేపుగపండుకొండిమీరు, మిమ్ములచంద్రుడు పొడవగానలేపుతాను
 పడమటింట్లామరల పండుకున్నారోయి, అయిదుతల్లల బాగులు తెప్పించి
 నట్టింటనేపోగుపోసెనమ్మ, నిప్పులువేసి రగలపూదనమ్మ
 మునుగుమిరపకాయలుపోసిందీ, తలుపులకును తాళాలువేసేను
 అయింటినిండా కారుపుట్టేను, దగ్గనాగిరి విడ్డలునాయనా
 పూసిరిఅడదు బాలలకైతేను, తల్లినిగట్టిగ తలచుకున్నరేమి
 కన్నతల్లిపొడగట్టేనమ్మ, మిరపకాయలాకాయా లక్ష్మీ
 సాంబాణియూ పరిమళమాయేను, విడ్డలందరు పోయినారనుకొని
 కొంతసేపటికి తలుపుదీసెనమ్మ, అంతట తెల్ల శెల్ల వారివచ్చె
 పిన్నియేడే పున్నమచంద్రుడు, పున్నమచంద్రుడు పొడవపొడచేనేమి
 మిల్లాచంద్రుడు కూకగూకేనేమి, అల్లయితేమాను అన్నముపెట్టినే
 ఇప్పుడుమీరు అన్నముతించే, మీకు ముసలిపునుషులువస్తురేఅన్నయ్య
 ఈవేళకూడి వుండిమంటదేమి, ఇకనుమేము వుండలేమిపిన్ని
 అలానైతే పుట్టివుడికంటచుక్కోమన్నాది, స్నానంచేసుకొనిభోంచేస్తురు
 యీవేళకూడిపోలేమిపిన్ని, ఇంకాకెండుఘడియలు రాత్రవున్నాది గాని
 అడవిలోదెయ్యం యెత్తుకవస్తుందా, నేనుకూడి వస్తామపదండి
 ఏడుగురిని వెంబడితీసుకొని, పూరికిమఠ దక్షిణమందూస
 అడవిలోవాడు దేవుణున్నాది, ఆదేవళానికి తీసుకొచ్చినాది
 దేవుడుగుడిలో దేవుడువున్నాడు, మీకుదిగ్బునా పెండ్లికావలెనూ
 దేవునికిమీరు దండిముపెట్టడి, యేడుగురిని లోపలికిపిలిపించి
 తలుపుగట్టిగా తాళమువేసెను, మాత్యోదేవి యింటికొచ్చినాది
 యేడుగురువిడ్డలునాయనా, అంభోయని అడలవాగినారు
 తొమ్మిదిరోజులు విడ్డలోవున్నారు, అన్నములేదు దాహములేదయ్య
 సాపువాడుగులుఅయిరివిడ్డలుగా, రుసురుసప్రాణాలు కుమికలోవున్నాది
 ఘడియకుఘడియకు ప్రాణమువోతుండి, మాకింతకప్పుము వచ్చేనయ్యయ్య
 మేమెరివాపము చేసితిమమ్మ, కన్నతల్లిని తలచుకున్నరవుడు
 కన్నతల్లియవుడు జూచెనమ్మ, చీకటివిడ్డలో పుట్టలేనలేమి
 పుట్టలేనలో పుడకలేనలేమి, మిద్దెలసిండా తేనెలుపుట్టించె
 చిన్నవాండ్రనొట్లోకి ఆరిల్లికి తేనెదారలు కురువనాగెనమ్మ
 గుటుకుగుటుకున తాగిరివిడ్డలుగా, తాగినవక్క ఘడియకునాయనా

ప్రాణాలుమరి చేరుకున్నవేమి, పిమ్మటలక్ష్మీ భానేయోచించి
 డిల్లిపట్నము వెళ్లెనులక్ష్మీ, భోజరాజుమరి నివ్రపోవుచుండ
 లేలేవయ్యా నవాభోజరాజా, నీకుడిపెడుబిడ్డలు వప్పగించుతేను
 బిడ్డలను అడవిపాలుచేసినావా, రాజవీపున చరిచెనమ్మలారా
 అంతటరాజు తుమ్మిపడిలేచి, రావోయి మంత్రిశేఖరూడ
 బహుదినమలాయె లక్ష్మీజచ్చిగా, యెప్పుడు నాకలలోరాలేదు
 చూడవోయినాపిచ్చగట్టగాను, అయిదువేళ్ళ హస్తమున్నాది
 బిడ్డలకేమో శ్రమలుపెచ్చినాని, కాగానెకలలో వచ్చిందీలక్ష్మీ
 జమాబంధనీవు దీర్చుకనర్తనా, భూచక్రపట్నము నేను వెళ్ళతాను
 మాటలాకు బహుమంచిరన్నదేమి, రాజపాలకి బైటపెట్టినారు
 డిల్లిరాజును చూడకనేరాజు, కయాలమయ్య వస్తున్నాడేమి
 చంగావలంగల్లికు వచ్చినాడేరాజు, బిడ్డలకప్పుడు చీరలుగొన్నాడు
 యేడగూడికి వెగలుకొన్నాడు, దేవతానికి వికలుకొన్నాడు
 పటికిపెల్లము పంచదారకొనెను, శిశుగపప్పు కొన్నాడురాజు
 బాలనాగుకే బావల్లుకొన్నాడురాజు, లిందాన రాజవందనాన.
 బిడ్డబిడ్డలని కలవెన్నదేమి, భూచక్రపట్నం లిల్లినచ్చినాడు
 గుర్రాలమీద ఘంకావేసిరా, మేడలుతెల్లు పారిమాచెరాజు

౨. లొల్లకం దానియెక శిశువలయాలంబోయి తల్లియింటికి
 వచ్చేటప్పుడు గుర్రాలమీద ఘంకావేయ్యగానే బాబు ననున్నాడని
 మేడలెక్కిమరిబిడ్డలగినుకాను, వారిజూసెను నిండ్రీగినుకాను
 అలాంటిబిడ్డజాడలు, మేడిమీదా తానుజూడలేదు
 బిడ్డలకేమో పేగుదప్పుటని, త్రివేణిమగ పల్లకిపట్టుమనెనురాజు
 ౩. ఓ కొడుకా చిల్లినాగన్నా!

మీరెక్కడుంటా నాబోలారా, పొలంబుమరి కలవరింపుచూను
 యింటికొచ్చెను నవాభోజరాజు లిందాన రాజవందనాన.

౪. అంతటరాజు యెనలేమాణిక్యమనకలగగా పలుకకపోయెను
 రిలువునావెక్కిత్రోసి యెనలేమాణిక్యమనగా యేమనిపలికెను.
 బాలలెక్కడున్నదియడగగా బాలనడిగితేనేకాని నన్నడగకపోతివి
 గదాయు చెప్పగా ! ఓభామా ! చూడనేమాస్తిగని బాలలెక్కడని
 యడిగెను, సిగ్గులేక బాలనడగ వచ్చినావు కడుపెడుబాలికల కనిన

లక్ష్మీదేవి చక్కగావచ్చిదొంతికుండలన్ని పగులగొట్టినా దేహమంతా రక్తి, నీవెవరవే నాబిడ్డలమెచటానికి నీవెక్కడిదానవని నానాహాయి రాముచేసి, పడుకున్న బిడ్డని తీసుకవెళ్ళినాది తంచాన రాజవందనాన.

వ. మాణిక్యాలదేవి చెప్పినమాటలన్ని రాజనిజమనుకొనిమునుపునేను పెండ్లాడక వ్రతముపట్టియుండి ఆవ్రతమువిడిచి మరల మారు పెండ్లి యాడితివని నా బిడ్డలను దీనిదగ్గర వుంచకూడదని తీసుకవెళ్ళెను కాబోలు తీసుకవెళ్ళిన యెక్కడుంచునోయని,

ఘోడుఘోడున దుఃఖపోయెరాజు, పట్నమంతయు వెలికించివాడు సందులుగొందులు వెతకుతున్న కయ్యా, ఆపట్నమంతయుయిల్లుకూదిరి నోకర్లుజూడగ వారికి జాడదొరకలేదు, మరలరాజు పాలకినై తేను బయటపెట్టమని ఆరణ్యానికైన, మూకువందల బలముతిసుకొని ప్రయాణమయ్యి అడవికివచ్చినారు, అడవియంతట మరివెలికిజూచినాడు యెక్కడబిడ్డలజూడ దొరకలేదు, ప్రాద్దుపోయెనని యింటికొచ్చిరాజు వుడుకుదాహముతానుపుచ్చుకొని, బిడ్డలెక్కడ నాబిడ్డలెక్కడని దుఃఖపడుతూ పండుకున్నదయ్యా, తెల్ల వారన లేచెనుభోజరాజు దక్షిణముగా మనముపోయివస్తాము, లేవండోయి సుంతిశేఖరులారా రాజుకు పాలగరుడుదీర్చిపోయెను, సకలదైర్యము రాజుకొచ్చినాది కొంతమూరము సాగిపోవరాజు, తంచాన రాజవందనాన.

వ. అక్కడనుంచి సవిత్రపాలంబాదచిన్న బాలలుపోయినఅడుగు జాడలుజూచి, ఓమంత్రి బ్రహ్మయ్య ఇరిగో ఈమార్గముగా పోయి యుండరయ్యా చిన్న బాలలు ఆ పాటుగా పాలకిదిగి కూర్చుంటి అడుగులులెక్కపెద్ద యెనమంత్రి అడుగులన్నవి. అదిజూచి మంత్రి బ్రహ్మయ్య మాణిక్యాలదేవి చెప్పినమాటలు నిజమేనని లెల్లతీసుకపోయిది ఈగొప్పయెడుగులు లక్ష్మీదేవి యెక్కడుంచెనో బిడ్డలనని అడుగుజూడలబట్టి వస్తువుంటారు చీటివిద్దెనాకా అలాగ జాడదొరికింది. ఇక్కడనుంచి యేమిసేయదుమయ్యా జాడదొరకదు తిరుగ లేముమేమని చెప్పగా వినిరాజు నోకొడుకా సూర్యనాగమ్మ, నోబిడ్డలారా యెక్కడుండిగమ్మా యిట్లని దుఃఖపడుమాటలైన, బిడ్డలచెవులకు వివబడినాది

వ. అంతలోబాలలు బాబూయని పిలువబోతారు, యంతమాత్రము మాటలురాలేదు, సాప్పసారుగులు ఆయిపోయినారు

చేతిగాజలు కదలేబిడ్డలకు, గాజలుచప్పిడి విన్నాడురాజు

వ. అంతలో ఓమంత్రి బ్రహ్మయ్య తలుపుతీసిచూడు ఒక వేళ
యీమిద్దెలో వుండారేమోయని చెప్పగా, తలుపులు తాళాలువేసి
వున్నది యదవిలో పాడు దేవభాగ తాళాలు యెవరు వేసిరి పగలగొ
ట్టించుమన్నాడు తాళాలు పగలగొట్టిచూడగా

సొప్పసొడుగులైవున్నారబిడ్డలు, ఘోడ ఘోడున దుఃఖపోయె

అభయహస్తములండియ్యవయ్య, చేతులపట్టగ లేవదీసినాడు

బాలలనుగా కండ్లమూచినాడు, సవారిలో వుంచుకున్నడయ్యా

తిరిగియింటికివచ్చెనునవభోజరాజు, దారకమిచ్చెను బాలలకై తేను

వ. అంతలబిడ్డలు రోజురోజుకు ఒకచాయగావస్తువుండారు తన

చేతిమీదగానీళ్ళుబోసి యన్నము పెట్టుచున్నాడు

యిట్లు నెలరోజులు జరిగినతిర్యాక, ఒక్కగాటిగో సమయమందున

రాజుతనక భోంచేసివెనుక, తాంబూలము వేసుకొనుచుండ

వ. కడగొట్టుకుమార్తె బాలనాగమ్మవచ్చి బాబూనాకువిడము

పెట్టుమనియడుగగా విడముపెట్టినాడు మరలరాజుకు రెండోతూరిశవ్వ

మనియడుగగాతియ్యగానేరాజుకు కోపంవచ్చి శ్రమపెడుతారే

నేనుడిల్లీపట్నంవెళ్ళితి మిమ్మలమీతిల్లి తీసుకుబోయి పాడుదేవ

శములలో తొమ్మిదిరోజులువుంచిదె అప్పుడు మీతిల్లి మీకేమయినా

లేచ్చిపెట్టిందమ్మా సూర్యనాగమ్మ యనిఅడగ అయ్యోబాబూ

మిమ్మలమీతిల్లితీసుకుపోలేదు మారెల్లితీసుకబోతే మరలయగుబ

డతామబాబు నీవుడిల్లిపట్నము వెళ్ళిన మరుదిన మమావాస్యవచ్చింది

మాపిన్నియేమిచేసిందంటే ఈవేళనుండువున్నము ఒకప్రొద్దువుండండి

యనినకలశ్రమలుపెట్టి నీళ్ళురాయ్యక చేసేవరికు దాహాఃకిలడగి తెకాల

కోటివిషములు దాహాఃకిచ్చెను యిక్కడకి చావబోతిమి, పిమ్మటఇం

టినిండా మిరపకాయల పొడిపొగలుపెట్టించి యక్కడకుచావబోతిమి

తెల్ల వారిజాముననూతికాడికివెళ్ళినీళ్ళు తమ్మనికుండలుచిల్లులుచేసిపం

పెను. నీళ్ళునిలువలేదనిచెప్పగా మమ్మలకొట్టెను తిరువాలె న్నానము

చేదురురండని మమ్మలనుదేవాలయము కాడికితీసుకువచ్చి యందులో

తొసితాళాలువేసివచ్చి మాపిన్నియని చెప్పగారాజుని

వ. వోయీ మంత్రి బ్రహ్మయ్య యెంతసాహసరాలో చూచితివా

యీ బిడ్డలు నేను రాకబోతే చచ్చిపోదురుగదా బిడ్డలను నేను చూడను
వన్ను బిడ్డలు చూడరని,

వడుగురిబిళ్లల్ని తీసుకొని, తూర్పుమేడకు ప్రవేశించెరాజు

వ. ఆమాణిక్యాలదేవికిలోనమునగుచెప్పిన మోసమాననిధింటికా
డిక్కి చీట్టివాని సవాభోడరాజు యిచ్చటనే వేయుచెను.

తనబిడ్డలను సుఖోపాయముగా పెంచుతున్నాడు నవాబ్‌దరాజు

వ. అంగీకారము లొక్కట చేసి నయనవారిపట్నమునకు కబురు పంపించినాడీ యది యేలాగుననగా,

అమ్మానాకు మంచిమనస్సులే, భోజనా నామేషకుగాడమ్మ
పలుకుకు నాతోభాషించడమ్మా, నేను బానిలో చూశవమ్మయ్యా
అలాగని శబ్దమందినానీ, నూన మాననా మనోదేవి వివి.

వ. ఆకబురుపించిన మందులను మాడేవి, అమృతసేవు యెందుకు
బాబిలో పూకవచ్చు ననిపట్టు విచారాన్ని నానాయది యపచికిబోయి గి
చ్చెట్టుతకులు గోసుకవచ్చి పండితూక మేర్పాదూగి మూడుముక్కలు చేసి
కాగిలిమూలో నీపు వాసింపించేయని భోంచేయి అన్న ముగో వకముక్క
కలుపు, కూకలో వేపనీర్లు కలుపు ముగ్గులో వకముక్కలుపు, నీవు నీవ
మీడికడచి వేసుకకూర్చో నీ నీవీదన యెల్లూ కాకూడా పంపనాభోదరాజ
కులాగున జూబులు వానియి పంపించెను మందులను మాడేవి.

ఈజాబుగనుకనే మాచుకున్నా గానీ, కమలానుమిది సీనుకున్న కయ్య
ఎప్పుడు సమయమువచ్చిందనకొస్తే, చివరలో మానవయముగనుచును

[illegible]

ప. తిక్కాన గజా స్వామి చేతి కురించి యంగివైరములో
పండుకొని నిద్రపోతున్నాడు.

విడిపోతూనే మా జ్యోతుని, మగులువృక్షము ఆ కాజు కేమి

వ. యంశం ద్వారా లేది మాస్కాదేవి మేకకు వస్తూవున్నాడు
యరకు రావడం చూచి,

తలుపుక్రియన వేసుకున్నదయ్యా, యెవరేమాణిక్యం భామరోలేమ
తలుపుతియ్యవే భామరోలేమ, యిట్లుచెప్పగా మాణిక్యాలదేవి
యిక్కడేమి పనివుండివచ్చినావు, పోయినీకుమార్తెల దగ్గరనేవుండు
నీ మీదగ్గ చేమచే నేను వచ్చిన నూ, యింతవరకులేని మీదాక్షిణ్యం
యిప్పుడెట్లునుగలిగెనుమహారాజా, నీవురాకభోతే నేను చావలేను
పోపామ్మన్నది మాణిక్యదేవి, తియ్యవేభామ తలుపుతియ్యవేమి

వ. అనగా నీయేమగురు కూతుళ్ళను గొంతుకొనోసివచ్చితే ఇక్క
డికిరావలయునుయనిచెప్పగా హరిహరి శ్రీరామాకనుకున్న కుమార్తె
లను ఏలాగు గొంతుకొనోసేది యనిచెప్పగా నీవు గొంతుకొయ్యలేవు
గనుక యరణ్యమందు విడచివచ్చితే నామేడకురావలెను లేనిపక్షమున
కుమార్తెలద్వారానే వుండమనగా రాజు గిరునతిరిగి చక్కావచ్చి చిన్న
వాండ్లు నిద్రపోతూ వుండగా,

అమ్మారండే చిన్నబిడ్డలారా, ఓకొడుకా సూర్యనాగమ్మ
ఓకొడుకా చంద్రనాగమ్మ, ఉత్తరకన్యక దక్షిణకన్యకా
నునికన్యకా వగవాలనాగమ్మ, ఓకొడుకా బాలనాగమ్మ
అమ్మలారాండే చిన్నబిడ్డలారా, మీమేనమామలవల్లునుభోదాము

వ. ఇట్లునీలవరా అందరన్న నిద్రలేచి యెందుకుబాబూమేన
మామలవల్లుమనగా కలకాలము మీకునీచ్యుటోసి అన్నము పెడుతూ
యింటి మనెళ్ళు జరుగుతు ని. పాడుగంటి వల్లుములో మీమేనత్త
మున్నది అక్కడే మిమ్మల విడిచివినస్తామ మిమ్మలను కోపాయంబు
గాపెంచుమింటి అనగా అక్కడే నీనమామలబాబూ ఎక్కడమేనత్త
మాకు నీనమామలేయింటి మేమబ్బివినాడు రాబోయిరి మాలిల్లి
చెచ్చినాడు రాకబోయి మానువెళ్లిపోవ రాక ఇప్పుడెక్కడిమన
వగామలయ్యా, ఎప్పుడెక్కడి నీనత్తబాబూ పోయిరి.

వ. మీకు నీనమామలు యింటి నేయన్నారగాని పదిసంవత్సర
మునుంచి వారికిమాకు జుట్టయినచ్చి వారికికి నమనెళ్ళలేమమా
యింటికి వారురాలేరు నీటికి మీరిల్లిచచ్చిపోయెరుగనుక చెడిమనవా
రింటికి వెళ్ళవలసినచ్చింది అనగాఅలాగైతే బోదామన్నారు చిన్నవా
ళ్లను ప్రయాణించేసి దీసుకవెళ్ళుతామనిచెప్పగా రావయ్యనాప్రాణ
నాథా అడవిలో నీకుఅన్నమెవరు పెడుతారు గనుక భోంచేసిపొండని

నాలుగుకూరల యన్న ముండినాది, యడ్డడుబియ్యం నానబోసినాది
కోమటింటికవచ్చెను పినతల్లి యర్థశేరు వననాచి లేచినాది
పిండిగొట్టిమరి కలిపెనమ్మలారా యేడుగూరికి యేడుగొప్పలేమీ
యేడుగొప్పలు కాల్చెనమ్మలారా భోజరాజును భోంచేయబెట్టి
సద్దియన్నముకూడ కట్టినాది, యేడుగొప్పలు రాజుచేతికి
తందాన రాజవందనాన.

వ. ఏడుగురుబిడ్డలకు యేడుగొప్పలు ఇవ్వండి గొప్పలు వక వేళనీవు
తినపొయ్యేవు తింటే యది భాగ్యముకాదు ఫలస్తుకాదు నాగొప్ప విగ్ని
పోయిందని వకరివొకరు పోల్లాడుతారు యని జెప్పగా,
గొప్పలుతీసుక రాజువచ్చెనమ్మ, యేడుగురివో బిడ్డలకిచ్చేను
ఆగొప్పలులతీసుక నడిగట్టినారు, ఏడుగురిని వెంటపెట్టుకొని
భోజరాజుగా బయలుదేరెనయ్యా, పట్నంబైటికివచ్చెను మహారాజు

వ. ముందరతండ్రి పోతున్నాడు వెనకబిడ్డలు పోతున్నారు బాల
నాగమ్మ యందరికన్నా వెనుకపోతాయన్నది పట్నంబైలుపెళ్లగా బాల
నాగమ్మ తనవడిలోనున్న గొట్టి కొంచెంతుంచి అక్కడ కాకియుండగా
ఆకాకివేసింది యది ముక్కునకరచుకొనితింటూనే గిరగిరపడిచచ్చి
వది దానినిచూచి దీనికి ఆయువుతరిచచ్చనోలేక యిందులోవిషముండి
చచ్చనో అని కొంచెంతుంచి యక్కడకుక్కయుండగా ఆకుక్కకుకూడ
వేసింది యది కరకరనమలి గిరగిర తిరిగిపడిచచ్చెను యంత,
అప్పురావే సూర్యనాగమ్మ మనపిన్నిగారు మాణిక్యాలదేవి
ఈగొట్టెలేమో విషముపెట్టినాది, పుష్పానికి చచ్చిపోదుమమ్మ
దీనిపొట్టనూ పెట్టుకున్నానమ్మ, విషమోక మరిచచ్చిపోదుమమ్మ
చెల్లీవివే బాలనాగమ్మ, ఈగొట్టు పారవేసివేసు
యెన్నెన్నోజవాలు తింటూనేమి ఆయుసును మనకుచుట్టుకొనునుచెల్లె
మోకాలిలోతుప గొయ్యిలేసినారు, గొప్పలు గొయ్యిలోపాతిపెట్టినారు
ఇసుకబోసి మరిదగ్గదొక్కినారు అక్కడనుంచి బోతుయున్న రేమి
మూడుగ్రోసులు అడవికివచ్చిరి అప్పా వివవవే సూర్యనాగమ్మా
నాకుగట్టిగ ఆకిలితవుతుంది, అడవిలో యన్నము యెక్కడున్నదమ్మ
లేకబోతే నేనడువలేనుతల్లి, బాబుమూటలో కూచుండదేమీ
నాకు కొంచెము పెట్టించుమనెను, వివబడిరాజు పోతున్నాడయ్యా

వ. ఓబాబూ నవభోజరాజు బాలనాగమ్మ నడవలేదురా ఆకలి వేసింది కూర్చుంటా లేస్తుంది అనిగా ఇక్కడ కూడు ఎక్కడయుండాదమ్మ యిదుగో జేరువనే మేనమామ పట్నంపోలేగాని కూడుదొరకదు నేనుబాత్రిగానడవలేనుర నీమూటలోనుండుకూడు కాస్తపెట్టుము బాబుకూడుగాదమ్మయడవిలో వెళ్ళుతూవుంటె యెలుగొడ్డుబకనేళవచ్చి వైవబడునేమోయని మూడుయిటుకరాళ్ళు మూటగట్టుకొంటిని నేనేమి నేతునుబాబూ బాత్రిగా నడవలేను.

గిరువతిరిగిచూచాను మహారాజు. కూర్చుంటు లేస్తున్నాయన్నాడమ్మ తంజేడుమల్లెలు చేతివెరిచుకొని, బాలనాగునే గెండుసందించె అంభోయని అడలసాగెనేమి, అంతలోయేమనెను సూర్యనాగమ్మ బాబూమమ్మ యెండుకుకొడతావు, చెల్లెడకపోతే యెత్తుకుంటనేను తల్లి లేయా బిడ్డలాముబాబు, అంబోయని అడలసాగినారు సూర్యనాగమ్మ చందనాగమ్మ, బాలనాగును యెత్తుకొనినారు అరణ్యానికివచ్చెనమ్మనారా అధ్వాననడవిని ప్రార్థనకూకినాది

వ. ఓసూర్యనాగమ్మ యీవేళప్పుడు మీమేనమామలపట్నంబో తిమా వారిముఖము మనకుకానరాదు తెల్ల వారిసతరువాతనే వెళ్లుదాము అధ్వాననడవిలో పండుగొనినారు, అవతలముగ్గురు ఇవతలనలుగురు నడుమతెండి పండుకొసిన రేమి, బాలకై న నిద్రపట్టదయ్య ఆకలిచేతిబిడ్డలువుండారు. జాముస్సలవరకు నిద్రపోయినారు బాలనిద్రపోనిచ్చిరాజు, దిగ్గున రాజులేచెనమ్మనారా వొకబూరుగ మొద్దు తీసుకొచ్చినాడు, తనపాగదీసి మొద్దుకుజుట్టెను నడుమ మొద్దు పడుకొని వెళ్లును, బిడ్డలనప్పుడు మోసగించిరాజు తిరిగిపట్టుమువస్తుండెరాజు, అంతలో తూరువులేఖలు ఆరుతుండాది నేను ఇంటికిపోనేపోతాను, లించాన రాజవందనాన.

వ. అనియాయెర్పకాడ మొకమారనచేసి కూకిమూటవిప్పచూడగా యందులో మూడుయిటికెరాళ్ళుయుండినది దానిజూసి, నేనుయెంతపాపపున్నది, బిడ్డలకయిన బెట్టకబోతిని యట్లనకొని యింటికివస్తుండె మాణిక్య మాణిక్యమంటరాజు భూచక్రవోపట్న మొచ్చినాడు, భోజరాజుమాణిక్యాలదేని సకలమైన సం బాలయుండిరిగా యోశయ్యపై యిద్దరుయుండారు

తందాన రాజవందనాన.

వ. అక్కడ బాలవృత్తాంతము యా బాలనాగమృతండ్రి యంత
కొట్టిన యంతటిట్టిన తండ్రిపక్కనే పండుకొనేది గనుక అలాగు నావేళ
తండ్రిదగ్గరపండుకొని యెడమవైపునంచి కుడివైపున పొగ్గేటప్పటికి
అబూరుగు మొద్దన యెర్ర తేలుండి బాలనాగును చిటుకున అంటిపొడిచిం
ది అబ్బ అమ్మ అంటు లేచెను. ఆ యీరుగురు లేచిరి యేమే చెల్లెయని
యడిగిరి యంతయప్ప యిక్కడయే మొక్కుట్టిందె యింకా చీకటిగా
యన్నది యడవిమీద యెదురుయెదురుగా పాడి యెరవలపడెను కొండ
లకు యడివులకు దీపముగా యగుపడుచున్నది అంతటయొక ముసీ
శ్వరుడు అక్కడ సూచించుండి తపస్సు చేస్తున్నాడెను యిక్కడికి ఆగుగురు
పోయి నిష్ఠ తేచ్చి మంటపేసి జూడిబోయ్యేసాకి తల్ల వారుతూ వున్నది
యెక్కడి జూచినా తేలు అగుపడి లేదు యీ శబ్దము వినిపింపులు కీచుకీచు
మని యరుస్తున్నది గనుక, తండ్రిని లేపుచున్నారు.

బాబూలేరా నవభోజరాజా, తల్లెల్లెల్లె గవాచెయ బాబు
తల్లె వారి తె యెడిమపడుతామ, మనమామలడబ్బము పోదామని
యెన్నిపిలిచిన లేనడమపకరాజు, పైచుప్పటి తాసిజూచిరిగా
బూరిగ మొద్దుండియండిగానె, అయ్యోచెల్లె యివేమున్నాది
మనతండ్రిగారు మొద్దున్నాడు, కొమ్మ కొమ్మ గురుకున్నదియ్య
మనతల్లి చెప్పవమాటలుడదమాయె, చిరులుయడిచివాలవుకున్న
అయ్యోతండ్రి నవభోజరాజా, ఎక్కడిమరిగం వచ్చెన పోబాబు
మాకుతిప్పలెన్ని నీవువెడితి బాబయ్య, అడిచినమీయె యెల్ల బతుకుదు
గోడ గోడనకుఃఖమెతాను, బాలనాగమృత శిష్యులున్నదియ్య (మదిగా
అప్పనినవే సూర్యనాగమృత, రాజకొమ్మార్కెన మనమేను
కొమ్మార్కెలయినమనమేపోయెప్ప, మనబాబుకుడవానముచేయిస్తాము
ఆరుగురును అడిచికిపోయిరి, మనమీకేసంపదం పల్లె లేరినారు
యెర్రామందున కాడుకేర్చిరి, పక్కకు వెళ్ళి నిష్ఠ తేచ్చినారు
నారాయణనారాయణంటాను. ఆరుగురమరి యెత్తుకున్నరేమి
బూరిగ మొద్దును దానములేసిరి, కొలనులో నెన్నాగములేసిరి
తిల్లినిగట్టిగ లెచుకున్నరేమి. తలలుగనుక నె అచ్చుకుంటరేమి
మేమెట్లా బతుకుదుమెట్లి, మాకుచెడ్డ యాకలియవుకుంది

కన్నుతల్లిగా సాయమాయెనమ్మ, ఖండవృక్షాలెకావించె
యరిటిపండవృక్షాలెకావించె చెట్టుయెక్కిగా పండ్లుతీన్నారు
అకొలనులో నీరు తాగిరి, యట్లాపదిహేనురోజులు యక్కడయుండిరి
యన్నమంటే మరపిలవరు బాలలుగా, బిడ్డలయన్నము మరపించెతల్లి

వ. ఆచొప్పనబిడ్డలు యిట్లాయండగానే వంగపట్నపురాజయెక్కడికి జేగ వేటకు వచ్చినాడు యంతట రెండుజాములైనది తన వెంబడి యన్న రెండువందల సిబ్బిండితో రాజకూడా దాహము గొన్నాడు దాహముయంటేగాని తిండి పట్నముచేరలేము యాయడవిలో ఎక్కడ నీరుదొరుకుతాది అయినా ఇక్కడ మనీశ్వరుడు తపస్సుచేస్తువుండెను ఆతపస్సునల్లకి వెళ్ళితాము యిబయలుదేరినచ్చి ఓమనీశ్వరుడా ఈవేళ మమంతాచచ్చిపోతాంగనుక మాకుదాహమాతున్నది నీరు యిండజూడిచెప్పవయ్యనగా మనీశ్వరుడు పలుకకపోయెనునీవుతపస్సు మీదయండినది మాకు తెలిసేయిండాది నీవుపలుకకపోతేమానెనుచేతి సంజ్ఞయైన జూపించవయ్యనగా చేతిసాజ్జగూడ జూపకపోయెను రాజు కుచెచ్చిరిందొళిపంపుచి ఎవడవురా గువ్వతరువేంగవంబెడికట్లతుపాకీకి ఎన్నివేళ్ళ బారుపెట్టినావురా ఆ రేళ్ళబారుపెట్టినాను మహాభోవె య్యారాయడివిమ్మగాని అపమేకన అనిగాదంటు పడ వేసినాచారుటా కుదొప్పగిట్టిఅమేగొంతుగోసిరిర కమయొకిదొప్పనిండాబట్టియామనీ శ్వరునిమీది పోయించెను అదిమనీశ్వరునిమీదపడగానే ఆరిపిపండ్రెండొండ్లి తపస్సు వ్యర్థమైపోయెను. మనీశ్వరునికి చెడ్డకోపమువచ్చి కండ్ల క్రితేసి బడలంపెళ్ళగించుకొని పట్నపురా ఎవడవురాదగ్గరుడా పట్ట పటాశాపంపుతానుయని ప్రధానరుడివైయందువు, పొట్టుగూకితె నీవు మగవులి యవునువు నీరాణులంతా కోతులు కొండమాచ్చులు యాదును మదిగాకి మీరు యిల్లునాకిలికూడాలేక యడవులలోనే మీరు సంచారమొనగక యని శాపించివేసెను.

ఎ. అంతి రాజ శాశాపమువల్లన యేమిని పదిబారులుతిరిగిరాగానే అక్కడికొలను యగుపడెను నీరు దొరికెనని దాహంపుచ్చుకొనినారు చెట్టునడిను కానీవు గూర్పునిరిర్వారి పట్నంబోదామని ప్రయాణమై రెండుక్రోసులదూరము పోవువుండగా ప్రొద్దుగూకను యంతటరాజపులియాయెను. రాణులంతా కోతులుకొండ ముచ్చులైయటు

లనే యడవులపట్టుకపోయిరి. తెల్లవారిసతరువాత నడులయి యడవిని యెదురుబియ్యపు యన్నము వండుకుంటున్నారు,

వ. నడవిలో బాలనాగమ్మ మొదలగువారుచెట్టెక్కిపండ్లుఫలాదులు తింటున్న యప్పు మనబాబు మన మేనమామలపట్నం యిక్కడ చేరువనేయున్నదనుచెప్పెను. కనుక ఇక్కడేమోసాగ కానవస్తుందేమో జూడండేయని యడవినిపారజూచేవరకుఅందుకొలపాడుగునసాగలేసెను దానిజూచి అదిగోనే మన మేనమామలపట్నమని చెబుదిగి పరుగెత్తుక వస్తూయున్నారు పొగజూడబట్టి యీవంగపట్నపు రాజువద్దగకునచ్చి చూడగానే పూరులేకు పట్టలేదు అయ్యోపడములనున్న వాళ్ళను యటులనేయండక యేలవచ్చితిమని వెలవెలపోయి యటులనే చెప్పి కింద నిలువబడారు.

వ. అంతటవంగపురపురాజుజూచి ఈచిన్ననారు యెక్కడమంది వచ్చిరో వీరలు వనకన్యలువశాసున్నారు ననుప్రస్థాసుకీసే పులివాతాను అడవియంతా తిరుగుతూయున్నారువీరలుయెక్కడనాకుకావరా లేదని గాజువారివద్దకువచ్చి అమ్మమ్మారుమేపూరు మీరిండ్రికిపేసేమి మీరిల్లిపేలేమి మీవంశమేమి అనియడుగగానే, మాతల్లిపేలేమి, మేముయెరుగమయ్యమాతల్లిపేలేమిమేముయెరుగమయ్య మావంశము మేము యెరుగమయ్య, మాతోమీస మేమిమాబలయ్య నిన్నెవరు ఇక్కడకు వలచినారురాజా, తిరుదాని గాడండనాన.

వ. అనగానే రాజులంగి అమ్మా మీరు యెదుగునుగోడబుట్టినవారలు. మీరునేనుఅన్నము మీరుచచ్చిపథమును యేమిలేదు గనుక మీరిల్లెనల్లదాదులచేరు చెప్పండిగానే మీపిరిమిరాని యని పారడిగిరి. నాపిరు వంగపట్నపురాజు అనిచెప్పగా అన్నయ్యతో వంగపట్నపు రాజా,

మాతల్లిపేలేదుగా నవాభోజగాజు. మాతల్లిపేలేదుగా లక్ష్మీదేవమ్మా మావంశము సూర్యవంశమయ్య, కాపురిము భూచక్రపట్నమయ్య అనగా వంగపట్నపురోజు, అయి నెలదివిడిమీరు యెదుకుచ్చినాదూ విసవయ్యతో అన్నపిపు, మేమువచ్చిప తోమ్మదిపేలరాజు మాతల్లిలక్ష్మీచచ్చిపోయినాది, మాతల్లిపేలేదురల పండ్లమీడినాకు మారుటిల్లి మాదగ్గరవుంటేమాకు, యేమిమిశ్రమయి వస్తవాని

మాబాబుగనుకనే నవాబోజరాజు, మామేనమామల పట్నముకై న మమ్మందరిని తీసుకవస్తుండె, అరణ్యమందున ప్రొద్దుకూకినాది అధ్యానఅడవిలో పండుకున్నమయ్యో, తెల్లగాన మరితెల్లవారెను మాలెండి మొద్దయిపోయినాడు తండాన రాజనందనాన.

వ. మేము అడవుల పాలయితి మని చెప్పి గోడుగోడున దూఖబోతరయ్య, యేడుగురిని నముదాయించెరాజు తనబసకాడికి తీసుకొచ్చెరాజు, అన్నముగనుకను తయారుఅయినాది

వ. అప్పుడురాజు చిన్నవాండ్లకుముందరభోజనము పెట్టించిమరల వారు అన్నంబయారుచేసికొని భోజనేవరకు నాలుగుఘడియల ప్రొద్దు వున్నదిగనుకనిబ్బందివాళ్ళనుకలిపిచి ప్రొద్దుగూకవచ్చెనునేనీ చిన్నవాళ్ళను తీసుకువచ్చి భజనము వుచితాతాను చిన్నవారుచచ్చిపోతాడు గనుక మనిషివొక్కనామింగొట్టును నెను వంతట మూడువందలనాపంగొట్టినారు ఏడుగడలపోయించమునేటి కాకికొండనందస్తులు నేనుపరచిచిన్నవాళ్ళను యెక్కించినవామక ప్రొద్దుగూకను యంగట రాజపులియామెనునొకరు లంతా కోతులు కొండముచ్చులైరి నడవులంతము తెల్లవార్లు తిరిగి తిర్వాత వునయందగులై శుమంచముకాకివచ్చినన్నమవండుకొనిబాలలకు పెట్టివారుకునిచినెరువాలే. ప్రొద్దుగూకగామరల మంచముఎక్కించేది రాజపులిమెరువొచ్చుంచేది తెల్లవారిన నరులు యాశుయుండేది యీప్రకారముగా పదిహేనునందమైన తర్వాత

చిన్నవాళ్ళ చేసమారులేదు, వారుగంటియా పట్నమునుంచి యుడిచి నేటకు వచ్చినారువారు, యవనియరణ్యం తిరిగివారు వారు నేటాకిన అంబుచేతినయ్య, రాజగట్టిగా దావామగొనినారు

వ. ఓయీ యశస్వసుందున ఏలైక్కడదొరకదుగనుక తిరిగిపట్నము నెళ్ళలేమునము, మనవిచావు సిగ్గమాయెనయ్యా

వ. ఎనా నందికట్ట పురాజుజాపంచేది యీయశవిగో యుండారని చెప్పిరి, గనుకనెగిరిందోయి నొకర్లకుచెప్పిబంపెను వారుచూస్తురాగా ముగ్ధిచెల్లగాడ వీరుఅన్నమువండుకుంటువుండగు యక్కడకువచ్చివమ య్యాయొక్కడవంగపట్నపురాజు పున్నారాయనియడగెను. యొక్కడనే యుండారనిచెప్పి యిదివినినొకరు తమరాజుతో వంగపట్నపురాజు యొక్కడనేయండారని చెప్పి. తర్వాత రాజొక్కడికివెళ్ళి వరవియ్యా

వంగపట్నపురాజుని యడుగ మీరెవరయ్యా యనెను నేకు సాచుగంభీ
వద్దిరాజును యిక్కడకు యేమిపనిగా వస్తారయ్యయన మేము యడవి
వేటకువచ్చినాము గనుక నాకున్న మానాకరులకున్న దాహమాతూ
న్నది బలముండుతావు మాకుదొరకలేదు చూపవయ్యా యచటిగిరి.
యడుగోసయ్యా కొలనుయనిచెప్పిరి వారందరును యిక్కడికివెళ్ళినాశో
ని పుచ్చుకొని మరల ఆరాజుదగ్గరకువచ్చి యిక్కడమంచమువెకల్పు
గావున్నది. నీవలకుచక్కగాయుండగా ఆమంచముపై రాజు బహు
ఖానా పోంచుకొని కూర్చుండెను.

వ. యచటయాచిన్నబాలలు పైయంతెస్తులొకూర్చుండి మాట
లాడుతూయున్నారు ఆమాటలునివి యెవరయ్యవంగపట్నపురాజు పైవ
మాటలాడునూవున్నాననగానానోడబుట్టివారేను మంచముమీదయు
న్నారనిచెప్పెను ఆకవారా మొగనాగాయనగా ఆకబాలలేయనగా
యెండరుండారని యడుగ యేడుగురుజారెను.

న. ఇదేవిధవిధముండికి వివాహమునదా ముంకాలేకయ్యా ఇతే
మాచిన్నవాండ్రకుయిట్లానా అట్లునేమియు, యిప్పుడేమి కాలం మీ
చిపోయింది. ఇతే బాలికలమనంపుము చూస్తూనగా ఏకులునిక్రిందికి
దింపించెను, ఆఏకులుని రాజుమీదాకే రాజు మీనోడబుట్టి నానోనా
యనగా అవునయ్య మానోడబుట్టి నానోను మీచెల్లెడుకాన్లు
నాకునోచుచుండని నీవుయేమోమిట్లుచెప్పిరిదిగాయుండది, గూని
న్నవారలపూర్వోక్తముచెప్పవయ్య యనగా నాపూర్వోక్తరం చిన్ని
వాండ్రపూర్వోక్తరం చెప్పగా పోగాని వంగపట్నపురాజు కేనెరుగ
కండానీకుచెల్లెండుయెక్కడియుండను మీరిం దీమీకులదగుకొమా
ర్లు మొకారింకిచ్చిపట్టును నీకులుకర్మనూమెను గట్టిగాచిన్నవాండ్ర
పూర్వోక్తరంచెప్పవయ్యా యనగానే ఇకమిమ్ముపట్టువలసిందేమేమని
వీరిల్లడిభోజరాజు. ఎట్టియాలక్ష్మీదేవి కావునం భూవక్కుగాం
వంశం సూర్యవంశం వీరిల్లడిదండాదులుపోయినారట ఈఆకవిలొనాకు
దొరికినాకు వీరివికేమిచెంచునూయుండాను యనగానే పోవంగపట్నపు
రాజువీరందరుకుచెల్లెండువలెగాతారు భోజరాజుమాగావమరదలక్ష్మి
దేవి నానోడబుట్టిపడుతుగనుక పదిసంవత్సరములమంది మాకువారికి
రచ్చవచ్చినది వారింటికిమేమువెళ్ళలేదు వారివృత్తాంతముమాను తెలియ

లేదు వీరందరును మామేనగోడండ్లయని చెప్పెను.

వ. అంతటనాబాలలు అయ్యోపదిహేనురోజులనుంచి మనలను సుఖముగా పెంచుతూయుండెనే ఇతనువచ్చినమనలను మాయచేసితిసుక వెళ్ళువాడగాబోయి అని చింతపడుతూయుండారు ఇట్లుండగా ఏడుగురిలోను మునికస్యకికయేమిజ్ఞాపకమనగా నిల్లియుండటప్పుడు అమ్మా మీమేనమామరామవద్దిరాజువస్తే పానుగంటిపట్టణం వెళ్ళుదురుగాని లెండియంటాఅనేది ఆమాటలుజ్ఞాపకమువుండి రాజునుచూచి ఓరాజు మీదేపూను మీవంశ మేమిసేపేలేమిఅనిఅడిగిరి మాదిపానుగంటిపట్టణం వంశము చంద్రవంశం నాకేరు రామవద్దిరాజు అనగానే ఏడుగురుబిడ్డలయినా, గోడుగోడున దుఃఖపోతరయ్యా మేనమామపండిట్లోవోడిగిరి అయ్యోమామరామవద్దిరాజు మాతిల్లి చచ్చేను తిండిమొస్తాయే, అడివులవలయితిమయ్యా మేము మాకుయెవ్వరు కానరాలేదు, బిడ్డలేకువా రాజయేకునాను కొంతసేపుగా దుఃఖపడ్డామా, చిన్నవాండ్లనోదార్చినారు పానుగంటిపట్టణంబంపి, సవారీలు మరి తెప్పించెమరాజు ఏడుసవారీలు నానించుకొని, పానుగంటికే తిసుకొచ్చినారు పట్టుమంటోడికి తిసుకుపోగానే, చిన్నవాండ్లనో మేనల్తగనుకాను కాలేజాచి సంజోషపడియె, బాలలచక్కగా పెంచుతుండయ్యే వారవారమూ నిలంటిబోనూను, మమ్మాటమరి అన్నముపెట్టును

వ. ఈవిధమాగా నిల్లిన సుఖముగా పెంచుతూయున్నారు ఈరామవద్దిరాజుకు ఏడుగురుకుమారులు వారిపేరేమనగా, మొదటికుమారుడు సూర్యవద్దిరాజు, రెండవకుమారుడు చంద్రవద్దిరాజు మూడోకుమారుడు పావనవద్దిరాజు, నాలుగోకుమారుడు శరభవద్దిరాజు, ఐదోకుమారుడు కామవద్దిరాజు, ఆరోకుమారుడు రామవద్దిరాజు యిందరికన్నకడగొట్టునాడుగా, కార్యవద్దిరాజే అమ్మయ్య

వ. ఏడుగురుఅన్నదమ్మలను ప్రతాపపట్టినారు పడివీర కంకణం కట్టుకుండాదు యెందుచేతనంటే మనమేకుగునును వకతల్లిగర్భమందున ఒకసారిజన్మమైనబాలలు వారికినే పెండ్లిదేసుకుంటాము లేకపోతే యిటులనేయుండాము అని నీమండ్లివుండాదు తిండి విచారమేమంటే కొడుకులకు పెండ్లికాలేదని యెక్కడియినాదొరకకబోతారాఅనినాలు

దేశాలకు నలుగురి పథానుల పంపించినాడు యెంతమారంచూచినాదో రకలేదు వకగర్భములోపుట్టినవారలుచాలాజాగాలోయన్నారనినివక సారికిజననమైనచి బాలలు దొరకనందునవారు నానాసంస్తానంలుతిరిగి. చక్కవచ్చి కొన్ని దినములకుభూచక్రపట్నములోభూలక్ష్మి దేవిగర్భమందునపుట్టినాననివర్తమానమువిని రాజప్రయాణమాతూయండగానె ఆమాటలుకొమారులువిని బాబూ నీవుభూచక్రపట్నం వెళ్ళనక్కరలేదు పదిసంవత్సరములనుంచివారికిమనకు శ్రద్ధవచ్చి వారింటికిమనముబోలేదు మనయింటికివారురాలేదు మాకువివాహముకాకబోయెనని విచారము చేత వెళ్ళుతావా అడపిల యిగలవారు నక్క సారిమనయింటికినచ్చిచూచే బోతే అప్పుడువారింటికిమనముబోవలెను యనితండ్రి ప్రయాణంమాపు చేసిరి అప్పుడు యీచిన్నబాలలు మేనత్తవుతులు వ్రతాలుపట్టినందుకున్న నేటికితగినచిన్నవాండ్లుదొరికినందునను సయనివివాహంకోషపడుతూయండారు ఆమరుదినం బ్రహ్మణునిపిలిపించి యేగుగురి యన్నదమ్మలకును నక్కముహూర్తమువిచారించి లగ్నంనిష్కర్త చేసిరి ఏమగుచిన్న కంకణాలుగట్టి తలంబాలుపోసి పెండ్లివీటమీద కూర్చుండబెట్టి రాజబంధువులు కన్నీలుచువించిరి చిన్నబాలలకు పెండ్లికుమారులు యెవరంట,

సూర్యవద్దిరాజుకు సూర్యనాగమృత, చంద్రవద్దిరాజుకు చంద్రనాగమృత శరభవద్దిరాజుకు ఉత్తరేశ్వర, వాపవద్దిరాజుకు దక్షిణేశ్వర కామవద్దిరాజుకు పగడసంగమృత, రామవద్దిరాజుకు మునిశివ్యకేమి శార్యవద్దిరాజుకు బాలనాగమృత, తగిలించొప్పననివాహమైనది అయిదోహస కంకణాలైతేను, తందాసరాజనందనాన.

వ. కంకణాలువిప్పిరి తగ్గతి పానుగంటిలోసుఖముగాయుండారు యిక్కడ భోజరాజవృత్తాంతంయేమాయెసంటే అడవిలోచిన్నబాలలను విడిచిపెట్టియింటికివచ్చినతిర్యాకభోజరాజున్న రెండవభార్యయున్న సౌఖ్యముగాయుండారు గోననవాభోజరాజు ఢిల్లీ జమాబండికి వెళ్ళినప్పుడునాలుగుదినములుఢిల్లీ పట్నములో నేయుండిఢిల్లీ పానుషాదర్శనానికి వెళ్ళి, మరలభూచక్రపట్నంవచ్చిచేరిన వర్తమాసంతఢిల్లీరాజుపిరిజమీనుదారుగకుఞ్చంపరాకా! నాలుగుదినములిచ్చటనుండి నాదర్శనానికిరాక్షండాపోయినాడా ఆరాజుఅర్థం చాలబాకీయున్నాడని దివానులపిలు

పెంచి భూచక్రపట్నమునకు సిబ్బందితీసుకపోయి వారికోట వేలంనే యింది మనపైకంపరిపోతెతిరిగివచ్చేది లేకుంటే తాలూకాలమానిచేసి వానికోటలోనుంచి మీరుఇక్కడికివచ్చేదియని పదివేలుతూరువుగురం దివానులనుమునల్లీలపంపించెను. వారుభూచక్రపట్నంవచ్చికోటగవనిలో దిగి కోటలోవుండు నస్తువాహనాదులు దరోబస్తుఅమ్మించిలెక్కచూచె వరకు అర్ధంచాలకపోయెను, తర్వాత తాలూకా అమానివేసి భోజరా జును మాణిక్యాలదేవిని కోటబైటికిసాగపంపిరి గనుక వారుకోటబైట పేదరాసిపెద్దమ్మ ఇంటికాడ భోజరాజును మాణిక్యాలదేవిని దాసీ వెంకటలక్ష్మిని సేనకుడు సీతారాముడును యీనలుగురు అక్కడ ప్రవేశించి తితిమనాకర్లువచ్చి చుట్టునిలబడి తి మేముకట్టుబట్టలతోవచ్చి నాము పూటగానంలేకుండాను సేనుమరల ప్రభుత్వంచేయునంతవాణ్ణి అయితే మీరుఅప్పుడువస్తరుగాని మీరుపొండని చెప్పిపంపెను, అంత రాజుకు కప్పమీయెనని పట్టములో భాగ్యవంతులయినవారు నెలదిన ములు భోజనాలు పెట్టించిరి.

వ. ఈనెలదినమలలోగా డిల్లీపట్నమునకు అనేకవృత్తరములు వ్రాసుకొనినాడు రాజువ్రాసుకొనినదానికిఅగ్గీలు వాడుమాలకించినవా డుకాడు సైవపట్నములోన వీరిని భోజనానికి పిలుచునానే లేకపోయి నారు సేనకుడు సీతారాముడుపిలిచి స్వామీ మనము జరుగుబాటుయే లాగు మహాసభో మనము ఈవేషముగాయున్నందున మనకు కాను గవ్వలు అప్పుయిచ్చువాడులేరని అదిసం గానం యనేయిచ్చినడపెను, సేనయేరాజునైన కొలువుచేస్తే యంతరిన్నంకద్దు యిక్కడముంటున్న క నాకు యేమియున్నదని సీతారాముడు వెంకటలక్ష్మి చెప్పగనే తెల్ల వారుజానున తెలిపొయినారు తెల్ల వారిసతర్వాత రాజువిన్నావా నా మాణిక్యదేవి నునకు కట్టదినములు గానేవచ్చినవి. పువ్వుయమ్మెకాడ కట్టెలుయమ్మెకగకు ఇక్కడ మంచితీగం యిచ్చేనారు లేరని అడవికి పోయి చెరివోకి మోపుకట్టెలను, మోసుకువచ్చి దాని అమ్మకొని కాలక్షేపం చేస్తు తర్వాత పానుగంటి అడవికి వచ్చినారు.

వ. అచ్చట నొకమోపుకట్టెలు కొట్టకొని పానుగంటి పట్నము నకు వచ్చిరి అచ్చట బహువిస్తారముగావుండాది మనము ఇక్కడ కాలముజరుపవచ్చునని మాణిక్యదేవితో సీతూర్పువీధిని వెళ్ళుము సేనుపడ

మరవీధివెళ్ళితాను మనకిద్దరికి తూర్పువేపమర్రి చెట్టుముందునీవువచ్చినా అక్కడనేయుండుము ముందునేనువచ్చినాఅక్కడనేయుంటానని సంకు వీధిని వస్తువున్నాడు. ఆవీధిలో రాజుకట్టెనని కేకలువేయుచు వస్తువున్నాడు ఆసంకువీధిని కోటమీద ఒంటిస్తంభముమేడలో ఏడుగురప్పు చెల్లెండుదురగవచ్చి బారాలని పగడశాలనాడుతున్నారు.

వ. యారోజు రాజు కట్టెగోలని కేకలుబెట్టగా తిండిమాటలాడినట్టుగా అలుకుడు కనిపెట్టి బాలనాగమృతం ఆపడవనైపు తొంగి జూచి, యప్పసూర్యనాగమృతం మనబాబువచ్చి యెన్నిదినములాయెనే ఎక్కడచూతామన్న మనబాబంటిమనుష్యుడగుపడలేదు ఆకట్టెలెత్తుకొచ్చే అతడుమనబాబు కదలికేనే అయ్యోచెల్లెమనముల్లివండ్లాదులను పుట్టగానే మ్రింగిరాము మనుష్యులనలె మనుష్యులు లేరా అనగానే, అయినను అన్నా చూతాముయెనోయి బుట్టోతు ఆకట్టెలు మోసుకొని పోవువారిని యిటుల పిలుచుకరావోయి అనగానే పరుగున వెళ్ళి పిలుచుకవచ్చెను యెడుగురువచ్చి పట్టుకొన్నాడు ఆమోపులు దిండిరి అయ్యో మీదేవూరు నీపేరేమని అడిగితే నాకు పూరులేదు పల్లెలేదు అడవి వూరుఅయింది పుచ్చుకుంటే నెట్లెతాననగా, తిండిని బాలనాగు నిండాగుర్తుపట్టింది కండ్లారి పుట్టుమచ్చునుచూచెను, గట్టిగా నీపేరుచెప్పితేగాని నిన్నుబోవియ్యమనగా అమ్మానాపేరుముందరిగోడ రాజుదురు యిప్పుడు కట్టెలరాజుదురు, యెట్టిపుభానికి కష్టమొచ్చెనని చెప్పగావతే, రాజా, నీకేమి కొమాళ్ళు కొమాళ్ళలులేరా, కొమారులు లేనేలేరు. కుమాళ్ళు ఏడుగురుండారమ్మా ఆచిన్నవాండ్లుపుట్టిని తొమ్మిదినెలలకు తెల్లిచసబోయింది నేనుమరిలమారుపెండ్లి యాడినాను తర్వాత ఆఏడుగురుబిడ్డలను అడవిలో విడిచిపెట్టినాను, ఆ బాలలు బోయినతర్వాత నాకు యితకష్టమువచ్చెను అనగా ఓం చాళుక్యుడా నవాభోజరాజా, వోరికులద్రోవా నవాభోజరాజా మీబిడ్డలమూకామంట్లామేమూ, అధ్వానఅడవిలో పండుకుంటున్నాము బూరముద్దు మాపక్కలోపెట్టియు నీవుమాణిక్యదేవి మేడకునెళ్ళితివా తెల్లవారగాను, మేముచూడగాను మారెండి మొద్దుబోయినాడు అంతలోఅని అడలనాగినామూ, మావుసురు నీకు తప్పకరిగిలేనా పెద్దకూతురు సూర్యనాగమృతం రెండోకూతురు చందానాగమృతం

మూడోకూతురు ఉత్తరకన్యక, నాలుగోకూతురు దక్షిణకన్యకా, ఐదోకూతురు పగడాలసంగమ్మ ఆరోకూతురు మునికన్యకేమి యేడోకూతురు బాలనాగమ్మ, యేడగురిని చూచెను ఆరాజు కుప్పటంబువలెకూ తెను నుచోరాజు, కండ్లసిగ్గు రాల్చెనుమహారాజు బాలనాగకు బాకెను వెంటబొట్టు వానిలక్కడ వుదకముత్యమునను కాగినపురకము చెచ్చినిలసినాడు, యేడగురుకూతుళ్ళు వచ్చిరేమి తండ్రికి వరిసిందినలాగుతెచ్చినది, తలయందలిమరిన్నానము చేయించి పట్టుదోవలూలు బిచ్చుకొనారు, చేస్తుక్కబొట్టువెట్టించిరి బంగారపువ్రువ వ్రేలుచోను, కవలలుపచ్చిపిచ్చి పగగనొక్కకూర నెయ్యియ్యెను నోబూరెలేమి, రావయిష్టముగా భోంచేసినాడు తాంబూలము నిచ్చుచినానో, సట్టెమరించెను పరుపువేయించి యేడగురునీ తెచ్చి గనుకాను, సుఖముగానె పెంచుతున్నదయ్యా

న. భోజనము ముగిసినరాత్రునగానుండగా, అక్కడ మాణిక్య దేవి ఏనుంగులో నిగిరినది యిలిన రాజుచెప్పిన మర్రిచెట్టుకిందకువచ్చి రెండుబానులతో కున్నప్పుడే రామగారిని నమ్మరాదు. యొకరి మూలముగా నొకరితోడను నునోలెను దొరుకుతుండి, వకరిమూలముగా నొకరితోడకుడా దొరుకువు. తనతోనేను పంచుకుంటానని నన్నయ్యని విడిచిపెట్టినాడు క నోలునని కట్టులమోపెత్తు కొనిమ దిక్కాచేసి పుట్టానికి పుట్టిరద నను సాగిపోయెను.

న. విన్నవిన నెలమిగుమెమిటి కార్యవద్దిరాజుకును అట్లల్లిపాడు మాకిన్నెను హితులుగా వున్నందున బాలనాగు మోములతో చెప్పి నది మహారాజులొకరికిన్నొకరికి పం తెచ్చిపెట్టిన అర్థానికి మీరు జమిదానంద మూలములతోలుకావరిలయ్యి చనియ్యాయనెను. అంతట రాజు మరిచెను గురించి నానికి నుస్తాలుచేయించి పన్నెండువందల సిబ్బందిని పంపించి పట్టినిమునెప్పి నమహాకచ్చేరికిబోయి సలాములుచేసి కచ్చేరిలోకున్నప్పుడెను అంతటామహా ఓహో కార్య వద్దిరాజు నిన్న వారల పేర్లదనము లకుచూచేది, నమోచూవచ్చినావా లేరి ఏమైతివి. పట్టివచ్చినవా అని అడిగెను నిన్నుజూడవలెనని వచ్చి నాను. అనగా పురచ్చినవిమాను తెలివితే శీఘ్రం సెలవిస్తామనెను.

న. అంతట కచ్చేరిలోరాజు మామగారెలాకా మీరేమో

యమానీచేసుకున్నాడట, ఆవర్తమాపందివి అపైకమునకు నేనుజామీ నుండి తాలూకాజ స్తివిడిపించవలెననివచ్చినానగా కార్యవర్ది రాజాభోజ రాజు మీమేనమామ యెల్లూనీకు మామఅయెను. ఆయనకుమార్తెను నాకుఇచ్చినందున మేనమామఅయెననగా, మీమామయూలోచన తెలియనివారై అతడు నాపట్నములోకివచ్చి నాలుగురోజులుండి కచ్చేరికిరాక తిరిగి నివసట్నంవెళ్ళినాడు వానితాలూకానుజప్తుచేయించినాను. కోటను వేలమువేయించినాపైకము నేనుతీసుకున్నాను. నీవు వానికిజామీనుగ నుండనక్కరలేదు మాపైకముమాకు రాకపోతుం దా గనుక ఎప్పటివలెనే వానితాలూకాను జాగీరు చేసుకొమ్మనుమని భోజరాజుపేరట పరమానాలు వ్రాయించి ఇప్పించెను.

వ. అంతట కార్యవర్దిరాజు తనపట్నమువచ్చి ఆకాగితము తన భార్యయగు బాలనాగుచేతికిచ్చెలు అదితీసుకొని తనతండ్రిని పిలుపించి బాబూనీవువెళ్ళవద్దు తాలూకామరలవచ్చింది యిదిగో పరమానా తెప్పించినానుభూచ్చకపట్నం నీవికవెళ్ళవద్దు ఆతాలూకా మీమీద నుడంపించి అర్థపానుగంటికి తెప్పిస్తానని నలుగురు రానేదార్లనుకుదిర్చి నాలుగుపగడాలకు నలుగురిపంపించి నాలుసాలుకి స్త్రీలుపోగా మిగిలి వపైకం పానుగంటికి తెప్పించి భోజరాజుకిచ్చును.

కోన్నిరోజులు ఈలాగుదరగగను, రాజగనుక మాణిక్యదేవి పెట్టినమందులు యిరబారనేమి, దేహమంతాపులుకపుట్టెనూ గూర్చుండిమరి లేవలేకురాజు, గుణము సిగములేకపోయినాది మందులచేత మంచమెక్కెరాజు, ఘనమైననైమ్యతీసుకొచ్చినారు అనేకమందులు వేయించినారు, మందులమీదా మందుబారదేమి కోన్నిదినములు మంచానయుండి, వక్కనాటివో కాలమందుగనుక ఏడుగురియూ కూతుళ్ళులిచి, యికనుచాణము నిలువదమ్మలారా అల్లుండ్రనప్పుడు పిలుపించమనెను, యేడుగురుఅల్లుండ్రు దగ్గిరకువచ్చిరి శిఖామారులు ఇచ్చెనుఆరాజు, అపుడుతులసితీర్థము తెప్పించినారు ఆతులసితీర్థము యిచ్చిరిరాజుకు, తెల్లవారజూచెను ఆరాజు యేడుగురకూతుళ్ళూచేను, యేడుగురుఅల్లుండ్రజూచెను కూర్చుండిమరి లేవలేకురాజు, గుణముసిగములేకపోయినాది తనదేహంచాలించెరాజు, యేడుగురకూతుళ్ళగనుకాను

నాయనావారి మమ్ముగన్నతండ్రి నీవయినవ్రటావు అనుకొంటిమయ్యా
నీకుమరణసిద్ధమాయెనని, గోడుగోడున దుఃఖపడుతారు
మందిగంధపాతరువును తెప్పించి, రాజనుచక్కగ దానముచేసిరి
పదిర్చాతుభృచేసినమ్మలారా, దినవారాలు వెళ్ళబుచ్చినారు
సూర్యవంశమీరాజుతో సరిహేయ, అంతటకొన్నిదినములకై తేనె
వారికి ఘండికోటలోకార్యమొచ్చినాది, యేడుగురిమరి అన్నదమ్ములైన
ఘండికోటకార్యానికిపోతారు, భోంచేసివారు ముస్తాబులయినారు
పల్లకిలైనా తయారుచేయించి, బైటపెట్టిరి బోయీలుగనుకాను

వ. అంతతలారివానిని విలిపించి ఓతలారిరాముడా! మేమందర
మున్ను ఘండికోటకార్యానికి వెళ్ళుతున్నాము కనుక ఇక్కడ జంగ
మొచ్చినా, జోగివచ్చినా, అరదేసిపరదేసి ఫకీరువచ్చినా, భట్టువచ్చినా
బ్రాహ్మణులువచ్చినను, నేరుబియ్యముడబ్బుయిప్పించి, పావునేరుపప్పు
యిప్పించు యంతకుమించి కోటలోనికిపోవడానికి యెవరికిన్ని సెలవి
వ్వద్దు. యట్లాసెలవిచ్చి తేనీతలద్రుంచి హనుమంతుబురుజున కట్టివేస్తాము
గనుక బహుజాగ్రత్తిగా వుండవలసినదియని తలారిరామునికి దట్టంచేసి
బాలనాగు పెనిమిటి కార్యవద్దిరాజు తనభార్యవుండే మేడముందర ఏడు
గిరులువ్రాసి, ఓభామా బాలనాగు దానరివచ్చినా, జంగంవచ్చినా,
భట్టుబ్రాహ్మణవగైరాలుభిక్షకువస్తే ఈయేడుగిరులుదాటి భిక్షముపెట్ట
వద్దు అట్లనేచెప్పిన వాద్దుజెప్పి భిక్షముపెట్టితెకాశిలో గోహత్యచేసిన
పాపానబోదువు మీతిల్లిభూలక్ష్మీదేవిని చంపినపాపానబోదువనిదిట్టపరచి
బాలనాగమ్మ పెనిమిటియగు కార్యవద్దిరాజు తనయన్నలతోగూడి
ఘండికోటకుపోయెను, బాలనాగమ్మకథలో లక్ష్మీదేవమ్మ కథయను,

పథమభాగము సమాప్తము.

శ్రీ రస్తు

బాలనాగమ్మ కథ

ఉత్తర భాగము

వ. అదివరకు బాలనాగమ్మభానుగంటి శివునిపూజ యాతని
వహిమచేత గర్భిణియైయుండగా, తనపురుషులు మొదలగువారు

ఘండికోట కార్యానికైన, రాజులుగనుకనె తల్లిబోయినారు
 ఏడుగురు మరినదిరాజులేచి, ముగ్గురుమంత్రుల చెంబడిపెట్టుకొని
 పన్నెండువేలా బలముదీసుకొని, ఘండికోటకార్యానికివెళ్ళిరి
 రాజులుయేలే భూమిలోపలానూ, నాగళ్ళపూడి గట్టుపుట్టివాది
 గట్టుపుట్టగా ఫకీరువుట్టేను, వారికిఁకక్క కోటనాయనా
 లొపల, యేడువెండికోటలు, ఏడునాలుగుపైడికోటలేను
 పైడిమేడలా నట్టనడుమాను, పన్నెండు భూభాల మసీరువున్నది
 మసీదులోన మాయలఫకీరు, ఆరుపుట్లలో ఆర్చించదివేను
 ఏడుపుట్లయేకాంతంచదివేను, మూడుపుట్లచేఘరానుచగివేను
 వాడుయల్లరాడుభలేమాయగాదురా, వానిఁకక్కభూతాలురనాయనా
 ఏడువందలే యెర్రభూతాలు, మూడువందలే నాక్కిడిభూతాలు
 చిటికవేసితె దెయ్యాలులేచును, చిటికవేసిమరి బ్రహ్మాలలేపెను
 చాకలిదెయ్యం దివిటిపట్టింది, మంగలదెయ్యము అద్దముచూపింది
 కుమ్మరదెయ్యమే కూడువండెనేను, గొల్లిదెయ్యం మేకలదెచ్చెను
 ఎట్టిదెయ్యమే కట్టలదెచ్చిందీ, లంగిదెయ్యమే కాళ్ళుగుడ్డింది
 ముసలిదెయ్యమే ముచ్చటచెచ్చెను, నాగళ్ళపూడి గట్టుమీదనేమి
 గంగుకేగు వృత్రాలేవున్నవి, తూర్పునుంచి నడవవీనచ్చినాది
 పడమటనుంచియొకపక్షీనచ్చినాది. ఆవృక్షముమీదకోకుగూర్చుండె
 ఆపక్షిలలిట్టుచూచెనుఫకీరు, వానిపెల్లలంజగా గాండ్లనంగమ్మ
 భామారావేగాండ్లనుగుభామా, నిమిసేనునుపురాడుఫకీరా
 అలెకెతూత్తేరి ముసలిదానపు ముసలిముసలిగట్టే గొడుగుది
 నిన్నునేనుగావల్లనులమిడికి, నేనునీకు వాహ్యాంబులిని తెగ్గాను
 మీరక్కరికిలదాయిపెడితాను, యిదిగిరిమాడు కిన్నులమాతాను
 నల్లనిల్లినే చంపెరఫకీరూ, కాళ్ళిగట్టిగ భక్తముచేసేను
 యెడనకంటికి కాటుకబెట్టినగా, అంచేతిలో అంధనచేసేను
 ఉత్తరభూమికి అంజనమేసినాడు, ఉత్తరభూమిలో లగినభామలేను
 దక్షిణభూమికి అంజనమేసినాడు, దక్షిణభూమిలో లగినభామలేనూ
 తూర్పుభూమికి అంజనమేసినాడు, తూర్పుభూమికి లగినభామలేను
 పడమటభూమికి అంజనమేసినాడు, ఆభూమిలో భామదొరికినాది

పన్నెండామడ దూరమందున, పానుగంటివో పాట్నమందునను
 ఏడి యనిజనలోపల బాలమెఱసెనేమి, రావేరావేగాండ్లసంగోజి
 నేను, పానుగంటివో పట్నమువోతాను, నీకుకులుకుకునునవిని తెస్తాను
 ఎక్కడనవిలి యేమిఫకీరా, భామరోరావే భామరోలేమా

వ. అరచేభామా యిక్కడికి పన్నెండామడదూరాన పానుగంటి
 పట్నమందున భోజరాజుకూతుళ్ళున్నార నడుగుదులపుచ్చెల్లెండు, వారి
 పేరు సూర్యనాగమ్మ చంద్రనాగమ్మ బాలనాగమ్మ మొదలైనవారు
 యేడుగురున్నారు

కడగొట్టుచె బాలనాగమ్మ, ఆ బాలనాగునె చెరలో తెస్తాను
 వోరీహంతికూడ నీఆయుసుకుంగాను, ఆరాజులుచుహ చెడ్డవారోయీ
 నిన్ను మొద్దుయీటిలాకుమ్మివోతారు, అరచేమాల్ లమిడగాండ్లసంగోజి
 నీవునాకు యెదుగుచెప్పుతావా, మొలలోవున్న చూరిదీనినాడూ
 అరెముక్కుగొడునా చెరులేగోతునా, అబ్బబ్బసీమనసురా ఫకీరా
 నీవుయెక్కడపోచె నాకేమి, పొంగేచెల్లా కుంగేకొరకూకూ
 దానియింటికే నెల్లెనుసంగమ్మ, తొదాన రాజనందనాన.

వ. సూప్రకారముగా గాండ్లసంగో చెప్పినమాట వినకపోయి
 నందున, నాగళ్ళపూడి గట్టుకిందనే మాలాలిపేట ఆపేటలోనే గాండ్ల
 సంగు కాపురం

సంగామచేడకు నచ్చెనుఫకీరు, ఫకీరురాగా సంగోజిచూచేను
 పట్నమంచుం బాలీసువేసింది, యదరావో జిల్లాలోజిఫకీరు
 ఫకీరుతామ కొలువుదీరినామీ, మితాళానా ఖావుంగోజి
 సంగోసంగోఫకీరునాహేబు, అరచేమాల్ గోకానసంగోజి
 బంగారుసాది క పొయిమీనపెట్టినా, రెండువుల్లుగాగోధుమ విసిరేనూ
 గోధుమపిండి నైవ వించేసేనూ. రెండువుల్లునో నొట్టెలునండింది
 పందుంపసరా పప్పునండినాది, రెండువుల్లునో నొట్టెలుతిన్నాడూ
 పందుంపసరా పప్పుదిన్న చేమి, ముత్తొనూనె తొనెరఫకీరు
 అరువదిపొట్టాలు కట్టొప్పట్టినాకు, అందునవారికి కై పేలేదాయె
 తాటికాయంతా నల్లమందుచి వెను, అందునవారికి నిషాలేదోయీ
 యెండిగోట బంగ్యాకుపట్టెను, అందునవారికి మత్తే లేదోయి

పూసలపాటి గంజాయి తెచ్చేను, మూడుపుట్ల గంజాయినలిపేనూ
 బంగారుపుక్కా చేతికితీసేను, భంగిచిలుములే రెండుకొట్టినాడు
 అదిమూడుపుట్టుల వకభంగిచేసి, గటగటగట గంజాయిపట్టేను
 పకీరువాడు గంజాయిపడుతుంటే, పడమటభూమిని శోకుపల్లెలోయీ
 యేడుపల్లెలే యెండినట్లువుండే, గంజాయిపట్టిన గడియకునాయనా
 మంచిమంచిదాహిరిబుట్టెను. అరెరెవహ్వరే బాలనాగోజి
 కోమలాంగి నాకోర్కెదీర్చేవా, అరె ముద్దుకోమలి ముద్దుపెట్టెనా
 నేను వేషాన నాగునుడెత్తునూ, వారికి వేషము కూడివుంటదేమి
 కులవృత్తివేషము కానువేసినాడు, ఫకీరు వేషందీర్చికట్టినాడు
 డోరీలకుళ్ళాయి నె తికిబెట్టెనూ, కంబళిచింపి మెడకుజుట్టెనూ
 లుంగీగుడ్డ మెడకువేసినాడు, భంగినూరేక కర్రచేరపట్టెనూ
 బంగారుపుక్కా చేతిబూసినాడు, చేతిని పాలాపూస కట్టినాడు
 కాలికిపాలాపూసకట్టినాడు, ఫకీరుపూసలు మెడనువేసినాడు
 అద్దములోపల నీడచూచినాడు, అరే యీవేషాన నాగునుతేలేను
 యీవేషము కూడియుండలేదు, యిదినాకు తగివుండలేదు
 మల్లా మంచివేషమేసినాడు, బాహ్యణవేషం తీర్చికట్టినాడు
 ఆరుపోగుల జంజ్యమేసినాడు, బుడిచెంబుగా చేరబట్టినాడు
 కుళ్ళాయిగుడ్డ మొలకుజుట్టినాడు, పంచాంగమూ సంగబెట్టినాడు
 అద్దములోపలనీడచూచినాడు, అరెనూలే బాపనవేషం తగివుండలేదు
 మల్లామంచి వేషమేసినాడు, కోమటివేషం తీర్చికట్టినాడు
 రెండువేళ్ళా గంధముపెట్టెను, మూడుపోగుల జంజ్యమేసినాడు
 చిల్లరమల్లర సంచికిపట్టెనూ, దండితెరానూ చేరబట్టినాడు
 అద్దములోపల నీడచూచినాడు, యీవేషము తగియుండలేదు
 మల్లాయొక్క వేషమేసినాడు, పాములవేషం తీర్చికట్టినాడు
 వెంకటగిరి పాగజుట్టెను, మూడుపేటల పూసలుగట్టెనూ
 కాలికి నీలిదారముగట్టెను, పాములపెట్టెలు కావిడిపెట్టెను
 నాగస్వరము నోటబట్టినాడు, అద్దములోపల నీడచూచినాడు
 యీవేషాన నాగునుతేలేను, ఆవేషము కడగా తీయించె
 మల్లామంచి వేషమేసినాడు, బాల్పాయం జంగమునేమి
 బంగంవేషం తీర్చినాడు, చంద్రాకాంతి తలపాగజుట్టినాడు

చేర్చుకొని వోబాట్టుపెట్టినాడు, మార్యబిళ్ళలూ చంద్రబిళ్ళలేమి
రుద్రాక్షిలకిరిమిమ్మయ్యా, రూఫిగళిరమున ధరియించినాడు
నీమాజామాయంగిదొడిగినాడు, బంగారుజరిలుపల్లవముతేను
నడుమునగనుకా వాడుకట్టినాడు, విభూతిజోలెలు చంకబెట్టినాడు
యద్దములోపల నీడచూచినాడు, నడేమూర్చుగని దబ్బునపడ్డాడు
తనమూర్చితే తానుదెలుసుకొని, ఆరెవహ్వారె బాలనాగోజి
నాకుజిక్కినావెగాలనాగోజి, అరే, యీవేహన దక్కినాదినాకు
హరహర, శివరాత్రియాజంగాలమంటాడు, సంగరాత్రిజంగాలమంటనేమి
ఈవేహన భామనుతెస్తాను, ఆవేమంటిసి హూటరట్టినాడు
రావేభామా గాండ్రసంగోజి, నేను పానుగంటివో పట్లంపోతాను
నామేలుభద్రం మనీదుభద్రామ, నాకోటలో కొగల్పదినమన్నడేమి
నీపొగఁతాయలుగుతుందిపోరా, నిన్ను పానుగంటివోపూడ్చిపెడతారు
పచ్చితురకలావంటి రాజలేమి, యమహుల్ నమిషి గాండ్రసంగోజి
జాతిలేకో మారోయన్నాడు లకిడిటసుక మారోయన్నాడు
యబ్బబ్బానీ మనసురఫకిరా, నీవుయొక్కడ బోతేనాకేమి
వాడు, మాయపల్లికె సవారిసాగించె, వెనుకకొమ్మల బోయిలున్నారు
ముందరకొమ్మలబోయిలున్నారు, వాడుమల్లకాడు బలమయకాడేమి
సవారిమార్గము ఆయెరఫకిరు, నాగళ్ళపూడి గట్టుదిగినాడు
పానుగంటికి బాలుడుదిగెను, చిక్కుచీకటి వనములు గడిచేను
వ్యాఘ్రపులులు వనందాటెనూ, నయనవాది పట్న మొచ్చినాడు
చిలుకవాదియూ పట్న మొచ్చినారు, గంగవాది పట్న మొచ్చినారు
పులిరాజయూ పట్నమందేమి, పానుగంటి చేరవచ్చినాడు
పానుగంటివోపడమటతెట్టాన, బోడకాయవో వనములొడిగినాడు
జంగంవేమం చాట్టుకున్నడేమి, శంఖుగంటు చేరబట్టినాడు
వెండిబెత్తాము పైడిబెత్తాము, రాగిబెత్తాము జోలిలోపెట్టెను
హరహర, సంకురాత్రిజంగాలమందురు, శివరాత్రియాజంగాలమంటారు
పానుగంటి దరవాజకొచ్చెను, బాంబోమ్మని శంఖుపూరినాడు
కోటలోపల రాజులులేరోయీ, వారుకళింగమేలే ఘండికోటకేమీ
కార్యానికి వెళ్ళిరిరాజులూ, తలారిరాముడు కోటకావలయ్యా
మళ్ళిబోయిపోయె శంఖువూదినాడు, ఘణఘణఘణఘంటమించుచుచినాడు

యాశంభునాదమే వినూడురాముడు, యక్కడనుంచురుగ్ త్రివచ్చి
 శరణ్యమయ్యవో జంకమదేవరా, యల్లునగానే మాయలఫకీరు
 వర్ధిలరాతలారిరాముడా, మాశివునికిని శివపూజలేదురా
 మాగురునికిగురుపూజలేదురా, ననుకాశియాత్రను వెళ్ళుతున్నాను
 నాకుకోసంకోరికి పంపినక్కవోరి, యబ్బాసేను సువియ్యలేను
 మారాజులుచెప్పినభాయిదున్నదయ్యా జోగివచ్చినా జంగంవచ్చినా
 భట్టువచ్చినా బ్రాహ్మణుడొచ్చినా, సేరువివ్యముడబ్బేయిస్తాను
 యంతకుమిక్కిలి సువుత్తవ్వనయ్యా, యబ్బాచినరాతలారిరాముడా
 యిక్కడనేను కలకాలములంగానా, తెంచుయిండ్లుగా భిక్షమే తవతె
 ఈపూటకువుంటి వెళ్లుతానునను, మెంతమాత్రము సువుత్తవ్వనయ్యా
 రాజువంటి నాలువోతానీ, నిట్టిసాక్షిపుకాగానురాముడా
 నీకుగట్టిగా పట్టుతానోయి, గొప్పబోతువో తలారిరాముడా
 నాకుయిట్లులేదుయెల్లు తెలిసినానా, పూసగంటువో శంభుకునా పేరు
 భానుగంటివో కుంజమయ్యా, నేనువిష్ణువలీనిరాముడా
 తిట్టలుచ్చి పట్టజగిమారా, పట్టజగిలేదు
 కోమాళ్ళువచ్చే నొవనజంగమారా, తంచాన రాజవండనాన.

వి. ఇట్లును వగాయలఫకీరువాడు మర్మముగాచెప్పగా, అయితే
 జంగమదేవరి! యింతకు యెవరికి వచ్చినవయ్యా సంతానమునగా
 నేనుయెవరికి వచ్చినది నీకేమి తెలియిది, యల్లుడుప్రత్యక్షముగానే
 సగుణుడునున్నది పోతెల్లగోడ అనాగుకు సంతానముచ్చినది నీకేరా,
 యారి పాకు యేడుదీ మల బాటెత్తిరాలని చెప్పగా, మాకోటలోని
 ఖబురు ప్రకటించెయిదు మూలలూగిమ్మకు సంతానముగలగినదీవని
 కెల్లుండోనీవది యాయన నాకెంత శంభుమూర్ఖుడయితి
 శరణమయ్యా జంగమదేవరా నాకేమిన్న సంతతియిస్తానా
 నీకుగంటితక కొదవ రాముడా నాభీమణికాడికి రారారాముడు
 నొవనంతాన సంతాయిస్తును వోపివంతిలో ఫలముయిస్తును
 బిడ్డలకున్నది అశేషమిదోయీ భిక్షుగాకాడికి పరుగు వచ్చినాడు
 జోలిలోని పథుకెతినాడు తలారిరాముని నొప్పబ్బాడు
 గుప్పె కథుతి చేసిలోపోసెను యేర వోరి తలారిరాముడా
 నీకయేడుగు భాగ్యులువుండిగా యేడుగూరికి నొప్పబ్బానో

యేడుయింతలు నోట్లాపాయ్యారా, నీమేడలోమిదెలో కొంతచల్లరోరి
 కోటపెడల్పు చల్లరవిభూతి, భావులనిండా వెయ్యరవిభూతి
 నీగంపలోగాదెలో కొంతవేయరోరి, యిండ్లమీదనే కొంతవేయరా
 తలారిరాముడు పరుగువచ్చినాడు, యేడుగూరి భార్యలబిలచేచు
 నేటికినువకు ఫలము దొరికినాది, దేవుడువలెను జంగ మొచ్చినాడు
 ఆపద లేని సంతయుచ్చెభామా, యేడుగూరికి నొప్పబెట్టినాడు
 యేడుయింతలు నోట్లావేసెను, మేడమిదెల చలుకున్నడోయా
 కోటబరణము జలెను విభూతి, భావులలోనే కొంతపేసినాడు
 గంపలగాదెల కొంతచల్లినాడు, యిండ్లమీదనే కొంతజల్లినాడు
 కావుపామరమీద కొంతజల్లినాడు, చేతులవిభూతి దులుపుకున్నడేమీ
 తననుగట్టిగా నదుముకున్నడేమి, తలారిరాముని జల్లొనమ్మయ్యా
 జల్లొత్తోమ్మిదిమంది పుట్టినారు, వాళ్లుపుట్టుతానె బువ్వలడుగుతారు
 బాబూమాకు ఖనాడలురె నాయనానాకు పప్పులుబెట్టరా
 ఓయెక్కడిపిల్లలు యేడపిల్లలోరి, పుడతానె వీరు బువ్వలడుగుతారు
 జల్లుకొంచెము గులగులబెట్టెను, నెత్తినిగడ్డవీసి నేలకొట్టెను
 పరుగుపరుగుల యింటికివస్తుంటె, మూడువందలే యెదురుగవస్తారు
 బాబూమాకు పప్పులుతెచ్చేవా బిడ్డలుగలవారికి యిగ్గాగెగాబోలు
 సంతలేకుంట సుఖముగ నాయన పరుగుపరుగున యింటికొచ్చేడు
 యేడుగూరివో భార్యలొద్దాను నాలుగుమూడు వందలుండెను
 అమ్మామాకు అన్నంపెట్టవే బాబూమాకు పప్పులుపెట్టర
 అవతలరాగా యవతలరాగాను, పన్నెండుపుట్లు శనగలుతెచ్చారు
 వడివీధిలో పోగుచేశాడు, మనిషికియొక్క గింజరాలేడు
 కోటయొక్క కేకలుపెడతారు సూరెలవెంబడి ఏలాడుతారూ
 దూలాలులిండా యిరుక్కువుంటారూ, వోరినీబిడ్డలు గెడ్డాలుచేరాను
 వక్కనాటికే మాసుకరిన్నారు దేశంతిరిగె జంగందేవరా
 నాకొంపకుయేమోనీళ్ళుపోసేనేమీ నాకొంపకుయేమో వంపులుతగిలేను
 పాతికపుట్లా బియ్యముదంచాడు, బంటుకుగుప్పెడు పెడదామంటాడు
 గంపయెత్తి తీసెనురామూడూ, బియ్యములేవు యేమిలేనయ్యా
 గంపలనిండా పిల్లలెప్పుడారు, వీళ్ళయెక్కడ బిడ్డలునాయన
 నాకు వంటికిభర్త మొచ్చేనేమి వీడ్లకుయేమి పెట్టుదునునేను

పదిపుల్లవో పాతరయినాది. అడైనమరి తియ్యడోయి
 తలారునొచ్చి పాతరదీసిరి, బెత్తుకాడికి తిసిరమ్మలారా
 ఒక్కొక్కడుగ బయటికివస్తారు, పాతరనిండాపిల్లలునాయనా
 బాబూమాకు పప్పులుపెట్టారా, మీబాబుచచ్చాడనుకోండి
 వీళ్ళయెక్కడ పిల్లలునాయనా, నన్నుగట్టిగ బ్రతుకనివ్వరేమి
 నేనుబావిలోపల దూకుతానంటాడు. బావికాడికిపరువునవచ్చేను
 ఆ నూతినిండుగ పిల్లలునాయన, బాబూబాబూపప్పులంటరేమి
 వాండ్లకూడా మెంబడిపడ్డారు, మొలలోవున్న బాకుతీసినాడు
 బాకుతీసుకొని నాచుచుకోబోయేడు, బాకుఇద్దరు పిల్లలాయెనేమి
 చావనివ్వడు బ్రతుకనివ్వడోయీ, వానికిచెడ్డకోప మొచ్చినాది
 జంగమ దేవరబసకువచ్చినాడు, జంగముమీర ఫురిమిచూచేనేమి
 అబ్బీరారా తలారిరాముడా, నీకేమైన సంతుగలదయ్యా
 నీవంతుమరి కొల్లలోనుండి, వక్కనాటికేచూసుకొన్నారు
 నీబిడ్డలు గడ్డలుజేరాను, బిడ్డలువద్దు జంగమదేవరా
 నీకుకోటలోకినే శిల్పలుయిస్తాను, సంఘముచ్చటచాలిందారాముడా
 వక్కనాటికే చాలునయ్యెత్తండి, జోలబోదివీధుతిదీసినాడు
 తలారిరామునినొప్ప బెట్టినాడు, నీవు పరుగుపరుగున యింటికివెళ్ళరా
 నీకుతగినంత సంతేవుంటుంది, వాడుతీవముగనుయింటికొచ్చినాడు
 యెక్కడిపిల్లలు అక్కడపోయ్యేరు, యేడుగూరివో భార్యలొద్దాను
 ఏడుగూరిపిల్లలున్నారూ, యింతెచాలు సంతురనాత్తిండి
 జంగమదేవరవద్దకొచ్చినాడు, రానయ్యవో జంగమదేవరా
 నీకుకోటలోనికి శిల్పలుయిస్తాను, రద్దిలేకుండావెళ్ళవయ్యనీవు
 రద్దిలేకుండాయ్యెపోయ్యేది, రద్దిచేస్తే తలలేపోతావి
 యిట్టచెప్పగ మాయలంకీరు, నీకుభయమును లేదురరాముడ

స. ఐతే జంగమదేవరాకుదరవాణకాడ నేను శిల్పలుఇస్తేగదా
 యికఅరుదరవాణలున్నవి, యెట్లుగడిచిపోతావనగానే, అక్కడ
 యేమిఅడ్డువున్నదనగానే, రెండోదరవాణ పెద్దపులికావలి, ఐదోదర
 వాణా ఈనినలపుకావలి, ఆరోదరవాణాసింహముకావలి, యేడోదరవా
 ణాబొందిరీలుపారా, యివియెటు గడచిపోతావనగా, మాయలంకీరు

తలారిరాముడ పోగలిగిన పోతాను, లేకుంటేతిరిగిమళ్ళివస్తానురా
రాముడా అనిచెప్పి మాయలఘోరువాడు
చిటికవేసి దయ్యాలలేసినాడు. అడవులమీదికి సంపెను ఫకీరు
అడివిమేకలా తెప్పించినాడు, పుట్టకూడుమరి తెప్పించినాడు
చాపకట్టలే తెప్పించినాడు, పెరుగన్నము తెప్పించినాడు
పొగడతీగలే తెప్పించినాడు, యినియన్నియు జోలెలోపెట్టేనూ
పానుగంటి దగవాజదాటేనూ, పెద్దపులుల దరవాజకువచ్చెను
అదిగోం డమంటా పైకిదూకినాది, మేకపిల్లకే నోటికిచ్చినాడు
యెలుగుబంటు దరవాజకువచ్చెను, అదిగోం డమంటానుపైకివచ్చినాది
పుట్టకూడుగ ముంగలపోసేను, ఆదరవాజ గడచివచ్చినాడు
చిరతక్కు దరవాజకువచ్చెను, భావుమంటను పైకివచ్చినాది
పెరుగన్నము మాండువేసినాడు, ఆదరవాజకడకువచ్చినాడు
యీనిసఅవు దరవాజకొచ్చినాడు, రంకువేసి అది పైకిదుమికినాది
చొప్పుకట్టు నోటికిచ్చినాడు, ఆదరవాజగడచివచ్చినాడు
సింహమున్న దరవాజకొచ్చినాడు, అదిఘోరమైన గర్జనవేసింది
పొగడతీగలు నోటికివేసేను, ఆదరవాజ గడచివచ్చినాడు.
బొండ్లీల దరవాజకువచ్చెను, సభాకట్టు కట్టెనుఫకీరు
ఆసాకువక్కవిభూతివేసేను, వాళ్ళకు నిలువుకండ్లబడ్డావి
దరవాజకడకువచ్చినాడు, పానుగంటివీధికివచ్చెను
వీరమేడలనుందర బావియున్న దేమి ఆబావికాడనేశంఖపట్టినాడు
పిల్లలంతా గుంపులుగూడిరి, యిసుకాపట్టి పప్పుచేసినాడు
చిల్లరపెంకుల వరహాలుచేసెను, చిల్లరరాళ్ళుమరి ముహూర్తులుచేసేను
పుల్లపట్టిమరి పాములచేసేను, దొడ్డవాడవు జంగముదేవరా
నీచేరేమవి పిల్లలడిగినారు, నాపేరుమరిగాడిపాపయ్యా
దిగ్గనరావయ్య గారడిపాపయ్య, రాజులులేరు బహుమానందొరకడు
మీరాజులూయేడకుపోయారి, ఘండికోట కాన్యానికిపోయారి

వ. అంతట ఆరుగిండ్లకుపోవలయునని జంగందేవరముస్తాబవు
కున్నాడు ఆరోజుకు బాలనాగమ్మ యేనుదినముల బాలింత వీరణాలపు
రిటిలోయున్నది. యీఆర్థులప్పులు దగ్గరవుండేదాసీనుబాలనాగమ్మదగ్గర
కానలియున్నారు. వీరికి మంచినీళ్లులేకపోయినవి. తెమ్మంటె తెచ్చేది

నారు శానామందికలరు, మనవాకిటనే బావియున్నది. మనమేసీళ్ళకు వెళ్ళుతామని ఆరుగురున్ను వెండిబిందెలు చేతపుచ్చుకొని బావికాడికి వస్తున్నారరు.

వాడుమంత్రకాదురా మాయులఫకీరు, ఆరుగురుని రాకలుచూచేను ఆబిందెలునిండా వరాలుచేసేను, యెంతవొడ్డవో జంగమయ్య యింకామనకు భాగ్యమిచ్చేను, ఓరుగంటిలో శంభుడుకాబోలు బాలుడుపుట్టిన వేళమందిదమ్మ్యా, బిందెలుతీసుక వెనక్కుతిరిగిరి తోడుపట్టుకొని బిందెలువంచిరి, బిందెలునిండా చిట్టపరాళ్ళొయి బిందెలుసిండా చిల్లపెంకులేదు, అంతమాయ జంగమమ్మలాగా వీడికియెవ్వరు సెలవులిచ్చినారే, ఆలాగున అనుకుంటేను సూర్యనాగమ్మ మేడకొచ్చినాడు బొంబొంబొమ్మ శంభుపట్టినాడు చాటకొంగున చారెడుముత్యాలు, జంగమదేవర భిక్షమన్నాడు జోలలోని విభూతితీసినాడు, తిందాన రాజనందనాన.

వ. గారడివాసికి, కట్టుమోతువాసికి, బాలింతరాలికి పసిబిడ్డ తల్లికి మాబసవన్నవిభూతిపెట్టితే, భూతిప్రేతవిశాచములు పారిపోయి బ్రహ్మరాక్షసు లణగిపోను నాంబమూర్తి కరుణాకటాక్షులకలిగిగురు కటాక్షులకలిగి వర్ణిలనలెనని గోరెడు విభూతి నొసటబెట్టెను ఆరుగూరియా మేడలకొచ్చేను, ఆరుచోట్ల భిక్షమసిగినాడు కడగొట్టుది బాలనాగమ్మ, బాలనాగు మేడకొచ్చినాడు భొంభొంభొమ్మని శంభుపట్టినాడు, దాదులుగట్టిగ భిక్షము తెచ్చిరి యింటికిని యిల్లాలనన్నాడేమీ, నేనుయింటికి యిల్లాలనుగానయ్యా నగరుకునేమా దాసీనన్నాది, ఆరెమాల్, దాదులచేతను భిక్షముట్టను మాసాంబమూర్తికి అర్చితములేమా, నాకుబాగా అర్చితములేదు నేను గట్టిగ కొంచకపోవాలె, యిట్లనిఅడుగగ దాదులుగనుకాను ఆయ్యోబాబూ జంగమదేవర, అంటుమట్టుతో నాగమ్మవున్నాది నీకెట్లాగు భిక్షంపెడుతుంది, మీజంగాలకు అంతేనన్నాడు అరె, బాలనాగమ్మకు సంతయిచ్చినాను, నాకుముష్టి పెట్టకపోతేను యిచ్చినసంతు తీసుకపోతాను, దాదులుగడగడ జంగముకాదమ్మా బాలనాగుతో విన్నవించినారు, యిన్నాళ్ళొచ్చే జంగములుకాదమ్మా నీవు ముష్టిపెట్టితే పట్టుకపోతాడు, లేకుంటేను మరి బాలనాచంపూను

అట్లై అందరు పలుకుచున్నరమ్మా, ఈమాటలు వింటానె బాలనాగమ్మ
 గడగడగడ వణికినమ్మలారా, అయ్యోరండే దాదులారమీరు
 దేశంతిరిగే జంగం దేవరా, వారిలోమనకు పంథమెందుకమ్మా
 నాబిడ్డను చంపిపోతడేమో, నేటికినాకు రవ్వగలిగినేమీ
 దాదులారమీరు వుడకముతోడండె, అప్పుడు భామాన్నానమాడనమ్మ
 తన యేడువల నగలుపెట్టినాది, నారబందము చీరగట్టినాది
 చాటకొంగున నేరుముత్యాలు, జంగమయ్యకు భిక్షంఁజేసుకొని
 ఘల్లుఘల్లున వస్తూవున్నది, బాలుడు యేక పోరు పెట్టినాడు
 నాయనపూరుగో బాలవద్దిరాజా, జంగమదేవర ముప్పికొచ్చెనయ్యా
 భిక్షముపెట్టి దబ్బునవస్తాను, దాదులారమీరు జోలలుపాడండె
 చిచ్చోలల్లా చిన్నవద్దిరాజా, నాయనపూరుగో బాలవద్దిరాజా
 బాలుడుయేమని దుఃఖపడుతుడయ్య, అమ్మానినవే బాలనాగమ్మ
 జంగమదేవర వాడేనాతల్లి, నాగళ్ళపూడి గట్టుయేలేవాడు
 మాయలగాడ మాయలఁగీరూ. వాడికినీవు భిక్షంపెట్టవద్దు
 ఫకీరువాని పాలైపోతావు, మాతండ్రులు దూరాననున్నాడు
 మాకూతల్లికి దూరమారదేమి, ఘోడుఘోడున దుఃఖపడుతాడు
 బిక్షమాట తల్లికి తెలియావు, తల్లిమాటలె బాలకు తెలిసేను
 నాయనపూరుగో బావద్దిరాజా, యేడుగిరుల కాడికివచ్చేను
 ఆగిరిలోపల ఫకీరువున్నాడు, యివరిలగిరిలో నాగమ్మవున్నది
 ఇందవయ్య వోజంగమదేవరా, భిక్షంపట్టుము జంగం దేవరా
 యేడుగిరిలె దాటిరావలెను, నేనుగట్టిగా భిక్షంపట్టాలె
 గిరిదాటినే భిక్షముపెట్టుము, నాది పజ్జచూడమంటడోయీ
 బాలాతోట్లో చావగావలెను, నేనిచ్చినసంతు తీసుక వెళ్ళెదను
 అయ్యోబాబు జంగమదేవరా, నీవుతరిడివి నేనుబిక్షవయ్య
 నీమనుమడు పోరుపెట్టినేమి, స్తవ్యపాలము నిలుపలేనుబాబూ
 గట్టిగనీవు భిక్షముపట్టుము, మరల తిరిగి వచ్చెనాగమ్మ
 బాలునితోట్టికాడకొచ్చినేమి, కావుకావున పోరుపెట్టినాడు
 యెన్నడులేని పోరువచ్చినేమి, తనిచిటికెపుంగరం తీసివేసేను
 బాలునిచేతికి యిచ్చెనునాగమ్మ, తందాన రాజనందనాన.

వ. అప్పుడు బాలుడు ఏడుపులో యేమనిచెప్పుతున్నాడు మా

తాతజమాముగిరాజు అడవివేటకు వెళ్ళినాడు, ఆ అరణ్యమందును హంకా
 శిదుర్గికి అనేకదినములమంటపోరుబడిపోట్లాడుతుండగా, ఆమార్గముగానే
 వెళ్లుతూ వారియుద్ధము చూస్తుపోతుయుండగా అక్కడ బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు
 అంతకుముందు ఆయుద్ధముచూస్తున్నవాడై పోజమామునిరా
 జాయీదుర్గిన్ని మహంకాళిన్ని నిర్మిమిత్తముచేత కలహ వీస్తువున్నవి
 వారికలహము నివారణచేసి పోవమ్యాలనగానే, ఆదిశక్తులేవాటికల
 హము. నేనునివారణచేయబోతే. నన్నుచంపితే నేనునమిచేయగలను.
 పడమటపాలిమేరనుండేదిదుర్గి తూర్పుపాలిమేరనుండేది మహంకాళిగను
 తూర్పుపాలిమేరనుండేదినిరాకుండా మనపాలిమేరకుమహంకాళినిరాకుం
 డా వాటికివొక హద్దువర్పరచినయెడలవాండ్లా యిరువురికీ కలహముకుగు
 రుతుండిఅనగానే అప్పుడుఎనబై మూరలపద్దం తెప్పించి తూర్పుపాలిమే
 రకు పడమరపాలిమేరకు సరిసగముగాకొలిపించి నమపాలిమేరరాయి
 పాతించి ఓదుర్గి ఓమహంకాళి, ఈవిలువురాయివాటి నీవుతూర్పు పాలి
 మేరకు వెళ్ళవద్దు పడమటిపాలిమేరకునీవు వెళ్ళవద్దు మహంకాళిఅనిచెప్ప
 గా అక్కడికిద్దరుసమ్మతించిరి తగువారెరాజు చక్కాపెస్తున్నాడు, అ
 ప్పుడుపైన యుద్ధములేమాషాజూస్తుండే బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు
 ముగ్గురువచ్చిఒకచంద్రాయుధము మాతాదిగారైన జమామునిరాజుకు
 తెచ్చినారు. అదితెచ్చి లక్ష్మీవిలాసములోనుంచిన బాకుకుక అదిలేసుక
 వచ్చి నాతోట్టిలోనుంచితివా,
 ఫకీరుడాణ్ణి నరుకుతానన్నాడు, యీనుంరకాణ్ణి పొడిచెదనన్నాడు
 యీబిడ్డామాటలేరిల్లికి తెలియూవు, నాయనపూరుకోబావద్దిరాజా
 దాదులారసముదాయించండే. నాలుగుగురుదాటివచ్చినాది
 యిక నైనానేనుభిక్షపెట్టవలె, మూడుగురుదాటిరావలెను
 నేనుగట్టిగభిక్షముపెట్టవలె, మూడుగురుదాటివచ్చినాది
 బాలనాగునేచూచెనుఫకీరు, మూర్ఖపోయిదిగ్గునపడ్డాడూ
 తనమూర్ఖులేతానుడెలిసికొని, అప్పుడుభిక్షుజోలిలోపెట్టెను
 జోలెలోనివిభూతిదీసెను, బాలనాగుకేనోసటపెట్టెను
 నిన్నుకాంధమూర్తిరక్షించుగాక, భిక్షుముపెట్టిగిరునమళ్ళింది
 వాడిదగ్గరమూరజేబెత్తాము, వెండిబెత్తామునుశిరస్సుననుంచెను
 భగ్గునభస్మందాయెనాగమ్మ, భస్మమయ్యబూడిదయ్యెనయ్యా

అబూడిదనంతా పోగుజేసినాడు, రాగిబెత్తము పైన బెట్టను
 నల్లకుక్కగా నాగును జేసేను, కుక్కనుజేసి విడిచిపెట్టినాడు
 బాలునియొక్క తొట్టి చుట్టును, కంయో కంయో అరవసాగెనేమి
 అరేబైరి ఆవునున్నడయ్యా, ఫకీరువద్దకి పరువునొచ్చినాది
 డాల్ రోటి భావుమన్నాడు, పప్పుముట్టదు కొట్టెముట్టదు
 వానికిచెడ్డా దిగులుపుట్టినాది, దానిమెడకు కోడంపెట్టెను
 కుక్కాకోసం చేతపుచ్చుకోని, పానుగంటి దరవాజకొచ్చేను
 తలారిరాముడక్కడవున్నాడు, బాగావున్నది జుగిలదేవరా
 నిన్నటనుంచి అట్లెయున్నావా, రాజులునింటె తలలుపోవుకేని
 పోయేటప్పుడు కుక్కలేదేమి, వచ్చేటప్పుడు కుక్కయున్నదేమి
 మాదికక్క పోనివ్వనన్నాడు, అబ్బీవివరా తండ్రిగారుడా
 నేను గాళియూత్రపోతువున్నాను, యిక్కడనీవంటిన్యాయస్తుడున్నాడు
 కూడపోదము రమ్మనియంటేను, నాకు ఘట్టిగా తీరిక లేదనెను
 నేనుకుక్కని స్తమతీసుకపోమ్మనెను, దీన్ని కాళిలోపల ముంచుకరవ్వనెను
 పెంచునందుకు కొంతపుణ్యమేమి, కొంతపుణ్యము నాకుజెందునయ్యా
 అలాగంటా కుక్కనిచ్చేమా, యింతలేదు నీకుక్కను బోనివ్వను
 చెడిపోతావు తలాది రాముడా, చెడిపోతెనె మునుపేచెడ్డాను
 పన్నెండుపుట్ల శనగలు చెడ్డాను, పాతికపుట్లబియ్యం చెడ్డాను
 ఇంకనేను యేమిచెడుతాను, జోలెలోని విభూతితీసేను
 తలారిరాముని పైనబల్లినాడు, తలారివక్క రాముని కమ్మయ్యా
 వెటివెటి భ్రమలు పుట్టనయ్యా, పోలేరమ్మ శివారు పట్టను
 అడవులమీద పరువులుతోలేనూ, వానికిదయ్యమువచ్చిపట్టెనమ్మలారా
 అడవులవెంబడి రాముడెళ్ళినాడు, ఆసందశిలోనే జరిగిపెళ్ళినాడు
 కుక్కనుతీసుక జరిగిపోయెనయ్యా, మూడోనాటికి నాగళ్ళపూడి
 నాగళ్ళపూడి గట్టుకొచ్చినాడు, ఆగట్టుకిందనే మాలాలిపేట
 పేటదగ్గర మట్టిచెట్టున్నాది, తందాన రాజనందనాన.

వ. అమట్టిచెట్టుకిందకుక్కను నిలువపెట్టెను వెండిబెత్తముపైనబెట్టె
 ను.అంతలో భగ్గున భస్మమై బూడిదలయినది,అబూడిదనంతాపోగుజేసి,
 పైడిబెత్తము పైనాల్పట్టెను, ఘల్లుఘల్లునా గాజులుకదిలేను
 అందలమువలె బాలనాగమ్మ, కొడుకునుగన్న కొమలాంగిభామా .

కాలనాగమ్మ కథ

కాలనాగమ్మ కాలింతరాసు, బహుచక్రవిది కాలనాగమ్మ
 తోడిబాంబిబాబోబడిచ్చి, ముద్దుగోమరి ముద్దుబెల్లూనే
 ఇట్లుకానీ కాలనాగమ్మ, అయ్యోబాబూ నమ్మ విడిదిపెట్టగో
 నీవుశం కిం కేమలిస్తామా, నీమమమమమమమమమమ
 పుష్పపాలునీ నిలువ లేమబాగు. బాబూనమ్మ విడిదిపెట్టగో
 అయ్యో, ఇన్నాళ్ళయండి నిమ్మగోనె నీస్వనాకుకొంచెపు వరమలుచిరిచినా
 అయ్యోనికా మాయలఫకీరు, నీమాయలమర్మమునాకుచదిలెవయ్యా
 నేనుపన్నుండేండ్లి వరిముల్లినాను, నాపన్నుండేండ్లి వరిముల్లి నేను
 నీవుచెప్పినామాటలువింటాను, నీక్షవ పాణము నీకేఅవుతుంది
 ఇతిమలకైనా కాబోదురో, కాదుకూడదని మూవ్కొవోస్తాను
 వరణిగోకే శాపంబెడుతాను, పుటక్కుమని తలపగిలిచస్తావు
 బాలనాగువో మాటలకమ్మయ్య, ఫకీరువాడు గడగడవణి కేను

వ. వాడిదగ్గర శానామంత్రితాలున్నావిరమ్మంటేవచ్చేదిపొమ్మం
 పేపొయ్యేవి, లాలక్ల రాయుధముచెయ్యమంట చేస్తాయి గోటికిచిప్పకట్ట
 మంట కడుతుంది మేడలుకావలసం పేఅవుతున్నవి పెండిబెత్తము, పైడి
 బెత్తము, రాగిబెత్తము ఈమూటిలోమాయలున్నవి మనిషిఅవుతుంది
 మిడెలుకావలసంపే అవుతున్నవి. బూడిదతవుతుంది కుక్కలవుతుంది
 యాలాంటి ప్రజలన్న వున్నవిగాని స్త్రీలకు పురుషుల అనుకూలముగా
 నుండే మంత్రమున్ను, చెట్టుకియలున్ను యారెండు వీచిదావున లేక
 బాలనాగమ్మచెప్పిన ప్రమాణానికి గడగడవణి

మరల, పెండిబెత్తము నెత్తినబెట్టెను, భగ్గునభస్మమైబూడిదాయెనేమి
 ఆబూడిదలంతా జోలపట్టినాడు, గట్టుమీదకె వస్తువున్నాడు
 వాడిపెద్దలంజరా గాండ్రసంగోజి, మనీదునెక్కి చూస్తువున్నాది
 ఫకీరువాడువక్కడవస్తుంటే, యెటువంటి ముఖమా ఆమెనుతెచ్చేది
 దొడ్డరాజులాగూతురునాగమ్మ, వీడికియెల్లా చిక్కుతుందియేమి
 ఆక్షేపణలు చేస్తువున్నాది, ఫకీరువాడు మనీదుకొచ్చేను
 రావేభామా గాండ్రసంగోజి నీకు కులుకుకులుకు సనితినిదెస్తిని
 ఆరేమీకిద్దరిని లదాయిపడుకొది, యిద్దరితమాపాకన్నుల చూస్తాను
 యేదిర యోరి మాయలఫకీరా, బూడిదసంతా పోగిచేసినాడు
 పెండిబెత్తమా పైవగొట్టినాడు, ఘుల్లుఘుల్లున గాజులుకదిలేను

అండలమువ్వలబాలనాగమ్మ, వీడి మేడలుమిడ్డలు మెరవసాగెనయ్యా
అత్తివక్కని బాలనాగమ్మ, మనీదంతగభుకుబుట్టెనయ్య
ఓరిఅంధకుడ నీలయస్సుకుంగాను, ఓరిపాపకర్మదా మాయలపకీరా
ఈమెనుయెందుకుచెరలుదెచ్చినావు, ఈమెనుఅంటి తెసివుబతుకుతావా
నీవు యెందుకున స్తివేనాగల్గి వీనిపాలనే మేమేపడ్డాము
అరె శూలే లమిడిగాండ్లసంగోశి, దానికినీవు యెక్కుల్ పెడుతావా
అరే ముక్కుగోతు నాచెవులేగోతునా, అబ్బబ్బా నీమనసురఫకీరా
నీవు యెక్కడవో తేమియో, బాలనాగును మనీదులుంచాడు.

వ. బాలనాగును మనీదులో నుంచాకేనిచ్చావా మాయలపకీరు
నాయొక్క పన్నెండేడ్లవతము చెల్లువరకున్న గడపదాటిలోపలికి
వస్తినా నేను ధరిణిదేవిని తలచి, కాపంపెట్టితివా
నీతలపక్కనపగిలి చచ్చేవు, అట్లవగానే చూచాడుఫకీరు
గడగడగడగడ వణకెనాగెనయ్యా అరెఇంకానీకు దయలురాలేదా
పన్నెండేడ్లు వోర్చినయ్యా, నీకైనా పాణం నీకేయవుతుంది
ఇతరులకైనా కాజోదురొరి, ఫకీరువాడు తిరిగివచ్చినాడు
అక్కడనుంచి యెవ్వరిముచ్చటా, పానుగంటివో పట్నములోపల
బాలనాగమ్మ పోయినతర్వాత, ఆరుగురును అప్పచెల్లెండ్లు
అమ్మారండేదాదులారమీరు, ఈబాలుని నెట్లాపెంచుతామెమనము
ఇంటికిమొదలు ఒక్కడెవున్నాడు, అయ్యోనాయన బాలవద్దిరావా
నీవుపుట్టగానె తల్లిబంపావు, పుట్టకమునుపే తండ్రులుగనుకాను
గండికోట కార్యానికిపోయిరి, మీతండ్రులురాలేకపోయెనయ్య
అంభోయని అడలసాగినారు, యెంతఅదృష్టమంతుడు వీడమ్మ
గోడుగోడున దుఃఖపడుతరయ్యా, దాదులచేత చిన్నవానికైన
స్తన్యపానమే యిప్పిస్తున్నాడు, అట్లబాలుని పెంచుతుండగా
అపట్నములోని కాపులుకరగాలు, కమ్మయల్మా దొరలేగుర్బుండి
ఈ, ఫకీరువాడుయెట్లవచ్చెనయ్యా, యెట్లవచ్చిమరియేలాగుపోయినాడు
మాకెవ్వరికి తెలియోపోయెను, ఈపట్నములోపల యెవ్వరెరుగరేమి

వ. గనుక రేపు గండికోటనుంచి మనరాజు ఇంటికివస్తే మనము
యెరుగక పోయినామనుకుంటారా, మాయిల్లు గత్తరఅవుతుంటే మీ
కందరికిన్ని చూడవేకుకగా వున్నదా అని రాజులనిపోతాను

లోగానే రాజులకు తెలియచేయవలెనని కరణంగురువర రాజునుపిలిపించి గండికోటకు జాబులు వాస్తున్నారని ఓమహాప్రభువులారా! సూర్యవద్ది రాజు చంద్రవద్దిరాజు మొదలగువారికింత యేమిసానుగంటిపట్టుమున్నది ఇప్పుడు నాగళ్ళపైగట్టు యేలువాడు మాయలఫకీరు వచ్చి మనబాలనా గమ్మ వసుదినాల బాలింతరాలై యుండగా బాలనాగమ్మను చెరతిసుక వెళ్ళిరాకు వాడువచ్చింది పోయిడిది మాకెవ్వరికన్న తెలియదు గనుక కార్యవద్దిరాజు కొమారుడు కలిగెను ఆచిన్నవానికి దాదులచే స్తవ్య పానమిస్తున్నామని జాబువ్రాయించి పట్టుములో రాజుగారి నాకర్లుకొండ గుండగా వారినిపిలిపించి, మీరీజాబుల తీసుకొని గండికోటకు వెళ్ళండిచివ్వుగా వారు మహాప్రభో! మాకురాజులిచ్చేవరహా జీతం లేకపోతే మానెనుగాని తొమ్మిదామడమారము సూర్యరశ్మి కానరాకు. ఆయిడ విని ఎవరుపోతారు పెద్దపులులు జోరాడుతూవున్నవియని ఎవరిని వెళ్ళమన్నా పోమని చెప్పిరి.

అప్పుడు రాజుపెంచినమన్నదేగలేమి, ఆడేగలనప్పుడు తీసుకొచ్చినారు దేగలమెడను జాబులుకట్టించి, పూనుబైటికివచ్చివా లేమి గండికోటలో దారిలోనిలచిరి, చక్కగవిమడి దేగలారమీరు మిమ్మేలిన రాజులు గండికోటలోను, కార్యానికిబోయివున్నరయ్యా వారికిమీరు వేగమందుగను, జాబులుయిచ్చిత్వరగారమ్మనిరి దేగకుమునుకులు దీసివిడచినారు, మేఘాలుమీద దేగలుకలిచేను మూడుర్భూములకు గండికోటవచ్చె, రాజులదేరామీదాగనుకనూ దేగలయిన వాలియున్నదయ్యా, కార్యవద్దిరాజుదేగలచూచేను అన్న మనము పెంచిన దేగలాచ్చెనయ్యా, మనమీదధ్యానమువుట్టెను దేగలగనుక విసబడివచ్చింది, తిందాన రాజనందనావ.

వ. అప్పుడు రాజులందరు ద్వారాలముందర గంగ రేగులకాడపగడ శాలలాడుతున్నారు అప్పుడు కార్యవద్దిరాజు దిగ్గునలేచి దేగలపిలిచేవరకు రాజులయొక్క మేడమీదనయ్యా, దేగలుగనుక వాలినదప్పుడు అన్నావరులనమ్మితే యేమున్నదయ్యా, పానుగంటిలో పట్నంనుంచేమి మనమువచ్చిన చావుబ్రతుకేమి, యెవరయినమరి తెలుసుకున్నారా నోరులేనియా పక్షులుఅన్నయ్యా, మనమీదవోధ్యానముచేతిను ఎనుబడిపక్షులు వచ్చిందన్నాడు, మెడలుమీదనుచేతులు వేళాను

దేగలగట్టిగడువినాడు యేమి, మెడలో జాబులు జూచిరి రాజులుగా
 మనకు, మేలోకి డోవచ్చెననుకొని, చంద్రవద్ది రాజులు జాబులు చదివెను
 ఆరుగురున్న వింటూవున్నారు, వింటునే బాకులు వారదూసిరిగా
 బాకులు మీదవరగబోయినారు, మంత్రలు బాకులు నిలువ బెట్టినారు
 వెలిరాజులు మహాప్రభోమీరు, ఇక్కడ మీరు పొడుచుకచస్తేను
 అక్కడ ఫకీరువాడికి యేమి భయములయ్యె, మీరేచస్తే మీరేపోతారు
 చచ్చియెవ్వరిని సాధించపోతారు, మనముండి సాధించవలెను
 మీరిలైనను మొదసిరివుంటేను, మనకు పన్నెండువేల బలమువున్నదేమి
 రెండువందలపిరంగులున్నావి, ఫకీరుమీదికి యుద్ధానికిపోయి
 మీరువాణ్ణి సంహరించవలెను, బాలనాగమ్మను తీసుకరావలెను
 అదిగనుక మీరు మొగసిరిరాజులు, విన్నావనుంత్రి శేఖరుడా
 మనముపోగలము రాగలమేమి, ఫకీరువాణ్ణి సంహరించగలము
 బాలనాగును తేగలముమనము, తెచ్చియిక్కడనేమిసేతుమయ్యె
 యిల్లువెళ్ళివచ్చివస్తెను, యాడువారిలో జోడువారిలోను
 అది అంతయు అపకీర్తిగాద, వెలిరాజువు సూర్యవద్దిరాజా
 శ్రీరాములు యేమిచేసినాడు, రావణ బహ్మ అమ్మవారి నేమి
 సీతమ్మను చెరలుపెట్టలేదా, ఆరు నెలలు వసవాసమందు
 సీతాదేవి అక్కడుండలేదా, అయోధ్యనుంచి రామాడల్లేదా
 రావణ బహ్మను సంహరించలేదా, అమ్మవారి విమలీతలేదా
 అంతపరివ్రత బాలనాగమ్మ, అలాగైతే పోతామన్నారు
 తీవ్రముగానే భోజనాలు చేసి, రాజులందరు లేదిరిత్వాత్
 పన్నెండువేల దుండుగనుకాను, పైసముగను చేయించిగారు
 రెండువందలపిరంగులతోను, యేడుగురువో రాజులుగదలిరి
 ముగ్గురు మంత్రులు కూడ వెళ్ళిరి. ధవళేశంకలా మోదలన్నయ్య
 దండుగనుకనే ప్రయాణమైనది. గురాలమీద ధంకా మోగెనుగా
 దండుబూరలె చూచి యాయెను, గండికోట బైలు వెళ్ళినారు
 పులిరాజువో పట్ల మొచ్చినారు, గంగావాదియూపట్ల మొచ్చినారు
 నయనవాదిపట్ల మొచ్చినారు, నాలుగోదినమున నాగళ్ళపురికి
 నాగళ్ళపురి గట్టుకొచ్చినారు, కోటకు, నాలుగుపట్ల ముట్టడిసినారు
 ఘడియై పొద్దునా యెక్కువరకేమి, ఫిరంగులంతా ముడైస్తానాది

భో భోమటూ మోగించినారు, కోటను గలవుకోటలోపడవు
నడుమాగుండ్లుపగిలిపోతవయ్య, మూడుఅగాదులు వేసినారేమి
కోటనున్న బెత్తిడుపూడదాయెనయ్య, నాడుమంత్రగాడు బలాయకాడే

వ. ఏమిరావోరి ఇన్ని ఫిరంగులు మూడుపాళలు లేటిమి ఇదిపా
డుకోటవలెవున్నది, మనుష్యులున్నట్టయితే బురుజులమీ ఎక్కిచూ
తురు మనుష్యుల మెదలికలేనట్టుగానున్నది గనుక వెయ్యిరామూలలు
రుజుకు నిచ్చెనయనగా నిచ్చెనలువేసిరి దానిగుండా మూలబురుజుమీ
దికెక్కి కోటనాలుగుతల్లపారజూచిరి మొగపురుగుకానరాలేదు నూరు
మందిస్త్రీలను చం దిచ్చినాడు యేనూగుమందాడవాండుకోటలోనగప
డుతున్నాడు. ఏమిరా ఫకీరువాని జాడక్కడగపడలేదు యెవరిమీద
మనము యధముచేసెదమని విచారించుతున్నారు అంతటి గుబేలుకాడు
అనేవాడు ఫకీరువానిచూచి అడుగోరా మసీదుబైట ఫకీరువాడు పండు
న్నాడూ గనుకవాడికదొరకడు యిదేరా వాణ్ని కోట్టడానికి సమయ
మని నెరుకజేసిరి అంతట వారు రెండుఫిరంగులుబురుజుల మీదికె
క్కించి జోడుగుండ్ల బారులుపెట్టి ఒక్కసారిగానేతోపరాలెగరవెయ్యమ
న్నారు. గిలకమీదచేదుకుంటున్నాడు ఫిరంగులు మలచు నాడు తలవా
వచేయించుచున్నారు. ఫకీరువాడు పంచకాడనే రెండుపుట్లకొట్టెలు పం
దెంపెనరపప్పు ముత్తునూనె అరవైలోట్లుకట్లుముప్పయివీసాలసారాయి
ఆహారము వుచ్చుకొని తాటికాయంతనల్లమందుతిన్నాడు. గుమ్మడికా
యంతమాజనంతిన్నాడు మూడుపుట్లగంజాయిదమ్మ వేసి పడహారుచే
తులపొడుగు యెనిమిదిచేతులవెడల్పు పట్టిమంచంమీద దూదిపరుపులు
వేయించుకొని చల్లగానిదబోతున్నాడు సందెకాడపండుకుంటు తెల్ల
వారి ఆరుఘడియలప్రొద్దుయెక్కేపర్యంతము లేవకు యీలోగావాని
తోనేమైనపనివుండిలేవలసినవచ్చిన కేకలు వేసిన లేవకు అందుకుగెడ్డపా
రలెగగాకాల్చి వానిచెవిలో త్రిప్పిన కదలడు మెదలడు ఆరుఘడి
యలప్రొద్దుయెక్కవలె ఫకీరువాడులేవవలె.

వానిపెద్దలంజరాగాండ్లసంగోజి, బురుజులమీదవారలజూచెను
లేవరా లేవరాఫకీరుసాహేబు, నీనిదను నీరుగానులేరా
నాడేవద్దని ముత్తుకొంటినయ్య, పగవాకొచ్చి ముట్టడేసిని
సి, పొగరంతమరిఅణుగుతాదిపోర, యెంత లేసిన ఫకీరు

కమ్మరవాన్ని పిలిపించినాది, అక్కడ చక్కబాగులే కొలిమిపెట్టింది
గడ్డపారలేయర్రోకాగదీసి, ఫకీరువాని చెవులలోతిప్పించె
కదలడాయెను మెదలడాయెనేమి, వీరిపొంగుకుంగలేడయ్య
ఆరుఘడియల ప్రాద్దయ్యేవరకు, వాడు యివలెవలకదలకున్నాడు

వ. అంతట యారాజులు ఫకీరువాన్ని చూచి

ఫకీరువాడు కదులుతున్నాడు, లేస్తేమనకు దొరకడవిజూచిరి
ఫకీరువానికుడిపక్కకై న, ఫిరంగులప్పుడు గురులుచూచినారు
గప్పుగప్పున ఆవాజాలేసిరి, కుడిదొక్కలో గుండుతగిలినాది
ఫకీరువాడు ఏమనంటడయ్య, అబ్బాయేమోనల్లికరచినాది
ఎడమపక్కటమల్లివేసిరి, అరెరెయేమోనుసల్కుడుతావి
రాయెభామాగాండ్రసంగోజీ, వల్లులనుచుమల్కుడుతావున్నావి
నీనిదనరుగానలేరా, బాలనాగమ్మను చెరితెచ్చావు
నాడెవద్దన మొత్తుకొంటినేమి, పగవాడొచ్చిమట్టజేసినారు
ఆమాటవినిదిగ్గుసలేసెను, రావేభామా బాలనాగోజీ
అరెరె,మీదికొంచెం బలమువచ్చేనేమి, మీదికొంచెంబడాయిచూడవే
మీబలమునుచూతుగానిరావె, మనీమకప్పుడు నిచ్చెనవేసినాడు
నిచ్చెనగుండా నెక్కుమంటడేమి, నీవొకనిచ్చెన వేసుకోమంటుంది
అరెనన్నుచూడకచేరనియ్యవేమి, మీవారొచ్చిర్ధైర్యమొచ్చిందా
పన్నెండండ్లుయోర్పుకోరానీవు, మనీమపైకెక్కిరమ్మలారా
అంతట అక్కడ బాలనాగమ్మ, యారుగురు యాబాలనుచూచేను
తన పెనిమిటిమొఖంచూచేనునాగమ్మ పన్నెండువేలాబలముచూచెనమ్మ
గోడుగోడునలలపోసెనునాగమ్మ, ఫకీరువాడుఅడిచూచియును
ఎందుకు నీవుదుఃఖపడలేవేమే, బలమునుజూచి ఝడిసినావనీవు
నేనుయండగ నీకుభయమేమి, మనీదుక్రిందికి క్రిందకుడిగినారు
రావేభామా బాలనాగోజీ, జూడుకొంచెం లడాయిజూడవే
అరె లకిడి ఆవుమన్నాడు, అలాటికర్రకే జీవంపోసేను
తూరువుదండుకు మారోఅనెను, తూరువుదండ్లోమాకెనమ్మలారా
తొలివీధియు మల్లించినాది, మళ్ళీ వీధిగ సావుజేసింది
మూడుఘడయలయుద్ధముజేసింది, మూడువందల బలములచేరిపింది
అరేలకిడిఆవుమన్నాడు, దానిజీవంతిసి మూలవేసినాడు

మాచేతులుహిడగ లడాయిచేయ్యలేదు, దొరలకుల్భాసునెత్తిపెట్టాడు
 కంబలిచింపినదుముకుచుట్టెను, లింగీగుడ్డపైనవేసినాడు
 భంగినూరేకరపట్టి, గుప్పెడువిభూతివుచ్చుకున్నదేమి
 తూరువుదరవాణా బైలుదోనాడు, అదిజూచియురాజులుగనుకాను
 అడుగొవచ్చెర మాయలఫకీరు, బలములన్ని కమ్మకునుమి
 పన్నెండువందలు ముట్టడేసినారు, కత్తులతీసుకు నరుకసాగినారు
 మూరెడుమూరెడు కండలూడనేమి. నాలుగుఘడియలుకొట్టిరివాణ్ణిగా
 తూరువుదండ్రోలగొట్టేసిరి, అల్లానాకుతోడ్డెయన్నాడు
 కూడానానతోడ్డెయన్నాడు, పడమరదండ్రోలుట్టెనుఫకీరు
 పడమటదండ్రోలగొట్టేసిరి, దక్షిణపుదండ్రోలుట్టెనుఫకీరు
 అక్కడవానితనగొట్టేసిరి, ఉత్తరపుదండ్రోలుట్టెనుఫకీరు
 అక్కడవానితలగొట్టేసిరి, కాల్చినవాని భస్మముచేసిరి
 బూడిదంత జలమలోకలిపిరి, జలమలోనె వుట్టెనుఫకీరు

వ. ఒరే వద్దిరాజు, నూర్యవద్దిరాజు, చంద్రవద్దిరాజు, శరభవద్దిరాజు
 అరేనిదివరకు మీదిలడాయి, ఇకనుంచి మీదిలడాయి తమాష
 దేసోభాయి.

గుప్పెడువిభూతి చల్లెరఫకీరు, యేనుగలన్ని నల్ల రాల్లాయె
 గురాలన్ని నావబండలేమి, ఒకటెలన్ని యెరబండలాయె
 ఫిరంగులన్నిసేళ్ళకుండలాయె, పన్నెండువేల బలముఫకీరు
 రాళ్ళగుట్టలుచేసెనమ్మలారా, యేడుగూరివో రాజులడేరాలు
 గోరింతపోదలా చేసెనుఫకీరు, పడమారాజులుపుట్టలుచేసేను
 ముగ్గురుమంత్రులుశిలలైయున్నారు, అంతబాత్తుగమాయముజేసేను
 తిరిగివాడుమనీదుకొచ్చినాడు, రావే రావేబాలనాగోడి
 కోమలాంగినాకోరికదీర్చవే, మద్దుకోమలిముద్దుబెట్టవే
 మీబలమునుహరిమాచేసినాను, నీకునచ్చినభయము లేదుగ
 నీవుదగ్గరకురాజొకురోరి, ఫక్కునతలపగిలిచచ్చేవు
 అరె, ఇంకానీకుదయారాలేద, పన్నెండేండ్లు వోళ్ళకోరసీవు
 నీకైవ్రహణమునీకేలవుతుంది, ఇతరులకై నాకాపోదురోరి
 వాడుర్పుడిసీతనక్కపోయినాడు, అక్కడినుండి యెప్పుముచ్చట
 తండానబాయి రాజవందనాన, యారాజువచ్చిన వర్తమానమేమి

యీబలములువచ్చినవర్తమానమేమి, పానుగంటికెజాబులు నాయను
 ఆరుగూరుఅప్పాచెల్లెండు, అయ్యోచెల్లియికనేమున్నాది
 మనశలగొడుగులుపడిపోయెనమ్మ, మనమెట్టింక బతుకుతామెచెల్లె
 వ్రుద్లువేసుకొని చస్తామంటారు, రాళ్ళుతీసుకగుద్దుకుంటరేమి
 అంబోయని యడలసాగినారు, అప్పానివవె సూర్యనాగమ్మ
 మనమారుగురుమిప్పుడుచస్తేను, యీబిడ్డయెవ్వరిపాలయిపోతాడు
 ఇంటిపేరుగనుండకపోయింది, మనమెప్పుడయిన చచ్చేదెకాద
 ఈచిన్నవాని పెద్దవాణ్ణిజేసి, మననాయనకుయిల్లుచేసియేమి
 అవలమనముచస్తామిప్పుయ్య, భూమిమీదనుడిపిస్తంటుంది
 మనకుగట్టిగనీళ్ళుచల్లును, అలాగంటాఆరుగురైతేను
 రాతిగుండెలుచేసుకున్నరేమి, వెంట్రుకబట్టుకొనికొండబాకుతారా
 బాలునిమీదప్రాణముంచుకొని, బాలునిచేతులమీదపెంచుతున్నరేమి
 వారుదినములగతువుతున్నారు, యీఖిబురుమపట్లమంతయును
 అందరికిన్ని తెలిసెనమ్మలారా, పన్నెండువందలబలములు నాయన
 పానుగంటివో కాపురస్తులేమి, వీడ్లచచ్చినవర్తమానమేమి
 వాండ్లస్త్రీలంతివన్నారు, యెక్కడచూచిన దుఃఖమునాయన
 పట్లమంతకాకికోకమేమి, అంబోయని అడలసాగినారు
 పదిరాత్రుళ్ళువెళ్ళబుచ్చినారు, దినవారాలు తలపెట్టినారు
 పన్నెండువందలస్త్రీలుగనుకనయ్య, ఈఆరుగూరుఅప్పాచెల్లెండు
 పక్కరేవుకు వచ్చిరమ్మలారా, అంబోయని అడలకుండరేమి
 బ్రహ్మదేవుడా యింతచేసినావా, మాకుప్రక్కరేవునవ్రాసినావా
 మూడుపుట్ల నల్లగాజలోయి, ముప్పదితూములనల్లబూసలేమి
 వక్కరేవునా లైంపిపోసినారు, దినవారాలు జేసిరమ్మలారా
 బాలునిబాగపెంచుతున్నరయ్య, దినమొక్కనీమముపెంచుతున్నరయ్య
 ఆరుగురియూప్రాణాలుగనుకానె, బాలునిపైయుంచిరమ్మలారా
 దారికొమ్మమాదుపాన్పునందు, సూర్యరస్మిగతగలకుండనయ్య
 బాలునిగనుకా పెంచుతున్నరమ్మ, యేడాదీరండేండ్లాయెను
 మూడోయేడుసమీపించగానే, అప్పానివవే సూర్యనాగమ్మ
 చదువుబడిలోనేకాను బాలున్ని, చిన్ననాకికియీదులేదుగదవే
 ఐదోయేటవేతమన్నారు. నాలుగుయేండ్లు వెళ్ళిపోయెనమ్మ

ఐదుయేడుసమీపించగానె, చదువులబడిలో వేయమంటరుగ
 చదువుచెప్పనో | బాహ్యునిసిలిచి, తూమెడుబియ్యంనానబోసినారు
 కుడుములుండ్రాళ్ళుజేయించినారు, వినాయకప్రార్థనజేయించినారు
 విఘ్నేశ్వరునికి పుండ్రాళ్ళుపోసి, ఓసమాలు వాయించినారు
 నాలుగుపుట్టా బియ్యం మొండినారు, అన్నప్రధానముచేసిరిలవేళా
 చదువులబడికి తీసుకెళ్ళినారు, తల్లులవెంబడి వెళ్ళినారమృత్యు
 నాయనవినుమ బ్రాహ్మణుడవీవు, తిల్లితిండిలేని బిడ్డవయ్యవాడు
 దట్టమగాను చదువుచెప్పండి, నీకునిత్యంవరహాజీతమన్నరేమి
 ఆకుగురువో తిరిగివచ్చినారు, చిన్నవానికి ఓసమాలువాసే
 మోస్తానే బాలుడుగల్గించినాడు, మూడువక్కోపుడయకున్నయ్య
 ఐదు ఘడియలరాజేసినాడే, కాఖాలగుణింతము గుణకారమే
 బాలరామాణం రాజేసినాడు, ఐదుఘడియలు పూర్తిగనాయన
 అమరత్రికాండమంత చదివినాడు, ఆరోఘడియ సమీపించగానే
 గజేంద్రమోక్షంచదివెనుబాలుడు, తందాని రాజనందనాన

వ. ఎనిమిదిఘడియల పూర్తిఅయ్యేటప్పటికి భరతి భాగవతరా
 మాయణాదుల సంపూర్ణముగా చదివెను 11వో ఘడియకు భారతశా
 స్త్రంజదివెను 12 వో ఘడియకు కావ్యాలుచదివెను 13వో ఘడియకు
 అలంకారాలుచదివెను అంతలోపంతులవారిని యింకొకటి కొత్తది చె
 ప్పమనగానేయింతే బాలవద్దిరాజా! నాకువచ్చినచదువనిచెప్పగా యే
 మయ్యామాతల్లితో పన్నెండుసంవత్సరములలు చదివేచదువు యన్న
 దంటివి లోకులకు పన్నెండుసంవత్సరములకు వస్తున్నదటయ్యా గనుక
 యీచదువుమీరువిద్యాదాన చేసుకున్నారు. గనుక మీకుపన్నెండుఘ
 డియల కేవచ్చింది మీకునయం నాగవప్తిఅనిచెప్పగా అదేమయ్యాపం
 తులుగారుఅనగా మేముదారపుత్రాదులము జీవించుము నీకింతలోనచ
 దువు వచ్చినందుచేత నేనుమరలపోయి ఏరాజైనను బాడవలెను అలా
 గుజూచితేనేగాని నాకుకాలంబరుగదనగా పంతులువారు వస్తుందినీవు
 యెందుకుచెడిపోతావిక నాలుగునెలలు బడిలోవుంటావు నీజీతంనీకు
 ముట్టుతూవుంటుంది గనుక నన్నుకనిపెట్టుకవుండయ్యా అనిచెప్పెను
 అంతట బ్రాహ్మణుడు కనిపెట్టుకున్నయన్నాడు.

బాలుగునెలలుజరిగినమ్మలారా, అమ్మారండేతలులారమీరు
 చదువులబడికిపోనేఅమ్మయ్య, పంతులకై తెగెలవులిప్పించు
 మురుగులుగొలుసుసాదుకులుయేమి, పంతులకావేళబహుమానమిచ్చిరి
 సెలవుదీసుకొని ఇంటికొచ్చినాడు, అమ్మారండేతలులారమీరు
 నే, సాదనాలలో గారిడికివెళ్ళెద, నాయనవినరా బాలవద్దిరాజా
 మనకుయెందుకుసాధననాతండ్రి, యింటికెమొదలు వక్కడెయన్నాల్లి
 గట్టిగమనముబతుకుతాముతండ్రి, అమ్మవినరేతలులారమీరు
 బ్రతికిగనాలుగుఘడియలేకాని, కీర్తిహించిబ్రతికేమనతల్లి
 వాడు, చచ్చినకీర్తే బ్రతికినకీర్తేను, గరిడికినేనుపోకమాననమ్మా
 జట్టిలముగ్గురుపిలిపించివారు, విన్నారండో జట్టిలారమీరు
 మాచిన్నవానికిసాధనచెప్పండి, పైగాతల్లిదండ్రీలేనిబిడ్డడయ్య
 మీకు, నిత్యంవరిహోజితమన్నడయ్యా, లోకమువారుచెప్పినట్లమీరు
 మాచిన్నవానికిసాధనచెప్పండి, పైగాతల్లిదండ్రీలేనిబిడ్డడయ్య
 రెండుమరుగుచేతులు చెప్పండినాయన, బాలునిగనుకజట్టిలైతేను
 గరిడికినప్పుడు తీసుకొచ్చినారు, తండాన రాజనందనాన,

వ. ఓచిన్నవాడా! మాకువమిగిరితెనానో నీకుసాధనయెల్లావస్తుం
 దో నీకుదేహమంతా నలగవలెను కనుకనీకుచవలెననగా
 అందుకు నన్నేమిచేయమంటారో నీకు
 మారుదొడులుతీసివానీవు, నీకుబుగ్గసాధనమునాడు
 అంతేనమరితీసెదనన్నాడు, లేకనీకువందలదొడ్లకొట్టిసిరి
 అంతేనామరితీసెదనన్నాడు, యిదిపేరునిగిరితీసివు
 ఏమవందలదండంతినీవు, మూడువందలదొడ్లకొట్టిసిరి
 నేనుతీస్తుంటేలక్కపెట్టండి, ఏమవందలదొడ్లకొట్టిసిరి
 మూడువందలదొడ్లకొట్టిసిరి, గుంజలప్పుడుపెట్టెనుబాలుడు
 ఇంకేమోయిసాధనలంటాడు, తోడిటుమరితిప్పనలెనయ్య
 తిప్పిమారంగావేసినమ్మలారా, దాలుకతిచ్చేకిచ్చినారు
 దాలుకతియూసాధనచేసేను, కాళ్ళుకాళ్ళుపెనవేసెరయ్యలారా
 బాలునికప్పుడుజట్టిలైతేను, బాకుపట్టుగబట్టించినారు

వ. అంతలోపన్నెడుఘడియలుపూర్తియాయెను సాధనమందు
 బహుప్రజ్ఞావంతుడాయెను, తిర్యగ వారినామద్దుకుమారునిజూచి

నేర్చినసాధనగదా, ఇప్పుడుమీరు ముగ్గురు నొకతట్టున్న నేనొకతట్టున్న నిలిచి,

వక్కచెయ్యిమాతామురండి, కరుతకట్లవలె తీసుకొన్నరయ్యా సాధనమీదా ముగ్గురువచ్చిరి, ముగ్గురు దెబ్బలు తప్పించుకొనెను తప్పిముగ్గురిని వేసెనుమృలారా, నీమెలవాడవు బాలవద్దిరాజా మేమెరుగక నీమీదకొచ్చితిమి, మీరువిద్యయేమన్నదాచినారనుకొని మీమీదకి నేనువచ్చినానూ, ఇకనుమీయొక్క మర్మములేదయ్యా నాకు అంబు తరకముచూడకావలెనూ, నూరుఅంబులు తప్పించినారు ఎదుటబావుకూలుతట్టించినారు, అంబుగురుతులు చూచుకున్నడయ్యా తప్పకగురి వేసెనుబాలుడు, అంబులతరకము కూడవచ్చినాది వక్కనాటివో సమయమందునా, యింటికిబాలుడు వస్తువున్నాడు

వ. అప్పుడుదారిలో జెట్టిసలుపోజుకొనుకు వీధిలో బొంగరాలాడుతున్నాడు బాలుడుదానినిజూచి అబ్బీ అబొంగరమివ్వరా వేసిచూస్తాననగా మీరుభాగ్యవంతులు మీకుకూడకరువేగా వెండిదన్నాబంగరుదన్నాచేయించుకోరాదా మేము పేదవాండ్లముగనుకకొయ్యబొంగరములాడుకుంటాయున్నాము, నీకెందుకనగా, వక్కసారివేసి మరలయిస్తాననగా బొంగరము మాతల్గడిశెలవులేక నేనివ్వనెను. అంతబాలుడు నీవివ్యక్తిపోతె మానెనని తల్లిమేడకువచ్చి, అమ్మారండే తల్లులారమీరు, మాతాతలాడిన బొంగరాలెక్కడ మాతల్గడులాడిన బొంగరాలెక్కడ, అయ్యోనాయన బాలవద్దిరాజా మీతాతలాడిన బొంగరాలుగనుక, మూడుపుట్ల బొంగరాలున్నవి ముప్పందాము జాటితాడులైన, పూరికినిమరి పుత్తరానై లేను

వ. ఉజ్జనీమహంకాళి దేవళమున్నది దానిముందటనాలుగునిలువులలోతున పాతుకపోయియున్నది నాయనఅబొంగరంమీతల్గడులుకడలించలేకపోయిరి, నీవెట్లాతెస్తావో తండ్రి నాకు ముప్పదిపుట్లబియ్యము సెలవియ్యండి, ముప్పయిరెండుదున్నపోతు ముప్పందాము కొబ్బరపప్పేమి, సెలవిస్తినా తెస్తానుబొంగరము [లేమి భాగ్యానికి యేమిలేకు-వయ్యా, బజారుమీద బియ్యంచెప్పినారు ముప్పయిరెండుదున్నపోతులుయిచ్చిరి, గొర్రెపోతులారయారుచేసుకొని మహంకాళి గుడికొచ్చిజేసినాడు, పుష్పరవారిని పిలిపించినాడు

బాంగరంబుచుట్టు బైలుచేసినారు, మూడునిలువులు త్రవ్వినమృలారా
 ఇకనిలివెనుపాతు అంటియున్నదేమి, ఇకనుకట్ల నిలుపనున్నదయ్యా
 యాముప్పందూము గొట్టకొప్పేమి, ముప్పినిగిలకతాడు వేసి
 పైగానించి చుట్టుకొచ్చినారు, బాంగరము మొదటికి చుట్టించినారు
 గాడిపొయ్యెలు పెట్టించెనుబాలుడు, ముప్పయిపుట్ల బియ్యమువండించి
 మహంకాళికి కుంభముపోయించి, పైనవకజ్యోతి వెలిగించినాడు
 ఈముప్పయిరెండు దున్నలగొట్టించె, ఈగొర్రెపోతులి కొట్టించినాడు
 దానికి ధూపములేవేయించెనేమి, సాష్టాంగముగ దండముపెట్టెను
 మూలల్లి మహంకాళీ విసవే, మూతాలయి చచ్చినతరువాత
 నీకు ఆహారము ఎవరుబెట్టలేదు, నేటికినీకు ఆహారమిచ్చితిని
 నాకుబాంగరంమీదబుద్ధియున్నదమ్మ, నాబాంగరమెళ్ళిపానుగంటిలోను
 పూలతోటలో బాంగరమేలాడే, దానికాహారము పూర్తికయెనయ్య
 చిన్నవానిమీద దయలుపుట్టినాది, యాశక్తివత్తువ బాలునికిచ్చేను
 బాలునిదేహం గుబుగుబాంగేను, బాంగరము తాడుకట్టినాడు
 చేతినిండాలాగివిడిచినాడు, మింటికిలేసి బాంగరమెగసెను
 భూమికినిశ్చలపాడుగున తిరుగసాగినాది, అక్కడవిడచినబాంగరమైతేను
 పువ్వులతోటలోవాలెనమృలారా, పట్టణమంతి ధ్వనిపుట్టినాది
 పజలందరు చూడవచ్చినారు, వంశపానుకు వకడైనాచాలు
 ఈ బాలనితండ్రులు ఏమగురైతేను, ఒక్కరైతేను తేగలిగినారా
 వారికడువున పుట్టినబాలుడు, తండ్రులకు పేరుదెచ్చినాడు
 ఐతే తండ్రులులేకపోయినారు, వుంటేవారికి ఎంతముచ్చటయ్యా
 అట్లా ప్రజలు అనకుంటున్నాడు, బాలుడుతిరిగి ఇంటికొచ్చినాడు
 అమ్మారండే తల్లులారమీరు, పన్నెండపుట్ల బియ్యానికైన
 శేలవివ్వండి మూలల్లులారా, బజారుమీద తెప్పించినారు
 పూలతోటలో పందిళ్ళువేసిరి, పొద్దుగూకినదాక మహారాజు
 అన్నపదానం చేసేనుకవేళ, మరునాడుపొద్దున రాజగనుకాను
 అంబులతరిపి వీవునగట్టుకొని, మరలపూలతోటకు వెళ్ళుతున్నాడు
 వంధివారిసరసమ్మగనుకాను, మంచినీళ్ళకు వస్తువున్నాది
 తూలెడిమెకచూచెనుబాలుడు, నేను యిన్నివిద్యలు నేర్చుకొంటిని

వకనాడునేగురిచూడకపోతి, ఆనందివారి నరసమ్మబుజాన
 నిండుకడవకు బాణమెక్కిపెట్టి, చేతినిండాలాగినిసిదినాకు
 బుజానకడవ ఘక్కునపగిలేను, ఆమెబొటవనవ్రేలికినాటను బాణము
 నెత్తుచుచుక్కలు కాళ్ళనుకారేను, అయ్యారారా బాలవద్దిరాజా
 తల్లిదండ్రుల చెరలోబెట్టింది యిందుకేసివు బ్రతికినావునోరి
 అటువంటియానాగామ్మపోగాను, నీకుయెందుకుచావుకసామా
 పెళ్ళు పెళ్ళున సాపించెనమ్మ, యీమాటలుబాలుడు వినియు
 అమ్మావినవే నరసమ్మనీవు, నీవేతల్లివి నేనుబిడ్డనమ్మ
 ఇప్పుడన్నమాట మళ్ళియాడవనెను, నేను యెరుగనుపోరాబాలుడా
 నీవునగసుడవైతే మాటలాడవచ్చు, మూర్ఖులతోటిమాటలేమినాకు
 అమ్మావినవే యిమ్ముగన్నతల్లి. మాతల్లెట్లు చెరలుపోయినాది
 మూతండ్లెట్లు చెరలుపోయినాడు, యీనవిస్మరము చెప్పవమ్మనీవు
 నేనుయెరుగనుపోరా బాలుడా, అడ్డుతిరిగి బాకుదూసినాకు
 బాకుగుద్ది పండబెడుతాబాడు, గడగడగడవనేకెనరసమ్మ
 అయ్యోనాయన బాలవద్దిరాజా, నన్నెందుకు చువుతావునీవు
 నీతల్లియు బాలనాగమ్మ, నీతండ్రియు కార్యవద్దిరాజా
 నిన్నుయేడుదినాలుపురిట్లోనుండగ, నాగళ్ళపూడి గట్టుయేలేవాడు
 మాయలఫకీరు మీతల్లిగారిని, బాలనాగమ్మను చెరలుపెట్టినాడు
 మీతండ్రులు వానిమీడికేమి, యుద్ధానికివారువెళ్ళినారు
 నీతండ్రులహతముచేసినాడు, వెనుకపెద్దతల్లులు నిన్నుపెంచినారు
 వంగి రెండుసాదములకైన, దండములు పెట్టనుబాలుడు
 అమ్మావినవే నరసమ్మానీవు. తిట్టకునమ్మ దీశించమన్నాడు
 వర్దిలరా బాలవద్దిరాజా, నీతల్లిని తేగలవునీవు
 శానిచేతిలోనీకుచావులేదు. నీచేతిలో వానికిమరణము
 దీవించగా తాంబూలమిచ్చింది, గరడీకాడికి వచ్చెనుబాలుడు
 గరడీకప్పుడు తాళమువేసేను, మళ్ళితిరిగి యింటికొచ్చినాడు
 చిన్నవాడుగవచ్చేటప్పటికి, కాసాలప్పుడు వుడకముతోడిరి
 స్నానముచేయుము బాలవద్దిరాజా, యిన్నాళ్ళవలెస్నానముచేయుకు
 అంతఃపురంలో పండుకున్నడయ్య, చాదులప్పుడు లేవసాగినారు
 యెవరుపిలచినా పలుకడుబాలుడుగా, తల్లులతోటి విన్నవించినారు

తాలవద్దిరాజు వరసమ్మ బుజముపై కుండను వాడి బాణముతో
గురిపెట్టి బద్దలు గొట్టుట. (చిత్రం)

ఆరుగురును పరుసవచ్చిరి, నాయనలేరా బాలవద్దిరాజు
 స్నానముచేసి భోంచేస్తువుగాని, పలుకలేదు భాషించకుబాలుకు
 తనలోతానుదుఃఖపడతడయ్య, నాయనయెందుకు దుఃఖపడతవయ్య
 ఎవరైననున్న కొట్టినారా. ఎవరైనను తిట్టినార చెప్పు
 పంద్యమేమైన వోడిపోయినావా, చదువులలోన పరీక్షించి
 సాధనయందు పరీక్షలొచ్చిందా. ఘట్టిగమాలో చెప్పమంటరయ్య
 ఏమిచెప్పును బాలుడుగతాను, అంభోయని అడలసాగినారు
 తల్లులేడవాబిడ్డ లేడవాను. కొంతసేపుకాత తరపడ్డారు
 బాబూయెందుకు నెవమునాతిండి, అమ్మనినరే పెద్దతల్లులారా
 మనతండ్రియెవరు తల్లి యెవ్వరమ్మ, నీతల్లులము మేమేరాతండ్రి
 నీతండ్రులుచచ్చిపోయినారు. ఆరుగురిలో మాతల్లియేదమ్మా
 మీతల్లులము మేమేరానాతండ్రి, మీఆర్దురికి నొక్కడేనవుతాన
 ఒక్కరికడవున వుట్టినానతల్లి, ఆరుగురిలోమాతల్లియేదమ్మ
 ఇట్లనిబాలుడు అడుగుచుండగానే, తల్లివయనము చెప్పకపోయారి
 మొలలోనున్న బాకుమాసినాడు, ఆరుగురిని పొడుస్తానననూ
 నీవుయెందుకు చస్తావురకొడికా, యేముందని నీతోచెప్పనయ్య
 బిడ్డలగన్నతల్లి చెప్ప లేదూ, గొడ్డుబోతువో తర్కిచెప్పేనా
 ఒకరినియెందుకుతిట్టెనరుమీరు, మాతల్లి తండ్రాదుల పేర చెప్పనమ్మ
 మీకువచ్చినభయములేదమ్మ, ఇకచెప్పకపోతే విధిలేదనకొని
 నాయననీతల్లి బాలనాగమ్మ, నీతండ్రియకాగ్యవద్దిరాజు
 మీతల్లినిబాలనాగుకేమి, ఏడుదినాలపుటింట్లావుండగాను
 నాగళ్ళపురిగట్టుయేలేవాడు. మాయలఛక్రీరు చెరలుపట్టినాడు
 మీతండ్రిలూయద్ధమకెళ్ళిరి. మీతండ్రులనుహతములేసినాడు
 మాగొడుగులుపడిపోయెనయ్యా, నిన్న మేముపెంచుతున్నమయ్య
 అమ్మమీకువచ్చినభయములులేదమ్మ, మాతల్లినిజూచినస్తనమ్మ
 ఘట్టిగనాకు శైల్యలియ్యమనెను, అయ్యోనాయన బాలవద్దిరాజు
 నీవుయాడకు బోతావుతండ్రి, నీవుబోతే బ్రతుకనిస్తాడ
 పన్నెందువేల బలను చంపినాడు, యేడుగురి మీతండ్రులనుచంపాడు
 నీవుబోతే మేముబ్రతుకుతామా, బోతేనేను అట్లవుండనమ్మ
 ఘట్టిగ నీవుపోయేటట్లుయితే, మాకారుగురికి విషముపెట్టుము

నీచేతిమీఁకుగ మన్నుచేసియేమి, ఆవలనీవు వెళ్ళురనాతగడి
అంతటమీఁకు శేలవివ్వనద్దు, చీకుగట్టిగ ధైర్యములేకుంటు
నేను నాగమల్లెచిత్తులుడెస్తాను, మనఅంతఃపురములో చెట్లువేస్తానమ్మ
నా కెన్నిమారులు అన్నము పెడుదురో, అన్నిమారులు నీళ్ళుపొయ్యండి
అదికాయలు పువ్వులు విరవీగుతుంటు, నేనుగట్టిగ బ్రతికితిననుకొండి
ఆమల్లెచెట్టుగా యెండిబోలేను, ఘట్టిగ చచ్చితినునుకొండు
యెన్నోఅన్ని నమ్మకాలిచ్చేను, నాయననిన్ను పంపలేముకండి
గడ్డముపట్టుక బ్రతిమాలుతారు, యెంతజెప్పిన వినలేను బాలుడుగ
నాయనఅల్లాగె బోదువుగాకేమి, స్నానములేసి భోంచేయవయ్యా
దిగ్గుసలేచి స్నానముచేసేను, భోంచేసివో కూర్చున్నడేమి
తెల్లవారుబామున పై నమంటడేమి, నాకుకొద్దిఅన్న మేళయారుచేయండి
సోలేమబియ్యము వండించినారు, బాలునికప్పుడు సల్లిగట్టినారు
సండుకపెట్టల తాళాలుతీసి, తండ్రిగారిచి నగనిచ్చిరయ్య
చారడేసివో పోగులుబెట్టేను, చంద్రకాచిరుమాలుకట్టిరాడు
మురుగులు గొలుసులు చంద్రహారములు, రవలహారాలు ధరించినాడు
బాలి వరహాలు కట్టుకున్నడేమి, తనతాతగారిచి చంద్రగాయుధము
అప్పుడు బాలుడు ముఃలోనెట్టేను, రత్నకంబలి తీసుకొన్నడయ్య
అరుగురి పెద్దతల్లులకావేళ అరుగురికి దండంబెట్టేను
దీవించి తాంబూమిచ్చినారు, తందాన రాజనందనాన,

వ. యిట్లనితల్లులచేత ననుజ్ఞవడసి బాలవద్దిరాజ ప్రయాణమై
బాలనాగమ్మను చెరవిడించబోతుంటు నెటువలెననిన,

— బాలవద్దిరాజ రిల్లిని చెరవిడిపించ జోవుట —
పానుగంటివో పట్లముదాటేను, పొద్దుకూకులు లియ్యగనడిచేను
యెనిమిదామడ వచ్చేనుబాలుడు, యెక్కడబాచిన పూవులేదయ్య
ఆహారానికి లేకబోయెనయ్య, హరిచెట్టుక్రింద కంబలిపంచెను
ఈశ్వరా పరమేశ్వర యుకుకొని, నీవెకలపు మహాప్రభోనేను
సన్నపుసల్లా ముసుకుపెట్టుకొనెను, చెట్టుక్రిందనె సీద్రబోతాడు
పైనగాలి సాకెనమ్మలారా, చిన్నవాణ్ణి గాలికనుకనయ్య
కొండలకప్పుడు పసిపట్టేనేమి, కొండచిలుములు పెండీరలేమి
పన్నెండు శిరస్సులాదికేళుడైన చిన్నవాణ్ణి ముంగాలంటనుగ

యా, మూడుగోవాలు వస్తువున్నదయ్యె, విూకునేను దక్కనిస్తానా
వాటివెనక్కు దిగద్రొక్కినాది, ముందుకువచ్చెను కాలసర్పమేమి
చిన్నవాణ్ణి కన్నులజూచేను, యీచిన్నవాని తల్లిగనుకాను
మానాగమునేండునివరావపుట్టెను, చిన్నవాడునాకుసునమడుకావలెనూ
పడగాయె తినీడాపట్టెను, చిన్నవానికి మంచుకురవకుండ
గొడుగుసర్పం పట్టివున్నదయ్యె, అంతటబాగాతెల్లవారినాది
బాలుడుదిగ్గున లేచి కూర్చున్నాడు, సర్పమడవికి బోతువున్నదయ్యె
అకలితోనేను పండుకొంటినేమి, నీవునాకుతటస్థపడ్డావా
కత్తిమానుకొని వెంటడిపడ్డాడు, ముందుబోడు వెనక్కురాలేడు
అప్పుడుసర్పము వెనక్కుతిరిగింది, విన్నావా బాలవద్దిరాజా
నిన్నుమింగవలెనంటేనేను, వచ్చినాను యీతల్లి నాగమ్మ
మానాంగేదునివరావబుట్టెను, కావుననిన్ను దయచూసినాను
నీవు, ఘోరమీదికి బోతావుగాబోలు, నీకేతిలో వానికిమరణము
వానికిమరణముగట్టిగ సిద్ధమయ్యినాది, నీతల్లినినీవు తెస్తావు బాలుడ
నీకుముందుగండమున్నదయ్యె, అదేమిగండము చెప్పమంటడేమి

వ. నాగశృప్రాడిగట్టున నయినవాదిపట్టుమునందు పొలిమేరపు
మీద మాయలఫకేసు శక్తు కాలిపెట్టినాడు పగవాడెవడైన కోటమీ
దికివచ్చేవాడెస ట్రుంగమనివుత్తరపుచేసియున్నాడు నీవువెళుకుంటమా
యబాలింతవేషమువేసుకొని ముసిముసివగువులు నవ్వుకుంటూసాక్కుచు
సోలుచు నీయెదురుగుండా చక్కావస్తుంది అక్కడనీవు,
జాగ్రత్తగాను వెళ్ళమన్నదేమి, తోడినే భూమివవడియును
నాగేండునికి దండంపెట్టెను, దీనించియు వెళ్ళమన్నదేమి
అక్కడనుంచి లేచెనుబాలుడు, ప్రొద్దాకమరి నిలువకనడిచేను
ప్రొద్దుగూత వజ్రకుగడుకాను, పులిరాజయాపట్ల మొచ్చినాడు
పట్టంలోకి తానువెళ్ళినాడు, పూటకూళ్ళ పెద్దమైయింటికేమి
విన్నావో పేదరాలనీవు, సరహాయిస్తా అన్నముపెడతావా
నాకున్నానమునకనీళ్లుతోడుతావా, పట్టెనుంచము బారీసుముస్తావా
మంచిదినాయన యుండుమన్నదేమి, వరహానప్పుడు చేతికిచ్చినాకు
నాలుగుకూరల అన్నముపెట్టింది, భోంచేసివో పండుకున్నదేమి
తెల్లవారగా లేచెనుబాలుడు, విన్నావమ్మా పేదరాలనీవు

నిన్నటిదినము చాలామూరము నడచినచ్చితి నమ్మయ్యనేను
 ఇప్పుడు, భోంచేస్తేగాని నడవలేను, మరల అన్నముచేయమన్నదోయి
 వ. అప్పుడు వగహాచేతికిచ్చెను అన్నముపలకుతూయున్నాది. ఆనమ
 యంబునబాలుడు ఓపేదరాలపెద్దమ్మ యీపట్నములో ఏమివర్తమానా
 లనగా ఏమివర్తమానమయ్య, యిక్కడ ఆరునెలలనుంచి మంచినీళ్ళే
 రుగము ఉన్ననీళ్ళు దాగి బ్రతుకుతున్నామనగా యెందునుంచి పేదరాలి
 పెద్దమ్మా అనగా, అయ్యా! ఈపూరునీళ్ళబావికాడ పెద్దపులియొకటి
 చేరింది అది నిత్యమైదుగురిని చంపుతున్నది గనుక దానినెవరుచంప
 లేకుండాయుండుదు సహాయమగ్గేలాగు లేనట్లుగాయున్నది యీకో
 టరాళ్లు పడగొట్టుతుండనగా అందుకు చచ్చి పోయిరి అది మననగా
 మారాజుగారు చేసినదేమంటే పదినిమిదికులములలో నెవరైనసరే
 ఈపులిని చంపినట్లుయితే వానికి నాకుమారెను సుభద్రాదేవినిచ్చి
 పెండ్లి చేస్తానని నాలుగువీధులసాటింపుచేయించిమూడుమూలకాగితం
 వ్రాయించి నడివీధిలో గెడవతించి ఆగెడకు ఆకాగితంకట్టించినాడు. త
 ర్యాత యేమంటే నేనాసిననూటతప్పితే కాశిలో గోహత్యచేసినపాపన
 పోడునని రాజు దీక్షవహించినాడు దానిదివరకున్న నెయిచంపేవా
 రగపడ లేదు. ఇదేవర్తమానమయ్యా యీపట్నములో యనగా,
 ఐతే, లీవముగాను అన్నిముకానిమ్మ, స్నానముచేసి భోంచేసినాడు
 చంద్రదాయుధము తీసుకున్నదేమి రత్నకంబలి చేతపుచ్చుకొని
 పుత్తరపువరవాణాకొచ్చెను బాలుడు, అక్కడ తలుపులు మూసిరిగ
 పారాచాకీలు పారాలిచ్చెనను యెవరోయి బంటోతులును
 తలుపులుతాళాలు తియ్యనుననేమి, ఈదరవాజ నడవడములేదు
 తూరుపువరవాజ వెళ్ళుచున్నరయ్య, నాకిదేమార్గము తలుపుతియ్యండి
 తుముచెప్పకపోతే మాకుదోషమయ్య, ఈదోషముందు నెళ్ళితేను
 పెద్దపులివకటియున్న దయ్య, అదినిత్యమైదుగురిని మింగుతున్న దేమి
 కావున తూర్పుదర్వాజాపో రాదన్నాను, నెల్లాపోయినదిప్పడన్న దేమి
 ఈదోషము మాకులేదని, తలుపులుదీసి బైటించిరి,
 మరల తాళము వేసుకున్నరయ్యా, మంచినీళ్ళబావికి బాలుడువచ్చెను
 అనగాయినతల వెతికెను బాలుడు, పెద్దపులికాడ దొరికిలేదు
 అప్పుడు బాలుడి తేతకు గోయింది, పులిపడుసందే పడుకొనినాడు

పడకలోన కంబళిపరచేను, నన్నపుసల్లామునుకు బెట్టుకొనెను
చంద్రాయాధం పక్కలోవుంచేను, నన్నపునిదా పడుకూపున్నాది
పెద్దపెలి వస్తువున్నదిగా, తందాన రాజవందనాన.

న. యిన్నాళ్లు పెద్దపులి నిత్యము నైదుగురిని మింగేది ఆవేళ ఒక్క
డైన దొరకలేదు. నాకు పుట్టినదినమువచ్చింది ఈవేళ బసలోపండుకుం
దామని తిరిగి బసకువస్తూయుండగా అంతట యీచిన్నవాడగుపడెను,
నాకు పుట్టినదినమువచ్చిందిగనుక భగవంతుడు నానట్టింటికే ఆహారము
తెచ్చినాడని సంతోషముగా వస్తున్నది. ఇంతలో దానిగుండలో
యేమోదిగులు పుట్టినది గమ్మని మారముగాయుండి గజ్జెపెట్టుకొని
కూర్చొనియున్న బాలునిజూచి

యెవ్వడవురా నా బసలోయన్నావు కూర్చుండిమరిగర్జనచేస్తుంది

వ. తిర్వాతి తనకుతానే యోచనచేసుకొననదేమనగా ఇతను శ్రీ
రాములంతప్రభువైతే ఆతనిజేతిలో నాకు మరణముసిద్ధము వరుడైతే
నాచేతిలోనే ఆ తనికి మరణముసిద్ధముని యోచించి

—• బాలవద్దిరాజు పులినిజంపి రాజకూతురిని పెండ్లిచేసుకొనుట —

ఎవరయ్యనీవు పలకకపున్నావు, యిట్లనగానే బాలుడు నిద్రలో
నిద్రలోన విన్నాడుబాలుడు, దిగ్భవలేచి కూర్చున్నడని
ఓవ్యాఘ్రుకూ రమ్మనిపించేను, బాలునిమాటలువిన్నాది పులిరాజు
శ్రీమహావిష్ణువలెయున్నవయ్య, సాంబమూర్తివలె నీవుయున్నవయ్య
నీదగ్గరకు రావెరతునయ్య, నీకు భయములేదు రమ్మనిపించెనూ
గడగడవణకుచు దగ్గరకొచ్చింది, యెడమచేత రుమాలుజాట్టినాడు
యెడమచేయ్యగా నోట్లాపెట్టెను, కుడిచేతనే బాకుమాసినాడు
తెల్లంజంకలో వేసెనుబాలుడు పులినిజంపి వెనక్కుపడదోన
ఆపులివక్కవో యొడ్డుపొడుగులైన, తోకతోతొమ్మిదిమూరలు
పులినిచంపి పాపమెట్లబాయు, క్రిందటిపెదలుచెప్పియుందురేమి
పువ్వుగోళ్ళు పువ్వుతోకలైన, కోసుకపోతే పాపములేదనిరి
ఆగోళ్ళుతోక తెగగోసుకొనెను, ధట్లాగట్టిగ కట్టుకున్నడని
కత్తివరలో పెట్టుకున్నడయ్యా, తూర్పుదారిని తిరిగివచ్చినాడు
పేదరాసిపెద్దమ్మ యింటికొచ్చి, నాయననీవు యెక్కడికభీతిని
పట్టుంతమామోమాడలోయినాను, నీవు తిరమానా బాగాయున్నది

నాకు వొంట్రాయేమో భారముగన్నాది, యీవేళకు వెళ్ళలేనునేను.
నాయన నీకు యిల్లేమున్నాది, ఈవేళ రేపుయండి వెళ్ళండి

వ. ఇట్లుండమనిచెప్పగా బాలవద్దిరాజు వేదరాలిపెద్దమ్మ ఇంటికాడ
పూటకూళ్ళు భోంచేస్తూవున్నాడు. అక్కడ పులిరాజుకుమార్తెనుభ
ద్రాదేవి యేమనిదుఃఖపడుతున్నదంటే నన్ను మాతగిడి పదునెనిమిది
కులాలవాండ్రలో యెవరు ఆపులినిజంపినవారికి వన్నిచ్చి పెండ్లిజేస్తా
ననెను. ఆ పులిని యెట్టివాడు చంపునో నావాతెట్లున్నదో యని
అన్నాహారాలకూడా విడిచి మేడమీదనుంచి కనిపెట్టుతూయున్నది.
చిన్నవాడు వేదరాలిపెద్దమ్మ యింటికాడనుంచినచ్చి నడివీధిలో కాగి
తంచదువుకొనడమున్ను పెద్దపులిని చంపడము పూటకూళ్ళపెద్దమ్మ
యింటికి మరల రావడమును చూచుచునేయున్నదిగాని, యొకరితోచెప్పి
నదిగాదు, తన మనస్సులోనే తానుంచుకొన్నది తర్వాత
అక్కడనుంచి యెవ్వరిచుచ్చట, ఆ పట్నములోనే చాకలివాండ్రలో
తిప్పడనువాడొక్కడండెనయ్య నాడు మూడునెలలనుంచి బట్టలపుతు
పట్టుములోనే నమ్మజేసినాడు రయితచాన్ని నమ్మతిజేసిరి [కడు
ఆవేళరోజున బట్టలకొచ్చెను, రారావోరి చాకలితిప్పన్న
నేటికినీకు దయలువచ్చిందా, మూడువీధుల బట్టలువేసిరి
గాడ్డఃమీదను లద్దెలగట్టెను, సల్లికూడు సల్లికూడు తిప్పడుగా
మెల్లతిప్పడు వాడేరిన్నాడు, సాడునున్నమే వీపునగట్టెను
చంద్రకావి రుమాలజుట్టివాడు, మొండిగొడ్డలి భుజానిపెట్టెను
మంచినిళ్ళ బాఃమీదగాను, తారామకొలనుకాడికైన
చాకలవాడు వెళ్ళుతున్నడయ్య, అంతలెక్కతాపోయి తిప్పడుగా
మీదుచూపులే చూచిపోతాడు, అంతటపులిని అదుటుగాచూచి
తెప్పనకేకేసి వెనక్కుమాకెను, యీపాటికి నాకు పెండ్లిజేసూ
దీనినోట్లోకివో చాలనునాయనా, అదినిదమీదనేవున్నదికాబోలు
పులిరాజుమరికానడుకాబోలు, చంపేవాడికి యిదిసమయమయ్య
బలెముదా పొడుతున్నడోయి, పెద్దపులినిగా నేనుచంపితేను
నేను దొడ్డరాజు అల్లున్నోతాను, సుభద్రదాదేవిని పెండ్లియాడుదును
యారాజ్యానికి రాజనాడునునేను, అంతా నాలో మనవికొస్త్రాని
మైలకొలు అడవిలోకలిపేను, పరుగుపరుగున ఇంటికివచ్చెను

మచ్చునవున్నది మొండిబల్లమేమి, ఆమెండిబల్లము ఘల్లునదూసేను
 వానిభార్యగా నీతాయేమి, యాడకుబోతావు చాకలితిప్పాడ
 నేను దొడ్డరాజు అల్లుడౌతాను. సుభద్రాదేవిని పెండ్లియాడుతాను
 నీకు మంచి నవతినిదెస్తాను, నీవు పొంగకూరవో చాకలితిప్పాడ
 పొంగేదల్లా కుంగేకొరకేను, నేనుభమంటను పులినిచంపబోతే
 నీవు మంగళారతులు యిస్తువున్నారా, రోకలిబండ తీసుకొన్నదేమి
 తిప్పించి మట్టించి నెంచుబాదినాడు. అంభోయని అడలసాగెనయ్యా
 ఇంతలనుభవము నీకొతుందిరా, యెడమచేత రుమాలుచుట్టెను
 అప్పుడు బల్లెం భుజానపట్టెను, మంచినీళ్ళబావికాడకొచ్చి
 అంతటపులి పడివున్నదయ్యా, అక్కడవోకకోరిందపొద
 ఆ పొదచాటుకే వచ్చునతిప్పడుగా, ఆవలయావల తొంగిచూచెను
 కొంగతేసి పడుకున్నదోరి, రాజకూతురుని పెండ్లిచేస్తోను
 ప్రేమతో నేను పోతూయన్నాను, నాపెండ్లిగా యిదిచేస్తోందేమో
 వెనక్కె వెనక్కెవచ్చెను తిప్పడుగా, వెలగచెట్టుకే బల్లెముఅమరచి
 చెట్టుపికి యెక్కెను తిప్పడుగా, జానెడుజానెడు తుంటలునరికేడు
 చెట్టుమీదనుంచి రువ్వసాగినాడు, రువ్వినపులి కదలకవున్నాది
 ఇట్లానేను వేస్తువుంటినా, అది దిగ్గునలేచి చెట్టుకాడకొచ్చి
 దిగుతావా మ్రింగుతామంటుంది, చెట్టుకిందనే గడ్డిపడుతుంది
 చెట్టుమీదనే నాపెండ్లి అవుతుంది, ఇట్లునుకొని చెట్టుకిగినాడు
 బంట్లోతులిడ్డలకు లక్షణమాయది, నాథనాలు నరుళ్ళుచేసేను
 చచ్చినపేరే బ్రతికినపేరాని, యుంకించినాడు మాడుబోట్లుపోగించెను
 చింతాకంతా దానికిదిగలేదు, తుప్పుపట్టగా బల్లెమున్నాది
 బల్లెం దూరముగా పారవేసినాడు, దానిబొట్టమీదపిక్కి కూర్చుండ
 లలకాయగట్టిగ అదిమితిడరడయ్య, కదలదాయెను మెదలదాయెను
 మొలలోవున్న కత్తిదూసినాడు, దాని తెల్లజంకలో తెగగోసినాడు
 దానికంఠరక్తం బైటికితీసేను, బల్లెమునిండా రక్తంబూసేను
 వొళ్లంతాను రక్కుకున్నడయ్య, పులినిచంపిన ఆనవాలయితేను
 తెండుగోసి చేతబట్టినాడు, పులిరాజకచ్చేరికొచ్చుచుండ
 యెవలైనను అడ్డమువస్తేను వడితోసుకపోతువున్నడయ్య
 యెడకిపోతిని చాకలితిప్పా, యెనసురసీను

నేను దొడ్డరాజుల అభ్యున్నాతాను, తిప్పరాజుని నన్నుపిలవండి
నీకు యెక్కడభోగమువచ్చెరయ్యావేళ, రాజుగారికీచ్చేరికొచ్చినాడు
నెత్తురుబల్లెము కిచ్చేరినుంచేను తిందాన రాజవందనాన.

వ. ఆ పులియొక్క మొండిగోళ్ళు మొండితోక కిచ్చేరిలోనుండినా
హ్లాంగముగా దండ్రపమాణంచేసి నిలబడి పులిరాజుగారు నీడగ్గరయి
వయివందల సిబ్బందివున్నది నెలసరివచ్చేవరకు ఇరువయివందలవరహాలు
తింటున్నారని సీసామ్ర నేనెంతమాత్రమెరుగను పట్టుమలో మైలగుడ్డ
లెత్తుకొని బ్రతికేవాన్ని నేనుచాకలికేవుకుపోతూయుండగ పెద్దపులివచ్చి
నాపైపడ్డది నావొళ్ళుమాడండి దానిగోళ్ళులోకొట్టింది నేనకబల్లెము
తోపాడిచి పులినిచంపానయ్యమహారాజు ఇదిగోగోళ్ళు ఆపవాలు తెచ్చి
నానండని చెప్పగావిని రాజకు బహువిచారముకలిగెను రాజునుచూచి
దగ్గరయన్న రాజబంధువులు ముసల్దీలుజూచి మహాప్రభో ఆపులిని
వీడు చంపినదికాదు, యెవరో పై రాజులు చంపినట్టుగా నగుపడుతున్న
దనగా మీరేమిచూచి చెప్పెదర నను అయ్యా ఈమొండిగోళ్ళు మొం
డతోకనుజూచి మాకనుమానముగావున్నదనగానే చాకలితిప్పడేమంటా
డంటేతాళు తాళయ్యఅప్పుడేచెప్పి నాకు మహాప్రభోరోజుకుకోటఇటికి
రాళ్ళురెండుమూడుపగలకొడుతూయున్నందున చేతిగోళ్ళరికినవనగరా
జుముసల్దీలతో యేమనంట ఓయూయిప్పుడు ఈపెండ్లి తప్పించినట్టయితే
నాకు కాశిలోగోహత్యచేసిన పాపము సిద్ధించును నేనాడినమాటతప్ప
రాదు రాజవంశమందుగనుక యీచాకలితిప్పడికి నాకుమార్తెనిచ్చి
పెండ్లిచేయడమే శిష్యయమనెను. తర్వాత రాజకవ్వరు సమాధానంచె
ప్పలేకపోయిరి అంతట బ్రాహ్మణుని పిలుపించమనెను. వాడు బ్రాహ్మ
ణులపిలిపించిరంత బ్రాహ్మణులరాజుజూచి ఎవరయ్యా బ్రాహ్మణులులగ్న
ముహూర్తంవిచారించండనగానే, వారికేమితోచకమహాప్రభో ప్రాద్దు
పాడుగున లగ్నమాతుంది గువ్వలతిరువేంగళండంబికివేసినాలుగువీధులు
చాటింపుజేయించమనగా, యేమనిసాటింపజేసేది మహాప్రభో యనగా
యీ పూరిలో కావులుకరణాలుకమ్మయ్యలదొరలెవరయిన దొరలుచొ
దరుమంత్రులు విద్వాంసులు పచ్చబండరవారుడుకుర్రుధాలవారుకంచు
రధాలవారు చాకలితిప్పడాయని నెవరుపిలుస్తారో వారిని వీవుబద్దలుగా

కొట్టిస్తున్నది చాటించవోయియునగా, మరేమని పిలువమనిచెప్పేది నా
మీయనగా తిప్పరాజుని విలిచేటట్లు చాటించవోయీ
నాతాలూకా వానికి యిస్తాను, వరభూమినే నేలుకొందునయ్య
యెవరేమీరు దాడులారరండే, తిప్పరాజును పెండ్లికొడుకునేమి
పెండ్లికుమారుని చేయమన్నడయ్య, తిప్పరాజును తీసుకొచ్చినారు
సంపెంగనూనెతో తలలు అంటినారు, శీకాయపిండితో నలుగు పెట్టినారు
శీకాయగలపి తుమ్మెనీళ్ళు, తిప్పరాజుకు తలలు అంటినారు
తలంటి తలకురులు జవ్వాజవదలిరి, పట్టంచులా దోవతిగట్టిరి
రెండుచెవులలో పోగులు పెట్టిరి, చంద్రకావి తలనాగాలుజుట్టిరి
చంద్రహారాలు పూలహారాలేమి, వాడికంతమందు ధరియించినారు
నీమాజామా అంగీలుదొడగిరి, జరీకండువ నడుమనుజుట్టినారు
రాజుగారిది పావుకోళ్ళుయేమి, దంతపుకోళ్ళను తిప్పకుదా
ధరించుకొని చాకలితిప్పకుదా, యెడమచేత రుమాలాబట్టేను
మడుపులుచుట్టిచ్చేవారుకొందరయ్య, పెండ్లికొడుకును ముస్తాబుచేసిరి
వ. యెవరో యీ కరణంపీరన్న వద్దెనిమిదిమేళాలు, పట్టపగలు వ
త్తులు, కొమ్మదివిటీలు, కొత్తలావిపోంజులు, రకభరతుకస్త్రీలు, తాషా
ముస్తానీ ధంకా, నగరా, నాబత్, నవీరిపిళ్లంగోవులు, గంటవేసేవరికు
తియారుచేయించవలెను చాటింపుచేయించగానే బ్రాహ్మణులు భూ
జులు, ఆటపాటలవారు భజుత్రిలు బుదోబస్సుగరియారై కోటగమిరి
లోకివచ్చినారు అంతట ఏనుగమీద అంభారీవేయించి అంభారీలోము
త్యాలపందిర ఆపండిల్లా పెండ్లికుమారుడుకూర్చోదానికి కుర్చీవేయించిరి
మహాపభో అంతా సిద్ధమచేయించినామనగా, ఐతే పెండ్లికుమారున్ని
అంభారీలో నెక్కించమని రాజుగారి శిష్యులునది తర్వాత
రావయ్యవో తిప్పరాజుగారు, అవుదా యెక్కు తిప్పరాజుగారు
ఇట్లనిపిలువగ తిప్పడుగనుకాను, ఇంటికిపోయి మళ్ళీవస్తాను
ఆబైలుమీదనే ఇంటికొచ్చినాడు, యెవరుభామా సితాలినీచూ
నేను దొడ్డరాజు అల్లున్నయినాను, సుభద్రదాదేవిని పెండ్లుకొస్తాను
నీ నవతి నేనూకూడావస్తాను, మేము వచ్చేటప్పుడు మరచిపోక నీవు
మూకుడుతోటి యెర్రనీళ్ళుగనుక, యెదురుగుండా పట్టుకనిలువవే
మేమురాగానే తియ్యమన్నడేమి, నీ పొంగంతా అనుగుతాదాహరా

నేను శుభముఅంటా అవురయెక్కపోతే, నీవుమంగళార్తులేస్తావున్నావ
రోకటిబండా తీసుకున్నడేమి, తిప్పించి మళ్ళించి కొట్టినాడు
అంభోయని అడలసాగేనేమి, యింతనుభవము నీకవుతుందిపోమ్మా
అవుదాకాడికి వస్తూవున్నడేమి, తందాన రాజనందనాన.

వ. ఆపట్నముగో కాపులు కరణాలు వెంబడిగా వస్తువున్నారు.
యేమో తిప్పరాజుగారూ మూడుసంవత్సరములనుంచి పంటలులేవు ఈ
సంవత్సరము మీరు ప్రభుత్వానికివస్తేరి మమ్ముల నెట్లాకనిపెడుతారో
అని చెప్పిరి ఆమాటలువిని తిప్పరాజు,
ఇప్పుడుమాటలుకావుపోండ్లోయి, అవుదాకాడికి వచ్చెనుతిప్పడుగా
బాగాబాగా మేళాలంటాడూ, మీరు బాగుగా వాయింతుమంటాడు
మీకుకుచేలమాన్యం ఇప్పిస్తనంటాడు, బాగాబాగా బోగమోళనేమి
మీరులేస్తా ఆకుమంటడేమి, తందాన రాజనందనాన.

వ. అవుదామీద కూర్చొని యెవండాచాకలవాడు దివిటీ వేమి
రా దివిటిబాగా వెయ్యమంటడేమి, నాలుగువీధులు పూరేకేవరకు
మూడుకట్టల ఆకులునవిలాడు, సవాళేరు వక్కలునవిలేకు

వ. అప్పుడు పులిరాజుగారు దాడులపిలిపించి, యెవరేచాదులు
పెండ్లికొమారుడు యూరేగి వస్తువున్నాడు శీఘ్రముగా నాకుమార్తెను
చెయ్యండేయనగానే దాదులు చక్కానచ్చి,
అమ్మావివే సుభద్రదాదేవి, యంధవారికడుపున పుట్టితివి
నీవు దొడ్డరాజు కూతురుఅమ్మయ్యా, నీకుబమ్మయేమి వ్రాసెనమ్మా
చాకీబుట్టగా చంకకొచ్చేను, ఇట్లనిచెప్పగ సుభద్రదాదేవి
అదేనుమ్మా దానులారమీరు, చాకలితిప్పకు పెనిమిటితిల్లి
నాలుగ్గిరులు, పూరేగొచ్చినాడు, నిన్ను పెండ్లికుమార్తెను చెయ్యవస్తేమి
ఆమాటలువిని సుభద్రదాదేవి, అప్పుడు దాదుల చంపలువేస్తాను
గోడుగోడుమంటు వచ్చినదాదులు, వచ్చిరాజుకు చెప్పినారయ్య

వ. ఈప్రకారము దాదులువచ్చిచెప్పగానే కొమార్తెకెవ్వరు సమా
ధానముజేయలేరని రాజే పరమాణమై కుమార్తెనగరుకువచ్చినాడుఈరా
జురావడంకుమార్తెసుభద్రదాదేవితండ్రినిజూచికలమును, కాగితంతీసుకొని
ఘూడుమాటలువ్రాసివేసింది అదేనుచి వ్రాసిందంటువిన్నా వాపులిరాజు
ని అల్లుసుప్తానిచిచికిరరాజుకొమారుడు పేదరాలిపెద్దమ్మఇంటికాకున్నా

దుచ్చినపులిని చంపినవాడు చాకలితిప్పడు ఈ మాటలు వాసితయారు గానున్నది తండ్రిగారు చక్కావచ్చిసుభద్రాదేవిఅంతఃపురానికే తెంచి అమ్మాయేమే సుభద్రాదేవి, దాదులయెందుకు చంపవేసినావు చాకలివాడని సందేహపడ్డావా, నీకుయేమి తక్కువజేస్తాను నారాజ్యమునీకు యిస్తాను, అర్థమంత నీ పరమేశ్వరాను పెండ్లి జేయకుంచె హత్యనుపొందుదువు, ఆశివమాట తప్పరాదుతల్లి శీఘ్రముగాను లేవమన్నదేమి, కాగితముప్పుడు చేతికిచ్చినాది రాజగట్టిగా చదువుకున్నదేమి, తందాన రాజవందనాన.

వ, ఆ కాగితం చదువుకొని యెవరోయిబుట్టోనులు మీరాసాహేబు, పేకుచూసేను. రామరామ ముగ్గురు ముసలాచే పన్నెండుమంది చక్కావచ్చినారేమింకిమహాప్రభోఅంజా, ఆ చాకలితిప్పణ్ణి ఇక నా కన్నులతో చూచేదిలేదు అంబారికాడనుంచి కోటకాడికి తీసుకవచ్చేటప్పటికి పన్నెండుకడవలర క్తము చాకలివాడు కక్కవలెనన్నాడుగనుక పన్నెండుమంది చక్కావెళ్ళిరారు.

ఎవరయ్యవో తిప్పరాజుగారు, అవుదా దిగు తిప్పరాజుగారు ఎవరోయిమీరు అవువాదిగేరా, రేవుప్రాప్తనమీకు బలరత్నాప్తంబాడు బాగాబాగా యేళాలంటాడు, చదువునిముమ్మారు చెప్పినవకులు అక్కడికైన దిగకపోయినాడు, యేరుగనప్పుడు పండబెట్టినారు తుపాకిమడమలు తిరగవేసినాడు, రక్కలపడుమా మూడుపోట్లుపొడిచి పొడిచినపొడువున చాకలివానికి, తమలువాకులుకక్కను తిప్పడుగా వన్ను యెందుకు కొడతారుతండ్రి, మీబట్టలు బాగానగరుచేస్తాను యీ పెండ్లివద్దురానాయన నాకైనా, పెండ్లిగా పెన్నబోకులనేను ఇంతకన్న యెరుగకపోయిని, తందాన రాజవందనాన,

వ. అప్పుడు తిప్పన్ని రాజగారివగులున్న బట్టలున్న విడిపించి కోటలోని రవాణాచేసినారు తర్వాత కంసలబిడ్డని పిలిపించి నాగటి క్రులు గుంటకలవలుగులు తెప్పించి పెద్దమానుచెట్టుకాడ ముల్లిగొలిమి బెట్టించి, యెరగ కాగతీయించుచున్నారు తొమ్మిదిమోపుల చింతబరి కెలు తయారుగానుంచి, వారు తిప్పన్ని చెట్టుకాడికి తీసుకెళ్ళినారు చింతబరికెలు చూచెనుతిప్పడుగ, యివిఅన్నియు యెందుకంటడయ్య

వ. తిప్పరాజుగారు నీ పెండ్లికి దొంగదోడుపోతువన్నీ కొట్టించే

అంతట తెల్లవారెనుపిమ్మట రాజుగారు బ్రాహ్మణులపిలిపించి చిన్నవాని కిన్ని పేరుబలాలుచూచి లగ్నముహూర్తముచేయించమంటారని అడుగ గా నీవు పెద్దపులిం చంపినావుగనుక నీకునాకుమార్తెనిచ్చి పెండ్లిచేసెననవ పులినిచంపినమాటనిజమనితనదట్టిలోనున్నపులిగొట్టుచదురపయించి, మీ రునన్ను పెండ్లిజేసుకొమ్మనుచున్నారీపుడుమాతల్లిగారగు శ్రీబాలనాగమ్మ నాగళ్ళపూడిగట్టున ఘోరవానిచెరలోయున్నది వాన్నిబంధించడానికిపో తున్నానుఇప్పుట్లానేను పెండ్లియాడేవీసరికాదు గనుక మంలవచ్చేటప్పుడు పెండ్లుతులాన నెచటివినిపులిరాజుసరేమనిబహుసంతోషపడిఇతనుముం దుమనలెట్లుడేకాపోతాడని చంద్రహారాలుపువ్వులహారాలు చిన్నవాని కిజేయించెను. ఓచిన్నవాడా నీవునాగళ్ళపూడిగట్టున కట్టితావుగదా, నాతా పునగిరువై వందలసిబ్బందివుంది ఇచ్చెదనునీ వెంటతీసుకళ్ళవలసినదిగారా చకుమార్డు నాకెవ్వరున్నవద్దునేనువక్కనే వెళ్ళుతాననగానే, మారోట లోనాగంబొట్లనే బ్రాహ్మణుడున్నాడతని వెంటబియ్యచ్చెదను నీకుసహాయముగా తీసుక వెళ్ళుమనగా రాజకుమారుడాలాగేపంపించండి సహవా సముగా తీసుకొని వెళ్ళుతాననగా, నాగంబొట్లనే బ్రాహ్మణుని పిలిపించి, అయ్యా ఈరాజకుమారుని వెంటబియ్యమనమిది అంతనిద్దరున్నబయలు దేరి పులిరాజుపట్నానికి గంగవాదిపట్నానికిన్ని వెన్నెండమడమారము వారిద్దరును లేదిరక్కడను, రెండుబాములు తియ్యకనడచీరి [న్నది నడచినయలుపుచేసి కుమారుడు, దాహమైంగొన్నాడు అపుడు పినవయ్యతో బ్రాహ్మణుడనీవు, నాకు చెడుదాహమాతుంది నీవు నీళ్ళున్నతావుజాపుమనగా, తప్పదోవనుపట్టుక బ్రాహ్మణుడు మంచినీళ్ళ బావికాడికొచ్చి, తంచాన రాజసందనాన.

వ. బావికాడికవచ్చి అయ్యో! నీవురాజపుత్రుడవునేను బ్రాహ్మణునిగ నుక ముందరనన్నునూతిలో దింపించుము నేను దాహంపుచ్చుకొనివచ్చి తడవంతరం నిన్నుదింపుతాననగానే, సరేనని ఇద్దరితలపాగాతీసి బ్రాహ్మ ణునినడుముకుగట్టి నూతులోదింపెనుఅంత బ్రాహ్మణుడు కడుపునిండాదా హంపుచ్చుకొన్నాడు బ్రాహ్మణుడుమరలపైకిచేరెనునీళ్ళయి తెలహులలు కూలమైనదేగాని దాహంపుచ్చుకోవడానికి సాధ్యముగాకయున్నదిఅక్కడగంగలేగుచెట్టు నీళ్ళకడ్డముగా పెరిగిపండున దాహముపుచ్చుకోవోతివా నీమునుగోరులు చెట్టున పడుతా: గనుక అవీరికి గట్టున పట్టండ నెను.

ఈమర్మమెరుగక బాలుడుగనుకాన, మురుగురులుపోగుగట్టునపెట్టును
చంద్రహారాలు గట్టునపెట్టెను, నీమాజామాగట్టునుంచినాడు
తనచంద్రాయధము గట్టునుంచినాడు, రాజునడుముకు పాగాజుట్టెను
రాజును నూతిలోదింపెనమ్మలారా, కడుపునిండా దాహంపుచ్చుకొనెను
మరలగట్టుకు చేరుతున్నాడు, చేరినగానికీ చేరుకున్నడేమి
పాపిష్టియా బ్రాహ్మణుడై తేను, గట్టునయున్న కత్తిదీసినాడు
పాగానడుముకుకోసెను బ్రాహ్మణుడు, కోయగరాజు బావిలోపడ్డాడు
మునుగుచుతేలునుగాజునున్నాడు, తనము తవతల్లిని తలచుకుంటడేమి
అయ్యోతల్లి లక్ష్మీదేవమ్మ, మాతల్లిని యెందుకుకన్నావె
మాతల్లినిన్ను యెందుకుకన్నాది, నాకుయెన్ని శ్రమలునచ్చెనమ్మ
ముతవతల్లి సాయమాయెనమ్మ, నూతికడుము చెట్టుపెరిగినాది
మోకాటిగోతు నీళ్ళాయెనయ్య, ముతవతల్లి గొడుగుపట్టినాది
అనూతిలోపల యేమోయన్నాది, రెండువందల తేళ్ళువున్నవిగ
నాలువందల మంద్రగబ్బలు, రెండువందల నీగుత్రాచులేమి
చిన్నవాణ్ని చుట్టుకున్నవయ్య, జీవరాసులకు వాక్కులేవాయె
అట్లనేదురోజలానూతిలోవున్నాడు, నాగంబొట్లను బ్రాహ్మణుడై తేను
అబట్టలునగలు తీసుకున్నడయ్య, చంద్రాయధము తీసుకున్నడయ్య
గంగవాదిపట్న మొచ్చినాడు, భోగంరంగసాని యింటిగొచ్చినాడు
అరంగసానికి నగలిచ్చినాడు, మనరంగసాని బ్రాహ్మణి కేమియిచ్చినాది
సవాయిరోగముదయచేసినాది, అక్కడ బ్రాహ్మణుడుకులబద్ధడయ్య
అంతికంతకు బ్రాహ్మణుడుగనుకాన, కూర్చుండిగా లేననేలేదు
దేహమంత చెడ్డది బ్రాహ్మనికి, యెవ్వరింటికి చేరినవ్వలేమి
గోపాలస్వామి దేవళముకాడ, రథమువద్దనే చేరెను బ్రాహ్మణుడు
అగంగవాదిపట్నపు రాజులారుగురు, అడవివేటకుబయలుదేరినారు
యేమజాములు వెళ్ళినమ్మలారా, వేటకుక్కలే దాహముగొన్నావి
వీటినిరాతిపూట నడువనియ్యనియ్య అప్పుడుగల సేవకులబిలచి
వేటకుక్కలే చచ్చిపోతేమి, మృరివృక్షపు బావియందిగడ
బావికాడికి మీరుపోండి, మీరేటకుక్కలకు నీళ్ళుపావయ్యి

మహాపభో తాభ్యులేవయ్య, పాగాలోతీసి తోడిపాయ్యమనకు
చెంబుకులప్పుడు పాగాగట్టిరి, ముగ్గురుకాసాలు పెళ్ళిరిబావికి
నూతిలోను చేదవేసినారు, చేదగట్టిగ పట్టుచుబాలుడు
సిరు ఎంతలాగినా రాకవున్నదయ్య, బాలునిదుఃఖము వినువిస్తున్నది

వ. ఇంకావిస్తారముగాలాగితే పాగ తెగిపోతుందని అక్కడ కొంద
రుండి ఇద్దరుమాత్రమురాజుదగ్గరకువచ్చె మహాపభోఆరూఢిలోయెవరో
వున్నట్టున్నది, దుఃఖమువినువిస్తున్నది. వేసినచేదరాకుండావున్నది. మరి
కాస్తవిస్తారముగాలాగితే పాగ తెగిపోతుందనిచెప్పగా, ఎవరైనగానిమన
కేమిపుణ్యమువస్తాదితప్పజారిమరిసిబడ్డాడుకాబోలువానినిపరమనను మ
హాపభోతాభ్యులేవు ఎన్నచేసీదిఇంతకన్నసత్కార్యమింకావున్నదాయ
నివారితలపాగాలుతీసికాసాలచేతికిచ్చిరి, అనినాబండ్లుతీయకవిచ్చి మల్లితీ
గలుతెచ్చి పుట్టిగట్టి బావిలోకిదింపగా ఆపుట్టిలోపలికి పొరగిల్లినారు
అంతలోబాలుడుగట్టుకేరుకున్నరయ్య,వల్లుగాకయు ముక్కుబోయినాకు
బాలుని దేహమందునగనుకాను, గిల్లివాను రక్తములేదయ్య
యెంతచక్కని బాలుడంటనేను, ఆసులస్సియు మంటలువేసిగా
బాలుడుమిక్కిలి పోగుకుచున్నాడు, కాళ్ళతెగులే ముగ్గుడకప్పులేమి
బాలునియెంటను కరచుకున్నవి, మొలలోపున్న బాగుచూసారి
బాకుమొసలా వడలిందినారు, పుట్టిలోనేవుందినారు బాలుణ్ణి
గంగవాడిపట్న మొచ్చినారు, చిన్నవానికి దారకలజేసిగా
అంతకంతకు తెప్పరిల్లినాడు, మానమునోజులు అయెనమ్మలారా
బాలుడుబాగా తేటగవున్నాడు -రుగ్గరిరాజులు బాలునిజూచిరి
ఏపూరయ్యా చిన్నవాడమీది, నీతలిదండ్రులపేరేచున్నారు
యిట్లానీవు యెందుకోచ్చినావు. విసంకర్యా రాజుగారుమీకు
పానుగంటిలో కాపురమునేను, మారెడ్డిగారు కార్యవర్తిరాజు
మారెడ్డిగారు బాలనాగమ్మ నేను యేడుదినాలు పురిష్కొప్పుడంగ
నాగభృపూడిగట్టుయేలేవాడు, మాయలభక్తు చెరులుదచ్చినాడు
మారెడ్డిగారు యేడుగూరుగనుక, వాసిమీదికె యుద్దాని కళ్ళిరి
మారెడ్డిగారునందరి హతముచేసినాడు, మారెడ్డిలిక్కడనుపోతున్నాను
అబావిలో నీవు యెందుకుపడ్డావు, అడవిచూచుచు వస్తుండగాను
సుడిగాలాచ్చి బావిలోపడ్డాను, తిందాన రాజవందాన.

వ. ఈ ప్రకారం రాచకొమారుడు చెప్పగా, అయితే నాకొమార్తె చిచ్చి పెండిచేసెదను పెండ్లాడిపోవచ్చెననగా సరేమార్తెల్లిచెరబోయండ డం నేనిక్కడ పెండ్లాడం బాగానేయున్నది, రేపుమరలవచ్చేటప్పుడు పెండ్లాడుతానయ్యా అనికానాదినములు గడచిపోయెను శ్రీఘముగా శైలి వ్వండి నేపోయివచ్చెదననగా, ఓబాలవద్దిరాజా! మాపట్నములోకివచ్చి నీవు నెలదినములయినది మేము గోపాలస్వామికి కొత్తగా దేవాలయము కట్టించినాము నీవొకరోజైన స్వామివారినిజూడకపోతివి ఈపూటమనము కోవెలలోనికి వెళ్ళివచ్చెదము మనము మరలవచ్చేటప్పటికి అన్నమైవుంటుంది భోంచేసిచక్కాపోదువుయనగా, మంచిదని రాజులారుగురున్ను ఈచిన్నవాడున్ను స్వామివారి దేవాలయమునకు వస్తువున్నారు ఆకోవెల దగ్గరగదము కాడనేవున్నాడు బ్రాహ్మడు దండమయ్యానాగంబొట్టయ్యా వెలవెలబాయెను బ్రాహ్మనునికైనను గుప్పటంపువలెకూలెను బ్రాహ్మడు నెంబడియున్నా రాజులుగనుకాను, యేమయ్యానీవు బాలవద్దిరాజా అనిర్భాగ్యునికి దండముపెడుతావు, వానికులమేమని యెంచినారుమీరు అయ్యో ఎరాన బ్రాహ్మడయ్యెతిడు, బ్రాహ్మన్నియెల్లనీవునరుగుదువు

వ. ఈ ప్రకారం యారాజులడుగ బాలవద్దిరాజు అయ్యా! ఇక బ్రాహ్మడుచేసినపనులుచెప్పితే ఈ బ్రాహ్మన్ని అన్యాయముగా చంపిపోతారని అపకారికిప్రకారమే జేయవలయునని విసంధి రాజుగారు ఈ బ్రాహ్మడిదిమాపానుగంటిపట్నమేకాపురమిలేదు నాన్నేహితుడనిన, అయితే ఇక్కడికెందుకొచ్చినాడు బ్రాహ్మనుడనగా, నేనునాగభృపూడిగట్టుకునే నుప్రయాణమాతుండగా, బ్రాహ్మనుడా నీవుముందుపోయి పకీరువాని దగ్గరయేమాత్రమసిబ్బందున్నవో తెలుసుక రావయ్యా యనిపంపితివ నెను అయితే ఇట్లా కాయలాగాయుంటే యెట్లుపంపించినావయ్య యనిరి. అతని పంపునప్పుడు బాగాయుండెను. మనుష్యులకు క్షమానికీవచ్చేదెవరికి తెలుస్తున్నది. ఈనడుమనే ఇరినికిలాటికోగముఘట్టిననిచెప్పెను తర్వాత వారందరున్ను దేనభిమునకుపోయి సామివారినిజూచి తిరిగిబాలుడా బ్రాహ్మనుని వెంటిమిచుకొని తనబసలోకివచ్చెను ఆదేశప్రయాణము చాలించుకొని పడునైదుదినములిక్కడినేయుండి తగినబౌద్ధములు జేయించి బ్రాహ్మనునికిప్పించెదరను దేహముకుదుర్చుకొని వంటికిబలము వచ్చుచాకాయంట చాలదినములు గడచిపోతవని ఓ గంగాపట్నపురాజు

ఈ బాహ్యమునుబహుకప్తపడ్డాడు వీడుకోరినవరకు ఖద్దుకిప్పించిచక్కగా పోషించండి తర్వాత ఖర్చయినది మొత్తంలెక్క వ్రాయించితే నేనుమ రలవచ్చిఆకర్చుమొత్తం ఇచ్చెదనని వారికి బాహ్యనున్నగించినదన్న ముతీసుకొనెను. అంతట గంగాపట్నమురాజు ఆదిననిచా? చంద్రదా హారాలు పూలపతాకాలు చేయించివేసెను తర్వాత ఆ

తెల్లవారుజామున లేచెనుబాలుడు, పొద్దోకను తియ్యకనిచేను చిలుకవాదియూపట్న మొస్తాడు, పట్నమురెండుకోసులున్నదయ్యా అక్కడికిప్రొద్దుగూకినాది అడవిలోబడి యెటుపోడునయ్య లేనియన్నమూ తిక లేదెమి యెక్కడనెను దాచుకొందుననుచు

వ. ఇక్కడ తలదాచుకోడానికి ఆధారములేకపోయెనని విచారిస్తూ ఇవతలవతల వెడకిచూచేవరకు అక్కడొకపాడు దేవళయగుపవని ఇంతే చాలును తలదాచుకోవడానికి ఆధారమున్నదని యా దేవళములో పండుకొనియుండి ఆకలిచే నిద్రపట్టక మేలుకొనియుండెను,

వ. అట్లుండ యక్కడికిజామువేళగో నాలుగువరాసులువచ్చినవారి కవముపున పెద్దపులి, నకవముపున ఎలుగుబంటు, నకవముపున కొండ నక్క, నకవముపున నాగుపాములున్న గుడికిబ్రట నాలుగుచక్కల నాలుగున్నగూర్పుంగీఆలోచనచేస్తున్నవికక్కమేమన్నదంటుఉపులి బావా ఈవేళనీకేమిభోజనమనియడిగెను. నేనడవికిపోయి చిన్నపెయ్యగొడును కడుపునిండాతింటిననిచెప్పెను. తర్వాత ఓయెలుగుబంటు బావా! నీకేమి భోజనమనెను, నేనుకోటపుట్టలుగొర్రెచీమలు భక్షించినాననెను, ఓనాగు పామా! నీకేమిభోజనమని యడిగెను. నాకుపెద్దచేపలు చెరువులో పెప్ప గాదొరికినవియనిచెప్పెను. పిమ్మటపెద్దపులి యడుగుచున్నది ఓచక్క బావా! ఈవేళనీకేమిభోజనమనెను. ఉపులిరాజా! నేనేమి చెప్పుచును. వనమల్లమ్మ చెరువులకుపోయి చిన్నచిన్న కర్కాటకాలు, యెక్కడకా యలు చాలతిన్నాను. ఇదిగాక ఉపులిరాజా

విన్నావా వోపులిరాజానీవు, రేపునాకు మంచిభోజనమూ

యెక్కడయేమి నక్క బావనీకూ, చిలుకవాదియూ పట్నమందుననూ

రాజకూరునికి రాచపుండుపుట్టి, ఆరునెలలాయెను రాచపుండుపుట్టి

అనేకవయస్కులు వచ్చిచూచినాను, యెవరివల్లా నయముకావలెనని

నేను రోజురోజు పూరుదగ్గరికుపోయి, రెండుకేళులు

రేపు పొద్దున ఆమె అపుడుంది, కడుపునిండా నేనేతింటానూ

వ. ఈ పకారముగా నక్కచెప్పినదివి దీనినోట్లో మట్టిగొట్టకలెనని యెంచి, అయి తెటనక్కబావా! బౌషధములేదాయని అడిగెను. ఏవులి గాబా! దానికి బౌషధమున్నది ఒరులుకానరు ఆ దెక్కడనున్నది చెప్ప మనెను, యెక్కడనోవున్నదా ఆ బౌషధము మనమున్న దేవళముమీద నే తెల్లారలు నల్లనిపువ్వులు యేడాకుల వృక్షమున్నది అందులో ఏడా కులుకోసుకొని ఆమ్రానిక్రిందనే సంజీవిపుడకలమున్నది అదితీసుకొని చప్ప: నీళ్ళతో గాచరణముకడిగింది ఏడాకులరసమును సదిమింది ఆకుమీ ద ఆకువేసికట్టి మూడవరోజున దాన్ని విప్పిమూచి నే గాచరణమెక్కడ బుట్టిందని రాజులంత వెతకులాడుదురని చెప్పెను.

ఇన్నిమాటలు బాలుకువిన్నాడూ, అంతలోపల తెల్లవారినాది యెక్కడోనాలక్కడ పోయింది, దేవళంపైకి యెక్కెనుబాలుడూ యేడుఆకులా చెట్లవున్నాది, యేడుఆకులు కోసుకున్నడయ్యా సంజీవిపుడకా దీసుకున్నదేమి. అవి ధట్లొగట్టిగ వ్రుంచుకున్నడయ్యా కరకర పొద్దు పొడిచేసాకైన, చిలుకనాదియా పట్టు మొచ్చినాను పేదరాలి పెద్దమ్మయింటికేమి, వచ్చినానుగా బాలవద్దెగాబా విసవమ్మనో పేదగాలనీకూ, వరహాయిస్సా అన్నింటితావా యీనేళమాకు వంటతీరయ్యా, అదియేమమ్మా పెద్దమ్మనీకు వరహాకన్న యెక్కువపనియేమే, నీవుపూటకూళ్ళ పెద్దమ్మయింటికి నీవీమూలముగా బ్రతికేదానవూ, తిందాన రాజనందనాన.

వ. నాయనావినుము ఈమూలముగా బ్రతికేదాన్నే. కానిప్పుడు మాపట్టుమురాజుకుమా కైకు రాచరణముబుట్టింది. అది ఆకునెలనుండి అట్టింగ కేయున్నది. రాత్రిరెండుజాములనుండికండ్లమాపై నానోమాట బుట్ట కూడా లేదు. నేలదంపివారు అంతాబసలు చింతగయున్నారు గనుకఆస నుస్తానంసమ్మియున్నదాన్ని నేనుఆపదలప్పుడులేనిదియావల ఎందుకుగ నుకనేనక్కడికి వెళ్ళుతున్నాను అందుచేతనాకుదీరదు ఇంకా యెవరింటిక న్నా వెళ్ళవయ్యాఅవగా ఓపెద్దమ్మానాకురాత్రి ములేదు ఆరాచరణ మునే నుకుదిరించెదను. కానినాకు ఈపూటన్నముపెట్టుమనెను. నాయ నానీచేతోతుందా! వెనుకబసలుమందికికుడిర్చివచ్చినాననగాతానయాపటి ప్రాన్యకునాకునను అన్నమూచిన్న వానికివర్ణించెను రాజకుమారుడుభో

డువుట్టింది. నొకచిన్నవాడుసానుగంటిపట్నంపడేండ్లవాడు ఆచిన్నవాడు
ఆరాచవుండుకు కట్టుకట్టెను. అదిమూడురోజులకే పుండుమాసింది ఆ
యనపేరు బాలరాజు అతనికి మాసూర్యవద్దిరాజులనకుమార్తెనిచ్చి పెం
డ్లిచేసెదననెను అతడిప్పుడు వివాహముక్కురలేదనెను ఆయనతల్లివాగళ్ళ
పూడిగట్టునచెరయున్నదట. గనుక తెల్లవారుజామున భోంచేసి వెళ్ళుతా
డని పేదరాలపెద్దమ్మ చెప్పగా, విని బ్రాహ్మణుడై తే తెల్లవారి వెళ్ళు
తాడా అమ్మా! అతనికిమైన మీరాజుగారు బహుమానమిచ్చినారా
యనిన నగలకేమికోదన నాలుగువందల వరహాలు తెలిపుచేసి సొమ్ము
లిచ్చినారనెను. అంతట కపటాత్ముడగు బ్రాహ్మణుడు
ఎంతచల్లనికలుగువంటినమ్మ నాకు తెల్లవారుజామున అన్ని మొందుతావ
సావాసముగా వెళ్ళుతాముమేము, మంచిదనియూ బాగున్నదయ్య
ఇప్పుడునేను బజారుకుపోలేను, చాలఅలసిగా పడుకున్నదయ్య
తెల్లవారుజామునలేచెను, బ్రాహ్మణుడు లేవమ్మానో పేదరాలనీవు
తెల్లగామరి తెల్లవారవచ్చె, వంటప్రయత్నము చేయవమ్మనీవు
మాయింట్లోనువియ్యములేవయ్య, వియ్యము తెస్తేపొయ్యిమీద పెడతాను
బజారుకెళ్ళి తీసుకరావయ్య, ఇట్లనగానే బ్రాహ్మణుడై తేను

వ. దక్షిణపువ్విధిలో కొనుటియింటికివచ్చి యెవరోయికోమరితలువు
తియ్యమనగాఎవరియ్యనీవునేనుబ్రాహ్మణుని వియ్యంకావలసియున్నదిఎం
తమ్మారముకావలెను వకశేరువియ్యంకావలెను, మహాదొడ్డిలావులేరము
వచ్చెను. కొలిచేటందుకుశేరునుఅర్థనీరు ఎక్కడవున్నదోచీకటిలో అగు
పడవుగనుక తెల్లవారివరకాతెగ్గననెను. అంత బ్రాహ్మణుడు తెల్లవారి
వరకుకూర్చునివుండిపోశెట్టి నాకువియ్యమిమ్మా వెళ్ళుతాననెను. బోగిచె
య్యమన్నాడు, ఇప్పుడుహజరులోనావద్దడబ్బులేకు. ఇకజాముప్రాద్దక్షి
నలేరువాలెయిస్తాను. గనుక ఈబుడ్డిచెంబునీదావునడబ్బుయిచ్చువరకు పె
ట్టుకొనినాకుభర్తమివ్వమనెను. బోగికానియ్యిఅలాగేయిస్తాను ఇట్లా
నుకుంటూవుండగా రెండుఘడియలపొడతెక్కినను. అక్కడఆవేళ తెల్లవారి
జామున బాలవద్దిరాజు భోంచేసుకొని,
ముస్తాబయ్య బయలుదేరినాడు, రాజులందరు సాగనంపినారు
రాజవీధిగా వస్తువుండాడు, వియ్యంపచ్చు తీసుక బ్రాహ్మణుడు
సంధువీధిగా అడ్డుమువచ్చెను, బ్రాహ్మణునిగా చూచెనుబాలుడు

నాగంబొట్టునలెనున్నాడు, దండమయ్యవో నాగంబొట్లయ్య
ఈడకుమీరు యెందుకొచ్చినారు, అక్కడనిన్ను వప్పగించుతేను
అక్కడయేమి పనికివచ్చితివి, తందాన రాజనందనావ॥

వ. అంతలో బ్రాహ్మణుడు యెల్లిగా అంటాడుమహా పభో! ఇప్పుడే
వచ్చినానురావడంలోనుమీకచ్చేరికివచ్చినీదర్శనందారి కేటప్పటికి జామ
వుతుందినీ చేతశలవువుచ్చుకొనివచ్చేవరకు వకజామాశుంది నేనుబియ్యం
పప్పు తెచ్చుకునేసరికి నాలుగుగడియతాతుంది. వకరిని వండిపెట్టమని
బతిమాలేవరికు నాలుగుగడియలుఅవుతుంది నేనుభోంచేసేవరకు ప్రొద్దు
గూకుతుంది అని బియ్యముపప్పు తెచ్చుకుంటూవున్నాను, పెందలాడె
భోంచేసి నీకచ్చేరికివస్తినా మాపటికి అన్నమువుండినా సరేలేకపోయిన
సరే అని తీవ్రముగా వస్తువున్నాననెను.

వ. ఈమాటలువిని బాలరాజుఅన్నిసరేగాని నీవువచ్చినపని చెప్పమ
నెను ఇక్కడసూక్ష్మవర్దిరాజు కొమార్తెకు రాచవుండు నీవల్లకుదిరినదని
యావర్తమానము పులిరాజువిన్నాడు. పిదపపులిరాజుపట్టములో ఆయన
మేనమామకుమార్తెకుయిటువలెనే రాచుండుపుట్టినదంట అవర్తమాన
మువంటేనే గంగాపట్టపురాజుకు ఖబురుపంపినారు వీరేమన్నా రంటే
ఆయనతల్లినితీసుకురావడమునకు పోతూయున్నాడుమేమిరమ్మనుమనిన
కలురుపంపితేవస్తాడనీకు ఆయనకుసహనానముగదా ఆబాలరాజుకు ఈ
బ్రాహ్మణునియక్రిందిసి నేనేమిరావడమేమి నాగళ్లపూడిగట్టుకుపోతూ
తిరిగివస్తానా ఆరాచవుండుకు బోషధముచెప్పెనను నీవుతీసుకవెళ్లెదవా
అనగా మంచిదిచెప్పుము తీసుకవెళ్ళెనను. ఇద్దెవసేలే యెక్కడనైనా
బాగుచేయించితే నూటపదహార్లుదొరుకుతుందని చెప్పమనిఅడిగెను. అ
దుగోదిలకవాదిపట్టము ఆవలరెండుకోసులలోగా అడవిలోపాడుదేవళ
మున్నది నీవుభోంచేసి ప్రొద్దుగూకేవరకు అక్కడికివెళ్ళి ఆదేవళములో
కూర్చొని తిలుపుబాగాతీసివుంచుము జాముగాతిపోయినతర్వాత దేవ
ళానికి నాలుగురెట్లదీపరాసులు ఆలోచనచేయుచుండును అట్టిసమయము
లోనీవువోపులిబావారాచవుండుకుమందువమని అడుగుముఅదిచెప్పనని
చెప్పిబాలుడూ సోగివెళ్ళినాడు, బ్రాహ్మణుడప్పుడు భోంచేసినాడు
ప్రొద్దుగూకెవోసమయానికైతేను, దేవళానికివచ్చి కూర్చొనెను
తిలుపుతీయను భయముచేరినేమి, రెక్కెలుపులు దగ్గరతోస్తాను

గెడగట్టిగావేసెను బ్రాహ్మణుడు నాలుగుజవాల్లాచ్చును అక్కడికి.

వ. అన్నియు ఒక్కటొక్కటిగాచేరి వొక్కటొక్కటి వాటి వాటి ఆహారసమాచారములు మాట్లాడుకొనుచున్నవి.

పులిబావా నీకు యేమిభోజనము, అడివిననాకాహారము దొరికింది నక్కబావా నీకేమిభోజనము, కర్కాటకాలు భయపడనాను విన్నావోపులిబావానీవు, యిక్కడవో మునిషికంపుగొట్టు పెరిరాడవు నక్కబావనీవు అడవిలో యెక్కడ సరుడువచ్చె నీకు పెద్దపులులంటే అదిగాదన్నాది, అట్లాగాదు పులిబావానీవు నీవు గట్టిగా వాకిట్లోవుండు, లోపలికిపోయి చొరపెట్టివస్తాను వాకిటలోకివచ్చునునక్కేమి, ముట్టితోటి తలుపుతోసినది తలుపుగట్టిగా గెడపెట్టునున్నాది, నక్కజిత్తులువిన్నారామీరు తలుపుతొరలో దానితోకపెట్టి, తోకవంకరమునగడలేసినాది పెనక పెనక జరిపెనమ్మలారా, నకతట్టుగాడి తొలగదోసినాది రెండురెక్కలు బాల్లాయెను, నాగంబొట్లు కూర్చునియున్నాడు నాకు మంచిఆహారముదొరికింది, నాగంబొట్లు తిత్తిదీసినాది అంతటపులి మింగివేసినాది, నాగంబొట్లు తింటావదిలింది అక్కడనుంచి బాలుకుగనుకాను, ఆబైలుచేరడం ఎక్కడకొచ్చారు నయనవాదిపట్టు మొచ్చినాడు అక్కడబాలుకు భోంచేసుకొని నాగశృప్రాడిగట్టుకువస్తుంటే మసీదులన్ని అగుపడుతున్నవి.

వ. దానిచూచి ఆమసీదులోనేగదా, మారల్లివున్నది ఆగోడచుట్టు కదా మాతండులందరు హఠమైపోయిరి అని అనుకుంటూవస్తువుండగా పొలిమేరమీద ఘోరవానికత్తి కావలివుంది యెవడైనా పగవాడు నా కోటమీదికివస్తే మింగమనిదానికిసెలవిచ్చియున్నాడు ఈబాలుకు రావడంచూచి ఆహాహా ఎన్నడు ఈలాంటిచిన్నవాడు నాకుఅగుపడలేదునే నీవేషముతోపోతే నన్నుచూచి దిగులుపడిచస్తాడు చచ్చినవానిలింటే రుచితక్కువయనిమారువేషమువేసుకొనిపోయి ప్రాణముతోయున్నవాణ్ణి కరకరనమిలిమింగితే నాబుద్ధితిరుగుతుంది అని బాలింతవేషమువేసి కీలు గగంటుకిఖవేసేపడికట్టుకట్టుకొని తాంబూలమువేసుకుంటుముసిముసినగ పులు సవ్యకుంటా చిన్నవానికీదురుగుండాఘల్లుఘల్లుచుని చక్కావస్తువున్నాది అంతటబాలుకుచూచి ఎవరునీవని అడిగెను అమ్మమేమడంపతి

యుక్తముగా ఈమార్గముపట్టుగవస్తుండగా ఈఅడవిలోనే ఈచెట్టుకింద
 నీళ్ళాడినాను. మొగచిన్నవాడు కలిగినాడు ఆచిన్నవానికి పుగ్గుసమేతం
 మాదగ్గర దారుడ్యంలేదు నిన్ననొక మహారాజు నాలుగుడబ్బలుఇస్తే
 వప్పటికార్యముజరిగింది ఈవేళయేమిఅగుపడలేదు మీరెవరోగొప్పవా
 రువస్తువుండగా ఏమన్నాఅడుగుదామని వస్తున్నానండిఅనగానే బాలుడు
 పొలిమేరశక్తి రావమ్మానీవు, యీవరదాకా ఆవేషమేమి
 ఇప్పుడునీకు ఈవేషమేమి, మిలలోవున్నా బాకుమాసినాడు
 శక్తిగడగడతానువణికినాది, వినవయ్యవో బాలుడానీవూ
 నిన్నుమింగనునేనువచ్చినాను, నిన్నుచూడగాదిగులుపుట్టెనునాకు
 నీమీదనాకుమోహమున్నదయ్యా, మోహంనీవుతీర్చిపోవలెనుమా
 చిన్నవాడనే ఖర్మరాలనేను, పచ్చికాయను కొరికితేనునీకు
 నీకక్కడమోహముతీగునే, నాతోనీవుకూటమిచేసితివా
 మీరల్లిచిక్కేదోవదెప్పుతాను, చిన్నవాణ్ణిగా ఖర్మరాలనేను
 శక్తిసత్తువ బాలునికిచ్చేను, బాలునితోటి కూటమిచేసేను
 చిన్నవానిమీద మోహముచేతాను, తనచేతిబెత్తము బాలునికిచ్చింది
 వినవేవోనీరాక్షసీనీవు, మాతల్లెల్లా చిక్కుతుందినాకు
 నాగళ్ళపూడి గట్టుకుపోవయ్య, ఫకిరువానికి దండలుకట్టేది
 తంబళ్ళపెద్దని పేరుపెట్టినాడు, దానియింటిపేరు గాండవారేమి
 గాండవెద్దు యింటికి వెళ్ళుమూ, తంబళ్ళవ్వదాహములెమ్మాను
 నాయననీది యేపూరంటుంది, మాదిపడమట రాజ్యమంటచెప్పు
 ఇంటిపేరేమి, తండ్రిపేరేమి, తండ్రిపేరు తంబళ్ళశరబయ్య
 తల్లిపేరు తంబళ్ళనాగమ్మ, మాయింటిపేరు తంబళ్ళవారేమి
 నాపేరుమరి వీరయ్యయమము, ఇట్లుచూరుపేరు పెట్టుకంటేనీవు
 మీరల్లిగాచిక్కుతుందిపోమ్మ, ఫకిరువానికి శత్రుడవునీవు
 నీతల్లినితేగలవునీవు, అక్కడనుంచి బాలుడుగనుకాను
 నాగళ్ళపూడిగట్టుకువచ్చేను, తిండళ్ళవారింటికిదారేది
 అడుగుతాబాలుడు వాకిటికొచ్చేడు, తందాన రాజనందనాన.

వ. ఎవరమ్మా తంబళ్ళమ్మా ఎవరయ్యానీవు, యెవరై తేనేమిదాహాని
 కిప్పించవమ్మా అనగాదాహమిచ్చేను పుచ్చుకొనగా నాయనమీదేపూ
 రోయిమాదిపడమట రాజ్యం మీయింటిపేరేమి మాయింటిపేరు తంబళ్ళ

వారు మీరొడిచేరేమి మీరల్లిచేరేమిసేరేమి మాత్రొడిచేరుతంబళ్ళ
 శరభయ్యతల్లిపేరుతంబళ్ళనాగమ్మ నాపేరు వీరయ్యయనెను
 నాకూతురుకొడుకు మనుమడంటనేమి, చేతులాగయెత్తుకున్నదయ్యా
 చుట్టుచుట్టు అందరాచ్చినారు. యెవడువీడు తంబళ్ళ పెదవయ్య
 నాకూతురుకొడుకుమనుమడవీడమ్మ. యెన్నాళ్ళకువస్తానోతండ్రి
 మీరల్లితండ్రులుబాగాయన్నారా, మాతల్లిచచ్చెనమాతండ్రిచచ్చెను
 ఇట్లనగానే బాలునిచూచి, దుఃఖముతోటియేమన్నదయ్యా

వ. నాకూతురుపేరుతంబళ్ళ బాలనాగమ్మ అల్లునిపేరుశరభయ్య ఇంటి
 పేరుతంబళ్ళవారు దానికివొక్కడేకొడుకువానిపేరువీరయ్యపూర్వమువా
 రుఇక్కడబ్రతుకలేక దక్షిణానికిపోయిరి. గనుక నాకూతురికొడకవు గ
 నుక నాయనా ఎక్కడికిపోతూ వచ్చినావనగా అవ్వాలిల్లితండ్రులుచ
 చ్చినతర్వాతనాకు ఎవ్వరులేరు మాము త్వతల్లినాగళ్ళ పూడిగట్టిన యు
 న్నదనినాకుజ్ఞాపకముండిపూరూరుఅడుగుతునీదగ్గర వుందామనివచ్చినా
 చుఅనెను. నాయనానాకు ఎవ్వరులేరు ఫకీరువాడికిదండలువచ్చుకున్నా
 ను అందువలన నిత్యము ముప్పుందుతోన్నయిస్తాడు వక్కపూటఅర్థ అ
 న్నములింటాను. రెండోపూట పూరికినేయుంటానునమికి వచ్చి పునిమక
 నిపెట్టినేనుయుంగాముయుండుము, నాయనాయనగా మంచిదన్నాడుఆ
 వేళమరునాడు మూడురోజులుగడిచెను తర్వాత నాలుగోరోజున వోతం
 బళ్ళవ్యాసీపుకట్టుదండలు నేనుకట్టిననగా నాయనచేతగాదు. అవ్వ
 ఇన్నాళ్ళదాకామేము బ్రతికిందియెల్ల అక్కడయిగోదండలుకట్టిబ్రతి
 కినాము ఇంకాఅక్కడపనియుండనేయున్నది తల్లిదండ్రాదులు పోబట్టి
 యిక్కడికివచ్చినాననగానే,

నీచేతవయితే కట్టుమన్నాది, పువ్వులన్నియు పోగుపోసింది
 మంచిలాహిరిగానే కట్టుతున్నాడు, ఫకీరువానికి యేమిగట్టినాడు
 మల్లెమొగ్గలా రుమాలుగట్టెను, మల్లెమొగ్గలా నీమానుగవము
 నిలువెడు నిలువెడు దండలుకట్టెను, పువ్వుదారమే యొకటితీసినాడు
 తనలిల్లియూబాలనాగుకేమి, లక్కిరిలిక్కిరి దండకట్టినాడు
 తనచిటికెనవేలి వుంగరముతీసేను, దండగోపల యిమిడించికట్టెను
 రావేరావే తంబళ్ళఅవ్వ, ఈదండలునీవు పట్టుకపోమ్మును
 లక్కిరిదండి బాలనాగుకియ్యె, దండలుపట్టుకపోమ్మును

ఫకీరువానికి దండలిచ్చినాది, దండలువాడు కన్నులారజూచి

వ. అరేతంబళ్ళ పెద్దా! అరేతన్నాళ్ళదాక యెక్కడికిపోయింది ఈదె
య్యదండలు చక్కదనము నేనేమనిచెప్పుదుమరి ఏ హో బాగావున్నవి
అరేతంబళ్ళ పెద్దా యెన్నరుకట్టినారు అయ్యానాకూతురు కొడుకు మన
మడుకట్టినాడు ఎప్పుడొచ్చినాడు. నేటికిమూడు దినములాయనండి వ
చ్చిఅరేతంబళ్ళ పెద్దా ఈవేళకన్న రేపుహెచ్చు, రేపటికన్న యెల్లండి
హెచ్చు చిన్నవాడు శ్రేయస్సుగలచిన్నవాణ్ని, బహుబాగా పెంచావె
నీమి పెట్టిపెంచేదయ్యానీవుముప్పందుయి స్తేనాకువకపూటకే సరిపోతాది
చిన్నవాడు ఇంట్లోవున్నాడని రెండోపూట యింత పెట్టెదానికి గతిలేక
యన్నది. నాకాపురం. అరేతస్తారా అని కొట్టె. నీమొదటివచ్చి
రెండుపుట్లబియ్యం, కందిపప్పు, యేదుం చింతపండు, మూడుమణుగుల
మిరపకాయలు వకసిద్దేనేతిబాట్టుయిప్పించి చిన్నవానికి నెయ్యి కత్తుకత్తు
గాబెట్టిబాగాపెంచ వలె వేళవరకది తీసుకొనిసంతోషముచేత బాలనాగ
మృమేడనకువచ్చి ఆదండలిచ్చిందిఆదండ చూచుకొనినాగమృనరేతంబ
ళ్ళ పెద్దమృ నేనేవేషముగాయన్నానో ఆవేషమునలలగినట్లుగానీవుదండ
లుతెచ్చినావుగానినాకుదండలుఅక్కరలేదు నాదండలెవరుచూచెదరు.
నాభోగ మెవరుచూచెదరు. నాయుద మెవరుచూచెదరని పుచ్చుకొని
విసిరి మనీమకేసికొట్టినది. దండదారం తలుక్కున తెగి యుంగరంకింగ
బడ్డది క్రిందపడిన యాయుంగరం కన్నులచూడగానే,
గుబుగుబుని ప్రవృత్తానమేమి, ప్రవృత్తానమే పొంగెనమ్మలారా
అయ్యోకొడకా బాలవద్దిరాజా, మానాయనజేతి ఉంగరమేమి
యిక్కడి కట్టావచ్చెనమ్మలారా, జాడకన్నులు లేవేఉంగరమా
పూజకేసులులేవేపుగరమా, నీవెట్టవ నీవె నాముద్దులుంగరమే
లేక మానాయనవచ్చెనుగాబోలు, ఉంగరము పంపెను కాబోలు
నీవుయెందు కేవలైచినాతండ్రి, పాపకర్మమూయలఫకీరూ
మీతండ్రిలనూ అందరిజంపేను, తనలోతాను దుఃఖపడ్డవోయి
అప్పుడుంగరము వేలబెట్టుకొని, గుప్పగుప్ప మనకాయన్నది
యీరేతంబళ్ళ పెద్దయింటికొచ్చినేమి, నాయవరావోయినీవురేతంబళ్ళయ్యా
ఫకీరువాడాదండలుమెచ్చెనూ, బియ్యంపప్పు మనకేయిచ్చినాడూ
యికాదండలు బాగాకట్టవయ్యా, యికాయనకే యిస్తువుంటు

ఆవేళకూడా దండలుకట్టెను, యేవిధంబుగా కడుతూవున్నాడు

వ. ఒకఅంతస్తు తెల్లపువ్వులు, ఓకఅంతస్తునల్లపువ్వులు వకఅంతస్తు యొర్రపువ్వులు గుత్తులుకట్టినాడు. నిలివెడుదండలుకట్టి తంబళ్ళవ్వ పట్టుకవేళ్ళుచునెను. ఆమెదండలుతీసుకపోయి ఫకీరువానికిచ్చెనుదండలు చూచుకొనిబహుతమాహాలుపడ్డాడు అరేతంబళ్ళ పెద్దు నిన్నటికన్న ఈవేళ హెచ్చు ఓహోబాగావున్న వేదండలు చిన్నవాణ్ణిబహుబాగా పెంచ వలెనునుమాయనెను ఏమిపెట్టిపెంచుచుచున్నా విన్నయిచ్చినదినిన్నటి కేసరిపోయెను ఎప్పుడుకూడు అంటనేకలవరిస్తావు అనినిన్నటి మోస్తరు ఇచ్చించెను అరేతంబళ్ళ పెద్దు నీకూతురుకొడుకు మనమడివి నాకు చూపించవె అయ్యో వాడేనుగునుచూచి వెలవెలపోతాడు గుగల జూచి గుబులుకొంటాడుజనుకుంటాడయ్యా! అరేజనుకుంటెకాస్త విభూతి పెడుతానే, రేపుతనకుపెచ్చేది నెరుగడుకాబోలు అట్లాగేరేపు తీసుకొస్తాలేవయ్యా యనితంబళ్ళ పెద్దు ఇంటికివచ్చెను. తంబళ్ళవీరయ్య ఫకీరువాడీవేళ మెచ్చుకున్నాడు. దండలింకాబాగాకట్టవయ్యా అనగా, ఆవేళ తమాహగా కట్టినాడు.

తంబళ్ళవ్యా పట్టుకపోమ్మనెను, నాయనానిన్ను కూడారమ్మనెను నీవుపోగా నేనుయెందుకవ్యా, నిన్నుఫకీరువాడు చూడవలెనంట గట్టిగనాతో చెప్పినాడుయేమి, యట్లయి తెనీవు ముందరపోమ్మనెను ముందరపెద్దు వెనకాబాలుడూ, ఫకీరునివాని మనీదుకొచ్చారు ఫకీరువానికి దండలిచ్చినాది, దండనుజూచి మాయలఫకీరూ అరే వవ్వారె తంబళ్ళ పెద్దు, దండలుబహుబాగా వున్నయిరే అరె మొన్నటికన్న నిన్నా హెచ్చెను, నిన్నటికన్న ఈవేళ హెచ్చు నీకూతురుకొడుకు మనమడు ఏడానే, తీసుకపోయి యెదుటనిలిపింది వాడు చిన్నవాన్ని కన్నులజూచెను. అరె దీనికొడుకువలెవున్నాడు దీనికొడుకన మాయలఫకీరు, అరె బాలనాగుకొడుకాయన్నాడు నా కూతురుకొడుకు మనమడువీరయ్యా, గట్టిగా నీకూతురుకొడుకేనా స్వయముగ నాకూతురుకొడుకయ్యా, తంచాన రాజవంసనాన

వ. అరెతంబళ్ళ పెద్దుగట్టవనున్నదుగ్గిలోడునాతోడు ఘట్టిగ నాకూతురుకొడుకేనయ్య తంబళ్ళ పెద్దు మీకూతురువున్నదానాకూతురుచచ్చి పోయినదయ్యా అరెంట్లాంటేట్లాఅరే తంబళ్ళ పెద్దు నీకూతురుకొడుకే

యింతచక్కనోడు నీకూతురు ఎంతచక్కనిదోనీకూతురువుంటే నీకూతు
రికూడ చేరదెప్పుగదె. నీలల్లుడులేడా అంతావంశనాశసమైబోయినార
య్యాఅనగాఓచిన్నోడమీఇంటిపేరేమివోఫకీరు మోఇంటిపేరు తలబళ్ళ
వారుమీతల్లిపేరేమి తండ్రిపేరేమి తండ్రిపేరుశరబయ్య తల్లి పేరునాగ
మ్మనాపేరువీరయ్యయనను అరెచిన్నోడానేమమెచ్చినాను కానినీకుయే
నుగులుగు రాలుమంచికాల్బలంకావలెనా రాజ్యంకావలెనావోఫకీరునా
కేమివద్దునీకుపన్నెండు స్తంబాలమక్కామసీదుపున్నకటకమసీదులోనె
వెండివనుగులూపైడిగురాలుచిలుకలుపావురాలువిచ్చి చాలుచెక్కియున్న
వట సెలవిస్తేజూచినస్తాను అరెఅవిజూచితేనిమివస్తుంది రాజ్యంవలాలె
భూమివలాలె అన్నంతినాలెకడుపునిండవలె అంతామలభవించిన్న
వాణ్ణిగనుక జూడవలెనని బుద్ధిగాయున్నది అరెఅక్కడికి పోయ్యేదందు
కువల్ల లేనుఅదేమిఫకీరుపడమటపానుగంటిపట్టంనుంచిబాలనాగెఅనేదా
న్నిచెరదెచ్చి ఆమసీకులోపుచినాను అదిపన్నెండేండ్ల నోముపట్టందట
నేనుదగ్గరపోతే చస్తానంటుంది ఇంకానానికీమాకు మూడేండ్ల గడువు
పున్నది ఆపర్యంతమక్కడికి పోయ్యేటందుకువల్ల లేదు వోయిఫకీరా నీ
పురాకుంటనేనన్నాబోయిచూచెదను. అరెనీపుపోయ్యేదందుకు వల్ల లే
దురామం తాలతో తలుపులుబిగియించియున్నది పోఫకీరా!మిన్నయెం
తెతమాపాదండలుకట్టినానోజూచిరావు ఇంకనుమంచినుంచిదండలుకట్టి
చ్చెదను నాకుఅదికనున్ని నీవుదగ్గరసిలుచుకబోయి చూపించమిన్నోడు. అ
యితేచిన్నోడా దానికీముకమాలయున్నది చెప్పుతాను జ్ఞాపకముంచు
కుంటావా ఫకీరు జ్ఞాపకము చెప్పుకుంటాను గరవాజాకాడికి వెళ్ళిక్కనదు
ర్గమహంకాళి అనగాతలుపులు తెరచుకొనునులోపలికి వెళ్ళియాని. తలన్ని
చూకుమరలపైటికివచ్చి “క్కారెయ్యనిటోరే,” అనుము.తలుపు బిగిసి
కొనును పోయిగంటవేసేవరకే వట్టునగమ్మని చెప్పిపంపును. తర్వాతచి
న్నవాడు దరవాజాకాడికివచ్చి నకుగట్టునయున్న దుర్గమహంకాళిని
యనగా తలుపులు తెరచుకొనగా మసీకులోనికి వెళ్ళెను.

మసీదులోన బోయెనుబాలుడు, తనల్లియా బాలనాగమృ
తలపంచుకొని కూర్చున్నదయ్యా, చిన్నవాడు దగ్గరపోతుండ
తలయెత్తిగా జూడదాయెనయ్యా, నీలజూపులు జూచుచున్నాది
హనిషియినది నీకుకనాదినాగమ్మా, నీవుదగ్గరకు రాబోకుఫకీరా

నీ శిరస్సుపగిలి యిప్పుడేచచ్చేవు, ఆమాటలునిని బాలవద్దిరాజు
 మాయలఫకీరు నేను కాదమ్మా, నీవొక్కవోకొడుకును నేను
 నా పేరుమరి బాలవద్దిరాజు, యవ్వటికి నమ్మదాయెనమ్మ
 ఘడియకు యెన్ని వేసాలేతావు, నీమాయలమర్మము నాకు తెలుసుబోర
 యంతలోకనమ్మవునాతల్లి, యెన్ని జెప్పిన నమ్మదురాగమ్మా
 అప్పుడు బాలుడు ఏమంటడయ్యా, నేన్న జెప్పిన నమ్మకున్నదేమి
 ఆకాశవాణి నీవయినజెప్పావె, భూమిదేవతా నీవయినాపలుకవే
 పరమేశ్వరుడా నీవయినజెప్పుము, పార్వతితల్లి నీవయినాపలుకవే

వ. ఈబాలుని మొర ఆలకించి పార్వతీ పరమేశ్వరులు బాలనాగమ్మ
 నుజూచి వినవమ్మా బాలనాగు ఏమనీగర్భమందుద్భవించిన బాలుడునీవు
 ఏడుదినాలబాలునిని విడిచిపెట్టవచ్చినావు వానిపెద్దతల్లులార్దురు వెంచి
 నారు మేము కాపాడినాము కడతేర నేటికినిన్ను చూడవచ్చినాడు వాని
 కన్నులారజూచి చేతులార యెత్తుకొమ్మనిచెప్పగా ఆమాటలునమ్మి

—* బాలనాగమ్మ కొమారునియెత్తి స్తవ్యపానమిచ్చుట *

తలయెత్తగా జూచెనాగమ్మ, గుబగుబమంటా స్తవ్యపానమేమి
 చేతులార యెత్తుకున్నదేమీ, కన్నులారా జూచెనాగమ్మ
 చెక్కిలినొక్కి చేరమద్దులాడె, తొడమీద గూర్చుండబెట్టుకొని
 నాతల్లిడి నీ వెందుకొచ్చినావు, నీ తల్లిదులందరు మణిపోయినారు
 తల్లియంటా జూడవచ్చినావా, నేను నీకు తల్లినిగాదయ్యా
 నీ మద్దుకూరిపెము యెవ్వరుచూచేరు, నిన్ను యెవ్వరు పెంచినారయ్య
 వారేనీకు తల్లులునాతల్లిడి, నీ వెందుకు వస్తావోమారా
 పాపఖర్మకు మాయలఫకీరు, మంత్రిగాడు బహు మాయలవాడయ్య
 ఏమి మనష్యులందరినిరాట్లచేస్తాడు, మనసన్నెందువేల బలములయి తేను
 రాళ్లుగట్టలు జేసివిడిచినాడు, నిన్ను గట్టిగా చంపిపోదయ్యా
 నీవుడబ్బున వెళ్ళుకునాతల్లిడి, నా ఆరుగురు అప్పలకయి తేను
 వారివారిగొడుగులుండిపోయినాయి, పెట్టుకపట్టుక కొమ్మపాకుదాము
 అలాగంటా నిన్ను పెంచినారా, బాబూదబ్బుచ దాటివెళ్ళిపోరా

వ. యిటు తల్లిచెప్పిన మాటలునిని అయితే నీతోమాటలాడదానికివీలు
 లేదు నన్నుఫకీరువాడుఘంట వేసేవరకురమ్మన్నాకుగనుక కీర్తి వముగానీ

బాలవద్దిరాజు తన మాతృదేవి బాలనాగమ్మను కలియట.

[చిత్రం 4.]

వెళ్లుతాను తేనెటిరోజున ఘోరవాడు పూలతోటకు పికారుపోతాడు అ
తనుమరలఇంటికిచ్చేలోపల వాడుయుండే మనీదంతా అలికించి వాడు
భోంచేసేభోజనమేమిటో అదితయారుచేయించి వాడుభోంచేసికూర్చి
నగాఅప్పుడునేను మల్లిమొగ్గలామాజనూ దిండుదివాని? పంపిస్తాను
అదిచూచి బహుఉపాహుగావుండునుతర్వాతరేపటిరోజున పూలపువ్వుల
నుచూచిఎంతసంతోషముగావుంటావో అంతసంతోషము తెచ్చుకొని
తలంటి స్నానముచేసి నీనగేధరించుకొనితాంబూలంనేపికొనిముసిముసి
నగవులునవ్వుకుంటూ ఘోరవానిఎదుటికి చక్కవచ్చినిలువుచు, వాడు
నిన్నుచూచి వోబాలనాగునేడేమిబహుకుపాలుపచ్చించిఅడుగుచు అం
దుకు నీవేమంటావంటటఘోరా నాపన్నెండేండ్ల వరముతీరిందిఇక నో
మ్మిదిరోజులున్నది దగ్గిరకువచ్చిందని సంతోషపడుతున్నాననుచువాడు
బహుకుపాలుపడుతాడు అప్పుడునీవేమంటావంట వోఘోరా నేను ఇన్ని
దినములనంది నీదగ్గరవుంటినీనీయాయువు నాకేమి చెప్పకపోయియని
యడుగుము అరేనీయాయవ ఎక్కడవున్నదంట ఘోరా నాయాయవ
నీవెరుగవా పానుగంటిపట్నానికి పడమటిభాగాన పన్నెండకొమ్మలపట్ట
మరిచెట్టు ఉత్తరపు కొమ్మకొట్టితే నేనువచ్చెదనని చెప్పెను. అందుకు
బహుకుపాలుతో ఏమంటాడో అడివిని నీవునాకువేరేదిక్కులేదనిన్ను
మినహాజీవనములేదు అనికొంతపరిహాసముగా వానితోమూర్ఖుడి వాని
తో వానినోటిగుండా ఏవర్తమానమవస్తుందో ఆవర్తమానం తంబళ్ళ
పెద్దయింటికి త్వరగా పంపించుమనిచెప్పి దరవాజాబైటికివచ్చి “క్యారే
అస్తినికటోరో” అనగా తలుపులు బిగించుకొనెను మరలవిన్నవాడుఘో
రువాని మనీదులోకిపోయివచ్చెవర్యంతము తంబళ్ళపెద్దను కడలిపోనివ్వ
లేదు దానితో ఏమనెనంట వోతంబళ్ళపెద్ద ఆదిన్నవానిని మంచిశ్రే
యస్సుగలవాడు మంచిపూహగలవాడుగనుక ఆదిన్నవానిని యెత్తుకు
యెత్తుకు నెయ్యిపెట్టి బహుశాగాపెంచుము ఘోరా నేనేమిచెట్టి పెంచు
దును నీవు రెండుపూటలకేవచ్చెదవు ఆవేళకేసరిపోతవి ఈవేళకుమల్లా
రికాగాలేదనే అయ్యెచ్చెదరాయని కొట్టుకాడికి తీసుకవచ్చి మూడు
మానికెలవరహాలకొలిచి కొంగులోపోసెను పయిటకొంగున మూట
గట్టుకొని దానికొత్తగూసికలదు. అమూటవుంచుకొని బహుకుపాలుగా
నాగొతురుకొడుకు మనుమని

పుణ్యాననాకు వరహాటదొరికింది, గూనువంచికొని తంబళ్ళపెద్దు పరుగుపరుగున యింటికొచ్చినాది, వెనకాముందు తిరిగిచూచినాది కూతురుకొడుకు చూస్తాడనుకొని, యింటివెనకలా పాతకపెట్టింది

వ. అక్కడనుంచి చిన్నవాడు ఫకీరువానివడ్డకివచ్చెను. ఫకీరుచూచి ఏమిరాతంబళ్ళవీరయ్యా రెండుమూడురోజులు ఏమేమి వింతలుచూచి నావనెను అయ్యాఅన్నమొందుకఆవేడుకలుచూచితెరికలితీరుతుందిమీ తెలపులేదని నబ్బునవచ్చితిని లేకపోతె ఇప్పుడురాననను. అలేఅదిచూచి తెసమినిగడుతుంది అన్నముడినవలె కడుపునిండవలె రాజ్యంచేయవలె సుఖపడవలెను. నేను చిన్నవానిగనుక ఇటువంటి బుద్ధివున్నది ఐతే నీవింటికీపోయి మంచిమంచి దండకకట్టి పంపుతూ యుండుమని పంపెను. అంతట చిన్నవాడు యింటికీవచ్చెను.

వ. అక్కడనున్నవాడు సొద్దవ ఫకీరుపూతొటకు పికారుపోయెను వాడుమరల వచ్చునంతలో బాలనాగమ్మ ఆహానీదులన్నిఅలికించి వాడు భోంచేసే భోజనము తయారుచేయించిపెట్టెను. అంతిఫకీరువాడు వచ్చి స్నానంచేసి,

అరె రెండుపుట్లకొట్టెలుతిన్నాడు, పండుంపెనలపన్నుతిన్నడేమి ముత్తుంనూనె తాగెరఫకీరూ, అరవైలోళ్లు కల్లుపట్టినాడు నివ్వనపోసితె భగ్గునమండేది, ముప్పైసీసాల సారాయిపట్టెను తాటికాయంత నల్లమందుతినెను, గుమ్మడికాయంత మాడనంతిన్నాడు మూడుపుట్ల గంజాయిసలిపేనూ, బంగారువుక్క చేతికితీసేనూ వక్కటెదిలుము వేసెరఫకీరూ, గుటగుటమని గంజాయిపట్టెను గంజాయిపట్టిన ఘడియకునయితేను, మంచిమంచిలాహరీగొన్నాడు లవంగి మొగ్గలాలాహరి కొన్నాడు, అప్పుడుతంబళ్ళపెద్దు ఏమి తెచ్చినాది వీరయ్యగట్టిన పువ్వులమడుపులు, ఫకీరువానికి వేగిరముగాను నీమాజామా అంగి తెచ్చినాది, దిండుదివాసి తీసికొచ్చినాది మల్లెమొగ్గలా బంతులుతెచ్చింది. ఫకీరువాడు చూచెనస్మలారా బంతులవాది ఉపారుపడ్డాడు, కుడిఘటంబున తంబళ్ళవీరయ్యా నాకుతగినవాడు దొరకెనన్నడేమి, ఉపారుమీద కొల్లవీరినాడు అప్పుడెల్లాయున్నదినాగమ్మ, తనతలంటి స్నానముచేసింది తననగలన్ని శృంగారించుకొని, నాగబంధముచీర గట్టినాది

తాంబూలము వేసుకున్నదేమి, హంసనడకలతో బాలనాగమ్మా
ఫకీరువాని యెదుటికొచ్చినాది, తందానభాయి రాజవందనాన.

వ. అంత ఫకీరువాడు బాలనాగునిచూచి యేమిబాలనాగమ్మా ఈ
వేళబహుబహుపాదుగా వచ్చితివి ఓఫకీరానాకు పన్నెండేడ్లవ్రతం తీరింది
యికలొమ్మిదిరోజులతో సరిపోతుందని సంతోషపడదని చెప్పెను.

తందానభాయి రాజవందనాన వహ్యరువో బాలనాగోజి
కోరికదీర్చవె కోమలాంగిభామా, ముద్దుబెట్టవే నాముద్దుకోమలీ
చలో, దూరంగావుండవంటదేమి, దగ్గరకొస్తే తలపగిలిచచ్చేవూ
అరేయికానీకు దయరాలేదా, తొమ్మిదిరోజులు వోర్పుకోరసీవూ
నీకై న ప్రాణము నీకేలవుతుంది, యితరులైనా కాబోదురోరి.

వ. ఓయిఫకీరా యిన్నిదినముల నుండి నీదగ్గరవుంటిని నీలయువనాకే
మిచ్చెప్పుకోతినిగదా అదిచ్చెప్పవలయుననగా అరే బాలనాగు నీలయువ
ఎక్కడవున్నది! నాలయవనీవెరుగవా పానుగంటిపట్నానికి పడమటితట్టు
నపన్నెండుకొమ్మల పట్టమర్రిచెట్టువున్నది ఆమర్రిచెట్టువు తల్లెకోమ్మకొ
ట్టితెనేనుచిచ్చెదను అరేనీవు చాలబాగా చెప్పినావుగాని నేనుచెప్పుతానా
అనగానీవు చెప్పుకో తెప్పినాకు ఎవరైనావున్నారా నన్నురక్షించేవారిని
పోషించేవారిని నీవు సంతకరము చేసితివి ఇకవేరేనాకుదిక్క పన్నెవడైనా
చంపిపోతారేమోయని దిగులుగావున్నది నీలయువనాకు తెలిసివుంటే
నిన్నెవరైనాచంపితే నన్ను బ్రతికించుకుంటాను అనగానీవు బ్రతికించు
కొనుటకునాకే తెలిసియుండవలయునగాని ఇతిరులకు తెలియకూడదు
గనుక గట్టిగ నీకు ఆయవు చెప్పవలెనెను.

అరేవహ్యరే బాలనాగోజి, కోమలాంగినా కోరికదీర్చావే
ముద్దుకోమలి ముద్దుబెట్టవే, నీకు పన్నెండేడ్ల వ్రతముతీరివదా
నామీదనీకు దయవుట్టిందా, నాలయువు నీకేచెప్పదా
గట్టిగనీవూ చెప్పురఫకీరా, నీకయినప్రాణము నీకే అవునుంది

వ. అరేబాలనాగూ ఇంకాఎన్నిదినములన్నది తొమ్మిదిరోజులున్న
ది ఫకీరా బాంధికంతయితికేసుకో బాలనాగు దగ్గరకొచ్చింది నాడు
నేడుగాకనడుమ యెన్నిదినములన్నదే అదినముగాక ఈదినముగాక ఏమ
దినములన్నవి అట్లయితే ఆయవనీకు చెప్పెదనినుము పాపముద్రము,
పెరుగుపముద్రం, నేతినముద్రం, చెరికపాటునముద్రం, దీనిశ్చనము

ద్రము ఉప్పునీళ్ల సముద్రము, కల్లుసముద్రము ఈవసుసముద్రాలు చాటి
వలరువాలజీవిగడ్డ అజీవిగడ్డలో రాతిగోడ, రాతిగోడలో రాతికోటనడు
మవుక్కుకోట అవుక్కుకోటలో ఏనుగువెంగుచెట్లు మున్నూరుములగచెట్లు
నన్నూరుగాటిచెట్లు, ఏనుగువేపచెట్లు, వీటివడుము ముంతమామిడిచెట్లు
ఆనందిమామిడితోరలో ఏనుదొంతల్లు అనుగుదొంతల్లో బంగారుపం
జరం ఆపంజరములో పంచెనన్నెలచిలుక ఆచిలుకకంఠమందునా ఆము
వవున్నది. ఆచిలుకచెప్పే నేను చస్తానుగదేభామా మేలు

ఇన్నిమాటలు విన్నాడినాగమ్మా, అయ్యోకోడుకా బాలవద్దిరాజా
నీవెల్లాబోతువు నాతండ్రి, ఆ సముద్రాలమీదా యలాసోతావు
నే నెదిమిదిరోజులు గడుపుపెడితినేమి, ఇంకానాలుగురోజులు పెట్టకపోతిని
యీ లోడ్మిదిరోజు వెళ్ళినదరువాల, ఏనుమూర్కానికి పైకివస్తాడు
నా వలయు గట్టిగాచెడవలెను, నీవురాకపోయిన మేలుగవుండునూ
గోడుగోడున దుఃఖపడుతుంది, తిరిగితాను మనీదుకొచ్చిందీ
ఫకీరుచెప్పిన వృత్తాంతమంత, చీటిలోనె వ్రాసెనమ్మలారా
ఆ చీటివ్రాసి దగ్గిరవుంచుకొని, తంబళ్ళపెద్దూ వచ్చెనమ్మలారా
వినవమ్మో తంబళ్ళపెద్ద, నీ మమమడు వీరయ్య బాగావున్నాడా
అమ్మాఅంతా బాగాయున్నాము, తండానభాయి రాజవంధనాన.

వ. ఐలేవినవమ్మా తంబళ్ళపెద్ద నీమమమడు తంబళ్ళవీరయ్యదండలు
బహుసాగసుగాకట్టుతాను మీవాడుకట్టెదండలు ఫకీరుకూడామెచ్చుకు
న్నాడమ్మా, లేకాని తంబళ్ళపెద్ద మొన్నరోజునాకు తీసుకొచ్చిఇచ్చిన
దండనీమమమడేట్టినాడా అవునమ్మాఅట్టిదండ నాకెన్నడుకుదర లేదును
మాఅటువంటిదండ నీమమమడుతో చెప్పి ఒకటికట్టించుకురమ్మమునుపటి
దండవున్నదంటడమ్మాఅదండ మోస్తరుగావకటికట్టించుకురావమ్మాఅదం
డఅప్పుడేపోయిందేఅట్లయి తెమాకెల్లు తెలుస్తుండమ్మా, తెల్లవార లేచి
పదిదండలుకట్టెవాండము యేదండయెట్లుకుదిరిందో యేదండకుదర లేవో
దండలవువ్రాలు లెక్కలేదంటే మీదగ్గరసుమారునకకుతామమ్మనాకు
పంపించినదండవువ్రాలనినేను లెక్కబెట్టితిని యేడువందలపన్నెపదమూడు
కోళ్ళవువ్రాలుగాని యీలెక్కమీదవీరయ్యతో చెప్పి తెయిల్లగట్టిపంపిస్తా
దుఅమ్మా నేను పెద్దదానియియునాను నాకు జ్ఞాపకముండదుమింటికా
డికాపాయ్యేవగకు మరచిపోతాను నీకు అంతజ్ఞాపకం లేకపోతే అవువ్రాలు

యొక్కతెక్క ఈచీటిలో వ్రాసినాను ఈచీటిమీసీరయ్యకిచ్చి ఈచీటిలో
యెట్లు వ్రాసినానో ఆ పకారముగా కట్టివునుని మీసీరయ్యతో నోటి
మాట చెప్పుమని చీటిచేతికిచ్చెను ఫకీరువాడుచూడకుండా పట్టుక వెళ్లుమ
నెను ఫకీరువాడుచూస్తే అందులో ఏమిలేవున్నదిలేవు లేదుగానినామీద
దీనికి భమయన్నదని అనుకుంటాడు ఫకీరువాడు చూడకుండా గుర్రము స్తీవా
లేవు పొద్దున్న నేనుకట్టుకున్న కోకారవికెయిస్తాను ఆశపడి చాటుగాతినుక
వచ్చి దిన్నవానిచేతికిచీటియిచ్చి నాయన ఆచీటిలో ఎట్లున్నదో యెట్లుదం
డలుకట్టిపంపించున్నది బాలరాజు ఆచీటి చూచుకుంటానె విమర్శగా
చదివి చించి అవతలపారవేసి పూజ్యులగుచదువు బడులలోకిపోయి
తీసివేసినకాగితాలునాలుగుపండిళ్ళుపోగుచేసికొనివచ్చివక చెట్టుకిందకూ
ర్పుండియవన్ని మడతలు బెట్టినాడు రెండుబాక్కినాలుకట్టినాడు తంబళ్ళపె
ద్దులకుకలేకుండ యింటిలోదాచిపెట్టినాడు తెల్లవారి ప్రాద్దున్న ఏమిజేసినా
డంతెతంబళ్లవ్యాకొండలవంటివి నిర్ణయమువక రాయితీస్తేతగుతుంది ఇట్లు
మనంతింటావుంటె యెన్నోళ్ళుబరుగుతూవుంటుంది. మనకునాలుగురో
జులు ఫకీరుదండలుకట్టగలవారు నీవుఎక్కడికి వెళ్ళుతావునాయనయవ్యా
నాగళ్ళపూడిగట్టుకిందనైనా లవారిపట్నములో మారెండికిపదివేల వర
హాలుబాకీయున్నారు ఈతలు యిట్టపడియేడుస్తున్నవి పోయినను
చేసుకవచ్చెదననెను యంతట,

అంతటమందిదినాయన వెళ్ళుమన్నదేమి, వడ్డిగట్టిగ విడిచిపెట్టబోకు
వడ్డిమొదలుజనుచేసుకరమ్మ, స్త్రీయన్నము గట్టుమన్నదేమి
స్త్రీయన్నము తయారుచేసింది, తెల్లారిజామున లేచెనుబాలుకు
పాతికవరహాలె మూటకట్టుకొనెను, యీకాగితాలమూటతీసుకొని
నాగళ్ళపూడిగట్టుకిందనాడు, పొద్దుకూకేవరకు బాలుకు
దొంతరాజుపట్నమువచ్చినాడు, పూటకూళ్ళ పెద్దమ్మయింటికిమి
యెవ్వరేనివు యింటిభాగ్యశాలి, యెవ్వరునాయన కూర్చోమన్నది
వరహాయిస్తా అన్నంబెనుతావా, మంచిదినాయన బెనుతానన్నది
యెప్పుడువరహా చేతికిచ్చినాడు, స్నానానికి నీళ్ళుతోడింది
నాలుగుకూరలయన్నముబెట్టెను, పడుకోవడానికి స్థలముచూపెను
ఆవేళకారి పండుకున్నదేమి, తెల్లవారి ప్రాద్దునలేచెను బాలుకు
మళ్ళివరహాయిచ్చి భోంచేసినాడు, భోంచేసిగా నడుముకట్టినాడు

ప్రొద్దుగూకుతు నడిచెనమ్మలారా, ప్రొద్దుగూకేవరకునై తేను
రక్తకొల్లుయా పట్న మొచ్చేనేమి, పేదరాలి పెద్దమ్మ ఇంటికాడ
వరహాఇచ్చి భోంచేసినాడు, ఆవేళరాత్రి యక్కడవుండెను
తెల్లవారగా బాలుకుగనుకాను, వరహాఇచ్చి భోంచేసెనమ్మ
చద్దియన్నము కట్టుకున్నడేమీ, రెండుగూములు నడిచెనమ్మలారా
వకచెరువుకాడ భోంచేసిరాజు, అక్కడకొంతసేపు నిమ్మలించెరాజు
మూడుజాములకు బాలుకుగనుకనే, సముద్రాలవొడ్డు కొచ్చేనేమి
యెట్టయెత్తి పారజూచెనుగా, తందానభాయి రాజవందనాన.

వ. ఈమేడుసముద్రాలు యేకమైయున్నది సముద్రాలమీదనే నెట్లు
బోదును పడవలులేవు సంగభ్యులేవని మహావిచారపడుతున్న ఆసము
ద్రాలవద్దనే పండ్లదెండుకొమ్మల వకమ్మరిచెట్టు కింద ఏమికోచికపండు
కొన్నాడు ఏమిమాతల్లి తొమ్మిదిరోజులు గడువుబెట్టకే గడువువెళ్ళిన
తరువాత ఫకీరువాడు మూర్ఖానికోవాడు మాతల్లివాడీచేతిలో వ్రతం
చెడితుండని ఏవిధముగావిచారించినయోచనలేదు ఆచెట్టుమీదగండబే
రుండపళ్ళెలు ఏమిపిల్లలుబెట్టుకొని జీవిగడ్డకు మేతకుబామ్మోవియిక్కడ
పన్నెండుశిరస్సుల నాగేంద్రుడుచక్కావచ్చిఆగూటిలోని పిల్లలమతినబో
తూవుండేది యట్లమూడునాలుగుసార్లు జరిగినది ఆపడుమరలపిల్లలబెట్టు
కున్నవి గూటిలోనేకలివకళంనా మేకలవలె బెరుగుతూవున్నవిఆల్లెలులు
జీవిగడ్డకు మేతకుబోయినవి తరువాత నాగేంద్రుడాపిల్లలతినడానికిచెట్టు
యెక్కుతూయుండగా, పిల్లలుచూచి కీచుకీచుమని అరుస్తుండెను. ఈ
బాలవద్దిరాజు ముసుగుతీసి చెట్టునుపారచూచేవంకు నాగేంద్రుడాచెట్టు
యెక్కుతూయున్నది. వివజంతువును జూచిగదా ఈపిల్లలరుస్తున్నవి
ఈసామునుయిప్పుడు కొట్టిచంపితే ఖగ్యమేగాని సాపములేగుగదామని
చంద్రా ముఠముమాసి మాతల్లి ఫకీరువానిచేతిలో వ్రతంచెడితే నాచేకు
లోసాము చావకపోవలెను. వ్రతంచెడికప్పుట పన్నెండుశిరస్సులు తెగి
ఆట్లపడుగాకయని,

చంద్రాముఠము తీసుకవేసెను. పన్నెడుశిరస్సులు పూడిపడ్డరయ్య
అందులోవక్కా శిరస్సుగనుకాను, బాలుడికంఠం వచ్చిపట్టేనేమి
వట్టికరచి ప్రాణముదలినాది, లూరితీసిన రాకపోయేనేమీ
కత్తితినుకొని కోసివేసెనేమి, అంతకంతకు బాలుడికమ్మయ్య

రామ్మలోయేమో బడువుయెక్కనయ్య, నోటంబడి నురగట్లుయేమి
 చెట్టుకిందనే విరుచుకపట్టాడు, పండ్లుగట్టిగ కరచుకపోయింది
 కుంకుడుకాయవిధమునగనుకాను చెవులకొంబడే నురగలునచ్చింది
 బాలుడు ప్రాణంబిడిచెనమ్మలారా, ఇక్కడ బాలుడుప్రాణమిడువగానే
 పానుగంటిలోపట్టుమందునను, బాలుడుతల్లులకప్పుడేపరీక్షలిస్తాడు
 నాగుమ్మలిచెట్టు యెండ్లిపోయెనమ్మ, ఆరుగురుతల్లులుచూసిరి,
 అయ్యోనాయన బాలవద్దిరాజా, యింకామనకు యేమివున్నదమ్మ
 మన బాలుడుయిబోయెనమ్మ, రామ్మేరామ్మేగుద్దుకుంటరేమి
 గాజులస్థంభాలుతాకిరి, వుల్లుబెట్టుకొని చచ్చెనమ్మలారా
 మాకెవ్వరుయన్నాడునూతండ్రి అతిగారవంబున పెంచుచుంటిమయ్య
 వద్దనగానీవుబోలివినాతిండి. యీచంద్రవంశమే దీపములేదాయె
 అంభోయని యడలసాగినారు, పట్టుమంతయు కాకిశోకమాయె
 వారిపొరొహితులు బ్రాహ్మణుడుగనుకాను, ఆయనకూడవచ్చెనక్కడికి
 విన్నారమ్మా సూర్యనాగమ్మ, మీరెందుకు దుఃఖపడతరమ్మ
 నేనుగట్టిగ ప్రశ్నజూచితిని, బాలునికేవో చిక్కువచ్చింది
 నామనవినివంటారామీరు, యేమయ్యా చెప్పవయ్యనీవు
 మూడురోజులు చూడండమ్మయ్య, బాలునిచిక్కు తెలుస్తుందిగాని
 అనికెమీరు చెప్పెదనునేడు గెడ్డంపట్టుక బ్రతిమాలినారు
 కొడకాకొడకా బాలవద్దిరాజా, యిట్టినవులలవంచుతారు
 అన్నహారము విడిచిపెట్టిరేమి, తర్వాతను యెవరిముచ్చట
 నాగేండుకు చచ్చినతర్వాత, భూమియంత యావిరిగమ్మను
 నాగేండునిర క్షముగనుకాను, కొండకాలుపను మోకాటిలోతు
 మోకాటిలోతున పారుతున్నదేమి, నవిగెడ్డలుంచి పట్టులువస్తుండె
 యేసుగప్పుడు ముక్కునకరచుకొని, పిల్లలకు మేలలు తెచ్చువున్నావి
 వ. ఇక్కడపిల్లలేమియోచనచేస్తుండంటే మనతల్లులుమనలనువిడిచి
 పెట్టిమేలకువెళ్ళెను మేలలుతెచ్చేవరకు మనముచ స్తిమంటే ఆమేలేలేమి
 చేయబోతివి ఈచెట్టుకిందనరుకుమనవాలిట ప్రవమైవచ్చివామును సంహ
 రించి మనలను బ్రతికించెను. తనప్రాణమును పోగొట్టుకొనెను ఉపకా
 రానికివస్తే సహకారమువచ్చెనుగనుక తల్లులువచ్చునప్పుడుమనముచచ్చి
 వట్లు పడియుందాము మనలను బ్రతిమాలిన తనకూడదు లేస్తమా

మేతలు తినకూడదు. ఈచిన్నవాడేమిపనికివచ్చినాడో యతనిబ్రతికించి
యాతని నెరవేర్చిపంపితే మనమప్పుడు మేతనుదించాము లేకపోతే
నతనితోబాటుమనము చచ్చెదమని

చచ్చినట్లు పడియున్నదయ్యా తల్లులు మేతలుదెచ్చి సమ్యలారా
ఇన్నాళ్ళుగా తల్లులువచ్చితే కీచుకీచుమని యరచునుపిల్లలుగా
గూటిలోబిడ్డలుపొదలికలేదాయె, అడవికిగా దుఃఖపడుతుంది
నాబిడ్డలయొక్క బాడలులేవని. ముందుబిడ్డలతోకలిసిరికాబోలు
గూటిమీదికి వచ్చెనువట్టులుగ, చచ్చినట్లుపడియున్నవేమి
అమ్మాలెండే చిన్నబిడ్డలారా, మీకుమేతలు తెచ్చినాములెండి
యెన్నిజేసినలేవరుబిడ్డలుగ, బిడ్డలనప్పుడు బ్రతిమాలినారు
కొంతసేపటికి పిల్లలులేచెను, యెందుకమ్మ మమ్ము లేపెదరు
మీకు మేతలుగనుక తెచ్చినామమ్మ మాడివనాలుజేయవచ్చినారా
మీకు యింతకష్టమెందుకమ్మ, యీనాటికి చచ్చిపోదుమమ్మ

వ. ఇల్లనిబిడ్డలకుగ మేముపదిపంకెందుకుసంవత్సరములనుంచియీచె
ట్టునయున్నాము. నాటినుండిమీరుకన్నబిడ్డలంతాఎక్కడనెను ఓబిడ్డలా
రామేముకనిపించిచెక్కలువచ్చేసమయాన మేముజీవిగడ్డకుమేతకుబోయి
తిరిగివచ్చులోపలరక్కలువచ్చిపారిపోవునోలేకవచ్చెన నెత్తుకొనిపోదురో
లేక యేమిన్నామింగిపోవునో అబ్బిలపోకలమాకు తెలియదనగాఅమ్మా
యెవరున్నాఎత్తుకబోలేదు ఇదుగో యీచెట్టుక్రిందచూడమనగా చూ
చిరి పన్నెండవీసిస్సునాగేంద్రుడు తిలలుతెగిపడియున్నాడు ఆనాగేం
ద్రునికడుపులో పెడితూయున్నారు మీరిప్పుడేచెట్టుక్రిందొక వరుకు
మాపాలిట్టిద్రవమైవచ్చి ఈసామను సంహరించి మమ్ముబ్రతికించినాడు
తనవారమును బోగొట్టుకొనెను గనుక మీగారన్నిబ్రతికించి అతిదేమి
పనికివచ్చెనో అని కడితేర్చిపంపితే. మేము మేతలుతింటాము లేకపోతే
అచిన్నవానితోమేమున్ను చచ్చెదమని పిల్లలుచెప్పగావిని అచిన్నవాని
మీదపట్టులకుఎక్కడి లేనిదయబుట్టపోతున్నీ చక్కవచ్చి చిన్నవాన్ని
కడిలించిజూచెను కట్టమారమున్నది వీనిని యెట్లా బ్రతికించుదునని
అక్కడ కేదామడమాగం. సంచనియాపర్వతమన్నది
యాపర్వతానికి పక్షివెళ్లెయ్య, సంచనిపుల్ల ముక్కునకరచుకొని

తెల్లవారేసరికి పట్టవచ్చినది, చిన్నవాని చుట్టున నైతేను
పుడకతీసుకొని ముమ్మాటుతిరిగె. దిగ్గునలేచి కూర్చున్నదంత
బాలుడప్పుడు బ్రతికెనమ్మలారా, ఇక్కడ బాలుడు బ్రతుకగానేమి
వానుగంటివో పట్టణమందునను, నాగమల్లి చెట్టుచిగురుపెట్టినది
ఆరుగురుగా తల్లులుచూచిరి, మాతండ్రికి గండిమొచ్చినేమి
మరలగండము తప్పిపోయినది, యికనుమనము బ్రతుకుతామమ్మ
వారిసంతోషము చెప్పతీరదయ్య, బాలుడుబ్రతికెన సంతోషంచేత
ఆవేశమునేక దానాలుచేసిరి, అమ్మావినవే సూర్యనాగమ్మ
మనబాలుడువచ్చు పర్యంతము, నిత్యంనూటి బ్రాహ్మణులయితేను
అన్నదానము చేసెనమంటారు, అందరుదానికి యనుకూలించిరి
తర్వాతనక్కడ పక్షులుగనుకాను, బాలునిజూచి నీపేరేమనిరి
నాపేరుగా బాలవద్దిరాజు, రావయ్యవో బాలవద్దిరాజు
నీవెక్కడికి వెళ్ళుతావయ్యా, కేసాజీవిగెడ్డకు పోవలెనన్నాడు
నీకేమక్కడ పనియున్నదయ్య, బాలుడప్పుడు యేమచుచున్నాడు

వ. ఈపక్షులను ఘోరవాడుంచెనో వీటితోమగ్నువా రెప్పితే నాకు
మూలముదొరకదని నాకక్కడపంపుడి వెళ్ళుచున్నానని ననివిని
పక్షులు నిన్నేలాగు తీసుకపోదుము, మేఘాలమీద వెళ్ళవలెను తండ్రి
సరిసగానికి వెళ్ళితర్వాత, విషగాలి కొట్టుచున్నదయ్య
ఆగాలికొట్టితే నీవుచచ్చెదవె, ఆవెనుకనిన్ను బ్రతికింపలేము
పక్షులకేమి తోచకపోయెను, యెల్లయిన మీబారమన్నాడు
యీతబాండు తీసికొచ్చినావి, ముక్కుతోటిదొలిసెనమ్మలారా
చిన్నవానిని దాంట్లోమార్చేను, పోతుపట్టిగా రెక్కలుజాపించి
పెంటపట్టి బాండుయెత్తినది, పోతుపట్టి రెక్కలనడుమాను
విషగాలిగా కొట్టకుండనయ్య, రెక్కలనడుమా వుంచెనమ్మలారా
పెంటపట్టిగా రెక్కలుపొదిగించి, మేఘాలుమీద లేచినపక్షులుగా
పాలసముద్రదాటినమ్మలారా, సమద్రాలన్ని దాటియపక్షులుగా
సంజీవిగెడ్డలో దింపెను బాలుణ్ణి, ఘోరమైనయడవిజూచేను
తోటనిండా యడవియున్నది, చందాయుడము చేతిలోతీసుకొని

వ. ఘోరవానిచేతిలోమార్చి, నలముచెడకుండావుండు ఈపేటకుచె
ట్టుతెగిపోవలెను లేకపోతే లేకకూడదనిప్రేమవేయగా తెగిపడుతుండెను

అట్లుమూడువందల వెలగలునరికెను, యేడువందలయేవలకొట్టెను
అరువైనాలుగు తాళ్ళుగొట్టెను, ముంతమామిడి చెట్టుకొట్టెను
బైలుదేరెను బాలుడుగనుకాను, ముంతమామిడి చెట్టుకొట్టెను
చెట్టుపడగానే దొంతలకనబడెను, అపహృతపుడనుచున్నాది

వ. ఓచిన్నవాడా! ఆముంతమామిడి చెట్టుగొట్టిఅదొంతులజోలికిబో
తూవున్నావు, అదొంతులు మాయలఫకీరువానిది వాకువచ్చినా నిన్ను
చంపిబోతాడనగా, నేనువాడి సెలవుమీదనేవచ్చితిని ఎదుకు సెలవమువ
స్తివినేనుఫకీరువానివద్దనొకరుగాయండానుచిన్నవాడా, నేనువృద్ధునైతిని
సముదాలవడుము జీవగైడ్డలో వుక్కుకోట, ముంతమామిడిచెట్టు వున్న
దిదానితోర్రలో ఏకుదొంతులున్నవి అడుగుదొంతులో బుగారపుపం
జరంపుండి, ఆపంజరములోపంచవన్నలచిలకవున్నది ఆచిలకను తెచ్చి
పెట్టయినిఫకీరునాతోచెప్పెను దానిచేత వచ్చినానుఫకీరువాడునోజెప్ప
డంసరేవుగావడంసరేమేమువచ్చేవరకు సత్కారముజేసి మాబిడ్డలబ
లికించినావుగనుక నిన్నింతహరిము తీసకరావడమైంది ఈచెట్టును సా
ధించి పంజరంబెట్లు తెచ్చెదవనగా దొంతులన్ని పగలగొట్టి పంజరము
తెచ్చెదను అదొంతులపగలగొట్టి పంజరముతేబోతేదొంతికి యేడేసి
మంత్రిసంబంధమైన గాడ్డలంతమైదలు గావలియున్నవి అది ఒకటి
కుట్టినానీవుచచ్చెవలది కుట్టవచ్చితే నాయాయుధము చేత నొక్కొక్క
దాని రెండేసితునకలగాఖండించెదను వాటిసంహరించితే దానిరక్త
బిందువులు క్రిందపడితే వెయ్యితుమ్మెదలుపుట్టునని చెప్పగాని బాలుని
కేమిదోచక కూర్చునియుండెను,

వ. తర్వాతిఅపహృతులడివికి మేలకుబోయి కడుపునిండా మేలలుదిని
పిల్లలకుమేలలుముక్కునకరచుకొనిచిన్నవానిదగ్గొకువచ్చి ఓచిన్నవాడా
అట్లకూర్చొనియున్నావు బోదామరమ్మవిరి నేనక్కడకివచ్చెదను. ఫకీ
రువానితో గట్టిగా జెచ్చెదననిచెప్పి ముచ్చోయివావల్లకాకబోయిందనిచె
ప్పేదా!దీనికన్న ఇక్కడచావడమేమేలు అది కాక నేనుపుట్టకముక్కడ, గి
ట్టకమిక్కడనిబ్రహ్మవ్రాసివుండగానే, మీకుదయారసంపుట్టింన్నుతీసుకవ
చ్చిఇక్కడివిడచితిరి దబ్బునమీరు వెళ్ళాడి మీచిడ్డలెంత యాకలిగొని
యున్నారోయనగా, పెంటపక్షికడపటబడివురువపక్షితో నేమిజెప్పెదనం
టెనునబిడ్డలుమనమునుఖముగానుండిగిన్నవానిని ఈసముదాలవడుము

పారవేసివెళ్ళడము మనకుమంచిదికాదు ఎట్లనైనసాధించితీసుకవెళ్ళవలె
 పనిపెంటిపట్టి చెప్పగావురువపట్టి ఏమిచేసిందంటే చిన్నవాన్నితీసుకబో
 యిక్కిరువాకటమైన యిల్లెంపాదలోకూర్చుండబెట్టి చక్కావచ్చి,
 యెగసిమూడు తిన్నులుతన్నేను, ఫక్కుపక్కున దొంతలుపగిలింది
 గండుతుమ్మెదలు రివ్వునలేచెను, చెట్టుకుచెట్టుకు కమ్ముకున్నాది
 పెంటిపట్టి రెక్కలువినరెను, రెక్కలువురవడిని తుమ్మెదలన్నయ్యా
 కుచ్చెలమేలా కొట్టుకబోయేను, పోతుపట్టిపైగా వాలింది
 పంజరమప్పుడుముక్కునకరచుకొని, యిల్లెంపాదలో బాలునిదగ్గరను
 పంజరముంచె పట్టులుగనుకాను, తంచానభాయి రాజవందనాన.

వ. ఓచిన్నవాడా! ఛక్కిరువాడప్పడేకదలివుండవలెను. వచ్చితేమమ్మ
 నునిన్నుచంపుతాడు చిలుకనుభద్రముచేసుకొమ్మని చిన్నవాణ్ణిచెవులు
 అంటిపోగులుజోడుయిండగ పోగుదీసికెంపింటికిలంకెనేసి రెండుకాళ్ళకు
 రెండుతగిలించికొక్కెంపట్టెను అక్కడఛక్కిరువానికి సంకెల్లతగుల్లోన్నవి
 నాదితయవయెవడోజెన్నాడు, లేక నా చిలుక మేలికుబోయిందో
 అడవినిచిక్కుతీగె చుట్టుకున్నదేమో, ఇల్లునిఛక్కిరు అనుకుంటున్నాడు
 అక్కడనుంచి బాలుడుగనుకాను, ప్రయోగము నచుపునున్నడయ్య
 పట్టులుకుతబొందు తెచ్చినాది, యితిబొండులో మారమన్నడయ్య
 చిలుకపంజర మక్కడపారవేసినాడు, తంచానభాయి రాజవందనాన

వ. చిలుకయేలాటిదంటే, కంపులు, పచ్చలు, నజవయిడూర్మనీల
 గోమేధిక వువ్వరాగాలతో ననరత్తిఖచిరిమైపతికమెంత దీర్ఘిగావుండు
 నోలలాగునెవున్నది. చిలుకేను చేసినాడంటే, వళ్ళంతమసిపూసినాడు
 పల్లచిలుక జేసినాడక్కడఛక్కిరువాకిమందమతిబుట్టిపడినమాలేతడుతూ
 వున్నాడు, జిన్నవాడీతిబొండులోమారి తలకనుముందర నుండుకోగానే,
 అపెంటిపట్టి బొండుయెట్టి పోతుపట్టి రెక్కలనడుచుపెట్టె నాబొండు
 కానరాకుండా పెంటిపట్టి రెక్కలుపొడుగుకొని,

మేఘుమీద లేచెనుపట్టులుగా, ముయిళ్ళగుండా తీసికొచ్చినాది
 సముద్రాలన్ని గడచివచ్చినాదీ, మ్రిచెట్టుకాడ దించెనుపెట్టులుగా
 బిడ్డలకప్పుడు మేలిబెట్టెకొనెను, జిన్నవాడు బైటికివచ్చెను
 జిన్నవాడా లేవయ్యానీవు, యెండయెక్కుతుంది బోదాములెమ్మ
 వాడియెండుకుపచ్చెదరుయికను, నీపెంతమారము బోదువునారిండ్రి

అంతదూరము తీసుకవచ్చెదము, అక్కడనుంచి నేను వెళ్ళుతాను
 విడ్డలనుయికమీరు బాగాసాకండి, పిల్లలప్పుడు యేమంటారయ్య
 అన్నానీవు పూరికివెళ్ళెదవా, యీసారేమన్న పనియుండివస్తేను
 యీమీదుగారమీ అన్నయ్యా, నీవు వచ్చినపని కడతేర్చెదము
 మంచిదిమా బాగన్నాడుబాలూడు, అక్కడనుంచి లేచెనుబాలుడు
 మూడుదినములకు బాలుడుగనుకాను, రక్తకొల్లుపట్టు మొచ్చినాడు
 పేదరాలిపెద్దమ్మ యింటికాడ, భోంచేసి పండుకున్నదేమి
 మరునాడు ప్రొద్దుగూకేవరకు, దొంతిరాజు పట్టు మొచ్చినాడు
 పూటకూళ్ళింట భోంచేసుకొని, తెల్లారిబయలుదేరి ప్రొద్దుగూకేవరకు
 నాగళ్ళపూడి గట్టుకొచ్చినాడు, ఆవేళకు నేడురోజులాయెనమ్మ
 రెండురోజులు గడువుయున్నది, తంబళ్ళపెద్ది యింటికొచ్చినాడు
 తంబళ్ళవ్యాదాహము తేవమ్మా,దాహం తెల్లైవుచ్చుకున్నడయ్యా
 నాయనయేమన్నా వరహాలు తెచ్చితివా, అప్పులవాండ్లు పారిబోయినారు
 ప్రతాలన్ని చింపివేసినాను, అంభోయని యడలసాగినాది
 రెండేడ్లపాటు బ్రతుకుదుమనుకొంటి, ప్రతాలెందుకు చించివేసినావు
 యీవేళగాకుంటే రేవుయిస్తురయ్య, అవ్వనేను పొయ్యేవరకైన
 వ. వాండ్లు మొకంతిప్పించినారట్లవాండ్లిచ్చిచెడేదాయనినాకురోపంవచ్చి
 చింపివేసినానగా, కొంతనేపేడ్చి మొత్తుకొనెను అవ్వనాకుకాస్తబువ్వ
 పెట్టుపడురోజులకు సంపాదించకవచ్చినావునాయననేమింటాను అవ్వ
 ధనములన్నిమనవా ఈరోటలోయర్థమంతాయెవరిది అవ్వ! ఈవేళరేవు
 ఓర్చుకొంటివా అంతామనదేలని దానికిచెప్పేవరకు అదిన్నానానినీళ్ళు
 దోడిండిఆయన లేచి స్నానముచేసుకొని భోంచేసిపండుకొనెను. తెల్లవారి
 ప్రొద్దున లేచిఅవ్వ బహుళకతాతుంది ఆడుకోబోతాను సద్దన్నంపెట్టు
 మనెను. సద్దభోంచేసి చిలుకనుసంకలోపెట్టుకొనిఘోరువానిపెద్దలంజగాం
 డపంగింటికివచ్చి నూవులగానుగ ఆడుతూవుండగా, పెద్దమ్మా నేనుగానుగ
 తోలుతాను, నాకుకాస్తరిండి పెడుతావాఅనెను. తోలుర తంబయ్యా
 నువుసిండినీ కేపెడుతానగా, చిలుకనుగట్టిగచంకలోపెట్టుకొనిచివుక్కున
 బాలుడుగానుగ నక్కిజావ్ అంటునుగానుగతోలెను. ఘోరువాడుపూలతో
 లలోవాడుపచారిచేస్తున్నాడిక్కడగానుగ గిరునతిరుగంగఅక్కడఘో
 రువాడుతిరగసాగెను. గిరిగిరితిరుగుతూయున్న గడవపోతానుబొర్లపడు

తాడు, పడతా లేస్తాడు ఘోరమునా హేలు

గాండ్లసంగు యింటికివస్తుండె, గానుగకై నచేరవస్తుండె
ఘోరవాణ్ణిచూచేను బాలుడు, వడిగగానుగతోలేవమ్మలారా
వాడుబాగాతిరుగుతున్నడేమి, గాండ్లసంగుచూచెవమ్మలారా
తాళరతాళర తంబళ్ళ వీరయ్య. ఘోరు కేమోవాయునవచ్చింది
బాలుడప్పుడుయేమిచేసినాడు, ఘోరువాణ్ణి కాల్చిపొయ్యావి
అలాగ అంటూగానుగ నడిపెను, గానుగ కాడికివచ్చెను ఘోరు

వ. అరె గాండ్లసంగోడి, నాకువళ్ళంతా భారంగావున్నాది. కాళ్ళకుబం
దా లేసినట్లు కాళ్ళునడువనీయవు నాయాయన నెవ డో తెచ్చిట్లుగావున్నది
నామేడమిద్దెలన్ని సంకవుడ తాడునా ఆయువుసరిపోయినట్లుందనీ దానితో
చెప్పుతూయండగా, బాలుడేమిచేసినాడం లేనంతలోయున్న చిలుకను
తీసిమీదపెట్టి నాడిస్తున్నాడు ఘోరువాడుబాది,
అరే అబ్బీ చిలుకనాదిరా, నాచిలుకయెట్లువచ్చెనీకు
అరే అబ్బీ చిలుకనాదికాదు, నాదీపంచెవన్నెలచిలుక రానాయన
నీదిమంచివల్ల చిలుకయేమి, మల్లాగానుగ త్రిప్పెను బాలుడు
ఘోరువాడుగిరిగిరితిరిగేను, అరే బాబుచిలుకనాదిరా

వ. ఘోరా! నీచిలుకయితే నీకేముస్తాను నంకెందుకు, బాలనాగమ్మ
నీకేమికావలెననగా

అదినాకులంజ కావలె, చిలుకగొంతు కాయచిగిపెట్టినాడు
ఘోరువానికిపూసిగాడ లేను, అబ్బచిలుకనుచంపబోకురో
బాలనాగుకేతలిగావలె తండానభాయిరాజవందనాన
ఐతే ఘోరా! నీదగ్గరమంచిమంత్రాలున్నవట నాకుజెప్పు రమ్మం
ఓ వచ్చేవిపొమ్మం ఓపొయ్యేవి మూడువందల ముక్కిడిభూతాలు, ఏడు
వందలయెర్రభూతాలు, నాకగువరచవు అబ్బ! నాజీవనంనేనొకరికిజెప్పు
నులేకపోతే చిలుకను చంపెస్తాను అరే అబ్బీ చంపవద్దుబాబూ
నీకుమంత్రంజెప్పుతావన్నాడు నీకుమంత్రములువుపడేదీనిచెనను

వ. అయితే ఘోరు నీదగ్గరలాటికరవున్నదట యిక్కడనీవుగూర్చుండి
పోయియుద్ధముచేసి రావెంటే పోయియుద్ధంజేసివస్తుందట అదినాకు
యిస్తావా అబ్బాయి ఇదినారెండో పాణం, అదినేను ఎవ్వరికీయివ్వననెను
లేకపోతే చిలుకనుచంపుతాను అరే అబ్బీ చంపవద్దురా బాబూ

నీవుతంబభృపీగయ్య గావురనాయన చెడ్డవాడవురా వొంగవీరయ్య
నాదీ ఆయన సంకబెడిలివి, చిలుకనునీవు చంపవద్దురో
నా! పాణంబోనే నీకే మొస్తుంది, లాటిక్కరలు తెప్పించియిచ్చే

వ. ఓ ఘోరా! నీదగ్గరగోటిచిప్పవున్నదట నీవుబోతూబోతూదానిలో
కూర్చుండిగోటిచిప్ప ఇక్కడకోటకట్టమంటకడుతుందట మేడలుకావా
లంటకడుతుందట అదినాకుయిస్తావా అబ్బాదానిని నేనుయివ్వను.

లేకబోతే చిలుకనుచంపేను, అరేఅబ్బి చంపబోకుబాబూ
నా! పాణముంటే శానాకలవయ్య. గోటిచిప్ప యుద్ధరిస్తుందా
ఆగోటిచిప్ప చేతికిచ్చినాడు, తందానభాయి రాజనందనాన.

న ఓఘోరా! నీదగ్గరపైడిబెత్తమువెండిబెత్తన్నదట. అమూటిలో
బహుసూయలున్నవట, వకటికొట్టి తెబూషిదవుతుందట, ఒకటి కొట్టితే
మరిగిఅవుతుందట ఒకటికొట్టి తెకుక్కఅవుతుందట, అవినాకుయిస్తావా
అరేఅబ్బి అదిమంతుంకాదు మాయంకాదు కంసాలలింగోజీఇచ్చినచె
ట్టుకీయ, నా! పాణమెటువంటిదో అలాంటిది అదియివ్వజాలమనగా
లేకపోతే చిలుకను చంపేను, అరేఅబ్బి చంపవలదుబాబూ

నా! పాణానికే యముడువచ్చినాడు, యివియన్నియుద్ధరిస్తావా
నా! పాణముంటే శానాకలవయ్య, అనిచూచుబెత్తాలు చేతికిచ్చినాడు

వ. ఐతేఘోరా! కోటవెలపట ఆమ్ముబండలుసులుసు రాళ్లుఅవిఅన్ని
ఏమి అయివేవీరయ్య యేకుగురువద్దరాజులు నామీదికి యుద్ధానికివచ్చి
నారు వాండ్లందరిని ఈవిధముగాజేసినాను. పాపం వాండ్లమందిమకు
అల్లారాళ్ళు గప్పులుచేసినావు లేపరా ఘోరువాండ్లు చావవలసిందె
వారంతా నాపగవారు వారినిలేపను.

లేకపోతేనేను చిలుకనుచంపేను, అరేఅబ్బి చంపబోకుబాబూ
చిలుకనుచంపితే నీకే మొస్తుంది, వారివందరిని లేపుతానునేను
నేనువాడగ లేపరఘోరూ, గుప్పెకువిభూతి చల్లెంమ్మలారా
పొడుపుపొడుపుమంటు లేచిరిరాజులు, ముగ్గురుమంతులులేచిరమ్మలారా
పన్నెండవేలా బలములేచింది, పక్షిరువానిలెరుమకొచ్చినారు
కోటలోపలికి వచ్చిరిరాజులు కత్తులుచూసుక నరకబోయినారు
చిన్నవాని చాటునదాగాడు, వుండండయ్యా రాజులారమీరు
దాగినవాణ్ణి కొట్టవచ్చినారా, నీదేవూరంట రాజులడిగినారు

నాదిపానుగంటివో పట్టుమన్నాడు మీతల్లిదండ్రులు యెవ్వరన్నార
 మాతండ్రియు కార్యవద్దిరాజు, మాతల్లియు బాలనాగమ్మా
 పెద్దతండ్రులు బాలునిగనుకాను, చేతులారాయెత్తుకున్నరేమి
 నాయననివు పుట్టబట్టిమమ్ములలేసితివి, లేకపోతే మా బతుకికంలేనూ
 ఈమాటలే ఫకీరునిన్నాడు, అరె యెంతవాడవుర జ్ఞవాడనివు
 మనీసులన్ని చంకపెడితివా, నాదుప్రాణమెచంకను పెడితివా
 నాయంటికి కేలవచ్చినావు, తంబళ్ళపెద్దు యిప్పుడేచంపెదను
 తంబళ్ళపెద్దు యింటికివస్తుండె, అప్పుడుబాడు యేమిచేసినాడు
 చిలుకకాళ్ళు సాగరిసినాడు, ఫకీరునామబోర్ల పడ్డాడు

వ. మరలతిరిగిరారా ఫకీరుసాహెబుయనగా. తిరిగిచిన్నవానిదగ్గరకు
 పకీరునచ్చెను. పకీరా ఇక్కడకూర్చోరా. నేనువెళ్ళినచ్చెదననిచ్చె తం
 బళ్ళపెద్దయింటికివచ్చి అవ్యానీవిక్కుమంటివా పకీరువాడుచంపజోతాడు
 మాపూరికి దీనుకువెళ్ళెనవచ్చెదవా, నీవువచ్చేపర్యంతం అన్నవస్త్రమి
 చ్చెదను నీదేహునాయన మాదేపూరై తెసికేమి, నావెంబడివస్తుపూ
 రికె అతంబళ్ళపెద్దుకు సవారిసాగించిడేగాలుకాడికి పంపించెనురాజులు
 వ్వు వారివారిడేరాలలో వారుప్రవేశించినారప్పుడు పాలకివేసింది పాలకి
 లోతవతల్లియైన బాలనాగమ్మను కూర్చోబెట్టి ఆ వెనుక
 రావేరావే గాండ్రసంగోజీ, యెంకకొమ్మ యెత్తుకోమంటాడు
 వీనితలపండుపగలపకీరు, నాడేవద్దని మొత్తుకుంటినేను
 నాకు యెక్కడికర్మ మొచ్చెనయ్యె యెంకకొమ్మకాడికొచ్చింది
 రారావోరి పకీరుసాహెబు, ముందరకొమ్మ యెత్తుకమన్నాడు
 ఇంతబ్రతుకు నేనే బ్రతికేమి, అడవాన్ని పల్లకిమానేదా
 లేకజోతే చిలుకనుచంపేదా, చచ్చినబ్రతికిన యెత్తుకోనునేను
 చిలుకగొంతుకా బిగబట్టినాడు, పకీరువానికి పూసిరిదాయె
 అరెనాయన యెత్తుకుంటనేను, బలిమిచేతనన్ను యెందుకు చంపేవు
 వెంకకొమ్మ గాండ్రసంగమ్మ, ముందరకొమ్మ పకీరుయెత్తెను
 పాలకియెక్కి రవాణజేసిరి, నాగళ్ళపూడి గట్టుదిగినారు
 డేరాలకాడ దింపిరిపాలకి, ఆరుగురుపెద్దండ్రులు జూచేను
 తమత్తుడి నేజూచెనుబాలుకు, బాలునిచేతులార యెత్తుకున్నడేమి
 చెక్కిలిముద్దులాడినాడు, ధరణికిరాజు దింపుతున్నడేమి

బాబులెండి బోదామన్నాడు, దండ బూదలే కూతలాయేను
గుర్రాలమీద ధంకా వేసిరి, రాజులందరు లేచిరియూవేరింబున
పన్నెండేండ్లు బాలవద్దిరాజు, నేనుకోటమీదనే మోసెలుబంపెనుగా
నేను, మళ్ళితిరిగి వచ్చుదాకను, మీరు బాగ్గి తగినాయంశుమన్నదేమి

వ అప్పుడుబాలుడు గుర్రమెక్కెను తతిమబలముల వెంటతీసుకొని
పొలిమేరమీదికివచ్చెను అప్పుడుపొలిమేరశక్తి ఎసుగుగావచ్చెరావయ్యా
బాలవద్దిరాజునీవుసంతోషముగావచ్చినావా నీతల్లిదండ్రులనుతీసుకొచ్చి
నావా అప్పుడుబాలవద్దిరాజు శక్తినిజూచి అమ్మా మాతల్లిదండ్రులను
తీసుకొనివచ్చినానుగాని అఫకీరువానిదగ్గరవుండే మూడువందలముక్కిడి
భూతాలతీగ్గిఘముగా నాకగుపరచుము నీదగ్గరమరితమేదయ్య అఫకీరు
వానిచేత జెప్పించుకున్న మంత్రినీదగ్గిరవుండగా ఆమంత్రింపట్టి అంతా
నీకగుపడుతారప్పుడు బాలుడు ముమ్మాటు సతొచగానే మూడువందల
ముక్కిడిభూతా లేడువందల యెనిభూతాలు చిన్నవానిఎదుట నిలువ
బడ్డని దానిజూచి మీరు పకీరువాడుపిలిస్తే బోవద్దనిచెప్పి వాటిని మళ్ళి
తఃపాస్తగతం జేసుకున్నాడు.

అక్కడనుంచి వేచెనుబాలుడు, నయనవాది పట్న మొచ్చినాడు
ఆవులకక్కడ భోంచేసినాడు అక్కడనుంచి లేచిరినాయన
మరునాడు ప్రాద్దుపొడిచేవరకయిన, చింతకవాది పట్న మొచ్చినాడు
గుర్రాలమీద ధంకా వేసిరిగా, ఆపట్నంకిగ్గర జేగావేసిరిగా
సూర్యవద్దిరాజుయూ ధంకావినాడు, పరాయిరాజులు వచ్చిరిక్కడికి
వారెవ్వరో నెందుకొచ్చినారో, పారావారిని పంపించినారు
ఆరాజులెవ్వరో తెలుసుకురమ్మనను, పారావారు వచ్చిరక్కడికి

వ. అప్పుడుబాలవద్దిరాజుడేరాలో కొలువుదీయుండగ, ఎవరయ్యా
మహాప్రభోమీరు మేమువాసుగంటివద్దిరాజులము ఎక్కడనుండిమీరువ
చ్చినారయ్యా! నాగభృపూడిగట్టునుండికి దాతిరిగియింటికి వెళ్ళుతున్నాము
ఎందుకుమీరు అడగవచ్చినారు, సూర్యవద్దిరాజు యడగమన్నడయ్యా
అంతబాలునిజూచిరి పారావారినితీ, యెవరయ్య బాలవద్దిరాజు
మీతల్లిదండ్రులను తీసుకొచ్చినారా, రావయ్యామనము కోటకుపోదాం
అప్పుడుబాలుడు కోటకొచ్చినాడు, సూర్యవద్దిరాజు చూచెనమ్మలారా

వ. ఏమయ్యానీవు సంతోషముతో నాగభృపూడిగట్టుకు తిరిగివచ్చినా

వాతల్లిదండ్రులనుకొనివచ్చినావా, వాణ్నిఎట్లాసాధించినావు వాడుచెడ్డ వాడుమంత్రగాడు ఏమిరావాడి మంత్రతాలన్నియు ఘోళిజేసినావు, అయి తేవాడిఆయువునడుసముదాలనడుమ నుండగానేను దానినిసాధించి తెచ్చినాను అదితేబట్టినాకలొంగినాడుకానిలేకపోతేవాడువకరికిఅణగేనాడుకాదనిజెప్పెను అప్పుడుసూర్యవద్దిరాజు పల్లకిఎక్కివారిడేగాలకాడికివచ్చియాపానుగంటిరాజుల ఏడుగురిఃతీసుకొని తనకోటకువెంటబెట్టుకొనివచ్చెను. మూడురోజులువిందులుజేసెను బాలవద్దిరాజు ఏనున్నాడనగా రాజామాకు సెలవుయిస్తే పూరికివెళ్ళుతున్నాను తాళండయ్యా వెళ్ళక అట్లనేవుండారా వెళ్ళుదురుగాని మీతల్లిదండ్రులకూడవెంటబెట్టువ్వారు గదాఇంతకన్నా వేడుకఎప్పుడుగనుక నాకొమ్మార్తెనిచ్చి పెండ్లిచేస్తాను చేతకపోవయ్య అనమాతండ్రులను అడుగమన్నాడు కార్యవద్దిరాజు మీకొమ్మారుని మూలముగా రోగముకుదిరినది మేము మాచిన్నదాన్ని మీకొమ్మారునిచ్చి పెండ్లిచేయనలయునని అనుకున్నము మీచిన్నవాడుఏమన్నాడంటేమాతల్లిదండ్రులులంతాచెరలోవున్నారు నేనుమల్లివచ్చేటప్పుడు పెండ్లిఆకుతానన్నాడు మీరుక్షవివాహమును అనుకూలించుదురని వేడుకొంటున్నాను ఆమాటలువింటూనేవారు బహుసాలోచనవడిబ్రాహ్మణులనుపిలిపించి లగ్నముచూస్తామనిచూపించిపెండ్లిసాను గీలతయారుచేసి ఆటపాటలనాటికి తయారుచేసి బాలుని పెండ్లికుమాగునిగాజేసి పెండ్లికొమ్మారుని పెండ్లికొమ్మార్తెను నాలుగునీళ్లు పూజించిరి ఎదురుకోలుసాధింపజేసినాను పరిమళ గంధాదులగుళువునరయ్యా తాంబూలాలు పుచ్చుకున్నరేమి. తలంబ్రాలతోపంకటకొచ్చి భ్రాజులకై వారించేస్తున్నారు, బ్రాహ్మణులుచదువుతున్నారు, ఆటపాటలవారు ఆకుతున్నారు భజింట్లు వాయిస్తున్నారు తలంబ్రాలపోసిరి పెండ్లిట మీదకూర్చుండ బెట్టికానుకకట్టలు చదివించిరిమామగారు చిలుకవాని పట్టం అల్లునికట్టుంగాచదివించిరిక మాత్రేకుపసుపుకుగకావీదొంతిరాజు పట్టంచదివించిరిఐదోరోజు కంగణమిప్పి ఆరోరోజునఆరాజులంతగంగవాదిపట్టమొచ్చిపట్టంవెలుపలడేరాలువేసిగుర్రాలమీదఘంకావేయించి ఆఠారిరాజులువిసవచ్చిసరాజులుఎవ్వడని వెలుసుకరవ్వనిసిబ్బందివారిడేరాల వడ్డకువచ్చియెవరయ్యరాజుగారుమీరు ఏవూరయ్యలనిఅడుగమాది పానుగంటిపట్నంమేమునాగళ్ల పూడిగట్టుచండియింటికివెడుతున్నాంఅనెను

బాలుఁపుడు జూచిరిగనుకాను, రండయ్యా బాలవద్దిరాజా
 నీతల్లిదండ్రులూ తీసుకొచ్చినావా, మాతల్లిదండ్రులూతీసుకొచ్చినాను
 యాగంగపవాదిట్లువు రాజులచూచిరి, రావయ్యనీవు బాలవద్దిరాజా
 ఈచదురుమీదనే కొలువుదీరండి, మీరుసంతోషముగ తిరిగివచ్చినారు
 మేము చల్లగానేతిరిగివచ్చినాము, మాతల్లిదండ్రులను తీసుకొచ్చినాను
 ఆరాజులు మహాసంతోషపడిరి, పాలకిలప్పుడు బయటపెట్టినారు
 ఆపల్లకిలోను యెక్కిరిరాజులు, డేరాకాడికి వచ్చెనమ్మలార

౭. ఏడుగురుపానుగంటిరాజులను బాలనాగమృతుకోటకువెంటబెట్టి
 కొనివచ్చి నాలుగురోజులు విందులుచేయించిరి అప్పుడుబాలవద్దిరాజు ఏ
 మయ్యమేముపోను సెలవిస్తేవెళ్ళుతామని నీవెక్కడికివెళ్ళుతావు మీతల్లి
 దండ్రులును సంతోషముగానేయున్నారుగదానీకునాకుమారెచ్చి
 పెండ్లిచేస్తాను. మీరుపెండ్లియాడిపోవ్వనిరి. మంచిది నాకుసంతోషమే
 కాని మాతల్లిదండ్రులతో యెరుకచేయమనెను. ఓనూర్భవద్దిరాజా
 చందనవద్దిరాజామూలన్నవాడునాగభృపూడిగట్టుకువెళ్ళెటప్పుడు ఇక్కడ
 అరణ్యమలోఒకనాడు బావివున్నదిదాంట్లోవుండెను మేము ఆయదవికి
 వేటకువెళ్ళినాము మాబానిసము ఆబావికాడకు నీళ్ళకుపోయిఆబావిలో
 పడియుండిగా పుట్టిగట్టిచేదదించినాము నిప్పుడు ఆచిన్నవాణ్ణిచలికీర్చి
 మాపట్టానికితీసుకవచ్చి నెలరోజులుచిన్నవాణ్ణిపాకినాము వానిపూర్వో
 త్తరంచిచారించగా మీకొమారుడుగా తెలిసింది అప్పుడునాకొమారైవి
 చ్చిపెండ్లిచేయవలయుననినాకుబుద్ధిపుట్టివది, అప్పుడాచిన్నవాడుసమ్మతిం
 చకపోయినాడు ఎందుచేతనని యాచిన్నవాణ్ణి అడిగితే మాతల్లిదండ్రు
 డునాగభృపూడిగట్టున చెరలోయున్నారు, అక్కడికిపోయి తిరిగివచ్చె
 టప్పుడు పెండ్లాడుతానన్నాడు అంతటమేమూరికేపుటిమి ఇప్పుడువారి
 తల్లిదండ్రులువచ్చినారు గనుకమేము పెండ్లిచేయ నలయుననియు
 న్నాముమీకుసంతోషమేగదా వారమాకుసంతోషమేకానియ్యమన్నా
 రుపెండ్లికొడుకునుచేసిరి యావేళ,పట్నమలోపా భజంత్రీలుపిలిపించి
 అన్నదానము జేసిరియావేళ, చిన్నవాని సూరేగించిరి
 ఎదురుకోలలు సంధింపజేసిరి, పరిమళగంధాదులువచ్చుకొచ్చిరి
 తాంబూలాదులు పుచ్చుకొన్నరేమి, తలంబాలు పండిరికొచ్చి
 పెండ్లికొమారని గులువబెట్టిన రూ, పెండ్లికొమారైన తీసుకొచ్చినారు

బ్రాహ్మణులు చదువుతున్నారూ, భట్టాజులు కయివారముజేసిరి.
భజంత్రీలు వాయిస్తున్నారు, ఆటపాటలవారు ఆడుతూయున్నారు.
పిల్లంగోవులు వాగుతున్నావి తందానభాయి రాజనందనాన.

వ. తమసా నౌబత్ భానా సగారా థంకాధింధిమ్మవి వాయిస్తు
వుండగా, చిన్నవానిదోసిటపాలు చిన్నదానిశిరస్సున చిన్నదాని దోసి
టిపాలు చిన్నవానిశిరస్సున తలంబ్రాలుబోసిరి. కంకణాలుగట్టిరి పెండ్లి
పీటలమీద కూర్చుండబెట్టిరి, కానుక కట్నాలు చదివిస్తున్నాను గంగ
వాదిపట్నమును అల్లునికి అభరణముగాను చదివించెను. రక్తకొల్లు
పట్నంకుమార్తెకు తాంబూలానికిచ్చెను. వెనుక నాలుగురోజులు గడి
చెను. అయిదోరోజున కంకణాలువిప్పిరి.

ఆరోరోజున తేచిరిరాజులూ, పులిరాజయూ పట్న మొచ్చినారూ
పూరిముందరడేరాలువేసిరి, బలములుమున్ని దిగుతూయున్నవి
బాలుడుమందర గుర్రమునెక్కినా, పులిరాజయూ కచ్చేరివచ్చెనూ
ఓహోఎన్నాళ్ళకువ స్తివిబాలూడు, పోయినపనులన్ని చక్కబడ్డదేమి
నాగంబాట్లు బ్రాహ్మణుడేడయ్య, ఆయనపుణ్యముచేకీ పులివాతపడ్డాడు
దారిలోనుపులి ద్రుంగిపోయినాది, మనీతల్లిదండ్రుల దీసుకొచ్చినావా
నీదయవల్ల తీసుకొచ్చినాను, దైవసహాయం నీయందున్నాది
అప్పుడు, రాజులందరినికోటకు తెచ్చిరి, నాలుగురోజులు విందులుజేసిరిగా
నయిదోరోజునప్రయాణమయినారు, అదేమయ్యా బాలవద్దరాజా
మేము తీవ్రంగా పట్నంబోవాలే, మీరుపోవక అట్లవుంటారా

వ. అప్పుడేమయ్యే పెండ్లి కాకుండాజేసివి. ఇప్పుడే నాకొమార్తెః చ్చి
పెండ్లిజేయస్తాను. పెండ్లిజీబోవయ్య మామయ్య మాలిల్లిదండ్రాదులు
న్నారుగదా వారికి తెలియకుండవారనుమతిలేక పెండ్లిలాగుజేస్తావువారి
తో ఈసంగతిఎరుకజేస్తే, వారనుకూలించినవత్తానఇప్పుడేమేతుందిఅం
దులోమీతండ్రివరయ్యా ! ఈఆరుగురు మూపెద్దతండ్రులు కార్యకర్తి
రాజమాతండ్రి యీరాజులేడుగురున్న కచ్చేరిలోకూర్చుండిరి ఓకార్య
వద్దిరాజా! మీకొమారుడు నాగళ్ళపూడిగట్టుకు వచ్చేటప్పుడుమాపట్నం
లోమందినీళ్ళబావికాడవచ్చేమనుష్యుల చంపుతూవుండే పులినిచంపినా
డుఅంతకుపూర్వమునేనువకనిష్కర్తజేసినానేమంటే ఆపులినిఎవరుచంపు
తారోవారికి నాకొమార్తెనిచ్చి పెండ్లిజేస్తానని, చెప్పివుంటినినాప్రకారమే

మీకుమారుడువులినిచంపినాడు నారికూతురిని పెండ్లిజేస్తామంటే, మీరుచెరిలోయున్నారు, మిమ్ములను చెరివిడిపించుకొని తిరిగివచ్చేటప్పుడు పెండ్లాడుతావని చెప్పిపోయినాడిపుడదే ప్రకారముగా సురక్షితంగావచ్చి నారుగనుక సెలవుయిస్తే పెండ్లికి ప్రయత్నముజేస్తువున్నామనగానేవారు బహుశంతోషమైవపనే, కానిమ్మని యేడుగురురాజులున్న తెలవిచ్చిరి పెండ్లియత్నము జేసిరియావేళా, పూరూరిమేళాలె పిలిపించినారు చిన్నవాని పెండ్లికొడుకజేసిరి, పాతికపుట్లన్న మొండినారు అన్నధానము చేసిరియావేళా, పల్లకిలోన బాలునియెక్కించి నాలుగువీధుల పూరేగించిరి, యెదురుకోలలు సంధింపజేసిరి పరిమళగంధాదులద్దుకున్నరయ్యా, తాంబూలాలు చేసిరివారేమి దలం బాలు పందిటకొచ్చిరి, పెండ్లికుమారుని నిలువజెట్టినారు పెండ్లికొమార్తెను బిలుసుకొచ్చినారు, అడ్డతెరలు బంధించినదుమను బ్రాహ్మణులు చదువుశున్నారు, భటులు కవాలుచేస్తున్నారు ఆటపాటలవారు ఆడుతున్నారు, తందానభాయి రాజనందనాన.

వ. అవునునాబత్ శంకార్పుణర్పుణమన్ని మోగుతున్నవి చిన్నవాని దోసిటపాలు చిన్నదానిశిరస్సునను, చిన్నదానిదోసిటపాలు చిన్నవాని శిరస్సుమీదతలంబ్రాలుపోసికంకణాలుకట్టి పెండ్లిపీటమీదకూర్చుండజెట్టి కానుకకట్టాలుచదివించి పులిరాజుపట్లం మామగారుఅల్లునికి చదివించి, పతేల్ రాజుపట్లం కొమార్తెకు తాంబూలానికిచ్చినారు నాలుగురోజులు పెండ్లిజేసింది. అయినోరోజున కంకణమిప్పీరి ఆరోరోజున లేచిరిరాజులుగా, తెలపుతీసుక బయటికెళ్ళువారు కొండలుగనుకను దాటినారువారు, చిక్కుచీకటి వనములుదాటిరి యెదుగువలము మేరుగుంటదాటి, పానుగంటిపట్న మొచ్చినారు పానుగంటి పడమరగట్టున, పూలతోటలో చేరానువేసిరిగా వచ్చినబలములు రాజులుదిగినారు, అక్కడనుంచిబాలనద్దిరాజు విడబడి తాను పట్న మొచ్చినాడు, యింటికివచ్చి యేనునివలికెను అమ్మావివవే సూర్యనాగమ్మా, మాబాబుగారు వస్తూయున్నారు ఇదిగోబాబులు వీధిలోకొచ్చిరి, యెక్కడలేని సంతోషముచేత గలగలమని బయలువెళ్ళివారు, మేడలుదోవలుకాసరునాయన అట్లవారు దరవాజకొచ్చిరి, అట్లబాలుడుగుర్రాన్నిదూకాడు

బాలుని అంతా యెత్తుకున్న రేమి, నాయననేటికి వచ్చినా వనీ పూ
 నాయన యెల్లా గడచి వచ్చినా పూ, తండ్రులు చచ్చిన తావు జూచినా వా
 వ. అమ్మా జూచినాను లేపినాను, మా తండ్రులను తీసుకొచ్చి
 నాను మాతల్లిని కూడా తీసుకొచ్చినాను అరుగురు పెద్దతల్లులు బహు
 సంతోషపడ్డారు, అప్పుడు చిన్నవాడు స్నానము చేసి భోజనము చేసిన
 వెనుక నొక్క రోజు పిలిపించి గాజుల శెట్టిని పిలువరమ్మ నెను. యెరయ్యా
 గాజుల శెట్టి మా అరుగురు పెద్దతల్లులకు గాజులు తోడగ మనెను
 మహా ప్రభో! గాజులు తోడి గట్టి పూరి కేల్పున్నదా? మొకట మీ
 తండ్రుల పెండ్లిండ్లకు యెంత ఖర్చు చేసి తిరిగి పెండ్లిండ్లు చేసి
 గాజులు తోడిగించి మాకు గొప్ప బహుమతులు యివ్వవలెను. మీరు
 కోరినట్లుగానే బహుమానా లిప్పిస్తున్నాననెను. అప్పుడు అరుగురికి
 గాజులు తోడి గేటప్పుడు అనేకమంది బ్రాహ్మణ ముత్తయులు వచ్చి
 నారు అధిక ద్రవ్యము వడికట్టుకొని గాజులు తోడి గేటప్పుడు దాకాలు
 చేసుకొన్నారు. అరుగురికి గాజులు తోడిగిన తర్వాత గాజుల శెట్టికి
 మురుగులు గొలుసులు చంద్రహారాలు, పూలహారాలును నూట
 పదహార్ల శాలువలు, బహుమానముగా యిచ్చినారు. అక్కడనుంచి
 పట్నములో యుండి బాలవద్దిగాజు తండ్రి కార్యవర్తి గాజులను జూచి నా
 యన ఈపంది శ్లెందుకు వేయిస్తున్నావు, మీరు నాగళ్ళ పూడి గట్టు
 మీద మణిగిపోయిన తర్వాత ఇంతవరకు మాతల్లులు వెనవరికంమోసి
 నారు యీదినం ఆచూకుకుకి మరలగాజులు తోడిగించిరాను యీ
 పూల తోటలోనే పండిళ్ళు వేయిది మీయేడుకుకి తలంబాలు
 పోయింది వారివారి మేడలో వారి వారిని ప్రవేశింపును తాను అట్ల
 యితే నాయన! నీ పెద్దతల్లులూరుకుకి చేయును నాకక్కరలేదు
 అదేమి బాబూ, మీకు యెందుచేత యక్కరలేదు
 మీరిల్లియు బాలనాగమ్మ, ఫకీరుచేతుల వరముచెడ్డదేమి
 దానినేను యేలనన్నడయ్యా, అప్పుడు బాలుడు చిన్నబోయినాడు
 మాతల్లిచేతిలు విన్నావాబాబూ, నేనుగట్టిగా పరీక్ష చేయింతు
 నాలుగుమడుగుల నూనెయు తెప్పించి, ఉక్కుతోట్టిలో దాని పోయింది
 నాలుగుమోపులు అగును వేయింది, చళచళమని కాగుకున్నదేమి
 బాలుని వేలి పుంగరముదీసి, కాగేయనలో వేసెనుబాలాడు

తల్లినిగట్టిగా తీయమన్నదేమి, కాలేటిసూర్యుడా దండమన్నదేమి
 తొక్కేటిభూదేవిలోడుగావమ్మ, నాయనవిసకా బాలవద్దిరాజా,
 మీదండ్రీ తప్పయితరమెరుగనయ్యా, అందులోమునిగివుంగరంతీసేను
 కార్యవద్దిరాజు యేమన్నదయ్యా, ఇంతవర్యంతరం ఫకీరుదగ్గరనూ
 వాడిదగ్గరావుండినాది, చెట్టుక్రియలెన్ని నేప్పిందో
 అకుపనరులు యెన్నినేప్పిందో, అదేదీసేదాక దొడదన్నదేమి
 అక్కడికిని నమ్మదాయేనేమి, అప్పుడుబాలాదూ యేమిచేసినాడూ
 రెండుక్రోసుఁ గుండముద్రవ్వించి, గుండమనిండా కలపదించినాడూ
 అగ్నిహోత్రము సంధించినారు, నానెదిదిమిపగలపోసేరూ
 భగభగమని మండుతున్నదేమీ, మంటలోలిల్లిని దూకమన్నదేమీ

వ. అప్పుడు కార్యవద్దిరాజు యేమన్నాడు నాయన ఈనమ్మకాలన్ని
 యెందుకు యామంటలో అది గభీలుమని దూకవలెను. మరలగట్టెక్కి
 రావలెను. వచ్చేటప్పటికి కట్టినకోక కాలకుండా వుండవలెను.
 పెట్టినకుంకుమ చెదకుండా వుండవలయును. వొళ్ళు బాబ్బలు పొక్కక
 యుండవలయును. దేహము కలవకుండావుండేవా మీతల్లినినమ్ముతాను
 అప్పుడుతల్లినిమాకమన్నదోయి, కాలేటిసూర్యుడా దండమన్నదయ్య
 తొక్కేటిభూదేవి లోడుగావమ్మా, గుప్పించియీతల్లి గుండవదూక
 నాల్గుఘడియలు మాటలాడినాది, గట్టుకుభామా యెక్కివచ్చినాది
 కట్టినకోక కాలనాయెనవును, పెట్టినకుంగ కండదాయేనేమి
 దేహంబాబ్బలు పొక్కదాయెనమ్మ, పుక్కిటవీడెము చెదరినవ్వెరాజు
 నాయనవిసవోయి కాలవద్దిరాజా, మీతల్లినినీను యింకనమ్మెదను
 అప్పుడుబాలుడు పక్కుననవ్వేను, మీతల్లినినాకుకీర్తిశెచ్చింది
 మల్లెపువ్వుల తోరణాలుగట్టి, భజంతీలప్పుడు తీసుకొచ్చేడు
 యేడుగురువద్దిరాజున్నరేమి, పెండ్లికుమారుల చేసిరియావేళ
 తలంబాలవో పందిటికొచ్చిరి, బ్రాహ్మణులంతా చనవుతున్నరేమి
 భటులు కయిరాలుచేస్తున్నరేమి, యేడుగురి తండ్రులాకుయేమి
 యేడుగురి తల్లులాకుయేమి, తలంబాలుగా పోసిరియావేళ
 కానుకకట్నాలు చదివించినారు, మూడోనాడు కంకణములిప్పిరి

వ. అప్పుడు పట్నములోకి ప్రయాణాలు అత్రతోవుండి వన్నెండు
 వందల సిట్టండి పానుగంటి కాపురస్తులు మహాప్రభా కాలవద్దిరాజా

మాకు సెలవిస్తే మా దేశమునకు వెళ్ళుతాము యింతభారంమీరేమి
వచ్చింది. మహా ప్రభో! మేమున్ననాగభృపూడిగట్టును మునిగిపోయినా
ముని మా పెండ్లాలు తెంచివేసి కూర్చున్నారు. మేము యింద్లకు వెళ్ళి
వాండ్రముఖములు యేనాగుచూచేదని వాళ్ళయినగానే
అప్పుడు బాలుడు యేమిచేసినాడు, గాజులు కెట్టివి పిలిపించినాడూ
పన్నెండువందల స్త్రీలనునాయన, గాజులప్పుడు తొడిగించినాడు
వాళ్ళందరిని పెండ్లికొమ్మగావించినాడూ, పూ లతోటపందిళ్ళలోను
తలం బాలు పోయించెనురా, మూడోరోజున నాగవల్లిచేసి
రాజులందరు లేచిరియావేళ, పట్నములోని ప్రజలుగనుకను
వీధివీధికితొరగాలుకట్టివారు, రంగవలి ముగ్గులు బెట్టినారు
నాలుగవీధుల నూరేగించిరి, వారివారి మేడలకొచ్చారు
నాలుగుదినములు గడిచెనమ్మలారా, అయివోరోజున మాయలఫకీరు
అబ్బీరమ్మి బాలవద్దిరాజా, నామద్దులచిలుకను నాకుయిస్తావా
ఇక్కడనీకు చిలుకనివ్వనేమి, మనంనాగభృపూడి గట్టుకుపోవాలె
అక్కడనీకు చిలుకనివ్వవలె, మరిలేనయ్యాపోదాముమనము
భోంచేసిగాపోదమన్నాడు. భోంచేసిగా పయనమయినారూ
గాండ్లసంగును పిలిచెనుఫకీరు, నీవద్దకినేనూ రావన్నాడేమీ
నీతలపుండుపటల మాయలఫకీరు, నీవద్దకినేనూ రావన్నాడేమీ
నేనుచిన్నవానిదగ్గరపుంటాను, అక్కడనుంచి యిద్దరులేచారు
నాలుగోనాటికి నాగభృపూడి. గట్టుమీదికి వచ్చెనమ్మలారా
పిన్నావావోరి ఫకీరుసాహేబు, నీపదార్థమంతా ఎక్కడ యున్నది
అదినాకుగట్టిగచూపించు, లేకపోతే చిలుకను చంపేనూ
అబ్బిసీవు చంపవద్దుబాలు, యితర్లన్నీ చూపించినాడు

ప. చిలుకవారి పట్నానికి గంగావారిపట్నానికి పులిరాజుపట్నానికి
మామలకెవ ర్రమానం పంపించి రెండువందలచెక్కబండి, యాబైయిం
టికోంబలు యాబైయింటికోమగులు తెప్పించి పన్నెండు స్తంభాల
మక్కామసీదు పెండిబంగారు వరోస్తు రీషియచ్చి యేనుగుల మీద
కెట్టించెను చెరువుగుండాసామానుదరోలస్తు నొంటిలమీద కట్టించెను
పదార్థం బహ్వాది మొదలయిన సామానులు బండ్లమీద కట్టించితాను
గంటి పట్నానికి గంగాచేసెను చుట్టుచుట్లు పూళ్ళలో తుండే నదులు

రుల పిలిపించి నాలుగు దలస్కారులను దెప్పించి మార్కారులకు వరహాయిచ్చి కోట తాపదగొట్టించి శుద్ధముజేసి వివిధచెట్లను ఏర్పరచి బండియెక్కును ఫకీరువాడు చక్కవచ్చి అట్టి నాచిలుకను యివ్వగా పూజ్యపోయి భిక్షమైనా యెత్తుకుంటాను చిలుకను నేనివ్వను నీకు దిక్కువుంటు చెప్పకొమ్మనను అరె నాయర్థ సాణముకూడా తీసుకొంటావటరా వాడుచిన్నవాని మీదపడగానే చిన్నవానిచేతిలో చిలుకతల కాయయున్నది. ఫకీరువాడుచేతిలో కాళ్ళుదొరికించుకొన్నాడు విడవరవిడవర బాలవద్దిరాజా, నేనిడువను విడువను ఫకీరుసాహేబు అవతలగాను యవతలగాను యిద్దరిసందున గయాకొట్టును. అల్లాఖుదాయంట ఫకీరుసాహేబు, భోరుకొండవలె విరుచుకుపడ్డాడు ఫకీరువాని ప్రాణంపోయింది, చిలుకచచ్చెను ఫకీరుచచ్చెను.

వ. అచ్చటనుండి బాలవద్దిరాజు వీనిని పదార్థంబువలన మనసుంచక మన కన్నవస్త్రానికి తక్కువయున్నదా? ఆపోయ్యెబండ్లు మరల తప్పించియ్యాటై యింటికి ఫకీరుల పిలిపించి ఫకీరువాని గోలినుట్టును మూడా మడ పొడుగున పూలతోటలు వేయించెను. రుద్రజడ వనములు న్ను జేడిమామిడి వనములున్న పననవనములున్న బర్హీగా వేయించె వరకు యీతోట మూలముగా అనేకద్రవ్యములు కర్పాయెను మండ లదినంబులు దినవారంబులు చేయించెను. మిగతద్రవ్యంగాను ఫకీరుగోలి కాడ కొట్టుకట్టించి ఆకొట్టులో ఈతర్థధనము నిల్వచేసి ముప్పయి మందిఫకీరులక్కడ కావలియుంది ఫకీరువాని పేరుపెట్టి నిత్యమంత సార్లు బాణివేసి ఈపదార్థమీరందరనుభవించమని వాండ్రకు వప్పగింత పెట్టి అక్కడనుంచి బాలుడులేచి పానుగంటి వట్నముచ్చి ఇంటివద్ద నేబాలుడుండగా తండ్రులురాజ్యభారముచేయ వెళ్ళినారు. గండియెట భూములకు ఆరుగురురాజులు వెళ్ళినారు భూచక్రప్రసాదికి కార్యవద్ది రాజువెళ్ళెను. బాలవద్దిరాజుఅర్థగారు అరణ్యమిచ్చిన ఆగుపట్నాలకు రాజ్యంబుచెయ్య వెళ్ళెను. వారున్న సుఖోపాయముగా రాజ్యముజేడ్డు యున్నారు శ్రీరున్నారాక్షణముార్తి సహాయమైయున్నాడు గనుక ఈ బాలనాగమ్మ కథ విన్నవారికి దోషములుతోలగి భాగ్యముగల్గు.

బాలనాగమ్మ కథ సంచిక పూర్ణము.

శ ర త్ బా ఖు ర చ న లు

శ్రీకాంతి	7-0-0	వరణేత	0-12-0
నలిత	3-0-0	బసిబహన్ (బసిదీధి)	0-12-0
శేషపక్ష	4-0-0	నారీర్మూల్య	1- 0-0
చరిత్రహీనులు	5-0-0	నవవిధాన్	1- 4-0
గృహదహనం	8-0-0	సుమతి (చోటాబాయి)	0-12-0
దేవదాసు	1-8-0	పదవిరేణి	0-12-0
చంద్రనాథ్	1-8-0	కాశీనాథ్	0-12-0
బైరవి	2-8-0	నిమ్మలతి	1- 0-0
విప్రదాస్	2-8-0	శ. త్ కథలు 4 భాగా	4- 0-0
భారతి	4-0-0	రాజేశ్వరీ పబ్లికేషన్సు	
స్వామి (మావారు)	1-0-0	విక్టోరి (సాంఘిక నవల)	1-0-0
అనుపమాదేవి	1-0-0	గరిబ్	1-0-0
విరాజ్ బహు	1-4-0	నాగమ్మ	1-0-0
అరక్షణీయం	1-0-0	ఎడ్జిహోల్ (డిబ్బిక్ట్)	1-0-0
బ్రహ్మగిరిల్ల	1-4-0	మాధురి	1-0-0
పైకుంకుని వీలునామా	1-0-0	మాహిని	1-0-0
పూజారిణి	1-8-0	రుద్రమదేవి (చరిత్రాత్మక)	1-8-0
పల్లియులు	1-8-0	అమరవిజయం	1-8-0
సుభద	2-0-0	చాందాసుల్తానా	1-8-0
దత్తా (విజయ)	2-4-0	సురన	1-8-0
హేమాంగి	1-0-0	సాహితీక	1-0-0

ప్రాప్తిస్థానము:

కాళహస్తి తమ్మారావు అండు సన్సు,
 సంస్కృతాంధ్ర బుక్ డిపో, (స్థాపితం 1882) రాజమండ్రి.

అత్తబోధామృత తత్త్వము

(1, 2, 3, 4 భాగములు)

ప్రచురణకర్త :

కాశహస్తి తమారావు అండ్ సన్స్

మొన్నకాండ్రా బోర్డు. (స్థాపన 1882)

1950

వెల 9-0-0

స్త్రీల ప్రతీకధలు

(1, 2, 3, భాగములు)

రచన :- శ్రీ బాలాంత్రపు వేంకటాచార్యుగారు

ఆంధ్రదేశమంతటను, బాలాంత్రపువారి నోముల కథలు ప్రతి యింట చెప్పుకొనుట వినేయుండవచ్చు, యిప్పుడు స్త్రీలంతా సులభముగా చదువుకొని యీ నోములు పట్టుటకై చక్కని పద్ధతిలో సులువైన కైలిలో వ్రాయబడెను. ప్రతి ఆంధ్రస్త్రీ హస్తములందు ఆలంకరించదగిన గంధరాజము. యిట్టి గంధము ప్రతి యింట నుండుట సాభాగ్యమును వింతలేదు. మూడు భాగములు కలసివున్న ఈ హస్తకము నందు శ్రావణ మంగళవారముకథ, వరలక్ష్మీ వరకథ, దంపతుల తాంబూలంకథ, మాఘపు అదివారంకథ, పోలి స్వర్ణమువళ వెళ్ళుకథ, పోలాలమావాస్యకథ, కుంకుమగారి నోముకథ, పండుతాంబూలాల కథ, గంధం తాంబూలంకథ, చిలుకుముగ్గులనోముకథ, నిచ్చిదానందంకథ, కైలాసగారి నోముకథ, సహస్రపదాలకథ, భాగ్యాదివారమునోముకథ, అట్లతద్దినోముకథ, కళ్యాణగారి నోముకథ, మున్నగు 90 కథలు యిందు పొందు పర్చబడెను. మంచి పేపరున్న, చక్కని అచ్చుతో ప్రింటుచేసి ఆంధ్రలోకాని కిస్తున్నాం. యిట్టి అదను జారవిడువక వెంటనే ఒక కాఫీ తెప్పించుకొనడు. వెల రు 1—0—0 మూత్రమే

ప్రొత్తిశెట్టి శంకరం :

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్సు,

శంకర్లు శంకరం ద్రు క డి పో. (స్థా 1882)

రాజమహేంద్రవరం.

శ్రీ రక్ష
శ్రీగురుభ్యోనమః

శ్రీ ఆత్మబోధామృత తత్వములు మొదటిభాగము

తత్వము — సాక్షరి — జటతాళము

ఏమిజన్మము ఏమిజీవనము. యీ మాయాకాయము ఎన్నాళ్ళ
 12 శుద్ధి | మూన్నాళ్ళముచ్యుత గురుసేవజేయని దేమిజన్మము యేమి
 జీవనము | యేమిజన్మము యేమిజీవనము యేమికాశ్వత మేమిసౌఖ్యము
 యేమినాచారభగవత్ స్వామినన్నిటజేసిచురచెను | యేమి! దంశిగా
 భూనుండలంబైన యొడిచులకూడంగ శుక్లము | మెండుగాళోణితము
 పైబడ అండ్ మిగర్భముననుండియు పిండరూపము ధాల్చుచుండుగదా
 విలమూగ్రములలో ఖండమై పడియుండవలయుగదా! అందులోకిమి
 తల్లి పండ్లైత నను తెలియబడదుగదా | యీ పండ్లకోళము నిండుదిన
 ములు గండిమేనుగదా | కొండగృహాని నిండుపగదిని గుండలదురుచు
 దండమిడుకొని | పిండులోమ్మిది నెలలు జూచుక | యుండలేనని జనన
 మైతి | యేమిజన్మము యేమిజీవనము గర్భవరకమువాటిభువిలో నిష్ఠ
 యముగా బెలుతుమంటే | దుర్భరమైనట్టి న్యాధులు కొబ్బుననుచూర
 గడ్డోయను పర్భిము నిమిషమున లేచుగదా | తల్లి పల్లెగురు దెబ్బ
 లకు ముల్బందించునుగదా | నిర్భాగ్యునిని పల్లెంబగురుచులుగోరు
 గదా అబద్ధవాదములాభగోభము తెగుగదాయగదా యేథయము
 లేకుండగ తిలకభయముగ ప్రభువులెన్నగు శుభముజగమునుచూడ
 తోము శబాసు యేమిభూసులుగ జీవెను | యేమి! ఏమిజెప్పడు యోగ
 విలువ గోడులాంగ. మోముజూగని | కామగగర్భదులకు సహ
 పేములుట్టక మానదియ్యయో కావరము కినుసిగ్గుయిండుగదా | ॥

చక్షుఃశ్రవణమున పరభామలెడ నును కారమిడునుగదా! కమలాక్షి! మాం
 నేపు వ్రసములందే మనసునిలుచుగదా! మనమునను భ్రమజేంది మరి
 యొక కమలనేత్రును పెండ్లియాడి విమలమగు సుజ్ఞానమిడచి కుమారు
 లనుగని బ్రమనుజిక్కిరిచి యెత్తమిత్రకళిత సంపదీమాత్రమేనేత్ర
 ములతోగ | ధౌతిలో కొమామారమున అతిసూత్రముగ భవబంధము
 లకును | బ్రతుకై వడియుండవలయుగదా | తాపత్రయంబులు తగులు
 కొని దిగులాందుచుండుగదా కర్తృత్వమున తావిత్తమాన్వనచేయుచుం
 డుగదా | వలపత్రకయనుని భక్తిలేకను మనుష్యామగదా గుప్తముగ
 లోగిండు కాదెలు యెఱుగు మేడలనుగట్టి | ర్తనొందిననారు మృశు
 లై వ్రతచేతుల పోవుచుంకిరి | యేమి | దాటువకుడడ దడవణంకిన |
 కోరికలు యడబాయకుండును | ధానుతలవారెవరు పెంటను | రాను
 వృద్ధాప్యమునైనను ధీరమునంతను దెలియవామెరుగదా! యాఘోర
 మగు సంసారమే ముడగోయచుండుచుగదా | గుర్రెరుగకలతోమరితము
 లచే మూలుచుండుగదా | గురుసేవచేయుక తిరిగిపుచ్చుచుండవలయు
 గదా | ఆరమరలులేనట్టి సద్గురునడిగి యుభవమైవట్టుకు ధరణిలో
 శ్రీయడ్ల రామదాసుండిది రచించెనాడుడు | యే |

తత్వము — ఆనందభైరవి — ఆటతాళము

ఇదియే సద్గురువాక్యమర్కం | మది చదరసేతుక యెరుకచేగాం
 చుబ్రహ్మం | ఇదియే | కదపి పరవాక్యమెననిల్చి వడలలో వదిలెండు
 కళభాకుపైగానిలిచి జాచుముది | భూమ్యాదిపంచభూతములు | వాని
 వామరూపాదులు నా స్థితత్వములూ | న్యోమాతీతము గురుయైచే
 దెలిసినా! సోమూనికళలెల్ల శూన్యమైపోవుమా | ఇదియే | ఖండమెప్పు
 డు కాదుకామా | నిండి దండిజగములూకు అందామైపోమా | ముండి
 మానవ్ర విదియుండవాడగ లేకఖండితులై కాలదండనశాలపును | రిది |
 లేనిది లేనేదనుకు దెలిసికానిది విడిచినా ఘుచులాక దెలుసు | పూం
 వంధ్యాస్త్రీపు తూలుకలరానే జ్ఞానికదలియదజ్ఞానికదలియదు || యిది ||
 శ్రీభాంతిచేగలిగ యాజగము న్వాంతయంతమూచేతనుకొన్న సత్యమే
 నిజము | నింతనింతలుమూ విశ్వమొడుక్కోడో అందు వసించుట

అశ్వభావ వేద్యమా యిది! కోటయార్యులపాద సేవా! ముదినాటికబ్బాం
తమైనది మంచితోనా! బూటకములుగానా చోటు వీరయినాని
మాటికి బిలుతురు మానవులందారు యిదియే!

తత్వము—శుద్ధసావేరి—ఆటతాళము.

జీవులెనుబడి నాల్గుపక్షులు చావుపుట్టుకులిక్కడ! యెవరుచేసిన
వాకిరియము లనుభవించేదక్కడా! జీవు! తిల్లిదండ్రులు అన్నదమ్ములు
పతులు సుతులను యిక్కడా! పెళ్ళిపోయేటప్పు డెవ్వరురారు మనతో
అక్కడా! జీవు! పంచభూతమువలననే ప్రపంచమైనది యిక్కడా!
అంచితంబుగ నామరూపము లేనిస్థలముందక్కడా! జీవు! దొంగమా
టలుజెప్పి దొంగని భంగపుచ్చు దిక్కడా! సంగ తెరిగిన ముము
డుజెట్టి సాగదీతురు అక్కడా! జీవు! మనమే బుద్ధ్యహంకార
చిత్తము లాచిపెట్టిదె యిక్కడా! జనన మరణము లేని స్థలములుజేరి
పోదురు అక్కడా! జీవు! గురువునని మెడనిండ గురుడులు వేసి తిరు
గుదు రిక్కడా! పరమదు క్షమానిర్దులెల్ల పసందుచెయ్యరు అక్కడా!
జీవు! కిర్మి కిర్మి వివేకజ్ఞానము నెరిగితిగ దిక్కడా! సత్యశోకము
జేరిటకు పదున యమ పైది అక్కడా! జీవు! కులము లాచారంబు
లెన్నటను వెయిమునందక్కడా! అల్లవెకుంఠంబునందున లేదుభవ
ములిక్కడా! జీవు! కామక్రోధలోభ మోహము కాల్చివేయిందిక్క
డా! ప్రేమతో ఏరావతంబుపైని యెక్కుడు లక్కడా! జీవు! రంకు
బాఠిల అడవి వృక్షులు రాలిపోదురు యిక్కడా! శాకకర్తులచేసినభటులు
కోసివీయదు రిక్కడా! జీవు! యాదాపింగళ మధ్యమందన వివరమెరు
గిందిక్కడా! మూడుయెరులచ తెవ రికి మ క్తిగలదటఅక్కడా! జీవు!
ధనవిద డెముచేల గర్వము నొంది తిరుగుద రిక్కడా! అశలమం
దన వేసి దగ్గము జేసిపోదురు అక్కడా! జీవు! లెక్క లేనటువంటి తే
ల్పుల మొక్కితము వినుమిక్కడా! ఒకడండను జగము కెల్లను నిక్క
మిది సుస్మిక్కిడా! జీవు! మూలపులయిజేను తారకమర్తి మెరుగని
దిక్కడా! జ్ఞానయిర్దియమైన జన్మతో పలికే ఫలమిక్కడా! జీవు!

అశశములై మొదటికి కోసినేసిలే యిక్కడ! వానికా నారా
యనా హరిదాసు వేరుట అక్కడ! జేవు!

తత్వము—కాంభోజ—నకతాళము

గురుని భజించు జీవా ఓ అనాథజీవా గురునిభజించు ||జీవా!
గురుని భజించు జీవా ఎనవి నీ కేమికొడువ ||గురుని|| అండాండములు
శోధించి | కుండలి శోధించి కొండాపై నుండి జీవి వో అనాథ ||జీవా!
గురుని | బ్రహ్మాండ భాండములలో బహింగమున వెలిగే బ్రహ్మపు
నీవేగావా వో అనాథజీవా ||గురు|| సత్సత్సానాంతరమైన యుక్తిని
ధానమైన సత్సామునీవే జీవా ఓ అనాథజీవా ||గురు|| తిరికొండ ఆదీ
కేవలం సరపతి సుబ్రహ్మణ్య గురువాని నమ్మ జీవా ||గురు||

తత్వము—ఆటతాళము.

ఏదిరా యీ జనన మరణము నిజబోధగవిరా లేదురా యీ
మోక్షవరకము | యేదిరా యీ జననమరణము లేదురా పరిపూర్ణమం
దునవేదశాస్త్రభ్యాసములు విడనాడువారికి | యేదిరా తానువచ్చిన
చోటు దెలియదు | తనతోటి సర్వము తల్లిపోవుబాట దెలియదు
లేనిపోని వ్యష్టమందున యేనుగులు గురాలు రథములు | సేవలు
సేనాధిపతులు అయోవిసంభవమైన తినువులు | రాజలేడు మంత్రి
లేడురా | రాజొక్కడుంటే గాజకడియము లెందుకొవరా | రాజ
లేని కయ్యమాయెను రాజ్యకాండలు దబ్బరాయెను వాజపేయలు పో
మయాజలు వాంఛకలలో వార్తలాయెను ||యే|| దిక్కులేని దొరతన
మూరా | దిక్కుక్కటంటే నిక్కముగ యీ జనములవునుగా | దిక్కు
లేని తనువులపై పెక్కుగా శాస్త్రములగాధ | వొక్క రెప్పచాటులో
పల బొక్కలబెట్టి నిక్కుజేవుడు | ఏది! ఎన్నిటికిని నమ్మరానిది | యీ
భంగురంబని యెన్ని పేర్లుపెట్టుకున్నాది | తను తాను గన్నమాక్షం
వన్నమాటలు సున్నలాయెను | వున్నవా పరిపూర్ణమందున నిన్ను
నే చెరచీనవ్వుడు ||ఏది|| వింతలు వింతలు తోలుబొమ్మలు పరిపూర్ణ
అలధిగా | ముంతలూ యీ కీలుబొమ్మను | భ్రాంతిరహితమైనగురునికి
చెంతజేరిపోడకాక్షరి సంతతాము ద్వారకాక్షరి చింతరా | జేసినీవా

తత్వం—తోడిరాగం—ఆటతాళము.

కారుణగురు వెదుకు తిరుగ జన్మములేదుగురుకరుణబడవేయవే
చిలుకా! గురుకరుణబడసి జేయది మహామధురమై రమ్యమైయుండువే
చిలుకా || కా || మనసానారెల్ల మనము చూచుచుండ మట్టిపాలై
నారె చిలుకా | విషయంబుతో మనమునద్గురుచేరి పరమాత్మను దెలి
యవే చిలుకా . కాలయప డూ మనకు పొరిగింటివాడనుచు కాల
కాలము దెలియు మనసా | కాలకాలము తెలిసి కళలునంటియుగురుని
కలగిడుమును జూప మనసా | కా | పాలలోచను డనుచు దీనుడై యు
న్నాడు విజయనుచును దెలియవే చిలుకా | ముమ్మాలకోలో మహామూ
లయిన్నది అది తెలియవేసికు చిలుకా || కా || రెండు నొకటి చేసి
రేడించి హంసనూ దండిగా గురిగవచెచిలుకా | దండిగానద్గురుడుకుండ
లికైనుండు పండువెన్నెలనకుమ చిలుకా || కా || ఆలబిడ్డ యనుచు
ఆశించియుంకివ! వీలు దలియడునీకు చిలుకా | ఆలబిడ్డలవిసచియాకాశ
తీతుని ఆచ్ఛోట జూడవే చిలుకా || కార | వదిలకు గురుసేవ పదిల
ముగ జేసితే అదిసీకు దెలియువే చిలుకా | అదిసీకు దెలిసితే ఆనందరూప
మై అత్మనీవాడువే చిలుకా || కార | గర్వపడకు నీవు నిర్మాణమందున
సర్వేశ్వరునిగూడు చిలుకా || మనరామబ్రహ్మము గురుడు పరుడైనాడు
అతని దెలియవే నీవు చిలుకా | కార |

తత్వము—భైరవి—ఆదితాళము.

ఎక్కడా జూచిన నొక్కడైయున్నాడు ఆక్కారో యితడెవ్వ
రే! నొక్కఘడియలోను వైకుంఠ మొసగినా | చక్కానిసద్గురుడే నో
చెలియారో | యె | నామరూపు లేక నడివిధి లోపల నాట్యమాడె దె
వ్వారే! నారీచుణిగోవినవె యతని సేవించితే నాటకధారుడోనో నో
చెలియారో | యెక్కా | చూపులోనిజూడ చూపరైయున్నాడు దావున
యితడెవ్వరే! చెప్పాచూపరాని చిహ్నపమైనట్టి యాపరంధాములే
నోచెలియారో | యెక్కా | చూపులోనిజూడ చూపరైయున్నాడు దావున
జోగియితండెవ్వరే! గట్టిగ గురుజోధ గుట్టుదెలిసి బ్రహ్మవిష్టవిహార
గను చూడవె ఓచెలియారో | యెక్కా | అడవిందాండ బ్రహ్మాండము

లోకల నిండియున్నది యెవ్వరే! పండువెన్నలరీతి గండిగావెలిగే
అనిభండమయకుడు గవలేవాచెలియరో! యెక్కా! సృష్టిలోపల సం
భుమ్మదనేవాని నిష్ఠుపల్కను యెవ్వరే సృష్టిననుష్టల వప్తముజేసిన
కష్టాగురుండు గదవె వోచెలియరో! యెక్కా!

గురువరంపర మంగళహారతి—ముఖాని—అదితాళము

భామలందరుగూడి హేమపల్లెరమండు ప్రేమతో కర్పూర
జ్యోతిసిలిపి | శ్రీమించు నచలసః సిద్ధిబొందిన పరంధామఃలా శ్రీధరస్వా
ములకునూ | జయమంగళం నిర్విఘ్నభమంగళం | జయజయ మంగళం
మహాత్మినమంగళం లక్ష్మ్యలక్ష్మ్యముగాక పక్షేమన్నది లేక అక్ష
యంబైయన్న అచలమెరిగి తక్షణము యెరుకనూశిక్షజేసినట్టి యీ
క్షీరిని శివరామ దీక్షితులకూ | జయమంగళం | గొప్పకొంచముగాక
తిప్పలేమియు లేక యెప్పుడున్న బయలుచొప్పున దెలిసి | చప్పుడవి
యెడి దాన్నిరిప్పించునట్టి మాయప్పయో ఘన అప్ప బ్రహ్మమునకు |
జయనామరూపముకాక నీమనిష్టలు లేక యేమని యవరాక యేక మ
యినా | భూమిమర్మము దెలిసి కామమణచిన పరరు | రామవరసింహ
గురుస్వాములకునూ || జయ || పుట్టుచావులులేక పూర్వకాలమునుండి
చలువలెడల కేట్టులేసి | బట్టబయలును కనిపెట్టివేసిన రన్గమప్ప
య్యకు || జయ || అందుయిందునక రాక యెందుజూచిన నచ్చితానంద
రిహితమై యలరుపదవి | ముందుగా గని మాయ నెందు నిల్వగ నీక
ళండివేసిన సుండలార్యులకునూ || జయ || ఏరుకమరుపులు నెగె యెరు
కచి పరపూర్ణ మెరిగి యెరిగిన యెరుక నెగజమ్మి | యెరుక మగుపులు
లేని పరిపూర్ణలైన పరిమాత్మదౌ పరిచన్నయ్యకివదూ || జయ || తల్లి
దండ్రీయు దాతదైవమై గరుడనను నల్లమున గనిదగముకెల్ల జేసి |
యెల్ల కాలములందు యేకరీతిగానెల్లు మల్లెవెద్ది కృష్ణ బ్రహ్మమునకూ |
జయ || అంతి యంతిసెరాక ఎంతి లేమియు లేక ఎంతిములు బలకగను
పడిలకు గనూ | పంతితిము లొక్కరీతి సర్వనాక్షయగాగ నంతుడౌ తిరు
నగిరి కృష్ణునకునూ || జయ || చాలుయేమియు లేక తేటగా కనాపించె
మాట లయమగుచుండచోట దెలిసి తేట తెలివిని గోటిమిటివేసిన

యట్టిమేటియా కోట యాచార్యులకును |జయ| శరణు శరణియన్న
పరమభక్తులకు పరమార్థంబు యెరిగింప పనియుబూని | ధనూజనీటి
పురమున నపుతరించి సత్వరములొనగెడు వీరయార్యులకునూ |జయ|
రాకపోకలు లేక యేకవిధమై లోకాతీతమునుగాంచి ప్రాకటముగా
లేక గల్గిన గల్గినమాయ |లేనే లేదని దెలిసి తాకకుండిన కృష్ణయాభ్యు
దౌసగు ||జయ||

మొదటిభాగము—సంపూర్ణము.

శ్రీ ఆత్మబోధామృత తత్వములు రెండవభాగము

సీ! కాననభూమిలోన కస్తూరికోనలోన మందరగిరిమీద మట్టి
చెట్టు! చెట్టుకొమ్మలు చచ్చింప బడిమార్లు కొమ్మకొమ్మకు కోటికోతు
లుండును | సుందరంబైనట్టి నడికొమ్మమీదను నెక్కయొకటున్నది చు
క్కవలెను | చుక్కకుతూర్పున నశ్శిరమైనట్టి సూర్యచంద్రాదులు
లేజిల్లు | దీవికర్థంబుజెప్పిన దేశికునకు | నెలలుపల్లడెంచు గడువిస్తీ
నెరుతోడ | చెప్పగలిగితే నేనిస్తు చిన్నమాట | చెప్ప లేకుంటే నేను
గుడు చిన్ననగవు

నాదనామక్రియ రాగము—ఆటతాళము

ఓంనమశ్శివాయ సిద్ధమైనపదవి | ఓంకారమేదిరావోరి | నదు
సగాత్రికూట | భూమధ్యమందున్న | నాడెవ్వడో చూడరోరి | ఓం |
అ అ లు యెనిమిది అక్షరములకు మూలకారుడెవ్వడో చూడరోరి ఆకా
రమున చిలుకవాంసతో గూడుకొని | ఆటిస్తాన్నాడురోరి | ఓం | కాలా
లుపల్లడెంచు కర్ణములుజేసుకొని | కన్నుమూసుకచూడరోరి | కలలేకు
లైదునా కాంతిటకున్నది | కలకంటుడెరుగరావోరి | ఓం | తథదధా
యని సర్వంబు తానెరిగి తలుపుతీసుకచూడరోరి తగతేర కాడవై

దైవాలయంబున | నేటగానున్నాడురోరి | ఓం | యరసనాయకబా
హ్మం | హరుడెవ్వడో చూడరోరి శవ | సహాయశివపాతులూరయ్య |
సాక్షిగా నున్నాడురోరి | ఓం |

చక్రవాకరాగం—ఏకతాళం

ఈజన్మమిక దుర్లభముగా | వోరి సాజన్మసాకారి సద్గురునిగవ
రా | ఈ | పంచాక్షరిమంత్రం పఠవేయన్నా | పఠవేసితే యముడు
పారిపోవన్న | పారిపోతే అంబ ఫలమిచ్చువన్న | ఫలమునందినవాడు
పరమగురుడన్నా || ఈ || మూడారువాకిళ్ళు మూయవలెవన్న | యిదివా
కిటనిలిచి తలుపుతీయన్నా | తలుపుతీసితే అంబ తేజమిచ్చున్న | తేజ
నందినవాడు తాగురెడోయన్నా | ఈ || ఆనందులమీది అంబపుం
డన్న | అంతిలోనున్నాంబ అటలాడువన్నా | అట్లాటలోనుంచి అర్థముం
డన్న | అర్థమెరిగినవాడు హరిగురుడోయన్నా | ఈ || నాసికములోర్య
ప్తి వడిపించుమన్నా | వడిపించిమనోనిపు నమ్మియుండన్న | నమ్మిన వర
రన్నీరమెక్కడన్న | వీరమెక్కడే అంబ నిలుచునోయన్నా | ఈ || బం
టకోవులురెండు అంటివూడన్నా | అంటివూడమేయ మరచినిలువన్న |
మేనుమరచి ఘంటానాథ మినుచున్న | గావమనిపోసులూరి నమ్మి
యుండన్న || ఈ ||

గూటినున్న చిలుకపోయెను | గూటివేటికి | కాటియందెవకా
ల్పదాయెను | గూటి గూటినున్న చిలుకబోయె | గూడును మాటాడ
జాయె | యేటికి ముగూడులలో | మాటికి బడిని గది | గూటి | యెడు
మిద్దె చాలుచున్నది | యెగ సెగసిబో | నీ కలలో గావచున్నది |
మూఢులుయెవరైవగాని మద్దనగాని మది | గూడి యుండును
గుంపుగుంపుగ | తోడుగా నూటినిదలియగ | గూటి | మారుచుండ
గానిబోయెనూ మావువరాస | బూడిదెప్పు నేలవాయెనూ | గాది
చేతులమాటలాడదు | వేదికాల్పికో నవవదలగు చూచివత్తురు హి
తులు సతులు దోచినట్లు నో దుచ్చుచుండును మోగి | అలబిడ్డలున్న నూ
టికి | వారలగూడి | మేలుగా బ్రతికెన మోగి | తోలుబొమ్మలోయున్న
రాజ | దోవబట్టి వెళ్ళిపోవగ | చాలు నా బ్రతుకాని యెంచి | నాగి

జనానలందరు || గూటి || శ్రీనివాసపురమునందున - పండరినాథునిని
బూజు మఱిలో నిడుకొనియున్న - నీ విదానమెరిగి దాన వేణుగోపాలు
|| గూటి || కానియని భజనచేయుము - కనికరముతో కాలమెల్లను గూ||

వరాళిరాగం—ఆదితాళము.

అంతరామమయం - యీ జగమంతా రామమయం - | అంత
రంగమున - నాశ్చిదామాడ - సంతరూపమున వింతలు పలుపగ | అం
సోమనూన్యులును - సురులు తారలును - ఆమహాంబుధుల నవనీజగం
బులు | అం | అండాండంబులు - పిండాండంబులు - బ్రహ్మాండంబులు
| బహ్మలు మొదలుగా || అం | నదులుచనంబులు - నానామృగములు
వివిధకర్మములు - వేదశాస్త్రములు || అం | ఆప్యకృతులును - నాదిశేషం
దును - సిద్ధవస్తువును ఆశిష్యస్వర్గము || అం | ధీగుడు భద్రదాచల రామ
దాసుని కోరిక లొసగెను - తారకనామము || అం | .

తీర్థం

| బహ్మజ్ఞాని గురుడెరుగండి - జ్ఞానఖడ్గముచే నజ్ఞానముభేధించి -
మాంసమ నవీడి మమతేవీడిన | బ | మదమాత్మర్యములను మాయ
పరచి నిష్ఠచెదరక మనసీరగ ప్రేమర - దృష్టికదలక చిత్కళలంఘేడుర -
అట్టినుదురు వెన్నల బయలుగవయెదుర - పూనియెదురులే కనులయ్యే
మయ్యేరురా - నిదురజెందివరీతిని నిలచినయోగికి కదిలేరెప్పలపాటు
లేకుండురా | బ | బాహ్యత్వత్రపిశాచగుణాదులచే - లీలచేయుచుధరను
తిరిగేరురా - వాని కాలూని భయమెందు లేకుండుర - చిన్నినీలతోయద
మధ్యలీలచేరురా - అందువలలాడెడి ముక్తిగోరేరుగ - గాలిమనసు
దృష్టికదలకుండినవారి కేగోకమున భయమేముందిరా | బ | ఆకాపాళ
ములేని అనుభజ్ఞానికి మోసబుద్ధులు వానిజేరాపుర - వానిశ్వాసాము
లానబ్బుచుగిగుండురా - వానిపాపమే గురుస్థలమనియేరురా - కాసులమీద
నిరాళి కీసి భద్రవారము మరచి - నీదినాదని సాంతంలేకుండురా - వాని
పాదముపై కాయిలే కాచుండురా దేహానాదికాదని మరచితిరిగేడుర
కోటిబాధలైనను సంతోషించేడుర - బోదవేదాంత సిద్ధాంతమతములను
సాధులసాంగత్య మిడుచేరురా || బ || ధరణి సద్గురువుల తరచు జూచితే

వారి పరిపూర్ణ యనుభవమిట్లుండురా - త్రోవయెరిగినవాడె గుర్రెరు
గుసురా - లోకవరులకు యిది అంధకారమురా - నిజవరయోగి వడచే
త్రోవయేదిరా - వరచారాయణవాసుని వరమిట్లుండక - గురులేని
గురి సంగం కొనవేలరా || బ్రహ్మ ||

శ్లో ౦

ఏదిరాకులం నాకులంబని వశిచేబాగా - యేదిగా కులము
హెచ్చుకులముఅని యెగురుతావునీవు - హెచ్చుకులము - పవుండేవోలేదిగా
యెగురుకున్న నారే యెచ్చుకులముగాని - యెగురులేనివారు హెచ్చుకా
దన్న || ౧ || నాదయకకులము వాటియందగారు నాథుని ఒక్కతెయుండ
గను నాటి వేటివగుట విడుచుచూయుండంగ - వశిసుద్ధవచ్చిన తిరు
మంగ్రతిమన్నా || ౧ || అంటరాదు అని అంటనే అంటు - అంటునె
పుట్టియన్నారా - అంటునె మునుమున్నులు బుట్టి అధికమెవ
కులము - యెడిపురుగునా || ౧ || సచ్చి సచ్చి పుట్టువాడై ములందంగ సోల
జీవులకత ఒక్కటేగదా - సందు తెలిసియుంటి విందేహం తెలుసును
సత్తులేని మాటలాడకురిన్నా || ౧ || తొనలోనలోలు ఒకటిగ చేరితే
కెంట్లనడును మురికి ముద్దాయెను - తొమ్మిదివారువుండి జైలవస్తే
లోనమాడబోతే ఒకటివాననా || ౧ || తనలో తాను యోగి తాం ము
కటిర తనువునంతివాడ ఒకటేగదా పట్టులేనిమూల తెన్నియాకినగాని
భాపము యెగురుక మోసపోకన్నా || ౧ || వీరయ్యవాసుడు దెప్పిన వివ
రము - యింపుగ నీవు తెలుసుకోరా - ముందపెద్దవల్ల పన్నావో
లేదుగానిముచ్చట - యిప్పుడు వివకోరన్నా || ౧ || రాగా ||

భైరవిరాగం—ఏకతాళం

ఇంతేర తుదకుగాబోయ్యేది | సంసారులగుకు || ౧ || యిల్లు
గట్టివాకిగట్టి | యిల్లాయి బిడ్డకులెట్టి | యింటివారు జెప్పవల్లు వివ
కుండగా మూగడితేను | యిట్లొకటని ఒక్కొకట | సోకనామ్మ
కదా చేతి | గొడుగుకటా అంతా వోవారనమయ్యేరు || ౧ || బాల
ప్రాయనాటినుండి చాలాచానా బహుకష్టింది | బాలలది పెంది
మింది | పనిజెప్ప నాశ్చుకోపింది | చాలుమరా సునారమురా | ని

కేలమరా సారహీనముగా ! అంతా నొకపాఠన బాధ్యులు ||ఇం
వక్కనోటి కెయ్యకుండా | రొక్కముగూర్చి రేపు | రెక్కలుపుడిగిన
వెనుక | చక్కనోటికి వక్కడిగితే | వొక్కక్కటా | నీవైసికి ఆకో
క్కటా పొవ్వొక్కటా | నెతికిచుక్కొక్కటా చీచీవెళ్ళిబామ్మనబా
ధ్యులు ||ఇం | మెచ్చిమెచ్చియాడాడ | చెచ్చితెచ్చి యిచ్చియిచ్చి |
నొచ్చియున్న నేళిలో లెసకు కర్చుకొక్క కానడిగితేను | తెచ్చితివా
వాచెతి కిచ్చినతివా | నన్ను మెచ్చితివా | చిచీనూచచ్చిన లేదందుపోరా
||ఇం | నెలవుగ శ్రీ సింహపురిని చెన్నూరు చెంచయ్యగురువి | చక్షు
లారత్తుకు సేద్యేపమున నిజముగ నిలువనిచ్చేప | మళ్ళీహెచ్చనా |
జగము మెచ్చనా | అంతు వెలుసుకో వీరాస్వామి అందరికి ఒకసారని
తెప్పెను ||ఇం||

త త్వం

కోటలాటకోటా | జగతిలో ఏకోటలేనూ | వెయ్యిలుగుజల
కోటైయున్నది | ఏడుజేవులను బారుచున్నది | యెగిరిపొయ్యె గుట్టి
మన్నది | వెళ్ళిపొయ్యెదెబాటైయున్నది ||కో|| కొండనడుమను కొంగ
యిన్నది | కొంగముక్కులో లోకమున్నది | కోటిదీపములు వెలుగు
చున్నది | కోటిపవారికి ఫలమూచున్నది ||కో|| ఆరుకొమ్మల ఏనుగు
న్నది | ఆరుదుకొతులను మేల్చుచున్నది ||కో|| ఆల యీవల జూచుచు
న్నది ఆతిశయమైన అటాడుచున్నది ||కో|| మేఘములేనిది వర్షము
న్నది మేకలైనాడు మేల్చుచున్నది | మేఘములుండు మేయచున్నది
మేలివైన వైభోగమున్నది ||కో|| మూలాధారమునందుండున్నది
మూలమూలక కిరుగుచున్నది మూలస్థానము ఒకటైయున్నది మూల
శ్యామలై వెలుగుచున్నది ||కో|| నాడుములైదు బాగాయన్నది నాల్గు
దిక్కుల మోయచున్నది | నాణ్యమైనా భోగమున్నది | నాడుదేవు
మందు యిన్నాడు ||కో|| ఒంటిస్థభము మేడయన్నది | వొంటిచూ
పుండు చూచుచున్నది | పుంకిప్పలై నవ్వుకున్నది | వొకటి వొక
టికి సరిగడుచున్నది ||కో|| పడమూడనది పల్లమున్నది | పాంలకడు
మున కింగుమున్నది | పాపి కేటనా పండుయిన్నది పరిమధిక్తు

లకు యెరుకై యున్నది |౧౦| వీరబ్రహ్మమువాక్కుయన్నది - వివరము చెలిపితే తాగై యున్నది - అంతలోపల అన్నియున్నవి - విధిలోపల వెలుగుచున్నది |౧౧|

తత్వం (ప్రారబ్ధకర్మము—అనురాగము

ఎక్కడిమోహము యెక్కడిసంసారము - మెవ్వారి కవ్వరే-చిక్కులోపలజక్కి చెడుకాకివలెనీవు - జక్కి మోసముజెందకే - ఓ మాయమనసా |౧| ధనముసంపాదించి - తానైన తనలేక దానధర్మమునేయక - తనదని పూడ్చిపెట్టిన గుల్లకాపైన - తనవెంటగా నేర్చునా - ఓ వెట్టిమనసా |౨| కండలు యెముకలు - మొడ్డైన ప్రేగులు నిండిన మలమూత్రము - దండిరోతలుగల - బండదేహము రేపు మండిపొయ్యే చెరుగవా - ఓ మాయమనసా |౩| కొల్లగ నిజబంధు - కోటిగల్గితాను - వెళ్ళిపొయ్యేటప్పుడు - యెల్లచుట్టూ - పొరలి పొరలియేడ్చురుగాని తనవెంట రానేర్తురా - ఓ మూఢమనసా |౪| నీచవృత్తిని మిగుల - ఆశపరులను - యాచించి నేవించి - భూచక్రిమేలేటి-ఆచక్రవర్తులు గోచైన గొనిపోయిరా - ఓ మాయమనసా |౫| రాజనగరమందు - రామచంద్రులభక్తి - నేవించి పూజించి - యే జన్మపాపము - యీ జన్మపాపనము గూలి యీజన్మమీడేనునా - ఓ మాయమనసా |౬|

తత్వం—నామావధి

సంసారి మన కసారాపారుని దలంచుకోరి |సం| ఆర్థముపైరాత్రి తుడను వ్యర్థము నేయగవలదు - సార్థకము నొందరోరి |సం| చప్పుడు కాకుండ పోతుండెప్పుడో యీతనువువెడలి - జెప్పలేదకలలక పొయ్యేవు |సం| ధనము తనవెంటరాదు - తనవు నిత్యముగాదు - తల్లచున్నవానిని జూడగ |సం| ధరను మాన ధర్మపురీ మూరయ్యదానూని - సులభమైన మాట వివరా |సంసారి|

రాగం బేగడ—చావుతాళం.

చెప్పలేదనకపొయ్యేరూ నరులార గురునిచేలి మ్రొక్కితే బ్రతుకనేర్చేరూ |చె| చెప్పలేదనకపొయ్యేరూ తప్పదిదిగో గురు

నివాక్యము తప్పవోవల పోవువారల చప్పలించి రుంగుళిక్తులు |చె|
ముప్పతనమున మోసపొయ్యెరూ - యిదిగాక కొందరు | గొప్పతన
మునగోసుమీరేరూ - యిప్పుడప్పు డనగరాదు యెన్నడో యేవేళ
నోమరి - గుప్పటిప్పున దాటిపోయెడు గుట్టపడుగులు యేరుపడును
|చె| తాకతప్పులు తలచుకున్నారు - తార్కాణమైతే యెక్కువతో
దెలియనేర్చురూ - జోకతోడత తల్లిపిల్లలు జోడుబాసి యడవులందు
కాకిశోకముచేసిప్రజలు కాయకసరులు నమలించుతురు |చె| కేకవేసి
ప్రాణమిడచేరూ - రాకాసిమూకల కాకపట్టి కలవరించేరూ - ఆకా
శము యెట్టనాను ఆగుమతములు నొంటెను - లోకమందున జనులు
అందరు నీడు అగ్నిలో మునిగిపోదురు |చె| అగలు విడిచి పొగలుదా
లేరు - యిదిగాక పట్టపగలు చుక్కులుబాచి బ్రతునేరు - భుగలు
భుగిలి ధ్వనులు మితిటను పుట్టియేగిన పిమ్మటాను - దిగులుపడుచు
ప్రజలుచాలా దిక్కులేని వడ్డుతాదురు |చె| సాతకూలు వదట గలి
పేరూ - పుణ్యాత్ములైన సాధకూలు - నంతరించేరూ - భూమిమీద
ధూముధాములు పుట్టిరేగిన పిమ్మటాను రామరామ యనిని వారలు
రాలిపోదురు తెలుసుకోండి |చె| యే ముయెమో యెరుగకున్నారు -
యెంచుబాచిన యమపురికే నడవమందురు - భూతలమున నిట్టివింతలు
పుట్టియేగిన పిమ్మటాను నీతికృతయుగధర్మ మప్పుడు నిజము నిలకడ
మీద దెలియును నెరుగకున్నారు - కందువతో పిన్న పెద్దల కన్నుగా
నక గర్వములచే డాందెమేఘములాడువారిని బండుబండుగ గోతురు
క్కడ |చె| కీడుయైనను కూడదందురు - వనగూడినప్పుడు యేడబా
చిన వాడుకొందురు - వేడుకతో శివపోతులూని వీరభోగవవసంతరా
యలు - యేడుదీపులు యేకచక్రము నేలును బ్రహ్మాండమంతయు |చె|

తత్వము—నాదనామక్రియ—ఆటతాళము.

వహ్వతమావ హస్తాని భచరమేషము మెకమాను మ్రింగెగడ
మేషము మెకమును మ్రింగెనంతలో బాచినవాడే వీడేకదా |చె| జోడు
మెట్టల నట్టనడుమ నొక జ్యోతిని తాను బాచెగదా - జ్యోతిని బాచి
జాతిని రోసి జననమరణములు లేవుగదా |చె| ఒకటిరెండుముూడుగదా

మూటిని తాను జూచెగదా | మూటిలోపల మూలము దెలిసితె ముక్తికి ముద్దులకొడుకుగదా | 11 || పూర్వమెకంబున వునుములు మూడు పూరబిల్లి మీద వురికెదా | పూరబిల్లి మీద వురికినంతలో తొండై తొంగిచూచెగదా | 12 || యెనిమిదియేనుగుల వెంటలేమి ఒక యెలుకే చిలుకయు గలసెగదా | యెలుక చిలుక రెండేకలసి పరలోకంబేలక జూచెగదా | దొడ్డెనుసాములు దొంగతోలుకొని దున్నినమక్కిగో దాచెగదా | దున్నినమక్కి తిరుగానున్న నే తిరుగొలిపిం జాయెగదా | 13 || పరబ్రహ్మము బేరము మానని నాసిక త్రాచును జూచెగదా | నాసిక త్రాచును జూచినదిత బాట్ట నరసింహదాసు చాచెగదా | 14 ||

తత్వము—నాదనామక్రియ—అటతాళం

దొరుదుటకు బహుమర్లభం మూఘలకు సద్గతి | 15 || దొరుకుటకు బహుమర్లభము శ్రీగురుకటాక్షము పొందజాలక కరుకుమాటలు నేర్చి తిరిగెను బెరకుజనులకు నెల్లమోక్షం | 16 || కొద్దిగుణములును నా | మతిహీనులకు | సుద్ధియేమో గల్గునా | హస్తపుద్దులు మెనుగ కను దుర్బుద్ధిచేతను కొద్దిమాటల పెద్దలను మాపించివట్టి యెద్దులకు యిలలోన మోక్షం | 17 || దో | వెక్కవకబులుమానునా | వలదని జేర్చి వె తిక్కబుద్ధులు విడచునా | మక్కువతో శ్రీరామనామము నిక్క ముగభజియింపనేరక | ధిక్కరించి నాథుజనులను వెక్కిరించి కుక్కలకు మోక్షం | 18 || దో | మూడుకాల్వలు చాలుగా | మూడంటముల మేమోదలచునా | గాథతరమగు మాయాబడి గూఢమైవటువంటి తహస్యము రూఢిగా దెలియంగ నేరని మూడులో గాడ్డెలకు మోక్షం | 19 || కాశీయూత్రలు జేసిరా గుణహీనులకును దోషములు యెడలాయనా | వాసిగను శివదాసు సద్గురు దేశికుని సన్నిధి న జేరక | నిచులై హరిదాసజనులకు నిందించుపండులకు మోక్షం | 20 ||

మ ఖారి—అటతాళం

లక్ష్మీన్నారాయణ కళింగ శరీరం | లక్ష్మీనాయక గోవిందర మంగం | 21 || లక్ష్మీనానాన సిగు దిమున కమ్మిరి చాలించుమని వేకిది యాక్షితిలోన నికన్న దిక్కనగల క పేరులేరు నాగరి | 22 || అనును

పాదుచు ఆనందముగ నిన్ను - అనుదినమును వేడితి - నాదుకూఢత్వ మెడబాసి ముక్తిమార్గముజూప మురసురి నీవేగతి ||౧|| పాలకడలిశ యనా చాలనమ్మితినిన్ను - మూలమంతము దెల్పువేరా - మేలుగా దది నీకు నీలమేఘశ్యామ పాలింపవే భర్తపాల ||౨|| ఖడ్గరాజివాహన కరుణాసముద్రీనా - విన్నాపమానించవేరా - పగవాడ నీకు బన్న గాధిశయన పాలించువేగ మధీనా ||౩|| శరణన్న భక్తుల కరుణించి కరమున బిరుదుపహించినరీతి - గరుడవాహనరార గావరవేగ మీ చరణములే నాగతి ||౪|| పిలచినా పలుకవు నిబిదిమాట్లాడవు పాలిం చేత్రభువు లెవరన్నా - తలచి మ్రొక్కెదనన్న తప్పు లెంచకున్న బాలకృష్ణయ్యదాసన్న ||౫||

తత్వం—నాదనామక్రియ—ఆదితాళం.

కడుప్రయాసమున కలుగను ముక్తివిడచి మాడవలెప్పుత్తులను కడుజన్మమురా కడతేగుటకది నడువడినుడివడి నొకటిగదా ||క|| ఆత్మా నాత్మా విచారణసేయక నాత్ముడు కాడన యెంచవలెన్ - ప్రత్యే కాత్మ పరమాత్మముగని - ప్రత్యక్షం బదిగానవలెన్ - వెలుగులోపల నెలుగు జూచితే తాంశ్చల్యము తానెయగును ||క|| నీవేనిశ్చల నిర్గుణబ్రహ్మము కేవలప్రత్యాయండవలెన్ - లవణము జలములో లయమునునటువలె జీవబ్రహ్మము గావలెన్ ||క|| గరగ కమలముల పొంగుచుండే లింగము తానే కానవలెన్ - అంగలింగమును లీనము జేసుక నంగరహితుడై యుండవలెన్ ||క|| శృంగారము వరకాయ వ్రోసెని సన్నిధిలోనే యుండవలెన్ - లింగదేహమును భంగముజేసిన గంగాధరుని గానవలెన్ ||క||

తత్వము

చచ్చేటందుకు పుట్టియున్నావు సందులు మారకువోరన్నా - యెన్నా ఖండిన యముకు విడువకు యెందుకు జడిసేవురోరన్నా ||చ|| సాధుల లోను సంగతిజేసి సంధియెరుగరావోరన్నా - సద్గురుపాదము చక్కగ నమ్మి సమరపమరుగర టరన్నా ||చ|| యెప్పుడుజూచిన యెకబాయక యుండే యెరుక యెరుగరాటరన్నా - మదోన్ మత్తుగా మోసముయుండ

మర్మము యెరుగరవోరన్నా ।చ। ఆపందముగా ఆమృతము యుండె
ఆత్మను యెరుగర వోరన్నా - భక్తిజ్యోతి బైటవుండె - బాపను యెరు
గరవోరన్నా ।చ। పగలు రేయియై వాపలనుండిపట్టము యెరుగర
వోరన్నా - చిందులు దొక్కుచు చిన్మయుడుండె చిత్తుయెరుగర వో
రన్నా ।చ। వీరయ్యదాసుడు జెప్పిన జ్ఞానము వివరము యెరుగరవో
రన్నా అల్పజనుల సహవాసముజేసి - అగపడకురాటరన్నా ।చ।

రెండవ భాగము—సంపూర్ణము.

శ్రీ ఆత్మబోధామృత తత్వములు

మూడవ భాగము

—: తత్వకందార్థదరువు :—

పస దెలియునట్టివారికి అపదృశబ్రహ్మాండపిండ అండంబులలో
శశిధర శిశువునకునైన నను-వశముగానట్టిబయలు వర్ణింపదరమా శేషుని
కైవ కొనియాడతరమా - రజతేజమైన యెరుక - రాణించికొన్నాట్లు
పసహీనమైచాణ - బొంది విడిచినపుడు వర్ణింపదరమా - శేషుని
కైవ కొనియాడ తరమా.

మాయామాళవి—గౌళరాగము—ఆటతాళము.

నమశ్శివాయనరా - ఓంకారబీజము గవరా ।న। నమశ్శివాయ
నమశ్శివాయ శివాయనమః హరిఓంహరి - ఓంహరియని ।న। పంచ
వింశతిగవనా - శివపంచనాదములు వినబా పంచా పంచా - పంచీ
కృతమై - మృదుమి, సప్తమి, ఆప్తమి, నవమి దశస్థానమున, ఏకా
దశమై, ద్వాదశిశేదము, రెండుపక్కటై, త్రయోదశ స్థానంబై,
ఛదరని చతుర్దశి ద్వారంబది పొగడవ, పార్లనదిది, పండువెన్నెలలో
చిన్మయరూపము జేరి శివాయని ।న। వాదమేజ్యోతేకవరా, సామా
న్యమే కతివందిదిరా, సహజభాగమున, నమముగూర్చుకొని, వేయు

ప్రకారము - మంటలు బయలై వెలుగులోపల - వెలుగుతేజమై -
 తేజానందము - వంటినివృత్తయై | నిరామయంబున - నిలిచియేకమై
 తస్మయమౌతా - చిన్మయములోగని - నూత్నరంధ్రములు - నూ
 త్నంబైతా - పాటధారుడు - నాట్యమాడుచు - నేడుకలోపల -
 కేలిక కనుకొని ||వ|| గణగణయను శబ్దమురా తలవాటిట కూతలు
 వినరా - గృహమున చేయు గుఱుగుమూలుమని - శబ్దములోపల =
 దాసోపాంబైతా - మాటలు పలుకులు - మర్మంబులుగని ఆమనస్సుం
 బై - ఆకార ఉకాగ మకారముచుగని - ఎప్పుడు దిగుడులు - ఏడు
 కొండలై - మెటుభావమున మేలుకీలుగని - గురిపట్టకనే - గుణవంతం
 దై - గురుని గనుగొనక ||వ|| నాదభేదంబులువిడరా - ఆకారయుకార
 ముగనరా - శ్రీకాగముగా - శివగురుని సిద్ధాపవమై - కేవలకుంభ
 కర్ణ ముఖములయి - ముగ్ధభావమున మించియేకమై - సతిపతి ఏకాత్మ
 రము లేకమై - పాడుచు ఆడుచు - ప్రణవశబ్దమున - నాతిముక్తిగా
 తనగా | వెలుగై శబ్దభూషణమున - స్పటికవర్ణమై క్షుత్రిమనంశము
 వందు బుట్టినా - బాలకృష్ణుడను పామరమూఢుడు ||వను||

తోడిరాగము - ఆదితాళము.

రామరామయనవే మనసా - రామరామయనవే రామ రామ
 యనవే మనసా - రామునికనుగొనవే ||రా|| రామాడులు మదిఖండన
 చేసి పామరులు నొకపట్టునరోసి - నీమముతో హరిభాగనముచేసి - తా
 మసాదులను సరగున బాసి ||రా|| మూర్ఖుం డితిడని - మురిసినగాని -
 ముచ్చుచోరడని మురిసినగాని - భక్తియెడమై తిరిగినగాని - భూక్తి
 గాదని పలికినిగాని ||రా|| భూతాదులు బెదిరించిననీమ - భూతలంబు
 చంచలమైతేమి - మోతలిడుచు నిధుకలోపైతేమి - భీతిచేత గిరులో
 దిగిననీమి ||రా|| ధరలో పాల్గుంట - ధన్యుడుగలడని - దాసుడు వీరా
 స్వామి బెలిచెనని - నరులకురత్నము చెంచయ్య గురుడని - నమ్మ
 రాదు స - పత్నరమనుకొని ||రా||

నాదనామక్రియ—ఆటకాళం

ముట్టు ముట్టనియేరు - ముట్టరాదనియేరు - యీ ముట్టుకంటె
 యీ శరీరంబూ కమలంబులో యీ ముట్టుకమలమని వెలసింది - కమ
 లములోపల కాంతిగాదుమనెన్ మూగ్నాలుమూగ్నాలు ముట్టనితోలి
 గుంట ముట్టులోపనిముట్టు అదియేలనమనెన్, నేకొక దినమాయె
 నేగ్గుతో యీ ముట్టు - పాదు తెలియక ముట్టుపారాడసాగెక, రెండు
 నెల లోకదినము అంధకాయకరాత్రి శ్రీహరి వెగుగుట చిలువలె
 తిరిగెన్, మూడునె లోకదినమూ - ముగ్గురుబుగ్గున మూలసాన
 మునంగు ముగ్గురుచెన్, నాల్గునెలల సనమూ - నాగకంబుబొద్ది
 నవసూతభారములు - క్రమమగుచెన్, అయినెలలోకదినమూ
 ఆ సదాశివుబొద్ది, కంఠసముపరిసుకమగుచెన్ అరునెలలోక
 దినము ఆరుక ఆ బహు అధియహమబొద్ది అయిస్తుపోసెన్,
 ఏడునెల లోకదినము యెరుకామె దేవునకు - మకిలోన పూకొట్టు
 ఆసుతా తెలిసెన్, యెనిమిదనెల లోకదినము - ఎగ్గాటుపిండంబు -
 కాంత శ్రీగర్భమున - కదలాడుచుండెన్, తొమ్మిది నెల లోక దిన
 ము - ఏర్పాటుపిండంబు - కాంతశ్రీగర్భంబున - కదలాడు చుం
 డెన్, తొమ్మిది నెల లోకదినము ద్వారములు విడుపుచు - పుష్పశ్రీ
 ఆయెను యీ పృథివిలోను, తల్లి ఒక్కతెగాగ - తండ్రులెందరుకాని
 తనతప్ప తీర్చుచు దండములుపెట్టెన్, యీపిండ నచనంబు - యీ
 పిండనూత్రంబు - కారుపిండముచెల్ - కలిసిగృహజ్ఞైక్, మాయమం
 త్రసాని మరుగైన వీరయ్య, మంత్రములు నచచేసిమరిబొప్పగోసే ।ము।

తత్వం—ధన్యాసి—ఆటకాళము.

ఎంతోకాము బ్రతికేనంటవు యెప్పుడుబోతువోరన్నా - నం
 సారసారము బిడియని - సరిమని నమ్మకవోరన్నా ।ఎం। ఆటబి
 డ్దలు యీ సంసారము ఆకలునమ్మకువోరన్నా - గాలముమింగినచేత
 చందమున-కాలమిపొందరువోరన్నా ।ఎంతి। అటులుటమాటలు ఈ
 సంసారము ఆకలు నమ్మకువోరన్నా - గటముబుద్ధివగుక్క-చందమున

లాటలాటదిరుగుకు రోరన్నా |ఎ|| వసలేడురా సంసారములోపల -
యిసుక తిరుగుకు రోరన్నా - పసికా యువోవు దుగుచందమున - కను
కుమని యుదురోన్నా |ఎ-|| తుద మొదల లెరుగని తోవ్విడికంతలు
పదురులు ఎదరకువోరన్నా, నీ వదికినచ్చినా సిద్ధగురుడు - నీ వద్దనే
యందురవోరన్నా ||ఎ||

నీ వ మాలిక

ఇంద్రజాలము టక్కుడనుదుమలో జేసిన ఆడదాన్ని జూచెటం
దుకొరకె కరలాగ ఘనులాగ స్తంభమునజేసిన ఆడదాన్ని జూచెటందు
కొరకె - వ్రువాస వుచ్చాట ఆకర్షజేసినా ఆడదానిజూచెటందుకొరకే
వేదముల్ శాస్త్రపురాణముల్ వెదికిన ఆడదాన్ని జూచెటందుకొరకే
బియ్యే బియ్యల్ బైబిల్ వెదికిన ఆడదాన్ని జూచేడందుకొరకె-యజ్ఞ
ముల్ యోగముల్ క్రతువునుజేసిన ఆడదాన్ని జూచెటందుకొరకె-
ఆడదాన్ని జూచిన అతిడేయోగి ఆడదాన్ని గెల్చిన అతిడేవిరాగి-ఆడ
దాన్ని పొందిన అతిడేభోగి - ఆడమన్నంగ ఈడదిగావబడియె - ఆడదీ
డదిగాకున్న ఆడదయ్యె - దీవికర్థంబు దెలిసిన అతిడేజ్ఞాని-తిరిగి యిం
టికిరాడు మరల జన్మించుబోడు ఎరుకుగాడు మద్దురు చెంచయ్యబోధ
గురువు.

హిందుస్తానీ రాగం - హుసేని - ఆటతాళము

ఆడదే ఆత్మరము లక్షయమౌచిదే మోక్షంబురా - ఆడదాన్ని
జూచి తెలిసిన అతిడే జగయోగిరా |ఆ|| ఆడదానిలో అన్నిబుట్టి ఆడ
లీసంబాయెరా-ఆడదాన్నికొనిగెల్చిన అతిడే వైరాగిరా ఆడదీమగ్గు
ర్చిగూడి అయిదురంగులాయెరా - ఆడదాన్నిగూడిపొందిన అతిడేవర
భోగిరా |ఆ|| ఆడ దిట్టవై అయిదుగుర్చి ఆకతో గన్నాదిరా-ఆడదాని

మొగుడులేడు దీనర్థమేమో తెలియరా | ఆ| ఆడదే బియ్యం బియ్యం
 ప్యాసుమూలమాయెరా - ఆడదిప్పుడె వెళ్ళిపోతే నీ బియ్యం బియ్యం
 యేదిరా | ఆ| ఆడగురుని పాద మొత్తర - య్యా వెదికిన లేదురా నాడ
 లే కేడుభవనము లేలుచున్నది చూడరా ఆడసాహార్థబావమిగి ఆడ
 నిర్మలమాయెరా - ఆడదాన్ని మర్మమిగి వాడభేదము చూడరా | ఆ|
 సోదచేయ వేద మందున బాధజెందవలేదురా బాధగురు చేమాను
 చెంచయ్య పాద మొంది తెలియరా | ఆ| వాటముగ పాల్గుంటపురమున
 మేటిత్రిపుటయందిరా - మేటియైన కణ్ణి వీరాస్వామి యెవ్వడో
 తెలియరా | ఆడ|

వైరాగ్య తత్వము

రామభజన సేయవనురా - వరజన్మమెత్త పామగిమునువిడవ
 వలెనురా | రా| రామభజన సేయవలెను పామరమును విడువవలెను -
 హేమరజతరమణు లాశివిడువగలే మునుగవలె కడుభక్తితో త్యాగ
 ముగ | రా| ఇందిర రమణుని ధ్యానమూ త్రిలోకపదవి నందము
 ఆనందమోదము=ఇందిరమణుని ధ్యానమానందము ఆనందమోద
 ద్వంద్వభేదకల్మషహీనులకుసం దేహముసాక్షిత్తుగ సర్వముసాకారంబని
 | రా| క్రూరకర్మ విషయజాలము - బంధములు హతము ఘోరభవము
 లన్నివస్యము-క్రూరకర్మ విషయజాలము ఘోరభవములన్ని భస్మము
 పారమార్థిక ధర్మము కుపావనముగ జీవనముగ పరమాత్మయని
 భక్తిగ | రా| పరుల నెప్పుడు నమ్మరాదుర - సజ్జనులతో ధర్మనాడ
 ములాడరాదు-హరిహరియని మదినిదలచి ఆధారమహత్వంబున అనా
 హతకబ్దంబునతో | రా ఒప్పుగాను బ్రహ్మపురమురా - వీరనప్పట
 దాసదాసుని స్మరణజేసి దలచినపుడె శ్రీపతిసాక్షిగ మోక్షమునొం
 దుడు రెవరెవగాని | రాము|

ధన్వాసిరాగం—ఏకతాళము.

తాధిమితకధిమి నోల్ బామ్మా దీః తమావచ్చాడా మాయ
బామ్మా - తాధిమితధిమిగిక్తః ధిమితథాంగురత్త్ తథాంగురకధిమి
|తా| కంటికిమిటికి యాబామ్మా బహుశంబులుకీస్తాది మాయబా
మ్మా అంటిఅంటి యింటిలోపల వంటిగిమండె యాబామ్మా |తా|
నోమ్మిదితూల నిబామ్మా దీః తొంగిచ్చాడామాయబామ్మా నమ్మ
రాదుగా దేహమునాదని యిమ్మహగోనే మాయబామ్మా |తా| పెద్ద
ముగోపల ప్రాపుదెలిపితే పద్మజరాణి యాబామ్మా - అద్గములోపల
ప్రాపుదెలిమి రద్దుచేస్తాదీబామ్మా - |తా| బైబిల్ చదివి యాబా
మ్మా బల్ బదాయి చేస్తాదీ మాయబామ్మా. రేపుడిట్లాస్పీక్రిపాయ్యే
దెగుగక డంబ కీస్తాదీబామ్మా |తా| కమ్మమిచ్చుకు కారణ మెరు
గని తమ్మకలాడుతాదీబామ్మా మన్నునీని అన్నివాయువు మర్మమెరు
గదీ మాయబామ్మా |తా| పంచతగ్గిమున యాబామ్మా ప్రపంచలిం
గమున మాయబామ్మా యిరువైయైకోదీబామ్మా గురకీల్ పొందరా
మాయబామ్మా |తా| తారకనామగోరిందొరుగక - తంబులుపడుతా
దీబామ్మా వా తా తలపద చిక్కుకోవి వాగ్తలాడుతాదీబామ్మా |తా|
సాధుచెంచ మృశిష్ణుకోటికి వశమైయున్నదీబామ్మా - వాడు తెలియని
మూలల కిల్లును వశముగాదుగా మాయబామ్మా |తా| వసుధలో పా
ల్లంట పురవరంబున-ఘనమైగాదీమాయబామ్మా దాసుకువీరాస్వామి
గారిది కలసి దెల్పిన కీల్ బామ్మా |తాధిమి|

నాదనామక్రియ—ఆదితాళము.

విష్ణు యీశ్వరుడు బ్రహ్మ ముగ్గురు అన్నవమ్మలంటా భూ
దేవి ఆతాళవాణికి ముగ్గురుకర్తలంటా విష్ణు వా మహిమనో కేసిన
నేనోక మట్టిబామ్మనంటా, ఈలోమ్మిగిమిచ్చుచు వర్వాజలతో - మా
టలాడుకుంటా, విష్ణు, విస్తానలిరావోతా పదరాధర్మము తకవెంటా
ఈ సాంబకు సనుపిలనంపిరాడు - ఇల్లిగదమ్మాంటా, విష్ణుచేతిలో బెల్ల
ముపున్నంతసేపు కాకిబట్టయింటా - ఈచేతిలో బెల్లం సరిపడిపోతే
యెవగురారు వెంటా విష్ణు, తొలినాడు యెమన్నోళ్లనైవనూ గుంజతర

మృంతా పిల్లమేకలు వేలుబలగ వరుతాశ్శను లేమృంతా, విష్ణుయింటిముంగిటా పిల్లమేకలూ వేలుబలగమంతా - ఏడ్చేరు ఆడ్చేరుగాని యెవరురాదువెంటా ।వి। నీళ్ళుబోసి కూర్చుండబెట్టిన - మాయబామ్మంతా-పువ్వులుపంక్తులు వేసివారయ్యా పెద్దలుతీరంతా ।వి। చిన్నలు పెద్దలు కూర్చున్నారూ చింతలుపడుకుంటా, యెత్తండి యెత్తండియి - మాయబామ్మంతా ।వి। దింపుడి కల్లంగాద దించనాన - పెద్దలువీరంతా - సోమ్ముసొమ్ముందము తీసుకున్నారు - పోతావీరంతా ।వి। గుడుపోస్తడు శంఖుతీర్థము - ముక్తిపెదవులంటా - మంటామరి మన్నగలిపినారు - పోతరువీరంతా ।వి। ధనధాన్యంబులు - యెవరి పాయర్థం ధర్మము తనవెంటా - చేసినపాపము చేసినపుణ్యమువచ్చెను తనవెంటా ।వి।

రాగం—కళ్యాణి—ఆటతాళము.

అనుభవింపకతీరునా - ప్రారబ్ధకర్మము, అనుభవింపకతీరునా అనుభవింపకతీరునా యాహరిహరిబ్రహ్మదులకు నైవను - మునులకై వను వసుధ సంతటి ఘనులకైవను పూర్వకృతము ।అను। అండపిండ చరాచరంబులు - అరిసి సృష్టించేటి బ్రహ్మయు దండివేరము సోమకుడు చెనరితల్లడింపుచు కలువరించడే ।అను। యెల్లలోకాధారులయిన శున్దరుండు తొల్లిమేను బొల్లిచేఇంటింటబోయి భిక్షమెత్తుకతిరుగలేదే ।అను। అల్లఅమరాసులకెల్లను - అధిపతా ఇంద్రుడు అధికమెల్లయో నులొలచెరిను - యల్లమున బహువేతలు కెందెను ।అను। సర్వశీలుండయిన హరిశ్చంద్రుం డంగడి నాతిపమ్మి-పిచకులజండయిన యట్టి గాసివిగొలువంగలేదే ।అను। ఇలను ఏబదియారు దేశములేలిన నలము హారాజు-కులనతిని కానవనివిడిచి - వేముభూములుదిరుగలేదే ।అను। ఇలనుకోరిన దానములను యిచ్చి కీర్తిని వెలయునట్టి బుధుడు పాతాళమునబడి బహుకలతీతేను గుండలేదే ।అను। అరయ కురువంశమున వెలసిన ధృవీమాన్యులును - తమపురమువిడిచి అడవులనుదిరిగి

చిరటరాజును గొలువలేడే! అను! సురులకై నను - గరుడగంధర్వులకు
లై నను - ధరనుపోతుల నారాయణదాసుకై విధివాసిన! అను!

సీసమాలిక! అంకితాలమునుండి యవనిలోపల బ్రహ్మములు
జ్ఞించిన రుతువుగనరే - పూర్వ మూర్వసికినిపుట్టె వసిష్ఠుండు మాల
దానికిగల్గె మరలశక్తి - వంటదానికి వరసరాసులుబుట్టె మత్సరగంధి
వ్యాసమానిగల్గె - చిలుకకు జన్మించె శ్రీశుకముని ముఖ్యురజికి నుద్భ
వించె భారదుండు సలబరద్వాజుండు సల్లపిట్టకుబుట్టె కప్పకు మాండ
వ్యఘనాడుగలిగె - ముండమోసికిబుట్టె కొండవ్యమ్మనివర్యు ఆవుకు
గౌతముం డవతిరించె - చూతింగముని గలిగె మూషికదానికి కౌశిక
క్షత్రియగర్భచుండు - జింకకులిగెను ఋష్యశృంగమహాత్ముని జంబుక
ముని సక్క జరమునను - యాయగస్త్వులు ఘటమందు జన్మించిరి
సాంఖ్యుడు స్వపచికి సంభవించె - వీరులందరున్న విశునక భజముంచి
బ్రాహ్మణప్రభులయి ప్రభలమై శ్రీతకనోల్లాస పరిపూర్ణ చిద్విలాస
ధరను ఊహ్యకుపురవర దాసపోస

మూడవభాగము—సంపూర్ణము.

శ్రీ ఆత్మబోధామృత తత్వములు నాలుగవభాగము

శ! ఆదిద్యయంబు వృక్షముమీదటి రెండక్షరములు మేదినిచిత్తా
ఆదీము సంత్యముగూడిన | వేదంబాదీని తెలియ వేసులవేయ్యర
తత్వం—నావనామక్రియరాగం

ఎక్కడజూచిన బ్రహ్మనుయొబని చక్కగ నెరుగును సుజ్ఞాని
అక్కరపడి వేమనగునుచేరక - కుక్కయి మొరుగును అజ్ఞాని! ఎక్కడ

చపలతంత్ర కర్మాతివిషయమునకు కపముగోసును సుజ్ఞాని-పునవాసం
బులువుండు యెండి - జవతపములు జేసుడు అజ్ఞాని-ఎక! మామణ
భూషణ దేహంబునకని దోషము! దుండును సుజ్ఞాని వేషధారుడై
మానక రాగ ద్వేషముగోరును అజ్ఞాని-ఎక! వాదభేదములు విడిచి ము
సద్గురుపాదముచేరును సుజ్ఞాని-మీదవుండే మనచేతురుగక రసవాద
మెగోరును అజ్ఞాని-ఎక! జ్యోతివిరామయ భూమధ్యంబున ఖ్యాతి
గాంచును సుజ్ఞాని జోతివలె వెర్రిమాపులుజూచి నీతివలెబిల్కు అజ్ఞాని
ఎ! రాక్షసభోజనకూటముజెందక - మోక్షముజెందును సుజ్ఞాని -
దీక్షలపంచకోశంబైచి యమశిక్షలజెందును అజ్ఞాని-ఎ! దిలక
వలెను చిత్తు శివుని పల్కినవాడే సుజ్ఞాని - వేమరు వరకవిసరసిం
హదాసుని దలపనివాడే అజ్ఞాని-ఎక!

తత్వం—ముఖారి—అది తాళము,

ఆత్మలింగపూజనీయరా - ఓరోరిజేవా - ఆత్మలింగవి పూజ
నీయరా ఆత్మలింగ పూజనీయని - నిర్వీణము జపపూజలెందుకు - శా
శ్వతంబుగ జ్యోతిగవి పర - మాత్ముజేరేదారినిగవరా-ఆత్మ! జోటి
విద్యలు కూటికొరకేరా ఈ ఘట్టములోపల వాటిసాధుడు వుండేవర
కేరా - సూటిగాజ్ఞానదీపము జ్యోతి వెడలిబోకమునుపే - నేటితో
శ్రీరామనామము నాటివరకు భజింతునేమో-ఆత్మ! ఆలుబిడ్డలు ఆ
వద్దురా అదికాదు కాదుసాధుగామల స్మరణవద్దురా - వాలు
మూలిన ఫలముదొడుకదు - తోలు దేహము నీకు దక్కును మేలు తెలు
సుకో మేకు యింటికి కీలుయిదిగో సత్యమున్నది-ఆత్మ! యెంత జెప్పిన
సిగ్గులేదుగా - ఆయుము పాటికి యింతిగర్వము యెక్కబొడుదా - సం
తనంబున వుండరికోదండపాణిచెంతి జేరి మంతనంబున చింతిజేసి అంత
రంగయ్య దాసహృదయా-ఆత్మ!

నాదనామృతియ—అది తాళము.

భజనయెట్టిదో దెలియరా - నిజముకనుగొనినదవరా - అజ
ద్రవాసిన ప్రాణికోలదిగ - సుజనులకు నిదీ చిక్కురా-భజ! పంచభూ
తములైదురా - ప్రపంచరూపములాయెరా - కొంచవరచక నీవు

యాపంచాక్షరిని - పరియించరా |భజ| ఇంటిలోపలపోరరా - కం
కంటి కనపడదేమిరా - వెంటనున్న దొంగలాగున మంటలోబడి మం
డెరా |భజ| దృఢముగను మనసుంచరా - జాడగనుగొని చూడరా
ఏడుమేడలపైనియొక్క - ఆశుచున్నది యెరుగర |భజ| గంగ యము
నల నడుమరా - సంగమున్నదిజాడగా సంగములో స్నానంబుజేసిన
లింగయాపము నీవెరా |భజ| నక్కయొక్కటి యుండెరా - కుక్కలను
యొగదోలెరా - చిక్కు లేదను చీమ మకరిని - నిక్కముగ దిగమింగె
రా |భజ| గొప్పసాములు అయిదురా - కప్పవోకటినిం జూచెరా -
చప్పుడేమియు చేయకుండగ నిప్పులోబడిచచ్చిరా |భయ| ఈగయొక్క
టిజూచెరా - వేగమంచము మ్రింగెరా - జాగుచేయక మర్కటంబు
లు-రోగములు తెగగోసెరా |భయ| కరువుదీరగ దొరికెరా - ధరణిలో
కనకయ్యరా - దురితములు దెగగోసెరా - నారాయణుని దరిని జేర్చు
రా |భజ|

సావేరి—అటతాళము.

అడది మళయాళది బహుకళలు గలిగినవాణది - అడ యాడ
యేడ జూదిన-యేకమైనా నున్నది |అ| చూపుయాపొకటైనది - అది
చూడచక్కనిదాడది - చూపురేపు ప్రాపుడెలిసి - తోపులోగూర్చు
న్నది |అ| గంగయమునల చిన్నది - రంగై నమేడలోనున్నది - అడ
దములోపల లంగమండల పొంగుచూతానున్నది |అ| జాడగాండ్లు
ముగ్గురికి యొక్క - బోటియమునాదాడది - అది వాటమైనా పేటలో
పల పాటబాడుచున్నది |అ| జాలమహిమలు జూపుటకు - బహుజాడ
గల్గినదాడది - అనిజాలములో జగజ్జాలమై అది జాణ జాణ తానై యు
న్నది |అ| ఇలను పాల్గుంటపురవరంబున - వెలసియున్న యాడది -
చలనరహితుడు వీరాస్వామి-దాసు ముక్తికాంతది |అడది|

తారకము నూటచుగవలెనన్నా - సద్గుణిని కృపచే తారతమ్య
ము తరచిగనుచున్నా-మరపు తెరపడకుండ జాగ్రత నిరతమును స్వ
స్వానుప్తిలో - అరమరలులేకుండు యెప్పుడు - తరచుగను జీవాత్మ

చదివెడి | తా | ధరణిలోపల మూఢమతులకు దొరుకుటకు బహుదుర్ల
 భంబిది - గురుకటాక్షమవలన స్థిరమగు - పరమపదవికి జేయు క్షితిరెయి
 నేర్చువలె జనాత్మకిపుడన్నా - నేర్పరిగియుంట మరువకను బపియిం
 చుచుండన్నా - యాజపము యెరిగినవాఁ నిర్మల బ్రహ్మజ్ఞానన్నా
 జ్ఞానైవ వెనుకను సారెకును జపస్థావమేలన్నా - స్థావంబు దెలిసిన
 వారె పుడమితో = రాజయోగన్నా - నారదాది మహామునిం దుల -
 తరచి బుధులచే కః రిమంతము - మర్మమెరిగి నిమిషమైనను - మ
 రువకుండగ పరముజేరి | తా | అండపిండబ్రహ్మాండమంతట - నిండినది
 నిజగురని మహిమ - పండితజ్ఞానులకు భాషము - ఖండితింబుగ దెలు
 సునీలో - యుండెభూతిములైదుమడుమన్నా - వాకిర్భూమునీ మండ
 లంబులు చాటవలెనన్నా - ప్రణవంబువిడువక - కొండనెక్కి లేది
 చూడన్నా - వ్రజాల్లరాసిన మండిపంబుల - మహిమగనుమన్నా -
 తరచంగ పిమ్మట పండువెన్నెల ప్రబలమునన్నా - దండిగకు పెంజీ
 కటవ్వల - యుండెబయలు ప్రభావమెరిగి - కొండవలె ముందుండు
 భవమది - మండిభస్మమై పొయ్యేటట్టుల | తా | ఆత్మరాముల గావలె
 కను - మూ - త్రకొంపలో మునిగి చెడుదురు నే త్రిద్యారమందు వెల్లిన
 మూర్తిధారుని గావలెకను - త్రేతములకు బోదురేమన్నా - న్రేతా
 యుగము - హరివతములు గల్పింపబడెనన్నా - మూఢులకు ము
 ఖ్యము - భూతపూజలయందు ప్రేమన్నా - తిసలోయన్న ఆత్మమె
 వ్వరు తరచిగవరన్నా - పాపిష్టిజన్మము యెల్లినందుకు ఫలముయేదన్నా
 మోతగల రుదాక్షమాలలు నీతితో ధరియించి గొణిగిన - సత్యముగ
 జ్ఞానంబు గవకను - నిత్యమోక్షము జెందజాలరు - | తా | కామక్రోధము
 లారు మరచి సామరత్యము పాడుజేసి - సోమర్పివైచెడక యిలలో నీచు
 నిష్టలులేని ఆత్మరాములను ధ్యానింపవలెనన్నా - దశరథపుత్రుని -
 రాముడని ధలచేరుసుమ్మన్నా - యోగులను మదిలో నురమించినాడే
 రాముడగునన్నా - జన్మాదు లాత్మారాము డెన్నడు - యెరుగబోడ
 న్నా - సామరు తెలియక యముని మాయలో జక్కపడన్నా బా
 మ్మలాట ప్రపంచమునుగని నమ్మిచెడుదురు నాన్యమెరుగక - సమ్మ

తిగ శివనామచంద్రము - నెమ్మదిగ ఆనుదినముజరిగడి ।తా। ఎక్కడక్కడ వెదికితిరిగిన - వక్కడనే వేదములు బల్కెను - నిక్కముగ జ్ఞానంబు గనుకను - మక్కువతో సామాన్యపరిమళు - మొక్కుదురు యెటువంటి తిలినన్నా - మ్రాబమలుజేతను - తిక్కబుద్ధులువిడువ రోరన్నా - మాటికి కోటికి వొక్కడొక్కడు జేరునేమన్నా - అస్థిరములు తనువుగ - గ్రక్కురికి - వాజేరికవరన్నా - పరశ్రీలజ్జాచి కుక్కవలె చెడి తిరుగబోకన్నా - మొక్కువలెపరమార్థము గనుగొని - త్రోక్కవలెఅజ్ఞానవృత్తులు - వెక్కసములేకుండా రాములు - మిక్కిలిగ కొనియాడెనమయము ।తా। చదువు శాస్త్రములేని చిత్తము నిలిచితే - నిజందఃదారుకును - మదగజమువలె - పలువిధంబుల - మనసు చెదిరినవారికెప్పుడు - కుదురునా యోగంబు వివరన్నా నైరాగ్యముంచి - బుధులచెంతకు చేరవలెనన్నా - దర్పణముగను గొని పదిలముగ సాధించవలెనన్నా - సేత్రద్వయంబులు - తుదకు రెండును యేకమానన్నా - ఆమధ్యమున నొకటి - కలను ఆకాశ్యోతిగవరన్నా - పెద్దలసాంగత్యమున ప్రసిద్ధమైనా బోదకమగొని - వద్దనున్న వికారగుణాలు - వదుల మనెరు వీర మొహిదీన ।తారక! మున్నొక జన్మంబునియో మన్నా భ్రమపడుట ధర్మమగునాయదిసి కేవలం లేరు సర్వము నున్ననుమీనిజమెరిగిన చూచినవిదపన్ ।

కళ్యాణి—నీక రాశము.

తొమ్మిదితూటులగుండా । నేనెగిసిపోతుయిండా - హరహర తొమ్మిదితూటులగుండా । నేనెగిసిపోతుయిండా ।తొ। శివశివాశివ కాళిపోతుండా । ఆ రావుజూచి నేనుండా । నను సద్గురుండంపె నెరగదా । నీచేతగాదె గుడ్డియిండా ।తొ। గూడయూబొందిలోవెలుగు నుండా । నేనిట్టా సావకుండా । నెనన్నోపకలేకుండా - యిరికట్టకదా । నరికుండా । నీవు కావలేవె గుడ్డియిండా ।తొ। ముండా యూక్తిలో బామ్మలోనే నేనుండా - నీనాసిగలో కాసిగయిండా । దళనాదానంద మైయుండా । నీ కంటిలోనే సూర్యుండా నీవు కనము కదలకుండా ।తొ। కొండపాల్గుంట పురములోయుండా నాకు చంచల్యము గురుడే

అండా—జగమంతా వెలుగుచునుండా — నే జన్మరహితుడేరండా —
వీరాస్వామిని గనవే మనసా ముండా ! తొమ్మిది !

మధనానేరి—ఆటతాళము.

రాజలేని రాజ్యమందున - రాజుచిన్నది యున్నది - లేజరూప
స్వభావమెవ్వరు - తెలియలేనటువంటిదీ ! రా! ఇదుచుట్టుకోటలోపల
మేడకట్టించుచున్నదీ ఆ మేడలో దళవిధములైన - నాదమినబడుచున్న
ది - రాజ వెయ్యికాళ్ళ మంటపంబులోన - కొలువైన యున్నదీ - శ
య్యవై పవళించు - నిద్రహార మేమియు లేనిది ! రా! లెక్క లేని
కోటరాణుల - చుట్టు పక్కల యున్నది - నిక్కముగ బుద్ధియు ప్రధాని
రాజ మనసైయున్నదీ ! రా! రాయబారమునకిది వై రాగ్యమైనాచిన్న
దీ - దూకునరికినవారిని - నేమరులుకొంటానన్నదీ ! రా! సంచభూత
ముకానిదీ - ప్రపంచములోనున్నదీ - మరిదిగురుని ఆశ్రయించినే -
కొంచము వశమానదిరా ! మొద్దులకు కవరానిదీ - గుజ్జలనారా
యణ కన్నది - అర్థములో నీసర్గమంతయు - సిద్ధముగ జెప్పచున్నది
రాజలేని రాజ్యమందున !

నాదనామృతీయ—ఆటతాళము.

దున్నపోతులకేమి తెలుసును - నన్నార్గమహిమ - దున్నపోతు
లకేమి తెలుసును - దున్నపోతులకేమి తెలుసును చంచయ్య సద్గురుని
వాక్యము - పన్నగా పరమాత్ముడున్న - భావము తరచగానేరని ! దు!
అన్నిమతముల ఊన్నతంబుగను - ఉన్నట్ట చంచయ్య - పాదమునూ
నేవశేయకనూ - అన్నిరకమూ గల్గినపుడే - కన్నులకు పొరకమ్ము
కొనునా - కన్నుమిన్ను సంధిగనితా నున్నతత్వము - తరచిగూడని
! దు! బుద్ధితేజను భూమితిరిగేదూ బుద్ధులయి వేళ్ళలపొందును -
ముద్దుగాను జేయించుందురు - రద్దుచేయుచు ధర్మములనూ - హద్దు
మీరి పరుగులారా ! దు! పరమపదమార్గంబునలేదూ - పరమాత్ము
నరిగిన పరమసద్గురునుమరుగుజేసురా - ధరను శ్రీపాల గుంటపురమున
దాను వీరాస్వామి నేలిన - నిరతము సద్గురునివచనము - స్థిరము
జలియంగనేరని ! దు!

ముఖారి—అటతాళము.

అంతా తారకమాయెరా - శాంభముద్రచింతా మనసు నిర్మెరా! అంతా తారకమాయె అండపిండముయేకమాయెసాహార్థ భావము శూన్యమాయె - సూర్యచంద్రులు లేరాయె ! అం! మూడు మూడు ఒక్కటాయె - కంటినా వసంతిపోయె - మోహమెల్లను దహనమాయె - కామక్రోధము భస్మమాయె ! అం! పూరక యరకమాయె వచతరేక బంధనాయె - కుంభములో ప్రణవశబ్దము - గుమ్ముగుమ్మను వాదమాయె ! అం! పంచతత్వము యేకమాయె - సాపమునొక్కటి కాలమాయె - పంచవెన్నెలో వెలుగుచుండె - పరమగురుని చేరనాయె ! అం! విప్రలోనిలకడాయె నిటలమండే అటలాయె ముద్రలన్నియు మునిగిపోయె - మోహమజాలక బాసిపోయె ! అం! గురు శిష్యుడు ఒక్కటాయె - గురిలోనే కలిసిపోయె - యమునిబాధలు తొలిగిపోయె - మాగుగను సవరించనాయె - పదడువెన్నెల చిన్నరూపము - రూపమే శివలింగమాయె ! అం! పూరువాకిట కూతలాయె - వినగ వినగ వింతలాయె - దాసుడగు నీ దాసుడాయె = బాల బాలకృష్ణుడు లీనమాయె ! అం!

మోహనరాగము—అటతాళము.

ఎక్కడ తిరిగిన లేదురా జీవన్ముక్తి తనలోనే తన్మయమంది చూడరా ! యెక్కడా తిరిగిన లేదు - తనలోతానై - మనసుచెదరక ధిక్కరించి - చూపులోపల - మక్కువాయె మనసునిలిపితే - వొక్క ఆరు మూడు ఏడు తొమ్మిది యెనిమిది - పండ్లెండునాలుగు పు రెండు ఒకటిలోపల జలమందున సెలవు దెలిపితే ! యె! పదియు యిరువైయుదు ముప్పయ్యూరు తల్వెజ్జానమందున - కమలమధ్యముగూర్చి చేర్చియు - కంటిబొమ్మల కలసిచూచితే ! యె! జ్ఞానతాస్వత్వా సుషుప్తిజాగ్రములలో జ్ఞానమందియు శూరామాశూరమా ఒకటిగ గురువదంబున గురుకుదెలిపితే ! యె! సూక్ష్మరూప్యం అత్మ మారుతక - సమయముదెలిసిన విశారదమున - శాశ్వతంబై సమృతం

బు | మనసుకంటిలో చోద్యమైతే | యె | యోగభోగసమానమైనది
పురుగుచుండె మనసుబట్టి జీవశక్తి శివుని తేర్చియు | జీవభాగము ఈ
లో దెలిసితే | యె | కొండలూ ఏడింటి నడుమను | నిండుయేరులు |
పారుచున్నది | రెండు ఒక్కటి మండుచుంటే | పండువెన్నెల ప్రభ
యొకలసితే | యె | తేజరూప ప్రబలమాయె | కోటిమార్గ ప్రకాశ
మాయె | రూపు చూపులో తనలోతానై | బాలకృష్ణుడుగురుకు
దెలిసితే | యె |

తత్వం—నాదనామకాయరాగము.

కామక్రోధము వీడవలెనన్నా | పరిశుద్ధులైన గురుకారణం
బును బొందవలెనన్నా | కా | కామక్రోధము లణచలేకను గోమలాం
గులజూచి భ్రమసి | నీమమునుచెడి ఘోరవరకంబేలగా మదికిచ్చగిం
పక | తొమ్మిదిద్వారముల బామ్మను దొంగలాన్వీరు కాలపాశ
ము | లేయుచు వదులుంబులు వమ్మునేయుచునుండ గనుగొని | కా |
యెప్పుడో యేవేళనో మరియొక్కడనో యేయూరనో | చెప్పకుండనే
జూచుచుండగ గప్పమనితా మెగిరిపోవును | కా | ఆలుబిడ్డలు తానబా
వము లన్నదమ్ములు బుచ్చుభంబులు | తోలుబామ్మా యనిత్యరూపము
దృష్టి భూమధ్యముపనిల్చి | కా | అస్థిరంబైనట్టి తనువిడి యరయుమిం
కను గురునికృపచే సుస్థిరంబైనట్టి యాళాజ్యోతిజూపును నూటిదెల్పు
ను | పరిమిలో తెనాలిచంద్రయ్య గురునికృపచే యచలతత్వం
బెరిగియున్న రత్నచాసుని దలచితే పరమార్థం శేషము | కా |

(ఓహో రాక్షసులారా అణివర్ణ మెట్లు)

ఏమో మనస నిద్రతేమిమని యన్నావు | కామజనకుని పాదక
మల మెన్నెనె మనసా ఏమే | నదయనిద్రలో నీకుగద ఆయువగమా
యె | తుండమొనలెరుగక నిద్రలోనుంటివి మనసా ఏమి | పథమమిండు
పొరినెంచు దుదియందె గురిపుంచు సాదసెల్ల పడె ద్రుంచుభగవంతుడీత
డంచు | ఏమే | నిద్రబొందినవారు ముద్రగన్ గొనలేరు | క్షుద్రబాధ
లణచి ముద్రగోరనె మనసా ఏమే | తరముగాని పంసార్ | సారముతో

దెలిసి | దరిశేర్చ గురుపాదవిరపుగోరెమనసా | ఏమే! భువిలో జన్మ
ములెత్తి | చవిగనుగొనలేక | కనగూడివిషయాల భవమునొందక
మనసా | ఏమే! జనులలోనున్న | అనుమానములుమాని | కనుగో
బ్రహ్మయ్యున్న వనరువేగమే మనసా | ఏమే! ఎన్నిజన్మములెత్తి
కన్నావు ఫలమందు | పన్నగగురుజేరి నన్నులింపవేమనసా | ఏమే!
తొలు యెమిళలెత్తి మేలనిదెలియకు | యావ్వనస్వనములు నిలువ
వటయేమనసా | ఏమే! జలమద్యుత్తమైపట్టి దేహము దీనినాటి యెన్నగ
యిల బూటకమిది మనసా | ఏమే! సతులసుతుల ప్రేమ అతిశయములు
మీరి | గతియైన యతిరాజప్రతముగోరవే మనసా | ఏమే! ధనము
ఘనముగను తనకెంట గొనబోరు | మునుగొని ఘనమైన ముక్తిగోరవె
మనసా | ఏమే! పంచభూతిములాజ్ఞ పంచలనియెంచి | త్రుంచేయవలె
మూటి నెంచబోక మనసా | ఏమే! మూటిని విడగొట్టి మూటిని గను
గొని మూటిలోపలనునతి నూటిగనవె మనసా | ఏమే! అష్టపాశము
లాచే కొవ్వుబాందనేల సృష్టిచాలుకుడైన విష్ణుగోరవేమనసా | ఏమే! తెల్ల
వారిలె నీకు యెల్లసుఖములు బామవల్లయ్యున్నప్పుడే శ్రుశృణవవే
మనసా | ఏమే! స్థూలసూక్ష్మమునందె మూలాధారముదెలిసి కలకాల
మందు వాలలాడవెమనసా | ఏమే! యెనిమిదక్షరములు ఘనమైన
ధవమానితనువుయన్నప్పుడే | వినయమొందవే మనసా | ఏమే! సురులు
అసురులు కిన్నెరులు అజహరులాను | శరవిత్తోడత్రబోచు గురువిగోర
వేమనసా | ఏమే! చాలుచాలునెనీకు సతముగాదికనింద | మేలయ్యెమిది
దెలిసే | కాలవ్యర్థమే మనసా | ఏమే! యికను జన్మములెత్తి సుఖముం
దిక వినుమా ప్రకటితకళగోపవరుని గోరవేమనసా | ఏమే! స్థిరమను
కొనుమింక త్వరగ తమ్మయ్యదాసు | హరివైరి స్మరణనేయవేమనసా
| ఏమే!

మంగళం—సురటరాగం—ఆదితాళం

మాయాకులోనాయె మాయకు మీదాయె | మాయాయరువై
అయిదుమర్మములాయె | మాయాయరువై అయిదుమర్మాముదెలిసితే
మాయాలోనగుట్టుదామరినిల్వదాడు | మంగళం మంగళం | మాయా

అంగలింగమాయె లింగఅంగమాయె - అంగలింగమునందు అనుభవమాయె, అంగలింగమందు అనుభవమొగిలే - లింగమేలేదాయె జని రంజనమాయె - మంగళం |మూ| నాదు బింసాయె బిందునాదాయె బిందుబీజమునందూ భదములేదాయె - బిందుబీజమునందూ భదముదెలిపితే - సందేహంలేనాయె సంబంధమాయె మంగళం - మంగళం |మూ| యెంతోచింతలాయె చింతలులేదాయె అంతరంగమందు అనుభవమాయె - అంతరంగమందు అనుభవమొగిలే - చింతలులేనాయె సంతోషమాయె - మంగళం - మంగళం - |మాయా| చూపురూపాయె చూపుచూపాయె - చూపురూపునందు పాపతాలాయె - చూపురూపునందూ పాపతానై లేను పాపములేదాయె పరమపదమాయె - మంగళం మంగళం |మాయా| అంధపిండమాయె - పిండ మండమాయె అంధపిండమునందూ - అనుభవమాయె - అంధపిండమునందూ అనుభవమొగిలే పిండములేదాయె బ్రహ్మాండమాయె - మంగళం - మంగళం |మాయా| సత్తుచిత్తాయె - చిత్తుసత్తాయె - సత్తుచిత్తునందు సారములాయె - సత్తుచిత్తునందు సారముదెలిపితే - సతిలేనిజ్యోతి వెలుగుచునాయె - మంగళం మంగళం |మూ| గురువు శిష్యుడాయె | శిష్యుడు గురువాయె - గురువు శిష్యులనందూ గురులేక్కడాయె | గురువు శిష్యులందు గురుతుగ దెలిపితే - యెరుకే నిజమాయె యేమిలేదాయె మంగళం మంగళం |మాయా|

శ్రీ ఆత్మ బోధామృత తత్వములు

సంపూర్ణము.

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్సువారి స్వకీయ శ్రీ రాజేశ్వరి ముద్రానిలయమందు ముద్రింపబడియె. రాజమహేంద్రవరం—1950

—: పిల్లల సాహిత్యం :—

బాలానందం—పిల్లల పాటలు

చిన్నారి బాన్నారి పాపలను పాపాయిలను కిరిలి-కంకలా
నవ్విండు 150 తియ్య-తియ్యని-కమ్మకమ్మ పాటలు పెద్ద ఆచు
రాత్రో సత్సాంగ నుండంగా వెలువడి ది. వెల 1.0-0

పిల్లల బొమ్మల రామాయణం

పిల్లలారా ! మీరంతా రామాయణం వంటి పవిత్ర గ్రంథాన్ని
చదివి సీతారామ అత్యుబలాగ బుద్ధి పెంతులుకండి అందమైన
ప్రవర్ణ ముచ్చిత్రం, పుస్తకం నిండా పుట్టికు ఉత్సాహాన్ని
ఉప్పెనిగించే 50 చిత్రాలుతో వెలువడింది వెల 1.8-0

పిల్లల బొమ్మల ధాగవతం

దశావతారాల మహాత్మ్యం చిత్రీకృత, మీ అంకటికి అరవయ్యే
తేలిక భాషలో సులభం ఉత్సాహం ఉండే త్రిశ్రీ అక్షర
చిత్రాతో, ఆనందం, ఆనందం గల రంగుల ముఖ చిత్రంతో
ఆకర్షణీయంగా వెలువడింది వెల 1.8-0

పిల్లల కథలు

చిట్టి చెల్లమ్మనూ !—చిట్టి తమ్ముడి చూడాలను గుట్టే
అరిగింది లెక్కయినంతగా ఉండేలా చేసే భాగస్వామి
సహజమైన ఆచారాలతో వెలువడింది మూల్యం 1 రూపాయి

పిట్ట కథలు

చిరు-పువ్వుతో ఆరింభించి కనుపు చెక్కలయ్యేటంత హాస్య వీధు
అలా కేక్కుల మధ్యరాలాగింది తన్నయిలు గావించును.
ప్రతి వాక్కునూ చదవ తగిన గ్రంథం.

400 పేజీలు ఆఫ్ క్వాలిటీ పైన్ 4.0-0

పిల్లల బొమ్మల భారతం

మహా భారత మంతటి మహాతర చిత్రీకృత పవిత్ర మహా ఇట్టే
వెన్నుతున్న అమృతమే నులు భాషలో సంక్షిప్త భాగస్వామి,
అనేక శత విచిత్ర చిత్రాలతో అతి త్వరలో వెలువడుతోంది.

వెల 1.8-0

డౌ రు కు చోటు

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్స్,

సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథాలయం, :::: రాజమండ్రి.

మావద్ద దొరుకు వివిధ గ్రంథాలు

వ చ న పు రాణములు   వ చ న కావ్యములు

శివపురాణం	1-8	స్త్రీలవతకథలు 1, 2, 8, భా. 1- 0	
బ్రహ్మపురాణము	5-0	పంచసాంధవ వనవాసం	1- 8
వామనపురాణము	1-8	సాంధవజ్ఞాతవాసం	1- 8
బసవపురాణము	4-0	శ్రీరామ వనవాసం	1- 8
చెన్నబసవపురాణము	2-0	భట్టివిక్రమార్కు కథలు	0-12
స్కాంధపురాణము	8-0	తెనాలి రామలింగవికథలు	0-12
మార్కండేయపురాణము	1-8	శ్రీనాథుని చరిత్ర	0-12
విష్ణుపురాణము	5-0	శేములవాడ భీమకవి	0-12
మౌళిపురాణము	1-8	బమ్మెర పోతరాజు	0-12
బ్రహ్మత్తరఖండం	2-0	మహాభక్త విజయం	1- 8
కార్తీకపురాణము	1-0	మహాపత్నివతిల కథలు	1- 0
శివరహస్యఖండం	4-0	శుకనస్తతి కథలు	1- 0
కాశీఖండం	2-0	పిట్టకథలు 500 పేజీలు	4- 0
శివపురాణము ప. కా.	10-0	హాస్యకథలు	1- 0
ఉత్తరరామాయణం (పద్యం)	6-0	బొమ్మలరామాయణం	1- 8
శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతం	12-0	భోజకాళిదాసు చరిత్ర	1- 8
భాస్కరరామాయణం	8-0	మహాకవి కాళిదాసచరిత్ర	1- 0
శ్రీమదాంధ్రరామాయణం	10-0	పన్నెండురాజుల కథలు	1- 0
రంగవాధరామాయణం ద్విపద	6-0	పదునారు రాజుల కథలు	1- 0
శ్రీమదాంధ్రమహాభారతం	28-0	పరమానందయ్య కథలు	1- 0
శ్రీకృష్ణరామాయణం	8-0	భగవద్గీత, బైబిల్, కురాన్	12-8
శివభారతం	6-0	భగవత్ స్తుతి 1, 2, 3, 4, భా. 1- 0	

ప్రాశస్త్యము :

కాళహస్తి తమ్మరావు అండ్ సన్స్,
సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథాలయం, (స్థాపితం 1882) రాజమండ్రి.

శ్రీ రస్తు

ఆరు మరాటీల కథ

క. శ్రీ గారీభారతులన్ బాగుగనేజాలదలయు భక్తిని నెపుచున్
గొలుబడి నుతియించెద వేగమెరయించుకొనకు వేడుకలలరన్.

గీ. పోలదేవతలను నెల్లభ్రమమున పకటితంబుగగొనియాడిభవ్యము
రంగుమీరంగనారుమరాటీలకథ జెప్పెదనునేనులో ప్రసిద్ధిగానుగను
కల్లలలోగలబుధులీకృతిగల తప్పులుదిద్దిమీరు గాంభీర్యముగా
వెలయంగ జేయవలెనని చెలువుగగోరెదనుమిము ప్రసిద్ధమునాగన్

కథా ప్రారంభము

ఈ కథ ప్రతిపదము చదివేటప్పుడు స అనేచోటున సై సై అనిజేప్పవలెను
మరాటీల దేశమున్నదీ స అరేవాండ్ల దేశమున్నదీ స పడమ
తూర్పుగా దేశమందునా స ఆపతి కొండ తాలూకాయిన స అక్క
పన్నెండు కోటలున్నవి స అక్కడ అరేవాండ్ల భూములున్నది స ఆ
కోటలుయేలే దొరలుయున్నారా స వాడు భాయి భజేరావున్నాడు స
భజేరావు కొడుకులున్నారా స భాయి భజేరావుకొడుకులు స వారు
మగ్గులు అన్నదమ్ములు స వారిమగ్గురికి పేరువున్నదిగా స పెద్దవాడు
గా నారాయణరావు స చిన్నవాడుగా సిద్ధోజరావు స కడగోటివాడు
కంఠేరాయడు స వాండ్లు అన్నదమ్ములు భాగాలుబోయిరి స వాండ్లు
దాయాది భాగాలుబోయిరి స వాండ్లు భాగాలు బోయిన వెనుకాను స
కుక్కభాగాలు మవ్వరా స మీరుకుక్క పేరుయెత్తివే స అరవంగ
గొంతులుకోసనూ స అన్నా మిమ్మడైన భాగ్యమియ్యకపోతెర స మం
దుగయైని భాగ్యమివ్వవా స వాండ్లకు దాయాదిపగలే గలిగేనా స దా
యాది పొరుగలిగినతిర్యాల స అరివైయేండ్ల పగలున్నావి స ఇరురు
యేండ్ల యిర్వమున్నాదీ స యెవరిభూములు వారలుయేలిరి స ఎవరై

కోటలు వాండ్లుయేలిరి స సిద్ధోజిరావుకు సంతానములేదుగా న
కంట్ రాయుడికి సంతానము లేదుగ న నారాయణరావుకు సంతా
నముకలిగెనూ స వాండ్లముగ్గురికి పురుషున్నాడ స కోడుకుల్లుపుట్టిన
వేళేట స వాండ్లకుమరాటి పేరువున్నది న చెప్పులలోను ఫిరోజ్ స
చేతులకడియాలా సుజందిరావు స ఇద్దరికి పెద్దవాడుగ స సోమాజీ
రావుగారున్నాడూ న వాండ్లకు పన్నెండుయేండ్లు వెళ్ళెను స భజే
రావుగా కండ్లచూచెను స పడమటెక్కయూ భూమియందునూ స
బంగిసింగిరావు కూతురుగా స అంతుబాబుతేచ్చిరి స అప్పుడు పెద్ద
వాడికి పెండ్లి చేసిరిగా స పెండ్లిఅయిన మూడుయేండ్లకు స కొడుకులు
లేరావుకలిగెను స కొడుకుకలిగిన ఆరునెలలకు స అప్పుడు కోటలకు
కరువొచ్చిందీ స పాపిష్టిమించాని కిరివుకూ స ఆకరువుకు పెద్దలంతా
చనిపోయిరి స అక్కరుక్మిణీచనిపోయింది స చెల్లెలుకుమిణీచనిపోయింది స
చెల్లెలు జెగ్గాబాబు చనిపోయింది స తాతభజేరావు చనిపోయెను స
వాండ్లతండ్రి నారాయణరావు చనిపోయెను స వాండ్ల పెద్దలంతా చని
పోయిరి.

౧. అప్పుడు ముగ్గురుపిల్లవాండ్లు కొలువుకూటమునకు వచ్చి ము
గ్గురు అన్నదమ్ములు కుచ్చలమీద కొల్లువీరి యిద్దరితమ్ములచేతులు
బట్టి పెద్దవాడు సోమోజీ యేమనిబుద్ధులు జెప్పుతున్నాడనగా,

మనము ఎవ్వరిబేటికిపోతాము స మనము ఎవ్వరినొకరిసేతాము

౨. ఓరియన్నా మనతండ్రికి తమ్ముడు మనకు పినతండ్రి భజే
గాముపట్టములోకి పోతామనుకొనిరి.

మనతండ్రిబేటికే బోదామా స మనపినతండ్రి తావుకు పోతా
మా స అప్పుడుతండ్రికి జబ్బువాసి స పినతండ్రికి జబ్బులువాసి స
కాళ్ళుమీద చేతులేతుమే స కడుపులోను తలబెట్టెగా స ఇప్పుడు మ
మ్ము సాకిలేనుగా స మేము ముందుకుమిమ్ము నాకుతాముగా స

౩. అనిజెప్పి పినతండ్రిగారికి జబ్బువాసి యాదారి వెళ్ళువా
నిని బిలిచి వాడిచేతికి జబ్బువాసి యచ్చి మీ పినతండ్రిగారికి జాబి
య్యమని పలికిన వాడాయెను.

యాదాగి వెళ్ళువాడుగా స గుర్రాలు ఘవికికొచ్చెనుగా స గుర్రాన్ని బయటకు తీసెను స దానికి నాలుగుకాళ్ళకూ నాగటందెలుగా స దానికి వ్రమాయి పెట్టివేసెను స దానికి కలికితురాయి పెట్టెను స దానికి జవరజంగీలువేసెను స దానికి నోటికి కళ్ళేమేసెను స చేతులని ప్సాల్ కొరడాపట్టెను స అప్పుడు గ్రరమమీద కాలుకూర్చోని స కరిణకండ్ల పట్టమిడిసేనూ స వాటుబడేగాంపట్టం ధారిపట్టెనూ స మోదుగాండ్ల కంముదాటెనూ స కంజెరాయుడు కొండదాటెనూ స కాలు వచ్చెరువులదాటెనూ స ఉప్పసరువాగుదాటెనూ స సిద్ధోజీబేటికివచ్చెను

స ఓసినిరా సిద్ధోజీరాయుడా మీఅన్నకొమాళ్ళు నారాయణరావు కొమాళ్ళు ఫీరోజీ, సుబ శివోమోజీఅను వారుముగ్గురుమీకు జాబులు బంపివాను.

అన్నకొడుకుల జాబులుచేరును స వాడు యొకమచేత జాబులు అందెను స అప్పుడు గరిగరయని జాయిచదివేను స అప్పుడుసాదుభాగ మియ్యకివోను స ఇప్పుడైత భాగమియ్యడా స నమ్మిన అన్నకొడుకులా నూ స అన్నకొడుకులా నేను నాలుగు దోవలుచేసేనూ స అప్పుడు అన్నకొడుకులమీదికి స వాడు అరవై వేల దండుగట్టెనూ స అరవై వేల గండుతోనుగా స వాడు కరిణకండ్లిగ జేరవచ్చెనూ స కరిణకండ్లకాడా జేరాలు స కరిణకండ్లి మీనుకోటలో స వాండు జేరాలువేయించిరి స

స రణకేరీ వేయించిరి స అక్కడ అన్నకొడుకుల నిల్వనంకిరి స వెనుకే వాండ్లునచ్చిరి స అప్పుడు వాండ్లు చావికికవచ్చిరి స వాండ్లను చావికిస్థంభాలకు విడియగాగట్టరి స పట్టనగులరానాయనా స వాండ్ల పట్టనంత లొల్లపెట్టెరా స కోటావాండ్లను కొల్లాలునొట్టి స వాండ్ల రంగు దేవికిగొట్టి స వాండ్లరాజవిధి కొల్లగొట్టి స అప్పుడు అక్కడ స ముంగురాలు ముక్కపోగుల్లు స మూడుబండ్ల బరువుగట్టి స అక్కడ వెండిబంగారము స వాండ్లు యేనుగుల బరువుగట్టి స వాండ్లను యోగులజేసెను సిద్ధోజీ స వాడు జోగులమే నేను సిద్ధోజీ స.

మ్ముడా వీరోజిరాయుడా స మనకు తినబోతె కూడులేదురా న మనకు
కట్టబోతె గుడ్డలేదుర స మనము యేమిబెట్టి కోటకడుతాము స . బారీ
సాళుకార్లు వున్నార స అరివైలయేలు పై కముతెస్తాము స కొంఠలు
పిండిచేతాము స దేవకరిణే కల్లుకడుతామా స ముగ్గుబోసి కోటకడు
తామా స మొరింపాసి పూకుకడుతామా స తమ్ముడా ఫీరోజిరాయు
డా స మనము యప్పుతెచ్చి కోటకట్టుతామా స కోటతీరిన తెల్లవారికి
స పాళుకార్లు మన సగరికొస్తాడు స కోటలన్ని యయ్యునుండు స
వాడికి పై కమన్న యయ్యునలెనూ స లేక కోటలై నయ్యువాలెనూ స

వ. మనము యప్పుతెచ్చి కోటకట్టిపె అని బాగాయుండదని
చిన్ననాడు నుండురాజుమూచి కొల్లబోయి కోటలోపల ఎల్లమ్మ
దేవాలయంబులో చేకకోట్ల ధనమున్నదని జెప్పినవాడాయెను.

అప్పుడు ముగ్గురు అప్పుదమ్ములు నా గుడికికంటె గోవపట్రి స
నాగు కిరకొంటిని చేకవచ్చిరి స కోకంటి ముల్లమ్మ దండమ్మే స
టనుకోటి యల్లమ్మ నడచు స కోకుక్కచేపుగా నండమా స ఇ టి
దేస్తా దండమా స కామారాజు పిగు నండమా స

వ. అప్పుడు తన కంటిరొకటిల చేసి పూకు కావ సింధనము
మా చేతికి దొంగనట్లు లోకే గోటలు కేటలు కట్టి పోయిపోన తెల్లవా
య్యమ్మ దేవనిమకట్టి దేవనిమకకు అంగానోడలతో పొయ్యుకేయిం
చి అక్కరి వెండి గురికొంటుము యెక్కించుతామని ప్రార్థించినవాడైరి.

అమ్మా యెల్లమ్మ పిగు స కొలుపు కే యిచేసూ స

స. అప్పుడు యెల్లమ్మ ధనంబు తేలికొచ్చెను. యుడు వెండిబం
కారము పనుగపొయి ఎక్కించి కొల్లవల్లెకు తేరవచ్చినవాడైరి.

అప్పుడు పొట్టెత్తుము బాబులువేసి స బేల్దాగుకు బాబు
లు పొట్టెత్తుములకు బాబులు వేసిరి స కంపాలబట్టుకు బాబులువేసిరి స
అప్పుడు యరకై వేలకు బేల్దార్లుగా స గుచ్చును వేలకు కంపాలబట్టులు
స పొట్టెనాండ్లకు బాబులువేసిరి స యప్పుడు బంబాయికి బాబులువేసిరి స

బొంబాయి వడ్డెవాండ్లుగా స ఇరువై వేలకునచ్చిరి స వడ్డెవాండ్లుమొరం
భోసీరి స కంసాలవాండ్లు మగ్గుకుబెట్టిరి స అప్పుడు బేల్ దారులునగరు
లుకట్రి స కోటలు పేటలుకట్రి స కొత్తాలు చావిళ్ళుకట్రి స యడుగు
యడుగు కోటలుగట్రి స అకుగజాల కోటలుగట్రి స యప్పుడు మరా
టీల కోటగట్రి స మూలమూలకూ నయగిగట్రి స యప్పుడు ముత్యాల
బురుజులు కట్టిరి స

వ. యప్పుడు కోటతీరిన తెల్లవాండ్లు ముట్ట దేవళంబుగట్టి వెండి
కోస్తాంధ్రముయ్యెత్తి గుడియంతా బంగారుపూత పూయించి యెల్లమ్మ
లువుచేసిరి మరాటివాండ్లు కోటలు తీరిక వెనుక కవులు సంపాదించె
ట్టించిరి అన్నిజాతులకూ భోజనములు పెట్టించి యప్పుడు కవులుజాబులు
సామోతి యేవిధముగా వ్రాస్తాడనగా,

తమ్ముడా వోంతమ్ముడా స మా పట్నముజేరినవారికి స యేడు
యేండ్లగాక నోదిరి స మాకునర్తుకన్నా యియ్యనర్తురా స యెచుకు
వచ్చి పేడకీరతె స నో మేలలు నాదిదవుమరి స ఇట్లా కవులు జాబు
పెట్టి పంపెనూ స దేశము దేశమువంపెనూ స ఆ జాబులుచూచిన
కమ్మవాండు స కమ్మవాండు కాపువాండు స ఇంకొకన్నా సుఖ
మొన్నదా స యింకయునా పేలువున్నదా స

న. యప్పుడు కాపువాండు, కమ్మవాడు, కోమట్లు, గ్రాహ్మణు
లు మొదలైన నారందరును పట్నంబుజేరినవారియిది. బందరు దేశ
మునంచి ఆకుపేట దండుతో బొగమసుందా కనలెను. పగలుచూచిస్త
పట్నము ముట్లెప్పుడుపట్లు కలుచూచిన పట్నముకలెప్పుడునట్లుండెను.
ఇట్లు కొన్నిరోజులకు.

రయతులు బలమొందులే కి స మనమే పేట వాండ్లుయితిమి స పిన
తండ్రి తావునకూ పోదామి స మనలెంతి బేటిక బోతామా స తండ్రి
మా భూమియివ్వరా స ఓకీ పినతండ్రి మా దేశమివ్వరా స కాళ్ళమీద
కేతులు వేతాము స మనము కిడుపులోను తలబెడతామా స

వ. అట్లా దేశము ఎవ్వకపోతే మనభూములు మనకుయివ్వకపోతేతాము

దాదావారూ యెవ్వరికితెల్లడి శ మనము ఎవ్వరికి తెల్లడి శ మనము దట్టిపారలా చెయ్యివేతాము శ మనము రోమ్ముమీద శాఖుపడతాము శ గొంతుమీద శ తిపెడతాము శ విరగతీసి గొంతుకోతాము శ తెల్లడిది గొంతునూగోతాము శ కరణకల్లు నింపుకేతామా శ వాడిబడేగాము పాడుచేతాము శ

వ. ఇట్లా వీండ్లు మాటలాడిన మాటలు యెవరుగాని ఇరుగుపొరుగువాండ్లు వింటేదు అక్కడికి ఎనిమిది ఆమడలు బవేగాముపట్నము లోపున్న సిద్ధోజియెక్కే యశ్వంబు వినినదాయెను.

ఆయశ్వము నీళ్లుచేలతాగదు శ మేలవేళ కేలిమేలాయందాదు శ దానిబట్ట యెటులగాదాగ శ దానికిరోగమున్నదని జూచెను శ యశ్వమనకూ కీలుకీలుపట్టిజూచెనూ శ దానికిరోగములేదుగ శ అశ్వములద్దినెరిచి జూచెను దానికిరోగము లేదుగా శ దీనికి రోగములేదుగ శ దీనిపొగలేబట్టెను శ యపుడుగుర్రాన్ని వాడు యెక్కనూ శ నవభూమండలము త్రిప్పెను శ వాడు గంగదారి మడుగుకొచ్చెనూ శ వాడుగుర్రాన్ని ముందునెంచిపట్టె శ వాడు మూడుమాటలునీళ్ళముంచెను శ మూడుమాటలు ముంచగా శ ఆగుర్రానికి కోపమువచ్చెను శ ముందరపాదము ఎత్తెను శ ఎల్లుగాడినెత్త పెట్టెను శ యపుడు ఎల్లుగాడిని నీళ్ళలోతొక్కె శ వాడు గుర్రాన్నినాకేవాడికి శ గుర్రాలు నయిగములుసూను శ యపుడు కాలుగీరి నయిగచేసెను శ ఎల్లుగాడుగురిం పెట్టికొచ్చింది శ అమ్మాయశ్వమే దండము శ నీకు ఎవ్వరె బగలున్నారె శ

వ. ఓఅశ్వమా నీకు ఎవ్వరయినా వగవున్నార ఇదికాకతూర్పు దిక్కినాము, పడమర, ఈ తరము ఈనాలుగు దేశములలో ఎవ్వకయిన నీకువగవారలున్నారా యని యాదా ఎల్లుగాడుయడుగగా యశ్వము యెమాత్రమయినను గోపముజెరిగలేదు. అన్నకొమారుడారా

యూరప్ కోమాదులు మరాటివాండ్ల చిన్నవాండు) వాండ్లకు మా మీదయేదైన పగలున్నావా యని యడుగగా,

మరాటీల పేరుయెత్తగా స కచ్చలాకు కాశాదువ్వేను స అప్పుడు భూముజూచి ఆకిలించెను స అశ్వంబు పటపట పండ్లుకొరకేగా స ఎల్లుగాడు కండ్లచూచెర స అప్పుడువాడికి అనుమానముతోచెను స వాడు సిద్ధోజి బేటికివచ్చేనూ స దాదాసిద్ధోజి రాయడా స మీ యన్న కొడుకులు వస్తారు స రేపోమాపో వస్తారు స నిన్ను పండబెట్టి గొంతు కోస్తారు స

వ అప్పుడు యాదారి యెల్లుగాడిని సిద్ధోజి యేమనియడుగుతా పినగా ఒరే నాయన్న కొమాళ్ళమీద అబద్ధముగా కొన్నిసంగతులుజెప్పినావు అని అప్పుడు సిద్ధోజి గుర్రాన్నికొట్టె కొరడాతో అయిదు డెబాలు యాదారి యెల్లుగాడిని కొట్టినవాడామెను. కొట్టగానే చలిబ్బరము వచ్చినదాయెను. యెల్లుగాడు గుర్రాలచావిట్టా గొంగలికప్పుకొని నవాడాయె యెల్లుగాడమాట అబద్ధమని సిద్ధోజి యశ్వంబు కాడికివచ్చి ఓ యశ్వమా నీకు యెవరు పగలున్నారు అని సిద్ధోజి యశ్వంబు నడుగగా.

మా యన్నకొడుకులు పగలున్నారా స మాదాదాబిడ్డలు పగలున్నారా స ఆరుమరాటీల పేరుయెత్తగా స అప్పుడు యశ్వంబు పటపట పండ్లుకొరకేనూ స గుర్రాలసావిడి కొచ్చేను స గుర్రాలపాల చూచెనూ స

వ అయ్యోనిజముజెప్పిన యెల్లుగాడిని నేను వృధాగా కొట్టితాను. అని తన ముఠస్సులో తానుతలంచుకొని అప్పుడు యాదారి యెల్లుగాడిని పిలువనంటి వోరే యాదారి ఎల్లుగా నిన్ను అయిదుడెబాలు కొట్టినాను. నేను నీకు అయిదునూరు ఫరాలున్నాముగా యిస్తానని జెకెప్పినవాడామె.

అప్పుడు చెంబెగాడిని పిల్వనంబెనూ స మంజెగాడిని కట్టనరపు ను స సరదాల గిరుమిజేగాడిని స మరతాల నుహిమగాడిని స వార డ్లసలుగురికి పెద్దవాడుగా స పాడన్నా అనరాబు దొంగనూ స అయి దుగురుదొంగనుపిలువనంపేనూ స

వ. అయిదుగురు దొంగల పిలువనంపి అన్న కొడుకు నారాయణ రావు కొమాళ్ళు తావుకుపోయి మీరు యేదెముగానయినా వాంఛ శిరస్సులు తెచ్చినట్లయితే మీరు పొంటెబయ్య పెకమిస్తాను. అని సిద్ధోజి జెప్పగా దొంగలు ఆలాగే పోతామని జెప్పినవారైరి.

అప్పుడు దొంగలు అయితేనూ స సద్దిభత్యములు కట్టికొని వాం డ్లు కరికెకల్లు దోవపట్టి స మాదుకాళ్ళునమి చాపిరి స మోకాళ్ళ తిప్పలుదాటిరి స కంజెరాయుడు కనమకొచ్చిరి స టీదేవుడా కంజెరాయుడా స దేవుడామాకు శిరిస్సులు దొరికితేనుగా స నిన్నుగంధాచ కడిగింతుముగా స నిన్ను పువ్వులామి పూకుంతుమూగ స అప్పుడు దొంగలు దేవుని ప్రార్థింపజేసిరి స అప్పుడు కరినేకంటి కోవబట్టిరి స వాకిక దోవలోనే పొద్దుగూరెమా స అప్పుడు దొంగలు కోబకాడకొచ్చిరి స

వ. అప్పుడు దొంగలు అయిదుమంది అయిదుకాండ్ల యెన్నును తోలుకొని కోట గెలిచికాడివచ్చి వో ధర్మంగిరాయుడా మాకు కోట తోడి దారి విడిపింపుమని యడుగగా యన్నా మీరు యెవరో నేను ఎరుగనైతిని. యర్ధరాత్రి కాలముగనుక కోటలోకి పోకూడకని జెప్పినవాడాయెను. అందుకు దొంగలు మేము పోమోజరాయుడు సేవ్యముచేసేవారము. మేము పొదుగూళ్ళలు చేరులమున్ని ఎరుల కడచెలలో తోలిమేపుతూ వచ్చిమి. అని ధర్మన్నరాయుడుతో దొంగలు జెప్పినవారయిరి.

మాకు కోటలోనికి దోవవిడవరా స మాకు పట్టణానికి దోవ విడవరా స అప్పుడు ధర్మారాయుడూ స తలుపుజరీలున లీసెనూ స కో

టలోనికి దొంగలుపోయి న అయిదుగురు దొంగలు కొటలోనికి పోయిరి.

న అప్పుడు దొంగలు కొటలోనికి సోగా నందులు బొందులు వెదకి చూచినారు గాని ఎక్కడచూచినా మీట్లు దొగి పురజడానకు చోటు కనపడలేదు. మరాటిలకొటకు వెడమటిభాగమున నొక పాడు బావివున్నది. ఆపాడుబావినిచూచి ఆబావిలోనికి పోయి మసిపిడి బక గుంట త్రవ్వకొని ఆగుంటలో యి అయిదుగురు దొంగలు దాగినచో రయిరి. ఇట్లుండ సోమోజిరాయుడు తాను యర్ధరాత్రికాలము తన యింటికిబోయి తనభార్యను పిలచి వోచిన్నదానా నేను బయటదేశము సోతున్నానని తనభార్యతో జెప్పినవాడాయెను.

అప్పుడు చెంబుచేరి బట్టుకున్నాడూ శ భామబాలుని బాగానా కచే రదాబాబాలుని సాకవే న ప్రాణవల్లభా నీకుదండమూ శ జీవి శేష్వర నీకుదండము శ గాంబాస్థులు దెప్పితిని శ ఎక్కిడికిపోతావు శ భామానీకు ప్రాప్తమింతెయన్నావీ శ నాకు యదృష్టములు యింతేయున్నావీ శ

న. ఆపనింది సోమోజీ యెక్కిడి బయలుదేరి వస్తాడనగా.

భోగంనుండ రింటికిచ్చెచుగా శ భామాభోగమ సుందరీ శ లలనాభోగమ సుందరీ శ భామా తలుపుతియ్యనే శ లలనా తలుపు తియ్యనే శ యప్పుడు భోగముసుందరి లేచెనూ శ అదిజరీలున తలుపు తీసెనూ శ పట్టెమంచము పాన్పువేసెనూ శ దొరలకుదండము పెట్టెను శ బూరూపగదనాల పందిమెయ్యవే శ పగడిచాలపందిమాడుదాము శ తోలియాట భామగలిచెను శ భామానేను రాజులచేతవోడను శ నేను దొంగి చేతులోనుగా శ నేను యన్యాముగ వోడిపొలిసి శ నాకు ప్రాప్తమింతె యన్నావీ శ నాకు యదృష్టమింతె యన్నావీ శ భామాసోడే తమ్ముడుతోన్నాడూ శ నీకు మరుడులు యన్నారు శ నీవు మరుడుల భోగినాకవే శ నీవుతమ్ముల బాగానాకవే శ నామా

నన్ను సాకమంత్రాపు స నీవు యేదేశం పోతావు స

వ భామా యీసారి కానరానిశకునము గంటి యీవేళ యెవ
రో దొంగలువచ్చి యికనన్ను త్రుతిసినట్టు నేను స్వప్నంబు గంటినని
భోగము సుందరితో జెప్పినవాడాయెను.

అడనుంచి సోమోజయన్న స గురాలసావిడికి వస్తాడు స గు
ర్రాలసావెడి కొచ్చెనూ స గుర్రాలసాల జుచ్చెను స అట్టి గోడుగో
డున దుఃఖపోతాది స అప్పుడు అయిదుగురు దొంగలొచ్చిరి స కోట
లోపల దాగియున్నారు స అన్నావేళగా ప్రాధునూ స నీవు యెందుకు
పోతావు స గుర్రాలకు చెప్పబోతే నోరులేదుగా స చూడడానికెయ్యి
లేదుగా స ఓరియన్నా యదారియెల్లగా స నీవుగుర్రాలకు నానావెట్ట
రా స ఒరేయాదారి యెల్లగా స అప్పుడు కక్కల చావిడికొచ్చెనూ స
కుక్కల కన్నులచూచెతు స ఆకుక్కలు గోడుగోడున దుఃఖపోతావి స
అది గోడుగోడునా శోకపోతాది స అన్నా వేళగాని వేళప్రాస్తూన స
నీవుయెందుకు బయలుదేరి పోతావు స అయిదుగురు దొంగవాండ్లుగా
స ఆకోటలోగా దాగివున్నారూ స భూమిచూచి యది కూతలుపెట్టె
ను స ఆకుక్కల భాధలయితేను స సోమోజయన్నకు తెలియవేమా
స అన్నాకుక్కల యెల్లగా స నీవుకుక్కలకు కూడుబెట్టెరా స
అడనుంచి సోమోజ స వాజు నిమ్మగోటలోకి పోయెను స

వ అప్పుడు సోమోజి నిమ్మననములోకి పోయి తాను తొడు
గుకున్న నిజారువిప్పి ఒహిశ్శంకకుపోయి కాల్లుపెద్దిపరచుకొని మూడు
నిమ్మిపండ్లుతోనీ తన శిరోజిపేరడ నొకనిమ్మపండుకోయగా అనిమ్మపం
డునుంచి పాలునేతులు కారెను సుగండిరావుపేరట కోయగా పాలు నేతు
లుకారెను. తనపేరట ఒక నిమ్మపండు కోయగా రక్తంబు కారసాగె.

తాను దొడ్డిలోన వస్తాడూ స తనమేడకే కదలి వస్తాడు స అ
ప్పుడు అయిదుగురు దొంగలు స సోమోజని కన్నులచూచికి స

స. అప్పుడు దొంగలు ఎట్లావున్నారంటే అప్పుడు వర్షముగుడిసి
రేత్రి ఉమ్మదము తగిలినందున నల్లతేళ్ళు పైరతేళ్ళు బయటకువచ్చి
యాఅయిదుగురు దొంగలను తేళ్ళుకుట్టినవి అగుట్టిన బాధాకోర్వజాలక
నిమ్మతోటలో కూర్చొనియున్నారు.

అప్పుడు వచ్చే సోమోజనిచూచిరి స అయిదుగురు దొంగలుచూ
చిరి స లెయిరాలెయిరాలన్నయ్యా స సోమోజరాయుడు వస్తాడు నా
అయిదుగురు దొంగవాండ్రను స సోమోజకంట చూచెనూ స మీరు
వేళకాని వేళను స మీరు యీడకెందుకు వస్తిరి స మీరు ఎవరుబంధు
లెవ సతిరి స మీరు యేపనికీవచ్చినారు స మీనపితండ్రి సిద్ధోజరాయు
డు స మమ్ములబంపితే మేమువ స్తిమీ స నిన్ను ప్రాణములతో పోనిత్తు
మా స నిన్ను జీవముతో పోనిత్తుమా స

న. అప్పుడు సోమోజి యేమని యోచనజేయుచున్నాడనగా
అయ్యో నేను భార్యజెప్పిన మాటవినక అర్థరాత్రికాడ వచ్చిచందుకు
అయిదుగురు దొంగల పాలయితినిగదా యని యేవిధముగా నేను
వీండ్లతో యుద్ధంబుపేతును అని ఆలోచన జేసినవాడయి కాని మంచి
దని ధర్మర్యంబు వదలక యేమిచేయుచున్నాడనగా.

చెంబెడాలు యన్నాడు స చేతులెత్తులన్నాడు స ఆ ఐదుగురు
దొంగవాండ్రను స ఒకరిమీద నొకర్నివేసెను స పడవేసి దిగువ కొ
ట్టనూ స బొడ్డోబాకు తీసుకున్నాడు స గిరజాల గిరిమోజని స కొంకి
రాలు కోశాను స అప్పుడు కోటలోకి ఎగిరిమాకేనూ స పాగతోట
లోపడ్డాడీ స సోమోజి కోటలోదూకేను స నాకు ప్రాణముపోయినా
మేలు స నాకుపాగా పోయినదిహాని స తిరుగా పాగాకాడికివస్తాడు స

స. అప్పుడు దొంగలు యిట్లాదొరకడు సోమోజని మంత్రించిన
ఎవల సోమోజి దొరుకుతాడని చెండెగాడు మంత్రుల మహిమగాను
విభూతి చాతలట్టియుండిరి పాగకాడికివచ్చే సోమోజుచూచి విభూ

తెచ్చివైచివేసి అవిభాతి-పమున నుదల్లగానే కాళ్ళుచేతులు జేట్టుకొని భూమిమీద వారిగినవాడాయెను.

అప్పుడు ఐదుగురు దొంగవాండ్లుగ శ సోమోజిని పట్టుకొన్నారూ శ పడవేసి జులపాలుపట్టి శ పడవేసి గిరజాలు వట్టి శ కొమ్ముమీద కాలుపెట్టి శ గొంతుమీద కాలుపెట్టి శ అప్పుడు సోమోజి గోడుగోడున దుఃఖపొతాడు శ

శో॥ దొంగలార దండము హరహర నన్నుజంపుతే మీకుయేమివస్తాది దొంగలార. నేనువోక్క-బిడ్డతండ్రిగా వున్నానే దొంగలార నాకొడుక్కు పాకండ్లచూపండి దొంగలార, మీకు కాపలసిన ధనము యిస్తాను దొంగలార, నన్ను ప్రాణముతో మీకులివ్వవండి దొంగలార, పాపిష్టి దొంగవాండ్లకు పాపపుణ్యము తెలియక దొంగలయితే అప్పుడు సోమోజిని వ్రుతీసి గొంతుకోసి దొంగలయితే

న. ఇట్లు సోమోజిని గొంతు గోసినదివ్యాస దొంగలు సిగన్ను కోసి ఆశిరస్సుకు బడులుగ చెరిబ్బు శివరగిలవెట్టి దానికి పానాచుట్టి ఏనుగులదెలో సోమోజిని పంపబెట్టి బంగారుశాలున ముసుగుజెట్టి శిరసుతీసుకొని దొంగలు చెల్లినవారయిరి. దొంగలు పన్నెండానుడదాటి ఉప్పునీళ్ళ వాగుకాడికి వచ్చి దోవనపోతే మరాఠీ కుక్కలుమాచి మనములకనుక్కొండాదని నీళ్ళలోదిగి 1-2 అనుకవచ్చేవరకు అగిరదాల గిరుమోజగాడికి సోమోజిని కత్తితోగోసిన గాయమునల్ల గొంకి లోచీములు బోసి కుక్కల బిళ్ళలుగట్టిపియన్నా నేనునిలువలేను, అని యికనేను నడవనని వచ్చగోరింట పొడకాడికి వచ్చి శిరస్సు పొడమీద జెట్టి వాండ్లు అపొడలో పండుకొనియండిరి. అట్లవుతగా చనిపోయిన సోమోజి బంగారుచిలుకయై భార్యబేటికివచ్చి తన స్వప్నంబులూ యేమిని తెప్పతాడంట నన్నుబడుగురుదొంగలువచ్చినాగొంతుకుకోసి నా శిరస్సును యెత్తుకొనిపోనారు. అని చెప్పగా శ్రవ్యుడబోలెడి తనకు

భువ్వుచో చూతాము. వీరోజు ౩ తిక్కలవ్వుడు పొడతట్టుబావి కక్కలు మొరిగెను. పొడమీద శిరస్సువున్నది. ఆశిరస్సు 110నికి దిండి చూడగా అన్నగారి శిరస్సుగానేయున్నది. ఆశిరస్సు తీసుకొని తిరుగ, కోటకుబోయి అపుడు సోమోజి శిరస్సు మొండెము నొకటిగాజేర్చి గంధపువ్వుముతో యలంకరించి దిహన కృత్యంబులు మొదలయిన కార్యంబులు చేయించినవారయిరి తర్వాత తమ్ముడు వీరోజు సుఖముగ కరిణైకల్లు రాజ్యము పరిపాలనము చేయుచుండును.

ఆ రు మ రా టీ ల క థ స మా ప్త ము

స్త్రీలవ్రతకథలు.

1. 2. 3 భాగములు

రచన:—శ్రీ బాలాంత్రపు వెంకటాచార్యులు

అంధ్రదేశమంతటను గాలాంత్రపువారి మొలకధ ప్రతి యంట చెప్పెనుట వినేయుండవచ్చును. ప్రతి అంధ్రస్త్రీ హస్తకరి ములందు అలంకరించదగిన గ్రంథము యిట్టిపాత్రము ప్రతియంట నుండుట సాభాగ్యమన్న వింతలేదు

యందు శ్రావణమంగళవారముకథ. అట్లరిశోముకథ. వర లక్ష్మీవ్రతకథ. దండతులాంబాలంకథ. కుంకుమ గారిశోముకథ మున్నగు 96 చక్కనికథలు, ఉద్యాపములతోసహా వ్రాయబడెను. మంచిపేపరు ఆర్వీనియమైన అచ్చుతో అంధ్రనారీలోకానికిస్తున్నాం యిట్టితరుణం బారివిడువక వెంటనే ఒకకాపీ తెప్పించుకొనుడు.

ప్రతి వెల 1—0—0

ప్రొద్దుపాడెను:

నంస్కృతాంధ్రబుక్ డిప్లో

రాజమహేంద్రవరము

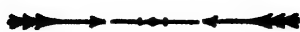
ಹಿರಿಕಾ ದೇವಿ

శ్రీ రస్తు

ఊర్విలాదేవినిద్ర

శ్రీరామభూపాలుడూపట్టాభిషేకుడై కొలువుండగాభరతశత్రు
ఘ్నులవుడు సామితివరుససేవలుసేయగా మారుతాత్మజులవుడూ రాఘ
త్రులజేరి పాదములొత్తగ సుగ్రీవుడొకొలుపులోకూర్చితోపగ్గుడై కొలు
వుండగా కుంబుయలునువారదులునుయే తెందినిలిది గావముసేయగారం
భాదులా నభలలో యింతిశుభరమ్యమున నాట్యమాడా సనకాదిమానీం
దులు కొలువులో కాత్త్రములుతర్కించగా నకలదేవతలుకొలువ ఉవ
యాన వుష్పవర్షముగురిసెనూ సభయంత కలఱుజూచి యే తెంది సంతో
షమున జానకీపతిముఖముజూచినిలచి విషయముతోపట్టింజలిగక్కునా
దేవదేవేంద్రవినుమా మూవిన్నపము తెలిసెనుచి త్రగింపు ధరశేషువనధ
రించ ఒకచిన్నమనవిగల్గినిపలికెను ముందుమనమదపు కుచుపోగాను ము
ద్దుమరదీవెంటను పయనమైరాగజూచి తనదలియపయనమూయెరుడ్చి
కానద్దు నీవుండమచుచు సామితిమరల సేవింపవచ్చు నాకు మొవలుగ
శయ్యపై కనుమూసి నాతిపవళించుచున్న యివ్వైన అనతిద్విరమ్ముని
ఞ్చిదుముఖకదకంపుడి పాణవతియాలాగుకూర్చితో పలుకంగ వినరా
ముడుతపసిచూడ నెంతేతనమదికి తగువిచారముబుట్టెను అశ్చర్యపడి
రాముడు గ్రక్కుతలన్నలక్ష్మణరమ్మనరమ్మిలక్ష్మణగ్రక్కునయదితమా
రమణీనెడబాసియుండిగా తిడువాయెముకనను ప్రియారాలిదగ్గరకు నీవు
తోయి సరసనాల్లాపనలచే దుఃఖోషశమలెల్ల మాన్పవయ్య అన్నమాట
లకు రామానుజుడు మిశోపసాదమన్నదోఅనిసింకుకుని గ్రక్కునానభ
నికచిదనదెంచె తనగృహముకువచ్చి లక్ష్మణుడుదలనాన్గతంపువాకిట్లు
గడచినట్లు శరీగృహముబాధి యొలక్కున్న కిరవాణినిజూచెను

కోమాలీసాన్నుపై నీతోడవత్తి కోకపవలించివేగా తోడుగులను ధరించి
 వేగా చల్లనినీళ్ళు పూరించెమేనా ప్రాణవాతానికిసాన్నునాగుచ్చుండి భా
 పించెవిరహమునాకోమ్మ నీముద్దుముఖము నేనింపగోరిగాదె చంద్రుడూ
 అంబాలమెడ బాయను ఓపెనేనగుమోవిచిగురుకోసయా అమృత
 ధారలు కురియగా పలుకవే ఆత్మచల్లనశాయనే చిట్టితామరబోలేటి
 పాదములుకీలించవే స్వరమునాతన్ను తామరచియున్నా ఆ కోమ్మతమక
 మున వణిదొడగేఅయ్యమీరెవరయ్యామీరింతయాగడముకో స్త్రీసం
 దుగొందులువెదకుచూమీరింత తప్పుశాయగవస్త్రీ ఎవ్వరులేని వేళా
 మీరిపుడు ఏకాంతముల కోస్తీరా మారించి జనకరాజునింటే మిమ్ము
 అజ్ఞనేయకమానరూ మాయక్క బావనిన్నా మీకిపుడు ప్రాణములకు
 హానివచ్చు మాఅక్కమరిదినిన్నా మిమ్మిపుడు బ్రతుకనివ్వరు జగతిలో
 హెచ్చైచనంశానికిఅపకీర్తివచ్చునేనేమిజేతూకీర్తిగలయింటబుట్టిఅపకీర్తి
 వచ్చు నేనేమిజేతూ ఒకదారికోరెగదా ఇండునిబడలెల్ల హీనమాయెపర
 వరినికోరెగదా రావణుడు మూలతో హతమాయెను ఒకదారికోరెగా
 దాకీచకుడు ప్రాణాలుగోలుపోయె ఇట్టిద్రోహములు మీరూ యెరుగుండి
 యింతద్రోహముకోస్తురాఅడతోడబుట్టరామావంటితిల్లిలేదా మీకును
 అనుచు ఊర్మిశపలుకగా అక్మణుడువిని వగచి యిట్లనెను శ్రీరాము త
 మ్మొండనే అతిదనగసృష్టిలోనొకరుగలరాజునకునల్లునిగానటేభూమిలో
 జగకులనగా నెవ్వరు శతకులమునబుట్టినా చేడరోసీతకు మరిదిగానా సీత
 యునగా నెవ్వరు భూమిలోసృష్టి నేను యెరుగా ఊర్మిశావందురేనీవో
 రుబొంకడూ యాపట్లను దళిరధులనెడ బాసియో అక్కడజానకీ యెరబో
 యెను రావణుని సంహరించి ఆధరిణిదేవి తోడుకవస్త్రీ చేకోవనీయిందు
 వదనారో కోపకీర్తికే లోనాడును సీతమరిదిగానటే చేడకో దయ
 యొంది మేలుకోవే నిన్ను కావవది మొదలూ ప్రాణపతి నిన్ను

హారములెరుగనే నీవు లేవాకున్నను వోసఖ ప్రాణములునలెకే అనుచు
 కన్నులజలములూ కారంగలక్ష్మణుడు తాబలికను కత్తివరదీపి యవును
 లక్ష్మణుడు తావేసుకొందుననెను అనుచునావముకానుగాఢాస్మివాగద్ది
 ల్లిపడిలేచెను ప్రాణేశుడగుటదెలసి కోమలికిప్రాణము కేరిల్లెపతిపాద
 వద్యములకు కోమలీపంకజాక్షి మొక్కను పాదములపైవియున్నా తన
 సరికనికరమునా లేవనెత్తిగుచ్చి కొగిలకేర్చుకూ కాంతకుశ్యజలముల
 ముడిచెను మాతండ్రి జనకరాజు విమువమ్మి మరచికళ్యాణమిచ్చి మా
 నావలిల్లుడనుచూ తెలియక మదిని యుప్పొంగుచుండె చిత్తముకది
 క్కునుంచీ సమయమున చిన్నబుత్తురుయవతులూఅనుచు డొక్కిరి బలా
 కగా లక్ష్మణుడు మవసుగో చింతింపుడు దుఖరసమునబలికొనాముండెసి
 నుదతిభావమ్మాదెలసి చింతింపనిక నేటికే ఓ బాలఅని యిట్లులాలింపుచు
 తరుణివనునాలుగేండ్లు నినువిడచి ధరియిస్తినే ప్రాణము ఆహారవిదలూ
 నుయెరుగనే అతివమీదయావపుణ్యపురుషల స్త్రీలను యెడబాసి పూర్వ
 జనను సమవమూ ఎన్నెన్నియుగములైనా ఇది మనకు అనుభవించక
 తీరదూ సతిపతులచింతజూచి కొనల్యసంపెంగనూనెదెచ్చి రత్నవీరముల
 నుంచియో కొనల్యదంపతులకిరంబునుగంధమలకల దెచ్చియో ఓచెలి
 యపన్నీరుజలకమార్పు మేలయిన వలిపట్టుతో లక్ష్మణునికి మేనవల్సొత్తి
 రవుడు బంగారుపూలపట్టు డొర్కిరేకు బాగుమీరాగట్టెను కోటిసూర్యది
 ప్తితో వెలిగేటిమేలయివరవికదొడగ ఆధరణములసామ్ములయూదిలక్ష్మి
 కేయలంకరించిరి ముత్యాలతిరుచూర్నము లక్ష్మన్నముద్దుముఖమనదీ
 ర్చెనురత్నాలకంఠమాలా లక్ష్మన్న రంజిల్లధరియించెను వెలలేనిమాణి
 క్యమువతిగూడి నిలుపుటద్దముజూచెను సిగ్గుపడిశిరవొంచుకుడొక్కిరి చిరు
 వత్సలతోనిలచెను భోజనపునాలలోను ఆయాగెముత్యావీరమీదా రా
 జ కేళిరులప్పుడు దేవేంద్రభోగముతో గూర్చుండెను మరదలూ మాణి
 క్యరత్నామ్మని తోడుకవచ్చును మురిసెంపుసిగ్గుచే తాచిలుకొలికి

ముఖములునుచుకు హంసనడకలచే తాపాదముల అందెలటురవము
 కాయ వయ్యారముచూపుకూనుండె నొకయొప్పలాకుప్పవలెనుకుల
 కుముద్దులగుమ్మను సున్నితకొడుగుపొత్తునయంచెను బంగారుపల్లెర
 ములా వంచపదార్థములు వడ్డించెను వెండిగిన్నెలనేకులుకొనల్యనేకుక్
 తోవడ్డించెనుఅవునెయ్యితోరసములు సూన్నితకోమరునికివడ్డించెను. కొ
 నల్యగారాముఱాపట్టి పువ్వులకొంత తానుపలికెఅన్న పదునాలుగేండ్లు
 అడ్డవిలో ఆనార నిద్రలునూ ఉన్నబడలికదీరా నేకు మనయూర్మికతో
 నారగించు పిండివంటలు నేతులు బొబ్బట్లు దండిగానారగించుమీగదా
 పెరుగుమీరు మజ్జిగలు వాంఛదీర తాగుడీతరగించిలేది సంపూర్ణమా
 రగించీనిలదిరి గంగజలమున హస్తముకడిగి తాంబూలములు కాయ
 చుండ్రు చేడెవిననేజానకీ నీచెలియయూర్మికాబుద్ధులన్ని భవిషివానువున
 సారసీయండె నొకపదునాలు గేడ్లపణలి కుందనపుపతియలూ ఈమక
 కళలుయందుండిదాగున్నచో దృష్టిగులాకుండను నీలానివ్యాధులివ్వ
 రమ్మా అనికొంతబలుకగాను విని నీరవిసయముతో నిట్లనెనుసృష్టంతప
 లేటియోక్తీరామచంద్రులక్మణదేవరా భరతశత్రుఘ్నులు మొదలూ
 అయినట్టి పట్టాభిషేకులకూ ఇంద్రాదిచంద్రులను వలసించేటిచంద్రులు
 మీతమ్ములు దృష్టిగులాకుండను నీలానివ్యాధు లివ్వరమ్మా అని
 నీరబలుకగానువిని కొంతనవుతూయిట్లనెను. అక్కచెల్లెడు మీరూ
 మిక్కిలి సాందర్యకాలులమ్మా మాతమ్ములనలుగునీవలసించేటివాణ
 కు దృష్టిగులూ అని కొంత బలుకగాను విని నీర నవ్వుతు ఇట్లననూ
 మాయన్న ఋష్యశృంగు సీమనసుగోకూడి యెడ బాంకున్నా యేని
 యెరుగనితపసి ఓవదిసే కేళించివిడిచినావు తామరా కమలమందువుట్టి
 యోధరణిపై నిలువలేకా ఈశ్వరాజనకునింట ఈశ్వరాధనసుఖండించిలే
 యాకోమలీనీరనీవు, కోడలవు కావవమామె గృహమా అనినవచ్చితి.
 కొడుకుకూ సూన్నితహంసహనువు బరచెనూ పట్టుతలగడలుతరతి.

పాన్పుపైఁన్నీరుచిలికించెనువట్టి వేళ్ళసురటియొకరవాణియక్కడంచె
 నుగంధకస్తూరిపునుగుజవాద్దిగిన్నలతో తెచ్చుంచెను. పచ్చిపోకలుయా
 కులూ ముత్యాలనున్నమక్కడనుంచేనూ సంపెంగపూవులగాలివిసరగా
 తలపులప్పుడువేసీరీ మల్లెపువ్వుల గాలివిసరగా శయ్యపై గూర్చుండిరీ
 కీలుకొప్పుమరిమిడిచే లక్ష్మణుడు నేర్పుతోదడలలైను బొడ్డుమల్లెల బాజా
 లూబడివైని శృంగారముగజాప్తెనూ తాంబూలములునూ దంపతులు
 కలసి ముచ్చటలాడుచూ అక్కచేరబోయినవిధమూ యేమనియడిగే
 నప్పుడె ఊర్దూళి సింహవిక్రములు మీరుయిండగా నీ తెల్లుచెరబోయెనూ
 రాజ్యాధిపతులు మీరుయిండగా నీ తెల్లు చెరబోయెనూ కొసల్యముద
 లయినా సూక్ష్మలిక్షక శాలిరీదేవులూ గద్దలు పీటలువేసుకూ పురమునూ
 సదుళాయక యందురూ రామలక్ష్మణులు మీరుయుండగా రమణియై
 చెరబోయెనూఅనుచు ఊర్దూళివసుగగా లక్ష్మణుడువిని మగుడియిట్లానెను
 కాలపధగడువవశమూ యెవలక్షనాబ్రహ్మక్షనాగాని ఆయాధ్యవేదలి
 మేమూఅందోకవర్ణశాలనుండి మీకనకింపుమాయమృగమూ ఆవర్ణశా
 లవాకిలకొచ్చెను ఆమృగము తెమ్మనుచును మీయక్క న్వామికాళ్ళకు
 మ్రొక్కెను విల్లంబుచెరిబట్టి శ్రీరామచంద్రులు వేటకడలే విల్లంబు
 తోడిగివేయొమ్మగము పండ్లసూరిగూసె హాసీతి హాలక్ష్మణాయని
 కూయ అరివభీతిల్లెవలికె తన్ను బామ్మవిబలికినా మెరుగపూర్ణివద్దంటి
 నేను కర్ణశూలంబయినా యెన్నయనిమాట లేలన్నాడెను గిరిగిరి యాన
 బెట్టబోతది అమ్మఅన్నదగ్గరకిని పోయినంతా వేగమూ రావణుడుమాయ
 వేషమువేసుకూ నారాయణనుచువచ్చి వళినాక్షియెదుటానే నిలుచుం
 డెను వారిధక్తుడానలో చీలమగువసేరివేగభిక్షపెట్టె పదిలలుచూపగానే
 అచెడెడి మూర్ఖిలేబోయెను గెడ్డతో పెళ్ళిగించి ఎత్తుకొనిపోయెను తన
 లంకకూఁపిడివ్వుములనుబట్టకూ శ్రీరామచంద్రులుయేలేంది వనమెల్ల
 జూచువెదికి అపల్లకాలెల్ల వెలియెఁ నీఁపిఁదపండ్వతనా వెతుకగపర

మఱుపిసుగ్రీవుడూ కానల్యతనయులూని సుగ్రీవుడు కానుకలను దెచ్చిచ్చె
నూ కానుక విప్పిజూడ అందులో జానకీతోడుగులుండే తమ్ముడారమ్మను
మను తనుబిలచి తనకుజూపెను తోడుగులూ ఇన్నితోడుగులు యెరు
గనూ శ్రీరామ సూర్యపువయమునకొక్క ఇందుముఖ పాదమ్ములా
యండేటి అందెల్లభవమ్మి సిని అంజనీసుతునిబిలచి ఆ రాముడుంగరము
చేతికిచ్చే ఆన వాలెల్ల జెప్పి అంపనే దేవినిజూదిరమ్మనీ వారాధిచాటిపోయి
యశోకవనమెల్ల వెతికిచూచి ఉంగరము దేవికిచ్చి మాణిక్యమగుడుగోని
మాటలాడ తిరిగివచ్చి వేగమూ శ్రీరామచంద్రులయెదుటనిలచి రాజ
భూపాలచంద్రుడా మీసతీని యేవిధమ్మున దెస్తును తలలెల్ల జడలుగట్టియు
న్నది ఉడయమున వెనుగు మొలచి తనయుండేటివిధమూ తలచినె తాళశ
క్యముగాదయూ దుఃఖవశమునజెప్పినారాఘవులువినిమూర్చబోయిదెలసి
ఆలంకచుట్టు వెలసి పలువిఅక్షోహి బలమూలార్చే శృంగారముజేసియో
తెమ్మ నెను నీతను తనయెదుటకీ తెచ్చి శ్రీరామునెనుటానిలిసితే అచ్యు
తుం డిగ్లానెను పదనెలలు చెరయున్నది భామతో భాషించననిబలికెను
వట్టిసత్యతేమిటికీ ఓరామచిచ్చుగాపించుచునెను ఆకాశమంతపాడవూ
మంటలో మావదినె మాటలాడెజగములునిండినట్లు జలములుతూటాక
మైయొప్పెను పరమపతివ్రతగనుకను మావడినెపట్టెనెరాముచెట్లా నీత
శ్రీరాములకును సృష్టిలోక నెరయోధ్యపురము తాబడ్డకేళములూఉక్కి
శతో తప్పకుండాజెప్పెను. అక్కరోవింటిరటరే నేడు మనచక్రధరునతి
బుద్ధులూ నీలవర్ణుని జానకీయెడ కాసి ఘోరమాఅడవిలోను పాపకర్ముని
లంకలో పదనెలలు భామ చెలయున్నదటవే అనుచు అందరు బలు
కుచూ చింతించి సంతోషము చేరిరి. అయిన కార్యముకు మనము
చింతించ గారణములేవారిని వట్టాభిషేకులయినా రాఘవులుజూచి
పొంగుచునుండిరీ ఊర్మిశావిరహమ్ములూ, ఇది యెవరుపాడినా, విన్నా
గాని శ్రీవిష్ణుకైవల్యము సాముత్రి విష్ణులోకము నిచ్చుచూ.

ఊర్మి శా దే వి ని ద్ర — సంపూర్ణము

స్త్రీల వ్రత కథలు

(1, 2, 3 భాగములు)

రచన: శ్రీబాలాంతపు వేంకటరావుగారు.

ఆంధ్రదేశమునకు, బాలాంతపువారి నోములకథలు ప్రసిద్ధియింట చెప్పకొనుట వినేముండినచున్నది. యిప్పుడు స్త్రీలంతా శుభముగా జరుపుకొని యీ నోముల పట్టుటకై చక్కనిపద్ధతిలో నులుస్తవి కైలిలో వ్రాయబడెను. ప్రతి ఆంధ్రస్త్రీనా ప్రతిమమునందు ఆలంకరించదగిన గంధరాజము. యట్టిగంధము ప్రతియింటనుండుట సాధ్యమైనదినింక లేదు. మూడుభాగములు కలసివున్న ఈ పుస్తకమునందు శ్రీవరామంగళివారిముకథ, వరిలక్ష్మీవ్రతముకథ, దంపతుల తాంబూలంకథ, మాఘపు ఆదివారంకథ, వలి స్వర్ణమునకువెట్టుకథ, వలాలమూవాస్యకథ, కంకుమగోరి నోముకథ, వంశతాంబూలాలకథ, గంధంతాంబూలంకథ, కైలాస గోరినోముకథ, భాగ్యదవారిముకథ, అట్లర్చినోముకథ, కళ్యాణగోరి నోముకథ.

మున్నగు 90 కథలు యందు పొందుపర్చబడెను. మంచి పేపరున్న, చక్కనిచెప్పితో ప్రింటుచేసి ఆంధ్రస్త్రీలకానికొన్నాం. యట్టిఅదిను జారిపడువక వంటనే బకీ కా... పోషించుకొనుడు.

వెల రు 1—0—0 మూలము

వలయువారు :—

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్సు

పంపొత్తాండ్ల బుక్ డిపో, రాజమహేంద్రవరము.

శ్రీరాజేశ్వరి ప్రెస్, రాజమండ్రి. — 1951

కోలాటకీర్తనలు

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్న్య

సన్న్య, తమ్మారావు సన్న్య, రాజమండ్రి.

స్త్రీల వ్రతకథలు

(1, 2, 3 భాగములు)

రచన : శ్రీబాలాంత్రపు వేంకటరావుగారు

అంధ్రదేశమంతటను, బాలాంత్రపువాటి నోములకథలు పుట్టి యింట చెప్పుకొనుట విశేయుండవచ్చు. యిప్పుడు స్త్రీలంతా సులభముగా చదువుకొని యీ నోములు వట్టిటైన చక్కనివృత్తిలో నులువైన కైలిలో వ్రాయబడెను. పుత్రీలంధ్రీస్త్రీ హంకరములందు లాలంకరించదగిన గ్రంథరాజము. యిట్టిగ్రంథము పుత్రియందునుడుటసాధాగ్యమన్న వింత లేదు. మూడుభాగములుకలినపుడు ఈ పుస్తకమునందు శ్రావణమంగళవారముకథ, వరలక్ష్మీ పుత్రీకథ, కంఠుల తాంబూలంకథ, మాఘపు ఆదివారంకథ, పోలి స్వర్ణమునకు నెట్టుకథ, పోలాలమావాస్యకథ. కుంకుమగౌరీ నోముకథ, కంఠుతాంబూలాలుకథ, గంధం తాంబూలంకథ, చిలుకుముగ్గులకోనుకథ, నిచ్చిదానంకథ, కైలాసగౌరీనోముకథ, సహస్రపదాలకథ, భాగ్యవివారమునోముకథ, అట్లతద్దినోముకథ, కళ్యాణగౌరీనోముకథ. మున్నగు 96 కథలుయందు పొందు పర్చబడెను. మంచిదేపరున్న, చక్కని అచ్చుతో ప్రింటుచేసి అంధ్రలోకాని కిస్తున్నాం యిట్టి అదను జూరవిడువక వెంటనే ఒక కాపీ తెప్పించుకొనుడు.

టెల గు 1—0—0 సూత్రము.

వలయువారు:—

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్సు

మంజుశాంతా) బుక్ షిప్. రాజమండ్రి.

శ్రీ రస్తు.

కోలాటకీర్తనలు.

విఘ్నేశ్వరకోళు. ౧ నాదనామకీర్తనరాగము. ఆదితాళము.

శివశివమూర్తివి గణనాథ-నీపుశివుఁడుమారుడవు గణనాథ-గణనాథస్వామి లోకనాథ నకలవిద్యలకెల్ల స్వామివాధ 1౨1 కోమల్లుని న్నగొల్తురు గణనాథ-గోప్పకోటిలాభమందురయ్యగణనాథ 131 ప్రామ్మాణులెల్ల గొల్వగణనాథ-నిన్నుబ్రహ్మదేవుడందురయ్యగణనాథ1౪1 వడ్డిలుగొల్చువేళ గణనాథ-నిన్ను దొడ్డదేవుఁడురయ్యగణనాథ 1౫1 రాజులుగొల్వగాను గణనాథ-నిన్నురాణిపానమందురయ్యగణనాథ1౬1 కోటన్న గట్టుమీదగణదాధ-నీపుకొలుపుదీరుడురయ్యగణనాథ1

కృష్ణునికోళు. ౨ ముఖారిరాగము. ఆదితాళము.

మెడలో ముత్యాల పేరు ముద్దుగుమ్మాబంగారుబొమ్మ చక్కనిగోపాలకృష్ణుడమ్మ-వేణుకాధుడమ్మ 1౧1 ఉల్లసాల్ పెరుగుకొంగ జాణరాయడగోపాలరాయడ-వెన్నముద్దలకావేటిరంగడ-కన్నారంగడ 1౨1 రాతిరివచ్చినవాడుబాలుడమ్మ-గోపాలుడమ్మా-మేటిచాల్మీదిబోయెనమ్మ గుమ్మిపోయెనమ్మా 131 వట్టుసీతాంబరము దెచ్చివాడే చెలికిచ్చివాడే-సిగమనంపెంగవూలు జట్టినాడే నాడుముడిచినాడే 1౪1 జోగిజగ్గయ్యపేటవాసుడమ్మా-వాసుదేవుడమ్మా - తిరువరికొండమీద యాశుడమ్మా వెంకటేశుడమ్మా 1౫1

మందిరికోళు. 3 పంతునరాళిరాగము. ఆదితాళము.

మల్లెపందిరిదగ్గో- సుందరి-మాధవుడల్లమగో- మొల్లనుగంటెలు - మొనిసికోల్వగా- కల్లకాదువో- వల్లవ పాణికో1మ1 ౧1 అంగవనలిలిది చెంగులచారమతమువేసి-అబ్బురముగదిగిగుబ్బులుబ్బుచును మబ్బుదీప ముదనకతారిరో1మ1 ౨1 చండన రెరువుల-నీడల-శేషుకల్పమునను శివ

కోలాట రైతలు

దననైతములంప తోడనే పొందుగానునుక-రందముబోల్చెటి 131 మ
కరతోరణములు మొగల-విరులకల్పములు-రారకృష్ణయనిరములు వి
ల్వగబోరకృష్ణయని పొలతులుగొల్వగ 132 చెయ్యిచెయ్యగలసి - మరి
యొకచేతులుపై కెత్తి-హరిగోవిందని ఆడుగులు వేయుచు-భజగోవింద
ని-పదములుపాడుచు 133 చెలియొరతుల గలసి-మరియొక-చెలి ర
మ్మనిచిలచి-చెలియో-మోముల-పేటకొరిచుట అక్షయ మొనగిన-వెం
కటవరియటమతి

యెరుకులకోపు- ౪ నాధనామక్రియరాగము-ఆటతాళము

యెరుకువారిచిన్నది । మంచియెరుకైతె తాదెల్పుచున్నది - వ
ట్టిమాటగాదు - వరితొవూకొట్టు - ఓకట్టు లోగుట్టు వడికట్టుగాదెల్పు
1 యొభక్తిగలిగిన-వారిభావను లోవల-బయలులు యుండెదెన్నది 101
కట్టబయలు దానిరూపురా అదికట్టుకదొరకనిపావరా 102 బ్రహ్మాండ
మంతయువట్టరా- దానిచేతులో జామెరుబుట్టరా 131 చిత్రాచక్రలో
న్నది దానిచిత్తముతోనాడుచున్నది 132 నేడునాడవకుండా - రత్నాలభ
రణిలో కదలివర్ధిల్లుచున్నది 133 నరలోకసురలోకనాగలోకముల- ఆటలా
డించుచున్నది 134 యేడుమేడలమీదచిన్నది అవినిచ్చిదింటనుమాడుచు
న్నది 21 మట్టుఅంటులేని ముదిత మోహనాంజి-గట్టగ కోటమ్మ
కరమందువెలసినియెరుకు

నయారీకోపు- ౫ నాధనామక్రియరాగము. ఆటతాళము

మీరారీనావయ్యారీమరుచేతబల్ 1 వరారీనావయ్యారీఅదిమిరా
రీ మరునికరారీ-చేకభోగవతియొగొల్లగొల్లవెదింపాగనగునేవగు మొ
గమున కాంతియాభగారదగాల్పపదబువరాగదె 101 అటుయటుచూడి
కచటుకువరాగదె-చిటిక వేయునంతటిలోగూడవె 131 వల్లవాధరీ - పాద
ముగజెలు ఘులుఘులు మన-ఘులువరాగదె 132 అదిపురమునవెలసిన రంగని
మోములపురిలో వెంకటవరియని 133

నరనకోపు- ౬ పంతువరాగము. ఆటతాళము

గొల్లవారివాడలకు కృష్ణమూర్తి నీవు యేమిపనుల కొచ్చితావు
కృష్ణమూర్తి 101 పాలుకొనవచ్చిరానె గొల్లభామ! ముదిపాలుబాసిన
న్న బంపుగొల్లభామ 102 కొర్రకోడలపయ్య కృష్ణమూర్తి మామత్త

గోలాల క్రితము

గారివడుగవయ్యకృష్ణమూర్తి 131 కొత్తకోడలవైతె గొల్లభామ నేనా
కృష్ణమూర్తిపుచ్చుకోవె గొల్లభామ 1౪1 కొక్కమామానవద్దయ్య కృష్ణ
మూర్తి కోటప్పకన్న యివ్వవయ్య కృష్ణమూర్తి 1౫1

జలక్రిడకోపు ౭ మ ఖారిరాగము. ఆదితాళము

చీరలులేవుగదె యిక్కనునకిగ్గులబోయగదె చీరలు లేనిటు నేర
ములెంచక | కోరింధించిన కోయలితోడను|పొంచిచూడరమ్మా కృష్ణ
నివోవలుగనరమ్మ | వంగివంగి వాచొచ్చినవిధమున| రంగుగనాట్యము
లాడెడుస్వామిని| చీరలుయేమాయె మనసంచారము లేమాయె | కోరి
నకోరిక నోముఫలములు | దూరముననకాయె వోయమ్మా | దూర| ౨
చీరలువిడుచును యమురా తీరమునందుంచును | చోరులురారని | దూ
రముచూడక| నేరకపోతినవోయమ్మా | నే| 3 | యెక్కడివాడను చీరల
కెక్కడిదొంగమ్మ | చక్కనివనిగాదక్కరోవిననే | మొక్కిడివోయ
మ్మ | వోయమ్మ | ౪ | మోసపోతినుమ్మ | చీరలు కానలులేవమ్మ
చూచితినున్న | వాడిదోసెను | కాసులిస్తునుమ్మవోయమ్మా | ౫ | తో
గరపుత్రులచీరె | నాదినసులికన్నులరవికె| పెళ్లినాడునా పెనిమిటిదెచ్చిన
యెరుపునట్టుచీరె | వోయమ్మా | ౬ | తరుణిరోయిటుజూడు వానియడుగు
లుమలలుపోన్న పొగడలపుత్రులతోటల మొగవారెవ్వరేవోయమ్మా | చీ
రాలక్రిడకోపు ౮ థన్యాసిరాగము, ఆదితాళము.

గోవమ్మసికోడుకిటులేసిసకొంటిచేవలవియేచుమ్మా | వోవలేము
మియూరికిదండము లేపుపోదునుమ్మ ఓయమ్మ | ౧ | బుర్రకాయువలె
యన్నాడు కానిబుద్ధులు పెద్దవి-వోయమ్మా-పిల్లలుపుట్టెచోటు చెప్పుచు
ని-కొల్ల- బెట్టుకాడోయమ్మ | ౨ | దుడుగు లేవములకు తూగినాడుబలే
దొరకోడుకులరితో ఓయమ్మా-వట్టవలము-బట్టలుయెత్తుక - వట్టులే
సినాడో యమ్మా | 3 | గొల్లభామలము చల్లాయ చేయంగ-మెల్లగపాము
లమీటించెకిర్రుమనగముము క్రిందవేసి మొగ బిరుదుజూపినాడో య
మ్మా | ౪ | దంటలేలిబట్టినాడుబలే వట్టుచుడుకువాడో యమ్మా | వినువ
కమాముల పేటచోరు నరభుడియ విడువనోయమ్మా | ౫ |

దధిమధనకోపు ౯ మ ఖారిరాగము. ఆదితాళము,

పెరుగుకదనగదలచేరమ్మా | అమ్మ ఓయమ్మలారా | ౧ | గురుకున

కోలాట ర్తనలు

మొదల యెడమచేయివత్తుము । నరులటబడి పెండుర మొనరింపగఁ బెంగి
 యెగులలాడవారగ క్షులమ్మటయమ్మలారా । కొగగులలాడవార వేలితంగి
 తేచినది । కంఠము నెరయుచు । బంగారు మేనుల రంగులొసంగి । ఆకర
 కంఠములు ఘల్లుమనగా । ఆమ్మనోయమ్మలారా । కటకములుజలుజ
 ల్లుమనగా । తళతళ మోముల తళుకుమంగరలు జరజరమోముల చెలగి
 కడలగ । 34 కరులుకుదురకొప్పబెట్టి । నెరువక మోముల । శొరినిదల
 చుచు । తవచిగొల్లాల । తరుణులు చల్లలులర ।

విరహాపుకోవు ౧౦ జంఝూటిరాగము, ఆదితాళము.

నామాటనివవమ్మకోవెల-పాణి-నాధుని దేవమ్మకోవెల । ౧ ।
 చీరలునీకెత్తుకోవెల-నారవికెలు నీకెత్తుకోవెల 2 । వలువనిలువ జాల
 కోవెల-వానివలలో జక్కినాడకోవెల । 3 । నూద్యునిదేగ దేకోవెల-నూ
 ర్యవరహోనీకెత్తుకోవెల 4 । చంద్రుని దేగ దేకోవెల - చంద్రహారములు
 నీకెత్తుకోవెల 5 ।

రానక్రీడకోవు ౧౧ కాంభోజిరాగము-ఆదితాళము

వాలలాడిరి-చెలులువాలలాడిరి-కోలలాడిరి శృష్టుని కేరిగూడిరి
 1 గ' ఆటపాటల చక్కని-తేటమాటవూలలోటల చక్కవూలబంతుల
 2 త్ర చెలులుగూడుక-లలన-చనువుతోడు క్రీడనర్పిరిమరుని-కేరికొచ్చిరి
 3 మెల్లెబంతుల-వరులచిన్నిగంతుల-ఎన్నోహితవుల - మనకు ఏనకుం
 తల 4 ర' కొండటివాడే-నీలైన సాగనుకాడే-చంగు చంగున రాడే- సరిజా
 ముగాగపోడే 5 2 మెదనపురియెండ - మగయూరిరచ్చరింజా నన్నజాజ
 అడంక క్రీడరసుని చేరిరింజా 1 ౬ విశ్వతిజన పరీ-ధివృత-యుణుతిరింకం
 దరీ-పరీతిగావగావమి 2 7 పైదాబాడుదాటి - శికింద్రాబాడుఘాటి
 కోలలకుమేటి కోటజ్యోవంతులసాటి ౮ తేరులేతనిమోముల - వెంక
 టుకుని-చేరకమ్మని మనవి-చనుకొమ్మనిన 9

శిరహాదలకోవు ౧౨ ముఖారిరాగం-ఆదితాళము

కరకంఠములారా- యోయోకలువరంజులారా- కలికిచిలుకులారా
 రామునికాంతను గావరటే 1 ౧ చందనతరులారా యోయోచువకవ
 రులారా మందాశములారా రామునిమగువనుగావరటే 2 ౨ నీరతకుత్త
 లాళిచేసి-వికచకురులారా కారజాంబలారా రాముని మగువను

గానరతు 131 బింబకలులారా ఓట జంబురదుల్లులారా జంబిరము
లారా రాముని నభయనుగానరతు 132 కుంగవికలారా ఓసారంగతను
వులారా గంగరావులారా రామునినామిని గానరతు 133 మొలకతడు
వులారా చక్కని పొన్నగున్నలారా అలుక తడు లారా రాముని
అతివనుగానరతు 134 వరసతరులారా ఓట సురసతరులారా వరు
వకంబులారా రాముని తిరుణినిగానరతు 135

నొప్పుకోవు ౧౩ పంతువళిరాగము-ఆదితాళము

నొప్పులధికంబాయెనమ్మా వోయమ్మ నేనిప్పు డేయితాళనమ్మ
వోయమ్మ 1౧ కన్న పెంచిన తల్లులారా వోయమ్మ నాకప్పముకడలే
శ్చరమ్మా వోయమ్మ 1౨ మంత్రసాన్ని బిల్వరమ్మా వోయమ్మ నాకు
మంత్ర) తీర్థము లివ్వరమ్మ వోయమ్మ 13 పాటజావలు గాచర
మ్మా వోయమ్మ పట్టి-పణికినోటి కివ్వరమ్మ -వోయమ్మ 1౪
ఐయిలారానేనమిసేతు - నాశ్రమయెవరికి యెరుక సేతు 15 తలకురులవి
ప్పరోయమ్మ వోయమ్మ నానోటికందివ్వరోయమ్మ 16 సింధమేకడలే
నోయమ్మ ఆడంబాయనండరమ్మా 17 ఆటుయటురాలుగడుగుయి
నడ్డు నడపించరే మాస్తుగుమ్మ దూరభారము చూడరమ్మ వోయమ్మ
దూలాన్ని కాడొయ్యరమ్మ వోయమ్మ 1౮ ఉరుములేయిరిమి నట్టయె
గోపాల-దేవుడేవుడయిందెనమ్మ 19

ఎనవకోవు ౧౪ అవంధ బైరవిరాగము ఆదితాళము.

మొగవానుగల్గెనమ్మా మోహనాంగికి వోయమ్మ మోహనాం
గికియమ్మ 1౧ కాంతలారమీరందరు కలిసిబల్లరే వోయమ్మ కంచ
ముగొట్టరేఅమ్మయ్య 1౨ భానులారమీరందరు సీత్యపొయ్యరే పో
యమ్మ శృలాయ్యరే అమ్మయ్య 13 బాటిరోపాటించిచూచి బొడ్డుగొ
య్యరే అమ్మయ్య 1౪ బొడ్డుకోసి లాలవాసి పోరుమాన్పరేబిడ్డని పో
రు మాన్పరే 15 అదివారము అప్పమిగోజన శృష్టుకు గల్గెగడే వోయి
మ్మ 16 బగములంతాయేలే శంఖు చక్రములున్నావే వోయమ్మ 17
కందర్పునకు చారదేసికన్నులుగలవాడేవోయమ్మా 1౮ మందగమనయి
డిగో కొమ్మననుచ్చలుగలవాడే అమ్మయ్య 19 అరికాలున తామర
చెమ్మ మునురియన్నాడేవోయమ్మా 20

లాలికోపు. ౧౫ పున్నాగరాగము ఆదితాళము

రామలాలిమేఘశ్యామలాలి తామరననయనదళరథనయలాలి
|౧| ఆజ్ఞపదన ఆటలాడి ఆలసినాపుర బాజులోపాలరుగుగాని నిదురపో
వరా రామయ్య |౨| కోలలు బాడిజోకొట్టితే ఆలకించేవురామ | చా
లింది మరియూరికంటే సౌజ్ఞజేసేవు |౩| యెంతోయెక్కుమరిగినావు యే
మినేతురా రామవింతగాని కొండనుండు వీరరాఘవా రామయ్య |౪|

మండి కోపు

సుందరసఖులారా | చందవరరులారా | సీతబాడలుగంటిరటే
చిలుకహంసల తెవెలవలుకల వక్కులారా | పులిసింహములారా సీతబా
డలుగంటిరటే నానతిబాడలుజూచితిరా సీతా నన్నెడబాసితివామోన
మామొగడె లక్ష్మణజేసెవంతగడనే హారమూరత్నముపూబన్నస్వరము
లుదాల్చినది కురుకుచములమీదగంధము వరిమరింపుగలది కేతకీతరు
లారా పారిజాతపువ్వులారా చూతమల్లెలారా సీతబాడలుగంటిరటే
తైకజేసేక్రిపుట్టికర్మములు గలిగె ఆడవికేవచ్చితిమిచాల ఆనుభవము
లుగలిగెజూచిరా మీరుసీతను శృంగారముగాను పాపాత్ముండవడో
సీతనుచెరవయికపోయె మేలుగకెక్కింధా మమ్మేలు పదానదా భాసు
రాద్రికాడజటాయువక్కి చెన్నగరాడగడే, కలువరేకులవంటి కన్నుల
భ్రమరకాంతిగలదూ ఆమితభూషణముల సీతబాడలుగంటిరటే,

క తె ర కో పు

భామామనులారా మీరు నయనమైనారేమీరంతా పయనా
మైనారే ప్రేమమీరా భద్రదాతైలా రామనిజాతాము |భా| చైత్ర
సృష్టానవమీనాడు చిత్రయాగపుక్కులావినాహము సామిర్తిగొ
ల్వగా |భా| సురలుమెచ్చిబాడగా కన్నెరులుమోయగాగురుకుగా
రాముడు పెండ్లికొడుకై నాడుగా |భా| చాలాగాగారమీనదిలో స్నాన
ముచేసి మేలయినా నసాడములుమెనగావచ్చున | నేడుకాతోడుత
తూమునారసింపడుడే బాల శ్రీభద్రాద్రిలోనీదాసుడైనాడే |భా|

కొలుకోపు

కొలుకొలుకొలేకొలన్నకొలుకొలేకొలుకొలన్నకొలుకొలేరాక
తపోకడబాచి వాకిట రాటంటెడితీ పేదరాల్చినుమ్మి సీతతల్లరాక

లమ్మ! నీయింటి ముందర చింత నీయింటి వెనుక పెంటనా
వెంటరావేగుంట! నీమగడువింబకటాప్రొద్దుపొడుపులయెడనున పేరు
పూసలదండా మల్లెపూపులదండా నీమెడకుచ్చురీసండా! కో! ఆరుగుమా
మానీడామనగిద్దరితోడా ప్రొద్దుపొయినకాడా బొబ్బిళ్ళపొగనుకాడా!
కో! నీలవంటినాడే నిద్రకొచ్చినాడే పెద్దలనాటినాడే నరపొద్దెక్కినదా
కాపోడ! కో! అల్లంపూడిచిల్లా నల్లంటిమద్దులగుల్లా రావేపెను
కొండలోరాయుడుండేదాకా! కో!

పు య్యాల కో పు

రామలాలి నీలా మేఘశ్యామాలాలీ కామారవమైన దళరధతన
యాలాలీ! రా! ఎంతో యెత్తుతురగినాపూయేమి నీకురా యింతులాచే
కాకామెనెంతోగుండెరా! రా! వల్లవాధరులజాచీ చారలజాచేపుల
ల్లరివనులెల్లా కేసి ఆటలాడేవు! కా! అద్దాలతోబ్బకోను అనుమానించే
పుముద్దుపొడుకున్నాడనమురిసిజాచేవు! రా! అంకటికీమూలమైనఆదివిష్ణు
డవు వింతగావినుకొండా వట్టణ రాఘవా! రా!

పటాలపుకోపు

పుపులవసంతములాడిరిగోపాలునిభామలుగూడిరి! పు! చందన్ గో
లుగోలుచేసిరిగోపాలునిభామలుగూడిరి! పు|| లాల్ గులాల్ కేసిరిగోపాలు
నిభామలుగూడిరి || పు|| ఆటునిటురాకడజూచిరి గోపాలుని భామలు గూ
డిరి|| పు|| నిండుగభక్తులగూడిరి గోపాలుని భామలుగూడిరి|| పు|| నిండుగ
వాటి నిలచిరి గోపాలునిభామలుగూడిరి! పు||

గీతకోపు

దూర్వాసువార్మికచందమామరాజు మేటియొక్కవార్మికచంద
మామ || మే|| అందారుగూడిరయ్య చందమామస్వామిభజనేమి కేసిర
య్య చందమామ || మే|| పూర్వెల్లవల్లకీలుచందమామ రాజువేలానుతిరి
గేను చందమామ || మే||

కుర్చీకోపు

నామాటనివవమ్మకోమలీ శోగినాధునిదేవమ్మకోమలీచంద్రా
నిదేవమ్మకోమలీనీకుచంద్రాచారములిస్తుకోమలి! సూర్యునిదేవమ్మకోమ
లి నీకు సూర్యచారములిస్తు కోమలి||

వా గ మ్మ ★

కర్త : శ్రీ పాపయ్యలింగదేవర.

యిది యొక బాల్యవితంతువుయొక్క విషాదగాథ. తన పవిత్రమైన ప్రేమను అర్థంచేసుకోలేని ఒక నిర్భాగ్యునిచేజిక్కి పగిలాయవేదనతో కృంగి కృశించిపోయినటువంటి శ్రీ జీవిత గాథ
వెల 0—12—0

మీ రా బాయి (ద్రామా)

గ్రంథకర్త : బాలకవి అష్టావదాని బ్రహ్మశ్రీ

నూకల సూర్యసారాయణమూర్తి.

మీరాబాయి సాధ్వీ. హిందూదేశ భక్తశిఖామణులలో అగ్రస్థానంవహించి ప్రఖ్యాతిజెందిన మహిళ. చరిత్రరూపమున వెలువడుభాగ్య మాంధ్రలోకమునకు గలిగినది యీ నాటకమును చదువుచున్నప్పుడు పాపాణసృష్టయ్యచున్నహితంకన్నీరు కార్చకమానడు. ప్రదర్శనానుకూలం. వెల 1—4—0

బాలనాగమ్మ (నాటకం)

రచన:- శ్రీ చెరుకుపల్లి వేంకటాద్రిమయ్యగారు.

బుర్రకథగాపాడు యీ చిత్రగాథ కేటి... నాటకరూపమున వెలువడినది.
వెల 1—4—0

వలయువారు:-

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్న్య,

గ్రంథ ప్రకాశకులు : రాజమహేంద్రవరము.

రివైజ్డ్ & ఎన్లార్జ్డ్
ప్రింట్,
చక్కని పేజులు 125 పేజీలు
క్రాస్ పైజా,
హార్డ్ బైండింగ్ 1-4-0
అభిప్రాయాలు

ఇది చిన్న చిన్న పేర్లు మొదలుకొని పెద్ద పెద్ద వాక్యాల వరకు హిందీకి చక్కని అనుగులనువాచకాలిగిన పాఠాలు ఈ పుస్తకములో వున్నవి. దేశవాగరలిని లేకుండగనే హిందీలో మూర్ఖుడే జ్ఞానుని కంచాచించాటంటే బాగా ఉపయోగిస్తుంది.

ఆంధ్రప్రభ ది 16—12—1945

ఈ పుస్తకం సరియైనట్లుగా తెలుగుపట్టి వాంఛించు హిందీ నేర్చుకోవాని పూర్తిగా అనుగులించిలో. పాఠ్యపుస్తకంలో ఉచితం పబడిన గ్రంథము. **ఆంధ్రప్రభ** ది 13—12—45.

సోదరా!

నీ జీవితంలో వారంకోసాలు శ్రమనహించి మార్పు భావని ఎందుకు నేర్చుకోకూడదు? కొన్నికోట్ల భారతీయులు నాడుభాషను వాకంకోసాల శ్రమనలితం నేర్చుకోగలవు. లే! వెంటనే రాజా హిందీ తెలుగు భాషాబంధిని ఒక కాపీ తీసుకొని చదువుము. ఇది కేవలం మా వ్యాపారంమట్లుకేకాదు మార్పు దేశాభివృద్ధియే మా ఆశయం. ఇట్లు

కె. తమ్మారావు సన్యు. రాజమండ్రి.

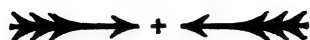
శ్రీ రాజ్యో బిక్, రాజు హిందీకరణ.

శ్రీ కృష్ణనిజననము

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ కృష్ణ ని జ న న ము

లాలిపాట. శ్రీకృష్ణని జననము—కంస సంహారము

కస్తూరి రంగరంగా నాయన్న కావేటిరంగరంగా శ్రీరంగరంగా
నినుబాసి యెట్లునేమరచుందురా, కంసుణ్ణి సంహరింపా సద్గురుడు అవ
తార మెత్తెనపుడు దేవకీగర్భమునను కృష్ణావతారమై జన్మించెను ఏడు
రాత్రుభృ ఒక్కరాత్రిగ మేకరాత్రిగచేసెను ఆదివారముపూటను అష్ట
మీడినమందు జన్మించెను, తలతోటిజనవమైతే తనకుబహు మోసంబు
వచ్చుననుచు యెదురుకాళ్ళుబుట్టెనూ యేసుగురు దాదులను జంపె
నపుడు నెత్తురుతోడిండి అపుడు ఆ బాల కావున యేషువు, వన్నేలఎత్తు
కొనవేనాతల్లి దేవకీవంధనంబువొల్కెళ్ళహీనంబుతో ఈరినిన్నావుకన్న
తండ్రి నిన్నెట్లు ఎత్తుకొందు నీవొక్కనిమిమంబు తాళురన్నా గంగను
ప్రార్థించెను జలనిధులు గంగతానుప్పొంగెను గంగనదిలోనపుడు దేవకీ
జలకంబులాడె తాను ఇకనైన నెత్తుకొనవే నాతల్లి దేవకీ వంధనంబు,
కాని బాలునివలెను నిన్నెట్లు యెడబాసియుండదగునా, నీవుజ్యోమాయె
కొడుకా యింకొక్కనిమిమంబు తాళుమనుచు కామధేనువు నప్పుడు
దేవకీ మదియందు దలచగాను పాలవర్షము గురిసెను, అప్పుడా బాలపై
జల్లగానే తడివస్త్రమునువిడిచి దేవకీ పాడివస్త్రమునుగట్టెను, పాత్రుల
మీద నపుడు బాలుండు చక్కగా పవరించెను, తనరెండుహస్తములతో
దేవకీ బాలున్ని యెత్తుకొనెను, అడ్డాలపై నేసి ఆ బాల చక్కదనము
చూచెను, వసుదేవుల్గుతుడమ్మా యాబిడ్డ వైకుంఠవాసుడమ్మ నవనీత
చోరుడమ్మ యాబిడ్డ వందగోపాలుడమ్మ సీతాకళ్యకుడమ్మ యాబిడ్డ

శ్రీరామచంద్రుడమ్మ శిరమున చింతామణి నాతండ్రి నాలుకనునక్షత్రము పండ్లను పణసువేది భుజమందు శంఖుచక్రములుగలవు వీవునవింజామరంఘాతం డ్రిబాడ్డునాపారిజాతంఅరికాళ్ళతామరముఅన్నియుఉన్నవికనాకుతండ్రి నీరూపుచక్కదనమూ ఆబ్రహ్మ ఎన్నాళ్ళువాసెతండ్రి అన్యకారిగర్భంబున యేలజన్మిస్తినయ్య మాయన్న కంసుడువచ్చువేళాయెరన్న నిన్నునెత్తుకొని యేతోవబోదురాకన్నతండ్రి ఆ చక్కదనము చూచి దేవకీ శోకింపసాగెనవును తల్లిశోకముమాన్వగ మాధవుడు తానిట్లాజేసెనవుడు పెద్దబాబ్బలుపెట్టుచు మాధవుడు గట్టిగా ఏడ్వసాగెను శోకంబుచాలింపతాదేవకీ బాలుణ్ణియెత్తుకొనెనునాయన్న పూరుకోరానాతండ్రి గోపాల పవళించర అల్లడుగో బూచివాడు నాతండ్రివస్తాడు బవళించరా బూచి నినుమర్దించును నళినాక్షి బుద్ధిమంతుడు నన్ను బూచేమిచేయునమ్మ నాతల్లి బూచి నన్నెరుగునమ్మ నీవుణ్ణిమాయెకొడుక నీవొక్కనిమిషమందు తాళురన్న అల్లడిగో జోగివాడు నాతండ్రివస్తాడు పవళించర, జోగిమందుఁబసంచులు యేవేళ నాకడనుండగాను జోగేమిచేయునమ్మ నాతల్లి జోగిసన్నెరుగునమ్మ నాకు భయమాయె కొడుకా నీవొక్కనిమిషంబు తాళురన్న అల్లడిగో పామువచ్చె నాతండ్రిగోపాల పవళించర పాములకురాజుఅయిసాదిశేషుండు పాన్పుపైనుండగాపామేమిచేసునమ్మ నళినాక్షి భయముమీకేలనమ్మ మేఘములు నీమేనునీలాల హారములు సద్గురుడు | వాసినాడు నాతండ్రినీరూపు నీచక్కనానిన్నునే నెత్తుకొని యేతోవబోదురా కన్నతండ్రి మాయన్న కంసుడు వచ్చువేళాయె చిన్నబాల నాకేమిభయములేదెట్లత్తి నాకేమికోదువలేదె, మామామ కంసుడు తెమ్మనినిన్నడిగినపు డెదురుకాళ్ళతో అందియ్యవె దూరముననిలచుండిచూడునమ్మ కాళ్ళచక్రములుగలవునాపేరుఘనుడు శ్రీరాఘవుండు మామనన్నించడు యీవేళనన్ను వెరపించవస్తేమా మామామ నాచేతమిరణమైపోయ్యేది నిజముసుమ్మ వచ్చువేళాయెనమ్మ

చునాల్గి వసు దేవుని వివసంప గోపమ్మ బిడ్డనవును శీఘ్రముగ తెచ్చివుంచి
 అమ్మ అంతలో వసు దేవుడు బాలుణ్ణి తలమీద యెత్తికొనుచు రేపల్లె
 వాడలోనూ గోపమ్మ యింటనువుంచెనవును గోపమ్మ పుత్రికనవుడువను
 దేవుభుజముపై నెక్కించుకొని అతిత్వరితముగ వచ్చి దేవకీహస్తముననుం
 చెనవును దేవకీతనయుడవును పుట్టెనని కంసునకు కబురాయెను. ఝల్లు
 మని గుండెలదర కంసుడు పీఠంబు దుమికెనవుడు హఠకంబుజాచేను
 గండంబు తిగిలెనంచుకంసుడు చక్రాయుధంబుబూని శ్రీవసు దేవ దేవకీవద్ద
 కొచ్చి తెమ్మనిసునునడిగెను దేవకీ అన్నది అన్నలో మగవాడు కాదురన్న
 ఈబిడ్డ ఆడపిల్లననకరో ఉపవాసమునోదయు పుత్రికనుకంటినన్న పుత్రి
 దానముచేయుగా నాయన్న పుణ్యద్రాక్షకుడవుకమ్మ దేవాదిదేవులైన
 బ్రహ్మాంధ్రాదుల పూజచేసి పూజఫలముచేరిను నాకృపపుత్రికనుకంటి
 నన్న నీపుణ్యమాయెనన్న పుత్రికను నీదయ విద్వయాత్మకుడవగుదు
 నీవిట్లు చేయతగదురన్న ప్రేమతో చెల్లెలవును అన్నను చేయిబట్టి బ్రతి
 మాలెను. గంగానదులయందు పుత్రిదానముచేయుచుని వేడెను కాదు
 కాదని కంసుడు దేవకీపుత్రికను అడిగెనవును యడ్డాలపై బాలనువుచ్చు
 కొని ఎగరవేసినరకబోయె అంబరముకెగరవేయునవును ఆబాలకంసుని
 జూచి నన్నేలజంపేవు నీయబ్బ రేపల్లెవాడలోను పెరుగుచున్నాడు వివరా
 కృష్ణావతారమైజన్మించెను విజముగాదోచెనవునుకంసునకు గుండెజల్లు
 మనియె నేయపాయముదోచక కంసుడుయేతెంచి పవళించెను రేపల్లె
 వాడలోను పెరుగుచున్నాడని దిగులొందెను నీయబ్బ నీతాతరా
 కంసుడు కృష్ణుండు పుట్టెననుచు చల్లమ్ము గొల్లనతులు యీ కబురు
 చెప్పగాను భూతికీకబురాయెను అప్పుడా భూతికీ చనుదెంచెను. శృంగా
 రముగ భూతికీ స్రవణుల విషధారనుంచికొనెను. చక్కగా నాటలందు
 కృష్ణుండు తిరుగుచున్నచోటకు చనుదెంచి విషపుపాలు యివ్వను సమ
 కట్టియుండగాను బాలునితో బంతులాడ కృష్ణుని బాలులందఱు

శ్రీ కృష్ణ నిజ న న ము

కొట్టగ కాపుకాపుమనియెడ్డుచుపరుగ త్తి వీధినడుమనిలిచెను శ్రేష్ఠతో
 కృష్ణనిజాచియు భూతికి ప్రియముతో బుజ్జగించి నాయనా అడుకోరా
 నాతండ్రి పాలితునురారా మూడు గుక్కలు పీల్చరా భూమిపైకొరిగి
 పడగ గోపమ్మచూచి యపుడు బంగారుగిన్నెతో బువ్వపెట్టిప్రొద్దునొత్తు
 పుగుపోసి కృష్ణనిబడిలో పరుండవేసి అంతలో కంసుడు బండియాపై
 యెదురుగావచ్చెనె పాదములదన్ని వేయపిడుగువలెడడదడనివిరిగెనపుడు
 వృషభమై వచ్చినలువ నొకలగువునను జంపివేసెను. చల్లమ్మువార
 లతో చక్కగాతిరుగువార్లతోను, చల్లనికనులచే యాగోపికలు గోప
 మ్మతోజెప్పిరి మాయిల్లు చొచ్చునమ్మ కృష్ణుండు మమ్మా రవ్వజేయు
 నమ్మతాళలేమమ్మమేము మీసుతుకులాలిమిశో నుండడమ్మ మగనివలె
 పనులునేయు మీసుతుకు మాయిండ్లకురాకుండయికనైనబుద్ధిచెప్పినిను
 పదిలముగనేనేయుమమ్మ అప్పుడుగట్టిగానుమనమంతపట్టుకొని గోపమ్మ
 చెప్పదామనుచు వారు చచ్చెర చెలగుచుండిరంత, సందడిసేయకుండ
 వెన్నంతచక్కగా మ్రొగుచుండ బవ్వగా వారందరుకృష్ణుని పరుసగా
 పట్టుకొని గట్టిగాకట్టివేసి గోపమ్మకడకుబోయి చెప్పిరి. గోపాలకృష్ణ
 డపుడు అచటనే పాలుత్రాగుచుండెను. అంతట వారందరు గుమిగూడి
 యిండ్లకువచ్చిరపుడు నడిమి స్తంభమునందు కృష్ణనిజాచి ఆశ్చర్యపడిరి.
 సిగ్గుపడిలేచి తాము తమదమయిండ్లకువేగవచ్చి అదియేమి ఆశ్చర్యమే
 చెలులార యిదియేమి చోద్యమమ్మ చెలి మనము జాలమనుచు వస్త
 మమ్మ. గోపమ్మచిలిచియపుడు కృష్ణుండు ఆగడపుపనుల జేసినాడినుచు
 తాను గోపికలు గోపమ్మచెప్పగా అమ్మ నేనెరుగనమ్మ నాతోవనే
 బోవుచుండగాను, ననురవ్వజేసిరమ్మనేసంత భయపడివస్తినమ్మకొబ్బరి
 పుండలని ననుగొబ్బునగోపికలుపిలువబోవ, గొబ్బరిపుండలివిగోయను
 చుతమగుబ్బలనుజాపినారమ్మపార్లమిరో జనందుజలజాక్షులందరుగూడ.

కొని చీరలుతీసివేసి గోపికలు జలకమాడుచుండగా తీసివ్రుంచిన చీరలు
కృష్ణుడుతీసి యాపొన్నమీదవేసి వేణునాదం పూరించుచుండ నా మా
ధవుడు జలజాక్షులు దర్శించుచు జలకంబుచాలించి వచ్చిచూచి మనచీర
లేమాయెనే ఓ చెలీ యెంతపని చేసెనమ్మ ఓ చెలియ యేమియాశ్చర్య
మమ్మ వెదకుచు కొందరుండె నీశ్వరోమువిగియుండిరి కొందరు అప్పుడు
గోపికలలో వొకయింతి తాజాచె శ్రీకృష్ణునిజూచుడో యమ్మలారచెలు
లారచెలులార రారెయోకొమ్మలార యీపొన్నమీదనున్న చిన్నికృ
ష్ణమ్మను అడుగుదాము ఇవ్వరామాచీరలు ఓకృష్ణ యివ్వరామారవికలు
దండంబు పెట్టెదమురా కృష్ణయ్య దయయుంది దయనేయరాఅందరు
నొక చేతితోదండముపెట్టగాచూచి తానుపొందుగామీరందరు దండము
రెండుచేతులపెట్టరే. ఎంతపనిచెప్పననుచుగోపికలుమానభంగమునొందిన
ను తనయనకందరు రెండుచేతులపెట్టిరి పొందుగావలువలన్నికృష్ణుండు
వేరువేరుగయిచ్చెను నాయెత్తిట్టినేమియనుచు నోకకొకరితో వగచి
రవుడు మా యాడుబిడ్డ యివును కొట్టినో మాబావ దండించునో నా
మగడు నన్ను బ్రతుకనివ్వడిక నేనేమిసేతునమ్మ కస్తూరి రంగ రంగా

అ న ం ద ం పా ట

అనందమానందమాయెను శ్రీరాముడు పెండ్లి కొడుకాయెను అల
జానకి పెండ్లికూతురాయెను యిలదనల సంతోషమాయెను సురమును
లకు విష్ణువేడుకలాయెను అనందమానందమేమందునే ||౧|| సీతారాముల
పెండ్లిజాడ సరిపతుల శ్రీపురుషులెల్లగూడెను చతురంగబలములెల్ల
చేరెను అతిమోదమున విప్రవరులెల్లపొగడుచుండ ||౨|| విశిష్టవార్మికాదు
తొచ్చిరి వేగలర్పించి బహుముల్లేసిరి అరుంధతినిజూపిమ్రొక్కించి అంగ

శ్రీ కృష్ణ నిజ న న ము

నామణులెల్ల సంతోషించిరి ||౮|| కట్నంబు ల్కాసులిచ్చిరి కట్నముల్
బంచిరి కోమలులంతగూడి భూసురాంగవలెగూడిరి ||౯|| పుష్పతాం
బూల చందనముల్ గూర్చి పసిడిపళ్ళెముల చేతబూవిరి దళరథాత్మజా
వకు రయముతో హారతులొసగిరి ||౧౦|| పంకజాక్షుని పెండ్లిజాడను
శంకరబ్రహ్మాదులెల్లగూడెను యిరువంకలజేరి కూర్చుండెను మంగళం
వీరభద్రస్వాయిదాడుతో నింక చూతమా ||౧౧||

సతిపతి సంవాదంబును తలుపుదగ్గర పాట

చిలుకలకొలికిరో చిత్రకవాటము బిగియించుటతగవేమి ఈవగల
గుండపనియేమి పగలు ఆడుగుటకు యెక్కడదొంగవు వదలర వదపో
వోయి నీవనితలజరగదోయి ||చి|| నీకు మించినవనితలు నాకిక యెవరు
లేరుగదె యింతికాంతుడన్ పూబంతి నీబూటకంబుమాటలు బాటలు
దెలిసెను ఏటికిబాంకేవో యికనాటదు నామది పోవోయి ||చి|| కలలో
నైనను కల్కిరో నినువినా నస్యకాంతనెరుగనే భామా నేజేసిన సత్యా
లేమాయె సత్యసత్యములకు నీకై యుంటిని సత్యముజెప్పటకేమినిపుబలు
యుక్తులబన్నకుస్వామీ ||చి|| భామరోసిపై ప్రేమచేతనే పట్టువీతాంబ
ములుదెస్తి బహుప్రీతిచేత నిటులాస్తి వీతాంబరములు రాతిరి తగిలిన
నాటికియ్యడగవోయి బహుప్రీతిచేకొనవోయి ||చి|| కనకపు సొమ్ములు
కమ్మలు జమికిలు కాసుకడెచ్చితి కొమ్మనుచుకొని, బంగారుబొమ్మా
కనకపుసొమ్ములు జమికిలు కల్కికిచ్చిరావోయి దానిపల్కులు వినగ
దోయి ||చి|| గడచినవెనుక గడబిడకాయక కాంతరో ననుకరుణించి
నను నీచెంతనుచేర్చి మన్నించు కేసుచు వాకిలిక్లిరుపదీసెద వరవరసిం
హపురవాస తప్పలన్ని పున్నించుము యీశా ||చిలుకల||

లాలిపాట

రామలాలీ మేఘశ్యామలాలీ, రామరసమయినదళరథతనయా
లాలీ శ్రీరామ లోకనాయక, శేషాశయననారాయణాచ్యుత ననుగన్న

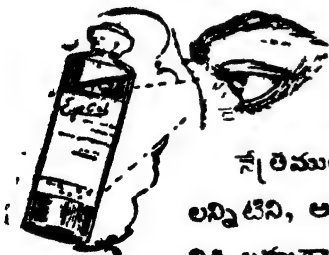
శ్రీ కృష్ణుని జననము

శంకడి ||రా|| చిన్నిపాద్మల నాయన చిన్నికృష్ణమ్మ నాయన్నార నీకు
 ప్రస్థపానమిచ్చెదను వెన్నపాలు నేయి ఈ లూ నీవుతిన్నగ నేవించ
 వయ్య తియ్యగానుండు సంపంగమానె తెలంటి స్వామిరోసికు యింపు
 తొడిగాంచుదు పైకిరా నేనుకర్పూగధూమపాన దొగకాపులుమేనేను
 మబ్బబ్బవిదురజిమ్మ యచ్చుతలాలీ ||రా|| అద్దాలనొట్టిలో యనుమా
 నించే మిద్దలపాపమన్నాననుచు ముససమోనవు సద్దుచేసి లేమ్మ
 సంజ్ఞచేసేవు దగ్గరికురమ్మ యెంకో వగలుపోయేవు గదెలు ఆందెలు
 ఘుల్లుఘుల్లున మ్రోయగా ఓర్చితిమి యని లాభాగతాలు శంకలేని
 నీయింపు చెలగిచూచేవు పొంకమగ సామ్రాటి పొల్పగలేరు ||రా||

మంగళము

రాజగోపాలనకు మంగళం గాధకాలోలునకు మంగళం
 పూజితరామునకు షణ్మకరీకునకు సురరాజసుఖికు మంగళం ||రా||
 రోషరహితునకు సుధామోక్షస్వనికి శేషశయననిక మంగళం ||రా||
 భూసురమణునకు దశరథరూపనకు శ్రీవరదునకు మంగళం ||రా||
 మారజనకునకు మంగళాకాశునకు మంగరథికునకు మంగళం ||రా||

సమాప్తము.

ఐనాల్

అనగా?

నేత్రములయందు ఉత్పన్నమగు వ్యాధు
 లన్నిటిని, అతిసులభముగా నివారించి దృష్టిని
 నిర్మలముగా ఉంచును.

ఓస్సు 4—0—0 అరడెస్సు 2—8—0

కాళహస్తి తవ్వారావు & సన్సన్, రాజమహేంద్రవరము.

శ్రీ రాజేశ్వరి ప్రెస్, రాజమహేంద్రవరము—కాపీలు-2000.

వరహవతారచరిత్ర

పండితులచే పరిష్కరింపబడియె.

[ప్రకాశకులు:]

కాళహస్తితమ్మారావు అండుసన్ను

సంస్కారాధిబుక్ డిపో [స్థాపితం 1862] రాజమండ్రి

1949

వెల 0-8-0

స్త్రీలవ్రతకథలు.

(1, 2, 3 భాగములు)

రచన :- శ్రీ బాలాంతపు వేంకటరావుగారు.

ఆంధ్రదేశమంతటను. బాలాంతపువారి నోములకథలు ప్రతి యింట చెప్పుకొనుట విశేయమండవచ్చు. యిప్పుడు స్త్రీలంతా సులభముగా చదువుకొని యీ నోములు పట్టుటకై చక్కని పద్ధతిలో సులువైన శైలిలో వ్రాయబడెను. ప్రతి ఆంధ్ర స్త్రీ హస్తకరములందు ఆలంకరించవలసిన గంధరాజము. ఇట్టి గంధమప్రతియింటనుండుట సాధ్యమగు వింతలేదు. మూడుభాగములు కలసివున్న ఈ పుస్తకమునందు శౌవలమంగళవారముకథ, వరలక్ష్మీ వ్రతకథ, దంపతుల తాంబూలంకథ, మాఘపు ఆదివారంకథ, పోలి స్వర్ణమునకు వెళ్లకథ, పోలాలమావాస్యకథ, కుంకుమగారీ నోముకథ, పండుతాంబూలాలుకథ, గంధంతాంబూలంకథ, చిలుకుమగ్గులనోముకథ, నిచ్చిదానందంకథ, కైలాసగారీనోముకథ, సహస్రపదాలకథ, భాగ్యాదివారమునోముకథ, అట్లతది నోముకథ, కళ్యాణగారి నోముకథ మున్నగు 96 కథలు యందు పొందు పర్చబడెను. మంచిపేరునున్న చక్కని అచ్చుతో ప్రింటుచేసి ఆంధ్రలోకానికిస్తున్నాం. యిట్టి అదను జారవిడువక వెంటనే ఒక కాపీ తెప్పించుకొనుడు.

వెల రు 1—0—0 లు మాత్రమే.

 రూపాయి మగియూర్దరు పంపించువారికి పంపబడును.

కలయనాడు :

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్సు,

సంస్కృతాంధ్ర బుక్ డిపో, (స్థాపితం 1882) రాజమండ్రి.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ వరహా వతార చరిత్రము.

శ్రీరామరామ రామరామ కోదండరామ రామ సాహిహరి
రామచంద్ర, అఖిలాండకోటి, బ్రహ్మాండనాయకుం డాదివిష్ణు సింహా
చలమందున, పరశురాముడే వరహావతారం, సరకాసురుని సంహ
రించిన, కార్తవీర్యార్జునకోసం స్వామివారు అవతారమెత్తెను యే
విధమున అవతారమెత్తెను, అరికాలునా తామరపద్మం, వీవునాను
విజామరలండి కల్వతోకనొప్పాచుక్కండి, కన్నులాను చిత్రామణి
గలదు, తిరుమణిచూర్ణంబులు మొడు, శంఖు చక్ర గధాదారుండై,
తొండ మొక్కటిలేదామృగము దొడ్డయేనుగంతాలావండి || రామా ||

1 అటువంటి అవతారమూర్తి, అహోబల పర్యతమందునా,
ఆదివిష్ణు సింహాదియప్పుడు, అవతారమనే కొమ్మపంది, యటువంటి
అవతారంమీదికి, శ్రీశైలాపర్యతమందున, కార్తికవీర్యుండను మహా
రాజుగారు, సహస్రబాహువుల్ కలిగినవాడు, శివభక్తుండనే దురంధ
రుండు, చకుర్ నాలుగు పర్యతంబులు, కచ కముగ యేలుచున్నా
డట || రామ ||

2. రాజుకింద సరదార్లుయిద్దరు. చీకటిపాలెం చినరాయుండు
నాగసముద్రం వెంకటప్పారావు. గండబిల్లి భయ్యన్నలింగమూ, భ
య్యడంటే సాహాస్యదుకాడి, కూర్పుంటే వకగున్నాచింతా, లేచి
తేను వక తాటిపొడుగు అజానుబాహువులు గలిగినవాడు, అతనిపేరు
భయ్యన్నలింగమూ || రామ ||

3. రాజుగారు వకకాలమందున, రారనోరి భయ్యన్నలింగమూ
కందువలున్న గజకోనలో, పండులుపరు గట్టుమన్నడు, పందివేట
బయలుదేరుమన్నాచూ, యామాటకు భయ్యన్నలింగము, మహాప్రభో

పందియంగ మాకెంతమాత్రము, సెలవిస్తె యాకొమ్మా పందిని, ప్రాణముతోటి పట్టిదెత్తును, కొట్టి సంహరించీవత్తునూ || రామ ||

4 ఈవిధమునబల్కెను భయ్యన్నా, రాజవద్ద సెలవందుకొన్న దూ, చలవలాది చడ్డీలుతోడిగనూ, బిల్లలాది మొలతాడును వేసేనూ, పాలపులనక్కిలుదొడిగెను, మోపునా సిడిబాకుగోచెను, చిక్కులాది జండాలుగట్లెను, కత్తిబట్టినా నాయుడుగారు, కఠారిబట్టిన బంటూ గాదూ, బల్లెంబట్టిన దొరగాడండి, కోరగల్గజంతువులకల్లను, తొమ్మిది మణుగుల గనాబూనెను || రామ ||

5. ఆ సమస్తానమందుండేటి, డెబ్బైరెండు యేవులదిండి, కుంటి యేవుకుం దేళ్ళకువయిరీ, మట్టియేవు మనుబోతులువైరి, జిజలబట్ట శివగులదిండి, పల్లకిల తూలాడుచుండెను, భట్టవాది యేవునిండి ఉడుములుబట్ట వపులదిండి, పుత్తరాది వపులదిండి, పందిగమీర గుం తును దొడి పైపకపిగనూను దెండి || రామ ||

6 ఈ విధమున వస్తాడులందరు, నాలుగువందల వపుతోటి నవబత్తూడంతాతో, నవధీలు కిల్లా, గోవులూ, నాగస్వరమూసన్నా యీలు, నాగదత్తమూ, దేవదత్తమూ ధిమి ధిమి ధిమి ధిమి ధిమి యనుచును శంఖద్వవలూ బూగలుతోటి, పందులే శివభక్తులంద రూ, యెఱుకాచినా పన్నెండామక, పసువడిగట్టుకి శోభించిరి || రా ||

7. అంతచక్క వెదకిపట్టికి, వరహావతారం జాడలేమగా పందిజాడమి దొరకదాయెను, ఉండేళ్ళక మరిదోవదోలికి, గుట్టలాది పడగొట్టివేసిరి, లేళ్ళుపుప్పలు లెక్కలేవు, మనుబోతులు బహుమూ రణమాయెను, వెదకివెదకి వేసారిం టూ నిలువలేక నీడాలుచేరిరి నిలిచి యున్న మహ్యాహ్లా వేళకు కోడివారికో దేటికాడకు, నీళ్ళుతాగమ్మండి పందీ || రామ ||

8 అంతటవచ్చే జట్టివంకనూ, వోరకంటా జూచిందాతారం పందిమున్న అవతారమూర్తిని, వారజూచి వస్తాడులందరు వెనుకతో క్కులూతోక్కుతున్నార, రంకయ్యా వస్తాడులుమీరు, ముయందు యిటుంటిందిని యెన్నడుగన్నులజూడగలేదు, యనివస్తామూ మాటల

అవతారం బహువప్త్యకొన్నది రాకురాకు, రాకురాకు వస్తాదులు మీర, వాలుతిరిగి మీరేలదిగివస్తే, తల్లివింటే దుఃఖించిపోవును, రాజులుమీరే దుఃఖించిపోదురు, ఆడనుండి మాట్లాడుమన్నది, మళ్ళి పోతిరా తిమ్మలార, మీరాలుపిల్లలు జేరుతున్నారు || రామ ||

9. ఆ మాటలు వస్తాదులందరు, ఆత్మే నీ యమ్మాముండాగరి కివేళ్ళు నమిలేటిదానవు, పరగటదిరిగే మృగజంతూవు, పందియెంత ప్రజ్ఞెంతమాత్రమూ, పక్కలన్ని చెడనకివేతుమూ, అడుగుదాటి పోనివ్వమన్నారు || రామ ||

10. రావయ్యా వస్తాదులుమీరు, నిలువలేరే నా ప్రతాపానికి తాళలేరు నాధాకళుమీరు, మిమ్ముపాసిన రాజెవ్వండో, యారాజుపేరు నాతోడచెప్పితే, మల్లిపోయి మీపూరుమీదికి, మీపిల్లలుజూతురు || రా

11. ఆ మాటకు వస్తాదులందరు, ఆత్మే నీ యమ్మాముండా, ప్రాణములతో నిన్ను విడువనన్నారు, గండుబల్లి బయ్యన్న బట్టెదూ, పాంచారది బాయమోపల, పట్టెడంత బాలెవ్విటి జోడుగుండునట్టి చెయబంటు, దబ్బునాను రొమ్ముపయికెత్తి గొబ్బునాను పొగలెసగపెల్లున నానివెంబడి రెండవండలు, తుపాకీలు పెళ్ళుపెళ్ళునా అగ్నివర్ష ముగురిసినట్టుగా, పెళ్ళుపెళ్ళునా మోతలు మోయగ || రా ||

12. తుపాకీదెబ్బలు చెవులవిన్నాది, పొగవెంబడి యాలాగు దుమికెను, చప్పుచప్పునా చప్పురించెను, గప్పుగప్పునా గంతువేసెను, చప్పుచప్పునా చప్పురించగా, సప్తయేడులోకములు గడలెను, దేవేంద్రాది దేవతలెల్లరు, వెలపట లోపట దివిటీనైదిరి, ఆదివిష్ణు బ్రహ్మ దులెల్లను, పందియందు ప్రత్యక్షమైరి, సూర్యుండును చంద్రుండును, పండ్లికి వింజామరలు వేయబూనిరి || రామ ||

13. అంతట యాదివిష్ణు సింహాద్రియప్పుడు గడగడగవగద గదాయించెను, రెల్లుగడ్డి దండిగ కప్పుకొన్నది, నరులుప్రజ్ఞగను గొవ దామనయెను, అడాయించి యా కొమ్ముపంది, అయిదుబారులు పయి నిలిచింది || రామ ||

14. అంతట పండియొక్క ప్రతాపానికి, పిడుగువచ్చి మీద పడ్డట్లు పర్వతంబులు బయపడ్డట్లు, కన్నులు చెదరి, గుండెలు పగిలి, కాలుకు వొసుకుచున్నట్లు తుపాకీలు పొడమాటు బెట్టిరి, బాకులయిన పారేసుకొన్నారు. ఈటికీత్రలు విడుచుకొన్నారు, చెట్టుకొక్కబంటయి పోయెను పుట్టుకొక్క బంటయిపోయెను, గాతికొక్క బంటయిపోయెను దురంధరుడు భయ్యన్నలింగమూ, పారిపోతే పనికిరాదని, యెదురుగ నున్న మద్దివృక్షము, యేడుకాగిళ్ళ నల్లమద్ది, యాటవాలుగా చొక లించి, చెట్టైక్కను బంటూలంతా || రామ ||

15. అంతట చెట్టుమీద గూర్చున్నా బంటూ, కొనమీసము వడివేసెను బంటూ, యాత్తేరి నీయమ్మామండ, గరికివేళ్ళు నలులేటి దానవు, పరగడ దిరిగే మృగజంతువనూ, చేతనయింట నాతో చెట్టు కొట్టి పోట్లాడుచున్నాడు || రామ ||

16. ఆమాటకు అవతారమూర్తి రారవోరి భయ్యన్నలి గమూ చెట్టుయెక్కిన మొనగాడవు, యేమాతము యుద్ధము చేసేవు, చెట్టు యెక్కిన భయ్యన్నతోటి, విసరోరి భయ్యన్నలింగమూ, చెట్టుయెక్కిన మొనగాడొక్క, పక్షితోటి సమాసమన్నది, పారుపట్టిననాడు తమ్ముడు, పరమభక్తునితో సమమంటుది, వెన్నుయిచ్చి పారిపోయిననాడు అన్నతమ్మునితో సమాసమన్నది || రామ ||

17. కొట్టవోరి భయ్యన్నలింగమూ, తిట్టవోరిభయ్యన్నలింగమూ నిను చంపవోరి భయ్యన్నలింగమూ, మనసులోనున్న పరమేశుతోడు ఆదివిష్ణు పాదాలతోడు, యీశ్వరుని పాదంబులతోడు, కొట్టను తిట్టను ముట్టను నిన్ను, చెట్టుదిగిరారా బంటూ || రామ ||

18. ఆమాటకు భయ్యన్నలింగమూ, ప్రాణముతోచెట్టు విశుచ నన్నాడు, చేతనయితే యాసమయమందునా చెట్టు కొట్టి పోట్లాడు చున్నాడూ || రామ ||

19. ఆమాటకు అవతారం బలిక వకటరెండ తెలియాజెప్పింది వివరంగా మూడింట జెప్పెను, విసకపొయ్యె భయన్నలింగమూ, నీడి ప్రజ్ఞ చూతామని అవతారం, పడిమటవయిపుకు తిరిగినదండి చాల

నమ్మి రాతికి వెళ్ళింది కుడికోరకూ పదునుబెట్టెను యెడమకోరకూ పదును బెట్టెను, కాలి డెక్కలకు పదునుబెట్టెను, రోమరోమముకు పదును బెట్టెను, కట్టమీదను గానుగవృక్షం, ముట్టితోటి తెగనరికివము చెను యెదురుగనున్న చండ్ర మొద్దులు, యీటనాలుగా తెగనరికింది, పదునుచూచి బయల్వెళ్ళిందండి, కుడియడమలకే మర్రినృక్షములు, కుంకటివేళ్ళతో పెళ్ళగించెను, గడగడగడగడమని గదాయించెను మ్రాను మీద పడధూకెను పంది, కాటుపెట్టు, జెక్కిట దీసింది, ఏమి కాగిళ్ళ మద్దివృక్షము పిండిపిండిగా నధియించినదండి || రామ ||

20. అంతట చెట్టుమీద భయ్యన్నలింగమూ, భూముయందున జెట్టు పడగానే, రెక్కలులేని పక్షిచంగమై గడగడగడగడ వణకెను బాలు, మొలలో దస్తాతుపాకితీసి, పందిముఠా పారవేసెను పంది రెండు పాదాలు పట్టుకొని, సాష్టాంగముగా నమస్కరించెను || రామ ||

21. అంతట పండియొక్క పాదము ముట్టగా, పాదములేవిడి చెను బంటూ, శిష్యభూతి విజ్ఞానమును గానెడి, తేల్లవాడేమిదయ మందున నాక్షిభూసురయి, వెల్లవాడేమిదయ || రామ ||

22. రావయ్య అవతారిమొల్ది, పండివని పండి బోతివి పదిగావు నాపాలితి పరమాత్ముని, తేల్లవాడేమిదయ వినవయ్య అవతారిమొల్ది, పుష్పవాస్తవము నువ్వేమిదయ, నన్ను పంపిన రాజులపేరు చీకటిపాలెం చినరాయుడు, నాగసముద్రం వెంకటప్ప రావు, కార్తవీర్యపురుషనురాజు, రాజుకింద సరదాదును నేను రాజులున్ను, కోరి పంపగా నేవస్తవి || రామ ||

23. ఆమాటకు అవతారిము పలికెను, తెల్లవారేటప్పటికి నేను కార్తీక సోమవారమందున పూరిమీదికి ముట్టడివత్తుచుచుట్టురాతికోట కట్టండని ముందుమాకు గోచర మయివున్నది. తెల్లవారేటప్పటికేను పూరిమీదికి ముట్టడివత్తుచు, కంచుకోట కట్టించుమన్నది, కంపకోట కట్టించుమన్నది, నాలుగుచుట్టుల కోటలకోటి, జానడుకోక్క ఫిరంగి తోటి బందోబస్తుగ యుండుమన్నది, భల్లున తెల్లవారేవరకు. పూరు మీదికి ముట్టడివత్తుచు, ఆమాటకు భయ్యన్నలింగమూ, రావయ్య అవ

తారముద్భవే, వ్రద్ధున్నే నే వచ్చియుంటిని, సూర్యాశ్రమయం కా
నచ్చినది, యిప్పుడు నేను వెళ్ళి నేను చెప్పితే నీమహిమలు వారందరు
నమ్మరు దొరలందరూ నామాట నమ్మరు, నీయొక్కగురుతు లేకమా
త్రము, నిశానిశిమ యన యిమ్మన్నాడు, నదురుబెట్టి కేమని జెప్పుదును
రారవారి భయ్యన్నలింగమా, మెయ్యలేవు నాగోమమనీవు పట్టుకు
వెళ్ళి మొనగాడా పట్టుకో, వెళ్ళిదానికి వోపికవుంటే పట్టుకుపోయే
మొనగాడంటా || రామ ||

24. పొర్లి పొర్లి దిగ్గున లేచిందండి, మేఘము వీధిని పారజూ
చెను దేహము గడగడ గద్దరించెను, గబ్బిగది కస్తూరిరోమము, ఎడమ
కాలిదే పుల్లారోమము, మెత్తమీదన బెగడపురోమము, ప్పిరిమీదిదే
పిరంగిరోమము చితురునాలుగు వెట్టుకలు బెరికెను, పట్టుకు వెళ్ళు
భయ్యన్నండగది || రామ ||

25. దురంధరుడు భయ్యన్నలింగమా, పండిరోమము పారజూ
చెను, భుజము మీదన గండ్లగొడ్డలి, యెడమచాయన తీరియన్నది,
మండిగట్ట వస్తాదునాయుడు, తాలింఘానా చేసినవాడు, వస్తామలలో
చేర్వొందినవాడు, కోడురె మ తుండములు సరికెను || రామ ||

26. వకితుండము ల్ఫించుకొన్నాడు, అవతల యద్దరు, ఇవ
తల యద్దరు, సంగుతాడికి మోపుపెట్టుకొని, పొద్దుగూకిన ఝామునేళ
కు కచ్చేరికి తెప్పించి రక్కడను, దురంధరులు యారాజులందరు, కచ్చే
రిలో కొల్లుదీరిరి, పండిరోమము పారజూచిరి || రామ ||

27. దురంధరుడు భయ్యన్నలింగమా, మండిగట్టసలాములేసెను
వివరయ్యా మీర్మహానభావులు, వెచ్చి కేను మనవి జేయదునా, వెర
వకుండ కేమనవి జేయదునా, యెక్కడనుండో కొమ్ముఁదీ, మనపర్వ
తమందున జేరుకున్నది, దానిపతాపము దేమనిజెప్పుదు, అరికాలునా
తామరిపద్మం, వీవునాను వింజామరలండి, కల్వతోక నొప్పాచుక్కండి,
కన్నులను చింతామణిగలదు, తిరుమణి తిచ్చాన్లుబలుగలవు, శంఖు
చిక్రగదాధరుండయి, తొండమొక్కటి యని మృగము దొడ్డయేను
గంతా లావండి || రామ ||

28. దానియొక్క ప్రతాపానికి, నావెంబడియున్న రుండునూర్ల నాండి, యెడమచేసుకొని పారిపోయిరి, నాల్గువంద జాగిలాలుఎడము లేకను పారిపోయెను, నాప్రాణమయిన తప్పించుకొంటిని పారిపోయ్యి జెట్కెక్కితిని నేను యొక్కనా మద్దివృక్షము యాటవాలు ఖండించింది । రామ ।

29. తెల్లవారేటప్పటికి, కార్తీకసోమవారమున, మీపురిమీదికే ముట్టడివస్తుంది, రాతికోట కట్టియిండేది, ముందేదానికి గోచరమైనది తెల్లవారేటప్పటికి మీపురిమీదికి ముట్టడివచ్చును, కంచుకోట కట్టించుమన్నది, కలపకోట కట్టించుమన్నది, నాలుగుచుట్ల కోటలతోటి జానెను కోక్క ఫిరంగితోటి జబరడస్తూగ యుండుమన్నది బుద్ధోబస్తుగ యుండుమన్నది । రామ ।

30. పందియనుచు యనుకున్నారేమో, పందిగాదు పరమేశ్వరుడండీ, ఆమాటలు వినా రు దొరలు, దురంగులు శివభక్తులందరు నెమలిపన్నెల బిరుదులవారు, పులిగోరు పతకంబులవారు, భూతిల హరిం వేసినవారు, కాలికరివెంట్లు వేసినవారు, వీరముఖాసాలనేటి వారు, వీరలు బట్టె మొరగాండ్రందరు, రావుతోటి ఏమని బలికిరి, మహాప్రభో పందియనగా నేమి యంతమాత్రము, రానివ్వండి పూరి మీదికి । రామ ।

31. నిలువబెట్టి వీరలతో పొడిచేము కత్తిగట్టి యుద్ధము జేసెదము కాలు గదలి బోనివ్వచున్నారు । రామ ।

32. ఆమాటలువిన్నారాదొరలు, సంధ్యవేళిమాటలు అన్నారు, భల్లున తెల్లవారేవరకు ఆభయహస్తములు తప్పకుండగా, అబద్ధము లేకుండా మృగము, ఏవిధమున ఓడించస్తున్నది, కోడికూసె సమయమప్పుడు. వున్నకాపు బయల్పెట్టింది డెల్వైరెండు ఫిరంగులతోటి, అరవైనాలుగు గడపందులు, నన్నాటికి వెలుగులు, పులుగులు, నాలుగువేల పులిసింహంబులు, వెచుకముందుగా వేసుకున్నది, నాలుగుగుంపులు పలుగుతోటి, నాట్యమాడుచు బయల్పెట్టింది । రామ ।

33. భల్లున తెల్లవారేవరకు అభయహస్తములు తప్పకుండను, అబద్ధము లేకుండా మృగముపన్నెండామడి ధవుకుజేసెను, చెరకుతోటలే

తెగనరికింది, ఆకుతోటలే హతము చేసెను, పసుపుతోటలే భక్షించింది పూరి ముందర పూలతోటలో, చదురుదీర్చి గూర్చున్నది, పంది || రామ ||

34. కోటవంక గన్నులజూచింది, కోట్లలోకి పడదుమికిబోతినా దొంగపోటు అనిపోదురు నన్ను, ముచ్చిబంటు చందమందురు, రాజప్రజ్ఞ గనుగొనవలెనని పూరికిముందర పూలతోటలో, బారుదీర్చి చలవనుపండింది || రామ ||

35. అంతట పండివచ్చిన నర్తమానము, రాజుగారికి తెలియనే లేదు, ప్రభువులెవ్వరికి యెరుకేలేదు, ఆపల్లము శివబ్రాహ్మణుడు మల్లపూలతోటకు బ్రాహ్మణుడు, స్వామివారి పూజారి బ్రాహ్మణుడు పుష్పాలకునైన వస్తున్నాడు, పూలట్ట శివచేత బట్టుకొని, వెలపల బంధ్యము వేసుకొన్నాడు, అయిదుమూళ్ళ అంగవస్త్రముతోటి, విభూతి రుద్రాక్షలతోటి శివధ్యానము జేసుకొంటూను, పుష్పాలకునైన వస్తున్నాడు, వచ్చేటి ఆ శివబ్రాహ్మణుని, ఓరకన్నుల జూచిం చాతారం || రామ ||

36. రాకురాకు శివబ్రాహ్మణుడా, వాలుతోనీ నీవేల వస్త్రవి, నీవు వచ్చే నర్తమానము, ముందుమాకు గోచరిమైయున్నది సరస్వర్య మాకు, తగలకూడదు, యడముగుండి మార్గ్లాడుమన్నది, నీ చేతులో నున్న పువ్వులబుట్ట, నాచేతులోకి విసరివేయమన్నది, చాలినన్ని పువ్వులు గోసి స్వామివారికే సమర్పింతునన్నది || రామ ||

37. అంతట ఆమాటలు విని బ్రాహ్మణుడు అగ్రహస్తుడై మండెనక్కడ, ఆత్మేరిసియమ్మామండ, గరిగవేళ్ళు నమిలేదానవు సరగడ దిరిగే మృగజంతూవు, అకవులన్ని దిరిగేదానవు, బురదలోను పొల్లేటిదానవు నీవు అనగా నీ ప్రతాపమెంత || రామ ||

38. రాజు విన్న తక్షణమందున, నిలువబెట్టి యీటెలతోటిబా డిపింతురు. కత్తికొక్క కండగజేతురు, బాకులతో బాడిచివేతురు, తొల గిపోతె బహుమంచిదిగాని. యెదిరించి బోట్లాడవస్తినా పూలు గోసి పుష్పాలబుట్టతో, జోడుకోరలు, పూడేతునన్నాడు || రామ ||

౩9. ఆ మాటలు విన్నది ఆవుతారం, శివబ్రాహ్మణుడన్న మాటకు నవ్వుకొన్నది కొమ్ముపంది, తనప్రజ్ఞజూపుతామని పంది యేవిధమున పడదుముకుతున్నది, చప్పుచప్పునా చప్పుగించెను, గప్పుగప్పునా గంతువేసెను, అంబరవీధి దండుదరిగెను కుప్పించిపైన దుమికినది, యెగరిగానే జూచెను బ్రాహ్మణుడు వాలుగాయను జూడనేలేదు ।రా।

40. భూమియందు మూర్ఖిల్లిపడ్డడు, సడిన బ్రాహ్మణుని పార జూచెను । బ్రాహ్మణుని నే చంపిబోతినా, బ్రహ్మహత్యను జెందిబోదును శిశుహత్యలు । బ్రహ్మహత్య లెందుకని పడియున్న శివ బ్రాహ్మణుని, వెనుకజుట్టు తాపట్టుచున్నది, జుట్టుపట్టుకొని లెగకొరికింది । రామ ।

41. వినవయ్యా శివబ్రాహ్మణుడా, బ్రాహ్మణుడవని వదలి పెట్టితిని, శివునియందు భక్తిగలవాడవు, గొరిగినజుట్టు నీదియు గాదు, నీ రాజజుట్టు గొరిగితిన్నది । రామ ।

42. ఆ మాటలు విని శివబ్రాహ్మణుడు, హరహరా ఇదియేమి చోద్యము, శివశివ యదియేమివంతయని సదాశివుని ధ్యానించెనక్కడ ప్రాణమూ తిప్పించుకొన్నాడు పొర్లిదిగ్గునాలేచి బ్రాహ్మణుడు వీవు మన్ను తాదులుపుకొన్నాడు, అంగవస్త్రము సవరించుకొన్నాడు వెనక లగువునా పూకి జేరవచ్చెను । రామ ।

43. రాజవద్దకి జేరవచ్చెను, బ్రాహ్మణుడువచ్చే సమయమందునా దొరదొరలు గూర్చుండియున్నారు, రాజకొలుపుకవెల్చి బ్రాహ్మణుడు వినరయ్యా కాతులు రానువులు యెక్కడనుండో కొమ్ముపంది మన పూలతోటలో చేరుకున్నది యేలాగునవున్నది పంది అరికాలునా తామరపద్మం వీవునాను వింజామరలండి కల్వతోక నొప్పాచుక్కండి కన్నులను చింతామణిగలదు తిరుమణి త్రిచూర్ణంబులు గలవు శంఖు చక్రగదాధరుండయి తొండ మొక్కటిలేదా మృగము దొడ్డయేనుగంతాలావండి ధాకధాకమని ధాకజేసిలే తట్టోఫిరంగి చందమాయెను । రామ ।

44. మహాప్రభో పుష్పాలకు నేబోయివచ్చితిని దరోబస్తుమీ పూలతోటలను హతము జేసినది కొమ్ముపంది పసుమతోటలే

పాడుచేసెను తోటలన్ని మరిమాడ్చివయిచెను, నామీదను కపటము లేదండి, జామున్నరపోట్లాడివచ్చితిని, అంతట దానిప్రతాపానికి వెనక తిరిగి వస్తుండగా వెంబడించి నావయిబడింది వెనకతిరిగి జుట్టుకొరికింది కొరికినజుట్టు నీదిగాదురా, నీరాజుజుట్టుకొరికితినన్నాది || రాము ||

45. ఆమాటలు విన్నారందొరలు, ఆ గ్రహులయిన కోపము జేసిరి ఆత్రేగి దానమ్మదియ్య, పందికెంత ప్రజ్ఞాతమాత్రము, విడిచిపట్ట వక రెండువేలకు నాలుగువేలకు సెలవివ్వండి నిలువజెట్టి వీటలు బాడి చేము, కలబడిబాకుల బాడిచివేతుము, తారకూరగా నరికివేతుము ఈ విధమున రాజులురౌతులు రాజుగారి సెలవనుగుచున్నారు || రా ||

46. ఆమాటలు విన్నారక్కడను, గండుబిల్లి భయ్యనలింగమూ భయ్యకంటె సామాన్యుడుగాడు, దానిప్రతాపము లెరిగినవాడు పారిపోయి చెట్టెక్కినవాడు రాజుగారికో యేనువిబలికెను రారయ్యా మీరు చక్రవర్తులు, అది పందిగాదు పరివేశ్యకుడండి ఆదివిష్ణు సింహా ద్రియప్పడు అవతారంబడి యెత్తినచ్చెను || రాము ||

47. దానిమీదకి వెళ్ళెనమీరు యెన్నివేలనుండి పంపిన, ఎర్ర చీమలనలిపినట్టుగా, కాలిరెక్కల నలిపివేసును కక్కవేసుక సంపా రించును, పోజుఅయిన నమ్మనద్దండి మొనగాళ్ళను నమ్మనద్దండి, అది విష్ణువరమునా పందివచ్చెను ఈశ్వరునివరమున బుట్టింది భైరవుండు సామాన్యుడుగాడు || రాము ||

48. క్షణమందున యేలూరిపట్టణమందుండి, పట్టణములోపల జలకంఠీశ్వరుచేతను భూమియందుపుట్టెను భైరవుడు, భైరవుండు సామాన్యుడుగాడు పుట్టె వక్కరుద్రాక్షలలోటి వీభూదిరేకలలో ప్రకా శించేట్టు, తల్లిగర్భమున బుట్టియున్న, దానిమహిమ నేనేమనజెప్పదు మూడామడ ముచ్చటగోచరము యేడామడ యేకాంత మర్కము యెరిగినట్టులా బాడజెప్పెను దివ్యజ్ఞానము లెరిగియున్నది పాలు త్రాగేటప్పడు భయిరవుని పదిమొయ్యల రూపాయలుబోసి కొనితెచ్చి బోపించుచున్నారు సెలవుఅయితే తీసుకవచ్చేము || రాము ||

49. ఆ మాటలు విన్నారు ప్రభువులు, శ్రీఘ్రముగా తెప్పించు మన్నారు శ్రీఘ్రముగ చనుదెంచి రచ్చటకు భయిరవున్ని తయారు చేసిరి, యెంతెంతో బిరుడలవేసిరి, నాలుగుకాళ్ళకు అందెలు వేసిరి, అందమయిన బిరుదులుకట్టిరి, కలికితురాయి బసవంచంబుబిరుదులుగట్టిరి యిరువైరెండు పెండి దొలుసులువేసి భయిరవుని తీసుకవచ్చిరి, పన్నెండుకాళ్ళ యెక్లమీదను బండిమీద గూళ్ళుండ బెట్టుకొని అరవై నలుగురు బెస్తాబోయాలు, వింజామరలు వేయదెచ్చిరి । రామ ।

50. దానికి రాజ మనో గాసము, పన్నెండుశేర్ల బియ్యమన్నము పదునాలుగుశేర్ల మాంసము యివది నాలుగుశేర్ల పాలు, నేరున్నర మాజజమాములు యీ విధంబుగా రేపు మాపున, దినము గ్రాసము పెట్టుతున్నారు, యిరువయినాలుగు బెస్తాబోయాలు, వింజామరలు వేయుచుండిగ, కచ్చేరికి తెప్పించిరక్కడ, భయిరవుండు రాజుల జూచింది రాజగారికే దండముబెట్టింది । రామ ।

51. భయిరవుండు ఏమని బలికెను, రారయ్యవస్తాదులు మీరు రాజులందరు మనవి వినండి ఇన్నిరోజులు నన్ను బెంచి యీ రోజున నన్నేలదె స్తిరి కానిరోజున చంపనేదె స్తిరి । రామ ।

52. ఆమాటలకు వస్తాడు ందరు రాజసభలో నేమనిబలికిరిరావే నీవు పుల్లభయిరవా, యిన్నిరోజులు పెందినందుకు యీ ప్రాద్దున సమ యమువచ్చినది, ఇోడు రెండు కోరలతోటట్టు, యెక్కడనుండొకొమ్ము పంది మనవూరిమీదికే యుద్ధానికొచ్చెను దానిమీదికి యీ ప్రాద్దున నీవు యుద్ధానికి వెళ్ళవలసినది. దానిజయించి మల్లిన స్తివా పగటి గ్రాసము పన్నెండూళ్ళు వున్నమట్టుకు జాగించేము । రామ ।

53. వినవె నీవు పుల్లభయిరవా, పారిపోయిమల్లిన స్తివానిలు వబెట్టి యీలబబాడిపింతుము కక్కికొక్కకండాజేతుము చెల్లిపోతే మహామంచిదిగాని మొగముదిప్పి నీవు మల్లిన స్తివా, యిలయందున నిను బ్రతుకనివ్వమని వున్నవాస్తవము జెప్పిరక్కడ । రామ ।

54. ఆ మాటలువిన్న భయిరవుడు రాజవంక పారజూచెను, రావయ్య మహారాజమీద యిన్నిరోజులు నన్ను బెంచి యీ ప్రాద్దున

యీ దుర్జినమందు కానిరోజున చంపదెచ్చిరి, అది పందియనుచు అసుకున్నారేమో, పందిగారు పరమేశ్వరుడండి, పరమాత్ముడవతారమైతెను, వినరయ్యమీరు మహా పభువులు, దాని పతాపము మనవిజేతును, హిరణ్యకశిపుని సంహరించెను, నరకాసురుని సంహరించెను॥ విష్ణు కీర్తననికి శేషమెంచివ శత్రువులను సంహరించుటకయి మిత్రులను పోషించుటకయి బయలుదేరి మన పూజనచేసెను । రామ ।

55. దానిమీదికి ప్రొద్దునున్న, యుద్ధానకు పంపిస్తున్నారు దానిచేతులోనే హతమయిపోదును, నా చేతులో హాము గాదండి, దానికి నవ గహములు చాలియున్నవి, సూర్యచంద్రాదులు చాలియున్నారు, దానికొరకు యీ వేలయము, నా కొరకు జయములేదండి, దానికిచిత్రగుప్తులు చాలియున్నారు నామరిచి తగ్గించండి ఈ ప్రొద్దును రేపుచుతాళండి, విష్ణుబలముపూరాయున్నది నాకును గబలము బహు తక్కువయున్నాది, పంచమి సోమవారమురోజున యుద్ధమునకు పంపించమన్నది, యేనుగుతావు కొమ్ముపొదితో, ఘోర ఘోర యుద్ధంబు జేసి యెడమకర్ణమే పట్టుబట్టి మీకివరకె దెత్తునన్నది । రామ ।

56. ఆ మాటలు విన్నాడుదొరలు, ఆ షోఠి వీయమ్మాముండా, పిరికిమాటలు ఆడిపోతివి, పన్నెండేండ్లు పెంచినందుకు, పాలిమాలిన మాటలాడితివి, ప్రభువులమాట కెదుగాడబోతివి, మనకబుద్ధులు వినున వయితివి సమయంబున యశ్యమంటివి, ఆమాటవిన్నది భైరవుడు ఆ గహుండ్ల మండెనక్కడ జలకంఠీశ్వరుని మునమునదలచి, మహాదేవునిమదిలోనిలిన పొర్లిదిగ్గున లేచియొక్కడ, దిక్కులుపారజూచెను॥రా

57. రావయ్య వస్తాదురాజులు, కానిరోజున పంపుతున్నారు, చెప్పినమాటను వినకపోతే, వెళ్లుతాను అవతారంమీదికి ప్రాణంతో మళ్ళీరానండి, కత్తికట్టినా మొనగాడవడో కబురుతప్పి యీ కోటలో వుంటే, స్త్రీలతోటి సగానమన్నది । రామ ।

58. ఆ మాటలు విన్నాడు దొరలు, చదురుదిగ్గున లేచిరక్కడ, యవ్యరెవ్వరి దివానులకు వేగముగా వెళ్లుతున్నారు బాలనృద్ధుల విడిచిపెట్టిరి బాగులుతీర్చి తయారుపడ్డారు రాజుగారు సెలవైపోయినది,

దండంతా దండూర బెట్టిరి, రాతులు రాజులు గూడుకున్నరు, యేవిధ మున బలమెట్లుతున్నది, ఆకాశంమీద వెళ్ళుతున్నది, ఆరువందల పెద్ద ఫిరంగిలు, వెనుకను వెళ్ళుతున్నది, ఆరువందల చిన్నఫిరంగీలు, వెయ్యి రెండు బల్వాలవారు. కత్తిబట్టినా మన్నీలండి, కఠారు బట్టిన పాలే గాండ్లు, వెండికర్రలచోపుదార్లుగా, వేరువేరుగా బయలుదేరిరి || రామ ||

59. బసవశంఖాచిరుదులవారు, రాతులురాజులురాణువులూను అంగరు రాజుగారి వెంబడి నిలిచిరి, బొందిలీలు మరిక్కిత్రయు లందరు, వీలైన వీటలు పట్టేచివారు. చువ్వివీటులు పట్టేచివారు, చెయ్యివీట బరిసీలవారు ముకుంద పురబల్వాలవారు, అరబ్బులు రోహిలాలు మారు బాసతురకలు మన్నీలు, ఆరువేల దండతోగూడి నొబత్తుధంకా తోటట్టు నపరులుపిల్లలక్రేపులు నాగస్వరమున సన్నాయిలు, నాగ వత్తము, రణభరి నగరాతోటి, శంఖములే పూంచుచిక్కడ, తాంబూ రాలు వాయించిరక్కడ, బేరిధ్వనులు శంఖధ్వనులు భూమి ఆకాశము నిండిపోయెను, పర్వతములు | పతిధ్వనులు బలికెను, కోలాహలమై పోయెరక్కడ, ధిమిధిమిధిమిధిమి యనుచును, రణమరణ కోరుతున్నారు, చుట్టు ఆరుకోసుపై నీబారుగట్టి చుట్టుకున్నారు || రామ ||

60. నచ్చేటి మానవులవంకను, ఓరకంట జూచి దాతారం, అంతట రాజుగారు | పరమాణుమయిరి, - విధమమున ముస్తాసులాయెను పదుకొండు ఏనుగులమీదను, నిజరదమున వర్షించి రక్కడ, వాక వైపున విద్వాసులతోటి, ఇగుప్తమును భోగస్త్రీలు, వింజామరలు వినరేటివారు, భద్రాజులు, శాసనజల్లుచు, భళిభళి యనుచుపొగడుచు వచ్చిరి, కన్యకాదులు, కవీశ్వరులు, బోరుస్సాగా రాజువచ్చెను, పూల తోట తిరుమార్కొన్నారు || రామ ||

61. వచ్చేటి మానవులవంకను, ఓరకంట జూచి దాతారం, యంతచక్కని రాజులుమీరు, ఏతెల్లులు మిమ్ములం గనినారొ, అంత దొడ్డదేవమానవులు యెవరి పూజచేసి పుట్టిరి, అడవిలోతిరిగేమ్మగము చేతిలో, అన్యాయముగా చెల్లవస్తరి || రామ ||

62. ఆ మాటలు విన్నారు దొరలు. అగ నులయు మండెనక్కడనే ప్రాణముతోటి విడువనన్నారు, పరగటతిరిగే మృగజంతూవు నీప్రజలు మాకెంతమాతము, ప్రక్కలన్ని చెడనరికించేమా, కతి కొక్కకండజేతుము, నిలువబెట్టి యీశుల బాడిపింతుము, బాకులతో బడగుమ్మివేతుము, బారుగట్టి బల్యాల బాడుతుము, అడుగు నాటి పోనివ్వమన్నారు || రామ ||

63. ఆమాటలు విన్నాడవతారం. పచ్చిశరీరముర క్లమాంసము; కశేబరములు గలిగినవారలు, మానవ దేహంగలిగినవారు, మాకోపాసికి నిల్వాలేరు, నామీదను యీవేళరోజున, యెంతమంది నాపముకివచ్చిన నిల్వజాలరు యీరోజునకిదోడు, తుచాకోడెబ్బలు తోడబుట్టువులు, బాకు దెబ్బలు బావమరుదులు, వీటివోటీలు వియ్యంకుళ్ళు, సబ్బాదెబ్బలు బంధుపుట్టలండి, శోపుదెబ్బలు తోడల్లుండ్లు, కత్తి నరుకులు గన్నా తండ్రి, యివిగాక నా మహిమలు, శెప్పెద విసరయ్యామీరు కుడికోర గ్గురాలకు వయిరి, యెడమకోర యేనుగులకు వయిరి, చక్కపుతో చుక్కగ వెళ్ళితే, సిక్కులాది జంజలీచందము, డాకమసగ ముట్టిదెబ్బలు పిండుభిరంగి చందమందురు || రామ ||

64. ఆమాటలు విన్నారుదొరలు, కొంతమంది దేవమానవులు, కొంతమందిబుద్ధిమంతులు, పందిగాదు పరమేశ్వరుడన్నారు ఆదివిష్ణులవ తారమన్నారు, కొంతమంది దుర్జనులేమనిరి, పండియగమాకెంతమాత్రము, పరగటదిగిగే మృగమదీసికి, వెరువనేల భయమెందుకన్నారు, విడువండి వకరెండువేలకు, మాగుంపుకు సెలవివ్వమన్నారు, వారు వారు సరదారులుగూడి || రామ ||

65. ఆమాటలు విన్నాడురాజు, వీరిప్రతాపం చెప్పమన్నాడు, వీరిమాటలునమ్మగూడదని, బంగారపు పల్లెము దెప్పించి పదివేలా వరహాలుబోసి తాంబూలులు నుంచిరిక్కడ, రాజుగారు యేమని బలికెను, మీసము తిరిగిన మొనగాడెవరో, యీతాంబూలం చేపట్ట మన్నడు, దండంతా దండూరబట్టిరి || రామ ||

66. రారయ్యారాగువదారలందరూ, బసవశంఖాబిరుదులవారు, సింహతలాటం బిరుదులవారు, పులిగోరు పతకంబులవారు, భూతహారం వేసినవారు, సర్వముఖాన తినేవాగు, యింతలేసి వస్తామలు మీరు, మడమ త్రిప్పని మొనగాండ్లందరు, ఎక్కడనుంచో కొమ్ముపందీ, తయం మూడు నామాలతోటి, శంఖుచక్రములు గలిగియున్నది, శివ స్థలములో జేరుకున్నదీ, యెన్నడైన యేమానవుడైనా, దానితోటి యుద్ధంబును చేసి, జోడుకోరిలు సదరుడై స్తిరా, జోడందు రేతాలూకా లిత్తు, జోడు గెండు వనుగులిత్తు, వెయ్యి గెండు గురాలలిత్తు, జెప్ప మగచు ఆరాజుగారుతా దండంతా దండూర బెట్టిరి || రామ ||

67. ఆమాటలు విన్నారు దొరలు, వకరి మొగము పొకరుజూచిరి రారయ్యూ మీరు మహా పభువులు కొండవంటి అవతారంమీదికి, గుండెతాళి ఏలాగుజోడుము, పందిగాదు పరమేశ్వరుడగిడి, పందిగాదు నారాయణుడంకి, దానిని మానవులు జయించలేరు, పాణములుంటే అంతేచాలును, బలుసుకూర తిని బతికేమిది || రామ ||

68. ఆమాటలు విన్నాడు రాజు. హరహరా యిదియేమి చోద్య మనీ, అంతట రాజు పెద్దభయ్యన్నున్నాడు, గాని ప్రతాపము యెరిగిన వాడు, హరిహరయ్యి చెట్టెక్కినవాడు, రాజుతోటి ఏమని పలికెను, పంది గాదు పరమేశ్వరుడంకి, పందిగాదు సింహాది యప్పుడు, పాజ అయిన నమ్మవద్దంకి, మొనగాండ్లను నమ్మవద్దంకి, జట్టిలను నమ్మవద్దంకి, వను గులను గురాలను మీరు, యెంతమాత్రము నమ్మవద్దంకి, జలకంఠి శ్వరుని వరమున, భయరవుండు బుట్టినవాడు భయరవుని డీకొల్పు మన్నడు || రామ ||

69. ఆమాటలు విన్నాడు రాజు మంచి దనుచు బహుసంతోషించెను, బండ్లమీదనున్న భయరవుని, బాగుగాను దెప్పించిరక్కడికి యిరువై గెండు వెండిగోలుసులు, వేగముగా పీయించిరక్కడి, భయరవు నితో ఏమచుచున్నారు, రావయ్య వోళ్ళు భయరవా, మానములే దక్కించుచున్నారు, శివమతమే నిలుపుచున్నారు, భూమియందునా కీర్తించుచున్నారు, ఇన్నిమాట లాలపించిన రాజు, పందిమీద డీకొల్పు నామ్మడు || రామ ||

70. ఏళుగులావున కొమ్ముపందిని భయిరవుడు కన్నుజూచె
భయిరవుని పందిజూడంగా, భయిరవుని బతాయించిరి, నాలుగుకాళ్ళకు
నాలుగుఅండలు బిరుదులన్ని తీసిరక్కడ, కెస్తాలోయాలయేమనిబలి
కిరి, రావేపు పుల్లభయిరవా, పన్నెండేండ్లు పెంచినందుకు నిన్నుపోష
ణ జేసినందుకు, నాపారుషము నిలుపుమన్నారు, దాన్ని జయించిమళ్ళి
వస్తవా, మహాల్ గట్టి బాపింతుము నీవు, చెల్లిపోతే బహు మంచిది
గాని తొలగిపోయి నీవు మళ్ళివస్తవా, వీరలచేతి బాడిచి చంపుదుము
ఇలయందున నిను బ్రతుకనివ్వము || రామ ||

71. ఆమాటలువిన్నది భయిరవుడు, ఆగ్రహుండైమండేనక్కడ
మహాదేవుని మదిలోదలచి, రావయ్యా వసాదులు మీరు, యెంత
జెప్పినా వినకబోతిరి వద్దనగా పంపిస్తున్నారు. కొండవంటి యవతారం
మీదికి, కొరత లేక వెళ్ళుతున్నాను, ప్రాణముతోనే మళ్ళి రాను,
ప్రాణముతో మీరెల్ల పోరు || రామ ||

72. అంతట కొమ్ముపందిని, తేరిపారజూచెను భయిరవుడు, ఈ
విధముననే పుక్కిబోతినా, యెడటికయ్య పారానివ్వడు నను, యెడమ
కొరతో చంపివేసును, కుడికొరతో చంపివేసును. అని రెన మదిలో
తలుచుకున్నది, భూమియందునా జరిగిపోయింది, సూరదేహముచంపిన
దండి, సూక్ష్మరూపముతో భయిరవుడు, నూరు బారలు జరిగిబో
యెను, అయిదుబారలు యెడమజేసుకొని యేనుగుమీదకిసింహంవలెను
యెగిరి మంచి లఘువుండి దుమికెను || రామ ||

73. అంబరవీధిని దండతిరిగెను, లఘువుజేసి పైని దుమికింది,
వీరభద్రుని వరముచేతను, జలకంకిశ్వరు బలము జేసినా, భూమియందు
నిల్వగలేదు, అంబరవీధిని తిరిగి భయిరవుడు, గదగదగదగద గదాయిం
చెను. కొరదెబ్బ తప్పించుకొన్నదీ, గిట్టదెబ్బ తప్పించుకొన్నదీ, ముట్ట
దెబ్బ తప్పించుకొన్నదీ, మేఘమువలె ఝాంకారిము చేసి యెడమ
కర్ణమే పట్టుపట్టుకొని, ఝామున్నర బంధించె నక్కడ || రామ ||

74. అంతట దానియొక్క పాదాలకిందను, వీయొక్కపాదాల
క్రిందను, చెట్లన్నీ చదరమయిపొయ్యెను, పుట్టలన్ని భౌముని గలసెను

రాళ్ళి చూర్ణంబయిపోయెను, గానుగచక్రం తిరిగివట్లుగా, చుట్టు రెరడుకోసూలపైని, బరువడిగట్టి బోరుచున్నది || రామ ||

75. అంతట బారుగట్టి యద్ధముజరిగెను ప్రాద్దనపొడిచినా సమయమందున, భయరవుక డిడుకొనియున్నాడు సూర్యాస్తమయం బయినవాకను ఘోరఘోర యుద్ధంబులుజరిగెను మహాయుద్ధంబయ్యె నక్కడా మండలంబు భేదిల్లిపోయెను, రణయుద్ధంబే జరుగుతున్నది || రామ ||

76. నాలుగురూములు యుద్ధమాయెను, సూర్యుడు రవభూళి గప్పెను, ఆకాశంబట్టిపోయెను, చంద్రుయొక్క కాంతిచేతను, యేను గులావు కొమ్మపంది యెడమచెవ్వు తప్పించుకొన్నది || రామ ||

77. అంతట రవిమరిగి రాత్రిగూడవచ్చెను అంతట సూర్యుండు మరిగేటివేళలో రాత్రిభాగమందు శుద్ధభాగము, పగటికాలము విష్ణు దేవునిది అంతట చప్పట్లు మహాయెక్కువాయెను రక్తధారలే యెక్కు వాయెను భూమియంత రక్తంబయిపోయెను, మేళము గర్జిల్లిపోయెను సముద్రములు ఘోషించిబోయెను సర్వసేనులు ప్రతిధ్వనులులైనను, రాత్రి పడునాలుగుఘడియ లాయెను లింగోద్భవకాలం బాయెను, మండలంబు భేదిల్లిపోయెను మహాయుద్ధంబై పోయెనక్కడ || రామ ||

78. అంతట దాని రెండు వెనుకపాదములు భూమియందునా నిలబడియున్నవి, శిరస్సులే కనుపడ లేదండి పాదంబులు కనబడు చున్నవి చూచేటి దేవమానవులు చుట్టు రెండుకోసూలపమునా, దుగ్గు దుగ్గు యుద్ధంబుజరిగెను, వీరురూపమది కానకున్నది, దానిరూపమది కానకున్నది || రామ ||

79. అప్పుడు దేవేంద్రాదిదేవతలందరు, వెలపట వాపటసహాయలయిరి సూర్యచంద్రాదులు యిద్దరు కుడియెడమ దివిటీలనిలచిరి, రాచవంటి వీరభద్రుండు జలకంఠీశ్వరుండును, భయరవునకు ప్రత్యేకం బయిరి, శివబలమే భయరవునకు గలిగెను, విష్ణుబలమే కొమ్మపందిది రాత్రి పద్మాలుగు ఘడియలుదాకా ఘోరఘోరయుద్ధంబుజేసిరి శివుని యొక్క వరబలము గలిగవని నూరుయేనుగుల బలమొచ్చింది,

అయొక్క బహుబలము గలిగెనని, ఆదివిష్ణుక తెలిసిపోయెను, దీని పెంచినమానవులకు దీనిప్రజ్ఞ తెలియవలెనని, యేకుఘడియలే వెళుకకు తగ్గెను || రామ ||

80. అంతట లావుకత్తు నాతోటి భయిరపుడు, అంబరవీధిని దండుదిరిగెను, మేఘమువలె గర్జించెను భయిరపుడు, పర్వతంబులే పుప్పతిలైనూ, అక్కడనుంచి ఆ పుల్లభయిరపుడు అడాయించి గుప్తనదుమికెను, పొర్లి లఘువునా పడదుమికించి యేనుగనంటి కొమ్ము పందిని వెలకిలను పట్టి దోసివేసెను, చప్పు చప్పున చప్పురించెను. యా చాతిమీద గూర్చుండి భయిరపుడు || రామ ||

81. ముక్కంటిశ్వరుని దలచెను, మహాదేవుని మదిలోదలచెను ఈశ్వరునిబలమెక్కువాయెను కాటుకజొక్కకు కందికిచేను, నిలువడెత్తు రాసివేసినది, ఘోర ఘోర యుద్ధంబుజేసి, చాతిమీదగూర్చుండి భయిరపుడు || రామ ||

82. అంతట క్రిందవున్న వరహావతారమా, రావే నీవున్నభయిరవా చెల్లు చెల్లు నీకేతగునన్నది, నాతో సమానమయినదానవు నినమున్నర యుద్ధంబుజేసితివి, అదురుగుండె లేనిదానవు పిక్కబెదుగు లేనిదానవు, పిరికినసములేనిదానవు, యాప్రాద్దున నీ వేలవచ్చితివి కానిరోజున వచ్చిపోతివి, యెల్లుండి నీవు రాకపోతివి, అవతారంపడి మారిపోదును, నిన్నుపెంచిన రాజులనద్దను, తగినకీర్తి వహించిపోదునే || రామ ||

83. అంతటజూచేటి దేవమానవులు, తగునంచును బహుమెచ్చి రక్కడ అదేపట్టునా పట్టియుండుమీ ఆ పట్టు నీవు విడిచిబోలి అందరిని వంచారించును, పట్టుపట్టగా పట్టియుండుమీ, నిన్ను మేము నాటుచేసుకొని, యీతలతో పొడిచివేతుము, యీవిధమున బలికిన మూలలకు వినరయ్య వస్తాదులు మీరు మానవదేహము గలిగిన వారు నిలువలేరు నా ప్రతాపానికి తాళలేరు నా ధాకకు మీరు, వచ్చేటివస్తాదులెవ్వరు, ఉపారుతోటి రమ్మనుమన్నాది || రామ ||

84. అంతట నాలుగువందలవేల యీటలు, నన్నూట యెదు
వీటలు, గండువందల బల్లాలిండి, చెయ్యివీట వస్తాదులు కొందరు,
పెద్దలు జలిజీలండి, పన్నెండువందల సువ్వవీటలు, పదునాలుగువందల
జనమలాలో, బారుగట్టి కలపటమయినారు || రామ ||

85. అంతట బాపినట్టి బల్లాలవంకను, ఓరకంట కన్నెలజూచి
శింకద్దినదికి జేరవచ్చును, పడుగుపేకకమ్మినదండి, భుజమునిండాకమ్మ
కవస్తుండి, వొత్తిపట్టు కమ్మినట్టుగా పందిమీనికి గలియవచ్చిరి, అం
తట అవతారమునకె కోపము వచ్చెను, గదగదగదగద గదాయించెను
అంబరవీధిని కండ్లజూచెను, యేనుగలావు భయిరవుని తన చేతిలో
నిమిషించకొన్నది, తాటిపాడుగు ప్రమాణమాయెను, పర్వతంబువలె
వుప్పతిలెను. దాకచేసి పయినురికెనుపంది, యేనుగలావు భయిరవుని
యెటువలె నిమిషించుకొన్నది || రామ ||

86. అంతట మీదిపడదూకెనుపంది, కుడియెడమను పొర్లాడి
లేచెను, దండుభిరంగి దిగ్గునలేచింది, అంతట కుడ్డిపక్కను వక అయి
దువందలు యెడమపక్కను అయిదువందలు, బొర్రకింద వక నాలు
గువందలనూర్లమందిని. బారుగట్టి నిలిపివేసింది || రామ ||

87. అంతట యంతమందిని చంపిగాని యొరచీమల చంద
మన్నది ఈగలతోటి సమానమన్నది వీండ్రనుజంపిన ఫలమే మన్నది,
శివ కేశవులకు శధమెంచి నా రాజయేడి చక్రవర్తియేడని, దండంతా
పరిశోధించి, రాజమీద పడుతున్నదిపంది || రామ ||

88. అంతట రాజమీద వచ్చేసమయంలో, చేతిలోవున్నభయి
రవుడు, ప్రాణమానము దాచనివాడు, విశ్వాసము మరువనివాడండి,
రాజమీదికి రానివ్వకుగా భయిరవుడు సామాన్యుడుగాడు, జాము
న్నర యుద్ధంబుజేసెను మూడోజాము కలసివచ్చెను పాపజాతియా
బహ్మదేవుడు అకుజుచి మీదేసెనక్కడ || రామ ||

89. అంతట రావుసత్తువా తిరిగిపోయెను, బాహుబలం బహు
తక్కువాయెను, ఆ సమయములో పంది కుడికోర గుండెలకునింపెను,
యెదురుకోరతో ఖండించింది, జోడు రెండు తుండెములు నరికెను
కొట్టినదాని చెండాడెనక్కడ కోపగించి తలద్రుంచివేసెను || రామ ||

90. అంతట నా యవతారం బెల్లెను, నరుల పజ్జ మాకెంత
మాతమని, మీదమీద డీకొన్నదిపంది, మీసముతిరిగిన మొనగా
జెవడో నిలచి నాతో యుద్ధముజేయ. డి, పిరికితనముగలవారెల్లనుతిరిగి
పోయి మీసిలలాగుడండి || రామ ||

91. ఈ విధమున బలికిన దౌతారం, అరుచువేల దండుతో
పంది సమాపముగా పోట్లాడుతుంది, ఏనుగులూ వండి గుర్రా
నను గుర్రము పొడుగండి. పయిదుగులకు పయిదుపొడుగండి ఎక్కడ
జూచిన తండ్రిపతండమును గండతా నిండున్నది పంది || రామ ||

92. ఏనుగులబారుకు తిరిగింది ఏనుగులతోండములు నరికెను,
ఏనుగులూ గుర్రములనెల్లను గురిపుచ్చుకొని నరికివేసెను శాశు. ను
రాజుల నరికింది, దుర్గాధిపతులను జంపింది, అలవిదప్ప నా ధురంధరు
లను అరవిమిషములో చంపివేసెను || రామ ||

93. ఆ యుద్ధమందు ఏలాగువున్నది ఏనుగరక్తం పీనుగరక్తం
కాలువలో పారుచున్నది, జబ్బీలు పీనుగులున్నూ, రక్తకాలవలో పారి
పోతున్నది ఆ రంగ యుద్ధము కేవేమిజెప్పుదు, తొమ్మిదినందల గుర్రము
లండి, యెనిమిదినందల ఏనుగలండి. పదివందల మూర్ఖాభి పిష్టులు
పదునాలుగువందల రథములు, కాబులములు పదునాలుగు వేయులు
నాలుగువందల జబ్బీలవగా. విమిషములో సంహరించింది || రామ ||

94. అంతట యెంతమందిని సంహరించినా యుగలతోడిసమా
నమున్నది, ఏండ్లనుజంపిన వేరేమున్నది రాజమీద డీకొన్నది పంది,
రాజుకు రాతిపగలు చావులేదట, కత్తికత్తులతో చావులేదట, గొప్ప
తపస్సుచేసినవాడు, శివభక్తులలో దురంధరుండు, కత్తికిలింగము కట్టిన
వాడు క్రరకులింగము కట్టినవాడు, ఆకాశంబున చావులేదు భూమిమీద
దున చావులేదు రాతిపగలు చావులేదు, మిన్నివరములు తపస్సుచేసి,
ఈశ్వరున్ని అడిగియున్నాడు వక్కవరము వాడడుగ లేదట || రామ ||

95. ఆ సింహాదియప్పనికి మానసములో తెలిసివోయెను ఏ
జంతువతో చావులేదని జోడురెండు కొమ్ములతోబట్టు పాత్రాత్తు నారా
యగమూర్తి అదివిష్టు దేవరహస్యంచేతను అమరసంధ్యనేళముటప్పుడు

శఙ్ఖలుగూళ్ళకు వచ్చేటప్పుడు, పిల్లలు పాలు తాగేవేళలో రాతిగాక పగలుగాకుండా, మైక్యమంది డీకొన్నది పంది || రామ ||

96. డెబ్బైరెండు నగరులలోపల, అరవైనాలుగు గడిపందులు నన్నూటికి పులిసింహములు, నెడమజేసుకొని కొమ్మూపంది, రాజు యేడి చక్రవర్తియేడని దండలతా కలమూ తిరిగింది, వానియొక్క రథమును జూచింది, రథముమీదను పడదుమికింది || రామ ||

97. రథములు యిరుసులు విరుగగొట్టెను రథచక్రములజూర్ణము జేసెను, కాటిసురుములు నురమిట్లుగా, పిడుగువచ్చి పైదూకినట్లుగా మహాయుద్ధము జరిగెనక్కడ || రామ ||

98. అంతట పిడుగువలె పైబడిందవతారం, పురుము మెరుపులు మోసినట్లుగా రాజమీదనే పడదూకింది, సాయంకాలము గావచ్చినది కార్తవీర్యుండను మహారాజునకు రాత్రిపగలు తెలియదాయెను, నిర్జీవుండయి రథముమీదను, ఏమిశోచక నిలిచిపోయెను, ఆశయము లోనె యవతారమూర్తి, పన్నెండుమంది కొచ్చిమాకులున్ను, పట్టు పట్టి కూల్దోసింది, అరువైయిద్దరు జట్టిలాను, అరికాళ్ళను నరికివేసింది పన్నెండుమంది పట్టుపుదొరలను, ప్రక్కన వేసుకొని సంహరించెను, నెయ్యిఁబలుగురు మెమదొరలను యడమకోరతో ఖండించిందీ నాలుగువందల జట్టిలాగా నెడుమరికిందనే నలిపివేసెను, పన్నిద్దరు చేరెల్లిన బంట్లను పరువడిగట్టుగ పడద్రోసిందీ, గదగదగదాయించెను, అందీ బావుల యువరాజుమీదను, అదకుండా కార్తవీర్యుని, అశ్వుతమైన లఘువుతోటి, సహా సభాసువులు నెగవిరికిందీ || రామ ||

99. కుచ్చులించి పముకాకెను పందీ, చొకలించి పట్టుపట్టిందీనవ రంధ్రములు బిగబట్టిందీ, తనతోడలపైని తాచేరుకున్నదీ, జోడురెండు తుండెములు నరికెను, ఆ గహించి తలపోకివేసెను, వానియొక్కర్ర బీజము, భూమియందునాపడకుండాను, ఒక్కొక్క రక్తబిందువునకు నూరేసిరక్కసులు పుట్టుదురట, ఇది ఆదివిష్ణుకే తెలిసియున్నదీ, ఆది విష్ణు సింహాద్రిఅప్పుడు, తమనాలుక భూమియందునా, పరచి కళ్ళం వెడల్పున పెంపు చేసెనట, వానియొక్క రక్తమూసములు జిహ్వ యందు నాగహించెనట || రామ ||

100. కాత్తరవీర్యుండను మహారాజును, క్షణములోనే హతము జేసింది తక్కిన జనముల పారజుచెను, ఏవిధమున వున్నది అవతారం, సాక్షాత్తు నరసింహునివలెను, చూడశక్యముగాకున్నదీ, పందినిజూచిన మానవులంతా పరిపరివిధముల పారిపోయిరి, అందులోను బుద్ధిమంతులు వినుమనవారలతోను బలికిరి ప్రాణములుంటే మనమందరము బలుసు కూరతిని బ్రతుకవచ్చును జీవములుంటే యెటుబోయిన, జీవించి బ్రతుకుద మన్నారు || రామ ||

101. రారయ్య వస్తాదులు మీరు అటువంటి కాత్తరవీర్యుని అర నిమిషములో చంపివేసెను, కొండనంటి యవతారము మీదికి, గుండె తాలి మనము వెళ్ళగలేము, పండిగాదు పరమేశ్వర డనిరి, పండిగాదు నారాయణమూర్తి, ఆదివిష్ణువు అవతారమన్నరు, నాలుగువైపుల పారి పోయిరట. పారిపోయె మొనగాండ్లను జూచి పారిపోయె మొనగాండ్లు మాకు పక్షులతోటి సమానమన్నదీ, పుట్టయెక్కిన మొనగాడొక్కడు పాముతోటి సమానమన్నదీ, వెన్నయిచ్చి పారిపోయినవాడు అన్న దమ్మునితో సమాన మన్నదీ, || రామ ||

102. కత్తికట్టి ధీకొన్నవారిని, కడలకుండ విధియింతు నన్నదీ అంతట నాలుగువైపుల బారజుచెను, కోటవంక కన్నులజూచిందీ || రా

103. కోట ముట్టెతో పడద్రోసింది, ఇనుపతలుపుల విరగద్రోసెను, కోటలోకి, పువ్వులతోటలోకి ఏకదారిగా ఏర్పరచింది, కోటంతా కలదిరిగిందండి, పిల్లవాల్డజోలికిపోదండి, ముసలివాల్డజోలికి బోదండి, కోటలోను వెలగుదాడులేకు. ఆరాజు కొల్లుదీరియుంటేటి దివాన్ ఖానా మేడలోపల, మూడుగోజులె మకా మున్నదట || రామ ||

104. అంతట డీకొని బోల్లడుటకు ధీరులెవ్వరు లేకున్నారు, ఆ పట్టణమేలే రాజరమ్ముడు, అయిదుబారల మనుజుడువాడు, మున్నూ రేండ్ల ఆయువువాడు, గడ్డుసాము జేసినవాడు, స్తంభము లింగముగట్టిన వాడు కుస్తీతో చేరెల్లినవాడు, అర్ధపాణం రెండుయందున, ఆకలేనిబలు వస్తానండి, ఆదివిష్ణు సింహాది యప్పదీ, పూరిమిదికొచ్చే సమయం బులో పన్నెండవడ ధవుడువెళ్ళెను, మళ్ళి తిరిగి వచ్చేటప్పటికి జన

మంతా భూమియందున పడిరి ఏనుగరక్తం పీనుగరక్త, ఏకకాలవై
సారసాగెను, దురంధరులు వస్తాదులు చెల్లిరి, యెలమదొరలు ఏనూటికి
చెల్లిరి, జట్టిలందరు చెల్లిపోయిరి పడుగూపేక పరచినట్టుగా జనమంతా
మరణాంతమిహిమియ్యిరి తనఅన్నగారు బోయిరి, యీ రణము చూచి
సోమయ్యలింగమూ, శివశివ యిదియేమి వింతయని హరహరామమ్మి
స్లగుడేస్తేవా కోటలోకి వస్తున్నాడు, కోటలోకి వచ్చే సమయంలో,
శంఖుచక్రగదా ధరుండయి, చదురుదీరి దివాణములోనా సామ్రాట్టు
సింహాది యప్పడు కొలువుదీరి కూర్చున్నదీ || రామ ||

105. అంతట ఏనుగులావు కొమ్ముపందిని, సారజాచిసోమయ్య
లింగమూ, అదురుగుండె లేనివాడు, పిక్కబెదుగు లేనివాడు, మరినక్క-
వస్తావయితే, ఇంతమందిహతమయిహిమియ్యినదీ మడమడిప్పని వస్తాదండి

106. అంతట పందిమీద డీకొన్నాడు, ఆత్మేరిసియమ్మాదియ్య
పరగటిసిరికే మృగజంతువవు, గంకికేళ్ళు సమిలేటిదానవు. తుంగగడ్డలు
తినేటిదానవు. పందియనగా మాకెంతమాత్రము, యంతమందినిసంహ-
రించితివి, యెవరికోసము గూర్చున్నావని, వెనుకరాను నాగరడేవెల్లెను
యేమమగులా బళ్ళేరిపట్టెను, అయిదుమమగులా బాలుపట్టెను అంది
చావుల యువులలోటి, యవతారముకే దొరకకుండెను, నాలుగు
జాములు యుద్ధముచేసెను, కోరడెబ్బ తప్పించుకొన్నడు గిట్టడెబ్బ
తప్పించుకొన్నడు, ముట్టెడెబ్బ తప్పించుకొన్నడు, తప్పించుక బంటు
మంచిలఘువులలోటి బంటు అయిదువందల నరుకులు నరికె, వక్క-
నరుకయిన నాటకున్నదట || రామ ||

107. చిన్నమెత్తు డెబ్బనాటడు, చింతాకెత్తు నరుకు దగులడు
గదా భళ్ళున విరిగిపోయ్యెను, ఏనాడుపెళ్ళునవిరిగిపోయ్యెనో నిలువలేక
సోమయ్యలింగము, అవతారముతో బోరజాలక, ప్రొద్దుగూకితేనిలువ
గూడదని, గచ్చుకోట చావుచేసికొని తెల్లవాల్లు బోల్లడెనుబంటు||రా

108. అంతట ఆదివిష్ణు సింహాదియప్పడు రారవోరి సోమయ్య
లింగమూ, నరులలోను బహుదండివాడవు, అర్థప్రాణము రెంటియం
దనా, ఆకలేని వస్తాదువునీవు, నిన్నుచూచి మెచ్చలేడు, నీ తెగునమాన

పము చూచి మెచ్చితిని, అనేకవస్త్రాదుల చూచితి నీవంటివస్త్రాదులు నీను
యిలయుందున చూడనన్నది, రారవోరి సోమయ్యలింగమూ, నీపజ్జలు
నీవు చూపుకుంటివి, నాపజ్జలు జూపింతునన్నది || రామ ||

109. ఏనుగులావు కొమ్ముపంది, వెనుకపాటునా లఘువుచేసెను
గదగదగద గదాయించెను, అంబరవీధిని దండుతిరిగెను, ఆకాశముపయి
యెగిరిపోయెను, లఘువుజేసి పయినాదూకింది, కుస్తీపట్టు నామె గదా
యించెను, పట్టుబట్టి వస్త్రాదులింగమును, భూమియందుపడద్రోసింది || రా

110. కుడియెడమ కోరతోపట్టింది, చంపడానికేమిలెస్కరింపదు
వివరోరి సోమయ్యలింగమూ, నిన్నుచంప చేతులురావు, నిన్నుజంపనా
మనస్కరింపదు, అరువై వేలమందిలోపలను, వక్కడే ఊరుడవు నీవు,
దినమున్నర యుద్ధముజేసితివి, కదిలితేను సంహరించెదను, మెదలితేను
సంహరించెదను, ఒక్కమాట నిన్నుగుఱుతున్నను, సస్యముగా నీవు
శిష్టమున్నది, నీకు విద్యాబుద్ధి చెప్పినవాడు, చదువు సాధనం జెప్పిన
వాడు శివకేశవులకు ఛేదములెంచి, వీరకైవము యెవరు చెప్పిరి, అకుల
గుఱువును చూపించితివేని ప్రాణములతోనే విడుతున్నది || రామ ||

111. ఆమాటకు సోమయ్యలింగమూ, యేమని మరితా చెబు
తున్నడు, రావయ్య అవతారమూర్తివి, పండివనుచునే కల్పడమైతిని
లోకములోని పంది వనుకొంటిని, పండివిగావు నాపాలిటి సాక్షాత్
పరమాత్ముండవు, నన్ను చంపితే యెంతమాత్రమూ, నాకు విద్యాబుద్ధి
జెప్పినవాడు లింగమతము బోధించినవాడు, లింగధారణము జేసిన
వాడు కులగురువు కోటయ్యలింగమూ అతని తమ్ముడు, పిల్లన్నలింగం
అతని పేరు కోటయ్యలింగమూ || రామ ||

112. నాలుగుబారలు మనుజుడువాడు, నన్నూరేం ద్దాయువు
గలవాడు నాలుగుబళ్ళ భోజనము, వాటముగల్గించోటునాను, చటా
లున నారాతిసును మానసంబున శివుని దలచేటివాడు, వాడయొక్క
పేరూ తలచితే గురాలక్కడ నీళ్ళు తాగవు, యేనుగలు మేతా రిన
వండి, పసిపిల్లలు పాలారగించరు || రామ ||

113. అంతట శేషాచల పర్వతమునున్న, సింహాచలపర్వతమునున్న, ఆహోబిలంబనే పర్వతమునున్నా, శ్రీశైలపర్వతమునున్నా, శోణాచల పర్వతమునున్నా, పంచఅయిదు పర్వతములున్ను, యేకచక్రముగ ఏలుతున్నాడు, వానిపేరు కోటయ్యలింగమూ, వినవయ్యా అవతారమూర్తివి, నీ వంటి అవతారములను, అనేకులను తెగబార్చినవాడు, వానివధించి మళ్ళినస్తివా, వీరశైవ విమతునన్నడు వీరశైవము పుచ్చుకుంటి ననెను || రామ ||

114. ఆ మాటలు విన్నది యెవ్వడో, మా కంటికి చూపించినదాకా, ప్రాణములతోనిను విడువనన్నది, వాని రెక్కలకు తాడుకట్టెను రహదారిని నడుపించుచున్నది, అంతట ప్రాద్దుగూకనిచ్చిందీ, గూటదీపము పెట్టనిచ్చెను, రూమునిదా బోదనిచ్చిందీ, డెబ్బయిరెండు పలుగులతోటి, అరువైనాలుగు గడిపందులు, రెండువందల పులిసింహములు, వెనుకముందుగా నేనుకొన్నది, నాలుగుగుంపుల పలుగులతోటి నాట్యమాడుతూ దవును జేసెను || రామ ||

115. బాటకనుమలు దాటివచ్చెను, దాడుణమైన కనుమలుదాటిందీ మంతాలమ్మ కనుమదాటెను, మూడు కన్యకనుమలుదాటిందీ యెద్దరు గూనకములుదాటిందీ, చంద్రగిరి పర్వతములుదాటెను సదకొండుగాటిలు దాటెను కిక్కరివాండ్లలమేదంటు వెనుకూను దాడ్లాస్తున్నాది || రామ ||

116. ఆహోబిలంబనే పర్వతమునున్న గూడుకపై తీసుకనచ్చె కిక్కరినారీశంకరునిగోసని, వెనుకదాటుకున్నాడు పానిపోయ్యే సోమలింగమును, బౌతారం కన్నులజూచింది పానిపోక సోమయ్యోగిపాచారిబోతే విడవనునిప్పు, గురువ్రోహుడవు దుర్జ్వాస్థుడవు, గురువునైన చూపించనస్తీని, ప్రాణముతోనిను విడువగూకదు, గురువునైన చూపించనేరము ఇలయందుననే యుంచగూడదని, చక్కనైనపుత్రితోక తోటి, రెండు వీర్రములు తీసివేసెను, అంధుడవయి వర్ధిల్లు మన్నది || రామ ||

117. వెనుక పాటున సాగింపెను, పూగమిందికే భవును వచ్చెను నాలుగువ అంపుల కండ్లనాచెను, కోటకన్నాసింహా గూడిని,

వ ర హ ణ త ర చ రి త్ర ము

ముందరలగువున కొమ్మూపంది, కోటమీదనే పడదూకింది, నాలు గయిదుగా యినపతలుపులు, పట్టుబట్టి పడద్రోసివేసెను, రెండు మూడుగా మానుతలుపులు పిండిపిండిగా నురుమాడిందీ, కోటలోనికి తిన్నగాబోయింది నాలుగువయపుల పారజూచెను, యేనుగుశాలలు జూచింది, గురాలుశాలలుచూచింది, వీటిచేతను మనకేమి భయమని యెంతమాత్రము పర్వాలేదని, దివ్యదృష్టిని పారజూచెను || రామ ||

118. కోటకయిన సరదారుండేదని, కొదవలేక పరిశోధించింది యెక్కడచూచిన యెవ్వరులేరు యెంతలెక్క వెదకినప్పటికి యెవ్వరు కన్నుకు కనపడలేదు, అంతట వారిమహల్ పరిశోధించగా మహల్ మీద నిద్రిస్తున్నారు, తోడిద్దరు వారన్నదమ్ములు నిద్రించేటి దురంధులను కన్నులెత్తి పారజూచింది || రామ ||

119. నిద్రపొయ్యేవారినిజంపితే, దొంగలోటుయనిబోదురునను ముచ్చితిపడ చందమందురు, వారు కొలువుదీరియుండేటి. కచహరి చావిషిమహల్ మీదను, కొల్లుదీర్చి కూర్చున్నదక్కడ || రామ ||

120. అంతట తెల్లవార వచ్చేసమయంలో అతనిరిల్లి పాపమ్మ లింగమ్మ కొమాళ్ళయిద్దరూ పడియుండగా కొమాళ్ళకన్నా ముందర లేచి అయిదుగురుదాసీలతోటి పసిపాటలు చేయించగలందులకు అం దరికన్న ముందర లేచెను || రామ ||

121. అంతట యేనుగులావు కొమ్మూపందిని, పారజూచెను ముసలిదక్కడ, ఆత్తేరి నీయమ్మొదియ్యూ యీ శివస్థలములోకివచ్చితిని, శివప్రాజలు చేసేటివారము శివునియందు భక్తిగలవారము, పిక్కిరి జరిపాలెం మాది, బిరుదుగలవవును పాలెంమాది, కబురుతప్పి ఏలా గువచ్చితిని, త్రయంమూడు నామములతోటి, తిరుమణి శ్రీచూర్ణం బులతోటి, దాని తెగువ నేనేమనిజెప్పదు, వ్రసుకదాటునా దాటిం చిండి అయిదుమణుగుల బిల్లెబిల్లెను, మూడుమణుగుల చాలుతోటి నెనుకాముందు చూడకుండిను, మండిగట్టి నయిమూడి పందిపము || రామ ||

122. రెండుమూడు లఘువులకేసింది నాలుగయిదు గదుములు
గదిమింది భూమినికాలు నిలువకుండను, అదాయించి కొమ్మపందిని
రెండుమూడు చురుక చురుకింది నాలుగైదుహాలలుచూపింది, నాలుగు
వందలసరికినా, వక్కనరుకుపై నాటకున్నది, బల్లెంపెళ్ళు విరిగిపోయెను,
॥ రామ ॥

123. అంశట ముసలిదాని ప్రభావం యేమని చెప్పదుమా,
అప్పుడా కొమ్మపందిపై ఝామున్నర యుద్ధముజేసినది విరిగిపోయి
నాబల్లెంతోటి నలుబయి యాబయి డెబ్బలుకొట్టెను, దాని మానుషం
జూచిందాతారం, మంచిదానవని మెచ్చుకున్నదట, రావే నీవు ముసలి
దానవు బహుమందిని సంహరించితివి, నీ వంటి ముసలిదాననే యెన్న
డైన గుర్తెరుగనన్నదీ ॥ రామ ॥

124. రావే నీవు ముసలిదానవు, నీవుగొట్టిన బల్లెంబోటులు,
నూలబంతుల చందమాయెను బల్లెంబోటుల పర్వాలేదు, నిన్ను
ముట్టుకొని నేనుగొట్టితే, స్త్రీహత్యను నేజెందిబోదును, స్త్రీహత్యలు
మాకెందుకన్నది, నిన్నుజంపితే యంతమాతము, నీ కొమారుడు
కోటయ్యలింగమూ, వాసిమీద యుద్ధానికొచ్చితిని, వాసిచేతిలోనే
చెల్లునో నాజేతిలో వాడు చెల్లునో, పరమాత్మ కరుకై యున్నది,
వానికోసమై వచ్చితిని నను, ఆ మాటలు విన్నాదక్కడను, వెనుక
చాటునా లఘువుచేసెను వేగిరంబుగా వెళ్ళిపోయెను, నడుమలువిరి
గిన చందమాయెను, యీశ్వరా యిదియేమిచోద్యమని యెన్నడైనను
యిటువంటిమృగాన్ని, ఎక్కడైన చూడలేమా, హరహర యిదియేమి
చోద్యమని, నిద్రించె కోటయ్యలింగమును, వెన్నుజరిచి తా లేపించింది
॥ రామ ॥

125. వినరోరి కోటయ్యలింగమా యెక్కడనుచో కొమ్ము
పంది మన యింటిమీదీకె యుద్ధానికొచ్చెను, నీవు కొలువుదీరియుండేటి
దివాఖాసలో చేరుకున్నది అది పందిగాదు పరమేశ్వగుడేమా, అష్టా
కాలున తామరపద్మం వీవునాను వింజామరలండి, కల్వతోక నాటి
చుక్కండి కన్నులాను చింతామణిగలదు, తిరుమణి శ్రీచూర్ణంబులు

గలపి శంఖు చక్ర గథాధరుండై, తొండ మొక్కటిలేదా మృగమా,
దొడ్డయేనుగంతా లావండి || రామ ||

126. తెల్లవారే సమయములో నేను పదిమంది దాసీలతీను
కొని పనిపాట్లు చేయించగలందులకు, పనిమీద నే వెళ్ళుతుండగా,
దినానఖాన మేడలోపల, కొలువుదీరి కూర్చున్నదిపందీ, దాని నేను
కండ్లజూచితి, ఆగ్రహించి డాల్ బల్లెంబట్టి రూమున్నర యుద్ధంబుజేసి
తిని వెళ్ళువెళ్ళున విరివోయెను, డాల్ నడిమికి తునకలయి పోయెను,
దాని ప్రతాపము యేమో శెప్పడు, అయిదువందల నరుకలు నడికినా,
వక్క నరుకుపయ నాటదాయెను || రామ ||

127. నా యుద్ధము కన్నులజూచింది, రావేసీపు ముసలిదానపు
యిలయందున నీనంటిదానిని, యెన్నడయిన గుర్రైరుగ నన్నది నీకొమా
రుడు కోటయ్యలింగమూ, వానికోసమువ స్తినన్నది, యద్ధానికి డీకొని
వచ్చింది, వాన్నిజంపితే కొడుకునందును చంపలేక తిరిగివస్తానా,
కొడుకుగావు గులాము వాడవు || రామ ||

128. ఆ మంటలువిని కోటయ్యలింగమూ ఆశ్చర్యమునొందెను
నవ్వయిన పనిపులేదని తనతమ్ముని పంపిస్తున్నాడు తమ్ముడా పిల్లన్న
లింగం ఎక్కడ నుంచో కొమ్మపంది మనకోటమీదకి యద్ధానికి వచ్చెను
శివస్థానములోకి వచ్చిచూచి మనము చంపగూడదు జీవహింసచేయకూ
డకు క తిపాడిచినపేలేలేదు క తానుపాడిచిన పేలేలేదు ఆయుధము లలో
చ పకూడదు, తొమ్మిదిమనుగుల గడతీసుకొని, జోడుకోరలు విరుగ
గొట్టి మనతలగా తప్పించివేసి పుళుటికి పంపుమన్నడు || రామ ||

129. అన్నమాటకు తప్పుకుండను పిల్లన్నలింగము చలవచలా
దిబ్బియ్యికోడగ విల్లరావడభూలుగ జ్జరు మాపురిడి బాకుదోపెను
తొమ్మిదిమనుగుల గదాబూనెయి అయిదుమనుగుల డాలుపజ్జరు ఎగి
రిపోయి పిల్లన్నలింగము పందిమీదకి పరుగున వెళ్ళెను || రామ ||

130. పందినిముందుగా చదాయించెను ఆత్తరిసీయమ్మాముండా
శివనలమని తెలియవయితివి శివభక్తులమని తెలియవయితివి భీకరిండు

యద్ధానికొ స్తివీ, వస్తేబహు మంచిదిగాని ప్రాణముతో నినువిడువ నిప్పుడు మాయొక్క ప్రజ్ఞచెప్పెగము, అదురుగుండె పిక్కబెడరు, మా వంశమందను పుట్టగూడదు, పంఠియగు నా కెంత మాత్రము, అడవియందు తిరిగేటిదానవు, చెడాయించి పైదుమికె నక్కడ || రా ||

131. యెరిగినాడు పిల్లన్నలింగము అంబరవీధిని యెగిరిబోయెను రెక్కలుపున్న పక్షిలాగున నాలుగుదు దండుతిరిగెను రెండుమూడు లఘువులతోటట్టు, వే ఘమువలెఘురించెనక్కడ పులియొక్క ఘుర్జింపు లమీదను సీంహమువలెనే కేకహేసెను, అందిచావుల లఘువులతోటట్టు, నిలవకుండ అనతారమూర్తిని పదివందల నరుకులు సరికిన వక్క నరుకుపై నాటదాయెను || రామ ||

132. అంతట ప్రౌద్ధాప్రాడిచి ప్రౌద్ధాగూకినాది ప్రౌద్ధాగూకితె నిలువకూడదని కోరగల జంతువులకల్లను ప్రౌద్ధాగూకితె బలముయొ క్కువా పట్టపగలు బహుబలము లెక్కుచని దండుతిరిగి పిల్లన్నలింగము వెనుకదాటెనా వస్తునను ఏడుబారలు వెనుక దాటెనట || రామ ||

133. ఘురంధరుడు పిల్లన్నలింగము అర్ధప్రాణం రెంటియందున ఆశలేని బలనస్తాదండి యేనుగులావు కొమ్మపందివై యెదురించెనను పిల్లన్నలింగమూ మందల ఘువున కొమ్మపందిని ముప్పియద్ధమున డీకొన్నాడు వాని బాహుబలము నేనేమని చెప్పుదు పందిమీదికి కల్ప టమైనాడు, జోడుకోరలూ గదిమిపట్టెను కుడిచంకను కుడికోర బట్టెను యెడమచంకను యెడమకోరబట్టెను, రెండుకోరలు గదిమిపట్టెను, వెనుకదాటెనా కొమ్మపందిని, పాడియగుండను పిల్లన్నలింగము, గుడు ముక గుడుముకవచ్చి, రెండుకోసులె గుడుముకవెళ్ళెను || రామ ||

134. అంతట అవతారమున గోపమువచ్చెను, రారవోరివస్తా దనీవు నరులలోను బహుదండివాడవు, లావునత్తువా గలిగినవాడు శివ భక్తులలో ఘురంధరుడవు, నీవునియందు భక్తిగలవాడవు శివపూజలు చేసేటివాడవు, దండినత్తుర గలిగినవాడవు నీ బాహుబలము నేనేమని చెప్పుదు రెండుకోసులె గడుముచువచ్చింది, పున్నస్థానమున లిప్పింది తవి రెండుస్థానమునందు జేర్చితివి. చెల్లునంటు బహుమెచ్చినిన్ను నీ ప్రజ్ఞలు నీవు జూపకుంటిని, నా ప్రజ్ఞలు చూపించుచున్నది || రామ ||

138. దండ కమండలములు ధాన్యమునకు, విభూతి రుద్రాక్షలతోటి, యోగదండమే చేతబట్టికొని, చింతి లేని మదిచదరకుండను, శివుని పాదములయందు జేర్చెను, యమనిలము మానసములా చక్కంగా, ప్రత్యాహారధ్యానధారణా, హటయోగము కోటయ్యలింగము, ఆత్మయందునాకుదురపరచెను, దశైశ్వరియములు బంధించెను, ప్రాణములన్ని పంపివేసెను, బ్రహ్మయందునా మనసు చేర్చెను, చూడవులక్షణమునకంజేసి స్థిరచిత్తుడై కోటయ్యలింగము, శిరస్సుకింద పాదములు మీదుగా ఏడుగుడియలే ఈశ్వరున్ని హృత్కమలమందు ధ్యానించె నక్కడ ।రా

139. అప్పుడు శివుడు తనకు ప్రత్యక్షుడై బాసెను ముక్కంటి ఈశ్వరుడు జలకంఠేశ్వరుడు, రాచవీటి వీరాధిపతుడు, కుడియెడమల ప్రత్యక్షుడై, రారకోరి కోటయ్యలింగము, నరులలోను బహు దండివాడవు మాయుడు భక్తిగలవాడవు, మముభక్తిచేత మెప్పించినవాడవు యోగమందిస్థిరముగలవాడవు, నీవు నిలచినా నర్తమానము ముందు మాకు గోచరింపదు యున్నది || రామ||

140. అది పండియను యనుకున్నావేమో, పండిగాదుసింహాద్రి యప్పుడు, సాక్షాత్తునారాయణమూర్తి, అతనిమహిమ నేనేమనిజెప్పడు, హిరణ్యాక్షుని సంహరించెను, సరకాసునుని సంహరించెను, కార్తవీర్యుని సంహరించెను, తమ్మునిసంహరించె, సనేకరాక్షసవధ గావించెను || రామ||

141. ఇప్పుడు నీతోటి యుద్ధానికివచ్చెను, శివకేశవులకు భదమించిన శత్రులను సంహరిందినది, మిశ్రులను బోషించవచ్చినదీ, శరణుజొచ్చినవారి సందరిని చేపట్టిరక్షిస్తున్నాది, హరియనిధ్యానంచేసినవారిని ఆదరించి రక్షిస్తున్నది, వచ్చునమతముఅయితే పోయినది, వైకుంఠమునకు వెళ్ళిపోవును, ఇక పదిగోజులు మితముయ్యవున్నది, ఏకాదశి పర్వంబునందున ఆదివిష్ణు వైకుంఠము వెళ్ళును మామూటలునీవుమనసు నందుంచి శరణని హరికి మ్రొక్కిలివేసి, కరుణతోటి రక్షించ పోవును, మామాటలు నీవువినికబోతివా, దానిచేతిలో నిరుచ్చెల్లుమనో, నీచేతిలో అది చెల్లిపోవునో, ఉన్నవాస్తవము యెరుగ జెప్పితిమి || రామ||

142. అంతలోన అంతఃకాయగురుడు, ముక్తము భ్యాసముచేసి సందుకు, నీభక్తిని బూజించుదును, తనన మాటలు సెలవియ్యలేక పోయితిరి పోయిషంబున విడువనన్నడు, దురంతుగుడు కోటయ్యలింగము, విష్ణువైన బోసన్వయగాని, బ్రహ్మనైన నే విడువనన్నడు, దేవేంద్రునైన విడువనన్నడు, ముప్పుముమాడుకోట్ల దేవతలు ముంకునిచిచిరా, జోని వ్యస నేను అట్టదిక్కులునారువచ్చినా, అందరిని నేవిడిచివెట్టను || రామ||

143. దేవుని మాటలు యుగళించెను, మాహాదేవునికి నమస్కరించి, తానున్నా భక్తముకు వచ్చెను, పోయినా నీవు సుకున్నును పుంజుకొమ్ము నుడనుచు నీవు, పుంజుకొమ్ము పుంజుచేసెను, సమస్త

ఫలములు అర్పణజేసెను, కర్పూరంబు ధూపమిచ్చెను, తాంబూలంబు సమర్పించెను, సెలవు స్వామిని వేడెనక్కడా, పాలుఅన్నము భోంచేసెను || రామ ||

144. అంతట దురంధరుడు కోటయ్యలింగము, తల్లిగారి దివాణములోకి, తొందరగా కోటయ్యలింగము చనుదెంచి తల్లినిజూచెను, తల్లిరెండు పాదములుపట్టుకొని, సాష్టాంగములు సమర్పించెను, అవ్వా సెలవియ్యమన్నడు, తల్లిసెలవు తానందుకొన్నాడు || రామ ||

145. తల్లిగారి దివాణంనుంచి, తిరిగివచ్చి కోటయ్యలింగము, చలవలాది జుట్టిలుదొడిగెను, బిళ్ళలాది మొలతాడు వేసెను, పాలవూల నంగీలు వేసెను, పచ్చలురిమిన బాకు వేసెను, ముత్యాల నరములు వేసెను, నవ్రజాల పతకములు వేసెను, నరపేషూరు కలికితురాయి, చక్కగాను శిరమందుబెట్టెను, ఇరువైపునుగుల డాలుపట్టెను, ముప్పై మణుగుల గదాపట్టెను, వీపునాను వినయకర్తంకి, రామ్మనాను గుజ్జా కర్తంకి, కత్తిరియ్యభములు పట్టెను, భార్యవుండే దివాణానకు నచ్చెను భార్యసెలవు పుచ్చుకొన్నడు, ఇట్లదైవమును మది డలచెను, యుద్ధము సను సంతోషముగా, వసుధగ బయలుదేరివచ్చెను, హనుమంతుగురుజ పయినెక్కి అవతారమునే కండ్లజూచెను, కర్పూరము కేకలు వేసెను, సింహమువలె పడమాక నక్కడా || రామ ||

146. అవతారము ముగిసెను బోయెను, పందిరి జూని ఏనుగు పలికెను హస్తేరి నీయమ్మాముఖ, బహుమందిరి తెగబార్చి వట్టిరి అందరివంటవాడను గాను, పెరునెక్కిగా మొగిసెను, పిక్కరివాని పాలెం మాడి, బిరుదుగలిగిన శివలంబిరి, పంది యనగ మాకొర మాత్రము పరగడ తిరిగే మృగజంతువవు, బురదలోపలకి పార్లేరి దానవు తుంగగడ్డలు తినేటిదానవు యేరుగంత లావు గలదానవు, నీ ప్రాణమిక పనికిరాదు || రామ ||

147. విష్ణుమయన బోనివ్వును నిన్ను, శివుకమయన బోనివ్వును నిన్ను, ప్రాణమయికో నను వినును సచ్చడు, అరుగుల డి పిక్క బెదగు, మూపంశిమందుగా వట్టగాడిని, నిలువబడి యుద్ధము జేయుచున్నడు

మేఘమువీధిని యెగిరిపోయెను, అంబరవీధిని దాటిరిగెను పక్షివలెను పై నాడుతున్నడు దండుతిరిగి దిగ్గునజేచి నిలచెను, గదగదగదగద గదాయించెను, కుప్పించి యెదుమి కెనుబంటు, భూమినికాలుని నిలు వనివ్వడు, కుప్పిగంటుల యువులతోటట్లు యెదిగించి కోమ్యవందిని మున్నూరు బారలు బోగడిమేను || రామ ||

148. అంతట దంపివాడు కోటయ్యలింగము కొండవంటి అన తారమూర్తిని, కాలునిలువకుండ్లగ చేసెను, బుతికట్టి మరుమాడెను బంటు, వరువడిని గట్టుకొవ్ట్లాడెను డాకడాకకు లఘువుచేసెను, అంది బావుల లఘువులతోటట్లు, చారజూచి అనతారమూర్తిని గదకీసుకొని కోటయ్యలింగము, షదివందల దెబ్బలుకొట్టిన, వక్కదెబ్బపై నాడు దాయెను అంతట కత్తిదీసిన వస్త్రానులింగము ఇరువైవేల నరుకులు నడికిన, నక్కనరుకు పైగాటకున్నది, చిన్నకెత్తు దెబ్బతగలదు, చింతాకెత్తు నరుకునాటదు || రామ ||

149. అంతట రవిబాసిచి రవిసూరినచ్చెను రాతిపగలు జెలియ దాయెను, మేఘమువలె ఘట్టుచుండెను. చప్పట్లు మహాయెక్కు వాయె ప్రవృద్ధసూకితే కోమ్యవందికి, అలమంతా తాయెక్కు, ఆవు శుంది ఎగులు జరులకు బలముయెక్కునని నిలువకనే కోటయ్యలింగము దండవాడు బల్ వచ్చునంది, ముడిమిసిప్పని శివభక్తుడు, యీ సమయ మాలో నిలువసూకదని యెదురువున్న రాతి సూకుపై బెడుతురిగి గుండెకేను, రోమునిలువలా రాలుకుండునని, యెక్కిపోయి గూర్చు న్నడు బంటు || రామ ||

150. ఈర్ష్యరా నేయిన్నివేల జరుకులువరికి, గదదెబ్బలు పది వందలుకొడితిని, వక్కనరుకు పైచాలదాయెను, యీశ్వరుడు జలిసిన పలుకు కు, అవశ్యముగ వృష్టాంగముయెను, పంపిగాదు పరమేశ్వరు డేమో పందిగాదు సిరిగొడియప్పవని, మనస్సునందు నిశ్చయము చేసెను || రామ ||

151. పల్లకముమల ప్రాంతమగునన, నాగినివేలయ్యగంటల జం పిరి, వేఘాటి పర్వతమందుం పనిచేరి మృగములు బంపిరి యిటువంట

అవతారమూర్తిని, యెన్నడైన గురైరుగ వన్నడు, తన తమ్ముడుచచ్చి నరోషంబునకు, నిలువలే కోటయ్యలింగము, ఏ విధముననే సంహరితునని, మనస్సులో చాలాకలలోచించెను చిన్నవాడు గరడిలోనేర్చిన కులగురువు చెప్పినరహస్యము తాలింకానా గరడిలోపల, రహస్యమైనా పట్టుచెప్పెనట, కొండవచ్చి పయిపడ్డప్పటికి, కొనగోటను అదిమీటి వేసునట || రామ ||

152. పిడుగువచ్చి పయిమాకినగాని, పదిబారలు పయిమాకిబో యెనట ఈశ్వరా పట్టుకున్నను, యింకొకపట్టు చాలదంచును, స్థూల సూక్ష్మముగలవాడండి, యోగబలము చాలాకలవాడు హటయోగము తానెరిగినవాడు, మదిలోనే మహాదేవునిదలచి, అంబరవీధిని యెగిరి పోయెను, పక్షీనలెను తాపయికిబోయెను, సూక్ష్మరూపము దాల్చెను బంబు, పందిగర్భములో యెగిరిరామెను || రామ ||

153. తోమ్మిదిరంధ్రములు దిగబట్టెను, మున్నూటరునై వేళ్ళ లోపలా తల్లివేలు బంధించివేసెనట || రామ ||

154. సూక్ష్మదేహము విడిచిపెట్టెను, స్థూలదేహము పెంపు జేసెను బయటికొచ్చి కోటయ్యలింగము, దండుతీరిగి యా కొమ్ముపం దిని, వ్రుపాయించి పట్టుపట్టెను, పట్టుపట్టి యా కొమ్ముపందిని ఏనుగు లావు కొమ్ముపందిని, యెత్తించుకను వేసుకొన్నాడు || రామ ||

155. ఎడమచంకను ఏడుగుడియలు, కుడిచంకను తా పదిగుడి యలు ఇశ్వరము గిశ్వరముయొక్కడ, ఊపిరిరాకుంటూ దిగపట్టెను నాహోత్తు సింహాద్రియప్పని చంకలో యిమిడియుండెనట || రామ ||

156. శివభక్తుడు కోటయ్యలింగము భక్తులలో బహుదండి వాడుగా భక్తికి అవతారమొచ్చి వానిచంకలో యిమిడియుండెనట || రా

157. అంతలో కేసులు మరితులుదప్పిరి, లోకపాలకులు అట్టి స్త్రీయిరి. శక్యతంబులు రాలిబోయెను, సూర్యునిరథము నడువదాయెను చంద్రుని వేగము తెల్లిబోయెను, నాయుడెవ్రుడే గతులు దప్పెను, లోకములో బహుత్కడమందెను, పర్వతములు పర్వతములు పలికెను, గమని గమిలు ఘోషించెనా గమ, ఘోషముల తాత్పర్యములోకమంతా

యీ క్రమముగనుండెను, ఆసమయమందు కోటయ్యలింగము అంతట కొండవంటి యా కొమ్ముపంది కొంతలేక బల్పట్టెనట ॥ రామ ॥

158. ఆదివిష్ణు వరహావతారము, వానిచంకలో ఏడుఘడియలు యిమిడియుండె వరహావతారము విష్ణుమాయ చూపించుచున్నది రార వోరి వస్తాడులింగమా ఇన్ని వేలమందిని చంపితిని, ఇటువంటివస్తాడులు నిన్ను, యెన్నడైనగుర్తెరుగనన్నది, దొంగపట్టుపట్టుకొనిపోతివుంటివ॥రా

159. దొంగమాట మాటలే ఆడిపోతివి న్యాయమైన పట్టిదికా దోరి మొదటిదాన ఆరంభమునీవు యుద్ధానికివచ్చేటప్పుడు అదురుగుం డేలేదని చెప్పితివి పిరికిగుండెలేదని చెప్పితి, అటువంటి వస్తాడువు నీవు మీ పట్టయితే విడువర బంట, చడాయించి పట్టాపలసినది ఈ విధమున నీ హస్తమందున, అవుతారంపడి మూలబాదును ॥ రామ ॥

160. ఆమాటలు విన్నాడుబంటు, పేరుకీర్తి గుణధాముడువాడు దయారసము గలిగినవాడండి, ధర్మమందునా న్యాయమందునా దయ తోసత్యఘానిష్పనివాడు, అపకారము చేసినవానికి ఉపకారముచేసేటి వాడు పరమభక్తిగలవాడండి, శివభక్తుడనే దురంధరుడు, బట్టిబట్టిలా కలసి, యుద్ధముజేసి నిలువలేకను, పారిపోయె వారినిదెచ్చి, పరమ కరుణతో బ్రోచేటివాడు, కరుణంటే రక్షించేవాడు కరుణతో పాలిం చేవాడు ॥ రామ ॥

161. అంతట దురంధరుడు కోటయ్యలింగమూ, పేరుకీర్తివున్న చాలునని పరమశాంతుడు పరమభక్తుడు, అవుతారంపలికిన పలుకు సత్యంబన కోటయ్యలింగము, ఆపట్టు తావిడిచిపెట్టెనట ఆ పట్టువిడిపిం చుకొన్నది ॥ రామ ॥

162. కోరికకలిగిన నా కొమ్ముపంది ఆయిదుబారల వెనుక దాటెనట చప్పుచప్పున చప్పురించెను, కుప్పగంటున దుమికివచ్చెనట, అంబరవీధిని లఘువుచేసెనట లఘువుచేసి కోటయ్యలింగమును, రెండు కాళ్ళు తెగనరికి వేసెనట ॥ రామ ॥

163. రెండుకాళ్ళు నరికినవేళలో పూచిన తంగేడుచెట్టువలె భూమియందు పడిపోయెనుబంటు, వానియొక్క రక్తవీజంబు, కాలువ

గట్టి పారుతున్నది, ఇదేసమయమని కొమ్మువంది, వానిచాతి మీద గూర్చుండె నక్కడ || రామ ||

164. అంతట చాతిమీద కూర్చున్నవేళలో, భురంభరుడు, కోటయ్యలింగము భూమియందు పడియున్నప్పటికి, కుడిహస్తముతో బాకపత్రాచ, యెడమచెయ్యితో నోటికిచ్చెను, పేరుగలిగిన వస్త్రాదండి కోరడెబ్బ తప్పించి కొన్నడు, మట్టిడెబ్బ తప్పించుకొన్నడు దండతిరిగి యా కొమ్ముపందిలో యే విధమున లడచుచేస్తున్నాడు, ఘోరఘోర శుద్ధంబుజేసెను, గండకళహంబులు మరియును శార్దూలంబులు పొరిసట్టుగా కళ్ళునెడల్పున పరువడిగట్టి, కళ్ళుచేతులా యుద్ధము చేసెను || రామ ||

165. అంతట రక్తజలంబు తక్కువయినది, దేహపటుత్వము తక్కువయినది, శేహమంతా నలిగిపోయినది, ధైర్యంబు తక్కువన లేదట || రామ ||

166. అంతట ఏరుగలావు కొమ్ముపందిని, చాతిమీదనే నిల్చు కొనుడు భీరింపి నొకడువాడు, ఘోర ఘోర యుద్ధముచేసెను, లింగోద్భవ కాలంబుదాకను, అదివిష్ణు సింహాద్రియైవో, కొమ్ముపైన గూర్చుండచెట్టికొని పద్మాలుగనియలదాకినా, బారుగట్టి బోల్లడెను బంటు || రామ ||

167. అటువంటియుద్ధంబు సమయమన, తనచాతికి జగదీశ్వరుడు మనసులో ధ్యానించుకొన్నడు, శివభక్తుడు కోటయ్యలింగము, శివుని మదినిదలచిన సమయమన, ఈశ్వరుడు అనన్తమాయెనో, ముక్కో ఈశ్వరుడు, జలకంకీశ్వరుడు, భక్తలమొకవిని కేగిమె వచ్చి, కుడి యెడమల ప్రత్యక్షంబురట || రామ ||

168. తార వారి కోటయ్యలింగమా, తొల్లికి తలయి చెప్పి తిమి పందిగాను సింహాద్రియప్పడని, పరిగాను పరమాత్మండుని పందిగాను నారా మణిమూర్తియని, నిజమైనసంగితి జెప్పిని, తెలియ జెప్పగా నందుకు కీపు గా యుగధవంబు నీ చనుభవిస్తవి, మర్చిమర్చి మమ్మ నీవు, తిరిగిధ్యానముచేసిసంకుకు యేకుమారుగుల బలమిచ్చెను

దానిచేరిలో నీవుక్కల నోనీచేరిలో అడచెల్లివపునో, పున్నావాస్తనము
యెరుగ జెప్పితిమి || రామ ||

169. ఆమాటకు కోటయ్యలింగము, చేరుగలిగిన వస్తాదండి,
అర్థప్రాణం రెంటియందున, ఆశలేని వస్తాదండి, ధుర్యంబు విడువ
లేకండి, విష్ణునైన బోనివ్వనన్నడు, బ్రహ్మనైన బోనివ్వనన్నడు,
ఇంద్రునైన బోనివ్వనన్నడు, దేవుయొక్క బలమన బంటు లావు
సత్తువ యెక్కువ యెను, భగవంతుని దయ చాలాగలిగెను, దేహానికి
బహుబలము వచ్చెను, ఆసమయమందు కోటయ్యలింగము, చాళిమీద
కూర్చున్న పందిని, వ్రచ్చాయించి పట్టుపట్టెను, పట్టుపట్టి కోటయ్య
లింగము, భూమియందున పడినోసెనగా, సకదోసి కోటయ్యలింగము
జోడుకోరిలు వడిసిపట్టెను, కప్పించి పడడన్నెను బంటు || రామ ||

170. కప్పించి పడినన్నెనవేళలో అయిదుబారలు పడమాకించి
ఆసమయమందు కోటయ్యలింగము, పందితోను యేమని బలికెను
కాళ్ళుకెండు లేనివాడను చామా పుడిచిపోయినవాడను, బారిబోకు
నీయమ్మాముండా, పల్లెంపిరిదానవునీవు, నాబంటులనము చూడు
నున్నకు ధుర్యముగల కోటయ్యలింగము పరిమ భక్తుకు దురం
ధుడు, ధుర్యము విడువని వస్తాదండి, నెయిదుకోరిలు వడిసిపట్టుకొని,
యేరుగుమీదికి మావటివాడు, యెక్కినట్టుగా కోటయ్యలింగము,
యెరిదిమికి కూర్చున్నకు బంటు || రామ ||

171. మెడలమీద కూర్చున్నకు బంటు కంభస్థులైనకూర్చు
న్నడు, అవతారిమతో యేమనిబలికెను, అట్టి నీ యమ్మాడిమ్మాయ,
శివభలములో కేలననీవి, శివపూజ చేసేవాడిము, శివభక్తి విడువని
వారిము ప్రాణముతో నిన్ను విడువనన్నడు, ప్రాణము బోతె బాగా
అన్నడు || రామ ||

172. ఆమాటకు అవతారిమూర్తి, భక్తులో బహు నండి
వాడవు, అబద్ధము ఆడనివాడవు, నీవునుది నమ్మినవాడవు, చారవోరి
గుడికాడ నీవు దొంగకట్టు బట్టకొనబోతివి, న్యాయమున పట్టిది
గాదోరి, ధుర్యము కలిగిన వస్తాదములే, యెరిదించి బోరాడగవలెను

నెనుకచేరి పయినా దుమికితివి యీపట్టయితే విడువర బంటు మూడో పట్టు పట్టమన్నది || రామ ||

173. ఆమాటకు కోటయ్యలింగము, రావయ్యా అవతార మూర్తివి సత్యమతప్పినదానవునీవు, మాటనిలకడ లేనిదానవు, మానమును అభిమానములేదు, యికనిన్నను నేనమ్మజాలను, నీతి దప్పి మోకాళ్ళు పొంగితివి, ఆత్మేరి నీయమ్యముండా, తొలిపట్టు తప్పించుకుంటివి, రెండుకాళ్ళు తెగనడికిబోతివి, యీపట్టును నే విడుచుటకంటె, ప్రాణము లిచ్చుట మేలని బలికను || రామ ||

174 ప్రాణముతో నిను విడువనన్నదు, పట్టినపట్టు విడువనన్నదు ఆమాటలు విన్నది అవతారం, రారనోరి కోటయ్యలింగమూ నన్ను నీవు విడువనంటివి, నిన్ను నేను విడువనన్నది, వస్తాదును పయిన బెట్టుకున్నది యితనిపట్టే చూతామని పండి, ఉత్తరాది అడవికి నడచింది || రా

175. ఉత్తరాది పన్నెండామడపయి, పరవడిగ త్రిప్పిం దవతారం చెల్లడకంపలా నెంబడిదిప్పింది, గచ్చపొడలో పడద్రోసింది, కత్తికంపలో పడద్రోసింది, లేగుకంపలో పడద్రోసింది, అరణ్యమంతా కలయ్యితివ్వెను, ఉత్తరాది అకివంతా త్రిప్పెను, తిప్పిలిప్పి వచ్చేటి వేళలా మనిషి మెత్తనయిన దేహము గనుక, దురంధుడు కోటయ్యలింగము, దేహమంతా శిథిలంబాయెను, చెట్టుకొక్క కండ్లయిపోయినది అసహాయజూరుకు, శివభక్తుండు మానంబుపడిపోయినగాని, మానుషానికి కల్యములతోటి మదిని శేడరిక కూర్చున్నాడట || రామ ||

176. అంతట పడమట వయిపుకు తీసుకవచ్చెను, జ్యోతి కనుమలు తప్పించి దోరణాల పాయలు తప్పించెను. గానాపల్లి కనుమలు తప్పించి, స్థలాలమ్మా కనుమలుదాటెను సానలప్పు కనుమలుదాటింది యెద్దెలుగూ కనుమలు దాటింది, నందెలుగూ కనుమలు దాటింది, పయి ఘాటి పన్నెండామడపై తిప్పి తిప్పి తీసుకవచ్చెను, తన ఘాటిపై చేరవచ్చెను || రామ ||

177. అహోబలస్వామి వుండేటి, మహాస్థలముకు చేరవచ్చెనట స్వామి సన్నిధికి తీసుకవచ్చెను, సరసింహస్వామి వుండేటి గుహలోపలికి

తీసుకువచ్చెనట, ఆగుహలోపల తపసి కొయ్యలు చాల వున్నవట. వాటిని కనుల జూచిందండి కనులవంక పారజూచింది, ఈలాగునయిన చెల్లిపోవునని, పశువులమీదను బోట్లాడిందిరా, అంతట మనిషిమెత్తని దేహముగనుక, పందిదేహము వృజశరీరము, ఉక్కు దేహమున నాటిన నాటడు, పొడిచిన నాటడు, కరుకుట గలడు, ఆసమయమందులవతార మూర్తి తాపొర్తి దిగ్గున వచ్చినవేళలో, మీదనున్న వస్త్రాదు దేహము వానియొక్క పొట్టా చినిగినది || రామ ||

178. పొట్టలోపలా పేగులక్కడా, పందిమీద జీరాడుచున్న వట జీరాడే పేగులక్కడా ఓరగంటను చూచుకున్నడు, మహాదేవుని మదిలో దలచి, సదాశివుని తనమదిలోతలచి, జీరాడేపేగులనుచూచి, ధైర్యముగల కోటయ్యలింగము, దురంధరుడు కోటయ్యలింగము, మల్లి గిర్యములోపెట్టుకొన్నడు, నాగుకుఝాంకు లేనివాడండి, పన్నెండుమూళ్ళ పట్టుకాశిలో బంధించి కట్టెరు బంటు || రామ ||

179. అంతట ఆదివిష్ణు కన్నులజూచిందీ, అతని ప్రజ్ఞకుమెచ్చు కున్నదీ, వినరోరి కోటయ్యలింగమా, చెల్లునోరి శివభక్తుడవు నీకుచెల్లు నీప్రజ్ఞకుచెల్లు, వినరోరి నాప్రతాపము, బహుమందిని చెగబార్చినవ్విని శివకేశములకు భవముచేసిన, శివభక్తులను చెగబార్చినవ్విని || రామ ||

180. శివకేశవులకు భవముచేసిన నీవంటి వర్తాదును నేను, ఎన్నడైన గుర్తెరుగనన్నదీ, నీప్రజ్ఞ చూతానుని, పంది అహోబలతహ కమున మూడు కోటలు మురిసియున్నవట, నాలుగోకోట బయటికి వచ్చెనట || రామ ||

181. అంతట దానితోడి నేనుక్కనుడు ధైర్యముగల కోటయ్య లింగము మూడుకోటలు, మునిగియుండునట నూనెనుండట గూరు చున్నదట గంగోపాసము గలిగినవాడు బలస్థంభము చేసినవాడు అష్టాంగయోగములు ఎరిగినవాడు హరియందున భక్తి గలవాడు జలకంఠశృంగవరముచేసిన నానినో ధుమ్రుడైనవాడు, జలములో గూర్చుండి యున్నదట || రామ ||

182 అంతట అవతారముతో యేమని బలికెను, రావయ్యలవ
తారమూర్తివి, ప్రాణముండగా నిన్ను విడువను, కొనమీసము పడ
వేసెను బంటు, దిగ్గుదిగ్గున పారజూచెను, ఆతేరి నీయమ్మాముండా
నీళ్ళలోపల ములిగిపోయినా, రెక్కలుగట్టుక ఎగిరిపోయినా పాతా
శము జొచ్చినప్పటికి ప్రాణములుంటె నిన్ను విడువను || రామ ||

183. చెల్లునువోరి కోటయ్యలింగమా పిక్కరివారిరుదుకునీవు
తగునుతగును యి మెచ్చుకొన్నది, వీరశైవం గలిగినవాడవు, వినగోరి
కోటయ్యలింగమా, స్వామివారికి దయవచ్చింది, వానిదేహము చల్ల
చేయగను పుష్పవన్దము గురిపించింది || రామ ||

184 అన్నకు దేహమంతి చల్లబోయెను, నిర్మలదిస్తుడైవున్నా
వట అటువంటి భక్తినిచూచిందట. రారహోరవల్లదునినీవు, అన్నవస్త్ర
ములుగట్టుక నీవే శక్తివాయుధములతోట్టలు భయములేక నామీదికి
వస్త్రులి కత్తి పజ్జ మూరించుచున్నది, బాకుట ను మూరించుచున్నది

185. అమాటలు విన్నాడుబాబు, మెలలోచిక్కనడచ్చనిబాకు
పదివేల వరహాలసేరిన. పచ్చలబాకు చేతిరుతేలి మూడు ఘడియలు
తగిలినదికనా చింతాపల్లె నునుకూటదు చిన్నపల్లెకంటా పది గంటి||రా

186. వస్త్రాదును కన్నులుజూచింది, రారహోరవల్లదానీవుమాదు
సాములు తెలియజెప్పినా, కత్తివరకులుకన్నులుచులు, కగరి కెబ్బలు
పిన్నతంతులు, బావబోయిరి బావమామం పీటగోయి నియ్యం
గుట్టు, సుపాకాబిల్లులు తోక్కెట్టెన, పప్పు పచ్చలు పుగురులయ్యు,
ఈవిధమున కైకుంకళామును అనిపిస్తున్నదిచ్చిర కరమున కేను ||రామ||

187. రారహోరి కోటయ్యలింగమా, వరమదత్తి గలిగిన్నప్పటికి
మాగవడస్థం బెత్తియుంటివి, మానవులలో మురిసివాడవు, కత్తి
కరారి చలాయించదు, నన్ను చంప శక్యముకాదోరి, నిన్ను చంపశక్య
ముకాదంటిది, రహస్యముగ ఉపాసించెదను, చెరుగ గోని బంము
రిసిగోని పురిసిముక్క- మూడుదశమలతో నాలలాటమందు పుష్పజ్జి

తిరుమణి త్రిమూర్త్యంబులురెండు, అరక్షణములోను గూటమిజేసి, శ్రీపాదతీర్థంబువలెను నీహృత్కిములమందు పుంచుమన్నది వెళ్ళితాను వైకుంఠపురంబునకు, స్వామిసెలవు మాకైపోయింది, మితము తీరెను గతులుగలిగెను, గరుడవిమానము వచ్చియున్నది, కైలాసం నిన్ను పంపిబోదును, వైకుంఠం నే వెళ్ళిబోదును ॥రామ॥

రారవోరి కోటయ్యలింగమా, అనేకజీవములను జంపితివి, జీవహింసజేసినవాడవు, అందునంచే కైలాసముదూరుకడు పదిరోజులు నాతోటి నీవు పట్టుపట్టియుద్ధముజేసితిని, శూరుడవని నేమెచ్చుకుంటిని, శివభక్తుండవని నేనంతోషి స్థితి సులభమాగా కైలాసం బంపుదును, ఆమాటలకు, కోటయ్యలింగమా, విష్ణుచూయలు నమ్మరాదని, కిందికిదిగిలే నమ్మరాదని, ముందుమాటనే నమ్మినందుకు, రెండు కాళ్ళు ఖండించిబోతివి, ప్రాణముతోను నిన్ను వివశగూడదని మీద నుండి కోటయ్యలింగము, బంగిడలములు, తీసుకున్నాడు, తులసిదళము జెప్పించుకొన్నాడు దానియొక్క లలాటమందునా తిరుమణి త్రిమూర్త్యంబులు రెండు తీసుకొని కోటయ్యలింగమా, తన హస్తములోపల గూటమిజేసెను ॥రామ॥

ఎన్నడు మేకాలమువానికి, హరియనెగామము జిహ్వకురాదట హరిని మనసులో దలచనివాడట, అంత్యకాలసమయమందునా హరి మంత్రము వాలి హృదయమందునా, పుష్పాంగుచువచ్చె నతనికి ద్వాదశనామము జిహ్వకొచ్చెనట, కృష్ణా గోవిందా అచ్యుత మాధవ, పుండరీకాక్ష దామోదర పద్మనాభ వాసుదేవ, త్రివిక్రమ, శ్రీధర, హృషీకేశవనారాయణ, ద్వాదశనామంబులే మదిదలచెను హరియును మంత్రంబె పఠించెను, అంతట కోటిమెరపులు మెరిసినట్లుగా, కోటి పురుషులు పురిమినట్లుగా, ప్రళయంతంబయితోచె నక్కడ అడవి దిక్పాలకులందరు, ద్వాదశాది మార్తాండులందరు, విష్ణు ఈశ్వరుడు బ్రహ్మ మొదలగు, హంసవాహనం బ్రహ్మ ఎక్కియు, గరుడవాహనం విష్ణు ఎక్కియును, నందివాహనం శివుడెక్కియు, శ్రీఘంబున చను దెంచెక్కడ అదివిష్ణు సింహాదియప్పుడు విమానములు గన్నులచూ

చిలపట, రాంవోరి కోటయ్యలింగమూ అసహాయ భూరుడవుడొద్ద
గొని, ప్రాణముతోనిని నిమవనుగాని, స్వామిసెలపు మా కముపోయి
నది, హరియని ధ్యానముచేయునున్నది అభయహస్తంబే వానికిచ్చెను,
అంబరవీధిని యెగిరిపోయెను. కళేబరము చాలించె నక్కడ, అదివిష్ణు
వైకుంఠమునకు వెళ్ళెను || రామ ||

188. మీదనున్న వస్త్రాదులింగము మడమతిప్పే బంటుగాదండి
అర్ధప్రాణం రెంటిముందున, ఆకలేని కోటయ్యలింగమూ, పందిమీద
తనశిరముపెట్టుకొని ప్రాణమువిడిచెను కోటయ్యలింగమూ, రాచవీటి
వీరభద్రుడు, జలకంశ్యరుడు, విమానంబులు శిప్పించి రక్కడ
విమానముమీది ఈశ్వరుండు గూర్చుండబెట్టుకొని, సాక్షాత్తు
క్షణానమంపెనట || రామ ||

189. ఏనుగుమీదికింహమునలెను పడియున్న యాకళేబర
నులను, చుట్టుపట్టునాచుచేనారు, పండుగొంగులా బోయేవారు,
భయముని పారిపోయినవారు వచ్చినచ్చిగట, పందిదగ్గరకు యేనుగులావు
కొమ్మపందిని పారిజాచి పండిమంబులెట్టిరట || రామ ||

190. మీదనున్న కోటయ్యలింగము పందిమీద తన శిరము
పెట్టుకొని ప్రాణమువిడిచెను కోటయ్యలింగము, భూమియందున జను
లకు శెలియగను శివశివులకి శవంలేదనిపాపచ్చుమెనిగిచిపోయెనట || రామ ||

191. అప్పుడు చూడవచ్చిన దేవమానవులు గుడికట్టి శిఖరంబు
సిలిపిరి, ఒకవయపున ఎకిరూము, వధ్యమందునా శివస్వయాపం
శదములేక, తెలుసుటకొరకై ఎప్పటికీ యీవేరొజుకు, అహం
బదిత్యస్థలమందు పూజలు పునస్కారంబులును, ధూపదీప నైవే
ద్యంబులును, ఇచ్చిటికిని మరిజరుగుమన్నవట || రామ ||

అంతట వరహావతారకథ విచువారు, వ్రాసినవారు చదివిన
వారు, వరకుమారులై జన్మించెదరు, తొలగుద్రోహమాలు, గలుగు
పుణ్యములు, శ్రీహరిపృసింహస్వామికి నమస్తే నమస్తే నమః.

శ్రీవరహావతార చరితము—సంపూర్ణము,

శ్రీరాజేశ్వరి ముద్రానిలయం, రాజమహేంద్రవరం—1949.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః.

కు శ లా య క ము.

శ్రీరామజయరామసీతాపతేరామ-నీకువందనమయ్య లోకనాయకుడా
హరిరామరఘురామయాపద్ధారకా - నీకు మొక్కెదయ్య నీలవల్లుం
డా-జయరామగుణధామా జానకీపతిరామ-నీకువందనమయ్య ప్రాకటం
బుగను-నిర్విఘ్నములుసేయ నీకు దండములయ్య - గణపతి నీపాదకమ
లంబులకును- వడిపడుచు దండములు బాగుగాబట్టెదను - గణపతీపాద
కమలంబులకును-నేర్పిననీరజనయ్య నేవేయకధలండు-నీకు మొక్కెద
నమ్మ నేడు మాతల్లి-సత్యలోకముననున్న శారదాంబా నీకువందనంబు
లుజేసు వాంచమీరగను-స్థిరముగా నీవు నాజిహ్వాయందుంటేను- తప్ప
లేందుకువచ్చు నెప్పుడయినాను వ్యాసవాల్మీకాదివరమునీంద్రులకెల్ల -
దండంబుల్పించు నిన్ను వేడుకను - సత్యసందులకెల్ల సమ్మతులుగా
నింది-కవినాయకులకెల్ల ఘనముగా మొక్కి తల్లిదండ్రులకు తన గురు
వులకు మొక్కి-సూటిగా కథలన్ని శోధించిమించి-తారక బ్రహ్మంబు
తగురామనామంబు-భువిలోనపుణ్యంబు పూజ్యనీయంబు - దాక్షిన్యహ
రణంబు-ధనకోటిలాధంబు-కడు సౌఖ్యదాయకము కడకు మోక్షంబు -
మును-కానందంబు జనుల కానందంబు - పరమేశ్వర్యాణంబు చూడ
మోదంబు-శ్రీరామనామము శ్రీరజనానందంబు - పరిమళిశ్యాణంబు
పాపహరణంబు రామనామముకన్న రిసవంతెనులేదు - యీశ్వరలోక
ముల నందిజూచినను పాయస్నానముకన్న శలరసంబులకన్న - పంచ
దారలకన్న పానకముకన్న-నమ్మరిసారముకన్న సతిమధురమైయుండు
నారామచరితంబు లమ్మతెంబుగను - రమణీయమగునట్టి రామాయణ
ములోనున్న - కుశలపులచరితంబు కోరివేడుకను - రాణింపను విచిత్ర
రామాయణములోను-కుశలపులచరితంబు కోరివేడుకను - రాణింపను
విచిత్రరామాయణమునందు - కథ చూచి రచియింపగా దలచినాడ -
పదముగావించంగ ముదముజెంచెద నేను-వినరయ్య నాపూర్వవృత్తాం

క వి ప్ర శం స.

తమంతి పూర్వబంధేష్ఠలము భువిలోనకొల్లాము - తర్వాత నతివాడ
తనజన్మభూమి-వర్తమానము విందువచ్చి యీ పెదమజ్జపాశేమ్ములో
నేనుపడిననున్నాడ-ఎనుకలో రావూరివంశపావనుడైన- తండ్రిపాపయ
రాజు తెల్లిపల్లిమ్మ-ఘరామభక్తుండు రామచంద్రరాజు - ఈ కథను
రచించె నెరుమీరగను- పరగమూసులక్షన బాగుగా దెలియంగ
నతివేడుకొమ్మలయ్యుండెదను - పదముగుంధనసేయ తరగడాల
దిటంచు-గేవిసేయటమీకు మేలుగాదయ్యా-కరినంబుగాంచి నే కావు
లకు తెలియదని-నురుగులుండటమాని మాటలుంచితిని - యపగుణం
బులుబోలె యెక్కువగాని - మతిమోసిలగువారు మరిదిన్దరయ్యా-
కుశలపులకథగనుక కుశలాయకంబందు) - నోరుతిరుగనియట్టివారు
మానవులు-శ్రీరామపుత్రులొ చరిత్రంబు వివరయ్య - పదలోనమీరింత
సజ్జకోత్తములు - రామజననముజెప్పి రాజ్యమేలుటజెప్పి - కుశలపుల
చరిత్రంబు కొనకుజెప్పెనను - అందరక తెలియంగ నా కథలన్నియును
కొద్దిమాటలతోనె కొనకు జెప్పెదను - అలనాడు రావణుండాకుంభ
కన్ధుండు-లంకయేలుచునుండ శంకలేకుండ - యెంతైనవారకు యెట్టి
కొట్టముజెప్పి-ఇంటకట్టగజేసి దంటరాక్షసుడు - యంద్రాదులనుబట్టి
యింటి కేదప్పించి-అలకుబేకునిగొలిచె నవలీలగాను - నరుణదేవునిగలిచె
వాయుదేవునిగలిచె-యగ్నిదేవునిగలిచె నవలీలగాను వీరు వారనకుండ
వారువీరనకుండ - అష్టదిక్పాలకులనందరినిగలిచె - పరధనములదెచ్చె
పరకాంతలనుదెచ్చె - పతిహితపులయట్టి పణతులనుదెచ్చె - సూర్య
చంద్రులగలచె సురమునీందుల గలిచె వీరాధిపీరులను పోరునను
గలిచె-మూడులోకములెల్ల ముల్లుగావించె-రక్కసులరాజైననరావగా
సురుడు - వారిబాధలకెల్ల సోర్వలేకొనాడు - దివినున్న ముక్కోటి
దేవతలుగూడ-బ్రహ్మపత్నులగు బ్రహ్మలోనేగిరిప,నాచేతిజావదని
నవ్వి యిట్టనిది. వానిదంపెడువాడు నే కుంతముననుండు పదంపదండని
నాచేతిచేత నెరుమీరగనిది యిట్లు బ్రహ్మ యింద్రాదులందరుగూడ,
మైత్రులగు రోదసిన్నమూరగను, బ్రహ్మదిసురలంత పరమనూదము

నొంది సాష్టాంగములుజేసి శాఖలందగుడు శరణుశరణోసామి బగ
దేశజాలకా శరణుజొచ్చితిమయ్య, కరణించుమమ్ము ఖలులురావణ
కుంభకర్ణాదిదానవులు కఠినబాధలుమమ్ము గావించుచుండీ పలుబాధ
లికమేము పడలేకవచ్చితిమి, కరుణించు మమువేగ కాంబనాంబరుడా.
ఎట్టికొట్టనులిరికయేమిసేయగ లేము నీశరణుజొచ్చితిమి నిర్మలాకారా
ఆపదలదొలగింప పోవునీవేయనచు, నీపాలిజొచ్చితిమి నీలవర్ణుండా,
భూమిఆకాశంబు భూతకోమిలయందు, నీవుకానిది లేదు నిరుపమాకారా
నారాయణా నీదునాభికనులమునందు బ్రహ్మ దేవునుపుట్టె పరమమోద
మున యీశ్వప్రియావత్తు యెలమిజేసినవాడు నీవుకానిదిలేదు నిఖిలంబు
నందు, అని యిట్లు బ్రహ్మాదు లతిదీనులైపల్క విని నానుదేవుండు కనిక
రించును వివరయ్య సురలార మిగులవేడుకతోను వసుధలో రాక్ష
సుల వధియింతుజేసి, గరుడగంధర్వాది ఘనలుజంపగ లేరు కిన్నరేశ్వ
రులైన గీటడనలేరు యశ్శులైనాగాని యేమిసేయగ లేరు అష్టవస్తువుల
పైన పరివిగతిదు, ఎంతేనివరమలను కశ్యపుం కిచ్చేవి చెడగొట్టినా
డయ్య చెప్పనేటికిని అందుచేతను వాడు హస్తతెప్పినవాడు ఆనవిలోనా
చేత హతమౌగాగలడు నరవానరులచేత ధర్మగులు నాతంక సుకలు
నరవరులును సుఖముజేంచెదరు ఖశ్యకునానేమి ఏమి సేయగ లేను
పరియైనకాలమునదానవునిగూర్చు అందాకమీరంతలధిక బాధలుబొంది
అణగియిండ్వలయు అద్భుతమైనదను నమముగా పదివేలనంవత్సరము
లైన బరగంగనయోధ్యవట్టణంబులోనుసూర్యవంశంనందు సుగణుడై
వటువంటి దశరథమహారాజునయ్యుండే నేను కడుపుణ్యవతియై కౌసల్య
గర్భావ రాముడై జనియింతు రాజ్యంబులోను ఆదిలక్ష్మి నీతియైబుట్టు
భువిలోన, వసుధలోమీరంత వానరులుగను మీ సహాయముచేతమేటి
రావణునివట్టిచంపెదననిబళ్ళావిష్ణుండు అందరికి నెలవిచ్చి ఆదినారా
యణుండాలాగు పదివేలుయెనతనువారె, భువిలోనదశరథుని పుత్రుడై
జన్మించి ప్రజలకానందంబు పరిగగావించి తననంశలక్ష్మణుడు తన
వంశభరితుడు, తనయంశశత్రుస్ముడుగ నుద్భవించె, ఒకడనలుగురు
సగుచు నొసర భువినుదయించె తలిదండుల్లకల్ల దనివిబుట్టించె, తన

కాంతయగులక్ష్మీధరణీలోమూసి యైన, జగకునింటను సీతయనగబుట్టింప
కడుబాల్యమందున ఘనుడు విశ్వామిత్రుని వెనువెంటనేయేగి విలువిద్య
నేర్చి, మంత్రంబులనునేర్చి మగ్గంబుననేర్చి తనతమ్ములను దాను
తనమానివెంట తాటకిని వధియించి తపసియజ్ఞమఁగాచి, పాదభూమిని
రాతి పఱచిగావించి, గౌతమునిసేవించి కడుదీవెనలునొంది, శ్రీకరంబుగ
రాము సీత బెండ్లాడి తనతమ్ములకు బెండ్లి తక్షణంబునజేసి - జనకు
డానందింప జానకీగూడి, అనసిమ్మలైసట్టి అధరగములనొంది, రత్న
కానుకలంది కడమోదమునను, దశరథుండునుగూడి తమ్ములందరు
తాను తిరిగిపట్నమున కిరుదేరగాను, కడుదారిలోపలను కడుకోపమున
వచ్చు, పరశురాముని బాహుబలముమాలించి, భూపుత్రితోగూడి
పురంబునకేగి, పరమమోదముననొండె పన్నెండు యేండ్లు తరు
వాత పట్నంబు తనకు కట్టెడిరన్న, కైక విఘ్నముజేసి కారణార్థము
ఆమాటకును రాముడధికపంతుోమనున, తమ్ముడును సీతయును తక్ష
ణంబునను, తపసిరూపముచొల్పి నిలిదండ్రులకు మొక్కి, గురువసిష్ఠుకు
మొక్కి - పరమమోదమున, తండ్రితత్వమనిర్విదంకకారవచికేగి, అం
దున్న మునివరు కథయంబులిచ్చి, ఆవిరాఘంబంధు అద్భుతంబుగ
ద్రుంచి, కాకాసురునితప్పుగాని రక్షించి, యొకచోట నొకయేడు
నొకచోట రెండేండ్లు, ఒకచోట మూడేండ్లు నొకచోటన్నాని, మునలు
పుష్పాచోట మూడమంకిరాముడు కథలన్నివిధ మాలిదామోద మొంది
వాసికొనిన పంచవటిభూమిలోపలను, పర్ణశాలనుగట్టి బాగుగానుండే
చుప్పనాతినిముక్కు చోద్యంబుగాగోసి, ఖగబూషణాదులను ఖండించి
వైచి మరువనోసినరీతి మాయలేడినిగొట్టి ఖలుకు రావణాచేతకాంత
గోల్పోయి, పఱచిగావకచాల పఱిమఁఖమునబొంది, తన తమ్ముడు
తాను వనమెల్లవెడకి, పక్షిపుంగవుగాంచి పఱచిబాడలు యిట్టి, పంపానేగో
పరము బాగుగానొంది, శబరి వచ్చుటకాట సంతసంబుగజేరి, హను
మంతునటగాంచి యాశ్చర్యముగను చాలనుగ్రీవుతో సఖ్యంబుగావించి
వానికి వైరైస వాలినిజంపి, రవిపుత్ర కిష్కంధి రాజగవింత
పంగడుని యుపరాజ్యముడుగాల్చి, అతివర్షకాలంబు వారునెలలచొట్ట

మాల్యవంతమునుండ మానేశ్వరు, దనసతిని వెడకగా వసచరానలి చేర్చి అన్నిచోటులకంటె సంగదాదులను బింకంబుగనసీత లంకలో నున్నట్లు, వాయువు తనిచేత వార్త చెలసి, కపిసేనతోనేగి సముద్ర ముదాటి, రావణాసురుగాంచె రాజసంబుగను, పర్యవంతునచేత బలు సముద్రముగట్టి, లంకాపురంబెల్ల లగ్గులదబెట్టి, అతికాయునే జంపి అల ప్రహస్తునిజంపి, చెల్లిహాహాకాయ శ్రీమూగజంపి, అగ్నివర్ణు జంపి యల సుపాద్యునిజంపి, కుంభకిర్ణుల గూలగానేసే | ఘోరరణ మునవచ్చెడు కుంభకిర్ణునిజంపి, యిందజత్తు జంపి యెఱుమి మీరగను, భరణిపైమూర్చిల్లిన దిమ్మని బ్రతికించి, వాయుహోమంబు బంగంమ్మ జేసి, రక్కసులరాజైన రావణాసురుగూల్చె, విరులువానలు గురిసె పరమమోదమున, మంచోదరాదిగా మగువలనుభోధించి, అలవిభీషణు లంకకధిపతిగాజేసి, హనుమంతుచే వార్త అతిరయంబునబంపి, సీతనటు రావించె కీఘ్రంబుగాను, అనలమగ్ధమునందు దగశోధనజేసి ఇంద్రా ది దేవతల నిష్ఠములుగావించి తనతండ్రియైట్టి దళరథేంద్రునిగాంచి, పార్వతీశ్వరులను బాగుగావించి, బ్రహ్మాదిసురలచే బలు దీవనలు బొంది, పూలవాసనలచేత పొణపొదిరవుడు, అనలదేవునిచేత తనసతిని గైకొని, తనతండ్రికి మొక్కి తాత్పరమునను, అలవిభీషణుచేత అతి సమ్మతంబైన, కల్పంబులిప్పించె కపిసేనకల్ల, బలురంగంబునబడ్డ భటు లనే బ్రతికించె, వరిపుష్పకంబెక్క వాంఛమీరగాను, వెలయడెబ్బది రెండువేల వానరులను, అలవిభీషణాది ఆరాక్షసులను, అందఱును గొల్వగా అప్పుడు శ్రీరాముండు, తన సతియు తమ్ముండు తానుమోద మున, పుష్పకరథమెక్కి పోలుపుదీపంగ, గగనమార్గమునందు గలసి పోవగను, మునుపువచ్చినతోవ తనసతికి జూపుచును, అన్నిభూముల గడచి యవలీలగాను, దిలనరిగియా భరద్వాజవద్దనుడ్గి. తురతుని పిలిపించె పరమమోదమున, భరతుండు శ్రీరామ పాదంబులకు మొక్కి, తగుపెద్దపిన్నలను తాత్పరమునను, అంతింతయనరాని యధికసంతోషాన, అయోధ్యపురికేగ నందరవ్వేళ, వానరులనిడిపించె వరుసగా నొకచో, రాక్షసులనుండియించె రయమున నొకచోట అంత

శ్రీరామపట్టాభిషేకము

పురమానకేగి అతివతోడనుగూడి, సాకతనాథుండు సంతిసంబుగను,
పురజనులు పొడంగ పుణ్యలగ్నమునందు పట్టబడుండయ్యె. బాగు
మీరగను. భట్టుచాకిర్లకును పలుధనంబులనిచ్చె, బంగారుదానంబు
బాగుగనిచ్చె, భూదానములనిచ్చి గోదానములనిచ్చి, బంగారుదా
నంబు బాగుగానిచ్చె, కాంక్షతీరగచాల కడదానములనిచ్చె, రాముం
డు జగదభిరామడైయొప్పె కొసల్యకును మొక్కి కడుదీవనలుబొంది,
కైకకును, బ్రహ్మిలై గడుమోనమునను, చోద్యముగరాముండు సామి
త్రకుమొక్క, గురువసిష్ఠకుమొక్కే, పరమమోనమున, తమ్మం
డన ముద్దుతల్లులందునభక్తి, గురువులన్నామాట గురితప్పకుండా,
దేజమై ఛప్పుదేశంబులెల్లను, రాముడన్నామాట రాణించుండె,
భరతిలక్ష్మణులంత పరగళత్పఘ్నుడ, తేరి రామునిసేర జీయుచుండి
రిగ, కొసల్యమదిలోన కడుసంతసంబంది, ఆనందభరితమై యపుడు
తాబల్కె, కొడుకుకోడలును ఘోరాలవులనుండి, మళ్ళినచ్చుట
జాడ మాకుగల్గెనుగా, కోడలును కొడుకునే జూడగల్గెటంచునా, కడు
సంతసమునొకడ కొసల్యదేసి, నావరంబులపండ్ల నాకోడలకునిండ్ల.
నానోమ ఫలియించె నాభాగ్యమాలను, అపుడు సీతాదేవి అతలందరి
పద అతిభక్తితోనుండె నన్నిచేతలను సుమిత్రకును మొక్కి పొంపార
దీవించె, సాభాగ్యవితిగమ్మ సఖయనీవనుచు కైకకుమొక్కంగ
కష్టంబుదలపోసి, మనసులో నొకటించి మదికొక్కటనియె, అల్ల
కొసల్యకును పతిభక్తితో మొక్కి, కంగలించుకబల్కి కన్నీకొలకె,
కోడలా నినుచూడ వేమకాయెనుగా, నాపుణ్యమేమందు నాదుభా
గ్యంబు, అడవులయందువృచాలయిడుమలన్నియబొంది, నేడువచ్చితప్ప
నీవుమాతల్లి. అధికదుఃఖంబొంది అతివనీవచ్చితివి, మాకుసేవలుసేయ
మనుచుమాతల్లిజలుననంబులలోనుంపడునాల్లుయొద్దుండి. నేడువచ్చితివ
మ్మనీవుమాతల్లివనమృగములలోన దనుజమాయలలోన యెట్లుమెలగితి
వమ్మ యింతిరోనీవు, నామాటలువిని నాకుభయమాచుండె, నీ వెట్లుధరి
యించి, నిలిచియున్నావో, రాక్షసాంగనలెల్ల రమణినిను జోపించ, మది

గలందితివేమొమాతల్లిని నవిధములంధైనయెంచి చూచినగాని నీవంటి
నతియేది నిఖిలంబులోన, నీవంటివతిభక్తి నీవంటిగుణవతి, నీవంటి శాం
తంబు నీదురూపంబు, నిజముగనులేదు నేతేయుభాగ్యంబు నీవు కోడల
వైతి నేడు మాతల్లిలయితేను నాతల్లిలమ్మకోయేమైనా ! చింతసేయగ
జోకు యెంతమాత్రంబు మీరుశుభమాలబొంది మెలంగుడు నాతల్లి !
నామాటవివవమ్మ నాతల్లితాత కడుచింతబడి నీవుకటకటబడబోకుకష్ట
మొందకనీవు యిష్టభాగ్యములు సకలకష్టములంది సంపదలబొందుదురు
తోలుత సుఖమునుబొందిదుఃఖమొందుదురు కష్టసుఖములరెండుకలిమి
లేములు ఇందు కరవు ఈభువిమేనవారలకును, గుణవంతులయినట్టికొడు
కులనుగని నీవు జగతిలోపలనీవు నంతసించెదవు అని యిట్లు కొసల్య తన
కోడలకుజెప్పి కొగలించుకనుండ కడుసంతకనున యాలీలగని నీత

శ్రీ రాముల రాజ్యపాలనము,

అలయ త్రిలవద్ద పాదసేవలుజేసి భాసిల్లుచుండెనరగ శ్రీరాముడుపాలన
జానీంచి రాజ్యమేలుచునుండ రాణింపుచుండ పెద్దయుండగ చావు
నన్నకన్నదులేదు జారచోరులులేర జగములోపలను హెచ్చుగా పు
ణ్యంబులెల్లచోలులనిండ పాపముండగ లేక పారిపోయెనుగ నెలమిద
వెర్రాలునిండాకురియగను పంటలన్నియువండి భాగ్యంబునుండి దారిద్ర్య
మిమమాట ధరిణిలోలేకను కరవుకరవైబోయె కనిపించకుండ పరశాంత
వాంఛలును పరధనాపేక్షలును యెంతమాత్రములేవు ఎంచిచూచినను
కృతయుగంబుకన్నకీర్తిల్లుచున్నది రాముడేగ సూమి రాణించుచుండ
అలహరిశ్చంద్రుడు లాహరికన్నను రాముడేలుచుండ రాజ్యమంతటను

అంతపుర వర్ణనము,

శ్రీరామచంద్రుడుసీతాసమేతుడై బంగారుమేడలను బాగుగానుండెనజి
వైహార్యాదివరభూషణములెల్ల బరగియుండెనుచోట్ల సామలో నుండ
సేలములెక్కి నాలీలాగృహమందు, జానకీదేవితో తానువర్తించె వేడు
కిలదీరంగ విహరించుచుండిరి తూగుటుయ్యెలందు బాగుమీరగనువుల
తోటలనుండెపూజోణితోగూడ అంతఃపురమునుండె అధికమోహము
దీరించుచున్నట్టి పావుగంబులును, సీతామహాదేవి శ్రీరాము

లుండ. అంతంతయనరాని ఆనందభరితులై, సతిపతులేవేళ సంతసింప గను కొడుకు గోడండ్లున్న నడవడంతయుజూచి అతిసంతసముననుండ నవుడు కొసల్యపురజనంబులుచాల పరమమోదమునుంచి, శ్రీరాము లున్నట్టి చెలువెల్లజూడె, ఆ కాలమున రాముడశ్వమేధాదులు చాతగా జేసి తాజగతిలోపలను, దుష్టలను శిక్షించి శిష్టలను రక్షించి జగమెల్ల పాలించి జానకిరాము నాలుపాదములందు నయముగ ధర్మంబు దప్ప కుండా రాము తాను.

దేవతలు రాముని తిరుగ పిలువచంపునుని బ్రహ్మను వేసెట, యేతెంచెప్పజలెల్లసంతోషభరితులైయుండగా, చాలనంబొసరించెపరమ ధర్మంబుపదిపదులునొకనూరుపదిచూరు వెయ్యెండ్లు పరివేల్చిపై నింకపై నొకవెయ్యి, పదాశంకువేలేండ్లు పరిపాలనముసేయు. కొద్దిదినములును యింకకొరతయుండగను, దేవలోకముననుండు దేవతలయూపస్మయొక నాటిసమయానవచ్చియించిరిట్లు నైకుంతవాసుండు వసుధలో రాముడైచాలలుగనుండి లీలదున్నాడు సముకోరినరీతి మానవుండైపుట్టి రావణాదుల జంపెరక్షించెనునలను ఆదినారాయణుండువనిలో నున్నాడు తిరుగ ఈ నైకుంతపురికిరాజేమి అనియట్లుబ్రహ్మతో సందరును నలుకగావిని నవ్వి బ్రహ్మతాననియెమోదమునమునమునపు పుట్టయనంగ వెనుకరమ్మనుట కుమనము పెద్దలమెమరియేమికన్దు మత్సానతామండు మానవుండైపుట్టి మరువుచేనున్నామాడలేమిటికిక, మానవజన్మమున మరుపునొకున్నాడుసంసారిచందాని జగతిలోపలను ఒకపుకాయముచేత నైకుంతమువకొచ్చుమరియెవరు విసరానిమాట చెప్పెదను పరులెవ్వరికీకన్న పరమరహస్యంబుమాటచెప్పెదమిగు నూటిమీరగను సతి నడ బాపతే శ్రీరామచం

సీతపై నింద కల్పించుటకు బ్రహ్మ సరస్వతిన పంపుట.

[దుండు వచ్చుచూర్గముపుట్టునైకుంతపురికి, మునులోనాగు మరిమరి యుతలపోసి తనభార్యయగు సరస్వతినరావించి, విసవ భారతి నీవు వినుపింతు నొకమాట భూలోకమునకేగి పాలికోసపు సీతపై కోపంబు శ్రీరాములకుపెట్టి యొకబాపునకుజేయు మిరియో నీవు అధికదోషించి అగనామనిరాము చెకబాపుటయు సేయుమిరియోసపు దోషముచిన

పడుచుకాలమునందు పతిని యెడబాటన్న సతియేలుట మళ్ళిపతికి త
 ప్పాను, వయసుకాలమునందు పరచోటనన్నట్టి. మగవనేలుట మళ్ళి
 మిగులతప్పాను, చాకల్లోడతేనేమి జాతియేదైతే, నీతిగావలె కానిజాతి
 యేమోను. తాతతండ్రికి తప్పించి యీనాతి, మళ్ళియేలుట నాకు
 మంచిగాదయ్య, తప్పయితే పెనుతాను రసమయితే యస్తాను యింతి
 రజశకు రాముని నిందించుట

గావనాతినేలుకోవయ్యాఅలనాడు రాన అండాసేతనుగొనిపోయిలంకలో
 నిడుకొనెశంక లేకుండాతిరిగి తేచ్చియుసీతపురములో నుంచుకొని మల్లి
 వీరుచుండెను మహారాజగనుక । పెంచెరువునీళ్ళును పెద్దింటి నడవడి
 తన్ని లేకనుమాట ధరణిలోగలదు । అధనామంతులును అనరుదగ్గరగాని
 వనితలివతలయని ఆశమానదరాఅలాగుననే నేను అపకీర్తినొందంగ,
 వెర్రిరాముడిగాను వివరియ్యమీరు । అని యిల్లు రజకుడు రోషమున
 బల్కుచినిరామచంద్రుడుతన మూర్ఖుడై దేవున్న వేదేగమేగూడబడ్డ
 ప్లాయెకన్నులకేకట్లు గప్పిపట్టాయె । తనమూర్ఖతాదలిసి ధరణిపై
 చూచెనుమరిమరిదుఃఖించెననుచో వెలను తప్పులేలియక నేను ధరణి
 లోనీలాగుఅపకీర్తిచెల్లెతిసకట యేమందు వెర్రితనమాననేను వెలదిదెచ్చి
 తిగానే ఇంతకంటెశంక ఎంద్రేగలదె । తాతతానకీర్తి నెల్లదశరథుల
 కీర్తి యవిరెండు చెడగొట్టివేలఘట్టితిని కావ్యవంశమానఘున ఆతొల్లిటి
 కీర్తి । చెడగొట్టితిని నేను చెడుమూర్ఖమున ! యిమ్మరులమెల్ల హీన
 నొందంగ । వలబుట్టితి నేను యిప్పుడిప్పుట । రఘువంశమాన నేనురాము
 డయిబన్నింది । మచ్చదెచ్చినవాడిమాటలేటికిల । చాకల్గోడునీతి నాకు
 లేకపోయె । ఏమనీయుదుంక యెందుచొచ్చెను । నాకు మూతి పేలని
 లోకులాడవరంటు । నాడె జానకి ఎందువనాడరాదా । నోరుమూయగ
 వచ్చునూరువిధములనైన । లోకంబుమూయుంగ నాశశక్యంబా మనసు
 వోనీలాగు మరిచాలనగజెంది । దీనుడయిరాముడు తిరిగి తావచ్చె । అతి

రాముడు రజకుని వచనంబులనుజూచునట్లు

దీనుడై రామాదంతఃపురముజేరి తమ్ముడు టెంబులుగగ్గరసలిచె తమ్ముడా
 లక్ష్మణా ధరణిలో విసరాసి । నిందపొందితిని నీతి యెందుకీ బ్రతుకు
 దానకేశ్వరుడనిన దశకంఠుడనినాడు । జానకిని కొనిపోయి తానుండు

కొంగి పెళ్ళిమనమా సీత వెదకి దెచ్చుటనిపుడు తప్ప జెట్టిరిచాల ధరణి
 లోపజలు | మనతప్పుమనకింక మరిగాన మైతిమి | నుందు దెలియక నిట్లు
 మోసపోయితిమి నునవట్టగానుండునామరియిట్లు రజకుండు | తప్పుబట్టె
 నుచాల చెప్పరాకుండా | అలాగునేలోకు లెందరంటున్నారో | యేమిసే
 యుదునింక నెంద జోచ్చెదను | యిక నయి నెలత్తుణాయిలదుంచగా రాదు
 సీతవడవులనించి శీఘ్రమువరమ్మా | మగువ నక్కడదింది మగువ నే
 దెచ్చితే | మనమిచ్చిపోకుంది మాట లేటికిని అనియిట్లు రాముండు తన
 జోడ బలుకంగ | నివేత్తుణుడు చాలగను దుఃఖమొందె యేనిరఘు
 రాగు నీ కేళిబుద్ధులు | ఎదులమాటలు నీవు స్థిరముగానెంచే | మరియు
 చెప్పినాడు మంగయ్య | ఎదలైన కల్లు తాగజాకులెల్ల నీలాగు నోరు
 కొచ్చులాగు కాదుమాటలబల్క | అవినిక్కమునీవు అనదగునయ్యా |
 గావగాదులబంపి తను పీనిననీవు | జనులమధనమందు అపుడుంచ లేదా
 కిందరలు మొకలై కింపునఘుండరును | గంధర్వయక్షులు కపలిరా
 లేదా | నదిగానాయువులెల్ల నా ఛా రా లేదా | అవ్వనసువులుకూడి
 యపుడరా లేదా | బ్రహ్మగుణవేళి బాగుగారా లేనీతామహా దేవిసెలవు
 చూచుటకు వారిలో గూడి ధీరమానసుడైన | మనరిండి | దళింపును
 మరియురా లేక, అందరును జాడంగ అగ్ని దేవుడుదెచ్చి, అప్పగించెను
 మీకు సద్భుతంబుగను | ఆవలమధ్యమందు అంత సేపుండినను కనులు
 యెర్రగిల్చె కాంత కావేళిచీరమాయగ లేదు చెమటబట్టగ లేదు పా
 లు పైపుప్పాలచెలుపుపో లేదు | మేనుచాయలుకొంత మెరుగుమాలగ
 లేదు | కనులు మాయగ లేదు | కాంతయావేళియడిజాది మనరిండి |
 యద్భుతంబుబొందె | మనమందె నెరగరిది మనజోడబల్క, అతివతి
 వితరయైతదిలక్కిసీత | నిందతేసితి విప్రాదేవి రఘురామ | యీ యింతి
 గోపించియివును శశిముదితే | మనవంశమునకు హానివచ్చునుగా అని
 యిట్లు మంత్రంబి అలకామగోపించి | గోడలనుదీరించి కొన్ని తాళేప్ప
 అలువంటి మాసీత మాశ్చర్యముగనేను | తప్పులున్నావంటి వొప్పుగా

సీత వడవి గొనిపోవుచు రాముడు కమ్మనో జెప్పట,
 నీకు ఇదియూచిగా పెను లెన్ని జెప్పినగాని రాముడువిని మోముదిగ
 వేసె అలవరఘునిమాయా మది యెట్టిగోని | యెన్నిచెప్పిన రాము

డదివినకాయె, పరువడి లక్ష్మణుడు, మరికొన్ని జెప్పగా, ఘోషమున
 రాముండనియె తిమ్మనితో, మారుమాటలు మరుపల్కరాదింక, పగలి
 నడవు కిప్పుడు పంపించిరమ్ము నాయందుధ క్షిగలసేయంతివానికి, ఊన్న
 మాటలుబలుక యెందుకోయయ్యా, అన్నమాటలకను అతిభయంబు
 నుజెంది, యేవిధంబున, నేను దేసి గొనిపోదు, పరునాల్లుయేండ్లు నే
 బలువనంబులతోన, తల్లిభాసనచేసి తొల్లినేనుంటి, వదినగారనుమాట
 మది నెంచకొకగ, నాతల్లిచందాన నన్నదీంచు, అటువంటిసేతినేనత
 వినిదిగనాడ, యెట్లునమ్మజిబ్బాందు నేమిసేయనును, మరిమరియు
 దుఃఖించి మనసునీలాగు, కటకటబడిచాల కన్నీరువోలుకా, రాము
 డంతయుజూచి మోము దిగ వేసుకొని యేమి లక్ష్మణునిపు యింతిందింతిం
 పా, ఒకయుపాయముగలదు యొకటందుసేయవలె, అనెంబునీవు అతివ
 కొనిపోమ్మా, మారుమాటలులాయె మదితగర్భముదాల్చి, భావంబు
 యేమంచు బహురహస్యంబు, గర్భములోనున్న శాంతలకొకనాటి,
 వాంఛలుండునటంచు వాడుదురు జనులు నీ కేమివాంచని నెతనే
 నడిగితే మునిపల్లెలను దిగగచూదితగోరెనుగా, అనెంబునీవు అతి
 వేగగొనిపోయి, బాగుగావనములోపల విడిచిరమ్మా, అన్నమాటల
 కెల్ల ఆశ్రయోపేక్షగంది, సీతనక్కకునే సామితి) యిప్పుడు, వదినగారికి
 సామితి) రామాజ్ఞచే గర్భిణియును సీతను అడవికి కమ్మనుట,
 చాలవందనంబొనరించి, వివరమ్మనామాట వినిపించెదాను, నీవుగోరిన
 కోర్కె నేడు సేయునుటంచు మాయన్న సెలవయ్యె నుగువనోను
 నామునులు పున్నాచోట మదమబోధింపజూచి, లింగపుత్రుగాని తల్లి
 వివరమ్మా, మాయన్న సెలవయ్యె మళ్ళించగరాదు, సీత నానోనిపు
 శీఘ్రమున రమ్మా, పుట్టికొత్తనుడిట్లు మరిమరి జెప్పగా, మరున
 సంగోషించె మగువసీతమ్మా తానుగోరినరీతి తప్పకు డాయవుదు, చే
 యుచున్నారందు చెలియమోడించె, మదిలోనుమోడిందిమరియత్తలకు
 నెల్ల దండంబులుజెల్ల తఃవికీగను, కొనల్లుయిదియేమి కడుచిగి)మో
 యంచు, కటకటబడిచును కన్నీరుబిల్లు సామితియునుచాలచోద్యంబ
 నుచుతాను, మదియందు వెరగంది పోరియునుఁబడె, క్రొవనంగోషించె
 కడునమ్మతమగొంది, వనమ్మాని కల్లమని మదిలికినించె, గురువసిష్టుని

మొక్కి గురుభాగ్యయైనట్టి, ఆలయరుంధరి శల్లవుడు తామొక్క
 తగు బాహ్యులను మొక్కి తగు పెద్దలకు మొక్కి శ్రీరాములకు మొక్కి
 తాబయలువెల్లె, పట్టవాసులుచాల పరగుంపులుగూడి తమలోన
 దుంఖించితమరిట్టులనిరి బలువసంబులలోన పదునాలుగేండ్లును, మిగుల
 కష్టమునొందెనుమగువనీత, గిక్క-సుం రాజైన రావణాసురుజేత, బా
 ధలపైయబొందె బరగయానీత, అదికాలమునాడు అన్నికష్టలొంది
 యిప్పుడును లింపము కేగుచున్నదిగా, పుట్టిది మొదలుగా భూపుత్రి
 యెన్నికష్టంబులొబొందకటకటాయనీతి, గర్భంబుతోనున్న శాంతనద
 వికిబంప, తగినన్నిమాటలు తగినట్లదామె, రాజులపౌదయంబురాయి
 తోనమమండు నాడునామతలెల్ల నేడురజనుయ్యె పురజనంబులుచాల
 పోకిషుమాలాగున, లల్లడిచిరి చెప్పతిరముగాకుండ, మరది వెనువెంటను
 నుగుననీతా దేవి, లిల్లితావుచుండ తానెములోకి, అడవిలోపలజొచ్చి
 నిలవడాకనీత తదబడుచుపాడిమాలెల్లడింపుచును, కడురాళ్ళచేచాల
 కాళ్ళపగలకొచ్చెమును, గుండుచాల మురికికంటిబను యెండచాలా
 తగిలియింతింపుకేక, నీడినులును జె దారిపోవుచును, మేనుగడగడ
 వణిగిదీనిరిని పోచుచును, నిలువెల్లనీరుగాతెల్లకెల్ల, అదిచూచి లక్ష్మ
 నుంకితిహాళి పానుబొంది, మెల్లమెల్ల నవచి తెల్లినమ్మనెను, అడుగడు
 గునను నీతకడుమఃఖిమారుబొంది, వజ్జినములపోసి మదినిట్లుదలచె
 వనములందుననిన్న ముంపెల్లెకుబోన, యేలగోరితినింక యేమిసేయు
 చును ఏమిగావలెనుచురామునిగీచవేళె నాడెయేమిగోరకామితిభోయి
 నేను, ముంపెల్లెనుగోరి ముంపెడమూకొంటి, యితికష్టములంచు యె
 గుగనెతినిగా, నుంచుచిలియియట్టి మూఁగమానవులింక, ఆతిమఃఖి
 మునుబొందు రాశ్యమనునవెఆదివారిబున్న వినియన్న మాటలు
 యోసుకండచుముందు యికిగాకుంట, తానేసుకొన్నది తాననగానిం
 చకా, తీరవంచుచుమును శ్రీరమాపులు నేడెచు కొన్నది నేననుభవిం
 చక, మరియెవరివిహించుములు లేటికిని, పువమిగలుగులుమోసి భూపు
 త్రినడలేక. మరదిలక్ష్మనుజూచి మరితాబలె, యదియేమిలక్ష్మగా
 యితదానామునట్టి, నీరుపుగ్నావోయిని ఇవిహూంపు అనియిట్లు ధూ

పుత్రిచిచ్చలచ్చటజూక కొలనుముందరగాంచె కోరినట్లులను, అకొలను
యందున్న అందమంతయు దల్ప బహ్మదేవునే కైసపాటిగాదన్నా పార
సంబులుగలవుచక్క)వాకములును । కొంగలందుచుగలవు కోట్లకొలదిగను
కలహంసలునుగలవు జలధరంబులుగలవు జల క్షుద్రచోట చాలగాగల
పుగంగయమునయుగూడినంగ మైయున్నట్లు అతిసరస్వతిగూడియందమై
నట్లు తిరువేణియనొప్పి తేజమై వెలుగొందు । నిర్మలంజైనట్టి నీరుతా
జారె । కలువతానుగలతోనులదూగి యున్నట్టి । కొలుచేగువలయు
కొమ్మతానపుడుగినతోయినవాది తాలంబుచల్లార । పొదిగొన్నగ
తానుపుచ్చుకుంటుండె కామలెన్నుకొనూట మోయిదిగవేసుకొని ।
చాలదుఃఖుంది మరలట్లు తిరిగివచ్చి కలుగనీలు నిలకాచెంబులతో ।
ఉదకంబుననుదీరినుదిరికొన్నదను జలువచుట్టినొమ్మ యడవిగొనీలగు
తనచేతులలోనిరుతాబుచ్చుకొనియె బలమై త్రైగాణాయనందు
నీనీతిపాపానాది బుయ్యెడు నామై పక్షి । ఘురామ గిమ్మిడు
మిగులదుఃఖుచును వదిలెగారినిజూచిముదన జెందకను । చింతమాను
నీవు ఎంతదూరమాలేకు । మునివలెయుదిగొయ్యముగదనున్నాది మెల్ల
మెల్లగరము మేదినినుతనీవు నేనయండంగనెంకనీకుభయమేమివనము
చూచుచునీవు మనసుసంతోషించితిన్నితిన్నగొమ్మ తల్లిసీతమ్మా ।
అందునిందునబోకయింగనందునబోక దారివెంటిరమ్మ తరుణీలలామ
భయముజెందనీవిబాగుగానావెంట । దారివెంటిరమ్మ ధారుణీపుత్రి
పొన్నమానులుజూచుపొలతిసినిచోట పోకమానులుజూచు ప్రాకటంబు
గనపొవృక్షముజూచు సఖమనీవిచోట । తాళవృక్షముజూచు తరు
ణేందువదనా । హింగాలవృక్షంబు పిండుచున్నచిజూచు సంపెంగవృక్ష
ములో చాలగాగలవు । మాలేడువృక్షములు మగువయవృటజూచు నే
రేడువృక్షములు నెలకూచితివా దారికేళముజూచు నాతి నీవిచోట
తిమ్మమాదికెట్లు తెలియకవిజూచిభర్తూముగజూచు కాంతనీవిచ
టను కావంగవృక్షములుకలికూచితివా తింత్రీశివృక్షంబు దేవదారులు
జూకపవ్వలికపులిపారిజాతములుజూచు । అశోకవృక్షంబులివఱకక
చూచుపొగడమానులుజూచు మగువనీవును । మందారములు జూచు

హామోరములుబాదు. కలహామములుబాదు వదిలయిచ్చటను గెలు
 పూనలుబాదు కలహముభవిత గోగురుబురిగాదు బాగుదివారము
 ప్రియమ్రాములుబాదు దానిన్మీలమీబాదు గొప్పములు దివ్యము
 దవా, నీగొన్నియుదప్పి ప్రాముండు మదికించి

లక్ష్మణుండు దారియండు కల్లుడు నీకు బావుట

మఁగొంఠినపు, గొంఠమారందిలు గోకులిని కలిపించితివి
 పైన అదివోవలను, భుగవకమలోనుదేరి కనుబాడే, నా
 మాన్మనీకన వదిలనూచ్చుండె. అచెట్లు కను అనవకొందినిబొందితివి
 వారినకతాము మరదిలక్ష్మణుడా, భుగియమాత్రిఁబండి కదిలినా
 మనుచు, తనయింటగొంతుతాధర పైలరచి పరికు గొంఠయానీత బలు
 త్రిమ కిదివచ్చుటకు లక్ష్మణుడు కలఁగించుట.

పిదపింకగా, పొందిదుఁడొచ్చె మోవిలక్ష్మణుడు హంసమూడి తల్ప
 మంచుండు బుగ్గ కినినమా కుకలకొంఠలవ్యధించెఁబొగారుమేదలో
 పాన్మనుండెడితె. బుగ్గవలంబులోను పులిచెనకట మూరారి విడి
 పించి యేలూకునీలూకు యేమ్మగఁబులుదినునొ యిప్పు కిచ్చోట బనక
 పుత్తినివిడిచి నవనులోనిలాగులింగి నేనయోధ్యపురి కెట్టుబోదు పుర
 బనమాలోకే పొలియేదంఁటను ఏమిచేయుమనింక నేమిసేయు
 మాను, తల్లులకు నేమందు తిమ్మలకు నేమందు, గురువసిష్ఠులకు నే
 యేమంబూను, నవములో దిగనాడినచ్చినావంటేను, పట్టణవాసులు
 చాలదిట్టుదురునన్ను, మూసీరికునుతెప్పయేమిలేకంటేను, రఘరాము
 గోపించె మిగులనాపైని, రాముశైలపులుతప్ప రాదంచుభయమొంది
 మగువనిటపించితే బుగ్గదిట్టుదురా, అన్నశైలపులుతప్ప అతిభయం
 బునుకొంది, నీతి నడవులకాలు తీసిపోదలచె, యిదుగో లక్ష్మణుడింక
 వదినెగారినిగోరి, నవములో దిగనాడవచ్చిరావంచు లోకనిందలువచ్చు
 ప్రాకటంబుగనాకు యేమిసేయుమనింక యేగనిబోదు అటుకాడగా
 దప్పు యిటుకాదితేరప్పు, యేతప్పుబకలేక నొముటుచ్చెనను, తన
 యత్నములుగాని దైవయత్నముగాని శీతనకపుల పాలుకేసె వైరంబు
 మరియేమి కుశరాదు మాటలాడగరాదు దైవయత్నంబైన తప్పింపలేరు
 అని ఇట్లుకలపోసి అధికదుఃఖమునొంది యిదియె సమయంబను మరది

రామాజ్ఞను శాశ్వతము మైవాసి చెట్టుకుగట్టుట
 లక్ష్మణుడు, అలనాడు రావణుం డతివ సేనుగొనిపోయి లంకలోనుండు
 టకు శంకసేయచును, తిష్ఠబట్టిపారి చాత ధరణిలో ప్రజలంగ
 పట్టవాసంబున పల్కిల్లునుచు, రిదికుడన్నమాట రాముండు వినవచ్చి
 నిన్ను అడవిలోవిడచినను నవ్వునెను ఆనాటాడ నేను లడకదుఃఖము
 జె ది, యెన్నిజెప్పినగాని మన్నించకుండ కంఠకోపముననిన్ను యందు
 దెచ్చినవాడ, నామీడికోపించ న్యాయముగాదు, పాతినీ నయాధ్య
 పట్నంబురాకుమీ, మీయన్న సెలవయ్యె నగునకోయంచు, శాశ్వత
 మలవైని తానంతయును వాసి నీతివైదిం చేటి జెట్టునగట్టు, అతివ నిది
 చేటి ఆవృత్తకొమ్మకును, వేలొడగట్టి యటులచింతించె, ఈ గాతి
 నిలుపించి యేలాగునాదు, నన్నగంబునానో యన్న డిచ్చోట
 జనకపుత్రుని యటువనము లో దిగనాడి, చేనెలు జీవంసు నిండువేమన
 ఆడువారినిటుల అడవిలోదిగనాడి నిరిగిబోపం నేల తెకవు దోచమగా,
 నీత నడవు పాణిజేసెన్వృత్తనాచు, నేమనెయ ననిన ఎదురాచ్యవను
 అనియట్లు తినచాల వానసులోగుఃఖించి, వనియన్నయాసీతి పాదంబు
 లకును డండంబుల్పించి ధరణి గానాశమును, ప్రవలబుగ మొక్క
 తాను బయలెల్లె, పదజాలల జూయల వాఃఖములబొంద నీ నమా
 యెనని చింతించిమిదిని నొదిగించు వాదనాను తానెవగజేసి, దిరిగి
 నీతాజేవిదరికేగుండె, మిత్తొండేపిడి నీళ్ళము నడువంగ, కడు
 చెమటఃప్పొంగ పుడియెడలదును పడుచు నేమను తానెట్లుంబునో
 జొచ్చె చిన్నతోపుమ రాముడన్నరాకే పుచ్చవఃఖము నెంత నే
 కొనిపోయి, వనములోదిగిరాడి, వచ్చెనొకచు, అన్నవదిమాలకు
 అలిపీరుడియ తాను, తడిచానాకి నెచ్చెలేవట, నామిత్రిదింతింప

పొరుగు రాముని మాయల

నభవామయాశ్రమగుఃఖించి మరయును కోచనిడిగను, తిల్లికొనల్య
 యును తనకోడలనుగలచి, దుఃఖించి మరయును కోచనిడిగను, నుమ
 శ్రయుచాల శోనిల్లమరెదు, క్షానిగోపించి కమమావముతను
 మంత్రిపుంగవులంత మదివారగానుడ, గురుభావ్యనుకమాను గుడు
 చూడెనుక పట్టనావని ననగా నీవనయుకీరి, తిట్టనాని రాముతెన

లేకుండ అంగరిటులాడంగ నాస్తిలోదుఃఖించిరామచంద్రుడు తాన మోము దిగచేసి, వసిష్ఠుడావేళ వారిందిఅందరినినుగొంతించితిమినియొనిట్లుయె యెజ్జానికనువులకు నెంచి నేటివేళ భార్యలేదిగాను పరమాధర్మము, అదిగాక నీవిక ఆలవ్యమునుమాని, పెండ్లివేగముగము పెండ్లాడేను, సాంప్రదాయకమైనా సంబంధము ఒక్కచిన్నదాని పెండ్లికే నీమోయనిజనుకుండునున్నాడుజావనీపెండ్లాడిఅగ్నిసాక్షిగనందున అనొకమాటనీవుగాక వేరెనెలతకోరని నమ్మకంబులుచేసినాడు ఒక్కరిని, మళ్ళికేపెండ్లాడి మాటకప్పుండు, ససిష్ఠులొక్క ననుభవ్యులందు గురువుతావనినాని పామమోదమునొంది అంగు నీతవలె ప్రతినితేయించెనెంబునీలొకాద టుగడుచును గాజ్యమేలుచునుండె రామచంద్రుడు, ఈలొంగనుగాముడే చుండగాభూమి నినుడి ఇక్కడ నీవృతాంతమెల్లము. మూడవభాగము చల్లనీగలో విడిచి నీతి సామిగ్గినిగానక ఆ శపఠమును చూచుట

తెలివొంది యానాల్గుదిక్కులనుజూచె. మరిదిగానక తాను మదిచాల చింతించి యెవగెల్లి తాచిలచి యె దుగానకను వానినాని నీతివృత్తి లొంగినెంబడితిరిగి, వళ్ళి చ్చా చల్లనగగునేలచె, వారిదిట్టెగ నీవు మరియొడుజాతిలో, నిరిగరావునీవు తెగునాటివును నమ్మగంబుచేతనే మాయెకోరాంచు పలు నెకంగుల దుఃఖపడియె నెంబును అతిదుఃఖము లలొంది ఆకాశములబాడ, ప్రతి బుకనిసించె బలశాఖవయిని, ఇది యేమి ఈవింగిపెరుచెట్టిగలంచు, తావిప్పచదువుకోని ధగజ్జపై జడియె బలుమాధ్యతాజెంది నెంబివాలుగుదిన జూడుచునుచు మది నెట్లుకోకింప వొడగ ఎందుకీజన్మలబు ఎండ నీ జన్మకింక మందునెలియ నీమూడు కం దుకోచ్చిని, ఆడజన్మముకన్నా అంగివొన్నానెంబునెట్టితే మేనుచు బుధులు బుద్ధుడును, వాడు జన్మనమాట నేడుజన్మమునును ఏమిసేయు దునింక యెందునొచ్చెనను. పాపజాతి బ్రహ్మ దుఃఖములబొంద వల వుట్టించెనో యింతిగానున్న నాండ్లి జనకుండు నన్ను పెంచేవాడు, ననిత కన్నముంచు యెగునయితిగానిం దిజనకుండు నానిగిల్లి భూదేవిగా, మామ దశరథరాజు వాటినింట్టెగాను, కౌసల్యతనయండు కాంతుండు నాకంచు, వేయివేల గులచెన్దిరిపిగితిని, జటువంటిసంతోషంబునుండి

నెల్లప్పుడు, అపదలుయేతెంచు బాళ్ళర్థమాన మాయత్తకౌసల్య మని ముద్దుజేయెను. అటువంటినాముద్దు అడవిచాలాయె అనియుట్లుభూవుత్రి మనసులోదుఃఖించి, తన మరదిలక్ష్మణు డయశాలితలది, అడవిలో దిగనాడి అతిమోదముననీవు పురముజేతివయ్య పరమధర్మంబా, నాడు వనములలోన నాతోడనీవుండి నన్నువికనాడంగన్యాయమానీకు జెప్ప కుండనీవు ఇప్పుడెళ్ళగవెల జెప్పి లేవత్తునే సిగ్గునేడలి మీయన్నకో చాలు మెల్లమెల్లగనీవు నుల్లిచలేవైతిమఱిసి యిట్లుగా నామనఃబును చిన్ననాటనుం డెరుగుదువు తగనిట్లుజేయంగ ధర్మమారీకు బలువనం బులలోను పాపంబునునకుండా దిగనాడుట నీకు పరమధర్మంబాబెగడిం పగానేల యిప్పుడిచ్చటనాకు, నాపాలిదెవంబు నన్నింతిజేసె, ఏమృగ ములునైనా యిచ్చోచ్చకేతెంచి నన్ను యివుడువించు నాభాగ్యంబు ఏమృగమురాదాయె ఏమిసేయుదుమిమ్మా బలుతెరంగులనీకా, విలపిం చుచుండ, అంతలసూర్యుడు అస్తాదిదరికేగె, సుదతిదుఃఖములైతిజా తునన్నట్లు మావంశజనికొంతి మరియిట్లుదుఃఖంబు, చూడలేననుమా ద్ది సూర్యుడునుగ్రుంకె, కడుదుఃఖముననీతి కన్నునెర్రగనట్లు సాంధ్య రాగముగప్పె జగతిలోపలను సీతదుఃఖమునొంది చిన్నబొయినీతి వదిలిక్కులు గప్పెనపుడు చీకటులు సీతకన్నులును జేమకుట్టిపలాగు. చుక్కలసరయించె వెక్కనంబుగను గాఢాంధకారమ్మకమ్మి పండున సీత పెక్కువిధములదాను భీతిల్లుచుండె, కటికచీకటితప్ప కానలో నున్నట్టి మృగములన్నియుచాల మొరిగుచుండెనుగా వనములోనున్నట్టి

అడవిమృగములు జనకజను గాంచుట,

వనమృగములుకొన్ని, సీతయుండెడి చెట్లచేరువకువచ్చె చుంపియుండె డిలాగుమరియప్పుడాలించి అహారంబువొరికెనవి అతినంతనమునావుండ తీకములన్ని నిండువేడుకనొందె భల్లూకములకెల్ల ప్రబలిమోడంబు సిం హంబులవికొన్ని చెలగివేడుకనొందె శరభంగులన్నియును పరమమోద మునా యవియాదిగాగల యెల్లమృగములగూడి చాలనాహారంబు భ షింతుమనుచు దరిగినీయేగంగ దవకాంతిప్రవళెల్ల కనుగొన నాళ్ళర్థ్య

కరముగాదోచె, మెరపు మెరసినలాగు మీరెల్లగొలువంగా, కనులాడగ, లేకతన వ్రవోణచుకును, గడగడవణకుచును కారుమ్మగములు కొన్ని జేరబోవగలేక దూరమేగుటచే భక్షించుటలుమాని భయముజెందుట గాక ఇంగితజ్ఞానంబులేలపొడమెనుగా జ్ఞానంబులేగాద జానకిని పొడగ న్నమడుజలాడిన లాగున మాట లొచ్చెనుగా మాటలన్నియు వచ్చి మరెదగ్గరణోయి సాష్టాంగములుజేసి సకలజంతువులు, సాష్టాంగములు జేసి సకలజంతువులెల్ల యంతిసీరగెల్ల నెరిగింపవమ్మా. మాయమ్మ, నినునూడ మాటలొచ్చెనుమాట యింగితజ్ఞానంబు లెల్లబుట్టెనుగా, సా మాన్యరాలయిన నదివిగాదోయమ్మా అదిలక్ష్మీకాంత వేదవోయమ్మ బ్రహ్మపట్టపురాజ భారతీదేవివో, చంద్రకాంతవో నీవు చానరో జెవుము, లోకమాలవునుమ్మి మాజుతోచినమాట. విష్ణుదేవుని కాంతలే జెప్పనిల్లి పతి నిన్ను గనుగొన్న సంతోషమాయెను, యెరీతి నీ తెరంగు యెరిగింపవమ్మా అసియిట్లు మృగజాతి అటుమాట్లాడగా మిగులదుఃఖమునుబొంది మగువతాపలిక ఎవరె నేనయితేరు యిక ఏమి మీకెల్లబాగుగా ననుమీరు భక్షించరయ్య మీ కాహారంబైతే నాకు పుణ్యముగలుగు, నను వేగవీక్షించి వినరయ్యమీరు పతియేలనటు నంటి పతినులదనందుకు మీకు ఆహారంబుమేబునాకగును నా పేరు

నీత మృగములతో వృత్తాంతము జెప్పట

నీతండు నాతండుడిపినకుండు భూదేవిమాతల్లిపుణ్యాత్ములారాధరణీశతిల గొండుదశవిధుడుమామామ మాయ త్రకొసల్బమరది లక్ష్మణుడు భరత శత్రుఘ్నులే చరివార మరదలు వానాధురఘురాము వరవణ్ణండు, కైకసుమిత్రకొన్నతో నావారునాకు చిన్నతలు మీకు చెప్పెదను వాసిచ్చగురువుమానంశంబునకు నెల్ల సుమంతుడేమంతిసూర్యవంశము నకు అతిసుందరయి ఆయోధ్యపట్నంబు కాఫరస్థలముగాదీపించుచుండు పురజంబులమీట భూమీశుడునమ్మి అడవిలో నీలాగు యెడబాసినాడు, మరదిలక్ష్మణుడిమరినను గొనివచ్చె యిచ్చట నేనిదించనేగె నాతండు, ఉన్న చందముమీరునిన్నవించితిసయ్య ననుభక్షించండి యున్నిమీకేలశీతియన్నియుజెప్పి చిన్నదోపుటజూచిఘోరజంతువులంతభోరుమనియేప్పి కటకటానీకీంతకప్త మెందుకువచ్చె మేముజూడలేము భా

మరొనినుఘోరవవముననిన్ను ఈరితిగావించిదీనుడై శ్రీ గాము జేరితిమం
 డనివంటి కాంతను యూనిధంబు బ్రహ్మ యంతగ న్నాసెను నెంత పాపంబు
 నూయమ్ము; నజాతమాటలన్నియువచ్చె ఎంత పుణ్యముగానాకు యిప్పు
 డిచ్చోట భూపుత్రినినుకూడ పుణ్యంబుమా య్యె శ్రీ పంతులుమాండ
 నెంచి జేసితిమో, పదునాల్గు శాసనపరికించిజూచి గానివంటిపతిపతియేది
 నిఖంబునందు నెరిసిజూ కంగరిడు నే నుకబుల్లెనిచ్చు భక్షణ సేయనేర్చు
 మామేను నీపాదపద్మములు నిరతంబుగొల్పుదు బ్రహ్మచోట నెమిలిచి
 యుండెదము మునిపాదముల సే నిరతంబుదొరికి తేకనులంబులూనున
 కనుపించుచూకు నెంతమాత్రమునీవుచింతల బళాక మేముండగనీకునేను
 తిక్కువగ నేమిగావలెనన్న భాయినిమిటినికు తెచ్చియుత్తురుమేనుహె
 చ్చు నేమికోట ఎచ్చటికేగవలెనన్న యచటికోటలోనున్నోరీని పాదములు
 గొలచియుండెదము, భయముజెందకు మమ్మ బాగుగా నీవెంట నెకజే
 యుచునుందు మేలు నిరతమును మృగములన్నియుగూడి మిగులధీరతి
 బల్కుకొందఁ డిటుబోయికోమ్మలాబల్కెమీకుపుణ్యబుగలదుమేటి
 జంతువులార ఈవరమునిపల్లెలెందెనగలవా కల్గియున్ననుగాని కలతెర
 గంకియునుజెప్పి వేగమేనన్న చేక్కుడియంచుపల్కినంతట బాలపరమ
 మూదము నొంది సీతకులు పరామిలై జంతుకాలములు, వరమునొందు
 డైన వాల్మీకు సుట్టిపల్లెయొక్కటికలదు పాననస్థలము, యేనుబరామడ
 గలదుననలోకసుందరీ శీఘ్రంబుగానందు జేర్చినచ్చెదమా, అనియును

మృగములు సీతను వాల్మీ కాశ్రమమునకు దోడ్కొనిపోవుట
 బల్కుచుచోట్టు వెడలిందినడిపించుచుండెనానట్టడిపిగోనుక డి వైపున
 కొన్నిఎడమవైపునకొన్ని వెనుకముందరకొన్ని ఘనరంబుగనుముండి
 జంతువులెల్లగట్టి కావలియుండి సీతమెల్లగవడువకెసెనచ్చటను, నుండు
 తేనిచోట ముదితనడిపించుచును రాళ్ళు లేనిచోట రమ్ముమాసల్లి, నీరు
 త్రుడినచోట నెంత నీగానిపోయి కంగన్నానము సేయగా జేసిమరియు అకల
 న్నన్నజే అతిసుధు డైట్టి ఫలములుగొనివచ్చి భామకిచ్చుచును యెం
 డగలచోటలెల్ల సీతాదేవి, నడిపించె వనములో నానాటికిని ఒక

వాల్మీకి నీతను గాంచుట

శ్రోసునొకనాడి యొకనాటియ దునే, యొకరెండు శ్రోసులే యొకనాటి
యందా, మెల్లమెల్లన నేది సు గూడి యెల్లగోటా మృగములెల్లనడ
పించె, గాత్రీశేళలయందు రావా దేనికిచుట్టు, వనమృగంబులుచాల పా
రాలయిచ్చె. వనము లొక్కొక్క మాలేతనచుట్టునుండగా, మటియేమిభయ
మానునుగువనీతి నాభయభక్తులకునునీతపాదాలుగొల్పుచు మృగము
లన్నియుఁగూడ వనములలో పలును, ఘనముగాడెబ్బదామడయున్నవనము
లో, మనవాల్మీకి నున్న ముగ వల్లికొచ్చె అప్పుడావాల్మీకికు లంతదూరము
నాచి, వరగువెరుగువనీతినికేగుదెంచి, కొగలించుకతానకన్నీరు నా
లుకంగ. ముంతకష్టమునీకు ఎదుకొచ్చెనుగా, అనియిట్లు వాల్మీకికడడిగి
నంతటితో నెకనుదూఱుముననీతికౌవునునియేచ్చె, బమిరొదనముసేయవ
నీతి. ఛించుచును, దివ్యవృష్టినిజూచెదేవిచందంబు, బ్రహ్మపాశుడుగను
కభించుచుమాడంగ, చాందుజరిగేగతులు మునికననవచ్చె, అదియెల్లతా
గావించి గూళ్ళర్యమునుబొందియెరిగియెరుగనిలాగునింతి. సోబల్క మా
యన్యవినవన్మమానవులకేప్రొద్దు, కష్టసుఖములురెండు కాలములుగల
వు కడయెల్లకొలలాగు గడువదవరికైన, కానున్ననమల్ల కాకపోవ
మ్మా, యెంత. కలకయినహెచ్చుశగ్గులగలవు, మదిలోన చింతించ
నూయిమా కల్లి, మాపుత్రినిలాగుబోంచిమునివరుడు, చల్లనియుడకంబు
నఖయకీచ్చెగా, మునికాంతిలందరునుము ముతో పుకేగిన మధురఫల
ములుదెచ్చి మువవకిచ్చిరిగా, ఫలాలనుడుగక ఫల హారముగజేసిగంగ
నానని. నీకాంతచెల్లగను యొకచోటగూర్చుండియొకమృగములయె
ల్ల గావించుచుదిగొనభాషించువల్లె, మీనహాయముచేత మేలుబొందితి
నెను, ఘనమునీంనుకజూడగల్గె నాకిప్పుడు, యేవిధంబయిన చావకుం
కగనన్ను, బ్రకించితీరిమీయ పామూటలేల మీకష్టములొంది మే
లుచేస్తీరినాకు, కరుణతోడుతిమేలుగావంతుమీకు, మీపుత్రప్రేక్షులు
మేటిమందలుగాక, అతివృద్ధిగానుండుడడివిలోపలను, గంగగల్లును మీ
కుముంగీతజ్ఞానమును, మీవంశములకెల్ల మేలుగాకల్లు, ధరలోగలవా
డు తగుసుఖములుగుంబుమీకవైకుంఠంబుమీకు ప్రాప్తించు అనియిట్లు

దీనించి వసమృగావళిశెల్ల, సెలవులిచ్చెను సీతచిరునగవునోడ, ధరణిపై
బడిచాలవందంబులర్పించి, చుడుగులసంతోషాన మృగములేరిలె ముని
కాంతలనుగూడి ముద మొందిభూవుత్రి, సంతనముగనుండెకొంతకాలం
బు, కందమూలఫలాలుఘనముగాభక్షింపు, వింశువేడు నొందినెలత కొ
న్నాట్లు, మునిగొంటనీలాగుమూడుమాసములనుంక అష్టమాసంబయ్యె
యతివగర్భంబు, అదియెల్లబరికించిమది నొనదిగులొంది, యొకనాడు వా
శ్రీకియొప్పుగాబల్కె, వివనమృసీరివ్వు వినిపింతునొకమాట గవ్వకాల
ములాచ్యకలిగినీకిపును, నాయన్నునాయన్నునను గన్నవాటికెల్ల వౌ
దువేధాదునేపుత్రి, నాకుఅమృతనాటికాలనుండు, గమక నీవొనొక్క
కథనుదెల్పెదను, అత్తెళ్లింట్లలో అందుకుదునుఅయిసి, నీళ్ళాకుకాలా
ననెలతలుండాలె- అతివచ్చుట్టినియిటఅత్త నింటనునియవధిలుపండినను
యానయింతులుండాల ప్రిననుసంకాయమాలందుననీయింటనుండిన, లేప్పు
పచ్చునునుష్కరణిలలామా, కాననీవింశుండి కారలంబిక లేదు, మీరిం
డియొన్నట్ల మిదిలాపురంబు, నేను తీసుక వెళ్ళి నిన్ను నిగూడునును,
మీరెండియింటికి నాకెల్లీమాట్రా, నేను తీసుకవోవ నికథయ మేనున్నా,
నావెంటమెల్లగా పడిచిగావమూక, అనియట్లు మానిచండు) వానరంబున

సీతను వాల్మీకి జనకవల్లభుని సక దోహ్మవిహ్వలు

బల్కి, కండక మండలముధరియించెమరియు, నామమెల్లగనీవు సతము
మృంతును, ముని కాంతలకు మొక్కి ముది తొనడచె, ఆవేళముది వెంట
అతివమెల్లగాను, నడచిపోవుచుండె నానాటికిని, మీర మొనీరోజునా
అతివవడుచువచ్చె సకపులేవాటి, పట్టణంబులుదాటి పల్లెలన్నియు
దాటి, కొండలన్నియుదాటి నిండువేడుకను, పుట్టింటికి బోవ పొలది
సంగోమాన, ఆకూన నువకుండ అదివతానకచె బ్రహ్మపుత్రుని
వెంటబాగుగానడవంగ, కష్టము యెగుమూట కనపించగాయె, పది
యునెనునుగాక పదియేనురోజులు, మధ్యమార్గములోనే మూసమ

సీత గర్భవేదన

య్యెను, మాసములు తొమ్మిదిమకునెకప్పుడుగాక, గర్భ భారంబయ్యె
కడలలేండా విండు వేడుకతోడ స్త్రీనాన్ను విడుచును, నమన

దానికికాళ్ళు తడబడుచునుండె వడుమనియాడంగ గడగడవణకుచును, మేలుచెయటబుట్టె మెలతకంతటను, అనిచూచిమునిచందుడ్రాత్మలో వెర గంది, కష్టకాలముగాని కనుపించుచుండె, కటకటా, యిటువంటి కారణం లిక నేడు, నేయవాడనుయిత జేసి, దైవంబునుదిత బుట్టినయిల్లుమూడు కోసులయంక, మారమున్నదియంక దోవలికనాకు, మరిమరియు సీలాగు మనసులోచింతించి, జనకవండువతోను మునిచందుడ్రవనియె, నాతిల్లియికనీవు నడువలే వోయమ్మ, గర్భభారంబయ్యె కాంతలో నీకు కష్టకాలములాగు కనుపించుచున్నాది, అడవాయములేదు అడవిలోవల ను. యిట్టిచండముబట్టి యిక నేమిజేతునో బ్రహ్మవాసిగవారికి బాయడే లిల్లి, పూర్వపుణ్యంబెవగు భువిలోనతిప్పించి, కానున్నపనియేమొ కాక పొడవమ్మా, అయితేనేమిగానిల్లి అడవిలోనిటువూడ. ఈశ్వరుండెకాని యెవరులేరమ్మా, ఈచెట్టునీడన యంతి నీవుండుమా, కుట్టుతిప్పలు చాలదట్టమైయింతు కాంతియెచ్చులయెందుకాని రెక్కరునేడు, వైసుండి దామాట బాగుచుంటాను ఘాతంకానంబు పొలితిరొనీకొను హరిహ రాదులు, హయమాదులేరమ్మా, గరుడగంధర్వాది ఘనులెల్ల యీ వేళి, నిన్ను రక్షింతులే నిక్కముగతిల్లి పంచభూతిములెల్లి భాగుగా నిచ్చోట నిన్ను రక్షించునేడు మాతల్లి, దీవనలఘునమాన దీపంపు

జనకరాజ మార్గమున పుత్రులను గడుట.

చుండగా, కొమ్మపుత్రులగాంచె కోరినెల్లుగను, పుత్రోదయంబయ్యె పాలుపొందవనమెల్ల, పూర్వదిక్కున పొద్దుబాడిచినెల్లుగను, పూర్వ లగ్నమునందు భూపుత్రితనయును, కళలలోనుడయించి కాపుమని యేడ్చె, మనమైన వాల్మీకి కడుచోద్యమునుబొంది, యేమిచాతల్లి నీకే శిశువుగల్గె, నాయవాపుత్రుడు నాకుగలిగెనుగాని గర్భవేదనయంక కనుపించుచుండెగర్భవేదనయంక కనిపించుచున్నాది తాళిలేనిగచుదు దయచేయవయ్యా, కుశిదర్భయుడనింబు నదొనెందుబోసి, మరుగున తానుండి మిగువకందిచ్చె, మంత్రించియిచ్చి నామానినే యుదకంబు, పొలిమెల్లగదాను పుచ్చుకొనగాను, కుశ గర్భ యుదకంబుకొమ్మ తాబుచ్చుకొని, మేరియొకపుత్రుని మిగువకాననెను, ఇప్పుడురెండో పుత్రుని బలముగలిగినది, పొలితితిల్కిను మునిపుంగవునిగోడవంత

నంబునుబొందినకలఁబుదలతోసి, బలుచింతనుండె వాఁబ్రహ్మపుత్రుండు
 సీతకిద్దరుగాచిన్నపుత్రులుబుట్టె, ననమెల్ల తేటమైఘనతరంగుగను. సూ-
 ర్యచంద్రులుం జేరి బిల్లుచుండిరి పడు వెన్నెలాగు బరగిరిచ్చోట
 తామరాకులు దెచ్చి గవసి దాఁవ్వంగ, నీశువు యందు శయనింపజేసి,
 రఘురామపుత్రులు యఘవిదూరులుయపుడుధానిలో నుదయి నిగత
 దిశలబాడవ మునివరుండావేళ మొ మెల్ల దిగనాడ, మరియెట్లు చిం-
 తించె మనసులోనును. అడవిలోనీలాగు కొడుకులిద్దరుగాంచి, మిగుల
 కష్టమునొంది మెలతియున్నాది యెవరిసాయములేదు యేమి సేయుదు
 నమ్మననమెల్లశోధించి నచ్చుచుండగను, జనకునిపంపువా శరభుడన్నా
 వాడు, నర్థులునుపుష్పానుభలములకువచ్చె, ననమంద దినుగంగ వాల్మీకి
 తాగా చియెనడివాడపునీవుయెందుకొచ్చివి నీకేక యెవ్వనొక న్నెవరు
 బాపిరి. వున్న చందము మాపేరువిన్నవమి సేయి, జనమ మాగా-
 శంభుండునా పేరు, ననములో పనియుండి వచ్చినా య్య. తులకగమె
 పోయి నీరాజుతో, జెప్పవత్కిమునివచ్చి విలసినామెట్లు అన వి-
 వాడుతా. తివేగనానబోయి ననమలోనాల్మీకి చచ్చియొచ్చును అని
 జెప్పగారాజు అదిశీఘ్రముగాతాను వెలయంగవదనానుగుణే స్వేచ్ఛగా
 తోరధకు దోలించుకొని పొరసంగుతోనచ్చి, వాల్మీకిమః గాండవపంద
 జనకుండు వాల్మీకిని సీతను గాంచు.

నముజేసెమనిని నిన్న గన్నయందుజేసినయట్టిపాపమెల్లనుపోయెబ్రహ్మ-
 పుత్రుండనాభాగ్యహాసనిన్ను నమరచూడగలిగె ఎరివిపుణ్యచామీలు
 యిప్పుడిచ్చోట వేడుకతో పదునాల్గువేల సైన్యముతోడ జాగంబుకు
 మొక్కబల్కె నట్లనుచు, వాల్మీకి న యాయడలోపను,
 నుండకారణమేమి నిందునెవరొక యములేక ఘోరశాసన
 మందుయేకాకిగానుండఁటమికార్యంబు, మోక్షమును ముందు ధరిగిపె-
 బడిలేచిపల్కుచుండగవలికె బ్రహ్మపుత్రుండు, ఘనకార్యమను నాగు
 గలిగినొక్కటినేడు చెప్పెదవినునీవు చింతింపకుండ - కాగలిచొప్పున
 కార్యమొక్కటిబుట్టె - తెలియపింపింతు నలదు చించించి - యిప్పుడు
 నీ విచ్చోట యెమైనబల్కలే శపియింతునే నిన్ను శీఘ్రము
 గాను - అడుగదలచిన మాట లడుగవలెనంటను - నమకెచ్చు

నుముందు అడుగవచ్చునుగా! రామచంద్రుడుమున్ను యేమి హేతువో
గాని | నీకూతురగు సీత నెలతగొంపోయి | వనములోదిగ నాడ వనమృగం
బులు దెచ్చి | నాయంటదిగ నా డెనాతివంతటను | మూదితవంతటనేను మూ
డుమానముఁబండి | గర్భంబుతోనున్న కాంతగావునను | నీయింట దిగ
నాడనేను తీసుకరాగ | యీవనంబున పుత్రులిద్దరుదయించిరి | పుత్రు
లిద్దరిగాంచిపాలతి యీదగ్గిరి | పొదమద్యమునందుండె ముదమెల్ల దొలగి
వివి యంత జనకుండు తనమూర్ఖునిలేచి | ఘోరదుఃఖము బొంది
ఘోషమనియేడ్చె జనకుండుదుఃఖంప తన సేనబందరు | భోరుమని
శోకించె ఘోరదుఃఖమున | భోరుమనిశోకింప బూశటిల్లగవంత, నిద్ర
బొవుచున్న నెలత మేల్కొంచె నిండువేడుకపోయి గుండెఝల్లన సీత
తండ్రికొగటశేరి తానుశోకించె | జనకుడు కూతురంతను కొగలించు
కొనినను | నాతల్లి నాల్గియుగన్నతల్లి | నాయమ్మ నాతల్లి నాముద్దుల
పుత్రి | నీకింతకష్టము నేడువచ్చెనుగా | భూపుత్రివై నీవు భూమిలోపల
బుట్టి | నాపుత్రివై నావె నామమాతల్లి | భూమిలోనిపురాకు పుట్టిదొరి
కిననాడు | లోకమెరుగగబల్కె నాకాశవాసీ | ఆరిలక్ష్మీ సీత ఆపనిలో
బుట్టింది | నీకూతురుగజేర్చు నీకుభాగ్యంబు అదినారాయణమునుచు
బల్కెదరు | మేలుపుణ్యమువల్లి యెరుగజేసితివో | వ నివిధంబు | నిట్లు
బల్కె నాకాశంబు | ఆవిధమునరామువల్లుడైనాడు, రాముడే విష్ణుండు
యేమిత్కమనముచు | మరివిధంబోషించి మరియు బావల్కె | అను
వంటిరాముచు అకలిచుకంది ! యితజేసినునాడు యేమిసేము
దును అతివనికష్టంబు అదియెట్టివోగా | కడనుడికొనవాక కావంత
యైవా | సుముఖబాధమనియు చోప్పమేమోగా | కష్టములేకుకాన
వచ్చెనుగా | చూడుమునేరుక మరేయేమిక్కునే | చింతింపకే నీవు
యెంతమాత్రంబు | దైవముత్తంబెవరు తప్పింపగలేక | నాకన్నవర
పుత్రి | ననుగన్నతల్లి | నిన్నురాముకొచ్చి నీమూలగుగా | వగలుబొం
దగవలసె జగములోపలను | బలవంతుడగురాము పాడుకేరిగాని ఇం
తముంబున్న మెరుగవయితిగా | అతివీకనా! అతినిన్నిచ్చినానా |
సుముఖమగునేమి మరకొన్నాళ్ళ కలకటా నీ విని కష్ట
ముదిగవలసె చూడగలెను నాను సుకతివో నిన్ను, అని యిట్లు

జనకుండు తనకూతురుతో బల్కి | సీత పుత్రులగాంచి చింతించియదిని
వార్తకి జనకులు వారిద్దరునుబట్టి చేతిలో నుంచుకొని సీతతో నూసి |

జనకుడు కూతుర్నింటికి దీసికొనిపోవుట

పదిలముగ రథమెక్కి పదునాల్గువేలతో | తనపట్టాముకేగె జనకుడంత
టను | పట్టవాసులుచాల బలురోదముజేసి | తిట్టసాగిరి రాముడెట్టివా
డనుచు | కటకటా యీస్థితి కారడవిలోనుంచి | యెటులొచ్చును రాము
డంతసహసుడో పుత్రులిద్దరుచాల | పాలుపొందుచున్నారు వీరి జూచిన
యెంత వారికయినాను, మనసునిల్వదుగాన మరువరో యాదిన్ని బాలు
లిద్దరుచాల భాసిల్లుచుండి, సీతతెల్లులుచాల చింతించియదిలోన, తల్ల
డిల్లిరిచెప్పతరముగాకుండ, దాసీలుకాసాలు దాహింసుతిగాంచి, తల్లడిం
చిరిచెప్పతరముగాకుండ, భూసురులురాజులుభువిలోనవైశ్యులును శూ
దులెల్లనుచాలకోకించిరవును, పట్టణవాసులుగాక పైచారలేగాక సృష్టే
ల్లకోకించె చోద్యంబుగాను పదివేలదాసీలు బాగుగా జనకుండు గాలు
బెట్టనువచ్చె బాలులిద్దరికి, తల్లిపొత్తులలోన దాదిప్రక్కలలోన పది
తాళ్ళు పురుడాయె బాలులిద్దరికి ఆనందమునెరోజు జల్లారు మున్నగా
యిరువదొక్కరోజు జరిగెనంతటను, పదినదులుదాసీలు పదువేలనాదు
లు, జరగకుంపులుగూడి బాగుగామీరగను, వసువునూ నెమిరింపి భాగం
బులొనగూర్చినలుగులు బెట్టిరిచాల వెపుడులందరును, కాగులందులచాల
కాగియున్నటువంటి నీరుమెల్లగబోసి నెలతలందరు, బాగుగా తాళాలు
బోలించిపరికించి బంగారుగాజులే రంగుమీరగను, గడ్డుగడ్డు మనంగ
కాంతలందరుగూడి, చాలదోసెళ్ళతో బాలులిద్దరికి న్నానంబు లొన
రించి సఖయలందరుగూడి తడియొత్తినరాచ్చి వగబొట్టుబెట్టి కండ్లకా

వార్తకి శిశువులకు నామకరణం బొనర్చుట.

టుకబెట్టి కడువేడ్కమీరంగ రక్షలనుంచితే రామపుత్రులకు, ఆవేళ
జనకుండు అధికముగనుప్పొంగి, బాలనాలొనరించె పరమమోదమునా
పుడములోగలయట్టి భూసురావలి కెల్లభూదానములిచ్చె వేరువేరుగను :
పుణ్యకాంతలకెల్ల పుట్టంబులిప్పించె, వసువునూనెలతోను బాగుమీర
గను భూదానగోదాన పుణ్యదానములిచ్చె గాజేయదానంబు కడకు
విప్పించె, భటులకెల్లనుయిచ్చె భాగ్యమునుచ్చె ఈమువారలనెల్ల

కోరిరావించెవలిదనవకుచుల్ నడించితామించి బీరసాదలకిచ్చెమాద
 మండగను కొద్దిగా రికివిచ్చె గొప్పవారికినిచ్చె పిరువారనకుండ లేరువేరు
 గను, వసుధగోగఁ యెట్టివారికెల్లనుయిచ్చె చెప్పమాడగరాని గొప్ప
 దానములు, భేరిలుబూరాలు పెద్దపెద్దవాద్యాలు తాళములు మద్దెళ్ళు
 తిప్పెటభ్యులు ఘుమఘుమ్మన మ్రోయకడువేడ్కఁజల్లా మోదం
 బుగానింగి ముట్టుచుండగను జనకుడు వాల్మీకిమునినాథ జేయుంచు,
 మీకదోచినలాగునాకునమ్మతముపలికినంతలుమాని పరమసంతోషము
 న కుశలవులని పేరుకోరివ్రాయించె కుశలవులుయనుమాట విశదంబుగా
 పల్కఁజనకుండు నెరగందిమునితోనుబలికె, ఈపేరులుండుటకు యేమి
 కారణమన్న, ఘనుడువాల్మీకుండు తనుగాంచిబలికె, అదవిలోఁజూపుతి
 కామానములువచ్చి చుట్టుతిప్పలుయున్న చట్టుకేజేరికష్టకాలమునందు
 కటకటఁగి తాను నట్టుతిప్పలుకొన్ని చేతనేబట్టి పట్టుకొని నీతమ్మబలుక
 ప్తములుబొంది తోలుతపుక్కినికాంచె విలసిలంబుగనులతలు తిప్పలుగా
 నలనకుమారుడాయె మంత్రించియుదకంబు మరియునేనిస్తీ కుశదర్శ
 యుదకంబుకొమ్మత బుచ్చుకొని మరియొకపుక్కిని మగువ తాగాంచె
 కుశదర్శయుదకంబు కొమ్మకిచ్చితిను కుశరాజు యనిపేరు కొడుకు కుం
 చిరిని కుశలవులు యనుమాట విశదంబుగా నీకు విన్నవించితి నయని
 యున్నచందంబు ఇందుచేతను నేను వినియెల్ల పరికించి పేరులుంచితి
 నంచుధీరతనులెల్ల అవునవును యీ పేరునంతయే నిజమనుచు అతి
 మోదమునదల్కె నాకాశవాణి, ఆకాశమునదల్కె నచ్చోటి వారెల్ల
 చెప్పచుండగ మాదముప్పొంగిఁగంతా దేవతలుయాపత్తు దివిసుండి
 పుష్పానువర్ణంబుగురియించెవసుధపై నవుకువారివాడుపోవినాదములు
 జేరిరి చల్లనివాయువుల సాగెనవ్వేళ ధరయెల్లసంతోషకరము చెన్నం
 దె మున్నుచునమమున్న ముచ్చటలుగాంచి శ్రీరామపుక్కిలు చెలుతెల్ల
 డా మబకు మురులెల్లవచ్చిరి ముదమునొందుకును, అరుదిక్కులైనతవ
 నాయెవ్వేళ అతిమోదముప్పొంగెఁచటిజనములకు, అంతిరియనర్కా
 సంతోషభరితులయి తాతరిల్లిము చాలతనివిచేసుండి తాతరెల్లులవని
 బాలులిద్దరుచాలపాలుపొందుచున్నారు బాత్రెళ్ళలోను నొకనాడు జద్ద
 కుండు సాకటంబుగ తానుతనకుతురునిజాచి తానిట్లుబలికెను యమన

సీతమ్మనుగువరోనాతల్లి నాకుదోచినమాట నీకువినుపి...తు నాడుభువిలో
బుట్టినాకు దొరికినాడు ఆకాశముబల్కెనాది లక్ష్మనుచు ఇపుడు వాల్మీ
కుండు యింతిరోగొనివచ్చి, నిన్ను నాకిచ్చె వేనేకుమాతల్లి నీకు తప్పులు
లేవు నే నెరుంగుదునుగాని, లోకులేమందు రేలోలాక్షినిన్ను, ఆదినారా
యగుండయిన శ్రీరాముండు తప్పులేకుండగా తగుణిగొనిపోయి వనములో
దిగనాడవచ్చెనా యెందైన నేమి తప్పున్నదో ఏమిశోచనుగా, గర్భా
బుతో నిన్నంత నెడబాపంగ, ఎంతకఠినమండయిన నిందసేయుచుగా
అదిగాక సీరాముడాతిబుద్ధిమూతుడు, ఏమియెఱుగ నీలాగు యంతచేయ
దుగ తప్పువున్నచాల ధారుణీసుతికంచు, లోకులనియెడలేమొ లోరా
క్షినిన్ను తనకుడిభావంబు తనుగాంచిసీతమ్మ, మనములోవెరగంది

సీత అగ్నిప్రవేశ మగుట.

మరితూచింతించె, అయ్యయోనాతండ్రి! అనుమానమిక నేలచిచ్చు వేగమే
సీపుజేయిలవవయ్యా, ఘోరాగ్నిలో నేనుధరతనజొత్తును, నీకునంకాయ
మేలనేకుమాతండ్రి, అన్నమాత్రములోసమిన్ను చూట్టగవలె, అనలంబు
జేయించెజనకుడంతటను, మంటచుట్టుదిరిగి మగువసీతాదేవి వందనం
బులుజేసి వచియింనునట్లుపావకానాయందుపాపంబులేకుంట, కాపాడి
రక్షించుకారుణ్యమనను, అని యజ్ఞావక్తచుతనతండ్రికిని మొక్కిఆన
లమధ్యమునందు తాబ్రవేశించె, తావ్రవేశించగా దానాగ్ని ముద
మొంది, ఆకాశమునతడె అతివింతగాను అతివతివ్రతయైనఆదిలక్ష్మిసీత
నాయందుబడెనింక నాపుణ్యంబు, నేను ధన్యుడనంచు నిగిముట్టగ
నుండె అనలదేవుచాల నెద్దులంబుగను మంటలోపలసీత మఱికోంత
చల్లగా, రెండుర్జుములునుండె నిండువేడుకను పసిడిబొమ్మవిధానబాసి
ల్లుచునువచ్చి తనతండ్రికి మొక్కి తాత్పర్యమునను దండంబులర్పించు
తనకూడునిజావి కొగలించుబల్కె కనుభయంబునచే నాతల్లిరోనిన్ను
నమ్మకుండగరాదు, లోకంబులోమూలనీకుడెప్పితిని, నాదూతకోపంబు
న్యాయంబుగాదమ్మ, లోకమాతవునాకు లే ననుగా జనులకెల్లా
చారమననుగోగలయట్టి సంకల్పంబులుచాల చక్కజేసితిని భయభక్తు

లుగతండ్రిపల్కుచుండగనంత, పట్టణవానములోన భయముగానుండి,
 జనకుపట్టణములోన జనులెల్ల నెరిగింది పలుతెఱంగుల నిట్లుపఱుకు
 చుండిరిగా, రఘురాము డెంతసాహసుడమ్మా, తప్పచేసినలాగు తరుణి
 నెడబాసె, భాగరఘురాముడు పాపాత్ముడనుమ్మి, నేరముండినలాగు
 నెంతనెడబాసె, శాంతశ్రీరాముండు కడుదురాత్ముండమ్మి, యేమినేర
 ములేక నింతినెడబాసె, కనికరములేక కొవల్యలనయుండు, కరినాంత
 రంగుడయు శాంతనెడబాసె, పురుషులెంతిటివారుపాలిరోచూడమీ
 ఇంతిపాతివ్రత్యమెంతజేసెనుగా అనలమధ్యనుపండు తాజొచ్చియుండం
 గమనమునమ్మితిమమ్మ మగుచరోనేడు, ఇట్లుజేయకకున్న ఇంతిరోమన
 మాయన నవ్వుజాలదుమంటునాయమ్మగాని, మఱిమఱియు నీలాగుమరి
 పెక్కుమార్తాలపొక్కిపలుకుచుండె పురవర్గమెల్ల ముద్దుబాలురకంతా
 మూడు నెలలాయెను, ముక్కులేకుట్టిచి ముదమండుచుండె, గానాటి
 కొకవింతవ్యలేనేర్పిరి, తండ్రిచండములోన తలపోసినట్లు ఆనందమున
 నుండ అలుదుమానములయ్యె, చెవులుకుట్టించిరా చిన్నబాలురకు,
 ఉమ్మాలలో వేసి మోచిపాడిరికొంత, మగునలందరుగూడి మాటిమా
 టికిల బంగారుతొట్టిలోబాలులిద్దరనుంచి, బోలెపాడిరి సుడతులందరు
 ను, పదియొక్కనెలగాగ పరమవేడుకనొంద, పాకగనేర్పి రాబాలు
 లిద్దరును, మెల్లమెల్లగ బాలురెల్లచోటులయందు, రుండొకనెలలకేపా
 టగనేర్పి పన్నెండునెలలకెతప్పటదుగులబెట్టి, చాలగానడచిరాబాలు
 రిద్దరును, మరికొన్నినెలలకేమాటలన్నేయునేర్చె, ముద్దుపల్కులజూచి
 మోదమందగను, తల్లిమనమునచాలతెముమాలినయట్టి నంతసంబును
 బుట్టి నింతకంతకును ఘోరమున మొహిరిలుగటిసూతములతోడ,
 నరహాలు మరికొన్నిచచ్చుచుండగను మురికిసమురుగులు, ముడ్తవైన
 తాళిలు, పచ్చలిపోగులేబాగుమీగను, ముక్కుముత్యపుకంచివక్కగా
 విలసిల్లె బాలసూర్యులవలెను బాలులిద్దరును ముద్దుమాటలతోటి బుద్ధి
 శాలితోటి, ముద్దుగుల్కుడునుండె సమస్తతోలేకుండా, ఆటపాట
 లోన సాటివారలలోన, నాటిగాటికిమది లేబగానుడిచులెల్ల సం
 తోషమును బొందుచుకిరి శ్రీరామపుత్రులొడవెల్లజూచి, తల్లితా
 తియు జూచి యల్లాసముననుండి పుత్రపౌత్రులయున్న పాలుపెల్లి

గాంచి, జగములోవారెల్ల మిగులనంజోషింప, మునులునంతోషించిరి
ముగ మొందగాను, చెలియలందరుగూడి సీతపుత్రులగాంచి, మనమున

శ్రీలు సీతపుత్రులను జూచి సంభాషించుట

వెలగంది మఱియుట్లులనిరి. ఏనుమృతూఁగి యేమిపుణ్యమొకాని, యిట్టి
పుత్రులగాంచెయెంతభాగ్యంబు రాక్షసుఁ భయమేమి రాదువీధికి
దనుజాంతకుడు వీరితండ్రిగావునను భూతంబులే వీరిబాంధవేనో యుక్తు
భూతనాథుకతండ్రి పొందుగాదనుచు, పీడలయిననుగాఁ మాద
లేనోయమ్మా హనుమంతుడే ఏసాలిబంటుగురు, సుకిగాఁగియునును
సోకడే నాతల్లి, వాయుపుత్రుకభక్తి బాదుకుండగను, వసువయాబా
లులే మాకులోబడరమ్మా, తండ్రిమాయలుగాదె తిరుగేనోపినుము
చెలిబాలరమనను చలంబునొందితే, పల్లినిల్లికూఁబు రెరుశిలో చూ
డు, అప్పటప్పకైన రెప్పవెయ్యగబోవ తిరుగిండ్రికేనుబైతగళాయ
తాకి, యాటలాడుటచూచు మగువ యా బాంధవో పడిననో యా
గూము, బాంధవాజూచు, తక లేమిగుగకను ఆటలా పచుచుందు, తండ్రి
తమ్ముగుణము తమకబైతొంటి, ఈకీకబాంధవు యింపుతో చాచుచు
ను, సంతోషముననుండి చాచునాపితహ, పిరికంబులమీస వార
లెక్కుచుండి తాతగాఁగింబు తరుశిచూచితివా, పీల్చిచెవుగు
పోయి నీదులాడుచునుండి, గుండువీల్చిన నెత్తికంబుమీసగను పూర
తోపునచాల మొడితినముచూచి, ముక్కో పులయిచారు మోకంబు
తొంగి, దీరులైనవెనుక దాచుమిగిలెతి, అతిమాముచేచ్చి రాట
లన్నియును, పడిపడియు కొకమాను శాంతుకొనిచారు, రాదగ్గుశుల
గలిచె లేదమొకగను, అనుగులాదివిస సకరదింబులు, పగమ
దుస్తులదోలు బాలులిద్దరును, ఏనునిధముచేత నేవలూముచేతకండి
బోలిరి రాముతనయులిద్దరును, అనినబాంధవలూపచుముడిఘనుకు
వార్మీకుండు జనకముకోడ, దసనాథుకకు యుతనములే పీకగుట
చదువకుండగరాదు చదివినవలెను, మెల్లశాస్త్రములందు నెల్లవిద్యల
యొందు, చాచెప్పగవలయు బాలిద్దరికి మాయాశ్రములకోకిమర్చి
నవిష్టునును, వీరికియుజెప్ప నీకమేరపు అయిల్లువార్మీకికొకోడ

బలకగా, వినివినియుజనకుండుచునివనుచుబల్కెయిటువంటి బాలరకు
యెవరుజెప్పగలేరు, ఘనమునీంద్రానీపు కాకుల్యమానకు నాయుటనే
యండినాముద్దుమనుమలకుఅభ్యసంపగ జేయు మన్నివిద్యలును ప్రేమతో
వారలునిండువేదికనోడ పాదములుగొలిచికడ నెలమినుండెదము మఱి
మఱియు జనకుండుమనవిచెల్లించుమనఘనుడువాల్మీకికుండుంతగనమ్మతిం
చె, అంతలోకుళచవులకారువర్ణమలా యెముదమందివాల్మీకిముద్దుబాలు
రకుమంచివారమునాడుమంచలఘ్నమునాడు అక్షరాభ్యాసంబుయపుడు
జేయించి ఓనమాలె మొదలు తానువాయించెను, గుణయంతములు
చెప్పగుడితుమీరగను, పుస్తకంబులబట్టపాలుపొందగనుజేసి, శావ్యం
బులేజెప్పగజువేకమునను నాటకాలంకారన్యాయశాస్త్రములెల్ల నభ్య
సంపగ జేసిసంకంఠకును, గురువుజెప్పినదాదిగురుగృహబాలరుచదువు
చుండిరివేదశాస్త్రంబులన్ని ఒకటిచెప్పలేరెండు ఒకరుచదువుచునుండి
చూడచూడగగురుచోద్యమొందగను ఓపూటచదివేది యొకనిమిషమం
దేయొక నెలచదివేదియొక ఘడియయందే యొక యేడుచదివేదియొకనాటి
యందునే చదువుచుండిరిచాలసంతోషమునను అన్నిశాస్త్రంబుల అభ్య
సంపగ జేసె రామాయణముజెప్ప రామపుత్రులకు బాలకాండముజెప్పె
బాలలిద్దరికంతా, కడను నయోధ్యకాండంబునుజెప్పె అలలరగ్యా
కాండచుభ్యసంపగ జేసె కరుణతోక్కింధకాండమునుజెప్పె సుందరా
కాండంబు చోద్యముగాజెప్పె పరగయుద్ధపుకాండ బాగుగాజెప్పె,
ఉత్తరకాండలోయున్న కథయావత్తు, చెప్పకుండకొంత చెప్పభావించె
వాల్మీకి సకలవిద్యలను రామాయాకథయును బాలురకుజేప్పట
రామాయణంబంతి ప్రేమతోవాల్మీకి ప్రాకటంబుగజెప్పి బాలలిద్దరికి
నకలశాస్త్రములెల్లసంపూర్ణముగజెప్పె, చాలించెప్పుడచదువుజెప్ప
టలు సాముగరిడిలలో సాములేనేర్చి వేకశాస్త్రములెల్ల సంతోషము
గను, ఛప్పచ్చభాషలుచోషప్టవిద్యలు చక్కగానేర్పిరియొకనందిర
సంగీతసాహిత్యసకలవిద్యలయందు, మేలుబతులులాగు బాలలిద్దరు
చదువులన్నియునేర్చి సాములన్నియునేర్చి, విద్యలన్నియునేర్చి ప్రఖ్యాతి
గాను రఘురాముపుత్రులుకంజిల్లుచూడగా, వాల్మీకియొకనాడువారితో
సలియె చదువుజెప్పిరినేనుసూర్యముగమీస, గురువడి యిట్లు పక

మధ్యంబుకోరిపట్టగమాకుగురుదక్షిణలుబెట్ట, అభివృద్ధిబొందుడీ అవని
 లోపలను, మునివరుడుపల్కగా విరామపుత్రుండు తల్లితోడను జెప్పి
 యశవితోనిజెప్పెని తల్లియును తానుఘనసమ్మతమునొందియేమిగావలె
 నడిగి యిప్పుడేరడి, ఆమాటవినిరామకొమరులిద్దరువెళ్ళి గురువుగారికి
 మ్రొక్కిగురుతుమీరగను, మీరుకోరి, కోర్కె మేమును యిచ్చెనమిపు
 డుకోరుడీమునిచంద్రకోర్కె మీరగను, పాటియేమికోర్కెలు మాకును
 లేవయ్య, మీకుజెప్పినచదువునిండువేడుకను పట్టణంబు యందు వలె
 లండనమీరుప్రకటనగా పాడి పరమమోదమున భిక్షు కొనిదెచ్చి
 వేవేగనిచ్చితే అదియే గురుదక్షిణ అనందమునను నిండు వేడుకతోడ
 తిండులంబులుదెచ్చి పూటపూటకునూకు సూటిమీరగను ముష్టిగని
 యిచ్చిఘామిష్టబుమాకొను భిక్షంబుగొనితెండి చియ్యంబుమీరు తన
 గురువికోరికలు తల్లితోబలుకంగ మగుడిముసీతమ్మ తాచిన్నతోయి
 కష్టమొందుచుగూరు ముష్టియత్తగలేరు మనయింటిచియ్యంబు ముని
 కియ్యండి తల్లియిట్లనిబల్క తనయులిద్దరూచాల భయముజెడుచువారు
 బల్కకుండిరిగా చిన్నతోపుచునున్న చిన్నపుత్రులగాంచి పతిమతీయు
 తాబత్కెమగుపసీతమ్మా, మారుమాటాడక యూరకుండగనేల మీ
 మనసులోమాట మీరుజెప్పండి, భూవుతివలుకంగ పుత్రులిద్దరుచాల
 పరమమోదమునొందినల్కిరిట్లనుచు, పట్టణంబుయందు పల్లెలందున
 పాడి తిండులంబులుదెచ్చి తనకియ్యుమంచు, గురువుజెప్పినమాట, గురి
 దప్పియాలాగు మనయింటిచియ్యంబు మాసికిస్తేను, తెలిసి శపించితే
 తెచ్చేముమనకనుచు ముష్టికోనియిచ్చుమనిరానుననుచు తల్లివంకో
 పించితనయులిద్దరిగాంచివులరామలార అవునుననమాకు, బ్రహ్మ
 పుత్రుడుగాంచియింకొనముకుబాద మనకుకప్పుకయ్యమాటలేటిని
 సృష్టిగామునిసుకులు ముష్టియత్తగవలసె కటకబాదైవమా కనికగం
 లేని ఉదయకాలమునందు మువముకోసీతమ్మ తనయులిద్దరి కపుడు
 తలలుచువ్రుచును సిరిబొమ్మనిలంపుకరుల్ని మొగదుర్చి నగలుగా
 ందెనిర్పరానిన పెసరున్నయున్న వరుమోసముతోనుబా

గులంతటదొడగిబాగుమీరగను, కాశికోకలుగట్టి కడువేడ్కమీరంగ
కండ్లకాటక బెట్టి కస్తూరిదిద్ది ముద్దుబాబురకంఠమునాటుసాలించి కుశల
పుల వెంటనేకొమ్మ కానడిచెనకపట్లము వెడలిజానకితానేగినొక పాలవృ
క్షంబుయొద్దనేనిలిచివివరయ్యసుతులారా వినువంత నొకమాట, నాకుతో
చినమాటమీగు తెలియగనుదొరలున్నవట్టాలదరిజేరబొకండి రాజులొ
ద్దకు వెళ్ళరాదునుమండి, నగరులందునబోయి నగుబాటులేకుండ, దారి
దారిగపోయితిరిగిరారయ్య అయినకత్తరదిక్కులందునబొకండి పగతా
రలున్నారుతిగడ వెళ్ళగను, పనము చెంతనున్న మునివల్లెందు గా ముప్పి
తీసుకరండి యిష్టముగాను, తగుమాత్రమేచాలు తంజులంబులుగాని
రాజుకోసముమీరుభావించకండి, యెన్నిదొరికివదియ్యమిన్నియే చాలు
ను, దొరికినన్నె గొంచుతిరిగిరారయ్య, తనయులిద్దరికిట్లు తగబుద్ధులే

సీత కొమరుల నుత్తరదిక్కునకు ముప్పికి జోవద్దకుట.

జెప్పి అంపకంబుజేసిఅతివశోకించె, ఘడియమాత్రంబైన మెడబాయగ
తిలేక, విండువేడుకతోలగినేనుయుంటినిగా, నాపుత్రులిద్దరు పుట్టింపుటి
నుంచి, అతినమ్మతమబొందియార్కలోపలను, నన్నివేళలచూచి ఘను
లపుమరనిగాని, ఇట్టిమర్దకవచ్చుటరిగించరైరి, కరమురేఖలుజూచిఘను
లొలయేగాని, ఇంతకప్తమువచ్చుటరిగింపరైరి, నడవలన్నియుజూచి నా
డేమంచురుగాని, బాటురుముప్పైత్తువారలైరి, హస్తరేఖలుజూచి అవని
యేమరురస ముప్పివాళ్ళనుమాటముందుపల్కురుగా, కటకటా సాము
ద్రాక్షంబులెక్కడిదయ్య, గ్రహబలములింతైనకమపించదామె భిక్షోకు
లైగొనుబిక్షుమెత్తగవలసె, ఇట్వోకులమందునేలబుట్టిరి, హంసకు
లమునబుట్టి ఆడికనుతినుభంగి, సుశులైవనేమరూగరియిట్టులుండె, కుల
ములోపలచాలతలవంపులామెను, బిక్షుమెత్తగవలసె వృధివిలోపలను,
మనసుకోనిలాగుచుటిచుటియుదింతించి, పాలవృక్షమునక సఖము గూ
ర్చుండె, కుశలపులుఆవేళకొన్నివల్లెలకేగి, గురువు దెప్పివనివ్య గురుతు
గాపాడి, శిండులమ్మలుగొని రెండుజాములలోన, తల్లివంకకువచ్చి తగ
మొక్కివపును, మొక్కినందుకుసీత ముమ్మారుచీవింది తనయులిద్దరి
తోనుజుంకునియింటిని చనుదొచి మితియుతనతల్లితో జెప్పి పరమ

సంతోషానబాలులిద్దరును, గురువునొద్దకునేగిగురుశురూరగ మ్రొక్కిరి,
తండులంబులుయిచ్చి నిండువేడుకనున్నాననంభ్యబాదీర్చి చక్కగాభుజి
యించి, తల్లివద్దనుచదివితల్లవిద్యలను, రామాయణబెల్ల పేమతో చది
వేరు; తల్లిసంతోషించితనయులిద్దరును, ఆలాగునతిదినము ఆచెట్టునీడ
నే కొడుకులాచ్చినదాక కొమ్మగూర్చుండు, రెండుజాములునొనరిండు
లంబులు దెచ్చి, గురువుకిచ్చుచుండి కోరినట్లుగను, రోజురోజుకుచాల

రుసుకు భారతిమాయచే నయోధ్య కరుగుట

తేజంబునొందుచును, తండులంబులు దెచ్చి తనకిచ్చుచుండి, యాలాగు
మఱికొంతకాలంబు జరుగంగ, తగినవరస్థితి యింకనిలబాసెనొకటి ఈ
బాలురకునేకుయికుమలగానింప, బ్రహ్మవ్యాకృతముచేత భారతీదేవి, మ
రియట్లువేయంగమనసులోవలను, తల్లివద్దనుబాడె తమతోనుండగా,
వారిమనసులోనే జేరితానిలచె అంతలోకతరాజు అన్నకానిదిచూచి,
కొంతమనసునగుండికోపమునబల్కె, కావ్యంబులే నేరుఘటాగాబాసి
లేయెన్నిబియ్యజైన యిచ్చెనరునాకు. నీపాటవెచ్చునీతవ్వరవ్వరు,
గనుక నీవొకత్రోవ కదలిపోవయ్యా, అదియిటుకుశరాజుఅన్నతోబలు
కంగ, తనువినియుకోపించి తనుదిన్నబాయి, పాపవేగముగాను ఎనరు
మారుండొక్క, వేరెమార్గముపట్టివెల్లియెరుకానెడిగా మోకినోర
కోరితానడువంగ, అదియెమార్గంబయ్యె నయోధ్యపురికి, అదిచూచి
బ్రహ్మాదులానింగమునుబొంది సదమపేదమిగాంచి పలికిల్లునచు శ్రీ
రామపుత్రుండుశీఘ్రంబుగానేకు, సాకేతపుత్రాడనాచుంబు మీద విని
బాయుదేవుండుసమ్మతముతానొంది, విరచితసాకేతపుత్రయంకుజేర్చి శ్రీ
రామపుత్రునిధీరత పవనుండుసిమిషములోజేర్చి నిండువేడుకనుపుగము
దగ్గరలోయి భూవుతితనయుండు, పట్టణంబుజూడె పగమమోమును,
పన్నెండుఆరుజాపట్టణంబిదిగాన, వీధివీధులజూచు వేళంబుగూరగను,

అయోధ్యపుర వర్ణనము

యేదిక్కడూదినా యెకతెరపిలేపొక, గోపురంబునకలవు కోటకొల
దిగను, బంగారుమేకలు బాగునొకటి, వర్ణనంబులై పాపపు
గలవు, నీలములు చెక్కిన మూములే గలవి, పచ్చురదైన మంది

రత్నాలబావులును ఆటకూపమునందు నీలైవగరిడిలు వైడూర్యములు
 యిడ్లు వరుసగనించె, గజకాలలందునా గలవు యెక్కడజూడ,
 గురాలకాలలే, కోట్లుగాగలవు, రథములెందునగలవు రాజవిధులు
 యందు నేదాంబిధులైనవిపగేహములు, తేజంబుగలయట్టిరాజమంది
 రములు వైభవోన్నతమైన వైశ్యగేహములు, చోద్యమై వెలుగొందు
 శూద్రమందిరములు, మరివీరభటులున్న మందిరములు, కవిగాయ
 కులువున్న ఘనమందిరములును ఆటచేడియలున్న నెత్తయినయిండ్లు,
 వేరువేరుగజూచి శ్రీరామతనయుండు, ఆశ్చర్యమునుబొందె నాత్మ
 లోపలను, ధనధాన్యములుజూడ తరచుగాగలగుండ, ఇంతచోద్యము
 లున్న యెందుజూడముగా, పురవరంబిదియేలు భూమీశుడెవ్వడో.
 వానిని గృహముజెప్పి వశముగాదనుచు, మరిమరియునీలాగు మనసులో
 కుశరాల అద్భుతబొందుచును ఆలరుచుండెనుగా, పురజనంబులు
 చాల ప్రోగుప్రోగులుగట్టి, కుశరాజసాగసెల్ల కోరిచూచుచును, ఇందు
 చోచందుచో యిదిజెప్పడోగాని, మానవుడుకాదమ్మ మాటలేటికిని
 వెలది యిందుకుకాదు వేముకన్నులులేవు, మగువఇందుండెలే మచ్చ
 లేలమ్మా అబజయంతుడని అందురేమాకాని, వారలైసను యిట్టి
 వారుకాకమ్మా. అలమన్నధుండేమొ మగువయీబాటుండు, అతివ
 మన్నుడులే అంగహీనుండు, నలకూబరుండేమొ నాతిజూడుమటన్న
 లక్షాధికారికొను భిక్షమెత్తగా, దైవసంభూతుండు దివినుండి
 వత్తుచె, కాకున్ననీచావుకలదెయ్యకి, మరిపెక్కుచూర్తామగువ
 లంగగురోల్చి, పరుగెత్తుచుడిరా పురవిధులందు కుచముల్లావంగ
 కొప్పలేవింగ, పయ్యెటల్జావంగ పరుగెత్తుచుడి, గొనుల్లావంగ
 కడుచెరులుప్పుంగ, వరమూవముతోను పరుగెత్తుచుడి పదికూ
 రునుకీల ఎదిరికపదిగొల్చి, పరుగెత్తుచుడి పురవిధులందు వరమగ
 కునుకు కోలవరికే రామూరుమహామ

పురజనుల్ తనవంటనే ఆకోలవరికేగె నారామసుతుడు కోలకోపల
 జొచ్చి కుశరాజునిలుగెత్తు, పాబపాపచురుండె సూటిమీరగను,
 ఆపాబయ్యిది మూసంకమునుబొంది రామిత్తులుపును ప్రేమ
 మూరగను అంతఃపురమునుకింతివేగమీ తెలిది, బాసుకుబాడగాంచి

వరమమోదమునా, ఆశ్చర్యమునుబొంది అంతలోవెటగండి, యిట్టి బాలురముందు యెందుగానముగా మనమందు కలపోసి మరిమరియు జూడంగ, భరతశత్రుఘ్ను లావరికేగుతె చి, పసిప్పుడంతలోవచ్చి తానిలుచుండె అలసుమంతాదులు నచటకే తంచె అందగులులేతేరి ఆశ్చర్యమునజూడ, బాలుండుముదమొంది పాడినోడగనుగా, కావ్యం బులన్నియు కడువేడ్కతోబాడి, గానానామమబాడె రామ పుత్రుండు, లంకరావణబాధ యింకబడలేనంచు, చేరిజన సురలు చెప్పమార్గములు, బ్రహ్మాదిసురులెల్ల పుణ్యమగుబోయి, విష్ణు దోవునితోడ విన్నవించుటలు, అదిహానాయకుడై, శ్రీవిష్ణుడూ భువిలోనరావడై పుట్టమార్గములు పట్టిమని గాధేయపట్టి యాగము గాచి, రాతినాతిగజేసి ఖ్యాతిమీరిగను జను టికి గో జనులెల్ల వెటగండ, హరుపెల్లుఖండించి పట్టిమార్గములు, జగము సంతోషింప జూననిపెండ్లాడి, పరశురామ కిబలము పరిహరించుటలు, సిజపురంబున కేగి ప్రజలెల్లకమోదింప, అతిసుఖంబున పట్టమందు నుంచుటయు దశ రథుడుపట్టంబు తనకుగట్టెకనన్న కైకవిప్పుమునేము కారణంబులును, తనసవతితమ్ముండు తనసేవేషముచాల్చి, పండికార్యమునకు దస్తిపోవు టను, దశరథుడు మృతుడౌటి తన్నురమ్మనుటకు, భరిశుండుయేలేంచి ప్రార్థించుటలును, ప్రార్థింపరాకున్న పాదకలుగొనివచ్చి, అతికుసంది గ్రామమందుంచుటకు బాలయోధ్యాగండ పరిపూర్ణముగబాడి తాలుండునావేళ పాటజాలించె, నందిజాలనుముంక రెండజాములు యయ్యె, మాతల్లిశెలవులను మరితప్పరాదు, అనగశ్రీరామండుఆశ్చర్య మునుబొంది బాలుండుపాడేటిపాట మెచ్చుచును తనజన్మవిధమెల్ల తానువర్ణించుటను, యెంచిచెప్పుచు బాలుడౌననాడనెను, ఒకరిజన్మ స్థితులునొకరివృత్తాంతంబుయెవరుచెప్పగలేరు మూడగతిలోను, నా జన్మకథలన్నివాడువృత్తాంతంబుయెవరుచెప్పగుబాటు పేరుతోచదుగా ఘరిమరియునీలాగుచునీలోనదలపోసి బసిబాలునేజూచి బల్కెచిట్టచుచు వసిబాలుకవుగావువకచేవుచివు చిరుమకకకనని గొందిచ్చి ॥

యిట్లు రఘురాముడొకరంబునబల్కె, వినియెనుకుశవాడువిన్నవించెనుగ, యీవేళయికనేనుయెంతమాత్రంబైన, యుగడజాలనునున్నయోమహారాజా, మాయన్నయొకడుండు మరివేగమే రేపు అతడు నేనుగూడ అగునుడెంచెదము, అందుపాడగ నేను అర్చన జెప్పెదను గడియలో గాగలదు కావ్యమంతయును, పరమమోదమునొంది పరిపూర్ణముగ రేపు, కావ్యంబుజెప్పెదనా కడ యెల్లనీకు యీ వేళకు సెలవులిప్పించు మంటెను మిగులసంతోషించి వగచెరాముండు, తనకుకావలసినతండు లంబులయిచ్చి, అంపకముకేసెప్పుడు కాపువులు, తనచేతిలోచెన్చు తాను వేయించుకొని, వడలతేళను రాముడొడలెనంటను, భూపు త్రితనయుండు పురవరంబెకబాసి, ఆవారిలోగలసి రన్నదమ్ములును బాలులిద్దరుగూడి పరమవేషకనొంది తల్లివద్దనువచ్చి తగమొక్కరపుడు తల్లివోడనగూడి తాము పూరేసెంచి, గురువుగారికి మొక్కి గురువువారిగను, తనురుచెప్పినవిధము తండులంబులుయిచ్చి పుత్రులి స్థరితోడ భుజియించెనపుడు నురురాడు యీలాగు చుగూసీతాదేవి పుత్రులిద్దరితోను పురిముగ్ధవల్లె నానన్యక్షముకింద సఖయతా గూర్చుండె, తమతల్లి నెడబాసి తనయులేగుచును, కుసరాజు యన్నతో కొండ మొక్కచుబల్కె, అన్నవిను నీవు కావిన్నపంబొకటి సన్నక్కడనుబాసి నే నొక్కడనుచోయి, పుగ్గావళిమూసగంటి పురవరంబొకటి, ఆపుంబున మహాలివసితచంద్రుండు పున్నాకు సలుగురు అన్నదమ్ములతో వారివద్దను నేను ధీరతిను బాడితిని రామాయణముకథలుప్రేమ మీరగను పాడినంత వారు చరనువేడుకనొంది, ఆలకించిరి చెప్పవల వికాకుంక, కడయెల్ల పల్లముని కడువేషకతోబల్కె, నేళదప్పెనందు వెళ్ళిపోవస్తే, మేము నిర్దరమొద్ది మీ సునకురీరంగ, పాలపాడెదమంచు బల్కి వచ్చితిని, అడిగాననునమిక నతి వేగమునబోయి, తెలియంగ విసిపించి తిరిగివస్తాను, అవసరమగునోడ లలితంబుగానటులుకుశరా కుమరిమరిగొరెపల్లెనుగా, మామందిదేయంచునదిలోనమోదించికుశ అవులు యొక్కోనకూడి నడువంగను బ్రహ్మవాక్యమువేత వాయు దేవుకువచ్చి, వేవేగమే దాను వెలుమెట నడిచె, శ్రీరామచంద్రుండు చింతానినున్నుడై, బాయికురాడనుచు పలుపరిస్తుండె, తెల్ల

వారినిపిదప యెల్లవారును గూడి బాలులొచ్చినతోవ పరుగెత్తుచుండి భరతునియొక్కతోవ పంపించెరాముండు, శత్రుఘ్నునొక్కతోవవేగ సంపెనుగా నురులు మునులుగూడి నత్యలొకముజవి బ్రహ్మదేవునితో ను వెల్కిరిట్టనుచు అదినారాయణుండైన శ్రీవిష్ణుండు మనఃముకోరక భువిని మానవుడయ్యె రిఘురాముడైపట్టి రావణాసులజుపి, మన బాధలేడబాపె మహితనిక్రముడు, కోర్కెలన్నియుదీర కుశలమున నున్నాము వనజనాభుడులేడు వైకుంఠమునకు, దొరలేకపురమిపుడు కరము నెలనెలతోయి వచ్చుమార్గంబెన్ది వారిజాననుడా, అమరులిట్టుల వెల్క వజ్రచునంతనమంది తనరాకత శారదను కానురావి చెధరణలో రాముండు తన్నుకానేమరచి మానవజన్మంబు మరియున్నాడు అతి వరోసివేసి అతిమాడుకల్పించి సతివతులనెకబాపు సంతనముగను నకలంబుజెప్పంగ సంతనంబుచుబొంది భూజతులహృదయంబు పొంది తొనిలచె రామునిచెవిలోనురయముగాజనునటుల, వానిరజకునినోట వచియింపచేసె, అదివినిరాముండు అతిదుఃఖమునుబొంది, తనతమ్ముండు లిలచె తరుణేనకబాపె అపుడుత్కృష్టుడైగిలవలొడిగనాడివచ్చిరాముని కిట్టివార్తలేజెప్పె కానలోమృగములు శాంతదగ్గిగజోయిరుగుజూడగ మనుజమాటలేవచ్చె మానవులచందమునమాలలన్నియు గాగ మనువ కును బ్రణమిల్లి మిగులవేడుకను వాల్మీకిమునివల్లె వనితచుజీర్పగానసు ధనుతనుగాంచె వాల్మీకమున తనయింటకొన్నాఁడు ధాతుశేసుతనుచి

పాట విని రాముడు ఆశ్చర్యమునొందుట

గర్భంబుగోనున్న శాంతగావునుంకింద్దకేతానుతనుకపోవ ఘోరవనమువరత కొడుకులయగుచె కొడుకులిద్దరు బ్రహ్మకొడుకు తాను గూడ జవకునిటి! సంతసంబుగను జనుల్లెవనక్కర జవకునిటి! సీత అనలతుధ్ధమునంకు తమచివీరిచెనా వాసముగను శావకుల ముజేసికొడుకులిద్దరితోడకుకొమ్మ తానుండె వేక, కోకొడుకులను వృద్ధిబొందిపుమను జవకులబులుడె జాకకీదేవి పున్నచూరము మీకు విన్నవిందితి నీ శుభ్ర ఉపత్తకీర్తికవికృ సరివక్షకేలు మీరుపత్త కథ

లన్ని మాకుజెప్పినలాగు మీకుజెప్పితిమయ్యమేము ఈనేక కథయెల్ల
ముదముతో కథలన్నివినిపించి పాటచాలించిరా బాలులిద్దరును శ్రీరా
మచంద్రుండు చిన్న చోవుచుతాను మదిలోనదుఃఖించెమరి పెక్కుగతుల
యెందుకీజన్మంబు ఎందుకీబ్రతుకింక దేవతలమాయచే తెలియనైతినిగా
నిమిగులపాపముజేసి మగువనెడబాపితిని, ముందు తెలియకయింతమోన
బోయితిని అలనరస్వతి యిటులనతి మాయగావించ చాకలాడిమాట
నరిగనమ్మితిని ధరణిలోప్రజలెల్ల తన్నునిందింపచానానినెడబాపితివనీతి
చెప్పితిని గర్భాబుతో నున్న కాంత నెడబాపంగ కడుదురాత్ముడనైతి
కటకటానేను నాతమ్ముడెన్నియును నాకుబుద్ధులుజెప్పినక నేనీలాగు
వెర్సి నైతినిగా వాడుమాటనమ్మి కాంత నెడబాపితి యెవరుచేయనిపాప
మొంచిజేసితిని పెక్కువిధముల నిటులపెనుదుఃఖమునుబొందితిమకొక్క
మాటచే మదిసంపించె మగువనప్పుడుఘోరమృగముచేతిననందుఅను
చునేతలచితిని ఆత్మలోపలను యిపుడుపాడినపాటయెంచిరి పరికించితే
భామసీతాదేవి బ్రతికియున్నట్లు కొమరులిద్దరిగాంచి కొమ్మరానున్నట్లు
జనకవట్టిగాన జనులెల్లకాడ అనలమధ్యమునందు తనునమ్మకము
జేసి, వసుచుతీసుతతండ్రివద్దనున్నట్లు పాటలో గనుపించె పరమమో
దంబయ్యె యిదియెల్లవిజయంచుముదముజొడగను, పరమసంతోషంబు
బట్ట లేకనుయను బాలులిద్దరితోను పల్కెనిట్లనుచు మీరు పాడినయట్టి
మృదువాక్యములుమాకు అమృతరసముగదోచె నాలకించగను యేమి
తక్కువ లేక రామాయణంబంత మీవల్లవింటిమీ మేముఈనేకకంక
లన్నియుదీరె నంతనందులంబు మీరుబాలురుగారుతీరుజూడగను మీ
రెల్ల మీరండ్రిమీరిరువురెవ్వలోవున్నచుచందముమాకు విన్నవించండి
పల్కెనంతటిలోన బాలులిద్దరుచారు మదిలోనకోపించి మరెయిట్లుచిరి
భిక్షార్థులము మేము బిమ్ములుకొచ్చితిమి తలిదండ్రులగు మీరుకలవ
గానిపుడు యెవటిభిక్షమునచటికివెళ్ళినను వారలేకలికండ్రి వది
వనేల తలిదండ్రులుజెప్పె యెల్లగధలుజెప్పె యింకను నెడగ లేము
యిచ్చోటమేము రెండుకాములు గడచె తిండివేళాయెను మాతల్లి పెల
వులు మరకప్పలేము భిక్షులుపెట్టితే నేగమే నెల్లెవము, తేదన్న

భిక్షుంబులేచుపోతాము. కుశలపులుయాలాగుకోపించి పలుకంగ, చిన్న
 బోవుచు రాముడున్న చందమాన, వసిష్ఠుడిచ్చోటవచ్చి వారినిజూచి ఇట్టి
 మాటకుమీరు వినుకదగవయ్య. అట్లుండొక్కఁగోపించుచుండె
 ను, కనకపుమేడక్కి కొన్నెనుజుడు, బాలురొచ్చెడిగించు వరుగెత్తు
 నుండగ,లవకుశులుపచ్చిరి నవరివేగమున, సూర్యచంద్రులవలెను వా
 రరిద్దరుగాగా,విన్నంటతాబొండుమేదినిశ్వకును, పక్కిలేప్పివివారు వా
 రలేవీరంచు మిగులవేడుకనొందెనునురాఘవులు మాటగప్పివివారు
 ముగివీరలేయించు, కడుమోడకునొంచె ఘుమడు రాముండు అంతింతయ
 నరాని ఆనందమునుబొంది బాలురిద్దరిగాంచి చాలలాలించె కుశలపుల
 లోనేగి కూర్చుండఁదయమించిరువాకేకథచెప్పి కానుగొంగినుశ్రీరా
 ముచంద్రుండునీగవమేక్షులై, దింకకార్యమును రిద్దిబోవుటలు, కాకా
 సురునితప్పుగాచిరితీంచుటయు. అచటండమోనుల నాశ్రయించుట
 అత్రిమహామోక్షపుకాసేపించుటలు చండకార్యమునుమండు మార్గ
 ములు, అలవిరాధుకబంధుహానము సేయుటలును వరమునిగడగస్త్వ
 వద్దజేయటలు! పంచదీప్తివక్తగింకాకాహూర్ణాను! చెవులు ముక్కులు
 బట్టిచెక్కివేయుటయు! అమోఘశామలను ఖండించినైచుటలు! మా
 యలేసినిగొట్టి మహిషమార్ధిహరినితీసిగానక చాలసంతోషమునుపొం
 ది! ఆజటాయువుగాంచిట్టిమార్గాములు! వంప జరోవరముబాగుగాగాం
 చుటలు! హనుమంతునిగాంచిట్టిమార్గమును చేసుగ్రీవుతోజెలిమి
 గాంచుటలును! ఆరణ్యతపాలితివాకిముసీయుటను రవిప్రతికీష్కంధ
 రాకునుగాంచుటలు! అంగరునిమువరాజ్యమును నిలుపుటలు వసుమతీ
 సులేఖాడవాసులబంపుటను! సకలదీప్కులవెదకి చక్కవచ్చుటనుఘను
 డుహనుమంతుడు కడుసముద్రముదాటి భూప్రతింకలోబాడగాంచు
 టయును! బలుడు అక్షురవాది బలవంతులనుదాపి మనుకు రావణు
 పురముగాల్చినేసెను! ఘుమడు రావణుండ్ల గవసిభాషించుటను! చెల
 గి నీరకు మ్రొక్కి సేవండుకొనుట! ఘురరాముకొద్దపు హను

మఱుడేతెంచి నీతచూచితిననుచు చెప్పమార్గములు, వాసరావలితోడ
 వసుధేశుడగురాముండలనముద్రముచేత కరుగుమార్గమును రావణా
 నుజగించి రఘురామచంద్రుండు, బలుసముద్రముగట్టిబరిగుమార్గము
 లునకలసేనతోనేగి, ఘనవమ్మననుదాటి వ్రజయలంకకుచుట్టు విశుచు
 మార్గములు అలట్టివ్యాప్తాన్ని మఱము కావించుటలు, కుంభిసంకుం
 భును గూల్చివేయుటలు, కుంభకర్ణాదులనుగూల్చి వేవేగమే అతికా
 యునేబట్టి వారిముచేయుటలు, యింద్రజిత్తునిదంపి యెల్లలు మీరుచు
 నుంచుతిచ్చుడగు శ్రుణువధరణి గూలుటలు వానసుంతు సరజీవిచెప్ప
 జేగొనవచ్చి, సామినిబ్రతికించు నకనమార్గములు, సారాశహోమంబు
 భంగంబుగావించిఅలవిభీషణులంకక నివర్తింపేయుటలులేననతిఁబలిపించి
 ఘనకోపముగజూచి నీతనముయందు శత్రుమార్గములు, దేవేంద్రదేవ
 తులు దేవచంద్రులచూడ అమృతకోకమునుండి అరుగుదేరుబలుబలుడు
 కరకంబును వార్యతీదేవితో, కైలాసగినుండి కదలివచ్చుటలుగ్రహ్మాది
 దేవతలు బామానునిజూచి అష్టవిపులతోడ నరుగుదేరుటలు, సుర
 లుపువ్రులవాన సోదిగురియించుటలు, అనలదేవునునీత చెప్పగించుటలు
 అదిజూచి దశరథునికతిభయంబుచుబొంకుదుకునిద్వరితోఁ జొన్నిజెప్పు
 టలు వసుధపై నుత్తులైన వాసకులబ్రతికించి వాష్పాధమోహి హలు
 పుమీరగిను వాసులు దానవులువరపుష్పకంబే- వసుచుతిను? గూఁ
 వచ్చుమార్గములు, కైకేయిపుత్రులకువేరకప్పించి అనిక్షేచుంజెల్ల
 అడిగివేయుటలు, నిల్లులకుబ్రాహ్మినితన గురువునుమోక్ష- అయోధ్య
 నరకేరువకి మార్గములు పుష్కలగ్నములకు సూచిగోహాఁ పెట్ట
 ఛాదుడై భవ్యమార్గములు, అనుకూలకథము ఆదిమాసమున
 బాసి, బాంబిద్వంపా వరమమోక్షమున రామానుంబంత ప్రేమ
 తోబాలురు యేకమగ్నవలేఁ మొదిబాసగను, అల్లకు రఘురా
 మును ఆశ్రయోపేలుకొని, నవసుగోపలబాస మిమ్ముబలికె యే
 మిచోద్యముగాని యిష్టకీబాసకు వర నాకథయెల్ల హాసి రచోట
 నాకు నిష్టాభైవ యీకథ బాలురకు, హా యెబురదేలిసెనని ఆశ్చర్య

మొంది తమబిడ్డలపాట్లన్ని తమరెల్లజెప్పిరి యేమిచోడ్వమోకానియెన్న
 చెరుగరుగ తగదనిఈలాగుతల్లిబంపెనుబాంకి మీకధజెప్పుమని మోద
 మునబట్టి, కుశలవులుకొంత కి శలంబుగొందుచును, పాడదొడగిరి
 యున్నపాట యావత్తు రఘురామచంద్రుడు రాజ్యమేలుచునుండెడను
 లెల్లబాగడంగఘనతిరంబుగను పడునొకిండువేలేండ్లు పరిపాలనముజేసి
 తురకాలమున నొక్కకధపుట్టెనివిని దివిమండి తేలుచును దేవీవ్యమా
 వనాదేవలోకమునున్న దేవనంధుమాల కవి బాలరగుమీరు కథలన్ని
 పాడగను, ముద్దుచేతను ఆతడు మోవంబునొంది మీతల్లి మీతండ్రి
 మీగురువునడిగితే, కురవాశ్యమిమీరు కోపించకగునా ఇంతమాత్ర
 ములోన యంతకాలముగాదు కడునేగజెప్పిడి యడిగినందుకును మా
 తల్లిసీతమ్మమాతాత జనకుడు, మేమున్నెట్టంబు మిఁలావురంబు,
 మాతండ్రి యెవ్వనో మాకు తెలియదుగాని మాతాతవారింలమనుజు
 లందరునుమాండ్లి నడవిలో మరిగించిపోయెనని చెప్పుమనుటకు చాల
 చింతించినది అతిదుర్మార్గుడగునడవిలో దిగనాడినంపిరండవి పల్కి
 పొక్కుచుందుకుగా మాకువిద్యనుజెప్పు మాగురువాల్మీకి బహుపుత్రుం
 డనుచుబట్టుచనుదురుగా వినిపినయు రఘురామతనకొమాశ్యమిరిగి
 కొగలించుక తానుకావుచనియేడ్చి, భరతలక్ష్మణులంతయుకొని వచ్చిరి
 శత్రుఘ్నుడచ్చోటచాలదుఃఖించె గురునశిష్టుడుచాలదుఃఖింప య్యెను
 ఆలసుమంతాదులను యచటకోకించెకొసల్య మొదలైన కాంతలందరు
 వచ్చి కొడుకొడుకులబట్టి దుఃఖిమందంగ పురజనంబులు చాలవరుగు
 పరుగునవచ్చి ఘోరదుఃఖియినింది వారుకోకింప అందఱుల కోకింప
 ఆశ్చర్యమునుబొంది చాలవి బాంకిపడి చూచుచుండిరిగ మేమభిక్షార్థ
 లము మీరు మహిరాజులు మమ్మలఁజ్ఞుకయేక్య మరియేమివనులు
 మరిమరియు చారుమరియిట్లుపలుకంగ పురజనంబులు చాలభోరుమని
 యేడ్చి ఘనుమరఘురామండుకడుగెల్లడమునొంది, తనువుకంపమునొం
 ది తానుకోకించె పట్నవాసమునున్న పసిబిడ్డలాదిగా, వచ్చివారినిజూచి
 హేతుమీరగను ఇట్టిపుత్రులగాంచి యింతి తానున్నది ఇంతజేసెనురా

ముదెంత వ డనుచు, సకలదుర్మార్గులకుచాకలాడినమాట నన్నిఁ ఘురా
ముడు నా దినెడ బాసెఘోరాడలలోను కొడుకులిద్దరిగాంచె అడనాయ
ములేని అనివల జూడు బ్రహ్మచారిని వాత బాయ డవ్వరికలకునుదతి
రోచూడ డీవోద్ధృంబుగాను సకలజనములయిట్లు సంతసంబుననుండి
వారివేషక బెప్పింపెముగాకుండ, ఇంతిలత్తులులవుడుఫలము లేగొనివచ్చి
బాలరంబు చ్చిరివరమమోడిమనా, కన్యనుమి త్తేకేమి మొదలు
గాకాంబలంతఃపూకి క మమోదమునను బాంబరనదోమిహిసి బాగుగా
బరి పంచిపెంపులకొకచోట గూర్చుండిబెట్టి, వజ్రవైమూర్త్యాని పర
భూమంబులెల్ల ముస్తాబుగావించిపద్మమనుమలకుం నగలొప్పిచు స్తాబు
నాడుగావించుచును నిండువేదకతోడ నెలతెలందగును నీరాచనంబిచ్చి
నెలతెలందగునూడీ పంధిత్వోహంను బాలరకుబెట్టి, కలము డెలియ
దుగానా మహాతీంపగ పంపబడిటామనుచుబాలు కేదిగి, కపుకపశిష్ట
ముని అచోచ్చింకేకేంచి నకాంబను ప కొన్నియెంచితాబెట్టి త్రిడిరా
నాంబులూ, తం తిగ్గులువాగు తం కిట్లులువీగు తమపట్లమిదియె,
నిల్లిసీతాదేవి తిగినియన్నుచేత, నములొదిగనాడి నచ్చెనీరాము
దేమియనియందుపదివదియుమార్గా నెళ్ళిడానేళ వారితోబెప్పెపట్ల
వాసులుచాలదర పంది యచోచ్చింబ సంతసముననుండిరాత్రకంతకునువీగు
వారసకుండ వానినినికుండ పచ్చి లోపించువారలైనారు వైకుం
తిపుర మొచ్చి మనున ప్తనాన్నట్టి అతిసక్తునిమునో మునియోధ్యపురము,
రామామలు నీతిక కరుగుట

అపుడు శ్రీరామండుఅతిమోదమునొంగిసీతజూపెననంచుచింతించుచు
దిసిమీతల్లికై మేమువచ్చెనంచును, పరపకంఠీరాముడనియెబాలు
రలో కొన్యముచుతల్లిగురువశిష్టులకును వద్దనద్దనిచాల బాధించి బ
ల్కెమేముముందర వెళ్ళిమిధి లేకన్యకను, వెంటదీకుకపుకు వెగవచ్చెన
మనీపునేరములేక సంతసకబాసినిది గనుక నీవెళ్ళి తేగతి యెట్లినపుకో
ఎన్ని చెప్పినగానిఅనితావికకుంక రథముపైకూర్చుండె రానుచుండుండు
తల్లులుముగ్గురు తమ్ములుముగ్గురు గురువశిష్టుండెక్క పరమమోదముని
అలసును తామలనునియోధ్యవాసులును, సకలజనములుకూడీ సంత

నంబుగను బాలులిద్దరితోను చాలవంతుగా, వెనేనెంచి రఘునా
యకుండు కొమ్మనీతాచేవి కూర్చున్నప్పుడు, బాలురను నుండుగా
వంపించినపుడు, కొడుకులిద్దరు రాకతకవాయెవరును, నీతి యచ్చట
తాను చింతించుచుండె జరిగెలో కురియవలె అంటుంటెటరాగ జనులు
జూచుచు తాను కడుభయభావించి ఈసమయము మోగి యెవ్వరిచ్చి
రక్షించు. నను చాలకొండలచెధానాచెఱచి, ఘోరమైనపురి నుండుగా
బిడియెల్ల, ఎవ్వరిచ్చిరటచుండు తాతాచెల్ల. నా కేతెఱపురిలోని కల
వెస్తులనుచు మనసుండు వెరవించి చురిమి మజాచెదొకండు వేలే
దు పగటనీతాచేవి, కోడలికమానేసె కోర్కెమోగనను, అన్ని రోజులు
తాను మోదాధ్యపురినుండి కడయించుచును. నా వెరగకన్నె, వాసి
ప్రభూమాలకు బాలురేవెచ్చిరిని అరికొడమను బావచే అవును. నీకమ్మ,
రాజులాదక వెచ్చి రాదంతిమాటాను నామరియు చెప్పి మాట మర
చితిరె దొరలున్న పూలగుడి పొద్దులను వాసిమరియు చెప్పి మాట
మరచిరె ఈభూధణముంబ్బయు యెవరిచ్చిమాట చెప్పి కడముగా
యిప్పడొకమాట, తల్లికోవమగొడి తానిట్లుబాక గొరగాబాకను
తాలురూకకుండిగా ధయ మచేరిను బాకు చెప్పిమరిగి. ధయ
నా జెందుటమారి బాక పిమసి. తమరచెప్పిమాట మరచు బాడిన
విధము తల్లికోవప్పిరా తనయిచ్చియు బాకధయ చెప్పి మచ్చో
టనున్నట్టి, నా కేతపురినున్న సుగంధలుచెప్పి రాగాయణము మేనా
ప్రేమతోబాడంగ కథయెల్ల పక వారు కలమోవ మురిగి, నానింపు
తెవరన్న తమరుచెప్పినవిధము తల్లికోవ చెప్పిరా రాజులులిద్దరు విని
వినియు నీతమ్మ తన మూర్ఖపడిలేచి మానులోమిఱచి మరియు
నట్లనియె వాసిప్రభూమాలకు బాలురేవెచ్చిరిని అరికొడమను బావచే
నిపుడు భూపుతి) తనయిచ్చిరటచి) తనుజూచినారము నంబోష
మునుబొంది జానకీచేవి, భద్రంబు మోదంబు భేవం
బు కెండుదలపోయెడు పుచ్చుచేయుండె అన్నియు లక్ష్యగా
మూర్తి యచ్చోటకే నెంచే, ముంకగ నిండుచుండె మోదంబుకొలగ
మరిది జూపగలేక మనువనీతానేవి, తంహాకి మదిలోన తాడు

శోకంబు, అడవిలోపలనుండి ఆతడు జెప్పకపోయె, మొగమెట్టుజాతుని మోముదిగ వేసె. త్వరగ శ్రీరాఘవుల తానువిడువక లేక, వచ్చినీతా దేవిన ద్వసిలుచుండె, వరమాత్ముడని రాముపాదంబులనుజూచి, బలుకోపమున బ

సీ త భూ ప్ర వేశ మగుట.

తెల్ల-చంద్రసీతమ్మ నాతల్లిభూదేవివాకుతోననిమ్మనుచుబలుమారు సీతమ్మ పలుచుండగను, గాగుగాభూదేవి భాగములు రెండయ్యె. పాతాళలోకముబద్ధితానెట్లు. అప్పుడుజానకీదేవిఆపనిలోపలజొచ్చె, వసుధయెప్పుడింటెనువడిగ నేకచుమ్మె. అదిజూచిరఘురాముడనిపైబడిచాల మూర్ఖులై పరిమరియునుదిలి సేవలచి సామిక్రియలుగెత్తి సకలదుఃఖమునొంది, ధర్మజీవైమూర్ఖులై తనయులిద్దఱును, తల్లికొనల్యయును తమ్ములును సోమిత్రి, గుంపపిట్టువాదిపురంబెల్ల, వచ్చినీతనునగ వచచ్ఛట వారెల్ల చూపుచిమోయేమికోచుండగను, జనకుండు మొదలుగ జనకపట్టము లోన, జయలెల్లవచ్చిరా సీతజూచుటకు, వారువీరింబట్టి వీరువారింబట్టి ననుచుతీసుకొని కువారోవుచుంకి, అయోధ్యపురివాసులార్యులలో హరిమరియు, పోయిచుటంచు చింతించుచుంకి ఏమందు శ్రీరాముడెంత పాపాత్ముడను నానునని మనసుండ నేడిట్లుజేసె, తల్లికొనల్యయును తన గురువునసిట్లుండు, వచ్చినీతాదేవివచ్చుచుండును, ఇంతనే చుకపోను యిపుడుసతాదేవి, రామునితయు జేసె నేమిసేయుచును, ఇంతలోందరనొంది ఇప్పుడురాజుండినను మరునచావకయుండుమాట లేటికి, తండ్రిజవసుడు వచ్చితవమామెనుకరిచి కటకటబడి తానుకన్నులుబట్టెరఘురాముచంద్రిమిగుంబిట్టుచుంకి, నాకువీరకకుండవచ్చిరందరును, కడునింజ బాలయితిని గాంతగోల్పొనుతినిఅనిరామచంద్రిమ ఆతిచింతనొండె కడుదురాత్ముడను కొన్నొనుకుడంచు, అందరు రఘురాము నిందించుచుంకి, తల్లిభూదేవియును తనకూతురునిబట్టి, ఘోషించు శోకించె ఘోరదుఃఖమున నాయమ్మ నాతల్లినాగర్భరత్నచూ, ఏమిసుఖ మొందితి వింతి రోసివు కడుదురాత్ముడయినఖలుదురావని నేత, బాధలన్నియు బొంది వరగిరావమ్మా, ఘోరమ్మగ నాముల కూకలాలించుచును, వనజానమును జేసినచ్చిరావమ్మా, మురిమరియుభూదేవిచుర పెక్కు-మార్గన, వీర

నత్తుక తానుచింతించుచుండె, అంతకంటెను ముందు అవరాధికాంతలు
 హెచ్చుగ రథముకటి జెచ్చిల్పిరిగా, యక్షిన్నరకు నులు లక్షాదిలక్ష
 లు, దేవకాంతలుచాల జెల్పినలేకుండా, రథము నా తాళమునకురథసమున
 తెచ్చిరి, ఆదిలక్ష్మీకివారా అతినంతసము, హ న్నకంకములుఅపుడు ఘ
 ల్లునమోయ, భూపుతినత్తుకొనిపోయి హ జేవి, దేవతలు జెచ్చినాదేరు
 వమునలువంగ, రథముపయికుంగుండెరామపు, దేవి విబుధకాంతలు
 చాలవింజామరలువీచు కిన్నెరనసులెల్ల కీర్తించెనొలుప, నేకుంతమున
 కేగి పనుమతీసుతాన, ఆదిలక్ష్మీయెవ్వరి అతిపరివరము, దక్షిణము
 చెంత జనులెల్లదుఃఖించి, యెవరుయిండ్లపవాచు యేగిరచ్చల ఘనుడు
 సీత లక్ష్మీయై వియింపరిహాసపి బావు.

రఘురామాండు తనకుమార్తెనుజూచి, అయోధ్యపురికేగి సంతనవ్వేళ
 కొనల్లసామితి క్కేయిముగ్గురు, ఆనల్లవనశోబునిపోయిరచలు,
 ఘోరాగ్నిలోపా నానముగ్గురునొచ్చి పరలోకగతిలయిరిపరమమోద
 మున, కుశలవులతోగూడి శివనుగరామంకు, కొంతకాలంబుండ కో
 ర్కొమిరగను, తమ్ములుకున్నాకి తగముగ్గురుపాడు, సుతులుకల్గిరి
 మరికొంతకాలముపా, వారుముగ్గురుసుతులు విగ్ధులకూచి ఏకుగురు
 గుమిగూడిరంతకంతకును, నామూర్తియునేచ్చి చదువుల్నియునేర్చి,
 విద్యలన్నియునేర్చి శవంబుగాను, అయోధ్యపట్టణులపాపశ్రీరాముం
 డు, కుశలవులకేగట్టకోర్కొమిరగను, నామితివుతుఁ బాయబుగా
 నిచ్చె, యవరాజుపట్టణయొసగియూగిరి, పాలుపొంద శశుఘ్ను
 పుతునిరావించి, మఘరిపట్టముఁ బైచుహరి మిరిగను, బరమభక్తుం
 డయిపథరతార్తిజపియందు, నాయంబుగానిచ్చెనకలంబుజెప్పి, బాలుర
 కుమారిరిపట్టాబులేట్టి, శ్రీరాముడొకపట్టవించించుచుండె, సీతముం
 దుగతొయెచిన్నపుతుఁకిపుడు, పట్టముగట్టితివరమమోమున ఈ
 గృహస్తాశమంబిదియెల్లనాకొ సన్యసింపెదంచునుకట్టియుండె, దేవ
 తలవంపునాచివినుండి వేవేగ, యము సమాగ్ధాసు సను యే తెంచెరచట
 మాయమునులిడ్డరై పరివేగ మేలెంచి, మహిమగ్ధముజెప్పె మరియు
 కామిరి, తమ్ముడగు లక్ష్మణుని తమకోసముచూపి, నెకలకొట్టి

చిరీవింతమార్గమున, దైవయత్నముచేత తమ్మునియెడబాసి తానునిలువగ లేక తమ్ముడాయునుచు, తమ్ముడేగిన్గొనోవ తానడువసాగె, నడచి నడచియుతాను కడుదుఃఖమొందె, అచ్చోటవారెల్ల అవుడుజూచుచు మండ, చక్కగారాముండునరయనది కేగె, నదిలోనధిగగానె హృదయ మందునవును తానువిస్మయించుచు తక్షణముదెలిసె వయికుంత మేతనకు వచ్చి కనబడుచుండె ఘనుడుశ్రీరాముండు కడుమోదఃపండు, సుగ్రీవు డాదిగా సారిదివానరులను, అంబిభీషణుడు దావిదానవులనెల్ల మదిలోన దలచంగ మరివేగవచ్చిరి వచ్చిరిఘరాముఁడనెడనిలుచుండి దానవులు వారలుతనవద్ద నిలువంగకన్నులారంగనుచు కోసల్యసుతుడువేగ వయి కుంతమును వెళ్ళుతామనిమేము, గోర్కెలేమిపును కోరండిమీరు అనియునుశ్రీరాముడా విభీషణుడూది లంకయేనుచునుండెకేంక లేకుండా చావులేదుగనీకు సకలంబుజెప్పితిని, అలనాడులక్ష్మణు డిట్లునేవించె సూర్యులైతానవు సుఖ మొందికొన్నాళ్ళు తరువాతవయి కుంతపురముకొచ్చెనవుఅన్నవీకోర్కెనిధిలెల్ల యెగుడువనుచు, తిండిజంపినవానితా జంపకుండ, అదియెధర్మంబనుచుహృదయముపలికుండె ఇందుకోకవృత్తాంత మించిబెప్పెనను, తరువాతౌష్ణ్యంబుకారంబుయెత్తుమను నందుని చేతనేవాతిముగాగలను, అతివృద్ధహంబుకాంతిపలఁపుట్టి, నీకోర్కె-యెఱిగింతునే ననినోను, రావ ననినోనేనుగముచేయుచునుండ ఇట్టివానినొరగముయొదిచేయంగ మఱియేజన్మమని మనసునొపలనుంది, కృష్ణావతారమున కోరినానోను, యుద్ధంబుగల్గునని బుద్ధి తెలియగబల్కి వాయువు తునిగాంచి వాంఛమీరగను హనుమంతనీకేమిఘనకోరికున్నదోదలి కుజెప్పెనునీవు ధీర కూససుడా, నంజీ కలవాడుసాగి వెళ్ళుచునుండు బ్రహ్మవల్లముగాంచి పరికిరానవును యిటువంటిపట్టివు యేలితేనేగాని ఏకస్మంబంచు యొదిబల్కితిని అదిగాకనింక అలప్యరుట్టుకు ఈబ్రహ్మలోకాన్ని యేరెదవు మీకోర్కె-అన్నిపును నాకుదే నను

రామాదులు వయికుంతమునకు పోవుట

నటంచు, అందరినీలాగునపుడుకయజేసె పరములన్నియునొసగి పరమమోదంబునో, అయోధ్యపురవాసులందరివిగూడి, భరతిశ్రుఘ్నులను

కాగుగారమ్మనుచుడిభయపార్శ్వములందు పుంచుకొనితాను వానరుల
రాగవులు వచ్చినవారి జూచి, తన వెంటదీనుకొని దళితభాత్మజుడు సర
యుగములందున చక్కగా యమోసికి వైకుంఠమున కేగు ననుభేష్యురందు
అచ్చోట దేశతలుకొందమునుబొంది వైసంత వాసునివచ్చి యెక్కంగ
సామిత్రిముందుగా సరయూనదిమునిగి, అది జేషుకుయగుదురప్పుడు
గనుక, భరతిశక్తిఘ్నులు ధరశంఖుచక్రిములు; అది శేషువుగాక అతడు
లక్ష్మణుడువగలున్యుచు లేక సరమువైకుంఠమున, అదిలక్ష్మీయుగూడి
మోదముననాండె. నారాయనుడులక్ష్మీ వారెందరుగూడి, వసుకుంఠమున
నుండి వాంఛమీరగను దేశతలకోర్కెలు దీరినవనిచాల సంతసంబున
మండిరంతనక్కడను, గరుడకిన్నరయక్షగంధర్వులూడిగా, సంతోషమును
బొంది న్వర్ణులులోను, సురలెల్లసంతోషభరితమానసులైరి వారివేమక
ఈథ పాడినవారికి వచ్చే ఫలములు

మాదిగా యెంతజెప్పితిని, రామచంద్రునికి థయు రామపుత్రులకథయు
కొద్దిమాటలలోనే గూర్చిపాడితిని, సరగదుందుభినామ సగవత్సరము
నందు కార్తీకమాసానకథపూర్ణమయ్యె, బహుళదశమగుసంకిరతిపూర్ణ
మాయెను, విసరయ్యనధవాగు ఘనతిరంబుగను, తిప్పలెన్నియునున్న
నొప్పుగా జేసి, మతిమంతులగువారు మరివిద్వక్తయ్యై ఘనతకోసము
గాదు కవిజెప్పుటయునునేను, వానపారమయిట్టి పాటబాడితిని ఇదియు
పాడినవారు వెంచివ్రాసినవారు, కథవిన్నవారలకు కలకుమోక్షంబు
అయ్యారోగ్యములే వెళ్ళర్యములుగల్గి పుత్రసంతానంబు పొలుపొంద
గలుగు, ధనధాన్యములు ఘనపరంపరయుగల్గు, వంశముగలుగును చాల
కుశలములుగల్గు అమృత్యుకోషంబు లభింపవుచుమందు వ్యాధి
బాధలులేక మువముందుమారు, కుశలప్రసాదవిన్న కుశలంబు
నొందుదురు, రామకథవింటును రావుకోషములు కుశలప్రసాదలెల్ల
కోరిపాడినవారు, నకలసుఖము బొంది సంతసింపెదరు, శ్రీరామజయ
రామ నీతానతేరామ, నీకువందనమయ్య గోకనాయకువా, హరిరామ
రఘురామ ఆపదోద్ధారకా, నీకు మొక్కవ మయ్య నీలవల్లండా.

కుశలానుకము సంపూర్ణము.

సన్యాసము కథ

తప్పులు సవరింపబడియె.

ప్రచురములు :

కాథహస్త తమ్మారావు అండ్ సన్స్,

సంస్కృతాంధ్ర బుక్ డిపో, (స్థాపితం 1892) రాజమండ్రి.

1950

వెల 1-0-0

మౌన స్వంత ప్రచురణములు

నలభీమ పాకశాస్త్రము

విశ్వశిఖలో మొదటి కథ ఏదంటే?—పాకశాస్త్రమే. ప్రధమకథని చెప్పవలసియుంటుంది యిది సామాన్యంగా ప్రతి స్త్రీకి లభ్యమవటం దుర్లభం. అందుకోనూ మన ఆంధ్రదేశంలో స్త్రీలు నూటికి పదిమందికూడా రుచికరముగ పాక మొవర్చలేనే మా సందేహం. యీ కొరత తీరుటకై నూతన పద్ధతి, రమ్యమైన శైలిలో వ్రాయించబడెను ప్రతి ఆంధ్రస్త్రీ హస్తములందు అలంకరించవగిన గ్రంథం.

మూల్యం 1 రూపాయి.

నూతన మంగళహారతులు

ఇది హృదయానందకరమగు భావాలతో. తేటతెనుగు మాటలతో, మద్దులు మూటగట్టి గేయాలతో, అందమైన పాటలతో, ఆనందకరమైన అష్టకాలతో, స్వర, రాగ, తాళయుక్తమతోసహా వెలువడింది

మూల్యం 1 రూపాయి.

బాలానందం - పిల్లల పాటలు

ఓట్టిచిన్నారి - పాపలనూ, పొట్టిచిన్నారి - పాపాయిలను, కిలకిలా - కలకలా కడుపుబ్బ నవ్వించు 140 తియ్యతియ్యని కమ్మకమ్మని పాటలను స్తకం, మీలబ్యామలను-అమ్మాయిలను కలవటానికెదురుచూస్తుంది. సర్వజనాకర్షణీయంగా వెలువడి సిద్ధంగా యుంది. త్వరితపడండి కొలదిప్రతులు మార్తమే.

మూల్యం 1 రూపాయి.

కాళహస్తి తమ్మరావు అండ్ సన్స్,

సంస్కృతాంధ్ర బుక్ డిపో, [స్థాపితం 1882] రాజమండ్రి.

సన్యాస మ్మ కథ

పండితులచే పరిమృరింపబడియె.

పల్లిపరు :-

చంస్కృతాంధ్రా బుక్కు డిపో

రాజమండ్రి.

1950

సన్యాసమ్మకథ

— జననము —

శుభము శుభము నల్ల శోభానమమ్మా సన్యాసమ్మ
 ఆవిష్టుయ్యాశ్వరులను ప్రార్థించెనమ్మా సన్యాసి
 జయము జయము జయము జయము ఓనాల సన్యాసి
 జయమాని దలతు రే ఓనీలవేణి సన్యాసి
 చల్లనివేళాలో నినుదలతూనమ్మా సన్యాసి
 కంతమునరంజల్లా కాపాడనమ్మా సన్యాసి
 తూర్పుదేశమునందు జన్మించినావు సన్యాసి
 పడమటాదేశమునా వేరెల్లినావు సన్యాసి
 గురిపెళ్ళివారింట జన్మించినావు సన్యాసి
 జాతికీగానాల కాపువారినిజ్ఞా సన్యాసి
 యేడుగురన్నలతోడ జన్మించినావు సన్యాసి
 మూనాలుకండపుడు తల్లిచెసిపోయి లక్ష్మమ్మ
 కనుకున్న కనకండ్రి నెళ్ళచూడడుగా కన్నతండ్రి
 అగ్రహారము తాను అత్తవారిల్లు సన్యాసి
 నివిలుకట్టుతాను కన్నవార్లు సన్యాసి
 పడుకొనుదొడ్డేలు పాడినందామి నీయమ్మ
 చెండిబుగారణు కొదునకేద్రా వారింట
 గచ్చులేవాళ్ళు వేడుకచూడడుగా వారింట
 చెప్పదగమునేక ధనముయున్నదగా వారింట
 అటువంటిసంపాద మిడయున్నదిగా దాల్నాయుడు
 యేడుగురుకొమ్మ వేడుకచూడడుగా కన్నతండ్రి
 యేడుగురుకొడళ్ళు వేడుకచూడడుగా దాల్నాయుడు
 ముద్దులూకుమార్తె వేడుక చూడడుగా కన్నతండ్రి

పదనం. యిటువంటి సత్యవతి సన్యాసమ్మ వారింటజన్మించి సంపద,
 ధనము విశ్వర్యములుగలిగియుండగా తనకుమార్తె సన్యాసమ్మ పదలితమ
 కన్నతండ్రిఅయిన దాల్నాయుడు.

—♦ దాల్నాయుడు రెండవ పెండ్లి: ♦—

పాట:- వడమటారాజ్యము ప్రాయాణమాయె దాల్నాయుడు
మారుదానిని మళ్ళి పెండ్లాడినాడు దాల్నాయుడు
వేరేమేడకట్టి బ్రతుకుతున్నాడు దాల్నాయుడు
అటువంటి కనతండ్రి వాడారిపోను దాల్నాయుడు
అటువంటి పిన్నమ్మ అడిపాడుగాను పిన్నమ్మ
మూనాలుకండకు పట్టిచూడకుగా వారైన
కనుకున్న కనతండ్రి కళ్ళచూడడుగా కన్నతండ్రి.

న. అటువంటిచెల్లెలును పెద్దన్నరామినాయుడు కనులజూచి చెల్లె
లైన సన్యాసమ్మను పట్టుకొనిమూనాలుకండను యేవిధముగా పెంచు
చోయున్నాడు అంటే.

పాట:- వుగుపాలుపోసి పెంచుతున్నాడు రామన్న
పోతపాలుపోసి పెంచుతున్నాడు రామన్న
కోజుకి ముమ్మాళు నీళ్ళుపోసెనుగా పెదవనినె
సకలశృంగారముగా పెంచుతున్నాడు వారైన
సుద్దువేసకమీర పెంచుతున్నారు బాలకును
అప్పుకోసంటాడు అన్న రామన్న రామన్న
వింటివే సాపమ్మ నీవింటినమ్మా సాపమ్మ
నశమున అడవిడ్డ జన్మించితేను సాపమ్మ

న. వాసముకొమ్మబట్టి, నల్లించి యోడిచినట్లయిన కన్న నారిమండరం
నెకోంతమునకు ప్రాప్తిజెందదని పెరిమిటి రామునాయుడు చెప్పియుండక
యేమంటున్నాడు అంటే.

పాట:- నాకోడబుట్టిన పోడునొరకదన్నాడు రామన్న
ముద్దువేడుకపోటి పెంచుతున్నాడు రామన్న
నేడలపై కూర్చుండబెట్టి పెంచాడు రామన్న
యీలాగు మరికొన్ని దినములెళ్లెను పెంచాడును
యేరీతి ఆబాల పెరుగుచున్నాది సన్యాసి
బంగార మొకసాయ బాలాక్కనాయ సన్యాసి
నిడువున్నమనాటి చండుండుసాయ స

సత్యవతి ఆజాల పెరుగుచున్నాది సన్యాసి
 దేవశములుంటేను దేమడందురుగా జాలకును
 కోవిలలాయుంటేను విఘ్నమందురుగా జాలకును
 కన్నవారింటొద్ద పెరుగుచుండగా ఆజాల

వ. అగ్రహారము మేనత్తిగారియిల్లనద్ద వాసిల్లదాలమ్మకు ముగ్గు
 కుమాళ్ళుగలరు. పెద్దవాడురామయ్యకు చిన్నవాడులక్ష్మణుకు వివాహ
 చేసి సడిమివాడుచెంచన్నకు వివాహము చేయలేదు, పండ్లొడుయ్యే
 అయిన తరవాత తల్లిదాలమ్మచూచిపెద్దకుమారుడు రామయ్య
 తీసుకవచ్చిఅర్చనైయును దేశములు తిరిగివారుగాన ముక్కడయినయీ
 గలచిన్నది దొరికనందున మనసుగో విచారిస్తూయుండేకాలము
 చెంచన్న తమిల్లిన దాలమ్మను చూచి దేవుంటున్నాయన్నాడంట

వాట:- దండమే మాతల్లి నీకు దండమమ్మా దాలమ్మా
 యక్క-రాచిన్నదానిన చూచోచ్చు నీకు మాయమ్మ
 నీకేమి నచినదాయి దొరికదురా కొంతకాలం చెన్న
 నీవంటి దాలమ్మ నీవంటినమ్మా దాలమ్మ
 మామనమామగర్భమున పడచినదా మా మాయమ్మ
 ఆజాలసన్యాసిని నీవెడగవమ్మా మాయమ్మ
 అడగలే ఆజాల యిద్దరున్నారా వామన
 ఆమాటవింటూ తల్లి దాలమ్మ దాలమ్మ
 యీదుకాదురజాల నీదాయిలోకి ఒక్కొక్క
 పసిజాలను యెట్లు పెట్టిచేతునురా చెంచన్న
 నాకు యీదలతోడేల పెట్టి దేవన్యాసే ఒయమ్మ
 ఆజాలపై నాకు ముక్కుపుగొడి దాలమ్మ
 ఆమాటవింటూ ఆవ్యకరితల్లి దాలమ్మ
 పులకదు పలకదు తల్లిదాలమ్మ దాలమ్మ
 వామనబంగారం పట్టుకున్నాది దాలమ్మ
 కొడుకురామన్నను పెంటతీపకొని దాలమ్మ
 దివిపట్నం జాట పుట్టిందికిరా దాలమ్మ

పుట్టినింటిబిడ్డాకు అడగ వెడుతుంది దాలమ్మ
ఆరుగుమీద అన్న కూర్చోనియున్నాడు దాలమ్మయును

వ. చెల్లెలురాకను కనులచూచి చెంబుకోనీళ్ళు యిచ్చినాడు
చెల్లెలయిన దాలమ్మ కాళ్ళుశుద్ధిచేసుకొనిరాగానే అస దాలమ్మయును
యేమంటూన్నాడంటే యేమేచెల్లెలొ యెన్నడురానిదానవు వచ్చినావు
వచ్చినపనులుచెప్పనునగా నీకుమార్తె అయిన సన్యాసమ్మను నాకుమా
రుడుఅయిన చెంచన్నకు అడగవస్తినెరా అన్నా అనిచెప్పగా ఆమాటలు
అలించి దాలమ్మయును యేమంటూ యున్నాడంటే.

పాట:- ఆబాలపుట్టిపదినము శుభము విన్నాను చెల్లాల
దానిముఖమయిన నాకళ్ళచూడలేదమ్మా చెల్లాల
నాళ్ళ పెద్దన్న రామన్న పెంచుతున్నాడు చెల్లాల
నాళ్ళ పెద్దవదిశాపన్న పెంచుతున్నాది నాపమ్మ
రామన్న గారినీ అడుగజోవమ్మ చెల్లాల
రామన్న మేడలకు వెళ్ళుచున్నాడీ దాలమ్మ
కచ్చేరీలో రామన్న కొలువైయున్నాడు రామన్న
మేనత్తరాకను కళ్ళచూచెనుగా రామన్న
కచ్చేరిచాలించి మందిరముకేగి రామన్న
కురచ మొక్కలపీట కుదురంగావేసి రామన్న
చెంబుకో వుదకాలు చేబట్టెనుగా రామన్న
వచ్చినదాలమ్మ పీటకునాది దాలమ్మ
పీటమీద దాలమ్మ నాదాలుకడిగే రామన్న
పిమ్మిదాదించికో నాదములువస్తే రామన్న
గొడుచేతులతోను దండములుబెట్టే రామన్న
దీర్ఘాయువనుచుతా దీవించినాడీ దాలమ్మ
యేమిపనులతా నీవేమొవచ్చావు దాలమ్మ

వ. అత్తిగారిని బావగారిని పగిన్లుమర్యాదజరిపి వచ్చినపనులు చెప్ప
మంటూయున్నాడు. అంతలోదాలమ్మ యేమంటూయున్నాడంటే ఓరి
అల్లుడా నాకుమార్లు పెద్దవాడు రామన్నకును, చిన్నవాడు అప్పన్నకున్ను

పెండ్లిచేసినాను. నడిమివాడు చెంచన్నకు రుణమువిప్పలేదు. యీదిన ముందు రుణముయిప్పిద్దామని.

పాట:- నీచెల్లెలూ సన్యాసిని అడగవస్తినీరా రామన్న
నాకొడుకు చెంచన్నకు పెండ్లిచేసెదను రామన్న
చేతులుపట్టూక బ్రతిమాలినాదీ దాలమ్మ
గడ్డముపట్టూక బ్రతిమాలినాదీ దాలమ్మ
కన్నవారి చుట్టరికము తప్పించరాదు రామన్న
కన్నవారనుమాట తానువిన్నాడు రామన్న
యెర్రనికళ్ళకు యెక్కునుకొనములు రామన్నకు

వ. ఆపునేలెత్తా దాలమ్మ మాతల్లి చనిపోయేటప్పుడు పోనటువంటి కన్నవారు ఇన్నడక్కడయున్నాడు నాడులేని సన్యాసమ్మ నేడక్కడ యున్నది యీమాటలు చాలించవేయని ఏలాగున విడిస్కరించియీ యున్నాడంటే.

పాట:- చాలించు దాలమ్మ చాలించువమ్మా దాలమ్మ
నీమనసుమించినమాట ఆక్కరలేదు దాలమ్మ
కన్నవారనుమాట నీకుయుంటేను దాలమ్మ
మాతల్లి చచ్చేటప్పుడు కబురంపినాను మేస్తతి
ఆపునలేని కన్నోరు నేడక్కడమ్మా దాలమ్మ
నాడులేని కన్నమ్మ నేడక్కడమ్మా దాలమ్మ
నాడులేని మీయన్న నేడక్కడమ్మా దాలమ్మ
నాడులేని సన్యాసి నేడక్కడమ్మా దాలమ్మ
నాడులేని సన్యాసి యీనాటికిలదా దాలమ్మ
మాతల్లితోసన్యాసి చనిపోయినాదీ దాలమ్మ
ఆమాటలాలించి ఆత్తదాలమ్మ దాలమ్మ
కోపించుకతాను వెళ్ళిపోతాదీ దాలమ్మ

వ. అంతలోరామన్న యేమిటిలోచన చేస్తూయూన్నాడంటే ముందు వచ్చిన మనువు కప్పించకుండుదు. అదిగాక చెంచన్న అధికబుద్ధిమంతుడు యీస్త్రీబాగాయిండువని మేనల్తయగు దాలమ్మతోయేమి అంటూ యున్నాడంటే.

పాట:- నిలుగిలు అత్తమ్మా నిలవరాదమ్మా అత్తమ్మ
 పసివాళ్లుమాటలకు కోపంబుయేలా దాలమ్మ
 గనపయ్యదచెంగుబట్టి బ్రతిమాలుతాడు రామన్న
 అత్తదాలమ్మకు తిరిగి తేచ్చెనుగా రామన్న
 అత్తకో ఒకమాట పలుకున్నాడు రామన్న
 చెంచన్న పుండ్రెండుయేండ్లు నయసుగలవాడు దాలమ్మ
 ఆరు నెలలబాల బాలచెల్లెలుగా దాలమ్మ
 అప్పుడేమంటాది అత్తదాలమ్మ మేనత్త

న. నాయనారామన్న నాకుమారుడును నీచెల్లెలు యీడుజోడుకాదని
 అంటూ వున్నావు. పాలువరమాన్న ముప్పెట్టి రోజుకుముమ్మారు స్నానము
 చేయించి పసుపునీ నెల నీను సకలశృంగారమును యగదబ్బెక్కుంటాను

పాట:- యీడుకానిజోడుకాని పూనుకుంటాను రామన్న
 బిడుకాని నయస్సు చేసుకుంటాను రామన్న
 చెళ్లులుపట్టుక ప్రేమలాడెనుగా దాలమ్మ
 గడ్డాయిపట్టుక బ్రతిబాలినాదీ దాలమ్మ
 మాటవింటాడు అపుడురామన్న రామన్న
 అప్పుడే రామన్న మాటలిచ్చెనుగా రామన్న
 ఆమాట వింటాది అపుడు దాలమ్మా దాలమ్మ
 ముసిముసీనవ్వులతో పరుగు నెలతుందీ దాలమ్మ

స న్యా స మ్మ పెండ్లి పాట.

న. అప్పుడుదాలమ్మ అగ్రహారములోనికివెళ్లి బ్రాహ్మణులనుపిలిపించి
 చెంచన్న పేరున్న సత్యవతి పేరంటాలుసన్యాసమ్మ పేరున్న మహార్తమా
 చూపింపగా పేరురాసులు బాగానేయున్నవి. లక్ష్మీ వారము లగ్నముబలిమి
 అనిచెప్పగా ఆమాటలు యిద్దరుకలపించి సకలసంకోషముతో అగ్రహా
 రము మేనత్తయగుదాలమ్మ వెళ్లిపోయినతరువాత రామన్న రమ్మ
 తో యేమంటాయన్నాడంటే.

పాట:- అంతలో రామన్న యతిబేగమునను రామన్న

రండయ్య గోమూలు రా రాసోదకులు తమ్మాలు
ఆమాటహిద గమ్ములు వేగమొచ్చెనుగా త.

నీకుదండముర మాయన్న నీకుదండమురా రామన్న

మమ్ముల పిలిచిన కాణాణేమి రామన్న

ఆమాటవింటాడు అన్నరామన్న రామన్న

ననముద్దుచెల్లిలికి మనువులిస్తేరా తమ్మాలు

పెండ్లి పూపకములు చెయ్యనుంటాడు రామన్న

చుట్టాల బంధువులకు జాబులువాసే రామన్న

బేరీమృదాంగులకు వుత్రాలువాసే రామన్న

చొప్ప లేని బేరీలు కబురులంపెనుగా రామన్న

నానిమేళములమ్మా భాగవతములు రామన్న

వైష్ణవులకున్న బ్రాహ్మణులకున్న రామన్న

కొన్న శాణములమ్మా మాయభీలమ్మా రామన్న

ఆవిచిత్రగుండీలు చక్రశాణములే పెండ్లికిని

అవిగవ్యభాణాలు చిందులడులుగా రామన్న

సకలసన్నాయిలు తయ్యాపెరచి రామన్న

సకలసన్నాహములు తయ్యాపెరచి రామన్న

ఆకాశమా నేర్పు పందిళ్ళవేసే రామన్న

భూదేవిమీదాను పీటవేయించి రామన్న

సకల శృంగారముగా శోభిల్లుచుండే పట్నాడు

యెదురొచ్చి దాలమ్మను చూస్తూయున్నది రామన్న

దివిలిపట్న ములోను యీలాగుండెనుగా ఆవేళ

ప. బ్రాహ్మణములోన దాలమ్మ యీలాగున తమూరువుతుందీ
అంటే చుట్టాలుబంధువులకున్న భాగవతములబ్రాహ్మణకున్న బ్రాహ్మణ
వైష్ణవులకున్న మందునామానుల మతాధీలున్న భంకాలురుడుములు
బేరీమృదాంగులన్న తమూరుపర్చి ముగ్గురుకొమాళ్లున్నా ఇద్దరుకోడళ్లును
ఇద్దరుకుమార్తెలున్న సకలజనంబులన్న దాలమ్మ తీసుకువస్తుయండగా.

పాట:- దివిలిపట్నములోకి వస్తుయున్నకుగా దాలమ్మ
 సకలసాబ్రముతోటి వస్తుయున్నదిగా దాలమ్మ
 అగ్రహారము యేగుదాటిపోయింది దాలమ్మ
 దివిలికోటాతాను తిరుగుచున్నదిగా దాలమ్మ
 రామన్న మేళములు యెదురువచ్చెనుగా ఆవేళ
 యెదిరించి యెనుబోతులు పోట్లాడినట్లూ ఆవేళ
 పట్నముయావత్తు పట్టపగలాయె ఆవేళ
 పట్నములో స్త్రీపురుషులు చూస్తుయున్నారు ఆవేళ
 చూచి ఆశ్చర్యములు పొందుచున్నారు ఆవేళ
 మూలాటిపెళ్ళిళ్ళు యెన్న డెగుగముగా అమ్మయ్య
 అనుచు పురజనులంత పొగడుచున్నారు ఆవేళ
 శంకాలు భేరీలు మ్రోగుచున్నాయి ఆవేళ
 విలపిలా ఒకచోట కాలుచున్నావీ అక్కడను
 కొమ్ముబొణములే కొట్లుగాకాలే ఆవేళ
 రున్వబొణములే మాతాభీలమ్మ అక్కడను
 సుగంధనాశబ్దములు పుట్టుచున్నవిగా ఆవేళ
 యెదిరించి పెళ్ళిళ్ళు చేస్తుయున్నారు అమ్మయ్య
 ఆనానిమేళములు నాట్యములుచేసి అమ్మయ్య
 భాగవతుబ్రహ్మజులు ఆడుచున్నారు ఆవేళ
 శిశువాదివృద్ధులు మూర్ఖబాతానే ఆవేళ

వ. నీరువారు మాకంబుగాగూడి వూరంతప్రాచాట చేసిపెళ్ళిపాదిరి
 క్రిందకువచ్చి ఆచోచన్నను నిలుచుండబెట్టి సత్యవతి సన్యాసమ్మకు
 మూలాగున శృంగారము పరుచుతారంటే కురులునున్నగమవి కుదు
 నైనబొట్టపెట్టి మెట్టపై ముత్యాలబిందులమరించి నొప్పనుకస్తూరి రేకలు
 మరించి పెసరకాయవంటివేళ్ళకు బటువులవ్వరించి నడుముకు గురులైన
 వడ్డాణము అమరించి పలకలసేరులు గిలికలసేరులును చంద్రహారంబు
 లున్న కంఠమునధరియించి యేడువరహాలు చీరగట్టి పాదుమువరహాలు
 రవికతోడిగి ముత్యాలసాలువ ముసుగువేసి పెండ్లిపీటమీదకు తెచ్చి

నిలబెట్టిరి అంతట పురజనులు ఆసత్యవతి సన్యాసమ్మ నకలశృంగార
మునుచూచి యీలాగున వర్ణించుతూ యున్నారంటే.

పాట:- ఆసత్యవతీమొగము కండ్లచూచేగా ఆవేశ

పట్నములో స్త్రీపురుషులు చోద్యమొందెదరూ ఆవేశ .

యేమరయ్యాకల్ల యీసోద్యరాలు అన్యుయ్య

పుట్టింది పెరిగింది పట్నములున్నాది యీబాల

వొకనాడుయీశల్లిని కనులచూడముగా బాలకును

నక్షత్రాలలోయుంటే సూర్యుడందురుగా బాలకును

నేఱుములోయుంటేను చంద్రుడందురుగా బాలకును

అంబములోమెరిసేటి ఆదిపెరవేమో యీబాల

భూమిలోయుండేటి రుద్రపురుషేమో యీబాల

ఓడలమీమండేటి వయ్యారిగన్నే యీబాల

పంజరానుండేటి యిది రామచిలుకా యీమగున

పనిబూని యీరూపు యెన్నాళ్ళుప్రవాసే ఆబ్రహ్మ

దిప్తిచెక్కినలాగు తీర్చిప్రవాసెనుగా ఆబ్రహ్మ

యీరూపుయీరేఖ యెన్నడెరుగముగా ఓయన్ము

ఓరి అన్నకారీబ్రహ్మ ఆదియారీపోగా ఆబ్రహ్మ

దీనికీచ్చినరూపు మనశీవ్యరాదా ఆబ్రహ్మ

యీలాగుపురజనులు ప్రోగుచున్నారు ఆవేశ

వ. అప్పుడు యిద్దరు పేరంటాళ్ళువచ్చి చెంచన్నను వీటమీద
కూర్చుండబెట్టి వెమక సన్యాసమ్మను కూర్చోండబెట్టి వారుబ్రాహ్మ
ణులు చెంచన్న పేరూ సన్యాసమ్మపేరూ శుభలేఖను చదివించినారు
చెంచన్న చేతను మంగళసూత్రముకట్టించినారు చేతికంకణముకట్టించినారు
వీణిజనులుయావత్తును అవధూవరులపైఅక్షింతలు జల్లుతూయున్నారు
అప్పుడు సువ్యమని సువ్యపాటలు యీలాగున పాడుచున్నారంటే

పాట:- చేతపాలుపొయ్యించి కంకణముగట్టే చెంచన్న

తలంబాలుపొయ్యించి మాంగళ్యముగట్టే చెంచన్న

నకలశృంగారముగ పెళ్ళిళ్ళుచేసే రామన్న.

చూచినాజనులంతా మూర్ఖబోలాడు ఆవేశ

సుదతులందరు సువ్యపాటలుపాడే ఆవేశ

సువ్యసువ్యసువ్యలాని సువ్యపరమపురుషలాని సువ్యశ్రీముఖింగచంద్ర
రాగదే కొండమీదపండినావి గోనర్తనధాన్యాలు పాడుకోని దంచరమ్మ
పడతికొట్టుము ||సువ్య|| పల్లానపండినావి అవిబ్రహ్మ బాసికాలువిస్తరించి
దంచరమ్మ రామకొట్టుము ||సువ్య|| మంచినీళ్ళబావివద్ద అంచులేని ఆకు
బుట్టె యెంచియెంచినవరమ్మ పేర టాళ్ళను||సువ్య|| జాజకరపెట్టెలోను
చేగ్చుక్క బొట్టుపెట్టి పిలవరమ్మపేరంటాళ్ళను ||సువ్య|| వాకరి కొకరి
కొప్పలోన గానుడేసి మల్లెలుండ సదాశివుని కొప్పలోన సన్నజాజలూ
||సువ్య|| మేనమామ సంపినాడు మేలైన పెట్టుచీర చెంగుచివరకట్టమ్మ
రంగుమీరనూ ||సువ్య||

వ. యీవిధమందున సువ్యపాటలుపాడి సకలశృంగారముగా శుభ
కార్యములు నెరవేరినతగువాత మూడుదినములు అత్త దాలమ్మవుండి
యేనునుచున్నాడంటే ఓరినాయనా రామన్న యికను పెండ్లిఅయి
పోయినాది నీచెల్లెలు సన్యాసమ్మను పంపించినట్లయిన బాగాయుంటుంది
పంపించుమనగా రామన్న యేమనుచున్నాడంటే అయ్యయ్య అత్త
దాలమ్మ వినుము నాచెల్లెలు సన్యాసమ్మను కుమార్తెవలె బెంచుకుంటు
యూన్నాను ఇప్పుడు నాచెల్లెలు నీవు ప్రతిమానముపట్టవద్దు.

పాట:- నినాడునవయసు యీడేరుతుందో అత్తమ్మ
ఆనాడునీదేవిడికి దిగనాడుతాను అత్తమ్మ దా
ఆమాటలాలించి అత్త దాలమ్మ దా
కుమాళ్ళు కూతుళ్ళు కొడళ్ళకోను దా
చుట్టాలు బుధుగులు సకలజనములతో దా
అగ్రహారమువాళ్ళు యెల్లిపోయెనుగా దా

వ. యిట్టిదినములలో దాలమ్మ అగ్రహారములో యున్నదిన్నీ
రామన్న వాపమ్మ యిద్దరూ సతీపురుషులూ ఆసత్యవతి సన్యాసమ్మను
యాలాగున పంపితున్నారంటే.

పాట:- మూడుపూటలున్నానం ముగతకోయమ్మా ఓయమ్మ
యన్నికూడుపెట్టి యదగపెట్టాడు రామన్న

పాలుకూడుపెట్టి చల్లాగపించె రామన్న
అడ్డాలబాలను దిగువదించకనూ రామన్న
సతిపురుషులీలాగు పెంచుతున్నాడు వారైన
బాలచంద్రులాగు పెరుగుతున్నాది స

అర్జుదవర్షమున పెరుగుచున్నదిగా స
అసత్యనతీబాలా పెరుగుచున్నదిగా అల్లి
నిండుపున్నమనాడు చంద్రుడుచాచూ స
తొలకరీమెరిసేటి మెరుపువందచూచా అల్లి
బంగారి మొకసాయ బొలొక్కసాయ అల్లి
తక్కుమెక్కులతోటి బాలనీమగువా స
రోజుకు ఒకతీగు పెరుగుతున్నదిగా అల్లి
తనచిన్న మేడతో మెరుగుచున్నదిగా అల్లి

వ. యీవిధంబున పెరుగుచుండగా కొంతకాలము గడిచినతిరువాత
చెల్లెలయందుక్రమచేతను నొకగడియందునైనసత్యసత్యము భగవంతు
దించకయుండేకాలమందున మొకానుగ్రామమునందొక బాబుబువచ్చి
నావి బాబులో వర్తిచూసె. కన్నులజూచి దేవునిగాయున్నాడింకి.

పాట:- మొకానుగ్రామాలు శ్యామలవారిరామన్నక
గ్రామాలు యందూన ముగిసాదేసేట రామన్నక
తనబాలచెల్లెలను చంకేసుకోది రామన్న
తనభార్య పాపమ్మ పూలుకొన్నాడు రామన్న
తన పెరిమిటీరాకాను కనులజూచేను పాపమ్మ
నీకుదండమోయినారాజ నీకుదండమోయినారాజ
నందనము నారాజ తమకువందనమూ నారాజ
యండకోవచ్చినా యాకాంతయేమి
యేమికారణాలు యెరిగించవయ్యా

వ. అప్పునే భార్యపాపమ్మ యిప్పుడుచూడగాను మూడుసంవత్సర
ముల అరుమాసములు కావస్తాయున్నది. సొటబట్టలు మొకాను
గ్రామాలు మరచియున్నాను. మొకాను గ్రామాలకుంచి బాబుబు

వచ్చియున్నావి, యీ సమయములో మోకాసుగ్రామాము వెళ్ళక
పోతే మోకాసుదార్జుయెదుట ఆడపోతారుకాబట్టి.

పాట:- నేను మోకాసుగ్రామాలు వెళ్ళివస్తాను పాపమ్మ
చెల్లాలయిడాలబాలయిలాడ పాపమ్మ
నీ ముద్దువేడుకమీద పెంచుతుండచ్చు చెల్లాలను
సకలి వేడుకమీద నీవు పెంచుకోవే పాపమ్మ
ఆమాటవింటాది భార్యపాపమ్మ

ప. అవునయ్యా రాజరాజకుమారా! నీయొక్క చెల్లులునన్నా సమ్మను
నావద్దదిగనాడివెళ్ళితానంటావు. నునియింటికివచ్చేచుట్టాలు పోతూ
యుంటారు. సొరుసుంది కంబార్లుగలది. పదిమందిపాలిక తైలుగలరు.
నీరందరకున్న మర్యాదచేసుకొని వంటసంధటిలో యుంటాను నురుతు
నేమో అదిగాకను నీచెల్లెలు గోజుకు ముమ్మాటు స్నానమున్న బొట్టు
కాటుక లేకుం టేను నప్పదు. వేళతప్పితే భోజనముచెయ్యనిదికాబట్టి.

పాట:- స్నానంబునప్పు యేపూటనేను తప్పదునో నారాజ
పసుపుకు కుమబొట్టు యాదితప్పదునో నారాజ
కనుచలకు కాటుకలు పెట్టమరతూనో నారాజ
నలకువ్వియూజటలు నెయ్యమరతూనో నారాజ
వేళపూటభోజనము నేను మరతునో నారాజ
యీకోటపనులన్నీ యాదితప్పదునా నారాజ
మానవలియీబాల మండిచచ్చునుగా నారాజ
నావద్దయాలాగు దిగనాడుతావు నారాజ
నట్టిదేవరకూడు గట్టినదికనశాల్లి నారాజ
మీతండ్రితెచ్చినదాయి నల్లికాదయ్యా నారాజ
అగనయిన పగనయిన పినతల్లికాదా నారాజ
మీమారాటి పినతల్లినద్దదిగనాడు నారాజ
వెళ్ళగోయినారాజ దిగనాడవయ్య నారాజ
ఆమాటవింటాడు అవుడు రామయ్య రామయ్య
తల్లియన్నమాట జ్ఞాపకమువచ్చే రామన్నకు

సత్యవతి చెల్లెలును చంకేనుకోని రామన్న
 నడివిధియంగళ్ళ నడచివెళతాడు రామన్న
 మారాటినినల్లి మాలుకెలతాడు రామన్న
 లోగివ్వుపైకెళ్ళి అరుగుకొమ్మెక్కి రామన్న
 దండమేపిన్నమ్మ నీకుదండమమ్మా పిన్నమ్మా
 వందనముపిననల్లి నీకువందనమూ పిననల్లి
 చెల్లిపోయినదాయిమారాటినల్లి పిన్నమ్మ
 ఉన్న దానవుగా మాకుకన్ననల్లిగా మీయమ్మ
 మోకాసుగ్రామాలు వెళ్ళినస్తాను పిన్నమ్మ
 తల్లిచేనిబిడ్డ బాలకో మగువా సన్యాసి
 నీముద్దుకుమార్తె సన్యాసినుమ్మ పిన్నమ్మ
 సకలవేడుకతోను పెంచుకొనమ్మా పిన్నమ్మా

వ. అయ్యో తల్లి మాకన్నతల్లి గర్భము చల్లగాయుండి నీకు
 గురు జన్మించినాము. మాయేడుగురుతోను అబ్బిడ్డసన్యాసమ్మజన్మించి
 నాది నీగర్భము చల్లగాయుండి తమ్ముడు అప్పున్న జన్మించినాడు.

పాట:- తొమ్మిదీమందిని బిడ్డలనుకోవే పిన్నమ్మ
 యెన్నెన్ని విధాలు చెప్పచుండగా రామన్న
 అన్నకారి పిన్నమ్మ అదియారిపోను పిన్నమ్మ
 పాపిష్టిపిన్నమ్మ యదిపాడుగాను పిన్నమ్మ
 యర్రనీకళ్ళో యెత్తిచూడదుగా పిన్నమ్మ
 పులకదాయెనుతల్లి పలకదాయెనుగా పిన్నమ్మ.
 అప్పుడే రామన్న యేమనంటాడు రామన్న

న. అయ్యోదైవమా యనువదలగనాడినా వప్పకున్నాది యీసత్య
 వతిఅయిన నాచెల్లెలును యనువదలగనాడి మాన్యాల్కు నెళ్ళుతాను
 అని యీలాగున దుఃఖముతో యున్నాడంటే.

పాట:- అన్ని కారిమోడ యాలబుట్టివే చెల్లాల
 పాపిష్టిచూతోడ యాలబుట్టివే చెల్లాల
 మాయేడుగురుతోడాను తమ్ముడైవుడిలే చెల్లాల
 యెసమిదిట్టు ఒకవాసకట్టి బ్రతుకుదుమూ చెల్లాల

లేక మనము చెల్లిననాడు చెల్లిపోయింటి చెల్లుల
 మరతల్లిని మరచినట్లు మరచియుందుముగా చెల్లుల
 కాళ్ళసంకిట్టున్న పక్షిలాగుంటి చెల్లుల
 ముసిడి చెట్టుమీద నీవుపుట్టుంటి చెల్లుల
 యవరముట్టినచోట నీవుయుందువుగా చెల్లుల
 తన చెల్లులనుయెత్తూక దుఃఖిపోతాడు రామన్న
 అడవిమృగములయి నీవుపుట్టుంటి చెల్లుల
 నగవాసనలేక తిరుగుచుందువుగా చెల్లుల
 కొండగొర్రెలాగు ఘోషపెడుతాడు రామన్న
 అన్నమ్మశోకాలు అవునాయున్నాడు రామన్న
 వృక్షానపక్షులూ శోకమైనట్లు రామన్న
 యికంటకన్నీరు కకంటబోసే రామన్న
 చిచ్చులో మిడతాలు తోకిందినట్లు రామన్న
 బోనుబోకుండేలు చిక్కచందమునా రామన్న
 ఆఘోరఘోరాము గోచపెడతాడు రామన్న
 నల్లునల్లుచగునె కొట్టుకొంటాడు రామన్న
 చలనలొకన్నీరు జలజలనువ్రాలే రామన్నకు
 చెల్లులనుకట్టూక తానుదుఃఖించే రామన్న
 లోవిళ్ళలోయున్నాదీ భార్యపాపమ్మ పాపమ్మ
 ఆశోకమింటాదీ భార్యపాపమ్మ పాపమ్మ
 లోవిళ్ళలోనుంచి వేగమొస్తాదీ పాపమ్మ
 పాదాలపైతల్లి వేగపడతాదీ పాపమ్మ
 దండమోయినారాజ నీకుదండమయ్య నారాజ
 నందనమునారాజ నీకునందనమూ నారాజ
 యెందుచేతనుమీరు అడలుచున్నారు నారాజ
 యెవ్వరేనున్నారు నాకోటిచెప్ప నారాజ
 సర్కారుబోమాట చెల్లకున్నాదా నారాజ
 నాయులు శర్మలు నిన్నేమన్నారా నారాజ
 రచ్చలోనిన్నీవరు కాదుపామ్మననా నారాజ

ఆరుగురు మూలు యెదురాడినారా నారాజ
చెప్పనోయినారాజ చెవులవంటాను నారాజ
ఆమాటవంటాడు అప్పుడురామన్న

వ. రామినాయుడు తనభార్య అయిన పాపమ్మతో యేమి అంటూయు
న్నాడు. అవునేభార్య పాపమ్మ సర్కారులో, నాయిళ్ళు కర్నాలు
లోను ఆరుగురు ఆన్నదమ్ములనద్దను నామాట చెల్లుమాయున్నాదిగాని
నాముద్దుచెల్లెలు సన్యాసమ్మను ముద్దువేడుకతోటి పెంచుకొమ్మనీ పిన
తల్లికి నూకన్నతండ్రికి చెప్పినాను యిద్దర దున యన్నెన్నగాని నామాట
అంగీకరించినారుకారు కావున.

పాట:- మాచెల్లెటికమాట మళ్ళీసభోకు పాపమ్మ
అన్నీకాతి పన్నమ్మ అదియింకపోను పన్నమ్మ
యెర్రాటికళ్ళతో యెత్తిచూడకుగా పాపమ్మ
సాశిప్తిపన్నమ్మ యదిరాడుగాని పాపమ్మ
మారాటిపన్నమ్మ మాట్లాడరాదు పినమ్మ
అన్నీ కరికనతండ్రి అనడు ఒకమాటా కనకండ్రి
అందుచేతను నేను ఒడలుచున్నానే పాపమ్మ
ఆమాటవింటాదీ భార్య పాపమ్మ పాపమ్మ
దండమోయి నారాజ చాలదండములు నారాజ
నేను చెప్తుతానొకమాట చెవులు వింటావా నారాజ

వ. అవునయ్యా రాజనామీరా నామనాయుడా మూరాలుకండ
వుడు మీకల్లి లక్ష్మిదేవి చేతిలోనోటప్పడు! యట్లాగున పెంచిగాము
ఈదినమునాటికి మూడనంపత్తిములు ఆరుమాసములు బాలలు
వున్నది దానిపతివ్రతధర్మమున్న స్వామియగుతులున్న చూడగా
పండ్రెండుపండ్లు నయసుగల చిన్నదానివలె మాటలాడుచున్నది లోక
నిందపస్తుంది. అని మీపినతల్లి మాలుగో దిగనాడమంటిసిగాని యిత
రంకాదు ఈసత్యవతిమీద ప్రేమలుయున్న నాడపెంచునుకాబట్టి

పాట:- కుచిలేనికూరాకు నోరెంగిలేలా నారాజ

కడుపునిండనియట్టి కక్కుర్తియాలా నారాజ

పుగ్గుపాలూబోసి నేనుపెంచలేదా బాలకును

నేను తల్లినికానా పెంచుకోలేనా నారాజ
 పోతపాలూపోసి నీవుపెంచలేదా బాలకును
 నీవుతండ్రిలాగ పెంచినావుకావా బాలకును
 నాడులేనిపిన్నమ్మి నేడెక్కడయ్య నారాజ
 అప్పుడులేని కనతండ్రి యిప్పుడెక్కడయ్య నారాజ
 పోకనిందలు మనకు తప్పిపోయెనుగా నారాజ
 నావద్దదిగనాడి నీవెళ్ళవమూ మాన్యములు
 ఆమాటలాలించి తాను రామన్న
 బంగారు పెదవిరిచి పక్కున నవ్వే రామన్న
 శృంగారు పెదవిరిచి చిక్కుననవ్వే రామన్న
 తనముద్దుచెల్లులను సన్యాసమ్మాను రామన్న
 తనభార్య పాపమ్మవద్ద దిగనాడి రామన్న
 ఆరుగురుమ్మలను పేరెట్టిపిలచీ రామన్న
 అమ్మచోరి అప్పన్న తమ్ముడుసూరన్నా సుబ్బన్న
 తమ్ముచోరివెంకన్న తమ్ముడు దాలన్న గురవన్నా
 రాండయ్య తమ్మలూ రమ్మలూ బిలచీ రామన్న
 అన్నిగానే తమ్మాలు త్వరగ నొస్తారు అక్కడికి అక్కడికి
 గోమికారణాలు మముపిలచినావూ మాయన్న
 వింటార తమ్మలూ ఈవార్తనెల్లా తమ్మలూ
 మోకాసుగ్రామాలు వ్యాధిపడ్డావి తమ్మలూ
 మోకాసుగ్రామాల్కు సైసములుకాండీ తమ్మలూ
 ఆరుగురుమ్మలకు సంకోషమాయె ఆవేశ
 దండముర మాయన్న నీకు దండమురా మాయన్నా
 తనభార్య పాపమ్మవద్ద దిగనాడి రామన్న
 ఆరుగురుతమ్మలూ పేరెట్టిబిలచీ రామన్న
 తమ్మచోరి అప్పన్న తమ్ముడుసూరన్నా సుబ్బన్న
 తమ్మచోరి వెంకన్న తమ్ముడు దాలన్న గురవన్నా
 రాండయ్య తమ్మలూ రమ్మలూ బిలచీ రామన్న

పిల్వగానే తమ్ములు త్వరగనొస్తారు అక్కడికి
దండముర మాయన్న నీకు దండమురా మాయన్న
యేమికారణాలు మముపిలచినావు మాయన్న
వింటారణమ్ములు మీవార్తలెల్లా తమ్ములు
మోకాసుగ్రామాలు వ్యాధిపడ్డవి తమ్ములు
మోకాసుగ్రామాలు పై నములుకాండి తమ్ములు
ఆరుగురుతమ్ములను సంపాదించుమో ఆవేశ

వ. అప్పుడు పాపమృత్యు యేమిచేస్తున్నాడో అని ఆరుగురు మరు
దులు తనపైనుండి రామినాయుడు మోకాసుగ్రామాలు వెళ్ళి
కని ఎటువంటి నంటపాకములు తయారు చేస్తున్నాడో

పాట:- అనయినానుగు యిగురుకారితే ఆవేశ

పండ్లెండు పచ్చెప్పు తయారుచే ఆవేశ

నేతీబూరె అగినేలు నెయ్యిపైకములు ఆవేశ

పాలుపరమాయిల్లు తయారుచే ఆవేశ

యేడుగిరియాలతో వేడినీళ్ళమ్మా ఆవేశ

వెండిగిరియాలతో తయారుచే ఆవేశ

మరుగుపెరటితోను మరుగు పెట్టునుగా పాపమృ

తరుగుహమహాలు న్నానములుచేసె ఆవేశ

తిరుమానత్రిచూర్వము నొట్టనుగిరియం తే ఆవేశ

నది నెనడ్డెనలు భగంబరినాగు వాస్తవ

నోటయంగిలిమార్చి చేతులుమార్చి వాస్తవ

విడియంబులందించె వది నెపాపమృ

యెటువంటిముస్తాబు మరుదులవుతారు ఆవేశ

జరినాబుజలతారు చావులుకట్టి ఆవేశ

యం రమూపాటి పాగానుదుట్టి వాస్తవ

అలకలకల శుభాలు గళమధురమంచే ఆవేశ

బంగారుకడియాలు చేతధరియించే ఆవేశ

చంద్రహాసమలతో శృంగారమాదో ఆవేశ

వొళ్ళల్ల బంగారు బువులమరించే వార్తన

మొలయందు ఆవాసి గొలుసులమరించె వార్తన
మాన్యరాజులు ముస్తాబులాయే ఆవేశ
పెద్దన్న రామన్న వస్తుయున్నాడు రామన్న
శనగాల చెల్లెలను చంకేసుకొని రామన్న
తనభార్యపాపమ్మ మాలుకొస్తాను రామన్న
ఆదేవిపాపమ్మ కనులుచూచెనుగా పెనిమిటిని
వేడినీళ్ళుతాను అందించివాడీ పాపమ్మ

న. రామనాయుడు శనగాలచెల్లెలను ముందు న్నానఁబఁచేయించి
తానున్న న్నానముచేసి పిరుమణిశ్రీచూర్ణము ధరించిచెల్లెలు సన్యాస
మ్మను తొడలపైకూర్చుండ జెట్టి యేవిధముగాభోంచేస్తాయన్నారంటే
నాట:- అన్నయను చెల్లులూ కలిసిభోంచేసి ఆవేశ

వినికమలముదీసి జంహకెత్తెనుగా వారపుడు
పుష్పేదీర అన్నాలు భోంచేసినారు ఆవేశ
నారుమంగిలికడిగి తాంబూలమండే రామన్న
విడియంబుమీదాను పొగచుట్టకాల్చే రామన్న
యెడువంటిముస్తాబు అవుసూయున్నాడు రామన్న

న. జరియజలతాడు కండువ ధరియించి బంగారుపిటివన్నెల పొగజుట్టి
గలకసేరులవలక సేరులు అర్తనిండవేసి బంగారుకడియాలధరియించి
వేళ్ళబలుపులు వెంట్రోసామ్మలుధరియించి మాన్యరాజులుముస్తాబులై
రామనాయుడు యెడువల్లకీలు తియ్యండివాడు వెండిపర్చీలు బంగారు
పర్చీలు పల్లకలబొమ్మలు బంగారుపానీవువా లమరించినాడు నాయిలు
కన్నాలు పెద్దవారున్న చిన్నవారున్న మురసాలుబున్న మెడలిళ్ళు
బంగారోతులున్న ప్రయాణికాండీయసకమ్మలకు ఆజ్ఞయిచ్చి భార్య
పాపమ్మనుయేమని చెప్పచున్నాడంటే అవుఁమ్మ దేవిపాపమ్మ మాచెల్లె
లకు రోజుకుముమ్మారు స్నానముచేయించి శోబనమున్ను, యాలాగు
నయినా సకలవేషకలతోను పెంచుకోవమ్మా అని శనచేతులోని చెల్లు
లను పాపమ్మచేతులో యాలాగుస్మరించుకొని పెట్టుతాడు అంటే.

నాట:- నాకుచెల్లెలుకాదు నీకుచెల్లెలమ్మా పాపమ్మ
నీకన్న కూతురు మర్దలూకాదు పాపమ్మ

సమీపాను నిన్ను అప్పగించినీ చెల్లెలను
 నేరమొచ్చినవేళ కొట్టితిట్టకుమీ బాలకును
 అమ్మంటే ఆఘోషమెవరు వింటారు పాపమ్మ
 అందనమ్మ చెల్లులను నీవందనమ్మ చెల్లులను
 న. అంతలో పాపమ్మ పెరిమిటిచేతులో బాలను తీసుకోగ

రామన్న యాలాగున దుఃఖించుతాడంటే.

పాట:- విడువలేనమ్మయ్య నీను విడువలేనా అమ్మయ్యా
 విడవడానికి చేతులు కాకున్నాయి చెల్లాల
 నడవడానికి కాళ్ళు కాకయున్నాయి చెల్లాల
 నీమోకాసు యలాగెట్టిను నీ చెల్లాల
 మాచెల్లులనునానీను తీసుకెళ్ళెదను పాపమ్మ
 అమాటవింటూ భార్యపాపమ్మ పాపమ్మ
 యీనెల్లనీమీలు మీలలోచేను నారాజ
 యీచిన్నబుడ్డగాలు మెప్పనెన్నెను నారాజ
 అడలకురాజ దుఃఖించబోకు నారాజ
 నేనుయుండగనీ భయమెందులాకు నారాజ
 ముద్దనేడకమీద పెంచుకుంటాను బాలకును
 సకలవేడకమీద పెంచుకుంటాను నారాజ
 మెన్నిదీనములకయ్య తీరినస్తావు నారాజ
 దినమమధ్యాహ్నములో తిన్నాను పాపమ్మ
 శుభమలోనీ నెళ్ళి బాధానుమీద నారాజ
 నేను శల్లిమోస్తానగాను ముప్పాసాను నారాజ
 యీలాడబుంచితా బయదల్లెనాడు రామన్న
 పాలకోసంకూర్చున్నయన్నిడు రామన్న
 మెత్తొడ్డబోయారు పాలకెత్తిరా బోయారు
 మెత్తిమంగవండిండు మందెత్తినారా సన్యాసి
 మోకాసుగ్రామాలకు వెళ్ళిపోతాడు తమ్మలకో
 ఒక చేశమేటి రాజులనవమ్మా వారికిని

స. మోకాసుగ్రామాలలోను చెల్లులయందురయితే ప్రేమగల వాడు ప్రేమమరచిపోయినాడు నెండిబంగారముమీదను అధికప్రేమగల వారై పెట్టివిణ్ణినసప్తకూడా తప్పిపోయినారు దివిలికోడాలోను వదిన పాపస్మగారు మరదలు సన్యాసమ్మను చంకపెట్టుకొని.

పాట:- ఆమేడలోగిళ్ళకు యెత్తుకొచ్చిందీ పాపమ్మ

ఆమేడగదిలోన దిగినాడినాడీ పాపమ్మ

వంటపాలునకు చెల్లి మరచిపోయిందీ పాపమ్మ

స. తనవదిన పాపమ్మ వచ్చిపోయిన చుట్టాలకు నూరుమంది కంబా న్లకున్న పదమూని పాలికాపులకున్న మర్యాదగావించికొని సత్యవతి మరదలు సన్యాసమ్మయందు వ్యాధి తప్పిపోయినాని శదువరి.

పాట:- స్నానంబులేద్రా సెట్టయినా లేకు బాలకును

కాటుకలు లేనమ్మా భోజనములేకు బాలకును

పన్నుతో యున్నది బంగారుబొమ్మా ఆబాల

యేడు గాములప్రాదు వేళాయేనేమి బాలకును

యప్పటికినే తననిదిసి విచ్చుననిగాలా ఆదేని

దయకని పెట్టినా నీన రా లేదు ఓయమ్మా

స. అన్నదమ్మలు వెళ్ళిపోయిన యేడుగడియలకు యేమి సోద్యము జరుగుకూయున్నాదంశీ.

పాట:- అంగటా గంగిరెడ్డు ఆడుచున్నాయి ఆవేళ

నాయిలు కర్నాలు చూడబోతారు అక్కడికి

పెళ్ళలు చిన్నారు చూడబోతారు అక్కడికి

యీడుబోడూ నారు అంతనెడతారు అక్కడికి

స. సన్యాసమ్మ యీడుబోడు పెద్దచిన్ని స్త్రీపురుషు లందఱున్న నాయిలు కర్నాలు వేడుకగల సగలుధరియించి మంచినస్త్రాలు ధరి యించి గంగిరెడ్డు చూపులకు నెళుతూయున్నారుకాబట్టి.

పాట:- నడివిధి అంగడికి నెళ్ళుచున్నదిగా ఆవేళ

నాయికలు కర్నాలు అంతయేగెనుగా ఆవేళ

తనయీడుజోడెల్లడము కనులారచూచే సన్యాసి

నేనేమిచేతును ఈశ్వరా యచుమా వైవమా

వ. అటువంటి సత్యవతి సన్యాసమ్మగారుచూచి నాయిలు కర్నాలు
నాకుడుజోడు చిన్న వారంత గంగిరెడ్డుచూపులకు వెళ్ళితాయున్నారు.
నన్ను యెవరు అంపగలరు నాయన్న రామినాయుడు లేడాయెను. మా
వది నె పాపమ్మను అడుగుతాను అని.

పాట:- తనవది నె యుంచేటి మాలుకెలుతుందీ స.

గడ్డవా మువ్వలతో ఘల్లు నెలుతుందీ స.

హంస చడకలతోటి వగును నెలుతుందీ ఆభాల

వగుకొత్తి తనవదన పాదాలుకొరిగే స.

దండమే మావది నె నీకుదండమమ్మా పాపమ్మా

ఆమాటవింటూన వది నె పాపమ్మా

కాగలించుక తాను పండుకుంటే పాపమ్మా

నిన్నె పాపమ్మను నానోటిచెప్పే స.

నన్నెన్నో మనోదేవు పాపమ్మ మూపమ్మా

అంగటా గంగిరెడ్లు అడుచున్నా గో మావది నె

వచ్చించి చూపులకు శెలవకుసుందీ స.

ఆమాట వింటాదీ నది నె పాపమ్మా పాపమ్మా

నడుమ నెక్కువవిదో నలుగుడు పాపమ్మా

నడమ్మ నాకెళ్లి కాలానోమగునా స.

వుడ్డిపాలుపోసి పెంచినాదానా మావది నె

పోతపాలుపోసి పెంచినాదానా మావది నె

నేనువచ్చినవనులు పట్టించవమ్మా మావది నె

గోమకావలెనమ్మా పోచ్చియిచ్చెనీ మర్దల

రోమిక్కరలేదు పిచ్చామ్మా పాపమ్మ

కోవకోకకలు నెరవేర్చవమ్మా పా.

గ్రామాలగంగిరెడ్లు అడుచున్నాయి మావది నె

గంగిరెడ్లుచూపులకు మనసుకమినునా ఓ.

నాయుడుజోడెల్ల తల్లి పోయినారు ఓ.

నాయిలుకర్నాలు వేళ్ళినారమ్మ మావది నె

నన్ను పంపించవే నాకన్నగల్లి మావది నె

ఆమాటవింటాది వదిలెపాపమ్మా పా.
 ననుముగుండెలుచెదిరి నడుముగుమలాడి పా.
 యంగమాటభాజితివే నాముద్దుబాలా మరదాల
 చెక్కెటనుచెయిజేర్చి చిన్నబోయెనుగా నా.
 యాచిన్నబుద్ధులు యనటచెప్పేరు మరదాల
 గంగిరెస్లుచూపులకు నీకుమనసుంటే మరదాల
 మనమేడదగ్గర ఆడింతుమమ్మా మరదాల
 నడినీధింగడికు నవద్దుబాలా మరదాల
 నామాటవినవచ్చు నాముద్దుబాలా మరదాల
 నిన్నునప్పుగించి మాన్యాలుకేకే పూయన్న
 ఒక్కక్షణమూసన్ని విడువజేసమ్మా మరదాల
 గంగిరెస్లువారు మనచెడ్డవాళ్ళ వాడైన
 ఆమాట వింటాది బాలరోమగువా స.
 దండమేహావది న చాలదండములే మాయమ్మ
 గాయానుకోన బహ్యులులేవు నదిసమ్మా
 నాకుపుట్టినవాంఛ నీజేసవమ్మా అమ్మయ్య
 పంపలేనుమరదాల ననుపంపలేను మరదాల
 ఆమాటవింటాది బంగారుబొమ్మా స.
 నలవలాండ్నిరు జలజలనురాకే స.
 యాకంటకన్నీరు చక్కంటబోసె స.
 బంగారుమనిషోడె బాలరోమగువా స.
 ఆకొకమిన్నాది నదిసపాపమ్మ పా.
 యాడ్వుకుయాడ్వుకు నెక్రిమరదాల నాబాల
 గంగిరెస్లుచూపులకు నీన్నంపుతాను మరదాల
 ఆమాటవింటాది సత్యవహిరాలు స.
 చిన్నారిపెదవిరచి చిక్కుననవ్వే స.
 బంగారుపెదవిరచి పక్కుననవ్వే స.

వ. అప్పుడు తననది న వేడినీళ్ళు స్నానముచేయించి కొప్పునున్న గ
 దువ్వి కీలుబడగావేసి జట్టపెని విరజాజాలు, సంపొంగలు, మల్లెలు ధరి

యించి గళమందున ముత్యాలు పేరులున్న చంద్రహారములున్న గిల-
 పేరులు నంకపేరులున్న ముహుగులు గోలుసులు ముత్యాలు హారములు
 బాజీబందువులు బటువుంగరములు కాళ్ళకడియములు కన్నుగోలుసులు
 పిళ్ళేళ్ళు వ్రేళ్ళు ఉంగరములు పండగొంగును బంగారుబిగుదులయిన
 బంతువేసింది, దండలేఖోరాలు దండలేబురుతు కిగిలించియేనుము నరహార
 చీరగట్టి పండుచు నరహారాలు గిలించికిగి సన్నమునేత్రాలు- కాటుక
 దిద్ది నేనున మంచిగంధముబూసి నొప్పకపూజింపబట్టి నోటిలో తాం
 బూలమువేసి నెలుపుటకమునీడలు కనెపర్చగా తనవచన పాపవృత్తాచి
 యేమి అంశమునందీ.

పాట:- దిగునాతనివచన మూర్తానుకూలమై పాపవృత్త
 పేదవృత్తానుకూలమై పేదవృత్తానుకూలమై నీచాపు
 పండువున్న పండువు పండువుపండువు పండువు
 పండువుపండువు పండువు పండువు పండువు
 నీకన్న నీకన్న నీకన్న నీకన్న నీకన్న
 పండువుపండువు పండువు పండువు పండువు
 పండువుపండువు పండువు పండువు పండువు

వ. మూలాగున తనవచన పండువు పండువు పండువు మూర్తానుకూల
 మూర్తానుకూలమై పండువు పండువు పండువు పండువు పండువు
 పండువుపండువు పండువు పండువు పండువు పండువు
 పండువుపండువు పండువు పండువు పండువు పండువు
 పండువుపండువు పండువు పండువు పండువు పండువు
 పండువుపండువు పండువు పండువు పండువు పండువు
 పండువుపండువు పండువు పండువు పండువు పండువు

పాట:- పండువు పండువు పండువు పండువు పండువు
 పండువు పండువు పండువు పండువు పండువు
 పండువు పండువు పండువు పండువు పండువు
 పండువు పండువు పండువు పండువు పండువు
 పండువు పండువు పండువు పండువు పండువు
 పండువు పండువు పండువు పండువు పండువు

మేనంత దూళిచే కమ్మియున్నదిగా అప్పన్నకు
తనపయ్యాద చెంగుచే వొళ్ళంతవొత్తే ఆబాల
ధరయందు తమ్ముడుని చెంకేనుకోని సన్యాసి
అన్నికరిపన్నమ్మ అదిచూడ లేదు పిన్నమ్మ

వ. పిన్నమ్మ చూడకుండను తమ్ముడుని యెత్తుకోవవచ్చేటప్పుడు
కర్రపిల్లిలు రెండుకాళ్ళుడగ్గనయిరావి. చెవులుపోరు ఓసరినావి చాక
లిటమూట యెదురైనాది పంచనుబల్లిపలికింది ఒంటిమాలనాడు యెదు
రైనాడు పూర్వకృతములు శలవగా నెధవకాంత ఆయెను ఆపర్వము
యెదురాయినాది యిలాంటి సకునములు యావత్తు సన్యాసమ్మ చూచి
సోమికోచక గంగిరెడ్డ ప్రేమచేసను విష్ణుయీశ్వర బ్రహ్మగలదని,

పాట:- తనతమ్ముడప్పన చంకనున్నాడు అప్పన్న

కచీ రిఱంగటకు చూడవచ్చెనుగా ఆబాల

ఓడలటాదయుండటి నమ్మారగనే ఆబాల

పంజరములోపై నోని అదిరా

నడిచిపయిగాట నచ్చినిలచెంగు ఆతల్లి

కలకుపు వెరిపినలాగు మోక్షనాగె

చూచినజనులంత మూర్ఖులయ్యె

నామలకార్నాలు మూర్ఖులయ్యె

అడినాగంగిరెడ్డు ఆటమరిచెంగు అప్పడను

చాడినాసొన్నాయిలు చాటమరిచెంగు అప్పడను

వ. సన్యాసమ్మ నాని సభలో నలచియుండగా నామూర్ఖకర్నాలు
మూర్ఖులయినారు చిన్ని పద్మలుమ్మార్చిబోయినారు యేడుగిడియలకు
యనసుమూర్ఖ నారుయెత్తుకొని ఆబాలసన్యాసమ్మనుచూచి యాలా
గున వణిస్తాయన్నారంటే

పాట:- యదియెవరిపడుచమ్మా యననోడలుగా మూబాల

యిలయెల్లదీనిరూపు యెలుగాయనమ్మా ఓయమ్మ

కన్నవారింటికి కరువులేద్రా ఓయమ్మ

కొన్నవారింటికి కొడునలేద్రా ఓయమ్మ

యించి గళమందున ముత్యములు పేరులున్న చంద్రహారములున్న గిలక
 పేరులు వంకపేరులున్న కుంభములు గొలుసులు ముత్యములు హారములు
 గాజీబందువులు బటువుంగరములు కాశ్యకడియములు కన్నుగొలుసులు
 పిళ్ళేళ్లు వేళ్ళు ఉంగరములు పండగొంతులు బంగారుబిరుదులయిన
 బంతువేసింది. దండలేఖోరాలు దండలేబరుతు సగిలించియేనుము వరహాల
 చీరగట్టి పందుచూ వరహాలు గచ్చితొడిగి సన్నమునేత్రాలు కాటుక
 దిద్ది సేనున మంచిగంధముబూసి నొప్పకఘోబాహుపెట్టి నోటిలో తాం
 బూలమువేసి నిలుపుటన్నమునీడలు కనపర్చగా తనవదిన పాపవ్యూహాచి
 యేమి అంభానితం.

పాట:- దిక్కునాతగవదిన మూర్ఖాకులాయె పాపవ్యూ
 హుయమ్మనుద్దాలా గోమివెచ్చుకును నీకూల్
 గిండుపున్న మనాడు చంద్రుడనవచ్చు నీమోము
 బూరయొకచాయ నీనొక్కచాయ ముద్దాలా
 ప్పేదకలు యవసమాచెదరు ముద్దాలా
 అబ్బున్నతెనొక్క అండకరిగాలా ముద్దాల
 నల్లిలేని పేడుకలు యవసమాచెదరు ముద్దాలా

వ. యాలాగున తనవదిన వచ్చింది పరమాన్నములు మూర్ఖ
 హ్మిందామని పిలవగా అప్పునే మూర్ఖ నే చూపులు
 రిగినచ్చి అన్నములు తిందామని పేళ్ళోకి చాలావేగవచ్చి చంక
 లులతోయన్న యాడుకులవారిల సాయమాచి ముగోడుగును
 ప్పేదములు గర్భమున యింక సంతాపం కలుగుదున్న అన్నము
 కైన పినల్లి గర్భములో ముట్టుడు అన్న పుట్టియున్నాడు వెళ్ళి
 పువస్తానని యాలాగున తల్లి వెళ్ళుచున్నాడంటి.

ట:- మూర్ఖున సూర్యుడు తూరినట్లెళ్ళే ఆబాల
 చంద్రుడు పొడగట్టినట్లేలుతుంది ఆబాల
 యిరుగుకరుగులతో కదలెల్లుతుందీ ఆబాల
 మూర్ఖునితల్లి మాలుకెలుతుందీ
 అయిదుంటి అన్నన్న అడుచున్నాడు అప్పన్న

మేనంత దూళిచే కమ్మియున్నదిగా అప్పన్నకు
తనపయ్యాడ చెంగుచే వొళ్ళంతవాత్తై ఆబాల
ధరయందు తమ్ముడుని చెంకేసుకోని సన్యాసి
అన్ని కరిపన్నమ్మ అదిచూడ లేదు పిన్నమ్మ

వ. పిన్నమ్మ చూడకుండను తమ్ముడుని యెత్తుకోవవచ్చేటప్పడు
పిసిల్లిలు రెండుకాళ్ళడ్డవయిరావి. చెవులుపోరు ఓసారి నావి చాక
టమూట యెదురైనాది పంచనుబల్లిపలికింది ఒంటిమాలనాడు యెదు
రాడు పూర్వకృతములు శలచగా నెధవకాంత ఆయెను ఆపర్వము
మరాయినాది యిలాంటి సకునములు యూనత్తు సన్యాసమ్మ చూచి
మిఁగోచక గంగిరెడ్డి ప్రేమచేసేను విష్ణుయీశ్వర బ్రహ్మగలదని,

బ:- తనతమ్ముడవున చంకనున్నాడు అప్పన్న

కచ్చీరియంగటకు చూడవచ్చెనుగా ఆబాల

ఓడలబాదయుండేటి వయ్యారిగనే

పంజరముగోపురేనేటి అదిరా

నడివీధియంగాట నచ్చినిలచెంగు ఆతల్లి

కలవపు పెరిసినలాగు తెలిసినా గెన్నారాది

చూచినజనులంత మూలములయ్యె

నాయులకర్నాలు మూలములయ్యె

ఆడినాంగిరెడ్డు ఆటమునకుగాని అప్పడను

చాడిన సొన్నాయిలు చాటను

3. సన్యాసమ్మ వాని సభలో నెలచియుండగా న్నాయులకర్నాలు
కర్ణయినారు చిన్న పెద్దలుమూర్ఖులైనారు యేడుగడియలకు
మూర్ఖు నారుయెత్తికొని ఆబాలసన్యాసమ్మనుచూచి యాలా
వర్జిస్తూయన్నారం బే

- యదియెవరిపడుచమ్మా యననకోడలుగా యాబాల

యిలయెల్లదీనిగూపు యెలుగాయనమ్మా ఓయమ్మ

కన్నవారింటికి కరువులేద్రా ఓయమ్మ

కొన్నవారింటికి కొడువలేద్రా ఓయమ్మ

యించి గళమందున ముత్యాలు పేగులున్న చంద్రసోరములున్న గిలక
పేదులు నంక పేగులున్న ముగగులు గొలుసులు ముత్యాలసోరములు
బాజేబందువులు బటువుంగరములు కాళ్ళకడియములు కన్ను గొలుసులు
పిళ్ళేళ్లు వేళ్ళు ఉంగరములు ఉండగొంతు బంగారుబిగుదులయిన
బంతువేసింది. దండ వేహోరాలు దండ వేబకుతు దగిలించియే కుము నగళాల
చీరగట్టి పంచుచు వరిసోలు గచ్చితోడిగి నన్న మున్నేత్రాలు- కాటుక
దిద్ది మేనున మంచిగంధముబూసి నొప్పక పూజింపబట్టి నోటిలో తాం
బూలమువేసి నెలుపుటల్లిమునీడలు కనపర్చగా తనవచన పాపిష్టనగాచి
యేమి అంభోనామం శే.

పాట:- దిగ్గునాతగనరినె మూర్త్యా కులాయె నాపిష్ట
పేదువచ్చునున్నా నేమిదేవుగను నీకూర్చి
సంకుపున్న చు నాగు చంద్రుడనెవచ్చు నీమోము
బంగారముకడాయి నీవొక్క పామి మరాలా
నీకన్న వేడుకలు యువగచుచెదగు మరాలా
అప్పున్నచెనక్క- ఉడకరిగలా మరాలా
నల్లిళ్ళ వేడుకలు యువగచుచెదగు మరాలా

న. యాలాగున తనవచనె వన్నింటి పరిమార్చుకొలు మార్చు కాన
మార్చిందామని చిలవగా అప్పునే నరాలా నీ చంద్రుడనెవచ్చిపోయి
చిరిగినచ్చి అన్నకాలు పిందామ- పిళ్ళో- పామి- గ్రంథవచ్చి చంద్ర
గొలులతోయున్న యాడుకలవారి నాయచుచుచి మోసేడు గుని
అన్నదమ్మలు గర్భమున నుంక నంభో- కలుగదున్న అక్కన
పగనైన పినకల్లి గర్భములో ముద్దు అప్పున్న పుట్టిమున్నాడు వెళ్ళి
యొత్తుననానని యాలాగున నల్లి నెట్టెనున్నదంటి.

పాట:- నూగుపున సామ్యాడు తూరినల్లెళ్ళ అగల
చంద్రుడు పొడగట్టినల్లెలుతుండి అగల
ముసుగుగుగులతోటి కదలేల్లుతుందే అగల
పూరానిననల్లి మాలుకెలుతుందీ
అయిదుల అప్పున్న అడుచున్నాడు అప్పున్న

మేనంత దూళిచే కమ్మియున్నదిగా అప్పన్నకు
తనపయ్యాద చెంగుచే వాళ్ళంతవాస్త్రే ఆబాల
ధరయందు తమ్ముడుని చెంకేసుకోని సన్యాసి
అన్నకరింన్నమ్మ అదిచూడ లేదు పిన్నమ్మ

వ. పిన్నమ్మ చూడకుండను తమ్ముడుని యెత్తుకోవవచ్చేటప్పుడు
కర్రపిల్లలు రెండుకొళ్ళన్ననయిరావి. చెవులుపోరు ఓసరినావి చాక
లింటమాట యెదురైనాది పంచనుబల్లిపలికింది ఒంటిమాలనాడు యెదు
రైనాడు పూర్వకృతములు తలచగా వెధవకాంత ఆయెను ఆపర్వము
యెదురాయినాది యిలాంటి సకుసములు మానత్తు సన్యాసమ్మ చూచి
గీమికోచక గంగిరెడ్డి సేనుచేసెను విష్ణుయీశ్వర బ్రహ్మగలదని,

పాట:- తనతమ్ముడవున చంకనున్నాడు అప్పన్న
కచీ రిఅంగటకు చూడవచ్చెనుగా ఆబాల
గీమికోచకముందేటి వయ్యారిగనే
పంజరముగోపించి అదిరా
నగివీధిమీదగాట చెచ్చినిలచె
కలరుపు మోరినెలాగు
చూచినజనులంత మూ
నా యిలాకర్నాలు ను
అడవిగంగిరెడ్డు ఆటవార
చాడినాపార్నాలు పాట:

వ. సన్యాసమ్మ నాని వధిలో కలచియుండగా నా యిలాకర్నాలు
మూర్ఖులయినాకు చిన్ని పద్మముమూర్ఖులయినాకు యేడుగడియలకు
యనమూర్ఖు వారుయిట్టికొని ఆబాలసన్యాసమ్మనుచూచి మాలా
గున వర్ణస్తూయిన్నారంటి

పాట:- ఇదియెవరిపడుచమ్మా యనగోడలుగా యిలా
యిలయెల్లనీసరూపు యెలుగాయనమ్మా ఓయమ్మ
కన్న వారింటికి కరువులేద్రా ఓయమ్మ
కొన్నవారింటికి కొదువలేద్రా ఓయమ్మ

ఆర చ్చసభలోన చొచ్చిపోయెనుగా పిన్నమ్మ
చిన్నలు పెద్దాలు చూస్తున్నాడు ఆతేళ
తనయూహవారంత చూస్తున్నాడు అక్కడను
కొండచీపురుతోను కొట్టుచున్నది పిన్నమ్మ
నానాయణుటాను చవుచున్నది సన్యాసి
ముందు తాడాని యెంచితిట్టెనుగా పిన్నమ్మ
నినాడు పూసతీసేత కవుచ్చుడు యిందు సన్యాసి
శిమిచుడు పల్లిప నావుకవుచ్చుడు యిందు స.
శిమిచుని గోలు చున్నదియెను స.
శిమిచుని చూచుచు నుండిచుంటుందీ స.
శిమిచునోటుంటు చులూగాడితోనే పిన్నమ్మ
చూచుంటు కూచున్నది గోగచేయతడు నానా
చూచుకొల్లివిరాక చూస్తున్నావు పిన్నమ్మ
కన్నులొప్పుచే చుడు నామీలు పిన్నమ్మ
చూచుకొల్లివానియిలు నీవ నడిచుచూర్చి పిన్నమ్మ
చూచుకొల్లివానియిలు నెల్లనూరు పిన్నమ్మ
చూచుకొల్లివానియిలు నెల్లనూరు స.

అలమో కన్నులు దూచును ప్రాణేన

స. చానకలనమ్మ గో నుంచుకొనున్నాడంటే అప్పునేసన్యాసి శిరసు
నుండి కొనాదానిచోట పిన్నమ్మగురువండులు నగలు భరించి యున్నావు
మీసన్నలగురు వండు పిన్నమ్మనానా మీయిల్లివాని వండుభంగ్యవంతులని
మీసన్నలగురు పిన్నమ్మనానా మీయిల్లివాని వండుభంగ్యవంతులని
పిన్నమ్మనానా మీయిల్లివాని వండుభంగ్యవంతులని నీవు బంగారము భరించే
పిన్నమ్మనానా మీయిల్లివాని వండుభంగ్యవంతులని.

పాట:- పేళ్ళకొంతలాగు ముగుచున్నావు గోమడువా
నానొక్కలాగు కల్పిచున్నావు పిన్నమ్మ
గంగిరెట్టపాటి మనుసుల నానావా పిన్నమ్మ
ముద్దులుతో ముంగార మోమివ్వరా పిన్నమ్మ
ముచ్చటికే ముత్యాలు చనుచివ్వరానా పిన్నమ్మ

జోడయితే వారితో నెల్లిపోరాదా ఓపడుచా
 నానాలకొడుకూను దేలపెచ్చావు ఓపడుచా
 తల్లినిన్నమాటాలు చెవులు యిన్నాడీ సన్యాసి
 దండనే పిన్నమ్మ నీకుదండమమ్మా పిన్నమ్మ
 కొట్టినాదానావు ననుకొట్టనమ్మా పిన్నమ్మ
 కొట్టినాదానవు ననుకొట్టనమ్మా పిన్నమ్మ
 నాయన్న దమ్ములను మీసేంచినద్దా పిన్నమ్మ
 నన్ను దేలినవాడీ నీవుకొట్టినద్దా పిన్నమ్మ
 మనసొమ్ము వా శ్రీమి ముట్టిడములేదా పిన్నమ్మ
 మళ్ళి కొండచేవునా శ్రీమి కొరికొట్టెనునా పిన్నమ్మ
 నాయందుచావాలుయుం పిన్నమ్మా పిన్నమ్మ
 నీవు కొట్టినా దెబ్బలు నాచేయన్నాడీ సన్యాసి
 నాయందు స్త్రీములు యుం శ్రీమి చుమ్మా పి.
 నన్ను కొట్టినా దెబ్బలు నీచేనన్నా సన్యాసి
 దీసిచేశ దెబ్బలు దానిక నీచేనుగా ఆచేరి
 దెబ్బలు ఆంకాలు యెక్కు వెగుచున్నవిగా పిన్నమ్మ
 పిన్నమ్మ వాళ్ళంతా దెబ్బలు తే శ్రీమి
 శ్రీమి పుణ్యం రక్షాలు చిమ్మునున్నావా పిన్నమ్మ
 శ్రీహరి యన్నదేదేవులొయినా పిన్నమ్మ
 శ్రీమిదేవున్న శ్రీమి దేవు చెప్పినా సన్యాసి
 మనతల్లికడిన మూలవిన్నావా పిన్నమ్మ
 మనతల్లియిచ్చిన నీననిన్నావా శ్రీమి
 నీను మెత్తకున్నలాభము న్నుదొంగంటి సమ్మాదా
 దిగుకోరికమ్మాడ దీనరక్షకుడా శ్రీమి
 చంకనున్న గాలుడను భరియందునందే శ్రీమి
 శ్రీమి పిన్న కట్టించినా గాలిమేడకురా శ్రీమి
 సిండుచంద్రునిమోము నల్లనై గాలి గాలకును
 సూర్యునికి గ్రాహము చెందినట్లుండే గాలకును

బంగానునమేను వాడిపోయెనుగా బాలకును
గాలివేగమునడక న్నిపోయెనుగా బాలకును
సశ్యవతిబాల నేడకెల్లించి ఆబాల
హోగిడి: ఆబాల వెళ్ళిపోయెనుగా ఆబాల

స. ఓయిష్టుయూశ్వరులారా మీకుదండములుదైనమాఅని అయ్యో
సన్యాసస్థు తనవది నకు తెలియకుండా బంగానులోవిశ్వలో పట్టిమంచము
మీదను హంసపూలికాపాన్ముపరచి ముత్యాలు నాలువా కప్పకొని
సశ్యవతి సన్యాసమ్మ చక్షగాపండుకొని మాలాగున పాలుపెట్టు
చున్నదంటే.

సాట:- ఓయిష్టుయూశ్వరులారా మీకుదండమయ్య దైవాను
గగనశేవకులారా గంధర్వులారా మీరయినా
కీయక్షిప్తులారా సంపురుషులారా మీరయినా
కీనినిహుశ్వలారా ఓమునులారామీరయినా
కీధర్మదేవకులారా క్షాత్రుశ్చలారా మీరయినా
చక్షగామీ కీతి సాశ్వదేముండు మీరయినా
బంగంట బంగడిమ బంగారమబోనడవామ
మొకన్న నానెంతాను అన్నములుతోని కీవామ
పక్కువానాకీనిని కీలేపోనాకీనిని అయ్య
నాగోడుగునున్నలని కేనుకన్నను ఓయమ్మ
యూగోడుకుకీలు బంగళావానీ ఓయమ్మ
యూపక్కుదెండుకీలు బంగళావానీ కీయమ్మ
బంగళాన్న కీదెండు బంగళాన్నవా ఓయమ్మా
బంగళానుచాచితే యూడుపోవానీ ఓయమ్మా
యూగోడుమెవ్వనె హస్తములువేస్తే దైవాను
పక్కువానాకీనిని నెలిపోనలెను కీవాను
యూగీనిపాపములు ప్పెంచున్నదే స.
ముత్యముదప్పటి ముసుముగప్పెనుగా ఆబాల
బంగానుకండువ ముసుగులువేసే ఆబాల

అలిగిపడుకున్నాది అతివరోజాలా న.
 నిద్రపోయిందమ్మ నీలారికాంతా స.
 పండుకున్నాడ్రా బంగారుబొమ్మా ఆజాల
 శిరియించినద్రా శాంతారిగుమ్మా ఆజాల
 న్నానములులేవ్రా బొట్టలునాడేదూ ఆజాలసను
 కడుపుకన్నములేదు కన్నునద్రలేదు ఆజాలకును
 గోడుజాములుప్రాద్దు అయిపోయినాడీ ఓయమ్మ

వ. తనవదిన పానమ్మ వంటంబాలించి సత్యవతి సన్మాసమ్మయందు
 దయతప్పిపోయి పాలుఅన్నములు ముందునమ్మకొని మూలాగుక
 భోంచేస్తూ యున్నాడంటే

పాట:- కలిసి కబలముదీసి కంహ కెత్తెనుగా పా.

జద్రనా నులములు ధరయగుజాకే పవళె

కెడకొనిబాముదీసి కంహ కెత్తెనుగా పా.

యెత్తినకబలాలు పోలకంపులముదీ.

ఘంటనకకు పుర్యాదలు వ్యధిరాలేదు ఓ.

ముమ్మాయి అన్నములు ముగ్గకెత్తెనుగా పవళెను

జద్రనాఆజాల యాదినచ్చెనుగా ఆజాల

తనకుండు గ్రేములకు ముగ్గకెత్తెనుగా పా.

అన్నములుస్తేకుంచి రాణిపానమ్మ పా.

గుబ్బగుబ్బపగుండా గాగుకుంటాడీ పా.

ఆమేడమిదేను వెడకొచ్చెనుగా పా.

ఆగాలిమేదల్ల వెడకుచున్నాడీ పా.

ఆవైడిమేడలో వెడకుచున్నాడీ పా.

యెందయిన ఆజాల మచ్చులేదాయె ఆజాల

ఆరుగురు జాదవులు వద్ద కేగెనుగా పా.

ఓయమ్మచెల్లుభో మాటవిరిమ్మ చెల్లుభో

మనముద్దు మరదాలు యిందువచ్చిందా ఓ.

నీకు దండమే ఓయమ్మ యిందురాలేదు ఓయమ్మ

యేగేవిడికిగాల యేగిపోతివా మరదాల

అకాపుకన్నాలకు అడరజొచ్చెనుగా వా.

న. యిట్లువచ్చేవాని సాపమ్మ అడుగుతూ యుండగాను పట్నములో స్త్రీపురుషులుయేమి అంటూయున్నారంటే గొప్పవారిబిడ్డను చూచినాము అంటేయేమి అపనిందవస్తుందని చూచినవారై న అవి చూడనివారైన చూడకేదంటూ యున్నాను యిక్కడ సన్మాసమ్మయే గుణేనందున తననందనే పాపమ్మ యేలాగునదుఃఖించుకొని వస్తూ యున్నాడంటే

పాట:- అబ్బమ్మకేనొక్క అండకరిశాలా మరదాల
యెండయిన పున్నావు నేగిచుక్కపుగా మరదాల
పుగ్గిపాలూబోసినా బూణులతీరగుగా మరదాల
యూకంటకన్నీరు ఇకంటబోసే వా.
నలనలాకన్నీరు జలజలారాసే వా.
అబ్బమ్మకేములు అపుడుయున్నానా వా.
పనిచేసేట్టిగా కాలేమేడలకు వా.
కాకామేడలకు కన్నీరువచ్చెనుగా వా.
కాకాపులు చక్కలుమీడి చెయ్యివేసెనుగా వా.
సన్నురకు ద్వారాల బయలైచి అబ్బమ్మను
పడుకున్న గొయ్యికి వేగమొచ్చెనుగా వా.
ముత్తొలకంకాన ముసుమెత్తిచూచి వా.
నీవు పొగుకున్న చమ్మా బంగారుచమ్మా స
నీవు పొగుకు చమ్మా నీలారెకాంతా స.
నీవు వేచిరావమ్మా నాత్తి ఓరామచిలుకా నాత్తి
భోజనాకిచాల ప్రాగులయెనుగా ఓరాల
రానమ్మనాత్తిను భోంచేసువుగానీ నాత్తి
పడుకున్నాత్తి యెడుకున్న వేచే గ.
దండ మేమావనిన నీదండవమ్మనాత్తి
యెందుచేతనునల్లి ననుకేసినావు మాయమ్మ
అన్నాలకుచాల వేళాయెనుగా మ్మాలా
నన్ను పెంచినయెము యింకతీర లేదా మోవనినే

కన్నవాడుభోగట్టా చెలిపోయిందీ మావదినే
 పుట్టినింటున్నాను యికచాలునమ్మా పాపమ్మ
 నిన్ను యెవరేమన్నారో యెదురేమిచెప్పవామరదాల
 నాయీలు కర్నాలు నిన్నేమన్నారా మరదాల
 చూపల్లయవరైన చిన్నబుచ్చేరామదరాల
 వాడల్లయవరైన యెదురుచెప్పేరా మరదాల
 నీతిన్ని కారికచెండ్రి నిన్నేమన్నాడా మరదాల
 మీమాటాటిపినతల్లి నిన్నేమన్నాడా మరదాల
 మీకగుగురువదినేలు నిన్నేమన్నారా మరదాల
 లేకనాయుందుకోవాలు నీకేమికోవా మరదాల
 చెప్పతావాలేదా పొడుచుకుంటాను మరదాల

వ. ఆసత్యనామమ్మవాడు యట్లాగునతిలోచించుచున్నాడంటేమారాటి
 పినతల్లి కొట్టింది తిట్టింది అంటే మావదినే నామీద ప్రేమచే కొట్టునో
 లేకతిట్టునో లేక పదిమందిలో శిక్షించునో సూయన్న రామినాయు
 డుకో చెప్పనో సూయన్న కత్తులమీదసామునేర్పించాడు అదిగాకను
 సర్కారులో యాడాదికి మూడుకూనీలు మాపుజెచ్చియున్నాడు.
 రాగానే యీవృత్తాంతమంత చెప్పుతుంది. చేతచంద్రాయుధముకో
 మర్దించును. యీలోకముజనులు యాహ్వాని యేమిటిఅంటారంటే
 అన్నరాగానే చెల్లులుకొండములుచెప్పి అన్నరామనాయుడు సంహరించి
 నాడు యీముండపాపపుటమట్టిగదా నల్లనితిన్నాది తుదకు పినతల్లికి
 యీగతిచేసింది అంటానుకాబట్టి.

పాట:-ఈలోక నిందాలు నాకేలనవి ఆబాల

నను యెవ్వరేమనలేదు ఈగాడలేదు మావదినే

యెందుచేతనుబాల అలగినావు మరదాల

అలగినా నీవొక్క కారణములేను ఓబాల

యెన్నా భృవుండినాయెరువుసంపదలే మావదినే

ఈయెరువు సంపదలో నేముండలేమూ మావదినే

మూల తల్లివారింటికి దిగనాడవమ్మ మావదినే

బాబిల్లపునీవు యేమియత్తోరే ఓబాల

చిన్న పిల్లవునీవు యేమియత్తోరే వోబాల
ఏడుకొట్టులు మనకు వెండి గలదమ్మా సన్యాసి
పండిండు కొట్టాలు బంగారము కలదూ ఓబాల
ఏడుగురు అన్నాలు శోడ నున్నారు మరదాల
నీకంటె ఈధనము మాకొచ్చునమ్మా మావదినె

వ. యింతసంతతిలోన పుట్టితివి. అదిగాకను తల్లి లేనిబాలవు పిలుపు
శాయని పసిబాలను దిగనాడినట్లయిన నీశోడను ఏడుగురు అన్నదమ్ము
లున్నారు. కనుకున్న కవతండ్రి యున్నాడు. యిందగు యుండి తల్లి లేక
పోయిగదా ! పిలుపుశాయని పసిబాలను అత్తవా రిశ్యంబ . దిగనాడిరని
లోకులు పంచుకుంటారు. అదిగాకను మీతల్లికున్ను, మేనత్తకు విరోధ
ముగా యుండి మీతల్లి చనిపోగా మీయత్తదాలమ్మ రావడము
లేదు కాబట్టి

పాట:- లోకులకు యీమాట చుల్కనొతాము మరదాల
మీయత్త వారికి చాల నీర్సమపుతాము ఓబాల
పిలుపుశాయనిగోకు దిగనాడలేము సన్యాసి

వ. అవునే వదిన నాడు నీర్సము లయినాముగాని నేడుకాదు. అవు
నమ్మా మరదాలా మీయన్నలు ఏమిటి అంటారంటే యింతపసిబాల
నాచెల్లెలకు అత్తవారు మతిలోపడ్డారు అనుకోరా నీవుయెప్పుడు యీడు
గల్గినయిన కాంక్షవు అయితే అప్పుడే మీయేడుగురు అన్నలు సారి
చీరెలశోను పంపింతుమని ప్రతిజ్ఞ చేసియున్నారు కావున

పాట:- యింతచుల్కనబుద్ధి యాలబుట్టెను మరదాల
యీడులేనిబుద్ధి యాలతోచేను ఓబాల
చిన్న పిల్లవునీవు నిన్నంపలేనూ సన్యాసి
దండమేమావదిన చాలదండములు పాపమ్మ
చిన్న పిల్లనైతే యాలిచ్చినాడు ఆమనువు
బాలపిల్లనైతే యెందుకీ స్త్రీగా ఆమనువు
మీయింటిలోపల దాచుకోరాదా నన్నెన
ఆపలుకులాడించి వదిన పాపమ్మ పాపమ్మ

యీబుద్ధిజ్ఞానములు యెవరుచెప్పేరు మరదాల
 తెగవమ్మనాతల్లి బాలరోమగువా సన్యాసి
 భోజనానికిచాల ప్రోద్దుపోయెనుగా ఓబాల
 రావమ్మనాకోను భోజనానికి మరదాల
 ఆమాటయింటాది బంగారుబొమ్మా సన్యాసి
 మీయింటకన్నములు భోంచేయనమ్మా మాచననే
 ఆయిషుకశ్వకుడు సాదములసాక్షి పాపమ్మ
 మాయేడుగురుకన్నలకు నేనుతప్పుదునా పాపమ్మ
 యాలాకకట్టినీవువిలపగిలవూ మరదాల
 మీయన్నలొచ్చేవరకు నీవుకండకగా ఓబాల
 తుంపిసతీకోను తపసులుంటాను మావదినే
 ఆతులసిడలాలు నావిహారములు పాపమ్మ
 దిగనాడునన్నీవును దిగనాడవమ్మా పాపమ్మ
 అడపిల్లనునేను దిగనాడలేను మరదాల
 అసనువుబతిమాలు నాకులేవమ్మా మరదాల
 మీయన్నలొస్తే నన్నుదిగనాడతారు ఓబాల
 మాయన్నలొచ్చేసరికి చెల్లిపోతాను పాపమ్మ
 నాముదుఓబాల నీవుచెల్లిపోతే ఓబాల
 నీకట్టికో నాకట్టి వడ్డియిస్తాను మరదాల
 యింతకన్నా సేనా దిగనాడలేను ఓబాల
 ఆమాటలనుచెప్పి వదినపాపమ్మ పాపమ్మ
 వంటలోగిళ్ళకు వెళ్ళవలసింది పాపమ్మ
 వదిన వెళ్ళినరాక కళ్ళుచూచింది సన్యాసి
 మి త్యాలూశాలాన ముసుగువేసింది ఓబాల
 ఓబాలసన్యాసి శయ్యించినాది సన్యాసి
 ఆమేడలోపాల కట్టియున్నాది అమ్మయ్య
 జీవుడోబ్రహ్మ పట్నమందుండే అమ్మయ్య
 ఆనాటికేపదిహేను దినములయెనుగా ఆరోజుకి
 మోగానులానుంచి అన్నరా లేదు రామన్న
 అప్పటికేచెల్లూలు వ్యాధిపడ్డదిగా రామన్న

అవెంటనేరామన్న ప్రాయాణమాయే యేమన్న
 యునుకతమ్మాల్లు వెంటనున్నారు ఆవేళ
 దివిలిపట్నముకైనా చేరుకుంటారు వారైన
 గనరాజురాకలు కళ్ళచూచెనుగా పాపమ్మ

వ. అవెంటనే పాపమ్మ పెమి? రాకనుచూచి వేడినీళ్ళు కాగ
 బట్టి మరుగుపెరటిలోయించింది ఆరుగురుతమ్ములు యెవరియిళ్ళకువారు
 వెళ్ళిపోయినారు. అప్పుడు వెచ్చినధనము కొట్లాయళ్ళలో దాచి
 యుంచి వేడినీళ్ళున్న నముచేసి నీరుమళ్ళీచూర్ణముధరించి చెల్లులు
 మీద అధికప్రేమ గలరామన్న చూచితేప్పి అపాలు అన్నములు
 యేలాగు భంచేస్తూయన్నాడంటే

పాట:- కలచికబలముదీసి సంహరింతురామన్న
 యెత్తినాకబళాలు ధర్మపైనబాసినా
 మారుమలముదీసి జంహ్వాకెత్తెనుగా రామన్న
 యెత్తే అన్నిములు పాకంపులాయే రామన్న
 అప్పుడె చెల్లులు యాధిష్టదిరామన్నకు
 గిరిపార్య పాపమ్మను కలిచెనుగా రామన్న
 పిలవనే పాపమ్మ స్వేరిగనొచ్చెనుగా పాపమ్మ
 నన్ను పిలిపించినా కారణములేమీ నారాజు
 నాకాలచెల్లూలు యెక్కడన్నదే పాపమ్మ
 ఆమాటవింటాది భార్యపాపమ్మ పాపమ్మ
 నల్లగుండూచెదన కల్పివణకెనుగా పాపమ్మ
 దండమోయినారాజు నీకదండమయ్య నారాజు
 భూమిలో నేడొక్క వింగజుగెనుగా నారాజు
 మాటలెందుకు కాలను శిమ్మచంటూరు రామన్న

వ. అయ్యో! నారాజు నీకాల చెల్లెలును యెవరు యేమన్నారో
 గాని పదిసేనుదినములు కావస్తాయన్నది అన్నిచోనిములేక అట్లా
 గుననే పండుకొనియున్నాది ఈమాటలు రామనాయకు ఆరించి పచ్చ
 నిలక చీతబట్టవ్వాడు చెల్లులు సన్యాసమ్మ ఎందుకొన్న గాలిమేళ
 వద్దకు త్వరగావచ్చి తేమిమాయున్నాడంటే

పాట:- ఆమాటలినాడు అవుడ రామన్న రామన్న
అగాలినుడలకు వేగమెల్లగా రామన్న
చెల్లూలు చెల్లూలని ఘోషపెడతాడు రామన్న
ఆనుడలుపులమీద ఆస్తములువేసే రామన్న
ఆనుడతలుపులు వీడిపోయెడుగా ఆవేళ

వ. అన్నరామన్న హంససూలికా పాన్నపై పడుకున్న సత్యవతి
పేరంటాలు సన్యాసమృతవల్ల ముత్యాలదుప్పటి బంగారు దుప్పటి
యెత్తి చెల్లెలనులేపి మాలాగున దుఃఖించుతూ యున్నాడంటే—

పాట:- సైదవోయినావమ్మా నీలారీకాంతా చెల్లెల
లేగవమ్మచెల్లాల లేచికూర్చేవేమి చెల్లాల
పులకకా పులకకా డీవాత్తుడు లేడు కట్టో
సాపుకట్టలాగు పీనుగై యుండే ఆకాల
చెయ్యబట్టి దాతువులు నాడిచూచెనుగా రామన్న
అగాతవనాడీలు ఆడకున్నాయి బాలకును
వడ్డివృక్షము గడ్డపడినట్టూ రామన్న
కల్లు చీకటికమ్మి కడుచెమటపోగే రామన్నకు
దిగురాధరపైని మూచ్చాదులాయే రామన్న
లేడుగడియూకు మూర్చిదోనుగా రామన్న
పచ్చని జనుదారి పట్టెనుగా రామన్న
పొడుచుకుందామని బాకు ముక్తినుగా రామన్న
చెల్లులు సత్యాలు నాయమాతాదీ ఆవేళ
చేతిలో ఆకాకు కృత్రిమోనెడుగా ఆవేళ

వ. ఈలాగున రామన్న పొడుచుకుంటాడని పది ఏర్పాయములు
బాకుయెత్తుచుంటే చేతిలో ఆకాకు ధరణియందు పడిపోయాయన్నది
అతఁ చెల్లులాయన ధరణిపైని శిరస్సుకొట్టబోలే మీద శిరస్సుకిందకు
పెళ్ళిడు. ఈలాగున తన అన్న చెల్లిపోతాయంటే విష్ణుయీశ్వరులున్న
బ్రహ్మాదేవేంద్రాది అష్టదిక్పాలురున్న ముప్పయిమూడుట్ల దేవత
లున్న. యక్షశిరన్న గంధర్వులున్న సన్యాసమృతం బోధవచని పెళ్ళి

పోమనగా అసన్యాసమ్మ జీవాత్ముడు అకట్టిలో ప్రవేశించి యేలాగున లెగుస్తూయున్నాడంటే

పాట:- పడుకున్న హాతల్లీ తుడుకున్న లేచే అగ్నుయ్య
 దండమురమాయన్న నీకుదండమురా మాయన్న
 నీవు మోకానులానుంచి యెప్పుడో స్తివిరో రామన్న
 నేనిప్పుడో స్తేనమ్మా గాలరోమగువా చెల్లుల
 నీకేమి శక్కువని చెల్లిపోతావు రామన్న
 నెండిబుగారాము యేమితక్కువరా రామన్న
 నేనుచెల్లీపోతే యేమిశక్కువరా రామన్న
 నేనాడుపిల్లను నీకేమిబరనా రామన్న
 నీతోనుసరిబుజము నేనుకావన్నా రామన్నా
 యెగిరిపోయిన పొల్లు తట్టనురానేను రామన్న
 చుంతమూగడితినె వెర్రినాగాలా చెల్లుల
 మాయేడుగురు కోకాను వతుకోయమ్మా చెల్లుల
 గానమ్మ శేవమ్మ అన్నముళిందాము చెల్లుల
 మీయింట అన్నములు ఘోచేకునన్నా రామన్న
 అమాటలింగాడు అన్న రామన్న రామన్న
 మాయింట అన్నములా శేషేమి చెవుమా చెల్లుల
 మీయేడుగురు నదినేలు నిన్నేమన్నారా ఓగాల
 అన్నకరికనతండ్రి నిన్నేమనాడా చెల్లులా
 చూరటిపన్నమ్మ సినేమనాదా చెల్లులా
 చిన్నలూ పెద్దలూ నినేమనారా చెల్లులా
 కావులూ కర్నాలు నినేమన్నారా చెల్లేలా
 చెప్పకుంటే ప్రాణము విడుతునో యమ్మ చెల్లేలా
 అమాట మాన్నాది బాలరో మగువా సన్యాసి

స. నేనుయెవరమీద సిందచెప్పగలనని పిన్నమ్మమీద సిందచెప్పి పట్లయిన ఒక అరగడియాఅయినా పిన్నమ్మ నిలబడదు. లోకసింధులు ప్రస్తుతంగా నమ్మవచ్చును కాబట్టి అన్నా రామన్నా నన్ను యెప్పుడు యేమి అనడంలేదు.

పాట:- యెందుచేతను తల్లి అలిగినావమ్మా యాబాల
అలిగిపడుకున్నట్టి శారణాలేమీ మా పల్లి
మాయత్తవారి దేవిడికి దిగనాడరన్నా రామన్న
చిన్న పిల్లవు నీవు యేమిచుత్తో లే చెల్లెలా
నేను బాలపిల్లానైతే యాలిచ్చినారు ఆమనీవు
మీయింటిలోపలా దాచుకోరాదా నన్నయినా
నిన్ను తెలియనిబుద్ధి యేమిచెప్పుదురు చెల్లెలా
నీవింటివిర రామన్న యీవార్తనెల్లా రామన్న
నేను పండ్లంజేండ్లు వ్రతముబట్టితిని మాయన్న
పుట్టినంటిన్నములు వట్టుపెట్టితినిరామన్న
మాయత్తవారి దేవిడికి దిగనాడరన్నా రామన్న

వ. అట్లా అయితే చెల్లెలం నాచెచ్చిలెపోను దిగనాడతాను
రామమ్మా భోంచేతువుగానె చెల్లెలా

పాట:- బ్రహ్మవిషునాక్షి భోంచేయన సూర్య మీరుంట

వ. మీయింట అన్నమయినను దాహమయినను పుచ్చుకుంటే.

పాట:- మీయింట అన్నాలు నేనుంటను రా

పక్కనా నాశింను పేలిపోవాలి రా

నావనివ్రతాథర్తాలు గెప్పిపోతాయి రా

నాబాలపుణ్యాలు పారిపోతాయి రా

నాచెల్లులు సత్యాలు చూస్తనన్నాడు రా

వ. నాచెల్లెలు సన్యాసమృత అన్నములు లేకుండా యన్నాళ్ళు
వుంటుంది అని పూచుకున్నాడు సన్యాసమృత సత్యమువల్లను ముమ్మాట
అన్నములు భోంచేసేవారిలాగు, యన్నాది జీవుడు యెంతకాలము
చూచినా యుండును అన్నములేకపోము మనయింటిలో యుంటును
నవ్వును వస్తుంది అని యంతలో మాచెల్లులు చెల్లిపోతాదీ అసన్నీ
యొక్కదనై నా నోడబుట్టువు బ్రతికే చాలు హయి.

పాట:- అరుగురుదమ్ములను పేరెట్టిపిలచి రామన్న

బిలగాని రమ్ములు త్వరగవస్తాయి అక్కడ

జంతువుల మాయన్న, నీకువందమూర మూడున్న.

సన్యాస మృత్యు కథ

మమ్ములాపిలదినా కారణాదేమీ రామన్న
ఆమాటలింటాడు అన్న రామన్నా రామన్న

వ. అయ్యో! తమ్ములారా! మనచెల్లెలు ఆత్మవారింటికి వెళ్ళి
అంటాయన్నది. సారసామానులు యేమియిస్తాము అనితమ్ము
చెప్పమనగా అన్నా నీవు పెద్దవాడవు. నేముచూడగా చిన్నవాళ్ళ
గనుక నీయిష్టము అని చెప్పిరి.

పాట:- నీచెయ్యకొచ్చిన ధనము యియ్యరన్నా రామన్న
ఆకంచుకుంచాము చేతబట్టెనుగా రామన్న
అయ్యేడుకొట్టిళ్ళావద్ద కేగెనుగా రామన్న
నూగువేలవరహాలు చేతబట్టెనుగా రామన్న
తనయింటివి సూరుబట్లి పోలేనుగా రామన్న
ఈలికే ఒకఁ గను బట్టుకొలేనుగా సంతాకు
వార్యతిహాము సుతకెళతాడు రామన్న
సంతాలో ఆనానిమెంచికొంటాడు రామన్న
ముచ్చటకు ముత్యాల బిందెలను కొనెను రామన్న
వేడుకకు ఆవెండికడిమూలు కొనెను రామన్న
కనువే ఆయేస కంచాలు కొనెను రామన్న
యిరవయినాలుగు వెండి చెంబులేకొనెను రామన్న
పన్నెండు బంగారము చెంబులేకొనెను రామన్న
ముచ్చయినరహాలు గిన్నె లేకొనెను రామన్న
యేడుబళ్ళ కొండచీపురులేకొనెను రామన్న
ఆరుబళ్ళగీటు కంచాలుకొనెను రామన్న
అయిదుబళ్ళ యింటిచీపురులేకొనెను రామన్న
నాల్గుబళ్ళ పేడగట్టాలుకొనెను రామన్న
చెల్లులకు యీసారి చాలదంటాడు రామన్న

వ. నరికే కత్తులున్న కొట్టిగొడ్డల్కున్న విసిరేసిరగళ్ళున్న
రోళ్ళున్న ఆరుబళ్ళవనువును యేడుబళ్ళసీకాయ మళమును నా
బళ్ళ కుంకుమబిణులును యేడుబళ్ళ మోలును రెండుబళ్ళ నోమునో
కుంకుమబిణులును నూరుగరిసెలున్న ముతకలియ్యము యో

సెలును కందివప్పు తొమ్మిదిబళ్లును సాయవప్పు యెనిమిదిబళ్లును యేడు
 నీలాగ్రాపుచీరెలును యేడుపల్లుచీరెలును యేడుపసుపు చీరెలును యేడు
 యుర్రచీలును యేడునల్లచీరలున్ను యేడు తెల్లచీరలును యేడు వారా
 లకు యేడుతొడుగులు నగలును బావమరదిచెంచన్నకు బంగారుచాయ
 పట్టుగుడ్డయును జరియాలజలతారు కండువాయును కాళ్ళకు రూ॥ 80/-
 ఖరీదుగల జోడుయును అమ్మతపాణీలు చక్రకేళీలు సకలశృంగారము
 తోను సారి సామాను తయారుపరిచినాడు తదుపరి—

పాట:- చెల్లులకు యానారి చాలదంటాడు రా
 బళ్ళతో ఆసారి సాగుతున్నదిగా ఆవేళ
 దివిలనోటకుసారి వేగమొచ్చెనుగా ఆవేళ
 వచ్చిగా ఆనాన అంగటనుపిలిపే రా
 సత్యవతిమేడకు వేగమొచ్చెనుగా రా
 చెల్లీలా నిద్రాలు చాలించినమ్మా ఓగల
 యెందుచేతను అన్న ననులేపినావు రా
 నీగలనానాలు నేడచ్చినాను ఓగల
 లేవమ్మచెల్లీల ప్రాయగామకమ్మి ఓగల
 వులకదాయెనుగా పలకదాయెనుగా అన్నా
 యరాటికనులతో యెత్తిచూడదుగా సన్యాసి

వ. యింక నాచాలదేమో గించిన మొగము యెత్తికు డా
 యున్నాది అ.

పాట:- నారిచూచిస్తే మోముగించేనుగా చెల్లులు
 యింకేమి ఆగారియిత్తయిచ్చెడు రా
 పన్నెండువీళ్ళేలు బంగారిమిచ్చే రా
 పదిహేములు వెండిరూపాయలిచ్చే రా
 ఆరుహేము మోరికాసులుయిచ్చే రా
 అప్పుడేచెల్లులకు యేమనంటాడు రా
 ఆనారిసామాను కనులచూడుముగా చెల్లీల
 లెగవమ్మ చెల్లీలా సారి యిందమ్మ చెల్లీలా
 యర్రటి తనకళ్ళ యెత్తిచూడదుగా సన్యాసి

వ. అయ్యో యీసారిసామానులు పెండింగారంభాల్ని నాను
గానీ మాచెల్లులకునంకోషములేదు యీసారిచెల్లిపోతే యేమిటిని బ్రతు
కుతానని మాచెల్లులు మతిలోయ్యిది యింక యేప్రకారముగా సాతి
యిస్తూయన్నాడుఅంటే.

పాట:- ఆగోవుగోపాలు యేగుచున్నాడు రా
పండిండుజోడాలు ఆవులిచ్చేనుగా రా
పండిండుజోడాలు గాడిలిచ్చేనుగా రా
పద్దెనిమిదిజోడాలు యెద్దులిచ్చేనుగా రా
పండిండుజోడాలు పోతులిచ్చేనుగా రా
నొకళ్లు పండిండుమందిలిచ్చేనుగా రా
నీజాలసారీలు తీసుకెళ్ళుముగా ఓబాల
యెర్రటికనులకో యెత్తిచూడదుగా స
యీసారి చెల్లులకు చాలదంటాడు రా

వ. నాయిలు కరకాలు చిన్నలు పెద్దలు రచ్చసభ జేయించి యిరవై
నాలుగు మోకాసుగ్రామాలు సన్యాసమృతం ధారపోసి యెట్లాగున
ప్రాసీయిస్తాడంటే—

పాట:- రాగిపుటముమీద ప్రాసించినాడు రా
చెల్లెల యింకనైన యేగునుంటాడు రా
తనశృంగారపెదవిరచి చిక్కున నవ్వే స
బంగారుపెదవిరచి ఫక్కున నవ్వే

న. సన్యాసమృతం వారు లక్ష్మీవారమురోజున అష్టవారి దేవిడి
మూర్తముకట్టి పంపించగలందులకు యాలాగు తనవది నె ముస్తాబు
చేస్తాడంటే—

పాట:- కొప్పు నున్నగదుద్వి కూర్చిపేట్టెనుగా పా
ఆవంక మెట్టాలు బాలకును ముడిచే పా
సూర్యపుటములు చంద్రపుటములమరించే పా
దహారములు ధరియించినాది పా
అత్తకూ ముక్కాబిడివేసెనుగా పా

గిలకనేరులు పలకనేరులమరించే పా
 బంగారుబరుతూపె ధరియించినాదీ పా
 రత్నాలుగుచ్చిన బంతులేసింది పా
 ఆదండోదాలు మునుగులు గొలుసులునూ అమృత్యు
 ముత్యాలహారమూ గాజబొందులుగా అమృత్యు
 బలుపుశింగరములే వేళ్ళకుంచెనుగా పాపమృ
 కాళ్ళవే కడియాలు అంజలాయమ్మా గాలన ను
 ఆవెండిగొలుసులు కన్యగొలుసులు అమృత్యు
 యేదుమూవరహాలు చీరగట్టింది పాపమృ
 నా పుంబంగారం వడ్డాణమేసే బాలకును
 పిందుమూవరహాలు రవికదొడిగించీ బాలకు
 శ్రీగంధమూచుక్క బొట్టుపెట్టింది పాపమృ
 మంచిగంధముమేను పటబూసింది పాపమృ
 కలవకన్నులయందు కాటుకుంచెనుగా పాపమృ
 ఆనిలుపుటద్దములు వీడలనుచూచే సన్యాసి
 దేశమేలిననక్క దేవియనవచ్చు ఆగాల
 నిండుపున్నమునాటి చంద్రుడనవచ్చు ఆగాల
 నిండుపున్నములోన చంద్రుండునాయ ఆగాల
 తొలకరిపెటి మెరుపుయనవచ్చు ఆగాల
 ఆమేడలావహ్నాదిం యింగనహ్నాదిం అమృత్యు
 గులిబిడనామొక్క పెదవులున్నవి గాలకును
 దబ్బుపళ్ళుబోలు నాతిపాలిండ్లు గాలకును
 ఆయడ్డాలబొంబులు విడిచిపెట్టింది పాపమృ

వ. సన్యాసము యీగోజన అత్తివారియింటికి వెళ్ళుచున్నాడనగాను
 నాయిలుకర్నాలు చిన్నా పెళ్లలున్న గ్రామములోయున్న శ్రీపుగు
 వ్వులు యావననుంది వస్తూయున్నారు కనుకా మా కనరెండి చొల్నా
 యును మామారాటిపినతల్లి రాలేదని యవరికి తెలియుకుండను
 పాట:- మారాటిపినతల్లి మేడకొస్తాదీ సన్యాసి
 కనుకున్న కనరెండి కూర్చోయున్నాడు అవేళ

స న్యా స మ్మ తో ధః

దండమురమాశండ్రి నీకుదండమురా మాశండ్రి
 అత్తవారిదేవిడికి నేనెళ్ళుతానూ' వాతండ్రి
 పులకడాయెనుతండ్రి పలకడాయెనూ కనశండ్రి
 య్రటికనులతో యెత్తిచూడగా కనతండ్రి
 పాపిష్టికనతండ్రి పడుపాడుగాను కనతండ్రి
 లోగిళ్ళపిన్నమ్మ వద్దకెళ్ళుతాదీ సన్యాసి (పిన్నమ్మ)
 దండనే పిన్నమ్మ నీకు దండమమ్మా పి.
 నీకు లక్షదండంబూలే మముగన్న శల్లి పి.
 మాయ అత్తవారిదేవిడికి నేనెళ్ళుతాను పి.
 ముద్దుముచ్చటమీద నీకు పంపావమ్మ పి.
 యేడుఅడుగులు నన్ను దిగనంపవమ్మా పి.
 అన్ని కారిపిన్నమ్మా అన్నదొకమాట పి.

వ. అవునే సన్యాసి నీవు అత్తవారింటికి వెళ్ళుతాను అంటూ
 యున్నావు తిరుగ కన్నవారింటికి వచ్చిన్నా నీవు నెళ్ళే ఖోవలోన
 నీపెనెమిటిచెంచన్న కాలముచేసిన్నా నేనుయెదురుకబుల్లుతప్పక తెస్తాను
 చాట: నీముక్తి మోక్షమునండ మినుముగోయమ్మ న.

నీబంగారు మురగులకు రాజులుకొట్టేవ్రా న.

నీగిరికనేరులకు పునీతే పెదవు న.

నీపల్క నేరులకు రాజులుపెరికేవు ఓశాల

నిముడ చీకొని యెదురంపుతాను న.

ముండనీతాడాని యెంచితిశతాదీ పి.

శ్రీహరియన్నాది కర్నములుమూసే న.

యీకంటకన్నీరు ఆకంటకతోసే న.

వలవలాకన్నీరు జుజులనువాలే న.

యూపాటిచాభానికి చెప్పవస్తనిగా దైవామ

పచ్చినందుకులాభం దొరికెనంటదిగా న.

వాడన్నికరి కవతండ్రి అలించుతాడు ఆమాట

పులకడాయెను తండ్రి' పలకడాయెనగా చాలా యుడు

అనత్తవాతీనా చిన్నబోయిందీ ఆకాల

చిన్నబోయినవారము తిరుగనొస్తాది ఆకాలకు

తనన్నరామన్న యెదురుగొచ్చెనుగా రా.

నీకెవ్వరేమన్నాడు అడలుచున్నావు చెల్లాల

ప. ఓరన్నా రామన్న నన్ను యెవ్వరు యేమి నలేరు కనతిండితో
చెప్పి నస్తూయుంటిని యవైన పుట్టినింటనుండి అత్తవారింటికి వెళ్ళినట్లు
యినా ఒకకన్నీరు పెట్టుతారున్ను అత్తవారింటుంచి కిన్నవారింటికి
వచ్చినట్లయిన ధనవేళకో నస్తారు కాబట్టి

పాట:- అందుచేననునేను అడలుచున్నాను రా.

పుట్టినింటకన్నీరు నేను వుంచాను రా.

నన్ను యెవ్వరేమనలేదు యెదురాడలేదు గా.

అక్కడా ఆతిల్లి మర్కాలువుంచే స.

యీబుద్ధి జ్ఞానములు యవరు చెప్పేరు చెల్లాల

ఆరుగురు వదినేలకు ద డములు దట్ట ఆకాల

దీర్ఘాయువనివారు దీవించిగారు ఆవేళి

ఆరుగురుఅన్నలకు దండములుపెట్ట స.

అన్నలూ వదినేలు దిగ నెల్లతారు ఆవేళి

దెడవదినె పాపమ్మా మూలకొస్తాది ఆకాల

రెండుపాదములకు వదనముజేసే ఆకాల

సెలవమ్మ మావదినె శిలవియ్యవచ్చావా పా.

అమాటయింటాది నదినె పాపమ్మ పా.

వదలలేను మరదాల సనువదలలేను స.

నిన్ను పెంచినబుణము సేపించినావా మరదాల

నన్ను విడచిపెట్టి వెళ్ళిపోతావా మరదాల

అమాటలింటాది బాలకో మగువా స.

యిక్కడయినా మీధవము అక్కడమీధవము వదినమ్మా

స్థలమువేరేగాని మీదెయన్నాము వదినమ్మ

ప. అవునమ్మా మరదాలా కన్నరండికైన మరుగుకన్నరండికైన
మరుగు మీయేడుగురు అన్నదమ్ములు చూడకుండను యిదిగో వయ్యా
చెంగున నూరువరహాలు గట్టియన్నాను కాబట్టి.

పాట:- యవరే చూడకెత్తలి తీసుకెళ్ళుముగా మరదాల
సెలవించినావమ్మా తల్లమాపట్టి మరదాల
చావడిలో సవారీయించినాడు రా.

శాబత్తుఖానాలు మోగుచున్నాయి ఆవేళ
చిన్నలకు పెద్దలకు చాలచెప్పింది ఆవేళ
బాగోతుబ్రాజాలు పాడుతున్నారు ఆవేళ
ఆసానిమేళములు నాట్యములకోను సన్యాసి
నాయీలు కర్నాల్కు అందరికిని చెప్పే స.
అన్న రామన్న కు దండమన్నాదిగా స.

(పేమచే చెల్లులను చంకేసుకొని రామన్న

వ. అపురా రానున్నా నేటికి నేను యీశ్వరప్రాయము గలదానను
కాబట్టి నన్ను యెత్తుకున్నావు అత్తవారింటిలోయుంటే యెవరుయెత్తు
కుంటారు గనుక ప్రేమచాలును దించెయ్యమనగ—

పాట:- దించలేను చెల్లులా నినుదించలేను చెల్లులా
వదలలేను చెల్లుల నినువదలలేనూ చెల్లులా
కల్లిలేసగాలాని యెవరు అందూరే చెల్లుల
బుద్ధివచ్చేవరకు యున్నావుకావు సన్యాసి

వ. యింక మాయన్నకు నామీద ప్రేమవదలదు | కాబట్టి అన్నా
నేనుచూడగా ఆరు యేడునందత్తరములు ప్రాయముగలదాననుకాబట్టి

పాట:- నేను చిన్నపిల్లనుకాను చంకేసుకావు రా.

జోడుపిల్లనుగనుకా దించియ్య రా.

నేను పడుచుపిల్లను గనుక ముట్టుకోకన్నా రా.

యీశ్వరప్రాయముగనుక ముట్టుకోకన్నా రా.

కారినాకన్నీరు కారుచున్నాయి రా.

చేతల చెల్లులను ధరయందు దించే రా.

పాలకిలో బాల కూర్చున్న దేమీ రా.

యెత్తరబోయాలు పాలకెత్తరా బోయాలు

పన్నెండుమనిషిలవుడు పాలకెత్తునుగా వారై స

అత్తవారిదేవడికి తల్లగుతుందీ ఆబాల

సాగింది సామాను సారిసామాను ఆవేళ
 దివిలికోటకును అగ్రహారముకు అమృత్యు
 నల్లచీమలు సాగినట్లు సాగుచున్నదిగా అమృత్యు
 బళ్ళుతో ఆసారి సాగివస్తాది ఆవేళ
 యేడుగురు అన్నలు వెంటవస్తారు అమృత్యు
 యేడుగురు వదినేలు వెంటవస్తారు ఆవేళ
 నాయీలు కర్నాలు అంతవస్తారు ఓయమ్మ
 పట్నములో స్త్రీపురుషులు దిగ నెల్లుతారు అమృత్యు
 రెండుకోసులదూరము దిగ నెల్లుతారు అమృత్యు
 బాలమీద్రపేముండి తిరిగిపోవరూ వార్తైన
 వెళ్ళి వెళ్ళి ఆకాల తిరిగిచూచెనుగా సన్యాసి

వ. అయ్యయ్యా దైవమా పట్నములో జనులంత నామీద్రపేముచే
 వస్తూయన్నాడు. యిట్టిసమయమున యవరింపినై నా దొంగపోతే సన్య
 వతి సన్యాసమృత్యును దిగబట్టడానికి వెళ్ళిబట్టిగా దొంగపోయింది అసి
 నిందవేస్తారు. గనుక నాకేలయసి యాలాగును నాప్యములుదేస్తాడుట
 తరువాత

పాట:- సేరడక్షింతా చేశబట్టెనుగా సన్యాసి
 ఆయిష్టయీశ్వరుల దలచుకున్నాది స.
 మాఅరుగురు అన్నలు తిరిగిపోవలెను దైవామా
 మాయేడుగురు వదినేలు తిరిగిపోవలెను దైవామ
 నాయీలు కర్నాలు వారుపోవలెను దైవామ
 స్త్రీపురుషులు వారు తిరిగిపోవలెను దైవామ
 ధరణిపై అక్షింతాలు వారజల్లెనుగా ఆకాల
 అక్కడానుచేమి తిరిగిపోతారు వార్తైన
 రామన్నవక్కడే నడచిపోతాడు రా.
 ఆకాలసన్యాసి కళ్ళచూచెనుగా సన్యాసి

వ. అయ్యయ్యా కట్టుకున్న పంచీనోను మైమీద గామంచానోను
 వస్తూయన్నావు బారోమిడాసివాకన్న దిగువవాణిలాగున వస్తూ

యున్నావు మా చెల్లులకు యింతసారి యిచ్చినావు, అని బెంగ పెట్టుకున్నట్లు తెలుసుకూ యున్నది కాబట్టి...

పాట:- నీమనసులేనిసారి యేలయిచ్చితివి రా.

ఋతుయిచ్చినసారి తిరుగమల్పించూ రా.

బీదవాడూలాగు యేలొచ్చు తావు రా.

నేతోడబుట్టకులం టే యవనముమీదు రా.

చెల్లుమామాటలు చెప్పులువిన్నాడు రా.

వ. అతివేగమున మేడకువచ్చి పంచనున్న బృగారుపాజరియా వెండిజలతారు సాపుకట్టి అరువుతిరగని చంద్రహారలు ధరియించిబంగారు పిషిగల చంద్రాయుధము చేశబట్టి పండిండుమంచి సవ్వారి కాపున సవ్వారియై తినారు తరువార

పాట:- మాన్యరాజులాగు తర్కివస్తాడు రా.

అన్నొచ్చేరాకాలు సంకోషమామె బాలకు

సారిసామానులో కదలివెళ్లుదురూ వారైచ

గీగారములోను యేగుచున్నదిగా ఆకాల

బాబబ్రహ్మజులతో యేగుచున్నది ఆకాల

అగ్రహారముయేరు దాటొచ్చినారు వారైచ

పచ్చనీపాలీక బాలవిగెరుగా ఆవేళ

అడ్డిడక్షింతాలు వడినగట్టెనుగా ఆకాల

దోసెహుగంగేమి చేతపెట్టెనుగా ఆకాల

ఆయిష్ట యాశ్వర్యలను తలచుకున్నాదీ ఆకాల

మూలంటికాప్యాలు పెట్టచున్నాదిగా సన్యాసి

పుట్టినంటికి నేను మళ్ళివెళ్ళు తేను దైవామ

వక్రునా నాశిరశు వేలిపోవలెను దైవామ

యీశుత్సవతిగంగాలో మునిగివచ్చెదమా దైవామ

కాశీలో యాశ్వరుని పాదములపైనుగా దైవామ

అగంగలో అక్షింతాలు పారజల్లెనుగా స.

కాప్యాలు వుండింది గత్యవతిరాలు స.

సాదనీ మూవంత కదిపెట్టుకాడు రామన్న

కొండగొర్రెలాగు ఘోష పెడుతాడు రా.
 తన అన్న కోకాము కనులచూచెనుగా ఆబాబ
 యెందుచేతను అన్నా అడలుచున్నావు మాయన్న
 యికనుంచి మూలులు చూడలేప్పిలివా చెల్లులా
 యెవ్వోమివిషము నీకు పెట్టినారు చెల్లులా
 శాపాలు పెట్టితివి వుట్టిలువ రదుటకు చెల్లులా
 యింత చులఁ నబుద్ధి యెవరు చెప్పేరు చెల్లులా
 ఆమాటలంటాది బాలోమగువా సన్యాసి
 దండముర మాయన్న చాలదండముల మాయన్న
 పండించెండ్లు ప్రతము నేపట్టిని రా.
 నేగడిసి వుట్టిల్లాకు చేరవనునురా మా.
 చెల్లులన్నామాటకు సంకోపమాయె రా.
 అగ్రహారముతాను చేరవచ్చెనుగా స.

ప. సన్యాస మ్మ వచ్చేరాకలు యెవరుచూచినారు అంకో. అడవిడ్డలు
 అక్క-మ్మ నరసమ్మ భాయిన్నానమునకవచ్చి యుంటుంది యీవచ్చే
 దాయి మనసన్యాస మ్మ అస సకలమయిన సంకోపముతోను తల్లి
 చాలమృవడ్డకువచ్చి యేలాగున చెప్పతాయన్నాదిఅంకో—

పాటల్ల తల్లివడ్డకువారు పగగునలతారు కుతుల్లు
 దండమే చాలగ్గు చాలదండములు గాలమ్మ
 నీవునిలువునేయసోదాలు వస్తాయన్నాది దా.
 నీముద్దుకోదాలు వస్తున్నాది దా.
 సారిసామానుతో వస్తున్నాది దా.
 వరహాలు సంపదలు తెస్తున్నాది దా.
 మాకుసారియిచ్చి వదిలె వస్తున్నాది మాయమ్మ
 మాకుదీరలిచ్చి వదిలె వస్తున్నాది దా.
 సారెదీరలతోటి వస్తున్నాది దా.
 ఆమాటలంటాది అన్యకరికల్లి దా.
 యిద్దరూకూకుకోకు బుద్ధిరహితులది దా.

వ. యీలాగున కూతుళ్ళు చెప్పడము నల్లి దాళమ్మ ఆలించి
యేమంటాడంటే ఆనాడు పెళ్ళయిన మరునాడు పంపించనంటే పంపి
చనని రామినాయుడు పీలుపుతాయని కొరికడిచాడునా మీరుకూతుళ్ళు
అయి కొన్న నల్లితో హాస్యం చెప్పాచ్చినారాయని యిద్దరకూతుళ్ళు—
పాట:- చెరొక్క మూతికింద బొడిచెనుగా దా.

యెవరిమట్టుకవారు నెళ్ళిపోతారు కూతుళ్ళు

అన్నికరిదాలమ్మ అదియారిపోను దా.

సాపికారిదాలమ్మ అదిపాసుకాను దా.

దుష్టకరి మేనత్త అదికోళికాను దా.

సాపికారికళ్ళతో వారిచూచింది మేనత్త

అన్నికరిదాలమ్మ యెమరెల్లినాది దా.

అత్త రాకలుచూచి అతివగోబాల సన్యాసి.

చింగువాపాలిక శిగ్గిపోయింది ధరపైన

అత్త పాదంబులకు దండంబులు పెట్టే న.

అన్నికరిదాలమ్మ దుష్టాత్మురాలు మేనత్త

చెంకేసి నాద్రా అన్యాయరాలు దా.

ముద్దు పెట్టిందమ్మా ఆమూర్ఖురాలు దా.

చంకలో ఆబాల యేమనంటాది న.

వ. అవునమ్మ అత్త దాలమ్మ నామనవియొకటి గలదు. యింక
మునుపు యిద్దరుకొడళ్ళుగలరు వారుచూడగా కులముకూతుళ్ళు అగ
దురు యిప్పుడువారుచూచిన యేమిటిఅంటారు అంటే తప్పుడుకూతుర
కాబట్టి ముద్దుమీద యెత్తుకువస్తూయున్నదని—

పాట:- కోటిగంసారముకు పోరువచ్చునుగా మేనత్త

యత్తపే మేనత్త నను దించువమ్మా మే

మంచిదని దాలమ్మ ధరయందుదించే దా.

ఆయత్తకోడళ్ళు యింటికొచ్చెనుగా ఆవేళ

అకంచకంచముతో పాలు అన్నములు దా.

వడ్డించీ దాలమ్మ తినుమానంటుందీ దా.
భోంచేయి నాతోను భోంచేయవమ్మా కోడాల
పుష్టిదీర అన్నములు భోంచేయవమ్మా కోడాల
ఆమాటలిన్నాది కాళరోమగువా సన్యాసి

వ. సన్యాసమ్మ యట్లాగున ఆలోచించుకూయున్నాడంటే ఇప్పుడు అన్నములు భోంచేసినట్లయిన మాకన్నవారికి యేమి జరగదు గావాలి. కడుపు కన్నముకూడా యివ్వకుండ శోలివేసినారు అని అంటాడని యాలాటిమర్కాలు పెట్టచున్నదంటే అయ్యో! అత్తదాలమ్మా మా వాదిన పాపమ్మ ప్రయాణమునకు పాలు అన్నములు కట్టితే యీ అగ్ర హారము యేరువద్దను పుష్టిదీర అన్నములు భోంచేసినాను కాబట్టి అన్నములయందున మనసులేదు అత్తా—

పాట:- నాకు ఆకలెయ్యాదత్తా అన్న మొల్లనుగా దా.

ఆపాలు అన్నములు పైకుంచినాదీ ఆకాల

వ. సన్యాసమ్మ తెచ్చిన ధనము యానప్తున్న పద్నాలు కొట్టులలో వేయగాను మీలిపోయిన సారి మాకు దినములు పంచిపెట్టింది. తరువరి చెల్లులు సన్యాసమ్మయందు ప్రేమచేతి పదిహేను దిండులురామన్న విడిచిరాడాయెను. సన్యాసమ్మ యేమి ఆలోచన చేసిరాడంటే నాయీడు జోడువారు మీకన్నవారు యిచ్చిన సారి యేదంటే నేమనిచెప్పగలను అని అన్నవద్దకువచ్చి యేమింటాయున్నాడంటే—

పాట:- దండమురి మాయన్న నీకు దండమురా మాయన్నా

'నీవుయిచ్చినధనము యేదిపోయినా రా

వరుల కనిపించాని ధనము యేలనురా రా

నాయీడు నాజోడు నలుగురుగూడి రా

మీకన్నవారిచ్చిన మేడలేవంటే రా

బదులేమిచెప్పుదును చెప్పరోరన్నా రా

ఆమాటలిన్నాడు అన్న రామన్నా రా

వ. దివిగోతుకు గమ్మలలేకను జాలులు వ్రాడుగా భద్రమంది శాశ్వతజీవితము నూరువేల వరకాలు పట్టిండుకొని తమ్ములువచ్చినాడు

వడుఅంతస్తులమేడకట్టినారు. ఆమేడదగ్గరను తల్లిశ్రీరుప లోలభిమండపము
ఒకటి కట్టించినాడు. కొనేరుఒకటి త్రవ్వించినాడు. ఈమూటికిన్ని ఒక-
నారి ప్రతిష్ఠ జేయించినాడు. ఈలాగున నెలావది దినములు వుండిపోయి
నాడు. తరువాత—

పా. :-కునివాడూకాడు నాలోడుకాడు మాయన్న
సూటడబ్బయిమాన్యాలు యేలుచున్నాడు మా,
యింతప్రేమ నామీద వీడకున్నదిగా అమృత్యు
ఈవేళ ఈప్రేమ తీరగొట్టేనా అమృత్యు
ఇన్నిదినమూలిచట నిలచిపోయినాడు రామన్న
మావొదినె పాపమృ యెదురుచూచునుగా పాపమృ
పువవాసములువుండి చెంబుట్టిందీ ఆబాల
చెంబుతో ఆపశువు నీళ్లుపట్టెదీ ఆబాల
ముసిడిచెట్టుకునిళ్ళు ముదిత మసిది ఆబాల
చిగురాకుకొమ్మలు చేతపట్టింది ఆవేళ
పెల్లునా ఆకొమ్మ జల్లునా విరచే ఆబాల
రావోరిమాయన్న రమ్మపిలచే ఆ
వెళ్ళినాడు రామన్న అతివేగముననూ రామన్న
మనమొచ్చేతోవాలు నీవుచూడురన్నా రా
ఆవొచ్చేతోవాలు యెదురుచూచెనుగా రా
యిద్దరకిమధ్యమున సరికొమ్మ పాతే సన్యాసి
యెందుచేతనుతల్లియిల్లుచేసేవు చెల్లులా
పుట్టినంటికితోవ మళ్ళిపోరన్నా రా
చెల్లులూసన్యాసి తోవచూపెనుగా సన్యాసి
చెల్లులూమాటలు చెవులువిన్నాడు రా
తనఅన్న రామన్న మనసుయిరిగెనుగా ఆవేళ
తనచెల్లులూనాయ తిరిగిచూడడుగా రా
వచ్చేతోమువట్టి వెళ్ళిపోతాడు రా

వ. మాయన్న హస్తములతో పెంచిన ప్రేమ కొంచమైనపుండునో
లేదోయని యాలాగున వస్తున్నాడంటే—

పాట:- పరగుపరుగువచ్చే అన్న కెదురుగా ఆబాల
దండమురమాయన్న నీకుదండమురా రా
యవ్వరివ్వనిసారి నీవిచ్చినావా రా
నామీదనీకింత కోపములుయాలా రా
నీవుయిచ్చినసారి నీవుతీసుకోరా రా
నీగర్భమున కనుకుంటే ఇట్లుచేసేవా రా
ఆమాటలాలించి అన్న రావన్న రా
నీకు యేమికావలెనమ్మా నాకోనుచెప్ప నాకోడ
నన్ను యవనుకొప్పచెప్పి నెట్టుచున్నవురా రా
ధరయందు చెల్లులను చంకవేసెనుగా రా
మేనత్తదాలమ్మ వద్దకేగెనుగా రా
దండమే దాలమ్మ నీకుదండమమ్మా నా
నాచెల్లులూ ఇల్లాడ బాలయిల్లాడ మేనత్తా
నీముగ్గురూకొడుకులతో కొడుకాపకోవే దా
నీయిద్దరూకూతుళ్ళతో కూతురునుకొవే దా
మూడోదాయీ చిన్నకుతురనుకొవే దా
నీయిద్దరుకొడళ్ళతో కొడలనుకొవే దా
వప్పగించిరామన్న ప్రయాణమూనే రా
యేడు అడుగులుబాల దిగనాడబోయే స

వ. అహా! దై వమా మాయన్నకు యిదివరకయినా నామీద
ప్రేమవిడువదాయెను. యీవేళనుండి మాలన్నమతిలో నేను పడక
పోవాలి నాయొక్క మతిలో మాలన్న పడకపోవాలి అని—

పాట:- తనసత్యములు తలచుకా సావ్యములుపెట్టె ఆబాల
దివిలివట్నముబాట పట్టియున్నాడు రామన్న
తిరిగూడకతాను వెళ్ళిపోతాడు రా
దివిలివట్నముతాను చేరుకున్నాడు రా
ఆబాలసన్యాసి సుడకేగనుగా సహ్యాసి.

ప. అత్త చాలమ్మ యాలాగున పెంచుతూ యున్నాడంటే ముమ్మాటున్నానమున్న బొట్టుకాటుకయున్న పాలు పతమాన్నే ములు నేతి నెయ్యప్పడములతోను సకల శృంగారముతోను పెంచుకుంటూ యున్నాది, తనకుమాళ్ళుముగ్గురుకు ఏమిపనులంటే పెద్దవాడురామయ్య కచ్చీరిలెక్కలు చిన్నవాడుఅప్పన్న ఆవులుదొడ్డె లెక్కలున్న నడిపి నాను చెంచన్నకు యేమిపనులంటే—

పాట:- యింగ్లీషు తురకాము చదువుతున్నాడు చెంచన్న

కన్నడా అరివాము చదువుతున్నాడు చె.

కాపుచిన్న వాళ్ళతో చదువుతున్నాడు చె.

రాజుచిన్న వాళ్ళతో చదువుతున్నాడు చె.

యిస్కూలుచిన్న వాళ్ళు యేమిసంటారు ఆవేళ

ప. ఓరి అన్నలూ తమ్ములూ నునవియొకటిగలదు. ఆలించండి మనశండులు చూడగా ముసలివృద్ధులైనారు. పనులుశాయలేకు యవరి శండులు నొకరికీ వాళ్ళము వెళ్ళుదము ఆమాట చెంచన్న ఆలకించి యేనుంటాడంటే—

పాట:- మీతోను కొలువులకు నేనువస్తాను చిన్నోళ్ళు

నీకేమికొదువయ్యా కొలువుకొస్తావు చె.

24 మాన్యాలు నారెచ్చిందీ నీభార్య

అవియేలుకొవయ్యా నీకేమికొదువా చె.

పన్నాల్లుకొట్టాలు సండజెట్టిందీ ఆనారి

నూరేండ్లు భువిలోన కరువుషేట్లీనా చె.

మీసొళ్ళు బంధుగులు తిన చెల్లదురా చె.

అలాగు యీడువారంటున్నారూ ఆవేళ

ప. ఆమాట ఆలించి చెంచన్న అవువయ్యా నా యీడువాళ్ళు వెండిబంగారముయేమికొదువలేదు మాన్యాలుయేలులకు అన్న తమ్ములు యున్నారనాకు యేమి తక్కువలేదుగాని—

పాట:- వేడుకకు సర్కారు కొలువుకొస్తాను మీతోను

సరదారు సర్కారు కొలువుకొస్తాను మీతోను

ఆమాటలిన్నా అచిన్నవాళ్ళు ఆవేళ

వ. అవునయ్యా చెంచన్న మేము వెళ్ళేటప్పుడు నీతో చెప్పితామని అప్పటికి పదిహేనుదినములు పూరుకొని ఒక్కరైనా చెంచన్నకు చెప్పక నాకరికి వెళ్ళిపోయినారు. చెంచన్న ప్రొద్దుట యిస్కూలు వెళ్ళేటప్పు టికి యవకు రావడములేదు పదిగంటలుప్రొద్దుయెక్కే యెవరు రాకపో బట్టి చెంచన్న యింటికివచ్చెను. తల్లి దాలమ్మ జూచి అయ్యో! కొడుకా! యీవేళ వేగమొచ్చిన కారణము యేమి? ఆకలివేసెను. అన్నము పెట్టుమనగా పాలు అన్నములు మార్చినాది, పుష్టిదీర అన్న ములుభోంచేసి విడియంబులంది తల్లివద్దకువచ్చి యేమి అంటాయన్నాడంటె—

పాట:- దండమేనాతల్లి చాలసిండములు దాలమ్మ
కొలువెళ్ళితానమ్మ కొలువుకెడతాను ఓయమ్మ
ఆమాటలిన్నాది తల్లిదాలమ్మ దాలమ్మ
మన కేమికొలువురా కాపురాజులకు చెంచన్న
వెండిబంగారము యేమిత్తువరా నా
యీవెర్రె బుద్ధాలుయెవరుచెప్పెరు ఓకొడుకా

వ. అవురా చెంచన్న నీభార్య సన్యాసిగాల పద్మాలుకొట్టులు ధనము తెచ్చియున్నా ఆధనము కొట్టు యిళ్ళెల్ల యున్నాది. నూరేండ్లువరకు కరువు పుట్టినాగోయీధనము చెల్లదుకాబట్టి—

పాట:- మానుకొరి కొలువూలు మానుకొరా చెంచన్న
చీనదాయికోడలసి కొలువెళ్ళితావా నా.
యీదైనకాంతాను పళ్ళి కీడునురా నా.
ఆమాటలిన్నాడు అవును చెంచన్నా నా.
అమ్మచిన్న పిల్లాయన కొలువుకెల్లాను ఓయమ్మ
సరదాకు సరకారు కొలువుకెళ్ళితానూ ఓయమ్మ
వేసుకీ జాతినాకు కొలువుకెడతాను ఓయమ్మ

వ. అవురా కుమారా నీవు సరకారుకొలువుకొలిస్తే నీభార్య సన్యా సమ్మడేవి 24 మాసము గ్రామాలు అరణము తెచ్చియున్నాదికాబట్టి

పాట:- యీమాన్యరాజ్యాలు యవధు యేలుదురూ ఓకొడుకా
మానుకోరా కొలువూలు నీవుమానుకోరా చె.
నాకరిమామకో మాన్యాలేలరా చె.
మాయన్నశమ్మాలు యాలాయున్నారు ఓయమ్మ
నేనువచ్చేవరకూ మాన్యంయేలుకోరా ఓయమ్మ
యంతజెప్పినవేళ నీవువినవేమి ఓకొడుకా

వ. తల్లిదాలమ్మ పెద్దకుమారుడు రామయ్యవద్దకు యోగి ఆవురా
కుమారా మీతమ్ముడుజాతివాడు కొలువువెళ్ళితాను అంటాయున్నాడు
మేముయెంతచెప్పినా వినడు కాబట్టి నీవుచెప్పితే వినుకుంటాడు అన
గాను రామన్న వెళ్ళి యాలాగున చెప్పుతాను అంటే—

పాట:- మోమెత్తిమాట్లాడు నాముద్దుగాలా శమ్మాడ
కొలు వెళ్ళినావక్కా కారణముయేమీ తమ్మాడ
మనక్రిందకొందారు కొలువుయండకా తమ్మాడ
కొలు వెళ్ళితానంటే పరువునకు వురా శమ్మాడ
మీయ శవారికెంతా చిన్నతనమోరీ శమ్మాడ
మానుకోర కొలువూలు మాన్యం ఏలరా తమ్మాడ
పులకడాదోనువాడు పలకడాయెనుగా చె.
అన్నకో ఒకమాట పలుకడాదోనుగా చె.
కిందనున్న మోము యెత్తిచూడకుగా చె.

వ. “హరుకొన్నవాని” పూసెందుకని” తల్లిదాలమ్మవద్దకి
ఆవురమ్మా యెన్నిచెప్పినా పల్లెత్తిపలకడాయెను కాబట్టి యవరైనా
యేమీఅనవద్దు అని రామయ్య కచ్చీరికి వెళ్ళిపోయాడు. అటుమీద
చెంచన్న యెటువంటిముస్తాబు అవుతాయున్నాడంటే—

పాట:- బుగారువన్నెలపీటీ పాగచ్చుట్టెనుగా చంచన్న
జరియాబుజలతాను చావుకట్టెనుగా చ.
అచండ్రహారములు ధరియించినాడు చ.
ఆగోవ్రతాశ్శన్ని ధరియించినాడు చ.
నొవ్వుకస్తూరిబొట్టూ తీరుగుంచనుగా చ.
మూడువందలురూకాబు పట్టుకున్నాడుచ,

శ్రీ స్యాసమ్మ కథ

ముప్పాయివరహాలు గై నమునవుంచే చ.

తనతల్లిదాలమ్మ వద్దకొచ్చునుగా చె.

కొడుకు ప్రామాణము కళ్ళచూచిందీ దాలమ్మ

వ. యిద్దరుకుమార్తెలను బిలచి అవునరా కూతుళ్లు సన్యాసస్థును
తీరుకరమ్మనమని తెప్పగా ఆలాగే సన్యాసస్థువచ్చి అత్త దాలమ్మా!
నన్ను పిలచిన కారణము యేమనగ? అవునమ్మ సన్యాసి నీరాజు
అనగా కొలువెల్లుచున్నాడు మా మాటలవిసక వెల్లుతాను అంటూ
యున్నాడు కాబట్టి నీవుశిగువదలి మూడుమాటలు ముచ్చటించివట్ల
యిన కొలువులు మానుకొంటాడు కాబట్టి—

పాట:- తనరాజువనాకే తరిగి వెల్లింది సన్యాసి

నీకుదండిమోయినారా నీకుడండమయ్య నారాజు

నీకువందనమునారాజు చాలన దనము నారాజు

యిట్టిబుద్ధిలు యవగుజెప్పినీ నారాజు

నీవు యవరుబుద్ధులుట్టి కొలువెల్లుతావు నా.

మనకేమి తక్కువానీ కొలువెల్లుతావు నా.

వెండిబంగారం యేమితక్కువా నా.

మండ్రంద కొందరు కొలువైయుండిగా నా.

కొలు వెల్లుతానంటే నవ్వురా ప్రజలు నా.

అదిగాక నా కిండు బ్రతికే గొప్పశిష్యుని నా

నేను చిన్నపిల్లనానీ కొలువెల్లుతావా నా.

నేను గొలకలనానీ కొలువెల్లుతావా నా.

నీకు పడుచుకాంతామీద ప్రమలుంటా నా.

నేను దేశాలుదిగిన రంధ్రముతెచ్చాను నా.

నీకీడయున చిన్నదానిని పెండ్లి కీతునుగా నా.

గొప్పంటిపిల్లను పెండ్లి కీతునుగా నా.

కొన్నవారు కన్నవారుకొంటే నా.

అల్లవారిల్లాలె ఆసివడితినిగా నా.

నేనుతల్లిలేనిపిల్ల సన్నాసింది నా.

వన్నెచదికొప్పగింది కొలువెల్లుతావు నా.

స న్యా స మ్మ క థ

మాటలూజెప్పుతా శోకించేనేమి సన్యాసి
 అన్నమ్మకోకావ అవుతూయున్నాది స
 వలచలాకన్నీరు జలజలనువ్రావే స.
 కన్నగండ్రీమూసీ నినునమ్మినానూ నా
 నాకు యెవరుకు లేగు ననుగన్నగండ్రీ నా
 నిన్ను చూడగ లేక క్షణముండలేనూ నా
 మనకు యింగ్లీషుకొలుచూలు నునకచ్చిరాదూ వా
 జాతివాసు కొలువుకు నునమెల్లరాదు నా
 మానుకో కొలుచూలు నీవుమానుకొమ్మి నా
 నామాటవినవయ్య ననుగన్నగండ్రీ నా
 మకిసముద్రములోన ననుత్రోచ్యుబోకు నా
 ఆమాటలింటాడు అవునుచెంచన్నా శౌచగన్న
 కాగలిచిబాలాను పట్టుకుంటాడు చ
 చక్క భృషస్త్రిక ముద్దులాడెనుగా చ
 పయ్యటచంగూ కో కన్నీ భృషుడిచే చ.
 నీవింటివే ఓకాలా వయ్యరిచిలుకా స
 మక్కవగు మగవారు కొలువెళ్ళుతారు స
 నేకకు నెలదిరో కొలువెళ్ళుతాను ఓ
 పైనాలు వేళందు ఆపుశాయకుమీ ఓకాల
 నెంటతీసుకునన్నా నీవెళ్ళవయ్య నా
 ఆమాటలింటాడు అవును చ.
 నెంటతీసుకపోతే నవ్వరావజలూ స
 ఆమాటలింటాది కాలరో మగువా స
 యెత్తిన ఆమొకమూ దించుకుంటాది స
 పులకకా పలకకా పూరుకుంటాది
 పూరుకున్న బాలను యేమినంటాడు చ
 మూసు నెలలకు నేను తిరిగివస్తాను ఓబాల
 నీచుననుకోనన్నా శలపులప్పించూ ఓబాల
 కోవముకోనన్యాసి యేమానిపలికే స

సన్నేమిశలవూలు మీరడుగుతారు నా
 ఆడపిల్లనునీవు యేమిశలవునడిగెదవూ నా
 కావుకావునబాల కంకటిలేను ను.
 ననువిడిచిపెట్టుట నాయుబుగాదు నా
 భార్యమాటలువాడు జెవులవింటాఁ చ
 ధరయందుబాలాను చఃకవేసెనుగా చె
 తనతల్లిదాలమ్మ వద్దకొచ్చునుగా చ
 దండమూదాలమ్మ చాలదండములు మాయమ్మ
 అబ్బమ్మనేనొక్క అందకరిపక్షి ఆగాలా
 నీకన్నకూతులాగున పెంచుకొవమ్మ
 మీకోడలు కొలువులకు వెళ్లుచున్నాదిటయమ్మ
 నీకన్నకొడుకు యింటా వున్నాడనుకోవే దాలమ్మ
 తల్లి అడ్డాలపై భార్యాను వేసే చె
 బుద్ధిలేనిదాయి బాలకో మగువా స
 తప్పిపిప్పలుకూడ కాపాడవమ్మా మాయమ్మ
 నేనువచ్చినవరకు బాలా యిల్లాడా మాయమ్మ
 తల్లికి ద డముపెట్టి జోడెక్కినాడు చ
 యింటిలోనూ అడుగు అంగటరు వేసే చె
 యిరుగున ఒకముండి తుమ్ము తుమ్మెనుగా ఆవేళ
 పంచలో ఆపల్లి బల్కునాగెనుగా ఆవేళ
 కరిపిల్లలు రెండు కాళ్ళడ్డమాయెను ఆవేళ
 వీధిలో ఏనుగులు యెదురాయెనేమీ ఆవేళ
 పచ్చనీగరికాలో పామడ్డమాయె ఆవేళ
 సకనములు యావత్తు కళ్ళ చూచనుగా ను
 దండమాయి నారాజు చాలదండములు నా
 యీవేళ ప్రామాణం తప్పించమనెను ను
 కూడిమీ నారాజు సకనములు చూచు నా

సకనములకు చంచన్న లక్ష్మ్యపెట్టడుగా చ
కొలుపులకు చంచన్న వెళ్ళిచున్నాడు చ
ఆబాలసన్యాసి యేమి నంటాది స

వ. నావంటి సత్యవతి విడిచిపెట్టి కొలుపులకు వెళ్ళుచున్నాను నీవు
యెన్నో దేశములు తిరిగినా గాని కొలుపులు దొరకవద్దని శాస్త్రములు
పుచ్చి గన పెనిమిటియందు వ్యాధిచేసుకొని కల్లంపట నీళ్లు కార్చుకోని
గన అన్నకట్టించిన గాలిమేడకు వెళ్లిపోయింది. తల్లిదాలమ, సహోద
రులు, వదినలు మర్నళ్లు చిన్నబోయి యవరిమట్టుకు వారు వెళ్లిపోయి
నారు. చంచన్న అడవిలో వపట్టినాడు. ధనము వుంటేను ప్రాణానికి
హాని వచ్చునని తీసి మూటగట్టి యాలాగున రాజ్యాలు తిరుగు
తాడు అంటే—

పాట:- కాకినాడలో వ బాట వట్టేనుగా చ
అక్కడ చాకారీ గప్పించినాది ఆబాల
రాజమహేంద్రాము తావెళ్ళినాడు చ
అందయిన కొలువులు తప్పించినాది ఆబాల
చన్నపట్నము కొలువు తావెళ్ళినాడు చ
అందయిన కొలువులు తప్పించినాది ఆబాల
దేశములో లేనట్టి వోటు తిరిగెనుగా చ
యందయిన కొలువులు తప్పించినాది
పట్టికెల్ల సధనముచెల్లిపోయిందీ అమృత్యు
తనవంటిలో హారములు అమ్ముకొన్నాడు చ

వ. ఆ రైల్వేయన్న చంద్రహారము మూత్రము యున్నది. తల్లి,
అన్న, భార్య చెప్పినమాటలు విరక వచ్చినాను నా ఆనుభవము
నన్ను దొరకేనది. యింక నేను తిరగబోయినది మత్స్యల బండర
యున్నది వెళ్ళుతాను. కొలుపులు దొరికినట్లయిన దేశములో ప్రజలు
యేమి నంటారంటే—

పాట:- నాభార్య సన్యాసిని సత్యురాలు యందురుగా ఓజుమ్మ
పాపాత్ముడందురు ప్రజలు నన్నివుడూ ఓజుమ్మ

తన భార్య సన్యాసిని యాడితలంచెనుగా చె
 ఆపాలు అన్నములు భోంచేసినాడు చె
 వాడద్ది పదిహేను వరహాలిచ్చెనుగా చె
 మాయవాడామీది కూర్చునయున్నాడు చె
 కదలింది ఆవాడ కాలావలెల్లి ఆవాడ
 మత్స్యలిబందరి శ్రోవబట్టెనుగా చె
 మూడునమూలాంకు వాడదినాడు చె
 బజారువీధులకు తానెల్లినాడు చె
 జోడునిమ్మపండ్లు ఎంచికొన్నాడు చె
 కచ్చేరిసావిడికి తానెల్లినాడు
 ఆపెద్దగానేరు కొలువైయున్నాడు ఆవేళ
 కాలమ్మ దొరసాని ప్రక్కనున్నాని దొరసాని

వ. ఆచుట్టుప్రక్కల పండ్లెండుమందిదొరలు దొరసానులుకూర్చోని
 యున్నారు. యెంచి జోడునిమ్మపండ్లు నదురుపెట్టియేమంటాయున్నాడు

పాట:- సలాము దొరగారు సాపుసలహాము దొరగారు
 మారెత్తుసలాము యెత్తుకున్నారు దొరలంతా
 యేవూరు చిన్నోడ యేది నీభూమి చినవాడా

వ. యవరోగాని రాజకుమారుడు కావచ్చునని సరివక్కకుర్చీలు
 యిచ్చినారు. చెంచన్న సరివైపున కూర్చున్నాడు—

పాట:- మీదేజాతి చిన్నోడా చెప్పమంటారు వారైన
 అగ్రహారము మాదీకాపువారలమూ దొరగారు
 యెందుచేతను నీవు వచ్చినావయ్యా చిన్నోడా
 మీవడ్లకొలుపులకు నేను వచ్చితిని దొరగారు

వ. ఓయీ చిన్నవాడా యేమి చదువుకున్నావు చెప్పమనగాను
 నాపేరు నేను చదువుకున్నాను అని చెప్పెను.

పాట:- అవును చెంచన్న చదువులకు పరీక్షా నడిగే దొరగారు
 యింగ్లీషు కన్నడతో మాట్లాడుతారు దొరగారు
 అరవమూ తురకాము మాట్లాడు తాగు దొ
 మాటలకు ప్రతిమాటలు వప్పించెనుగా చె

అప్పుడే దొరలంతా యేమనంటారు ఆవేళ
మనజాతివాడుకంటె యెచ్చుగా వుండే చె
నాలుగూ విద్యలు నేర్చియున్నాడు చె
నీవు యెన్నో సంవత్సరములు కొలువునుంటావు చె
యేడు యేండ్లు నేనూ కొలువు నుంటాను దొరగారు
యెక్కువక్కాకోజ నేచెయ్యసమ్యక్ దొ
రాగిపట్ల మూమీద వ్రాతలైనాదీ ఆవేళ
యేడు సంవత్సరములు వ్రాత లిచ్చెనుగా చె
కొలువోయి చెంచన్న నే స్త్రీకొలువోయి చె
అటువంటి నాకారీ నేను జెయ్యలేను దొ
ఆలాటి నాకరీలు మాయింటలేదు దొ
యింకేమికొలువూలు కొలవొచ్చినావు చెంచన్న

వ. ఓయి దొరిగారు 24 కుంఠిసీపటాలములు వున్నవి. ఆపటాల
ములో పెద్దబాజీకొలువ యిచ్చినట్లున్నా చేస్తాను.

చాట:- లేకుండు అగ్రహారం నేను వెళ్ళిపోతాను దొ
మంచిదం టాదొరలు సంకోషించెరా ఆదొరలూ
నెల కైదువరహాలు బత్యాము లిచ్చే ఆగొరిలూ
నెలకు పండ్రెండువరహాలు నేతాము లిచ్చే దొరిగారు
అంతలో చెంచన్న సంతోషమాయే చె
నెలబళ్ళున్నట్లు నీకు యిచ్చాము చె
నీగెలుపు తీరేవరకు జీత మివ్వాలము చె
జీతబళ్ళములకో కొలువులున్నాడు చె

వ. నాకరీకాగానే విరివిగల అగ్రహారము అన్న పేరునజాబు వ్రాసి
నాడు. అన్నా మత్స్యలుబందారిలో నాకరీగాయున్నాను మీసమా
చారములు వ్రాయమని వ్రాసినాడు. ఆజాబులు అన్న రామయ్యచదువు
కొని యేమింటాడంటే నేను చెప్పినమాటలు విసకపోయారా. చస్తే
మివుంటేమి అని అవచ్చేజాబులు చించివేసి తిరుగు వుత్తరప్రవాస

లేదు. చెంచన్న అక్కడ నాకరిగోయన్నాడు ఇక్కడ సన్యాసమృతవారి
సమాచారములు యాలాగున యున్నవంటే

పాట:- యన్న కూడా పెట్టి యడగ పెడతాది దాలమ్మ

పాలుఅన్నముపెట్టి నీడలుస్తాది దా

గోజుకు ముమ్మారు నీళ్ళిపోస్తాదీ దా

వారాన్ని- ఒకతొడుగు నగలు పొడిగెనుగా దాలమ్మ

హంసశూలికపెసి పరుండబెట్టి దా

స. యాలాగున అత్తిదాలమ్మ పెంచుతుండగా కొంతకాలము నశన
యొద్దప్రాయము యాలాగున అగుపించుతాడం.

పాట:- చిగురుగారులుబోయి చిగురించుతావీ హస్తములు

పెసరికాయలుబోయి వికసించుతావీ తనవేళ్ళు

అకమానదుమాయ బిరుదులు బరువాయె గాలకును

సిరటిపోదులుబోయి అతినపె నొడలా గాలకును

ఓరచూపులుబాల వయ్యారినటకా స

రోమ్ములు బరువాయె సోబనమెచ్చాయె గాలకును

నిమ్మపండ్లాలాగు స్తనలేర్పడెనూ బా

ఆణిముత్యముపేగు దానిపలువరనా బా

నల్లచీమలు గారు దానికంటులు బా

ఒరుగారు నడకాలు పెట్టకాలములు బా

కోకిలలుబోయి దానికంఠములు బాలకును

హంసనడకలతోను వయ్యారినా స.

నిండుపున్నమనాడు చంద్రుడుగాన ఆగాల

యాలాగుతనవయస్సు పెంపారగాను తల్లికి

అత్తవారింటిలో యాడేరివాది ఆగాల

యాడేరిఆగాల యింటనున్నాదీ స.

తనకస్యప్రాయమజూచి బాలరోమగువా స.

చంద్రుని రాహుగప్పివట్టుందీ నాబ్రతుకు

నాకర్మవారాబ్బ మీలాగున్నదిగా దైవాను

శనమనస్సులో గాల దుఃఖపడుతుందీ స

యాలాగు మరికొన్ని దినములెల్లనుగా దైవామ

వ. సన్యాసమృత యాలాగున కృషిండుగా యున్నాడంటే యింటి పనులు, అంగటపనులు నాకోడుబాదవులు సుబ్బమృత, సూరిమృత, కూలీ వాండ్లలాగున చేస్తున్నారని. ఇప్పుడు "కర్మ-హాట" వుండగా వారు చేస్తూన్నారని నాబ్రతుకు నేను బ్రతికినట్ట న యవసువచ్చిచేస్తారు- పాట:- యిద్దరూ బాదవులకోడంబబోయనుగా స.

చేతిలో నోక తీసుకున్నదిగా చాలమృ

సేదుబింబలు బట్టి చీళ్ళ కెళ్ళుతుంటే స.

చేతిలో గింజేలు లాగుకున్నదిగా చాలమృ

వ. కోడలా సన్యాసమృత నీవు మటువంటి పనులుచేస్తావు. మీ మున్నెమింటే సూరునుంది దానీను పంపును. నీకేల యీచాలికాపు పనులు చేస్తావు పూరుగుడుచుచగాను సన్యాసమృత యేమి అంటూ యున్నాడంటే-

పాట:- ఇప్పుడు "హూట" ముందుపండావే మేల

ఆచూసునీకేల వాచుకోవమ్మా కోచాల

ఆచాలిమేడలకు వెళ్ళిపోయింది స.

కుడలో ఆగిల పేరుగుచున్నదిగా ఆగిల

సిండిచే కండాలు గేహములు పెంచే ఆగిల

యాలాగు మరికొన్ని దినములెల్లనుగా అత్తయ్య

వ. "కనాడు పొన్నమివచ్చినది. పొన్నమినోములు నోచినాగు. అత్త చాలమృత కోకాయి నాలుగు సిండివంటలు వండి చాలుగు కూరలు అన్నము వండినా. సన్యాసమృతను గుగాగున చీళ్ళ పలుస్తున్నాడంటే-

పాట:- నాకోబుట్టావు నాముద్దగిల కోచాల

అరచేతిలోయున్న ఓనిమ్మపంపా కో

అంబరానుండేటి ఓయగ్గిగీ న్నే కో

వంజరానుండేటి నారామధిలుకా కో

వోడలమీదండేటి వమ్మారిమగువా కో

భోజనానికి చాల ప్రోద్బలకేను నాశాల
అన్న ఘటాలు తిందాము నాశాల రమ్మి కోడల
పిరిగానె నాతల్లి పరుగునొచ్చేను స
అధిక ప్రేమాచేత పెంచుతున్నాదీ దా
అక్కడికి మరికొన్ని దినములెల్లెఱగా అమ్మయ్య

వ. ఒకనాడు సుబ్బన్న సూరమ్మ యిద్దరు తోటికొడలు నీలాటిగావి
వద్దను చిన్నిక్క సూరమ్మతోను సుబ్బన్న యేమి అంటాడంటే అవునే
సూరమ్మమన యిద్దరము పరయింటిబిడ్డలము సన్యాసి అన్నదమ్ముడు
కుమార్తె కాబట్టి రెండు చూపులు అత్తదాలమ్మ చూస్తూయున్నాది.
యింటిపనులు అంగటపనులు కూలివాండ్రులాగున చేస్తున్నాము.
భోజనాలువద్ద విశ్వాసము చేస్తున్నాది. అనగా ఆమె అంటాది
సూరమ్మ ఏమిటి అంటాడంటే అవునే సుబ్బన్న మన కన్న వారంటనుండి
వచ్చేటప్పుడు పర్యాటికొంగున పసుపుకొమ్మ తేనెదండీదన్న సన్యా
సమ్మ పద్మాలుకొట్టులు నెండిబంగారము తేచ్చినాది అది తేచ్చిన
అలంకారమున్న తోడగి కట్టుచున్నాము అనగా సుబ్బన్న యేమిటి
అంటాడంటే నిజమేగాని చెల్లులా యింటిలోపనులు దాసికిచ్చి అంగటి
పనులు చేసెనుముచేస్తే బాగుగాయుంటుంది. గాని ఆమె అంటు సూరమ్మ
అలకించి యేమి అంటాడంటే—

పాట:- దండమే మాయమ్మ ఆమె అంటాది సుబ్బన్న
సత్యవతి బాలాకు యెల్లు కష్టము యీపనులు
ఆమె అంటాది అవును సుబ్బన్నా సు
కాదమ్మ చెల్లాల అల్లి పడినేను సూరమ్మ
ఒకయిల్లు మూడిళ్ళు నేను తీతునుగా సూ
సూరమ్మ పంతులు నీవు చూడవమ్మా సూ
యింటిలో సన్యాసి కూర్చునియుంటేను సూరమ్మ
కూలివాండ్రులాగు పనులుచేసేమా చెల్లాల
యిద్దరూ కోడల్లు యింటికొస్తారు కొడళ్ళు
నేన అత్తదాలమ్మ మేడ కొస్తారు కొ
దండమే మాయత్త నీకు దండమమ్మా మాయత్త

ఆమాట లిన్నాది అవుడు దాలమ్మ దాలమ్మ
యేమర కోడళ్ళు చెప్పమంటాది దాలమ్మ

వ. అవునే అత్తమ్మ యిన్నాళ్ళు సన్యాసమ్మ బాలసిల్లకాబట్టి
యింటనున్నాడి. ఇప్పుడు చూడగా మాలో సరిజాదవకానచ్చినది.
ఇంటిలో పనులు అదిచేస్తే అంగటపనులు మేము జేస్తాము కాబట్టి—

పాట:- లేకుంటే మావంతు మాకిన్యూవత్తా దాలమ్మ
లేక దానినంతుపనులెల్లా నీవు సాయవత్తా దాలమ్మ
పూసెట్టి కోడళ్ళు నెచ్చిపోతారు కోడళ్ళు
అన్యకరిదాలమ్మ కనులచూచేను దా
సత్యవతిబాలాను పేరెట్టిబిలచే దా
పిలగానె సన్యాసి పకుగు నొచ్చెనుగా స
దండమే మాయత్త నీకు దండమత్తా మేనత్త
యేమికారణాలు అత్తదాలమ్మా మే
నీకోటిజాదవులు వంతు వేసిరిగా ఆపనులు
పూసెట్టి యింటిపనులు చేయకున్నారు వారైన
ఆమాట లింటాని సత్యవతిరాలు ఆబాల
గుండెగుబుటాను నెను కాళ్ళు గుదులొడెను బాలకును
యేబుద్ధికోచాక యేమాని పలికె ఆబాల

వ. అయ్యో అత్త దాలమ్మ యిటువంటి కారణాలు వస్తాయని
నేను పనులు నేర్చుకుంటాను. అంటే యంతమాత్రము చేయవద్దు,
అని ఆటంకము వర్చినావు. కాబట్టి—

పాట:- నీకుదండమే మాయత్త చాల దండములే మాయత్తా
నాయందు కోపాలు నీవుండకమ్మా అత్తమ్మా
నేను తల్లిలేని బాలాను అత్తదాలమ్మా అత్తమ్మ
నాచేత మీపనులూ కానేరవత్తా దాలమ్మా
మాయన్నవద్దాకి కబురు లంపెను దా
దానీలను పదిమందిని పంపించగలడు మాయన్న
కూలిచ్చి నాలిచ్చి చేయించుతాను ఆపనులు

మనకేమి వంతులే అత్తదాలమ్మ దా
 వంతులన్నీవారు కొలువు లున్నారు ఓయత్త
 అమాట లింటాది అత్తదాలమ్మ గుడిసేటు
 యర్రటికళ్ళాకు యెత్తెకోపములు దాలమ్మకు
 అనిత్యపేరంటాల్కు యేమనంటాదీ దా
 కూలిచ్చి యీపనులు జేయించగలవా ఓబాల
 నాకంటే కలిమివారు నీకన్నవారా ఓబాల
 నీకన్నవారి స్వంతాము హెచ్చు చెప్పకుమీ ఓబాల
 యింతహెచ్చుబలము గలవారై తేను ఓబాల
 మూడు నెలలు కండపుడు నన్ను దిగనాడే నాయంట
 అమాట లిన్నాది బాలలో పండువా స
 కన్నవారంటేను కలిగే కోపములు బాలకును
 నాకన్నవారి బలిమి నీవెంచవద్దు మేనత్తా
 అమాటలింటాది పాపిష్టిరాలు దా
 అన్నికరి దాలమ్మ అదియారిపోను దాలమ్మ
 నీకళ్ళకురక్తాలు మించివచ్చెనుగా స
 తిండిచేకండాలు పెంచియున్నావు స
 నీకన్నవారిబలిమి కండ్లచూతునుగా స
 నీకన్నవారికలిమి కండ్లచూచేనూ ఓబాల
 నీనుట్టింటిపంథాలు పంపించేవా నాతోను
 కోపగించితాను వెళ్ళిపోతాదీ దా
 పంపించేరంకు పారిపోతాదీ దా

ప. యిద్దఱకుఁతుళ్ళకు యిద్దఱకోడళ్ళకు పిలచి మేనునున్న అలంకారములన్ను చీరలు రవికెలు తీసుకున్నది మయిలవస్త్రములు కట్టుట కుయిచ్చి అసన్యాసమ్మను పిలిచి యేమిఅంటూ యున్నాడంటే—

పాట:- అన్న కాదాలమ్మ అదియారిపోను దా
 పాపకరిదాలమ్మ అదిపాడుగాను దా
 బంగారుపళ్ళేము చేతపట్టిందీ దా
 రావమ్మకోదాల గమ్మా బిలచే దా

నీరాజులేని శృంగారం యవకుచూసేరు కోడాల
 బాలపిల్లపుకొప్పు శృంగారించుటకు కో
 పడుచుపిల్లనమ్మ నాణ్యాలెందుకు కో
 నీపంటిలో నగలన్ని తీసియ్యవమ్మా స
 సత్యనతీరాలు గాలరోమగువా స
 ఆమాయమర్కాలు యెరుగదాయెనుగా స
 అవిశ్వఘాతుకురాలు మాటవిన్నాదీ స
 నాపురుషుడూలేల శృంగారంయాలా దైవామ
 నారాజులేనట్టి నాణ్యాలెందుకూ దై
 దవపంటిలోనగలన్ని తీసియిచ్చెనుగా ఆగల
 మాంగల్యమొక్కాటి అర్తనున్నాదీ బాలకును
 అప్పుచేమంటాది పాపిష్టిరాలు దాలమ్మ

ప. అప్పునే సన్యాసివంటిలో నగలన్నియిచ్చినాపు యింక శతమా
 నము ఒక్కటియున్నది అదికూడా ఇవ్వమనగా సన్యాసమ్మ యేమి
 అంటాదంటే—

పాట:- దండనే మేనత్త నీకుదండనుమ్మా మేనత్తి
 నీనున్నకరినోటంటా యేలాగడిగితివే యీమాట
 నీపాపికరిజిహ్వకు యెందుకంటివిగా యీమాట
 కచ్చించిదాలమ్మ యిమ్మనంటింది దాలమ్మ
 నాప్రాణాలుబోయినా యివ్వనంటాది స
 నాపుణ్యపురుషుడుకు యెందుకస్తాను అత్తమ్మ
 పురుకుపుచ్చుకొని పెరికివేసెనుగా దా
 నిండుపొట్ల మిమోము చిన్నబోయిందీ ఆగలకును
 యెత్తినాఆమోము దించుకుంటాదీ స
 వలవలాకన్నీరు జలజలమవా లే స
 కట్టుకున్నాచీరె లాగుకొన్నాదీ దా
 యేడుమూళ్ళగుడ్డ తానుయిచ్చింది దా
 నీవంతుపనులన్ని చేతామంటాదీ దా
 అనూడలింటాది సత్యవతిరాలు స

వ. అవునే అత్తదాలమ్మ నావంతుకు యేమిపనులువచ్చినావి
చెప్పవమ్మా యనగా ఆమాటవిని పాపిష్టిదాలమ్మ యేమిపనులుచెప్పు
తాడుంటే

పాట:- అన్నికరినోరు అదియారిపోను దా
దాసపాపిష్టి పలువరస ధరణిపైచాలా ఓయమ్మ
ఆముద్దురాలో యేమిచెప్పెనుగా దా
యేడుగురు సైన్యోళ్ళో యేమిపెనుగా దా
యేడుదొడ్డలు పేడ నీవంతుబడెను ఓ
యేడునావిళ్లుతుడువు నీవంతుబడెను ఓ
యేడువాకల్లకల్లాను నీవంతుబడెను ఓ
ఆమాటవిన్నాది మూర్ఖాదులాయే ఆబాల
నల్లదబ్బలుపెరికి ధరణిపైబడియే బాలకును
దైవమా నానొప్పహము లింకేనా ఓయమ్మ
ఓఅన్ని కారిబ్రహ్మ యెంత వ్రాసేనా నానొప్ప
వలవలా కన్నీరు జలజలను వ్రాలే బాలకును
యీకంటకన్నీరు ఆకంటపోసే స
కొండగొరిలాగ ఘోషపెడతాదీ స
అన్నమ్మ శోకాన నాతు యున్నాదీ స
యేమిసేతును తల్లి యేగింపేను దైవాను
నీఅన్నికరినోమూలు యాల నోచిట్టి దై
గోడుగోడున బాల ఘోషపెడతాదీ స
కారినా కన్నీరుతో యేమాని బధ్దే అత్తాలో
తట్టియ్యవోయత్తా కంపియ్యవత్తా మేనత్త
నీవు తెచ్చిన తట్టాలినాలున్నావా ఓబాల
యెరు వివ్వరత్తమ్మ అను వివ్వరమ్మ అత్తిమ్మ
యెరువు సరుకులు మాయంటాను లేవు ఓపడుచా
ఆమాట లింటాది బాలలో మగువా స

వ. అయ్యో అత్తమ్మ మాయన్న రామోరి రామునాయుడు
యేడుబళ్లు, కొండచీపురులు. ఆడుబళ్లు గీటుకంపలు నాలుగుబళ్లు

యింటిచీపురు యిచ్చినాడు ఈసారి యేమి చేసివావనగా ఆమాట విని అన్ని కారిదాలమ్మ పొరగటిపెంటలకు బోయి చిరిగిపోయి ప కాగితాలు నెచ్చి కొట్టులకు అంటించి సన్యాసమ్మను రెక్కపట్టుక తీసుకపోయి కూలాగున చూపుచున్నాడంటే—

పాట:- నున మాన్యభూములు పంట పోయెనుగా ఓ
 సర్కారుసామూలు గాకీయున్నాము ఓ
 సర్కారు ముదలు చాల వేసేరా ఓ
 అందులో నీసారీ చాల యుంచితిమీ అలనాడు
 ఆమాయమాటాలు గాలకును చెప్పే దాలమ్మ
 అప్పుడేమనంటాది బాలలో మగువా స.
 నేనిలో నేనిపుడు కనకజల్లెడనూ దాలమ్మ
 కూలాగు తుడుపూలు నేను తుడగలను మే
 ఆమాటలింటాది పాపాత్మురాలు రా
 అన్ని కరిదాలమ్మ పలుకుచున్నది ఒకపలుకు
 నీకొప్పుజటలతో నీవుతుడరాదా స
 జానడుకు కులాలో నీవు తుడరాదా స
 నీగారకుకొప్పులో నీవుతుడరాదా స
 నీపయ్యాటుచెంగుచే నీవుదలరాదా ఆకనవ
 అరలుకు ఆలించి ఆముద్దురాలు స
 నడ్డిరిగి వృక్షము గడ్డపడినట్లూ స
 నిలుచున్న పాటూన ధరణిపై వరిగే ఆబాల
 నేమిసేతుమయింక దైవమంటాది ఆబాల
 పొగిగించి దాలమ్మ యేలుచున్నదిగా దా
 తననిన్న రామన్నకు మదియందు దలచి స
 అన్నరా మాయన్న అన్నరామన్న రా
 నీవుపెంచిన్న పేమ యీనాడుచూడు రామన్న
 నాడు పోతపాలుపోసి యేలపెంచివి అన్నయ్య
 శల్లి చచ్చేటపుడు అన్నరామన్నా
 ఆనాడు విషమూలు నన్ను పెట్టుంటే రా

నాకింతకష్టము యెందుకొచ్చునుగా ఆ
 యీకష్టకాలములు నీవుచూచితేను ఆ
 యీఅగ్రహారము నీవు తగలపెట్టుదువు ఆ
 వంశనాశనం నీవు చేతువన్నా రామన్న
 సత్యవతీబాల సాగివచ్చెనుగా ఆ
 ఆయెడుసావిశ్వవద్ద నిలచెనుగా ఆ

వ. ఈపేడ యెలాగున తియ్యగలను. ఓనాడైనా అరచేతితో నా
 అలంకారములు పూననేరనిదానను ఈకతిన్మైన పనులు ఏలాగున
 చేయగలను—

పాట:- ఈలాగు వర్ణించి దుఃఖపడుతుండి ఆబాల
 వదినెరా మావదినే రానిపాపమ్మా పా
 నీవయినఒకపని చెప్పనైతివిగా పా
 పంతమాడిమాయత్త పనులు చెప్పెనుగా పా
 వాదించిదాలమ్మ యూలజొచ్చెనుగా పా
 అంతటిప్రేమాలు యింకొచ్చెనుగా మావదినే
 నాముద్దుప్రేమాలు అడవిపాలాయే ఓయమ్మ
 నాకువృగుపాలుబోసి నీవుపెంచినావు నాకల్లి
 నాకష్ట కాలములు నీవుచూడరావా నాకల్లి
 నాసినీకంగారం నీవు చూడరావా పా
 నాకు పెంచినప్రేమలు యికతీనినాపి నాతల్లి
 అన్నమ్మకోకమిలు అవుశూయన్నాదిగా ఆబాల
 వలవలకన్నీరు కారుచున్నవిగా బాలకును
 గోడుగోడూబాల ఘోషపెట్టెనుగా ఆ
 నానొప్పలికలాము నుడిపితే చెడిబోదు దై
 ఆయి ఘయీశ్వరులను నీలచుకున్నదిగా ఆ
 దైవామాయీనాటికి యింతజీసితివా ఓయమ్మ
 యీకన్నీకరిదన్మాముయాలబుట్టెనీ ఓ
 నన్ను పెంచిననాదా నాప్రాణనాథా ఓరాజ

నావక్కభోగట్టు నీవుచూడగమ్మి నా
 నేనుతొక్కెకభూదేవి తోడుగావమ్మా ఓయమ్మ
 మా కేగిసూర్యునికి దండమంటాచి ఆ
 ఒంగొనిఆపేడ యెత్తబోయెనుగా ఆ
 సత్యవంతురానూ సత్యాలుకలది ఓయమ్మ
 తాబేలువర్ధాన తల్లుచున్నదిగా ఆపేడ
 కప్పలాగునపేద దా పెళ్ళుతుంది ఆపేడ
 కొండల్లపాడుగూన కొట్టుపడుతుంది ఆపేడ
 తనజానిజేసికురులూతో తునువబోతాదీ ఆతల్లి
 ఆపువ్యవతిపుణ్యములు యేగలాయెనుగా అమ్మయ్య
 ఆయిష్టయ్యాశ్వరులు సాయాములైరి ఆవేళ
 గాలిదేవుడువచ్చి తుడిచిపోగొట్టే ఆవేళ
 వరుణదేవుడువచ్చి కల్లాపులేసే ఆవేళ
 అత్తారుపన్నీరు జల్లినట్లయే ఆవేళ
 కస్తూరికల్లాపు లేసినట్లుండే ఆవేళ
 తనవంతుపరులెల్ల తాజేసుకోని ఆకల్లి
 అత్తచెప్పినపనులు చాలించుకోని ఆతల్లి
 ఒకరోజుపనులెల్ల ఒకగడియాయందూ ఆపనులు
 నలుగురుపనులెల్లా ఒకరిజేసే ఆబాల
 నిండుపున్నమునాడు చంద్రుడులాగు ఆ
 అత్తనద్దకువచ్చి అతివోబాలా స
 నీకుదండమే దాలమ్మ మముగన్నతల్లీ మే
 నీవుచెప్పినపనులు చేసినస్తినిగా అత్తమ్మ
 నాఆకలికడుపుాకు అన్నములుపెట్టు అత్తమ్మ
 ఆమాటలింటాది గుడిసేటుముండా దాలమ్మ

వ. ఆమాటవిని అత్తదాలమ్మ నిలుచున్న పాటున నిర్ఘాంతురాలై
 అక్కమ్మ నరసమ్మ యిద్దరమార్తెలను పిలిపించి సన్యాసి యీవేళమన

యేడుదొడ్డలు పేడ కనవ తియ్యవెళ్ళింది తీసిందో లేదో చూచి
రమ్మనగానే—

పాట:- అమ్మక్క నరసమ్మ చూడబోయేదు ఆవేళ
ఆలెల్లిచేసినాపనులు కళ్ళచూచిరిగా యిద్దరును
చెక్కిటాచెయిజేర్చి చిన్నబోతారు వారైనా
అయ్యయోమనతల్లి యంగన్న కారీ ఓయమ్మ
ఆసత్యనతిపనులెల్లా మేముజేతుముగా ఓయమ్మ
యీపుణ్యవతికల్గిన యేలుచున్నదిగా మనతల్లి
యిందదుష్టకారిని యన్నడు చూడముగా ఓయమ్మ

వ. అయ్యయ్యా! చెల్లూలా! యీనేళనుంచి సన్యాసమ్మ వంతు
పనులు మనము జేతుము నని వస్తూయున్నాను. తల్లిదాలమ్మ వద్దకు
వచ్చి అవుసేమాయమ్మ నూవది నే సత్యనతి పేరింటాలు సన్యాసమ్మ
కాబట్టి—

పాట:- దానివంతులనులెల్ల మేముజేతుముగా ఓయమ్మ
ఆసత్యనతిపనులెల్ల మేముజేతుముగా ఓయమ్మ
ఆమాటలిన్నది పాపాత్మురాలు దాలమ్మ

వ. అవునరా కూతుళ్ళు సన్యాసిని నేను యేలుచుంటే మీరు దాని
వంతుపనులు చేసారాచూ. దగరకు పి. 2—

పాట:- అపడుచు నానవకీ నేను యేలుచుంటే కూతుళ్ళు
దానిపక్షముమాట లాడుచున్నారా మీరయిన
పాలు అన్నముతోని మరకరించేరా మీరయిన
నెయ్యి అన్నముతోని కొవ్విపోతారా మీరయిన
నామాటమీకింత అక్కులులేదా కూతుళ్ళు
పేరుకొక్కామూతి కుండపోడిచెనుగా దాలమ్మ
లంజనిలమిదాని చాలతిడుతుంది దాలమ్మ
యనోమట్టుకువారు నల్లిబోతారు కూతుళ్ళు
అబాలసన్యాసిని చేరజిలచెనుగా దాలమ్మ
యాదవడ అడవడ చేరగొట్టింది దాలమ్మ
అడ్డటంపుచెక్కిళ్ళు కందుచున్నవిగా బాలకుడు

శ్రీహరీయన్నాది నవ్వుచున్నదిగా ఆబాల
ముండాని సవితాని కొరికిడుతుంది బాలకును
ముండంటే ఆబాల నుండిపడుతుందీ సన్యాసి
ముండానిట్టికే పాపిష్టిరాలా అత్తమ్మ
నీవు సవితాని ఇట్టికే దుర్మార్గురాలా దాలమ్మ
మీయన్న రామూడు నినుచెప్పలేదా ఆపనులు
మీసదినే ముండయిన నినుచెప్పలేదా ఆపనులు
మీయమ్మ నానవతి నినుచెప్పలేదా ఆపనులు
మీయమ్మ నాయారాలు నినుచెప్పలేదా ఆ
యచరబ్బసొమ్మ నీవుతివచ్చినావు ఓబాల
కుండుంటే నీకింద యవరుచేసేరే ఓబాల
ఆమాటలాలించి బాలనోమగువా స
నాకన్న వారిని నీవు ఇట్టికోయిత్తా దాలమ్మ
2. కకోజునీ ముంట దాహమెరుగరుగా
యవసామ్మకంటే వార్క పుడుతారు అత్తమ్మ
మాటమాటకు నీవు కన్నోరనబోకు అత్తమ్మ
నీనాడినా మాటలు వారు వింటును అత్తమ్మ
ఈవిరీవిగల అగ్రహారము నుండినోతుంది దాలమ్మ

న. అప్పుడే దాలమ్మ నాకన్న నారినే యెందుకు ఇట్టితావు అదిగాక
నన్ను ముండంటూ యున్నావు. నీగర్భములోను యెందుకు కుమారు
డును కనుకున్నావు నట్టి గొడ్డాలువు అయివుంటే కాగూడదా. ఇట్టిన
దానవు నన్ను ఇట్టరాదా కొట్టినదానవు నన్ను కొట్టరాదా అనగా
విని దాలమ్మ ఏమింటాదంటే—

పాట:- చెప్పినావనులన్నీ నీవుచేయలేవా సంన్యాసి

ముండంటే నీకింత కోపంబు గలిగే స

అన్నంటే నీకింత కోప మొచ్చెనుగా స

మూడు నెలలు కండవును నిను పెంచినాను స

మీకన్న వారిగొప్పాలు నీవు చెప్పబోకు స

నాకన్న వారు చేసిన తప్పేమికలదూ దాలమ్మ

వ. అదిగాకనుమాయన్నమియింటిలోదిగనాడేటప్పుడు తప్పుచచ్చిన
వేళ కాసుకోమన్నాడు చేయనేరకపోతే చెప్పుకోమన్నాడుకాబట్టి—
పాట:- ఆనాడుమాటలు ఈనాడులేవా దా

కొన్నవారూ కన్నవారానుకుంటి దా

చిన్నప్రాయమునాడు యెత్తోచ్చినాను నా

పసిబాలమీదాడు పంతాలు ఏలా దా

ఆమాట లిన్నాది అన్యాయరాలు నా

అప్పుడేమనంటాదీ వాప్టిరాలు నా

నిన్ను చిన్నప్రాయమునుండి చాలా పెంచిన సన్నాసి

నీవు తిండిచే కండాలు చూపి పెంచిన స

నీకళ్ళింకా కామరము కప్పెయ్యన్నదిగా స

యీడేరీ నా నీ పంతగించవు స

నిన్ను పెంచిన బుణము యిచ్చుకుంటాను స

పడితేను యియేలిక నీవు పడిరాదా స

లేకంకె యియనువు గొప్పకోరాదా స

వోలెన్ని కరీమాట యాలాడగావు దా

నాకొకసేస్తే అత్తాఅన్నము పెట్టా నా

అకలకయివేళ పెంటకొను స

కోమటింటిదినుచు కొనినంతా తాను స

వ. అవునమ్మా అత్తదాలమ్మా న్నానములు పోవు నీకాయ అమ
గాలు యిచ్చినట్లుయిన న్నానములు కేస వత్తాను కాబట్టి నీకాయ అమ
గాలు అడిగితే మాటలువిని అత్తదాలమ్మ దేమిఅంటాది అంటే—
పాట:- యీ కండాసన్నాసికి నీకాయ పెట్టా నా

నలిపిపసుపూమట్టి చెంబుస్తా నా

గలన్నా పడినుసూలు నీవులేనుకెళ్ళి స

నీకాయఅమళాలు నీవులేనుకొళ్ళు స

యర్రమన్నపసుపు కుంకమిస్తాది నా

కనులారచూచింది బాలనోమగువా స

వ. అవునే దాలమ్మ మాయన్న రామినాయకు నేనువచ్చేటప్పుడు

సారినామాను యేడుబట్లు పసుపు కుంకమున్ను ఆరుబళ్ళుసీకాయ అమ
ళాలు ఇచ్చినాడుగదా—

పాట:- అటువంటినాసారి యేమాయనగూర్చా
యి' మన్నుకుదాగ నన్ను వాసేనా వామ
అన్ని కరిచేతుల' యోగివిస్థాపి ' మాయ త్త
వ. అవునే సన్యాసి నీవు తెచ్చిన మంటనిజమేగా—

పాట:- పద్మాల్పకౌట్టిళ్ళ సారయు గ్నాదే ఓ గాల
నీవు తెచ్చినసా యవరినడిగేవు ఓ
నీ సుష్ణమయితే యాయుంట నీవుండరాదా ఓ
కష్టమయితే యీమనువుతప్పకొరాదా ఓ
వాడినాకన్నీరు వేతబయల్ల ఆగాల
తనల్ని పోయించిన కోనేరుకేగె ఆగాల
గంగిరోహపెడ చేతబట్టిందీ స
నాలుగుభాగములు కావించినాదీ స
ఆవిష్టు యీశ్వరలందు స్తోత్రలుచేసి చ.
కవిలేశవత్రోస సో చుకున్నదిగా ఆగాల
శ్లో-నామాదేవి సేవావచ్చూ యీవేళి
మారేటిసూర్యుడా ది డింబునీకు దైవాను
నీనాడుపిల్లగా ఆపదమాన్నండి మీరింతా

వ. యీలాగున సత్యవతి సన్యాసమ్మ స్తోత్రములుచేసి భారమ్మ
భాగములు యేర్పాటుచేయగా—

పాట:- ఒకవంశిప్పగ్గడు గందమేనా ఓయమ్మ
ఒకవంశు పట్టాడు పసుపాయిరాదీ ఓ,
ఒకవంశుసీకాయ అమళాయనుగా ఓ,
నాలుగుభాగము కుంకమైనాదీ ఓ

వ. సీకాయ అమళాలతోను సీరన్నాగముచేరి పసుపూ గంధము
పైబూసుకొని మాశల్లిపేరున తులసినుండిపము మోసున్న రామన్న
కట్టించియున్నాడు గనుక గంగతీసుక వెళ్ళేదమంటే చెంబులేదాయను
వయ్యాడుచేబూ భరణిపైవరచి యీలాగున అంటూయున్నాడంటే

యీచంగుభోగఁగ కనుక్కయిన భరయందు సారకుండునట్లయిన
సారాజు సన్యసెతుడు. నేను చావాత్మ్యాలను అనిగంగ యేప్రకారం
మూటగట్టుకొని యున్నాడని శ్లో-

పాట:- దెంగుతెగంగ జరికులేను సన్యా
కొలుచుల్లి నారాజు పుణ్యపుగుఱుమీ
దాణిలో నేనొక్క పుణ్యనిశామ్మా
దేడుదోసులుగంగ పాన గట్టింద్ సన్యాసి
ధరయందు కడుక్క జూరెన్నిదిగా ఆశే
అతలనినుండెనిది శ్రీనివాసా
వెచ్చేటి ఆగంగ మోదలు గోక్షి
జరిగుల్లుగా గంగ గోంల గోక్షి
పుచ్చు కన్నాడగి పుణ్యశ్రీరాలు ఆశా
నేనెత్తిదా పాత్ర పీడకొన గుం న్యాస
నీది దిడిచిమోళి గోక్షి పిము
ఆకశేనేనుత్తా సన్యాసాదా
అప్సరదాలమ్మ దేవి పంకజాక్షి పాక్షి

ప. ఈముండి గానవోలె యిటునెంతో పలు సన్యాసులు పు. త్తిగా
అని మూల పంటలు పండి పుష్పములు నా ఆహ్లాద గానెంటుచేసి
యెలవంటికి పలు కలుగు నుత్తరగిరి పండితుని కిగమకింశముగా
అన్నములు పెట్టి డిద్దె కుమ్మరి గానెంతో గోక్షి పాక్షి శిష్యాదింశా-

పాట:- కమ్మరీయారిన్న పదికర్తెగోక్షి
నేను పినగోక్షియారిన్న కమ్మరీయారిన్న
మూల గోక్షి కావలెను అప్సరమున్నదిగా పీడమ్మ
కమ్మరీయారిన్న గోక్షి కర్తెగోక్షి పీడమ్మ
కావలమ్మగోక్షి తమకెల్లి మూలగా
అంమలుగోక్షి గోక్షి పాక్షి
మీక పాక్షి గోక్షి మూల పాక్షి గోక్షి
మూల గోక్షి మూల పాక్షి పాక్షి
పాక్షి గోక్షి పాక్షి పాక్షి

భోలిబుడోరుచ్చే పంచలుంచిందీ దా
 సత్యపరిగాలాను చేగబలిచిందీ వా
 ఈపాలున్నాడు భోంచెయ్యరాదా సన్యాసి
 అపూర్ణపాతీగాలా కన్నులచూచిందీ ఆగాల
 అచుగురిగి ఆమన్న నీటవడినట్టూ ఆ
 నక్షిణివృక్షము గడ్డిపడినట్టూ ఆశల్లి
 దబ్బునా ఆశ్మమాంబాదులాయె ఆతల్లి
 ఈకంటకన్నీరు ఆకంటబోసే స
 తనఅన్న రామన్నకి శనిచికించే స
 న సన్యాసిని నర్తించుతాది స
 సన్యాసిని గాల శోక మొందనుగా ఆగాల
 కాపుకాపునగాల కంకటిలైనుగా ఆగాల
 నలవలూకోకించే గాలకోమగువాస
 తననెందు క్షేమమును ముగిసినట్టూ ఆశేళ
 అమన్న పానం ధరియించుచి కే ఆగాల
 ఆశోకమున్నది అది దాలమ్మ గా
 యుగనా పంజాబు నీచునా
 అమాటగొన్నది గాలకోమగునా
 దండె దండెమున్న నీకుదండెమచ్చా నా
 పంజాబుగట్టెను పంజాబునమ్మా నా
 నీకు పానం పడికిమ్మా చిన్న కెల్లెనుగా అమ్మా
 నంద మొందాచోకు నంగానమ్మా నా
 అమాటలిండిది అపుడన్న కారీ నా
 యింకకంకే అన్నాడు నేనుయివ్వలేను ఓగాల
 దేవంట యీమనువు తప్పుకుంగావా స
 అమాటలింగాది పుణ్యాత్మురాలు స
 ఆగుద్రపురుగువంటి దేహం వాడిపోతుందీ గాలకును
 అత్తగారిదిచాల మూలగడిచేను ఆశల్లి

శ్రీ న్యాయ శాస్త్రము

ఈ అవున అర్థము మాయన్న రామోరీరామినాయుడు ఈలాటి పారియిచ్చివాడా ముతకబియ్యము యాభైగరిసెలున్ను సన్నబియ్యము సూరుగరిసెలున్నూ అలాటిసారి యేమాయెను అనగానే అమాట అర్థదాలవ్యువిని అవున సృసి చనువుకోవస్తే వున్న సాటిపోయినట్లు అంటాయున్నపు నీవు జెచ్చినవారి నిజముగాని కంఠీకా దాలో యున్నదికాబట్టి—

పాట:- మాటిమాటికనాలో వాదించుతావా సృసి

యిష్టములేసిన నువు యాలపుంకాపున

కష్టబట్టిన మొగుడికి వదులుకోరాదా న

హాహా యన్నాని కిష్టమే అగాల

శివశవాయన్నాని న ప్రస్తుతుగా అగాల

అగోళీలు అగాల వేబట్టిన - న

యిను యిది కేచ్చునా పువ్వుకుందీ వైవామ

యిగురుపొరుగువిశేషమువుదానిందీ వైవామ

అత్తయిచ్చినవారికి గాడయన్నాన సన్యాసి

తనపర్యాయచంగుచే వాటుబట్టించి అగాల

కన్నోరుకట్టినా మేడకొచ్చిందీ అగాల

అగాలమేడలో భోజనమువుంచి అగాల

యిగువంట భోజనము గేనుంటా వైవా

యిఅన్నీకరిగి జనము కక్కరిచుకొనువచ్చు

శివశ్రీయారిన్న మూలు కల్గెనుగా అగాల

కున్నురీయూ న్నీనిల నున్నుగా అగన్న

యన్నుగా రానియన్నుయ్య మూలొచ్చి నాపు కయన్న

వ. యెన్నడు రానిదానవు ఈ పేలివచ్చిన కారణాలు ఏ నా పే? యేమి కంఠ యున్నాదని? యివర్తిమానము బిప్పనట్లయిన కోట సంసారము, సుగంధవస్తువు, అని ఓరినాయు! యిప్పుడు చూడగా బోలీలు అచట మున్నది. కాట్టి—

పాట:- అకిమ్మరియారన్న పలుకుచున్నాను ఒకపలుకు

యిందాక మీయత్త తీసు కెక్కింద బోలీలు

యిప్పుడేడు బోలీలు అడుగుచున్నావు అడుగు

యిదియేమి దోద్యాము చెప్పుమంటాడు వీరన్న

న. అవురా వీరన్న ఈవేళకా రీకపార్లిమి నోములుకాబట్టి చూస్తు
లసి అన్నంపెట్టుతాము అన్నమువార్చినగంజి నృధాగాపాతుందిఅని—

వాట:- యేడు దొడ్డలుమాకు అవులున్నాయి వీరన్న

గంజీకి బోలీలు అవుసరముమాకు వీరన్న

రాత్రిహముగోన నీవు తేగలవా వీ

మాయ పొనూడక నీవు తీసుకురన్నా వీ

నా—లిమేడల నీవుంచిపొమ్మ వీ

అమాట లాలించి చుమ్మకీర్తి వీ

వ. రాత్రి యెనిమిదగంటలలోని యెనిమిది మనుష్యులచేత వట్టిరిచు
కొని సన్యాసమ్మ గాలించుచోవుంచి నెల్లిపోయివాడు. అంతట సన్యా
సమ్మ సన్యాసమ్మ గాలించుచున్న భోజనములు ఆహార్యోవుంచివేసి యాలా
గున ప్రియించుకొనుచున్నాడని

వాట:- నారాజు వచ్చినది ఈలాగుంచేనా అన్నయ్య

గాదేము వచ్చినకాక చూప నుంచేగా భోజనము

దొంగవాసంబ్రాత తిప్పివచ్చినా స

నొప్పలితెలుచువని గొప్పలెమ్మా ఓ

ఈముగిలెచ్చి పనిము కేమినినా ఓ

అని గర్భభోజనముకు యేమి అనిగమనా మ్మయ్య

అయి పిలువెత్తెను గొప్పలెమ్ములు సంగ్యసి

అనిగుడ్లపొంగరా పాలహారములు స

వ. నోరంత గెలవపెట్టి అనిగుడ్లపొంగి పొందెదములో వేసుకొని
యిప్పుయీశ్వరులను కల చుకొని సన్యాసమ్మ పుచ్చుకొనానే

వాట:- గర్భముపకు అనిల పుచ్చుకొనానే ఓయమ్మ

సన్యసియ్య మన్నాట పిన్నట్టలంగో నవేళ

అపాలున్నాటు తిన్నట్టు పుచ్చి గాలించు

ముమ్మాటలన్నాటు తిన్నట్లుండే దేహమునకు

తులసిప్పటిలో కపసులున్నాచి అనిల

అరగులడుగుంగతో వరములున్నాది ఆ

అత్తయేలికలోన కుందుచున్నాది ఆ

వ. యింటిలో మంచిపరమాన్న మొండినవాడు యింటందరున్న గారెలు, బూరెలు, అరిసెలు, నెయ్యపుడములు, నేతిబూరెలు, పరమాన్నములు, సాలు, నెయ్యిలో భోజనముచేసి సన్యాసమ్మకు యెలువంటిభోజనములు యిస్తాడం

సాట:- పరమాన్న మొండినవేళ సున్నమిస్తాది దా

అన్న మొండినవేళ అరిగజావయిస్తాది దా

కుడుములొండినవేళతవిటికుద్దులిస్తాది దా

అరిసెలొండినవేళ పొయిరొట్టెలిస్తాది దా

కాలుకంకణమేసి యేలుచున్నాది దా

చేళికంకణమేసి యేలుచున్నాది దా

ముండాసిరండాని కోరితినుతాది నా

యిద్దరూకుతుళ్ళకు యింటనుస్తాది నా

నేనకోడొనుబట్టి యేలుచున్నాది దా

వ. 2. కనాడు సనాయమందున ధన్యపుడంపులకు పెద్దక పిలువబడ్డవ్వ అత్తగారినిపిలచి అవుసెల్లదాలన్న యిద్దరు పెళ్ళి చేయున్నామా శేక మాతో కొడలును యక్కడపుచియున్నావా అనగానే

సాట:- సనయతుడనుల్ల నీవుచేయరాగా అత్తమ్మ

శేక మానంశమాకచ్చి నేకెట్లవాదా అత్తమ్మ

పిలవమ్మదంపులకు నీవపిలవనూర్తా దా

అమాటలాళించి పాడిపురాలు నా

పిలవగానే అత్తల్లి పరుగునొస్తాది అత్తల్లి

దండమేదాలమ్మ చాలదండములు దాలమ్మ

సన్నపిలచినక్కా కారణమేమి దా

రండాని మూడాసి చెక్కిళ్ళుపాడిచీ దా

ధన్యాలుజంపులకు నీవుదంచబొమ్మి నా

నాచేతకానిపనులు చేయలేనమ్మా దా

నీయన్ననామారాలు మప్పింటికాదా పిలవ

నీవది నెముండయిన చెప్పింపలేదా ఈపనులు
 ఆమాటలింటాది బాలకోమగునా స
 నాకన్న వారినినీవు తిట్టకోయత్తా దా
 ఆమాటలింటాది గుడిసేటుముండా దా
 నీయమ్మ నాసవతి యేలిందికాదా ఆనాడు
 నీయమ్మనామూరాలు కొట్టిందికాదా నన్నెయిన
 ఆనాడుపగలన్నీ తీర్చుకుంటాను ఈనాడు
 మూతికుండలుపెట్టి మూలపడనోసి దా
 చంపచగువులుకొట్టి ధరణిపైద్రోసీ దా
 ధరయందు ఆబాల మూర్చిల్లగాను స
 చిన్నక్కసూరమ్మ నీళ్ళుసేతుందీ ఆవేశ
 అప్పుడేమంటాది అత్తదాలమ్మ దా
 దనలాంటియేలిక నిన్నేలగలనీ సూరమ్మ
 యిందా కాశినమాట యిప్పుడనబోకు నా
 ఒకయిల్లుమూడిల్లు నేనుచేతునుగా దా
 సన్యోపతిబాలగాక యేలుచున్నావు దా
 గురిపెల్లరామన్న ఈమాటవింటే నా
 నీశిరసుకొట్టి కోటగుమ్మానగట్టే దా
 నీచర్మమూవలచి రణభేయైయ్యించూ రా
 అంతలో ఆబాల మేలుకున్నాది స
 అన్నరాపెద్దన్న మాకుపెద్దన్నా రా
 నాకష్టకాలములు కళ్ళచూడుమురా రా
 నాశోకవాద్యలే నీవుచూడరాదా రా
 నీచేళ్ళిపెంచినా వది నెపావమ్మా పాపమ్మ
 నాశోకదుఃఖములు నీడచూడరమ్మి పా
 కన్నతండ్రిముద్దు నేనుయెరుగనుగా ఓయమ్మ
 కన్నతల్లిముద్దు నేనుయెరుగనుగా ఓ
 కనుకున్న వారికంటే ముద్దుగాపెంచీ ఓ

యీ ఘోర అవ్యాజీలో ననుముంచినారు మీరముర
 యీ అన్ని కరియింటిలో ననువేసినారు మీరయిర
 అతిఘోరామే దుఃఖిపోతాది ఆబాల
 యీకంటకన్నీరు కంటబోసి ఆబాల
 నలవలాకన్నీరు జలజలనువ్రాతే బాలకును
 పక్షిలాగునబాల తగుశోక మొందే స
 ఆయిష్టయీశ్వరులను తలచుకున్నాది ఆబాల
 పుణ్యవతినత్యములు నాయమాతావీ ఆవేశ
 ఆబాలగోకాలి చేతబట్టింది స
 ముగ్ధ ఆబాల దండనానెనుగా స
 నలుగురూపనులెల్ల ఒక్కర్నిచేసే స

వ. ఈలాగున అత్తయేలిన యేలికలు పంచున్నది అక్కడికి మరీ
 కొన్ని దినములుపోగా—

పాలు:- కడుపుకన్నముచేదు కనులనిద్రాచేదు అమృత్యు
 కన్ను కాలుకోలేదు నొప్పబొట్టులేదు అమృత్యు
 వంటపనువులేదు న్నాకములులేవు బాంకను
 యర్రనీదేహము నల్లనై నేయా బాలకును
 నింక పౌర్ణమికళను చంద్రుంక మోము కా
 రాహుగ్రాసములాగు కళలుపెప్పెనుగా బా
 నూ కేండ్లపింసలి వర్షమాయెనుగా
 కోటియేలికలల్లా గుందుచున్నదిగా

వ. యీలాగున వ్రుండగా పూరంత అపరిగత తిన్న దానిలాగున
 అయిపోయినాది, అత్తపెట్టిన భోజనములు ముగ్యునుచెంగు చూట బట్టి
 కొని తెస్తూయుంక మరవిఅప్పన్న ఆపులబాలనుండినప్పు యున్నాడు
 పాలు:- తనమరిగి అప్పన్న యెదురాయెనేమి ఆవేశ
 తనవదినేనాయము కళ్ళచూచెగా అప్పన్న
 యెందుకేతమవదినే యీతాయెనుగా సన్యాసి
 చంకలోబోలీయతో అదియేమిటమో అమృత్యు
 పాలిగుడ్డలకట్టిన కారణాలేమో అమృత్యు

ఈవర్తమానాము నదినడిగేనా అప్పన్న
దండమే మాయమ్మ చాలదండములే మావదినె
యిందాక తెచ్చినది అదియేమిటమ్మా మావదినె
ఆపూసునీకేల వెళ్ళిపోవయ్యా ఓమరిది
చెప్పి తే కారణము తెలుసుకుంటాను ఓయమ్మ
లేకుంటే ప్రాణము యిక్కడవదిలేనా వదినమ్మా

వ. అవునమ్మా మరది అప్పన్న మీయన్న అన్నము పరమాన్నము
మార్చగా భోజనముచేసి తరువాత తిందామని మిగిలినకాడకి తీసుక
వస్తాని అవునమ్మా మావదినె మిగిలిన అన్నము తైస్తిరంటివి ఆమాట
నాకు నిజముచెప్పమన

పాట:- మనకు పూటకూడు కాదు పూటబ్రతుకుగాదు ఓయమ్మ
నీవు మగ్గాలుశాయాకు మాలక్ష్మి మమ్మా ఓయమ్మ
నీవుచాలుబట్టాబోకు సత్యవతిరాల్ మావదినె
నీయర్రాటిదేహోము నలువాయెనేమీ ఓయమ్మ
నీజానెనేసికురులు మట్టాయెనేమీ ఓయమ్మ
నీగారదుకొప్పెమి జటలుకట్టెను ఓయమ్మ
నుమలిన పైములేల నీవుకట్టినావు ఓయమ్మ
నీపద్మాభిషేదలు సగలుచేసెవయ్యా మావదినె
నీకనుకాటుకలేదు నొకబొట్టులేదు ఓయమ్మ
నీలంక పానకమునోము చిన్నబోనేల ఓయమ్మ
యెన్నోమన్నును నాకోనొకన్న ఓయమ్మ
లేదు ప్రాణాలు విడిచినానుగాదు అప్పన్న
ఈకంటకన్నులు అకంటకమున అప్పన్న

వ. తనమద్దిఅప్పన్న నక్క పట్టుకొని తైస్తిర భోజనములు చూ
లాగున చూపుతాడంటే—

పాట:- మీతల్లి యిచ్చిన భోజనము చూడు నామద్ది
మీతల్లి యిచ్చిన అన్నాలుచూడు నామద్ది
మీతల్లి యిచ్చిన వంటలివి చూడు నామద్ది
మీతల్లి యిచ్చిన కూరలివి చూడు నామద్ది

నావ్రఫలములు యెవరు గెప్పించగలరు దైవామ
మీయన్న వచ్చేవరకు చూపనుంచేనా నామర్ది
పక్షిలాగునబాల శోకమామెనుగా సన్యాసి
అమాటలింటాడు అవుడు అప్పన్నా అప్పన్న
కన్నునీరులుకార కటకటిస్తాడు అప్పన్న
అయ్యయ్య నాశిల్లి యంతన్న కారీ ఓయమ్మ
ఈమాటమీయన్న రామన్న వింటే ఓయమ్మ
ఈఅగ్రహారమునాడు గగలజెట్టునుగా అమ్మయ్య
ఈకడుఖమునబొందె మరిది అప్పన్నా అప్పన్న

వ. అప్పన్న లోగిళ్ళకు వెళ్ళి బంగారుచెంబుతో పాలు తీసుకువచ్చి
తనవదిన నేడకు వెళ్ళి వదిన సన్యాసమ్మ గారిని పాలుపుచ్చుకొనుంటూ
యున్నాడు అయ్యోమర్ది మీశిల్లి చూచినట్టయిన అనిందమాటలు
అంటాది కాబట్టి నాకక్కరలేదు అంటున్నది. యెవరు అడుకుంటే
పాపము వారిదిగాని మనదికాదు పుచ్చుకొనునగా సంగూరుపాలు పుచ్చు
కున్నాది మిగిలినపాలు పారవేస్తూ డగా అప్పన్న పుచ్చుకుంటానంటూ
యున్నాడు

పాట:- అడవారెంగిల మగవాడికొస్తూ నామర్ది

నేనరికమునకు యెగులేదమ్మా ఓయమ్మ

పెద్దనాడుభార్యపు యెగులేదమ్మా ఓయమ్మా

వున్న పాలు అప్పన్న పుచ్చుకున్నామీ అప్పన్న

వ. అగ్రహార సన్యాసమ్మ యేమంటూయున్నాడంటే అవునోయిమర్ది
నినుయెప్పుడు రమ్మంటానో అప్పుడురావయ్యా అనగా విని వెళ్ళిపోతూ
యున్న కాలమందు:-

పాట:- ఏడుయంత్రులూ నేడలోనుండి చాలమ్మ

అప్పన్న రావడం పోవడం కళ్ళచూచేనూ దా

నేడదిగవచ్చింది పాపాత్మురాలు దా

వ. అవురా అప్పన్న చెంచన్న లేసమయకాలమందున సన్యాసి
నేడకు యెందుకు వెళ్ళినావు పడుచుకాంతనేడకు వెళ్ళుటకుకారణము
ఏమికాబట్టి:-

పాట:- మీనదినే సన్యాసికో మరియున్నావా అప్పున్న
 ఆపడుచుకాంతలో మరియున్నావా అ
 ఆనయసుకాంతలో పొందుకున్నావా అ
 సన్యాసిచిక్కులా నీవుయున్నావా అ
 ఆవేళ్ళుకో నీవు గిల్లుకున్నావా అ
 ఆమాటలాలించి కొడుకు అప్పన్నా అ
 అప్పుడెత్తినకోపం అలవిగాదాయే అప్పన్నా
 మూలున్న ములకాలీకర చేతందే అ
 చెయ్యచాచి వీపున చాలకొట్టెనుగా అ
 నెబ్బతిని దాలమ్మ పారిపోతాదీ దాలమ్మ
 తన అన్నరానున్న యెదురుకుంటాడు రానున్న
 అన్ననూ శమూడు జగడమాడనుగా ఆవేశ
 జగడమాడి రామన్న వెళ్ళిపోతాడు రామన్న
 పట్నములో అందరికీ యేగు తోసిందీ యేలుకలు

స. అప్పన్న కోపముచేత పం నేయక ఆవులశాలక వెళ్ళి రాడు అప్పణ్ణి
 లాగున అత్తయేలుచున్నది-

పాట:- ఒకకాడు కాదురా చెండింటికాదు అమ్మయ్య
 ఒక నెలకాదురా చెండునెలలు కాదు అమ్మయ్య
 ఏడాదికాదురా చెంజేండ్లు కాదు అమ్మయ్య
 పదునాల్గు ఆనెండ్లు యేలుచున్నదిగా దా
 ఒకనాడు అన్నాము దాహమెరుగదుగా ఆబాల
 ఒకనాడు గర్భముకు అన్న మెరుగదుగా ఆబాల
 యీడరిఅయి దేండ్లూ నాణకలునాదీ అమ్మయ్య
 శనమీనుకట్టిన చీరేకట్టయెరుగదుగా ఆబాల
 యెముకయేలుకలేమీ యేలుచున్నాదీ దాలమ్మ
 అత్తయేలుబడిలో యేగుచున్నాది అత్తల్లి

౧. యీలాగున కొన్ని ఉపములనుగా సన్యాసమృతకు పెట్టిన శరాలు

గ్రామములోయున్న పెద్దచిన్నల్లులెల్లినీ గ్రామాదులలో శ్రోవలలో
యేమనుకుంటున్నారనిగా—

పాట:- ఒకనాడు ఒకకాల ఒకదినమునందు అమృత్యు
అగ్రహారముస్త్రీలు పురుషులందగునూ ఓయమృ
పాన్యాసిపట్టణము సంతకెడుతాను వాడైనా
సంతకెల్లినదారిలో యేమిజరిగెనుగా ఆవేళ

వ. ఆవేళ సన్యాసమృ అన్నలు యేడుగురు మోకాసీలువచ్చి
పున్నాను యేడుడేరాలు వేసియున్నారు సంతకెల్లిన స్త్రీపురుషులు
చూచి ఒకరితోనొకరు యేమిటాచింటి యీమాన్యరాజులు ఏడి
పుట్టిన సన్యాసమృను దాలమృకు ఇచ్చినారు ఘనునంటివారికి ఒక్క
చెల్లుల్లు దాలమృయేలుచున్నది అది పొనులూడుకొను సమయమందున

పాట:- రానున్న శౌకరీ ఆటించివాడు ఆమూల
పరుగు పరుగునబోయా రామన్నోద్దకు వాడైనా
వింటికోరి రామన్న వింతైనమాట రా
నీచెల్లెలు సన్యాసిని యేలుచున్నది రా
సంతకతోవేడిలు పూసువేస్తరిగా రా
ఆరుగురుతమ్ములూ వింటుయున్నారు యీమూల
వాడైతి కోపం పొందినాడు వారికి
పదరన్న రామన్న ప్రాయశాంతి కమ్ము రా

వ. యీపండించిన స్థలయావత్త రామన్నముద్రలు వేయించి
దండూ రావసునకోను—

పాట:- గొలికట్టుకువాడు ఆడుకుంటాడు రా
తాభార్యా పాపమృ మూలుగొన్నాడు రామన్న
రావతేపాపమృ రమ్మొకిలచీ రా
నీకుదండమో నారాజు చాలదండములు నారాజు
వేగమొచ్చినవక్కా కారణమేమీ నారాజు
నాబాల చెల్లెలు చెల్లిపోయిందీ పాపమృ
చెల్లిపోయినవక్కా కారణమేమీ నారాజు
నాపిల్ల దాలమృ యేలుచున్నదిగా దాలమృ

యేలినాకడని కళ్ళుచూడరా మీరయిన
 వేగముగ పాపమృత వెళ్ళునుంటాదీ పాపమృత
 వ. నాయిలుకర్నాలు అన్నతమ్ములు ఒక్కక్షణములో ప్రయాణ
 స్తుతై అగ్రహారము యాలాగున వెళ్ళుతాడుంటే—

పాట:- యెత్తరబోయాలు పాలకెత్తరా బోయాలు
 పండిండునుందపుడు పాలకెత్తేను బోయాలు
 అగ్రహారమువారు దాటొచ్చినారు వారైన
 అప్పుడేమంటారు నాయిలుకర్నాలు వారయిన

వ. అవునయ్య రామినాయకా మనము అక్రమముగా వెళ్ళితే
 మాటబొందుతాము కాబట్టి—

పాట:- యిద్దరునొకరను మనముప పుదుమా రా
 నిజముకల్లులెందు వెళును పస్తాన వారయిన
 కల్లమాటలయితే తిరిగిపోదాము రా
 నిజమయితే అగ్రహారము నుండిగొట్టుదము రా
 యిద్దరూబండ్లలోనుండు పండివినారు వారయిన
 అగ్రహారముయే నడిదారిలోనా అన్యాయ్య

వ. సన్యాసమృత కోరినకు న్నానాక సన్యాసున్నది యిద్దరుబండ్లలో
 తులు వారికానక అతాల సన్యాసమృతను మూలాగున అంటాయన్నా
 రంటే—

పాట:- అగునొక ముక్తావోనియ వెళ్ళునుంటారు వారయిన
 యీవెళ్ళిపోయి అంటాయన్నానే అతాల

వ. అవునయ్య యెనుబొట్టిలోకాని చువకోడలనోకాని సాని
 పిల్లనాలమ్మ కొడుకుసన్యాసమృతను మెరుగుదువా? నేను మెరుగుదును
 చెప్పినాంటాయన్నానే వాట్లెత్త కానమ్మ నేనెవనూటనిజమా?
 అబద్ధమా? చెప్పమంటారు. నేనేసన్యాసమృతను అచెప్పగా విని వెళ్ళ
 వమ్మా నీవు నూలనానికంటే నిగున్నెయన్నావు లేదమ్మా సత్యవతి
 సన్యాసమృత చెప్పగా—

పాట:- మీయ శదాలమ్మ యేలుచున్నాదా అతాల
 మీయన్న లేడుగురు వచ్చినున్నావు అతాల

అల్లవిగోడేరాలు వచ్చియున్నారా ఓకాల
పొండయ్యమీతోటి అనివస్తాను నేనైన
ముందలాబంట్రోతులు వెనుకను అమ్మయ్యా ఆకాల
వచ్చినాబంట్రోతులకు యేమవంటాడు రా

వ. యేమిరాబంట్రోతులు యేమివర్తమానాలు చెప్పమనగా అల్ల
దిగోమీచెల్లెలు వచ్చియున్నావనగా రామన్న చూచియేమిరానొక్కడు
మూచెల్లెలు దేహము చంద్రునితో సమానము కాబట్టి

పాట:- కూలిదానికిమీరు చెల్లులంటారు మీరయిన
మూలదానికి వారు చెల్లులంటారు మీరయిన
అప్పుడెదరెండాలో నిలచియున్నాది అనల్లి
యేడుగురు అన్నలు చుట్టనిలచెనుగా వారయిన
చెల్లులనువార్లైన పోల్చలేదాయె వారయిన
పరబిడ్డనూమనము యెట్లుబడుగుడుచూ సమ్మాలు
అప్పుడారుగురు అన్నలు చూచున్నాడు అప్పుడును
పెద్దన్న రామన్న బడుగుచున్నాడు రా
యవరుబిడ్డవునల్లి యవరుకోడలవూ ఓతల్లి
అమాటలిన్నాది బాలామగువా సన్యాసి
భారమైదుఃఖములు పట్టించినోక స
కాపుమనుచునుగాల ధర్మమనినది నే స
చెల్లులనుపట్టాక దుఃఖిసోతారు వారయిన
ఆమోరరామన్న శోకమాయెనుగా రా
కొండగొర్రోగు ఘోషపెట్టెనుగా రా
ధరయందు తనశిరసు గుడ్డుకుంటాడు రా
ఏలరా మాయన్న శోకమాతావు రా

వ. అవునమ్మా చెల్లులూ నీరూపురేఖ లేమాయెను నీచీరలు, రవి
క్షేలు, యేమిచేసివియనగా—

పాట:- తనఅన్న రామన్న వర్ణించిలడుగా రా
యిక నేమిబొంకుదూ దైవమంటాది ఆకాల

ఓయిమ్మ ఈశ్వరులార మూరుగలలోయి దైవామ
మర్గాలుపెడుతాది మాలక్ష్మితల్లి ఆబాల

వ. యాయేలుబడి మాయన్నతో చెప్పినట్లయిన మాయ త్తగారిని
పొడుచునో కొట్టునో యికను లోకలు యేమిఅంటారంటే గొప్పవారి
బిడ్డకు సేయబట్టికదా అత్తవారియిల్లు నాశనము అయింది అంటారు
కాబట్టి—

పాట:- ఈలోకనిండాలు పడలేనోయమ్మా ఓయిమ్మ
అన్నరామాయన్న మాకుపెద్దన్నా రా
నన్ను యేలినవారు కొలువులోయుంటే రా
యెరుగుకూశ్యంగారం యవరుచూచేరూ రా
నగలు చీరెలుతీసి దాచిపెట్టితిని రా
సరిగాను బాంకింది నద్దుగాబాల స

వ. అవునమ్మా చెల్లెలా నీగర్భము నుండ అన్నమయినా లేదా
పూరంట అడుగుక తిన్న దానిలాగున వున్నావు

పాట:- అప్పుడొకమర్త్యులు పెట్టుకున్నా స
సూరునుందిమాకు కంబాల్లుగలరు రా
వచ్చిపోయినచుట్టాలు మందిరముమాది రా
ఆవంటల్లనాదన్న సలవారినాది రా
మిగిలితేనాదన్నా తగిలితేనాది రా

వ. అవునమ్మా చెల్లెలా మిగిలితేనాది తగిలితేనాది అంటూయు
న్నావు కాబట్టి ఎత్తిపలుబడిచేస్తున్నాదని నాకు తెలిసింది నిజముగా
చెప్పవమ్మాయనగానే—

పాట:- గాదులామీదను నేనెపెద్దనురా రా
కొట్టిశృమీదాకు నేనెపెద్దనురా రా
యంటియధికారంబు యంతనాదియురా రా
నన్ను ఎత్తియిచ్చిచారు యవరయన్నారు రా
పదవమ్మచెల్లాల వెంటనొస్తాను ఓబాల

వ. మాయన్న వచ్చినట్లయిన ఈగ్రామములో యవ్వరైనచెప్పి
వేస్తారు కాబట్టి ఓరన్నా చెల్లులుమీద ప్రేమగలవాడనయితే నీవొక్క
డవుమాచి పోయియుండువు నీవు లోకములో లేనినారియిచ్చినావని
దొంగిలించుటకు నాయిలు కర్నాలతో వచ్చినావు

పాట:- నావెంట నీవివుడు రాకూడదన్నా రా
లేకుంటే నాశిరసు ఖండించురన్నా రా
పాదాలుపట్టుక సేవచేస్తాది స
ధయందు ఆబాల ఒకశోకించే ఆబాల
అశోకమిన్నాడు అన్నరామన్నా రా
శేదస్మృతెల్లాల నేనెవస్తాను చెల్లుల
నీచేతిఖడ్గముతోను నన్నవధయించూ మా
నాయిలు కర్నాలు చూపుయున్నారు ఒక్కడను

వ. ఆమాటలు నాయిలు కర్నాలు ఆలించి యేమిఅంటాయన్నా
రంటే అవునమ్మా రామోతి రామినాయుడు మీచెల్లులుచూడగా
ఈలాగున దెప్పిచున్నది. ఇకను మనము వెళ్ళినట్లయిన నిందమో
స్తాము. అనగా

పాట:- మనము వెళ్ళినవక్క కారణముయేమి రా
ఆమాటవిన్నాడు అప్పుడుగావన్నా రా
ముద్దాడిచెల్లులుకు తిరుగంపినాడు రా
చాలకొలదిగధనము చేతికిచ్చెనుగా రా
వచ్చినాఅన్నాలు తిరిగిపోతారు ఆవేళ
ఆబాలసన్యాసి మేడకేగెనుగా స

వ. అత్తగారమ్మ పెట్టిభోజనములు చూలాగుచున్నాడంటే-

పాట:- చుక్కజొన్నాంబలి ములకూటకూరా అమ్మయ్య
అచ్చోటబోలీలు నిండియున్నావీ అమ్మయ్య
అత్తయిచ్చినాబోలీలు కొటిసిందేనుగా అమ్మయ్య
అత్తయిచ్చినకడ్డులు కప్పలాడెనుగా అచ్చోట
యేమిట టలుతాను యేలుచున్నదిగా రా
అత్తియేటికలలా గుండుచున్నదిగా స

స న్యా స మ్మ క థ

అన్ని కారిదాలమ్మ అదియారిపోను దా
పెట్టరానీసెకలు పెట్టుచున్నదిగా దా
పెద్దక- సుబ్బమ్మ వీనుపెడుతాది సుబ్బమ్మ
యింటిపనులకు దేవి వంతులేస్తాది సుబ్బమ్మ

వ. అవునే అత్తమ్మా యీకొటిపనులన్నీ యవరుచేస్తారు నీముద్దు
కొడలను యెందుకుకుచ్చుండబెట్టితివి

పాట:- పిలవమ్మ ఓనుత్త నీవుపిలవరాదా దా
లేకదా-వంతుపనులన్ని నీవుసేయరాదా
లేకమా-వంతుమాకిచ్చి మమ్మంపరాదా దా
అప్పుడేదాలమ్మ పేరెట్టిబిచ్చి స
అత్తగారుపిలవగానే హాజరాయెనుగా స

వ. అన్నగారు యిచ్చినధనము పయ్యాడుచెంగున మూటగట్టి
యన్నాది అత్తగారు కనులచూచి యిది యెవరుయిచ్చిన ధనము చెప్పు
మయ్యాయన్నాది, సంతచేడెలకోను యాయన్న అంపినాడనగా

పాట:- యిరుగునాపొరుగునా మరిగియున్నావా స
నీమరిది అప్పన్నో మరిగియున్నావా స
లేక చోరుడైన నీమగడు నీకుపంపెనా స
నీతల్లిదొంగాగుణము నీకబ్బినాదా స
నీవది నీనాసతి వద్దానాదైనా యీగుణము
దొంగడబ్బుకు మీవారిదంతావా ఓకాల
మూతికుందాలుపోడిచి మూలపడద్రోసి గొలకను
చేతితోనాడబ్బు లొగుచ్చిదిగా దా
కన్న వారూమీద శోకమా-యెనుగా స
దండమేదాలమ్మ చాలదండములు దా
అప్రదిష్టమాటలు అనబోకు దా
నాసిస్టినోటంట కీలుకాల్చివాలా దా
దొంగన్నమాటకు మండిపడుతుంది స
యీమాయలేనువుకు కీవుడెందున్నాది దైవామ
కన్న వారుసుఖములా నాడుపోయింది అమ్మయ్య

అ త్తనాడుసుఖమంత నేకుపోయింది అమృత్యు
నావ్రతఫలమూలు యంతాయినేమి అమృత్యు
బహ్మవాసివ్రవాత్ బాయదెవ్వకి దైవామ
నాపూర్వఫలమూలు నేనేమిసేతు దైవామ
తనఅత్మలో తాను దుఃఖపోతాదీ ఆబాల

వ. నేనీకోయేడునంవత్సరములు అయినది యీడేకొన్నావారి యేలి
కలో యున్నాను

పాట:- ఒకనాడుగర్భమున అన్న మెరుగనుగా అమృత్యు
తులసీపత్రితోను తపసులున్నాను అమృత్యు
అరగుల్లడూగంగతో నరలుచున్నాను అమృత్యు
పెనిమిటిసుఖమైనా నేటికెరునుగా అమృత్యు
ఆరోజుభర్తమీద వాంఛపు ప్రియగా బాలకును
కన్న వారీగాలి మేడకొచ్చెనుగా ఆబాల

వ. యేడుగులుపులు గ్రమ్మనవేసుకున్నది నేను ముత్యాల బండకు
వెళ్ళి వచ్చేవరకు యీతలుపులు యవకు తీసినట్లయిన వారి శిరస్సు పేలి
పోవాలి అని శాపంబులువ్రుంచి—

పాట:- పండుకున్నాద్రా బంగారుబొమ్మా సన్ధ్యాసి
నిద్రించిదాద్రా నీలారికాంతా
వడుకున్నచోటాను ప్రాణాలువదలీ స
మత్స్యాలబండరు శ్రోవపట్టిందీ ఆబాల
గాలిపటమూలాగు వెళ్ళుచున్నదిగా ఆబాల
పెనిమిటున్న పట్నమునో వెళుకుచున్నది ఆబాల
రూమురూముకుబాల వెడకుచున్నదిగా స
యెందుచేతకురాజు యేగులేదాయె అమృత్యు
వాడల్లసోదించే వనితరోబాల స
మేడల్లసోదించే మగువనోబాల స
వెడకి అలగుటబొంది సత్యవతిరాలు స

వ. సత్యవతి సన్ధ్యాసమ్మ పెనిమిటినికానక యాలాగున కావ్యములు
పెన్నుకున్నావంటి—

పాట:- యేరూములోనారాజు నిద్రలున్నాకో దైవామ
ఆరూమల్లదీపాలు వెలుగైయండాలి దైవామ
పట్నములోదీపాలు ఆరిపోవలెను దైవామ

వ. సన్యాసమ్మ శాస్త్రములుప్రకారం పట్నంలోదీపాలు ఆరిపోయెను
చెంచన్న పక్షుకున్న రూములో దీపాలు వెలుగుచున్నవి. ఆరూముకు
వెళ్ళి నిద్రలోయున్న పెనిమిటికి యేమి చెప్పుకూయున్నాడంటే—

పాట:- పెనిమిటివాదాలు పట్టుకున్నాదీ ఆబాల
దండమోయి నారాజు చాలదుడములు నా
నిద్రకున్నానయ్యా ఓపుణ్యపురుషా నా
నన్నుయవకు కొప్పగించి నీవువచ్చినావు నా
కొన్నవారూ కన్నవారనుకుంటీ నా
కొన్నగోవుకుపేలు హెచ్చిపోయిందీ నా
మేడల్ల నాసుఖము యెవరుచూచేరూ నా
మీల్ల నాయీశు యెవరుచూచేరు నా
వాడటకొలుపులకు నీవువచ్చితివీ నా
నన్దనిల్లిదాలమ్మ చెల్లిపోయిందీ నా
మీయన్న రామన్న గడియలున్నారూ నా
లోకాన యిదిగొప్ప సిందమోసేము నా
అన్నికరికొలువూలు అవియూరిపోను నా
పాపిష్టికొలువూలు అవిపాడుగాను నారాజు
అనిచెప్పిగోల మాయమైనాదీ ఆబాల
దిగ్గునా చెంచన్న మేలుకొన్నాడు చెంచన్న
యెందుచూచిన యెవరు కానరారాయె అక్కడను
దైవమాయదియేమిక్పూరమన్నాడు చెంచన్న

వ. తెల్లవారేపట్టుటికి చెంచన్న ముస్తాబులై కచ్చేరీలోకివచ్చి
దొరలు దొరసానులు బేటికివెళ్ళి సలాముచేయగా మారుసలాములెత్తు
కొని యేమిఅంటాయన్నారంటే—

పాట:- ఉదయాసవచ్చీనా కారణాలేమో చెందన్న
 యింటిమీదాకలలు నేనుగన్నాను దొరగారు
 మాయన్న రామన్న చెల్లిపోయినట్లూ దొరగారు
 మాయమ్మదాలమ్మ అయిపోయినట్లూ దొరగారు
 సత్యవతిసాభార్య కలహోనేచెప్పే దొరగారు
 సెలవైతే దొరగారు నెళ్ళినస్తాను దొరగారు
 ఆమాటలింటారు అప్పుడుదొరలేమి ఆవేశ
 ము మీదకొనస్తే పైవారమీద చె
 రాత్రికాలముకలలు మఱినుంచరాదు చె
 యీడువాళ్లు చొచ్చి దుఃఖమాతాడు
 జోడువాళ్లుకోచెప్పి శోకమాతాడు చె
 కలవేదకప్పేము లువేదపట్టే చె
 చేతల్ల పనులేమో పడనియ్యద్రా ఆబాల
 చేతల్లవాతాలు వ్రాయనియ్యకుగా ఆబాల
 యీలాగున అయిదుదినములాయె మృత్యు
 అప్పుడేచంచన్నకు వ్యాధివచ్చెనుగా ఆబాల
 వ. తల్లిలేనిబాలనుకెచ్చి యింటికోపుచి వచ్చినాను యేమి
 అసాయము వచ్చునోయని—

పాట:- తనభార్యమీదాను వాంఛబుట్టేనుగా ఆవేశ
 దొరలువద్దకువచ్చి నాలాముచేసి చందన్న
 యింటియందు క్రేమాలు సరబుట్టినావీ దొరగారు
 సెలవిస్తేదొరగారు నెళ్ళినస్తాను దొరగారు
 కాసనక చెందన్న కచ్చించినాడు చందన్న
 ఆరునెలలు సెలవు చెంచన్నాకిచ్చే ఆదొరలు
 యేడేండ్లజేతాలు తక్కుచూస్తానూ ఆకోజ
 యెక్కువారక్కూ వా ఒకదినమూలేదు ఆకోసూకు
 యేడేండ్లుభారాము ధనముబరువాయే ఆవేశ

వ. కాటమ్మదొరనాని సన్యాసమ్మకు సగలమాట యిచ్చినాది
 చంచన్నకు దొరగారు వోడయెక్కించివాడు—

పాట:- కదిలింది అవోడ కాలువలెల్లీ అవోడ
అయిదురోజులకేమో నోడదిగినాడు చె
రాజమహేంద్రాము బజారుకెళ్ళి చె

వ. తల్లికి అన్నదమ్ముడికి అక్కచెల్లెలకు తగిన ముస్తాబుకొన్నాడు.
సన్యాసమృగ రవికె, చీరెకొన్నాడు సన్యాసమృగ పెనిమిటికంటే ముందు
వచ్చి నేడపై నిదురించుచున్నాది. చండన్న గ్రామానుకు వస్తూ
యున్నాడు —

పాట:- అగ్రహారము తానువస్తూయున్నాడు చ
అన్నరాకలుచూచి యిద్దరుచెల్లుళ్ళూ వారైన
తిరుగొచ్చినట్లీతో చెప్పతున్నారూ కూతుళ్ళు
దండదాడమమ్మా చాలదండములూ దాలమ్మ
మాయన్న చెంచన్న వస్తుయున్నాడు చె
నాచీరలిచ్చిన అన్నవస్తున్నాడు చె
అన్నీకారిదాలమ్మ మాటవిన్నాదీ దాలమ్మ

వ. అవునగ్రామానుకు యవనోకాని బొందీలవాడు తురకవాడు
లాగున యున్నాడుగనుక అన్ననచ్చినాడు అని నాతో చెప్పు
తున్నారా—

పాట:- యవ్వనో మొక మూలవాడీనిచూచి మీరయిన
అన్ననుచూ నాతో చెప్పవచ్చితిరా మీరయిన
చెరుకొక్క మూటికిందా పొడిచిందీ దాలమ్మ
యవరిమ్మకువాగు వెళ్ళిపోతారు కూతుళ్ళు
యెక్కువీధి అగంళ్ళ వస్తుయున్నాడు చె
తనకల్లి అన్నామాట ఆలకించెనుగా చె
పులకకా పలకకా యింటికొస్తాడు చె
కొడుకొచ్చే వ్రదకాలు యివ్వనుంటాది దాలమ్మ
తెచ్చిన ధనమంతా తల్లికిచ్చెను చె
కొట్టిళ్ళ ఆధనము వేసుకొన్నాదీ దాలమ్మ

వ. చెంచన్న పెద్దచిన్నలతోను నాఖరి వర్తమానము చెబుతూ

యున్నాడు. తరువాత యెవరిమట్టుకువారు వెళ్ళిపోగా చెంచన్న తల్లిని బిలచి దాహముయివ్వమనగా—

పాట:- వెండిచెంబుకో పాలుతెచ్చినాదీ దాలమ్మ
పుచ్చుకోగాపాలు పొగకంపులాయె ఆవేళ
యేమమ్మా యీపాలు పొగకంపులాయే ఓయమ్మ
మనయింటికోడళ్ళు కోమినచెంబులురా చె

వ. చెంచన్న తెచ్చినవస్తువులు యవరికివారికి యిచ్చేటప్పటికి సన్యాసతి సన్యాసమ్మ కంటికికానరాదాయెను—

పాట:- దండము దండము నీకుచాలదండములు దాలమ్మ
యిరువురు అక్క చెల్లెండ్రు యింటనున్నారు దాలమ్మ
నీయిడ్డనూకోడళ్ళు యింటునున్నారు దాలమ్మ
నీముద్దుకోడలు యెందునంటాడు చ
నీబాలకోడలు యెక్కడున్నాదీ మాయమ్మ
నీమేనగోడలు యెందునున్నాదీ ఓయమ్మ
ఆమాటవిన్నాది నల్లిదాలమ్మ దాలమ్మ
అన్యకరిదాలమ్మ యేమినంటాదీ దాలమ్మ
పాపిష్టి దాలమ్మ పల్కెనొకమాట దాలమ్మ
వింటివిరా నాండుకా యీస్తామానం చె
చెప్పసిగ్గునురా నలుగురిలోనా చ
అడ్డాలందు పెంచినా మరువులేనురా నీభార్య
ముద్దుకోపెంచినా మరువులేనురా నీభార్య
గొప్పవారుబిడ్డా బలముకెంచినీ మనస్తా
పదిమందికులములో భంగవుచ్చినీ నీభార్య
యెరువులేనింటిని యెరువునామిందీ నీభార్య
ముండాని రండానే కోరితిట్టినీ నీభార్య
మీయన్న రామన్ననుకూడ తిట్టినీ నీభార్య
నీకెప్తమయి తే భార్యను యేలుకోపోరా చ
మాకుయిష్టములేదు సకుమంటాది దా
ఆమాటలిన్నాడు యన్నచంచన్న చ

యక్క-కున్నాదమ్మా చెప్పమంటాడు చంచన్న
కన్నోరు బలిమిచూచి నంతులడిగెనురా నీభార్య
నంతువుచ్చుకడేవి బ్రతుకుచున్నాది నీభార్య
దానికన్నోరుకట్టిన నేడలోవున్నాది చ

స. అప్పుడల్లి నకోపము చెంచన్నకు అంతింతకాదు నెండిబెత్తం
చేసపట్టుకొని నన్నాసమ్మ గాలినేడకు వచ్చినాడు పట్టిమందముమీద
పడుకున్న కాంతను కన్నులారచూచి యాలాగున కృశించుతూయున్నా
దింక బంగారమువంటిదేహము నలుపుఅయి వున్నది. రసములువిరిగిన
ముసలి కాంతలాగునయ్యింది. కాబట్టియీసమాచారముకనుకుండామని.

పాట:- జానదుదీనికుండు జటలాయెనేమి దై
గారదుదీనికప్పు మట్టాయెనేమి దై
సండుకొల్లమమేను నలుపాచునేమి దై
కట్టగోజీవుడు లేకయున్నాదీ దై
నలనలాకన్నీరు జలజలనువ్రాచే చెంచన్నకు
మూసంమ్మయీగొల యింకన్యాయారాలు దై
యెంకపాపాశ్శుడను యెందుకెల్లితిని కొలుపులకు
అప్పుమ్మలేనొక్క అంధరభావం స
రాచేకులకోబాల చంపుకుంటినిగా గాలను
యక్క-రాచేదొక్క-కోకనాతాడు చె
నీభార్యచెయి చేసబట్టెనుగా చె
అగవమ్మయీడు అగవమ్మోడు స
సమ్మ యువ్వరేనున్నాను అనినీవేళ్ళా స
నొమూదకోపాలు నీవుంచబోకు నోబాల
మోమెత్తినానిను మాట్లాడవమ్మా స
పులకకాపలకకా జీవాత్ముకులేడు కట్టిలో
లేనివేసినాడు యిసికిపోతాడు చె
మొలలోదిటబాకు జర్రునాతీసి చె
పొడుచుకుంటానని బాకువెత్తెనుగా చె

పొడుచుకున్న సమయములో బాలగోనుగువా స
 పడుకున్న ఆతల్లి తుభుమనిలేచే స
 తనభర్త ముకములే కళ్ళచూచింది స
 దండమోయినారాజ చాలదండములు నారాజ
 యెప్పుడో స్తివిరాజ కొలువులునుంచీ నా
 కొలువుమీదానీకు వాంచాదీరింగా నా
 ధనముమీదానీకు మనసుదీరిందా నా
 నేనుచస్తేనీకేమిత్తువగా నా
 నాలాటిభార్యలు నీకుత్తువగా నా
 నేను చస్తే నీకు భార్యలు కొడువా నా
 నన్ను యెవకొప్పించి కొలువెల్లినావు నా
 తల్లిలేని బాలాను నీకు తెలియలేదా నా
 కొన్నవారు కన్నవారానుకుంటే నా
 నాకన్నాప్రాణము కనులార చూడు నా
 నాశరీరశృంగారము కనులార చూడు నా
 పెనిమిటివాదాలుపట్టి శోకించే స
 యీకంటకన్నీరు ఆకంటబోసే స
 నలవలా కన్నీరు జలజలను వ్రాలే బాలకును
 కావుకావున బాల కంకటిల్లేను స
 తనభార్య శోకంబు కనులార చూచి చె
 కొగలించుకతాను పట్టుకుంటాడు చ
 తొడపైను బాలకును కూర్చుండబట్టి బాలకును
 వలవలాశోకించె తాను చంచన్నా చ
 పలుమారు భార్యచే చెక్కిల్లి ముద్దాడే చ
 యింతప్రేమలు నీకు నాయంగుయుంటే నా
 యీకర్మఫలమూలు నాకెందుకొచ్చా

వ. అప్పుడు చంచన్న యొక్కడలేని కోపము వచ్చి అయ్యో
 సంగ్యాసిదేవి నీదీరెలు, రవికలు, అలంకారములు యేమిచేసినావు.

నీతిగి మెదుపుమేను నలుచాయె కారణము చెప్పుమన గాను సన్యాసమ్మ
యాగాగున చెప్పుతాడంటే—

చాల:- పెనిమిటికడరెక్క పట్టుకున్నాదీ స
బాడిలు వడ్డాకి తీసుకెళ్ళించి స
మీతల్లి యిచ్చిన భోజనము చూడు నా
మీతల్లి యిచ్చినా కంచములు చూడూ నా
మీతల్లి యిచ్చిన రొట్టెలివి చూడు నా
యేడుదొడ్డెలు పేడ వంటు యిచ్చిందీ నా
నాగొప్పకురులూకో తుడువమన్నాదీ నా
నాపయ్యాడుచెంగుకో యెత్తమ గా నా

చ. ఓయి నారాక నీవు చెళ్ళినది మొదలు న్నానములేదు బొట్టు
కాటుక లేదు కంటికి నిద్రలేదు వుండడము కాక

చాల:- కడుపుకన్నములేక కనునిద్రలేక నా
నాకట్టుకోక లే తలసమురు లేక నా
నేనుతులసిప తులసిను నివములున్నానె
ఆరగుల్లగంగాలో వరములున్నాను నా
యాడాదికొకచింకిగుడ్డ యిచ్చిందీనీకల్లి
అన్న మెండ్లివేళ ఆరిగజావయిచ్చిందీ నీకల్లి
కుడుములొండినవేళ తవిటుపద్దులిచ్చింది నీ
మొక్కజొన్నాంబలి ములుకోటహార నా
అరిసెలొండినాడు పొయిరొట్టిలిచ్చింది నీ
కాలుకంకణమేసి సన్నపలింది నీ
నీతిల్లికిష్టం లేక కొడలనుయాలా నా
నీచేతిఖడ్గము చేత ననునరకవయ్యా నా
అతి ఘోర ఘోరమే శోకమాతాది ఆబాల
తనకుచ్చు చెంగూచే కన్నీరు తుడిచే చ
అయ్యయో నాతల్లి యంతన్ని కారీ దా
తల్లిలేనిబాలను యంత జేసితివా దా
ఈమాట మీయన్న రామన్న మింటే స

అగ్రహారము వాడు తగలజెట్టునుగాట
యటువంటివారింట మనసుండరాదుట

న. దొరసాని కాలమ్మ అచ్చిన నగలు ధరింపజేసినాడు. బంగారు పాలకీ జెప్పించి పాలకీలో కుర్చుండజెట్టి పుట్టినింటికి పంపించితాను కచ్చేరికి నెడలివానును.

పాట:- పుట్టింటికి జాల వెళ్ళుచున్నాడె న
చివ్విధి అంగళ్ళలో వాగినెళ్ళెందుల
నూరుపున నూర్చుడు దూరినెట్టయ్యె
అన్నకరిదాలన్నా అత్తనామ్మ దా
పాలకీలో వచ్చిన జాలను చూచెదా
అప్పుడె కుంకుభు మీగు రావర కుంకుభు
పుట్టింటికి జాల వెళ్ళుచున్నాడె న
జుట్టుపట్టుకిమీరు యీడ్చుక్క రాగ్రా యిక్కడికి

న. అధరు కుంకుభువెళ్ళి అవునమ్మ అంబాదేవిని పొన్న గారు తిరుగరమ్మన్నాని కిక్కినెచ్చి అంబాదేవిని మన్నాను. ఆలమ్మ ముగ్గురుకుంకుభుకు అమ్మముమాడ్చెను. రామదొడ్డి అప్పున్నలులోలోనీ నెళ్ళిపోయాను. చందన్న దుశిష్టయ్యున్నాడు. తల్లిచూచే యందు చేతను కొడుకు దుశిష్టయ్యున్నావు. తల్లి అమ్మదాసుమండలా కొడుకు చేత వేమి చెప్పుతాడని —

పాట:- అమ్మ కిజోధతే కొడుకలను చగ్గించినాను దాలమ్మ
నీజోధయిన కొడుకులు చాడ్చిచేయినా దా
కొడుకు తిరుగచ్చి కొడుకులు యీటనున్నాడీ కళానా
అమాట విన్నాడు అప్పుడు చంన్నాచ
అప్పుడెళ్ళిన కొడుకు అంటింతివాడు చ
నెంకిబిల్లమువాడు చేతబట్టనుగా చ
కడియంటి అగాటి వేడికొచ్చనుగా చ
గారావ్య నవ్యాసి కళ్ళ చూచనుగా చ
తోగివచ్చి నాచెక్క ననులు నీకేమీ నవ్యాసి
నేను చెప్పినమాట లక్ష్యంబు లేదా ఓగాల

కథ్యుయైరగజేసి గర్జించి పలికె చంచన్న
 పెసమిటి కోపాలు కళ్ళజూచిందీ ఆబాల
 దండమోయి నారాజ చాలదండములు నారాజు
 అన్యమగుగానమ్యూ పుణ్య మెరుగనుగా నా
 నీయిద్దరక్క చెల్లుళ్ళు ననుదెచ్చినారూ నా
 మీగు ఏమ్మన్నారని ననుదెచ్చినారూ నా
 యింకకంటెనాకు రెండు వెలియదుగా నా
 తిరిగి పుట్టింటాకు జేరుమంటాకు చె
 ఆమాటలాలించి బాలరోమగువా స
 నిన్ను విడచినను క్షణముండా లేను నారాజ
 నాప్రాణాలుపోయినా వెళ్ళనంటాది సన్యాసి

న. పుట్టింటను వెళ్ళననగాను చంచన్నకు కోపనచ్చి నెండిబెత్తం
 శోనుకొట్టగా రెండుచేతులతో ఆపించి. ఆదెబ్బచేతిదండమీద కిగలగానె

పాట:- సీలనుండలమీద చెబ్బోన్నదిగా ఆబాల
 పట్టాడు సనగాటలు ధరిపైచ్రవాలే అమృత్యు
 కొవుకొవునబాల శోకమాయేనూ ఆబాల
 దండమోయినారాజ చాలదండములు నారాజు
 రెండు కీళ్ళులతోను దండములుబెట్టే ఆబాల
 గోడుగోడునబాల దుఃఖమూతుందీ ఆబాల
 ఆశోకమిన్నాడు అపుడు చంచన్నా చంచన్న
 యక్కడాలేనొక్క దుఃఖమూతాడు చె
 కౌగలించుకవాడు పట్టుకుంటాడు చె
 తొడలపై బాలాను కూర్చునబెట్టి చె
 దానిమైజారుచెంగుతో కన్నీళ్ళుతుడచే చె
 చెక్కుళ్ళుబట్టుకా చేరిముద్దాడి చె
 ఆశోకమిన్నాడు అన్నరామన్నా రామన్న
 మాయంటబంట్లోతు యికలేచినాడు వీడయిన
 వనితలనుకొట్టుటకు వీడుకు చెల్లునురా యిలయందు

అమాటకూ చెంచన్న ఉగ్రదౌతాడు చంచన్న
 నాబ్రహ్మతగుణములూ యెంచబోకన్నా రా
 నావంతునాకియ్యరా బ్రతుకపోతాను రా
 అమాటలిన్నాడు అవుడు రామన్నా రా
 నీకేమివంతురా తన్నెదనుచూడు చ
 నీనల్లడబ్బలురగ నేను పొడతునురా రా
 మనవూరిలోయున్నాడు దండాసివాళ్లు చె
 నీపిలక జబ్బుపట్టి యీడ్పించగలనూ చె
 యీలాగుయిద్దారు వాడ మొందేవారూ వారె న

వ. యీలాగు యిద్దరు అన్నదమ్ములు వాడమాడీ అన్నరామన్న
 కచ్చేరికి వెళ్ళిపోయినాడు చంచన్న ముస్తాబు అలంకారములు ధరించి
 నాడు పటాళముతీరు పాగజట్టినాడు జమదాళి గాకుపట్టుకొని సన్యాసి
 వద్దకువచ్చి యేప్రకారము చెప్పతూ యున్నాడంటే

పాట:- అవునమ్మా ఓబాలా సశ్యవతి రాలా స
 రచ్చన్యాయములొకి నేనెళ్ళుతాను ఓబాల
 వంతువుచ్చుకొని వేగమొస్తాను ఓబాల
 చేతనున్న జమదాళి గాకుచూచిందీ ఆబాల
 దండమోయినారాజ చాలదండములు నా
 వెళ్ళవద్దనారాజ వంటేలనిన్నూ నా
 నీకేమితుక్కువాని వంతుకెడతావు నా
 నేను అరగాలుశెచ్చిన మాన్యాలురాజ ఓరాజ
 నీకేలుకుంటేచాలు వంటేలనీకు నారాజ
 కాదనక చంచన్న ప్రాయాణాలాయే చంచన్న

వ. యీలోక వెళ్ళవద్దు మరలాడు వెళ్ళవచ్చును వంతువుచ్చుకొ
 వచ్చును. అనిచెప్పిన భార్యమాటలు ఆలించక యేమిటి అంటాడంటే-

పాట:- మొగమీసమైతేను వంతులెస్తాను నేనైన
 లేకుంటే ప్రాణాలు విడిచివస్తాను నేనైన
 అడదానను అయితే తిరిగివస్తాను నేనైన
 అమాటవిన్నానీ బాలలో మగువా సన్యాసి

నేను సత్యనతిబాలాను నామాటవినవయ్యా నారాజ
జమదాభిబాకయిన విడిసెళ్ళనయ్యా నారాజ
వాంతుపుచ్చుక నేను వేగమొస్తాను ఓ బాల
వేరెళ్ళిమనమిద్దరము యాకమాతాము ఓ బాల
లేడిసిల్లలాగు నాటెల్లినాడు చె
కచ్చేరిముందాట నిలచియేమనెను చ
నావంతునాకీనురా అన్న రామన్నా రా
వంతంఁటె యిప్పుడు మెడగెంటుతానూ చ

వ. ఆమాటలాలించి నాయలుకర్నాలు చంచన్నవంతు ఇవ్వమం
టూయున్నాడని చెప్పగా

పాట:- వంతులకు చంచన్న వాడమొడనుగా చ
నీకేమివంతురా మెడగెంటిచేరా చ
నీవల్లదబ్బాలు విగపొడిచేనా రా
నీయ్రాకొరక్తాము చుక్కపెట్టినా రా
నీపిలకజుట్టుపట్టియూడ్పించగలనూ చ
నన్ను యూడ్పించినావాడు యెవ్వడున్నాడు రా

వ. అన్న కొట్టినవాడవు నన్ను కొట్టాలిగాని తిట్టినవాడవునన్ను తిట్టా
లిగాని బారికి దండెసులతో యూడ్పించుతానుఅంటూయున్నావుకాబట్టి

పాట:- ఆమాటలకునిన్ను చంపుమనుగానీ రా
పెద్దవాడవుపాపము నాకెందుకేమనూ రా
చూడరానావక్క మొగమీరంసీపూ రా
జమదాభిబాకు జగ్రహదీసి చ
గుడ్డుకున్నాడయ్యా గుండేలవడుమా చ
పొడుచుకున్నాడయ్యా పొట్టతెగివట్లు చ
వలవలాతనపొట్ట వాగిపోయెనుగా ఆవేళ
నాబంట్రోతుగుణమూలు నీవుచూచినావా రా
చల్లగావర్ధిల్లూ అన్న రామన్నా రా
యాయ్యముపట్టుకొని నీవుయుండరాదా రా
మీపేరుకీ రీలు నీకుయుండవిరా రా

యీమాటలిన్నాడు జీవమిడిచెనుగా చ
 వివిలాపాణాలు వీడుకున్నాడు చ
 ఆమాయజీవము లే వదలుకున్నాడు చ
 ధరపైని ఆకట్టి పరిగిపోయిందీ అన్మయ్య

.న నాయిలు కర్నాలు తనఅన్న రామన్న యనకుమీదకు
 యేమి వస్తుందని

పాట:- లేళుదుప్పలులాగు దాటెలుతాయా ఆవేశ
 పంతులమాలాము ఓడినట్లుగానూ ఆవేశ
 ఔదరిపోయానారు చెప్పచెన్నరిపో ఆవేశ

వ. సన్యాసమృకధకువచ్చి యేమి అంటాయన్నారంశ:-

పా:- టదండనే ఓయమ్మ చాలదండములు సత్స
 నీరాజుచంచన్న చెల్లిపోయినామా ఓయమ్మ
 అన్నో వాదించి పొడుచుకున్నాడు చ
 ఆతల్లిమాలక్ష్మి మాటనిన్నాది సన్యాసి
 వడ్డిరిగివృక్షము గడ్డినడినట్లు ఆశాల
 ధరయందుఆశాల వరిగిపోయిందీ స
 దిగునామేల్కొని పరుగునాబోయి ఆశాల
 తనరాజు చంచన్నా వద్దకువెళ్ళింది ఆశాల
 పొట్టనున్నా పేగులూ దట్టిపోకట్టే ఆశాల

వ. తనఅన్న రామినాయకు పొయ్యించిన కొనేరునుతీసుకవచ్చి
 పొట్టను పేగులు నీళ్ళవుడికి న్నానముమార్చి లోవిళ్ళకు తీసుకవచ్చి
 మరిది అప్పన్నకుచూపి అత్తిరువు న్నిరు డొక్క లోపాసి కట్టవేసి

పాట:- ఆవిఘ్నయాశ్వరులను తలచుకున్నాది స
 కపిలేశ్వకనశల్లి తలచుకున్నాటి ఆశాల
 తనయందుధర్మములు సాయమాతాది ఆవేశ
 దీవించికుంకాలు నొప్పనుంచెనుగా ఆశాల
 నారాయణంటాను లేచి కుంకొని చెంచన్న
 దండమోయి నారాజ నీకు దండవయ్యా నారాజ
 వందనము నారాజ చాలవందనమూ నా

సన్న విడిచి నీవు వెళ్ళిపోతివిగా నా
యెవరు మొగముచూచీ యిందు నుంటాను నా
యింతయేలికదని నీకొరకేయుండే నా
వాదమొంది ప్రాణాలు వదలుకున్నావా నా
యీపశుచుప్రాయము యెవరి కిచ్చాను నా
నాయాడు ప్రాణము యెవరు చూచేరూ నా
యీ జోడమీద యుండమనుకొంటి కొన్నాళ్ళు
యీడుజోడూ విడిచి వెళ్ళిపోతివిగా నా
ఒకనాడు నీయింట దాహ మెరుగనుగా నా
ఆమాట నాలించి తాను చెంచనా చ

స. అవునమ్మా సన్యాసి నాగటికి నేను చెల్లుకున్నాను నే కేమనువు
కు సెల్లెమనగా సన్యాసమ్మ కుగోప పువచ్చి యేమి అంటాయన్నదంటే

అంటే:- ఆమాట లాలించి సత్యవతిరాలూ స

నీకాపిష్టిజంహందు యెందుకంటివిగా యీమాట
నీనిన్న కరికంహందూ యెందుకన్నావు యీమాట
ఆమాట లిన్నాడు - పుడు చెంచన్నా చ
నిగ్గునాజీక్షాడు వీశుకున్నాడు చ
నొప్పకుంకుమబొట్టు పుడుచుకున్నాది ఆశాల
అన్యాయజన్మాము యీలయెత్తితి నీ దైవామ
పుకుషునీబొందై నొకనాడు యెరుగనుగా దై
నేను నోచిననోము ఫలములింతేనా దై
ఓయి దాతనొప్పను యింత వ్రాసేనా దై
ఈజోడూమీద యుండమనుకొంటి కొన్నాళ్ళు
పాపాత్మురాలానై యీలబుట్టితి నీయిలయందు
సృష్టిలో ఈజన్మ మేలయెత్తితి నీయిలయందు
మాపినతల్లికొరికలు నెరవేరినావీ జగమూలో
మాయ త్రవ్వతాలు నెరవేరినావీ ఈజోజు
మాబావిగారి కొరికలు నెరవేరినావీ ఈవేళ

ఒకమీదానీపేరు రద్దయినాదా నా
 నూలురగులు గట్టి తేగదీర్చినావా నా
 అగ్నిపాలు చేస్తేవా పసుపుకుంకాలు నా
 మట్టిపాలుచేస్తే నా ముమ్మాటున్నానాలు నా
 ఆఘోరఘోరములు మునుగుచున్నదిగా ఆఘోల
 నీకట్టెనో నాకట్టె కూడపస్తాది నా
 నీబొందినో నాబొంది కలసివచ్చుంది నా
 నీజీవమునో నాజీవము చూకచూతాదీ నా
 గొన్న మెంటుదొరలు కేలవు కలుతుంది ఆఘోల
 నేను నచ్చేనరకు నీకట్టె చులమా నా
 పూల్పాన్పుమీద యుండియు చూ నా
 అబ్రహ్మవిషువుల నుమదియంగు దలచే ఆఘోల
 కట్టికే శాపములు పెట్టమన్నదిగా ఆఘోల
 అత్తకు పన్నీకు పైజల్లినాదీ ఆఘోల
 సగితే నగ్గిందీ సంపంగి వనమీద నా
 మగ్గితే మగ్గిందీ నామూలమున నా
 మగ్గితే మగ్గిందీ గందాపురమున నా
 నగ్గకాముగ్గక నీవుడివయ్యా నా
 తిరివచ్చేనరకు మనమూన యుంమా నారాజ
 గుండాలసెవులకు పెట్టెవస్తాను నా
 యిస్తారో నా వ్యాస వాపిష్ఠిగారూ వై
 నానొట్టకుంకము మన్ను అయినావు వై
 ఈనగలు భూషణములు యవకుచూచేను వై
 ననుచు నేవీలీసి మర్రికచ్చుచుగా వై
 చెంచన్న ముస్తాబు ధరియించినాదీ ఆఘోల
 యేడుదర్శాజులు బిగియించినాదీ ఆఘోల
 నేను వేసినబందము యెవనుకీసి తే అమ్మయ్య
 పెక్కునా వారిశిరస్సు పేలిపోవలెను వై

వ. ఆశాల సశ్యవశిరాలు పూరుబయటకువచ్చి పుట్టినింట శ్రోవలు
అగుపించగాను ఏలాగున దుఃఖించుచున్నాడంటే—

పాట:- పుట్టినాను యీయింట వచ్చినమొదలు అన్మయ్య
మాకన్న వారు ముదిరము మరచిపోయేను అన్మయ్య
తిరిగిచూచుచునాకు వ్రాయలేదుబ్రహ్మ అన్మయ్య
యీయింటిలాతిస్తే అన్న భావాన్నా రా
ధరయందు మాయన్న మూర్ఖిల్లగలమా రా
అచనందు మావదిన్ మూర్ఖిల్లగలమా పా
మాచుగుహాన్నా చిన్నబోతాను అన్మయ్య
పల్లుములోజనులంతా మూర్ఖిల్లబోతారు అన్మయ్య
అఘోరఘోరామే శోకమాతాది అన్మయ్య

వ. అత్తిదాలమ్మ భావగారు రామయ్య యేడులించుల నేడమీద
నుంచి చూచి చూస్తే ఎంత కన్నవారింటికి వెళ్ళుచున్నాడంటూ
యగ్గాను అంతలో అప్పన్న వచ్చి—

పాట:- గోడుగోడున అప్పన్న శోకమామెనుగా అప్పన్న
అన్నికరి దాలమ్మ యెంతచేసేపూ దాలమ్మ
నీన్నపుశ్రూకు మరణమైయుంటే దా
నీకన్నులన్న పేగులను కనికారములేనా దాలమ్మ
ఆమాటబాంచి పల్లి దాలమ్మా దా
భార్యమీద ప్రేమాచే చెల్లుకున్నాడు మీయన్న
అలాతివాడి నగవలచురా అప్పన్న
పాపిష్టినిముఖము చూడవోషముగా దా
అన్నికరిచానున్న పుంకజామెనుగా రామన్న
ధరయందు ఆశాల వాకసాననుగా అత్తి
సత్యవతి పేరంటా లెల్లుచున్నదిగా ఆశాల
వక్కరైమావనినె వెళ్ళుచున్నదిగా యీవేళ
వదినతోసే తోడుగా వెళ్ళుతాననుచూ అప్పన్న
నీతోడు తోడుగా నేనువస్తాను ఓయన్న

వ. ఓయి మర్రి నీవు నాతోను రావద్దు మీతల్లి అవనింద మాటలు
అడబోతుంది కాబట్టి—

పాట:- నాగతికి నేను బోయెను మీరేలొచ్చెదరు అప్పన్న

యెంతమాటాడితివి మాలక్ష్మితల్లి మానదినె
ఎవరంటెవావంటె వారికుంటుంది మానదినె
న నెమరిది యిద్దరు నెళ్ళుచున్నారె వారయిన
కాకనాడరేవు వాడెక్కినారు వారయిన
చెన్నపట్నమురేవు నోడదినారు వారైన
అచెన్నపట్నముదొరిలు నక్షకెల్లెనుగా వారైన
గుండాళశెంఘాలు యివ్వమంటాను వారైన
అడవారికి శెలవు మావల్లకాదు ఓయిమ్మ
మాకంటెను యింకా అధికాన్లుగలదూ ఓయిమ్మ
అప్పుడే దొరలంతా తిరిగి మళ్ళించే ఓయిమ్మ
దేశదేశములెల్ల తిరుగుచున్నాను వారైన
దేశాంతరంబులు కావించినారు వారైన
యెందైనా గుంట్లు శెలవు కివ్వారు నోరలయిన
తిరిగనొక్క రాజ్యరాజ్యములు లేవు ఓయిమ్మ
యింక మత్స్యలిబందాను ఒక్కటన్నది ఓయిమ్మ
మత్స్యలిబందారు శెలవు కేగుదమా అప్పన్న

వ. ఓయి మర్రి అప్పన్న యీమత్స్యలుబాదాలోను గుండాలుకు
శెలవు యిచ్చినట్లయిన నావెమిటి పుణ్యపురుషుడు నేను సత్యవతియును
శెలవు యివ్వకుంటే నేను అసత్యురాలను వారాజు అసత్యవతుడని
పలికి మరిదికి వాడరేవుకట్టి—

పాట:- యీమాయనోడమీద నీనెళ్ళినయ్యా అప్పన్న

సమద్రాలమీదాను నడచివస్తాను అప్పన్న
వాడమీదను మర్రి నెళ్ళుచున్నాను అప్పన్న
గంగమీదనుబాల నడచినెళెనుగా ఆబాల
మత్స్యలిబందాను వారెల్లినారు వారైన
తనమర్రి అప్పన్నకు కల్సుకున్నాదీ ఆబాల

కచ్చీరివద్దాకు వేగ మొచ్చనుగా వాడైనా
జోడునిమ్మాపండ్లు సమరుపెట్టెనుగా వాడై
సలామ దొరగాను సాపుసలాము దొరగాను

వ. అంతలో దొరలంత యేమిటంటారంటే యక్కడనుంచి రాజ
చిన్నవాళ్ళు వచ్చినారని సరికర్చీలు వేయించి—

పాట:- కుచ్చుడుచిన్నోడా కుచ్చుండావయ్య చిన్నోడ
యేకట్టమూపంచి యేగుడెంచితివీ చి
కులమే? స్తలమేది చెప్పమంటారు ఆదొరలు

“ప్రజేమంటాది అతివరోబాల స

నేను మొగవాడనూకాను అడపిల్లను దొ

రాసున్న పేరకగా భయమొందుతాను ఆదొ

గురికెళ్ళవారంటా జన్మించినాను దొ

నాసిపిల్లదాలమ్మ ముద్దుకోడొను దొ

కొనివచ్చినారాజు వేలుకున్నాను నా

అన్నకో వాడెంచి పొడుచుకున్నాడు నా

నాసిపిల్లి చెంచన్న ముద్దుభార్యనుగా దొ

స్మృతితోనాపేరు సన్నానందుకు దొ

మీపెద్ద బోయీడు చెల్లిబోయినాడు దొ

అమాటలావించి చిన్నబోతారు దొరలంత

టోపీలుతీసేరు ధర్మపైసగొట్టే వారంత

యేకగడియలువారు దుఖిపోతారు వాడైనా

అయితే నీవొచ్చినకారణము చెప్పమంటారు వాడైనా

భూమిలోపీసంబు జాగయిప్పించుదొరగాను

అడవారికి ఎచ్చటా గుండాలు గలనూ చినదాన

మొగుడుచస్తే మొగుడు కెళ్ళిపోతారు చినదాన

అమాటకుబాల కోపమాతాదీ సన్యాసి

దొరచస్తే దొరసానులు యేమిచేస్తారు దొరగాను

మారుమనువులువారు వెళ్ళిపోతారు దొ

మీఁగెంటిలోయేడు మనువులుగలవూ స
 మారెత్తుమనువులు సీవెళ్ళరాదా ఓబాల
 మారెత్తుమనువులు మాయింటలేవూ దొరగారు
 యీపడుచువ్రాయాము పాడుచేయకుమీ ఓయగ్గు
 యీడుచూచుకొని బోడుమీదుండా స
 పక్కునా సీశిరసు బద్దలై పోను దొరగారు
 అన్యకరి ఈమాట యెందుకన్నావు దొ
 క్తైదుకై దూరిని పలుకుచు పురు దొరింతా
 చీకటింటిలోని కెనులుంటేను వారనా
 కరమూకాళ్ళుకువారు సంతకల్పవేసే పాక్షి
 పంజెడుపారాలు కాపులున్నాకు పాక్షి
 పుణ్యవతీబాటా కైదులున్నాదీ ఆబాల
 సత్యవతీరాలు సత్యంబుకొలదీ ఆవళ
 చీకటింటికికైదులో పుండిపోతాదీ ఆబాల
 అంగటాపదిమందికో పలుకుచున్నాదిగా ఆబాల
 ఆపెదగానేను కనుల చూచేనూ అమ్మయ్య
 చీకటింటికికైదు చూలాలగుంటే దూరిని
 అగ్నిగుండాలాకు పొలపుల్లోము ఓబాల
 కొలచిమూరమభూమి కొలుచిచ్చేము ఓబాల
 యెసేమొసత్యాలు నీవుచూసగలవూ సన్యాసి
 అడిగినాపరిత్యజమరిన్వగలవా ఓబాల
 సలా సలాగారు పాపుసలామూ దొరిగారు
 మీకుకోదవశ్యమూని నేనెన్నగలనా దొ
 పిరంగులయకుట నీవు లగలవా ఓబాల
 పాక్షిముల అగుండు పట్టిలవగలవా ఓబాల
 పొలవై పరిత్యజిన్వగలన సన్యాసి

వ. రామలిక్ష్మణులగు కెంత పిరంగులు జెచ్చినారు మూడుబట్టి
 మందుగుండు సీసపుగుండు దట్టించేవారు ఆపిరంగులు యెదుట నిలవ
 మనగాను—

పాట:- చూచినాశూన్యండా నీకుదండానుమూర్తయై
 త్రోక్కినా భూదేవి శోభగావేమ్మా భూదేవి
 కపిలేశకనత్తి కాపాడవమ్మా నాత్తి
 తంకన్యపురుషూని చాలవేడింది ఆభాల
 నయందునత్యములు శోడాయినెంచే ఆవేశ
 జొడుపిరంగులు యెరుటనిలచెనుగా ఆభాల
 కొట్టరదాకీలు మీరుకొట్టరా పారాలు

న. పిరంగులు పేల్చినారు వచ్చేగుంట్ల అరచేతుల్లోహాయిగావట్టి
 దోడు గడియలు వెన్నముద్దలను యగరవేసి దొరగారో యేముని
 అంటూయున్నానంటే—

పాట:- సన్మరసత్యాలు మీరుసన్మర్రా దొరగాను
 నాభాల సన్యములు మీరుసన్మర్రా దొ
 అన్నికరిదొరలంతా యేమిరంగులు ఆవేశ
 యిటువంటిసత్యములు సన్మకములేవు ఓభాల
 అలసినా ఓభాల దాహములుగొనుమా ఓభాల
 నాచాలుదాహములు పుచ్చుకోవమ్మా ఓభాల
 నాచాలుదాహములు నాకెలనియె సన్యాసి
 అనీసము యిల్లాలు దాహములు ముమ్మా దొరగాను
 దోడునీసపుపాత్రలు మరగించియిమ్మ దొరగాను

వ. అప్పుడు దోడునీసపుపాత్రలు మరగజెట్టించినారు అరచేతుల్లో
 పోస్తాము పుచ్చుకోమనగాను అలానేపోయ్యినుంటూయున్నాది—

పాట:- ఆధర్మదేవతలు తలచుకున్నదిగా ఆభాల
 దీనులనురక్షించు దీనరక్షకుడా
 దుష్టులను మర్దించు దుష్టమర్తకుడా ఓదేన
 దీనురాలనునేను దయచూచిన సూర్యవాయుదు
 పంచికొటి సురులాను నలచుకున్నదిగా ఆభాల
 అనీసము యిల్లాలు పుచ్చుకున్నదిగా ఆభాల
 నాచాలు దాహములు నీసత యిల్లాలు దొరగాను
 సన్మర్ర దొరగాను ఇకనుసన్మర్రా దొరగాను

యీపాటిసత్యాలు సమ్మమంటారు దొరలయినా
మీసల్లవారికిచాల మంత్రాలుగలవూ ఓబాల
సల్ల వారిసత్యాలు సమ్మమంటారు దొరలయినా
ఇంకేమి సత్యాలు కోరండిమీగూ దొరగారు

వ. అవునమ్మా సన్యాసి మూడు పంటలాయెను యెండిన నిమ్మచెట్టు
గలదు. ఆచెట్టు చిగురుపెట్టి కాయలు కాచి పండ్లుపండి యీదొరిలంత
పిన్నట్టయిన సమ్మతాము—

పాట:- మీసల్లవారి సన్యములు చాలసమ్మదుమూ ఓబాల

కొలచిమూర సభామి కొలులిచ్చాము ఓబాల

గుండాల సెలవులు కొరిశచ్చేము ఓబాల

ఈమృవుక్షము వస్తకేసెనుగా సన్యాసి

చారమాగంకేమి మొదటబోసెనుగా ఆబాల

ఆయిష్టకశ్వకులను తలచుకున్నాదీ ఆబాల

సత్యముంటి ఈచెట్టు చిగురుపెట్టాలి దైవాను

వ. చిగురుపెట్టి పువ్వులుపూసి కాయలుకాసి పండ్లు పండినవి.
ఆపండ్లు వడిసిండ వేసుకొని—

ఆపట్నామూ దొరలూకు పాచిపెట్టెనుగా ఆబాల

సమ్మర సత్యములు సమ్మమంటాది ఆబాల

సత్యాలు సమ్మాము శూర్పుదేశమునీ ఓబాల

చెట్టుక్రియమంత్రాలు చాలనేన్నుదురు ఓయమ్మ

యింకేమిసత్యాలు సన్నడుగుతారు దొరగారు

వ. అవునమ్మా సన్యాసి మాచిన్నయ్య పుమారుడువోడ నల్లీడు
సమద్రములో మునిగినట్టి పండ్లెండుసంవత్సరము లాయెను మునిగి
పోయినవాడు వచ్చిపట్టయిన గుండాలకు సెలవులు యిస్తామంటూ
యన్నారు. లేనియెడల సమ్మమంటాయన్నారు—

చేరడక్షింతాలు నడినగట్టిందీ ఆబాల

నట్టేడుసమద్రాలు వడ్డకొచ్చిందీ ఆబాల

ఈష్టయీశ్వరులను తలచుకున్నాదీ ఆబాల

చేరడక్షింతాలు గంగనేసెనుగా ఆబాల

ముసిగిపొయినవాడు తేలివస్తాడు ఆశాల
సమ్మర సత్యాలు యికనుసమ్మరా దొరలంత
నాశాలసత్యాలు మీరుసమ్మరా దొరలంత
ఆడవారిసత్యాలు అసత్యమిరీ దొరల తా

న. అవునమ్మా సన్యాసి నీవు అగ్నిగుండములో పడితే యేమి
చేయిము నుభవించువు యీపడుచుప్రాయము అగ్నిపాలు మూల
చేస్తావు కాబట్టి—

వాట:- నీకులములో గొప్పవారినిచూచి ఓయమ్మ
నీన్నిచ్చి మేమిప్పుడు పెండ్లిచేతు మా ఓయమ్మ
యీఅగ్నిలో పడనొక్క అన్యాయమేలా ఓయమ్మ
యీఅగ్నిలో పడనొక్క అన్యాయమేలా ఓయమ్మ
నీనుకొన్న పొందుకోగలదా ఓయమ్మ
పడచుప్రాయములు తీసుకో నమ్మా సన్యాసి
నీమిప్పుగదాలు తీసుకోరాదా ఓశాల
మీరిప్పునరజన్మ నాళ్ళేళ్ళకేదా ఓశాల
ఆడవాళ్ళ సులవులు మేముయ్యముగా ఓయమ్మ
అమాటవిన్నవించినావా నమ్మ
తిననల్లాకొకళ్ళను మించకొపములు గాలకును
అప్పుడేమంటా సత్యవతిగాలా సన్యాసి

న. యీదొరలకు కష్టబాధలు ఎక్కువైనట్టియిన పరిస్థితులలోనే
యీనున అపవిత్రులు అలాగే కష్టబాధలు నన్ను పెట్టగలను కాబట్టి—
వాట:- కష్టబాధలుచాల పుట్టించినాదీ ఆశాల

కనులునొప్పలుచాల కన్నించినాదీ ఆశాల
దొరలుగో నానులు కష్టపడతారు అనేది
నెల్లదేక వారింక భరణికోరిననుగా అనేది
నాగోజీవంబులూ నచ్చేనెంబులు అమ్మయ్య
యీకష్టబాధలు పడలేమా అమ్మా అమ్మయ్య
దండిదాచానుమ్మా చాలదండిమీలు ఓయమ్మ
బ్రతికియుండిగనాడు దండిముప్పొద్దు దొర గారు

యీపాటినత్యాలు నమ్మమంటారు దొరలయినా
మీనల్లవారికిచాల మంత్రాలుగలవూ ఓబాల
నల్ల వారిసత్యాలు నమ్మమంటారు దొరలయినా
ఇంకేమి సత్యాలు కోరండిమీనూ దొరగారు

వ. అవునమ్మా సన్యాసి మూడు పంటలాయేను యెండిన నిమ్మచెట్టు
గలదు. ఆచెట్టు చిగురుపెట్టి కాయలు కాచి పండ్లుపండి యీనొంటిలంత
తిన్నట్లయిన నమ్మతాము—

పాట:- మీనల్లవారి సత్యములు చాలనమ్మదుమూ ఓబాల
కొలచిమూరకభామి కొలుచిచ్చాము ఓబాల
గుండాల నెలవూలు కొరిగిచ్చేము ఓబాల
కోమ్యవృక్షము వస్త్రకేసెనుగా సన్యాసి
చారమాగంకేమి మొదటబోసెనుగా ఆబాల
ఆయిషుకుశ్వగులను తలచుకున్నాదీ ఆబాల
సత్యముంటి ఈచెట్టు చిగురుపెట్టాలి దైవాను

వ. చిగురుపెట్టి పువ్వులుపూసి కాయలుకాసి పండ్లు పండినావి.
ఆపండ్లు వడినెండ వేసుకొని—

ఆపళ్లొమ్మా దొరలూకు పచిపెట్టెనుగా ఆబాల
నమ్మర సత్యములు నమ్మమంటాది ఆబాల
సత్యాలు నమ్మాము నూర్చుదేశమునీ ఓబాల
చెట్టుక్రియమంత్రాలు చాలనేర్చుదురు ఓయమ్మ
యింకేమిసత్యాలు నన్నడుగుతారు దొరగారు

వ. అవునమ్మా సన్యాసి మాచిన్నయ్య కుమారుడువోడి స్నేహితు
సనాద్రములో ముసిగినేటికి పంపించుసంవత్సరము లాయెను ముసిగి
పోయినవాడు వచ్చినట్లయిన గుండాలకు నెలవులు యిస్తామంటూ
యన్నారు. లేనియెడల నమ్మమంటాయన్నారు—

చేరడక్షింతాలు వడినగట్టిందీ ఆబాల
నట్టేడుసమద్రాలు వడ్డకొచ్చిందీ ఆబాల
ఆవిష్ణుయాశ్వగులను తలచుకున్నాదీ ఆబాల
చేరడక్షింతాలు గంగనేసెనుగా ఆబాల

ముసిగి పొయినవాడు తేలివసాడు ఆశాల
సమ్మర సత్యాలు యికనుసమ్మరా దొరలంత
నాదొరలసత్యాలు మీరుసమ్మరా దొరలంతా
ఉడవారినశ్యాలు అనశ్యామగి దొరల తా

న. అవునమ్మా సన్యాసి నీవు అగ్నిగుండములో పడితే యేమి
పఖము నుభవించువు యీపడుచుప్రాయము అగ్నిపాలు మూల
చేస్తావు కాబట్టి—

వాట:- నీకులములో గొప్పవారినిచూచి ఓయమ్మ
నిన్నచ్చి మేమీవుడు పనికిచేసే మగా ఓయమ్మ
యీఅగ్నిలో పడనొక్క అన్యాయమేగా ఓయమ్మ
యీఅగ్నిలో పడనొక్క అన్యాయమేగా ఓయమ్మ
నీనున్న అగ్నిన్న పొందుకొగలవా ఓయమ్మ
పడుచుప్రాయములు తీసుకోవమ్మా సన్యాసి
నీనున్నగండాలు తీసుకోరాదా ఓశాల
మీరిన్నెనిబట్టి నాన్నెన్నెనగా ఓశాల
ఉడవారినశ్యాలు అనశ్యామగి దొరల తా
అయ్యవచ్చి నీవు అనశ్యామగి సన్యాసి
తననాన్నెన్నెనగా మించుకొపములు గాలకును
అప్పుడేమంటా సన్యసనిగిగా సన్యాసి

న. యీదొరలకు కష్టబాధలు పట్టించినట్టియిన పరిపులుస్తాను లేన
ట్టియిన అపనిందింప అట్లాగే కష్టబాధలు నన్ను పెట్టకలగు కాబట్టి—

వాట:- కడుపునొప్పిలుచాల పుట్టించినాదీ ఆశాల
కనులునొప్పిలుచాల కన్నించినాదీ ఆశాల
దొరలునొప్పిలుచాల కష్టపడతారు అనేది
సెల్వలేక వారిన ఫరితకొరిగెనుగా అనేది
నోగోలేవంబులూ నచ్చేవంబులు అమ్మయ్య
యీకష్టబాధలు పడలేదా అమ్మా అమ్మయ్య
దండిదొరనమ్మా చాలదండిమీలు ఓయమ్మ
బ్రతికియుండిగనాడు దండిలుపెట్టెమ్మి దొర గారు

మాకష్టబాధలు పైబాసి తేను ఓతల్లి
 కొరినాగుండాలు కోటలిచ్చేము ఓతల్లి
 కొలచిమూరెడుభూమి కోటలిచ్చేము ఓతల్లి
 దేడుపటాళముతో నేమునస్తాము ఓతల్లి
 కొరినాకోవిళలు కట్టించుమమ్మా ఓయమ్మ
 కొరినాసంగ్రాము చేయింతెనమ్మా ఓయమ్మ

న. యీలాగున మ్రొక్కేటప్పుడు కష్టములు కష్టజీరి ఆదొంగలాగ
 కూడి దేమిట్లుంటున్నానో అవునమ్మా సన్యాసి మీదా గామీదా
 నేమునచ్చి గుండాలకు వెలపులుంటామి చదివమ్మ చూసగా విని పోయి
 దొరలు మీకు నోడమీదను రావన్నను—

పాట:- తేను సమ్మదాలమీదాను నడిచివస్తాను దొరగాను
 పటాలములతో దొరలు పై నమాదేరా ఆవేళ
 నోడమీదను దొరలు కట్టిరాతారు ఆవేళ
 గంగమీదను నోడ నదలకిన్నాడీ అమ్మయ్య
 నోడనడవదు ఓయమ్మా నెళ్ళలేమమ్మా ఓయమ్మ
 యోడమీదాను దేవి హస్తమెయ్యగ నా సన్యాసి
 వాయురేవుడులాగు నెళ్ళుచున్నాడగా అనోడ
 గంగమీదనుకాల నడిచిరెడుకుంత ఆకాల
 దినము మధ్యాహ్నముకు చేరానో అనోడ ఆకాల
 అరువదిదినము పుచ్చుకున్నా గూ వారింతా
 దొరలుబేటికివచ్చి అముదురాలు సన్యాసి
 సత్యవతిగాలాకు కనులచూచునూ ఆదొరలు
 సన్యాసిండగ నీవు ముందువచ్చేవు సన్యాసి
 యక్కడాగు వాని చేయించుకోవమ్మ సన్యాసి

న. మీచిల్లిము పక్కడిచ్చినా పరిచిదంటూయన్నాది. యికదీని
 సత్యము చూపుమని—

పాట:- సల్లరాయిమీద బాగచూపెనుగా వారయిన
 కొలచి మూరెడుభూమి కోటలిస్తారు వారయిన
 వూరూరు పుష్కరను తీసుకొచ్చెనుగా ఆతల్లి

కొలచి సూముడుధనము కొలుచిస్తాను వ్రుప్పర్లు

నానాలగుండాలు మీరుత్రవ్వరా వ్రుప్పర్లు

వ. వ్రుప్పర్లు వేగము తవ్వగావేసిన పిరకాసులు విరుగుచున్నవి.
పొడిచిన గుండపాలు నాటకున్నవికాబట్టి—

పాట:- గోడుగోడువ్రుప్పర్లు ఘోషచెడతారు వ్రుప్పర్లు

త్రవ్వలేమోయమ్మా మేము త్రవ్వలేము కోయమ్మ

వ. అప్పుడు సన్యాసస్మృతి వారిచేతి పారతీసికొని మూడుచారల మన్ను
తీవ్వగా కుంకుమబరణాలు అక్షింతాలు నోముతోరాలు బయటపడ్డాయి
యెప్పటివలె వ్రుప్పర్లు త్రవ్వచున్నారు—

పాట:- చుట్టుపొంగిపోములు పారలన్నాను ఆవేళ

దేశదేశదనులకు జాబులిస్తాను ఆవేళ

రాజకమాన్య సమాధిని రాజులొస్తారు ఆవేళ

గుండాలు చుట్టాను పాదుభిప్పవేసే ఆవేళ

యూదలు కేరాలు మెట్టించుతారు ఆవేళ

మైచుప్రదేరాని రాజులొస్తారు ఆవేళ

ఆగొలుగన్యాసికి వ్యాధిచచ్చెనుగా కనో

కాగితింబుకలము ధోబట్టెనుగా ఆగొల

నది నేపేగునజాబులు వ్రాసుయున్నానె ఆగొల

వ. అప్పుడమ్మా వదిలే నీవు వేగముగా రావలయును నేను గుండాల
పాలు అప్పుసూయున్నాను. కాబట్టిమాయన్న రామన్నకు చెప్పక రావల
యునని తనవదిలే వామ్మచేరున జాబులు వ్రాసుగా—

పాట:- వదిలే పాపమ్మాకు జాబులు ముట్టే ఆవేళ

వర్తమానముజాబులు చదువుకున్నా కే పాపమ్మ

దొడమోయినారాజ చూడండములు నానాజ

సత్యవతివార్దలును చూడజోతాను నారాజ

యొకంటకన్నీగు ఆకంటబోసే పాపమ్మ

వెళ్ళునుచు రామన్న నెలపులామెనుగా ఆవేళ

నాలుగుబళ్ళ దొడనము తరువుబోయమ్మ అమ్మయ్య

రెండుబళ్ళు తెంకాయకొబ్బరిలమ్మా అమ్మయ్య
 తెంకాయకొబ్బరిలు తేనెరతికిళ్ళు ఆవేశ
 నగలుభూషణములు చాలబట్టి దీ ఆవేశ
 చీరెలు రవికెలు శృంగారంకోను పాపమ్మ
 బంగారుజలతారు కండువాలుబట్టి పాపమ్మ
 అగ్రహారముతాను ప్రాచీనానామో పాపమ్మ
 బంగారుపగిడాల వలసలొవచ్చే పాపమ్మ
 పండ్రెడుమందిపుడు మోయనన్నాను పాపమ్మను
 నచ్చెసామాను కనులనొచ్చెనుగా ఆనాల
 బంగారువాటి కనులొచ్చినానే ఆనాల
 తేనెవడినే పాపమ్మను యెదుంగొనెళ్ళే సన్యాసి
 గురుపెళ్ళపాపమ్మ పోల్చి తేకారోగో నుద్దలను
 యెనరినాలపుత్తి యెనరుకొడలను కోయన్న
 కాపుననుచూచాల ధర్మపై నెవరికే ఆనాల
 యేడుగడియలకు మూళ్ళు తేలిందీ ఆనాల
 కొగలించినాలాకు స్వెట్టుకుందీ పాపమ్మ
 యేమమ్మనెళ్ళు గుంతెలిల్లూ మద్దాల
 నాకన్నప్రాచీనము నీవు చూడనమ్మా మాయమ్మ
 అప్పుడేపాపమ్మ యేమనంబునా పాపమ్మ
 నీయెర్రాతిదేహము నానరానిము నీయెర్రాతి
 దండదండనమ్మా నీకుదండనమ్మా పాపమ్మ
 నాకన్నకన్నానీ నాప్రాణాధనము నీవదినే
 పుగునానానీన ననునంచినాపు మాయమ్మ
 నీకెయ్యనెనోట అల్లాలపేటా పాపమ్మ
 పోతినాలాపోన ననునంచినాపు మాయమ్మ
 యెంతిప్రేమగనన్నా నెంచినానెమ్మ పాపమ్మ
 అన్నకామారాతి అన్నాది ఒకమాట పన్నమ్మ
 పుట్టిసంతి అన్నములు కుడవవరిచేనా మోవదినే

పడనింటనుఖమూలు చాలపొందేను మాయమ్మ
 కన్న వాయాధనము చాలతెచ్చేను ఓయమ్మ
 కడుపుకన్న ములేక సైదాలేకా ఓయమ్మ
 బొట్టుకాటుకలేక తలసమురులేకా ఓయమ్మ
 నేను తులసిపత్రితోను తపసులున్నాను ఓయమ్మ
 అరగుల్లమాగంగాతో వరములున్నాను ఓయమ్మ
 అత్తయేలూబడిలో దేగిపోయినాను ఓ
 అమాటలావించి దేమినంటాది వాపమ్మ
 నీజానడనీకురులు జటలాయెనేమీ మర్దాల
 నాబారమాకొప్పేమిమర్న బట్టిందీ మరదాల
 నాతలకొప్పే మాయత్తకు కొండచీపురులు మాయమ్మ
 నాబారానుకొప్పు మాయింటిచీపురులు మాయమ్మ
 నీపట్టుచీరేలు దేమాయినావీ మరదాల
 నాపట్టుచీరె మైజారు పేడతటాలు వాపమ్మ
 మాయత్తయేలూబడిలో దేగిపోయినాను పా
 కోటియేలికతోను నలుచామెనమ్మా నామేను
 కొన్నరేలికలు కొననాగినావీ నేటికి
 నారాజుతో కవిలేశము వెల్లిపోతాను మాయమ్మ
 యెందుచేతనీరాజు చెల్లిపోయినాడు మరదాల
 అన్నకోపోట్లాడి పొడుచుకున్నాను. నారాజు
 చెల్లిపోతే మారుమనువులిచ్చెదము మరదాల
 మారుమనువులుమీద ముక్కువలులేవు మానదీ నే
 అన్నగుండములోను అర్జుణహతాను వాపమ్మ
 బొందితోవైకుంఠము బొందిపోతాను వాపమ్మ
 కట్టికోకవిలేశం నేనెల్లుతాను వాపమ్మ
 సనువిడిచియుగమందూ మేముండలేము మరదాల
 యీమాటమాయన్న అలించుతేను మరదాల
 నీతోనుగుండములో దూకుతారమ్మా మరదాల

నాకేమిచెప్పావు నాముద్దుబాలా మరదాల

చెప్పాతా నీచోటనీవుండవమ్మా నూవదిన

వ. తన పెనిమిటివద్దకు వెళ్ళుమంటగాను తననెనుక మర్ది ఆపున్న
యున్న చిన్నక్క- సూరస్మయ్యనువత్తున్నారని సన్యాసస్మయ్యను అత్త
దాలమ్మ యేమంటాయన్నాదంటే నాదేవీకలుపతాలు చూచినావు
అనగాను సన్యాసమ్మ తిరిగి యేమంటాయన్నాదంటే నీవునే ఆశ్రమా
నేను యిలయందు దేవుడుగడియలు వ్రుంటా ఈదేవుడుగడియలు మించి
తరువాత నాదేవుకోట్లు ధనం మూలవచ్చుననగా అత్తగారికి సంకోష
మువచ్చి యేమంటాదంటే—

పాట:- కుల్లిపోయినాడమ్మా కుల్లిపోయినాడు కన్నకొడుకు

కుల్లి తేకుల్లేడు కునదబ్బతరుగూ నారాజ

స్వగిపోయినాడమ్మా స్వగిపోయినాడు కన్నకొడుకు

స్వగి తేనగిందీ సంపాదించనూ నారాజ

ముగ్గిపోయినాడమ్మా ముగ్గిపోయినాడు కన్నకొడుకు

ముగ్గి తేముగ్గ నామూలకరుగూ నారాజ

ముసిగిపోయినాడమ్మా ముసిగిపోయినాడు కన్నకొడుకు

మొలికిపువ్వానలకు నీలనాదీ

మిగిలి పువ్వువానా ముంకపువ్వునారాజ

దుర్గంధవాసనకు రేగింక తీమూ గ్రామముగో

దుర్గంధవాసనకొరకా నీవావాగోయమ్మా నారాజ

వ. అత్త ఒకమాటాంటే కోడలు ఒకమాట అనుకొని పెనిమిటివద్దకు
వెళ్ళి న్నానముచేసి నగలు భూషణములు ఖరీదుంచి తానున్నానము
చేసి చీరెరవి కెధరించుకొని బంగారు పాతకలలో పెనిమిటి కున్నట్లుండబెట్టి—

పాట:- గుండలువద్దకీ తీసుకొస్తాదీ ఆశెల్లీ

ధంకాలు నమూలు మ్రోగుచున్నవి ఆవేళ

బాగోతుబ్రాజాలు ఆకుచున్నారవి ఆవేళ

వారకాంతలు అవును గాట్టమాలతోడ ఆవేళ

గుండలువదాడు పాలికాత్తగో ఆవేళ

వ. గుండములో గుగ్గులముతరుగులు చందనము తరుగులు నూని
సిద్దిలు నొయ్యిపిడతలు కొటానకోల్లును బోసినారు యేడుయోజనములు
పొడుగు జ్వాలలై కాలుచున్నవి. అట్టిసమయమందున దివిలిపట్నములో
రామన్న గుండములు కరువు ఆలకంచి యేఱలోచనా తెలియక —

పాట:- వొడ్డిరిగి నృత్తులు గడ్డిపడినట్టూ రామన్న
ధరయందురాచున్న వరిగిపోయెను గా రామన్న
గుచ్చు గుబ్బునగుండె బాచుకుంటాడు రామన్న
అగ్రహారముతాను పగుగునెలతాడు రామన్న
అన్నగుండములు కరువుచూచెను గా రామన్న
అబ్బున్నచేనొక్క- అన్నికరిబాల చెల్లాల
నల్లచేనిబాల తరలయతాక్కి చెల్లాల
అన్నచేరాకాలు కనులచూచెనుగా ఆబాల
ఇకనేమిచేయను దైవమాటాని అనల్లి
పాపొచ్చెచెల్లాలను కొగలించెనుగా రామన్న
యెందుచేతనీరాజు చెల్లియొరచు చెల్లాల
అన్నకోరొట్లాడి పొడుచుకున్నాడు మాయన్న
మారుమనువులున్న నేవ్వగులనూ చెల్లాల
మల్లన్నజమునకు మాకెల్లాలనపు రామన్న
నారాచుకోగుండములో నేనుచూచెనూ రామన్న
నీకోనుగుండములో నేనుపడతాను చెల్లాల
పొన్నతగుండములో నీవుపడరాదు రామన్న
నీవుగుండానపడిరా కారనాచేమో రామన్న
కొనినీగర్భములో కొన్నికోజలకు రామన్న
కొమగుండుబుట్టాను నదినేగర్భమునా రామన్న
నీబాలగుణములు నేచూడలేను చెల్లాల
దృష్టించికుంకాలు నొప్పజెట్టింది ఆబాల
చెల్లులునువ్రేమ విరక్తియేలా ఆవేళ

వ. అవురా మాయన్న నేను గుండానపడిన యేనుదినములలో
గుండముచుట్టు కొనేరు ఒకటి తులసి గుండపము ఒకటికట్టించి—

పాట:- యేనుదినములలో తీర్థములు పెట్టూ రామన్న
యేడొక్క-దినమందు నిత్యసంబ్రమురా రామన్న
సెలవొసగినానయ్యా పదరా పట్నము రామన్న
నాకేమిచెప్ప నాముద్దుబాల సన్యాసి

వ. అవురా రామన్న మానవనే గర్భమున కుమారుడు జన్మించును
కాబట్టి చంచన్న పేరెట్టి మన్నించుకొరా నామర్తి అప్పున్న గర్భమున
కుమార్తెనై బుట్టుచును కాబట్టి—

పాట:- యప్పటి చుట్టరికము యెక్కొన్నా రామన్న
అమాట లేన్నాడు రామన్న రామన్న

వ. అమాట అలకించి తిన్న చంచుకొని రామన్న నివిలే పట్నము
నెల్లిపోయినాడు—

పాట:- గుండాను దూకుటకు వేళొమరుగా అన్యాయ్య
గుండలు చూచుటకు ఎంత నచ్చేనూ అవేళ
అన్నకరిపిన్నమూ అయ్య రావేడు పన్నెన్న
అధర్మదేవుని బాల తెలచిందీ అనాడు
సత్యవోగుండమున చూచినాది పన్నెన్న
కొడుకు అప్పన్నను కూడ పన్నెన్న పన్నెన్న
సత్యవోబాల కనుల జూచెనుగా అబాల
నచ్చేవు పన్నెన్న కొక పన్నెన్న పన్నెన్న
నాముండాకోకలు పన్నెన్న పన్నెన్న పన్నెన్న
నీ అన్న కారదీననూ అన్న పన్నెన్న పన్నెన్న
అనాడు దీననూ యీనాడినాను పన్నెన్న
నేను గుండాన పడిన యేడు గడియలకు పన్నెన్న
నీరెందునేత్రాన అపసుకావలెను పన్నెన్న
అప్పడే పన్నెన్న పన్నెన్న పన్నెన్న
రావయ్య నాకన్న కుమారు నీవు అప్పన్న
అప్పడే పన్నెన్న అంట డొకమాట అప్పన్న

నాచూను నీకేల తిరిగిరానమ్మ మాయమ్మ
అప్పుడూ అప్పున్నకు యెత్తుకున్నాది ఆబాల
నాబాలగమ్మడా అప్పున్నా వినుచూ అప్పున్న
యెసిమి దొంతులు మీరు వేసుకబ్రదకరాగమ్మాడ
అన్నిగుండాలాకు అర్చనాలనురా అప్పున్న
వలచలూ అప్పుకు గోలపెడతాడు అప్పున్న
వది నోనో మావదినే రాణి పాపమ్మా
నీమర్ది అప్పున్నకు పెంచుకోవమ్మ పాపమ్మ
నన్ను పెంచిలొగు నీవు పెంచుకోమ్మి పాపమ్మ

న. వదినే పాపమ్మ చేసను అప్పున్నకు అందియిచ్చినాది. అంతలో
అత్తదాలమ్మ యింతకాలము గోలనాను చావు బాడకపోయిన యేలడం
మొందుకనివచ్చి నీలచిన —

పాట:- అన్నికరిదాలమ్మను కనులచూచెనుగా ఆబాల
వచ్చినానత్తిమ్మా నీకుసంజామమ్మా దాలమ్మ
గోలనానత్తిమ్మా గొంజెనుగనుమా దాలమ్మ
నుగులాదంపీకా మాన్యామేలరా దాలమ్మ
ఓరన్న కోర్పుయింకో శావా దాలమ్మ
మానభిపురపుల్లద్దరను యంతాజేసినివా దాలమ్మ
కనుగుండానపడినొక్క రోడుగడియలకు దాలమ్మ
పెంచకొలవును అన్నికరిగిరను దాలమ్మ
పెక్కునానీనె త్తి పాపపోతానీ దాలమ్మ
శాస్త్రతంబగయికను నిర్దిలవత్తా దాలమ్మ

న. బావాకు రామయ్య వచ్చియున్నాడు ఓయిబావా నీసమిత్యాన
గదా నారాజు పొడుచుక చెల్లిపోయినాకు మానంతు యివ్వక కాబట్టి—

పాట:- బాగాలుయెత్తూక బాగవర్హా యిలయందు
యిస్తేను శాస్త్రాలు యికితప్పవమ్మో యిక్కనైన
నీపడుచుప్రాయము శుష్కిపోతానీ యిలయందు

వృట్టిగట్టిగనీవు యగములెంచరా యిలయందు
 కుండబట్టిగనీవు అడిగితినవయ్యా యికవయిన
 అప్పటికీనీశిరసు పేలిపోతాదీ యీహమునో
 తనబావరామయ్య వెళ్ళిపోయినాడు దేశాలు
 యిద్దరూమరదళ్ళును కనుచూచిందీ సవ్యాసి
 ఓఅక్కమ్మ నరసమ్మ యిద్దరుమరదళ్ళు మీరయిన
 అనత్యముజెప్పి దేలించినారు మీరయిన
 కులము మొగుళ్ళకూడోయి నీదేదప్పుడు కీ మీరయిన
 మంగళ్ళుచాకళ్ళి మొగుల్దొంగనీ మీకయినా
 అన్నిడే వారిదళ్ళు వెళ్ళిపోతారు వారియిన
 పెద్దక్క సుబ్బమ్మ వచ్చినావమ్మా సుబ్బమ్మ
 పూసెట్టి పిలికలు పోలించినావు ఓయమ్మ
 నేను గుండవ పడనొక్క మూడు గడియకు అక్కయ్య
 నీకన్న వారింటికి చేరుకుందువుగా నీవైన
 నీవదిగ మరదళ్ళు నీన్నేలగలన నీకైన
 వేసిన జగమందు తిగిగోతావు నీవైన
 దండాసిగారకులు మొగులు అవుతాను నీకైన
 చిన్నక్క సూరిమ్మను చేపిలిచిం ఆగిల
 వస్తావామ్మన్నాను చేపిలిచిం ఆగిల
 యిద్దరూ సజ్జుకుష్మణుల వేసి ముక్తారు వస్తారు
 తనవననే వాపమ్మను పోలించిందీ ఆగిల

వ. అవునమ్మా సూరిమ్మ ఓగ్గోమన అడిచిన్నవంట జల్లించినా
 సన్యాసమ్మ చేపట్టి వన్నెయిమూ మూమ్మా అవునమ్మా వాపమ్మ
 నీగర్భము మొగచిన్నావా జల్లించును కాబట్టి—
 పాట:- చేపన్న చేపట్టి పొన్నించి పలుమూ వాపమ్మ
 యీనాటి సుబ్బక్కం మళ్ళీ పుట్టి నా మీరైన
 మాకెన్న జగ్గనా కొడలునమ్మా వాపమ్మ

యీనాడు ప్రేమ ఆనాడు తీరునుగా పా
 కొడల! యేలికలు యాలవద్దమ్మా పాపమ్మ
 గుండాముగోనుచి మైజా విసరెదను పాపమ్మ
 పట్టుకొని మైజారు పూజచేయవమ్మా పా
 పరిదోయి నామరిది బుద్ధిమంతుడా నామరిది
 ఆపసుపుకుంకాలు అందియ్యగలనూ నామరిది
 పూజాలు చెసుకో పసుపుకుంకాలు నా
 కొటికీమందిరము కొనసాగవయ్య నా
 చల్లగా యిలయందు వర్దిల్లరయ్యా మీరయిన
 తనరాజకట్టికే నందనము చేసె ఆగాల
 వ్రహ్మలు సేనూలు గుండుముగోకట్ట ఆగాల
 అంగోగో గొరలంత సీమించుగారు వాస్తవ
 అవునమ్మ సత్సావతి మాటాకట్టి కలనూ ఓయమ్మ
 చచ్చి గు నీరాజు లేచి కూర్చోనీ యీవేళ
 మూడు మాటలు గాలో ముచ్చటించివే నీరాజు
 నీగౌలసశ్యములు పేము నమ్మెదమూ ఓయమ్మ
 ఆధర్మ దేవతుని తలచుకున్నది ఆగాల
 పసుపుకుంకాలయిన నొప్ప పెంట్టింప ఆగాల

న. అంతలో చెంచన్న లేచి కూర్చోక మూడుమాటలు దొర
 లలో ఏలాగున ముచ్చటించుతాడంటే

పాట:- సలూము దొరగారు నామనలము నామనలము
 కన్యపడుచుకో నేను కనిలేకే మోలనా నా
 అన్న దేమునికో వర్దిల్లగలమని నా
 మూడుమాటలుచెప్పి జీవ మిడిచెనుగా
 నొప్ప కుంకుమగొట్టు నుడిచినేసిందీ ఆగాల
 తనరాజవద్దాకు తాను వెళ్ళింద ఆగాల
 తనరాజును జోలపాటలు పాడే ఆగాల

పుయ్యలుపాట.

చల్లాని చేతులతోను పుయ్యలుసేకుబట్టి పుయ్యలు మా
చెంచన్న రాజునకును పుయ్యలు

సయ్యలు సేకులు బట్టి పూపజొచ్చెను శాల పుయ్యలా మా
చెంచన్న రాజునకును పుయ్యలు

యిటునుంచి పూపితే రాజు యింద్రుడు సాయము రాజు బంగా
రుపుయ్యలన భద్రులుగాను నీవు పన్నులించనోయి పద్మనాబుడేగా
ఆపుయ్యలు మాచెంచన్న రాజునకును పుయ్యలు

యిటునుంచి పూపితే రాజుచంద్రుడు నాయము రాజచంద్రకాంత
కళలుతోను చెలిగిపోతాము రాజువు॥ మాచెంచన్న

వ. యాలాగున ఆశాల పాటలు చాలించి పెద్దలకు నందనములుపెట్టి
చిన్నలకు కడుమన్నగావించి సెలవనగా దొరకాగు సెలవొసగినాగు.

పాట:- దండమే మావనినే సెలవియ్యవమ్మా పా

వలనలాశోకించే నది పాపమ్మ పా

నీశాలగుండములు నేమాడలేనే మరదాల

కోరినేదూకంగా శోకంబునలదూ ఓయమ్మ

వ. గుండాలుచచ్చ పైసా మూలు పుర్ణిగా మూలు పుణి అణామూలు
జేడ జేడ మూలు పాపం యిట్టి మోక్షుడుగా ధరకట్టించినాది.

పాట:- అటదాసరివండు ఆడుచున్నాను వారయిన

రాజు రాజుత్రీలు మోగుచున్నవి ఆవేళ

వారకాంతాంతనాట్యములునల్పి ఆ

అటగంగి రెడ్లు ఆడుచున్నాయి ఆ

దేవేంద్రుడైభోగమై తేజరిల్లే ఆ

అయిష్టము శక్తులను తలచుకున్నాది ఆ

కవితేశకనతల్లి తలచుకున్నదిగా స

త్రొక్కినాభూదేవీ శోడుగావమ్మా ఓయమ్మ

కురినాసూర్యునికి దండమన్నాది ఆ

గుండానాపనువు కుంకమేస్తారు జనులంతా
 చూచినాజనులంతా చూస్తున్నారూ ఆ
 సెలవన్న వదినవనుచు కుప్పించినాది ఆ
 పులికించిగుండాన దుమికినాది ఆ
 అప్పుడేదొరలంతా హరిహరీ అనిరీ వారంతా
 చూచినాజనులంతా సోకార్లులాయే ఆవేశ
 మైజారుచెంగూలే అందిచ్చినాదీ ఆబాల
 తనవది నెపామ్మపలందుకున్నాది ఆవేశ
 పశుపుకుంకాలయిన అందిచ్చినాది ఆబాల
 తనమర్ది అప్పన్న అందుకున్నాడు ఆవేశ
 యేడుగుడియలుతాను మాటలాడిందీ ఆ
 మాటలాడి ఆబాల మాయమైనాదీ ఆబాల
 కట్టికోక్కలులేళ్ళ యేగిపోయిందీ ఆ
 బొందితోనైకుంతముచెందుచున్నాదీ ఆ
 అగ్ని గుండములోన అర్పణమైనాదీ ఆబా
 శూర్యరాజ్యములోన కీర్తిపడ్డాది ఆ
 పడమటరాజ్యములో ప్రళయమయినాదీ ఆ
 యిద్దరూసతీపురుషులు యేగిపోయినారు వారయిన

వ. సన్యాసమ్మ గుండానవడిన యేడుగంటలకు యేమిజరుగుతూ
 యున్నదంటే

పాట:- అన్ని కారిదాలమ్మ యాలాగున్నాదీ దా
 పక్కునాదాలమ్మ శిరసుపేలిందీ దాలమ్మ
 పాపిష్టిదాలమ్మ జీవమిడిసింది ఆవేశ

వ. తనబావ రామయ్యకు కుష్టుగోగమువలన దేశాంతరములు
 బట్టికడకు—

పాట:- అన్ని కారిరామయ్య అయిపోయినాడు రామయ్య

వ. అక్కమ్మ సరసమ్మ యిద్దరు మరదళ్ళుకు చాకళ్ళకు భార్యాలు
అయిపోయినారే పెద్దక్క సుబ్బమ్మ వేశ్యకారి అయిపోయి బారికి
దండదానులకు భార్య అయినది సన్యాసస్మృతుడైన పడినయేడు
గడియలకు

పాట:- అన్ని కారిపిన్నమ్మా అదిహూరిపోను పిన్నమ్మ
వాపిపిన్నమ్మా అదిపాడుగాను పిన్నమ్మ
తనరెండునేత్రాలు తపసులైనావీ ఆవేశ
యాలాగుదేలికలు యేగిపోయినాను అమ్మయ్య

వ. సన్యాసమ్మ గుండములో పడినదినములకు తన అన్న రామయ్య
వచ్చి గుండము చల్లారపించిన వెనుక గేమిచుకుతాది అంటి—

పాట:- యిద్దరూసరిపురుషులు మూలగొన్నాను వారయిన
బంగారుప్రతిమలై పుట్టివస్తారు వారి అన
పడినరూపములొగో పుట్టివస్తారు వారయిన
విఘ్నములులాగైన నెలసినస్తారు వారయిన
నూరువేలవరహాలు శెచ్చించినాడు రామన్న
కోవిలములక్కాడ కట్టించినాడు రామన్న
కోనేరువొక్కాటి త్రవ్వించినాడు రామన్న
తులసిమండపములు రెండుకట్టించే వారయిన
దొరలంతకొడి కోవిలముకట్టించే వారయిన
అందున్న దొరలంగ యాకాస్తులొగో ఆవేశ
వూకెట్టిసంబ్రాలు చేస్తున్నారని వారయిన
పదిహేనుదినములు మాకసంబ్రాలు అక్కడను
సంబ్రాలుచాలించి మరుదనమందు వారయిన
మత్స్యలు బందారు దొరలేగినారు వారయిన
దివివిట్టామయినా తెల్లిపోయెనుగా వారయిన

అగ్రహారమయినా వెళ్ళిపోయేనుగా వారయిన
యీలాగునొన్నాళ్లు దినములెల్లగను వారయిన

వ. గురిపెల్ల పాపమృతకు మగశిశువు జన్మించగా చెంచన్న పేరెట్టి
సకలశృంగారముగా పెంచుతూవున్నాడు. ఈకొండ మరికొన్ని టినములు
పోగా మరిది అప్పన్నగర్భమున ఆడబిడ్డకల్గినాది. ఆడబాల జన్మించగా
సన్యాసమృతపేరెట్టి మన్నించిపిలచి ముద్దుమీదను పెంచుతున్నాడు. వీరు
వారు చూకసంబుగా కూడుకొని—

పాట:- యప్పటిచుట్టరికము యెత్తుకుంటాడు వారయిన
పుభయులుయిద్దరూ యాకంబుకూడి వారయిన
బాలునియిద్దరికీ పెండ్లిచేస్తాడు వారయిన,
ఆకాశమారేలు పందిళ్లువేసే వారయిన
భూదేవిపట్టంచు పీనెలువేసే వారయిన
యేమదినములువారు పెండ్లిచేసిరిగా వారయిన
సకలశృంగారముగా సోభనముజరిసే వారయిన
యీలాగు వెళ్ళిళ్ళు అయినతరువాత అన్మయ్య
సకలశృంగారముగా పెరుగుచున్నారు వారయిన
మునుపటిప్రేమాలు తీర్చుకుంటాది పాపమృత
మగదలని ప్రేమాలు తీర్చుకుంటాది పాపమృత
సత్యవతిని బాలాను తీర్చుకుంటాది పాపమృత
సంకోషముగవారు పెరుగుచున్నారు బాలుని
అగ్నిగుండములోన అర్పణమయ్యెనుగా అబాల
తూర్పురాజ్యములోన కీర్తి జెందెనుగా సన్యాసి
పడమటారాజ్యములో ప్రళయమామెనుగా సన్యాసి
భక్తితో యీకథ విన్నవారికిని ఓయమ్మ
యీపుణ్యచరిత్ర చదివినవారికిని ఓయమ్మ
శ్రద్ధతో యీకథ విన్నవారికిని ఓయమ్మ
కలుగుభాగ్యములు తొలగుదోషములు ఓయమ్మ

పాడివాసితినయ్య సజ్జనో తములు మీరయిన
 తప్పులొచ్చినకాడి మోక్షగాదిద్ది మీరయిన
 చక్కగాచదువూడి పుణ్యాత్ములయిన మీరయిన
 చదివినావారికిని విన్నవారికిని ఓయమ్మ
 కలుగూను భాగ్యములు కలుగూను శిరులు ఓబాల
 పుత్ర పౌత్రులతోటి వర్ధిల్లుచుండు ఓబాల

సమస్తే సమస్తే సమస్తే

సంపూర్ణము.

త్వరతో - ఏర్పడబోయే ఆంధ్రరాష్ట్రం, భారతరాష్ట్రం
సమాఖ్యకు మకుటాయమానమై ప్రకాశింపవలెనంటే,

ఆంధ్రుని-ప్రతిభాతిశయం ప్రజ్వలితము కావలెనన్నా

ఆంధ్ర విజ్ఞాన కళాస్రవంతి దశధిశల, కీర్తిచంద్రికలు
వెదజల్లాలన్నా.

హిందీ భాష న బ్యసించాలే

కొలది వారములలో - హిందీ నేర్చుకొనే
నూతన పద్ధతిలో - గ్రంథాలు వ్రాయించి
పబ్లిష్ జేసియున్నాము.

రాజా హిందీ తెలుగు బాషాబోధిని
హిందీ లిపి లేకుండా మాట్లాడుట నేర్చుకొనుటకు 1-0-0

రాజా హిందీ తెలుగు స్వబోధిని
హిందీ లిపితో వ్యాకరణాది విషయాలతో మీయంతట
మీరు నేర్చుకొనుటకు 1-0-0

రాజా హిందీ తెలుగు బాలశిక్ష
హిందీ ప్రాథమిక పరిజ్ఞానమున కుపయుక్తము 0-4-0

రాజా హిందీ తెలుగు కోష్
15వేల పదసముదాయముతో-ముచ్చటగాల్చే గెటప్ 4-0-0

దొ ర కు చో టు :

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్స్,

సంస్కృతాంధ్ర యూనివర్సిటీ, (స్థాపకం 1891) రాజమండ్రి.

మూల్యం త ప్ర ముఖ్యములు

ప్రతి కథలు

వికలాంధులలో శ్రీ లక్ష్మణుని వాటి నోములతో
ప్రతియింట చెప్పకొను, మీరంతా విని యుజ్జవచ్చును.
మూల భాగములు కలసి యున్న ఈ పుస్తకమునందు శావణ
మంగళవారంకథ, నరసింహస్వామి కథ, దంపతులతోముం
కథ, పోలిస్వర్గంకథ, మాఘపురంవారంకథ, భాగ్యం
వారాలకథ, అట్లకది నోముకథ మొదలుగు 96 కథలు
యిందు పొందుపర్చబడెను ఇట్టి పుస్తకము ప్రతియింట
నందుట సాధ్యమన్న విషయము, నుందిసేపను చక్కని
అచ్చుతో ముద్రించి ఆంధ్రలోకానికి సున్నాం ఇట్టివను
దాగవినున మెటనే ఒక కాపీ తెప్పించుకొనుట.

మూల్యం 1 రూపాయి.

మహా పరివ్రతల కథలు

భారతి రక్షిగర్భమం దుద్భవించిన, అనసూయా, పీత,
సావిత్రి, చంద్రమతి, దమయంతి, అనుంధుని, నలినీ, నరస,
స్థూరితి, జయప్రద, చాతుమతి, సురభి, సుమతి మొదలగు
18 ముఖ్య భాగములు చక్కని ముచ్చటి పీటలతో సుభ
ముగా చక్క ప్రకాశమును సులువైన శైలిలో వ్రాయబడెను.

మూల్యం 1 రూపాయి.

కుకనస్తతి కథలు

గూడుకుకన పతి వీరి, శృంగారకథలు. మన పౌరాణికగాథల
వలె భగవద్భాగవతమున నానెరుహిమాచలమున దిగ్భామాన
పతిధ్వనించుచున్నవి గాంధీర్వమైన కటకలతో, మృద
మృదులపదకథ భావాలతో రమ్యమైకలలో వ్రాయబడెను.

మూల్యం 1 రూపాయి.

కావ్యములను అందే సన్ను, రాజమహేంద్రవరం.

శ్రీ కార్తీకాంబాద్దేశము

మైరావణ చరిత్రము నచనకావ్యము

శ్రీ కర్ణాటకాంబాద్దేశము నచనకావ్యము |
 మైరావణ చరిత్రము నచనకావ్యము
 శ్రీకర్ణాటకాంబాద్దేశము నచనకావ్యము |
 శ్రీకర్ణాటకాంబాద్దేశము నచనకావ్యము

స. ఇట్టిలంకావట్టుగమరడు పాతాళ లంకేశ్వరుండైన సరావణుండు
 వజ్రవైడూర్య నీలగోమథిక పుష్పరాగమరకలి మూర్తిగమూర్తి
 ప్రహళతియలచే వెలుంగుతుండు దివ్యసింహాసనమందు నూర్చుండి
 పాతాళ లంకలోనున్న తనన్నీహితుడైన మైరావణుని తనమనస్సు
 తటంతగా నామైరావణుండు వ్రత్యక్షముగా యెదుటనిలిచియున్నందున
 జూచి ఓయి మైరావణా యిప్పుడు నాకు సంభవించియున్న కష్టమును
 వింటివా రామలక్ష్మణులను రాచకొమారులునచ్చి నాచెల్లెయ్యి
 శూర్యభాను ముక్కుచెక్కులుగోసి పంపగా నదిచూచి నేను రోషపడి
 మోరీడునితోనూడి పోయి మూడుచేసి యారాముని భార్యయైన
 సీతనుచెచ్చి లంకలోనుంచితీసి అటవర్షాక వా రా మోరీడువలె
 రోతిగుంపులగుచ్చుకొనినచ్చి నముద్రమునకు వారధిగట్టి లంకాపుర
 మునకు బ్రవేశించి ప్రహస్తాదిమంత్రులు బంధుజనంబులు చాచూ
 దులకు వెలుకలయును లక్షకొమార్కకు చంపిరి అతిశయ మహాశయ
 విభూషణ ప్రకరణముకలక్ష మహాదళ మహాపార్వసంభవమంబు
 యలవలెను నెంచుకొని పాదును పోతులెట్టి మూలబలమంతయు నిద్ర
 లంకలోని విధియెరుగునోయి దిగిబానితో గలియుటచేర పంతుల
 నేను నీయడములకు భూపతియను భూమైరావణుని ననేకవిధముల
 విధముల మరలమరల విధముల మరలమరల విధముల విధముల

[illegible]

[illegible]

అప్పుడు మునుష్యులైన వానిలకును పక్షులకును మోసాక్షులకును లెనిగినవారు
 క్షుణ్ణులైన వానిలకును నేనిధముగానే వచ్చు గొనివచ్చునన్నాదమి నీరును
 తెలిసియున్నందున నేతెప్పకకదలేదు. కాగ్రతనానుండుమని మామను
 చేసి రామలక్ష్మణులున్న పెద్దెను చాతాళలంకకుంగొనిపోయి కాలికా
 క్షేదినుడిలోనుండి బీగముతగిలించి ముద్రవేసి తనముంటికివచ్చి తన
 భార్యయున్న యంతఃపురము వ్రేవేసింది భార్యనుజూచి యోమాతంగి
 నీవు భయపడి నన్నుతోవద్దని చెప్పితివిగదా నీను రామలక్ష్మణులను
 నునాయానముగ నెత్తికొనివచ్చి కాలికాదేవి గుడిలో నుంచియున్నా
 వనగా ఆమాటవిని మాతంగి దిగులాండి గడగడవఁజికి వారివలనమీ
 కేను యువద్రవము వచ్చినదియేల యింతటిసాహసకృత్యమునరించితిని
 రేపుదయమున మిమ్ముల వారు కాలికాదేవికి బలి యిత్తురు ఇందుకు
 గంకఁజుంబు లేదనిచెప్పి వ్యసనపడుచుండెను.

అక్కడ విభీషణుడు గస్త్రుతిరుగచువచ్చిన హనుమంతునిజూచి
 హెచ్చరింపగా నాంజనేయూడదిడలిసి వోయివిభీషణానీవివ్రమువచ్చి
 ముచ్చటిందిపోతివిగదా మరలనింతత్వరితము నేలవచ్చితివనగ వచ్చుడు
 విభీషణుండు మైరావణుడువచ్చి మోసపుచ్చి రామలక్ష్మణుల నెత్తికొ
 డిపోయియుండు ననియూహించి యతిత్వరితముగా లోపలికి వెళ్ళిచూడ
 గా వచట రామలక్ష్మణులుగమపించరై కౌపువనతడు గుండెఱుపుల్లు
 మన మూర్ఖులి కొంకిసేపటికేలేచి యందుకంత ధైర్యముచెచ్చుకొని
 నీదన సుగ్రీవాదివనచరులజూచి యోన్నేహిత్తులారా మనముమీన
 జోతిమి మాయాపయ్యె మైరావణుండు వలచవచేసి రామలక్ష్మణుల
 తెచ్చుకొనిపోయెనని దీక్షించై పలుకగావిసి బసచరులందరు ఘోషమని
 యెట్టిరి. అప్పుడావిభీషణుండు భీతిచేరినమియుండచక రామరామ
 యనిపలక సుగ్రీవుండును చాలబసెతుండును అరిగిచుండును లోపగు
 జ్ఞానకవిరులందరు ముఁజితులై సందరపడి తనను ముఁజుటేలొడిగిన
 నానృతిచెయ్యదో యిచ్చియావతిండు. యడుగగా వారి కవిచ్చిభీషణుని
 నీట్లుచెయ్య

ఓయివనభద్రులారా చింతింపుటవలననేమి కార్యముగలదునోత

తామరపువ్వు మునుపటి పేరు

అనునదియును తనవలెను. తనకే కడమనాళ్ళలోనున్న తనదేను అనునది
తామరమున అతనునునాడములు గలిగియుండు నొకయుద్ధావతారమున
దేని. తనవలెనునాడములుగడియలదూరమునుచువునునంతయునుదేని
గలిగి. తనకేయంతరమునాయంబయినయొకకొలనుగలదు. ఆకొలనులోననే
తామరపువ్వుమునుజగలవావువృంబునదును నతినుందరంబగు నొకతామర
కములంబు వికసించియుండును. ఆతామరపువ్వుములో నూత్నమున
ముతో దిడ్డిద్వారమునందు రంధ్రాలగుండలోలికెక్కవలయునట్లు
చెల్లునవృద్ధచట నొకశృంగారమైన పాతాళలంకగనవడును. ఆలంకలో
మైరావణుండు వానము చేయుచున్నవాడువానినివధించి రామలక్ష్మ
ణులను దేవలయు నిక్కార్థము నెవ్వరాచరించెదరనిచెప్పగానినాను
మంతుండు యిది విభీషణుండు చేసినవనిగాని యెండోడులు చేసినది
గాదు. మంచిదికాని వీనినిభద్రముగ నుంచుండని యొగడునకప్పగించి
తాను గగనమార్గమున కెగసి ముప్పదియోజనముల దూరముగడచి
యాతటాకమును గనుగొనిదానినదుచుచున్న తామరపువ్వుమునుజూచి
నూత్నరూపుడై యాపువ్వుములో దిగిపోయి పాతాళలంకలోజొచ్చి
దానివైభవముజూచి యాశ్చర్యమునొంది మొదటిద్వారమునజొరబడి
పోవుచుండ నందుద్వారపాలకుండైన మత్స్యవల్లభుండు నాంజనేయునిజూచి నీవు నాకు దెలియనియట్లు పిన్నరూపముదాల్చి యొక్క
డికి వెళ్ళిదవని యుడిపించుదు యాంజనేయుని పాదములుబట్టి గిరగిర
దిప్పి వినరనేయగా నవ్వుడు బయటనున్న తామరకొలనులోపడి
తెప్పరిలి హనుమంతుడా యద్భుతకార్యంబుజూచి వీను బహువరా
క్రమశాలియని శ్లాఘించుచు మరలతామరపువ్వుములోజొరబడి మును
నటివలె మొదటిద్వారంబులోపోవుచున్న హనుమంతునింగాంచిమత్స్య
వల్లభుండు మాటిమాటికి వచ్చెదవేమనిచెప్పి వినిపేయగా పిమ్మట
నాంజనేయునక కొవమువచ్చియత్స్యవల్లభునితో నతిఘోరంబగుయద్ధం
చేసి చెట్టులతని యతని నాతనితో యుద్ధమునేయనేరక యిట్టిపరాక్ర
మశాలియగు నీవెట్లొకవోనికలిదల్లడలవేరేమిచెప్పము. అనియడి
గిని భూమిజాతనినీవండు మత్స్యవల్లభుండు కరుణించి యట్లుచెప్పెను.

౬౩ రామయణము మహాభారతముల కంటె మహాభారతము కంటె
 మహాభారతము సీతాదేవిని పెండ్లిచేసి లంకాపట్టణమునుబట్టి నమ్మకముచేసి
 పోతటుంటెను. అప్పుడు మౌళానాయకమున నతనిదేహమందు గతిగ
 పడుటలో ఒకబొట్టుజారి నమ్మకములోపడెను. దానికొకమిశ్రమము
 ద్వారాగా వది గర్భముధరించె. దానివలన నేనుజనియించితి నాపేరు
 మిశ్రమవల్లభుండు. నాతండ్రిపేరు హనుమంతుడనినదిని యాజ్ఞనాయక
 రామయణమున కొనూరుని నాలింగముచేసికొని నేను హనుమంతుడను
 రామయణములను మైరావణుండిచ్చటికిరెచ్చివచ్చున నేనాస్వాములను
 పెండ్లిచేసి వచ్చినాననిచెప్పగానే హనుమంతునియూటలు మిశ్రమవల్ల
 భుండు నమ్మిజాలక మించిది యిప్పుడునీరూపమునుజూపుమనియెడుగగా
 నాతడు నానిజరూపమునుజూపెన చూడుమని పూర్వములంకామార్గ
 మునపోత్రవేళ ధరించినస్వరూపమునుజూపగా మిశ్రమవల్లభుండు, తాను
 విధేయుండై తండ్రికి ప్రసన్నుడై నమస్కారంబులుచేసి మాతవృ
 ష్టింపవలయునని యేనేగవిధంబుల ప్రోత్సహించెప్రార్థింపగాహరించి
 కుమారునిదీవించి ముద్దుపెట్టుకొని నేను రామ కార్యార్థమైనచ్చితిని.
 యాలయలోనున్న మిశ్రమంబులన్నియు నాకు దెలియకెప్పుడునును విని
 మిశ్రమవల్లభుండిదిధర్మంబుగాదు. అతనియన్నంబుదిని యెతనిమిశ్రమంబు
 చెప్పుట యుక్తంబుగాదు అయినను నీవు నాకుతండ్రివి. యింతియేగాక
 తామికార్యార్థమై వచ్చినాత్రగదా మించిదిసికొకయోపాయముకెప్పెడ
 నినుము. యాద్యారము దాటిపోగా నావలనొక తామికకొలనున్నది
 దానిపక్కనొక ద్వారముగలదు. అద్వారమునందు తులారంభములో
 పోరలడి పోయినయెడల నవ్వుట నలుబదికోట్లరక్కనులు నిండి
 యున్నాదు వారిని దాటిపోగా లంకాపురీ ధ్వజస్తంభము గానిండు
 నక్కడ కొండైకోట్లరాక్షసులున్నాడు. వారిని గడిదిపోయిన పిమ్మట
 కాళికాదేవియొక్కనుడియున్నది. నీవాప్రదేనమునకు వెళ్ళివచ్చుమున
 అప్పుడున్నయెడలెరినునచ్చుట పొమ్మనిన మించినది హనుమంతు
 డనియె. మిశ్రమవల్లభుండు ద్వారములోనికి కొంతదూరము పోగా
 అక్కడ ఒక తామికకొలనుంటెను. దానిలో పెరిగిడియెడలరామ

తమను బాధించుచుండెడిగా నచ్చటికి మారినందున తమను బాధించుచు
 దుర్బంధమునకు రావలయునని నానుకొని నభివృద్ధిముద్రను కాలికాదేవి
 కయ్యదిత్రుర బలియిచ్చుటకు యుదకనిమిత్తమై యొక బంగారుకలపము
 గొని తామరకలపముతో కలపా శ్రీరామచంద్రుడా యీ పైకావలయు
 మామలలో నందున దొంగిలివియని పరితపించుచుండ నదినిని కలపము
 నేయుండు సంతోషించి దుర్బంధితో నపుడునిహితముచేసి తానుదచ్చిన
 కార్యముంతయు దెలియజెప్పి యామె మోసడించి కాలికాదేవియన్న
 తాత్రుజాపుమనియెడిగి యామెకు ధైర్యంబుజెప్పి తానుచిన్నకప్పురొడి
 మునుదాల్చి యాదుర్బంధితేతనున్న కలకలములోనల ప్రవేశించగా
 నపుడాదుర్బంధి తాదెచ్చిన కలకలమున నుదకము నిండించుకొని తులారంభములో
 జొరబడగా నాతులారంభము విరిగిపడెను. అపుడు
 దుర్బంధి యుదకకలకలమును నావలబడవేమగా నచ్చట వాసముచేయు
 చున్న నలవదికోట్లరక్కసులు దుర్బంధిని బట్టుకొని దొంగతనముగా
 నెవ్వరినిదెచ్చితివనగానంతలోకపుగానున్న యాంజనేయండు బ్రహ్మాం
 డరూపముతో బయలుదేరి యారక్కసులందరిని నిమిషమూతమునబరి
 మోర్చి యంతట దుర్బంధిని వెంటబెట్టుకొని స్వజ స్తంభముయొద్దకురాగా
 నండున్న తొంబైకోట్లరాక్షసులు తిరుగుబాటు యెదిరింపగా వారల
 నందరిని నతడుచాలంబునజాట్టి నేలంబడగొట్టి రాక్షసులునందరినిజంపి
 బంగారుగోపురంబులు ముత్యాలచౌరట్లును రత్నములుమగు స్తంభము
 లునుగలిగి దేదీప్యమానమై వెలుంగుచున్న కాలికాలయమునకుంబోయి
 యాగుడిలోనుండు కాలికాదేవినిదర్శనముచేసి అనేకవిధస్తోత్రములచేత
 నమ్మిచారిని వేదగానాదేవియాంజనేయనిశ్చితకృతమి ట్టురామకార్య
 భురంధరా శ్రీరామసాన్నిత్రులిద్దరు మామపొడిచేత నీవెట్టెలో బస్య
 లింతియొన్నార చూచుమనిచూపనంతలో నక్కడనుండునట్టి ఇరువది
 కోట్లరక్కసులును దిరుగబడి యుద్ధమునకు తారకలిరి. వారలముద్ర
 క్షణమోతమున కాలికాదేవికి బలియిచ్చి యోశ్రీపురసుందరియను
 కాలికాదేవి యతిగొనిన రాక్షసులనందరిని బలియిచ్చితి యతిగొనిన
 రాక్షసుల బలియిచ్చుదత్తమున్నానని స్తోత్రముచేసి

[illegible]

పాపములు కలుగజేయుచు నున్నవారలను ముగ్ధులు కంచరనాడి
 తమ పాపములు తప్పు ముదలగు పాపములులన్నియు భూమిరంగుల
 పాపముల నడువెదిదికొట్ట నిరరాక్షసులతోనూడి భరింపునకాది
 పాపములు కలంగ పెడబొబ్బల అట్టహాసములు సింహనాదములు
 కేలుతు లతోడిని మట్టుకు కొట్టుచుండిని చెప్పుచువచ్చిరి. వముద్రము
 పొద్దికన్నులున్నదో యనునట్లు దోచుచున్న యారాక్షసనయాపాపములు
 పాపి మోటుచుండుటను మరల కాళికాదేవి! వందనముజేసి ముక్తి
 యిచ్చుటయే.

ఓరిల్లి ఆనేకకొట్ట రాక్షసులు యుద్ధముగోరి వచ్చుచున్నారు.
 జారలనందరను నీకు బలియిచ్చుచున్నాను. యీ రానుపొదిక్కులను
 చుట్టండిరి భద్రముగగాపాడుచునివలి! యావచ్చుచున్న రాక్షసులదిక్కు
 తిరిగిదిక్కులువిక్కిట్టిల్ల తనబలంబుకొలది యట్టహాసంబునేడుగా నా
 పాతాళలంకేశ్వరుడును నయ్యట్టహాసంబులువినిసింహాసనముపైనుండి
 నేలపైదబ్బున కూలబడి గడగడవణకసాగెను. వచ్చినసేవలు భ్రమసి
 చెవులు గడియలుపడిచచ్చిపోయెను. అప్పుడు కాళికాదేవియును గడ
 గడవణి యిదేమి యికాలప్రయోగముగానున్నదియని యాశ్చర్యంబు
 వొందెను. తక్కిన సేవలు అల్లకల్లోలమాయెను. యిట్లాక ముహూర్త
 ముండున భ్రమియెడియొండ మరికొంతప్రాద్దువను తెలివిదెచ్చుకొని
 చక్రగజానితో మరళిండి వారాధ్యాయాధంబులచేత నారాక్షసులు
 హుళుమింతుని నొప్పింది పొగవర్షంబులుగురిసిందిరపుజా హనుమంతు
 కది తెక్కింపక యాసేవలో జొరబడి యిండున్నవాని తన జాలంబున
 జాట్ల నేలంబడంగొట్టుచు చేనిలచేగుడ్డుచు కాళ్ళచేదన్నుచు వందలతో
 గడచుచు రథంబులతో రథంబులను యేనుగులతో నేనుగులను
 గుఱ్ఱంబులతో గుఱ్ఱంబులను గొడ్డిచంపుచు వజాకుల నేలకాచుచు
 నిలువ వజ్రరంజులనుతయో మదాహాత్రంబున సునాయాసంబుగ వం
 దించి మరల కాళికాదేవియొద్దనువచ్చి వమిన్నునింది యిట్లు విన్న
 పుట్టెను.

అంబికావతారము

ఓ అర్చి నీయముగ) హారములను వేసెడివాడనియు నామము
 నదియన బుద్ధులచేర్చి గాన నా రాక్షసుల శక్తియు నామము
 ముఖగా నాచేది యశ్వంతాసంకభరితరాలము యలరము. కామము
 కాశ్యపిరిగియు వడుములు తెగియు చేతులుదిరిగియు నిర్లబంధము
 కాశింపబడుచున్న హరిశేషులగు రాత్రించరులుతామువచ్చిన చాకి
 బట్టి పెళ్ళి పాతాళలంకేశ్వరునిజూచి యో మైరావణా నిత్యపంకిత
 మంత్రుల వ్రథానులు చేతురంగబలంబులు వంతయు నాశించి
 హరింబయ్యెనని చెప్ప నవ్వడా మైరావణుండు మండిపడిలేచి కనుమీ
 జేసి తానేయుద్ధమునకు బయలుదేరుటను యిర్పించి తన సారధిని
 జూచి రథముకృంగారింది తెమ్మనగా వరడు వేయిగుఱ్ఱంబులగట్టి లక్ష్మ
 గంటలచే మోయుచున్న రథ మాముత్రంబుచేసిలేగా నవ్వడు మై
 రావణుండు తనప్రియురాలైన మాతంగినిజూచి యిట్లనియె.

ఓసి ప్రియారాలా నేనుపోయి రామలక్ష్మణులను కోరితిని
 కాళికాదేవి బలియచ్చినచ్చెదననిపలికె మాతంగినిని యో పాద
 నాథా నీకు దైవశక్తి యాలాగున్నదికాబోలు యిట్లుండగా నామాట
 లునీవేలవిందువు, అప్పుడే రామలక్ష్మణుల తెరువుకుపోవద్దు మోసము
 వచ్చునని యెన్ని తెలుంగులజెప్పిననువివకన్యావ్రతాగంబుచేసితిని. అం
 దువలననిట్టి మహాత్సాకంబులు వుట్టినవి యికనమునను రామలక్ష్మ
 ణుల శరణుజొచ్చి బ్రతుకంజాలక మరలవారలజరి వచ్చెదనని చెప్ప
 చున్నావు. నేనేమిసేయుదును నాదౌర్భాగ్య మీలాగుననుండగా
 నెవ్వరు తప్పింపగలరు నేటితోనరి నీవుపెల్లినపక్షులున పాణంబుతో
 ముతలవచ్చుటలేదు అని యిట్లనేకవిధంబులును మోసంగి యేడ్చుచు
 ముఖనముద్రంబున మునిగియుండగా నామెను సూర్యా యిదిగోవ
 చెప్పెదననిచెప్పి యాముత్రపరచియున్న తనరథంబునకి- యనేకగుఱ్ఱం
 బులు లక్షరథంబులు వదిలక్షల యేనుంగులు యరువదికోట్ల వధా
 తులు మెబడించిరాగా ముఱియు గజశిరంబులుగలవారు కొండల
 నొంటిశిరస్సులుగలవారు కొండరు యిట్లనేక వికృతయాసంజాతు దుష్ట
 చింతలున్న రాక్షసులు తన్ను మట్టివడువ నట్టహాసంబున వచ్చుచు

సాక్షాత్తులయందు యేనుండులట్లుం కారణమును గుఱులులను పోషించు
యొక భరిత్యువరిగాది వాచ్యుంబులును పెటపెటస్వరముతో భాష్యం
తెచ్చియులు నిండియొందునట్లు కనబడుచున్న సాచకురంగబలంబులం
గని యాంజనేయుండు కాళికాదేవితో నిట్లుచెను.

ఓ త్రిపురసుందరీ యిదేదో ననేకదళంబులు కచ్చుచున్నవి.
జీవీయో మైదానమును కచ్చుచున్నట్లు కావంబడుచున్నది. ఈనడుతు
మందు రామలక్ష్మణులను చూర్ణ దీని నీవు భద్రంబుగా కాపాడవల
యుననిచెప్పి గుడితలుపులు విగియించి భీకమువేసి తనమీనికివచ్చుచు
న్న సేనలో నతిక్రీఢుముగాజొచ్చి చీకాకుతేసి రథంబులచే రథంబులను
నేనుతిగులచే నేనుంగలను గుఱులులచే గుఱుంబులనుగొట్టి చంపుటయే
గాక మిగుల బలకాలులను యుండునట్టి రాక్షసుల నొడిసిపట్టుకొని
నేలంబడగొట్టి చంపుచున్ననాంజనేయునిజూచి మైరావణుండు కోపించి
ఓయి దుర్మార్గా రాక్షసుల నేలచంపెదవు నాత్మటులిరుగు మిదిగో నీ
వనిమట్టుబెట్టుదుననిచెప్పి మిగులవాడిగల నారాచములచేత నొప్పించి
పాణనర్థములు గురియింపజేసె ఆంజనేయుండు కాళికాదేవిగుడిముంద
రకున్న భస్మస్తంభమును బెకలించి దానిచేత వారిరథంబునకు గట్టి
యొత్తు వేయిగుఱుంబులజూచి నారధినిబలిమూర్చి రథంబును చూర్ణం
బుగావించె విట్లంతయు వియ్యాలంబుచేయగా మైరావణుండు క్రిందికి
జుమికి హనుమంఠనిబట్టి పిచ్చిగుద్దులుగుద్దుచున్న నాంజనేయుండొ
కింతకొచ్చినవాడై కోపాగ్ని దీ పితృతాపసుండై తనబలంబు
కొలది రెట్టలు గిగిరిందిప్పుడు నామైరావణునికళా
లంబు కగుడునట్లు గుడ్డి నేలం బడగొట్టగా గుడ్డు బయటబడి విల
విలదన్నుకొనుచు ప్రాణంబులు విడిచినట్లు వడియండి కొంతసేపటికి
జురల లేచి యాంజనేయునదుక్కొని కొమ్ముకగుడ్డి తోసె కవు
జాంజనేయుండు క్రిందవడికొంతదడవు యాశ్చర్యమునొందిజురల లేచి
యాపాతాళ లంకేశ్వరుని కళ్ళ నొడిసిపట్టి గిరిగరిప్పికొట్టినవా
పాతాళలంకేశ్వరుడు తనదేహముంతయు తునియెలుకగా భూమిపైబడి
జూర్చిలెను. భూమూర్చియొ జురలలేచి యాంజనేయునికళాలంబు

[illegible]

అంతట నాంధ్రదేశము చాళుఖ్యమున కిచ్చును. అప్పుడు
యోగి పాతాళలంకేశ్వరునిగూడ నీకు జలియిచ్చితిని. అప్పుడు
భక్తతో పలుకగా దేవిని యతింతానంద భరితురాయెట్లు.

అప్పుడు తనకుమారుడయిన శుక్యవల్లభుడువచ్చి తండ్రికి
నమస్కరించినకొడుకు నాలింగనంబుచేసి దీవించి యోపుత్ర కావీ
పాతాళలంకారాజ్యమున కభిషిక్తుండవయు యామూర్తండి కుమారుని
చిలిపించి యతినికి యువరాజువట్టంబుగట్టి మిరియపురుసుఖంబుగనుండు
డని యాజ్ఞాపించి కాళికాదేవిజూచి యోగి కాళికాదేవి దివుర
నుండరీ మార్కొడయంబు కాకమున్నే రామలక్ష్మణులంగొనిపోవలయు
నని చెప్పగా నాదేవి యుజ్జ్వలదేసి రామలక్ష్మణులున్న వెట్టెను. తన
శిరస్సునందుంచుకొని తులాద్వారంబుగడచి సూక్ష్మరూపంబుతో
తాటి మువ్వియోజనంబుల దూరమువక్రియించి వచ్చి లంకోత్తర
ద్వారంబున వెడలి వచ్చుచున్న హనుమంతునిజూచి విభీషణ సూక్రి
వాంఛిత బాంబనద్దవయినవాడీ గంధమాదన నలనుషేణులు మొద
లయిన వీరవాళులుహ్సాంగి యితేకవిధంబుల ప్రోత్రంబులు చేసిరి.
విచ్చుట విభీషణాదులత్యంత సంతోషంబుతో స్వాములదర్శనంబు చేసి
కొన సంతలో సూర్యదయంబాయెను. గాన సూర్యకిరణంబు లాస్వా
ములవారిమీదను తక్కినవారలమీద బ్రసరింపగా చూర్ణంబు బల
బడియొక్క మాయాపొడి సరిపోయినందున నందరు సుఖంబుగా నిద్రిం
చుచున్నవారు మేల్కొన్న తెరంకున లేచిరివిచ్చుట నాటిదినంబుననే
శ్రీరామచంద్రుడు రావణసంతోషంబుచేసి లంకను విభీషణునకు పట్ట
ణుగట్టి పుష్పకవిమానమెక్కి యయోధ్యానగరంబునుబ్రవేశించి శ్రీ
నీలాకాశములు పట్టాభిషిక్తులయి నమనోకంఠువేలయేండు బహుభర్తల
యిగా రాజ్యపాలనంబుచేయుచు పుష్పవర్ణంబులు గురియొడుండ సుఖం
బుగా నుండిరి. గాన వీరభక్త శిష్యురయినను చదివినను వాగ్విదను
యొక్కిరించినయొక వట్టివారివిషయంబున సుఖంబు లనెననింది

శ్రీరామచంద్రుని పాదాభిషేకములు చేయవలెను.

మీరామచంద్రుని—సంపూర్ణము.

అథకాలభైరవాష్టకస్థావరంభః

దేవరాజసేవ్యమానపావనాంఘ్రివంశజం వ్యాఘ్రశుభ్రమాశ్రి
యిండు శేఖరంకృతాకరం నారదాదియోగిబృందవందితః దిగంబరం కాశి
కాపురాధిపాధికాలభైరవంభజే ౧

భానుకోటిభాస్వరంభవాద్ధితారకంవరం రిలకంకమీప్సితార్థదా
యికంత్రితోచపం కాలకాలమంబుజాక్షమక్షమూలమక్షరం కాశికాపు
రాధినాథ కాలభైరవంభజే ౨

మూలవందపాశవందపాశి మాదితారణం వ్యామకాయమాది
దేవమక్షరంసీరామాయంభీమవిక్రమం వభువిద్భితకాండవప్రసాదం కా

భక్తిముక్తిదాయకం ప్రకృతామిగ్రహంభక్తవత్సలంసీతంవమ
ప్రత్యోవిగ్రహంవిక్రమస్యనోజ్జహేయంసీతంవత్సలం-కా ౪

ధర్మసేతుపాలకంత్వధర్మమార్గనాశకంకర్మపాశమోచకం సుక
ర్మదాయకంవిభుంస్వర్ణవర్ణకేళిపాశశోభితంబలం-కా ౫

రత్నపాదుకాపభాభిరామపాదయుగ్మకం నిత్యమన్వీతీయమిష్ట
ప్రసాదంవిరంజనంమృత్యుదర్పనాశకంకారదంప్రసాదం-కా ౬

అష్టశాసనిన్నవద్యుతాంశకోశవంతింద్యుష్టిపాతవప్తపావనాలము
గ్రహానంబుమిద్ధిదాయకంపాలమాలికాధరం-కా ౭

భూతనంభునాయకంవికాల్పేర్తిదాయకం కాశివాసిలోకపుష్ప
పావనోభకంవిభుంసీతమార్గోదంపురాకంబగర్భభుం-కా ౮

కాలభైరవాష్టకంవందితోమనోహరంజ్ఞానముస్తాధనంవిదిత
ప్రకృతార్థకంకోశమోహదైవ్యలోభకోపకాననాశకం తేజోయాంతికా
లభైరవాంఘ్రిమృదంగధువం

ప్రభుత్వ ప్రకటనలు

ప్రభుత్వ పాటలు (తెలుగు)	1 4	అక్షరాల మార్పు	0 8
ప్రభుత్వ ప్రకటనలు	1 4	నిజాత	0 8
విజ్ఞాన యంత్రం	0 8	దశాంశం	0 8
విజ్ఞాన యంత్రం	0 8	పాత్రాధార	0 1
విజ్ఞాన యంత్రం	0 8	పాండవ వనవాసము	1 4
భారత గౌరవోత్సవము	0 8	28 వృత్తులు	1 4
గౌరవోత్సవము	0 8	శ్రీరామ వనవాసము	1 4
కామియ్యకథ	0 4	శ్రీమద్రామాయణము	1 8
కామియ్యకథ	0 8	శ్రీరామాశ్వమేధయాగం	1 8
కామియ్యకథ	0 8	సాహసిక 10 కథలు	1 0
కామియ్యకథ	0 8	అధునిక పాళకాత్తం	2 0
కామియ్యకథ	0 4	మిలటరీ పాళకాత్తం	0 12
అశ్వమయ్యకథ	0 8	వలసిన పాళకాత్తం	0 12
విజ్ఞాన యంత్రం	0 8	తెలూరి రామలింగము	0 12
లలితామంగళము	0 4	మహావీరవృత్తికథలు	0 12
కామియ్యకథ	0 4	వర్ణనామాలికాధారము	0 12
పండితాటలు	0 6	వనవాసము	0 12
శ్రీరామవృత్తి	0 8	మహావీరవృత్తికథలు	0 12
వనవాసము	0 8	గురూలకావళికథలు	0 12
ప్రభుత్వ ప్రకటనలు	0 8	వరదానందయ్య కథలు	0 8

ఇంకను మా వద్ద అనేకరకముల సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములు
 ఉన్నవి, చిట్టరగాన విక్రయించబడును.

కామియ్యకథ ముద్రాపత్ర సమగ్రము

ప్రభుత్వ ప్రకటనలు

శ్రీ రస్తు.^{*}
శ్రీరామచంద్రాయనమః

కాలజ్ఞానతత్వములు.

జులై ౧౯౧౪

కో. థిల్లిబాక్సామొదలియార్.

రాధారాణి అంధకం పెని,

నెం రకి, నమ్మాళ్వార్ వీధి,

సాకాశ్చేతనాస్తు, మదరాసు.

1914

శ్రీ గురుభ్యోన్నమః.

శ్రీ గురు అల్లాడిపల్లె వీరభద్రదాయ నమః.

పోతులూరు వీరబ్రహ్మంగారి

కా ల జ్ఞా న త త్వ ము లు.

పరిమి వీరాచార్యులు ఆయ్యగారు నిత్యసేవాధురంధరులు
సత్యము తప్పనివారు ధర్మాత్ము లని పెద్దలు నిశ్చయించిరి.

వక్కణం.

శ్రీమద్వేదాగమ ప్రతిపాదిత వీరశై వాచార సంపన్నులయిన శ్రీ
గురు మల్లికార్జున భ్రమరాంబా వరప్రసాదకు లయిన అక్షయాచార్యషడ
క్షరనిరాధార స్వాములవారి పరంపరు లగు రాజశ్రీ కందిమల్లయ్య పల్లె
పోతులూరు వీరబ్రహ్మముగారికి యుమ్మత్పడ సేవాధురంధర ప్రియ
శిష్యుడు సుభాయిలాకా గని యాత్మకూరు కావరస్థు లైన పరిమి గురు
లింగజ్యేష్ఠ కుమారుడు వీరాచార్యులు అనేక వేల శిష్యాస్త్రాంగ నమ
స్కారములు స్వామీ.

గురువు శిష్యులకు విన్నవించు సీసద్యము.

అటువంటివంశకుం డీటువంటి యోగంబు నంటిత శిష్యున కివ్వరాదు ।
శిక్షించి కాంత పరీక్షించి తనశిక్ష నోపికతోడను జెప్పవలయు ।
తనశిక్షనొప్పని తామసాత్మకునకు తత్వంబు జెప్పణ మందుడగును ।
వేషభాషలచేత విట్టివీగుటకాని చాడు తత్వజ్ఞుడు కాదు గనుక ।
తొలుతనేవిటుశిష్యుని గుణములన్ని మూచితిట్లుచుగొట్టుచునుగుణములను
చెప్పగావలె తనశిక్ష నొప్పకున్న । నూరకే శాంతిబొందియు నుండవలయు॥

సంధి వచనము.

పూజకునేనొ స్థి బ్రహ్మపూజకు నేనొ స్థి పూజకునేనొ స్థి పున్నమ
వెన్నెలకాయముసిద్ధిని కలిపేటివస్తున॥ పూ॥ మనసున నుడకముమాయారూ
పం అగ్నిత్రోధం బుద్ధిగంధం చిత్తంశిలాక్షతలు తీసుకరమ్మన ఘనుడు వీర
బ్రహ్మమునకు॥ పూ॥ ఏడు మెట్లునిచ్చిన వెనుక వెలుగుదాటి పువ్వులుకోసుక
అఖండితేజం వెలిగేగురునికి ఆత్మపూజలుచేసేటందుకు॥ పూ॥ మొదలును
కాళ్ళను కొమ్మలు చేసేటందుకు చెవులు ముక్కులు మొగ్గ కన్నులు నాగ
మల్లె పువ్వులుతీసుక॥ పూ॥ నమ్మిక నాగాభరణంబుదీసుక నాలుక నారా
సాతచేసుక వేడుక మంగళహారతి తీసుక చూపుయాపు నైవేద్యం శివుని

తీసుక॥ పూ॥ పలుకుగంట ప్రాణముజంట ప్రపంచమంట అఖండ పోతులూరు వీరబ్రహ్మము॥ వచనము.

నేజూచినానే బ్రహ్మమునాలో నేజూచినానే సద్గురునాలో నేజూచినానే॥ నే॥ నేజూచినానమ్మ నెలతరొ తారక రాజయోగమునందు రంజిల్లు నాగురుని॥ నే॥ కన్నులనడుమాను సన్నంపుదిడ్డినా తిన్నాగవెలి గేటిపున్నమ చంద్రుని॥ నే॥ ఫాలభాగమునందు నీలజ్యోతుల నడుమ వోలలాడుచునున్న వరలింగమూర్తిని॥ నే॥ చూపులలోపల పాపలనడుమను వ్యాపించి నెలిగేటి ఆపరంజ్యోతిని॥ నే॥ చతురాగ్రమునందు పశ్చిమవీధిని నిక్షేపమయి వెలుగు సాక్షిభూతునినాలో॥ నే॥ చందమామకునడుమకుండలాకృతియని ఆనందముగ నేడు హరిపోతులూరయ్య॥ నే॥

వచనము.

పాలోయమ్మ పాలు నాదేహమెగురునిపాలు పాలుపాలుయని ప్రణవముపట్టుక భారణచేనేధీరులకెల్లను॥ పా॥ పెరుగోయమ్మా పెరుగు సద్గురుని కృపచేకల్లు పెరుగు అయిదింటను తరచినముక్తికాంతమా ముదమున జిలికిన॥ పె॥ చల్లోయమ్మ చల్లా సద్గురువాకృంబు నెగచల్లా చల్లచిల్లి బహుభేదముద్రయు సత్కళవిధిని సమరసమైన॥ చ॥ వెన్నోయమ్మా వెన్న సద్గురువాకృములే విన్నా వెన్న శశికన్న శిఖామణి మన్న శివాపరులయిన వారికి॥ పె॥ నెయ్యోయమ్మ నెయ్యి మనవీరబ్రహ్మముపై నెయ్యి నెయ్యి నెయ్యి ఆరింటమూడింటను ఆపోజ్యోతి యనుభవపరులకు॥ నెయ్యో॥

వచనము.

ఈశ్వరీ నిన్నేనమ్మితి భూబోకమాత ఈశ్వరీ నిన్నేనమ్మితి॥ ఈ॥ ఈశ్వరమ్మ నీవుగాక మోక్షమివ్వయెవరివశము సాక్షిపెట్టి నిన్ను నేనొక దీక్షచేసాధింతునమ్మ॥ ఈ॥ చూపులోనేరూపమాయె చూపురూపుయేకమాయె పాపలానడుమనువెలిగె పరంజ్యోతి యీశ్వరమ్మ॥ ఈ॥ మూడు మూర్తు లాకునీవు మూలమైన దేవతనుచు నామనంబున యీశ్వరమ్మను మానకను నేపూజనేతు॥ ఈ॥ భక్తకోటి జనులాకు ముక్తినిచ్చిన యీశ్వరమ్మ శక్తిరూపముదార్చినీవు భక్తుల రక్షించుతల్లి॥ ఈ॥ ఇన్నిమాటలేలనాతో కోర్కెతీర మోక్షమిచ్చి సచ్చిదానందాము వెలిగె సన్నిధి జననీ యీశ్వరి॥ ఈ॥ కందిచుల్లయ్య పురవరములో మందిరమున వెలసి యుండె యింద్రుడైన పోతులూరి వీరగోవిందమ్మ జనని॥ ఈశ్వరీ॥

వచనము.

పనికిమాలిన బ్రహ్మజ్ఞానము పనికిలే బ్రహ్మంబయ్యేనా నాబూది

బూసుకపూర్వకాలంబున పాలుపుగబూడిదైపుట్టినా॥ చ॥ తత్తరపడియా
చదువులుచదివితే తత్వవిచారంబయ్యేనె । వృత్తమమైననూరేండ్లుదాటిన
వృత్తమపురుషుం డయ్యేనె॥ ప॥ జాడెరుగకను జడదాల్చితే జన్మరహితం
బయ్యేనె । నాడునేడునొక నాణ్యములోపల మేడలకాంతియు చేర
వలెక॥ ప॥ రంగుగ గడ్డము బెంచుకయుంటె రాజయోగి గాబోవునె ।
శృంగారముగ పోతులూరి సుబ్రహ్మణ్యముచు చేరవలెక॥

ద్విపదలు

అని వీరభోగ వసంతునికరుణ-మనమున సంతోష మహితసుజ్ఞాని-
భావించినప్పుడు బ్రహ్మంబులేచి - కానికయోగంబె కనిపించుకొఱకు -
వీరభోగవసంతుడై పుట్టియున్నాడు - పూజనేయరె మీరు పుణ్యాత్ము
లార - ఆనందాశ్రమమందు సమర్పియున్నాడు - ఆరామయోగైన అయ్య
వారున్ను - మేమును భేదివానందయోగిన్ని - వాగును చిరంబరవర దీక్షి
తులును - మేము, బనగాని; లైలో నిలిచి యున్నాము - నిర్మాణమును
చేసి నిలయేదాశ్వాసములు - కాలజ్ఞానపుత్రక కలయంగ యిట్టి - కాల
జ్ఞానచుహృత్ప్యంబు కలియంగవలెకె - ఆలించిపెన్ను నకాలమృత్యువులు-
కోలాహలంబుగా కలవచ్చినారు - శూలధరుండు శూలంబులంబెప్పు - కల
కలాఖలజాలంబు కైవల్యజయము-చొందింపుచునిపుడు సుజనులారవినుడి-
జయమునొందుచుమీరు జయభక్తకోరి-ఓంకారమనియెడి యొక్కడే గురు
డు-వీరభోగవసంతుడై పుట్టియున్నాడు-కానకయున్నాడు కర్మలైజములు-
కారణంబులు ముందు కానవచ్చెడును॥ పంచనము.

ఇదిగో కాలంబువచ్చెనూ హెచ్చరిక హెచ్చరిక మిన్నదిగో ప్రభు
పుమెచ్చునూ, యిదిగో కాలంబువచ్చె అచియేమో యనిమీరు మదిలోనె
అనుమానమేలనయ్య 'పదిలాము భేతాళ పంపూబాధలకు చేరరాక గురు
ధ్యానంచేతోరయ్యా॥ ఇ॥ ఇననుండలమునుండి ఇనలేజా లిద్దారు యిన
యాపలస్తాద్రిక్షేగిరయ్యా ' మననేల భూభారమూగినిషిద్ధాము ఘురులచేప
ట్టితే కడతేరరయ్యా॥ ఇ॥ బంగారు రెక్కలపడులై తేరెండు భావంబులోద్బ
ష్టా మామైనయ్యా ' సుగతిదప్పిన నరులనెల్లనుబట్టి భంగులచేరి వుండ
రోరయ్యా॥ ఇ॥ తండ్రికొడుకులున్న కాపునకు బోయి దండములీసుక జరిగి
రయ్యా ' కండాగాలవార్ని కండాలుతరిగేరు కారాణ పురుషులకనితిరిగి
రయ్యా॥ ఇ॥ పదియేడింటివార్ని పట్టుకొనిపోయి భాషింపబ్రాహ్మణులబంపి
రయ్యా ' వేడుకతో శివపోతులూరయ్యకు పట్టాభిషేకముసత్యమైనయ్యా॥
ఇదిగో॥

ద్విపదలు.

వీరధర్మస్వామీ విభవంబు మహిమయు - భావించిచెప్పెద బాగు
గావినుడి - చెన్నొండవినవయ్య చెవులపండువుగా - కమలాలయతోడక
మలనాభుండు - రమణీమణినిగూడి రా ధర్మరాజులును - కదలివచ్చెను
చూడుకలికిరూపమున-ముదచుండుచుండురు మూడులోకముల - ముగ్గురు
త్రిమూర్తులు ముచ్చటలుసేయ - మూడుకోట్లగజములు ముందరగొలువ -
నాలుగుకోట్లతురంగమమూలు - నలువంకరథములునాలుగుకోట్లు - ఏడు
కోట్లదేవతలు హేమములు - పదునెనిమిదికోట్లభటవీరభటులు - పదము
బాడుచువెంట పట్ననిస్త్రీలు-ముప్పదిమూడుకోట్ల మూకలతోను - అప్ప
య్యకథవిని ఆనందముచను - ముత్యాలఛత్రముల్ ముదమొప్పగొలువ -
సత్యవంతులుగూడి సంభ్రమమొందుచును-భేరివేయించెను భీకరముగాను-
ధారుణిలోఁజలు తల్లడింపుచును-శరణుజొచ్చినవాని సేవకుడనుచు-కరు
ణతోరక్షించిగారవింపుచును-చెనుకనువాద్యముల్ మున్నుండుమ్రోయ-
గరుడగంధర్వులు గనుగొనువేళ - భక్తిచేరాగములు బాడుచురాగ-సిద్ధ
విద్యాధరులు సభజేసియుండ - దేవకన్యలు వింజామరలువీవ-నందీశోదుం
దుభులు నటరేగిగూయ - పుష్పవర్షములు గురియ పురహరప్రియుని -
ఆనందగురువుల అనుమతిచేత - భావసంధికివచ్చి భక్తవత్సలుడు - ఆది
కేశవులకు అభయంబునిచ్చి - ఆదిలక్ష్మినిగూడి ఆనందమొంది - సిద్ధా
ద్రినామసంకల్పరమండు - బసగానిపల్లెలో పరగంగనిలచి - రత్నసింహాసన
మెక్కియుతాను - కృతయుగధర్మంబు నడపించుకొఱకు - వీరవసంతుడై
వచ్చియున్నాడు - కానకయున్నాము బ్రహ్మంబు మాయ - కారణంబులు
ముందు గానవచ్చెదను॥

వచనము.

మదకాములారా గురుని మరచియున్నారె-తల్లి॥మరువకయీశ్వర
మృనుమతిలోనుంచండితల్లి॥ మ॥మాటిమాటికీహరునినామముమాటమీరి
ననాటకున్న నిశాటులగోట మీటిత్రోయ గురుడుతల్లి॥ మ॥ చేరుకొంటే
తనముననాగురుబాగానకున్న వారినిపట్టి చెల్లకేల దీతు దొట్టిజీవులను
మీరుతల్లి॥ మ॥ మిక్కిలిగా చక్కతూర్పున నొక్కటి అక్కబుట్టి రక్కసి
భూతములెల్ల గ్రక్కున గూల లయము జేయుచుతల్లి॥మదకా॥ నందికొం
డాలోపలాను నాడా మైర కత్తిబుట్టి చండిభూతము లాడుచుండు నిండు
వేడుకలను గానుతల్లి॥ మ॥ ఒప్పుగాళివపోతులూరప్పను మదినుంచితేను
నొప్పుగ స్థిరసంపాదలు యెప్పటి కిచ్చు గురుడు॥ మద॥

ద్వీపదలు.

వీరుడు శూరుడు వీరాంకు డితడు-ఘనపరాక్రముగల గరుడవాహనుడు-రౌద్రాకారుండు రామచంద్రుండు-గురుడైనతీవిగా రావణయుద్ధంబు-అలంకగాల్చిన అంతకుండితడు-ఖడ్గశూలంబుగని కరకరుణచేత - మీరియుండిన వీరరాఘవుం డితడు - హిమవద్గిరి యందునుబోయి - భానువాసరభరణి నక్షత్రమందు - ఖరనందనోర్మధ్య కాలంబునందు - పరమసంతుష్టుడై యిలలోనుబుట్టి - బాతాళలోకములో పటపటబగుల-భూలోకసువర్లోకమహర్లోకములను-భూమిపై మంటలు భుగభుగ లేపి-దాముధూములు జేసి భూములు లేపి - పగరలెగసిమిన్ను పాలింటిచూచి - పగలుచుక్కలు రాలె పకపకనవ్వు-గాతపసులపుడు గడగడవణికి - పెల్లార్చి కూతలు పెదబొబ్బలు పెట్టి-యంకారములు జేసి జలధిపై ఆపుడు-నిండుజలంబులు నిర్జలమౌను-గురుతుగా శ్రీశైలగుల్లకుదోయి-మల్లికార్జునుచూచిముచ్చటలాడి చంద్రగుప్తమహారాజు అనియెడివాని-పాపవిమోచనంబు నేయగానపుడు-కానక యున్నారు బ్రహ్మముమాను - కారణంబులు ముందుగావచ్చితిని॥

వచనము.

రాక్షసులకులమును నీరుసేయ శ్రీరాములు జననంబైనాడు-అక్షయముగ తాదివ్యవత్సరంబందు ప్రకాశంబైనాడు॥ రా॥ శిక్షసేయుదుర్వార్గుల మీద శక్తులబంపిస్తున్నాడు॥ యీక్షితలోకల మానవకోటికివంతలువిహరిస్తున్నాడు॥ రా॥ రక్షించెననశిందరితోడను రహస్యములాడుచునున్నాడు॥ అన్నాతికీతానిచ్చినమాటకు ఆలోచించుచున్నాడు॥ రా॥ పన్నగేంద్ర భృగుపాశాంకుశధరు లన్నిటనిలచె నన్నాడు ఆకాశంబున ధర్మదేవతా ఆర్భటించు నిజమన్నాడు॥ రా॥ జోకతో ఆధ్వని లోకములోవిని చీకాకొతుందన్నాడు । మూడుమార్గశిరాష్టమిలో యుగసంధిబుట్టు నిజమన్నాడు॥ రా॥ ఇందుకుమర్మము మానవలోకము ముందుకైన నేనన్నాడు॥ యందుకుదప్పిలే హీనజాతి వానింట నేబుట్టినన్నాడు॥ రా॥ తుచ్చకులము ముల్లూకునముచ్చట లడుగు మన్నాడు తప్పుగాదిది విశ్వకర్ములకే దారబోస్తే నిజమన్నాడు॥ రా॥ నూటయెనిమిదియేండ్లుకృతయుగ ధర్మము నడిపేనన్నాడు॥ వేడుకతో శివపాతులూరిలో వెలుగుచు నుండెనన్నాడు॥

ద్వీపదలు.

కల్పవృక్షము కక్షపాలధరుండు-పక్షివాహనగురుడు లక్షణదేవ - నక్షత్రమండల నాగనరేంద్రు-జంబుగంభీరవో జంభారివినుత - వేదండగమన ఓంకారపురితేరి - పాష్టవిశివుని గన్నఖండదేవుండు - ఆదిబ్రహ్మంబు

గుంటపై నిలిచి-లోగంటవాయించి మిట్టకెగసిగురుని - జంటనునిలిచి ఆలింగనముచేసి - అంతటనిలిచి ఆధర్మవర్తనుడు - వచ్చినకార్యము బంగారు డెరిగి - మెచ్చితిలడుగు మనె మేఘవాహనుని - దక్షిణశీతైలధాముడు అతడు - లక్షతోబదివేలప్రమథుల గూడి - ఆక్షణంబుననేమొ అనుచు నున్నాడు॥ వచనము.

దండివాడవురాపోతులూరయ్యా దండివాడవురా । దండివాడవు వీరచండప్రచండూడ నిండులోకమునందు నిలిచివెలుగుదువూరా॥ దండి॥ దండ కారణ్యబ్రహ్మాండమైన అడవి దండిదీపాము గన్ను గుండువురా నీవు॥ దండి॥ గుండాముగడచి లోకుండలిపై లేపి గుంటమీదికి లేచి యుండే ఘుడుడవు నీవు ॥ దండి॥ యెంతవాడవునీవు అంతరంగుడావు యింతనిర్మలదేహము వీరబ్రహ్మమూరా॥ ద్విపదలు.

అధికారహరహరత్వమూర్తి-గురుడునుసంతోష సరణిదానొంది- ఆడినమాటయు ఆలించివినియు - పోతులూరయ్యకు అతిభక్తితోను-అడదొడగెనుయేమో ఆదిశంభునితో-సకలఅధిపత్యుడ్ర సత్యనంచార-ఆర్యామనోహరు డాదిశంభుండు - సకలగుణేంద్ర ఓసన్నతేలిల - కాలహరణంబు యీకరివరదునకు - మనవియొక్కటి విన్నవించెద మహాత్మా॥

వచనము.

అగ్రాజనెదుటా వీరబ్రహ్మం ఆగ్రహుడై పలికె అగ్రాజనెదుటవీరాగ్రహుడై పలుకా వర్ణభర్గవధాముడే మానుమన్నాడు॥ ఆ॥ నిగ్రహానుగ్రహశక్తిజాగారిగలసంహ వ్యాఘ్రుడై అపుడు పరాక్రుడననెనా॥ ఆ॥ కదల విడిచిలోపవనవీధిని ఆధారచక్రపురధారాఘడవని॥ ఆ॥ శీఘ్రముగురుని అనుగ్రహమువచ్చి నీలగుడుఅపుడుపరాక్రుడనెనా॥ ఆ॥ ద్విపదలు.

మదపుటేనుగుధంగి మహిమీద జనులు- మతిలోనుదలపక మత్తులై యింద్రుఁ ఖండింతురాలింగ గరుణించువేగ-దండిగాకర్ముల దగ్ధంబుజేసి- గరగరయనిపొడుతు ఘనశూలములతో-మేరదప్పినవాండ్ర రెక్కలువిరుతు-కల్లనిజములురెండు కారనకూసె-కాకులనన్నిటి కలిలోకరగింతు - దండిగద్రోహముల్ గొనియేటినయల-వజ్రదండముతోను వసుధజేసెదను - ఆండజవాహన ఆజ్ఞనిమ్ము వేగ॥ వచనము.

వినుడి బ్రహ్మముమాను వినుడివినుడి జనులారదుడుకూలువిడువండి । తడవులేదు వీరగురుడుబల్కినవాక్యం॥విను॥ శంకాలుజేసెటి కుంకాల నందరిని లంకిణిపల్లెకు జాంకించుజూచును॥ వినుడి॥ చండిరాజ్యమునుంచీ దండుమారివచ్చి । దండివేసేటివేళ అండాయె మీకు॥ వి॥ ఆకాశవీధిలో

రాకాసి గుంపులు కేకలుబెట్టుచూ వచ్చెకాలమాయె॥ వి॥ పోతులవలె
మీరు హేతువులెయిక ! పోతులూరిగురుడు హేతువుదెల్పును॥ విను॥
ఒప్పుగాను శివపోతులూరిగురుడు యెప్పుడో యేవేళవచ్చియున్నాడని॥

ద్వీపదలు

విజయనగరపురాజు వింటిదొడ్డవాడు - కంటిమంటగల చండవా
డొకడు॥ లోకాధిగురువైరి లోకగలవాడు - తానుతానై రాజగర్భమున
బుట్టి-వీరభద్రరంకార విఘ్నేశఅనుచు-భావములోపల భక్తియునిలిపె-
అంతర్ధానియై అపుడు చనుదేరె॥ నచనము.

చెప్పలేదంటనకపోయ్యేరు నరుణార గురుని చేరి మొక్కితె బ్రతుక
నేర్చెరు॥ చె॥ చెప్పలేదంటనకపోయ్యేరు తప్పదిగో గురునివాక్యము
తప్పితోవలపోవువారల చప్పురించి మింగుశక్తులు॥ చె॥ మొప్పెతనమున
మోసపోయ్యేరు అదిగాకకొందలు గొప్పతనమున గోసుమారేరు . ఇప్పు
డప్పుడనగ రాదుయెప్పుడోయేవేళనోమరిగుప్పుగుప్పనిదాటిపోయెడుగుట్ట
పడుగులు యేరుపడురు॥ చె॥ తానుతప్పులు తలచకున్నాను ! తార్కాణ
మైతే యెక్కువతో దెలియనేర్చురు ! బోకతోడుతత్వై పిల్లలు గోడుబాసి
యడవులందు కాకిశోకము చేసి పజలు కాయగనులు సమలిచెత్తురు॥ చె॥
కేకపేయుపాగామిడిచేరు రాకాసిమూకలు కాకబట్టి కలువకించేరు ఆకా
శముయెట్టినాను ఆరుషతములు ఒక్కటేను లోకమొదిన జనులుఅందను
నీరునిప్పున మునిగిపోదురు॥ చె॥ అగలువిడిచి పాగులుదాటేరు అదిగాకపట్ట
పగలు చుక్కలునూచిభ్రమనేరు॥ చె॥ భుగులు భుగులు ధ్యేవులు మింటు
పుట్టియేగినపిమ్మటను దిగులుపడుచు ప్రజలుచాలా నిక్కులేని పశుకాదు
రు॥ చె॥ పాతకూలు పడటగలనేరు పుణ్యాత్ములైన పాధకూలు సంతసి
చేరు ! భూమిమీనధూము ధాములు పుట్టి పరిగిన పిమ్మటాను రామరామ
యననివారలు రాలిపోదురు తెలిసికొండి॥ చె॥ ఏమొవీమో గురుగకు
న్నారు ఎందెందుజూచినయమునిపురికేవడుచమందూరు భుతలంబుననిట్టి
వితలు పుట్టియణగిన పిమ్మటను ! నీరీకృతముగ ధర్మమప్పుడు నిజమునిల
కడ మీది తెలియును॥ చెప్పి ముందుచెనుకను గానకున్నాను ! మూర్ఖులై
భువిలో ముందుగతయు నెలుగకున్నానుకందువతోపిన్న పద్ధలకన్నుగా
నకగర్వములచేమందె మేళముగాదువారిని బండుబండుగ గోతురక్కడ॥
చె॥ కీడులైనను కూడవందురుఒన కూడినప్పుడు పడజూచిన వాడుకొం
దురువేడుకతోపోతులూరి వీరభోగపసంత రాయలు యేడుదీవులు యేక
చక్రము ! నేలును బ్రహ్మాండమంతయు॥ చెప్పి॥

ద్వీపదలు.

నల్లపాటివూరి నట్టనడుమాను - యెల్లపురమువరిమి నెల్లాండ్ల బా
న-నేరుపుతోబుట్టె నెరజాణయొకడు-కరమునఖండంబు కదిసిపుండంబు-భే
చరంబునకెగసి శంకిం - యుచుచు-డారివూరిజ్వల లుప్పొంగజేసి - తాళ
లేకారులు తల్లడింపూచు-తల్లిపిల్లలవిడిచి తత్తరిగొనూచు - కారడవులకేగి
కన్నీరుబెట్టి - యడలశోకంబున మొక్కంగజుచులు - కొంతగృహంబందు
ఘోషింపుచుచు - అడలుచుజులంశ హతమూదురచట- ఆనందయోగం
బు నడపించుగుండ- కానకనూన్నాచు బహ్మముమాయ - కారణములు
ముందు గానవచ్చెడిని॥ వచనతత్వము.

ఇంతటను విడిపిలంబిది మొరరికలవియగును-సంతతము శివధ్యాన
పరులకేకాక - యేడుచుట్లుకోట యేకచక్రదిశమాయ మని తెలియక
మగునగూడి చూడజూడతరు-ఏస్వామివిఘ్నగలవు - పండువెన్నెలకాంత
నిండినగుండ॥ ఇంత॥ నలుగురుమంత్రులు నాయకులేడ్డరు - కరణాలు
అర్థిరూ ఘనముగాను-నలుచ దెనిమిదకదులు నరులుచెప్పెటివారు - ము
వై ఎఱుడుగురు మువ్వద్రోగలరూ॥ ఇంత॥ యెనిమిది మదకరులు యేడు
వేలరథాంశుల వహించుటపిటల్ బానిసలవగను - యేనురుఅశ్వము
లు - పేవేళొలువగను - ఎన్నడు దెబ్బకిరెండువేల కాల్యలమూ-యెంత
యేదిన్ని విడుగురు మాభటులు సామంతులు పదిమూరుతలవల్లు - ప్రహరి
దిరుగగను - సకలవర్షరమ్మవంగంచమధ్వరులచే పగులురెయును మహా
ప్రభలగోష్టులు॥ ఇంత॥ పట్టినద్యాం మువ్వద్రోగకాపుకాంతి పదిమూరుస్తం
భాలబొమ్మమండఃము - పదిమగురుదైలింగ బావిసిచ్చేశ్వరం పరిష్టపోతు
లూరి శివభక్తిగొగ్గవాము॥ ఇంత బహువిధి స్థలంబిది మొరరికలవియగు
ను సంతతము శివధ్యానములకే గాక॥ ఇంత॥

యూలలు

శరణు పోతులుచిరాయ శరణు పరభద్రరాయ-శరణువోదైవరా
యా ఓపోతులుచిరయ్య శిరణుగోనేనమ్మా శరణులనా॥శర॥సూక్ష్మమైనాత
నువులోనాహుచిడేడవున్నడయ్యా-హుచున్నదారి తెలిసిలే-వోపోతు
లుచిరయ్య-మోషిద్వారముకలులచూచేనా॥శ॥కాయజూనితనువులనే కా
మూడేడావున్నడయ్యా-కామూషిన్నదారి తెలిసిలే-ఓపోతులూరయ్య
కామూజుని కన్నతండ్రిని॥ శ॥ యాననంపూ యేటివొడ్డునా జవ్వనంపు
జాబితోట-యాననమునును యేతామెత్తిగా-ఓపోతులూరయ్య చూడ
వేడుకగానగునయ్య - ఇప్పమేరు దాటవలయు తెప్పింతునా యుక్తిమంత్ర

ము నివ్వలేరునీరుజేసుక ఓపోతులూరయ్య తెప్పావేసుక తెలివత్తునా॥ శ॥
అష్టాక్షగండిలోనా చతురాక్షారిచీరదీసి ధర్మరాజు దారి తెలిపితే॥ వో
పోతులూరయ్య జూచినేను కనుగొంటిరా॥ శ॥ తెలిసీ తెలియని వారికెల్ల
యాలవైడూతోచునటా బాబురాకు యేమి తెలుసురా - వోపోతులూర
య్య బ్రహ్మజ్ఞానులై తె తెలుసురా॥ శర॥

అయిథాయిలకు మంగళహారతి

మంగళంమంగళం మనవంశచిలుకకు మంగళం - వెనుతోటమాటేకి
పుడు-మంగళముమంగళము మముగన్న తల్లెక్కిని మంగళముశ్రీవీరబ్రహ్మము
నకు॥ మన్నాను నీరూను మరిముద్దగాజేసి మనుగూతోకరమలా కొల్వ
మచ్చి-కొల్పి కోపముచేత నుత్తైతనునాకలి కోపంబునటువలెను జేసెనిపుడు॥
జ॥ మాకులుదెప్పించి మయముతో చెక్కించి రాజాలకుమిద్దెలును రంభలకు
మేడలును కాపులకునాగేండ్లు కలగజేసేటివాడు అతడోయిజగతిగుం
అచార్యలింగమతడు॥ జ॥ రాతిగూపైనకావించి కాపను రాజుల చిత్రనె
మొక్కించీ - సర్వభూషణాలు స్వామికి అర్పితము మొక్కుల్లె శివ్య
బ్రహ్మమునకా॥ జ॥ పంచరసములు వల్లెములు పెంచుకోసి పలుకుచువా
సెనే పద్మగిన్నె - అన్న మనకెన్ను సరిపాసలేర్చుచు కంచాలచేసేటికంద
రికిని॥ జ॥ వ్రాదనకోపులున్నీరైన కాలులు మడుగుకుంటటిలోను పరివస్తున-
అదిమీరగసాల హస్తగతభము అతడోయిజగతిగుం అచార్య లింగ
మతడు॥ జయ॥

వీరబ్రహ్మముమీద మంగళహారతి.

జయజయమంగళము శాంధ్రపుడైన శ్రీవీర బ్రహ్మకిపుడూ॥ జయ॥
బంధూరముగ ఘాటమందేజనిత్యనైన భూతనాథులింగంధా భూతబుంసె
దను విభూతిబుంసెదను పంచరసమంగళమునీలతోయములోని పోలలాడే
టిపుల మేలిమైనశవుని చాలపూజింతు॥ జ॥ శ్వేతార్జునములో మూడెత్తు
వాక్షతలుంచి పోతులూను పింగునినోబడు పింగునినోబడు॥ జ॥ అవు
నురా గురుశేషా వ్రాసమూనిబంధించి తనకుండలిలేడ నపుడేభూషముగా॥
జ॥ ఆగ్నేయబిందూ ఆధారవల్లెమునందు ఆశామూలమత్త అపుడేవెలిగిం
చి॥ జ॥ భాసురమైనకోసూరనాగేశ్వర దాసునేలిన సమ్మాశ్విత్తు కనునకు॥
జయజయ॥

శ్రీ పోతులూను వీరబ్రహ్మంగారి కాలజ్ఞానతత్వములు,

పరమరహస్యము సంపూర్ణము.

బ్రహ్మంగారి తత్వములు.

ఓంనమశ్శివాయ సిద్ధమైనపదవి ఓంకారమేదిరా ఓరి - ఒనరుగాత్రి కూటభూమధ్యమందున్న వాడెవ్వడోచూడరోరి॥ ఓం॥ ఆఅలయేనిమిది అక్షరములకుమూల హరుడెవ్వడోచూడరోరి - ఆకారమనుచిలుక హంస తోగూడుకొని ఆడిస్తున్నాడురోరి॥ ఓం॥ కాఖాలుపదిరెండు పర్వములు జేసుకొని కన్ను మూసుకచూడరోరి - కలరేకులైననా కాంతయొకటున్నది కంకంతుడెరుగురావోరి॥ ఓం॥ తాథదాధాయనిబర్హములుతానెరిగి తలుపు దీసుకచూడరోరి - తెరతేరకాడునై దేవాలయములోన తేటగానున్నాడు రోరి॥ ఓం॥ యరలవానారాయణ బ్రహ్మపద్రుడెవ్వడోచూడరోరి - శవ సాహాయని శివపాతులునియ్య సాక్షిగానున్నాడురోరి॥ ఓం॥ ౫॥

పాతులూరి వీరబ్రహ్మముగారి పంచతత్వములు.

ముట్టుముట్టనియేం, ముట్టరాదనియేం యీముట్టురక్తంబు ఈశరి రంబూ॥ ౧॥ కమలములో యీముట్టు కమలమనివెలసింది కమలములలో కల కాంతిగాదుమరే॥ ౨॥ మూన్నాళ్లముచ్చటలు ముట్టని తొలిగుంటె ముట్టులోకలముట్టు అదియేలనిమరే॥ ౩॥ నెలకొక్కదినమాయె నేర్పుతో ఈముట్టు పాద తెలియక ముట్టుపా రాడసాగె॥ ౪॥ రెండునెలలొకదినము పిండబా పుకరా తి శ్రీహరిని పొదకుటకు చిలుకవలె తరిగె॥ ౫॥ మూడు నెలలొకదినము పురికిగడ్డిములోను మూలస్థానమునందుముద్దేయవరచె॥ ౬॥ నాలుగెలలొకదినము నాగకంతుండొచ్చి నవమూత్రద్వారములు క్రమ మేమివరచె॥ ౭॥ అయిదునెలలొకదినము ఆనవాళిపుడొచ్చి కంఠస్థానము పెరసు క్రిమిమేమివరచె॥ ౮॥ ఆరునెలలొకదినము ఆంధ్రకాళిబ్రహ్మ అభయ హస్తములిచ్చి ఆయుస్సుపొసె॥ ౯॥ ఏడునెలలొకదినము యెరుకాయె జీవునకు మతలోకపూర్ణుడై మునుతాచెలిసె॥ ౧౦॥ ఎనిమిది నెలలొకదినము పిండాలుపండంబు కాంతగ్రీగడ్డిముని కదలాడుచుండె॥ ౧౧॥ తొమ్మిది నెలలొకదినము ద్వారములు విడుపుమని పుత్తెత్తయెను యీపుణివి లోను॥ ౧౨॥ తెల్లియొక్కతెగాక తండులెందరొకాని తనతప్పుతీర్పుమని పండములుబెట్టె॥ ౧౩॥ ఈపిండపంచము ఈపిండశాస్త్రము కారుపిండ ముచేత కలిసిట్లనెట్లె॥ ౧౪॥ నూయమంత్రసాని మరపాతులూరయ్య మంత్రములుచెప్పుచు మునిహస్త్యుగోసె॥ ౧౫॥ ప అచ్యుగారి సమాధికా డను దూదేకులసిద్ధి న్యగాయా. బ్రహ్మంగారి ప్రార్థన.

నవ్వితి నయ్యా పో వీరయ్యా నవ్వితి నయ్యా వీరబ్రహ్మం నవ్వితి

శ్రోతములో లిప్తమైనాకులము ముక్తితెలిసినగురుని భక్తిసోహము గన్న ముక్తిబొందినవారు యెక్కువేకాదా॥ కు॥ కశ్యపభగవత గౌతమ గార్గ్యేయ శుకశౌనకాది మునిపూతులెవరూ - వ్యాసనాల్మీకాదివసిష్టు మొదలుగా వాసిగాస్థిగురు యీశదేకాదా॥ కుల॥

యాగంబీ లక్ష్మ్యగారి వచన తత్వము.

ఎంతపాపకల్మషో - సేపూర్వమున శివ-చింతసేయక కర్మజీవుండి నైత-నటనంబుననుటలు నెలనెలకునొకసారి ముట్టురక్తముజూచి ముట్టురో సి-అట్టి అంతాండము రక్తశుక్లము బలిసింది యీపైన ఈదేహ మిదియై కాదా॥ యె॥ మొదలకప్పుడగుచు మురికిగర్భములోను వ్రదయించిన దేహమిదియై కాదా-పరగమలమూత్రముల వ్రునికట్టునునట్టి ఇదియైప్రత్యక్ష నరకంబుకాదా॥ యె॥ పదలిబహుయోనికూపమున పలుమారువెడలి సుఖ దుఃఖములు కుడిచి కిక్కిరిస్తేత యాగంబీంజయ దేవయడలు చేయకు మమ్మేలుస్తాము॥ యె॥

రెండుకొడుమూచోటున్నది చాటేవారికి అదితెలిసి తమ మతిని నిల్పి వారెండును నడవలి॥ రెం॥ రెండుచంకలుల కామపుగట్టుక రేపుతి నుగుడు నేమిటికి - రెండుచీతులుపెలిగించుకొని వెలుగుచుపరరోశవలి॥ రెం॥ చీక చింతల కడుమల కొంగల భయమున్నది మనకందరికి - గురు మూత్రమునే గుడిచుకొని గురుముకవరరోశవలి॥ రెం॥ లింగపల్లె పాలమెరిగివా కతే కొంగల ముములే వెనకకిసి - అనుపమమంత్రము యా గంటయ్య చిత్తము గెల్చిన కొందరికి॥ రెంటి॥

బ్రహ్మంగారి వచన తత్వము.

చదుగుడాడెనే బ్రహ్మం బలిగుడాడెనే - చదుగుడుగుడుగుడు గుమ్మన్నాచం కలుషమిందుల కలులనాడుక నడివిడుమంచి వడిగల తన యునిచే వైత్రామించి నిండుపార్శ్వమి వెన్నెలగాయగ ఈట ముగ్గురు ఆకట పలుగురు పడమన్నె నలిపైన బుడ్డివకడు చెట్టుగొట్టంగా పాలుగా రగా॥ చె॥ ముప్పైరెండు అక్షరంబుల మేలైన నొక అక్షరంబెకై గుబి కై గుబిక్త గుబ్బబట్టి నాలుగు మెకములే పలుగురుని తరిమినది దిక్కులనె హుగె త్తంది చేకొని అమృతజాచు ఆనందించు వింతలు తెలిసిన వీర పోతులూరి ఏ॥ బ్రహ్మము॥ చె॥ బ్రహ్మంగారి వచన తత్వము

ప్రభువునచ్చెనేళి గుప్రజలారయిక్లెనైన భక్తితోను పూర్వభవము లుడిగిగుని సంపదేతేతా శుభములేనూ॥ బ్ర॥ ఖండింబుగానందిమండల క్షేత్రాధామూడు రెండుయేండ్లు నిండిన సుదయింతునన్నారూ అజిన్నా

తోడునేగా॥ప్ర॥గుత్తిఅడవాని కోటాకొమ్మలసందు గురుతు జోడూచేసి
అత్తిగానున్నా మాయురమన్ను బూతురు అల్లనాడు॥ ప్ర॥ తుంగభద్రా
లోన నగు బారిగుత్తాలు దుముకులాడూ అట్లదుమికినా మూనాళ్ల ఆదోప
పోనన్నాబిదోడు॥ ప్రభు॥ కృతశుగధగృమూ నడపిస్తూవాని హితులా
కొసగినాడూ వేగసతతామేపాతులూయస్వామీసుబ్రహ్మణ్యంవాడూ॥ప్ర॥

[బ్రహ్మంగారి వచనము

ఐమ్మనే మన మీకును నిమ్మనే-పువదేశమిమ్మని కమ్ముకొనికను
బొమలనడుమను బొమ్మలాటలాడేగురుని॥ ౧॥ నాదవినదూకళిలచేత అడు
చుండగానునేను కూడికుండలి వట్టవడుమను చూడనుంకవచ్చెనగురుని॥ ౨॥
అనుమతములందుగురుని ఆగ్రహించి యున్నగురుడు అపమూడు తెంచి
వేసి మూడువేలయి యున్నగురుని॥ ౩॥ అంతపైనున్నట్టిగురుని కనుబొ
మలపై నా కొరగాను బయలుగొది పండుకెన్నెలలో అంతి అంటకున్నా
గురుని॥ ౪॥ యున్న కాళో ప పాతులూరి పింభోగవంతె రాయలు యేడు
వీవుల యేకరాజ్యము ఏలబొమ్మని గురుని॥ ౫॥ ఐమ్మనే॥

[బ్రహ్మంగారి వచనతత్వము.

వస్తాడయ్యా పిం బ్రహ్మం వస్తాడి య్యా-వస్తాడి పయ్యా తెస్తాడు
తగవూలు తగదెంచ మల్లోకిమున కాదిమూలమైనాగురుడు॥ ౧॥ అల్ల
మాప్రభురాయా దెల్లలోకాములే కలారెనుల నుగ్గవడచేగురుడు॥
౨॥ పెద్దాలదూషించె బుద్ధిమూలకజరల గర్భినిబిడ్డలొకరనిగుడ్డే
౩॥ పరభక్తులనెల్ల కలపాలకనయం ధీముగ పరయ్యా గురుడు యీ
జగమేల॥ వస్తా॥

పింబ్రహ్మంగారి వచన తత్వము

వచ్చినాడు పింబ్రహ్మంగ పహోజ్జాణారామింబ చిత్తైములుమాని
గురుని కోటకొనరయ్యా॥ ౧॥ మొదటి మగ ధర్మామును మొదట
యిదుగో పిష్టుదూతలు ప్రవయించెను యంకావనకు కొదవ లేదయ్యా॥ ౨॥
గోల్కొండ ఆదాని గుత్తగండ్లికోటా కంచి కావశము తట్టూ బడు
మూలము నిరరయ్యా॥ ౩॥ కంసూనువొరలు యంకా కారడవులు బండలిరి
గేరయ్యా సుదేహమెందుకు కాలము నిమనూషినాదీ॥ ౪॥ అంతసత్తా
మునా యున్న శంతాలేదూ అనేవారిని పంతగించి శివభక్తులు భక్తించి
రయ్యా అన్ని అనుమాలమూగురు అనికో రాదంట కొన్ని మాటలు కమ్ము
లాకు కండువుగాను కనుపించరయ్యా॥ ౫॥ తాళకాళపపాతులూను పీర
బ్రహ్మణ్యుల నిపుడు కోటకొండచివారికి నేరము లేదయ్యా॥ వచ్చి॥

ఓవీరబ్రహ్మనందా యీశపరాకు మహేశపరాకు॥ యేమయ్యా ఏమయ్యా యేమాయెనయ్యా॥ ఏ॥ ఏమనిపలుకావు ఏమో నామనవి ఏమాయెనయ్యా॥ యేమయ్యా॥ తరువుతోడుతనన్ను పూలకుపొమ్మని నిండు సమాధిలో పండివున్నావా॥ ఏ॥ పండిననసాకు ప్రయాసకడ్డట్టు వరు వరు సవేదిసోకిబంగారమైపట్టుకొండావంటిది ఆశగొడుగువంటిది నీడనిండాల్లుగా మనసు నిండింప నేమంటావయ్యా॥ ఏ॥ గురుశు. గాను నేనగురినమ్మియుంటిని చెదరాకుండా భక్తిశిథిలముగాకుండా ముదురూపెన్నెలబెట్టముక్తి నెయ్యాంటిని నాల్గునడలుచూచిచోటాను నమ్మినానయ్యా॥ ఏమ॥ రాత్రుపలను నిన్నే నమ్మియుంటినాతో గలసిమాట్లాడని కారణమేమోతలచుట్టుతీరిగి నాతనకన్న వేరేది తట్లలేని బిడ్డనైతే గాదయ్యా॥ ఏమయ్యా॥ చెప్పరాని పద్ధతి చేకూర్చరాదయ్యా చుప్పుడుగురునేన తప్పాకానేనుంటి-నిప్పువంటి వీరప్పావాడక్కైతే చప్పుడిగాకుండ చెప్పవోరాదా॥ ఏ॥ ఓవీరబ్రహ్మ॥

శ్రీ పాతులూరి శివబ్రహ్మముగారి వచన తత్వము.

చెప్పెగురుమహిమా తెలిసినంతగురుని తెలుసుకొండి- విప్పిచెప్పగునేనెంతటివాడా మన్ననతోపంటి వొప్పుకొండి - గుడిముందారా సోకా గ్రుడ్డిముందున్న సివొడ్డ మొండిదోర కడ్డాముంది-దానిఖండించి అఖండపదవిలో కలుసుకొండి॥ చెప్పె॥ బూతుగామానిమిద రెండు పుట్టులు గలవు తెలుసుకొండి ఆపుట్టులోరెండు పెరుపాములున్నావి పట్టుకొండి॥ చె॥ పట్టుకున్నా వాండ్రైనరెండుగ్రుడ్లు తెలుసుకొండి- ఆగ్రుడ్ల మీదపెద్దకూబకూర్చున్నావి తెలుసుకొండి- ఏడుకొండలనడుమాయెద్దు కూతావేసినది తెలుసుకొండి - ఆయెద్దుకూతావిని యముడుయెద్దికిరాడూ తెలుసుకొండి - మూడుమూలలపెట్టె మూతవీనేనేర్పు తెలుసుకొండి మూతవీలే పెద్దధూతాములగవసును దెలుసుకొండి - భూతాలనేమరి ఆహోబోధియొక్కటిగలదూ తెలుసుకొండి-ఆబోధితవీరబ్రహ్మంశివపాతులూరయ్య తెలుసుకొండి॥ చెప్పె॥

ఏమిటికంటావనికీ రానిదేమిటికంటామనకుగానిదేమిటికంటా-ఏమిటి కంటమరేమిలేదంటా పాముజేరినయింటా పండుకోనెభయమంటా॥ ఏమి॥ ఆలున్నాదంట నీగనీకనుకూలము కాదంట-ఆలుంటేనేములే అతిమూర్ఖురాలంట కాలునిదూతంట కష్టాపెట్టుచంట॥ ఏమి॥ మగడున్నాడంట ఆలిమిద మమతలేదంట - మగడుంటేనేమి మొగిలాకుసుమమంట యెగదీస్తే యీతంట దిగతీస్తే తెగనంట॥ ఏమిటి॥ కొడుకున్నాడంట-కన్నవారి పిడికడన్న మివ్వడంట కొడుకుంటే నేమి కొనసాగని వాడంట కడ్డిలో

యాగంబు కష్టపెట్టు నింట॥ ఏ॥ పాపిపాపిచేపంట పుష్కలముగా పండి
నదంట పాపిచెప్పినపంటపండితేనేమంట పాపిచచ్చినకంట చూపేలేదంట॥
ఏ॥ పురహరుడంట మేరులైపుర చెన్నుడంట పురహరుడంట ముచికుందు
డితడంట నోటబల్కనితుంట నెరనోరుగాదంట॥ ఏమిటి॥

పోతులూరి వీరబ్రహ్మంగారి వచన తత్వము.

[బ్రహ్మమయమందురోరన్న హరహరాశివశివా పోతులూరయ్య॥
పంచాక్షరీమంత్ర పఠనచేసెన్నా - పఠనచేసితే యముడు పారిపోనన్నా -
పారిపోతే అంబ ఫలమిచ్చునన్నా - ఫలములం చేవాడు కరముడోయన్నా॥
[బ॥ ఆరుదులమీద అంబపుండన్నా - అంబలోనినొద్దంబ ఆర్జునుడనన్నా -
ఆర్జునితే అందుఆర్థముందన్నా - ఆర్థమెరిగినవాడు పారియతడోయన్నా॥
[బ॥ నాసికముపై చూపు నడిపించుమన్నా - నడిపించినప్పుడు నమ్మివుండ
న్నా॥ పిలిచివచ్చె నీవు నిలిచినుండన్నా - నిలిచినుండిన వాడు నిలిశివుడో
యన్నా॥ [బ॥ మూడంటివాళ్ళు మూతలే యన్నా - ముక్తవాళ్ళు నిలిచి
తలుపు తీయన్నా - తలుపుతీసితే అంబ శాబల్కునన్నా - తేజవంపిస
నాకు శాశివుడోయన్నా॥ [బ॥ జంటకోపులు రెండంటిపూదన్నా - అట్టు
లూపినపాము యంబంబునన్నా - యంబంచి ఘాటనా వంటించునన్నా -
అంటిమంటధ్వని అట్టెమరిదన్నా - అట్టెమరిచితే బట్టబయలు చూడన్నా -
బయలులో పేరగురు బ్రహ్మమోమున్నా॥ బ్రహ్మ॥

యాగంబుపారి తత్వములు.

ఇట్లువాణీనాది యిట్లుబలనాది యిట్లుబలగ్రహణీయమునాది యిట్లుబలగ్రహణీయమునాది॥
కాలునివలలోను కానుక జీర్ణతీర్ణకడతే॥ తే॥ తో॥ మనసా॥ తో॥ తో॥ తో॥
చుట్టాలుతనవారు చుసినప్పుడలవిచ్చుకే॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥
యంబులోపలతనవెంట రాత్రీరివనసా॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥
గని అందమును గనుగొనవలసా॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥
నందు సూతితప్పకచూడు మనసా - వాటముగబెంబము తే॥ గా॥ గడబడి
ను తెలివగలిగిబ్రతుకు మనసా॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥
గొన్న సారమును నేమో మనసా - సుసారము సీ॥ వారిసిగనుగొన్నను
హింసలు తొలగునే మనసా॥ ఇట్లు॥ రూపుచూపును తే॥ భేదరంబున జూ
చి దాపుజేరవెట్టిమనసా॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥ తో॥
గోప్యము గలదనీకుమనసా॥ తో॥ అంటి అంటిసింపి అరింటిపెగుచును
యింటిలోనున్నదే మనసా - బంటగా యాగంబు పాసుని మదిలోన
బంటబాయకచుండు మనసా॥ ఇట్లు॥

[బ్రహ్మంగారి తత్వములు.

తీయ్యనిమానిషిపండు- పండు తినబోతెవొరకాదు తీపులమెండు॥

తీ॥ పండుకున్నది మునుజులెన్నరెనుగారు పరమాత్ముడనెయాకు పైనుండగా- పండుమొదలగునాల్గు పర్వాములైయున్నది ఓరులాకుయీపండు వశముగాకుండు॥ తీ॥ విత్తులేసిపండు విశ్వములోనుండు సత్యము యీమాట నిత్యామయా- అత్తుగతల్లికి ఆబిడ్డమగడై తె సత్యాముయీమాట నిత్యాముకనుడి॥ తీ॥ ఆలుమగదూరెండు ఆదిలేనినాడు కొడుకుకూతురుగన్న కొడుకేడిరా-అల్లునితల్లిక్కహరిహరాదులంటు ముల్లోకమునతల్లి ముగ్గురునిమింగె॥ తీ॥ చెన్నపులొదావానల జేటులైపొయ్యెరు జననమరణము లేని జాతపండు - వాదభేదములేని ఓంకారమయియుండు మూర్తిల్లిమనావ్తూయి మర్త్యమీశండు॥ తీ॥ మోరులాకుయీపండు వొకదినుసుగానుండు నదిలాకుయీపండునవ్వుకుండు- ధరలోనయీపండుదాసూలకైయుండు పరమగురుధ్యాన పోలకుండు॥ తీ॥ [బ్రహ్మంగారివచనము

మూడుకాల్వలు చాటలేకయ్యా యిల మూఢజనులు మూడు కాల్వలచాటలేకయ్యా॥ మూడుకాల్వలలో నూడుక యిడాపింగళమధ్య మందచు జలగుడిపాడి బాల్వలనిడనాడి ఆలమూఢులెల్లను వాడలేకను యీచటోదే రూ - సంసారపాపధి జూడతల్లినుక మునిగిపొయ్యెరు - వేమికతోహంనామమనోక ఒడజేసుకొంటిగనిపుడు - యేడుకొండలు చాటిపొయ్యెడి వానిమెన్నడో మూటికొక్కిడు॥ మూ॥ ౧॥ తన్ను తెలియకనున్న పాపతొలగ్గునున్నావెనుదెలుపుచు - కన్నులద్వైమునిజ్యోతిని కంటిమెనుచుకొడముబలికె - కన్న పోతుల కేరుతెలుసును - సన్మార్గమహామహిమ్నపురుగులకేరుగలలు - తన్నుదాచెత్తెనున్న సంగతి వేమన్న శతకములోనిభావము - కన్నగురువులచేతిమరితా విన్నపురుషుడు నూటికొక్కడు॥ మూ॥ ౨॥ గంగనుమునానాంపుతులు సుప్సాంగుచును పారింగనేరులు - తుంగభద్రాకృష్ణకాశి గంగమొనలు నదులలోపల - పొంగిస్తానము నేమిబోయ్యెనూ - చాటకన్నజంగురాల్లికు పూజచేసేదూ - సంగతగపడంగింబూ చలగిమ్ముచికిచ్చగిట్టిగ - అంగమునవరలింగమెరిగిన పుంగవుడుకొనుకొనికొక్కిడు॥ మూ॥ ౩॥ బాధగురువులబోధవినుకొని పారు తీర్థప్రసాదములచే - మోని ముందును వెదవేత్తెల మీదికిని గాలుందుగునుమరి- వాడులాడిని యీబోయ్యెనూ - ఏలాగుముందర పాడుకొని నేరస్థులయ్యెను - నాదగ్గురుడగుని చివరిను పాదములుగని ఆనవడి ప్రసాదములచే త్తెచ్చుడైన వినోదపురుషుడు నూటికొక్కడు॥ మూ॥ ౪॥

తత్వము॥ దరిజేర్చుమీకనుగా దయకుపాత్రుడనేను లక్ష్మీగోవిందా-
విరివిగాటంకారవీధినడుమనున్న వివరించిచూచెదనుగోవిందా॥ ౧॥ సరియైన
వేళలో సందుతిత్తులుమూసి ముందుచెప్పవెగోవిందా - మందులకు శ్రీయ
మునా పండువెన్నెలబైటా తాండవంబు ఆడెగోవిందా॥ ౨॥ గర్భమందున
బుట్టిదుర్బిద్ధివాడవని దూషణంబేలాగోవిందా- అదృష్టముగనీవు అఖిలాం
డములలోన నిబ్బరమైనగోవిందా॥ ౩॥ పాపాత్ముడవనేను నీపాదములు నే
నెరుగ కోవమేటికిగోవిందా - పాపలోరూపమై రూపుకాయమున దీనమై
వెలుగుగోవిందా॥ అందాండపిందాండవృధిని ఆకాశముననుండియున్నావు
గోవిందా- బాదెదొడ్డికితోలిపారిపోకుండ నీవ్రాబంధించియున్న గోవిందా॥
రెండువేలుదాటి కొండమీదనేనున్న రెండొక్కటైనగోవిందా - దండమి
దిగోనీకుదయజేసెరక్షించు అండదాపై నగోవిందా॥ ౪॥ ఆలచక్రములుదా
టి మేటిశిఖరముచాల చిత్కిరతోవెలుగు గోవిందా - పాపిహానినినగురు
పాలించుపాపిని పై నమ్మితిని గోవిందా॥ దరిజేర్చుమీకనుగా॥ ౪॥

శ్రీముక్తకాల ఆత్మతత్వము.

శ్రీనివాసునినేనజేనే సిద్ధి దావ్యరెహిక్కో పూసిబ్బరనేనజేనే పు
ణ్యలేవోచెల్లెలా- గుంటుగాగుంటేజేనది గుణులన్నరెహిక్కో-మొ
జన్మములేని మహనీయులేచెల్లెలా-మహనీయు నేవారిమతిమీమొలక్కో-
కో- కపాములో మానాభిమానంబిడివిదేచెల్లెలా - మందిద్ద తేవారికే
పాపంచబాదేమక్కో - అదితామూలమందే అమసివోవుచెల్లెలా -
ఎవరానిసంచితాలకి మెట్టుబోవునెక్కో - మందిద్ద నీనే చిచ్చించి
పోవునెచెల్లెలా- దేవుడున్నావుమాకు ద్వేషంబేచెక్కో - నీవునీలో
చూపుచూడు నిండియుండనెచెల్లెలా - నిండియున్న గావుచేరె నిల్కడేమే
అక్కో - దండిగాత్రరూటామున్నదారజూడేచెల్లెలా - అందువయినదారి
జూపే ముద్రయేదేఅక్కో - భక్తిమైకంఠంబి చిచ్చి దగాదలుచెల్లెలా-
శ్రీభద్రమైనముద్రలో శంభూడేమే అక్కో - ముద్రభక్తిమొగానియు
క్తికి మూలమేదోచెల్లెలా-స్థిరమనిగానాముక్తిదేల్పెనాసియేదోఅక్కో-
అరుమామిపీడగానే అబ్బునేవోచెల్లెలా - మూడుమూడు మూడుపీడ
మూలమేదోఅక్కో - బోడిబాదునివాంసజర జాడగాదలు చెల్లెలా-
ల్యాతగాభూమధ్యమందున బాతరమే అక్కో - బాతరముమ్మాట్లు
లున్నా బోలెలరూపుచెల్లెలా - బోలెలరూపుభక్తిమందే నాతరమన్న
అక్కో - నాతరమిశాంభవీగురు మాతగాదలుచెల్లెలా॥ శ్రీ॥

నాసరయ్యగారు చెప్పిన తత్వములు.

ఏమందునీ పూర్వఫలవిశేషము నేనెంత జెప్పినవినవుమనసా - సంతతమునద్దురుని నేకకర్తృతగల్గు చేరిన త్రింశవేమనసా॥ ఏ॥ ఎన్నాళ్లు బ్రతికేవు యేమిస్థిరమిది నీకు యెలదెలియదుమూఢమనసా - యమబాధలకుచాల యెటులో ర్చెదవు నిన్నేమి జేయుదునే ఓమనసా॥ ఏ॥ ఈజన్మమునమోక్ష మేజన్మమునలేదు యిహమందుదెలియవేమనసా - అకలంకమైగురు ఆస్పదంబున పరమాత్మగలిగుండవేమనసా॥ ఏ॥ పరభామలనుజూచి పరద్రవ్యములుగోరి పరులదూషింపకేమనసా - శరణాగతశ్రాణ బిరుదుగల్గినగురుని నేనచేయవెవెట్టిమనసా॥ ఏ॥ మగ్గుచువునార్యనిమరువకెప్పుడునీవు మానసమునుండవేమనసా - శామసుంబులుమానినదిజేపవబాల దాసుగలిసియుండవేమనసా॥ ఏమందు॥

నాసరయ్యచెప్పిన తత్వములు.

గురువునదేశం బైనందుకు దుర్గణములుమానిందెరుకా - మర్మవకసర్దుకు మంత్రములోకల మర్మముదెలిసిందెరుకా - ఎరుకా॥ తారకబ్రహ్మముతనలోనుండె గారితెలిసినాదెరుకా - వారకాంతలనుజూచితల్లిగా వర్ణనజేసిందెరుకా॥ మతభేదములచేతుకతనలో కుంకునదలినదెరుకా - రంకుజనలతో రాజ్యముచేసుక రామునివలచిందెరుకా॥ గురు॥ ఇరువైయైదు తత్వములోకల హాగవు చెలిసినాదెరుకా - మతిములకాదై వెలుగుచునుండె మహాద్వైతముగన్నా దెరుకా॥ గు॥ మనోబుద్ధిచిత్తహంకారములు మరచియుండిన కెరుకా - పరబ్రహ్మముగ సాక్షుజులతో వాడులనేయనిదెరుకా॥ గు॥ సాశబంధములకట్టుబడక విమోక్షముగలసిందెరుకా - వాసిగనాసరువయతోహూబల దాసుకు చెలిసిందెరుకా॥ గు॥

సూర్యగంటి లక్ష్మీగారి యాలలు

సూర్యసోమారావ్వాచమమా శౌర్యమూనెచిలుకాగంటి సూర్యా దీప్తికామునుండగా- ఓయాగంటిలింగా-చూడమాడాశ్చర్యమాయేగా॥ సూ॥ కంటినిరాదాచూచుచుండ గండివున సూరిమిదాబలు సాముజేసెసంజ్ఞదెలిసితి- ఓయాగంటిలింగా- సారమైనపుట్టజేసనూ॥ సూ॥ పామూపేదూచెప్పావిషమూ ఆడాకాడాకక్కేగవన చినుముచుపోతూకడుపున ఓయాగంటిలింగా- ధినుమువామ్రుంగినుమిరి॥ సూ॥ ఆకాశానకూనె కోడి చీకటిలోపూర్వపూర్వచి చింతాచేయురాగధ్యానమూ- ఓయాగంటిలింగా- యేకమైచాపెన్నలగాముర॥ కాంతిపాలేములోనా చింతామానుబుట్టిగదరా చింతాచింతానలసా॥ గా॥ ఓయాగంటిలింగా- చింతాబూసి పందూపందే॥ సూ॥ కానరాని అదివిలోనా దాసలేక మడుకూ

నిండే వానలేనిమడుగుమీదాట - ఓయాగంటిలింగా - మానరాని అగ్ని పుట్టేరా|| ఆకులేనిఅడవిలోనా తోక లేనిమృగముబుట్టె - తోకలేనిమృగ మూకడువూనా-ఓయాగంటిలింగా-యీక లేనిపక్షిపుట్టేరా||సూ||పుయ్యా వాలేమేనభూతి వెయ్యావాలే రుద్రాక్షాలు చెయ్యావాలే శివునిపూజా లు-ఓయాగంటిలింగా- కొయ్యావాలెర కర్మబంధములు||

యాగంటివారి యాలలు.

సన్నంపూడిడ్డి వాకీట పున్నామావెన్నెలబైటా- కిన్నె రాలనాదమిం టిరా||ఓ||చినగావినగ వింతలామెరా|| స|| ఎట్టామానువొడ్డుక్రిందా యెని నూదిపూడాలున్నావి పూడపూడ గుంచించూచితే|| ఓ|| యుగముజగము లందేయున్నావి|| స|| నల్లగుంటనట్టనడమూ తెల్లదామెపువ్వున్నాది తెల్ల దామర పువ్వులోపల|| ఓ|| తెల్లివిమర చేదేవుడున్నాడు|| స|| ఆకాశానాగుం టన్నిడె కుండనిండపంటపండె - కున్నకాలిండ్లవీరెనూ|| ఓ|| వీనిభావము నీకెదలుసూయ|| స|| దానికర్మామేదితెలుపు పుడమిబరికాలోయందూగుం తిండిపందాలకేమిదెలుసూయ|| ఓ|| దివ్యజ్ఞానబైతే తెలుసుకు|| స|| పుట్టమీ వచెట్టుముట్టె భూమిపైనితీగెబారె కాలోనికాముకాయదా|| ఓ|| కన్య కానాపందూపండెరా|| స|| కందిపంటమీపంట రెండుపంటలు నవపుసం టా చచ్చుకుంటు పుట్టుచుండూ|| ఓ|| పూరిబ పంట చేసుకొంటాయి|| స|| చిచ్చుకడుపునచీకాచీబుట్టె చీకాచీపిపునచిచ్చుబుట్టె చిచ్చుచీకా తుక మైలేనా|| ఓ|| చిన్నగాడి బాలబుట్టె|| స|| ఆయనపపుర ముగడుబుట్టె మ గనికడుపున ఆలుపుట్టె ఆలుమగ పు నూటమయితేనూ|| ఓ|| అమృతశిలు చాబుట్టె|| స|| పాతకట్టచూతలోన పండుమట్టి చెట్టుబుట్టె పండుమట్టి దోరాపండామె||ఓ||పంచవన్నెలా చిలుకాబుట్టెరా|| స|| మమ్మాలిగోలలు మందికమ్మతేనె పెనుగుండగ నమ్మకతోవేటబోలేను|| ఓ|| తుమ్మెదరుంకార మామెరా|| స|| కాటిగర్ల చలమమ్మగానుచెప్పిన యాలలు.

రూపురేఖాలేనివాడు రేపుమాపు లేనివోట కాపురమే శూన్యం సున్నంట|| ఓష డ్యావలింగ|| చూపుమన్నా చిన్నదామెరా|| రూ|| చిన్నదాని కంటిలోను యెన్నమట్రి చెట్టున్నాది యెన్నమట్రి చెట్టుమీదను|| వో|| అన్నిదిక్కుల నధికమామెరా|| రూ|| ముజ్జగమ్మలుదయమాయె ముజ్జగ మ్ములుగయామంత ముమ్మార్థలభావామైనాదీ|| వో|| ముదిత మొసలి ముండయినెరా|| రూ|| గొడ్డుముండకడుపునందు దొడ్డవాడు కొడుకూ బుట్టె కొడుకుజగమువిలగూనేరా|| వో|| జడియకనాదాము వింటిరా|| రూ|| నాదాపాపా నవసందు దోమారెండు గజముమ్రుంగ అది జ్ఞాన

యోగామందెయందెరాఁ ఓ॥ ఉదయాద్రిలోవుండినూచితి, నూ॥ సతతా
ముసావాసాకమలా వునయమేరుశిఖరామునా- కదలితాడివర్ణాఘనుడై న॥
ఓ॥ కసిమీరాఁ యభువగంటిరా॥ మంగళహారతి

మంగళముకాక మంగళముసాకాక మంగళముటంకారమణికుం
దకూ - మంగళంహామీర మముగన్నతంజికిని మంగళముగోవింద మనజన
నికీ॥ జయమంగళం సదాశనమంగళం॥ పుట్టితిరిభువిలోన దిట్టముగ వెలసితిరి
గట్టిగాగురునేన గుట్టుతోనా - నిట్టముగా గురుపీఠ వివ్యతేజంబైన అట్ట
హాతులూరు కిమ్మరమ్మా॥ జ॥ సస్తిరేశ్వరకు వైకుంఠముననుండి
యిస్తిరాభక్తులకు యహఃకలుల కాత్తిలోపుత్రులకుకరుణతోధరియించి
పూస్తిబూరి నెరియట్లుచుం॥ జ॥ హాతత్తురు మీకు హరిహరాదులు
మొదలు పుహాసిక నతోను పుణ్యచరితా - కన్నుగావైకుంఠ భాను
లేజముదెచ్చి యున్నకన్నకరశౌంకపు॥ జ॥ ధారకునూమాతకునువారి
కినిమంగళం- ఘోరికరుతకును పుణ్యచరితీ- హేతుభూతంబైనహేతు
పుణ్యచరితీ- హేతుభూతకు నరహమాతీకీ॥ జ॥ బరులకును నరులకును
వారికీ॥ కలగ బ్రహ్మకామీకయా - కరవీరగురుకరుణ వైకుంఠ
మునొచ్చి సాగోరంబుకేపు కిమ్మరమ్మ॥ జ॥

శివశైవల మంగళహారతి.

శ్రీనివాసేనమమ చిన్మనూకాలచకు అమితరూపము విగూహాత్ము
శకునూ॥ అమృతాచింతామాలికాని మధ్యాంతరహేతుశకు విమలమగు శరి
పూర్ణయోశ్వరకు॥ జ॥ అమృతశకునకునావ్యంతరహేతుశకు సృష్టి
ఈభూమధ్య వహుశకును - సృష్టిచరిత్రైటనూ విద్యలింగంబునకు సృష్టి
సాలసజేయు శ్రీగురుకు॥ జ॥ అండయగువరమాణు యమపూరుషునకు
మండలాకృతియగు మహనీయునకు-నిండియుండినత్య నిర్వికారరూపునకు
ఖడయాఖండమా ఘనయాత్మకూ॥ జ॥ తాలుమూలలగట్టి భ్రమగల్గి
యున్నట్టి నీలవిద్యుశ్రీశైవనిలయునకును- శ్రీమిందిన తాడిచర్లశ్రీశేష
గురు ఫాలలోచయడైన పరిమాత్మకు॥ జ॥

శివసదానంద చిన్మయచిదూహ శ్రీనీరబ్రహ్మరావయ్య - శివభక్తుల
గూడి శివపూజజేసేయా శివరాత్రినేడు రావయ్య॥ తెల్లవారవచ్చెను॥ బిడు
నూరేల్లామె అనూహిలోనుండి ఆనిబ్రహ్మాండమూర్తి బ్రహ్మాండనాయకా
రా॥ శివహాతులూరయ్య శివపూజచేసేయా శివరాత్రినేడు రావయ్య -
ప్రవిమాలానానంద హాపూర్ణవాసుడా బ్రహ్మస్వరూప రావయ్య - నీర
బ్రహ్మమూర్తి వేదాంతమేవ్యడ నీరనారాయణరావయ్య॥ మొందుజూచిన

యానంద మయి యున్నావు బృందారకతరణా॥ రావ॥ సిద్ధులందరూ
మిముసేవింపవచ్చిరి చిత్తానందానంద॥ రావ॥ భావములోపల పూజితుడు
మిమ్ముమందలివరమూర్తి॥ రావ॥ కందిమల్లయ్యచెల్లెలో వెలసిన ఘనసిద్ధ
మూర్తి॥ రా॥ సుజ్ఞాననంతులు సురులుముచులు మిమ్ము చూడవస్తున్నారు
రావయ్య॥ పగలురాత్రిలేక పరమయివున్నావు భిక్షుత్వముక్తి॥ రా॥లక్ష
రూఢిలోన వవిసహస్రమునందు సాక్షిమైవున్నావు॥ రావ॥ పంచభూతము
లును పంచానందవివేసి మించియున్నావు॥ రా॥ ఈరీతివిష్ణుగొలిచెద ఆనం
దభయంబున నఖిలాండమూర్తిరావయ్య॥ రాజయోగమునందు రంజిల్లు
చున్నావు రాజశేఖరమూర్తి॥ రావ॥ శివనంతుడైన సీతబహ్యమూర్తి
వీరమహేశ్వర॥ రావ॥ పరమాధిపతిగాను సాక్షిబోధితుడైన సర్వమందు
న్నావు॥ రావ॥ ఏకేశో నీపాదపూజు జేసెద యోగిపదానంద॥ రావ॥
సదయహృదయాన సాక్షిపై యున్నావు సచ్చినానంద॥ రావయ్య॥

శ్రీరస్తు.

శ్రీగురుపోతులుగొని బ్రహ్మాంగారికి.

చ॥ పరమమునీంద్ర హృదయలలో నిలయుకృపి విన్నవించెదన్
సరసులు దీనిభావము సున్నమతన్ వివరింపయ్య నింక వరకు సనాది
జాగ్రతకుదోచినంతయముచేసికన్దయోగవరమహస్య పద్మతమకల్పిన
వారికి నేర్ప మొక్కెదన్॥ పోతులూని పర బ్రహ్మాంగారి పంచము

ఇంతబలిమిటు ప్తముయెన్నోకొని పరమగురు - సంతత శివవద
ధ్యానులకేకాక - పరమహిమగోట యేకచా కాధీశహరిని తెలియకను
మగున కూడి-చూడచూడగ - పరమరీతులుగలపురిండుపెన్నెలకాంతి
సిండినగరుండు-నలుగురుమంతులు నాడుకుటవహిగుని కరణాలుఅర్చింపు
నముగాను-చిలువదిగురిమిదిగదిలు శుభతులుజెప్పితివారూ - ముప్పైల
యిదుగురుముసద్దీలుగలరొ॥ ఇం॥ పెనిమిదిమదకపలువహవేలర థాలు పదహా
రులొటిపిటల్ బాసకలుచగను-వచూతలశ్వములు ఏవేళకొలువగను గు
పుడుడెబ్బదిరెండు వేలకాల్పలము॥ ఇం॥ వదిమైదుగురుమాయభటులుసా
మంతు పదిసూతులనరుల్ ప్రహరిదిరుగగను - ప్రణవ భేరిమృదంగపంచ
మధ్యనులచే పగలురేమును మహాప్రతిభఘోషిల్ల॥ ఇం॥ పశ్చిమద్వారంబు
పద్మ రాగపుకాంతి పదిసూపు స్తంభాల భారముండపము - పరమవరవైలింగ
భావసిద్ధేశ్వరప్రతిష్ఠపోతులూని శుభకలాగ్రహము॥ ఇం॥

బ్రహ్మాంగారి గోవిందవతములు

నడిపీధినామందునాటింతు రా-కొల్పినడిమండలమందునాటింతు రా-

నాసంధి తెలియనట్టి వద్దెక్కులబట్టి-బంధించిబాకూలకుమ్మింతురా॥ శివ
గోవిందాగోవిందా॥ ఏడుతిత్తులుపట్టిపూరింతురా - నేనుమండలంబునమింట
భేసింతురా-దండైననాగురులండజేసుకొవెద్దా - కొండలన్నియుండికొట్టిం
తురా॥౩॥శోపనానెబొగ్గులో శోల్మలోబోయించి-చాపమానెయిసుముదె
ట్టితిరా-చాపవంటిఅగ్ని చూపులో వెలిగించి దీపమంటిజ్యోతిపట్టితిరా॥ శివ
గోపిం॥ నాలుగుసంధులునాటింతురా - శివనామధారులబట్టిసాటింతురా-
నాణెమెరుగనిజనులు భూమిపాలుజేసి - హామముందర ఆటనాడింతురా॥
శివగోవిందా॥ ఆరుమతమునాకు ఆరెండునాకొల్పి - ఏడులోకములూకు
వెలుగుముందు-వాడలోనాకొల్పి జాడ తెలిసియుండెనీడలేనిచోట నిలిచి
తిరా॥శివగోవిందా॥ మతము తెలియనట్టి మాయాగుంపురుబట్టి - మాను
మానుకు ఏలగట్టింతురా - నాడుపోతులూరి కైవాక్యమునామాటకూడి
దాడలనోలంబింతురా॥ శివగోవిందా॥ మూడుమొనలమీదఆడింతురా
లోకంముగ్గురు మూర్తురాంబింతురా - భేదామునేయకా హరిపోతులూ
రన్యు-వాదామూబట్టినేబల్కితరా॥ శివగోవిందా॥ ముప్పైరెండు బిరుదు
లందితిరా - నేను మూలమైనాచోటు చెందితిరా కాలయమునిబొమ్మ
కట్టెచెంగుదాటి-నోల దెబ్బవ్వానంతమురా॥ శివగోవిందా॥ నాకొల్పి
కాకాల్ కాకొనిలోకము - మూకాలను తెలిరిగి కూకాచేసుకొని - పోతు
లును భైకారమునెల కాకులమీదికి కదలంతురా॥ శివగోవిందా॥

పాత్రులయి పేద బహ్మంగారికి పుష్కల దూదేకుల సిద్ధపు వచనము.

అనుభవించి తివరమైతివోవైనా నీవా తనప్రాప్తియనుకగా
 దీనికొకటిలేదు మారత్పురముహోంజు ఆలినమ్మగ లేదా-చిరుమజలము లేక
 నలిగుమ్మలేదా - చిత్తూరుహోంజు సాముకాటుడ లేదా - వారికి రాతకు
 చేతయేటుడ లేదా॥ అను॥ ధాతికును ప్రాతకును ప్రాతలగొట్టబడలేదా
 భూతపరభీషుడై భవితకుగ లేదా - మునుల్లెమ్మోహమున మునిగితేలగ
 లేదా చిననాథునిరాహు చిగ్గిమింగ లేదా॥ అ॥ గుణహీనుడై శతయుగురు
 శాసమున బోలేను - అనుభయంబున వానరేంద్రుడడలుండ లేదా-మతి
 తప్పిభీష్ముండుమరిణమొందగ లేదా-తిరువాన్దిగలగుండ లేదా॥ అను॥

ఏలయూ దేహము పనికిరాని దేమికి మోహము-జ్వాలమనెనసార
బంధములోనదిక్కిమూలమెరిగినివి॥ మూటబెనగుచునుముమ్మాలాము
చోటుతెరిగి - జనులమూటమూటిగడచిముక్తమనెనెండజేరి - మోడి
నేనేహోడినాము ॥ ఎందుచో ఆచించనేనేను॥ నీ॥ ఎంచేంద్రియములను
శోధించియు తుంచుచున్నలేను - చంచలముశోధించిమించి ప్రాకుమంచి

దవ్రగా - మంచివాడగుగురుని పంచనపాంచితశించనేరని॥ ఏ॥ అష్టమదము
లానుయెల్లవ్రాడు - దృష్టి తెలియలేకను కష్టపడకయిష్టమగుచు-నిష్ఠలన్ని
నష్టమగుచు-దృష్టిలోపలదిన్యలింగము నిష్ఠతోచూడంగలేకను॥ ఏ॥ వాడ
లోపలను-ఏడింటిలో బోడుగుడుకొని-కోటిసూర్య కాంతివెలుగు-నాట
కుల నెరనమ్మి నమ్మి-కాటుకాపడులరెంకిని - భయపెట్టెక్రమముతెలియ
నేరని॥ ఏ॥ జాలమెరుగాకను-మూనాభిమానము లోనబొరలుచును-కాచి
నరానికోన బొచ్చి - సోనగురిసిమేనుమంచి తానుతానై సిద్ధలింగంతలచి
చిన్మయ మందనేరని॥ ఏ॥

చన్నుకులమహిగేచి న్యామనూ తమకు - కాకులమేలేదుఘనాడు
తానాచు-నాచుబిందుకనినాణెమునాకులము - వేదాంతరహస్యమునవల
సిందికులము-దశనిధంబునాచు-ధరణిలోనాకులము-వివీలికాద్విబహ్మవీత
మాకులము॥ ఏ॥ కి॥ జీవులమంది కాళిదాసము-కల్పవృక్షమంతి
కాలసిం దీకులము - ఏడెనుభునము లేకన్నా దీకులము ప్రకటితముగకు
లము-పణచండు కులము॥ ఏ॥ జీవకోట్లక్షజీవమానాకులము జీవుడేదేవుడ
ని తెలిపేదికులము-తెలియనివాడుకు తెలిపా గురుకులము-తెలిసితెలియక
సిద్ధగురు కాళిదాసము॥ ఏ॥ మూగంటి కల్పవృక్షంబివచనము.

జీవులతెలులో చుకగవుండగ తెలిపదాచు మూలమునవులను-
సంశయముమిగక బ్రహ్మమేనీ బ్రహ్మము తానని తెలిపదాచు - బ్రహ్మము
తానని తెలిసేటాడుకు గురువుచేతం కలుగవలె-గురువుచేతం కలిగే
టాడుకు నిలకడగామన నిల్చులె - నిలకడగామన నిలకడగామన
సము విడువక తెలియవలె - కలమునదిచి నిందింపరాధలో చన్ను
తముగతానుండవలె - చన్నుతముగ తానుండవలె తాకమున
గురుతగలవలె-తాకముగగురు తగలేదాడుకు ఉచ్చాస్వరంబులనిలు
వలె॥ ఉచ్చాస్వరంబునిల్చేటాడుకు సాధకముసాధించవలె - సాధక
మున సాధించుటకు యేమిని గోధించవలె - ఏమినిగోధించే
టాడుకు ఏకాంతమున చేవలె - ఏకాంతమున చేరటాడుకు దేవుని
కృపతా కలుగవలె - దేవునికితాకలిగేటాడుకు నలుకు కలిగితా
నుండవలె-నలుకుగలిగి తానుగలిగిని మునుజీవక అండవలె -
మునుజీవకని మునుమానందము మునులో పొంద ముండవలె॥ జీ॥

గుణము గురుగలంబు గురువచనము.

గుణమూ గురుకాచు యేమిగేతు ప్రశ్ననామెల్ల॥ గుణము గురు
కాచుయేమిగేతుగుణమనిమిరని శాసకములదు॥ ద్విగాములనిగురుచు

గుడుగుగనిల్వదు|| గుణ|| పరద్రవ్యామురా పట్టనంటది - పరభామలనెడ
బాయనంటది - పరభోజనముకు పై నంటది | పరనిందకు నేబంటునంటది|
పొరుగిండ్లకు నేసోతానంటది | తిరిగిజగడములు తెస్తానంటది | వరుసదప్పి
నడువగవలెనంటది | నిరశనదేహం సత్యం నంటది | గురుతుగస్వామినిమరు
వకుమంటే | కుయ్యబోకునే కొఱగానంటది | చంచలమతి చెల్లించనంటది|
కొంచెపునలను గొలచేనంటది | పరోపకారము చెయ్యనంటది | పంచల
బడి యాచించెనంటది | అంధిగలు సాధించెనంటది | అంధితథవ మా
రించెనంటది | అంధితముగ శ్రీహరిమొనరుంటే | మించినమ్మ బెడరించ
కుమంటది|| గు|| చెప్పుడుమాటలు చెడిగొలిపింటది | తప్పుడుపలుకులు తగి
నట్టుంటది | తప్పితములునే తప్పుంటది | తప్పుడవడికి వొప్పెడ నంటది |
ముప్పగితండ్డి మురిసేనంటది | చెప్పుడుపారికథ తప్పకవినుమని చెప్పితే
నేనదివొప్పనంటది | చేతుగునిని చేసేనంటది | అంటనివని కారాటం
బంటది | బూటకములనా పుట్టిల్లంటది | మోటుతనముబహు మగతన
మంటది | బాటకతనముకు తెగిల్లంటది | మఱిముడి వేసితే ఘనము నటం
టది | బాటతప్పుక బాటమంటది | బాటగహంసల నాటకుందని మాట
నాచెవుల నాటనంటది|| గుణము||

ఉదరపోషణకొరకై వేషములన్ని - ఉదరపోషణకొరకై యొరగి
భక్తిని కుందారదనుడైన పాండునింగనిపెడింది॥ ఉదరపోషణ॥ త్రేతా
యుగంబున దేవతలందఱు కోశున్న రాముని కొలుపుకొలచినదెల్ల - నలు
డుదన. మంతరి నట్లుదేవతాదేవి పోలఁబుటుఁ ట్లని పాంతజేరినదెల్ల॥
ఉ॥ నొడ్డునూరమునూని జూట్టునొంటునియంటిలో భీముడువంటాలసం
పించి॥ య॥ సుప్రసాదమునొక్కరిల బోధించెను వెనుమాళ్ల తలగకు త్వర
గవెచ్చుటల్ల॥ య॥ పి. న్నెరివోకేది నొజలగాచేది నన్ను లమక్కిలిబెట్టివం
టవంపించిది॥ య॥ పాండివుండవలెనది గాంధూ నోములభండనమునగూల్చి
మండలవత్తునది॥ య॥ పాండవ పుత్రులొకవర్ణులనేర్చి వినోదముగల సభల
నడుమనులరిగెది॥ య॥ సులలితావల తానొప్పునము లొనరించి బలియుడై
భూరిపక్షులు గట్టవచ్చును॥ య॥ భువిలో ప్రవేశ తేవ్యులు దలచినదేసరి
సంపదలిచ్చు అలీమేలుమంగవ్వు॥ ఉదర॥

బుద్ధిమంతులైనవారికి నిజము నిలకడమైన తెలియును

అది నిర్భయమని పెద్దలు చెప్పుదురు.

పోతుంటుంది. దీని బహుంగారి వచనములు - సంపూర్ణము.

యాగంటి లక్ష్మప్పగారి తత్వములు.

పరిమినీరాచార్యులు ఆయ్యగారు నిత్యనేవానిరతులు ఆదితప్పనివారు పలికి బొంకినివారు శివపూజాధురంధరులు సత్యవ్రతులని పెద్దలు నిశ్చయించిరి

తత్వము॥ ఫాలలోచనవిన్నపంబునిన్ను చేసేలీలబూజించువిధమునే నెలుగ-శ్రీమన్నహాదేవ శివభక్తిమందారి శివభక్తిరాజాతేశ-వామాంకగిరి జాధరాకామసంహార మా-త్రైలోక్యనాథగీర్వాణా॥ఫా॥ సామజాననజనక సకలభవనాథాశరణాగతవీరక్షా-నామమహేశ్వర సరివాహనరూఢ నాగభూషణలోలమమితగుణావహ॥ఫా॥ మధుజలంబులనిమ్మ మజ్జనముచే సెదనంటె మత్స్యములమెంగిలోదేవా - తుదమట్టుకునుమములతోడరిపూ జింకగా తుమ్మెదలమెంగిలోదేవా - పరిమొగనావువా లర్పించెదనంటె పశిలేగమెంగిలోదేవా - మదిలోల శివచింతజేసెదనంటె మహాసులో నొక యింతమెన్నమెటుగా॥ ఫా॥ అంగనామణుల గూడియనగుణంబులెకాని హరి నిన్ను మదిలోనదలచనేనెటుగా-అంగలంగులనూ-పీల మైయుకనాడు జంగ మార్చనచేయనేనెటుగా - అంగలలలోనూ-పి శృఙ్గధవదువులేకాని సంగ త్రై నచదువునేనెటుగా - గంగాధరానిన్ను మదిలోనదలచేడి ఘనమైనయి హవరక్రమమునేనెటుగా॥ ఫా॥ పరివేలపాంబుల పసియినుపకి త్త పసిసంబు నోకినాడేవా - పదియొకపన్నెల పసిమగలకల పంజి బంగారు గాకుండు నేదేవా - కొడుకయొద్దరివిన్న యింకముతో పసింబు హోంగమనగం భీరా - చదువులధ్యానాస్త్రి పొందితలొందెదనంటె పదిలగాపెడిదుడిరి కొ దువనీకగునా॥ ఫా॥ నిన్ను ముప్పించంగ నేనెంతవాడను సిగవెగోచరభాను లేజా-నిన్ను నట్టున మట్టిసీములధారానీ జమునత్రైలోకజాతవదా-యిన్ను గలమవగుణము లెన్నిగలిగినానున్న పంపని పేరునాకన్నతెండ్రి కిన్నదం ద్రిగుణములేన్నంగవనీలేద. యాగింకఘనమసంజమ దేవఘనత్రైభావా॥

తత్వము॥ ఎన్నెన్నిజన్మములనుండి బుట్టగనోపాయున్నట్టిలో జేయ కిపుడునీకృపలంచు కిన్నుమెచెదనయ్య సిజమహాదేవా - యెన్నగలవగు ణములెంచదను యికనీపునెన్ను పడినీలేడి నాకన్నతెండ్రి॥ య॥ పంచమ హాపాలకిములబట్టిపారగదోలు పంచాక్షరమంత్ర ప్రణామహిమా-నెంచు కొందురుచాలన్యై సురమునిసంబుల పంచముఖభాగవత పంచరతక్షా॥ య॥ పంచసంబునోయింకము బంగారు ప్తెను కిన్న - హస్త పుష్పసీడిపుడు అతికిగుణ నూ- పరమేశయాగంటిపార్వతవ్యూరయేశ- శరవౌంచనన్నెలుమివాచరం

బొసఁగూ॥ యె॥ యెన్నగలనవగూము లెంచెదరె యికనిపుడు నన్నరయ
వనిలేదు నాకన్నతండ్రి॥ యె॥ తత్వము.

ఏటిశిలావ్రతం బేమిసుఖమూ మాటనిజముగజిహ్వా మదినుంచవల
దా యదరయవగూములకు జిహ్వాబుట్టినయట్లు మదిగోర్కెలుడిగి నెమ్మది
నుండవలదా॥ ఏ॥ ప్రమిమలంబైనపాపవర్జితమట్లు వివరింపబొంకులుమఱివిడు
వవలద భువిజూడరాదనుచు భావముచున్నట్లు సునిశేషముగవరసతి కుండ
వలద- కొఱలేకగతపేటచేకొల్లగాడినయట్లు గరిమలింగముమీద బరిగొన
గవలదా॥ ఏ॥ రాసిమలమూతములలోనబుట్టినయట్లు అశవరద్రవ్యముల
కట్టుండవలదా - కాసుమీదను పాంశుగలిగినశ్చేయిట్లు యీశుమీదను
ధ్యాన మట్టుండవలదా॥ ఏ॥ తత్వము.

కలదెజీతవృత్తికి వృత్తాంతరంగునకు తలఁపబడయోగి సుఖానునకెకా
క తమపురాణముమనసుతగ నేకముగచేసి తమపులోపలనున్న దైవమెరిగి
తమపురోరికలగానుచు తత్వసంధానము దినమునపుడలచేటి ధీరులకెకాక॥
పరగషట్టశకముల భావముకిలంగి అరసిబిందూడ్చున బమరచేనే శిరమున
వెలిగేటిచంద్రమండలనిమున నెట్టవర్చుచు ఘునులకేగాక॥ సలలితంబుగ
హృదయసన్నీహంబులో నెట్లు ప్రాప్తిసంధానముననూ - తెలిసియా
గంటగుండేపుని మదిలోన కలసివర్తించేటి ఘునులకేగాక॥ కల॥

తత్వము॥ పోయి కాలముచృథాపాకినోజుచుటారా యేయుపాయ
మున ప్రప్రసాదగుదునుమీ॥ పో॥ కలిసి లేవలచేత ఘనలోభములచేత
కలహముల చేత సహకారంబు చేత- కులమహింబులచేత కూహకంబులచేత
చలము చేతను కుటుంబములుచేత॥ పో॥ పట్టినూశలచేత వైభవంబులచేత
పట్టినలేని దుర్బాధులచేత - మట్టపొవులచేత సుఖవిఘ్నములచేత గట్ట
యినమోహంధ కాంక్షలచేత॥ పో॥ బంధుబలములచేత బహుబలంబులచేత
బలివైసంసార బంధులచేత - తెలఁపూగంధగురు తత్వయుక్తముచేత
తెలియంగలేని సందేహంబుచేత॥ పో॥ తత్వము.

ఇదినిశ్చయోగముల కలనౌషధంబు ప్రమిమలంబైన శివభక్తులకునె
ల్లగా॥ శరణుంగమప్రార్థించుదోదయములింగ పునశమే ఆనందభైరవంబు
చరమూర్తివదనీనంబున మేలము సద్గుణనామ మెజ్జింపంకుశంబు॥ ఇ॥ కమ
నీయపద్రాక్షిణికినిసీంహాగంబు అమితభక్తిసాగ్ని కుమారకంబు- విమలమై
నవ్రతమునీవికమింపకును మిగలంబాచుకలభూతయు॥ ఇ॥ సవతిదాసో
హ నిశ్చలముచింతామణు అతరవైరమేమిచ్చుకమంబు- మతిలోనుగురు
నీతియు ముహూర్తమాగంతి పరిశంభు సేవయు పరమామృతంబు॥ ఇ॥

తత్వము॥ కలితచిన్మయనేత్ర కమలమధ్యమునందు నిర్మలసోమ
సూర్యాగ్ని మండలమునకా-అలగతస్మధ్యపరమాణు సూక్ష్మముద్వారకమ
లజగములకు ప్రకాశించెదగదా-అనుచినమువరమకళమైవిశ్వమంతయు ప్ర
కాశించు ఘనతేజముననిష్ఠ లింగముతానెకాదా॥ అదిగదానీలతోయ సమ
ధ్యమునకళా అదియువిద్యుల్లేఖయన నమరిమంజుకా- అదియునీరవాళూ
కాగ్రసూక్ష్మంబనెడి యుదితమాపాజ్యోతి పంకారమనగక॥ తలపోయవి
శ్యత చక్షుతమనగకలయ విశ్వంబెల్లకిన్నులకననలెకా తెలిసియిందులోన
తేజప్రకాశమై చెలగియాగంటగుని తివుడుతాగాదా॥ ౩॥ తత్వము.

పరమపావనమైన గురుకిరీటస్థులైన స్పృయోగ భావభరి చిత్కిలసం
భవములందును నిరతముగ శత్రులతో నిర్మలతరమహాను ఘనవిద్యలింగ
ము కరతలామలకముగ గానబడినోడి భాగ్యమునా కన్న డెన్నడుగల్గినో
ఘననిరంతరసావధానము బున్న తముగింపకై యొన్న త సా మగునరంగా
కుంక మెన్న డెన్న డుగల్గినో యా ఘననిరంతరసావధానము॥ జ్ఞానగవ్యం
దైన నిత్యసుఖానుకూలతబోలెడు మాదవి సమాచరింగనిరీసిసంధానియు
యిండి పూనిబాహ్యభ్యంతరములలోను వెలిగెను సత్ప్రకాశ శివాయ
భవమానందము మిదివిలకకుండమిభాగ్య మదినా కన్న డెన్నడుగల్గినో
యీఘననిరంతర సావధానము॥ ౪॥ మోగి నులుగని మోలగని మితివి
మరువనితెరవెట్లంగియు కలనిస్పృల భావని సూర్యులపావ్నాగి మోలక
మరపులేటికెరుడ తెరవ లేని వికలమునందు మంగం విరంజిత గలనెడి భాగ్య
ము నాకెన్న డెన్న డుగల్గినో ఈఘననిరంతరసావధానము బున్న తంబగు॥ ౫॥

తత్వము॥ తెలిసి అతల మమంగ దేహ మిన్నే నైత కిలిగించుఘన
గుణావికారిగానేలా నలవునెలంగంగ॥ పరాతంత్ర్య తే బలమోహిం
సారబంధమదియే - భావించనీముద్రాతంత్ర్యము తుకాని - అనంత భక్తి
కలసి మాదేనితే అనఘనని ధ్యసావాభ్యంత్రయమున్న మునుంచుమిదు
గుణములబొందనేల ఘనతే సుజ్ఞానంబును కిలకలకడసి చూచితిమూ
నంకులదేహిగానేల॥ ౬॥ తే అతులమంచాని రామృత నీకుంజై న సతత
ప్రకృతవాగ్దాల మనయేల॥ పాతబుద్ధి మోగంతయూత మిముదలచిన
కుసుకప్రవర్గ గుణములవియేలంభావం॥ ౭॥

తత్వము॥ పూనియిట్టలింగమూర్తి పూజనీ ముపేసన్పిష్టి మాని
ఆనందజలధి నోలగానుచుండగా - నేనుబల్కగొడనిపుడు ప్రాణమైన
విభునిబాది శ్రీమైఃసుఖమేది నీనివాడ్చితిగా॥ పూ॥ వీరపూజయేటి
భక్తియేటితలపు భావలింగ సూర్యమయినచోలరిగి సూడనేరనైతిగా -

యెరుకలేల్ల ప్రాణనాథు యెరిగిపాయ లేనిభక్తి యెరుకమరపులేకభజన యెరుగనేరనైతిగా । మరుపులేని యెరుకలింగ మందుగీలుకొలిపినన్ను యెరుకలేక మరుచుమోహ మెరుగనేరనైతిగా॥ పూ॥ తలచినంత నాత్మలోన వెలుగుదివ్యలింగమూర్తి । కేలమప్రాణవదంబైన నెలపునేరనైతిగా । అలరుచిన్మయప్రకాశుడైన యాగంటిగురుని కలియ పూర్ణభావసిద్ధిని కలియ నేరనైతిగా । యేటిపూజ యేటిభక్తి యేటితలపుభావలింగ కూటమైనచో తురింగి కూడనేరనైతిగా॥

తత్త్వము॥ అలరుబహురంగములైన యాఘటములోపల నున్న దీపంబు ప్రభవేలమునట్లుకొనిలచియింద్రియదార నికరవిమలాంగమున వెలుగుఘటలింగంబుతోత్ర ఆదిగుణకాగాదా । కలయనర్వాంగలింగప్రకాశంబై వెలయునిది దివిములల వేంద్రియములకొరె॥ ఆ॥ మెరసిబ్రహ్మాండమున మించినూర్పుని తలకేరకామంబుతో తన్నెరింగించునట్లుకొనిరయపిండాండ తన్మధ్యాంతమున చిత్తర కమల తన్నెరుగుటేగదా॥ ఆ॥ తనరినకలంక ముఖదర్పణంబుగదాడ । సేతనహుఖము తాననితేలియునట్లు । తనదు నిర్మలబుద్ధి తానెప్పుడులింగమనిగోచి యాగంటి గురుతతడెబాదా । కలయనర్వాంగలింగమున కాతెన్న వెలయునింద్రియములు శేవేంద్రియములకొరె॥ అలరు॥

తత్త్వము॥ శ్రీకృష్ణమొనెలమొనోకి కనకంబుయాగా - కనకంబుయిను ముతాగానినట్లుకొని - కనలంబునోకి ఘృతమౌనుననీతంబు - వెనుకతిరుగా ఘృతము వెన్నకొనట్లుకొని - ముసులింగ ధారియైఘనచతుర్విధవదవి - ఘన జనితుడైకిన్మగాంచు - మంటిచేకిడవయై మరిగియగ్నితోగాల్చి - అంటె దవునీమంటిగలయనట్లుకొని - స్వాతంత్ర్యముచిప్పచు కమంత్యంబొను - కంటిరే ముత్యంబువురకిమోనా - అమికిటకీరూపు భ్రమరంబునగుగాక - భ్రమర కీటకరూప మనుగొనట్లుకొని - చిరులభక్తుడు యాగంటిఈశ్వరుండగుగాక - భ్రమరితరిగిన భక్తుడు భక్తుడుగాడు - ముసులింగ ధారియై ఘనచతుర్విధవదవి - పెరుక నేరకీమాను వెలియుబాయనిలింగ - మదిపర్వపరిపూర్ణ మని తెలియకా - అదికానిదిగానని వదలుటేకాక శుదిమున్ను జూడంగతోదోపు లేలా॥ అన్నియునుకెలిసికాజన లేనియోగికిని అన్నిటచుబొదిలుచునుభ్రాంతిలక నేర॥ వ్రుగుగనిలింగ సాయోగ మెల్లడ చొప్పుడనిత్యానంద పరవశుడైనవిగనత్త్వ ముసులింగనే ముటయు గాక సత్త్విగ్ధమునకొచ్చిసత్త్వియొక్క లేలాలిర మున్నుమునకిన్మగాడెగంబు గుసులింగస్వయంభావ పరవశుండైన గనిమోహన ప్రవహి కానినక ధరమండుకుమత్తు ధారణములేలా॥అ॥

తత్వము॥ అందుశివయోగపరమానంద నిద్రకలగనినపుడేమేల్కని యిట్లును - వెలయురథశిఖాననిలయమందగలేక - మెలగునిజలింగసుఖమేలి మగునా - లయమునాలయము నాశ్రయముచిదాకాశ బలులు విహరించు చిన్మయడుతాగాదా-జలధిలోపలబుట్టి జలధిలోపలగలయు వెలయతరంగములు తమగాపనట్లుక - అలరుపరమశివయోగమను సముద్రంబులో నెలవెరిగితిమిగ కేవలము క్షిగాదా- లయమునాలయమునాశ్రయదినకరుడు తనతేజమున దినమునడిపిన - గతినిది నతాత్మ్య పీవివేకమూన - ఘనస్వయం జ్ఞాన ప్రకాశనిర్వాణ గతగుడుయాగంటి గురుకరుణతోకాదా॥

తత్వము॥ పరచిం లింగంబు వెలయత్వంకవమయ్యె - స్వరంగమైనది తత్వదంబు- ఆరయలయోగమే ఆనందస్వరంగంబు - కలలని పితత్వమున వాక్యంబుగాద - కలయనంగంబు లింగంబును యుగమ్మె - కలదెరంగుల బల్కు బ్రహ్మంబెకాదా - పితృతంబులింగంబు స్వరంగంబు బుగు స్థితనంగమైనదె చిత్తుకాదా - కలులను యుగమే కలందంబు కలంద - సవసత్తుచిత్తు ఆనందంబుగాదా - కలయ - ఆనందమునాదమే సుచలలింగంబయ్యె - నెనయగానాబిందు లింగంబుగాదా - ఘనతయంగంబుగురుకలిగియుని యోగమ్మె - దన నాదబిందు కలచేతనముకాదా ॥ కలయనంగంబు లింగంబు సంయోగమ్మె కలదెరంగులబల్కు॥

తత్వము॥ తలదప్పిగామునందు నోక కలహిబల్కు - తనముఖము తాను గురుగొనుచున్న నట్లుక - సూక్ష్మశివ సుచలస్వరంగంబుకల యగు- గన తేజనిష్ఠలింగమ్ము నానెకాదా - యేకమూత్రవిధ లింగాకామను వివేక మనినెలియదా నేకమేకాదా - ఆతలనిష్ఠిబల్కు సుమచిచ్ఛిష్టాన్తున తులనతత్వంబు బహుగించిట్లు॥ తనాత్మ్యస్వప్తి కరిమున వెలుగొందు - నిజగతసాలింగము దానెకాదా - యేకమూత్రవిధ లింగాకామనువివేక బలుకురువ్రాళ్ళ భావమునందుడెపిని - అలనిరాలంబుగా న్నెరమా యోగంటి గురుకలితస్వభావలింగంబు నానెకాదా - ఏకమూత్రవిధలింగాకామను వివేకమునదెలియ దానేకమేకాదా॥

తత్వము॥ అరయనాలుకడిక్కి అంటి మంటని మట్లు పొంగతామర నీరుదొంగనట్లు - గరమయూపిక గచ్చకామకుంటు మట్లు బురుదకుమ్మర పురుగు నంటుట్లు - పొంబులసారంబు బరమమండేయోగి అరసి కోరికలందు అంటుంటుట్లు - అననివైహూతులు నంటి మంటని మట్లు దనిలిరనినీరుబగలనట్లు- అరనిమీరమనీడ అంటిఅంటని మట్లు వివరిం

తక్రంబువెన్నంటనట్లు - పొరలుసంసారంబు పర్యతగుహలందు పలుకుంట
నియట్లు - గర్వలనుయాగంటి గనుడంటనట్లు - పొరలుసంసారంబు బొర
యుచుండెడియోగి అరసిగోరికలందు అంటంటనట్లు॥

తత్వము॥ చదివినందుకుమోక్షసాధకంజేసి చదువకుండిన గనుడు
సాధింపలేదా - సకలంబుబ్రహ్మమని సాటిదప్పకశ్రుతులు ఒకచోట లేద
నుచు వాదింపనేలా - ప్రకటించిమూల ప్రకృతివిడిచినయపుడు అశేంక
మగుబ్రహ్మ నుపుడెగనవడును॥ చ॥ మతిహీను లీధర్మమార్గంబు లివిమా
ని ప్రతిదినము దుర్మార్గభావనునను - వెతనొంది సంసార వేదనలచేటిక్కి
గతిదూరకమేయ గడువరాదు॥ చ॥ కరుణతో మతహృదయ కమలమధ్యం
బున పరిపూర్ణుడనిశ్రుతులు బలుకగాను - గరిమతో దుతమాతృ గర్భం
బునందుండి మరితల్లి నొసగని మాతృగవామె॥ చదివినందుకు॥ పరమ
గురుడేకాంత భావజ్ఞుడైయుండె ఫలమేమింహమేమి భక్తులేమి - పరు
డైనయాగంటి పరిచయ్యి మెలగుట కరుగజేవచ్చుక్కి గలుగుటేకాదా॥ చది॥

తత్వము॥ ఎరిగినందుకుగుటయు మెరుకయేసాక్షి ధరకెల్లనిజముగ
దైవమేసాక్షి - మెరుకయనోటివచ్చులు బాటించెకాదా ॥ గురుభక్తిమది
లోన గురిగన్నయందులకు మరిలోకభ్రమలన్న మరుచుటేసాక్షి ॥ పరమ
పై రాగ్యంబు పాటించినందులకు వెరవుగలపియముల విడుచుటేసాక్షి -
అతియోగానందుడై మున్ను మందులకు ఆహానిద్రలు నుడుగుటేసాక్షి -
వేదబోధానంది విడుచుడైనందులకు వాదభేదములన్ని వదలుటేసాక్షి॥
తనువులోపలతెలిపి గాతెలిసినందులకు తనువుపై మోహంబు తలపనిదె
సాక్షి - అసిశంబు యాగంటి హుగొలిచినందులకు మనసులోభ్రమలన్న
మానుటేసాక్షి॥

తత్వము॥ పాపదోషైర్విములను సామంత్రగజములడచి వీరకింక
ణంబుగట్లు పిదగుడెవ్వడో - కోలుకోలుపరమగుటని కొలువునేయరే -
కాలక్రియజరములను కడకుజిడ్చె॥ కానిమడిమెయోసమూల కదలకుండ
నొత్తపట్టి మూలబంధమూర్ఖుగలక మొనయుడెవ్వడో ॥ నాదపంచకంబు
దెలిసి నాడుక్కిమెందుబల్కె - నాదలయముజెందునట్టి ననుడుయెవ్వడో॥
గోలు॥ ప్రాణాపానవాచాపులను మగవైకింబుజేసి - పూనికాయసిద్ధి
బొందుపుణ్యుడెవ్వడో॥ గో॥ కుంభలోనమింటనడుమ కింటలోనకన్ను దెరచి
కంటిపాను నంటిపనిగు ఘుమి మెవ్వడో॥ గో॥ చూపులోన చూపు
దెలిసి చూపునును నొకటిజేసి - చూపులోనసుఖముబొందు శూరుడెవ్వ
డో॥ గో॥ మాటలాడుకలుచుచల మేటిబ్రహ్మరంధ్రమందు-మేటిమాం

తత్వము శరణుశరణుమననాశరణ క్షరతలు గని - చరణాబ్జముల
పైని శరముపంచి శంఖిశయ్యులదలచి - భుక్తనమజేసి గుడయ్యెడిని
యాడిగోరికలరా-దండిగాశంక రా దానమయ్యును దలచి - బంగారుబసవిని

సూ॥ ౧॥ కర్మములయంద నగ్గఱజేరకేమనన కర్మములు బహుజ

ములు- కర్మములయంద నగ్గఱజేరకేమనన నిర్మలజ్ఞానివై నిలు

శ్లో॥ దుష్టాదిమములను తూలినారకమనన అష్టాంగజపంబు

వ్రతవి- ఇష్టంబులో పాపనిర్మలకర్మమునన ఇష్టలింగముభక్తి

సేవేమనన॥ శ్లో॥ పాపనిర్మలకర్మమునన ఇష్టలింగముభక్తి

కవేమనన - పరనిరలకుపెడ పాపనిర్మలకర్మములు పలు

కవేమనన॥ శ్లో॥ భవసూక్ష్మములబాని కర్మములలోని భయములన్నియు

బానిభానితంకబాని - పాపనిర్మలకర్మములలోని భయములన్నియు

మాన్యమున చలగవేమనన॥ శ్లో॥ భక్తిహృత్పరమపరమమనన

భక్తిగురుకావ్యాసా పూర్వము భక్తితోపయోగింపి ప్రమాధాదులందరును-

భక్తిముక్తులకలగలడ నుచు జేమనన॥ శ్లో॥ ౬॥ - కర్మభక్తులకరుణ ఆనంద

మునుబొంది పరగబహు - కలగబానికెపుడు - పరమగురుడింట నతని

యాత్రలోనితన పరమయోగానికె నిలువవేమనన॥

తత్త్వము॥ ఇత్యేవేదవేదమున యిచ్చినిత్యమకానుపపిలముగసాధింప

బ్రహ్మమగవహున॥ యి॥ కలిమినిచిత్తంబు లయముజెందెకవేళ బయలు

లో బయలునిర్భయం కనబడెనూ - మాపునెలవనయపుడు రూపంబు

గనబడు - మాపునెలవనయపుడు సావకనబడెనూ - సావమధ్యనునున్న

పరంబోధియూః మై దీపంబుగనబడు పర్యపునఃపులక॥ యి॥ ౨॥ సత్యమ

నెనత్తి సరసన త్తముగజేసి చిత్తనులరగనమును వత్తిముట్టించి - చిత్తమలి

నంబాని ప్రీతినికొనచేత ప్రత్యక్షయాగంటి - భువుతానానూ॥

తత్త్వము॥ రాజయోగానంద రసికుడయ్యెట్లు - లోమాపునకు

మనసులోగాకయున్న॥ - నిరతంబునివపూజ నీయమాగ్నికిళలేక అరుదైన

విషయంబు లదిలాగుచెట్లు - గరిమరేచకపూరకముల నేర్పులబడక గర

ఆసనపాద పాదలుడగునా - అత్యద్భుతంబైన ఆశెలుడిగనగాక సత్య

మార్గంబనెడి సౌజ్ఞగలదా - నిత్యప్రణామంకార నికరమాలింపక ప్రత్యా

హార సాధారణపాదలుడగునా - ఆగమంతము తెలియ నలవికాదెవ్వరికి

వాగునా కోపాగ్ని చల్లార్పకా - నాగకిన్నియను దానయపు పరచినగాని

యోగమార్గసమాధి యొడగుడు చెట్లు - రాజయోగమనను వాక్కును

మరికాయక్రిము లపహరించియుక్కుటిజేసి - దనయూగంటిగారు తత్త్వం

బుమణిలేక పరిజ్ఞానసుగతి జేగలదా॥ రాజయో॥

పరిమివీరాచార్యులు నిత్యసేవా నిజము నిలకడమీద తెలియునని

పెద్దలు నిశ్చయించిరి. యాగంటి లక్ష్మీపుగారితత్త్వములు సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

పోతులూరి వీరబ్రహ్మముగారి కీర్తనలు.

రాగము - నాదనామక్రియ - అటతాళము

ఓంనమస్సివాయసిద్ధమైనపదవి ఓంకారమేదిరావోరి - ఓనరుగాతి
కూటభూమధ్యమందున్న వాడెవ్వడోచూడరోరి॥ ఓం॥ అటపదియారు
అక్షరములకాది హనుడెవ్వడోచూడరోరి - అహంకారమనుచిలుకహంస
తోనూడుకోని ఆడించుచున్నాదిరోరి॥ ఓం॥ కఖాలుపదిరెండు పర్వములు
జేసుకొని కర్త మేసుకచూడరోరి - కదసికేకులతున్నను కాంతయొకటున్నది
కిరకంతుడెటుగురా యోరి॥ ఓం॥ తథనధాయనే తత్వముల మేలెరిగి
తలుపుతీసుక జూడరోరి - తెరతేరకామ యాదేవాలయంబులో తేటగా
నున్నాడురోరి॥ ఓం॥ యరలవనారాయణ పరబ్రహ్మవి తడచుచు నీశ్వరి
యీశ్వరుడురోరి - శివసహాయనే శివపోతులుంరయ్య సాక్షియైయున్నా
డురోరి॥ ఓం॥ రాగం ఇంగ్లీషు వస్త్రమెట్టు

శివపంచాక్షరిచుంతం పర శివయోగులకే జపసూత్రం - అపిరళ
యోగంబంధినవారికి ఆరింటిమీదచిద్రూపం॥ శివ॥ ఆయిదుముఖంబుల
పెనగింది ఆయిదుక్షరములనమరింది - ఆయిదునయిదగులు యిరుపైయైదై
అఖండ తేజబీమంత్రం॥ ఓ॥ మూడుత్రోవలదినాకారం మూటికనడుమను
శ్రీకారం - చూచేదంతయుసాకారం చూపునిలిపితేనింకారం॥ శి॥ సుషు
మ్నాంతమున గురుతేజం అట్టకమలమున శివపూజం - వేయకమలమున
మహాపూజం గురుపీతేజని ఘనతేజం॥ శివ॥

రాగము - నాదనామక్రియ - ఏకతాళము

ఎంతమందిగురుడుదొరికెనే ఓంమహారం॥ ఎం॥ ఎంతమంచిగురుడు
దొరికె అంతరంగమందునిన్ను - చింతలేకగురునిపాదము చెంతజేరియుండు
మనెను॥ ఎం॥ కన్నులుపీచులుమూసి గాలిరాకపోకదెలిసి - పున్నమపెన్నెల
వైట కన్ను దెరచిజూడమనెనే॥ ఎం॥ పంచకోశములుబాప పంచముద్రలన్ని
రోసి - పంచపంశతతత్వమూపల బట్టబైటజేపమనెనే॥ ఎంత॥ పరమమహా
మ్మదు హునేకదాసు బ్రహ్మమేనారాయణుడు - ధరలో శివపోతులూరి
దైవరాయుడొక్కడనెనే॥ ఎంత॥

రాగము - సారాస్త్రిము - చాపుతాళము.

చెప్పెదగురుమహిమ తెలిసినంతటనిన్ను తెలుసుకొండి॥ విప్పిచెప్ప
గనేనెంతటివాడను శరణుంటి నొప్పుకొండి॥ చె॥ చింతిమానిమీద చేమంతి
పూచెను తెలుసుకొండి॥ ఆ చేమంతిమీదను చెంగల్పపూచెను తెలుసు

కొండి. చెప్పె॥ భూరుహమునరెండు పుట్టులుగలవయ్య తెలుసుకొండి । ఆపుట్టులలోరెండు వెనుబాములున్నవి పట్టుకొండి॥ చె॥ పట్టుకొనినమీద పై గారెండుగుండ్లు తెలుసుకొండి॥ ఆగుండ్లమీదనొక్క గూబకూర్చున్నది తెలుసుకొండి॥ చె॥ మూడుమూలలపెట్టె మూతదీనేనేర్పు నేర్చుకొండి । ఆమూతదీని తెప్పెభూతమగవలదు తెలుసుకొండి॥ చె॥ భూతమునెత్తిపై జ్యోతియొక్కటికలదు తెలుసుకొండి ! ఆజ్యోతిసీరబ్రహ్మం శివపోతులూ రయ్య తెలుసుకొండి॥ చె॥ తెలిసినవారికితేనెమామిడిపండు తెలుసుకొండి॥ తెలియనివారికి విషముష్టిచండని తెలుసుకొండి॥ చెప్పెద॥

ముఖారి రాగము - ఏకతాళము.

ఊదేతత్తులపై గూరుండే ఉచ్చుని తెలియరటరన్నా॥ తత్తులనడుమను చతులమీదను చీకటిగొట్టర టరన్నా॥ ఊ॥ చీకటిగొట్టరు తోకనాలుక తీసుక లేవర వోరన్నా - తీసుక లేవన కాకకుపాము చిటురనలేచురవోరన్న॥ ఊ॥ శంఖచక్రములవట్టరడుమ ఆదిశేషునిలేవర వోరన్నా - ఓంకారించుక నున్న విపాము కొంకకలేవర టరన్నా॥ ఊ॥ ఆరుచక్రముల కావలయీవల లోపలపెలువల టరన్నా - ఆరుచక్రములు పెరుమకపాము అఘోముఖంపై టరన్నా॥ ఊ॥ రెండుచక్రములుపడిబడిననున్న పి కుండలిలేవర వోరన్నా - రెంటికిసూత్రము మలిచుట్టొకట లేవెపోతులూరిపీరన్నా॥ ఊ॥

రాగము - ధన్యాసి - ఏకతాళము.

చిల్లర రాళ్లకు మొక్కుచునుంటే చిత్తముచెడిపోనోరేవోరే-చిత్తి మునుందునచిన్నయజ్యోతిని జూచుచునుండుట సరేసరే॥ చి॥ ఒక్కప్రాద్దు లనియెండుచునుంటే ఒక్క గ చెడుదువు ఒరేఒరే- ఏకమైనయ్యవైభవమూ ర్తిని జూచుచునుండుట సరేసరే॥ చి॥ స్వీల్లలామునిగి గొణుగుచునుంటే నిలకడ చెడుచుర ఒరేఒరే- స్వీల్లలోనుండేనిర్మలజ్యోతిని జూచుచునుండు ట సరేసరే॥ చి॥ బాధగుంపులించుచుజేరితె భావముచెడుచుర ఒరేఒరే- భావమందునబ్రహ్మకాంతరి చూచుచునుండుట సరేసరే॥ చి॥ భూములు అడవులుతరుగుచునుంటే బుద్ధులుచెడుచుర ఒరేఒరే - బుద్ధిలోపుండేపున్న మచంద్రుని జూచుచునుండుట సరేసరే॥ చి॥ వీరయచెప్పిన వాక్కును నష్టతె వివరముతెలుసును ఒరేఒరే - వివరమందుండే విగ్రహమూర్తిని జూచుచునుండుట సరేసరే॥ చిల్ల॥

రాగము - మాయామాళవి- ఆదితాళము.

కాశికిపోవలెనా తీర్థము మోసుక రావలెనా - కాశితీర్థముకన్నుల నున్నది తేలికన్ను శివకాశిగనున్నది॥ కా॥ అంగములోపలనుకుండలిసంగము

దాపునను - గంగాయమునాపొంగుచుపారగ రంగుగనడుమను లింగడుండగను॥ కా॥ కోనక్కపై గాను తీర్థపోనగురియగాను - మేనుమరచినీవు కానకతిరిగేవు లోనువెడకి శివధ్యానముజేయక॥ కా॥ భావములోపలను జీవుని తాపుతెలియకాను - జీవగుణంబుచుచిక్కవిడిచితా జీవబ్రహ్మము తావుదెలిసితె॥ కా॥ వానిగధరలోను కాశినివాసుడుండగాను - జేసినపాపము బాసిపోవునని కాశికిపోదురు నివాసునిగానకి॥ కా॥ పొందుగధరలోను వీరగోవిందుడుండగాను - అందమైనగురు ఈశ్వరిపాదము అందితెక్తైలాస మందేయున్నది॥ కా॥ సాగ్రాన్త రాగము, ఆటతాళము.

నడిమికంటిలోన నారాయణుడున్నాడు నాతులారా! మడుగులో వీరము మఱివెలుగుచున్నది మదిగులారా! నా! ఎడమకుడులనడుమ వెలుగుచున్నాడు వెలమిలారా! ముడిబోమలంగున మురిగుచున్నాడు ముడితలారా! నా! బడయగిముఖమందు పొడమనవాడవ్వు వనితలారా! పుడమిలోపల యాపుణ్యనిగానరె పూబోలులారా! నా! స్త్రీకుండలనడుమ నిక్షేపమున్నది వెరిపోమలారా! స్త్రీలోమునిగి తనవేళ్లు కుంచించిలేదు వెలదులారా! నా! వేళ్లు పారిపోలేక మునిగిచాడు ఆలివేలులారా! గోళ్లు పెంచుకయెంతో గొణిగిచులేదు కోళ్లులారా! నా! జంటనాగస్వరము అంటుకయున్నాడు జాణలారా! కోడంతామర నీంటవట్టున్నాడు ఆతలారా! నా! మింటవడుకుమిఱునశేషమైచున్నాడు పూబోలులారా! కంటిలోపలముక్తి కిచ్చి అంటిపెనగునె కాంతలారా! తన్నుబాదెలిసిన ధన్యులకిండుతలెలులారా! కన్నుచీకినెవున్నది కిసిమిగుళింబరె కాంతలారా! నా! కిందిమల్లమల్ల ముడిరమునాంబి కాంతలారా! ఇందుధరగోపంద బ్రహ్మమైయున్నాడు లలనలారా! నా! అందముగాగురు ఈశ్వరివైపాద ములనలారా! చెంటినవారికి చివరకునీమంది చెలిమిలారా!

ధన్యాసిరాగము ఆటతాళము

సజ్జముచేసే సుజ్ఞానలకు పేదోక్షిపుఁధి తేమి మా! ఆగమ సాములనేశ్వము అన్నియుమునుతానెంగవలె॥ య॥ అగ్రజన్మముయ నంటుకుతనలో అగ్నిసిలేపకూర్చుండవలె॥ ముగ్ధురిపోతెపుగమూగజన్మములు భాలమందుశోధించవలె॥ య॥ ఊదిపూది పాయ్యుడేటప్పడు పూరిమిమరల పుగవలె॥ సారంబగుననారసాధ్యుల్ల చపిలోచపగని తిరుగవలె॥ య॥ కామక్రోధమను బళువునుబట్టి కర్మద్వారమున కట్టవలె॥ య॥ కాకోచ్యాలల పలలాడుచును వలబాడుచుండవలె॥ య॥ మనోబుద్ధి చిత్తహంకారంబున మరిగినకండలుతరుగవలె॥ సుజ్ఞానుక

గానుడిబడికన్నుల చూపునమంటలు వ్రేల్చవలె || య|| మగ్నత్వంబున
అగ్నిలాగ వ్రేల్చుననున్న కొప్పుపొరతీగవలె - సుజ్ఞానంబను సుబ్రహ్మణ్య
లంత సుషుమ్న మండను తాగవలె || య|| సత్తుజిత్తుఆనందం బనియెచవి
లోచవిగనితరుగవలె || జాతసీతులజరమరణములు బూతదూషితో కొ
ట్టవలె || య|| అండపండబ్రహ్మాండంబులు మూగుమండలియనితా నెరుగ
వలె - అంబుపిథిసంభయూర్వశిదారి పీఠగునుజేరవలె || య||

ముఖారిరాగము - ఏకతాము

మనోనిరంజనమైతేనూ మంటలైమనకూ || మనోనిరంజనమయితే
మాటలాడనెవ్వరితోను పొరకొన్నాళ్లండి దినములుఅయితే పోవలెన ||
మ|| కిండలుమముగలుకాయమలలేలు శివునికీతానికిమాయెనయా - వెత
లదేహమనిసతగునిసద్భుతే ముందరిగతమనకెట్లెనయా || మ|| కల్లుబంగిసారా
య్యితాగివొళ్లుమచ్చిడనేలనయా - తాగివొడెత్తుకూసుకోని నొప్పి
వడలనొకేలనయా || మ|| తుడిపోతుముండలకెల్లెను తరువలయాతలు ఏల
నయా - తాగిపోతుముండలకెల్లెను పాపమాత్రికిమేలనయా || మ|| హద్దు
మీరిలదిగేముండకు ముచ్చప్పముకేలనయా - గడ్డితనమునపురుషులదిట్టె
గయ్యానిలబోలి మనకేలనయా || మ|| తుక్కునక్కు రెండబద్ధమాడి దిన
ముగడు మనకేలనయా - మూడుగుంబులు బ్రతకేదీపునకు అబద్ధమాడనే
లనయా || మ|| పుస్తగునపులపాదిమువట్టెత పున్నమలపోనేలనయా - సత్య
వాక్యమైత్యంబునాని న్నగుభజనల నేమరయా || మ|| గురుసూత్రా
కామండై నేగురుగురు తుంగనూ - ముడుదేహ పోతులని పీఠబ్రహ్మము
చేరయా || మనో || ఆంధ్రభాషిరాగము, చాపుతాళము.

పాదపీఠకుడిపాదరసీకుడ గురుపాదరేణువునకిట్టుడనుచిన్నమా
త్రమునజేప్పనచ్చితని అన్నలంబిమీరుదెలియనయా || పాద || ఆగమతంబిది
యోగమతంబిది భోగమతంబిదియోగమయా - ఈవిరాదుసంసారభారము
లుయిచ్చగామకరమువెదుకనయా || పా || తేరవలోపలతేలివైయున్నదివేద
బ్రహ్మల్లితలగునయా - మీరువేదబ్రహ్మల్లి తెలియనయా - అలయుచు
సోలయుచుకామయాగుల్లెరంభకివలెఘచ్చికినయా || పా || సత్సోటిమహా
మంత్రములకు సారమసారములోజనిమాడనయా - సారముదెలిసినవారే
బ్రహ్మస్థానమంది నిలిచియుండునయా || పా || ఉపశ్రుతివాక్యములుండజూచు
కొని మంత్రముమీరుపలుకరయా - జాతసీతులుజన్మమరణాదులు వ్రాచి
వ్రాచిపోకొట్టనయా || పా || వీరవాక్యమిదివాదబోసిలే యిందును కొందరి
కందదయా - సంభితలిమినిపందిమానవులు బారగొట్టెలైచిక్కిరయా || పా ||

హిందుస్తానిరాగము - చాపుతాళము.

కనమదగ్గరకేహాయి కదలకేమనసా కనమదాటిపోతెకలుగునేనేవా॥
 క॥ చెడుగుణంబులజిక్కి చెడిపోకెమనసా చేరిసద్గురుని నేవించవేమనసా॥
 క॥ ఆలుబిడ్డలనమ్మి అట్లాడకేమనసా ఆనందమై యింటిలో అట్లాడవేమనసా॥
 క॥ సంతకూటమిది సతమొంచకెమనసా - సాగిపోయ్యేదారి సాధించవేమన
 సా॥ కన॥ నీవునేను అని నిక్కకేమనసా - నీలతోయదమధ్య నిలువవేమన
 సా॥ క॥ మూన్నాళ్లబ్రతుకిదిమురియకేమనసా - ముక్తికాంతనంటిముద్దాడవే
 మనసా॥ క॥ మంకికుండయిది మతిచెడకెమనసా - మహనీయజ్యోతిని మను
 వకేమనసా॥ క॥ ఎప్పుడోయేవకో యెరుగవేమనసా - యెరుకలోనియెరుక
 యెరుగవేమనసా॥ కన॥ వీరయ్యదాసూని వివరేపమనసా - వివరమెరిగి నీ
 పితగనుమనసా॥ కన॥

నాది నామక్రియ రాగము, ఆటతాళము.

దరిజేప్పుడతేచ్చదారెన్నెనిమిదాకు భీతియేటికి పరామా ఈతనే
 ర్చినపీఠగురుదుమాతలదండీ సూతనము జేసినరామా॥ ౧॥ తండ్రిగర్భము
 లోనుదాహమాహరిమయి తగిలుంటికోన్నాళ్లు రామా - మాతృగర్భము
 బొచ్చినది మొదలుగా పజమా మిగా కోన్నాళ్లు రామా॥ ౨॥ చిప్పలోము
 త్యంబుచిరుకునలెకోన్నాళ్లు చిక్కుకడినేనుంటిరామా - మలమూత్రముల
 గుంట మాంచమెముకలలోను మాతల్లిగర్భమునరామా॥ ౩॥ తల్లిగర్భము
 లోనుతగతోడ్పడినెలలు దాహమేమెరుగనురామా - పరిగర్భములోను
 ముద్దనైకోన్నాళ్లు మునిగితేలుచుంటి రామా॥ ౪॥ తల్లిగర్భము పెడలి
 ధరణిలోకోన్నాళ్లు తనసిచ్చెనేనుంటిరామా - తెక్కపిరిగినపక్షివలెను నే
 కోన్నాళ్లు దుఃఖమేమెరుగనురామా॥ ౫॥ పాలుపెచ్చలుదాగి పారాదె నా
 బాల ప్రాయమునకోన్నాళ్లు రామా - మలములోపారలుచు మరికొన్నిదిన
 ములు మర్యాదనేనెరుగరామా॥ ౬॥ పూనైదుయేండ్లకు పలుపైన నేబహు
 తులవనై నేనుంటిరామా - లదిగొమ్మప్పదీయేండ్లజంటభామలతగిలి శుభవనై
 నేనుంటిరామా॥ ౭॥ పన్నెహసి ను లేక పసుధిలోకోన్నాళ్లు మనకలోపడి
 యుంటిరామా - మనక నెనుసంసారమక్షోదనై నేను హింస తేలియకపోతి
 రామా॥ ౮॥ హింసలోయీవునము యీసారివొకేను మరిహంసచేడికై
 రామా-తలిదండ్రులొకరి దెలుతనముగాదు తాళకమునెరిగితినిరామా॥
 దరిజేర్చి॥ పుభారి రాగము - చాపుతాళము.

ప్రపంచదండతజూటా మన పట్టె పాక్యముబూటా । ముగ్గురుమా
 ర్దులుజూటా మూలముయెరుగుటబూటా॥ ౧॥ చదివ్రశస్త్రములుజూటా

ఒరె సద్గతయెరుగుటబాటా॥ ప్ర॥ అన్నిటినిగొల్పుటజూటా తన ఆత్మలో
యెరుగుటబాటా॥ ప్ర॥ మణిమంత్రంబులుజూటా మదిలోయెరుగుటబాటా॥
ప్ర॥ యెద్దులుజేయుటజూటా రాజయోగముయెరుగుటబాటా॥ ప్ర॥ కొం
డలుతరుగుటజూటా ఈశోటలుయెరుగుటబాటా॥ ప్ర॥ కాశికీపాఠ్యేది
జూటా మనకంటలొయెరుగుటబాటా॥ ప్ర॥ గురువులేనిబాటజూటా గురు
కీలకమెరుగుటబాటా॥ ప్ర॥ పరులనుయెరుగుటజూటా గురుపాదము యెరు
గుటబాటా॥ ప్ర॥ వీరయ్యదాసునిమాటా దాని వివరముయెరుగుటబాటా॥
ప్ర॥ నమ్మనివారికిజూటా గురుని నమిచవారికిబాటా॥ ప్రపంచ॥

ముఖారిరాగము - త్రేపుటతాళము.

ఏవూరయ్యామిదేవూరు - పరబ్రహ్మనిర్వాణమే మావూరూ॥ ఏ॥
కందిమల్లయపల్లె మావూరు కాలకర్పలుబావురు మావూరు॥ ఏవూర॥
కనుయెడుటనుండునూమావూరు అట్లు కనవచ్చుకనరాదు మావూరు॥ ఏ॥
ఇంటిలోపలిపుట్టమావూరు పాము లంటితెఫలమిచ్చు మావూరు॥ ఏవూర॥
కర్మచీపులకెల్లమావూరు అంధ కారమైయుండును మావూరు॥ ఏవూర॥
కర్మములెగితేనుమావూరు పండుపెన్నెలలైయుండు మావూరు॥ ఏవూర॥
రోగాలులేవయ్యమావూరు నిత్యభోగాలుగలిగుండు మావూరు॥ ఏవూర॥
జుంటితేనియపల్లెమావూరు ఒహువంతలుగలిగుండు మావూరు॥ ఏవూర॥
కనికానకున్నదిమావూరు ముక్త కారణమైయుండు మావూరు॥ ఏవూర॥
పాపలనడుమను మావూరు బట్టబయ్యలైయుండును మావూరు॥ ఏవూర॥
శృంగారమైయుండుమావూరు శ్రీరంగమృదసియించు మావూరు॥ ఏవూర॥
తెల్లగోవిందమృద మావూరు తండ్రిపరబ్రహ్మం మావూరు॥ ఏవూర॥

చక్రవాకరాగము - ఏకతాళము.

ఈజన్మమికదుర్లభమురా ఓరి సాజన్మసాకారసద్గురునిగనరా॥ ఈ॥
పంచాక్షరీమంత్రం పఠనచేయింపు పఠనచేసిననుముడు పారిపోనన్నా -
పారిపోతెఅంబఫలమిచ్చునన్న ఫలమునందినవాడు పరమగురుడన్న॥ ఈ॥
మాడారువాకిట్లుమాయవలెనన్న ముక్తవాకిటనిలిచి తలుపుదీయన్న॥ ఈ॥
తలుపుదీసితె అంబ తేజవిచ్చున్న తేజమందినవాడు తాగురుదోయన్న॥
ఈ॥ ఆరునదులమీద అంబవుండన్న అంబతో దుర్గాంబ అట్లాడునన్న -
అట్లాటలోమంచి అర్థముండన్న అర్థమెరిగినవాడు హరిగురుడన్న॥ ఈ॥
నాసికములోదృష్టిచడిపించుమన్న నడిపించిమరిసీవునమ్మియుండన్న - నమ్మిన
వరత్నముల వీరమొక్కన్న వీరమొక్కనంబపలుచునోయన్న - పిలిచినంతట
వీవునిలుచుండుమన్న -నిలిచినంతటవాడునిజగురుడన్న -జంట్రోపులురెండు

అంతిమాదన్న - అంతిమాదిమేష్టరచియ్యట్టెనిలువన్న - మేనుమరచిఘంట
నానమినుమన్న నానమినిపోతులూరిని నన్ని గుండన్న॥ ఈ॥

నాననామక్రియ రాగము - చాపుశాళము.

ఏది రాకులము ఏరినాదుకులంబనినడువరాజా॥ ఏ॥ ఏది రాకులము
యెరుగకతరిగేవు నాదుకులంబని నడువరాజా॥ ఏ॥ నాదుబిందువందు నటి
యించు రాకులము భేదములేచినట్టు ప్రచుమనేలా - నాదు పెట్టినతావు నా
ణ్యము తెలిసి తె నాదమందుకులము నంటినున్నదిజా॥ ఏ॥ స్త్రీపురుషుల
నేకులముసృష్టిలోఁ బరెండు పూవులై యున్న పూర్ణిగాన - ఆవరబ్రహ్మము
ఆదివిష్ణుపురపును స్త్రీపురుషులై వారు సృష్టిలోఁపలజా॥ ఆద్యమనకులము
పాదు తెలియక వాదములాడేను చుచుతప్ప - మూర్ఖనామము మన్మము
తెలియక వాదమేకులమని నన్నరాజా॥ ఏ॥ సాంప్రదేయకులము ఏకాం
ప్రమేయంబు వీరగోవిందునికొంతోను - కానగును దేవునిగా శ్వరీకృతఁ జేత
సారమైనకులము సాధించితిమిజా॥ యేదిరా॥

ఆరుద్రభైరవిరాగము - చాపుశాళము

ఆరుద్రమై పూలుగోతామ ఆత్మారామసిపూజదేశామా॥ కంపర్ప
జకనునియిందిశ్రీ సైపుమ దిందునీతంబువంబుకె యన్నది॥ అం॥ భావభా
నమునందుజాతామ భక్తజనులసంతోషముజేతామ॥ భావమందుగునుని
దలతామ భక్తతోహరిపూజజేతామ॥ అం॥ శ్రీగురువీరధనిగొలుకామ మన
చిత్తమందుపూజసేతామ॥ ఏకంబుమనంద సీమహిమ తెలసె॥ సామజవర
దనిసంతోషపూజలమనము॥ అం॥ కన్నసిమధురైత గ్రోలుచు వనము నెప్పు
దిగాపూలుగోనుచు॥ సన్నతభావము లెక్కువనితొన సన్నతగా పూజ
లు నేర్పుతోనుమనము॥ అం॥ అంగములోఁ బ జాతానూ భుజంగభూష
ణునేవసేతామా॥ అంగములోఁపల లింగముగనుగొని అంగసాయోగము
శృంగారముగావనము॥ అ॥ మూడాని పోల్చి మూతామ మోక్షద్యోవు
తలుపుదీతామ॥ వేడుకతో పోతులుం నివాసుని కదావంగిలెనుమమీగో
విందుని॥ అం॥ వట్టితమచ్చ మీపాదము బట్టబయిలైన బ్రహ్మపూజజేతా
మా॥ గట్టిగశ్రీపోతులూరియింశ్వరి దేవనన్న॥ పట్టిఁజేంచు పరమపద
రాణి॥ అం॥

నాదనామక్రియ రాగము - ఆరుతాళము.

ఎంతలెక్కదిరిగిన నేమిలేదురా చింతజేసిచూడకున్న ఎంతలేదురా॥
ఎం॥ ముక్కుదిక్కుముక్కు బట్టినిక్కిచూడ॥ ఆదిక్కుములమేమొగాని
దివ్యమామర॥ ఎం॥ మునుకులో నెమునుకువే పొంగచూడ॥ ఆమునుకు
లో నెమునుకుదీసిము క్తచూడరా॥ ఎం॥ ఆకసమున గాలినిపరె నదిగొచూడ

రా. ఆగాలిమూలమే మొగానిమూలచూడరా. ఎం॥ మూలమూలశోధించిముక్తిచూడరా. ఆమూలనున్న జ్యోతిని ముట్టించిచూడరా. ఎం. చల్లగాలివిసరితే మొల్లలాయెరా. ఆ మొల్లలకాశించిన వాసనకొల్లలాయెర॥ ఎం॥ ఎరువునలుపుతెలుపులది యే మొచూడరా. పచ్చపసుపుకలసినట్టిపద్మమాయెరా. ఎం. పక్షుచిత్తుయొక్కటైతె శివునిపేరురా. ఆసత్తుపోతులూరి బహ్మస్వామిపేరురా॥

యదుకులకాంభోజిరాగము - ఆదితాళము.

ఆహా॥బ్రహ్మాండమైనది ఆదిమంత్రము । మనబ్రహ్మంగారు చెప్పినది పెద్దమంత్రము ఆ. తెక్కముక్కులేనిపక్షి రేయింబవలతపన్నుజేసి వొక్కచెలుపుచేపలన్ని యొకటేమింగెను. ఆ. ఇంటివెనుక తుట్టెపుగుగు ఇంటిలోనందరినిమీరే చూడవచ్చినజరులనెల్ల చూచిమింగెను. ఆ. కాళ్లు చేతులు లేనివాడు కడనముంత చేతబట్టి నిడుబావినిళ్లన్ని యొకడేముంచెను. ఆ. ఏటివూచిస్వాతికొంగ పేటలాడుచుచురాగ చాటునున్న మీను పట్ల ఆట్టెమింగెను. ఆ. చెప్పినాడుపేరవాసు వోద్యముగాను ఆత్మతత్వము గొప్పవాడుదీనిభావము విప్పచెప్పలేనుచాలు॥ ఆహా॥

నాదనామ్రక్షిగురాగము - ఆదితాళము.

చెడుగుడాడెనె బ్రహ్మాంబలిగుడాడెనె చెడుగుడుగుడుయని గుమ్మన్నాదము కలిసిబిందుకళలగురుడుక. చె ముప్పదిరెండక్షరములొమేలైన వొకయక్షరంబుతో కైగుబిక్రైగుబి కైగుబిగుయుచు । నాల్గుముఖముల చలుగుదితరిమి పదిదిక్కులకు ముగైత్తంది చెట్టుకొట్టంగా పాలుకారంగా. చె చండలేజమైనందుచొన్నిమి పండువెన్నెలై బ్రలికాయగా । ఆకటము గ్గురు యీకటచలుగురు. నడుమనొక పెరువున్ది కడసాంపుటోనిలచి సోహం సోహంసోహంబని చెంగటబలుకుచు చె అగ్గురుచెల్లిరిఆటగెలిచెను అయ్యజాచెను ఆనందించెను వింతచెలసినర పోతులూరు చెను.

ఆనందిభైరవిరాగము - ఆదితాళము.

ఎక్కడివింతే నోయప్పు మొక్కడివింతే ॥ ఎక్కడివింతే వీరగురుడు వెదకెట్టినన్ను దెచ్చి మతములమంత్రార్థమెల్ల హితవుజీసిదారబోసె. ఎ. పుట్టిగిట్టకుండ మేన భూతప్రాసియ్యాతీయ పట్టులేనిసాక భ్రాంతులన్ని విడుపునునె. ఎ. కామగోధలోభమోహ గుండ్లములను కడకుజిప్తి కారణ మైవదీజములో కన్ను దెరచిచూచునునె ఎ. ఎక్కడివింతే వీరగురుడువెదకి పట్టినన్ను దెచ్చి ముక్కుదీక్కుగుక్కు బెట్టి నిక్రమాడునెనెరమ్మ॥ కుండలనగావాదమంగ అఖండమైవజ్యోతనూది రెండుముండ్లపడుమలజపకుం

డలిరేచింపుమనె యె॥ చక్రధర్మమిథునమునగా శేషికినే శేషిననగా 'వాసి యైసవీరగురుడు వాసిగాను యేలెనమ్మా॥ ఎ॥

రాగము - ఆనందభైరవి - ఆదితాళము.

చందమామ చందమామ చందమామ - ఈసంధి తెలిపేజ్ఞానులార
చందమామ॥ కానుమనుపుట్టలోను చందమామ - పాము మాయగానె
మెలగుచుండు చందమామ॥ చం॥ జంటనాగస్వరములూది చందమామ
పామును పాదు వెకలింపవలెను చందమామ॥ చం॥ తొప్పుదివాక్కిలుమూసి
చందమామ - పామును నెమ్మదిగావట్టవలె చందమామ॥ చం॥ భక్తి
యనుకట్టుగట్టి చందమామ - పామును నుక్తచేసివట్టవలెను చందమా
మ॥ చం॥ దేహిదేహములనుండి చందమామ - పాము తిలినకుండా
చుట్టుకొన్నది చందమామ॥ చం॥ అజమితధ్యానము చేతచందమామ -
పాము ఆఖండకళతో పాటును చందమామ॥ పామునుబట్టిబోగి
యెరుచుచందమామ - పహా అతనివేటిచగు నుచందమామ॥ చం॥

రాగము - సారాంగ్యం - చాపుతాళము.

అయ్యనిమామిడిపండు పండు అకవో తెవో కాదు అప్పుడుమొండు॥
అ॥ పండుకుచ్చక్షము పడలేన్న రేలగు పరమాత్మదనె మాకు పైపండు
రా - పండుయిరువైనాట్లుకర్వములై నుండు పండుగునిధ్యాన పండులకే
పండు॥ అ॥ విత్తులేనిపండు విశ్వములో నుండు పశ్చాన్ను ఈమాట నిత్య
మనూ - హత్తుగతల్లక ఆపడ్డనుగడై తె పశ్చాన్ను మూనూని నిత్యము
గనుచీ॥ అ॥ కొమ్ముకొంపువ్వులునుచూచి పిట్టిగుమనూడు మణిమొత
మనియే మహిమతోడ - అల్లునికొండుకొను అంకి పనియటాయె అమ్మ
కూతురుచెల్లె అనుభవమైయుండు॥ అ॥ ఆకు పువ్వులు ఆనందముగపించె
లోకములోకాయ కాదియుండు - ఈకాయములోకాయ పాపముదెలిసితె
కఖాలుచదివితె కలనూగుపండు॥ అ॥ పండులకు నానూడు యొకపనుసుగా
నుండు పండులకుయూపండు కమ్మనుండు - ధరలోన యూపండు దానులకై
యుండు పండులకుయూపండు పండుగాకుండు॥ అ॥ జలములోకభేదమున
చపలమునుపొయ్యెను జలనమగణములేనిజాతినుండు - వాలాయముగపండు
ఓంకారమైయుండు మాతెల్ల మహాద్భూయిమ్యమీపండు॥ అ॥ ఆలుమగడు
రెండుఅదిలేనివాడు కొడుకుసూతు సకన్న కొడుకేడిరా - అల్లునితల్లయు
హరిహరాదులకంటె ముల్లొకములతోడముగ్గునిమింగె॥ అ॥ రేయిపగ
లుపలేక రవిచంద్రులుపలేక పంచధూత ములులేక ప్రతిధూతమై - పడునా
ల్లులోకములుయేలుచున్న సిద్ధగురువద్దనేయుండు॥ అ॥

రాగము - మోహన - అటతాళము.

ఏమిదేహము శనికిరాని దెందుకీమోహము - జాలమనెడుసంసార
బంధములోనఱిగి మూలమెరుగని॥ ఏ॥ పంచేంద్రియములనుతనలో శోధించి
త్రుంచివేయకను చంచలమగు ఛేదించితనలో మంచివికృతి అంచితముగ
మంచివాడై గురునిశుచు పొంచికాచియుండనేరని॥ ఏ॥ వాడలోపలను యే
డింటిని బోదుకూడుకొని ఆరుగూడక మూడుదెలిసి జాడగూడి యేకము
గను కాటుకకడులరెంటి కడియ బట్టైకమముతెలియని॥ ఏ॥ అష్టమదంబులు
యెల్లప్పుడు నిష్టదెలియకను కష్టపడకను యిష్టమెరిగి తె నిష్టలన్నియు నష్ట
మగును-కృష్టిలోపలనివ్యాత్తును నిష్టతోజూడంగనేరని॥ ఏ॥ మూటబెన
గుచును ముష్టిలోపలచోటుకానకను- మూడుమూడుఆరు కడచిముక్తివలెని
అండజేరి మోషిపెనక కోడెపామును వేడుకతో నాడింపనేరని॥ ఏ॥ జ్ఞాన
మెరుగక ఈమానాభిమానము లోనబెనగుచు - కానరానికోనబొచ్చి సో
ముకూడిమీచుమరచి తాతాతా సిద్ధగురునిదలచితస్మయమందనేరని॥ ఏ॥

రాగము - నాదనామక్రియ - చాపుతాళము.

మనసుమనసునబెనగి మనసునెక్కినదజేసి మనసుమర్మముగన్న దెరు
కా॥ కనుచూపులనునడుగు ఘననాసికవలగాలి కదలిరెండొకటైన దెరుకా॥
అక్షరంబులకాచి అక్షరముగాదెలిసి అక్షరమునదియించుటెరుకా - అక్ష
రంబుప్రవాసమాదిందిగులును అనునకమునింబునను నెరుకా॥ మ॥ చీమ
యొక్కటకోట సింహములదిగ్గరంగి ఖిమంబునుటే నెరుకా॥ హే
మనల్లమదోమ మెరిసినియెరుగు వేగముననుగుటే నెరుకా॥ మ॥
వర్గములకారింప మైపు దెలిసితలలోని నిర్గుణుడై నెరుకా - దుర్గు
ణంబులవనాటి కూల్దొడితలలో భ్రష్టపై ప్రభుగన్న దెరుకా॥ మనసు॥
కప్పయొక్కటయైదు పాచులనిగ్గరంగి కాలమివ్వమనన్న దెరుకా -
గొప్పమునలినచే చప్పరానగ్గరంగి చొప్పుగింపన్నదే నెరుకా॥ మ॥
మట్టుకమలుగడచి కడిమివాళివెనచి వాగ్దేవులెనవె నెరుకా - ఇడ
పింగళలుగడచి యూడినహింబతో కూడినుంభక్తిమన దెరుకా॥ మనసు॥
మేఘమునుములుతెలుకు మేలునున్న వివాస నొకతెగక కురిసినదె నెరు
కా - అందైనమాధుర్య మనుభవించుటనుఖము లన్నిటినిమరచినదె నె
రుకా॥ మనసు॥ గంగయిమునలచుకును ఘనమైనమేడలో అంగనతోకూడి
నదె నెరుకా - రందైనవనోరి కాంతులకుకాంతియయి ఘనసిద్ధగురు
జేరు నెరుకా॥ మనసు॥

రాగము - ధన్యాసి - ఆదితాళము.

మగ్గంబెట్టి నేసేటందుకు మోక్షంబిదిగో వివరయ్యా - భగ్గో దేవస్యా
యనిమగ్గం పదిలపరచితా నేయవలె|| మగ్గం|| ఆదికమలమున గణపతి నెప్పు
డు ఆర్పించిపూజలు నేయవలె - పదిలకఱచితా బహువినయంబులు బం
ధించి ఆసుపెట్టవలె - వొడ్డికతోనిషణంబులనేనూలు చెదరక ఆసుపా
యవలె|| మగ్గం|| కామగ్రోధలోభ మోహమలగు కనలకుండునట్లుకట్ట
వలె - నీమమువన్నెనీతీమాన్దమున నెమ్మదిగా రుగైత్తవలె - మమతలు
బాసిమాయురలోసి మార్చున నేమిగుజేయువలె - ఏమారకను యిరువై
యైదిట యొదిపడుగేరి మర్దించవలె|| మగ్గం|| పూనిగురువాక్యమను
కుం చెడిసికొని పాలుపునపడుగునేయవలె - అంతఅష్టమదంబులనెప్పుడు
అంటకుండ అంటెత్తవలె - యెనసిన కంచభూషణములకట్టి యెనసేడుగు
యెంచవలె - పనిబూనిగురువృష్టి పదిలకఱచిల్లెప్ప భావంబనె అచ్చతుక
వలె|| మగ్గం|| ఆలలుసుళ్లులేని ఆత్మవీధిలో అల్లువేసి మలబట్టవలె -
వెలసినభూయుగమధ్యంబున పదలకిమగ్గమనాచవలె - బలిమిగనాదం
బనియెడు మోక్షునబంధించియు నేతరుచాచవలె - తళుకుతళుకని తళు
కునమెరసె|| తాటించిపలక తాటించవలె|| మగ్గంబెట్టి|| నడినాళంబున
నాడికొమ్మన నయముగకండెక్కించవలె - కుడియెడమల తిరిగెనవము
గురుతుడెలిసి నేతనేయవలె - నిండివేడుకతో ఓంఓంపెన్నెలలో నిలిచి
తమంతట యెరుగవలె - దిండిసిద్ధగురు అండనుజేరి దారియెరిగి దిగ
నేయవలె|| మగ్గం||

రాగము - నాననామక్రియా - చాపుతాళము.

జ్ఞానబ్రహ్మనందయోగి జన్మ కర్మములేడజాపు చిన్మయయోగి||
జ్ఞాన|| చిత్తమనేపట్టమందు చిన్మయమడనెంజి రాజ్యమునేమిగాను బుద్ధి
యనెమంతతోనుపురుషార్థమేమనితలపోయిగాను|| జ్ఞా|| ఒడలునీళ్లతడవ
నేమి పూడిరిగిబట్టి గుండంగనేమి - జడలుధరింపగ నేమి మాయాజా
లముజేసిలే జన్మ పాపనమా|| జ్ఞాన|| బూడిదబూసిలేనేమి ధార్మ్యపుండ్రము
బెట్టిన పురుషార్థమేమి - మూసిగుణంబులుకామి తాముక్తుమికాకున్న
ముసిద్ధిదోనా|| జ్ఞాన|| ఆరుగురునీళ్లువలెరా వదియారుగురునీళ్లు బంధింప
వలెరా - పేరొక్కటినితెలియవలెం|| తా వెల్లగైనతెంచాటు తానిల్వ
వలెరా|| జ్ఞాన|| తొప్పిపితుంటులబాక అదికల్మషములకెల్ల వాపై నగూన -
నమ్మరాదురగురునాన యిది నాశముజెందును నానావిధాల|| జ్ఞా|| తొప్పిది
తుంటులుమూసి దొంగ లుండెదోబల్ల సాధించితిని - తుమైదనాదము

తెంచి తాను తుల్యమైనస్వానుభవమున నిలువవలెరా॥ జ్ఞాన॥ సతీశతు
లిద్దరుగూడి చాల సతీసేయగ శోక్ల శోణితములుగూడి - సుఖుడాయె గర్భ
మునీడి దాన సుఖములేదురా పరికించిమాడ॥ జ్ఞాన॥ తల్లిదండ్రులు అన్న
లున్న మరి తిమ్మలుబాహులు తగచుట్టుకొన్న - ఎల్లబంధువులునున్న తాను
తరలిపాయ్యేవేళ తనకెవ్వరన్న॥ జ్ఞాన॥ శరబ్రహ్మమేసత్యమౌరా పర
మానందపానముచేయవలెరా - గురుపాదమే చేరవలెరా దృఢమైనతత్వ
ము తాదెలియవలెరా॥ జ్ఞాన॥

రాగము - ధన్యాసీ - ఆదితాళము.

ఎవరనియడిగితె సిగ్గాచున్నది ననునిజెప్పుదువినరయ్య - నేతాకారు
డైలోకములోనికి మూత్రపుగనిదాటొ స్తినయా॥ ఎ॥ మొట్టమొదటపుట్టి
వచ్చినవూరు వ్రచ్చగుంటలోపునికయ్యా - ముట్టుమైలనే యిరవుజేసుకొని
ఇష్టముగానేనుంటినయా॥ ఎ॥ తల్లిదండ్రులనుచిముట్టిన తత్తరతనువని
తెలియరయా - కాచుట్టనిదేహములోపల పొట్టలోనేపుట్టి వస్తినయా॥
ఎవ॥ శోక్ల గర్భములుచుట్టుకొన్నవి యవనియడుగ నేమున్నదయా-చీము
పులుసువుచ్చిష్టముతోతలో చుట్టుచుపికలో నుంటినయా॥ ఎ॥ బూతుకు పు
ట్టినసీతీబుట్టిది పాదజేయయేమున్నదయా - పిత్తుతేవులచిత్తబాహుళ్య
పెత్తన గాడై నుంటినయా॥ ఎ॥ తొమ్మిదివేటికల మేడలోపల కర్మరహితమై
యుంటినయ-తమ్మినీరలింగంబుబద్ధుని నమ్మినేనుచుంటినయా॥ ఎవ॥

రాగము - నాదనామక్రీయ - రూపకతాళము.

చేతులకంఠవ్రుండు శివనీతులుచెప్పంగ విందుకటన్నా॥ చే॥ ఊరి
పడమటనొక్కపాములేసిపుట్టి పుట్టలోనయిచిచ్చికట పుట్టమీదనొక్క
వూసరవెల్లియట తట్టడేసిహెన్నునున్నకటన్నా॥ చే॥ మొదలులేనిమానసు
ఆకులేనితీగ - తిగకు ఆయిదకొమ్మలట - మొగ్గలేని పండ్ల తొడిమలేని
పండు నోరులేనిబాల మ్రొంగెకటన్నా॥ చే॥ గుట్టముయెనుబోతుకూడిచరిం
పగనత్తెడ్లమీదనడుచునటా - చెట్టిపొతుడింక మెట్టిమూనుమీద నమలక
యాబయలుమేసునటన్నా॥ చే॥ గురుతుగయాగంత గురుకృప గలిగితే -
గురుతుగసంటయ్యదెల్పునట - శివుని భక్తులైతే శివునిన్నిధికి - జేయమని
శివుడు చెప్పునటన్నా॥ చేతు॥

రాగము - యదుకులకాంభోజి - ఏకతాళము.

కంటిమయ్యాకై వల్యము కన్నులయందు॥ వింటిమయ్యాప్రణవనా
దమునీమలయందూ॥ కంటి॥ నూపులొచూడంగాని చిన్మయనూపమున్నది
ఆరూపులొనెబ్రహ్మాండమంత వ్యాపించియున్నది రేపుమాపు లేనిమెలుగు

వెలుగుచున్నాది ఆపాదలందెవరమపదము బయలైయున్నది॥కంటి॥గుండ్ల
రెంటినడుమనక్కూయ చున్న దీ॥ఆగుండ్లప్రిప్పిజాడవరమగోళ్యమున్నది
గననియొద్దమునలియుకతె కావలినున్నది । ఆగననిగడచిననుముక్తికాంత
యున్నది॥ కంటి॥ ఆకులేనిమానిమీద కాకియున్నది । ఆకాకిముక్కులో
బంగారమున్నది॥బంగరంపుతీగమీదకొంగయున్నది॥ఆకొంగముక్కులో
శివలింగమున్నది॥ కంటి॥ నూతికట్టుతుడను నొక్కనాతియున్నది । ఆనాతి
నెత్తిమీద పెద్దకోతియున్నది॥కోతినాతిమీదవరంజ్యోతియున్నది॥ఆజ్యోతి
యందేయాగంటీతుడు స్థిరమైయున్నాడు॥ కంటి॥

రాగము - నాదనామక్రియ - చాపుతాళము

సంధ్యవార్యేవిధముసంహతైలియండి సంధ్యజైలియనివాడుసద్వాప్తి
ఁబడగునా॥సంధ్య॥ సంధ్యనిస్సంధ్యలును బొందిలోనేయుండు । బందెసం
దులుమీద వై సంధిగనండి॥ సం॥ అదిసీలతో నుదనుధ్యస్తానిసుకళ అది
యవిద్యుల్లోభిజగమరినా॥ సం॥ అదియనీనానరూకాగసూక్ష్మంబనుట
విదితాపోబోధ్యతటంకానమానె॥సంధ్య॥మిలేకాక్షరంబనిచతులకడు
మనుజేరివినరాదా చతులేమనను మననేచతువు చంద్రమామనసోజాత॥
సం॥ చతు॥ పూర్వోపజాయతే సం॥ అనగధపకంటిగురుకద॥ సం॥

రాగము - ఆనందాశ్చరయ - సీతవాళము.

గుట్టువెలిసి తెలిసికొనర గుని తుగాంబజాణలూ॥ గా॥ బద్ధులయటచుండు
దీని భావమెల్లను॥ గుట్టు॥ గండుసిల్లి లోకమెల్ల గారవింపిదేలగాను ।
కొండయెలుకలొక్కిరెండుకొలుపుజేనేర॥ అండబాముచిలుకలెదిసి అదిది
గాచుకుండగాను । కండుకోతులొక్క రెండి క్రహరింపరిగె॥గు॥ ముప్పు
ముప్పుగొడ్డురాలిమూతనొక్కకొడుకుబట్టి గొప్పకొండలేడివింపిగిగురక
పెట్టెరా । ఉప్పుచప్పుచుకనకనక ప్రకీరింపకనయగాను । కప్పగంతు
లేసితోలి కరచిచంపెరా॥ గు॥ ఛానిననొకటిచిడత పులిసిమింగె నమ్మ
దాని వివరమెరిగియొక్కనక్క వికవికపెప్పిం॥ అపరిశ్రమగవెలిసిచూడ
అలవికాదు యెవరికైతె తలవయ్యాగంటిగునింబి॥ నెత్తెనురా॥ గుట్టు॥

రాగము - సావేరి - త్రిపుటతాళము.

చదివినందుకు మోక్షసాధనంబేది చదువకుండిన జనులు సాధిం లె
రా॥ చ॥ సకలంబుబ్రహ్మమని చాటంగఘ్రాతులందు నొకచోటలేదనుచునగ
వంగవలెను॥ చ॥ గగమనోజుతెహ్మద చ॥ కమలమధ్యమునందు పరిపూర్ణ
డనిఘ్రాతులు బలుకుచుండగను । కమల్లితోమాత్రే గర్భమునందు పరి
పూర్ణడని మామతగులాటలొనె॥ చ॥ పరమగురుదేకాంశ భావజ్ఞుడై

వెలుపడగ పదునాల్గుజగజ్జాలముకా । పరగురుడేగంటి కర్తనందీశ్వరుడు
కరుణజనస్మృక్తి గలుగుటేగాక॥ చదివి॥

రాగము - మోహన - ఏకతాళము.

కోరికోరిపరమగురుని కోరిచేరచే కాలకర్మజన్మములను కడకుజిమ్మ
రే॥ కోరి॥ కాలిమడిమగురునమునందు కదలకుండ నెత్తిపట్టి స్వమూలబంధ తే
త్యగతిని మురియుటెవ్వరే॥ కోరి॥ కంటిలోన యింటినడుమ కంటిలోను
కన్ను దెలిసి కంటిపాపనంటిపెనగు ఘనులుయెవ్వరే॥ కోరి॥ ప్రాణాపాన
వాయువులను పరగవై వేద్యంబుజేసి పూనికామసిద్ధిపొందెడు పుణ్యు
లెవ్వరే॥ కోరి॥ మాటలాడికమృతమును మేజిబ్రహ్మరంధ్రముగను మేటి
హంసతోనుగలసి మెలగుటెవ్వరే॥ కోరి॥ పరమగురుడేగంటి భవ్యలింగ
మూర్తకరుణ పరమలింగసుఖముజె దు ఘనుడుయెవ్వరే॥ కోరి॥

రాగము - సావేరి - అటతాళము.

సోగనై చక్కలుల చూపులుడుగకగాని మగువలపొందేలా నూను
నోఅయ్యా॥ సో॥ తగజివ్వాచాపల్యులనయుడుడుగకగాని పగలయింద్రియ
మేల మరుచుకోఅయ్యా॥ సో॥ పాయనియ్యనిమోహ పాశముడుగకగాని
అన్యాయవస్త్రమేల అగుచోఅయ్యా॥ సో॥ మాయపుసాసార మమత
లుడుగకగాని కామసిద్ధి లెట్లుకలుగుచోఅయ్యా॥ సో॥ కామాదిగుణదోష
కర్మముడుగకగాని పామరభావమేల పాముచోఅయ్యా॥ సో॥ కొనసాగి
యాగంటిగు పరమమృతిగాని ఘనజన్మఫలమేల కలుగునోఅయ్యా॥ సో॥

రాగము - శంకరశుక్ల మేట్టు - ఆదితాళము.

కంటిపాపలంట రామాటరాట్లంటరా । నాల్గంట విడింట ఆరింట అర
సిచూడరా॥ కం॥ మొక్కరానిమానికొప్పు నొక్కపండుపండెరా॥ పండెనని
నిక్కచూచి చిలుకలైదుగటచెర। చెమ్మచిలుకలూకుపల్లి నొక్కచోటపొం
చెరా। పొం చెనని నిక్కచూచి కుక్కలైదు మొంగెరా॥ చోద్యమైనగొట్టె
పిల్లరాజ్యమంతమేసెరా॥ కం॥ బింబమైన పల్లికూక పెద్దపులినిమింగెరా।
వీధిలోపాయ్యేయెలుకపిల్ల వీరభద్రునిమింగెరా । చీమదోనుగుడుకొని
మిదైలు మేడలుకట్టెరా॥ మిదైమీదకన్యపడుచు పెద్దహతశెట్టెరా॥ మూగ
వాడు వేదమెల్ల మొనరుచుండి చదివెరా॥ కం॥ ఎండనీడలేనిచోట వుండె
పురుములుచూడరా । పాము కాటునిషములేక కాటు అందుటచూడరా ।
మూడులోకములుయేలు ముసలికోతియొక్కటి చోద్యమైనఘంటయ్యను
దేవుడని నమ్మరా॥ కం॥ రాగం - నాదనామక్రియ - అటతాళం.

అడిగినప్పుడు చెప్పుకూడునా । బ్రహ్మనుభవము ఆత్మానుభవము॥

అడిగినప్పుడెచ్చెప్పగూడునాబ్రహ్మ సుభవము ఆత్మానుభవము॥ అడిగినప్పుడె
 చెప్పటమనిది॥ పడుచులాటలభౌంతిజన్మము॥ లుడిగినర్థలమైనమాయను
 విడిచినవిచిన స్వానుభవమిది॥ ఆ॥ టక్కులగుసంసారజలధిలో ముక్కు
 ముంచక మునుగక్రిందుగ॥ చిక్కిపోరులు నిండియంబుల టక్కురణవియు
 మున్ను పెద్దలు॥ పెక్కుసంసారములువిడిచిరే॥ మోక్షంబుకొఱకై - చక్ర
 వర్తులు నగరువిడిచిరే - రాజాధిరాజులు - మ్రొక్కి గురుని పంచగాచిరే -
 ఋష్యాదులూరక-విక్కుతెలియక నడవికేగితే - నిక్కుముగ మోక్షంబు
 జెందుడు నిలుకడొక్కట లేనియిప్పుడు-దక్కినట్టుగమాటరాడిమీదయకు
 పాత్రులమన్న మాత్రమే॥ ఆ॥ తనపుధనమును సంపదయు లావెనసియుండి
 గురునికొనిగక - వెనుకవెనుకనుగొనుకొనిరి వినదినంబునుజేయక - గుణ
 ములని మూడణిపోవునా - జీవేశ్వరులకు గుణములగాగెడు తావు తెలి
 యునా-ఆదర్శములను జెనుచుకొనిపై తేలనిచ్చునా - అరిషడ్వర్గములను
 దునకలు నడవన్న కుండునా-ఆనయము తదోపిసితం బగు ఆస్మ తత్వము
 నెరుగజాలక - శూన్యముగ తనబుద్ధినిగక మనసునిలకడ లేనివారికి॥ ఆ॥
 కొంటెగురువుశిష్యచర్చకు పెండుదగిలిబాధ నేయుచు తుంటమాటలు నేర్పి
 సాధుల గేలిచేయుచు రంటుకొనిబల్ - తంతుగవుల బాధజేతూరు-మీ
 రెంతమీకంటె మేమెఱుక్కునంను - గోవింద ఆజముక్కుంటి మానని
 వారలందఱు - ఇటువంటివారలు యింటయింటను చొట్టుకూర్చి నింటు-తమ
 మనమువచ్చినట్లుగ కంటు లాపంబులుడుగని - కొంటెలకును దుర్మార్గజను
 లకు॥ అక్షి॥ బుద్ధిచాలక మయబోదిది సిద్ధమగుశ్రీకంబగిరిని - శుద్ధమస్తి నర
 హరిపై బుద్ధినిలకడలేనివారికి॥ అక్షి॥

రాగము - మాయామాళవి - చాపుతాళము.

రామభజననేయర లమిడికా - నీతామసమణచర ధగిడికా॥ రా॥
 దూముథాము లేమిజేసు నోముకొన్న ఫలమెకాని తాముతాము తరలి
 పొయ్యే దారియైతె తెలుసుకొర॥ రా॥ కండక్రొవ్వుచేతనిట్లు తిండిపోతుల
 గూడి - వుండబట్టకతరుగబోతే గండమేలతప్పునయ్యో॥ రా॥ తల్లిపిల్లయిల్లు
 వాకిల్లెల్లమాముకల్లగాని - దొరలబోసి యముడుచాల కర్లగొట్టి పొరల
 జేసుచు॥ రాము॥ టక్కుపక్కుటాడిపచ్చి కుక్కురితమొరగవద్దు - జక్కలేటి
 కంబగిరిని చక్కనయ్య నట్లే మ్రొక్కుము॥ రామ॥

రాగము - సురట - ఏకతాళము.

అడిగోచూడవలెను- ఆత్మబోముక్తికదిలముగసాధింపబ్రహ్మంబె
 తానగుచు బ్రహ్మబ్రహ్మంబని భేదించిపొలిచెదరు బ్రహ్మబ్రహ్మముగాదు

పరగంగనినుఁజిహ్వాబ్రహ్మాంబై తే కవ్వరాకారమున - బొవ్వులను జేసి
 తాని తానమ్ముకొనునా॥ అది॥ విష్ణుబ్రహ్మాంబని యలయందు కొలచెదరు
 విష్ణుబ్రహ్మముగాదువిశ్వంబులోను-విష్ణుబ్రహ్మాంబై తే కృష్ణావతారమున-
 విటకత్తెలనుగూడి తాకప్తపడునా॥ అ॥ శివుడుబ్రహ్మాంబని సృష్టిలోకొలిచె
 దను-శివుడు బ్రహ్మముకాదు సిద్ధంబుగాను-శివుడు బ్రహ్మాంబై తే శిరము
 చే ధరియించి - కాటిలోపలశివుడు కలియదరిపోనా॥ అ॥ ఆరుమూటిని
 దాటిమేటిశిఖరముమీద - ధీరముగ వెలిగేటి ధీవరేణ్య - పదిలముగ
 పూదోట ప్రభువు నంటినయపుడె ఘనమైన మోహంబ్ది కడనీదబడును॥ అ॥
 రాగము - కాఫి - చాపుతాళము.

అదిరాముక్తికిత్రోవ యదిరాసాధించు । పదరాయాబూటకం
 బొప్పదునామదికి॥ అ॥ వదలకగురుకొల్వవలెరా నెరనమ్మి । పదపడిలోచూ
 పుచెదరనియ్యక రా॥ అ॥ బొవ్వురింటిలోనుంచి సొమ్మువున్నదిరా॥ ఆసొమ్ము
 దక్కించుకోనొక సూటియున్నదిరా॥ అ॥ ఆసొవాక్కిల్లుమూసి అందురొద
 వినుచు । ఏనులుగూడినచోట యేకాంతములను॥ అ॥ ధీరతతో చిన్న దిడ్డి
 దూరెదవు । కారుచీకటిలో కదలకటునిలచి॥ అ॥ పొలుపొందగురుబోధ
 భూతియెగజల్లి । తెలివించేచీకటగూడ దివ్వెముట్టించె॥ అ॥ తెల తెల తెల్ల
 వారె భానుడువయించె । ఆలకట్టకగలే చుక్కలుగనుపించె॥ అ॥ చెలరేగి
 కళలతో చంద్రుడు దండయించె । అలనీచపూదోట కామన్న యితడు॥ అ॥
 రాగము - సావేరి - ఆదితాళము.

చెడుగుడాడెనే॥ మారంగయ్య చెడుగుడాడెనే॥ చెడుగుడాడెనే॥
 మారంగయ్య చెడుగుడాడెనే॥ చె॥ చెడుగుసుగుసునునిల్చికెరిగడుచును॥
 పాడినవినబడిఆటాడను ఏడేడులోకములయొడలే క్కెప్పుడు వాడనాడలో
 వడిగలవాడై ముడివిడిచిమూడేమింగి॥ చె॥ నాటకవీధిలో నేటుగనొనరగ
 ఆటలాడుచును ఆటుయిటుఆనల నృత్యముపై నటపాతుండై । ధీరుడై
 జీవిలో దివ్యవిరాటై నటనమార్గమున నాటకధారియై చాటుచు చతురా
 ఊరినిమింగి॥ చె॥ రంగంగవై భోగంగమున వధాంగుడై । బట్టబయ
 లుగ । చలోగుడుగుడుచుని జంఘలుచాచుచు । రంగుగవంచాఊరినిమిం
 గితే । అంతాంతకుకొక అంతస్థానమున కాంతికాంతికే కాంతంబొకటై ।
 కుంతన లోలము కుంటనకాడై అంటియింద్రియసంధానుండై । అంటి
 యంటకనులత్తలొనతడై । మందు పడాతురి సంగిటమింగి॥ చెడు॥ సత్తు
 చిత్తుసదానందంబై సకలాత్మలలో సర్వముతానై । సర్వశేషియై సర్వేశ్వ
 రుడై సిద్ధులలోపల చిదానందుడై శాశ్వతముగ శతకోటివిలాసుడై॥ సత

తమనత్యమై శక్తిసహితుడై । ఆప్తాక్షరిని సంతలోనప్రింగి॥ చె॥ దశ
నాదంబులదశవీధుల దేవేంద్రలోకమున దేహము నిమిడియు । దాసదా
సదాసానుదాసులకు దాసుడైనవిడెప్పదాసునికి, ద్వయమునాంచారు దేవి
యిలద్యయకృష్ణవాణితో ద్వైతుండై దేశదేశాది ధీరుడు హరి తాను
తానె తత్వము తత్వము యతిపతి యేకాక్షరిని ప్రింగెడు॥ చెడుగు॥

రాగము - ధన్యాసి - ఆదితాళము.

మాయనునటకే మర్మము వున్నది న్యాయమువినవే వోమనసా
కాయములోపల వుపాయము కనుగొని మేయవలెఁ పరమే వోమనసా॥
మా॥ అండపిండబ్రహ్మాండములన్నియు కుండలియనవే వోమనసా ।
దండి భావమిది దాఁజూపితినిక ముండమోపివలె నుండకె మనసా॥ నూ॥
చెట్టుయొక్కుటకు గుట్టుదెల్పెద పట్టుపట్టవే వోమనసా॥ పట్టువదలకను
బ్రహ్మము నీలో ముట్టివిడువవలె వోమనసా॥ మా॥ తంటలమార్తె
కంటిచూపులో యంటిచూడవలె వోమనసా॥ కొంటెతనము యూరింట
విడిచి గురి నంటి చూడవే వోమనసా॥ మాయ॥ తిరుపతివెంటట రమణుడె
గురుడని యెఱుకమునకే వోమనసా॥ ధాణిలోనూసింపదాసునివాక్యము
పరమనివినవే వోమనసా॥ మా॥

రాగము - ముఖారి - చాపుతాళము.

నాదంబులజ్ఞాతగా పోమనసా నా యాత్ర అడుగు ప్రణావనాదం॥
నాదం॥ పట్టుకుబోధం పట్టుకుబోధం పట్టుకుబోధం పట్టుకుబోధం పట్టుకుబోధం
గిరులపైగా నెక్కిపొయిమ్మీల గాగుని కలకమనె బ్రహ్మయని గురులకును
యిష్టదైవమును చిలువగుచుచుచు చిట్టిదృఢభంబున పురమెఱుగెడలి పర
మునుజేరి పరిగరిగరిగరి హంసోహంబులయి॥ నాదం॥ కంటిపాపమునట్టి
వేసి కృములజంటపాచకకట్టికోసి కంటిపాపము కలరుగపంచి మంటి
బొమ్మను మెఱుగుగదిట్టి గురుచక్కన హయకట్టి గంటానానము ఘా
ఘాపూచుచు॥ నా॥ పట్టుపట్టుపట్టు పట్టుబట్టి పట్టుముతోడను పట్టుచు బట్టి
బిగియకట్టి పట్టుపట్టుపట్టు పట్టుపట్టు పట్టుపట్టు పట్టుపట్టు పట్టుపట్టు
పైకను చేరిచరించుచు దిట్టముగాయిల ధింధింబునగా॥ నా॥ ధరను ఘటి
తాద్రిహిందు విలిచి యున్న మహాత్ముడైన హరిని మదినివలచి ధరలో
ధగధగ మెరుగుచు ముక్తిని సులువెచ్చ యీశ్వరలోకంబున చెఱుకు
పాటు చిల్ చిల్ ముగగుచు నూసింపదాసుని చేరిభజించి॥ నాదం॥

రాగము - మామూరూపి - ఏకతాళము.

హరిటం హరిటం అనరా ఆదిబహ్న మే గనరా. హరిటం హరిటం

అవిఘ్నమస్తు శివాయగురుః పరిహరియనరా అంతర్మయమునగనరా॥ హ॥ అయిదక్షరములుఅనరా అంతర్మయమునఅభ్యితే బ్రహ్మము ఆద్యంతమై జ్యోతిరూపమై రూపమందున సూక్ష్మమువెలుగై నాదబిందులై ఒకటై రెండై మూడై నాలుగై అయిదై ఆరై ఆరింటిలో ఆడుచు పాడుచు ఆత్మరూపును అందము గనుగొని॥ హరి ఓం॥ శంఖచక్రములు గనరా అష్టాంగయోగములవిడరా శంఖచక్రమున శాస్త్రములారై ఆరింటిలో ఆకాశంబై అష్టభుజంబులు సృష్టికర్తమై త్రలోకమందు దేవతలైదై విదులైదు టరువైయొడింటిలో అకార పుకారములు రెంటినివిడిచి మకార మందున యెక్కిచూచిగొని ఓంకారంబున ఒకటిగ నిలిచి॥ హరి॥ అకార బంధముపినరా ఓంకారము బీజముగనరా అకారోంకారముల రెంటినివిడిచి అయిదక్షరములు హరినారాయణయని అంగములోపల లింగముగనుగొని లింగమందున నిలచియుండిన గురునిత్యముసత్యము నిజమనినమ్మి సద్గుణంబుల సత్యచతురై సర్వమందున చిన్మయరూపమై చిన్మయరూపము జేరి శివాయని॥ హరి॥ దండిగురువులను గనరా సామాన్యముకఠినంబిదిరా దండిగురుడే యితండు తేజమని కుండలివాళి కోట దాటిహరి ఆరుదళంబులు అష్టాక్షరియై అక్షరమందున అఖండరూపమై రూపనామములు రెండును విడిచి సుందరనాథుని సూక్ష్మముగనుగొని సూక్ష్మమందున చూపుచు నిలిపి కంటిబొమ్మను కలసిచూచుకొని గురువేమన్నను మదిని నిలుపుకొని సరిసింహదాసుని నమ్మినిలిచి నీవే॥ హరి॥

రాగము - నాదనామక్రియ - ఏకతాళము.

కుక్కనుబట్టగనలెరా॥ జీవా॥ కుక్కనుబట్టగనలెరా॥ కుక్కనుబట్టె పక్కమున్నది ముక్కులుగట్టర ఓరన్నా - కొక్కనకోయని కోడికూసెను అక్కరపడితావీడన్నా॥ కుక్క॥ కొండముచ్చునలె కొంతనేపుతా నిండి యుండును రోరన్నా - నిండియున్నదని యెడబాసి యుండిన కొండలెక్కి దిగుకోరన్నా॥కు॥పట్టువిడిచిన పెద్దల కెల్లను పట్టుసాధనవోరన్నా॥కు॥గట్టిగ నమ్ముచు ఘటమునపొల్లుచు పొట్టపేగులో వోరన్నా॥ కు॥ అంతర్మథ్యా కాశమందున పంతములాడు ఓరన్నా - ఇంతకుమాడ శక్యము యెంత మాత్రమిది కాదన్నా॥ కుక్క॥ తిరుపతివరగిరి తేజరూపుని తరిమిపట్టరా ఓరన్నా - ధరలో నరసింహదాసునిశరణుని గురునియెరుగరా ఓరన్నా॥

రాగము - ధన్యాసి - చాపుతాళము.

కామముమరచే నీమమున్నది రామరామయను ఓమనసా॥ ప్రేమతోసద్గురు వేమనదివ్యయ నామము నమ్మవే వోమనసా॥ కా॥ నీవునేను

ఆసుబహువచనార్థముల తావు తెలియవె ఓమనసా । దేవుడైనవరమాత్ముడే నిరంజనదేవునెటుగ నే ఓమనసా॥ కా॥ ధనధాన్యంబుల దలచగ నేటికి ఘనమూకాదె ఛీ విడుమనసా । మానక ఆత్మధ్యానమే మనకు మూల యున్నది ఓమనసా॥ కా॥ గురునిఁగూడినదా నాడులదిగుచు స్మరణజేయ వేవోమనసా ! తమచుగనీవును తస్మయమందుచు వెలువకనిలువవే వో మనసా॥ కా॥ ధరణిలోచిత్పూరిపురమున కరగిరి వరదునిగోరవే వో మనసా॥ కా॥

రాగము - ముఖారి - ఏకతాళము.

జీవమా । మాయాజీవమా॥ జీవమా । మాయాజీవమా॥ జీవమా నీకొంతదెల్పిన శ్రోవ తెలిసి నడవవేమి । కావరమును అణచిపడ్లురు భావ ముదునిలువవేమి॥ జీవ॥ ఆశలనే ఆహమువిడిచి యాశతో శ్రీరామభజన । నాశికాగ్రమునదేరి దాశిచక్రియనవేహీన॥ జీ॥ నీతమాన్యములనుబెడకి నీయ వస్థలన్నివిడిచి । వ్రాతఫలము తెలుసుకొని నాక్కుమూసి ధ్యానమా డవె॥ జీవ॥ ధరణిపై శ్రీనరహరి యని మాపురేపు యొక్కటగ । నాడు బిందుకళలయందు నాట్యమునొక్కగ రాద॥ జీవ॥ తిరుపతి మాంచాహి వేంకటగురుని గోష్ఠ్యముగ ధరణిలో నరసింహదాసుని । పరమచిత్త దృఢము జేసి॥ జీవమా॥

రాగము - నాదనామక్రియ - చాపుతాళము

మాయనునోకినవాడు । గురురాసునితో జతగుడు॥ పాయుచు పినుచును రోయుచునుతనా । పినుచుడమూచిచదనకముదాన్తి॥ కుండలి నటుభేరించి ఆఖండముగనుభవించి । అండండ బ్రహ్మాండములంతట నిండింది యాసిర్వికల్పముచు॥ మూ॥ మూడాగువాకిళ్లుమూసి ఆమూ లకివాటముదీసి । ఇడాంగళ జోడుకూడుకొని మూడుగడచి ఆమూల ముతానై । మాయాఆధారమున రేచించి మణిపూకముసుంభించి ! కోరిన కోరికలన్ని వారణజేసెను నారాయణగురు పారాయణచే॥ మాయను॥

రాగము - నాదనామక్రియ - ఏకతాళము.

ఆనందమయునుగావలెను । పూని తాగుతానైయున్న తావుగన వలెను॥ ఆనం॥ కామముకడకొత్తినలెను అష్ట సామజములనునము సమ యింపవలెను॥ ఆనం॥ పినునట్లునుజీరవలెను దుష్ట తామసపురుష్కణముల తొలగింపవలెను॥ ఆ॥ సత్యమేమిదినిల్పవలెను సత్య దేహముమీద ఆశ విడువవలెను॥ భక్తిమదిలోనిల్పవలెను జీవస్మృక్తిమార్గముతాముందెరుగ వలెను॥ ఆనం॥ అక్షరాత్మకుడు కావలెను మూడక్షరంబుల భావమిది

తెలియవలెను । దీక్షాధికారికావలెను మోక్ష కాంక్ష చేతను సద్గురుజేరవలెను॥ ఆ॥ నిద్రరాకడ దెలియవలెను దాని భద్రపఱచుక యోగనిద్రబొందవలెను । చిద్రూపమిప్పుడే కనవలెను భేదరీముద్ర కీలెరిగి సద్గతి బొందవలెను॥ ఆనం॥ వేషభాషలు మానవలెను తన్ను దూషించువారిని భూషింపవలెను । కాషాసుధరునికావలెను నాద ఘోషవీనులయందు ఘోషింపవలెను॥ ఆనం॥ చూపుమనసొకటిగ చేయవలెను । సర్వవ్యాపకుండై చిన్మయాత్మగనవలెను । మేడమీదికి జేరవలెను అట జోడు బాయక హంస జూడగనవలెను॥ ఆ॥

రాగము - సావేరి - అటతాళము.

అన్న మెఱబహ్మము రా డీవునకాధారంబనరా॥ అన్నముబ్రహ్మము ఆస్విరాట్టు యెన్న రాగిపరమేశ్వరముతానై॥ ఆ॥ ఆదియనారాది అన్నము ఆపోజ్యోతిరా - ఆదిబిందువై అమనస్కుండై ఆదిమధ్యమున అంతరాత్మయై॥ ఆ॥ మూడుగుణంబులురా అన్నము మోదముతో గనరా-మూడు మూలమై ముక్తపదంబై మూడినిల్కడ మూలముతానై॥ అన్న॥ చతుర్వక్తము అన్నముశ్వేతద్వీపమురా - శాంతరూపమై శివమై చతుర్వక్తయై చతురాసిరియై॥ అన్న॥ నాదమువిశబడురా నారాయణగురుడురా - ఆదిమూర్తియై అఖిలాండంబై ఆధారమున ఆక్షరరూపము॥ ఆ॥

రాగము - నాదనామక్రేపరి - ఏకతాళము.

అంతాచిన్మయం అఖండమప్స్వయం ఆనందోబ్రహ్మనందం॥ వింతగాను అనుభవమంతాను తెలిసిన అంతరాత్మను చింతనేయవే॥ అం॥ స్థూల సూక్ష్మములెంతానై సుకరింబై సుసేవ్యంబై । ఫలభాగమున బహుగోప్యంబై పావనమై ప్రత్యక్షకరింబై । మూలబ్రహ్మమై ముక్తిపదంబై మూటిమూటిమూడావలతానై కార్యకారణంబై కాలాతీతమై కళలుమించి చిత్కళలువెలుగుచు॥ అం॥ పంచబ్రహ్మమై పంచాక్షరమై ప్రణవంబై పంచపదయుపై అయిదులుతానై పంచవాక్యములు । అంగ శూన్యములు అందితముగ అభిమానములొనై॥ అం॥ రక్తశ్వేతనిరాకారంబై రమ్యంబై ధూమాకృతిమై । ముక్తికిమలమునమూర్తిత్రయముగ ముదమునజూచెడి ముగ్గురిలో శక్తిహితమై । సమయిపరమయి । శాంతంబై పదార్థనంబై వ్యక్తంబై వేదాంతసారమై వెలుగు లోపల వెలుగుచున్నది॥ అం॥ ఏకీయాక భ్రమముచుండుదురు యెరుగరుతనలో నుండగను । నాటకధారుడునారాయణుడై । కోటిసూర్యులకాంతులతో వెలుగుచు॥ అంతా॥

రాగము - ధన్యాసి - ఆదితాళము.

మోసపోకమూడాసలునమ్మక | మొదలునేకోసివేయవలెరా॥ దేశములోపర దేశికుడుండేవాసిదెలియవలెరా॥ శేషశాయిపాదాగవిందములు సేవింపవలెరా మూసినముత్తములనలెనే మురుముచుండవలెరా-భక్తితోడతనభావములోనిభక్తులుకావలెరా శక్తిమాయలకుచిక్కివృధచిత్తుడుగావలెరా॥ మో॥ పిండాండంబునుబ్రహ్మాండంబును వెనగిచూడవలెరా ఉండెతారకమండలమందిన తానునీసేయవలెరా నిండియేకమైయుండిన తనమది నీకునేయవలెరా పండువెన్నెలై ప్రబలేతోడముల బయలుచూడవలెరా॥ మో॥ గాఢాంధంబున రేయింబగలుకు కలసి చూడవలెరా వాడేవాడై యుండినఘన ప్రేమాను నెరుగవలెరా సుదృఢక్తుండై విషయేంద్రియంబుల పూరితుండన రా సిద్ధాహాయి విడిచిభేదర ముద్రతెలియవలెరా॥ మో॥ నిద్రలోఘన భేదమైన ముద్రతెలియవలెరా చిద్రూపంబున గలిగేడివుని నిన్నుదెలియవలెరా ఉచ్చాస్యసిక్వాసంబులు విడిచేవునము తెలియవలెరా మున్నునెలరే యసుగుగాలిలో భేదినగవలెరా॥ మో॥

రాగము - ఆనందభంగి - ఆదితాళము.

యోగమిదిరా యశంద భోగమిదిరా యోగమిదిరా యాశంద భోగమిదిరా॥ చూపుచూచితె సుఖముపుట్టుల చూపుచూడరసుఖనన్నుడి చూపుచూడక చూడకామరి లోకలవీరింబుగవరా॥ యో॥ బయలుజూడర భావమునకు బయలు బహ్యముబాహ్యవద్దర బయలుబయలు యేకమయితె శరమపురిపుడు కానేరా॥ యో॥ భీమడగుచిటికానిపురము దేవదేవుని హాసముదేరా కోరిచెలసినజూరిల క్లెఱ యిహాపరసుఖంబుగలదురా॥ యో॥

రాగము - నాద - చాపు.

సత్తుదివానందయోగి చిత్తంతాభద్రచిన్మయయోగి॥ స॥ చిత్తమనే పన్నుమండు చిన్మముడనేరాజు రాజ్యముచేరుగాను బుద్ధిమనే మంత్రతోను యెట్టిపురుషార్థముచులలపోయవలెయి॥ స॥ భూతనిపూసితె నేమియిట్లు పూర్వపురాణముచెట్టిన పురుషార్థమేమి మూడుగుణంబులకామియిట్లుమూర్ఖుడవైతేమముసిద్ధుడౌనా॥ స॥ ఒడలునీళ్లదడుసనేమి యిట్లు ఒడలు నీళ్లదడిసి పూరిబిగబట్టనేమి జడలుధరాచితె నేమి యిట్లు జడలు ధరించితెడవృపావనమా॥ స॥ భూమిలోపలనొక్కచెట్టు అది పుట్టినప్పటి నుండిభోగాలబట్టు కామకోధంబునబుట్టు అది కాంక్షింపభవరోగముల

కాటపట్టు॥ స॥ తోమ్మిడితూటలబాస అదికల్మషంబులకెల్లకాపై నగూనా నమ్మగా దురాగురునాన అది నాశంబుచెందునునానావిధానా॥ స॥ పతిసతు లిద్దరుగూడి ప్రేమ రతిసేయశుక్లశోణితములుగూడి సుతుడాయెగర్భము వీడి దీన సుఖములేదురదాని విడిచినెట్టరా॥ స॥ తోమ్మిడివాకిళ్లుమూసి దొంగయుండే చోటెల్లశోధించి తుమ్మెద నాదమువినుచు తుర్యమైన సమాధిలో నిల్వనలెరా॥ స॥ ఆరుగురుని పట్టవలెరా పదియారు గురుని పట్టి బంధించవలెరా వేరొక్కటని తెలియవలెరా - తానునెలవైనయా చోటతానిల్వవలెరా॥ స॥ తల్లిదండ్రులెందరున్నయిట్లు తమ్ములు బావలు తగచుట్టుకొన్న - యెల్ల బంధువులెందరున్న - తాను తల్లిపూయ్యేవేళ తనకెవ్వరన్న॥ స॥

రాగము - ముఖారి - చాపుతాళము.

ఎన్ని జన్మములెత్తి ఎన్ని తపములుజేసి । ఈజన్మ మెత్తితివిమనసా॥ ఎన్ని విధములనైన నేరూపమునగుచుని యెడబాయకుండవేమనసా । చదువులన్ని చదివి సన్మార్గమార్గమున । సంచరించగ నేల మనసా । చదువులలో తత్వసారంబుదీసికొని సుదేహములు మాను మనసా॥ ఎన్ని॥ అక్షరంబులునాల్గు కుక్షిలోఁబంపికొని అక్షరంబెరుగవేమనసా । అక్షరంబులగు రని సుక్షేత్రమునజేరి సాక్షిపై యుండవే మనసా॥ ఎన్ని॥ ఒనరుగా భ్రామింపగద్యవాసిగాజేరుకొని వాదములు మానవే మనసా॥ ఎన్ని॥ కలకాలమాత్ర భేదరిముద్రకలును తెలిసియుండుముమనసా । కీలుచదవులలోనుకథాలుగునెఱుచి నిజకంఠుఁజూచినదనసా॥ ఎ॥ తల్లిగర్భమునందు తొల్లిచదివినచదువు । మరలచదువని లేనపుడునా । తల్లిడమునడబోక తత్వాలుగుణియించి తత్వంబుతెలియవేమనసా॥ ఎ॥ ఎఱవింగజములను యెగతొలి వేగమున వేదములు బాడ వేమనసా । ఏమరక నెప్పుడు యరల వలుగుణియించి యెట్టియేనుగునెక్కుమనసా॥ ఎ॥ కొండలేడునుదాటి కుండలీయగ్రమున అండబాయక నుండుమనసా । కొండలారాయడు కోర్కెలిచ్చెనంటె వుండిశ్రీగురుజేయమనసా॥ ఎ॥

రాగము - పున్నాగవరాళి - చాపుతాళము.

బయలే భావనసేయరా । బ్రహ్మనంద బయలేబాయకవుండరా । బయలేభావనసేయ బ్రహ్మనందంబాయె । భయభక్తి నిర్మమని పాదము లేనమ్మ॥ బ॥ రెంకినివిగబట్టరా । విగియబట్టి మింటమనసుబెట్టరా । జంటరేకులమధ్యసారముగనినట్టి । ఘంటనాదముచెచినంటికొరికయేలరా॥ బ॥ గుండుమిదికిజేరరా మిదికి జేరి । చందభాసుని మిగర నిండుపున్నమ

నాడుపండువెన్నెలబైట అండబాయక సచ్చిదానందమును జెందరా॥ బ॥
సహజానందముచెందరా ఆనంద మొంది సరసిజాతునిబొందరా । మహి
మతో యేప్రాద్దుమాచిన్నగోపాల । విహితముతోడుత వెలయుతారక
యోగిరా॥ బయ॥

రాగము - ధన్యాసి - ఆదితాళము.

గురువుపదేశంబాయెగదా ఇక పురాకృతంబులులేవుగదా॥ పరము
యనివగాములొసగుచు శ్రీరాముడు తనకరామునుంచె॥ గు॥ పరాకు
వలననిచరాచరమునొక । సరిగాగనుమని స్థిరముజేసెను॥ గు॥ అరటిపంటి
ఆరాటమణచిను । విరాట్టుదెల్పేస్వరాట్టుడగుమన॥ గు॥ ధరాను గుత్తి
కొండపురానవెలసి । నరులబ్రోచెను మురారియగు శ్రీ॥ గు॥

రాగం - మాయామాళవి - చాపు.

ఇదిగోగురుకీలకం॥ జీవవివరా॥ అల్లదిగోర యోగసాధనము॥ ఇ॥
ఇదిగోర శ్రీగురుపదవ్యంవ్యములు నీహృదయములోపల వదలకదలచితే॥
ఇ॥ కొండ మీద పెద్దగుండున్నదిరా - గుంబలోసన్నపు గండియున్న
దిరా - ఆగండిలో నొకకంఠు వండియున్నదిరా - ఆవండచుభవించితే
ప్రజ్ఞానంబహ్యమురా॥ ఇ॥ ధాత్రలోననొక్కగాత్రమున్నదిరా గాత్రము
నకుచిన్నయ నేత్రమున్నదిరా - నేత్రమండవగుమని సూత్రముతెలిసి
పాత్రమెరిగితేను బ్రహ్మాస్త్రియపుర ఈచూపులోనుసీలరూపమున్నదిరా -
రూపములోనొక దీపమున్నదిరా - దీపములోనున్న తేజస్సుగలసితే పాప
ములణగి తత్వమసి యపుర॥ ఇ॥ బయ్యవైచియల యున్నవైచియలనున్నదిరా
బిడింటిమీదను ఆస్మననున్నది - ఆస్మనంధమునది ఆవృతమునోంచి అను
భవమెరిగితే ఆయుమాస్మబ్రహ్మమురా॥ ఇ॥ గునివాక్యములు నాల్గుగురు
తెరుగవలెరా - గురుతేజగింతతే చరముతానారా - పరశరాముని
నరసింహయోగికి వరముబట్టబడ్డతెలుగున్నది॥ ఇది॥

రాగము - భగద - త్రపుట.

సింధు పున్నమనాడు పండువెన్నెలబైట - సిండియున్నదియేమిర
సద్గురుదేవా రెండుమాసియు నేభూమండలమునజూడ - దిండిబాటయు
నుండుర - సద్గురుదేవా॥ నిం॥ కొదమతువ్వెదలైదు రొదలుచేయుచున్నది
నదులవలననుండి సద్గురుదేవా॥ నిం॥ చూపులోశివపుర చూపుచూచిన
యపుడే - దీపకాంతులుయేమిర సద్గురుదేవా॥ నిండు॥

రాగము - కల్యాణి - త్రపుటాళము

పొందుగాను సమాధిలో బయలందిసుఖమునుజెందర - ముందుగా

గురుబోధచే ఆనందమున చెలువొందర॥ పాం॥ రెండుత్రోవలుమూసివాయువు రేచకంబొనరింపర । కుండలిని భేదించినంతట కుంభకంబొనరింపర॥ పాం॥ మూటికవ్వల త్రికూటమధ్యను సూటిబెట్టుకజూడర । సూటిగా నచ్చోటనీవు పగటిచుక్కచుగాంచర॥ పాం॥ ఆరుచక్రములగనీ సూక్ష్మ ద్వారమార్గముజేరరా॥ చేరువగు పదియారిటను తగ పూరకంబొనరింపర॥ పాం॥ మేలిమిగళివ పురవిహారుని మూలమిదియని తెలియర । నీలతోయద మధ్యమందున నిజమునీవై వెలయరా॥ పాండు॥

రాగము - కాంభోజి - అటతాళము.

చేరెడునీళ్లకు భూమెల్లతడిసెను తెలుసుకోరె - యిరవుగజనులకు యినుపమంటపమాయె తెలుసుకోరె ॥ చింతమానుమీద చేమంతిపువురూనె తెలుసుకోరె- దాని చెంతనున్నకోతి పులిపిల్లినీనెను తెలుసుకోరె॥ చే॥ మూడుమూలలసెట్టె మూతతీనేనేర్పు తెలుసుకోరె - ఆ మూతమూసితె పెద్ద భూతముకనబడును తెలుసుకోరె॥ చే॥ అంబులపొదిలోను కొమ్మటెనుగుబుట్టె తెలుసుకోరె - ఆ కొమ్మటెనుగుమీద కురుచబాలుడుపుట్టె తెలుసుకోరె॥ చే॥ ఆమ్మమ్మొకకప్ప అయిదుపాములమ్రొంగె గలుసుకోరె- దాని వొడినిండనిప్పులు వసంతమాడెను తెలుసుకోరె॥ చే॥ గుడిమీద నొకకుక్క కూతలుబెట్టెను తెలుసుకోరె- దాని మెడనుండెఘంటలు మ్రోతలుమ్రోసెను తెలుసుకోరె॥ చే॥ తెలియనివారికి యేడాదిగడువిస్తీ తెలుసుకోరె- దీని అన్వయంబూదూరి ఆదికేశవులెరుగు తెలుసుకోరె॥ చే॥

రాగము - మధ్యమావతి - చాపుతాళము.

ఉన్నాడమ్మా చిన్మయప్రభువు ఉన్నాడమ్మా॥ వున్నాడునిజముగ నుపముదెలిసిచూడ కన్నచోటనెముక్తి కాంతతోవెలుగుచు - ఎనుబది నాలుగులక్షల జీవరాసులమందు నాటకధారుడై నటనసల్పెడప్రభువు ॥ శుద్ధసింహాసనమధ్య సంతర్లక్ష్మ్య ముద్రద్విదళపద్మము మద్యదివ్యమై వెలుగుచు॥ వు॥ చూపురూపునంటిచూడ చూడగవంత చూపుచూచెటిచోట చోద్యమైవెలుగుచు॥ వు॥ ఆరుచక్రములపై ఆగ్నేయమందున్న మేరుశిఖరమునందు తాండవకృష్ణుడు॥ వు॥ మూడుమూర్తుల కొదిమూలమైనవీరా స్యామిచే యుపదేశ మందినవారికి॥ వు॥

రాగము - కల్యాణి - చాపుతాళము.

మొనలుమీదుగతలలుక్రిందుగ మొలచియున్నదివృక్షము॥మోద మలరగమింటిమీదను మదగజమువిహరించెర ॥ చిదిమిపట్టిన బంటుకైనడిచీమయేచుగుమ్రొంగెరా సదయుడా మళలూరిరాఘవ సార్వభౌమదయా

నిధి॥ మొ॥ చింతబుట్టినరాతిమీదను చింతమానొకటాయెర అంతలోనె దానిలోను చేమంతిపువ్వులుపూసెర - పంతమాడుచుకప్పయొక్కటిపాము లైదిటిమింగెర వింతగానిజముమళలూరి వీరరాఘవదయానిధి॥ మొ॥ విట్టి వీగుచుకేకవేయుచు యీగమంచముమింగెర గొట్టెయొక్కటియైదుపులు లను గొట్టినెత్తురుతాగెర - చిట్టిచెట్టునజాజిపువ్వులు శ్రీకరంబుగపూచెర మట్టిపైకదలీఫలంబులు మళలూరిరామదయానిధి॥ మొ॥ కొంచెమానొక గృహములోపల కోటిసింహములుండెర అంచితముగనిన్నిటిని యొకసామ జమువధియించెర - పంచవన్నెచిలుకలైదొక పర్యతమునుభక్షించెర మంచితత్వజ్ఞానమిది మళలూరిరామదయానిధి॥ మొ॥ ఒంటిపాటున రెండుకోతులు జటపిల్లలునీనెర కంటినని యొకకుక్కకడుపున కామధేనువుపుట్టెర - వింటిననియొకమకరినవ్వుచు వీధిపరుపులుబారెర జంటవీతెయ్యగమళలూరి సార్యభౌమదయానిధి॥ మొ॥ మానసంబునమనుజుడొక్కడు మానునమలుచునుండెర కానికానిమ్మనుచుదోమలు కనకగిరికవలించెర - పేనుయొక యోజనముపుట్టెడు గరికెవీపునమోసెర దీనజనమందొక మళలూరి దివ్య రామదయానిధి॥ మొ॥ కన్నుగానకచేపయొక్కటి కాన్పుకంబున నడిచెర మిన్ను నేలనియనకపిసరి మింగిగంతులువేసెర - చిన్నిబాలుడుసర్పవాచ్యుడు తీర్చియాకొనిపోసెరా అన్నరొయన్నమూర్తి మళలూరి దివ్యరామదయానిధి॥ మొ॥ పుర్విమీదమహాచుభావుడు నిజయకపియమరేంద్రుడు వరుసతో వీనిదెలిసినవారె యష్టాదధానులు - నిరుపమాంబుధి చంద్రకళలూరి వీరరాఘవదయానిధి॥ మొ॥

రాగము - ముఖారి - చాపుతాళము.

ఉడుచుకొలివితిత్తుల సమసముతెలియవలెరా - వాదభేదముల నణచియాత్మలో శోధించగవలెర॥ ఒకటిమొదలువృక్షములెక్కకు మిక్కిలికొవ్వులుర - ఎక్కిచూచితెయెంతోపొడుగొకాశిమంటినదెర - చొక్కమైవందొక్కకొవ్వును చేతికిచ్చెదెర - ఒప్పుగదలసినవారికపండు యెద్ద నెయున్నదిర॥ ఉ॥ రెండుత్రోవలుకూడినచోటు రేవుయొక్కతీర రెండు రేకులపద్మములోపల అఖండలేజముర-పుండజూచుకొని పునికీతెలుసుకొని యెక్కుబెట్టవలెర - పండుపెన్నలనగా యేడుకొండల కేగునురా॥ ఉడు॥ మూడుయొక్కటిగాజేసేటందుకు మూలంబిదిగోర కూడకట్టును అందుయెటు కని కాడొకటున్నదిర - మూడురేవులు కూడినచోట ముదితయున్నదిరా వేడుకతోసలిపరిమియించే మేడొకటున్నదిర॥ ఉ॥ నాలుగుపదముల నాణ్యముతెలిసే నమ్మికయున్నదిర నాణుగూరులలోయరువై నాలుగు యొక

తీరా - మూలంబదిగోసాంఖ్యతారకా మనస్కభావముర వాలాయము శోధించిచూడక వశముకాదుగదరా॥ ఊదు॥ పంచభూతములు పంచవికారము పదిలఁటచవలెర మించినదురితములారిటి మొదటికి త్రుంచివేయవలెర - పంచాక్షరములుభావములోపల వలియింపగవలెర పొంచిమహమ్మదు హుసేన్ గురువరుని పాదముగనవలెరా॥ ఊదుచు॥

రాగము - నాదనామక్రియ - అటతాళము.

కారణగురువెదుక తిరుగజన్మములేదు గురుకరుణబడయవేచిలుకా - గురుకరుణబడసి తెయదిషుహామధురమై రమ్యమైయుండునేచిలుకా - మనసాటివారెల్లమనలజూడగలేక మట్టిపాలై నారె చిలుకా - మనము అటలుమాని మనముసద్గురువెదకి పరమాత్మ తెలియవేచిలుకా॥ కా॥ కాలయముడు మనకు పొరిగింటివాడనుచు కలకాలముదెలియుచిలుక - కలకాలముదెలిసి కళలనంటినగురుని కంటినడుమచుజూడుచిలుకా॥ కా॥ ఫాలలోచనడందు లీచుడైయున్నాడు నిజమనినవృత్తివేచిలుక - మూలకోసలోస మహమ్మాయి యున్నది అది తెలియవేసివుచిలుకా॥ కా॥ రెండునొక్కటిజేసి రేచించిహంసను దండిగాగుటిగనవె చిలుకా - దండిగాసద్గురుడు కుండలివైనన్నాడు పండువెన్నెలనడుమచిలుకా - ఆలుబిడ్డలవిడిచి యాకాశతీతుని యచ్చోట చూడవేచిలుకా॥ కా॥ వదలకనుగురుసేవపదిలముగ జేసితే అదిసికు తెలియునేచిలుకా - అదిసికు తెలిసితేమదియాత్మగురిగని ఆదిపురుషునిగలయు చిలుక॥ గర్వపడికనునీపునిర్వాణపురమందు సర్వేశ్వరునిజూడుచిలుక - మనరామ బ్రహ్మముగురుడురమ్యమైయున్నాడు ఆతని తెలియవెరామచిలుకా॥ కా॥

రాగము - సావేరి - ఏకతాళము

భాంచేతు నేనెంతో చెప్పిన చంచలముడుగవు ఛీతూమనసా - మంచి గురునిసేవించినావుయిక సందు తెలిసి భజియించవెధు తెరి॥ భాం॥ పొంచి పొంచిబహుమంచిగురుని గృహపంచజేరవేబడవాధుత్తై॥ భాంచే॥ మంచి బొమ్మలాటగుటను తెలియక తంటుజేసెపుతుంటపుధు తెరి॥ భాంచే॥ పట్టుగ సున్నపుకుంటరాఘవల పట్టువిడువకవే ఛీఛీలుచ్చా॥ భాంచేతు॥

రాగము - యమునాకల్యాణి - ఆదితాళము.

ఊరికిపోవలెరా పరబయలూరికిపోవలెరా ఊరికిపోవలె దారి తెలుసుకొని మేరుశిఖరమునవెలిగెటితావుకు॥ ఊ॥ యేదుకొండలెక్కినడుమను మూడుయేర్లుదాటి వేడుకకనుగొనికూడినదలను కూరిమితోనార్గురునిపిడిచి॥ ఊ॥ సన్నదిడ్డిదూరిపున్న మనెన్నెలబయలులలో - కన్న వారినికనుగొని పోవలె తిన్నగసన్నపుధారి తెలుసుకొని॥ ఊ॥ కంటిలావెదకినను కానకమిం

టిలొవెదకినను । కంటిమింటికిరెంటికినడుమను యొంటిగచీకటి యింటిలొ కనుగొని॥ డొ॥ ఖోడుసాములుండు చూడగపడగలెత్తియాడు । ఖోడకాడుమణి మంత్రముగ్రోలుచు నాడుచుకన్నుల జాడలుకనుగొని॥ డొ॥ పంచ ఖోశములను తనలో నెంచిచూడగాను - సంచితమిద్రిశీ వేంకటగురుకృప తెలుసుకపోరా హంసనుగూడి॥ డొ॥

రాగము - పున్నాగవరాలి - చాపుతాళము.

ఎక్కడాతిరిగినలేదుర జీవన్ముక్తి తనలోతన్మయమందిచూడర ఎక్కడాతిరిగినలేదు తనలోతానుమనసుచెరుక - ధిఃకరించిచూపులోపల మక్కువతోమనసునిలువక॥ ఎ॥ ఆరుమూడుదోడుతోవ్విది యెనిమిది పండ్రెండుచాలుగు కమలమధ్యమందుగురుని కంటిబొమ్మను కలసిగూడుక॥ ఎక్క॥ పదియుయిరువదియైదు ముప్పైయ్యాయ్యు తత్వజ్ఞానమందు । కమలమధ్యను గురుతుజేర్చి కంటిబొమ్మనుకలసిజూడ॥ ఎ॥ పూరివాకటహూటయె వినగ వినగవంతలామె చాసుడేనివాసుడాయె బాలకృష్ణునిలీలలామె॥

రాగము - తోడి - ఆదితాళము.

కొలువైయున్నాడే సద్గురుమూర్తి కొలువైయున్నాడే । కొలువైయున్నాడు కొటిసూర్యులకాంత మేటైపభూమధ్య మేడలోపలతాను॥ కొ॥ లలనరోవినవే సద్గురుమూర్తి అంగనవినవే । ముల్లోకములకాది ముక్తి కారణమతిదు పల్లవపాడిరోయుల్లములోనిపుడు॥ కొ॥ ఉన్నతముగనుచి త్కళలతో చెన్నుమీరగను । మన్ననతోగురు మాన్గముదెలిసితె సన్నుతాంగినీలో స్వామిసద్గురుమూర్తి॥ కొ॥ మట్టుమీరగను కుండలియనెపెట్టియలోను గట్టునూడ నెపుడుఘనతేజలింగమై కాంతప్రకాశించు కలికిచిత్కళలలీ॥ కొ॥ ఎరుకలోపలు మరుపులేని చూడతానగును । మరుకెవరమ శివుడని యెరిగినశివయోగి రుచిభావములోనే బాయకసద్గురుడు॥ కొ॥

రాగము - కాఫి - ఆదితాళము.

సోహంసోహంహంసోహం సోహం సోహమనరాసతతం॥ హంసోహమనరాసతతం॥ భూషణమేలన దూషణులకును నీమదిలోనే లోషరోషపడకురాసతతం॥ సో॥ మానకషడ్వర్గములను ఖండించి మాయలోనూయలోమాయగనరాసతతం॥ సో॥ పొందుగభూమధ్యమందిరమండున నాదులోనాదులో నాడుగనరాసతతం॥ సో॥ కలగనిమేల్కొనిలోనిదానించి వెలుగులో వెలుగులో వెలుగుగనరాసతతం॥ సో॥ అంబరవీధిని యాడుచుపాడుచు చూచుచు నిలాలంబసముక్తిముక్తినిగనరాసతతం॥ సో॥ అరయగ శ్రీతరిగొంక నరహరిశంకరాచార్యుడే యాచార్యులగనరాసతతం॥ సో॥

శివుడంటేనేమి కేశవుటంటేనేమి శివకేశవులచిత్తస్థిరభేదమేమి॥ శి॥
రతిరాజభ్రమలచేరట్టయ్యెదేమి మతిమంతుడై తే యీమతభేదమేమి॥ శి॥
మంచువంటిదిదేనా మనియెందలేరు మించుబోలులగూడివిట్టసిగేరు॥ శివు॥
మంచిదికానిదిమది నెంచలేరు పంచేంద్రియములబడిపొల్లేరు॥ శివు॥ ఆమహా
దేవుడే అచ్యుతుడాయె శ్రీమహావిష్ణువే శివరూపమాయె ఈమహాసత్యా
ర్థమిదినిత్యమాయె ధాముడేనరసింహ ధాముడుతానాయె॥ శి॥ తమకము
బోధాయె తాల్మిలేదాయె తమగతిగానక తహతహలాయె స్వామిశ్రీతరి
గొండనరహరియాయె నామాద్రివాసుడే శివశంభుడాయె॥ శివు॥

రాగము - ఆనందభైరవి - ఆటతాళము.

జ్యోతివెలుగుచున్నదమ్మా దానిలోతు తెలియరాదెకొమ్మా । పా
తాళగగనకళాతితమైపర్వ భూతములందు ప్రఖ్యాతిగపరమాత్మ॥ జ్యోతి॥
యెవరిచేచిక్కదోయమ్మ దాని విధమిట్టిదనిచెప్పరాదుగదమ్మా । శివకేశ
లొగూడిసిద్ధేందుభావ మైధునక్రమముచాలబుధులందునయాత్మ॥ జ్యోతి॥
మాయలోమాయయైనదమ్మ దానినుహిసు తెలియగూడదమ్మ మాయకు
లోగాను మాయకువెలిగాను రేయుబగులొక్కరితిగపరమాత్మ॥ జ్యోతి॥
నానారూపములైనదమ్మా తిరిగి తానుదానై యున్నదమ్మా । పూనితికూట
ముననిత్యానందజ్ఞానములోనిదానముగనాత్మ॥ జ్యోతి॥ కనకమయమైయున్న
దమ్మ తిరిగికనవచ్చుకనరాదోయమ్మ । ఘడితోడగూడి పగులరేయొక్కరితి
తరువులోపలనీలతామరసమునందు॥ జ్యోతి॥ ఎరుకలోయెరుకైనదమ్మ మర్మ
మెరిసిసాక్షియైయున్నదమ్మ । పరమాంబువుగావిశ్వ పరిపూర్ణముగనాత్మ
గురుచంద్రుడగు శ్రీతరిగొండ నరహరిమాపమున॥ జ్యోతి॥

రాగము - నాదనామక్రమ - చాపుతాళము

బ్రహ్మమేదోదెలుపరయ్య బ్రాహ్మణులారా పరబ్రహ్మమేదోదెలుప
రయ్య బ్రాహ్మణులారా॥ బ్ర॥ బ్రహ్మమేదోదెలుపరయ్య భ్రాంతిలేక జీవు
నకు కర్మ మోక్షరహితమైన గతికొపొయ్యెటందుకును॥ బ్ర॥ నిర్మలాంతః
కరణులగుచు నిత్యంపకాక్షరంపరబ్రహ్మం । సత్యంబువుశ్రుతి మీరెరిగినం
దుకు॥ బ్ర॥ బ్రహ్మకర్మములనుజేసుకొనుచు గాయుత్రిమంత్రముచదివి బ్ర
హ్మసూత్రమనునిష్ఠ బ్రహ్మదిపతి బ్రాహ్మణో మనుదేవతాయను భావమెరిగి
నందుకు॥ బ్ర॥ రేపుమాపుసంధ్యవార్ష రేచించిటంకారమందు॥ ఆపాజ్యోతి
హంసోహం స్వాహేతియని మీరెరిగినందుకు॥ బ్ర॥ యజ్ఞక్రతువులనుచు
మీరు యాగముయోగములుచేసి । భక్తోదేవస్యధీమహి పవిత్రుర్భవతి
భావంబెరిగినందుకు॥ బ్ర॥ ప్రాణోపానవ్యానోదానసమాసములనుగూర్చి॥

ప్రణవధానులై వేదాంతం సోమపానంయజ్ఞస్వర్గంయని మీరెరిగినందుకు॥
బ్ర॥ ప్రాద్దెరిగిప్రాద్దులేచి ప్రాద్దుచెప్పెసంచాంగము సుద్దులందు । ఓం
నమోసిద్ధప్రజాపతింధ్యాయేయని మీరెరిగినందుకు॥ బ్ర॥ ఇందులేదురా
తరిగొండభ్రమరాంబ । పూర్వకుండలి ప్రణవమహాత్మ్యంబు బ్రహ్మణ్య
మిదియని మీరెరిగినందుకు॥ బ్ర॥

రాగము - నాదనామక్రియ - అటతాళము

జీవానీవు నిమగానలేవా నిన్ను భావించిచూచితెబ్రహ్మంబుగావా
జీ॥ పరగమేషిపందులోన తరుచుగపురుగులు తొలిగేటిపండు ! తెరచాటు
మాంసపుదిండు వీనితెరగెల్లచక్కగా తెలిసి తెపండు॥ జీ॥ ముచుకొనితొప్పిది
తూట్లు ఈతరువు కారణమనితగనమ్మే దెట్లుగచుగొనివీనిలోగుట్టుచాలవని
బూనివినబోతెబహుసిగ్గుబాట్లు॥ జీ॥ బలురోగములకిదితాట వీనివలపుసాల
పుల్లెల్లవడగండ్లమూట॥ నరయన్వస్తు సాయుచుకట నీవు పలిచితె తెలివేవునీకి
దెబాట॥ జీ॥ పరతదేహముమంటపాలు యావికటసంసారమువిడిచిలేమేలు!
సకలభోగములింకచాలు । శిశుకలంకతరిగొండ హరిమమ్మేలు॥ జీ॥

కాలజ్ఞానతత్వములు - సంపూర్ణము

దేవనాసినియగు

మలయాళమంత్రరాజీయము

ఇది రెండుభాగములు 108 మంత్రయంత్రసహితముగా ఆచ్యవేయబడిన గొప్ప
గ్రంథము. ఇందు ప్రతిమంత్రమునకు నష్టకర్మవిధాయకయు శేర్పాటుకేసి యంత్రసహితం
బుగా నుండునది. ఇందు కైప్పియెందు నధిష్ఠానదేవతలు, విఘ్నేశ్వరుడు, సుబ్రహ్మణ్యుడు,
అంజనేయుడు, బాలా, గరుదుడు, సూర్యుడు, మలయాళేశ్వరిదేవత, చంచభూతాలు,
నరవృతి, మహాలక్ష్మి, భద్రకాలి మొదలగునవి. ఇవిగాక దివ్యలకు విన్నలకు పెద్దలకు కర్మ
వశంబున వచ్చుసోపానములను చంపులను తోడుదోతులను నివారణచేయు మంత్రములను
యంత్రసహితముగానున్నది. ఇది యితర మంత్రగ్రంథములవలెగాక మంత్రకాస్త్రోక్తప్రకా
రమున ఋషి, దీక్షామంత్ర, కీలకము వివిధాగములు చెబుచుంబడి యంగవ్యాసకరవ్యాస
ములతో ధ్యానమంత్రములతో విలసిల్లుచున్నది. అష్టకర్మముల వివరించునపుడు హోమ
ము, తర్పణము, ఫలము సాంగముగ కాంతముగ విశదీకరింపబడియున్నది రెండుభాగము
లను ౬౪లేర్చెందు

ప్రతి 1-8 రూ 1-12-0

కో. డిల్లీబాక్స మొదలియూర్,

రాధారాణి అందుకం పెని, నీక నమ్మాళ్వార్విధి, సాకాశ్చేటబాప్తు, మదరాసు.

చంద్రికామె, చాకలపేట, చెన్నపురి. 750 కాపీలు—(10-8-44)

కృష్ణవాస్తు తా.	0 10 0	జేరింగురాజుకథ	0 16 0
కాతకచంద్రిక	1 8 0	ఋంగారుతిమ్మరాజుకథ	0 2 0
కాతకపారికాశం	2 0 0	కమ్మవారిపదాతి చవలచాలునికథ	0 4 0
జ్యోతిషార్థవసితం	2 0 0	నల్లతంగాల్ కథ	0 4 0
జ్యోతిషప్రథమశిక్ష	0 4 0		
పుట్టుమచ్చలకాస్త్రము	0 8 0	— పంచకావ్యములు. —	
ఫలప్రదర్శిని	0 10 0	గరుడపురాణము	0 8 0
బృహత్కాతకము	2 0 0	గులాబికావళికథలు	0 12 0
ముహూర్తదర్శణం	1 0 0	నలమహారాజుకథ	0 2 0
శకునకాస్త్రము	0 8 0	పురురవచక్రవర్తికథలు	0 8 0
సాముద్రికకాస్త్రము	0 6 0	పతిప్రకలకథలు	0 10 0
హస్తసాముద్రికము పెద్దది పోటోలు		పంచపాండవులవనవాసము	1 0 0
గలది	2 0 0	పంచపాండవుల ఆధికారవాసము	1 8 0
స్త్రీకాతకము	0 8 0	భట్టివిక్రమాదిత్యునికథలా కాలికో	2 8 0
వృష్ణచింతామణి	0 8 0	మదనకామరాజుకథలు	0 12 0
యవనకాతకము	0 8 0	శుకసప్తతికథలు	0 12 0
అయ్యర్దాయదీపిక	2 0 0	అహిమహారావణునిచరిత్రము	0 12 0
		విచిత్రవిద్యనోదకథలు	0 6 0
— జంగంకథలు. —		శ్రీరామకృష్ణమేధయాగము	2 0 0
కాంభోజరాజుకథ	0 4 0	శ్రీరామవనవాసము	1 0 0
పెద్దబొమ్మిలరాజుకథ	0 12 0	శ్రీమద్రామాయణసంగ్రహము	1 8 0
కాలవాగమ్యకథ	0 12 0	చంద్రేంద్రురాజులకథలు	0 12 0
విరాటపర్వం జంగంకథ	0 6 0	చదునాణురాజులకథలు	0 12 0
గయోపాఖ్యానం జంగంకథ	0 8 0	నలుగురుఫణిదులకథ	0 8 0
చిన్నమృగకథ	0 3 0	తెనాలిరామునికథ పెద్దది	0 8 0
లక్ష్మమమృగకథ	0 4 0	కోదండ్రామతూపాలము అక్షర	
కామమృగకథ	0 4 0	అంగలార్పు	0 6 0
గాంధారికథ	0 6 0		

కాశంధులో కనుపరచియుండు గ్రంథములే గాక యితరసంస్కృత గ్రంథములుగాని, నిఘంటువులు, నవలలు, డ్రామాలు, స్థూలు పుస్తకముల వగైరాలును, ప్యాన్సిపామానులు, ప్రెస్సరీపామానులు, గడియారములు, బొప్పకములు మొదలై నవి ఈదిగు కనుబడిచియుండు చిరునామాకు వాసిన లభించగలదు.

డిల్లీబ్లాక్స్ మొదలియారు.

నెం 53. నమ్మాళ్వార్ వీధి, సాకారేటపాస్టు, మదరాసు.

శ్రీ రస్తు
శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః

గంగావివాహము

పల్లిపన్నుః
కాళహస్తి తమ్మారావు పన్ను

సంస్కృతాంధ్రాబుక్ డిప్,.

రాజమహేంద్రవరము. నెం 08-0

రివైజ్డ్ & ఎన్టర్ప్రైజ్డ్
ప్రింట్,
చక్రని కేవలం 1-5 కేసలు
కౌన్స్లెజ్,
పోర్ట్ బ్లెయ్ హాంస్ 1-4-0
అభిప్రాయాలు

ఇది చిన్నచిన్న పేర్ల మొకలుకొని వేస్తే పెన వాక్యాల వరకు హిందీకి చక్కని తెలుగు అనువాదాలిని చాత్రాలు ఈ పుస్తకములో వున్నవి. దేవనాగరిలిపి లేకుండాగనే హిందీలో మూలకే జ్ఞానం సంపాదించాలంటే బాగా ఉపయోగపడుతుంది.

ఆంధ్రప్రభ ఏ 16—12—1945

ఈ పుస్తకం ములభంగా తెలుగు వచ్చే వాళ్ళకు హిందీ నేర్చుకోవడానికి పూర్తిగా తెలుగులిప్యో. కొద్దిగా హిందీ లిపి పబడిన గ్రంథము. ఆంధ్రప్రభ ఏ 13—12—1945.

సోదరా!

నీ జీవితంలో వారంతోళ్ళు శ్రమపించి నూర్చి భావని ఎందుకు నేర్చుకోకూడదు? కొన్నికొద్ది భారతీయులు వాడుభాషను వారంతోళ్ళు శ్రమపలితం నేర్చుకోగలవు. లే! వెంటనే రాజా హిందీ తెలుగు భాషా బోధిని ఒక కాపీ తీసుకొని చదువుము. ఇది కేవలం మూలకావ్యము కేవలం మాత్రం దేశాభివృద్ధియే మా అశయం.

కె. తమ్మారావు సన్న్య. రాజమండ్రి.

శ్రీ రస్తు

గంగావివాహము
హరిహరీ నారాయణాబది నారాయణ

కరుణించి మమ్మేలు కమలలోచనునా

శ్రీరామరీఘరామశ్రీమహాసుగుణధామ | శ్రీతుల్యోటివిరాజుజగదభీరామ
లోకపాలనరామ లోకనాయకరామ | చాచితారకనామనంగ్రామభీమ
దండంబుదండంబు దానమాననలోల | వందనమువందనమువలపున్వీరీల
జోహారుజోహారు సురకోటివంరత్ | శరణార్థి శరణార్థి జయజగద్రక్ష
నరగుపిపీలకా బ్రహ్మవంశ్యంతంబు | నీవెగాయేలుదువు నిఖిలలోకేశ
నేడనేదాంకమాలు నెడకిచూచినగాని | నీచరిసిలుగగాగమననంచార
ఎంతచదివినగాని యెంత తెలిసినగాని | విన్నవెందకరాదు నిర్యాణవదవి
నీరామయేకదా నిఖిలజీవులకెల్ల | మోక్షదాయకమైనమూలమార్గంబు
మొదలుగావలీక మూడాత్ములైనరులు | రదైవములనేడి భ్రమలుచెం
దిరిరాజుగరిచేగిష్టించునేళను | నీవెగారక్షించినావుమాతృదీ (దెదరు
కురురాకుళాంచాలి కొవ్వట్టికర్మగ | నీవెగారక్షించినావు లోకేశ
సురలు దానవులచే వెరగందునేళలకు | నీవెగ్రాచితివి దేవాదిదేవ
కాపుకాపునటన్న తాకసురు తన్న | నీవెకామన్నించినది దేవదేవ
ఏవేల్పునలచి చయ్యుత్రిముక్తివగాని | అర్చితమవకేదా దేవదేవ
నేరదుండిననైన నేర్చియండిననైన | నీచరితమే వర్ణింపగావలెను
ఇలలోన జన్మమెత్తి నండకునిన్ను | భజనసేయనివాన బ్రహ్మేను బ్రకుకు
దేవాదిదేవుడవు నివ్వన్వరూపుడివు | భువనమాలన్నిటికీ పూజనీయుడవు
సోమకునిబరిమార్చి శ్రీతుల్యద్ధరించితివి | మత్స్యవతారమున మహానీయ
నీవుఅమరాసురులుగూడి అర్ధితరచినాడుగిరికింక గూఢమే బరగితివి
చాపచట్టకనున్న జగముద్ధరించితివి | రరహావతారమున వనవాహనీవు
కంబమునపుడయించి కనకకశ్యపుకంపి | యుగనరసింహున యొప్పితివి
అవనిమూడడుగులిమ్మునిబలినినడిగితి|నీవువామనుడవైనావు మారండి
ఇరువదొకమారు భూవరులఖండించివి | నీవెకాఋషరామనుడవు నీవు
దశరథుడనుతుడవై దశకంఠుఁజంపితివి | రాజ్యముజగదభీరాముడవునీవు
కూర్మతోగోపకు గూడిచరియించితివి | దివ్యముగబలరామదేవుడవునీవు
మా యధర్మముచేరి మహిసినిలనిల్లితివి | భువనములొడింగబుద్ధావతార

ఖలులవరిమూర్ఖులకు కలికావతారమున | నీవెగావెలసివినిభలలోకే
 బహుజన్మకృపావ పరిహాసమైనట్టి | నినుభజింపనివారి తనవేమిరతువు
 వరమనేడుకతోడ నిరత బునిపథా | శ్రవణంబులేనట్టిచివులేమి చెవులు
 నీవదంబులదృష్టి నిల్పినేమి తోడ | నినుజూడలేనట్టి నులేమి నులు
 చిత్త మొకటిగజేసి శ్రీవారి మునిండు | కోరికలువనివారి నోరేమి నోరు
 నిండునేడుకతోడ నీవదంబులుండు ! నీకొక్కటేకదా నిభలలోకే
 తుచ్చుడైననుమరి దొడ్డభరతుండయిన | నీకొక్కటేకదా నిభలలోకే
 బలవంతయినను నీవ విత్సంబు | నీకొక్కటేకదా లోలోకే
 వాక్యములుగూర్చిత్కవులనిమతిచెదకువదములగూర్చినిప్రార్థింతు
 జగతిలోవల పరస్తవమునే ఈకనీను | నీకంతమునేతు నాకవిత్వంబు
 సారంగధరచరిత శతకంతయుద్ధము | ఐరవతికృతిచేసి పాటకాడితిని
 కడుభక్తితోనివుడుగంగావివాహంబు | వదముగాగూర్చిపాటకాడెను
 స్కాన్దపురాణమునగల్గినవివాహంబు | వుడిమివాణ్ణి కవిపూర్వముజెప్పె
 ఆఃభాశృంగార మింతినీర్పశినను | నిభలలోకోధార నీదమునట్టి
 నానోటివలుకు లానందంబుగాజేసి | వక్షజలకు బ్రీతిదాలబుట్టించి
 జయదేవజయదేవకలలోకాధార | ఆలింపుమాలింపుమాదరంబుగను
 శ్రీవెలయుధరణిలోసిరిగులుకు చుట్టిశృంగార మొప్పించి రాజ్యంబు
 పాటిమీరకలింగ పాదుషావానిమునిమహాకీర్తిజెలంగు నవ్యసూత్రాను
 వాసిష్ఠకోత్రమువల్లెలుచిహాగాజు | సూర్యవంశగాజునుగుణాఘ్నదలకు
 ఛప్పున్నదేశాల జననాణకులనెల | పేరుమీరినాట్టివిరుదాంకిలుండు
 మండలాధీశ్వరుడు మూర్తాండజేజుడుబరగవిజయవీర్ధి | విజయకుడు
 రాజానరాజఘన నాగాయనా శుడునివార్యగద్దపై రంజిల్లు విభువు
 భాసిల్లు శీవానవాటింకాధోను | రాకావిహారారక బాంధవుండు
 రాణంచశ్రీవిజయరాజగణాని | హారాజచంద్రుండేడు రాజ్యంబులోన
 వరగణాలనుదేవు వలైతాలూలోగొకే దెలువొందుమరువాడి పుతము
 పాడివలెలు జన్మభాగ్యంబులునుగలి | వానిధర్మములచే దశరారుమండు
 ఆపురంబునగొండకిరెవ పుష్పకొడుగునిగొండేయి గోత్రోద్భవుం
 తద్దసాలెకులుండువనగాని మునిలక్ష్య | ఆతఃభాగ్యపేగు అచ్చెత్తు వెలది
 ఆదంపతుల దంపయాడనాదునామంబునర్పాసియను పేరుజగతిజరిగితి

ఈ ధాత్యంగారమిచ్చోటబాసినను నెల మూడువరములు నిండారగురి
యుచును వాసినను నెలమియు విన్నగులు గుభాగ్యంబుకడను మోక్షం
బుగలుగువాడవురమిస్తునుమామతో విలసిల్లునీక ధాత్యంగార విధమెట్టిదనిన
శ్రీగంగపరిణయముచేలువుగానినరింతువినరయ్యనభిక్షలు వేడుకలుమీర

కథాప్రారంభము

ద్వాపరయుగమందుధర్మబుడప్పకవంచపాండవులునంపక్కాములగ్న
హస్తినాపురమాది గాల్గుఁపున్న | రాజాధిరాజులై రంజలుచుండి
బ్రహ్మభీష్మద్రోణగ వారలనుజూడమనమునందునదయ బెనగొనంగ
తాతకెనుగనడచితబంచపాండవులు పాదపద్మంబులకు పణమిల్లిరపు
ప్రణమిల్లియున్నట్టినునులనువేగముననక్కననుజేప్పొని యాదరించె
అదొది తాతనపుడుద్రోణవిషయి గద్దివైగూర్చున్నగా బెట్టిరపుడు (గ
ద్దెవైగూర్చుండ గనుబెట్టి భక్తిచే | పాదసేవతేసిరించపాండవులు
వదిసేవభేయచును భక్తిజొత్తిల్లంగ | వదలతోడునిట్టల యర్జునుడు
తాతాగాంగేయ మీల్లి గంగాదేవి | లోకవాసనినర్య లోకములజనని
జీవకోటులకెల్ల జీవన బైపరగు | కల్యణంబులులేని గంగాభవాని
కరివేల్పువదనాంబుల బుట్టినకొమ్మ | కరివేల్పుల్లాజుకన్నట్టి తల్లి
శ్రీకరముచేనొందె శ్రీగంగవవాహిని | కల్యణంబులులేని గంగాభవాని
అఖిలపావఃప్రయోగ నలువఃటిలికి | బాలాంకులమందు జన్మమెటుగలిగె
బాలారింబులంబుజన్మించులెగల్గివి యెకనా చవులారనినిపించనయ్యె
అనియొద్దనుడుబులకవరిదయారనమున | వినుమునుచుభిష్ముండు వినిపింప

ఈశ్వరుండు గంగాదేవికి శాపంబొనంగుట (దొడగ

బ)హ్మకల్యాణతమ వ వదునాల్గులోకంబు | లగ్నిపోవుటజూచి యాగస్త
తనకడ్డులేరనుచ తగిలియుప్పొంగుచునునింపారెనుగంగని శిలలోకముల
పర్వతంబులును భూభాగమంబియు గప్పిచదానాట్టివలం బలభినింపుచు
నుతినసాటివర్షరుధిరణిలోలేరనుచునుప్పొంగు స్థముపురగా పొడవు
మరిగర్వమునతనమహిమపారుచుగంగకుంపురల్పదగ్గరనుచును
వానః సీఃరీతివడితుంపురుల్పదరివడియెరజతాన్వైజహువిధంబు (ను
ఇదివినివించినచు ఈశ్వరుండపుడు లేచిగంగాదేవిజూచి కోపమున (అగ
తలయూచిగంగతో ఁట్టిందివలికను | గర్వపడకూడదే గంగరోసివు

నీకునరికన్నియలులోకమువలేగనుడు | పొంగిమిన్నండేత్రబుద్ధిహీనతను
 నీగర్వచరిహారము నేడుగావించెదను యోనిసంభూతవై యుండుమిలమీద
 విష్ణుపదములబట్టి పెరిసివావః సీపు | గర్వమురిడుట తగవు గంగలో సీపు
 నీచువావన చేతినిలయ నాయున్నట్టిజాలారికులమందుజక్రొతుబొమ్మ
 జాలరికన్నివై జక్రించుచున్నాము | శక్త్యా నాథుడు శాప మొనగెను
 శర్వారినాయకుని శాపమువకోడబడుచుగడగడవణలెను గంగాధ వాని
 గడగడవణలయకన్నీరు బెట్టుచును! హరునీశావయ దప్పవలది గాదనుచు
 కరయగంబులు మోపుచునివన్నుతి జేసిపలలాక్షశంక రామీకిట్లు తగు
 నేరమేమియు లేకనిమ్మా! ఇటుగాను! హీనకులమునజన్మ మెత్తుమంటి. గ
 నిర్నిమిత్తంబుగా నీచజన్మము నను | బుట్టుచునుటకునోరు నెట్లులాడినది
 అనుచుగద్గదకంఠయైకోదవయ సేతి | సుప్రసిద్ధినిసీపుపువ్వగముపొడ
 పులడుదామికింక అరికేయము గూడదలవోవముననీకు నేశామిచ్చితిని
 శామిచ్చినవిధము చెందకుదాపోదు | మగువరోనీక వగవ వలెదు
 వరిణయంబైన్నశిశుమిందుదాల్చెదను గారినిన్నొకగతిమరియేలు కొం
 దునమ్మునమ్ము మటంచునాగకంకణధరుడు! అధయహస్తంబిచ్చి యాబ
 రించెనరిగళతరగడిట్లుతన శాపతివ్వన | భద్రుండు యువోయి మోదమున
 నున్నైగముత్రోవద్రిమ్మదిపట్టి జాలారి! పురమి వర్ణనకేతు గొలుపుమీ
 రగను భువనైక సుందరము పూర్ణలక్ష్మీకరము | యెల్లశోభాకరము
 యేలూరిపురం. హేలాపుం వర్ణనము

వసుమతీస్తలలెలవన్నదెచ్చ పురమ | ఎల్లకలవైభవముయేలూరి పురము
 పాడివంటలునిక్కభాగ్యంబులునుగలిగి, భవధాన్యములుకలిగి కనరిపురిం
 గగవంబుపొడపున మువరిమీరుచునున్న, కవైవణంగారకోనలంలపు
 మేలమునబంగారుమేడమిద్దెలులెత్తు, కెటలద్యోములునింపుగాగలపు
 వగడంబస్తంభములు వచ్చుకోణములు, కలైవప్రజవాటములుగల
 పావర్ణమయమైనసోపానములుగలపు నిమః చాత్రము వేదికలగలపు
 చామస్థివిద్యలుచదవి దెప్పగజాలు, భరిణిజీవరిలు నాపురమిడు గలరు
 భీమవరాక్రమిద్దామలై పల్లి, మర్రియోత్తములును చాలగాగలరు
 భవభాన్యచానులునివరము గవండిది, శోభిల్లుచున్నట్టికూడుగిలు గలరు
 వనమనృధునికలైనాని బుగినుపట్టుపురవచర్గ బులాపురమందు గలరు

రంభోర్వశి మొదలు తమనులకునరియైన, వేశ్యకాంతలుగలరు వేన లేలందు బలుభద్రగజములు బాగు వరధములు, అశ్వసముదాయములూపురిగలవు వదునాల్గులోకముల వెదకిచూచినగాని, యాపురములోసాటి యేపురము

సంకు దేవ చక్ర)మాంబా వృత్తాంతము

(లేదు

అపురంబుగలండభిక్షంపన్నండు, బాలారికుఁ జుండుశంకు దేవశిష్య (హ వారిపాదచింద నుడువశ్వర్వకామండు, వరమూర్తదాశుకుడుపావదూరుం వాసిమీఁన సత్యవాక్యమకంధరుడు, బీదకోటులనేలు పేరయినవాడు పుణ్యసముదయములకు పుట్టిసిగ్గుండుభూలోకమునందా పూజనీయుడు ఆతనికులభార్యయైనట్టియదుంగుమ్ము, సైకతశ్రోత్రయా చక్ర)దేవమ్మ చెలియచక్కదనంబు చెప్పితక్వముగాదు, పుష్పసుచన్ద్రునిసోలుమోక్షా ద్దేవుల అద్దములుశ్రీకారిణులు చెవులు, చక్కనినాసికయనంపంగి మొగ్గ గళము శంఖునా వీపుకదలికావత్రింబు భామిపాలిండ్లుయూబంగారుగుండ్లు కలిజాక్షిమాగారునల్లచీమలబాణ, వరుణయలనొప్పుకొనుగంగంబు (భీ కాస్త భుజములులఁబలుకట్టియుపుడమిరినోలు, బలసులోపల సుడిబలబా ఆరటిబోడెలబోలియెరివ పెందొడలుండు, నభఁకుపాదంబులునరసీరు హ యింతిచక్కదనంబు నెంచితక్వముగాదు, వదునారువన్నెల బంగారుతీగె పెరినిదైవంబు భానించునేవేళ, వీరవతివ్ర)తి విఖ్యాతిచక్ర

సంతాన మొక్కటే పరికిలేపన్నది, తక్కినభాగ్యము ల్లగసాగియుండె ఆరీతినుండంగ నాపేటలోపల, నొకమింటజంగంబు వచ్చినిలిచెనుగా గంటనాడించిశంకంబూడుకొనిచు, ప్రతిమింటభిక్షంబుపట్టుచుండెనుగా అర్ధిజనుడవ్వడోయిడుగవచ్చెనటంచు, ద్వారంబులోనిలచె తరుణిచక్రమ్మ భవతిభిక్షాం దేహియొక మిండజంగంబు, నెలతికెదురుగవచ్చి నిలువబడెను చక్రమ్మమాటలనునెంతో మమునుబొద్ది, మిండజంగనాబలికె నెలమిలోన కోరికలుదీర్తుచునియూరీతి నన్ను, యింతకాలముదాక నెవరడుగరైరి నీవెంతదానవో నీవెంతపుణ్యవో, నీనాధుడవ్వడో నీనామమేమి నీకుపురెందరో నీవెవరిపుత్రివో, చెప్పవేనాల్లి చెవులు పండువుగ అనియిట్లుజంగంబు తనతోడ బలికిని, చక్రమ్మచలికెనా జంగంబుతోడ తనుమా జంగమదేవ తనప్రాణనాధుఁడుబాలరీకుఁజుండు శంకు దేవశిష్య వినువేచిచక్ర)మ్మడైంబు లేక, విదివరకాన కాన మియ్యదామెనుగ

అనియిట్లురుద్ధ్రుత్వతనలోడబలివనిమండజగంబుబలిక నలమిత్తోనవును
 యీతిలోనవుతనవ్యగతిర్నాస్తి యనుచు | నేదమల బలుకుచు వివసటే లిల్లి
 బిడ్డ లేనింటిలో భిక్షమండగరాదు | గతులుదూరంబానుకలువములే బొడ
 బిడ్డ లేనియింట భిక్షబట్టనటంచు | మాటలాడిజగంబు మరలిపోయెనుగా
 ఇంతికోనాకోర్కె లీడర్తునిచాల | మంజు గను బిడ్డ గుంలి పోయెను
 మంతుజంగము వాడుమరలిపోవుటకాది చక్రవ్యక్తుండొ యులుయులును
 బిడ్డ లేనియింట భిక్షబట్టనటంచు | జంగనాదేవర సాగిపోయెనుగా (మ
 కలిమేలబలమేల ఘనవిలాసమాలే | బ్రతుకేలసుఖమేల నేవనా లేల
 నకలభాగ్యమాలిచ్చినంతోవములనిచ్చి | సంధా మిదాయె నర్వేశ్వరుం
 అనిచాలించింది యిదితాచక్రియ | గోపాల్లభువి పరిశేరివలిక
 పాణవల్లభ నేడబలమండజంగంబు, గంట యిదిదీగంబు బూదుకొను
 భవతిభిక్షాండేహియనచు నానవాడి బానియవగాంఠిటను నేవలిని జూ
 చియే మిశాపలెనంచుయెదుకొనిరాగాను వలకంధంబులనెన్ను పరిశిరిది
 బిడ్డలులేనింట భిక్షగైకొనలంచు | మిలనమండంగంబుమర్చి పోయెనుగా
 గొడ్డునంసారంబుగొదాల్చి బసుకాయెసంతానపుధనంబు జూడ లేదాయె
 యెన్ని భాగ్యమాలెన్న కేమిని యులులే | వారలనద్దతులుమారంబలా
 శుభో భాగ్యంబు లీడరియనలే | గర్భమననవుండగలవారీచూడు
 పతితులః ధగమ నర్వేశ్వరుః గూర్చి | తననూచరింపంగదమునచ్చున
 దయవచ్చివాంకుసంతాన భాగ్యమిచ్చుకరమాడ జగలవాడు గారీశ్వరును
 మారుతెప్పరాడువాంకైకొమ్మను | పోసాదవద్ద ములుబ్రణమిల్లెన్పు
 సాచారవింపములబ్రణమిల్లియత్పట్టి | భగవంతునివేర్చి శంకు నేవయ్య
 మందిదేయనిమ్మిమారుమాటాడ | భక్తితోనతివతులు పైవంబులైరి
 శంకుదేవుడు చక్రింబానహితుడై శివుని గూర్చి తనయ నేయుట
 రుద్రాక్షహారమల రూఢిగాన ధరించె | వెలమండ ముండ వీధుతివల్చి
 రారచీరెలనొక్క తీరుగానుధరించి | శంకునిపైమనసు చక్కానిలిసి
 నతివతులు ఇద్దరును సాగర ముద్దునను | ఏకంబుమూర్పునకెడుగా నింది
 బహుదనము లెత్తి భాదుమండలమ పైసతితులు తమదృష్టి చక్కగాల్చి
 చిత్తము ముట్టి తేసిశివునిపైమనినిర్చి | తప్పక ననతివతులుదము చేసింగ
 శంకరుండంరన నొక్క పాదై ప్రదమగణు లనిన్ను బలిసి కొలువగ

లులిమేరికొడిగమునమేనుచెలంగి మునిందవిధులియహినుమొప్పుర
గళయపురైలపోరునునముగావెన్నొందనామాంకమునగారి భానుదెన్నొ
హాలాహలంబున్ స్థానస్తువెన్ గంగంబు పులితోలు మొలచుట్టుపొద్దుకాలను
భూతగణములుచుట్టుపొందుగా నేనింపబ్రహ్మదులినువంక బ్రస్తుకుల్పేయ
భరిభరియొడచ్చి వ్యక్తమైలిగభక్తవన్నె దైవపార్వతిశ్వరుడు కడు
నతివకులుయద్దగునుచాప్తాంక మొవరించి వినుతిగావించిరేని విధముల
శరణులింగాకాం శరణుపావనికూరశరణుదక్కింపే శరణునగధీర నను
జోహారువరమే శోహారునర్వే శోహారుగారీ శోహారుయూ శ
మాతవంబులవాడెమాకోరికలుండెనీచావందర్శనము నేడుచాప్తిచె
భారతినాధుడు ఫణిరాజు మొదలయున వారి లేనిమహిమవర్ణించలేరు
నీచులముమేమిదగ నెరిగినారమున్ను భజననీయులకు నోహాత్వతిశ్వరుడ
లడుగవచ్చినజంగ మందహాసునభిక్తి గర్భవానపువంటగలుగ లేదనుచు
మాకేమిగతియి కను మూచాలిదేవుడా నాటివారలజూడ నందేహమాను
దాతిదైవమొల్లిదొడ్డివెననీనె కరణంపుమిన్నుడె గతియెనీవనుచు
కొడువిభాగ్యములుకీర్తివన్నయనుగలవునన్నా భాగ్యమే నమకూర్చున
అనుచునగితులిద్దరును చాదవన్మములవడి లేవకన్దంగపార్వతివిభుడు
మీకడుపుచల్ల మీగర్భవాననున బన్నించుటకుం శపియింపబడెను
వచునాల్తుకోకములుపావనముగావించి వరనుపావనిగంగ బాహునము
భుననుసురికన్య పట్టనై మున్నదివంశనుంకిటికెల్లవన్నెదెచ్చుటకు న
ఇగమీరుతపమాచరించు బలలేదు పొందుమీరుందిరింబులకు వేమకను
అవిశంకరుండిట్టులాదరంబుగ బలవక్ నతివతులు బలుగతులనత్తుతులుతేసి
సెల్తుగై కొనిచాటిజాలరులకూడుకొని యేలూరునట్లునువకేగిరవ్వేళ
నడుముకిస్తా ముమనాగనవట్టెచుభానుకుమరకుండురోమితి లే మెరసి
అంగంకకునింకికడుచిక్కుటయాయె నభినాదీచుమొలవలుపెక్కి
మాసినిది గెనవమానవా లేనిదెయ నానిదిలికైతెను నంతచేరిగా

చక్రవృత్తగర్భమున గంగాదేవి జనించుట

[మున

మందివారమునాడుచుందిచక్రమునమందిలన్న నానందుమందియోగ
నీలకంఠుడిచ్చినవరమహాత్మ్యమున వాలారిచక్రవృత్తంబోప మొదవ
వరమపావనగంగ బాలయూపమున జగముల్లనెలుగొండజగనమామెనుగ

అమృతమిదమన అశంకుదేవత్య / మితి లేనిదినిచే మన్నంపినదను
పుత్రి)జన్మించెనని భూరికానిచ్చెను / వదనలువడిగడ్డ పాడియాత్రలను
హరుడుయిచ్చిన మట్టివరముచేకూరునని దంపతులుఇద్దరుతఁచినొందిరిగ
బాలజన్మించెనని బాలారిపతులెల్ల / వసువునూనెలుదెచ్చి బాలబాదిరిగ
కాలికారక్షింబు బంగారుబాహ్యవలె / పల్లిపొత్తిలలో నల్లసిలుచుండె
కాలికాహ్మవిగొని బాలారిపతులెల్ల / జలఁ మాడించెరిజలజలోచనలు
జలకంబులాడించి తిలకంబుమరిగెదె / బంగరుయ్యెలలోనంబవళించెనేని
అంగవల గూడియా గంగాధ నావికిని / మంగళాంతులను రంగుగనుకాడి

పురజనలు గంగను లాలిపాడుట

శృంగారవతులెల్ల బంగరుయ్యెల లూచి / లాలిపాటలుకాడి రలిసిలకచలు
లాలిగఁగాదేని లాలిశ్రీహరిపుత్రి / లాలియంబుజవేత్రి లాలిపుభగవత్రి
లాలినడగఁగనీను లాలిహరివరంధాను / లాలిపొత్తిలలోని లాలియంబు
లాలిపురహరురణి లాలిమంజులన గిలాలిబ గానగేలిలాలిమృదుపాణి
పాణిహరిగిలాలి వద్మలోచనలాలి / వరమపానవలాలిభద్రభాగవతి లాలి గడు
అనియెల్లుపాటలనువినదానా వకాడియా / నతులగృహములకేసిరతులిరిం
రత్నాలబాహ్యవలెనదినిజలెనదినిదంబులబాల / తెలివినొందుచును
అంతకంతక బాలలభివృద్ధిబాధించును / శుక్లశక్తింబువలెసాంపుమీరుచు
తనకెల్లినయ్యెముల పువ్వకండగజాది / పోల్చినవ్యక్తివేర్చెపొత్తి తిరిక్కింబు
జొరగిలబడనేర్చె పొత్తిభృణాంబుల / వెలకమొచ్చిపుట్టుంట్లు వేసినట్లుగను
ధరబలూకను రీతి పల్లిపొత్తిగనేర్చె / అంతకంతకలపపుడుగులను వేర్చె
తనయ్యాడుగలచిన్న వితలను గూడుకొనబలదాగిలిమూత లాడగనేర్చె
నంగీతనాహిత్యపరవిద్యలయందుగురుకు తెలియగ వేర్చె / తనగేరిగ్నంబు
శబ్దకాలములతో చదివెదప్పగ వేర్చె / విద్యజ్ఞులతోనాచివేక్కినొందగనూ
యింతిచక్కదనంబుయెంచెశక్యముకాదుపున్న మిచ్చంద్రునితోలుమోము
సిలమేఘపుకాంతినొనరుచుండుచుకొన్న / పొద్దించుదురతోలునతివనెన్ను
నల్లకలువలతోలునారీతుణికులుఅంగవకనుబొనలో సింగిణివిండ్లు / దురు
మానివలువరున మల్లెముగ్గులతీరు / మేలద్దములతీరు మగువ చెక్కిల్పు
బాగయినకలకంతిమాగారుగర్పంబుచెన్న / మీరినవడుసింహముమధ్యంబు
నభయము గింజలో శకభిరంగము / పొన్నపైపక్షియెరుపొన్న పువ్రవాధి

కాంచామణి పుకడలికావక్రింబు, ఎలనాగపిరుదలు యనుక దిన్నెలుగ
 చెలియకరత్నములు చిగురుజొంపంబులు, అన్దనివెన్దొడల్ చరటిజోది
 అబ్బాడీ జంఘికలు అలరవచ్చులపాదులు తామరసంబులు తిరునిపాదములు
 మానసిమణిపడక పుత్తగజయానదు, రాకేళును భస్మరముకోకిల స్వరం
 భామినీమణిపవ్వండు వెన్నెలనిగ్గు, తొలకరిమెరుపుతో తులదూగుమే
 అంగనవలకులు ఆమృతంబులు మొలకల, వరితసుందర మ్మెదరముగాద
 మేలయినట్టిగత్తాలు చిక్కినబొమ్మచిన్ని ముగ్గుగుమ్మ చెలువానుకోమ్మ
 కోమ్మగాదిదిమించికురులైనకందమ్మ, తిమ్మిగాదిదిమించి తగుపూదండ
 దండగాదిదిమించి తగు మేలు చెంగలువకలుచిగాదదిమించి సుపమైవదిలుక
 చిలుకగాదిది మంచి చిత్తబావిచేబంతి, బంతిగాదిమేల్మి బంగారుదండ
 దండగాదిదిమంచి బంగారకప్పుగల్గి, గంధిగాదిహోయల్ గుగుపొన్నా
 నారిగాదిదిమంచి త్తైనపుపుబోణి, బోణిగాదిది మంచి బాబువైనవాణి
 వాణిగాదిదిమంచి పాపించు వన్నీరు, పీరుగాదిదిమంచి నెనయించుతీరు
 చిన్నారపొన్నారచెలుపుమీరుమిరారిమెరువైనవయ్యారియున్న తాకారి
 తీరూపిణిచూరి చిన్నూర్తిభా, భువనపావనకారి పుణ్యనంపారి
 తరుణిజాలినవతులు భగణిజోనలలేరు, తరుణిసుందర మ్మెదరముగా దన్న
 అంబరమార్గమున తరుజనుడెంచుచు, కన్నులనాచె శీగల్ల మోర్చికను
 మోర్చికను విలాసవికరంబులుజూచి, ఆశ్చర్యమానసునగుచు మునివరు
 డుడు భువనసంగరినాదాకంబుకంఠయిగా బలము గోలనూవద్దగల్గిను
 శివునికర్పకుగ జెన్నూరుచున్నది, తెలివితత్వాలుగ తెలివదూరమున
 మునిరూపంబునిగిది మోహనాకారమగు, యెకకమాపంబునడచు చా
 వారను చెరుకపేవముచాల్చి గంగకడకువచ్చుట, (త్రెచుగా
 పసిడికన్నులు చెవులకాగా బెట్టుకొని, తీరయినకంతమునతీగ చాల్చెనుగా
 నీలాంబరముఱివకన్నునేడ్చు తొడిగి, ముక్కుచు గర తీగు మోవివై
 మొలవలతకడియములు ముద్దుటునర్తములునిభూతిబొట్టులునిడిముఠుక్కిట
 సిద్ధౌపుగుబ్బలును దిద్దువ ల్త్రొక్కేటి, గురింటిబలుచాల్చె కుచముల
 పాడేటిని తనపాదగాతేనుకొని, చంకకట్టుగిట్టి దోచుచునును
 పెట్టుయిన పేదములుబుట్టగానవరించి, తలమీదబెల్లుకొని కానుకారడుడు
 యెరుక యెరుకోయవ్యయెరుకోయితిన్నును, బాలానీధుని నప్పరిస్థి

సాలెసారెను తానునవలనిందిట్టుచును, బాలావీధులను నంచరించెనుగా నాకునరియెరుకతలులోకము లేరనుచు, బాలారివీధులను నంచరించగా తోరంపుబంగారుతూగుటుయ్యెలలోన, నామి గంగాదేవిచలులెల్లకొలు తరగిగంగాదేవి యెఱుకతమాటలను. చలులారవినినంతసితె వేమకను డినదరికి వేగరమ్మనిదానినంపించి, పిలిపించె యెరుకతను ప్రేమరంజలగా ననరత్నఖచితమైనట్టిపీరము వేసికూర్పుండగాబెట్టెనుకొమ్మి యెరుకతను కూర్పుండబెట్టికొమ్మియెరుకతవాది, తరగి గంగాదేవి తానిట్టుబలికె అపునెయెరుకలసానియాత్మవేనొక్క, తలపువేసితి నిపుకురన కుండగను ముటిదాకలాపడ ముకురవీపుజెప్పితే, నడిగినంతవదార్థ ముండజేసెకను తగినకోరికజెప్పదగినదానివిధాన, యున్నదే నీముక్తియున్నగం బివును అనిగనబలుకనవునుయెరుకులసాని, గంగతోబలికె యెరుకత మూరగడు విసవేనాతల్లియూవిశ్వంబులోపల, యెరుకవారలుగలను యెండరైనాను నాకునరియెరుకతలులోకమందునలేదు, సిద్ధమయినయెరుక జెప్పనేలేదు నాయెరుకనేకదా నాగకంకణధరుడు, వరగగారీదేవి వేణుమంబగుట నాయెరుకనేకదా ఈయననిచక్కంబు. వరగమండెన యట్టి పరిణయముల కైలాసగిరినున్న గారీ సుహదేవి, కరుకచెప్పటి యెరుకతను నేను బ్రహ్మపట్టణమునభారతిదేవికిని, యెరుకగాజెప్పటి యెరుకతను నేను చెలిమిపైకుంతమున శ్రీయక్ష్మిదేవికిని, యెరుకగా జెప్పటియెరుకను నేను తెలిమంగముక్కోటిదేవతాస్త్రియ, నెరుకగాజెప్పటియెరుకతను నేను వరులకుచెప్పటియెరుకతను నేగాను, దివసుండువిహరించు దివ్యకనంకను ఎల్లవారలకునాయెరుకలేకుండ, తెలియవు నంగతులు తేటతెల్లముగా బంగారుచేటలోపలబోసి వేగమున, దేవమ్మముత్యాలుదివ్యరత్నములు వెలదివికొరిగలువివరించిచెప్పెదను, లేవమ్మముత్యాలుదివ్యరత్నములు బంగారుచేటలోపలబోపిముత్యములు, తనచేతబట్టుకొనితాగంగరూంబ ఫాలనము నేర్పుకొనివార్యతీనాధుండు, తనకువిధుకగుననితిలచి ముక్తిచేరిలోముగ్ధములుచేటలోపలబోసి ముదముతోయెరుకతకు ముద్దరనిడె మాడుయెరుకతసానిమగువలయుక్కగ్రహిన్పి, ఇప్పవేయలను బార్థింప స్వామిశ్రియవతికథచక్రధరుర్ద, యుళలాండకోటి బ్రహ్మర్షినాయకుడా పట్టమునవేదములబ్రహ్మాకీర్తిసతండి, సింహాద్రియెరుకతను శ్రీజగన్నాథ

కాశీవిశ్వేశ్వర గజచర్యధారుడా, కామితములీడర్చు కాలభైరవుడా
 బయ్యమ్మయల్లాలనో సరస్వతి దేవి, నాకుతోడగుచుమ్ము నీకు మొక్కెదను
 :హ్వలాయ యుండుశ్రీకాళికాళక్తి విఘ్నములదొలగించువిఘ్నేశ్వరుం
 బెజవాడలోనున్న పేరయిన యోధుర్గ । కొల్లాపురితల్లి కోరెదను నీన్న
 దగమునకంతయుతల్లిజొన్నడ కామాక్షిహుజునుహంకారినో యాదిశ్ర
 దమాది యీయోలోకములమాతలోడునీడయిన మాకుతోడుగావమ్ము
 కుదిలోనవాక్కిమ్ముమధురమీనాత్మమృలం గారు వాక్కిమ్ము భ్రమరాంభ
 । లీకనావాక్కిమ్ముండికామాక్షమ్ము. తలచినవార్కిమ్ముతగు శారదాంబ
 బప్పయినవాక్కిమ్మువోయాదిబలహమ్ము, దెలివైనవాక్కిమ్ము దేవదేవమ్ము
 తనుచునిలవేలు పునవ్వరిగియోడి, శ్రీకామాంబిక చెయబట్టుకొన
 మగువననోపింపమాడయెరక వజ్రితవోల్లిబద్ధబయోగంగమాంబ
 భాగ్యంబులచెయ్యవత్తివగలచెయ్యనన్తానఫలమయిన చెయ్యనీచెయ్య
 ఒక్కకొంకచేపుమున్నా వెనాలి, కాయపంపొయినచుకలవరించేపు
 కాయగాదేవండు కల్లగాదే నిజము, శ్రీఘ్రింబు యంతలో చేకూరునమ్ము
 ఎలనాగనీకదియెన్నాల్పకంటెన, నోకటి రెండు మూడు వనితజెప్పెదను
 ఒకటియనగానొక్కయెడదిగాదమ్ము రెండన్నవినుమరి రెండేడు గాదమ్ము
 మూడన్నవినుమదిమాడేడ్లుగాదమ్మసిద్ధమయియున్నదే చిలియనీతంపు
 కలవనారి యగు గంగాధవానిని, శాపమువయ్యచోట జననమెరిగా
 మగ వేల్పు యొక్కచుగడుగానున్నాడు, శర్వాణీవలినీకు నవతిగాగలదు
 నీవుపుట్టినయపు నిజమెరుగడిశ్వరుడు, నేవెల్పిజెప్పెదను నీతెరంగెల్ల
 నిక్కంబుగవారుచువినువాడవచ్చున, వచ్చినంతటిలోన వదలుటది లేదు
 వణియముగ కుండతిరిగి పెడలడుకివుడు, నామాటనిజముగానమ్ము నే తల్లి
 కల్లలాడను ననుగరళకంఠునిసాక్షి, నవ్వివమ్మాయిదిగొ నాబుట్టతోడు
 అగ్నిసాక్షిగనిన్న సారుడువరిణయమయినతరువాతమెచ్చేవురల్లిరోనన్న
 అనుచువరుకరపంకనానందమ్ము బొందితగఎరుకను మెచ్చి కాంగమా
 ఏమియిచ్చినదీరుయింతినీకుణచునుచు, కాగలిగిగావించి కడుగారవించి
 దివ్యహారములిచ్చిదివ్యాంబరములిచ్చి, మానవతి కాంచనస్నానమాడిం
 చిఆనందభరితయైయపుడుయెరుకలసాని వెలదిగంగాదేవిసలత్తుగకొనెను
 తనమయెప్పటిహపుదాల్చిరజద్రాదికిని, పైసమైసోయెను పరమమునివరు

నారదుడు యేడుకరూపముగిడిచి కైలాసగిరికిపోవుట.

కయ్యాలమునివరుడు కైలాసగిరికిగిరిదిగవప్రసవప్రసవము చెన్నుమీరగను
బ్రహ్మాదులిరువంకబ్రస్తుతులుగ వింది | వధునికోటులుచుట్టుకేరిసేవించ
వరమునివర్తములు | పార్వతిగావించి | వామభాగమునపార్వతీ దేవియుండె
గంధర్వకిన్నరుగావవిద్యలుసేయి | వప్పునప్రీతి నాట్యములాడగాను
రత్నాలగద్దెపై ర. జిల్లుచున్నట్టి | శంకరునిబాడగాంచి నమ్మనీశ్వరుడు
పాపావిశ్వేశ్వర భవరోగ స. హార | గారి మనోహర ఘోషుల్లు నీర
ముజ్జగించున కెల్లముగ. దంపునీప్రసేత నరియైనదైవములు లోకమున లేరు
నిఖిలలోకములందు నీ నెనుగూట చేతులకన్నులకొకవంత గనుపించె నేను
యేలూరిపుకములో జాలారిప్పిలో | కంటినికొనుందరిని కన్యకామణిని
ఇతలమెరుగనిబాల యెన్నంగకొని | ఘనతంగుణబాలకడు పుణ్యశీల
వన్నెమీరికల నవ్యాపించుచెంగలున | యెనరుకపురగంధి మందాలు
గలతగునుని జావతి తగుననీవావనికి | వంకల్పసిద్ధుడవు వర్చ్యేశ నీవు
విరహతాపము చింతేగుచున్నదియోమెకన్న జానులపై గడచింపవయ్యె
అనినారదుండుబుకగారినిధుడు | కనుపైగజేసి మనుడు శంకరుండు
కనుపైగగావించి తగవిరహతాపమునమనసుతత్తరపాటు గొనిశంకరుండు
మనసుతత్తరపాటుగొక శంకరుండవుడు | నభికులవందరి సాగిపొండనుచు
మరియబ్రహ్మనులందరినివిహ్నిలిపితాగలకంఠిపార్వతికి తెలియకున్దగ
కైలాలగిరినచ్చు ఘనులకన్వరికిని | దానునెభ్యవబాడ గావనాకుం
తామాంధకారమును నెగొరేళ్ళుగనుండంగ తానొక్కడేపారుడునయ
నశివుడుగ న్ననజాచుటకై హేలాపురంబునకు వెడలుట (మైవడలె
కైలాసగిరివెడలె గంగానివాసముగ, యేలూరి పట్నంబుకేగ నీశ్వరుడు
యేవంక జూచిన హేతుకోభితముగ, పట్నంబుకల్యాణ వెద్దతిగనుండె
అంతఃపురంబులునాటకూటంబులు, కనకకంబములుగలిగివర్ధిలె (చుండె
పవడింపునంధములువచ్చునోరణములు, కలియుగవర్ధములు గనుపట్టు
మన్దక దనులుమహివాద్యంబులుకన్దనాదంబులు చెలరేగుచుండె (ము
కన్నులవండవుగజూచియొక్కరుడవును, వివరముగజాలారిప్పి గనబాయి
వివరముగజాలారిప్పినిగనలేక, తాను వేగము నీశ్వ కోనేటికరిగ
నీశ్వారిశ్వరము నిలిచియచ్చటికి, నీశ్వరు వచ్చెని నెలరను జూచి

భామర యావట్టణవానమనందు । బాలాపీఠో తామరే యనిన
 వికాంతలంపరు విశ్వేశుబాడగాంచి । వినుతింపదొడగిరి వీధులేర్పడగ
 వసువుచెట్టున్నది పరగబ్రాహ్మణవీధి । జమ్మిచెట్టున్నది శూద్రులవీధి
 విరజాజయున్నది వెలయతోమటివీధి । సురపాలయున్నది శూద్రులవీధి
 నరిసింజయున్నది పరమవైష్ణవవీధి । పువ్రుతోటయున్నది శివభక్తివీధి
 దానిమ్మయున్నది తిరుమనూరివీధి । వీడమానున్నది వ్యాపారివీధి
 ముందారనున్నది మహిమవండావీధి । గునుచుచెట్టున్నది గుజరాతివీధి
 పాలమానునున్నది శీలవంతులవీధి । కాలపొన్నయున్నది కంసాలవీధి
 శింశుపంబున్నది చిట్టకర్ణులవీధి । చేమంతియున్నది జంగాలవీధి
 కరవీరమున్నది కాపుధనములవీధి । మొగిలిచెట్టున్నది వెలయలవీధి
 నిహొచెట్టున్నది కమ్మవెలమలవీధి । మద్దిమానున్నది మద్దెలమవీధి
 జంబీరమున్నది నరగుంట్లవీధి । సురపాలయున్నది పెంకిలవీధి
 వవడంబులున్నది పద్మసాలెలవీధి । బదరీకమున్నది పట్టుసాలెలవీధి
 మూలేములున్నది మహాకర్ణికులవీధి । దేవదారున్నది దేవాంగవీధి
 తుంపిచెట్టున్నది వెలయదానవీధి । గురివిండయున్నది కుమ్మరలవీధి
 పొన్నమానున్నది భోగకాంతలవీధి । తమ్మిమానున్నది దాసీలవీధి
 తెలిగ్రమానున్నది దేవతలవీధి । బాబరాయున్నది జట్టిలవీధి
 మొల్లగియున్నది ముత్తరాసులవీధి । గంగరేగున్నది కాలింగవీధి
 జండస్తుయున్నది చెలగు తెలగలవీధి । త్రుసిరిమానున్నది త్రుప్పరవీధి
 వెలగ్రమానున్నది యెలరుగొల్లలవీధి । పరదాచెట్టున్నది భద్రాజవీధి
 పోగ్రమానున్నది పానకచాకలవీధి । మర్రిమానున్నది మంగలవీధి
 నిత్యులైలు లత నరయజడ్డివీధి । బొమ్మతుల్లు పొండిలవీధి
 ఊగ్రమానున్నది వెలయుయ్యాడిగవీధి । మేడిమానున్నది మేడరవీధి
 బూర్జమానున్నది పానగునయ్యలవీధి । చండనంబున్నది బాలార్లవీధి
 అనియిట్లుచేర్వం నన్నివీధులగురుకు । విన్నవిందిరిక్త్రీలు విశ్వేశునకును
 వినివామ దేవుండు కాకాలముదమందెనంతలోనూర్చుండు అస్తాదికరగ
 పరగకూళ్యుచేరేవన్నీనముదాయములు । సంధ్యకటిగ) మృజగము
 విగసించెకలువలు ముకుళించెదామరలు । వినువీధినిండంగ వెలసెకాళలు
 జగములేటగిలంగచంద్రోదయంబయ్యె । పండువెన్నలభూభాగంబు

శివుడు బంగమజేమముతో గంగాదేవిని తాముట

అప్పుడుగారినాథు డంతరంగమునందుగంగకును తనరూపుగానరాకుండ
తనరూపముంతయును తానచ్చటనువిడిచి బంగమజేమమువేసుకొనెను
కడుమునలిరూపంబు మెడనురుద్రాక్షలు! కక్షపాలవిభూతికమండలంబు
ముసిడిగింజలపేర్లు మొలనిండచక్కంబు! కరుచళంబడలును కుచ్చలు
భువితవుండింబును వైవెద్దవులితోలు! కర్ణకుండలములు! గంధంపుబొట్టు
వటికంబు పేరులుపాదంబులకుగజ్జెలోకచేధగప్పెరనరలుకూలలు ద్రుమ
ఎడమభుజమునశంఖుపిడికిటను నొకగంటగొరుగుపావుకోట్లదొడిగళంక
ఆవట్టణముబొచ్చియన్నివీధులయందు! కపటమార్గపుభిక్షగావించెశివుడు
గండనాయిందిశంఖంబూదుకొనుచు | జలారివీధులను జనుదెంచెశివుడు
జమ్మమనియగలుసాలపువుట్టేను! నల్లచీమలబారు కొల్లయియుండె
ఉమియకరోయకయులంబుచెదరక! ముక్కమూయకకసులమూయించ
ఆత్మలోపలనేమిఅనవ్యవడకుండ! జాలారివీధులను దెంచెశివుడు (లోక
అజాడశివయోగి ననుడభిక్షుగుచుశంకుదేవుణ్యతోడేరి నిలచెనుగా
భిక్షయనిశంభుండుబిలుచగానేగమువ! కలహంగమయై గంగాధవాని
తాగై నబంగారుతూగుటుమ్యలరిగి! వ్రలికాటునవచ్చియొయ్యారిగంగ
కరకంకరాదులుఘల్లుఘల్లుచుపంగరిడిగెమెరువునిధానదేహంబుమెరయ
నలయనకరపదార్థసంపన్నమయినట్టి | యన్నంబుభిక్షగా హరునికొనగ
భిక్షగొనిశంభుండు పిలచినవలకక! శివశివయనుచును శివగుడికిదరై [గా
బంగమనల్లభుడు దర్శిపోవుటజూచి | గంగమోంబించాలకళదళంబుదెను
ఇదియేమిదైవమా ఈబంగమవిభుడు! మాటాడకుండ తామరితోయెను
నిలువదాయెనునొకగమిడుమైనను! ఇగుగుపారుగులభిక్షమిచ్చునుటలేదు
చాలావనియనజాయెచాలదనియనజాయె! భయమేమిదనకీటుపారిపోవుట
బంగంబుగాడిరడుసాక్షాత్తుశంభుండు! ననుజాడవచ్చిననాథుండునిజము
యెవరినడగకభిక్షనియంటగైకొనెను! కనులేచుమాడకేమనకంకజనెను
బంగమైతేముట్లు నవ్వునవ్వుగళోడు! నిజముగాబంగంబు నిలకంతరుడు
నాగళంకకధరుడుననుజాడవచ్చునని చెలియయెనుకుడుండి చెప్పిపోయె
తరుణిచెప్పినమాట చాకలాగానేడు! నాకుదర్శనమాయె ధవళవర్ణుండు

ధవళవర్ణునిదాసి నేనెల్లుభరియింతు నలగిపోయినరీతి యారడు జనను
వతినిగూడని భాగ్యభోగ్యంబులేటికని, విరికరంబులుబరచె వేలకొలదిగ
నుకామాంధకారమున నేమిదోచధబాల, తలగట్టుకొనివశపుతాళబాలక
నుమారుమూలనునులకమప్పుంబుమీదను, సంకమునుగిడివడుకు నెచూ
ల్లుడుచాలరాతిరియ్యె బాలతిండికిరాదు, ఆలయొకగడియయాగేది
గాదుఇంతసేపాయె బాలేమితిండికిరాదు, చక్రమృగుండెలుజల్లుజల్లుచునె
నుఅందరుదిరుగుచునన్నదిక్కులువెనకి, యికనేమిదెవచూ యనుచుభీతి
లుమారుమూలనునులకమంచంబుమీదను, వవళించియున్నట్టిబాలికను
జూచిగుండెజల్లుమటంచుకొమ్మదగ్గరవచ్చి చిన్నబోయినమోముకనుల
నజూచి ఇదియేమిరాతిల్లిమూలగుచున్నావు, వన్నెమీరిననగలు వాడి
యున్నావు నలువెందుకునీవుయలుకేలజేసితివి, యెవ్వరేనుమిరిసేమిలో
వంబులే మిగావలెనునీకేవలవిలోవంబు, మరుగబెట్టక మాకునరిగించవ
మ్మ అన్నంబుచూచిననలుకేలజేసితివి, నీచునోస్వాధేమినితలంచేమి(తల్లి
ఇప్పుడువచ్చెనబంగమేశ్వరునిబాడగాంచి, జనుసురున్నావేమొవళి నా
అబలనేనుండంగనామీదబంగముకు, భిక్షనీవేటి! బెట్టజోయితివి కలవె
పికాచములు జంగంబువెంట, వదలిసేసీమీద నొక్కభూతంబు
వెరిజంగముజూచి వెదకుచున్నావేమొ, తల్లికివి బిడ్డకునుదాపేలచెవుచు
తప్పయిననొప్పుయినతల్లితోడుతబిడ్డ చెప్పవచ్చునుధర్మశాస్త్రంబువివవె
అకుచాటునకాయమరియున్నవిధాన, తల్లిచాటునిధాన దాగుండవచ్చు
తల్లిచాటునయెంతతప్పుజేసినగాని, యదిపయికిపోవునాయమ్మలోకమున
నేనుతల్లినికనుక నీవునాచకచెప్ప, నీదుకోర్కేమైన నిజముకావెంటు
సిగ్గునివడుమున జెప్పికాలగలేక, కొంతసేపుండి నంతోవంబుగలిగి
చెప్పకతీరదని చిత్తమునరాదలచి, కలకంఠగద్గద కంఠయెవలిక
ఓతల్లి చక్రమృయొప్పుగవివవమ్మ, నీకు చెప్పకపోతె నాకేమిలేరవు
నీతోటిజెప్పవలె నీవు నడుకూర్చవలె, నీకుమించినవారు నాకెందుగలరు
గర్భవానమునందు గన్నతల్లినినీవు, తప్పుజేసినది యొప్పుయినదే
నామీదవలపుచే నన్నుజూచేకొరకు, వచ్చిభిక్షముబట్టి వలచిపోయెనుగ
పాడుగుడిలోచేరి వరమేషుకున్నాడు, అతనినన్నునుగూర్చవమ్మ ఈక్షణ
ముజంతువిధుడనుచునందేహవడితినా, వివముపావముజేసి విడుతువా)

అంబు అరసివైనాకాకంఠాభిరమైయున్నది, జంగమవిభుజనుడు శాశ్వత
 యుగమిచ్చినిగంగజలకంగనాశ్వర్యమునుబొంది పెగలుచుదిలోబుట్టు పెరిది
 తాననియెనునాకల్లినిబట్టిమాటాడిరిని, పసిబాలనిపునపాపమెరుగత్తగా
 ముప్పిజంగముబాది మోహవద్దానేమొ యిదియేమిపాపమొ యెరుగంగ
 రాదుమాఱుజంగమవాడు మరులొల్పెనిన్ను, మరులేలకొంటి నేమంతు
 జంగమమరులేలకొంటి నే మంతుజంగమనిపు, పొలతిరోసిగిబుద్ధికాద
 మ్మా నలపుయేపెరుగని వార్తభువిలోపల, చెప్పినమాటలుచేసితివెరిల్లి
 నీబుద్ధు లేమామొనీనితు) లేమామొ, త్రిప్పికొట్టకయిట్లు తిరిగినిమగ్నులబ
 లనివెక్కడ నాజంగమెక్కడ, నవ్వరాకనుగొన్న నరులెల్ల నిన్నుచెలి
 యునునజాలారిజాతి మసాచెడ్డది, వెలివెయ్యరా మనకుంజుతగుడి
 వెలివెయ్యడముకాకకులమంతగూడుకొన, అప్పుడెమ్మందులేలకొట్టిధ
 నతిప్పించుకొనవేలదండంబులనవేల: నలరు వెలచులలోనవనకీర్తియేలము
 కక్కుర్తిపడితేమకడుపునిండగవలెను, కడుపు:ండవివట్టికక్కుర్తియే
 కులములోపలమహాగొప్పవారికినిన్ను, నివ్వవలెనందు మమెందుకొన్నా
 నీవా)రయిట్లుండనీవేమిజేసేవు! వ్రాలకొలిపిగమాటవస్తుందికొల (ము
 కులమువాకి కొండెజంగానకు నిన్నెనమకూర్తునని నేవలక లేను నీవు
 రోపించినా నీవెన్నితిట్టినా జాతిమాలినమాట పయినదే నాకు అతితల్లి
 బలుకంగ నతిభీతినొందుచును, ఛరళాక్షిశ్రీగంగ తల్లివోబలిక బట్టిత
 నుపులమూర్తి యంధకాసురవైరి నాగేశవంశిత క్షీనా కంకణును నను
 జాడవలెనంచు మనమునుద్దేశించి, వచ్చిరాడమ్మ మనవాడలలోకిపును
 అపరాధములునోడిననబోకుపాపంబు, మూరుచెప్పలోకుమాయమ్మ కాన
 నామనవిచెల్లించి పాపమునికరుణించి, యందిలేసునకు నన్నర్పించకమ్మ
 అందిలేసునకు నన్నర్పించుంటివా, విడుతునేసా)అంబు వేయనింకేల
 అనిబిడ్డవలకంగవయ్యయోయనుచునుబాలికామగిలోడబలికచక్రమ్మ
 నాకల్లినాయమ్మనన్నగన్ననాకల్లినిబాలనికొంతపంతంబువద్దె [న్నావు
 మాయజంగమవాడుమరులొల్పెనునిన్నువాగకంగఁగుడమచునబ్బియు
 నిజముగాజంగంబునిటలాక్షుడైతేను, నుదతిరోసంసారసుఖమెరుగవద్దా
 హరునిపంసారంబు అదియు నెట్లుటివో విడుపించెడనునేను వివతనాకల్లి
 పెట్టసామ్ములులేదుపెను బాములేగాని, పుయ్యగంగములేదుబూడిడగాని

కట్టకోకలులేవు గజవర్మమేకాని, పురుషంచముగాని తిపగిన్న లేదు ఎక్కవాహనము లేదెద్దుగురమేకాని, తలకుపువ్వులులేవు నలపువ్వేకాని ఉడముల్లులేదు వంశపూర్వములేదు, పూరిలోభీక్షంబు గుడిలోన నిద్ర ముంతిలోమాడగాయెగుదిగున్నలు, మెడనురుద్రాక్షలు మేనంతబొల్లి కడువేడ్కతోవల్లకాడంచుదిగుచు నహవానమా పికాచములతోనుం పెనుబాముకంకణము పెద్దవేదరికంబు దిక్కుమాలినవాడుసాకువ్యసన దినములుడిగినమహామునలిరూపమువాడు, కులగోత్రములు రెండుతలవ లేదు శాస్త్రచిత్తుడుగాడుచవల న్యబాపుమబహు కామన్రహుపరమ భూ ర్తుండు పునాక పేరుబాహుశపాలుసారధియుగి, ఎవ్వరుముట్టని యెముక బాలనోసివెడిబకగారమైపోను యిట్టివానినినీపు మొట్టువలదిలివి (దాల్చు హరునితోగాపుకము కాశించుచునిజెప్పి, ఏమినిరోధులునీకు నేర్పుమొరగ యింతినిన్నిట్లుబాధింపజేసిరిగాని, శూలితోడుసొందుసుఖము లేనయ్యా పాలింపకోకమునదే మరకేగాని యుపార్జితకుకుచు సుఖమిరుగదోయి అది గాకపార్వతి యూరిగలగానిని వారియారము వెన్నుట దంబుగాదు సాగనిబ్రతుకొకటి, నవతిలోకాటియేబుట్టెనునీకుయీ సావబుద్ధినిర్మి భాగ్యములున్న వెన్నుసాఖ్యలున్న, నడిమియారము బ్రతుకు జెప్పరా పది నేలుగలిగి అది న్నయిడిల, నడిమియారము బ్రతుకుజెప్పనేయ్వి (దు నవతియీనరుబ్రతుకునకి నెం ద్దే నుకొంగల మేకానిదొంగనము కామ ఆలున్నవిధుండ నాలులుచెల్లవు, పోతుమూంబు యే గాలిబ్రతుకు కొ వ్వుండను జేసి దోహద్యాచరితి, శృంగి వాకిలచెందు తోయజనేత్ర ఆభరణ బురవోగి మరకేచరకణన యే గాలిమూడి బ్రతుకుంచు మన్నాఅడవి డ్డలబ్రకొండమైముంటేను, నిల్లికండ్లమనసుకనినికొందును గా వని తగోభునిలోనవ్రేలముదిడ్డాగాని, సుఖమయినవడ్కవలె ఘడి జేత్రలకు సుఖమెరుంగనిబ్రతుకు సున్న మెయ్యనివిడె ఈగనిహీనపుసభరవిలేనిన మానహీనునిసొందు మ్మరిలేనిరాజు, ఇతిలేనిజీవము మతిలేనినిద్రలు దీపంబులేనిల్లు దీపమనజునిలిగవు కవిశ్వునుచుగనివార చరిలేనిమీత నన్నుమూలినదారి వన్నమూలినసాన, కలువ లేనికోలను నలలేనిరాత్రి యింతిన్నియును కనిసాధించుకుంటేను నలతపసిబాలన తెలియగదె

అనియిట్లుచక్రమ్యులకలకేర్పరచుకొడిపుంజలకూసెకొక్కరోయినచు
 కొమకొప్పూయ్యవేకువచుక్కనోచెనుకావు కావసకూసె కాకగంఠుము
 తూర్పుతెలవారబారకలుకళదప్పెరికసిందెవద్యములుమాకులిన్న కలవ
 నెలకపై మోహముననిదూరకంటికిరాక పాడుగుడియందుండెవరమేళ్వరు
 తెల్లవారకమాడ్డ తెలివినొస్తుచు శూరుడునగలజెక్కొస్తుచును వయ్యారిగిన్
 జాలారివాడకునుదెచ్చికంభుండు వలుమారిభిక్షయని వలుకుచుండెకగ
 చక్రమ్యువేగమునబలదంపుచుపచ్చియిటురాకనుచును యెదురుగా నిల్చి
 మాచేతియన్నంబునునను నీకలుకాకునీకు వేసెచెయ్య నిత్యంబుమాది
 పోలునువేసేటిచెయ్యి పొద్దుప్రొద్దుకు శూదిమురికివేసెడిచెయ్యి ముప్పు
 మాది, కంపువేసెడిచెయ్యి గడిమగడిమకుమారి, హేనుమేసెచెయ్యి
 వేళ్ళమాది, వట్టిచేవలకంపువాసిండుచుదువుతచ్చిచేవలకంపు పరిధిల్లు
 నువ్వసిల్లుపెచ్చి బలికెనువారిండ్లభిక్షచుకుగుటగునీకుబి)క్ష మెట్లుబుట్టె
 హితివుయెట్లాయెనో ఈమర్మమంతయును కానవచ్చెనుమా కన్నులకు నే
 మటుమామజంగామామనాదులుమీరుమరములోపలిదొకటి ఘన
 సాకటికన్యసావలుగలరు చెమరుదురనినుజూచిరా రాదునీవనిరమ్యజన్మము
 లుమరులుకొనితింకేరుతుమాయలికజాలు, మచ్చుమచ్చువారు మా
 జంగాలు ఇది మొదలురావద్దు ఈవాడలోపలికితిరిగిపోకున్దేవుపరువుదీసెవ
 పు జాలానీటి సారేసారెనవు, పరుగెత్తివచ్చేవు పాలువచ్చేవు
 మరులుకొనివినజూచి మాచిన్నిసావలు, రట్టాడినీతోడ రాజోదురేమో
 పట్టమంతలనీవు పట్టరాదాభిక్ష, నిండదానీకడుపు నిర్భాగ్యహరుడా
 వద్దన్నచోటికి వాదించవచ్చేవు, చాలునీవేలాటి జంగమవయ్య
 నిలువకుండగనీవు తొలగిబొమ్మిచ్చోటి,మించినాడగజోవమందిది కాదు
 మాటజడివెళ్ళుట మర్యాదగాదయ్య, యెంతనీకుడిచానించుకోవయ్య
 అనియిట్లుచక్రమ్యులకలతోడబలికినమామజంగముబలికెనుగువతో నపు
 జంగంబుగన్న నర్వజవులుమీరు, తండ్రిభావంబుగాదలచు కోవలెను
 అదిమానిపోయ్యునుచుఅల్లరుజేసెవు మించరాదెవవుపోయ్యునుచుబలికే
 నెలకరోకోపించ నేనేమిజేసితిని, జంగమవద్దతివి జనుదొచితిలకు
 కడుపేమకుద్రమై కడులోకములనెల్ల, సంచరించగవలసెజంగమేళ్వరు
 తిరుగుమనిజంగముకు పరతప్తితాసెనునంచరించగవలసె జంగమేళ్వరు

సంచరించినవాడు జంగంబు? బహుశా చరించుచున్నాడని జంగమేనునకు
తప్పనాడకులదిగయ్యుచు నామీద, మరియు దత్తపినమానవుడగాను
సుతులెవ్వారైనన జూచినచుట్టకు, నాసంపువేంపేని నాకుండ మేమి
తనయద్దరాండ్రకేతాగడగావలికను తిరుగుచున్నాను దేశదేశములు (రు
ఇకనువచ్చువారుయేమనుభవించేరుమమ్మజూచినఎటుమరులు కొనియెద
రనములుడిగిన జట్టిమునలివాడను నురూఢిలవకులై తేరోయిదేశను
మావెంటి నెందరుమగువలొస్తున్నారు, జోరలో ఎందరునుదతులున్నారు
బడలోన నెందరుమగువలొస్తున్నారు చంకలో నెందరు సఖములున్నారు
నారూపునారేఖ నచజూచిపోలేక, మందమేళననకు మరలుకొన్నారు
చూడనే నాల్లి చూచినబమయితేను. పల్లవరచడ నన్ను గట్టిగానీవు
కొమ్మజెప్పెదమోకొడుకలిద్దరుగలరు, పేరయినయిద్దరు పేడ్లాలుగలరు
మహిమశోభి యధనపరినాకు నస్తుండు, కొండమీద ఇల్లు నసాగియొందు
కలరుఇద్దరుమంచిఘనమైనచుట్టలుశరణిజొచ్చిన బాసమరదొకడుగలడు
బ్రహ్మశివదోషంబువరిపూర్ణమైనాకు, బొల్లిదేనాంబయ్యోపోలరో భూడు
మేలైనయిడివాకు మేనబరిమినగాని, పొలిరో యాబొల్లిపోయినది కాదు
కరిభిరచిననాడుగరళంబుమిగిలిక, పొలితిరో యాబొల్లిపోయినది కాదు
నకలదేశములెల్లసంచరించకగాన, పోదు పారెంబనుచుబుధులుజెప్పిరిగా
బొల్లిదోషంబెల్ల పోవుటకునేసిట్లు, సంచరించవలసె జంగంబునగుచు
యింతియేకాని నే నితరమెరుగనుగాని, దూరనాట కెల్లి దోషినేకాను
వనితనాతల్లి నీవాడలోపురాను. ప్రియముతోసియింటి భీక్షకుగ బోను
అనియును శంభుండునచ్చొటునిడనాడుతనదు ఎప్పటినిబద్ధంబునకుదవరె
తల్లిచెప్పినమాటలెల్ల చెప్తలారవిని, తనగుండెబలుమని తాగంగమాంబ
తొలగిపోమ్మనిహరుసదూలనాడినమాట, తానయినబాలక తల్లి కిట్లనియె
తగునటనాతల్లి ధవళనర్గునీవు, నిలువకుండగనీవు తొలగించినావు
నామీదప్రేమచేనన్ను జూచెకొరకు, పనిబూనినచెనువలుమారుశివుడు
అవలించిపోమ్మంటివమ్మనాకొరికవమకూర్చుటలాగు చెన్నమాయమ్మ
నీవుకొసించిన నీవెన్నితిట్టినా సార్వభక్త్యరునిపై భక్తిబాధెనమ్మ
అనియిట్లుకీ)గంగ తనతోడబలిగిన, చదరనాడగలేక చక్రమ్మబలిక

కూలితో మనపొందునుఖము లేదనినీకు, నువ్వెంతవిరచినా మళ్లనైతివిగా
 గట్టిగావద్దంటే కలిగిలో నీమనసు ఉసురుమనుచుంచు నదిదేల మాను
 లోలాడి నేను ఈలోకమర్యాదలు వాడవనవ మాటలాడితిని తల్లి
 నిజముగాశంకరుడు నీనాధుడయితేను కష్టమేట్టికే నెలతలో మాకు
 ఎద్దులుబండియు నేకమలుయుంటేనా, యంతేసిగట్లు వనెడకి పోవచ్చు
 నీలకంఠుడు బాయబాలకుంటేనా, నిలువనాశక్తిగమూ నిన్నొక్క గడియ
 అంతటికినీతండి)యిళికారియున్నాను అతనితోనా మాటనభిలాష జెప్పు
 నిను బెండ్లిసేయంగనేనకర్తడుగాను, కరమొప్పువంకటిగర్తనీతండి)
 ముదితచల్లవచ్చునుంతచాచగనేల, దుగవంపిరమాట కనుమానమేల
 నీబ్ర)కుకుమనతనకు నీనంతజెప్పక, వెబదికట్టిననట్లు విడువనయితివిగా
 జగముఁతటినిశంకరుడైనవని, యెరుగుదుము బేవరికమెన్నబనిలేదు
 కొలిచేటివారలకు కొంగుబంగారంబు నుంచేనామి నీకు నళిమ నాతల్లి
 అల్లడిగానీతండి)వతనితోడుతజెన్నహునితోబావుంబలకు నమకూర్పు
 అనితల్లివలుకంగ ఆమాటనిజమనాచు,తండి)కర్తకునిలిచి తానిట్లు బలిక
 బాలారివంకాబి చంద్ర)నుగుణా త, నగభేద్దివైభవ నన్నుకన్న తండి)
 నిన్నుపోయనకాతినిలకంఠుకువచ్చివీయబాతోనన ఇంటభిక్షనైకొనెను
 భిక్షగయికొనితాన బెదరివడ్డవిధాన వరుగెత్తుకొనినయె పాడుగుడిలోకి
 తనరివేడుడయానతప్పుకుండగవచ్చి భిక్షకుడుగ కొడుకునిలిచి నాతల్లి
 ఈవాడిభిక్షమునకెప్పుడుకావద్దవగ మారుమాటాడక మరిలిగోయెనుగా
 పాడుగుడిలోజేరివరమే శుకున్నాన అడుజంగము కాడులతడుశ్రీహరుడు
 వన్న బెండ్లాడుటకునామిడయాశతో, జంగమవేషము నజనుదెంచినాడు
 బాగుసేయకనన్ను శంకరునికర్పించి, కాశ్యపంబుకీర్తి జెన్నారతండి)
 నాగ)యూరునకునను బెండిగావించిపుడమిలోవక్కిర్చిబృదుమీరిండి
 అనిముద్దునూతురుతండితోబలుకం(నర్మకపావంతుడయి)శంకు,దేవము
 బాలచక్కిలిబట్టిబలుమూరముద్దాడి, పలికబాలికతోడవరనుహర్షణన
 నారత్నగర్భమానాతనఃపలిరమా, నాపెన్నిరానమా ననగన్నతల్లి
 సామాన్యజాహరుడువర్వలోకంబులకు నారాముణీముండుఅదిదేవుండు
 భువనంబులోగ్గించబట్టించిక్షీంప, వరమ బ్రహ్మస్వరూపమాగల్గువాడు
 మారువేషము చేరమనయూరుజొరనేల! పరికించిననుచూచి పారిపోనేల

పాడుగుడిలో జేరి వడియుండగానేల, వరజేశ్వరతాను తిరుగంగనేల
 దయసిండగానాకు దర్శనంబీరాద, బాలనర్పించుమని పలుకంగరాదా
 తామరాసుంటెనుతగు పెద్దలనుబంపి, మబలనర్పించుమని యడిగింపరాద
 నన్ననన్నగపచ్చి నన్ననన్నగబోన, తనకేమియదిలెన్నకనుపించెనమ్మా
 నిజముగాజంగంబు నిటలాక్షుడయి తేచ, దశ్యనంబిచ్చునుతప్పకుండగను
 దర్శనంబీకున్న దగువారలనుబంపి, యబలనర్పించుమని యడిగింపలేదా
 పీర దేసివలె తాను పాడుగుడిలో నున్న. దేవుడనికీనిట్లు తెలియనమ్ముదును
 యామాటనిజముగ నెవరితో జెప్పిన, కాదనియెంచురు ఘనతగాదమ్మ
 మహిమీదగొన్దవరమా యవాదలుగలరు హరుడునిక్కంబనటనదిఎట్లు
 గురుకు, నాకునమ్మకముగానాగకంగణధరుడు నిజమాపుతోవపైనిను
 పెండినేకు హరుడునిక్కంబన్నగురుకు తెలియకనిన్న పరిణయమునేకు
 గంగ దేవి శివుని తనకు భర్తనగుమని ప్రార్థించుట ననిపలుకంగలేను
 అనితండ్రివలకంగ అమాటకేమియునుమారుబలుకగ లేకమగువరానపు
 కరయుగంబులుమోడ్చిశిరముపై బెట్టుకొని, తగనీలకంతుపై మనసుగలిపి
 వణికిన భావన పారెడయెనుహ, నిటలాక్షుపైభక్తి నిల్పియట్లనియె
 శ్రీవదాశివశంకర జడయాకర, దీపనరక్షణ దేవాదిదేవ
 నర్వభూతాంతర్య హారమనోహర, నిగమాంతసంచార నిరుపమాకార
 భవహరినర్వేశపరిపూర్ణభవభాగ, పాపనహరిలింగ పరమాంతరంగా
 నీవుకంకరుడవని నేనెంతజెప్పిన, నాతండ్రినిజముగా నహ్మదాయెనుగా
 ననుపెండియాడుటకుజను దెంచితివినిపుతార్కాణమగు పనికిరాగనికేల
 జగమెరుగనిపెండి సంభ్రంతులంబు, నిజరూపునలెనివ్రనిలవంగవలెను
 నిజరూపుతోనీవు నిలవకుండగవిన్న, నమ్మకాలగలేదు నాతండ్రినిన్న
 దర్శనంబీకున్న దగువారలనుబంపి, బిణయపువంగ తేర్పఱపించుదేవ
 నగుబాలుగాకుండనాప్రజ్ఞజెల్లించి, పుడిమిలోనామాట బొంకుకాకుండ
 అక్షిణకరుణకటాక్ష పీఠణుడవు, మూడులోకంబులకు మూలకారణుడ
 పనిగంగబలుకంగనంతరంగమునందు, కరకరహృదయుడై గరళశంకుండు
 బాలవైకరుణించిపరిణయములోలుడై, పరమర్షి పరములభావమానదతచె
 శివుండు ననకననందనాదుల రప్పించుట.
 తలపుచుదిలోనాటితక్షణము పెడలిరీపరమయోగిందులై నెనంబులగుకు

నవకనవందన కౌండియమాండవ్య, శౌనకవాల్మీకి నన్మనీశ్వరులు
 ఘనతమీరంగమార్కండేయజమదగ్ని కశ్యపాశ్రేయాదిఘనమనీశ్వరు
 అలరుకరణమునరుద్రాక్షమా లిక్తలనో, కేలవమాశ్రవోలలాడుచును
 కక్షపాలవిభూతి కమండలముతో, జడలుతూలాడం జనుదెంచిరవును
 జనుదెంచిమనీషరులగనఁగంఘుదేవుండు, వారికుశలములడిగిగారవముజేసి
 వేర్వేరందరినిబిలిచిమన్ననజేసియమ్మగద్దలునునిచియోదియనియెంది
 ఘనులారమునులారకడుపుణ్యశంకులారవరమపావననలార భవ్యాత్మ
 కల్యాణపదమైన గంగామహాదేవి, నగలలోకాధాని శాపమార్గమున
 యేలూరిపట్టణానబాలారియింటను, తఱుకుబంగరబొమ్మవలెజన్మమొం
 కన్యకామణినినేకశ్యాణముగుటకు, మనముననెంచియు మరియిటనువస్తి
 నఖయనిప్పించుమనిశంకుదేవయ్యను, నేవెల్లిబల్కుటకు యతంబుగాను
 వనిబూనివేటాడి పట్టణాకుమీరేగి, వెలయంగబాలారి వీధికేలేంది
 శంకుదేవయ్యకించడమంతయుజెప్పినహివమీరంగనుమంలిరావలెను
 కొండలకొలడగ వెడిబంగారింబు, కొంచువలొండగ గూర్చివాసనుడి
 దివ్యాంబరంబులుదివ్యభూషణములు, కొటలద్భుతముగాగూర్చివాసనుడి
 తగుఫలాదులతోడ దర్శించిమీరంత, వజ్రపెద్దలను గూర్చిమాట్లాడిరండి
 పట్టంపుదేవియా పార్వతిగలదంబు, సంతుకనధికార మాగంగకనుడి
 వామభాగము నపార్వతిబాహుదంతునలమీదగంగను ధరియిస్తుననుడి
 అలంకారంబులేవయినగోరినగాని, పరువులోభవుమాటపలుకబోకండి ప
 రికించిచూడగి శుభవ్యశీఘ్రంబను, మాటమీరురుగుదురుమహనీయులా
 పారబోక కార్యములుపొనగించుకొనిరండిసర్వజ్ఞులగుమీరుచెప్పనేటికిని
 మనసురంజిల్లగానుధురవాక్యములాడియబలనిచ్చుటతథాస్తవిందిరండి
 మీరుసర్వజ్ఞులు మీరుజెప్పగబాల, పరిణయముగావించుభారముమీరి
 తగును హూర్తమునప్రధానంబుచేసికొని, వెలయన్గభక్త్యాన్నములుజేసి
 పొందుగనుమీరా యరుంధతీదేవిని, తోడుకొనిపొందుతోడుగానత్తుడు
 చక్రియ్యుడదిశోననందేహములుబావ, సంతఃపురికిబంపుడాయరుంధతీని
 అలంకారముచోటననుమానపడకండి యేమిభారమునగలిగ్రుడుకొప్పి
 తల్లిదండ్రులనన్నదమ్ములనెరుగను, నెల్లబంధువులు మీరేమాకునండి
 బొంకిగుకట్టగ బుణ్యమనిచెప్పిరి, తగమీరలీమాట దక్కించుకొండి

వాఃబాక్షులయందు వైవాహికములందు ప్రాణవిత్తమానభంగములందు
గోబ్రాహ్మణులయందుకోరిబాంకినగాని పాపమంటదనుచుపలుకువేదం
కువైధవమునకుమీరేమిబాంకినగాని మీకపాపములేదుమీపుణ్యంబు
కరుణాపైబూని కడువేగ మీరేగి కీర్తిసక్తిండుకొను కర్తలేమీరు
అనిశంకరుడుబలుకనానందమునమునుల్, శంకరునివిచుతించిసెలవుగైకొ

మునులు శివునాజ్ఞచొప్పున యరుంధతిని దోడ్కొని [నిరి

శంకు దేవయ్యయొద్దకు శోవుట.

అయరుంధతిలోడనఖలమునిప్రపంచములు, యేలూరిపట్టంబు కేగిరవ్వేళ
వాసిమీరిన మట్టివైధవంబులతోలి, ప్రాకటంబుగ బ్రహ్మలోకంబుబోలి
కడువితయైపట్టి కైలాసగిరిబోలి, పట్టంబుకళ్యాణపదముగానుండె
అవట్లమునజొచ్చియావదధరితులము, కనులవంతుశ్రుగానునామునీశ్వరు
బాలారివీధులను జనుదెంచుచుండగ, నద్వారైలైనెకశంకుదేవయ్య
వారికడుగుగవచ్చిరందనంబుజేసి, మునులదోడ్కొనిపోయిరనగృహ
మేలైన మట్టిరత్నాలగడ్డపెరి| కూర్చుండగా బెట్టి కుశలంబులడిగి
ఓమహామునులార వోలపోధనులార ఘనులారమునులారకడుపుణ్యులార
దివ్యలోకములందు తేజరిల్లెడుమీరు, వైకుంఠమునందువర్తించుమీరు
యేమిపుణ్యంబుమాకీ వేళమీపాద, కనులముల్నేవినిగలుగుభాగ్యంబు
జన్మసాఫల్యంబుజెందెనాకోరికలు, పండెతులు గౌర్యములునిండెనాయి
మీరువచ్చుటశుభముమీరువచ్చుటజరుగు, మీరువచ్చుటమాకుమే
సిద్ధిస్తునివరంబుగామీరు వేంచేయగన్లకులువినుటకై నామనసువేడుకై
ను, అనిశంకుదేవయ్యమునులతో, వరుకర్గవలుగుదునదినిజముబల్లికుల
శుభము లేతలచుకొనచూకవచ్చితిమయ్య, నిజమేలగాకుండునోటిమాట
హరుడునీయులువయ్యెదనుచున్నాడుపుడమిలోనివెంతపుణ్యవంతుడనొ
ఎంచిమాడగ ననివెంతపుణ్యాత్ముడవు, నీకునరిమానపులులోకమునలేరు
కన్యావ్రదానంబుగావింపుచునినున్న, నడుగవచ్చితిమిమేమండరమునూ
నీత్రవర్షజ్జడవు నీవెరుగనిదిలేదు, తగినచోటనుబిడ్డ జగనియ్యవలెను
భాగ్యవంతుడుహరుడుపరిపూర్ణకామస్తుప్రీతికటంబుగను ముల్లోకరక్షకు
అతనిగాల్చినవారికితినుభాగ్యంబిచ్చు, రిగుభాగ్యసంపదలుతనకేమికోదు
వివరించియుండగ నెండికొండతనిల్లు, కొమకొప్పుబంగారుకొండతనిల్లు

కలంకతుకకునీడుకవ్యకామిని నిద్రిస్తేని, బొంకవలె జగము లోపలను
వైకాళిపుద్గవిదియాసామ్యవారము, నేడు పువ్యమినుతోమేలయిన రోజు
తగువ్రధానపుకు హూర్తముననుమించిది, కన్యావ్రధానము గావించవచ్చు
మారుని పేదరికంబుమరిమరిబలికేపు, నగలేన్ని కావలెనుతగజెప్పువచ్చు

అరుంధతి శివుడంపిన నగలను చక్రమృతిచ్చుట.

ఈశ్వరుడుబంపినప్రధానపునగలు, చూడముచ్చటనగలు చూడకమ్మ
చేర్చుక్కపావటా చేగులుగగుచ్చుటే, కోటివిలువలే ననిత జూడుమిక
వజ్రాలగల్గినిరగు త్రియపుత్తు, అయిదుగడ్డలువిలువ యతివజూడుమిక
ముత్యాలహాగములుమోరి పేరుగను, వేలులక్షలవిలువ వెలది చూడుమిక
బంగారు మొలతాడునవోల మొలపేరు, ఇరువదివేలయెరచిచూడుమిక
పాముజేబిలుకోమ్మచసిడివడ్డాణాలు, పసివేలువిలువని భామచూడుమిక
కాళ్ళుచుట్టలుచుట్టుపిల్లలేపుపాలడాల ననినూరువిలువనిభామచూడుమిక
ఇదిఒక్కకోజుగః మిగాదిద్దితిరిఇతియెక్కువగలుమువికనుల జూడు
ఏనువారంబులకుఏమతొడుగునునగలువ గ్పాటు ఏనుజూడుఇదివక్కయూ
అమాటచక్రమృతిచ్చుచునినత్ని మూటకనులజూచి ముదితచక్రమృతిచ్చు
అలంకారములమూటకకన్నలజూదిపొంగిమిన్నందెనుపాలనుచక్రమృతిచ్చు
నూరుమాటేచునునకోలబలుల కగలేక, తనబిడ్డనిచ్చుటకు ననుకూలనన్దు
నతివకులిద్దరు శింశుదేవునకును, తనబిడ్డనిచ్చుటకు ననుకూలనది
ముక్కంటిపంపిన చునులనంగకులెల్ల, జాలార్లునుజెప్పె శంకుదేవయ్య
శంకుదేవయ్యతో జాలారులదరును, నలలశ్వరునకీ మనసుకూలనది

శంకుదేవయ్యకు చునులను విందుసేయుట.

అనందభరికుడై యాశంకుదేవయ్యునఫలామలుగూర్చె మునులకందరి
కదలీఫలంబులచుభిర్జూరఫలములను, మాధుర్యకరమైనమాదీఫలములు
పననజాబుద్రాక్షఫలములునారింజ, ఫలములు నారింజంబు దానిమ్మ
ఫలములు వగుజామిఫలములు, రమణీమృతమైన కమలా ఫలములు
గురుశరంబైనట్టివంచమాన్ననఫలం చాలమధురంబైన జంబూఫలముల
జేటమీరినమంది తిరుదబ్బఫలము, శీలంబాసోడు శీతాఫలములు
తేనెచక్కరజున్నపానకముమొనలైన, మాధుర్యకరమైన చుడుకదార్థం

బంగారుపల్లెములబట్టిండుకొరివచ్చి, ఎల్లమునినంఘముల కెదుటబెట్టెను
 ఘనఫలాదులజూచిమునులెల్లవేడ్కపడి, గంగదోదావరి స్నానములజేసి
 పరమార్థి పరులంతబంతులుగకూర్చుండి, అరగింపులుచేసిరఖలమునిపరులు
 శిష్యాచాపల్యంబు బెదిచ్చిదీరంగ, నారగింపులుజేసి రావదాధిములు
 అంతఃపురంబులోనాయురుంధరిదేవి, వసువుకుంగువ బొట్టుచాలకమరింది
 తగుభూషణములెల్ల తరణినిమరించి, వింతచెచ్చివచ్చి గట్టబెట్టెనుగ
 ఇలియకీవిభముగాశృంగార మొనరించి, యారగిం దెఫలాదులాపదమున
 పండ్లుఫలాదులనుపరిత్యజి భక్షించె, ఆయురుంధరి మొదలులఖల మునివరు
 పెండితొందరజేసి దదరపద్దనిచెప్పి, యంతకశివునిభారమన్వేషము ముని
 తప్పకుండగనేపరివస్తామని, సెవచిచ్చియివరులు సెవు గైకొనిరి
 సెలవుగైకొనిమునులు సంతోషముతోడ, బహుదేరవ్వేళ శంభునిన్నిధికి
 నేడువివాహంబునిశ్చయించిమునులు, వ్యవధిలేదాయెచునొక్క నాడై
 పురముశృంగారింపభారంబుమీడియి, పలుకగావారెల్ల పరమహర్షమున
 సెలవుగైకొనిరేక జాలారులందరును, పురముశృంగారింప జోయిరవ్వేళ
 పచ్చిస్తూరియును వన్నీరుబవ్వొక, కల్పాపుదేసిరియెల్లవీధులను
 ముత్యాలముగ్గులుముదముతోబెట్టిరెవచ్చోరగాములేర్పరచిరంతటను
 కనకవస్త్రములుమేర కట్టుగాగట్టి, ఆణిముత్యపుకుచ్చులమరిబెట్టిరిగా
 చాలశృంగారింది మెలుగావీధులను, అరుదునకనకుంధములదాల్చిగా
 గంధకవ్వరకమ్మకిస్తూరిబుడయున, పరిమళద్రవ్యములుపురమునిల్పిరి
 ఎఱుదిక్కులయందు నేకవ్వరంబుగా, శంఖనాదంబులు చెలరేగచేసిరిగా
 శంకరునిదరికేగినకలమునిబృందములు, ఇచ్చోటసుధవార్తలేర్పరచిరిగా
 అనందమునబొంది అంభికానాథుడు, తడవేలపెండ్లి తల్లుదామనను

శివుడు తనవివాహమునిమిత్తము హరిద్రవ్యాదుల రప్పించుట

తల్లిపెల్లదమనుచుతలదిముర్రకుజెప్పి, హరినిబ్రహ్మాదులను ఆర్యులొదలచె
 తలపుమదిలోననాటితక్షణమువచ్చి, హరియొబ్రహ్మాదులు పరురాడివరు
 తగువిమానములతో తల్లివచ్చిరివాడు, యెల్లసంతోషంబు మలసిల్లక
 ద్వాబసాదిత్యులు తగువనబ్రహ్మలు, పవ్వదిక్పాలకులు నరుదొదిరవుడు
 బహుదగంధర్వకిన్నరసిద్ధిసాధ్యులు, సఖంబిద్యాధరులు ననుచొదిరవుడు
 ఇక్ష్వాకులంగ ప్రేమధవర్గంబులు, కైలాసగిరినుండి కదలివచ్చిరిగా

కం గా వి వా హ ముట్టము.

బ్రహ్మ దేవునపుడు పోరోహితుండగుచు, గణవతి బూజించెనునముమీర
 శ్రీమహాదేవునకుశ్రీగంగమాంబికకు, కంకణములుగట్టకర వలదముల
 శంకు దేవయ్యన చక్రహ్మయును గూడి, బంగారుతబుకలోవన్నీరు దెచ్చి
 భక్తితోశంకరు పాద బ్రజ్జులుకడిగి, పానవ్యసంధారపోసి రవ్వేళ
 కలిరసాలశృత కన్యాప్రవాసంబు, హరుకర్పించిరి యావధూవరులు
 ఘనముగనిద్దరికి కంకణములుగట్టి, ప్రాధిమీరంగనా బ్రహ్మదేవుండు
 పసిడిజన్నిదము లేర్పడహతునకు వేసి, ఘనముగా వేదమార్గ ప్రకారమున
 వేదపాఠము లెల్లవిప్రరులుచదువ, చుహినుతో శాస్త్రధర్మప్రకారమున
 మంగళ హస్తపర్యచుంగళఁబడుచును, బ్రాహ్మణోత్త ములెల్ల వలకుచున్ది
 చిరువవ్వునవ్వుచును శ్రీమహాదేవుండు, పాలతికప్పుడుతాలిబాట్టు కట్టెను
 తాలిబాట్టున కరిందిదిరు వాతశంభుడుముల్లోకమువారు మోదంబునొంద
 మహిమ శోభిల్లుచుధువక్కములుగట్టి, కోటిసూర్యులగల్గ నేటుమీరుచు
 చారుమంగళసూత్రీధారణంబొనరించె, శ్రీగంగకంఠమున చంద్రశేఖ
 లఖఁబాధములెల్లవడగించుగంగన, బంధిచపోగుచే పార్వతీశ్వరుడు
 నదునాల్గులోకముల ప్రాడిమీరివగంగ, దనరంగనూలుపోగునగట్టబడె
 తరువాతనావధూవరులుకూర్చుండగ, వేడుకలేవవలు చేడనంపరును
 తలంబ్రాయమున్నీర్పుతబుకులోగానిలెచ్చి, తలంబ్రాలున్చి రాదంపతుల
 హరునిపై శ్రీగంగ జుతివపై శ్రీహరు మచ్చరింపుచుజల్లి రెచ్చుమీరగ
 జునచెయ్యుమీదా యెనుమన చెయ్యి, మీదా యెనిమిదునిరువంక వారను
 జఁధూవరులనుముండఁచోమమువేసి, రవుడుబ్రహ్మాదిదేవాది దేవతలు
 బంగారు మొలత్రాడువట్టువత్తుము దెచ్చి తేర వేసిరావధూవరులమధ్యను
 దంపతులకిద్దరికితగళాస్త్రునగ్మమున, హితవుగా నరుంధతిదేవి జూపిరిగా
 మోదముతో ఫలదానముల వేడ్క వేసిరి, ఇరువంక వారొక్కతీరుననుకూడి
 ఆమెడ్లిపై భవంబపుసుకన్నులజూచి, ముల్లోకములవారుముదము నొందిరి
 అనందభరిగి యాంజు దేవయ్యచదివించెకట్లములుకంక లేకుండ (గా
 కదిలక్షలవదికోట్లకుదగఁజంబులుదెచ్చి, యరణంబుచదివించె నంబికేశు
 వెయిలక్ష వెయికోట్లుమితితురగములను, బరణంబుచదివించె నంబికేశు

మొదలు తోడు తోటి ధనమూ హంబులను నవరణంబు చదివించె నంచితే
 శుభరూపంబు గల్గెనో బృందము లా, బరణంబు చదివించె నంచితే శుభ
 అవ్వరనల గల్గెనో బృందము, బరణంబు చదివించె నంచితే శుభ
 తనయింట గల యెట్టి ధనమునకు నస్తువుల, బరణంబు చదివించె నంచితే శుభ
 హరిబ్రహ్మచలకు నమరాదీనుడలకు, చదివించె నట్లు ములుకలకు లేకుండ
 అవుడు పేరంటంబు నాదంపకులపై ని, వైభోగములు బాడి రాక్కరీరున
 శ్రీ యిందిరాదేవి శ్రీ విష్ణునరిబోలి, యలరీతామరతంపయి యుండవలెను
 శ్రీ గంగకు యాశ్వరునకు వైభోగ మేకళ్యామే, వైభోగ మేకళ్యామే.

దేవతానలు వధూనరులకు పంట పాడుట,

విశితానియొకరితి వెలయుచందంబున, యాదంపకులెప్పుడింపొందవలెను
 తీరుమీరగవూలుచేరుత్తెట్లుగ, కలికి మౌగంగ కాపురము వెలయు
 కాంతమాశ్రీ గంగగర్భంబుల్లుగ, కొడుకులతోడలయు కొవసాగవలెను
 ధరణిలోతగిన యెట్లుగోంబులందుగోని, కలకాల భాగ్యంబుగలుగవలెను
 కడుపాలగానుల గాంచి మౌగంగ, వరపార్వతీతి వల్లవలెను
 నంతలుకొందరు నివ్వారు లేట్టి. పాడినివ్వారి పాటవ్యేళ
 కరుణాఅవాస కంఠరసీకు నివ్వారి, నిత్యమంగళరూపనీకునివ్వారి
 శ్రీతపాలతీపదా శివనీకునివ్వారి, నిగమగోచరవంద్య నీకునివ్వారి
 తనిభక్తలోకేశ్వరీ నీకునివ్వారి, నిటలాక్షవర్షేళ నీకునివ్వారి
 దురితాంధకారనలహార నీకునివ్వారి, నిటలాక్షవర్షేళ నీకునివ్వారి
 మంగళముకల కోటిమార్తాండ లేబుజునకు, మంగళమునద్వరమానివంద్య
 మంగళమువృషరాట్టరంగన చారునకు, మంగళము ఖగరాట్టరంగనిస్తు
 పురుషులవంద్యనకు భూతగణనాధునకు, కనరగ కేయూరునకు నీత్రక
 రుణానికాలునకు ఘనపుణ్యచరితునకు! శరధిగంభీరునకు శర్వాణివతి
 పార్వతీనాధునకు భవ్యవ్రతాపునకు, సింహాసనసేకునకు నివ్వారి లినిగో
 గీర్వాణుని నకు కీర్తినిస్తారునకు, వర్షజనులబ్రోచు బగధీకునకును
 త్రిపురనంహరునకు దేవాదిదేవ్యునకు, కపటనాటక నూత్రకారుణ్యునకును
 తమనకలతోటి తోపరమానందునకు, వృషకుబగములబ్రోచు గుణగణ్యు
 నిగతభవసానునకు నేదాంత వేద్యునకు, గణరాజధన్యునకు నందితేకునకు
 నిగమనంచారునకు నిత్యకళ్యాణునకు, నగభద్రవంద్యునకు నాగరంజనునకు

గంగావివాహంబుకనులచూరామనుచునత్యలోకమువారు చనుదెంచినపుడు, శ్రీదేవిభూదేవి కలగునీశాదేవి, కూడివచ్చిరియెల్ల, వేడుకలుమీరభారతీదేవియును పరగురసదేవి, కూడివచ్చిరియెల్ల వేడుకలుమీరఅమరనాథునిభార్యయైనట్టిశచీదేవియుమరకాండలగూడి యరుదెంచనపుడు, శివునిపరిణయమహోత్సవముజూడ, చప్పర్నదేశాది జనులువచ్చిరిగవారిసందరిజూచినై భవముదీపించి, బసవేంద్రుపై నెక్కి పార్వతీశ్వరుడు సరిజోడుమీరంగగరుడవాహనమెక్కి, కమలనాథుడనడ దెకరకంతుతో నెయలివాహనముతో నలకుమారస్వామివనయెలుక లేజిశో గణనాయుడు చిలుకవాహనముతో చెన్నారమువృధుడునై రావతంబుతో నచరబాయు అతివేడ్కలుప్పకిల్లాంబి కేసునితోడ, దూడినడచిరియెల్ల వేడుకలుమీర జనువిజయ భవమునుచునకలమునిబృందములుహరునిముందరనడచిర

శివుడు గంగను వివాహమాడుట తల్లివచ్చుట [తివినోదమున నాట్యము సేయుచునడచెప్పుంగీశ్వరుడు, కస్తూరికాన్తుగానానందుడుగను ధంకాపగారలు ధమధమధ్వనివెలసె, తిమ్మాటధ్వనులనే ధరణిభద్రై ఘమ్మనాఘమ్మనావీరకాహళిమోసెభరిమృదంగములు బూరటిల్లగా వందిమాగధులుకై వారములు సేసిరి పంచమహావాద్యములుమించి మోసెనుగా, జయమంగళంబనిజతులెల్లవేంచేయువార కాంకలు మేజవాణిలు పండువెన్నెలవట్టంగలుగాగాయంగ, తరిలివచ్చెనుశూలధరుడువేడుకను శృంగారకన్నీడులుమంగళంబులుపాడతరిలివచ్చెనుశూల ధరుడువేడుల మేలయినదిటిలుకోటిలక్షలువెలుగ సందిశునిపై నెక్కి నడచెశంభుండు వట్టవగలుగ ముత్తాదులురంజిల్లంగ, నందీకేసుపై నెక్కి నడచె శంభుండు ఆరంభయూయశియెస్సరస్త్రిలెల్లవాట్యములు సేయంగ నడిచె శంభుండు చందలంటగానుగ సనత్యలోకము ధూళియొగ సెకారాజివ్వ లేమిజెప్పదును జగములన్నిటికల్ల చింద్రాతపమయిన, లక్షకోటులగానె లంకాపురీష అనగాగొట్టంబు లచ్చురంబులుగాలె, చిచ్చుబడ్డగాలె శతలక్షకోటు కోమ్మబాణసంచు కోటులక్షలుగాలె, చక్రబాణసంచు శతలక్షగాలె అధికతరహాలబాణసంచులుగాలె, మిన్నకంటపాడపు మిక్కిటముగను ఇట్లుసంభిమముతో వెల్లవేడుకలతో, నలూరిపురవీధి కేలేంచిశివుడు ఎదురుమేకను లతో యేకసంభిమముతో శివునికదురగవచ్చి శంఖుదేవ

య్యవరగజుక్కకుండజుగ్గురడబ్బుకొని, వేటలాడిరిచెప్ప జోడులేకుండ
 వారువీరునుకొంత వాదమాడినరీతి, సతిసంభ్రవముచేసి రచ్చోటనిలచి
 పట్టణస్త్రీలెల్ల పార్వతీనాథుఁడు, నివ్వఁబులేవట్టి నిలిచియుండిరిగా
 జాలారస్త్రీలెల్ల శంకరునికెదురుగ, నివ్వఁబులేవట్టి నిలిచియుండిరిగా
 నివ్వఁబుకాంతలకునీలకంఠుండిచ్చ, రేలుకులేలుకువరహోలుతప్పకుండగను
 ఆరీతిగంధ)మలమధికముగ జేయుచును, తల్లివచ్చిరిచెప్పతరముగాకుండా
 జరిగారువచ్చెనుల బాగయినవస్తువు, లంతదెచ్చిరిదేవకాంతలందరును
 తీరయైవెండివందిలోను నిలిచి, తగుఁగూనము తొలినినిమియించును
 చిరునవ్వుమోముతోశ్రీ) హోదేవుండరండలువృషభతురంగంబుగియె
 తగువాహనంబులందరుడ్డినిలిచి, హరిహరాదులు బ్రహ్మచరినాయకు
 వసిడిపావలమీద పార్వతీనాథుఁడు, నిలచిలేవట్టుకొని జలవాక్కితోడ
 తోడుమీనగతమ్మి చూలింపుతోనకువ, నెల్లరుగువయిజేరిపీటవైనుండ
 నవరత్నఖచితమైపట్టి బంగారువెండి, పీటము గూర్చుండ పీటగాహరుడు
 నరిగాన గూర్చుండజలజనేతు)ను బ్రహ్మశక్తి-నవారలాదరినిగూర్చుడి
 వారకాంతలు మేజవాణియచేసి, బ్రహ్మలాడినరీతిపాలుపుమీరుచును
 ఆటపాటలునినోదంబులాలించుచును ముగ్గురు పీఠులొక్కచక్క గూరు
 చుండి), దేవకాంతలువచ్చిదేవదిదేవునకొలదినిబిల్లం నలుబెట్టిరి
 గావసిడికుండలతోడవన్నిరుగొనితెచ్చిబలకమార్చిరి కొందరివేలులపు
 సుభ)వక్త్రులులతోనూగ్యగులనరులెల్లడియొత్తికొద్దకభవశలోచనలు
 కర్పూరగంధంబు వేయమైనదనలది, తిలకంబుబెట్టిరి దేవదేవునకు
 శృంగారకరమైనగంగాభ వానికి, జలజలోచనయొకతె నలుగుబెట్టెనుగా
 కనకఘంటంబుకొకలికియుదకందెచ్చజలజలోచనయొకతెజలకమార్చి
 వసిడివన్నెమెరుంగుపట్టుపీ కాంబరముకాం కామణియొకతెపట్టబెట్టెనుగ
 నవరత్నభూషణము యేలంకరించికలికియొకతెమదుట తిలకముంచెనుగ
 కురులునున్నగదున్వొకమోహపుగాముడిదిచెలియొక్కతె విరుల్పిగజ
 ఇట్లుశృంగరించియుండియంతిటుకొడుకొనిపోయిగారి దేవిపూజలోనిడిరి
 పూజలోగూర్చున్నపువుపుజోణినవ్వుడు, రాక్షసుంధతిదేవి కొప్పగించిరిగా
 ఒప్పగించిన కాలనపుడెత్తుకొనివెండిపీటబ్ర)వడిగాముది)ప్ప ముమ్మారు
 పు)తుతోశంకరునివామభాగంబున, కాలతోగూర్చుండేవరకుమనివత్తి

కాయజులికిని కాంతను న్దులగుమ్మలతో యజ్ఞాక్షినిగన్న దొడ్డయిల్లాలు
అనియిట్లు దేవతలునలుగుపాటలు బాడనానందభరితులై నయముమీరును
పెండ్లివారందరికీ పెండ్లిభోజనములు, గావించుటకుదలచి దేవేంద్రుడవును
దివ్యముగతనకానుభేనువు దెప్పించి వెలయి భోజనశాలఁ గిగూర్చును నెను

దేవేంద్రుండు తన కానుభేనువుతోటి భోజనపదార్థముల

నమకూర్చును చెప్పట.

ఇదియెంతవనియనుచు నెల్లవేడుకతోడ, వెలయిపండిళ్ళలో నిలిచెల్లావు
వారిహరబ్రహ్మలు నమరాదిదేవతలు, బంతుల జాగి పండిళ్ళలోను
గరుడగంధర్వకిన్నరసిద్ధసాధ్యులు, బంతులసాగి పండిళ్ళలోను
వ్రకటముగ లక్ష్మతోంబవేలయ్యలు, బంతులసాగిరాపండిళ్ళలోను
ముల్లోకక్షత్రియులయెల్లవారందరును, బంతులసాగిరాపండిళ్ళలోను
అన్నిబంతులనడుచు నాచే నపులగిడ్డి, ఎలిది నంకోషమునబలికె నీరీతి
నందిల్లునిండుగ బంతులేసాగిరిరి వినుషివేనోకమాట విన్నవిచెవను
ఈవేల్పు మొదవుమాకేమిచచ్చుచుచుకదనముననన్నుబాడకుడిమీ
ఘనపదార్థముదేమికావలెనోకోరుడి కోరిల్మీకుననుచారువేళే (రు
తెల్లావునడువంగ వెంటనేసిద్ధిచె | ఘనఫలంబులనెల్ల కామి పార్థములు
బూరెలును శర్మరపోతట్టుగారె | అసెలు బాల్కులు అన్నదాల్ మొదలు
పరమాన్నమునుమంచిపానకాల్ పెరుగును | జాన్నబోతులు, పాజాన్న
చస్త్ర) కాంతలుఖడ్గచక్రైరిల్మీగడ | వన్నెరసగోళముల్ వెన్నలపూను
చాయవప్పులుమంచిచవులాన్నముల్మేలు కామగూరలు చారుగాములు
దప్పళమ్మలు కావితనరుహకంబులునూకగాములరుచు సమితవచ్చుళ్ళు
పెరుగుపాలెయ్యనరగువనతరంబు | దేవేశర్మరజాన్న తియ్యటివండ్లు
కమలాఫలంబులుఖడ్గూరఫలములు | మాధుర్యమైన మాదీఫలములు
చాలమధురంబైనజంబూఫలంబులువాసిగాగల పరంపరమాసిఫలములు
వననజంబుద్రాక్షబదరికాఫలములు | నవరంజుల్మేళన నమరియుం వెను
కోరినపదార్థములు కోరిక లేకుండంగ | గలిగెదనములకెల్ల కావలసినట్లు
జిహ్వాదాపల్యంబుజెందగానందరునాకగింపులుజేసిరా పదార్థములు
శ్రీదేవి భూదేవి చలగుసీతాదేవి | తిగుగా భూతదేవి శైచీదేవి
దేవతా కాంతలు దేవరులందఱును | మంత్రామ్రంబుతో నారంభిరిగా

కమనీయజలములను కరములుగడిగిరి విమలకర్పూరవీధ్యములుజేసిరిగా
 అనాల్లునినములత్యాగందమార్గమున నర్వదేవతలుండి జాలారునింట
 వేళతప్పకండ వింతభోదనముల నరననల్లావముల జేలగుచుండిరిగా
 దొంగచెలిమిచే దొరతనమైశంభుండు గంగనామణినినరసాంతరంగమున
 చెలగివదననాడుశేషహోమముచేసి శాస్త్రీవ్రతారమునజనుదెంచిరంత
 కొమ్మలందరు పెండ్లికొట్టములుదంచుటకు వేర్వేరవరనతుల విశవదొడగి
 దేవతాంగనలు కొట్టములు దంచుట

పచ్చకస్తురావె భావజనిపతిరావె పదురయినవన్నీటకుప్పరీపు రావె
 కలికిచిలుకలకొలికి కామజనిపూజులికి- ఇలియముద్దులగుమ్మ చేడరావ
 కరియాననీపురావెనకాంగినీపురావె నన్నమీనినపొన్నగున్ననీపురావె
 చిగురుతోణిపురావెనుకపొన్ననీపురావె - వరనుధురపుపండ్ల వనననీపు
 కావేరినీపురావెస్తూనినీపురావె - పొలువయున బంగారుబొమ్మనీపురావె
 సువ్యసువ్యసుచ్యులసుచ్యున్న- యనుచునంచేకొట్టమధిగన్నయలు
 గరుడవాహనములుక గొంసలుకారములును నెక్కైన బచ్చిన్నగత్తవ
 మహారాజభోగములుచుచులివరిధాన్యములులైహోడ్డామర్చి పాకెన్నర్లు
 సువ్యసువ్యసుచ్యులసుచ్యున్న- చెలువైతరువట్లు చిట్టిమత్తములు
 కలువరేకుల ముగిచికన్యలు యెలమిమీరినమట్టి యుత్తరన్నములు
 వ్రయాగధాన్యములునలగులుకామముశ్రీరామభోగములుచిట్టిగన్నయ
 ములుకలగూర్చెలులెల్లకంకణధ్వ వెలయనలగుటంకాలు ఘలునునిదం
 చిరపుమకొట్టములుచాలించికొమ్మలందగుగూడి అలరునవంకంబులాడిరి
 వ్యేత నెలువైనజంగాచుచిమ్మవగోవితోచిమ్ములాడుచునవంకంబులాడిగా
 గాకుంకుమగుండబ్బగుడకర్పూరంబు మొల్లముగజేపట్టి చల్లులాడిగా
 వన్నీరుజవ్వానివచ్చకస్తూరియును- నల్లావములుమీరి చల్లులాడిగా
 నులైలుకయెల్లలంగిగొజ్జంగి మొల్లలు - నులైలనుచేపట్టి చల్లులాడిగా
 అట్లువనంకంబులాడిరియావేళ - విడిదిగరుదెదిరయ్యెడ పెండిచారు
 తచువిడ్డవప్పగింతలుబెట్టుటవలచి-జాలావక్రమ్య కంకుదేవరను
 కన్నీరుబెట్టుచునుకడుకాలిజెందుచును- బాలనెనుగవచ్చి బల్కిరిగతిగ
 శ్రీమహాదేవి రాజవాక్యవస్తుత లోకనామకవర్కలోకరక్షకుడా
 ఏలూరిపట్టమున జాలారులందరును పావనంబైరి నీపాదవర్కమున

కామినీరత్నంబుగయి కొమ్మునీసామ్మునుచుదగ్గరవచ్చి యా వధూనదులు
 శ్రీకృష్ణునిపట్టిచెన్నారుచున్నపుడు, లికిరచ్చును పరమభక్తితో నింది
 మాతండి) పరమేశ్వరునియొక్కరక్షించుచున్నట్లుననుతి మానికాగ్యమున
 తొల్లిటిమానిజస్తామకులవండును, నిందారభాగ్యములు నేనువనుకొనె
 కోటిసోములునోచికోటిరవములుచేసి, యరుదుగంటిమి కొమ్మునీకడను
 అర్పించిగిమి మీకునమరసీసామ్ముగా, జేపట్టి రక్షించు శివమహదేవ
 పసిబాలయ్యాగోలతనువేమరుగను, దివదినంబున నీవు నిదురొవలెను
 యిన్నిదివములదాక కన్నవారముమేము, వెలదికిటమీదనీసోవకున్నంబు
 అత్తవారిఃటభాగ్యంబెంతగలిగిన, మొదట పుట్టింబాక వదలదందులకు
 నురువునైనను మారుమాటాడనేరని, కాంతనీవేరాగు కరుణాబాదెదవు
 బాలికనురక్షించుమాలించిచొప్పుము, చాలజెప్పకనేల బాలనీసామ్ము
 పరమార్థ నిజముగా పరవారికైవసు నామతనంతానంబుకూడదెవ్వరికి
 చాలచెప్పలనేల పతి కుగారమ్యతో, సాటి గాజును సాంబళివనిపు
 చేడనుబిడ్డయని చెప్పవస్తమిగాన యిరభారంబు నీనే వృహదేవ
 తవ్వవచ్చిన నీక తార్కివడిరక్షించు, కోవగించకు చిన్నగోలయ్యాబాల
 ప్రాణనాథుడు భార్యవత్తుమైయుంటేనుమిమ్మువిరగినగాని మీదపడజోడు
 దాతదైవముతల్లి రిండి) రయిననునె వరువన మివకునివె గురుడైననీ
 అనిపావపవ్వుములతనకన్ని గురుజెప్పింక మీను గావములపడి ముక్కులిడి
 రింతమామలజాదింప గాధుడు, పలికె నారలతోడపరమహర్షము
 నంకమీరక జెప్పకనేనరుగవా, పశుమనాప్రిణామంశములేకు
 జవధనిమివ్వకు దెడబామకొంచును, బ్రతుకొక లేనట్టి ప్రజలెందుగలరు
 కులవధూ మిమ్ముతోకలహీనమకూడదని, శాస్త్రవర్తకులను బనివిరినినేను
 ఎగియుండినకతికియరు పేలవచ్చును బడలును చుకేళివును పుకమిరొవ
 లను, పతి కుశ్రీగంగుజడగోవబెట్టుకొని, గలి కారకుడ నేలుకొంటాను
 కొదు నేమి లేమమీగోలకిటమీదను, పొండిమీనుదిరంబులకు నేనుగను
 అంకంకగుడువంకనవ్వదావంనకులు, కనబిడ్డగియియని మోదమున
 మాగర్భరత్నమామమ్మగన్నాగల్లి, నీవెరుగంటిలేమ నిఖల మారత్రగా
 నీబుద్ధినిమిచ్చి నీధర్మామోక్ష, పార్యతీసాధుడు పలిమేశ్వరుడు
 భాగ్యకాలినిపు వలుమాటలింకే, పరమహదేవుభార్యవుగ మూతల్లి

అయినచేప్పదమునీవాలింపుమోయిశ్చ, తల్లిదండ్రీమాట తప్పరాదమ్మ
 ఆత్మవారిఁటిచక్కగువారలెల్లను, గైవభావంబుగా దలపుమోయిశ్చ
 పోషాధునికోవనదిట్టివగాని, మదివరమర లేకనుచునలుమోయిశ్చ
 తల్లివరదలకన్నదమ్ములకుంటెను, నాడుగానికి పోషాధిపుడేనుమ్మి
 యెల్లచుట్టలురినకెందున్ననుగాని, పతిసాటిరారెవరు వద్దగంధువకు
 కోటిభాగభాగ్యములున్న కోటిసంపదలున్న పాణనాధునివఁటిభాగ్యంబు
 కోటివలముటుచేసికోషరొందినగాని. పతిభక్తితోసాటి భామలకు లేదు
 ఆత్మవారివలెననహంకారపడునేకమారుమాటాడకుమోయిశ్చగాన
 ఆత్మవారలుట్టివటువఁటిమాటలు నీకుదీవఁలుగా భానించవయ్యా
 వదులతోనగబోకువనులెగలిగిన పాదుగిండ్లవలుచూరుబోకుచుమ్మ
 కన్నవారలయిల్లుకలలోనిభోగంబు, కడుముగావెలియఁటనియ్యవోయిమ్మ
 అలరుపుట్టిఁటికి నత్తవారిఁటికి, ఎన్నిమీరుచు మెలగుమోయిశ్చగాన
 ఆడుబిడ్డలప్రణరదిమహా పెద్దది, వసువుసంకుచుబెట్టి పాలించవయ్య
 దీనపావలయొక ప్రియముగామెలగము, కడువిశాలచిక్కిరి గలిగిమాతలి
 కలవయినవల్లభునిసంప్రమీరగబోజు, భక్తిగామెలగుమీసరికి మాతలి
 పతిభక్తిసాఖ్యంబుపతిభక్తిభాగ్యంబు, పతిభక్తిపుణ్యంబువరికి మాతలి
 పతిభక్తితోసాటివలముభునితో లేదు పతివ్రతాధర్మమునబరగు మాతలి
 పతిభక్తికలిగి నమ్మరినిత్రుంటెను, యేరాండ్లుయొడచుంటెను నాతలి
 పెద్దదిగారమ్మ చిన్నదానవునీవు, యెరిగివర్తించుమీ యిరిగి మాతలి
 నవతిపోరన్న దెన్నటికిలేకుండగ, మదివరమర లేక మనలుమోయిశ్చ
 ఆఖలచుట్టలకు నెమ్మంబుగామెలగు, వాడివలుమీరగ వనితయారల్లి
 నీకు తెలియనిదిలోకమందునలేదు, ఆడవలసినమాటలాడితిమిమేము
 బాలారికులయెల్లచాలపావనమయ్యె, నీవుపుట్టుటవల్ల నెలకయారల్లి
 భక్తులైనయరుడై తనదైనమయినను, నవధనంబైనదెన్నగ శివుసుమ్మి
 నీవుదింతిలసేలెమిషమైననుగాని, ననుదాసియందుమా నెలక యారల్లి
 ఒకరోజుకోకరోజువచ్చెనునిమజూడ, చేరువయిననిపించుశ్రీకంఠ పురము
 నీభాగ్యగరిమవర్ణింప నెవ్వరితరము, రజతాద్రివట్టంబు రాణివయిత్ర
 అనిబాలలాలించియితివమక్కువజేసి, యెక్కువముద్దాడిరెల్ల వేడుకను
 తనయెటను కడుపారగని చల్లగానీవు, వర్ణియనుచు దీవనలిచ్చి రవుడు

అతిసంతోషవచ్చి యెల్లములో బెట్టి మోదమునయానధూనరులు వేడుక
అరణముచుచడివిందినదిగాక మిక్కిలి, సారెబంపించిరాచెలియక వేళ్ళ (ను
శివమహాకేవుని సెలవు గ్రహించివారు, ఏలూరిపట్టణముకేరెంచి కవులు
శ్రీయంతివటడును శ్రీభారతివరుడును, తమనివాసంబులకు తిరిపోయిరిగా
నరమవర్గంబులు వరమయోగిండుగ్రామము, తమనివాసంబులకు తిరిపోయిరిగా

శివుడు గంగానహిక్షై కైలాసగిరిజేరుట.

అప్పుడు శంకరుడు మాయావినోదుండగుచు, గవురీయహాదేవిగానకుండగను
అరణమిచ్చినయట్టి యధిక భాగ్యంబులు సారెబంపినయట్టి వకల భాగ్యము
అందలను లోనన్నయతివశ్రీగంగరాజె, గంగయితమృనుచువిలిచి
బటాబాటమునందునకి మనీష్యుండుమని, సెలవిచ్చి గంగనుజడ చాల్చెగా
మాయావినోదుని మూరసంహారుడు, రభసమునజనుదెంచెరబత కైలము
మాన్యుగానారచుడు ముదముతో బనుదెంచిగారియహాదేవిగనిలెప్ప దొడగ
నారదుండు శివునివీవాహవృత్తాంతమును పార్వతి కెరింగించుడు.

శాంకరీశాంభవీజగము కైలముతలి, వింటివాహావృత్తాంతముకటి
నీలకంఠుడు నేడుబాలారికవ్యను, వరిణః బయినారు వలుమాటలేల
ముదిజ్ఞానమునదనకుముచ్చటలు వెడసెను, కామాకున్దయ్యెకాలకన్దరు
ఎరిగిఎరుగనివాని చరహానివ్వడు, వచ్చోపదిగోనూడు కామదేవుండు
కన్నచందంబునక్కలు చెప్పిరిని, నటుమానుగలవాడు మానుశంభును
ఇంతగతివచ్చెనాయాశ్వరామనిచాల, కల్లడంబునుబొందెకాను గాతము
దేవిడికలుపులు తియ్యవద్దనిజెప్పి, కాళములుబంధించె తరుణి శ్రీగారి
తలుపులుముద్రను కాళంబులను వేసికూర్పుండవచ్చొటకొవ్వు గారమ్య
అంతిలోశంభుండు కాను వేగమేవచ్చి కలుపుతియ్యవెయనుచు కాబల్చె
గను, శివునిమాటాలించి శ్రీగారి దేవమ్య యధికవిభ్రాంతులగుచు నిట్టనియె

పార్వతి పరమేశ్వర సంవాదము

అరగడియననుచాయనట్టియహానీయుడత్ర, త్రిపురసంహారత్ర వేవాది వేద
నన్నయిచ్చటవిడిచినాచాగ్రణాధనీ, నన్నడుచవత్త నీవెందుబోయితిని
గట్టిగానీవేని వృత్తాంతమెట్టిది, వింతగానుండెను విధముబాడగను
మాయావినోదుడత్ర మానునీ కేటికి, నిజయనునసంగతి నీకుచాచనేది

పాములవాడలు పాములేయెరుగును. నీళ్ళలోవాడలు నీళ్ళలేయెరుక
 నీమాయలన్నియునీవెరుంగుడుకాని, కననవిశ్వంబు కలియుగంలోన
 యేలూరిపట్టమన కేతెరిచివాలా, కన్నియనుపెద్దాడుట కల్లనిజమా
 అనిగత్తరిబలుకంగ గంచికానాధుండు, యెట్లుదలిసెనుదీనికీచం దనునుచు
 తేమిసాధనవిక కేమిబొంకదునన్పుతకఃప్రభాంతుడై అతివ కిట్లనియె
 యెంతమాటాడితివి యెలనాగశ్రీగారి, యేపవకగ్ధంబు ననుగనే నేడు
 ముదికాలముననాకమోహంబుగలుగునాఅట్టిదబ్బర గాదవనితరోతగున
 వలనాక పెండ్లి జాలారకన్నయ, నానుడిమిసాచిన నన్నెట్లునలచు
 అన్యాయమగుమాటలవదగుటెగోరి, యెవరు జెప్పినీకయాలాటి బుద్ధి
 యెవరు చెప్పి తేమియీశ్వ గజాలారిగంగని నెచ్చుటలుగల్గయూ నిజము
 అయినవనిగిని కనుమానమేటికి, మగుగుజెట్టకనీవు మోగించుస్వామి
 మాయలేటికి కనుబు లేటికినీక, యెల్లతెగింతయును నరిగించు స్వామి
 నాతినిన్ని నేను కమ్మించగాలేన, భావజేసెనవచ్చు భామశ్రీగారి
 కాననీయుటయెంతవనినీకళంబుడా అధికమామలవారెవరయ్యెవర్యేక
 నాకావర్పంబునకగమందువట్టెదను నామాటయికనయినవచ్చువేగారి
 కావర్పంబు నీకరణకంఠాబయ్యె, వదియెంతవ నీకుమదననంహరుడ
 విషముపానమునీకు వేయనింటేటికి, నెచ్చుదిసామాట నచ్చువేగారి
 కాలమాటకునీత్రకబభించియున్నావునిమయెంతవనినీకు నిరూపాత్మండు
 జ్ఞుమునవిప్రుల కలచేరబట్టెదను, నామాటనికనైన నచ్చువేగత్తురి
 జేటమారగవగ్ని దేవుండు నీకన్ను, నివ్వలెంతటివని నీకు పురహరుడ
 వదినిలుపునీటిలోపలకాద్వినిలచెదను, నామాటయికనైన నచ్చువేగారి
 దిండియండికంగ నీజడంబెట్టితివి, వదినిలుపులోపెంత వనినీకశ్రుచు
 జ్ఞుమునకవగిరి వరచేకబట్టెదను, నామాట యికనయిన నచ్చువేగారి
 కనగిరిచేత ధనువగుచువర్ధిలై, వరగనీకదియెంత వని నిరూపాత్మ
 పెద్దపులికళంబు దిగబట్టినిలచెద నామాటనికనైన నచ్చువే గారి
 పులికంపిశ్శ్రీము వలువగాగట్టితివి, నీకెంతవనియది నీల కంఠరుడ
 కావలన్నియునీకు పాటిగాకుండిన, నెట్లునిమ్మింతునీ యివనిన్న గవరి
 నీలకానలేనీత్ర దలియజెప్పితివయన, నిన్నెట్లునమ్ముచును నీలకంఠరుడ
 యేకానలేనీనా ముంలేనీత్రవచ్చుత్ర, మేచుండుననిన్ను యేమిసేయిచును

కావచ్చినవనికి గట్టకనేల । చెప్పవయ్య నిజము శివబ్రహ్మదేవా
నిజమబద్ధంబు నీవునమ్మకంచును । నిజమెట్లుజేసెదను నెలతరోగారి
అచ్చబాబుల నీకునర్పించెనవ్వ తెయిక నెట్లుబొంకేవు యాశ్వరా చెవుమా
అకాశమార్గమునతడుగొనిపోవఁగ । చెలునైనబాబులు చెయిబారిపోయి
అవనిసైబడిపోవహరునికన్పితమనెను । అవినాశిరంబునకదమరియుండెను
నిరవకడబొంకితివిసాంబళివుడా నీవు । మరినిన్ను ఇకనొక్కమాటవడిగదను
వరమాత్మనీ మేనవసువుకుండుచుమును । పరిత్యగంధమెబ్బంగివంతును
యాశ్వరా యామాటలిక నైనకల్లలా । యేరీబొంకేవు యాశ్వరా చెవుమ
ననువులతుండలు పరిమళద్రవ్యములు । విఘ్నేశ్వరునికిచ్చువిప్రరుల్లెల్ల
పుక్తుడౌటను మేలుబా రాడినాదిడు । అందెనామేనుపైనగరగంధమును
నిజమైననంగతికి రుజువేలవరమేక । మరియు నేనొక్కమాటవడిగదను
గరళమండనను కన్నురేకలు । గలిగియుండుటకేమిరణముస్వామి
కాకూటమునేను కడిగివేసిపండిని । గరళమునీలపురేకు గలిగెనేగవు
కాబ నుశంకర ఒగదేకలావణ్య । మరియు నేనొక్కమాట వడిగదను
కర్పూరవీడెంబు కలుగుటకు విధమేలుయికి నెట్లుబొంకేవు ఈశ్వరా దెప్పు
కాంబూనిమదియొక్క తన్వలోననికాదు చెలుదైవవీడెంబుకిస్తినే గవురీ
భువనరతుక నీవుబొంకెననినయేమి । మరియు నేనునొక్కమాటవడిగ
మోవి నొక్కగంటుముడమీరనున్నవి । ఈమాటదల్పక వామదేవుడ
చిలుక కాటెగానిచెలియముక్కరగంటు । గావువరింపవే కాంతరోనీవు
పురఁకరకాబాసుబొంకితివిపరివడగ మెచవచ్చుచునీడు మేలుమాటలకును
జడలెల్లమిక్కిలికడసె నెవ్విధమున । నరవడగబొంకుమీహంబమహదేవ
నభిముదేహము మాకు నద్భుత్తులందురు । ఏతలమువన్నీరుచేత జల్లుదురు
వన్నీరుతడిగాని భామరో నేనేమి । బలమాడటలేదు సత్యమీమాట
తొకర్కమరుగవు ఈశ్వరేశానీవు । గోలవునస్మార్గ కాలివేలిబము
నిజమైననీమేను నీచువాసనవేసె । నీచువాసనగల్గె చెప్పవేస్వామి
యామాటలిక పుడేలాగుబొంకేవు । బొంకుమీపురహర పొందుగాను
మత్స్యానతారమునుమాధపుండగునే । సహజముగ నేనటకు జనినాను
అతనితోకలిసినేనధితోతిరిగితిని । పరునవాసమేక నమరనే గవురి
నిన్నుమీరినవలసినేయగాను । నామాటనిజముగా తవ్వివేగవురి

సైవజాలకజనలు చాడీలుచెప్పడరు! నమ్మధర్మముగాదుఁలిసాక్షిగారి
యిడుమలుబెట్టజనులెందరైనగలరు | పరులసఖ్యరహితనొండజాలరుగా
కొండెములునమ్మకే గుణకాలివేసివు | చాడీలవల్లనుసఖ్యములుచెడును
నిజమునర్వేళరాసీమాటనత్యంబు! ఆడిరప్పనివాడసమ్ము నర్వేళ
అనురాసురలుగూడియభివృద్ధిరచిననాడు! అభిజోబుట్టనునమృతకుంఠంబు
అమృతకుంఠంబెల్ల నమరులకిచ్చుట | స్త్రీరూపముయ్యెను శ్రీమహానిష్ఠ
ముదమున నస్త్రీజగన్మోహనాకారంబు | నీకనుఁజూచితివి నీలకంఠుండ
భరమైనమోహంబు వట్టింపగాలేక! వెంటపడిపొగితివి విశ్వేశసేవు
సీగుణములెరుగనా నిన్నునేనెరుగనా | కానుదానేనుగతులెనుంగుడును
నీలకంఠసేవు యెవ్వబొందకుంటును | కాలభైరవునెల్లు గంటివోచెవును
కరకంఠసేవుయేకర్మమెరుంగకపోతేకానికేయు నెల్లుగంటివోచెవుమా
కోరియత్సద్ధాను యేరితిబుట్టెను | అంబరీసుకుడెట్లు లవతరించెనుగా
గోచరంబయ్యెనుసీగుణములెల్లదానేడు! కావవచ్చెనునేడు నెల్లనంగతులు
బాసలేటికి వట్టివరిబాసలేటికి | కావవచ్చినవనికీ కల్లలాడుటకు
అఖిలలోకపరివైయింది నీనెటు | మధ్యబాసలువలుక మేలుగాడయ్యె
అనియిటుచాలఖండన మాటలాడిన | గారితోసిల్లరియె కాలకంఠరుడు
యిల్లాలూపిస వెంతవాడైనను! నిలువ శక్త్యముగాదు నిజముగా గారి
అక్షేపణమూలమవునె యామాటలు! నీకుధర్మముగాదు నిత్య! ధ్యానే
దండంబుదండంబు రప్పనాయెడవచ్చ! దంతుజాదుతరళాక్షి నన్ను
సీసెలవుతప్పకందిందియొంకిరి నేను! కలుపురాకిటనిలిది తప్పకుండగను
పదివేలనేరములుభామరోనావల్ల | పదివేలదండములు భామరోసీకు
అనుచుచేతులుమోడ్చిఅంబి గానాదులు! నిలువబడగాజూచిసెలకీశ్రీగారి
విభ్రాంతురాలగుచు వెలదివేగనులేచి! పలిమాటలకుమారులులకంగలేక
తత్తరకటువతలువుదీసుకవచ్చి! సాష్టాంగదండంబునమకొల్పి యువుడు
పరినిసందిటబట్టిపదఅనుచుదోవ్కొనుచునంతఃపురములోనికరిగివేగము
నంతఃపురములోకరిగివారిద్దరు | హంసకూలికతల్పమందు గూర్చుండి
అవరాధిపరాధిసహచుగత్తరిచేవి | పరిని నేనించుచు భక్తిరూపగను
దుద్రాక్షకన్నియలరూఢిగాదార్ధింబు! భద్రాక్షకన్యకలుపాదములువట్టి
సుందరీ! నుల్లసురటిలునిసరంగ! జలజాక్షులందరుచామరములోవేడి

నలడులుకొందరువీడమునుచుట్టియ్య, నరివలొకకొందరద్దకులుచూప
విరులపానువునందువిశ్వవాధుడుగారి, నరసనల్లావడులచెలగుచుండిరిగా
ఇట్లుసిద్ధులగుచున్నప్పుడువాక్యముః హంససూరికళయ్య నమరియుండిరిగా
అత్తలోనలనేమియరమరులులేకుండ, భోగరాగంబులనుపాలుపాలుచుం
రారీతినుఖమున నావధూవరులుండి, వారివేడుకలెన్న వశముగాదయ్య
అంతరంగమునందుసరమరులులేకుండ, ఆనందులెయుండి నావధూవరులు
ఒకనాటిసమయము ననుల్లానములుమిరి పార్వతీదేవియువరమేశ్వరుండు
మించిబలువేడుకలుమిరిసాగటాపాళిలాడగాదొడగేటి యవనరంబునను
కారయనిదొర్లించి గౌరవందెయువేయ, దొర్లపాచికవచ్చిగుగదచ్చిపడి
తానొక్కవందెబులబడివేసితె, కేసాచికవచ్చి క్రిందపడియెనుగా
హరుడువేసినవందె మత్తయ్యురంబుగా, వలికినట్లుగవచ్చి పాచికలునిలిచె
హరునివందెయిదయ్యెగారిదేవి, ఓకిపోవుటబాది వనితశ్రీగంగ
కరకంపుకోడను గౌరవందెయినోడె, వనితొంగిబాచెను వనితశ్రీగంగ
తొంగిచూచుచున్న తొయ్యలినిపాడగాంచి. కడలేపోవమునగారి
యిట్లనియె

గవురి గంగాదేవుల సంవాదము

యెవత నశంభునిశిశు మెక్కికూర్చుంటి, గయ్యాళివానవతి కండ్లుగానకను
కండ్లుగాననునంత గయ్యాళినేగాను, గౌరమ్మయ్యాకాళ గంగనేనేను
గంగలైలేనీవు గగనమొందుండకను, మగవిశిరమెక్కుట తగునటేగంగ
మగనియాజ్ఞనునేనుమానుజెప్పగ లేక, యుండుమన్నచోటనుండిగౌరమ్మ
అట్లయిలెమారుమాటాడకున్దగనీవువొడిగుడ్డుమొకముల వయ్యారిగం
గతిమాలివాయింతికడజేరియున్నావు, మర్నరమునాలోటిమాననేగంగ
ముందున్నశ్రీవరాహులకంటెనుమిక్కిలిగివెరుకగొమ్మటాబాడి వివవెగారి
అచ్చికలుబుచ్చికలుమచ్చికలుజేసికొనిమరులుకొని నామగనిరిగిరివిగం
వచ్చిరినియికనునేవద్దన్నమానను, కచ్చుకోనటను నీతిగానుగౌరమ్మ
హీనజాతివిసీకు యింతవనివచ్చినే, గతిమాలివచ్చిన గయ్యాళిగంగ
ఇనుకలోబంగారు యెలమిలోబుట్టగా, యెచ్చోటబుట్టితే నేమిగవురమ్మ
హిమవంతునిపులియెల్లలోకంబులనుపూజ్యారామనన్నబోలుదురుగం
పాలనమాడ)కులోన కాలకూటముబుట్టె, నెచ్చోటబుట్టితేనేనుగవురమ్మ
నలపుతుండులుబెట్టివలపించుకొంటివా, కడవబూటనిశిపునిగయ్యాళిగంగ

వలపుచుండులుదాలగలవుకొండలమందు, నీకుపుట్టిబడినిజముగపురమొత్తి
కక్కనములాడిన కావవేనిన్నికను, తిరిగొట్టింపిన దిక్కవరుగంగా
దిక్కవనిలేదుదిక్కులన్నిటికెల్లదిక్కవాదొరమనకు దిక్కుగపురమ్మ
ఎంతచనువయితే వేమూరునానవతి, హరునిమందరమాటలాడగల్గితివి
జడలనునక్కుంచెపార్వముననిన్నుంచె, చురువెవరదేమిగులనఖముగపురి
చావలమ్మనీవు బాలారిదానవు, నిన్నెట్లువలచినే నీలకంఠుడు
కులమొదిలేలేదుగుణమొదిలేచ్చును, బాతులెన్నగబాతు వరకగపురమ్మ
వలపుచుండులనూరిన న్నెటక్కులమారి, ఘురురాలవేనీవుగయ్యుళిగంగ
ఘురురాలనైతేమి గయ్యుళినైతేమి, నీచిచ్చెల్లగదా నేనుగపురమ్మ
భామలనుబామననిబావనిన్నియుకేసి, తెచ్చినేమితికావచ్చినే శివు
అతికారమిచ్చినాడని విర్రవీగకే, నిరుపేదజంగమ నీలకంఠుడు
ఇంద్రపదవికినెక్కునీశ్వరునిభాగ్యంబుకనరుమ్మాడకే కడకుగపురమ్మ
ఈమునలిదంగమున కేలాగునస్తివి, వలపుబలుపురుమిదానయ్యుళిగంగ
మునలివాడైతేమి మొలవాడైతేమి, మూలకంఠులగదాముక్కుటిశివు
మూలకంఠునయ్యమొలవానీటుచెలిసె నన్నిమాటలు నేర్చుకొన్నావె
మాటలెరుగించుట్టియగువలెనరున్నానుతప్పరాడగబాతు తరుణిగపురమ్మ
నీగనక్కియుండుట సిగ్గులేకబుగకు నీతిమానినదాన నెజబాగంగ
అకాళగంగనని హరుమళిరమునవాలెప్ప, తప్పొరవగాదుతరుణిగపురమ్మ
బాతితక్కువదాని బాలారిదానవతి, మొరవనివచ్చినె యిదిరోసిన
చేవలమ్మనీవు సంతగయ్యుళిని, నీకులేర్పరచగా నీవెవరేగాగా
చేవలమ్మతేనీమి జెల్లలమ్మతేనీమి, కోలకంఠుడుదెచ్చుకొన్నామగదన
పాలునుచేవలకంపు నిలువెల్లగలుగంగ, నేమిమేవరితెచ్చిననియుగ గ
రూపబలవిక్రమము మోదించిలేలేదు, గుణమొదిలేచ్చినేయ్యుళిగంగ
మ్మకున్నచేవలకంపు నల్లనామూరలా, చంపకొప్పుబమూరి బాలారిగంగ
నల్లనినీళ్ళకును నాఫతురైర్పడు నల్లవెంఠగబాతు నాతిగపురమ్మ
తిరువులునేరువులు లేటవడతెప్పీవు నీకర్మపాపకాలు నేర్పితినిగాగా
మర్యాదదప్పినా మాటలాడకునేను, కోపవడకేమిమ్మ పావమీసిన
మరులుకొనినానుగనిశిరమిక్కిమున్నావు, మద్దరండునకావమెవరిదేగం
గ విష్ణుదేవు ముగ్గురుభార్యలుగలను, పావమొక్కగఫలమేమిగపురమ్మ

పుట్టచూటలుగట్టి పొట్టిచాతురాల, జాతినీకులులేరి జాలారిగంగా
నాకంటెయెక్కుననీకుజాతియులేదు, జాతులెన్నగబోనవతి కత్తరజ్యోతి
జాతికొంచెంబహుచునంతయుంబుగలిగె, వాజారుకొవ్వనమారిజాలారిగం
చుండకూతురునీవుగురుకులెన్నబోకుకొండగానవునీవుకొమ్మకయిరమ్మ
వరినమ్మద్రహునిడిచిపాపముకొడిగట్టి, యీమగనివరియిన్తివింతిరోగంగా
తండ్రదక్షుశిరము ధవులిచేగొట్టివ, తిర్పరివిగాలేదు తెరవగవరమ్మ
చెల్లనానీవృజ్ఞ చెల్లునేనానవతి, మూరులేరున్నావు మైలారిగంగ
మూరునీవుంటె పూరుకోదగువట, యిద్దరునిలువవలె పవతిగవరమ్మ
నీచువారలతోడ నీవురావచ్చువా, జాసిగలనతివైతె వనితగవరమ్మ
పొలుపునీరిదినిన్ను పొంగ పెట్టగపోను, జాలారినానవతి జగదాలమారి
అన్నమాటలుతిరుగనాడకుండగబోను, వాదంబుకోటవస్తుగవరమ్మ
వాద మొద్దనివత్తువాదంపట్ చేవు, అట్లుయిలేనామనియెల్లువలసితిని
పాడుకొనినేమరా లేదు మగనికి, నన్నుపయ్యపునబెద్ది నాదెగవరమ్మ
నాజోలివీకేమిసీజాలినాకేమి, ఉన్నచోయిచునీవుఉండుగవరమ్మ
ఉన్నచోటునలట్లు ఉన్నుచున్నందుగ, తప్పకనునీజన్మాతరిగింతుగంగా
నీవుతరిగినహార నేనుతరిగినహార, వండివడ్డింతుమీ వనితగవరమ్మ
చెంపకాతులుగొట్టి చెవులూకవీకునా, జగదహతుమారి జాలారిగంగా
నీవుగొట్టివకాతు నేనుగొట్టివకాతు, గంపనిండుకుమే కాంగగవరమ్మ
యివ్వడాడినమా యీమూరు గాడితే, కుమ్మెదను వడద్రోసికొమ్మరో
నీవుకుమ్మిననున్న నేనుకుమ్మినభున్ను నీళ్ళునులేతామెనెలతగవరమ్మ
అతిచమత్కారంబులాడకన్దగనిన్ను వండ్లుచలనలరాలబడ గొడుమగంగ
నీవుగొట్టివండ్లు నేనుగొట్టివండ్లు, బాలరకుపాచేముభానుగవరమ్మ
అతివబాలకు నావండ్లుబెట్టిరో, తగునిన్నుసిగబట్టి దంతునేగంగా
నీవుదంచినవెనుక నేపూరితోతగు, తగురీతివంచెమెతరుణిగవరమ్మ
దంచదంబెట్టిదోదగులుబాజగన్ల యురీతిన్నమమోమునాయనమ్మగను
చూడనేలనవతిచూడనేయనివతికి, కన్నలెగ్గి కనీ కడురోషమునను
భారమైకోపంబుపట్టంపగాలేక, కన్నదునాయనుచురాదకారియెగు
అనిలేవబోవంగ గాజడలోగన్ల, యాశ్చర్యకరమొప్పననిపోయెనుగా
తనలోనగ్గిగన్ల దానియందుటజూచి, దాగిగన్లతో తర్కమేలనుచు

గావి కోవగించి పుట్టింటికిపోవ నువ్వోగించుట.

హరు మోహము వీడించియించి కలుగునయె, చెల్లుగాని వ్రజ శంభుమహాదేవ
యెవరిలేరనుచుయేలాగుబాంకిరివి, యేమిరుగనినోట యెట్లుబలికిరివి
వదియారుతిథములనుగావ లేచేసితివి, నీకునత్యంత బేది నీకునిజం బేది
నీయొక్కవృక్షానినీకీలమార్దంబు, యెందుబోయెట్లుజ్ఞానమేమూల కరిగ
జాలారినన్నియునుయేలాగుబెద్దితివి, హీనవద్దిదాని యెట్లువలసితివో
వచ్చివానిమూలనొదిగియుండకవతిమచ్చిరింపుచునాతిమాక్కానగ
నవతిపోదుబెట్టి చెవివాలికిస్తవి, కాదుపోదనలేకకల్లజూచితివి (యెటచు
తడచిబెట్టి నమందుతల కెక్కివానిన, వలపుచుండులమూగివశముజెందితి
యేదిసీనిజమార్దమే సీనిప్రఖ్యాతి, యేయాచార మే సీమహాదేవ
నిజమయినవంగతికి రుజువుదెచ్చుంటివి, రవ్వబెట్టితివంచు రట్టుచేసితివి
ముదికాలమునసీకు మోహమేలంటివి, శల్లలాడితివంచుగారబొందితివి
నీచకాంతనుదెచ్చి నీజడనుబెట్టుకొని, నర్వంబుమిసయని చాలబాంకిరివి
నీవింతవాడవు నీట్లుచేసిలే, యేమందునునేను యేమిసేయుచును
చేనుకాలివలన చేలుభక్షించితి, తండ్రివిడ్డలనమ్మ తయారుపడి
కడునముద్రియలోకము నుంచడలచిన, నవనికొల్పుయిగ్నియాయానవ
అవనిమిలులకెల్ల నన్నంబువిషమయిన, జనవగుండన్యాయములనేయు
ధరణిపైగగవంబు విహరింపజూచినా, ప్రాణవల్లభభార్యకొల్లనన్న
తగడనుచుపాపించుభక్త్యలెవ్వరుగలరు, నిబవడ్డకులమానునిలుసవలెగా
నన్నుకిన్నడజేసి నామీదనొక్కలెను, దెచ్చిబొంకగనల శిశుమహాదేవ
కాలమంతయునీకుగడచినముదికాలమున, కోరిదెచ్చితివిజాలాంకిరియి
అయినవంగతిసీకుమూనవడనే, తార్కాణమూననికీ దాఫునీకేలా
అదిసీపుగూడియిష్టలాపములతోడ యోగ్యభోగంబులయుండగావచ్చు
తగడునీకవియెవరుతలపెట్టగాలేరు అవలాక్షుడవునీపునభలమెనుగుచువు
చాలునీతోటిసంసారజాలంబిక, పడుచుకాంతనుగూడ్చివధివిల్లుస్వామి
నుడుటవ్రాసినవ్రాణున విడులే దెడిపోదు, అనుభవించకతిరదనమభవంబె
నవతిమీదనుబ్రతుకుచుగముకొనిచాసిన, బ్రహ్మనవవలెగాని పనియేమి
చారకొలదిగ అకుమరస్తుందినన్ననగ, పనియేమియుకనాకుపరమేశ్వరుం
పుట్టింటికివచ్చికోరానుసెలవిమ్ముముదితకాలమునీకునుచ్చుటలుగ (డ

మధ్య నేనుంటేరు ముచ్చటలుతీరవు! శరీవిలామనకు చాలవడ్డమునున్ని
సెలవిమ్మ పుట్టిలు చేరబోయెగచాల. దయయుండు వదిలేలు దండములు
పుట్టినెటికి పెళ్ళిపోతిననినామీద, తగసివుకోవంబువడయుతప్పబోకు
నీవడభ్యావంబునిల్పికలలో నున్న, మరువకుండెద నీదుమహిమలనితియు
సెలవును మూటికి సెలవిమ్మనుమాదేవ, సెలవైనపుట్టిలు చేరబోయెదను
అనిపాడవడ్డములవనిత ప్రణమిల్లి, హగిపోవగజొచ్చెశర్వాణి దేవి

అలిగిపోవున్న గౌరిని శివుడు బ్రతికూలి నిలుపుట

శర్వాణిదేవిట్లు సాగిపోవుటచూచి, చంచలచిత్తుడై శంభుదేవుండు
దుడుకుపాటులనీవుచెడకుగొట్టువలేచి, నిలువనేకోమలినిలువనేయని
వరుగెరిగెరిచెరగు వట్టుకోబోనిక, వండిటనుబట్టుకొని సర్వేశ్వరుండు
వండిటనుబట్టుకొని జనుదేరనివ్వవ, తగునేకోమలినినీకు తగునటెయనుచు
తిసుకొనివచ్చిగడ్డితునల్దగాబెట్టి, మోముమోమునకేర్చియుదుగొనుచు
ముక్కరదొలగించిముమ్మాకుమద్దుగొనికొగలిసిరానిందికడుగారనింది
కుచకుంభములమీదిగోరిదివ్యాదిపై, కుగులుచిక్కడలించిజూడ
మోముచెనటడుకితొనుగిల్గియెగడుగి, వరగుమీరగదుదిచిరివరు
జాటి, వీడ్వంబుదయచేసివిరలపానునన్దుకూర్చున్నగాబెట్టి గోపముడచును
మనసెల్లకరగించి ముగింజగించుచు, చాలాలనకేసి శంభుడిట్లునియె
హరియులబహ్మదులకు వెరువనివాడను. నీలకుంతలనేను నీకువెరచితిని
తప్పనాయెడగల్గితగనీకువెరచితిని, తడజనుకాతప్పగడుపుచంటినిగ
వతిసేయతప్పలు బయటపెట్టనికాంత, వరమవతివ్రతా భామినితిలక
నీవంటియిల్లాలు నీవంటిగుణవతి, వడునాలుతోకములు వెడకినాకద్దా
హరివెలదికీలక్ష్మీయజవెలదిభారతి, నినుబాలువారలానిత్యకళ్యాణ
వరమవతివ్రతా భామినితిలకను, గడవవలెనాతప్ప కావవలెనన్న
నాతప్పనీతప్పనాకీముకీడు, నాబయమునిబయము నమ్ముమీమాట
నీవెనుకనేగదా నెలతనెవ్వరున్న, నితోనచూనులా నెరబాణలెల్ల
అదితప్పనివాడుహరిమహాదేవుడనివలుకదురుభువిలోన వ్రజలతవన్ను
అగునిగంగనుమిగులనేదెస్తిని, యివుడుపొమ్మనుటెంతయ వకీర్తిమాట
నికీర్తివాకీర్తినిమీలునామీలు, నినుభముసానుభమునివ్రతేనొకటి
వరగ్నకలాసగిరి వట్టంబుదేసిని, యలరంగనధికారమంతయునుచెలిసె

నీయిల్లునీసామ్యునీబ్రాహ్మణసీప్రజలు. వంతటికి నీయాజ్ఞయాలయమగును
 కలముదలను నైవేద్యమువలయునై, నకలలోననేనీసలప్రదాటనుగా
 నమ్యునుమ్యుటికి నామాటకాంధవి, నాదుపాగ్రమునీది నామేనునీది
 అగ్నిసాక్షిగవానలపుడీశ్వరడబలుకగమగనిమాటకుగవురి మారాడకుం
 అమాటకుగవురియేపుడూగకుండవని, నంతోమమునుబొందె నర్యేశ్వరుడు
 లోకములెల్లనుబాలరక్షణబొందించు, శివుడు గవురినివేడ్క జెందించవేదా
 యద్దొక్కవిధానయిష్టోపవాక్యములప్రార్థనయిచ్చుచునద్రోశ రాగము
 లు, వారివంతోమములువారినలభవల, కనునిదాహబాదకాంత శ్రీగంగ
 కడుపులోచేయి బెట్టకలిపినట్టయెను, పూనిబలెములలో బొడిచినట్టయె
 మదిచంచలత్వమున మనసుపట్టగలేక, చిడికుడిపాటున చీకాకుపడియె
 జడలమీదికిదుమికి నరగశేలకరికి, హరమహాదేవులోనవుడుపట్టనియె
 గవురమ్మచేనిన్నకల్లలాడించితిని, మిగులవడిచితిని తగనివాక్యములు
 పూనితప్పెనటంచు పోలిమాగవురమ్మ తన్నవనై నేనుదాగుంటిజడల
 కనులబాసిగా కాడుపోదనైతి, యెదురుజెప్పగలేక దెవరియిందివిగా

గంగాదేవి గవురి మీదకలిగి వుట్టింటిబోవుట

వన్నెకారపువాడ కన్నులబాచితిని, తెలిసెనీగురుల కేటడెలముగా
 కేటతెలముగాదివకరుచి తెలియదభ్యాతిమీరంజారకలోతు తెలియదు
 అలిమీదటబ్రతుకందంబుగాదని, తల్లిజెప్పినమాట దాకలాపడెను
 అలిసికింత తెల్లపుకులంటియిలేన, యాలిమీదనన్ను నేలదెచ్చితిని
 యంతచాలనవాడ నేలననుదెచ్చితిని, యేలూరివట్నంబు కేలనచ్చితిని
 అఖలలోకాధిపతియనుకొంటి నీగాని, యింతినిభయవడుట యెరుగనైతి
 అడగానినీత్ర నతివిధేయుడవగుచు, యింతభీతిల్లుట యెరుగనైతినిగా
 బ్రహ్మవ్రాసినవ్రాలువట్టబడకుండంగ. నిన్నునవవని లేడునీలకంధరుదా
 నిజమేగానన్నుందినీత్రభయవడనేల, భార్యనువలుమూరు బ్రతిమాలనేల
 గవురమ్మనన్ను తర్కపుమాటలననేల, తన్నునస్త్రీనీనుగాగుంగనీల
 నికమీరలిద్దనును తంబాలువడనేల, నీనెగతియవనేను నిలువంగనేల
 నీవిధేయమునెల్ల నేమాడగనేల, నకలవంగతులునేను దెలువంపనేల
 తల్లివచ్చుటనుంచి పోషించుకలిదండి, యికమీదపోషింపలేరా
 నేనుపుట్టినతాత్రువకు జేరియుంటాను, నిందువేడుకనుండు నీభార్యనీత్ర

అలిమూటలకులోపయివనాడవునీవు, యెరుగనయితినినీడు వదనత్యగరిభి
సెలవిమూపుట్టిల్లు చేరినేనుంటాను, వనిశంభుమూర్తికి ప్రణమిల్లెగంగ
వృణమిల్లిదరినున్న పాశ్వరి బాడగంచి యెడరుగానిబడి యిట్లువలికె
గా, ఓయిమ్మగారమ్మయోభాగ్యములకుప్పకాబాసుయానీకుడెల్లున్నప్రజ్ఞ
ఃతోవిరోధమును నిర్వహించలేను, నీతిలువడలేను నిలువంగలేను
శంభుమూర్తికివచ్చి చాలనేడిన్నాను, నీచేతిమాటలను నీచేతికొట్టు
వదిలేలువదిలేలుభాగ్యంబుభాగ్యంబు, చాలుచాలునల్లటి సంసారసుఖం
సామంతవిడ్డవని సామంతచూసితివి, నిస్సారమెట్టితివి నెలతరోవన్న
యెంతవనికలిగిన యింతినీడదకు, రానుగవొస్తెట్లు పూనుకుంటాను
నీకెంతనీయున్న నీవునావద్దకు, వెరయంగ వస్తినా నిజముగావొట్టు
కోరివచ్చేవయిదారులోజలలోన, తెలియునునీయొక్క బలవంతమెల్లు
మనసులోనుంచుకొవట్టబడాయంచుచు, జనియెపుట్టింటికి బాలారిగంగ
తిల్లిదండ్రుతోడతానీమిచెప్పక, చూడవచ్చితివంచు సువతిబాంకెనుగా
గత్తరమ్మగర్వంబు తేరిరిదింతువని మనసులోవలతలచె వనిత శ్రీగంగ
జగములోవలగలుగు జలనిధుల యావత్తుయింటిబటలుబార నెండింపజేసి

గారిమీద కోపంబున గంగాదేవి వదులయిందలి

యుదకము నిరికింపజేయుట.

గంగ యెటువంటిదోకనులదగవడకుండ చూయగానించెభూమండలంబెల్ల
వనితశ్రీగంగ వెల్గివమరురోజున, భండదూరంబయ్యె పార్వతిదేవి
భండదూరంబగుచుభాషగత్తరిదేవి, కొలనులోవలకేగి జలకమాడుటకు

గారి తదాకమున జలంబుగావక తలపించుట.

కొలనుచిటలుబారిజలములేకుండగ, విభ్రాంతురాలయ్యె వెలదిశ్రీగారి
విభ్రాన్తురాలగుచువెలదిగత్తరిదేవిఇదియేమిసావనూ యెరుగరాదనుచు
న్నానంబుజేయుటకుజలములేదాయెనని, తల్లడకు బొంది తడవ శ్రీగత్తరి
దారిజనములచిలచి తానిట్లువలికెను, ఓంటివానేదొక్క వృత్తాంతముదని
యేమిసావనూకాని ఈవేళమనయూరి, కాసారములయిండుగంగ లేదావ
నీశ్వరప్రభులయిందునిజకటాకములందు, కడుచిత్రమేమిటోగంగకనవడకు
యీమెలతో నేను యేరితినుండును, సాధనంకేడికను జలబాష్పలూర
చాలకుంబారామీరుభూలోకమునకేగి, వదులన్ననిధులన్న వన్యభూమును

చెఱువు వేటులయందు చెఱువ స్థలముఁ ను, తీరస్థలము లందుదివ్వ భూములను
 పెదకిరీసుకరండి వేగముననుదకంబు నిర్మలస్నానంబుననే కేశమువలయు
 నిర్మలస్నానంబు నేను కేశముకాని, భోజనాపేక్షయింక సరిపడదుయివుడు
 చెలికివార్యన సేయకుండగగాని, భోజనాపేక్షయింక సరిపడదుయివుడు
 అనిదాదులకుజెప్ప నాదాదుల స్నేహ పాలిగవురీ దేవి సెలవుమార్గమున
 వసిడికుండలుబట్టి భానులే తెంచెరి, తెలియంగచప్పన్న దేశభావులకు
 గవుతమీ జాహ్నువీ కావేరి మొదలయిన, నదులెల్ల పెదకిరీసుదతిరత్నములు
 కాశీప్రయాగకుంధకోణంబు మొదలైన నదులెల్ల పెదకిరీ సుదతిరత్నములు
 నూటయొగిమిదిదివ్వ దేశములుతిరువతులు పెదకిరీ వెయిసాదుసుదతిరత్నం
 లు, పెదకిరీ సారూచును పెలదులండగు గూడి ఇదియే మిదైన మాయాన్మృతీతి
 త్తలానగిరి కేరీ గవురీ మహాదేవి, గనివండములు బెట్టి కాంతలిట్లనిరి
 ఓయమ్మమూరిలి యోజగద్రక్షణి, శంకరీ కాంబవీ జగములకుతల్లి
 సెలవున) కొరమున చప్పన్న రాజ్యములు, నదీతీరములన్ని పెదకిరీచూచితిమి
 పెదకిరీ వెంకటాచాల వేసారివచ్చితిమివుడమిలోనడులనుబుద్ధయెను లేడు
 అరికాళ్ళు పొక్కగను తిరిగితిమి దేశములు, వట్టికన్దుబయ్యెననితరోమాకు
 వదునాల్గుభువనములపాదుకొనివచ్చితిమి మాయామాయెనుకన్దుమిలో
 లేడు చెప్పగామామనసుచిన్నచోచున్న దెతులాటి కలురుమే మెట్లుచెప్ప
 ముమా, తనకుతా జెప్పటకుతన కేమిచోచకను, తల్లడంబునబొద్ది తిరుగిగవు
 రత్నడంబునుబొద్దితన కేమిచోచకను చెక్కిటనుచె మి కేర్చిచిన్నచోయెను
 గవదునాల్గుభువనముల్పాలించు జగదాంబగన్దు మాహాశ్ర్యంబుగనబాల
 దాల్లనకులవలెదా నుదల్లడిలుచునుండగంగాయహాశ్ర్యంబు గనబాలదా
 గంగాయహాశ్ర్యంబుగనబాలలేకను, గణనాయకునిబిలిది కానిట్లుబలిక
 నాముద్దులకుమారనాతండి) (గనాధ, నిందివానేనొక్క వృత్తాంతమంత
 అదిదినములు భౌండదూరమి మాయంట, నిర్మలస్నానంబుననే కేశములేదు
 నిర్మలస్నానమునకునీళ్ళు లేనాయెను, కంపిస్తీదాదులనువయినంబు దేసి
 అజ్ఞకవుక వారలరు దెంచిచూపిరి, వదునాల్గులోకములు నమలయోచన్దు
 వదునాల్గులోకములనదులెన్ని పెదకిరీ, ఇంటిటలుకాకె సెల్లలోకములు
 పెదకిరీ పెదకిరీయాల వేసారి వేసారి, తల్లడించుచువచ్చి చాదిసంఘములు
 యిదియేదింగర్మంబు ఇదియేమిది తిరుమి ఇదివీమినాయెనా కెటిగింపుత్రు)

సహజమానిర్మలగుణము లేకుండ, నేరితివివారింతు నేమి నేయదును
 వీరై వాచార విధులెట్లు నేయదును, నద్ధర్మవిరతులే చందానజేతు
 రామితారక మెట్లునామదినిఁ జెలియంతు, వహీనమార్దంబు నెల్లుభరియింతు
 అనితల్లిబలక గివపుడుగఁ గనాఁడుకుమదిలో పకించుచును మరిఁబలుబలికె
 ఓతల్లిజగదంబయొప్పుగా వివరమృయిదిగంగమాను యిందేమి లేదమ్మా
 దానిమహిమ మెరుగనుతరుణిభావించియు, తర్కమునగంగనుదన్న పోతివి
 కోపంబుతనమనిని కాపురము బెట్టుకొని, అలిగివుట్టింటికి నేగియాగఁగ
 యెల్లలోకమునదుల నింకింపజేసెను బరగంగనీకు యిబ్బండిపచ్చనుగా
 ముట్టుదోషమునీకు మూలమైయుండెను నీమమంతయుదప్పిచిలువవలదెప్పు
 గంగామహా దేవిగలుగ జేసినమాను, కానియితరులమాయగాదుమాతల్లి
 దానితోతర్కంబు దగదనునెరుగక, వాదమాడితినిగా మీదుగానకను
 జాలారిదనుచువిస్వగంబు నేసితిని, దానిమాహాస్వ్యంబు గాననయితినిగా
 అడవచ్చునుముందు పాడుకోకవ్వంబుయెచుగునలైన తెలియ కర్గులాడితిని
 భావించిచూడగా పావనలుమీర్ద్రాకయింటిబిడ్డలు నొకనిభార్యలుగా
 హిమవంతు దేహము దింపారగావెలసి, నిష్ణు పాదాబ్జమున వెలసె శీరంగా
 హిమవంతుభార్యయగు యింతి మేనక దేవిగర్భ వానమునందుగలిగితినినీవు
 మీరుభద్రము లేదు మీర్ద్రాకకృతి, మూలమెరుగకయెట్లు మోసపోతిగా
 మోసపోవుమాటకుమానివడగూడదు యెరిగియుజ్జానమున నేలబడితివిగ
 ఓట్టుబెట్టినది రావద్దురవదదకవి, యెఱుడి వెళ్ళుట వచ్చేనేతల్లి
 ఎల్లవృత్తాంతంబుయిప్పుడుమాతన్దితో మనమిద్దరమువల్లి యెరిగింపవలె
 అనితల్లితో బల్లవారల్లియునుదాను, నీలకంఠునియెచుట నమ్మదినినిలిమి
 నిలిచిచేతులు మోడ్చిఁగింతినిలపించుచుకల తెగంగంఠయును తెలియ చేసిరి
 గా, వినిమహా దేవుండుదా నెరుగనట్లుగ, నధికభాగంతుడై యుష్పడిట్లుయె
 యిదియేమియాశ్చర్యమీలాటిసంగతియే కాలమున లేదుయిట్టివిద్రింబు
 పొద్దుగావదునాల్గుభువనంబులందును, జలమునూస్యంబగుటనస్తేహము
 ధరణులుయావ తెరపియించుచుండిరి, జనహోమనత్రయిలో చేయలేరై
 అల్లకల్లోలమైలల్లకిందివ్రజలు, నిద్రదృష్టాహారనయమయలోదప్పి
 పాలునాహారముచే బ్రతికియున్దివ్రజులు, ముట్టుమి తెకేపులకు నేమిలాభం
 యానింతగలుగుటధితరమార్దము లేదు, కో ముప్పజాలారి గంగదీమాను

జాతాగంగతో జగదంబువద్దని చెప్పి తోపంబు జెంపెనీలి
యెంతోపించినా నన్ని కాదిట్టినా, మరుమాటలాడక పూర్వంబినిగా
కాదుపోదని నేను గట్టిగాజెప్పిన, పెనగొన్నతోపమున విసదునీతిలి
విసనిమాటకు నేనువిడిరింపగూడదని, మారుమాటాడకయూరకుంటినిగా

గారీ దేవి శివునియాజ్ఞవృత్తాకారము కుమారునితోగూడి

గంగయొద్దకుజోవుట.

తెలదిపుట్టింటికి వెళ్ళిపోయినగాని, కలహగతులకుజడినపిలువనయితినిగా
పిచ్చగవేసినవ కూరకున్నంచున, తెరవగారీ దేవి రిట్టివంచుకును
తోపమునశ్రీగంగ యీవగిరిజేసెను, నేనెల్లపిలుచుటకు నిశుతంబుగాదు
కావలన్నియుజేసి భార్యచేతిట్టింది, యేలవచ్చెవలంచుయొచ్చేరుకనులు
వనిబూనికక్కుర్తివడినేనువెళ్ళితే, రథవముననావెంట కాదుశ్రీగంగా
నేరస్థులాలని నీతిలివెళ్ళి, రథవమునదానితో రాదుశ్రీగంగా
విద్యలకుపూజ్యుడవువిష్ణుశ్వరుండవు, అగామివర్తమానములెరుంగుదు
సింలివోడుకొని వీవువెళ్ళినంతట ననిజువాది మారుమాటాడలేదుగంగ
మధురోక్తిహితవుగామాట్లాడబోయివు, కంటకముకూనినీ వెంటరాగల
ఇదియుపాయముగానయితరమార్గము లేదు కాలినడకనుమీరు కదలిపోవ
కాలినడకనుమీరు కదలివెళ్ళక కానిచలముడుగ దెంతయుజాలాగంగ
అనితండ్రిబంధకంగవవుకుగణరాజుకును, తండ్రిరాజ్ఞకురానుతప్పకుండ
తనతల్లికారమ్ము తనవెంటకనువలగ, కాళ్ళకడకువెళ్ళిగణరాజుకును
నడువనేరనుకొని నడువంగవలసెను, కప్పమెరుగనికొం కష్టపరొడగె
సారెకారెకుదానినరిగలభయము, యెంతగతివచ్చినా యాశ్వరాజును
కాళ్ళపొక్కుపొక్కిగడగడకువలగంగ, కొడుకుచెయ్యూకచేడచుచు
గంగతో నేలతర్కమునొందితనుచునుకున్నలాలముచుదిడ్డుజోవుచును
గవురీమహాదేవిగణరాజుకునువచ్చు, వార్తలేవిన్నది వనితశ్రీగంగ
గాని నాలుగుదారుకట్టించివేసెను, తోరలనువేయించె కుమ్మలకంప
కుప్పకుప్పలువానుకుట్టుచేవలపొలును, వలసిందెంతోవలె తెలిసి లేకుండ
తెన్నుగనవడకుండ తెలిసి లేకుండ, పొలునును మున్నెయిందెపురముచుట్టు
ద్వారములవద్దనుదగిన కాపులుబెట్టి, బలుభూతములవంటిభయపడనంబు
కడువంతలన్నియునుకన్నులబాడగాంచిగంగమాంచికనుసానుకొనుచు

మనననన్యవడకన్యమదెచ్చిచూడగాతుమ్మలకంబలు తోవకడ్డమాయె
 తోవకప్పించుకొనితొలగిజనుడేరంగ కుక్కుచేవలపాలునుబండియొక
 బుడుకేమియునుదివరలులేకుండ । జనుడెంచుచుండగ తగముండరను
 గవిఃనాలుగుదారుకట్టియుండటబాచి ఏతోవనిజపురమువగుడెంతను
 ఆచోటినిలవడియాకల్లివిడ్డలు । ద్వారవావలిభటులొరిదిలిదిరిగా (అ
 గంగసెలపుగొనుండ మిమ్ములను । రానియ్యమని తలికిరా ద్వారభటు
 కైలాసగిరినుండి గౌరిగణనాయకుడు । తనుజూతవచ్చినామనిచెప్పమనిరి
 నిలుపుడిచ్చటననిపలికినేనేగమున । తప్పుకుండగ బొయిద్వారపాలకులు
 గౌరమ్మరాకలు గణనాథురాకలు । వాచువచ్చుటలు సర్వంబుజెప్పిరిగా
 తలయూచిముమ్మాతరిప్పించిగౌరికిసర్వవరిహారంబుగలుగునాయకుడు
 మదినియోచించుచుకొంతసేపుని । గణనాథునిగమ్మని సెలపునొనగ
 తగగంగసెలవండి ద్వారపాలకులేగి వారితో జెప్పరా వర్తమానంబు
 అలరంగవలన దిక్కిలిబట్టి ముద్దాడి । నవగునమామువైచెనుటలుడుడిచి
 వన్నెటితోనకని పావములుకడిగింది । కురుచగద్ది మవయగుచ్చుండబెట్టి
 అతిదయాదర మొప్పు వలనటంతయుదీర । వింజానురలుబెట్టి వివరించెను
 నాతండ్రిగణనాథ పన్నున్నతండ్రి) యీవిధముకాల్పడకనేలవచ్చిరివి
 సింల్లిగారమ్మ నీతోడవచ్చెటయూ మెవచ్చుటవనులు యేమిరాతండి)
 యీనీచకొంపలకు నేలరావచ్చెను । వాసిగలకడుదొడ్డవారింటివిడ్డ
 పరువుమర్వాదలోపము జేసికొనికానుజాలాకొంపలకు నేలవచ్చెనుగా
 నీచుముంటివచ్చి నీచకాంతలతోడకలసివర్తింతుటకు గావమ్మతగను
 కంటకగబూని మక్కడనన్దమనలేదు । భాగ్యమెరుగవట్టి వగమాటవాడు
 మలివకొంపకువచ్చిచునలరాదనినేనుగ్రామవచ్చట నుండునుంటిడుగా
 కరిటకముమాటలిటువేలకంగను । గన్గోబల్కెనుగణనాయకుడు.
 వదునాల్గులోకములు పావనముగావించుతల్లివేసిపు మాకల్లిగన్గ
 జీవసంబుల కల్ల జీవనమునీవంటినీవల్లనున్నవి నిఖిలలోకములు
 పుట్టిటితిలివనిసిగురుకు లేలిమక । చెండనాపలి వికనాడెనిన్ను
 జాలానిడ్డకనిచక్కగానినుకాది । నవతిపోరాడెను కర్వాణికిలి
 మొదలుగానగ లేక ముదిగగాభావించివర్గముననినుబట్టి నరిలుచుంటి
 కల్లరాడివమాటలెల్లనుడిబెట్టుకొని । దానిసొంతముదించుమానుకొంటివి

యంతనచ్చటచదాయించినపుట్టింటి । కేతెంచిరినీత్ర యెల్లవర్కమున
 గల్గవరహారము గలిగించుటకనీత్ర । యెల్లలోకమునదులనింకినాత్ర
 తగభాండదూరమై జనలగారిచేవిజలములేమి చాల నలమటించెనుగా
 సారిదిలోకములై కోకించిచూచిననీమహిమచేనెవట నీర్పులేవాయె
 తగనీతెరంగు మాతండితోజెప్పిన । పాలించడామెను బాలించడామె
 తడగాదంచు తానుబొమ్మనిజెప్పె । నీ సెలవనివచ్చి నిండు మాతలి
 అయిచుదినములనుండి ఆహారమెరుగడు । చెలగుళివార్చుననేమనెయి లేడు
 నిమమమగునధర్మనిరతు లేమిరచినది । శివపురాణకవణదింక చదవినది
 యెనుతారకనుంత్రరంబనలుమరచినదినద్రక్ష్మష్టాహార నిమతిదప్పినది
 ఆయిచ్చుచందముటయి లేమిలోకములు । తల్లకిందైయొండై దైర్యంబుబూని
 ఆమెవయికోపముననఖలజగములకెల్ల । జలము లేమింజేసినిమవకకళంబు
 కోలిమిలోపలనినుముగూడినవగ్నియు పమ్మెటపాలయినచందంబుగాను
 అట్లుమోడిద్దరు నతివైరములుజేయ । దట్టడిగాదట రాజవసేత్రి ।
 మోడ్దరుగూడి పోరాడుచందమున । కలియుగమువ్రజలెక్కడగంచువడిరి
 గవరహృత్కపుమాటలునాడితే । జగతిలోవ్రజలేమి చేసికేరి
 అల్లకల్లోలమై తల్లడిల్లిరివజలు । నిలువబాగలేరు నిమిషంబు యికను
 దయబాడుదయబాడు భరణీకలంబెల్ల । రక్షించుచునికిల లోకములు
 హాహాకారములయ్యెనఖరాజ్యములు । కరుణించుకరుణించు కానమాత
 చింకమునతలులువిడ్డలనుజంపుట । మేకాలమునలేదు యోచించాచినను
 గౌరమ్మమోదనీక్షగలిగుంటును । వ్రజలేమిజేసిరే వణిమూర్తి
 నీయాజ్ఞదప్పకనిలచియున్నదిగారి గనినివాకిటనుండు కడులజ్జగొనుచు
 కంటగములాడక కరుణించుకరుణించు । దయబాడుదయబాడుమాతలి
 నియతులెన్నగవస్తెనీకంటపెద్దది । చెలగిభావించితె చెల్లెవునీత్ర
 మీకుభదములేదుమోడ్దరొక్కటి । యొకదేవుభార్య వోయమ్మిమారు
 లర్కబుద్ధులుమీకుతగడుతలులు । మీరులోకములన్నిటికీతొక్కూరలు
 లోకములరక్షింపలోకములపాలింప । మీగుకర్తలు మీసాటివారెవరు
 మోడిద్దరొక్కటై మెలగియొండుటమంచేమరచిపోవలెను మీపొరబాటు
 గనినివాకిటనించి గౌరమ్మయున్నది । రమ్మనకయొండుటది ధర్మమానీను
 దగ్గరకువచ్చినది యెద్దునెంచునీత్ర । కొంచేవరచుట నీకు గొప్పగాదహృ

పరగతైలానపరి వట్టంపుదేవులు, నందరినిరక్షించు యధికార్థు మీరకు
 శివువామభాగమునజెన్నారగువరమ్ము శివుమీదనుసేత్రచెలగుచుండువు
 శివురదేహమునన్దుజెందియుండురుమీరు పాణిముక్తమీదనువరమేర్ప
 రుండుటయేకరుగాకటాచనీవీణలచే, రక్షింపుదురుమీరు రాజ్యంబులని
 భగవంతులుమీరుకలహింబులుచూనినొక్కపైపాణిమైపుండుడియిమ్మా
 గవినివాకటయంతకాలమున్ననిగవురి,వదివేలశిష్యులుబయటనుంచుటయి
 కొప్పుచెయిబట్టిదోడ్కొనిరమ్ముమాతిల్లి శిన్నరాలెజననియున్న దచ్చోట
 అనుచుగణనాధుండుకనునాధవరచంగ, చలమంతయునువిడిచి జాలారి
 మారుమాటమైననోటవలకలేక, కొడుకు నవ్వడుముండు నేనేగబంపి
 కొడుకుచెయిబట్టిదోడ్కొనిపోయినేగమునగవినివాకటనున్న గవురమ్మజూ
 కాగిటనుజేర్చుకొని కడుమన్ననలుజేసి,పాదపద్మములకు బ్రణమిల్లిలేచి
 కాగిటనుబార్యరినిగట్టిగాజేర్చుకొని, వసుగల్గెనాసీకులిరోయిమ్ము తో
 చుకొనిబుగారుతూగుటుయ్యెలమీద కూర్చున్నగాబెట్టి కూర్మియలగను
 టయిమ్ముగవురమ్మయొక్కతేపు గణనాధునూడివచ్చితినివెన్నకొరకుఇచ్చ
 హీనస్థలరేబునకు యేలాగువచ్చితిని,గాలివడకలవచ్చు కారణంజేమి
 నేనునచ్చేచనులునీకుగలిగూటేక, నిలువగలవాయొక్కనిమిమాబునేను
 తగనిచోటికియట్లు తయ్యారువడిసేత్ర, రావచ్చునాసేత్ర రాణవాసీనిగా
 యెంతవనిజేసితినియెన్దులకుమూలంబ, నీకీగుదెంచుటలు నేనంతగలను
 నీలవర్ణపువిడ్డ నీచుగాననుచేచు, యించుమించెరుగక కట్టలవచ్చితిని
 వంతమేటికినాకు పసిబాలనేనాహ, వొట్టుబెట్టగను లావచ్చునేత్ర
 అనిగంగబలుకంగ పవుడుగవురదేవి, వనికచేకులు రెండుకవచేతబట్టి
 చెల్లెలాశ్రీగంగజలములకుతల్లిని, నేనుజెలియంగనైతిని నీమహాశ్ర్యంబు
 కలవంచుకొనివస్త్రపృలంచకునేను, పెద్దావత్ర నీవు చిన్నదావత్తుగా
 చిన్నదావత్తునీవు పెద్దదావనునేను, కరుణించినారవ్వు గడవకలె నీవు
 అరుదినములనుండి యాహారమెరుగను చెలగిశివార్చన నేనునేతేదు
 యొగ్గులెత్తుటకు నీకధర్మముగాదు నీమెరుగవదిలేదు నికలమాత్రమ
 నేరమెన్నుటనీకునిరతిగాదోయిమ్ము, మరువనేనాయొక్క పారబాటులని
 అనిరెండుచేతులవలెనట్టుకనిలవ,చిరునవ్వునవ్వుచును శ్రీగంగమూల
 కలదీగుపార్యరిని చక్కగాబట్టుకొని, కుడవపుగడ్డపై గూర్చుకొని

నమిగిల్పబడుటంబు సెలవిచ్చెదాదులకు, దాదులు వేగమున నల్లు బెట్టిరిగా
 పరిమళద్రవ్యములు యొంటితైబూసీరి, వలనొప్పదాదులు నల్లు బెట్టిరిగా
 పంపంగి నూనెయును జవ్వాదియును గూర్చి, తలవద్దిగ వ్యవధి వలన
 నఖిలశ్రీగంగయాజ్ఞాబ్రాహ్మణసంఘమున బాంధవీపాదులకుండ భూలోకము
 నరగగోదావరి జలములే తెచ్చి వసిడికుండలనోను భామలవ్వేళ
 కలితోడకములేచ్చి కాంత గౌరవమును జలకమాడించిరి. నకియలవ్వేళ
 జలకమాడినయెట్టి వలువలివ్వగజేసి, పట్టుకీతాంబరము గట్టిందిగవుడు
 శుభవస్తువులదెచ్చి సుదరిగౌరవమును తడియొత్తి వెండుకలుతగనార్చిర
 గవరమృతిరుగశ్రీగంగజలకముగాడించిరింతయునరాని సంతోషమునను
 అప్పుచెల్లెండ్రుచిరవరలు లేకుండవరమనంతోషమునబరగియుండగా
 శర్వాశ్రీగంగనరణిగానుండుటకు కడువేడ్కజొన్నొందె గణనాయకుం
 గణపతినిదోడుకొని గవరమృతవచ్చిన చందంబువిన్నాను శంకుదేవయ్య
 సంతోషభరితులై వారుగొబ్బునలేచి యరుఃపురములో కరుదెంచిరపుడు
 రత్నాలంకారమున రంజితుడున్నట్టి గణపతినిబూజించి గవరముచేసి
 కాగలి బుదించి కడుతున్నవలుచేసి గురుకుమీంగలేని కుశలముజేసి
 గౌరవ్యపాదములు కడుభక్తితో మొక్కిబహునిధంబులరేతప్రార్థనజేసి
 కరయగములు మోడ్చి శిరముపై బెట్టికొనిపలిగౌరవ్యతోడవరనుభక్తి
 హిమతైలవందన యాశ్వరురాణిని భక్తికల్యాణిని భక్తరక్షణిని
 రామతారకమంత్ర రంజనరాణిని పుణ్యసంపాదిని పూజనీయపుగా
 వరగుత్తలాసగిరి పట్టంపుదేవిని కన్నతల్లినిలోక కర్తవంతటికి
 వరగంగ చాగ్మహము పావనము బాండుటనీవు నేంచేసి వి సెలకమాకలి
 కొడుక లేడికనామభాగ్యంబు నంపదలు, నంపదలుచేకూరుజయము సిద్ధి
 నీసుతులందరు నేనుకూడోవాడ పుత్రవాత్సల్యమున పోషించునన్ను
 కసిబాంధ్రీగంగవడుతుతనమేకానియెడగ దేచరిదంబు ఎంతమార్తంబు
 సెలవిపట్టినట్టునిడువదేమాటకు దెలియముద్దిటమోము తెల్లించినామె
 తనయెకటనివాడట తల్లిదండ్రీనినె భాతయుగురువును దైవంబునీనె
 వేరమెంచినవేళ నీవుకాపాడవలె నావిడ్డకాదమ్మ నీవిడ్డకాని
 తైలాసగిరినన్నికదలియొక్క తేనెచ్చునుననునమానంబుగొననమ్మమా
 పందిగానొక్క తెవునన్తి నేయంటేను చూడవచ్చిరినంచునుదలిచొక్కెను

అటువచ్చినంతట నవతినీవొచ్చితివి, యలిగినచ్చుటనిజంబని బోధనఁజేసెను. ఎవఁడమీదఁగిగెను యేర్పాటు తెలియదు తెలియజెప్పవేరల్లి తేటతెల్లము మాటకయ్యామారిమగునగంగకుమారభామరొయతనంబు మేముయొరు దుము, అలిగినచ్చినమాటకాత్మనీవుబెట్టక, కన్నవిడ్డవిధాన కరుణించుతిల్లి అభయహస్తంబిచ్చియాదరించక కానిపొందుగానామనసుబోదనడదయ్యి యాజానహరుడుమటుయాయచేవచ్చి, ముక్లొల్పెనుదీనివిరహమార్గము నిరహమార్గమునయింతి వరించగాదని మతిమ నీవున్నగతులైదెల్పి నీమీదనిచ్చుటకు మేముపైవగ లేక, సరమానీఁదులను సంపించెళివుడు పరమానురావచ్చివలనిధంబులులమమ్మ శోధతరచిరిపువ్వుబోణిమ్మని నన్నునిమాటలనుజవదాటలేకడు. హరునియాజ్ఞకు దప్పవలవిగాలేక అనలాక్షుడిశ్వరుండనిమేముభయపడి, యిచ్చితిమిగంగ చుక్కరేసునకు నవతినీదనుబ్రతుకుచందంబుగాదని, యెరిగిడనేమిమేమరుగకుంటేమి లోకములన్నియులోకమారపునపు, గలిగియుండుటమాకు తెలిదాదిలి తెలిసియిచ్చితిమిప్పుతేటముగావిడ్డను చవలచిత్తుండు శ్రీత్రిపురాంతకుండు కోరియిచ్చుటలేదు కోరివచ్చుటలేదు, బ్రహ్మబ్రాహ్మనీపరితిబరగియున్నదిగ మాయదారీశుహడుమరులొల్పెగాని, వలచినచ్చుటలేదువనితశ్రీగంగ రిప్పేమిజేసిన వొప్పేమిజేసినా, నీతోబుట్టగు నెలతశ్రీగంగ నీతోడబుట్టవును నీవుఁడీంచవలె, రక్షింపవేమమ్మా రాజ్యంబులోను లోకములుపుట్టింపలోకములురక్షింప లోకములనణగింపలోకమారపుగ పరిపూర్ణకరుణతోబాఁడుకనుబొత్తునని, కలమీదనీచెయ్యిరగవమ్మ తనమీదనీచెయ్యినిచ్చివేగముతోడ, తోడుకొనిపోమ్మనీతోపుట్టువు అనిశంకు చేపఱుక్కు వనితగారిచేవి, వదనద్యములబడి ప్రణమిల్లియుండె చక్రిమ్మరఁవిభునిచందమునపార్వతీ, వదనద్యములపైని ప్రణమిల్లియుండె వ్రణమిల్లుమున్నట్టివతివతులనిద్దరిని, కరుణాటాపనీక్షణతగపురమ్మ గురుతుగావారిచేతలబట్టిలేవనెత్తి, పరిపూర్ణకరుణచేబలికె గపురమ్మ పెట్టుపోతలయందు పోరయిననాడపు గంగనునొక్కక్కరుణగా చూడు మేలయినవతనకలిసిమిన్నండియుండి పుట్టింటిపై నాకబోదుయింతులకు ఒకచేపుభార్యల మొనరిమేదిద్దరము అప్పచెల్లెండ్రమాకరమరణలేపు గంగామితోడేటగన్నతండి)వికపు, పుణ్యత్మడిలలోన పూజనీయదపు

చేడగంగాదేవి నాతోడబుట్టువు జనకభావమునకు శంకు దేవయ్య
 గంగ నెన్నునవారి గతులులే వెన్నటికి, భూలోకపావని పుణ్యనందారి
 గంగతో నెవరుతర్కముబొందినచేరువరగలోకమునా)నవపమైవ గంగ
 గంగామహాత్మ్యంబుకడగానక లేకను, అల్పబుద్ధిని నేననుభవించితి
 గంగ నెవ్వరుకాదుగాలేరుభాదమిలా, జీవనంబులకెల్ల జీవనముగంగ
 యుగములోనాజీవనము న్నంతమట్టుకు, గంగతోడుకలహగతికేమిలా
 సంశయముయిక లేదుశంభుమహాదేవునిపాదపద్మములసాక్షిపైమాటలేల
 మనసాక్కటమునేను మనలేకగంగతో, కలయునతప్పునుకరకంకుసాక్షి
 పార్వతిదేవిట్లు కానచేయుటచూచి, కానునేగమలేది కరుణిశ్రీగంగ
 శంకు దేవయ్యయాజ్ఞాప్రకారంబుగ, గౌరవ్యువాదములుకరములనుబట్టి
 నెలతొగవురమ్మ నీపాదములసాక్షి, తల్లితండ్రినినెదైవంబునీ నె
 నిజముగాఈమాట నిక్కంబునిక్కంబు,వర మేశ్వరునిపాదపద్మంబుసాక్షి
 నీలకంఠునిసాక్షి నీసాక్షినిజముగానమ్మానమ్మటంచు నమ్మకముజేసి
 భద్రమేమియు లేక విదగతినుందునని నమ్ముమని శ్రీరంగనమ్మకముచేసి
 నమ్మకంబులుచేసి సుకుతిద్దనులేచి, ఇరగంగబంగారు వల్లెంబులోను
 పంచభక్త్యాన్నములుబంతిగకూర్చుండియారగింపులుజేసి రానందమున
 ముద్దపప్పులు నెయ్యిముదమైనపుండ్రాళ్ళు లేనెలమృతాన్నంబు అరటిపం
 ద్లుఆరగింపులుచేసెనాతలులనుగూడి ఘనపదార్థములెల్ల గణనాయకుడు
 కన్నకల్లియుదానుకరయుగంబులకడియొగరుగర్పరవిడములుచేసిరిగ
 కలతలేమియులేక గవరమ్మగంగమ్మయొకరిలివిడ్డలై యొప్పుచుండిరిగా
 ఒకవేళచదరంగ యొకవేళవంగీత, యొకవేళనానంద యొందుచుండిరిగ
 నవతిపోరన్న దెన్నటికీలేకుండంగ, యిద్దరొకవిధాన నెలమియుండిరిగా
 తల్లులోక్కవిధానదసరియుండుటజూచికడువేడుకలుబొందె గణనాయకు
 కలహమేకాలముగలుగదిద్దికనుచు, గంగోషమునుజెందెశంకు దేవయ్య
 వడ్రోసోపేకాన్నసంభోగములతోడ తల్లివిడ్డలవేడ్కడసరియుండిరిగా
 జాలారిగృహమందుసంశయములేకుండ నైదురోజులయిలయిమైయుండి
 ఇన్నిదినములురానిహేతువేమోయన్నప్రమత్తిగనములబంపెవరమేశ్వ
 రువరమేశుడనినప్రమదగణములజూచిభామినిగౌరమ్మ పైనమామెను
 భామినిగౌరమ్మ వయనమాటనుచూచి జాలారిపలకంకుశంకు దేవయ్య

నిలువ నేయగ రాని వెయ్యారు వేలుతా, తెప్పిన్న వేగమునదివ్యాంబరము
ఏడువారంబులకు నేడుతోడ పులవగలుపనుపుకుంకుమబండ్లు వద్దారు వేలు
మరకతంబులు లేలుమాణిక్యములు, పువ్వరాగ్రవవళములురజక హేమ
ము, పకుపుకుంకుమబండ్లు పదహారు వేలతో వదిబండ్లుగా కూర్చివంపించె
నపుడు శ్రీ నెలయుపార్వతీ దేవికిచ్చివరిదివ్యభూషణములు కివ్యాంబరము
వరగంగలద్దరికి వంచిపెట్టివరితి, హెచ్చుతగ్గవకుండ యిచ్చెభాగ్యములు
వటికి బెల్లము నెయ్యివప్పకొ బ్బెగవండ్లు తేనెతర్కరజున్న తియ్యరటివండ్లు
చంద్రకాంతలుకడుచక్కెరలోమీగడ వేయబండ్లంపెను విగ్నేశ్వరునకు
తగినబహుమానంబు తెగువతోడుతజేసి కర మొప్పగణవతినికొగిలినిజేరి
నీతల్లులను గూడినీవు వేంచేయునున, వలుమారుగణవతినిబట్టిమద్దాడి
తగునిమానంచిచ్చితరు మా యనివలికిలకనితో సెలవంది నానందుడగుచు
గౌరన్య చేతిలోగంగమ్మ చెయ్యబట్టి, తల్లినిభారమనిచెప్పెశంకు దేవయ్య
రత్నఖచితంబుగా రంజలుబంగారు పల్లిదెప్పించి బాగుమీరగను
కొమకొప్పొద్దరినికూర్చుండగాబెట్టి, జనుదెచ్చుచునిచెప్పెశంకు దేవయ్య
అయిదుకొసలమేర వలవకముచేసిరి, నతిపకులిద్దరును జాలార్లతోడ
పార్వతీ దేవిపదపద్మముల బ్రణమిల్లి దయఉచ్చుమనివేగ దండములుపెట్టి
సెలవందుకొని సాటిజాలార్లతోగూడి యేలూపవట్టింబు కేగిరవ్వేళ

గంగాపార్వతులు శివునివద్దకు బోవుట

గణనాయకుండును గౌరన్యగంగమ్మ దివ్యవిమానముల దేజరీలుచును
ప్రమోదగణములువంటప్రబలిసేవింపంగ, రజతాద్రి కేగిరిరమ్యమార్గమున
గారినుహదేవి గంగయహదేవి యంతఃపురంబులో కరిగిరవ్వేళ
గణనాధుడొక్కడజనితండ్రిగారిలో నివసించెనచ్చటివృత్తాంతమెల్ల
నుకుడుచెప్పినట్టి చోద్యంబులకుమహానతోషమునుబాక దేశంకుదేవుడు
చిరునవ్వుమాముతో శ్రీమహాదేవుండునంతఃపురంబులోకరుదెంచెనపుడు
అల్లంతటనుజూచి యాదేవులిద్దరువచ్చి పదమాలపైనివాలియుండిరిగా
పాదములవయబద్ధభామలను వేనెత్తవర్తిల్లుకనుచు దీవనలిచ్చియపుడు
పాదభదములేక నొకటిరునుండుమని వారితోసెలవిచ్చి గౌరీశ్వరుండు
వారలనుతోడ్కొనితైళవముమీరుచునుహంసతూలికశయ్యనమరియు
పూలసాన్ననండుపురహానునునతులసరనసల్లావముల జెలగుచుండిరిగ

భోగరాగంబులతో పాలుపారుచుండిరి, దివ్యకీర్తిని బలుకేజరిలుచును
 గారమ్య గంగ కృతకలహములొందక, నానందమునుబొందెకలిలోకము
 ఈగంగకళ్యాణమేపూరమండిత, నెలమూడువర్షములునిండారగలుగు
 ఈగంగకళ్యాణమెవరైనభక్తితో, చదువువారికిగల్గు నైభవోన్నతులు
 ఈగంగకళ్యాణమెవరుభక్తిగలిగిన్న గలుగుభాగ్యంబులకడకుమోక్షము
 అనుచుగాంగేయిండునర్జునతోతాను, సాకల్యముగను, ఈచారిలోమంత
 అటలందుననై నపాటలందుననై న, వరగుహరిహరకథలే పాపహరణములు
 ఏకధహరిహరలయోగ్యతలేగల్గుకో ఈకథలుపుణ్యధలవిదోషహరులు
 కలదోజీవన్ముక్తికడభోగభాగ్యములు, పకలసుఖములుగల్గునర్వజేవులను
 వననబంబుద్రాక్షఫలరసంబులకన్న మధురంబుహాహారులకధిష్ఠుల
 కడలికామకరందఖర్జూరములకన్న, మధురంబుహాహారులకధిష్ఠులందు
 ఇంతిదుధురంబైన నేవదార్థములేదు, హరిహరాయులకధలధికమధురము
 శ్రీలయోధ్యాపురిశ్రేష్ఠుడైన నొకన్నగవణిమమైన శ్రీరఘురాముపేర
 తాటకినిబరిమూర్చిదైత్యకోటులగూర్చి కరువుగాచినవట్టికసులాక్షుపేర
 తండిసిరిపున సినకతపఃశిలక్ష్యునితో, నవవిభక్తిన మరరాముపేర
 జనకాత్మజమచెరల గౌనినరావణచుంపరపుత్రహితుడైన రఘురాము
 పేరబక్కళరమునవా లిక్కణదినారాధిబంధిచిశ్రీరామచంద్రునిపేర
 దశకన్ఠముమొదలైనదానవాసకతములు భండనంబునగూర్చి పరమాన్ను
 పేర, ప్రేమతోపట్టాభిరామభద్రునిపేర వదిలముగ నీచరిపాటబాడితిని
 ఆచంద్రితారార్కపుగుడిచరితము, విలిపిలగావలనూ విశ్వంబుకోవల
 వడ్డసాలెకుండుచున గాడునయ్యాసి, వదిలముగ యాచరిపాటగావించె
 సరణగావలనానునంపత్సోశ్వముజబహుళ వంచునరికప పూర్ణమయె
 మమవాడపురమందుచుహినుతోవిగ్నిలైగంగకళ్యాణమెలమిమీరుచును

నంపూర్ణము

శ్రీ రాజేశ్వరి ప్రెస్, రాజమహేంద్రవరము.

భక్తవిజయము

(పంచకావ్యము)

కబీరుదాసు రామదాసు తిలసీదాసు చైతన్యస్వామి మున్నగు భక్తులచరిత్ర. మనోహరమైన శైలిని వ్రాసుటచే అందరికీ అందు కాటుకలో యుండునాగున నెల బిగియాలి. విశిష్ట చార్జీలు భరించి పంపించు గాము. ఇందు చిత్రపతములుకూడా గలవు. త్వరపడు.

మహాపతివ్రతలకథలు

[పాక్షప భాగతవర్ణయమొక్క మితిహాన రత్నగర్భము. వేదముల పురాణముల కావ్యముల పాటల కథల చిరకాల నందితజ్ఞానమున బాటిమేరిహానము అంకితమైయున్నది. భాగర్భమున దాగియుండు వజ్రహస్తానీమలనలె నాగించిన వాఙ్మయగర్భమున స్త్రీరక్షముల దివ్యచోత్రములు దాగియున్నవి. అట్టికొన్ని దేహిహస్తానీ అచ్చుల్లిందినాము. నారీప్రపంచమాన లలితగుణభరితమైనత్రము శ్రీమతి అవ్యతకవి అన్నపూర్ణాదేవిగారిచేత వ్రాసబడినది.]

పాండవుల వనవాసము

మృదుమధురమగు చక్కనిశైలితో పాండవుల వనవాసము యావత్తు వర్ణింపబడినది. చక్కని ఆచు. పేరి 18 కా- 1-4-0

కాళిదాసు గారి గాథలు

మరియు ఇతర గాథలు

సంస్కృతాంధ్ర) బుక్ డిపో, గాజునుండి.

లిక్తు ముస్సుక

ప్రకాశకులు:

కాళహస్తి తమారావు నన్ను,

సంస్కృతాంధ్ర బుక్ డిప్.

కాళహస్తి.

1949

వెలది

స్త్రీల ప్రతీకధలు

(1, 2, 3 భాగములు)

రచన : శ్రీబాలాంత్రపు వేంకటరావుగారు

అంధ్రప్రదేశ్ మంతటను, బాలాంత్రపువారి నోములకథలు ప్రతి యంట చెప్పుకొనుట వినేయిందనచ్చు. యిప్పుడు స్త్రీలంతా సులభముగా చదువుకొని యీ నోములు పట్టుటకై చక్కని పద్ధతిలో సులువైన కై లిలో వ్రాయబడెను. ప్రతి అంధ్ర స్త్రీ హస్తకరములందు అలంకరించదగిన గ్రంథరాజము. యిట్టి గ్రంథము ప్రతి యింటనుండుట సాధ్యమన్న వింత లేదు. మూడు భాగములు కలిపి వున్న ఈ హస్తకరమునందు శ్రావణమంగళవారముకథ, వరలక్ష్మీ వ్రతకథ, దంపతుల తాంబూలంకథ, మాఘపు అదివారంకథ, పోలి స్వర్ణమునకు పెట్టుకథ, పోలాలమావాస్యకథ. కుంకుమగారీ నోముకథ, పండుతాంబూలాలుకథ, గంధం తాంబూలంకథ, చిలుకుముగ్గులనోముకథ, నిచ్చిదానందంకథ, కైలాసగారీనోముకథ, సహస్రపదాలకథ, భాగ్యాదివారమునోముకథ, అట్లతద్దినోముకథ, కళ్యాణగారీనోముకథ మున్నగు 96 కథలు యిందు పొందు పర్చబడెను. మంచి పేరున్న, చక్కని అచ్చుతో ప్రింటుచేసి అంధ్రలోకాని కిస్తున్నాం యిట్టి అదను జారవిడువక పెంటనే ఒక కాపీ తెప్పించుకొనుడు.

పెల రు 1—0—0 మాత్రమే.

సలఘువాడు:—

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్సు,

సంస్కృతాంధ్ర బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

చెప్పగా బంధువర్గం మహానంతోషించి పెట్టుకువూర్త మును పెట్టు
మన్నారు వదిలేయదనములును హూర్త పెట్టించిమామిళ్ళనుబ్బుత్తు
గారిని నీకు ఖచ్చుకుగావలెవంటు ౧౦ వేలు లేక ౧౨ వేలు నేను ఇస్తాను
గనుక అప్పుకాదు వొడ్డికికాదు నీరమ్మిడ్డి మామంబివద్ద నిలిపివచ్చడే
మాకు నంతోషకార్యమైవది గనుక మహానంతోషము జెంది మాకు
పెద్దిఖచ్చుగా యున్నది గనుక మిగ్గడవ్యయతో మాకు నిమిర్తము లేదు
అనేవరకు ఇరువర్లు నంతోషముజెందిరి.

అప్పుడు లింగాలపురమే వచ్చిరిఅమ్మయ్యలలింగాలపురముయందునఅమ్మ
ఇంట్లుగనుక శృంగారవరకురమ్మ + నందువాడుగ కట్టిస్తున్నరమ్మ
చలవనకాళిలు కట్టిస్తున్నారూ+ పెట్టివందిలే శృంగారవర చేరూ
బాగాకారము చేయిస్తున్నారూ + అకాశవస్యలు చేయిస్తున్నారూ
వెన్నుబుద్ధిసాగ బాగాఅయ్యయ్య + ఏనూరువో అవుటుకుండ్లు రిలి
ఏకచక్రియగా చెయ్యిస్తున్నారూ+కులబంధువుల పిలిపిస్తురమ్మయ్య
సుభలేఖలే పెట్టివంతుమారూ+ రాజబంధువులు వస్తువున్నరమ్మయ్య 140

వ. అక్కడ లింగాలపురములో పెద్దికిగా నామానులుచేయిస్తు
న్నారు రాజబంధువులంతా వస్తువున్నారు లింగాలపురములో నమాదా
రము అట్లుండగ దుర్గిలో నమాదారము యెట్లున్నది రాజేంద్రసింగుమర్రి
మునలవ్వకాయముకు యెట్లున్నాడంటే వానియొక్క బంధువర్గాలు మున్న
కునివారేమిదగ్గోటివారేమి బ్రహ్మసానివారేమి సూర్యులవారేమి
చిరుమామిళ్ళవారేమి అనేములైన రాణివాసం కమ్మవారు అనేము
లైన నమాదాసుభలేఖలుపెట్టి పిలువనంపి బంధువర్గము అంతా వచ్చి
యున్నది తన కొమార్తెయైన లక్షుమత్తుకు.

పెద్దలలుగులే పెట్టుకున్నరమ్మ + వకలవ్క బాలు చేయిస్తున్నారూ
పెద్దలిందులే భోంచేయపెనుకా + పెద్దికై ఆపట్టి తర్లుకాది
అన్నతమ్ములు + ద్దరు యమ్మయ్యలగుర్రానిమీద కొలువుతీరినారు
మునలవ్వకాయము వస్తామున్నడయ్య+గుర్రముమీద వస్తువున్నడయ్య
రాజబంధువే బంధువులయ్యయ్య తండావకావ!

వ. గుర్రాలమీద వచ్చేవారు వస్తూయున్నారు కాలినడకగా
వచ్చేవారు వస్తుమున్నారు వనానితో వచ్చేవారు వస్తుమున్నారు అనే
కములైన బాణాకారములను వగులు వొత్తులునూ మత్తలునునువిశా
యలకాదునూ సేకతాకాలవారు అనేకములైన భద్రాజులనూ భట్ట
కవికరులు బ్రాహ్మణులును.

అనేకములైన జవము తరివారు తంచానరాన!
పెండికొమార్తెలక్షునామ్మగారు + లోకశాంభవి వస్తువున్నదయ్యె
వొచ్చిరింటికి + కీర్తితెచ్చే తల్లి యమ్మయ్య
యనేమైన స్త్రీ కేమయ్య + పేరుతెచ్చేటి తల్లిర యమ్మయ్య తం
ఏమయ్యెండ పెట్టిర అమ్మయ్య + భగవత్స్మరణయే ముందయ్యయ్య
పెండికొమార్తెవస్తువున్నదయ్యె + శిరస్సునుండి శ్రీపాదముదాకా
సామ్మలైన ధరియించినాగు లిల్లి + లింగాలపురమే తల్లిరయ్యయ్య
ఏనూటికి జవములు యమ్మయ్య + వేడుకార్థముగిల్లెయ యమ్మయ్య

వ లింగాలపురము వడలిటిభాగముందు వనాని తాలున్నది ఆ
యొక్క వనానిలో లోవచ్చి విడిచిదిగి:టువంటివారైరి లింగాలపురం
ఎప్పున్నదంటే మన: పువాయుడిమధుసూరై పెండికొమార్తెవచ్చి
యమ్మది + వేడుకార్థము చూతామిగా)మయలో జగముంతా చుట్టు
ప్రక్క సూర్యజవముంతా వేడుకార్థము చూతామని పెండికొండ బంగ
రముకొండ దీకొన్న చందముగ పెండిండ్లు చేస్తున్నారు అవేడుక చూడ
వలయునని యనేకములైన పురుషవర్గములు + పంకియున్నది అపారం
చాయె దినము చూచి ఇది పెండికొ ముండ లేదురాతండ్రియేమో తిరు
నాళ్ళుగా యమ్మదలి ప్రజలకా యనుకొంటున్నార,

లింగాలపురమే చిఱిమ:మిశ్యవా:య్యె తంచాన!
ఏవిధాబుక ఏలుచుకపోతారు + వేడుకార్థముగ తోడుకపోతురయ్య
ఏటికేటికో కోటుకుండయ్య + ఏడాసందులు లేదుర అమ్మయ్య
స్తంభకాగాలే కట్టించియున్నది + స్తంభకాగాలే తగలబెట్టినారు
ఎగిరేటివో పెన్నుచుద్దలయ్యె ఏడాసందులు లేదుర యమ్మయ్య
ఎగిరేటివో ఆకాశినువ్వలయ్యె + ఏడాసందులు లేయన్నదయ్యె

కాలేటివో చక్రబాణాలయ్యోపదానందులు లేమరలమ్మయ్యా గం
భటులతో విశ్వరులెల్లపున్నరయ్య తం + భదివేటివో బాహ్యులులే లేమ
పొగిడేటివో భటులమ్మయ్యోలింగాలపురానానకు వస్తువున్నరయ్య

శ్రీ పెండ్లిమారుడువారు పెండ్లిమూరైవారు వీరిద్దరు కలంబ
మయ్యేవరకు ఆత్మరువన్నీరున్నా గంధపొడిపై ఒకరినొకరు చలుకోవడ
మన్నా వన్నీరుచెంబులు కంఠాలువట్టివచ్చివ్రజలమీదచల్లడమన్న
ఒకరినొకరు పువ్వులస్తోమము ధరించుకోవడమున్న నగ్గాదలు నేయడ
ము అనేకములైన బంధువర్గముండగనాండు బ్రాహ్మణులకు తాంబూ
లముయిచ్చి ఆవేశక బంధువర్గానికి తాంబూలాగులుఇచ్చి లేలేమ్మని
ఏనిధంబున ప్రయాణమాతామ తందానతాన! [మమ్మయ్య

లింగాపురమునకు వస్తువున్నరయ్య + ఏమో తిరునాళగానే యున్నా
వ. భోజనములకాడ ఎట్లు విచారించేవాండ్ర అట్లు విచారించిరి
ఆవేశమకగ నును హూర్తమాతా తండానతాన!

కాలుదొక్కి కంకణము కట్టినయ్య

సుభమాగో మంగళనూనీలు ధారణాయెయ్య

తలంబాళుగ ఆయెను యమ్మయ్య

వ. అనేకమైన బ్రాహ్మణులు అనేకమైన భటులు కవిశ్వరులు
ఆశీర్వాదించి నేవలు బెట్టినవారైరి మ హూర్తమాయెని నుభ్యాపూ
కాలమందు వచ్చిన సమాహమునకు బంధువర్గంబునకు యందగిని
భోజనములైనతిర్వాతి

దుర్గితై నక కడులుతారుతండ్రి తం + దేవేంద్ర బెళోగముతోనయ్య
దుర్గితై నగా కడలివత్తురయ్యో అనేకకార్థమే యేమి చెప్పనయ్య
దుర్గిలోనుగి పూరేగింపునకల వంబాళు జరుగుతున్నది

వ. అప్పుడు నకలనంభామములతో పెండ్లిమారుమానమునవచ్చిన
పరిజనములకు గాజబంధువులకును ఎవరికెల్లు మిర్యాదలుజరిపించవలెనో
ఆవేశారము మిర్యాదలు జరిపించి వారివారి గామాదులకు పెళ్ళివవార
యిరి. అప్పుడు చిరుమామిళ్ళనుబ్బరాముడిని దిగినుర్తిని నలత్పరాయ
దుచూచి తగవత్కారుణ్యమునల్ల ఈకార్యము జరిగినదిగనుక ఇవతల

జరిగేటటువంటి కార్యమును మనము అనుకున్నటువంటి బడంబడికలును ఎట్లు జరుగవలెనయ్యెను చూచుకొని అనుకున్నట్లుగా అప్పుడు బహుశాతో మనము జేసి వ్రాసుకొనినట్లుగా మనము ప్రకారము అనుకున్నాము అనుకున్న ప్రకారమే తమచిత్తములది నీవు ఎట్లు సలవిస్తావో నీ సలపు ప్రకారముగ జరుపుకునేవాడనే కాని యితరమునామాట లేదయ్యా లేవండి మనము ప్రకారము అనుకున్నాము అనుకున్న ప్రకారముగా మాకు యిద్దఱుకూమారులున్నామని ఒక్కతే కమార్తెగనుక అబద్ధము చూడలేనిది మేము నిమిషముగాని చూడక వ్రాసినట్లుగా గనుక నీతియు దీనిచూచుంటివద్ద: లిపి తే మాకు జననహృతిగవుండుని అనుకున్నాము కనుక అట్లే నిలువవలసివది మీకు లింగాలపురములో నిమిషమునైన జరిగేవాన్ని నేనువున్నామని గనుక నీతియునువున్నాడే మేము బిడ్డమర్యాదగచూచుకొని మేముకనే గణించిపోయేకాలములో మావస్తువులలో అప్పుడుండుగాని పల్నాడుమాలయుండుగాని ఎద్దులయిండుగాని ఇంటియిండుండు ధనము ధాన్యమిండుగాని సాములయిండుగాని మూడు భాగములుగ వ్రాసివేస్తామని మీకు నిమిషమునైనప్పటికి వన్న అడిగి ట్లయితే నీచేతివన్నెట్లునే జరిపిస్తునేగాక యితరము ఖదములేదని సుఖ్యాయుడుగారిని చేతులపట్టుకొని మునలపునాయుడుగారుచెప్పేటటువంటి సమాచారముండు ఇద్దరు కుమారులుగాని భార్య పేరయ్యగాని వదులు పుత్రులును పెప్పినవారుకారు.

ఏనిధంబున సుఖ్యాయుడూ తండావతానే తనతిమ్మన్నయిన దగ్గరపలిచే అతిముద్దాహరి పెంకయ్యగారూ మరతండిగారు వకటిగాదుతండిమునలపునాయుడువకటిగాదుతండి మనతల్లిగారు వకటిగాదుతండి పేయ్యయిన వకటిగాదుతండి తల్లితండిగ చూడవలెనయ్యెను అందిదని మరి భాగన్నదయ్య అప్పుడాడవోండుగ అమ్మయ్యతల్లిమారుగ చూస్తున్నారయ్య బిడ్డమారుగ వారు జాతురయ్యపేరి ఖదములేక జరుగుతున్నాది బావమరదులు ఇద్దరు పురయ్య బావను జాడక నిమిషముండలేదు ఎంతో ప్రేమగ జరుగుతున్నదయ్యెను అల్లిదామర అల్లిచందమా

మైత్రేయము విగ్రహించుట + ఏమోలేరుగ జరుగుతున్నదయ్య
సామ్యులపెట్ట బీగాలను లేదా + వెంకయ్యకు వాప్సించినారు
వరహా పెట్ట బీగము అమ్మయ్యా + వెంకయ్యకి వాప్సించినారు
ఇంటిలోయండే లోకము అమ్మయ్యా + వెంకయ్యకి వాప్సించినారు
బేసారము లోకమును కానూ + వెంకయ్యకి వాప్సించినారు
అయిన ఇచ్చినవాండ్రుగ దుర అమ్మయ్యా + నీవాండ్రులేదుర అమ్మయ్యా
అయినచేరినాదుగ జరుగుతున్నది + పాద్మపూర్ణున నిద్రలేస్తారూ
తెల్లచావిడికే కడలివచ్చునమ్మ + పదిమందో జనమున అమ్మయ్యా
నెంబడయినవలెందుర అమ్మయ్యా + వెంకయ్యయ్య చూడలేకభాను
ఒక్కడొక్కడ వాడు ఒక్కడ లేరూ + అట్లకువిధంబున జరుగుతున్నది
అయిన చక్కని లక్షణముగారు + వివిధంబున యెట్లు వున్నదయ్య
పూర్ణునతల్లి నిద్రలేస్తే + స్వామయ్యగా తల్లి చేసునమ్మ
పట్టుభావరి ధరించునమ్మయ్యా + పూర్ణునవాసనము పూజకేసునమ్మ
ఏకభక్తితో తల్లివుండునమ్మ + చాంతానా బాన్వీచందమమ్మ
బంగారము ప్రాసించునమ్మ + నమస్తామమ్మగా తిరుగుతుంటాది
అన్నదమ్మలు బుద్ధులుగస్తాగా + అనిచేతున్నా నమ్మనందరి
తెల్లనుబాడగ ఘడియ వుండలేరూ + తిండిగారగు నా వలెవుతాయును
బిడ్డను బాడగ ఘడియవుండలేని + బిడ్డనగనని నాద్దులూ నమ్మ
తల్లిగారుగ చేరినమ్మగరూ + ఏమోలేరుగ వున్నది అమ్మయ్యా
లోకకాంధవి లక్షణముగారు + శుక్రవారమే శుక్రవారమమ్మ
గారిదేవికి ఒకపూర్ణులీ + ఏమోలేరుగ వున్నది నాయన

న. ఇట్లు జరుగుతున్నప్పుడేమయ్యుండును ఏమోలేరుగాయబాది
ఓయమ్మ మనములో అయితే జరుగుతుంది పరాయిచోటనిమిగిలి
పట్టుయితే తల్లివారింటికాద ఇంకభక్తి, ఇంక నీయకమున్న ఇంకభగవ
త్పూజనీకు జరుగునంతి నీబిడ్డవు ఈకాలమునకే ఇంకభక్తివున్నావు
పరాయిచోట జరుగున అమ్మయ్యా + ఏమోలేరుగ నీకు జగదమ్మ
అని ఈవిధంబున తల్లి పిలిచినది + తల్లి మాటలె బిడ్డ వున్నదయ్య
వెలలే నో నంతోమముగ్ధునమ్మ + తల్లికి దండంబు పెట్టినది

ఓకల్లిలి పోయెను గారు + అనినపుండిన అనిదిత్రుండిననూ
 వ్రాసెనొందో జరుగును అన్యాయ్యుఁడైతఁడెరఁజూచునది అన్యాయ్యు
 నిమిల్లిలిగారిలో చెప్పకున్నదయ్యుఁడొరిఁడిగారును నింటువున్నదయ్యు
 బిడ్డలమూట కేస నోషనుయినాదీఁగల్గి కన నంతోషమామెనమ్మ
 లిల్లిగారుగ యేమిబలుకుతుంది + అమ్మోవినివే లక్ష్మణునిగారు
 నీయినానోషనలు అన్యాయ్యుఁ డొరికి క్రిగ యెక్కడున్నరమ్మా
 కిల్లిల్లినిక్కి చేరివాద్దులాడి + ఏమోప్రేమగ చూస్తువున్నరయ్య
 కొన్నిసమయములు జరిగిన తర్వాతఁలక్ష్మణునిమ్మగ పోధ అయెనమ్మా
 ఏమోనంక 'షముగ వున్నరయ్యఁలింగాలపురమే శుభ శేఖలయ్య
 వారి అత్తవానికే సంస్తున్నారఁలింగాలరామే శుభ శేఖ దేర
 వెలలేని సంతోషమైనాదుఁనినాహ మహారానికెనా
 కావలసివంది నామానులు అన్యాయ్యుఁడవట్టింతుక ప్రయాణమాకారూ
 కలాబంధువులు ప్రయాణమాకారూఁదురికెనగ చేరిరి అన్యాయ్యు
 బంధువర్గముకా నచ్చిరి అన్యాయ్యుఁడెండిచేసిన తందాన అన్యాయ్యు
 విషేకమాహూర్తముజరుగుతున్నదయ్యఁవెలలేనిసంతోషముగవున్నారు
 బంధువర్గ మివారివారిపూర్వకుచేరిఁ విషేకమగాయును ఎట్లు వున్నరయ్య
 మనంబందరు క్షేమముగ నున్నార తిందానరాన!

న తిందానాచిట్లో లెక్కలచూస్తావుండి ఏమోపని వున్నట్లుగా
 ఇట్లాకి మూడి భార్యను కడజూచి మర్చితిరిగి వచ్చును భార్యమీద
 అతిప్రేమ కలిగి యేమోప్రేమగా,
 భార్య జూచి గడితావుండలేమా తిందానరాన!

న భార్య భర్త మూట్లాడుతూవుంటే తిల్లిని తొడిగిని మహా
 సంతోషకరముగా యున్నదిగాన మరదుల యిద్దరున్న.
 కావను చూడక గడితా వుండలేదుఁఎంతో ప్రేమగజరుగుతున్నదయ్య
 ఇట్లా కొన్నిదిసమయములు వెళ్ళినతరువాత + లక్ష్మణునిమ్మ కేగిచ్చిదిన్నెలాడు
 అరుణఁద గర్భిణిఅమ్మయ్యఁఁ డునిమ్మగా వున్నది అమ్మయ్య

న. అరుణలలు గర్భిణివుండగా వెంకమనాయుడువారికి నొక
 అమరబుద్ధి వట్టుబడినది.

భోగముదాని యిట్లు మరిగినాదూ + భార్యనైన కన్నులమాస్త్రీరా
పొదావురుగునే చూచిన చందాము + భార్య చేసిమీదగు అమృత్యు
అన్నమైన భోంచేయడమృత్యు + కాంబూలమే అందడు అమృత్యు
అది రెండో ప్రాణి తెలియలేదుల్లి + లక్ష్యమమృత్యు కే తెలిసివున్నదమృత్యు
వారికిల్లివారికి చెప్పదు అమృత్యు + వారికిండ్రితోడుగా చెప్పదు అమృత్యు
అన్నతమృత్యులకు తెలియదు కుమారా + అత్యుంధే కృశిస్తున్నది
నవమూసములే సంపూర్తి అయినాది + అడ బాలక ఎ)నవనా యెనమృ
నామకరణమనాదే అమృత్యు + అబాలకు యేమిపేరు పెడుతరమృ
పార్యమమృత్యు పేరుబెట్టినారు తిందానరాన!

న. నామకరణమనాడు నిర్మగుడు దద్దిడు ముసలపునాయకు
దోసిలలో ఎత్తుకుని వేలకోటిసమూహము ఇటివినావున్నారు ట్టికాల
మందున ఏమమ్మాటలక్ష్యమమృత్యు ఈ అడ బాలక మురాయంగలిగిలక్షణ
ముగ తుండివట్టులే మీఅన్న రామయ్యకు యిచ్చి వివాహం చేసివట్టు
యిలే నీకు యెంత స్వతంత్రము తుండునే అమృత్యు తిందాన
ఈవిధమున అడుగుతువున్నాదూ + ఇండియముగ బిడ్డ చూచెనమృ

న. తనయొక్క పెనిమిటి తనతోవలుకక భాషించక తుండేనమా
చారము అక్కలోవున్నది తండిగారిమాటలకు లక్ష్యమమృత్యుగారు కలకల
నత్తుకొని నీచిత్తి ప్రకారముగ ఎటున్నదో అట్టె జరుగుతుందిగాని పసి
బాండ మాకు ఏమి తెలుసుతండి) అని ఈవిధముగ తండిగారితో చెప్పి
అడబాలలనే నాకుకున్నరయ్య + హద్దుముద్దుగా నాకుకున్నరయ్య
అరచేసిలో నిమ్మపండురీతి + ముసలపునాయకు మునుమ గాల తల్లి
డిండుయెండ్లుగ ఆయెను అమృత్యు తిందానరాన.

న. అప్పటికి నతివకి మాటలేం నాచాదారము ఎవ్వరికి తెలి
యదుగనుక ఒకానొక కాలమందుం నేను ఎవరికేమిపాపముచేస్తేనిక
పూర్వకృతమందున తిల్లులకు బిడ్డలకు యెడబాసితినేనూ నతి వకి
యెడబాసితిని కాబోలు,

నాటికేటికి ప్రోక్షమైనది + నాబస్మ జన్మము యెటులవున్నదో
తిల్లిగాతో చెప్పదు అమృత్యు + మదిలోనగా కృశిస్తున్నదిగా

న! ఒక్కచాటి కాలమందున ఈ పొద్దుతేమో నాతోనావును
 నుడు మాటలాడని కారణములే మో తెలుసుకొనవచ్చును పూరంత
 నిద్ర) హతుత్వము ఇంటిలోవారింత నిద్రహతుత్వము అట్టికాలమందున
 న దువగుండ ని చిత్తగడగా తనపెనిమిటి అన్నాభావించేసి దుప్పటి
 చంకలోపెట్టుకొని తలగుడ్డ పెట్టుకొని వండుదోవకాడి! వచ్చేకరకు
 గిత్తుకాడ నిలచియుండి తన పురుషుడికి పరుస్కారముచేసి ఓహ్లా
 నాయుండు ఏమిదోషముగద్దు నానోపలక్షక భాషి చక అంకితముభావించి
 కలు లేక ఇట్లాభిండుటక కారణముయేమని పాదాలుమీదవడియున్నది
 పాదాలుమీద నొగిపుండే భార్యవాణాచి చెట్టపట్టి వెళుతి.

చెంపమీదనే చెబ్బనేసెనమ్మా తంజానకాన!
 ఆచెబ్బతోకూడా ధరశక్తివంగేగా తరణమీదపడి దుఃఖపోతదయ్య
 ఏధిలోకిగా వెళుతయ్యారని ఏధిలోకిగా కాను వచ్చెనమ్మా

న. ఏధిలోకివచ్చి యోచనచేసి ఓహోహో వారిఇంట్లోనుకము.
 వచ్చియున్నాను ఇంకయ్యకలము ఏరు మిన్నుకంగిన భాగ్యవంతులు.
 అంతిలో నిన్ను వండుచూడముగా నాభార్యను వాండ్లు చూస్తున్నారని
 దానియందు ఏమీ దోహములేదు నాకే తెలిపలేదు నేనుకొడితని ఈ
 వనాచారము పోయి వారి ఇలిదండులతో చెప్పను తిరిగి మార్గము
 చేపండు కుమార్తెనాభ్యులు ఈ గామములో వారిమాటఅతిక్రమించి
 పడినవాడుకాని మాఇంటిలోవుండి మూర్తిక్షమ అన్యాయముగొట్టడా
 కి కారణమేమని ఆమెయిందువదైవతవృత్తుండినయెడల మాతోచలితే
 మేము ఏచారించగలము న్యాయము అన్యాయములేక పూరిత మర్క
 గ్గముచేత కొట్టడానికిమేమికార్యమని కాకుతోనే ఈటతోనే ఖండించి
 వెతురు అన్న ఆలోచనగలిగి బిచ్చితిరుగావచ్చి కలుచుకాడి! వచ్చేవ
 రకు ఆక్కడనేభార్యలకునుమృత్యువుననుకలపచ్చరించ ఇంటిలోనికి
 పోయి తన మొలలోవున్న బంగారు మొల కా)కనీసి మెడలోవున్న చంద్ర
 జ్వరము తీసి పరహాలు పెట్టబీగాలును రూపాయి పెట్టబీగాలును రుమా
 లునచుట్టి ఆపెట్టమీదనుంచి వారిసొమ్ముమిన్ని తనదగ్గరలేక జానుకుని
 అప్పుడునుప్పటియైనాచంక బుట్టుకుని తిరుగనందుదోవకాడివచ్చెనమ్మా
 ఆపురుషుకునే సేపెనులు చూస్తువుండేతిరుగ తలుపుకాడి వచ్చిరక్కార

వ. గట్టిగ మాటలాడితే నాఁజెల్లివంటాదో అన్నదమ్ములువిందు
 రోఅవిపురుషుల పాదములమీదపడి ఘోషఘోషన నుఁబడిస్వామీ
 ఈవేళకాడ నీవు యుపాయంబుగా పోకున్నావే ఎక్కడికి పోకున్నావు
 స్వామీఅని పాదంమీదపడి కాదములుపురుషుడువదలించుకొని పోకి వెళ్ళి
 లింగాలపురమే బాడవట్టెనయ్యో శెల్ల నారివోబామకు యెన్నయ్యో
 లింగాలపురమే కదలివచ్చినాడూ అన్నతమ్ములా యిద్దరున్నరయ్యా
 తల్లిగారు కన్నులచూచారూ అమ్మతమ్ములు చోద్యనాకారు
 తల్లిగారుగా చోద్యపోతాడివాళ్ళ యిప్పు శెల్లు పిచ్చన్నగారు
 వెలలేవో చింతిపోడయ్యో ఏమియుపాయము వచ్చెనో అప్పుయ్యో
 ఈవేళకాడ నీవు ఒక్కడే చచ్చునా తందానతాన!

వ. అవి ఈవిధంబున అడిగేటప్పుడు ఎన్నాళ్ళునోను అత్తనా
 రింటిలో వుండినా దిగుమర్తివారంటారే కాని చిరిమామిళ్ళవారివిఅను
 కోలోరు మాఅన్నగారు ఇక్కడవున్నా రేగాని మూగిల్లి వున్నదని మా
 వదినగారు వున్నారని ఇక్కడికి నెవచ్చినాను పోతేనాల్సి చెప్పిపోవ
 లేనా అని చెప్పుకుండనే నేను వచ్చినాను.

అన్ని అన్నగారు వింటువుక్కర య్యోఅమ్మమనసులో చింతపోతయ్యో
 అది ఎక్కడినముల సమాచారముయ్యో ఎంతచిన్నవో పుడేసివస్తేయ్యో
 అన్నగాధ బహు చింతి పోతడయ్యో తందానతాన!

వ. ఉల్లివచ్చి చెల్లెలున్నా పువచ్చి పడే మాకు మహాసింహావ
 మాయెను ఎండవక్కేవరకు లింగాలపురమారా నెలిసి నాబాధువులం
 తావచ్చి వెంటయ్యోగాని చూస్తున్నారే బంధువులకు ఈయొక్కనంగరి
 చెప్పలేదు లింగాలపురములో సమాచారము యెల్లప్పుడు దుర్గిలో
 సమాచారము యెల్లావున్నదంటే భార్యరమ్మమయి లక్షనముగారు
 అశోకవిధముల చింతించి పార్వతమ్మకు ఒక్కలో వుంచుకోసి వెలలేని
 ముఁఖముతోవున్నది తిండివరియ్యతి ఎండవక్కేను నేన్నాళ్ళున్న మా
 బావగారు తనుచాటిట్లా వచ్చివుండునా వెంటడి. దిబుందిజనమువుండురు
 లెక్కలు చూస్తువుండును నాఁజెల్లిగారి సముఖాగతవచ్చియారావగారు
 పడనిఅడగ మాకుఁసమాచార నా తెలియదని తల్లిగారు పలుకగా మేము

మూలక్ష్యమయ్యగారు మానావగారు ఎక్కడనున్నారో నమాచారము
మీకు తెలియలేదా అని అడుగు వాకు తెలియదయ్యా అని చెప్పినచో
త్రి జరిగిన నమాచారము చెప్పలేను నను కట్టుకుంటా వ్రుండినట్లుయితే
మాతల్లి (ండి) అన్నము భోగియే మా అన్నలుకమ్మలుభోగి చేయరు
దిగులువడిపోతారని ఆ గాత్రపురుషుడు కొట్టినదెబ్బ చంప వాసివున్నది
ఆవావుజూచి ఏమిలంకము పడుదురో అని వైనచో గు చాటుబెట్టుకొని
పనులు చేస్తావున్నది ౧౦ గంట ప్రాద్దామెను దుర్గిలో ఎక్కడానమా
చారము లేదు ఎక్కడపోయితి తిసి వుటికి ఏను చిక్కపోయెను ౦ండి
మావొప్పవాయుడుగాగు వరహాలపెట్టకాడికి వచ్చేవరకు సామ్యులున్న
వీసోన్న దిస్తురుమాల మూటకట్టి పెట్టమీద పెట్టివున్నది వైనజూచే
వరకు పరిగెవేటిమధ్యువ వైటివున్నది మొలత్రాడుజూచి చంద్రహారము
జూచి లగుడ్డజూచి ఆమూలంతావిప్పి కమాళ్ళబిలిచి కృతాంతం
జూడగా ఏమి ఆవాయెనువచ్చెనని వెలలే. దుఃఖము వట్టి దుర్గిలంతా
తిరోబస్తు ఇల్లు ఓడివున్నార బావులు వెళికి గుంటలు వెళికి అన్నద
మ్మలు ఇద్దరున్న లింగాలపురము చేరునేమా అని తమ గుర్తిలెక్కి
కొని ఎకాఎకం గా నా లింగా పురము చేరజామేలవ. దుదోచలో ఏమి
యోచన చేస్తారంటే చేరివుంటాడు చేరే పోయినట్లయితే మీరుఅక్కడ
చేసి తిసి ఇక్కడ వెదికివచ్చువారా అని వారు యోచనలు పడుదురు
లింగాలపురము వెళి కాడికి వచ్చేవరకు పదిమంది కమ్మవారు అక్కడ
వున్నార పదిమందివీరిని కండ్లజూచిరి ఓహో రామయ్య గాకి వివాహం
పెట్టుకున్నాని బావగారు తెల్లవాగుజామైన వచ్చి చేరినాడు ఇప్పుడు
బావలుమరదులు వస్తున్నారని యోచింతున్నారు ఆ నమాచారము
వీరియొక్క చెవులవడి నంతోపించిరి.

చిరుమామిళ్ళవారి యిల్లు చేరినారూఢిలవాటగా గుర్రాలుదూకిరి
పడవలోగావస్తువున్నరయ్యలింగాలపురము లో జనములు అమ్మయ్య
ఇల్లుగనకనే నిండిరిఅమ్మయ్యనుబౌరాయుడు కన్నలజూచాడు
తన వెంకయ్య కూర్చునివున్నాడు బావమందులు పంక లేదుభామా
అన్నలుతమ్మలు ఇద్దరుగనుకానంగువుకాళ్ళమీద నిలిచివున్నరయ్య

వ. పెద్దకోడలునుండరమ్మగారు రెండోకోడలునుభద్రమ్మగారు బారిఅత్త వెంకమ్మగారు కాళ్ళకి నీళ్ళుతీసుకవచ్చినారుకర్పిలువేయించు తున్నారు. వాడుకుర్చో లేడు దావాంతినుకోలేదు బావగారిచాటుజూచి ఏయండి బావగారుమీరు వచ్చేవారు మూలల్లితో చెప్పిరాగానా మా తండ్రితో చెప్పిరాగానా ఊరేపామంగా రావడానికి ఏమికార్యమున్నదని అడిగేవరకు కండ్లుయెత్తి చూడలేదె యేమండోయి వచ్చేవారు చెప్పిరాకుడదా అని అడిగినవారయిరి అమాటలిన బావనుబృహదానిచాటుజూచి నీమరదలుఅక్కడన్నది అతితగ్గరావచ్చి మీకోడలిని మీరు తోడుకోనిగావలసివడదే కాని అరక్షణముమేమునిలవముమీరల్లి తండ్రి)బహుశుఃఖశతోవున్నారు అని తిరుగ గుక్కెడగ్గరకు వచ్చి గుర్రాలమీద కొలువుదీసివారూఃకుర్గియినా బాటపట్టియ్యా బావనుబృహదావనుగెత్తుకున్నాడుః లింగాలపురములోకమ్మవానిభామ ఇన్నాటికిబసమేయమ్మయ్యాఃగెవినికాడనే అడ్డగించుకొని

వ. ఏమయ్యా చిరిమామిళ్ళనారేనా చుట్టలు మేనుంకామీకు చుట్టలుకాదా మేమాటకనేళ యిక్కడికివచ్చినట్లుయితే మీయింటికి వస్తామనిమాయొండ్లక రాకుండా మీరు వచ్చివారు వచ్చినట్లుగానే యేజూకోవంగపోతున్నారు అనేవరక రామయ్యగారు కోటయ్యగారు చూచి మాయప్ప చెల్లెలలు.

లింగాలపురము నకు దారబోసినామూఃమీరంతమాకువగ నాండ్లుతగ్గడి

వ. అని యెన్నలు తమ్ములు పెద్దకు ఃఘోరఘోరంబగు దుఃఖ పోయిరి దుర్గియినగా వస్తుయొంకరయ్యా ఇంటికయినగా కదలివచ్చినారూ తండాసకావః

వ. అప్పుగెల్లెలు కండ్లజూచిరి మనతండ్రి)చేసిన మనువు తుంచి కండ్లచూపులు నోటిమాటలు మనకు రుణముతీరినది అదిగో మీబావ సుబ్బారాయుడు వచ్చియున్నాడు

లేవయినమయ్య పోవేయొయ్యఃఅరక్షణమునిన్న నిలువయిదుంల్లి వదిలితదినో బంధువఃతుండుఃమాకు తలవంపులే కొకాదమ్మయ్య లేవ)యాగని నయి పోవేయొయ్యఃఅప్పుచెల్లెలకు చెప్పితిన్నరయ్య

అప్పు చెల్లెలీ వత్సవంబడయ్యఁ బాగ్యకమ్మనే చంక బెట్టుకొని
లింగాలపురమే యీ యానెనాదీఁ వాండ్రతలిగ్రాదితోఁ దుఃఖము అమ్మయ్య
వలె చెప్ప న నమ్మగన్న తల్లిఁ విమ్మ చూడని గడియ యుండ లేదు
అని యావిధంబున దుఃఖపోతరయ్యఁ పార్వతిమ్మనే చంక బెట్టుకొని
కావగారిలో కూడా వస్తాది తందానతాన!

వ. అన్న లండమ్ములు యిద్దగున్న కొండూనము సాగవంకి
వస్తామని కొండూనము వచ్చేవరకు లక్షమమ్మగారు అట్లా దుర్గిచాను
తిరిగిచూచి అన్నదమ్ములనుజూచి వెలలేదుఃఖమువచ్చి వచ్చెదుఃఖము
దిగమింగివేసి ఓ అమ్మ రామయ్య ఈ రక్కతమ్మను నీవు వివాహము
చేసుకొంటివయిన నేను యెప్పుడైనా మావుట్టిలని వస్తాను లేకపోతే
కొద్ద మావులును నోటిమాటలును ఇదే నావలెనని ఘోషుఘోషుమని
దుఃఖ చేవరకు యెన్నదమ్ములకు దుఃఖము వచ్చి ఓయిమ్మా అటులనే
నీలిద్దను వివాహము చేసుకుంటామని చెప్పిన అన్నగారి పాదములకు
నమస్కారము చేసి.

లింగాలపురమే కాటవట్టినాదీఁ లింగాలపురమే వస్తుమున్నదయ్యా
లింగాలపురమే తిలిచేసాదిఁ చిరుమాదిశ్యవారి యిల్లు చేరినాది
శ్రీలక్ష్మీఁచ్చే అమ్మయ్యఁ నీ లేని నంతోషవడతాడయ్యా
అత్తగారు వెంకమ్మగారితోటికోడలు యిద్దగు యెమ్మయ్యా
వెలలేని నంతోషవడతురయ్యఁ శ్రీలక్ష్మీ వచ్చిచేరినాదీ
కావగారిలో బేటకొచ్చెనమ్మా తందానతాన!

వ. ఏమింటి కావగారు సంసారము చేస్తుయుంటే మన వెరటిలో
తులసి బృందావనము లేనిది తగదు నిద్రలేచి తులసి దేవిని దర్శనము
చేసుకొంటే శాపము వరియిగును. ఆతులసి దేవిని పూజకేసినయెడల
పువర్ణస్సమునకు ఆయెవ్వఁ గలుగును మీరు అతిశ్యరగ తులసీబృందా
వనము వేయనిది నేనన్నముభుజించును అని చెప్పగా యెపుడు కావగారు
మహానంతోషించి అపుడు తులసిబృందావనము వేయటకు అక్కడ త్ర
వ్వడమని గడ్డపారవేయగ వట్టిరుకులబిందెలు ఎదురించులకు లంకెలు
వేసి అక్కడి యెన్నది త్రవ్వజూచెనటకు ఆకరుకులబిందెలుచూచి యా

తులసిబృందావనమే అమ్మయ్యా + పూజలైనగా చేస్తుంటుందో
 కొన్నిదినములు వెళ్ళితకర్వాతా + ఆడబిడ్డగా పిచ్చమ్మగారు
 లక్షుమమ్మకుమార్తెనా చూచేగా + వెలలేని యోచనలుతాతదమ్మ
 ఈలక్షుమమ్మ + మార్తెనై నేనూ + తనకొడుకైనగా తీసుకోవలెనని
 + లిలోనగా యోచనచేసేగా + తల్లి వెంకమ్మ యేమి చెప్పినాది
 మనలక్షుమమ్మ + ఆడుగుదానతల్లిఁ ఇస్తేమమరియిచ్చేనుఅమ్మయ్య
 అట్లు యివ్వకపోతే లక్షుమమ్మనై + బాకులైన పొడిచించపుతాము
 లమ్మమ్మకుమార్తెనయి నేనూ + పీకుమారుడికి పెట్టికేతుమమ్మా
 చేతిలోనగా చెయ్యిపెట్టవమ్మా + తల్లి బిడ్డా యొక్కటి అయినారూ
 లమ్మమ్మతో యేమిచెప్పితరూ + పియొక్కవో పూర్తైనమ్మయ్య
 ఆశర్వతిమ్మః వట్టిని అమ్మయ్య + అబిడ్డవో కొడుకుకు అమ్మయ్య
 ఇవ్వమని వారు పలికినరు + దండంబెట్టి లక్షుమమ్మగారు
 పుట్టంబనాడ ఆశపుండునమ్మ + మా అక్కగారికే రామయ్యగారికైనా
 ఇవ్వవలెనని మనస్సుయున్నాది + పసివాండ్రకు యేమిలేలునునమ్మా
 మాతలిండు)లఆడగండియమ్మయ్య + మాఅన్నగారిం ఆడగండిఅమ్మ
 మాకుతెలియదే మమ్ముగన్నతల్లి + ఇన్నిమాటలే యిద్దగన్నరయ్య
 ఇద్దరైనగా యోచనచేసిరిగా + వారిపుట్టింటివాని మనయి అడిగితేను
 ఎంతమాత్రము మనకు యివ్వరమ్మ + వాకుమిన్నందినభాగ్యవంతులమ్మ
 మనమాటగా జరుగదు అమ్మయ్య + అని ఈవిడంబుగ యోచనచేసిరి
 నీబిడ్డనైనా యివ్వ'పోలే + నీవు కత్తులమీద వొరుగుతావుతల్లి
 బాకులమీద వొంగకాతవమ్మా + ఇకనామిమ్మా వట్టుపెట్టుకునుమ్మ
 ఇన్నిమాటలే ఆత్త పలికినాది + తల్లి బిడ్డా యొక్కటయినారు
 కొడలిఅయిన లమ్మయ్యనైనా + యమనిబాధలే పెట్టబూనినారూ
 వంటయిట్లో! కేసినవ్వరయ్య + యెద్దులకేసే మడ్డికూడుకలి
 లమ్మయ్యకే వెళ్ళిబూనినారూ + బహిష్టురాలయి వైసకేలేనూ
 యేమనిదా అడగరే అమ్మయ్య + దాహమనివారడగరేఅమ్మయ్య
 కనుపుకోతగా కొయ్యిబూనినరూ + వేలపెట్టగా రుద్దుకమంటారు
 అయినబాధ బెడుతున్నరయ్య + వెలలేని దుఃఖమిప్పుడయ్య
 తోడికోడండ)తో చెప్పదుఅమ్మయ్య + బావగారిగ 'చెప్పదుఅమ్మయ్య

వ. ఇట్లు 10-45 దినములు అన్నపానాదులు లేకుండా యుండిన పుటిగిన్ని రెండో ప్రాణి తెలియకుండా తనవిడ్డకు తనవగ్గి ముండు కొని ముప్పుటనున్న ము భోంచేసినదానిని తెనేయుండును. అయితే స్వరం దన్నము లేకున్నమాన సామ్యులు లేకున్న మాన పెండ్లియైన బువంటివారు నాలో నిలక లేయి.

వెలలేనివో దుఃఖమాకుండి + మతస్సులోనే చింతపోదయ్యా

వ. ఇట్లు కొన్నిదినములు కలిగి కోరికోసి యెంతకలిగి కోరికోసి నా ఇది చావపాడ్యేదిలేదు మహానా గాణి నానం కమ్మవారము అలుము గుడికి విరోధము పెట్టయితే యెప్పుడో చంపివేస్తాడని ఒక్కసాటియా కాలమిండులి + ఆనరా పెండ్లినికే కావనమ్మా దొడ్డికాడనే వెంకమనాయుడూ + పాలుపిండుతూ పున్నాడుకుమారా తల్లివిడ్డగ కదిలించుచున్నా + వెంకమ్మకి పిలిచి మమ్మయ్యా నాయనవోరి వెంకమ్మగారు + యెద్దులజేం ఏవుకోతవయ్యా ఏకోరి పెండ్లాడివచ్చివారు + భోగముదానిని ఏవు తెచ్చినానూ ఎత్తాళ్ళంట కండ్లబాకుమయ్యా - ఒకటింటే ఏదాంటాకి ఎడమకాలితో యెగిసితిన్నవాడి + అట్లాటిదానిక బతుకవకుమరిడి ఇరుగుపొరుగు జగదాలు నే న్నరయ్యా + ఇట్లాటిదానిక తెచ్చిపెట్టకయ్యా యెట్లాటిదానిక బైటవకుమరిడి + మనవిడ్డకు తెచ్చివదిడ్డ వమోని ఎంతమాత్రం బయటవడమరిడి + మనదిరానినానముకమ్మకులయ్యరిడి అపభ్రాంతివో పాలైపోతాము + దాసున్నా నురగియున్నదయ్యా దానివాడికే కాళ్ళుపిసుకుతాడి + దానివాడికే నోళ్ళుపట్టుకయ్యా దానివాడికే ఏవుకోత తాడి + దానివాడికే పేనులుమాస్తాని ఏవేళచూచిన అప్పుయ్యా + పైవెక్కల వకుమవుంటవయ్యా ఎత్తాళ్ళంట కండ్లబాకుమయ్యా + కావులైతే నెరుక్కంటమయ్యా గుంటలైతే మేము నెరుక్కంటమయ్యా + తిండానకాన!

వ. అమ్మా గాణి నానం తమ్మవారమే ఏవు యెట్లాగుతుండేది మా కందరికిని అవయంగా తుంటాడీమంట.

సిగబట్టుకొని నంగతీసివాడి + కాలతోడను తమ్మకాడతండ్రి)

ఇప్పుడు తన వెంకటేశ్వరిని దూరమునకు పంపింపవలయునని కోవముచేసెనమ్మా
 వెంకటేశ్వరీ కోవముచేర్చిందీ! ఇప్పుడొక మిడిన యమ్మయ్య
 చతురబద్ధయూ చందమామెనమ్మా! మూలిననే వెంకటేశ్వరగారు
 నీవు పెద్దగాని నేటిదిక్కునమ్మా! కుంపిండ్లునచ్చినా ఫలముయెందుకమ్మ
 నిన్ను వ్రాణముతోనా పెట్టగాదుకల్లి! ముందరిన్ను చంపవాలెనమ్మ
 అని పిదపాలును నిలిపివేసినాడు! కాడిగనుక అనించెయ్యనదయ్యా
 కాడిగనుకను బవురుకున్నదమ్మా! కాడితోనుగా కుమ్మతోయినాదూ

న అట్టికాలములో వెంకటేశ్వరగారు ఏముచెప్పుకున్నదంటే నీవు
 గర్భిణీనమందు పుట్టివదిడ్డవని నీతో చెప్పినందుకు నన్ను కానిదితో
 కుమ్మవస్తూవు గనుక పుణ్యము చేసెను విచారించకుండా నన్ను
 కుమ్మవస్తావు యనెవరకు కాడి దిగున పెట్టి ఓయమ్మా వెంకటేశ్వరీ
 నమాత్రములోనే నేనుజూచు చెప్పుయెత్తికొట్టుకానంటే కొట్టుకున్నావు
 రంకుతనము నాకమ్మలతో చూడవలెను. చూచితరత్నము యీట
 తోనే బా! తోనే గొడిచి చంపి కాపుపాత్రలో నేయవలెను దండు
 మాటలవిని కొట్టి మళ్ళీ కొన్నిదివెంబులు యింటివద్ద పెట్టుకొనివుండ
 వచ్చువాడని కొనియిడుచుచుగా కొమారుడి నోటిగుండా మాటచీను
 కొని వెంకటేశ్వరగారు పిచ్చుకొగరైతే నామనా నీభార్య రంకుతనము
 నీమ్మలకు చూపుదునగాని తర్వాతి

వారుయిద్దరున్న యివతలవచ్చిరి! మళ్ళీ కొన్నిదివెంబులు బరిగేరా
 ఒకతాటి ఒకకాలమందు తిండి! దానినాడుచూచి యింటికొచ్చినాడు
 అమ్మనిన వెలక్క! గూరు! తుదానివాడికే తలంటు అమ్మయ్యా
 శరణుశరణు అత్తమ్మగారు! యెంతమాత్రము అంటు యమ్మయ్యా
 అనిలత్తమ్మగ కానవలిగివాడి! యవము యిల్లు వెళ్ళునీకమ్మవారమన్న
 రాణిరానయి కమ్మవారయమ్మా! దానినొడికే నేను అంటనమ్మా
 అనిచేతులుయెత్తిదండంబెట్ట! నీవుకంటకుంటేమిమానితిఅమ్మయ్యా
 నేను అంటుకానన్నా! నామనా! చమురుగిన్నెగా చేతికందినాది
 రెండువేళ్ళనందున అమ్మయ్యా! బవా! టిటిటనేసెమ్మా
 నీటమీద దానినాడు కొలుపుకొనాదూ! అత్తగారుగా వెంకటేశ్వరగారు

దాసివాడితో తలంటుకున్నాడీ + లక్షమయ్యగా కనుల చూచేరా
 నీకు లేనినో రాణివానయమ్మా + నాకు చెప్పినా నన్నున్నది
 నేను తలంటుకొనన్నది యెప్పుడయ్యా + నాటిమాట నోటిలోనన్నది
 చమురుగిన్నెగా చేతికిచ్చెనయ్య + పచ్చిగనుక కా యేమి చెప్పకానీ

వ. వివవయ్య పిలక్షుమయ్య నీవు పసివావవ యవ ముచియోవ
 వవకురాలవేను ఇక్కడ తలంటుకూతుండు ఎవయినా వచ్చినట్లయితే
 బాగావుండను కన్నాతల్లికైనా కొంచెము కనుమరుగు వున్నానుగనుక
 మంచినిశ్చకైనా మరుగు వుండవలెను గనుక నీవడకటిల్లువున్న దేవడక
 టింటిలోనికిపోయి బాగ్రతగా తలంటి నోడుకొనివచ్చినట్లయితే నీ కు
 కాగివున్నది నీ కానుకగా పెట్టివున్నది బాగ్రతగా పిలక్షుమయ్యవచ్చి
 పడకటింటికి కానుకంపెనమ్మా + ఘాతుకాలుగా తెలి అడయమ్మా
 కవలపుచోవ్యయ తెలి అలేదులక్క + నుంచమింటికి లోకవచ్చెనమ్మ
 జనాకట్టి పీటమీదవమ్మా + దాసివాడుగా కొలువుతీరినాడూ
 దాసివాడితో తలంటుకున్నాడి + తలంటుకా లక్షమయ్యగారు

ఎక్కడ లేనిదుఃఖ మొచ్చెనమ్మా + గొప్పనంస్థానములోవుట్టితి అయ్యయ్య
 గొప్పనంస్థానమందు వచ్చితితియ్యయ్య + దాసివాడితో తలంటుకున్నాను
 తలంటుటివో వేళనొచ్చెనమ్మా + కొలకొలాను వడకయ్యయ్యయ్య
 దాసివాడివో నీవునబడ్డాది + దాసివాడు తలయెత్తియారెమ్మా

ప. ఏయయ్య లక్షుమయ్యగారు ఎల్లకాలము నీవేతలంటితివానీవే
 తలకుపోస్తిన నేను ఒక్కబిడ్డనైయుండి తలంటుకోవస్తే ఏమిస్తా తలంటు
 కానమ్మా తలయంటుకుంటే నీవు మాంనావు ల్లి అని దాసివాడుగా
 వలుకుతున్నాడూ దాసివాడుగా మాటలువిన్నవయ్యా తందానాకావ!

వ. కాకు నీకక్కడికోలిఒలే దాసివాడయని లక్షమయ్యగారు
 దాసికి తలంటుకూతున్నది పడకటింటిలో వయోధాము యిట్లా
 యండగా వెంకమ్మగారు పిచ్చిమ్మగారు వెంకమ్మయ్యని పెడకీలే
 రచ్చకూడ కూర్చొనియున్నడయ్యా + నానునా ఓరీ వెంకమ్మగారు

వ. నాకు దాసివాన్ని పెట్టుకున్నదని నేను నీతోచెప్పితే నీవుచె
 ప్పినమాటేముగానే నేను చెయ్యిపెట్టికొట్టకు నోరెత్తిమాటాడదు అని

ఎడమచాలితో యోగినినైనాదు. ఎడమచాలు చాలించెరలయ్యయ్య
 గుర్రానికొట్ట కొండలోగనుక * నేగమంచున జనరలూ నెకయ్య
 దెబ్బలకయినా కాళి లేకదిలించుచున్నా యిధ యి నోగోగరా
 నోటిమాటలే నిలవనోయెనయ్య * నందలలితంది)ని తలచుకున్నదయ్య
 అన్నదమొలను తలచుకొన్నదయ్య * ఎక్కడ లేని శోక నామొనమ్మా
 తల్లిదుఃఖమే బిడ్డః న్నదయ్య * ఎడకటింటూ బిడ్డ వచ్చినాదీ
 తల్లినిదెట్టే క్రమలు చూచెవత్త * అయ్య అయ్య మమ్మాగన్నగంది)
 మాతల్లినినీవు చంపబోతుంటి * మాతల్లిని నీవు చంపి లేకు తంది)
 నేను ఎవరియందను నేను వ్రుదునయ్య * ఎవరిచెంతను నేనువుందువయ్య
 నాపాద్యును ద్దుగావీతల్లిమూనునయ్య * మా నేడుకార్థమే ఎవరుజూతురబ్బ
 ముందుగానాగొంటుకొయ్యవయ్య * వె కనించినానిలిచి వరనాయన
 చేతులెత్తిగా దండంపెనుకాడ * చించి హంసలే పెట్టుకొనిదమ్మా

చ ఇదలోకి దాని * దు వీధిలోకివెళ్ళి అయ్యయ్య * త్తుమ
 వన్ను చంపి నేసిరని ఘోషఘోషున దుఃఖము పొన్నేలుపుటి * పూని
 అంతా గుంపుగూడి ఇంటిలోకి వచ్చేలుపుటి * లిల్లింకమ్మవక్కావచ్చి
 ఒరేనాయనా వెంకమనాయమా ఇప్పుడు చంపడా * విధలేదు కాకి
 చంపుదావుగాని యివతలకు రంగుల వట్టుకొనివచ్చినా.

అప్పుడు లక్ష్యయ్య కా ఎట్లవున్నదయ్య * బిడ్డచూచగా తల్లిమూచినాదీ
 వెలలేనినో శోకమందెమ్మా * హావ్యోహాన కగ్గరిజెట్టుకొని
 మీకు మాకు గుణము దీరెల్లి * ఈజులున కాను బలికినాది
 అందల పడకటింటిలో తరుణివున్నదయ్య * తంచానకాన
 లింగావురమంతా మూటుమణిగి * ఊహించి రంక నిద్రపోయినాడు
 వెంకమ్మపిచ్చుకొడలివచ్చు * మమ్మా ఇంకకంటకంపెనయ్యములేదయ్య
 పోయి పొడిసివేసి రన్నంచెప్పగా * బాకుమెత్తు కడలివచ్చినాడు
 పడకటింటిలో కూర్చున్నయమ్మాది తంచానకాన

వ. అశ్వవరా బిడ్డదగ్గయండి అప్పుడు లేచి అకలితోవుండి
 పెడతల్లి నుండరమ్మగారిదగ్గరకు పోయియుండెను. బాకుమెత్తుకొని వెం
 కమనాయకు పడకటింటిలోకి వచ్చి

పురుషుడు చేరి గాకు చూడవచ్చు. రెండు చేతులీ తా మెత్తినాది
పురుషుడైనా దండంబెట్టగాఁ దూరపు దెల్లలు చూటలు విన్నావా
సింలియొక్కో మాటలు విన్నావా? చేతులుయెత్తి గా దండంబెట్టెను
వెంకటాచార్యునిగతిసేగా అమ్మయ్యోహమ్మమీదుఁ అడుగు వేసెనమ్మా
వాటియందును గాకు చూచినాడు. బాబోనుగ కుమ్మర అమ్మయ్య
తిప్పవారనుగ బాబోయ్యునిగఁ బాకు నెరిమిగ మనరింపి తిసేగా
అప్పుడు లక్ష్మయ్యకు పాదమువోలేడు. వెంకటాచార్యుడికి రెండుకండ్లు
బాకుగనుక నీ పాదవేసుకొని తిరుపులాకుతి పున్నాడమ్మయ్య పోయింది
అదిత వెంకటయ్య దలివచ్చినప్పుడు గొంతుమీద గడ్డవారి వేసినాది
అర్థగారితాను కమ్మలజూచేర. కేతులెత్తగ దండము పెనుతాది
చంపేనారు చంపుతాను. లింగబిడ్డకు లేచ్చి కమ్మల జూచింది
పాదమునకు పోతామియమ్మా. ఈలోగా నా పాదము క్షోదమ్మ
అప్పుడు వెంకటాచార్యుడు యెట్లునున్నద క్షోదాచార్యుని
కండ్లుపోయిగ తడవు గాదుతాను. ఎరువునుచూచు కండ్లజూచినాది
చేతులుయెత్తి దండంబెనుతాది. లక్ష్మీకండ్లు పురుషుడు కొచ్చేరా
భార్యకటికి కదలివచ్చినాడు. పాస్తమైవగ తానుతానాడూ
గగనభాగనుండు పాదమువిడిచినయ్య. భావనాను నముఖానై తేనే
జీవాత్మయైన పోతపుష్పదయ్య. భావసుబ్బయ్య నిద్రలోఉడయ్య
కలలోలోయి తానుజెప్పినాది విన్నాచంపేసినోయన్నారు వోబావా
పోయివున్నట్లు నిరసించున్నదయ్య. క్షోద ఆశ్చర్యమునే అందెయ్య
అర్థరాత్రి) కాద యింక జెప్పినాది. లింగాలపురమే బాటవట్టినయ్య

వ. తెల్లవారేవరకు లింగాలపురం వచ్చేవరకు లక్ష్యమయ్యను
యెట్లచేసినారంటే ఆ బాకుదెబ్బమున్నదే ఆ బాకుదెబ్బకు మునుపము
విశ్వజేయించి కరపించియున్నది

కంకుమకాయలు పూటతీసివోర కైవగ పూసినారురండి
నాగుబాకు కరచింది అంటానెంపండబెట్టగ పుంటాను అను య్య
భావసుబ్బయ్య కమ్మలజూచినాచందానతాన.

వ. అతని యిదియేమి చోద్యమని సుబ్బాగారుడు అడిగే వరకు నానప్పయి కరచిపడి తిండిలని పండవుంది యేమియుండి వరక ఆలింగాలపురములో శ్రీమృ పుట్టిం దామూదియున్నాడు అదాయాది విని శ్రీమృని యెంతమాత్రం ఎత్తిచవలసిన పనిలేదు అన్యాయము చేసి చంపివేశారని యెత్తుబడి చేయించుకొంటా కాదు చేయించి యుండవరకు.

గణాచారిమీదలెల్లదారెనయ్యోనన్న యెత్తుబళ్ళుచెయ్యి చమంటదయ్యి నన్నవరాయివాగు నన్నుచంపలేదు నాపురుషుడే నన్ను చంపినాడు మీరు కాదుదయ నా పరిచక్షుతిండిఎత్తుబళ్ళు చేయించమంటాది

వ. అప్పుడు పసుపుకుంకుమ తాంటూలాలు వక్కాకులు కొర్ర చేటలు తేస్తున్నాగు వాద్యములు చేయించేటట్లుగా

ఎత్తుబళ్ళుగ బరుగుతూవున్నాదీ శ్రీగండిపు తిరువులు శాస్త్రయ్య మందిగంధపు తిరువులు శాస్త్రయ్య శాస్త్రయ్య పేర్చియిప్పరయ్య శాస్త్రయ్యమీదుగా పండవుందినాడతలకొడివిపెట్టి వెంమనాయకు శాస్త్రయ్యగా కాలకుయన్నాడిమన్నుటివో నమన శాస్త్రయ్య

వ. ౧౨ కలకాక్షు తెచ్చి శాస్త్రయ్యలోనాసి శాస్త్రయ్యచల్లార్చి నాగలోయ్యు తిరుమరు పెట్టెనమ్మ పుట్టెలిలై లేచినస్తదయ్య

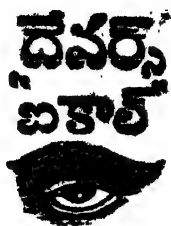
వ. పొడిచేటన్నడు ఏయావయ్య పుండవో ఆదేయావయ్యగధకని లోపుట్టినచ్చ పుట్టినచ్చనమయ్యమందు పురుషుడు వెంమనాయకు యేమన్నాడంటే యేమోకాకుబడి అడగాయి యిన్నాడు. పురుషుడికి కండ్లుతోయెనమ్మఅర్తమ్మకు కండ్లుతోయెనమ్మ అడవిడ్డకే కండ్లుతోయెనమ్మఏరరామయ్యడి కండ్లుతోయెనమ్మ మోటవొక్క గడిలోనెయ్యపువూబలైసక కొంటుమున్నదన్న పంతులేకుంటే పంతులు చ్చునమ్మలిడ్డలులేకున్న లిడ్డలిచ్చునయ్య కండ్లు లేనివాటి కమలయిచ్చుమ్మ అన్నతిన్నలు ఇడ్డరుకుమారా మహాగృహై వస్తుయున్నరయ్యగణాచారివో మీదవ్రావినాది అన్నగారికే దండంబెట్టరా తంచానకాన.

వ. అన్నా రామయ్యగారు ఒకరిమీద కోపము చేయవలసిన కార్యములేకు నీకు కోడలయిన పార్వతిమ్మను యెత్తుకొని లింగాల పురం చేరి త్రేయముగ వివాహము జేసుకొని లక్షణముగ యుండవలసి వడేగాక మీరు మర యెంతమాత్రము మీ బావగారిని శ్రద్ధువరచ వలెడు.

అన్నగారికి దండంబెట్టఁ దేవళంబుకాడి కొచ్చినారూ
 లక్షమమ్మ నేజాదిరిమ్మయ్యాఁ చేతులెత్తి దండంబెట్టెరూ
 పార్వతిమ్మ నేజాదిరి అమ్మయ్యాఁదుర్గిళ్ల న తోడుకొనిపోయినారూ
 తల్లిలక్షమ్మ గింగాలపురములో నెలసియున్నదయ్యాఁతందానతాన
 పంకుమబండ్లు తోలుదును అమ్మయ్యాఁపంద్యారముబండ్లుతోలుతాతే
 పసిద్దిగాను నెరిసియున్నదయ్యాఁపాటిగాను పల్నాటిసీమలోన
 మాటగొక్కనో గుడియందోయమ్మఁపూజలైనగ కొంటువున్నదమ్మ
 ఈలక్షమ్మపుణ్యకథ బామఁపుణ్యకథ పాడించి వివరం అమ్మయ్యా
 వ్రాసినవారికి పాడివారికిఁ దెప్పినవారికి విన్నవారికియిన
 కలుగును భాగ్యములు తొలగుదోషములుఁగదానతాన
 చాటువ కలుగును నకలనంపిర్కరముఁతందానతాన
 బాయ నెప్పుడు కల్గజేయును బహుభాగ్యంబులనూఁతందానతాన.

గ ద్య.

ఇది శ్రీనకల సుజనిమత కాళికాదేవి పరమేశ్వర ప్రసాద సేవాధురం
 ధర చిన్ననగర వివాసకొండీశ్వ మహాముని గోప్రోద్భవుం
 డును ఆస్తస్త్రంధ నూత్రి కాక్లవంశ వయః పారా
 వార రాకాసుధాకర రంగరాజ ద్వితీయపుత్రం
 డగు కాకరరాజ పుటిగంటి వీరయ్య
 దేవరగారిచే ప్రణీతంబయిన
 లక్షమమ్మకథ
 న మా ప్ర ము.

అ న గా ?

కను రెప్పలమీదను జనించు కండలు, కూనలు, కురుపులు మొదలగు రెప్పకోష బానిస, ఎల్ల గుడ్డుపైరి పువ్వులు, పొరలు, మహాచిల్ల వేయు మచ్చలు, దృష్టిరోగములు. రేడికటి, చక్వారము అంత కుసులు. మనగగా కనిపించుట, నీరుకాగుట, నేత్రవాడుల యందు జనించునవి కామెల్ల మొదలగు నర్వశ్రేణిరోగములను గ్యారంటీగా నిర్మూలించును,

సర్వనేత్రరోగములకు అమోఘమైనది.

వెల 2-8-0

మా వద్ద సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములు, నాటకములు, నవలలు, కథలు, పాటలు, వద్యములు, కీర్తనలు, హరికథలు మొదలగు అన్నిరకముల పుస్తకములు టోకున, చిల్లరగను వరసమైన ధరలకు దొరుకును.

వలయు వాడు :

కాళహస్తి తమ్మారావు సన్న్య,

సంస్కృతాంధ్ర బుక్ షా,

రాజమండ్రి.

శ్రీరాజేశ్వరి ప్రెస్, రాజమండ్రి కె. టి. న్యూఁ ఇ. నె 60, 1000 కా.

కామమృకథ

స్త్రీల వ్రతకథలు

(1, 2, 3 భాగములు)

రచన:- శ్రీ బాలాంత్రపు వేంకటాచార్యులు

అంధదేశమంతటను, బాలాంత్రపువారి నోముల కథలు ప్రతి యింట చెప్పకొనుట వినేయుండవచ్చు, యిప్పుడు స్త్రీలంతా సులభముగా చదువుకొని యీ నోములు పట్టుటకై చక్కని పద్ధతిలో నులువైన శైలిలో వ్రాయబడెను. ప్రతి అంధస్త్రీ హస్తములందు అలంకరించదగిన గ్రంథరాజము. యిట్టి గ్రంథము ప్రతియింట నుండుట సౌభాగ్యమన్న వింతలేదు. మూడు భాగములు కలిసివున్న ఈ పుస్తకము నందు శ్రావణ మంగళవాణి ముకథ, వరలక్ష్మీవ్రతముకథ, దంపతుల తాంబూలముకథ, మాఘపు ఉడివాణికథ, పోలి స్వర్ణమునకు నెట్టికథ, పోలాలమావాస్యకథ, కుంకుమగౌరీ నోముకథ, పంచతాంబూలాలు కథ, గంధం తాంబూలముకథ, చిలుకుముగ్గులనోముకథ, నీచ్చిదాచుచుకథ, కైలాసగౌరీనోముకథ, నూనెపదార్థముకథ, భూదేవి నోమునోముకథ, అట్లెద్దినోముకథ. కళ్యాణగౌరీనోముకథ, మున్నగు 96 కథలు యందు పొందు పర్చబడెను. మంచి కథలున్నా. చక్కని అచ్చుతో ప్రింటుచేసి అంధులొకాని కన్పట్టినది. యిట్టి అచ్చు పుస్తకమునకిది మొదటి ఒకకాపీ వెచ్చించుకొనుట. వెల 1—0—0 మూత్రమే

ప్రాప్తి స్థానం

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్సు,

సంస్కృతాంధ్ర బుక్ డిపో. (స్థా. 1882)

రాజమండ్రి.

కామమృతం

శ్రీరస్తు

శ్రీగురుభ్యోనమః

శుభము కామమృత శుభము కామమృత కామమృత
 శుభమొంది సామర్థ్యకోటలోనమాత్ర కామమృత
 సుకష్టలక్ష్యము ముద్దుకూతురుగా కామమృత
 వెంకటాద్రి గర్భాన జననమైగాది కామమృత
 నాయదా కరుణ నాడొచ్చెనమృత కామమృత
 నిరువులో తల్లితండ్రులై పోయినారు కామమృతకు
 పెత్తంద్రుడి రామన్న ప్రేమతో పెంచె కామమృత
 పెత్తలి వెంకటాద్రి ప్రేమతో పెంచె కామమృత
 పెంచె కేసరివారి పెండ్లిచే సెమిగా కామమృత
 పిరిగి తిమిరమున పెండ్లిచేసెడు కామమృత
 పెండ్లిచేసె ఆయన నెలలనాడైన మారయ్య
 కాకినాడలోను నిలకె టింద్రా మారయ్య
 పెద్దబోయికోలువు తాకుదిరినాడూ మారయ్య
 నెలకు మూడువరహాలు తా జేతగాడూ మారయ్య
 నెలలా కోలువుతాకోల్చిగాడూ లక్కడను
 దొరికు మారయ్యకు నోకిమాటవచ్చె గాడూ
 చాలును దొరిగారు చాలు నీ కోలువు దొరగారు
 జేతమైనా నాకు యిప్పిస్తే దొరగారు
 తిరిగి సామర్థ్యకోట యింటికి వెళ్ళుతాను దొరగారు
 మారయ్య జేతాలు లెక్కజూచిగా ఆ రోజు
 ఆరునెలలా జేతమడిగి పుచ్చుకొని మారయ్య
 తిరిగి సామర్థ్యకోట యింటికివచ్చెనుగా మారయ్య
 సామర్థ్యకోటలో తల్లి చల్లమృత చెలమృత

కామమృకథ

వాకిటికి ఆ తల్లి యెదురుగావచ్చె చల్లమృ
 ఏమొ స్తివా కొడుక యే మొచ్చినావు మారయ్య
 కాకినాడా కొలువు చాలిపోయిందే చల్లమృ
 చెన్నపట్నపు కొలువు నే వెళ్లుతాను చల్లమృ
 మాయదారి చెన్నపట్నమేగజా మారయ్య
 చెన్నపట్నపు కొలువు మనకచ్చిరాదూ మారయ్య
 క్రిందటా మీతండ్రి కొలువెళ్ళినాడు పట్టణమూ
 ఆ చెన్నపట్నములోను చనిపోయినాడు మీతండ్రి
 అంత లేదు తల్లి కొలువెళ్లుతానా చల్లమృ
 కాదను నిర్లనగ పైనమన్నాడు మారయ్య
 నిన్ను చూడక నేను తనముండలేనూ నా కొడుక
 నాపేరుచెప్పి నులసి మొక్కి- వేయే చల్లమృ
 నిత్యము ముచ్చాటించు నీయ్యచొచ్చావే చల్లమృ
 ఆ నులసి మొక్కి-యినా నొసరినీ చల్లమృ
 యిలలోన మారయ్య వున్నదిచుకోవే చల్లమృ
 ఆ నులసి మొక్కి-యిన మొడిబోజేనీ చల్లమృ
 యిలలోను మారయ్య చేడచుకోవే చల్లమృ
 శనివారపురోజు బుక్కపొద్దునీ మారయ్య
 తలయెరికి తలయార న్నానంబుజేసి మారయ్య
 మూడుశేర్లు చముగు పిదకై వెళుగా దేవుడికి
 కొత్తవోచెయ్యెన కట్టికోనొప్పిపా మారయ్య
 వంటపూట తాను భోంచేసిగామి మారయ్య
 అదివారిముగామి ఇంకొద్దమనీ మారయ్య
 సోమవారముగామి తెల్లంగిట్లా మారయ్య
 తల్లి చల్లమృకు దండముపెట్టి మారయ్య
 క్షేమాన వెళ్ళి వేగమేరిమా మారయ్య
 తమ్ముడు పెడ్డికి తా జెప్పనేమీ మారయ్య
 కాకినాడి వరిని నాగనరిపెనుగా తమ్ముడు

కాకినాడ రేవు ఓడనెక్కినాడూ మారయ్య
 నదిమీద ఆ యోడ మూడురోజులు నడిచె ఆ యోడ
 చెన్నపట్నపు రేవుకాడ దిగినాడు మారయ్య
 పెద్దిరాయినిపేట తా వెళ్ళినాడూ మారయ్య
 జోడు నిమ్మాపండ్లు తానుగొన్నాడు మారయ్య
 వాలీలు మేలీలు యిద్దరే దొరలు అక్కడనూ
 నీ పేను గిరిగిరి యిద్దరే దొరలు అక్కడ
 దొరిలంత మేడెక్కి కూర్చున్న రేమీ ఆవేళ
 దొరలు యెదుటకుపోయి సలాముచేసి మారయ్య
 జోడునిమ్మపండ్లు యెదురుగ బెట్టెనుగా మారయ్య
 యేవూరు యేవలై యెచు నీ పేరు చిన్నోడ
 కాపురము, సామర్లకోట అన్నాడు మారయ్య
 పూరు సామర్లకోట పేరు మారయ్య దొరగారు
 నర్సాన బెస్తనారమే అన్నాడు మారయ్య
 అన్నము లేక నేనీ కొలువుకొన్ని దొరగారు
 గొప్ప దొరలుఅంట నీ కొలువుకొన్ని దొరగారు
 వస్తేను యేమయ్య వుండునున్నాడు వాడైన
 బెస్తగమముగోను ప్రశ్న చూచిరా దొరలైన
 వాలీను బోయిపా యిగువై యిద్దరురా బోయీలు
 పెద్దబోయీ కొలువు మారయ్యకిచ్చి దొరగారు
 బోయీలందరికి పెద్దబోయీమీగా మారయ్య
 నెల్లకైదు వరిహాలు తా జేతిగాడూ మారయ్య
 అది యేండ్లు కొలువు కొన్నాళ్ళు కొలచి మారయ్య
 యింటిమీద చాల బ్రమహానరేమో మారయ్య
 నెలవిస్తే యింటికి వెళ్ళినస్తాను దొరగారు
 బెంగులూరుకైన పయనమయితాలె మారయ్య
 తిరిగివస్తేనీకు నెలవిస్తాను మారయ్య
 బెంగులూరుకైన తా వెళ్ళినామి మారయ్య

బెంగుభూరికోట తీసుకొన్నారు దొరలేమి
 తిరిగైన చెన్నపట్నము వచ్చిరిగా ఆ దొరలు
 సలాముచేసి సెలవడిగినాడు మూరయ్య
 యెన్నాళ్లుకొస్తావు ఘనుడ మూరయ్య మూరయ్య
 యింటివాడ నేకొక నెలవుంటాను దొరగాను
 రాను ఒకనెలపోను ఒక్కనెల దొరగాను
 మూడు నెలలకైన పట్న మొస్తాను దొరగాను
 చెంగియ్య దుబాసిని పిలిపించిగాను దొరగాను
 మూరయ్య జీతాలు మూరయ్యకిమ్ము చెంగియ్య
 అనునెలలా జీతమిడిగి పుచ్చుకొని మూరయ్య
 బెంగాని అంగళ్ళకే తానెచ్చిరామి మూరయ్య
 తిరిగి బాహ్యుడు చేసిన పట్నమును
 తిమ్మడికి తిమ్మడిమి చాపకొన్నాను మూరయ్య
 కామయ్య కిదాని కిదే గొన్నాను మూరయ్య
 నిమ్మనెండ్లిచాను కిదే గొన్నాను మూరయ్య
 తిరిగి నామల్లకోట వస్తున్నామి మూరయ్య
 మెట్టబాటపై న కడిచినచ్చునగా మూరయ్య
 యింట్లో నాలుగు కోడలానొచ్చు కామయ్య
 కామయ్యతోను ప్రాణునికొని మూరయ్యని
 ఆ చేలి అక్కడ పంపిండ్లాడు మూరయ్య
 తలకొప్ప మాస్టరులు చూడవచ్చున మూరయ్యని
 కనుపు నొచ్చుచేత కప్పిండ్లామి మూరయ్య
 మన్నామి ప్రొద్దున్నే మూరయ్యని మూరయ్య
 మూరయ్యని కాలు దాలోకిన మూరయ్య
 లొక కాలకోటి యింటిచ్చునగా మూరయ్య
 అమ్మతో పుదుమ్మ చెల్లుమ్మ చెల్లుమ్మ
 పడమరొడ్లు గాకు ముడమరొడ్లు చెల్లుమ్మ
 చెన్నపట్నపు కోలుపు అయినచ్చి నామి ఒకొమక

చెన్నపట్టపు కొలువై వచ్చినానే చల్లమ్మ
 మిమ్ము కన్నులజూడ నేనువచ్చినాను చల్లమ్మ
 ఇహములో భత్యము చెల్లినట్లుంది చల్లమ్మ
 భూమిలో భత్యము చెల్లినట్లుంది చల్లమ్మ
 తెచ్చిన ద్రవ్యము తల్లికిచ్చెనుగా మారయ్య
 నీ ముద్దుకోడలు యెటువెళ్ళినాది చల్లమ్మ
 పితాపురములో పుట్టింటనుండి మారయ్య
 కండ్ల చూడనలెను కబురంపగడమ్మ చల్లమ్మ
 ఏమి వేడుకలంట తీసుకొచ్చేది ఓ కొడుకా
 తమ్ముడు రెడ్డిని తా జేరబలిచి మారయ్య
 బరగ పితాపురము నీ వెళ్ళగలవా రెడ్డన్న
 మీ నడినిగారిని నీవు పిల్చుకొస్తావా రెడ్డన్న
 కండ్లకో చూడవలెను తీసుకొనిరమ్మ రెడ్డన్న
 అన్నమాట తా పైనమాయె రెడ్డన్న
 పరగపితాపురము పురుగువెళ్ళెనుగా రెడ్డన్న
 అన్నమి కామమ్మ కలగన్నదేమా అ వేళ
 శ్రుతవానిముగామి తలనెండి నమునే కామమ్మ
 జాలాన బండకు జలసిమాడిందో కామమ్మ
 తూగుముయ్యాలలో పరిశీలించెనమా
 ముగ్గుని దేవతలు సమగూడిగాహా ఆ వేళ
 కొంచెములో భయ్యలు కొనితెచ్చినారూ ఆ వేళ
 మాట్లాడి దేవతలు మాయమైరారు ఆ వేళ
 తన కెనిమిటి మారయ్య కొలువెళ్ళినట్లు అక్కడకు
 అనునెల్లా కొలువు తా కుదిరినట్లు అక్కడను
 అక్కడికొలువును చాలించుకొని మారయ్య
 అనునెల్లా జతం అడిగిపుచ్చుకొని మారయ్య
 సామర్లకోటకు తా వచ్చినట్లు మా మారయ్య
 తలి చల్లమ్మ తా వెనుకొచ్చినట్లు చల్లమ్మ

[illegible]

యేమిటా గాన తల్లి తల్లిమ్మ చల్లమ్మ
 యేమిటా కోడల్ యేమిటా నావు మారయ్య
 యేమిటా పుట్టావు కొలువు అయివచ్చినానూ చల్లమ్మ
 యిమ్మకన్నులచూడ నే వచ్చినానే చల్లమ్మ
 పడమటింటో నాకు పడక వెయ్యోవే చల్లమ్మ
 నీముద్దు కోడలిని పిలువనంపవే చల్లమ్మ
 తమ్ముడు రెడ్డిని కా పిలిచినటు మారయ్య
 మీ వదివగారిని పిలుచుకొనిరమ్మ రెడ్డన్న
 అన్నమాట లాలించి కాపై నమాయె రెడ్డన్న
 చెన్నపట్లము యేమయ్యెనేమీ మారయ్య
 ఇటువంటికలలు నేగననమ్మ అమ్మయ్య
 ఇది యేమి కారణమొ నే నెరుగనమ్మ
 నా పెనిమిటి మారయ్యకు యేమివచ్చెనో అమ్మయ్య
 ఇదియేమి చోద్యము నే నెరుగనమ్మ
 నాకలతప్పదు నేనేమిసేతు అమ్మయ్య
 నాకు అయిదేండ్లుఅయును పెండ్లియాడి మారయ్య
 ఈవరకు నా పెనిమిటిని నే నెరుగనమ్మా అమ్మయ్య
 నా పెత్తండ్రి రామన్న యెటువెళ్ళినాడో అమ్మయ్య
 నా మరిది రెడ్డన్న వచ్చెనూ యేమి అమ్మయ్య
 పెరిపెరి కలలు నే గంటినమ్మ యీ వేళ
 ఇటుతనలోన కలగని రెల్లడిలుచును కాపుమ్మ
 పెడతండ్రి రామయ్య కొలువు కొచ్చింది కామమ్మ
 కలగంటి రామయ్య కలగంటినయ్యా రామయ్య
 మీ కలగన్నావు చెప్పవే నీళ్ళ కాపుమ్మ
 ప్రక్కలో కానికే మాయపెట్టెను రామయ్య
 మీరందరి ఇంకా జాడ కలగంటి రామయ్య
 నా కలగంటి రామయ్య నా కలగంటి రామయ్య
 నా కలగంటి రామయ్య నా కలగంటి రామయ్య

కుడికాళ్ళ మట్టిలె ధరణిపైబడెనో రామయ్య
 అర్చిపూసలదండ తెగి నేలబడెనూ రామయ్య
 నొప్పకుంకుమ నేలబడినట్లు రామయ్య
 తులసమ్మదగ్గర నోము నోచినట్లు రామయ్య
 నాయొక్క పెనిమిటి మారయ్య గణుపూ రామయ్య
 చచ్చినట్లు కలగంటి నేనూ రామయ్య
 ఆ యొక్క కలలన్ని అబద్ధమనెను రామయ్య
 రాత్రికాలము కలలు మతిమించరాదూ కామమృత
 ఆకురాలే కలలు పాటింపబోరూ కామమృత
 నీయొక్క కన్యలు కలగంటె సమ్మతమగునమ్మ
 నాయొక్క కలలు తప్పిదిలేమా రామయ్య
 రేపుమధ్యాహ్నం వేళు గా మిది రెడ్డిన్న
 కబురువచ్చె వేళు కలివిలోతాను రామయ్య
 నా కలతప్పుదు న్యాయము నినుము రామయ్య
 రామయ్యనమ్మక తాయూచినామి రామయ్య
 అంతలో రెడ్డిన్న యెమనామె నేమీ ఆ వేళ
 ఇట్లు తాగిన్న కలలన్ని చెప్పుచుండెనుగా కామమృత
 ఏమి సమాచారము యెప్పుడొచ్చినావు రెడ్డిన్న
 మాయన్న చాల మరలొకకాలు పెడమామ
 వదిలెగానిని పంపునుయ్య రామయ్య
 యేమి వేమికలని పంపుదుము కామమృతను
 పెండ్లిచేసిన మొదలు పంపలేదుగా కామమృతను
 యేమి ముచ్చటలని పంపుదు నిపుడు కామమృతను
 పండుగలన్నీ అయిపోయినవెనుక కామమృతను
 ఆ త్రవారింటికి పంపిస్తున్నానయ్య రెడ్డిన్న
 ఇట్లు మాట్లాడుతూ యింటికిచ్చినారూ యిద్దరు
 రెడ్డిన్న రాసకము కామమృతచూచె నన్ను
 చెంబులోను దానాము యప్పిచ్చింది కామమృత

నాలుగుకాళ్ళపీట నడముగవేసె కామమృ
 కూర్చుండు రెడ్డన్న కూర్చుండుమయ్య వోమరది
 యన్నడు రానివారు యేలవ స్థిరయ్య వోమరది
 భూవిలో మాయన్న మరిలంకణాలు కామమృ
 నిన్ను బిలుచుకు రమ్మని నన్ను బంపెనమ్మ కామమృ
 ఇంతకంట నాకు యేమి పనియున్నది వోమరది
 ఇంతకన్నా నాకు యేమి వేడుకలు వోమరది
 పెదతండ్రి రామన్న కొలువుకొచ్చింది కామమృ
 చాలు నో బాబు బాబు పెద బాబు రామన్న
 అత్తవారెల్లు యెటువంటిదో యెరుగను యీ వరకు
 అత్తగారంటికి నను పంపుమయ్య రామయ్య
 అత్తగారంటిలో యేమి వేడుకలు కామమృ
 సినిగొన్న మాయయ్య మరిలంకణాలె కామమృ
 లంకణాలుంటును నాకేమి తక్కువ పెదబాబు
 సాంపుననెలతోటి నను పంపవయ్య పెదబాబు
 నేను సారెలంపనుచి యేమిలేదె కామమృ
 నేజేయు కాపురము నీకు దెలియదా కామమృ
 ననుసబంపు నీకు యేమి లేకుండ బాబయ్య ?
 పనుపు కుంకమమిచ్చి పంపరాదా నన్ను బాబయ్య
 యెన్నడైన నన్ను యడిగియుంటినా రామయ్య
 ఇప్పట్లా నన్ను యింపుగ బరిపు రామన్న
 లోకసింపలు తిట్టలేనుతలి కామమృ
 నీవియ్యక పోతేను నేనెప్పుతాను రామయ్య
 ఇంతటి అపేక్షి యెదుటవచ్చునని రామయ్య
 నూరు అప్పచేసి దీర్చినవారు లేరో రాజ్యంబున
 నూరు అప్పచేసి తిన్నవారు లేరో రాజ్యంబున
 అప్పుడు సాచుకాంటికి పరుగెత్తినా రామన్న
 యాభైరుహాలు అప్పలీసుకొన్నాడు రామన్న

భీమారపుసంతకు పరుగెత్తినాడు రామన్న
 కోటబామ్మించు చీరగొన్నాడు కావమ్మకు
 సుందరమైన రవికె గొన్నాడు కావమ్మకు
 నిమ్మపండ్లచాయ భరిణి గొన్నాడు మారయ్య
 అయిదుమణుగుల పసుపు తీసెను రామన్న
 రెండుమణుగుల కుంకుమ తీసెను రామన్న
 తొమ్మిదివందల గొబ్బరికొన్నాడు కావమ్మకు
 అయిదు వందల అమృతపాణిలే కావమ్మకు
 మూడు వందల చక్రకేళీలూ కావమ్మకు
 పదహారే చీరలు, నారచీరెలుగా కావమ్మకు
 గంధఫల చెక్కలు తానుకొన్నాడు రామన్న
 చిక్కట్లు దువ్వెనలు తీసుకొన్నాడు రామన్న
 కొప్పునసవరాలుతా కొరికొన్నాడు రామన్న
 పెద్దకంచము పెంపుతో తీసెను రామన్న
 ముప్పాబెట్టిన చెంబుతీసెను రామయ్య
 మూడువరహాల ముత్యాలసత్తు కావమ్మకు
 పన్నెండువరహాల బన్నసర మొక్కటి కావమ్మకు
 అయిదువరహాల పాపటబొట్టు కావమ్మకు
 పదహారు కావిళ్లు యెత్తించుకొని రామన్న
 సందవేళ ముస్తాబులాయె కావిళ్లు
 పికాపురమునకు వచ్చిచేరెను రామన్న
 తెచ్చిన కావిళ్ళు కండ్లజూచెను కావమ్మ
 లేపు పుదయమున పయనమన్నాది కావమ్మ
 కావడివారికి అన్నముపెట్టెను మరునాడు
 సోమవారమునాటి ఉదయంబు కావమ్మ
 పెదతల్లి వెంకమ్మకు వందనమొనర్చి కావమ్మ
 ముప్పయినాలుగు నారచీరెలుగా కావమ్మకు

పినతల్లి అచ్చమ్మకు వందన మొదలై కావమ్మ
 తనవంటి బాలకు తానుచెప్పెను కావమ్మ
 తనకన్న పెద్దలకు వందనమన్నాది కావమ్మ
 యింటిలో కావమ్మ కూర్చుండె నపుడు కామమ్మ
 పెద్దకావిడి యపుడు నీ వెత్తుకొనుము రామన్న
 పెద్దకావిడి పెత్తండ్రియైతై రామన్న
 చూడవచ్చినవారిలో మొకతమ్ము వినిపింప
 అప్పుడేమని తలచి నవ్వుతున్నాది కామమ్మ
 ఆవేళలోజన అపశకునమాయె కామమ్మ
 అట్టివేళచూచి పైను నిలిపె కామమ్మ
 మరుచటిప్రొద్దన తాను లేచినాది కామమ్మ
 రెండింటిసందున యడ్డంబాయె కామమ్మ
 నంచి తంబళ్ళ వారు యపుడు
 మంచిసాము ఒకటి అడ్డముగవచ్చె కావమ్మకు
 క్రొత్తకుండలు యెదురాయె కామమ్మకు
 వొంటిమాలవాడు యెదురుగాపోయె కావమ్మ
 వేపచెట్టున బల్లిపలికింది కావమ్మకు
 పెదతండ్రి రామన్నకు అనుమానమాయె ఆవేళ
 ఇల్లుదాటగ యిల్లాలు తుమ్మె కావమ్మ
 నానలుకువినవే నాతి కావమ్మతల్లి
 భూమిలోన యిలాటి శకునముగా రాదు కావమ్మ
 శకునంబువలన యేమి నాకు బాబయ్య
 బ్రహ్మవాసిన వ్రాలుండగాను పెదబాబు
 దప్పించు యెవరితరము గాదయ్యా రామన్న
 బ్రహ్మవాసిన తప్పు నడవరాదు రామన్న
 సామరగొట్టకు తాను వచ్చినది కావమ్మ
 అత్తవారింటికి చేరవచ్చింది కావమ్మ

గడ్డప ముందుగా తాను దిగినది కావముకు
ఆడబిడ్డ సీతమ్మ నీళ్ళు దెచ్చెను కావముకు
యేమి వేడుకలని పారొచ్చినాది కావము
నాకు యేమి వేడుకలున్నవి ఓ సీతమ్మ

భుమిలోన పూయన్న బ్రతికేదిలేదే కావము
పొయేటట్టు వచ్చేటట్టు ప్రాణమున్నది కావము
పొయ్యేప్రాణమైతే నాకేమి శ్రాదుర సీతమ్మ
అత్తచల్లమ్మ యెదుటకునచ్చెను కావము
ననుగొన్న అత్తమ్మ నీకు నందనము అత్తమ్మ
శుభము శుభంగా వుంటావుతల్లి కావము
యేమి వేడుకలన నందన మొసగితివి కావము
భువిలోన మారయ్య బ్రతికేదిలేదే కావము
పూర్వపు నా ఫణ్యఫలమున్నదో కావము
నేనునోచిననోము అన్నదో అత్తమ్మ
వచ్చేది పొయ్యేది యెవరు యెరుగుదురు అత్తమ్మ
సారె కావిళ్ళొచ్చి పండిల్లా దిగెను అప్పుడు
ఉత్తరపు యింటిలో వుండమన్నారు కావము
చూడ వచ్చినాది యొకతె తుమ్మింది అప్పుడు
శ్రీనారాయణ యని నవ్వుకొన్నది కావము
పడచుటింటిలో ప్రాప్తి లేదాయె నాకుగా
దెచ్చినసారెలన్ని పంచుచుంది కావము
మరుచటి ప్రొద్దున్న తాను లేచినాది కావము
చెరిసగముసారె అత్తకిప్పించి కావము
ఆడబిడ్డ సీతమ్మను వెంటబెట్టుకొని కావము
మూడు రోజులదాక సారెబంచెను కావము
నోమైన నోము నే నోచుతానే అత్తమ్మ
ఇట్టి నోము మన కచ్చిరాదే కావము
ఇట్టి నోము నే నోచినాను కావము

భూమిలోపలను మామ అయిపోయినాడు. కామమృతం
 మారయ్య నొడలు బాగుగా నుంటేను కామమృతం
 వారిజాక్షి మీనోము నోచవచ్చునుగదా
 కమలాక్షి యీనోము నోచవచ్చునే
 కా రీ క పార్థాలు నీవు వుండువుతల్లి
 వెధవముండలనోము నోచినానూ అ తమ్మ
 ఇతరనోము ఫలము యధికమానె అ తమ్మ
 వద్దనుచు చెప్పగా నోముపట్టింది కామమృ
 తనయీడు బాలులకు తలయంటిబోసి కామమృ
 బాలులతోటి భోంచేసినాది కామమృ
 ఉదయప్రాద్దున భోజనము పెట్టే బాలురకు
 మర్రిచెట్టుకు వుయ్యాలవేసే రెడ్డన్న
 తూగుటుయ్యాలపై జాము తూగుతుంది
 అ స్తమానఫలప్రాద్దు అప్పడామె చూచింది
 ఫలములు ప తిరి కోసుకొచ్చింది కావమ్మ
 నేరేడు మారేడు మంచిఫలములు కామమృ
 యెర్రగన్నేరు, మాపులు తెచ్చింది కామమృ
 అ స్తమానఫల వేళలో యింటికొచ్చింది కామమృ
 ఆడబిడ్డ నీతమ్మ స్నానముచేసి యింటోను
 ఇల్లలికి ముగ్గులు యింపుతోబెట్టె నీతమ్మ
 అల్లతద్దినోముకు యేకువడికినాది కామమృ
 తలయంటి స్నానము సొంపుతోచేసే కామమృ
 పచ్చనపసుపు దాబూచి చీరగట్టె కామమృ
 గారిదేవిని గొబ్బరితో నిలిపి కామమృ
 ప్రీతితో అప్పుడు పూజించినాది కామమృ
 బ్రాహ్మణుని యొక్కని పిలిపించినాది కామమృ
 నోముకథలన్ని చెప్పమన్నాది బ్రాహ్మణుని
 అనుంతరిచ్చి తావింటున్నాది కామమృ

పడమటింటిలో గలంతులాయె
 అయ్యయ్యో మారయ్యాయని ఏడ్చినాడు రెడ్డిన్న
 ఘోడుఘోడున తా దుఃఖించినాడు రెడ్డిన్న
 అట్లతద్దినోము కురుచాయెనమ్మ కావమ్మ
 మీయన్న దేహము యెటులున్నాది ఓ మరిది
 మాయన్ననోట మాటలెగెను కావమ్మ
 వచ్చేప్రాణముగాదు పోయ్యేప్రాణమే కావమ్మ
 పూర్వపుణ్యఫలము యిదియన్నది కావమ్మ
 చాలించు బ్రాహ్మణ చాలించుమయ్య నీకథలు
 పప్పు బియ్యమిచ్చి బ్రాహ్మణునిబంపె కావమ్మ
 గారీ దేవిని బట్టనంగ సగవి తెల్పె కావమ్మ
 నోమునోచిన నూలు మెడవేసినాది కావమ్మ
 మారయ్యయుండేటి యింటికొచ్చె కావమ్మ
 ముత్యాలనోటితో ముచ్చటలాడ నాస్వామి
 పగడాలకంటితో పతిమారయ్య నాస్వామి
 వొంటరిగా నీకు పట్టిందా నాస్వామి
 ఈడిడిచి జోడిడిచి నీవు వెళ్ళుతావా నాస్వామి
 ననువిడిచి పోయ్యేది న్యాయమా నాస్వామి
 విష్ణునూయలచేయ వింతలాయె నాస్వామి
 బ్రహ్మనూయలచేత బళాయెనె నాబ్రతుకు
 అన్యాయ బ్రహ్మరా ఆకుచించెనే యిష్టమ
 పాపిష్టి యాబ్రహ్మ బడగొట్టెనిపుడు నాస్వామి
 నీపుణ్యభాగ్యాలు నే నెరుగనయ్య నాస్వామి
 చిన్ననాడు నన్ను పెండ్లాడినావె నాస్వామి
 కంకణముగట్టిన ఘను డెరుగనేమి నాస్వామి
 బ్రహ్మముల్ల వేసినస్వామి నెరుగలేవె నాస్వామి
 పెండ్లయిన యైదేండ్లు కొలువెళ్ళిగావె నాస్వామి

ఐదేండ్లకయినాను యచటికి రాలేదు నాస్వామి
 వచ్చినగాని మంచమెక్కలేదె నాస్వామి
 యీడరిగి ఐదేండ్లు యట నున్నావే నాస్వామి
 అయ్యయ్యో నాస్వామి అన్యాయమాయెను నాస్వామి
 అప్పుడు కులంవారినందరిని బిలిచింది కామమ్మ
 దర్భవేసి నానట్టింట బరచెను కామమ్మ
 నారాయణ యనుచును క్రింద దించింది కామమ్మ
 పెనిమిటి యపుడు పారిపోయి కామమ్మ
 రామతులసి నైన కోసుకొచ్చింది కామమ్మ
 తులసితీర్థము యపుడిచ్చింది కామమ్మ
 తెల్లవారిజూచి మరగిపోయెనే మారయ్య
 నారాయణ యని నవ్వుకొన్నది కామమ్మ
 హరిగామకీర్తనలుపాడుచున్నది కామమ్మ
 అత్తచల్లమ్మ అడలసాగింది చల్లమ్మ
 ఎందుకేమస్తావు యెరిబట్టి అత్తమ్మ
 యెన్నాళ్లు యేడ్చినా కొడుకురాడు అత్తమ్మ
 చచ్చినకొడుకు మరలవచ్చునా అత్తమ్మ
 ఏడవకు ఏడవకు మరలవచ్చునా అత్తమ్మ
 యెన్నిదినములు ఏడ్చినా మీయన్న రాడు రెడ్డన్న
 భూమిలో వీసముజాగ యిప్పించు రెడ్డన్న
 అగ్నిహోత్రమునకు దయచేయుమయ్య రెడ్డన్న
 ఇట్టిబుద్ధి యేల గలిగినది కామమ్మ
 వెర్రిబుద్ధి యేల నీకు తోడ్పడనే కామమ్మ
 చచ్చినవారితో చచ్చెవారెవరే కామమ్మ
 బ్రతికినవారితో బ్రతికే వారెవరే కామమ్మ
 మాయన్న భాగ్యము యేమితిన్నావు కామమ్మ
 మాయన్నవస్త్రా లేమి గట్టితివి కామమ్మ
 మాయన్నలాగున నినుజూచెదము కామమ్మ

అన్నవత్త్రముల కేమికొడువ కామమృ
 విధవవైధవము జూపవలెనా వోమరది
 పోట్లను బొట్టుండ పదిలక్షలయ్యా వోమరిది
 పసుపుకుంకుమలేక గడియుండలేను వోమరిది
 పోయిన కుంకుమలేక గడియుండలేను వోమరిది
 పదివేయేండ్లుండనా పడకమానను గున్నాన
 కంపించకయిగా నమస్తున్నాది రాజ్యములోన
 కాకినాడయందు కలకటేరుందు కామమృ
 కలకటేరు దొరగారు మహాచెడ్డవారు కామమృ
 అగ్నిగుండమునకు సెలవివ్వడమ్మా
 బ్రతికేవారికి మీకు భయాలు గనుక వోమరిది
 చచ్చేదానికి గానుభయములేదు వోమరిది
 మనకోట కొస్తాను సెలవుగానలేను వోమరిది
 కోటలోనికి యప్పుడు బయలుదేరెను కామమృ
 వచ్చెను దొరసాని నాగమ్మగనుక యప్పుడు
 బండెక్కి దొరసాని నాగమ్మగనుక యప్పుడు
 ఏళూరు ఏడల్లె ఎరరికోడలవు చిన్నదాన
 యెవరింటి పడుచువు యెవరికోడలు చిన్నదాన
 సుకపట్లవా రాడపడుచు న్నగాది కామమృ
 సిరముగ తిరుపతిలోకి కోడలను నేను దొరసాని
 నాయొక్క పెనిమిటి చనిపోయినాడు దొరసాని
 అగ్నిగుండముల త్రొక్కించునమ్మా దొరసాని
 ఇట్టిబుద్ధి నీకు ఏలకలిగెను కామమృ
 రెండు కత్తులభూమి మాన్యమిస్తానె కామమృ
 నీవు కోరిన చీరలు కొనిపెట్టుతానె కామమృ
 అన్నవస్త్రానికి ఆపించలేదు దొరసాని
 మధ్య మాన్యాలు మాకేమి చేయు దొరసాని
 మాకు పట్టెను బొట్టుంట పదిలక్షలమ్మా దొరసాని

పసుపు కుంకుమ లేక ఘడియ వేగలేను దొరసాని
 నీకు పసుపుకుంకుమమీద ప్రేమలుంటే కావమ్మ
 నీమఱది రెడ్డిని నీవుంచుకోవే కావమ్మ
 రెడ్డిని నీకిచ్చి పెండ్లిచేసెదను కావమ్మ
 మారయ్య కిచ్చేది మూడు వరహాలు
 మారయ్య జీతము రెడ్డికిప్పించెద కావమ్మ
 నారాయణంటను చెవులు మూసుకొనె కావమ్మ
 నీతికారణమా, జాతికారణమా దొరసాని
 కులము కారణమా, గుణముకారణమా దొరసాని
 మారుమనుచూ పెండ్లి మాయంటలేదే దొరసాని
 యేడుమనుములుదాక మియింట కద్దు దొరసాని
 నీకూతురు రుక్మిణిని గట్టు కున్నాది కావమ్మ
 మనివుండే సత్యాలు పూవుతున్నాను దొరసాని
 యిలమీద సత్యాలు జూడవమ్మ దొరసాని
 లంతలో మాయకడుపునొప్పి కనిపించినాది దొరసానికి
 గిజగిజ ఒకజాము కప్పపడ్డాదీ దొరసారని
 నిలువున ప్రాణాలు పోగొట్టినాది దొరసాని
 కోటలోకొస్తాను దొరగారు వినెను యీమాట
 చెల్లు చెల్లు నే కావమ్మ నీకుదొరగారు వినెను యీమాట
 బగతిలో నీవెంత పతివ్రతవౌట మెరుగిము కావమ్మ
 పోయిన ప్రాణాలు బొందికనెను కావమ్మ
 మాతోటలో వున్నావి చావళ్ళమ్మ
 చావళ్ళుగట్టి గుళ్ళుగట్టింజూ కావమ్మ
 ఒకయేడు తిరుగాలు చేయిస్తా కావమ్మ
 కొబ్బరి బెల్లాము కొండరిటిపెండ్లు కావమ్మ
 అదివారమునాడా ఫలహారిమిస్తు కావమ్మ
 చెన్నపట్నపుదొరల పెలవులెచ్చుకో గుంఠానికి
 మంచిగంధపుచెక్కి మణుగులిస్తాను గుంఠానికి

చప్పునా కే కేసి లేచి కూర్చుండె దొరసాని
 వంగొంగి సలాము చేయసాగెను దొరసాని
 మనిషి వుండగా నాకు దండం పెట్టాడు దొరసాని
 నేను చచ్చినతరువాత దండంపెట్టండి దొరసాని
 కులము బెస్తవితేమీ కులమెంచబోరు ప్రజలైన
 తిరిగి సామర్లకోట యింటికొచ్చిందీ కావమ్మ
 చచ్చిన శవాన్ని కూర్చుండబెట్టి పెనిమిటిని
 తలయంటి తలయూర స్నానంబుచేసె పెనిమిటికి
 తిరుమణి తిరుచూర్ల తీరుగానుంచి పెనిమిటికి
 మంచిగంధంతీసి మారయ్యకు పూసి కావమ్మ
 అత్తరు సంపంగనూనె పూసింది కావమ్మ
 పట్టుచుకోవతలు మొలకుగట్టింది కావమ్మ
 అనోవ మొలతాడు మొలకుగట్టింది కావమ్మ
 మారయ్య రుమాలు తాచీసుకొనె కావమ్మ
 మారయ్య శిగబొందు తామెడకువేసె కావమ్మ
 గురువు ఆచార్యుల ఆజ్ఞలుంచింది కావమ్మ
 పట్టిమంచమువాల్చి పరు పమరించి కావమ్మ
 పరుచిన సంపంగిపూలు పరచింది కావమ్మ
 పట్టిమంచముమీద పరుండబెట్టి పెనిమిటిని
 పన్నీరు, జవ్వాజ్జపై చల్లింది కావమ్మ
 పరికాశ చుప్పటి పైనిండగప్పె కావమ్మ
 పగ్గకా మగ్గకా నీవుండవయ్య మారయ్య
 చాపీష్టి యీదొరలు పడనివ్వరేమీ గుండ్రాన
 నేను చెన్నపట్నంబోయి సెలవుతెస్తాను మారయ్య
 తలుపుదగ్గరతీసి తాళాలువేసె కావమ్మ
 కుంజిశిదురాయి చాలపెట్టింది కావమ్మ
 మండ్ర మావోటోరి ఆజ్ఞలుంచింది కావమ్మ
 తలుపు తాళాలైన తీసేరు మీరు అత్తయ్య

మారయ్య నిక్కడికి పంపించితేనూ యిక్కడనూ
 పిలువపేరు లేకుండ చేతురన్నాది కావమ్మ
 రావోయి రెడ్డన్న నా చిన్నమరది రెడ్డన్న
 కట్టండి పైనాలు కాకినాడకుగా రెడ్డన్న
 పెత్తండి రామన్న పైనమన్నాది కావమ్మ
 పినతండి గురువన్న పైనమన్నాది కావమ్మ
 మేనమామ కృష్ణమ్మ పైనమన్నాది కావమ్మ
 అంతకట్టండి పైనాలు కాకినాడకుగా మీరంత
 కాకినాడకు యెట్లుపోతావు కావమ్మ
 అంత పెద్దవాన మహాకురీసెనమ్మ కావమ్మ
 యేరులూను, కోనేరులూను యేకమైనాయి కావమ్మ
 పంటకాలువలన్ని తరినచ్చే కావమ్మ
 భీమారపుకాలువ నిండియన్నాది కావమ్మ
 యీటవేసినగాని పాతియ్యడమ్మా కావమ్మ
 తాళ్ళు వేసినగాని పాతియ్యడమ్మా కావమ్మ
 ఒడ్డుమీద గంగ పొర్లుచున్నాది కావమ్మ
 దోవలు లేవమ్మ సంగముల్లేళూ కావమ్మ
 బ్రతికే వాండ్లుగనుక భయాలుమీకు రెడ్డన్న
 చచ్చేవాండ్లకు మాకు భయాలు యేమీ రెడ్డన్న
 నామాట వినవె నాతి కానమ్మ కానమ్మ
 కలక లేరు మహాచెడ్డవారు కానమ్మ
 భూమిలో గుండానికి సెలవివ్వడమ్మా దొరగారు
 పెదపాటి యెర్రప్ప మాలవాడుగా యెర్రప్ప
 ఆపెదపాటి యెర్రప్ప పెండ్లి పెళ్ళాము చిన్నమ్మను
 ఆరుయేళ్ళుబట్టి యేలుకున్నాడు చిన్నమ్మ
 కుంపినీకొలుపులో రానన్నడు యెర్రప్ప
 గండికోటకాడ జగడాని కెళ్ళి యెర్రప్ప
 రణముగడిచెను వాడు వస్తున్నాడు యెర్రప్ప

అప్పుడు కరకంచు చీరైన కాసెబోసింది కావమ్మ
 పెదతండ్రి పినతండ్రి చేరవచ్చేరూ ఆవెనుక
 మేనమామ తనమరది చేరవచ్చిరిగా అక్కడికి
 కాలేటి సూర్యుడా దండమన్నాది సూర్యునికి
 మేము త్రొక్కిన భూదేవికి తోడుకావమ్మ భూదేవి
 వేడుకతో వెంకటేశ్వరుని దలంచినది కావమ్మ
 ప్రేమతో భీమలింగానికి మ్రొక్కి కావమ్మ
 కరకంచు చీరైన కాసెబోసింది కావమ్మ
 హరినారాయణ నన్నది అడ్డపడ్డాకాలువలో
 చీలమండలములోతు దాటిపోయింది కాలువ
 వెనకాల పెదతండ్రి కందకపోయె ఆ కాలువ
 మరిది రెడ్డన్నకూ మరీ అందదాయె ఆ కాలువ
 రావోయి రెడ్డన్న నాచిన్నమరది రెడ్డన్న
 నీ సత్యముండంగ నీ వెళ్ళినావే కావమ్మ
 సత్యముండంగ నీ వెళ్ళినావే కావమ్మ
 పడవలు లేవమ్మ సంగడలులేచూ కావమ్మ
 మే మెట్లువత్తుము నాతికావమ్మా కావమ్మా
 మీరు నీళ్ళలో నాటేది నీరులోతులుగా వో మరది
 బె సబిడ్డలయితే యీదుకొనిరండీ మీరైన
 యీతగొట్టుటమాకు చేతగాదమ్మా కామమ్మా
 మాయ తెప్పలు రెండు కనిపించినావీ కావమ్మ
 మరది రెడ్డన్న తెప్పగట్టగా రెడ్డన్న
 పెదతండ్రి పినతండ్రి మేనమామలుగా ఆ వేళ
 యేడుగడియలకుకాకినాడ వెళ్ళింది కావమ్మ
 వెల్తానే కలకటరు మేడకెళ్ళిందీ కావమ్మ
 కొత్తాలు సోమన్న యెదురుగుంటొచ్చి సోమన్న
 చెలిమితో నీకు నే చెలుడగానా సోమన్న
 దొరతో నీవాకమాట చెప్పంగగలవా సోమన్న

కావమృతం

మాబాగన్నాడు మంచిదన్నాడు సోమన్న
 మేడమీదనుంచి దొరగారు జూచె కావమృతం
 అడకూతురుగా యెందుకొచ్చిందీ దుబాసి
 యేమిపనిమీద అడగమన్నాడు దొరగారు
 చెంగయ్యదుబాసి పరుగునొచ్చెనుగా దుబాసి
 యేమిచిన్నదాన యేమొచ్చినావు చిన్నదాన
 యేవూరు యేపల్లె యెవరు నీ పేరు చిన్నదాన
 కాపురం సామర్లకోట యన్నదిగా కావమృతం
 శుకపట్ల వారా డపడుచు నన్నాది కావమృతం
 సిరమైన తిరుపతోరి కోడలను నేను చెంగయ్య
 నాకుభూమిలో పెనిమిటి చనిపోయినాడు చెంగయ్య
 నేను భూమిలో వీసము జాగకై వస్తే చెంగయ్య
 ఆమాట దొరతోటి తా జెప్పినాడు చెంగయ్య
 కావమృతం నెదటికి పిలిపించినాడు దొరగారు
 యేమే చినదాన యే మొచ్చినావు చినదాన
 నాపెద్దబోయ్యుడు ఘసుడు మారయ్య
 మూడు నెల్లాళ్ళజూతీసుకొన్నాడు పట్టణములో
 మీదేశమునకు వస్తానే చనిపోయినాడు మారయ్య
 ఆమారయ్యభార్య కావమృతం దొరగారు
 భూమిలో నీవీసముజాగ యిప్పించు గుండానికి
 రెండుయిల్లుజాగ యిప్పించుమనెను దొరగారు
 ఇంట్లోను గావయ్య వాకిళ్ళుగావు దొరగారు
 మీజాతి న్యాయాన గుండాలులేవు దొరగారు
 తెల్లన్యాయములను గుండాలుగలవు దొరగారు
 తూర్పురాజ్యాన గుండాలు తరచు దొరగారు
 రెండునీలువుల పొడుగు త్రవ్వతారయ్య దొరగారు
 త్రవ్వేటి గుండములో కలతపట్టేరూ దొరగారు
 అగ్నిహోత్రములైన అంటించుతారు గుండాన

సూర్యులు వారు పగులచేసేరు గుండన
 భగభగా మంటలు మండుచుండును గుండమూ
 మండేటిమంటలో మరిదూకుతాను దొరగారు
 అగ్నిలో బడితేను అవస్తగదా దుబాసి
 నీకు అగ్నిలో బడియేటి అన్యాయమేమీ కావమ్మా
 నిప్పులో బడియేటి అన్యాయమేమీ కావమ్మ
 మంటలో బడియేటి మర్యాదలేమీ కావమ్మ
 నాకు పట్టెను బొట్టుంటె పదిలక్షలయ్యూ దొరగారు
 పసుపు కుంకుమ లేక ఘడియ వేగలేనూ దొరగారు
 నీకు పసుపుకుంకుమమీద ప్రేమలుంటె కావమ్మ
 మీ బెస్తవర్ణాన మారుమనుముంది కానమ్మ
 మారుమనుముల పెండ్లి చేయించుతాను కావమ్మ
 మారయ్యకన్నాను మంచివాణ్నిగా కావమ్మ
 పట్టినా ఖర్చించి పెండ్లిచేస్తా కావమ్మ
 నారాయణంటను చెవులు మూసుకొనె కావమ్మ
 ప్రక్కన నీతల బద్దలెపోనూ దొరగారూ
 నావంటి బిడ్డిలు వున్నారా లేరా నీకైనా
 మారుమనుముల పెళ్ళి మాయింటలేదు దొరగారు
 యేడుమనుములదాక మాయింటగలదు దొరగారు
 నీకూతురు రుక్మిణి కట్టుకున్నాది మారుమనువు
 దొరచస్తే దొరసాన్ని కట్టుకుంటారా మాయింట
 అయితే నీవుచస్తే నీభార్య మారుమనుముగ దొరగారు
 పెళ్ళి చేసుకొని బాగావుంటాదా దొరగారు
 యీ బెస్తదొచ్చి యేలమాట్లాడె నన్నయన
 బంగారుకోటలో రమ్మనగలేనూ నన్నయన
 వర్సావాయి తిమ్మరాజు ఆపలేదు నన్నయనా
 శుకపట మాధవరా వాపగలేదు నన్నయన
 అంతే నన్ను ఎదురాడలేదు నన్నయన

యీబెస్తదొచ్చి యెంతమాటాడే నన్నయన
 పన్నెండు పారాలు అప్పగించండి దుబాసి
 జైనవచ్చి బెత్తమాడించమనెను దొరగారు
 ఆమాట కావమ్మ చెవుల విన్నాది కావమ్మ
 మరియొక్క పారా వుండుమంటానె కావమ్మ
 పారాలో నాకేమి భయము దుబాసి
 పారావాండ్రను నిన్ను దొరల బట్టగలను నేనైన
 యెర్రగా కాలేటి యేటిసుకలోని ఆవేళ
 కావమ్మ నప్పుడు తీసుకెళ్ళిరిగా కావమ్మ
 ఏడు రోజులుదాక తానీరుచేసి కావమ్మ
 అన్నహారములులేవు దాహములేవు కావమ్మ
 పెదతండ్రి రామన్న తెచ్చిచ్చె కావమ్మ
 పాలుదాహానికి పుచ్చుకోబోయె కావమ్మ
 మేడమీదనుంచి దొరగారు చూచి దొరగారె
 పాలుతాగితేను నీదు సత్యమేమీ దుబాసి
 ఆమాట లాతల్లి కాకలింపాయె అక్కడికి
 తెచ్చినపాలన్ని పినతండ్రికిచ్చెనుగా కావమ్మ
 పండుటాకులకట్ట తెచ్చియిచ్చెనుగా తనమరది
 పండుటాకులకట్ట తీసుకపోయె కావమ్మ
 మేడమీదనుంచి దొరగారు చూచి దొరగారు
 ఆకుబద్దా తింటేదీనిసత్యమేమీ దుబాసి
 ఆకుతిని ఆరుసంవత్సరములు బ్రతకొచ్చు కావమ్మ
 ఆమాట తల్లి కాకలింపాయె అక్కడికి
 తెచ్చిన ఆకులు పినతండ్రికిచ్చె కావమ్మ
 ఉత్తపసుపునీళ్ళతోను బ్రతుకుతున్నా కావమ్మ
 పెదతండ్రి రామన్న గొడుగుబట్టెనుగా కావమ్మ
 గొడుగు నీడలోనుంట దానిసత్యమేమీ దుబాసి
 ఆమాటలప్పుడు ఆకలింపాయె కావమ్మకు

అప్పుడు పట్టిన గొడుగును తీసినాది కావమ్మ
 అంతకంతకు దేహలగ్నాలనూయె కావమ్మ
 నిమ్మపండ్లచాయా వస్తూన్నాది కావమ్మ
 తొడిగినరవికి పగిలిపోతుందే కావమ్మ
 ఒళ్ళను పక్కకును తిరుగకున్నాది కావమ్మ
 చేతులో గాజులు చిటిపోతుంటే కావమ్మకు
 అప్పుడు కావమ్మ మరిదిని పిలిపించినాది దొరగారు
 అక్కడ మారయ్యను తగలవేసినారా వోరెడ్డి
 అక్కడ మాయన్నను పంపించలేనూ దొరగారు
 తలుపుదగ్గర పెట్టి తాళాంతీసె మా వదిన
 ఇదిగాక కుంపిణికుతాము చాలపెట్టిందిగా
 మంత్రిమానోటోరి ఆజ్ఞనుంచీ మావదిన
 యింగిలీషు తాను మాట చెప్పెనుగా దొరగారు
 దీనిఆజ్ఞలకు మనము నిలచివుండాలె దుబాసి
 సామర్లకోటకూ తాబంపమనెనూ దొరగారు
 కొత్తాలు సరయ్య వేరిట్రవాసె జవాబులుగ
 తెల్లవారేవరకు జాబాచ్చేనేమీ అక్కడకు
 కొత్తాలు సరయ్య జాబు చదివెనుగ సరయ్య
 తలుపు తాళాలైన పగులగొట్టిగా
 అక్కడికి యిర్మవైనాలుగురోజులాయెను అక్కడకి
 తగ్గకా మగ్గకా అట్టేవున్నాడూ మారయ్య
 దానిమ్మలోను పండించినారూ మారయ్యను
 మారయ్య నక్కడ పంపించగానే కావమ్మ
 పారాలో కావమ్మ ప్రాణముపోయెను కావమ్మ
 నారాయణన్నది ప్రాణమొదిలింది కావమ్మ
 పెత్తండ్రి పినతండ్రి అనుపసాగిరిగా ఆవేళ
 మరది రెడ్డన్న అడలసాగ రెడ్డన్న
 అక్కడ మాయన్న అయిపోయెనే రాజ్యములో

కావ్యము కథ

అక్కడ మావదినకూడ వెళ్ళేనుగా యావేళ
 ఘోడు ఘోడున తాను దుఃఖపడతాడు రెడ్డన్న
 మేడమీదనుంచి దొరగారుచూచి దొరగారు
 దొంగిలియన్నము తింటున్నది దుబాసి
 అన్నములేదయ్య ఆహారాలు లేవు దొరగారు
 సారఅన్నములు యెక్కడున్నావి దొరగారు
 అన్నములు లేకుంటే చిక్కుదువుగదా దుబాసి
 పన్నుపునీళ్ళతో బ్రతుకుతున్నాది కావమ్మ
 అప్పుడు ప్రాణములు పోయెనని దుఃఖపడుతాడు రెడ్డన్న
 అన్నములేకయే ప్రాణాలు కడబట్టెనూ దుబాసి
 అప్పుడు రెడ్డిని పిలిపించినాడూ దొరగారు
 అన్నములేకయే ప్రాణాలుకడబట్టెనేను వోరెడ్డి
 ఉడుకుజావపోసి బ్రతికించుకొండి కావమ్మ
 ప్రాణములేదంటే మారయ్యతోటి తగలేయ్యమనెను
 పెత్తండ్రి రామన్న చెయ్యిచూచినాడు కావమ్మ
 చేతులో దాతువులు ఆడిలేవయ్యా రెడ్డన్న
 పెత్తండ్రి పినతండ్రి యెత్తుకొన్నారూ కావమ్మ
 మరది రెడ్డన్న పుల్లెడబట్టగా కావమ్మ
 మూడుక్రొసులు నేలదూరము ఎత్తుకొచ్చిరి కావమ్మను
 సొప్పెర సోమన్నగుడికాడ దింపెను కావమ్మ
 గప్పున కేకేసి లేచికూర్చుండె కావమ్మ
 దేహాలు యేదారి నా పారాలుయేమి పినబాబు
 యీవేళదాకను యెందెల్లినావే కావమ్మ
 బ్రహ్మపట్నందాక నేచూడబోతి పెదబాబు
 ఆబ్రహ్మ దేవుడు సెలవిచ్చెనేమి పెదబాబు
 మారయ్య నక్కడా పంపించినారూ అక్కడనూ
 దానిమ్మలోను పంపించినారూ రామన్న
 మారయ్య తోడను మాట్లాడవస్తా రామన్న

యీశ్వర కథకారి యెవ్వరన్నాది కావమ్మ
 పెద రెడ్డి పాపయ్య పెద కావమ్మ
 పెద రెడ్డి పాపయ్యగారింటి కెళ్ళి కావమ్మ
 మావారిలోకల్లా నామాట గొప్ప పాపయ్య
 చెలిమితోను నీచెల్లెలనుగా పాపయ్య
 త్రవ్వించు గుండాలు కాళ్ళలోతుగా పాపయ్య
 త్రవ్విన గుండాలు త్రవించగలరు కావమ్మకు
 పైనజాతులోరి కెరుక జేసినారా కావమ్మ
 యెక్కడికిపోదూను రావే నేనునూ కావమ్మ
 నాకాకు యేండ్లాయెను మోకాళ్ళు విరిగింది కావమ్మ
 పనివుంటే బండెక్కి బజారుకెల్లా కావమ్మ
 పోయినకాళ్ళు పుట్టియిస్తాను పాపయ్య
 నాకువీరి సెలవేమీ దాని సెలవేమీ పాపయ్య
 నేను చెన్నపట్నంవెళ్ళి సెలవు తెస్తాను పాపయ్య
 యేడోరోజుకు తిరిగివస్తాను యింటికి
 యీయేమరోజులకు నీ కాళ్ళు వస్తాను పాపయ్య
 సామర్లకోటలోనుంచి కబురంపుతాను నీకైన
 సామర్లకోటకు నడచివస్తావు పాపమ్మ నెను
 తిరిగి సామర్లకోట యింటికొచ్చింది కామమ్మ
 మారయ్య కాష్టంకాడ కెళ్ళింది కావమ్మ
 ఇంకమారయ్య కాష్టము వెలుగుతున్నది అప్పటికి
 మంట్రో ఒకజాము కౌగలించింది కావమ్మ
 యెంతచల్లగవుంది నీపూలవనము మారయ్య
 యెంతచల్లగవుంది నీజాజివనమూ మారయ్య
 మూడుదోసిళ్ళ అగ్ని ఒడిగట్టినాది కావమ్మ
 సామర్లకోట నడివీధికొచ్చె కావమ్మ
 త్రొత్తపిడతా నొకటి తెప్పించినాది కావమ్మ
 ఒళ్ళను అగ్నిపిడతలవుంటేను కావమ్మ

గట్టిగా ఆకోక కాలకున్నాది కావమ్మ
 రాగికోమ్మ ఒకటి తెప్పించినాది కావమ్మ
 నిప్పులో ఆకోమ్మ పూడ్చి పెట్టింది కావమ్మ
 నాసత్యముంటేను బ్రతుకూ పెదబాబు
 ఒకనాడు రెన్నాళ్ళు మూన్నాళ్ళుజూచే కావమ్మ
 నాలుగు రోజులకు నానవేసినాది ఆకోమ్మ
 అయిదోరోజు ఆ కేరుపడెనూ ఆకోమ్మ
 పెత్తండ్రి రామన్న కాపాడవయ్య యీచెట్టు
 రాగిచెట్టుకు అరుగువేసింది కావమ్మ
 ఆరాగికోమ్మకూ పూతబెట్టింది అంతటనె
 మారయ్య అస్తులూ యేరుకొచ్చింది కావమ్మ
 క్రొత్తపిడతలోను అస్తులుంచింది కావమ్మ
 ఆరాగికోమ్మకి వ్రేలాడగట్టెకావమ్మ
 పడమటిలు తాను అలికించినాది కావమ్మ
 విసనకర్ర ముగ్గు తాను వేసింది కావమ్మ
 దర్భగడ్డికొస నట్టింటపరచె కావమ్మ
 రావోయి రెడ్డన్న నాచిన్నమరది రెడ్డన్న
 లోపల తాళాలై నేనువేయిస్తాను యింటికి
 బైట తాళాలైన నీ వెయ్యనయ్యా రెడ్డన్న
 నేతియ్య మన్నపుడు తలుపు తియ్యవయ్యా రెడ్డన్న
 తాళాలచేతులు తలక్రిందబెట్టె కావమ్మ
 దర్భగడ్డిమీద పండుకున్నదిగా కావమ్మ
 హరినారాయణన్నది జీవ మొదిలింది కావమ్మ
 ఏడు గడియలకు పసిబామ్మాయేనేమి కావమ్మ
 ఏడు గడియలకు చెన్నపట్న మెళ్ళింది కావమ్మ
 బొందె యింట్లో జీవ మక్కడాను కావమ్మ
 చెన్నపట్నములో బాలీసు నీ విసుతా కావమ్మ
 కామలో కాన కలలోను సెప్పెను కావమ్మ

నైనపు మొదలారి కలలో చెప్పెను కావమ్మ
 దుబాసి కలలోన తెప్పినాది కావమ్మ
 లార్థదొరగారు బట్టలన్ని పసుపుపూసింది కావమ్మ
 ఒకనాడు రెన్నాళ్ళు మూన్నాళ్ళుజూచి దొరగారు
 ఒకనాడు దయ్యమా భూతమా అని అడిగినారు దొరగారు
 నేనె దయ్యన్ని గానయ్య భూతాన్నిగాను దొరగారు
 మీ పెద్దబోయిడు ఘనుడు మారయ్య మారయ్య
 ఆరువండు కొలుపు కొలిచిపోలేదా మీవద్ద
 మూడు నెల్లాజీతం పుచ్చుకొన్నాడు మావద్ద
 ఏవోయేటనే యింటికొచ్చెనుగా మారయ్య
 వస్తానే మారయ్య చనిపోయాడు యింకొద్ద
 ఆ మారియ్య భార్యను కావమ్మను కేసు దొరగారు
 నేను కలకిలేకొద్ద నెలపు కెళ్ళాను గుండానికి
 నన్ను ఏమరోజులుదాక తాపీలునస్తే ఆ దొర
 గొప్పదొరలు అని నీశలపుకొని దొరగారు
 ఆ రాత్రిలోను తాజెప్పినాది కావమ్మ
 అంతలో దొరగారు మేలుకొన్నామి దొరగారు
 యెక్కడజూచినా యెవరులేకైరి అక్కడిను
 అప్పుడు దుబాసిని పిలిపించిగాను దొరగారు
 అతే యిదేమి చోద్యము యింతచోద్యము దుబాసి
 బంగారుబామ్మ యీ కలలోకి వచ్చె కావమ్మ
 తెల్లవారు ప్రొద్దున్నే మేజెక్కినారూ దొరలంత
 ఇంగులీఘనవారు చెప్పుకున్నారు దొరలంతా
 మనపెద్ద బోయాడు మారయ్య అంటా పోలీసు
 ఆ మారయ్య భార్య కావమ్మ యేమి కావమ్మ
 గాయొక్క బట్టలన్ని పసుపుచేసింది కావమ్మ
 అందరికి యాలాగే అగుపడ్డదనిరి దొరలంత
 మేమేమి సత్యాలు చూపగలవమ్మ కావమ్మ

కావమ్య కథ

కోరిన సత్యాలు చూపగలవయ్య కావమ్య
 జగతిలో దీనిసత్యము నే జూడవలెను దుబాసి
 నాకు ఆరేండ్లయెను తమ్ముడు వెళ్ళాడు దండోళి
 వారితనాలుగా మాకందలేదూ కావమ్య
 మాతమ్ముడి రాకలు మాకు చెప్పితే కావమ్య
 నీ కక్కడ గుండానికి అడ్డులేకుండా నేచేతూ
 పన్నెండు రేవులకు జాబుపంపేరు కావమ్య
 ఆరాత్రికలలోను తాజెప్పినాది కావమ్య
 శ్రీరంగపట్నముమీది కెళ్ళెనుగా తమ్ముడు
 శ్రీరంగ పట్నము తీసుకొన్నాడు మేడీసు
 ఆదివారమునాడు ప్రొద్దుపొడుపున తమ్ముడు
 మీతమ్ముడుమెచ్చే మిమ్ముల గలసే దొరసాని
 లంగలో దొరిగాను నిద్రమేల్కొనెను దొరగారు
 యిదియొక్క షిక్ష చూతమన్నాడు దొరిగారు
 బుక్కమీది ఆరోజు వ్రాసినాడు దొరగారు
 శ్రీరంగపట్నము పరుగున వెళ్ళింది కావమ్య
 మేడీసు కిలలోను తాజెప్పినాది కావమ్య
 మీయన్న నీహూర్చి చింతనున్నారు దొరగారు
 చెన్నపట్నానికి పైనంబుగట్టు దొరగారు
 చెన్నపట్నంమీద భౌంధ పుట్టించె దొరిగారికి
 ఆరాత్రి రెండుజాములకు పంపివేసిరిగా అక్కడను
 ఆదివారమునాడు తెల్లవారగట్లా మేడిను
 చెన్నపట్నములోను రంపువేసిరిగా అక్కడను
 దొరిలంతలేచి యెదురుగొచ్చిరిగా అక్కడు
 అన్నదమ్ములగా కౌగలించుకొని ఆదొంలు
 చెల్లుజెల్లునే కావమ్య నీకు చెల్లునమ్మ కావమ్య
 కలము కాగితము తెప్పించిరే దొరిగారు
 పన్నెండు రేవులకు జాబులువాసె దొరిగారు

ఎక్కడ గుండానికి అడులేక నేను కావమ్మ
 ఆనేళ మధ్యాన వేళ నిద్రలో కనిపించే దొరగారికి
 మధ్యాన వేళయి కలలోజెప్పి కావమ్మ
 నన్ను కలకటేరుదొర మహాకష్టపెట్టె దొరగారు
 కలకటేరు దొరకు దరఖాస్తులు వ్రాయి దొరగారు
 గుండాము సామాను పంపించమనెను కావమ్మ
 మూడుకొయ్యల ఓడ ముస్తాబుచేసె దొరగారు
 ఓడమీదను అయిదేకలాసులొద్ద దొరగారు
 రవాణచేసి విడిపించి పెట్టండి ఆ యోడ
 నాసత్యముంటేను సామర్ల కోటలో దిగును ఆ యోడ
 మూడు దొరలు దొరసానులు చూడరమ్మనెను
 అంతలో దొరగారు నిద్రలేచెనుగా దొరగారు
 అనుకొన్నంత కష్టపెట్టెనా ఆ కలకటేరు
 ఆకలకటేరుదొరకు దరఖాస్తు వ్రాసెదొరగారు
 మూడుకొయ్యల ఓడ ముస్తాబుచేసి దొరగారు
 మంచిగంధపుచెక్క ఓడలో వేసిరిగా ఆ వేళ
 నూనెగిడ్డెలువారు ఓడ పంపిరిగా ఆ వేళ
 కలాసులేనిది యెట్టుపోతుంది యీ యోడ
 సముద్రావత్రోసి విడిచిపెట్టిరిగా ఆ యోడ
 కోట స్తంభంమీద కూర్చున్నదేమీ కావమ్మ
 తెల్లవారేసరకు సామర్లకోటలో దిగెను కావమ్మ
 ఏడోరోజుకు బొందికొచ్చింది ప్రాణముగా
 తనుతియ్యి రెడ్డన్న తియ్యమనెను కావమ్మ
 జైట తాళాలన్ని రెడ్డితీసెనుగా ఆ వేళ
 లోపల తాళాలు కావమ్మతీసె ఆ వేళ
 నేను చెన్నపట్నపు సెలవు తెచ్చుకొన్నాను
 అంతలో చెన్నపట్నపు జాబువచ్చి దూకెను అక్కడికి
 జాబులుచూచి సంతోషపడిన ప్రజలంతా

పోయి పెదరెడ్డి పాపయ్య తీసికొనిరమ్మా రెడ్డన్న.
 కాళ్ళులేని పాపయ్య తీసికొనిరమ్మా కావమ్మ
 పోయిన కాళ్ళు పట్టి యిచ్చాను పొమ్మనెను
 స్వపానతాను పరుగుజొచ్చెనుగా రెడ్డన్న
 పెదరెడ్డి పాపయ్య వచ్చినిలుచుండె అక్కడను
 మా వదినె కావమ్మ రమ్మన్నదయ్యా పాపయ్య
 వంగివంగి సలాముచేస్త వచ్చెనుగా పాపయ్య
 నేను పట్నానంది సెల్వలు తెచ్చితిగా పాపయ్య
 పుణ్యాన గుండాలు నాకెందుకయ్యా పాపయ్య
 అయిదు వరహాలిచ్చి జాగాకొన్నాది కావమ్మ
 కట్టుకున్నకోక పుప్పర్లకిచ్చే కావమ్మ
 కంకణాల జోడు పుప్పర్లకిచ్చే కావమ్మ
 త్రవ్వేటిగుండములో గలిసిదింపిరిగా ఆవేశ
 కావమ్మ గుండాన పడదంటారు ప్రజలైన
 చుట్టుపట్లవారు పొర్లంబడ్డారు ప్రజలంత
 తాటిపాకనీమ ప్రజలు వచ్చిరిగా ఆవేశ
 యిల్వారు పొట్నారు చూడవచ్చిరిగా ప్రజలంత
 అడవిసీమ ప్రజలు చూడొచ్చినారు ఆవేశ
 గోదావరినుంచి ప్రజలు వచ్చిరిగా ఆవేశ
 అయిదువేయిలక్షల పదికోట్ల ప్రజలు వచ్చినారూ ఆవేశ
 బంగారు కోటలోనుంచి రథమొచ్చెగా ఆవేశ
 రాజమంత్రి పుత్రులు కూడావచ్చారు ఆవేశ
 చెన్నపట్నపుదొరలు వచ్చిదిగినారుగా అక్కడకు
 గంగిరెడ్లు ఆడుతున్నారే అక్కడను
 ఆట దాసరవాండ్లు ఆడుతున్నారు అక్కడను
 ఏమ శివరాత్రులు సాగినట్లుండె అక్కడను
 ఏయే అగ్నిహోత్రమైన అంటించినారూ గుణ్ణాన
 నూనె సిద్ధిలను పగులబోసిరిగ గుణాన

భగ భగ భగ భగ మండుతున్నాది గుండాన
 బాబ భబంత్రిలు తేజంబుగను యావేళ
 గుండంబు చుట్టుచు తల్వారము వచ్చుచున్నది ఆవేళ
 పెదపాటి యెర్రప్ప పెండ్లి పెండ్లాము చిన్నమ్మ
 లోతైనమక్కడ గున్నానబడచూ చిన్నమాత్ర
 ఆ చిన్నమ్మతల్లి వరలక్ష్మి లక్ష్మమ్మ
 ఆ చిన్నమ్మ సత్యాలువుండంగ బ్రతికున్నాది లక్ష్మమ్మ
 నాబిడ్డసత్యాలు పోతవంటాను లక్ష్మి
 మాదిగె వెంకడి యింటికిచ్చింది లక్ష్మి -
 అయిదువరహాలెదు యినామిచ్చింది వెంకడికి
 కావమ్మనైనాను కట్టు కట్ట వెంకన్న
 యెర్రమూర్తిను నెలకొల్పినాది లక్ష్మి
 యెవరిచేసెనో కట్టుపడలేదే లక్ష్మి
 రెడ్డి కావమ్మచేతనో ప్పడతానె లక్ష్మి
 పంచ వెన్నముగ్గులు నట్టిటవేసి వెంకడు
 యెర్రమూర్తిను పంపుచేసెనుగా
 పనుక కుంకులలో పంపుచేసెనుగా
 యీతబుకు అయిపోను పట్టుదిలా లక్ష్మి
 కోసుడు మేరను నిన్ను చూస్తగ కావమ్మ
 ఘోడు ఘోడున తానుదుఃఖపడుతుంది కావమ్మ
 యిక నేను గుగ్గాన బడను అంటుంది కావమ్మ
 ఊరిమీదికి తాను మళ్ళిదిరుగుచునుట కావమ్మ
 బలిమిని గున్నాన బడవోస్తే లేమి గుగ్గాన
 మూడో రోజునా నేను వెళ్ళుతాను అక్కడికి
 గుండంబూదనే నీలగొట్టిను అక్కడను
 కావమ్మ సత్యాలు మణిగిపోతవిగా లక్ష్మి
 నీబిడ్డసత్యాలు ప్రకాశిస్తాదిగా భూమిలో
 ఆతబుకు అయినాను చంక బెట్టుకొని లక్ష్మి

కావము కథ

గుండముకాడికి వస్తున్నాది లక్ష్మీ
 కోనుడు మేరను లక్ష్మీనిచూచె కావము
 చెన్నపట్నపు దొరవద్దకు వెళ్ళికావము
 అన్నితబుకులు నాకు యెరుపుటించు దొరగారు
 ఆ మాటలను లక్ష్మీ తబుకు నాకొద్దులనెను కావము
 పసుపుకుంకానికి అంటులేదనిరి దొరలంతా
 మహాప్రభో యైరమ్మాను పంపజేసెనుగా వెంకడు
 ఆ పసుపు కుంకమ వెంకడు పంపించె దొరగారు
 యీవ రమాన మబద్దమనిరి దొరలంతా
 నామాట కెందుకు కల్లనిసెప్పేరు దొరగారు
 బిళ్ళబల్లతోతుల పంపించిచూడు వెంకడికి
 మిద్దిమీద వాడు పండుకొన్నాడు వెంకడు
 పన్నెండుమందిని పంపించినారూ అక్కడకి
 వెంకడు యిల్లయిన ముట్టడేసిరిగా ఆ వేళ
 పంచవర్ణముగ్గులు వేసియున్నాయి నట్టింట
 మంచంమీద వాడు పండుకొనివుంటె వెంకడు
 పండంగ లేదంట నెట్టుకొనెను వెంకన్న
 వెంకడ్నిచూచి యేమంటుంది కావము
 తాయొక్క వేడుకలు సహించలేక వెంకడ్ని
 యైరమారమ్మను పంపుచేగావా కుంకముతో
 అయిదువరహాలయిన యినామిచ్చింది లక్ష్మీ
 కలకాలమూ నీకు ప్రేమవుతాదా వెంకన్న
 నేనుచేసిన పంపైన నిజమన్నాడు వెంకన్న
 పన్నెండుమంది పయినపడ్డారు వెంకడినైన
 ఘోరబ్రతాలతో కొట్టబోలేచూ కావము
 తాను కొట్టవద్దు వాన్ని తిట్టవద్దు అనెను కావము
 నాలుగు ఘడియలు యిక్కడ వుండు వెంకన్న
 నాయొక్క సర్వభములు చూచుపొమ్మనెను కావము

పండు టాకులకట్ట చేరికిచ్చింది కావమ్మ
 వాడు తాంబూల వేస్తాను ఖులాసాగుండె
 పదహారు పండ్లూ క్రిందపడ్డాయిగా వెంకడికి
 యింకను బుద్ధిగలిగి నీవు బ్రతుకుమన్నాది వెంకడి
 మందాల వెంకమ్మ చూడవచ్చె నేమి వెంకమ్మ
 పన్నెండు వరక్షలతో నొకటిబాగా వెంకమ్మది
 యీసాడు పేరంటానికి మే మొ స్తిరమ్మా
 యీముండ పేరంటాలు పడకుంటేనేను గుండాన
 మాయ త్రమామ వద్దనంగవ స్తి నేనైన
 మాయింటి మగవారు వద్దనంగవ స్తి నేనైన
 ఆ చూచేటి ప్రజలతోను యేమంటుంది కావమ్మా
 తిట్టకే వెంకమ్మ నీవు తిట్టకమ్మ వెంకమ్మ
 నావంటి చెల్లెలు అక్కలు లేరా నీకయిన
 బిళ్ళ బంట్రోతులు పంపించినారా రమ్మని
 నీకు కాటుకసీనాయి పంపించినారా రమ్మని
 నీకు వాళ్ళు తెలియక పారేసుకొని వెంకమ్మ
 పుణ్యానికి వేళ నన్ను పట్టవే వెంకమ్మ
 ఆట దాశరివాండు ఆడుతున్నారు అక్కడను
 ఆటాట దాన్నిపై జూస్తున్నాడు రాజయిన
 రాజమండ్రపు కాపురస్తుడైన అతండు ఆరాజు
 ఆముత్యాల రాజన్న చేయిపట్టుకొనెను కావమ్మ
 చెలిమిలో నీకు నే చెల్లెలునుగానా రాజన్న
 నీ జమ్మిచెట్టుక్రింద నాను దొరికింది అన్నయ్య
 వెల వెలబోయినాడు రాజన్న తాను రాజన్న
 నీవు వెలవెలబోకు వెర్రిరాజన్న
 నీ కుచ్చిళ్ళ చెంగునా మాటవున్నది రాజన్న
 నవ్వుతూ అనాదలకు యీయవయ్యా రాజన్నా
 కిలకలాసవ్వి మూటవిప్పె నవుడు రాజన్న

కావము చేతిలోపలను వ్రుంచెనుగా రాజన్న
 యిందవె వెంకమ్మ నీనాను దొరకె వెంకమ్మ
 ఆనాను అప్పుడు కుదువబెట్టింది వెంకమ్మ
 మంచిగంధపుచెక్క తీసుకొచ్చింది వెంకమ్మ
 రెండుసేర్లు పసుపు తీసుకొచ్చింది గుండాను
 అనక సేరు కుంకుమ తీసుకొచ్చింది గుండాను
 ఆ పసుపుకుంకుమ కనులార జూచింది కావమ్మ
 నీ పసుపుకుంకానికే వచ్చియున్నాన వెంకమ్మ
 తొలిచూరు కుమారుడు నీకుగతిగితె వెంకమ్మ
 మారయ్య పేరుబెట్టి మన్నించి పిలవవే వెంకమ్మ
 మలుచూరి కుమార్తె నీకు గలిగితె వెంకమ్మ
 కావమ్మ పేరుపెట్టి మన్నించి పిలవవే వెంకమ్మ
 మదుకూతురును మురుకొడుకూను వెంకమ్మ
 నీ గొప్పమందున వుడుతారు పొమ్మా వెంకమ్మ
 ఆపాటిభాగ్యము నాకు గలిగితే కావమ్మ
 నీకు బంగారుపుయ్యాల తొట్లుచేయింతు కావమ్మ
 నీకు వెండితో పుయ్యాల నేను చేయింతు కావమ్మ
 నీకు రత్నాల పుయ్యాల నేను చేయింతు కావమ్మ
 నీకు ముత్యాల పుయ్యాల నేను చేయింతు కావమ్మ
 పద్దెనిమిదేండ్లాయి పద్దమనిషియయ్యె వెంకమ్మ
 సాష్టాంగమప్పుడు దండంబెట్టి కావమ్మ
 మనియుండగా నాకు దండం బెట్టవద్దు వెంకమ్మ
 నేను చచ్చినతర్వాత దండం బెట్టవద్దు వెంకమ్మ
 నాకు గుండాని కిప్పుడు సెలవియ్యవయ్య దొరగారు
 కట్టుమోతలు యీడచానవున్నాయి
 కట్టుమోతలువుంటే నీకు భయమేల కావమ్మ
 కట్టుమోతలు నీవు పట్టియ్యగలసా కావమ్మ
 దొంగముచ్చటల గట్టెయ్యగలసా కావమ్మ

యిప్పుడు గుండాన నీవు పడితేను కావమ్మ
 వెనక అనత్యమెట్లు దెలెనెను కావమ్మ
 చూచేటి ప్రజలంత తిరిగిపోతారు దొరగారు
 ఇక మూడురోజులు మీరు ఉండండి ఇక్కడను
 నేనుగుండానబడ్డ మూడోనాడేమి దొరగారు
 గుండమంతాను చల్లారిపించు దొరగారు
 మారయ్యరుమాలు యట్టెఉంటుంది గుండములో
 నాది మూరెడు మైజారు చెంగువుంటుంది గుండములో
 మంగళసూత్రాన బొందువుంటుంది గుండాన
 ఒకచేతిగాజులు యట్టెవుంటవిగా గుండములో
 ఒక్కాలి మట్టెలు యట్టెవుంటవిగా గుండములో
 యెర్రకలువపువ్వు పుట్టుకొస్తాది గుండములో
 పువ్వుతీసి మీరు గుంటనుంచండి దొరగారు
 పెదరెడ్డిపాపయ్యను పిలిపించి మీరు దొరగారూ
 గుండాలు అప్పుడు పూడిపించండి దొరగారూ
 ఆ గుండంమీదనే పందిరెయ్యించి దొరగారూ
 అనిచెప్పి కావమ్మ స్నానానికెళ్ళి కావమ్మ
 స్నానముచేసి తా తిరిగివచ్చింది కావమ్మ
 ఇంటింట విందులు భోంచేసినాది కావమ్మ
 ఇంటింట కొబ్బరికాయ లందిందీ కావమ్మ
 బాజాభజంత్రీలు తేజంబుతోను కావమ్మ
 పెద్దబజారున వస్తున్నాది కావమ్మ
 పెత్తండ్రి రామన్న యెదురుగవచ్చె రామన్న
 ఘోడు ఘోడున తాను దుఃఖపడతాడు రామన్న
 యెందు కేడుస్తావు వెర్రిపెదబాబు రామన్న
 వింటివా మనవి వివరంబుగానూ రామన్న
 నాకడుపులో తలిదండ్రు లయిపోయినారు పెదబాబు
 అతిగారాబాన నను పెంచినారూ రామన్న

చిన్ననాట యపుడు గంగిరెడ్డోళ్లు రామన్న
 పెద్దబజారున ఆడుతుండగ రామన్న
 ఆ గంగిరెడ్ల వారిండ్ల నేజూడగోతి రామన్న
 పెత్తలి వెంకయ్య యేమన్నాది నన్నపుడు
 గుండానబడియేటి పేరంటాలు అనెను పెత్తలి
 అప్పుడు అబద్ధమే యిప్పుడు అబద్ధమే పెదబాబు
 తనయొక్క ముచ్చటలు తీరునని చెప్పు బాబయ్య
 తనయొక్క యిష్టము యీడేరెనని చెప్పు బాబయ్య
 తనయొక్క యత్నము సరిపోయెనని చెప్పు పెదబాబు
 పుణ్యపు స్నానము తాను ఆడెనమ్మ కావమ్మ
 జనిరిగుండ్ల పేరు ఒకటి దెలిపింది కావమ్మ
 వుత్తాండాలపేరు ఒకటి దెలిపింది కావమ్మ
 పసుపు కుంకుమలో బోసి కలిపింది కావమ్మ
 మశివుండి బంగారు పంచిపెట్టింది కావమ్మ
 పుణ్యపు నీరాణి వస్తున్నాదిగా కావమ్మ
 బాజధజంత్రిలు తేజంబుగాను కావమ్మ
 నేను గుండానబడ్డ పేరేమి యనెనూ కావమ్మ
 నావస్తువాహనాలు యెవరిదన్నాది కావమ్మ
 మాలదాసు వెంకయ్యను పిలిపించినాదీ కావమ్మ
 తాను పుట్టింది పెరిగింది వ్రాయమన్నాది
 కవస మేరు పుచి ప్రకాశంచెయ్యి వెంకయ్య
 పాతికే వరహాలు వెంకయ్యకిచ్చి కావమ్మ
 మారయ్య నగలన్ని వెంకయ్యకిచ్చి కావమ్మ
 దేశాలమీదనే ప్రశస్తిచెయ్యి వెంకయ్య కావమ్మ
 అప్పుడు మారయ్య ఆస్తులు విప్లవొస్తుంది కావమ్మ
 మారయ్య ఆస్తులే గుండానవేసె కావమ్మ
 పెదరెడ్డి పాపయ్యనే పిలిపించినాది కావమ్మ
 వినావా పాపయ్య వివరంబుగాను పాపయ్య

నాకు పిఘ్నాను వొద్దయ్య బోనాలు వొద్దు పాపయ్య
 నాకు తొమ్మిదితరాల రథము గట్టింప పాపయ్య
 పుత్రపవిత్రాన చేయించు మీరు పాపయ్య
 లంతర్వేదికాడ తిరునాలచెయ్యి పాపయ్య
 కాలేటి నూర్పుడా దండమన్నాది కావమ్మ
 నేను తొక్కినా భూదేవి తోడు కావమ్మ భూదేవ
 వేడుకతో వెంకటేశ్వరుని దలచిందీ కావమ్మ
 ప్రీతితో భీమలింగానికి మ్రొక్కి కావమ్మ
 చూచేటి ప్రజలెల్ల దండమన్నాదు కావమ్మ
 చూచేటి జనులకు దండమన్నాది కావమ్మ
 దొరలంత గట్టన నిల్వబడ్డారు దొరలంత
 అందరికి ఒక్కటే సలాముచేసి కావమ్మ
 కుప్పించి ఆతలి గుండనదూకె కావమ్మ
 మంటలో నొక్కూము మాటలాడింది కావమ్మ
 యెదురు తడికలువారు తెప్పించినారు గుండన
 నాలుగోసారే యేమనిపలికే కావమ్మ
 కార్తికపున్నాన తిరునాళ్ళునాకు పాపయ్య
 చూడవచ్చిన ప్రజలు వెళ్ళిరిగా ఆవేశ
 మూడురోజులదాక దొరలు వున్నారు అక్కడను
 మూడో నాడయిన చల్లారిపించి గుండన్ని
 మారయ్య రుమాలు అల్లెవున్నదిగా గుండములో
 మూరెడు మైజారు అల్లెవున్నాది గుండములో
 మంగళసూత్రాన బొందువున్నాది కావమ్మకు
 ఒకచేతి గాజులు ఒక్కాల మట్టెలు అల్లెవున్నవి గుండన
 యెట్టకలువపువ్వు పుట్టుకొచ్చింది కావమ్మ
 ఆపువ్వు తీసి తాను గట్టన వుంచె పాపయ్య
 గుండమును అప్పుడు పూజించెనుగా పాపయ్య
 ఆగుండము మీదనే పందిరి వేసిరిగా అప్పుడు

పందిట ఆ పువ్వు పూడిపించినారూ అక్కడ
 చెన్నపట్నపుదొరలు తిరిగి వెళ్ళిరిగా ఆవేళ
 బంగారుకోటకు రంగమొచ్చెనుగా ఆవేళ
 కార్తీక పున్నమ వెన్నెలుండె ఇకనేమి
 కలకటేరు దొరకు కండ్లుపోగొట్టె కావమ్మ
 కోటలోవస్తాడు కండ్లుపోగొట్టె కావమ్మ
 దరఖాస్తుమయ్యా వెళ్ళుతారేమి కలకటేరు
 సామర్లకోటలో మకాముచేసె యావేళ
 కావమ్మకప్పుడు సలాముచేసే దొరగారూ
 పోయిన నాకండ్లు రెండువస్తేను కావమ్మ
 పోగానే పాప మళ్ళివస్తేనూకావమ్మ
 నీకు చేత తాళ్ళుకొట్టి నేను చేయుస్తు కావమ్మ
 యియ్యేడు నారునాళ్ళపేరు చేయుస్తుకావమ్మ
 నెల్లూరుకాడికి వెళ్ళేవరకు దొరగారూ
 ఆదొరకు అక్కడ కండ్లు వచ్చింది కావమ్మ
 పోయిన చెన్నపట్నపు లార్డుకలలో చెప్పె కావమ్మ
 కాకినాడనుంచి వస్తువున్నాడూ కలకటేరు
 మునుపటి యాపని మళ్ళియిప్పించు దొరగారు
 చెన్నపట్నము తాను వెళ్ళేవరకూ కలకటేరు
 మూడోనాటికి హాజరుయయినాడూ కలకటేరు
 మళ్ళి కాకినాడకై నా పైనంబుకట్టె దొరగారూ
 30 రోజులకు సామర్లకోటలో డేరాలువేసే దొరగారూ
 చెల్లనే కావమ్మ నీకు చెల్లనమ్మా కావమ్మా
 నీ మహిమలు నాకు తెలియకపోయే కావమ్మ
 అగసాలబత్తుని పిలిపించినారే ఆ వేళ
 ముప్పెతాళ్ళకు సెలవిచ్చినాడూ దొరగారూ
 మాసమురోజులకు గుడికట్టినారే పంక్తులు
 ఉత్సవా విగ్రహాలు చేయించినారూ ఆ వేళ

శాంత గోపీంద నామములు

పూర్వ కవుల బీరచితము.

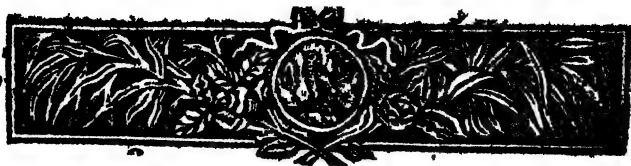

కాళహస్తి తమారావు & సన్స్.

చిన్నపల్లి, గుంటూరు జిల్లా. (ఫోన్ నెంబర్ 1442) రాజమహేంద్రవరం.

వెలుగు బజార్.

— శ్రీ రస్తు —

శాంత గోవింద నామములు

— • • —

(ప్రథమ చణమునకు గోవిందరామ అనియు,

రెండవ చణమునకు గోవిందా అని పాడేది)

పాల సముద్రమీద గోవిందారామ | భద్రాద్రి శయన
లూ గోవిందా - శేషసానుపుమీద గోవిందారామ - లక్ష్మీతోపవ
ళించెగోవిందా - ఆదిలక్ష్మి దేవి శిరసుచక్క గబట్టె మాస్తములుబట్టెను
పాదములుబట్టెను - రావణనిచర్యలన్ని చెరలొచ్చివున్నవని అప్పదికావల
కులు ఆది దేవతలెల్ల విష్ణువుతో చెప్పి చెరలనుభవించియు వారిచెరలు
విడిపితునని నోటిపట్టపుచేయెను యామితితోచె నామవధక్తులూ నారు
మరికే శేషకుతారు మరకారుమేగాని మారుకారుమే తరుగనరకంమీ
కుయేదైవప్రాసెకోభూమిమీదలగు భూమిమీదపెరుగుమరు జనుకు
నింబుట్టజాతకంప్రాసెగు ముపన్నెడొక్కకు మిమ్ముల కలియుదు
హరిచేతిశలరాదిలక్ష్మి దేవి అంతఃపురమువదిలి తామరికొలనలో తా
నుమజ్జనమాషికన్నతల్లినలెరుకమలములో ప్రవేశించిమాడరెడూకట్టు
నుదతులకుచాలపుఅంతటరావణుడువకోటిలింగములుకొమరొప్ప పూ
జించి అప్పుడురావణుడు సేవకులబిలిపించిపుష్పములుతెమ్మనెను రాక్షసు
లుయెగిరికొలనులోలజొచ్చి పువ్వులుగోసిరి యెక్కడీనరులయ్యనార
మముట్టారుమీదికలొజొచ్చియుమ్మసాధించుననిరక్కసులుభీతులగా
రావణునితోజెప్పరావణుండువిచియునవకర్లనదలించె | బరిశిష్యాబట్టిన
సీతావచ్చునుమమునుగోసెను యెక్కడనుచవుర నాశిరసుబట్టితివి
నిన్నునీలముతో తెగబార్తునిపల్కె రావణుడుభీతిల్లి భూమిపాదా
జాచె ఆకాశవనాచూచె యుగమునిమిషీగో నాకుప్రత్యక్షగుణుభూ

తోనుభవించుచున్నాను. అందుచేతనే నాకు బాహ్యపులు లేవనూ, తోడ్పించుచూ, మనినతినింపచ్చే । తోడ్పించుచుచేతక బాలకనుపించె కననిపించనక లకన్నలకలగపడెను । చేడనుపించిరి జాతకల నాయించె ॥ మందోదర ప్సంగిరావణునితోడెప్పటికకంఠమవచ్చి కన్యకనుజూచెను । ఆ బాలనూ నాకు రెండవ భార్యగా పెళ్ళిచేయమనెను । ముడోదర దేవిలదరిపడితామండె । సురరాజుపథ కేగివిప్రునుచిలిపించె । వచ్చిరివిప్రులు తివాసులుబరచిరి । బాహ్యులుకుంభంబంబంగములుచూచె । లగ్నములుగట్టిరే వేళ్ళు ముడిచినారు । వక ప్రశ్నచూచిరి । అష్టమిశనివారంఅయిదుఘడియలప్రొడ్డికి । చిల్లినక్షమకునీతపుట్టిపడినము । నిచ్చిత్తుఅయిపోను చిన్న మెత్తు నిలువడు ॥ రాక్షసరాజుచ్చి కన్యక రాసులుండె ॥ తరుణిని నేనిపుడుకళ్యాణ మందుదును అతివయుచ్చుటనుంటమీ । రకపాదగును అతివనుముట్టిన ఆగడి యశిరసుకగులు ॥ జనకునియింటనుండెడి పేరుగావలెను అతివపుట్టిన వెనుక మరిముగ్గురుపుడుదురు । ఆదివిష్ణుని సతీలపుత్రం మెత్తిండి । అపుడుమండోద రివిభీషనులిలచి మురడితో చెప్పెను । ఆదివిష్ణుని సతీలపుత్రం మెత్తిండి । లంక చాడు అగును రామ సత్పితృబంధుమనలక పోగొనుచు లక్ష్మీపుట్టింది యుద సంకెత్తింది పట్టుచీరలు దెచ్చి పక్కిన బరచిరి । పట్టుంచ దాతపసి బాల కిచ్చిరి । ధూపములుదీపములు సమవేష్టెములుచెప్పె । తల్లికినమ ప్పించి బాలనూ యెత్తుకుని వలించెట్టిరి ముడోదరీ దేవి చేతులెత్తి । మొక్కి పెత్తిరావణుడునుమీ సుతనివలె జూడుమనె చల్లగాంక్షించు లంకరక్షించుమీ । అంతటనువిప్రులు వికవికన నవ్విరి ॥ లంకరక్షించుటకు పన్నెండుయోగ్లకును । మగ్గుడివచ్చునులక్ష్మీ తాళములు వేసిరి । సముద్రమునవిడిచిరి । సముద్రుడుజూచేట్లుచక్కగ పెంచెను । తనకుబడుతయిన యీ బాలనముద్రమునకిచ్చె మూడునెలలు ॥ అతను భావినిని పెంచెను చాలనము దుండంత । అది శేషునకిచ్చె అది శేషుడంత । అందముగ పోయెను తిరుగులువ మీద యీ భూమి నేరికిచ్చె । భూనేరివ న్నెగిరిచ్చె । ముత్యం

తిమ్మకవి ప్రాచీనమును తుదకు నొకడు గుణములు గలవాడనియు నొకడు
 కావ్యపురుషునిగాను నిరూపించును. తిమ్మకవి యను ధులములు చెప్పెను । అరణ్య
 మును దర్శించుచేరె ॥ అంతటా వృద్ధులకు యా హరిబలులాయెను. ఆపపకాక్షు
 యురతో వ్రదకోరిమురుచగా ॥ బుడబుడమినగాడు తోమిజోజులకువని
 దశరథుడు బాణం వేసె । యెవ్వడోనరుడివుడు ప్రాణములులే సెను । సోలే
 తీదగడులకు సేనోక్కతనయుడని । కళ్యునలెప్పటి కబోతులుహుడై
 తీరడిహహాముగొనె తీర్పగాలేనైతి । మీరల్లిహిహమునుమీరుతీర్చిత
 దయ్యె । శాపంబులిస్తులనుధవించూమని ॥ సుమనోంకుశోకించె మ
 జోరాజుకోకించె । యింతపాపపువేట యెన్నహుసేనరుగ ॥ బాణంబు తీ
 యుడున దశరథుడుతీసెను ॥ సుమంత్రుడు తెచ్చి బురలోసేళ్ళు ॥ పా
 చేరాబట్టి మూడకుండాగు । శాహములుయిచ్చుడు । చేతహతడిమి
 పుతుండుకాడనిరి ॥ హరిములుపరకములు అధికముగనున్నవి । నీవెవ్వ
 రోజెప్పు సుతుడుదేమా యెని వేట మృగమనివేళ్ళి ॥ సుతుడీలెనని శా
 ప్పు నీవెవ్వరనియడుగ ॥ దశరథరాజునెను ॥ ముదురులులకోకింప మన
 తులుడు వేడెను ॥ రాజ్యమంతయిచ్చు రమణులనుయిచ్చెను । మిమ్ములయొ
 డ్దరినికావెళ్ళవుంచుకుని ॥ నమము । తిప్పచుగలములకోసిచ్చు ॥ అయో
 ధ్యపట్ననిగె వెంటబెట్టు పోదు ॥ మొగరుఅయినాను నాకుసుతులగు
 డురా అదినారాలుగును నీగర్భముంబుల్లు ॥ ఆపుతపుత్రాయని ప్రా
 ణరిబునిహుమని । భూసురులుశాపంచిచ్చి ప్రాణాలుచదలిరి । కరధావత
 తిట సంసారములుడసి । అయోధ్యకువెళ్ళే శంకానవబతులు ధీ
 మృదంగములు । రిధిగజశరగములు యక్షిగంధర్వలూ । యెదురుగా
 రాగాను అవతిలికిబంించి చిన్నబుచ్చుకురాజు అంపురికే గెంచి । డే
 వికాశల్యతో కడువేగమెజెప్పె ॥ మాకువెల్తులులేవు బాలుకులేనివెల్లి
 చంకబాలలచూచి । చిన్నబోయెచురాజు । చిన్నబోయిరాజు శాపము
 కనరించె ॥ కాశల్యమహదేవి పతిపాదములొత్తె ॥ సున్నితమహదేవి న్ను

రట్టలువేసెను | అంతటమహారాజ కళ్యాణోబలై | యెన్నిరాజ్యమల
 యన | యేలితినినేనయన | యెన్నిదేశములయన చూచితినినేనయన | పు
 త్రులూలేనట్టి పుట్టుదగిడున్నయితి || పుత్రులుదప్పించి పుట్టగలేమామిం
 ను | అప్పుడుకళ్యాణమహారాజులొట్లన్నె | పుత్రభూమిని | ఋషివ
 క్కుడ న్నాడు | అచటకేచనుడెచ | పుత్రులుకలుగదరు | అన్యములపు
 త్రాము | అంతటనమహారాజుడై పుత్రభూమికేగి ఋషివర్ణుని చూచి సదా
 యనమ పూర్వంకేనెరాజనూ ఋషిజాచి | యెన్నడూరానవారు | రాను
 వారనిమీమిమి కోర్కె లీడడ | మారనసుడెను | అంతట మహారా
 జు | ఋషిలోను | యెన్నిరాజ్యమలయన యేలితినినేనయన | యె
 న్నిదేశములయన | చూచితినినేనయన | పుత్రులులేనట్టి పుట్టుదగిడున్న
 యితి | పుత్రులుగలుగటకు పుట్టగలేమామన | అట్లు భాగముడు
 రాఁ ఋషివున్నాడు | అచ్చటకేగి పుత్రులుగలుగదరు | పుణ్యులు అపు
 తారు | అరణ్యలయకేల | సంవత్సరములకచ్చటా | లేక లేకవార్చి | వక
 కళ్యాణకన్యకను | అచటనుడెచి | మిక్కిలుతలుగలు | అత్తుకొయ్యవ్వ
 తా | సంశయముగబలై | మివాదటివారికి | తప్పకాయత్తురనే | అడవారి
 లోను అతివేగవెళ్ళండి | అంతటనిశ్చరధుడు | అయోధ్యచేరును | కాన్యను
 మ్మితి | పతియెదురుగవచ్చి | వదంబులుకగి | సింహాసనంపేసి | క్షేమ
 పార్థులుఅడుగి | సతిలొ బలిబలై | సతులారమోపును | సమృతంబా
 యెనామాకు సమృతమనిరి | అంతమహారాజు | కయికనగరికిజేరి | కయి
 తాడెప్పి | అతివకొవంటివా | యాచినామందునా | వసిష్ఠవాల్మీకిలు
 గారమాజమదాగ్ని | అతికళ్యాణులు | మహాపురుషులుచెప్పారు | దక్షిణా
 దిశయందురాజఋషివున్నాడు | అచ్చటికేచనుడెస్తె | మనకుపుత్రులుకలు
 గురు | పుణ్యులము అపుడమన | పతిమాటవినికయి | అదరిపడితానుండె
 అక్కడకళ్యాణునిగ | అతిపరాక్రమశాలినిగొడుగులకంటెగొడవులున్న
 వ్రుండు | అవలించిరాజను | అవతలితాబంపె | దిన్నబుచ్చుకురాజునగ

రిలోనేలేంచె। రాజుతోకొసల్యులరభ్యభాటకుడిఅతివనమిరివుడు । జూ
 బ్బగించెదరిముద్దుగాఅడగండివనివ్వగాతములు । కైకనగరుకువచ్చె । ఆ
 దిగినధనమిత్తు । అతినరొనీకిపుడుకోరినధః మిత్తు । కోమలీనీకిపుడు । భ
 క్కరికయినానుపుత్రులుపుడిలేనురాజ్యమునకధిపతులు । రాజులు అ
 వ్రువారు । నన్నుమట్టగరాకునాధుడనీవిపుడు । నన్నుఅంటగగ కుక్రూ
 గనాథాయనావనివ్వగాతములు । వెకవెకనవ్విరి । చిన్నబుగ్గుకురాజు తన
 నగరుకేలేంచెనాకువశమూకాదు నల్లగాయిఅది । పాపాణమనిబల్మి
 రాజుచేసినపుధ్యంబ్రాతఫలమట్లుండ । మగువచేసినపుణ్యం మరియుమర
 చిదిలెను । అప్పుడుకొసల్యుకయికనగరుకువచ్చె । చెల్లెలారమ్మనె ముద్దు
 గుమ్మారావెమూడివభార్యరమ్మనెను అక్క మాటలువినినకైక తామం
 దినది । అక్కరోకాశల్యు అతిపరాక్రమశాలి కోరికాడుకులగంటు । గొ
 ద్రాలయివుండు । పట్నమనీవేలుబానిసనయివుండు । అదలించికొన
 ల్యను । అవతలికిపంపె । చిన్నబుచ్చుకుచేకె । రాజుచేసినపుణ్యం । వ్రా
 తఫలమిట్లుండ తననగరుకేకె । చె తలితోడతాచెప్పె । సూరిమాటలుగ
 లది । సుమిత్రనబంపునె అప్పుడుసుమిత్రకైకడగ్గరికొచ్చి । రమణీనిర
 మ్మని । రహస్యమగజెప్పె । చెప్పినప్రివనీవు చెంపలూకొట్టిస్తా సుమిత్రచె
 ప్పగా । సుదతిసమ్మతించె । మందరతోగూడతరలినస్తుమనెను । రాజువీ
 వాడమ్మలక్ష్మీమీదేసుమీ । రాజుతోకుడాను । రథముమీరెక్కంకి
 శాలినడకనుమేమ కడలివస్తుమమ్మకారలారనిమీగు । కాలినడకవస్తెగ
 డియలోవస్తునని । కైకప్రయాణమాయె । సునిలివొప్పెనః । సుమిత్రజెప్పె
 ను కాశల్యతోజెప్పె । కైకమహాదేవికి । యేబుగ్గుప్పునని । అప్పుడుకొస
 ల్య ఫణిహార్లబిల్పించి । రథముతెప్పించుచుకెముత్యాలు పేగులుపగడాల
 కుచ్చులునీలాలతోరణ వక్రములుదాపించె । రథమును తెచ్చిరి । కొస
 ల్యతెగించె । కైకనుబిలిపించె । రాజుకప్పగించె । అప్పుడుకొసల్య । ఫణి
 హార్లనుబిలిపించి । చాటించునునిజెప్పె । పట్టజాలకుంప పదికోట్లరమ్మనిర

ముట్టజాలకుండ మూడుకోట్లరమ్మనిరి | కలకడీగిరమ్మనిరి | పసుపునూనలు
 పోవి ముట్టజాలకుండ మూడువేలాచ్చిరి | పట్టజాలకుండపదివేలువచ్చిరి |
 పట్టపేనుగుదెనుచ్చి | మాదాయువేసిరి | భమిడికవచంపరచె | గుర్రమూలు
 తెప్పించిరి | భమిడివల్లకినచ్చె | రాజును కయికమ్మ | దంపతులురథమెక్కి
 జయభరివేసిరి | జగమెల్లమోసినాధనరాసులుకెచ్చి | కొనల్లతాళు
 పసుమకుంకుమపట్న | సుమిత్రాబట్టె అనసూయకుంభతి | అహల్యచా
 యమును | మత్తయినపులువచ్చె | రామచిలుకలురెండు || ప్రేమతోయె
 దురయ్యో వేశ్యస్త్రీలువచ్చె | సురిబండములువచ్చె | గరుత్మంతుడువచ్చె
 శకునంబులుతీర్చెన | నుంచివిశకునాలు | మళ్ళనద్దుపయిన || అందలము
 యెక్కి | అంచలముజీలి | పన్నెంకగడియలకు | పట్నంబుబయలుదేరి | ఆ
 ప్పడు కొనల్లసుమిత్రాబట్టె | రాజవత్సులంబును || కయికదాసీలమీద
 అప్పడుసుమిత్ర అక్కి - కుయిట్లనెను | మందరాతో కూచి ముగ్గురుబాని
 సలం | అప్పడుకయికమ్మ రాజుతోబట్టెను | వత్తులముదుగురు అంగలము
 లెక్కి | లిజోడుపల్లీలు జాడలుతీయించె | అప్పడుదశరథుడు || భార్యతో
 యిట్లనెను | ఎంతరాణివలోను | యింతులుండచి నేనీకుపమ్మతమేన | ప
 మ్మతిగానుంట | అయోధ్యయేలించు అప్పడుమహారాజువతితోడబట్టె
 ను | వసిష్టవాల్మీకి గౌతమాకశ్యపులు యెవ్వరుచెప్పరథములు మల్లిచి
 రి తేరుచు కందిరిగె అంతటమహారాజు కొనల్లనుజేరి మనకుహారలా
 యె | మల్లిసవియగాలు | కైకపోతుచేరి | కార్యమ్ముకాదనిరి | యంతపోతా
 తోను || యింతినెలేను | అయోధ్యకుమనముతిగిపల్కితేను || అష్టద
 రిద్రంవచ్చు అప్పడుసుమిత్రాబట్టెతోయిట్లనెచెల్లెలుకైకమ్మ అతిశ
 రాక్రమశాలి || మందరవిసకుండ మరలఅంగండి | అప్పడుమహారాజు
 కయికదగ్గరికిగి | మందరేదనిరాజు ముగ్ధియనియెడిను | కోరినాభనయెడ
 కోమలయిస్తునె | పతిమూలవినిసతిభమిడికలముదెచ్చిబంగారుపట్టుకొ
 దుక్కి | కారముపెట్టి | రామువనవాసము | భరతుపట్నంకట్టి | పడనాటాగె

యిచ్చానా శాంతింబుచ్చకు॥ కైకమహాదేవి॥ చిటికెనవలితోతడు
 మొత్తినదయ్య॥ రథములొనడిపంది॥ శాంతపట్నంజేరి॥ చమరయిగూర్చుం
 డెఱుఘులురుఘులవచ్చె॥ భూపతులువచ్చిరి॥ రాజవంధనంజేసినావ
 శారాబుగూళర్థమునబట్ట॥ రాజ్యమునకధిపతులురాజులుపుట్టెదరు
 వాటివనబంది॥ శాంతిపట్నంవారు॥ రాజరావడంజూచి శాంతనుయొత్తు
 తునికోకిలాచేవొచ్చె॥ యేరాజ్యమేభూమివమివంశముమీదిఅర్కవంశం
 బనె॥ అయోధ్యరాజనె॥ ముగ్గురుభార్యలతో॥ రాజ్యములువలితి॥ నాకుసం
 తతితో॥ శాంతికోరకువస్తిమి॥ శాంతిమ్మనిస్తేను॥ కొడుకులుపుట్టుదురు
 మేఘపుష్పలమవుతాముఆమాటలువినిగుండెగుబులుమని మూర్ఖతో
 మునియెను॥ మరిమూర్ఖతాదెలిసి॥ నినుకన్నాతల్లిని న్నెట్లుయిత్తురు॥ నిన్ను
 యిచ్చినను॥ నిమిషమోర్వగ తేనుఅదురుచుబెదురుచుతడబడుచు॥ తననగ
 రుకోతెంచి॥ అప్పుడుమహామునితనతనముచాలించికోకిలాదేవినివెల్చిరుషి
 తోనుజెప్పె॥ అర్కవంశబవ అయోధ్యదెజవ॥ ముగ్గురు సతులతో
 పుత్రులులేకను॥ సాంతనుయిమ్మనిరి॥ శాంతయిస్తేను॥ సంతతి కలుగునట
 పరిమాటవినిదుషి॥ హంకరులమండి॥ ఆడవాళ్ళుమీరు వొదిపుసిండగలే
 రుత్తశంభులోను దాగివుడుమునె॥ అవతలకుపోనేల ఇరఘ్నపడనేల
 శాంతపదాచంద్రిదిప్తితీయించండి॥ గవృశినలువేయండి గమిడితియ్య
 వద్దె ముగ్గురుభార్యలతో మునియూ శమంజేరె మండువేసవిలోనుండెం
 డబుడిపిసి విప్రాణంబుబోయెను॥ తరువాణిదాహంబు త్వరలోనయి
 చ్చుండి తలుపులుతీసిరుషి కమండలంలోదిగంగబట్టుకువచ్చి॥ దాహంబు
 లుచ్చెను॥ పిమ్మటదశరథుడురుషిపాదములబడె॥ యెంతసదవిఅయిశ్రా
 తంబుయిచ్చాడునుతతి లేదిపుడుపుత్రసంతతియిచ్చె॥ వంశంబుబిమ్మని
 తాళాశాంతిస్తేను॥ మాకుపుత్రులూకల్గుదుండెగుబులుమనిరాజుతోయె
 నెల్లె॥ ఇతరుచదివేండ్లకు వకశాలబిడ్డించె॥ ఆబాలనిచ్చియెడెల్లెతా
 కుగోరముఅడవారిమనసు అతిగావనిబల్కె॥ కొనల్య నుమ్మితరుషిచా

చాలవైబడిరీమమ్ముగన్నాతల్లిమామవిదినమమ్ము | మహాలక్ష్మిశక్తిం
 డి | కదలనివ్వరువారు | నిలువనివ్వరువారు కోకిలా దేవిని | రాజభార్యలు
 పెదకు | రాజరా రాధువలంతి పదపదమనుచును కైకదోడుకవచ్చి ఆశ్రమ
 మ్మునవుంచె చెట్టుచాటునవున్న | తల్లివిడ్డలజూచి తరుణులిద్దరు మొక్కి
 శాంతను ముమ్మసిరుషి శాంతనగిరి అరువై వేలేండ్లకు మాకువక బాల పు
 ట్టింది ఆ బాలనూ ముచ్చి యెట్లు మేముందుము | కనిగొడాలమవుదుమా
 శాంతనూమికిచ్చి అప్పుడునుమి తి కోకిలా దేవితో | నరుగుమువోలివ
 క్కగర్భమునపుడితిమి మీవద్దవుంటేమి మావద్దనుంటేమిలుగురకూ
 దుకుని అయోగ్యవెనుచుమా | అంతముషిపత్ని పతిగర్భరకువచ్చి ఆడ
 వారితోను అంతరువచ్చారు | అతినముచ్చకుంటే భూజనులువొప్పుర
 నె ఆమాటవినిముని అతికోపముతోబల్కె | వతివల్లభువని అందరితో
 చెప్పితివా పతిమాటలువిని పతిమరలక్కశను | కీరే కోసల్యనుజూచి మ
 గవారిముష్టుమి కుండ్రునుగివెల్లిరుషిసాడము బడికి మానికదమువచ్చి
 శాంతను తానించి రాజచేతిలోపూచెచ్చుచెచ్చుచెచ్చు తల్లిపూవెల్లి
 తమ్ములానెత్తుకా అయోగ్యపట్నములో ఆడపడుచువుగమ్ము | రాజభా
 ర్యలవిలిచి చెచ్చుచ్చుగిచ్చెచ్చు కాదుమారంతోను | పిండివంటలతోను
 పాయన్నానముచు పణతులువడ్డింది | రాజపరివారములు | మహాపురు
 షులు అంతాను | ఆరగించి లేచి హస్తములుకడిగిరి | కర్పూరవికజేసి | కో
 కిలాను మహామునివగవసాగిచాల | పరివారముకంత | సాంతనప్పగించె
 శాంతి రేఖలుజూడ వసిష్ఠుడూవచ్చె అమ్మరమ్మనిలువ అతినవవ్వి నవవ్వు
 చందకిరణంబాయె అతిననూచిలిపించి వసిష్ఠునుజూపించె కంఠుచక్రము
 గలదు కోసల్యకూతురికి వెలిది వెన్నూలోను | వెనుకచక్రముగలదుకళ్ళనీ
 రియుగలదు కోసల్యతనయకు అతినవచ్చిన వెనుక మరినలుగుచువుడతారు
 అసురసంధ్యావేళ శుక్రవారముపొద్దు అతినపుట్టినదివని అత్తచారిట
 ని అరగడిపూడద నెలమిదవవత్సరముకంటే అతినముచ్చుటనుండదని

అయిదవస్తవత్సరంవచ్చితొమ్మిదోరోజాయె బాలురకు మేమిప్పుడు తోడుగు
లుంచాలేమిసన్నెండులక్షలువి తోడుగులు చేయించాము బో తోడుగులు
పచ్చలపతకమిచ్చె శాంతకళ్యాణమునకు || యింద్రనీలపుమునీచింద్రదళ
లువయిచ్చె శంపులఅక్షంతలు భమిసివేశ్వరంప | బంగారభాషికం |
నవరత్న శైంబు | మధుపర్కములుయిచ్చె | మంగళసూత్రముయే
డువారపుసామ్యపు త్తరజంభ్యంబు అల్లుపకిఅరణాలు | ఆగులక్షలుయిచ్చె
పట్నపుయేనుగను మీసమాబాలకు యవ్వనునె | యంత సిమ్మి స్తనీయం
తినీమోకి సికన్యదానంచాయ! మాకు పాప బులేదాయె మాగోతనా
మముతో కన్యకా నంబుచేయిడి. అప్పుడుకొశల్యకశనధుతోబల్కెను |
యంతసామ్యిచ్చాగు | యంతినిచ్చాగువారికముః మేమి | యవ్వనతనవి
పల్కె || అప్పుడునుచారాజు కొనల్లకిట్ల నెచుకోకిలా దేవోక్క కాళియట్టె
లువిలువ! హనరాజ్యమున్నదా | పశ్చింకోననతెచ్చి | పట్టుచీలువుంచి
కొనల్లచేనంది | చేతికనగ గాగ | నర హంస యమ్మము! వారికోరికపుడు
కోరిభిక్షు పెట్టుకొనుటట్టెనుకాంతి | పుత్రభిక్షుంపెట్టుచునిపుత్రికనుఅడిగి
తిరి | పుత్రికనయి సిమిపచ్చి బాలింతివువడిబియ్యముగడుచు | మహాముని
నగరిలోక నకపీటలు వేసిపట్నపుదేవులను | యన్తనినిలిపించివడికట్టుకట్టిం
చి కాంచినబిలిపించి కొనల్లకప్పించి | నడిబియ్యముపరచి పచ్చిబా
లింతలు | పచ్చనక్షీంతలుపంకిళ్ళచల్లండి | కవునుకొశల్య పందిళ్ళచల్లెను
అప్పుడుదశరథుడుకొనల్లతోబల్కె | యంతచక్కనిచేతే ఈదగతిలోలే
దనెను | యెవ్వరికప్పుననిఆలోచించెనుగాజు | సుధమూహూర్తమునం
త గుమీయచూడంగాన | పట్న పేనుపచ్చిహాదాసువేయించి భమిడి
వస్త్రంపరిచి కాంతదోడుకవచ్చి | అంబాశీలాపుంచె జయశేరి | జ
గమల్ల మోగను కోకిలాదేవపును | కూశరిగిదిగులొందె ఆయ పాయ
మునాడు|ఆటచూడగలేడు పాట పాయమునాడు పాటవిశగలేడు| వేకువ
జామునలేచి తద్దివుండాలేడు | విశ్వము లేకుండ వకరికి విత్తంబెడితిని
మొక్క లేకుండాను మొక్కవకరికియి | వీధిలోని వ్రరి పాపమాయెన

నెమాకు. అప్పుడు మహాముని తనసరితో వార్చి, పందిళ్ళలోవున్న కైక
మృనుజాచె, అద్భుతంబునరుషీ ఆకయికనుజాచి, అమృమిమ్ములమరచి
అందరూ యేగి రా కొమ్మరమ్మనిపిలచి, శాంతమ్మనుచేతికిస్తూ కూతుర్ని ఇ
చ్చి యా క్రుంగియుప్పొంగేవు, పెడబాబ్బలు పెనుగు రాజువానిననేను
కైక యిచ్చటచుండె, మరచి నెళ్ళనద్దు పరిజనను నూ ఆపిసుమి తనబంపె
కొసల్యనూబంపె. యిందరూ నెళ్ళవుకుకయికతోడు వచ్చెరాజుకప్పాగిం
చె, దంపతులిద్దమగుడిరథముయెక్కిరి, సవతులు యుద్ధరు అంపలములె
క్కిరి, పన్నెండుగడియకు పట్నంబువెడలిరి, అనుగడుగుమజీల

— శాంతనుతీసుకొని దశరథుడు పురివెడిలుట.

మేజువాటిను విశేషమూరంబు దాటివచ్చినవారు అయోధ్యపట్నము
కులందరువచ్చిరిజగమెల్ల మోయగ, జయభీషేయించి లక్ష్మీవచ్చెయ
ని లక్ష్మీభీషే మోగకయికరాజుకు డి రిషములుక్కిరి కైకనగరికిజేగ
సవతులుయుద్ధరు. అదింబులుదిరిగి దేవిడిముంగటనుయేచుగనుఆపిము
త్యాలహారతుల ముగుడలుచ్చి వజ్రాలహారతులు వారాంగనలు
యిచ్చె శాంతనుయెత్తుకొని మహారాజుతావచ్చె అయోధ్యఅందరికిగ
పచీరయిచ్చె దశదానములుజేసె మహారాజునగరిలో కనకపీటలుపరచె
ఇద్దరుభార్యలు శాంతనుతీసికువచ్చి మహారాజుక్కిరి బంగారుపల్కెము
లియ్యముబోసిరి ఆదిలక్ష్మీ శాంతని నామకరణవాసె అరుంధతిఅస
మాయహారతిచ్చిరి పట్టురెను పదిమాడలూయిచ్చె చీరలుపట్ట
కునివనితలిళ్ళకుయేగినదిపంబును శాంతయు పెనుగుచుమండె కన్యపెను
గావారికి కంటకబయితోచె యెవ్వరికిన్తుసని మహారాజుతో బల్కె
యిందుడికియిత్తునా చంద్రుడికియిత్తునా అప్పుడుకొశల్యపెనిమిటికి
ట్లననురుషితోనుచెప్పమనె దశరథమహారాజుమానితోజెప్పెనుగొప్ప
వారికియిస్తెగిడుకునివుకుతారు మీరుపుణ్యలుఅవతారు వలవృక్ష
మూక్రిందతపములోవున్నాను దుప్పివలెనుంటాడునొవ్వుమాకొమ్ముండు
అతనిపిలుచుకువచ్చి శాంతనునూయివ్వండి కన్యకుభయమగును శాంత

నివ్యానిని అప్పుడూ కాసల్యమహారాజుతో బల్క విభుడవునీవు వినుమనుషి.
 యుచెప్పి నట్లు మహాముని కియివ్వండి సతిమాట వినిపతి. యప్పురపలబిలిఃం
 చె || అప్పురసాస్త్రీలు ఐదుగురువచ్చిరి | అడిగినధనమిత్తు విదియఁకు కపా
 రం | అరుగడియల ప్రొద్దుకు || నాటిరోజుకుమీగు | యల్లుణ్ణి తేవలెను | వలవృ
 డ్దుముక్తిండు || పొడరిభృవున్నాడు || దుప్పివలెనుం గాడు || నొప్పనుకొమ్ముండు
 మంచిగంధపుచెక్క || మహారాజుతానిచ్చె || పసపుకుంకుమపళ్ళుదశరథుడు
 తానిచ్చె || అప్పురసాస్త్రీ లేగివనమంబు వెదకిరి | అడుచుపాడుచు అరణ్యమం
 తా వెదకెకొలనుదగ్గర జేరికో మలులు ఆశీరి సదడివినికన్నులు దెరచియు
 కన్యలచుజూచి | రెండుకొమ్ములువుండె | వీరైతితపసలా | ఏపూజచేసిరో
 ఆశ్చర్యమునుబొందె || రాజు అల్లునిజూచిరమఁబలునవ్విరిమంగపశువువలె
 నుమాన్తాడ నేరడుపారుచుకులు దగ్చి కట్టబనియిచ్చిరి తియ్యనిభక్త్య
 ములు తినిపించిరివారు | రాజుయిచ్చినఁ గలురాజరుషీకిచ్చిరి కంఠమూలా
 లపుడు || ఋషిఆరగించెను | నుల్లపూలపాన్పుమగువలుపరిచిరి | మంచి
 గంధముతీసి ఋషి చేతులగుహాసి | ఆ తరుపన్నగు మేనులఅలరి || కంసారము
 ర్మములు సఖయలుజెప్పిరి | రెండుకొమ్ములుమీరు మేరాజుయిప్పించెకు
 శ్విరుడుయిచ్చెనా | బ్రహ్మయినయిచ్చావ | గొప్పగుఱులంత నెడండ కా
 గణ్యమనె || పునాలులుగారు పరిపోవుచునుంచు ఋషియు వెంటాతగి
 లి || కూడివస్తూననెను ఆయోగ్యవెడతాము నీవు గావద్దనిరీప్రతిగావన
 మలా || వకగడియనిలువననె అన్నరిసలా వెంటమవాఋషికనలెను | ముగ్గు
 రుకన్యలు | మునితోనువుండిరి ఇరుకుకన్యలు గారుదగ్గరకేగి | అశిష్టపక్షా
 మ అల్లుణ్ణి తెచ్చాము అప్పుడుదశరథుడు అతిసంభ్రమమున పొంగిచక్క
 నిగుషియని || ఆచెలులుతాజెప్పచక్క నివాడిని | చెలులుసంతోషించి | అతి
 వశాంతమ్మకు | తగ్గవరుడెకాడ | కాశల్యసుమి వకన్నగుబెట్టిరి | కూతురుతే
 సినపుణ్యం వాతఫలమిట్లుండె అట్లుకు చేసినపుణ్యం మరియు మంచిది అనను
 దశరథుడు వెళ్ళి | రుద్రశృంగునిజూచి || సముద్రునివలె పొంగి ఇంతచక్కనివ
 రుడు | భూమిలోలేడు | వందనముజేసిరి | దీవెనలుచుయిచ్చె | వివాహా

జనిలుమండః శాశీకే వశ్యోద్ధుః మాకన్యకనిస్తామః | అప్పుడు రాజరుషిమహా
రాజుతో జెప్పించెయిబట్టిచెప్పెను | తగవుధర్మము కాదు | గడ్డంపట్టుకుని
బెల్లపుగడ్డ పెట్టి బ్రతిమాలనా గను | శాశీకే వశ్యోవద్దు నూకన్యకనుయిస్తా
ము | కొనల్యయల్లుడు విడిదియిల్లకు వెళ్ళెజాము రాత్రిని రాజసంకల్పించె
కొనల్యసుమిత్ర బలకమాడివచ్చిరి | శాంతకల్యాణముకు యందనీలపుచా
య || చంద్రకాంతపుశాల | కంపులాఅక్షతలు | తట్టలోవుంపించి | భమిసి
పెళ్ళగంపంపందిటనువుంపించె | నవరత్నపల్కెంబు | కాళ్ళుకడుగు బెట్టి
బంగారుభాషికం నూటవక్కాతులం నానుతో సూతంబువు | గజం స్వంబు
పుంగరంబుంచిరి | అల్లునికి అరణంబు అరులక్షలు యచ్చెపదివేల మొహిరీల
మధుపర్కమూలిచ్చె | వసిష్ఠుడువచ్చి పెళ్ళరుగులేసిరి | చిగురువెట్టించిరి |
కమ్మరికన్యకా భమి మూడుదులిచ్చి | కుదురుచక్కగజేసి కులదేవతల
నుంచె || వసిష్ఠుతోవచ్చి సూత భారణజేసె | కంటలుపతకములు | కామ
ధేనువు యచ్చె | అదిపురుషులువచ్చి శాంతను పెళ్ళికూతుర్ని జేసి | పసుకం
కుముయు కాటకలుదిద్ది | అంతటమహారాజు కొనల్యతో బల్కె | కన్యకు
దిప్పితగులు పెద్దబొట్టుంచండి | పెద్దబొట్టు పెట్టి చెక్కిలి న కాపురంబు
కుకలువుంచి గంపలోనుంచి | అప్పుడుగ జరుగి | ఆతంతుజరిగించె | మ
హారాజు రాణువపన్నెండులక్షకు | జరుగి నయిన్సంబు | యగువదిలక్షలు
ట్టు పేనుగుదెచ్చి | అంబారివేయించె | భమిసికవచంబరగుమ్మశృంగుని
దెచ్చి గజముపయినెక్కించి | అంగనలు వచ్చియు హారతులు యచ్చిరి |
మహారాజునగులూ కనకకీటలువేసె | వధూవగులను ఆసీనులనుజేసె | దీ
వించి కొనల్య దంపతులగిరసంబు | అకవియేగనా అయోధ్యలోవున్న
రుషిపల్లెలోవున్న | శాంతభారముమీరి | అంతట అల్లుడు || అత్తగారితో
బల్లె ఆడవారితో సుమాద్దనే నెరుగ అప్పుడు కొనల్య దశరథునితోటి పె
సభయతో స్నానముకు | సమ్మతించువరకు | అంతటా మహారాజు | రాజరు
షితో జెప్పె అంతటా రాజరుషినియ్యంకునితో జెప్పెరుమ్మ | శుంగునితో
గొడ్డువీగోమలిని దెచ్చి | వారిసమ్మతివినుమి | మారందీయనిబల్కె

బాగరుపీటపై రాజరుషినివుంచెదీమించికొసల్య | దంపతులశిరసంబిజల
కమాసిం ది చలవతల్లాత్రిసీతాంబరంబుచ్చె | నల్లపట్టుచీరశాంతకుక
ట్టించె పన్నెండువేల దిబాతొడుగులువుండె వెలలిలేకుండగ వెలదికి
అలంకరించి చంక పెట్టుక తల్లికన్నీరుపించెను కన్నతల్లినిజూడ | ప్రాప్తం
బు లేదాయె చంక బెట్టుక రాజాకన్యకమహిమునికిచ్చె | కన్యచంకనువుంచి
రుషిరాజుతోబల్కె | మాగ్గితనామముతో | కన్యధారచెయ్యండి | గౌరి
తపస్సుకువారు | శాంతనుదోడువచ్చి | కన్నతల్లినివు | గంపలొకూర్చి
సుముకొబ్బరిబెల్లంబు | కొమ్మచేతులొవుంచె | నొప్పకొమ్మవాడు, నీకు
మొగవాయెననె | కన్యధానమిది | కంకణంకట్టి | మాసుతనువారికిచ్చి
భూమిపంచీ పెడుదుబలునై తెపట్టలేరు | నాబాలలయినానుపల్కెకులకవర
ముతో | చణినిధారబోసె | గోదానజేసె | భూదానంజేసె | సువర్ణదానం
బుహల్లిగామదానంబు | మహారాజుచేసెను | పీటపైకూర్చిరాశాంతను
దోమకొచ్చిశాలునడ్డవేసి | రాజుతోడలపైనిశాంతనువుంచి | శిరోమణి
కార్యంబుకొసల్యకూతురుకిచ్చె | శాంతశిరసునదారుకాడినీరుపోసిడిలక
రెను బెల్లంబుమునిచేతికిచ్చె | కన్యశిరసున బెట్టించె | కన్యచేతావారుజీలక
రె బెల్లంబు | మునిశిరస్సుంపించి ధరద్వాపులవారుకన్యదానంజెప్పెఅప్పు
దురాగుషిఅల్లునితోజెప్పె | శిరోమణిమాణిక్యంబు సీతపొమ్మనిబల్కె | శి
రోమాణిక్యంబుకోడలికి ఎస్తుందిమెడనున్న హారములుశాంతయిస్తుంది
కట్టినపుటంబు అడపడుచుకుయుమ్ము | పదివేలసొమ్ముతో పట్టనిధారవో
సె | నవరత్నముతోజేసిన పల్కెంబుయిచ్చిరి మధుపరకములిచ్చె | న
వ్యచుమహామునిఅల్లునికికట్టించె వుంగరముజధ్యంబు మహారాజుచ్చె
అల్లునికిఅరణంబు | అరులక్షులిచ్చె అప్పుడుమహామునిరాజరుషికిట్లనె |
ను మహామునివినండి మనతంతు వడపండివారం తేమిపోవరుసనకుపం
డయ్య | మామిడాకు తెచ్చి మగువమోళించుగట్టి | శుభనూతముల రుషి
శ్వరుడుకట్టించె పల్లెములతోతలంబాలురుషిచేతబట్టించి మూడుదోసి
ళ్ళుముగుడశిరమునవుంచె | కన్యచేతవారు శాంతునిశిరముననుంచి

తిలకరమేఖాచియంతచక్కనిహకుయూజగమలోలేడు అడవికివెళ్ళిరి
 నాలయోధ్యలోవున్నరుషిపల్లెలోవున్న | కోమలినివదలననె రాజులోబ్బ
 యటకురాజునుబిల్చి యంతటమహారాజురాజులచాబోసె కట్టుంబు
 కోరెను యప్పుడుదువ్యశృంగుడుమామతోబల్కె - ౪౪ సుతులుపుట్టినవెను
 కనకట్టుమాలిను | కట్టుములుదెప్పించిరాజుగుడికిప్పించె | సప్తపాదం
 బొక్కదంపతులుబిడ్డినిన్నికల్లమచ్చి | పాదములుతొక్కించేటప్పుడుగు
 వ్యశృంగుడురాజగుడికిట్లనెను అడదానిపాదం బెట్టనే శాస్త్రములోను
 దేయేపురుషులుజెప్పియపాదరాజగుడియల్లునిట్లనెను మీరుతప్పిస్తేను
 నువకరుపడతార| శాంతపాదంమీదపోకచెక్కవుంచి | సప్తపాదతొక్కి
 రిఅరుంధతిసమాపించె పొన్ననాగూర్పుంకి| ఆరగించివాగుపరగరెండవ
 నాడు పసుపులవల్చి రమణులందనుకలసిరాచక్రీకవల్చి | మూడవది
 నమున పాకెన్నజేసియెచ్చటనున్నవారిని యెక్కుటవిల్పించె | రుషులె
 ల్లవారిరాజగుడివిల్పించె శాస్త్రజ్ఞులెచ్చిరీ పాకెన్నఁ బృథులు | పండితు
 లుచదివిరీ పన్నెండువరహాలు | సుభావలిచ్చె అగునతియః భూయః
 హారతులుదెచ్చి | విదునూరవరహాలు చల్లుకొనిచ్చిఅచ్చురపక్ష్తీలు
 విడుగురువచ్చితిపతికవ్వపడ్డముబుర్రుమామిడికెను పలువురెనుగు
 నము దశరథునుసోయించె | పథయలారాధననుచును మీకినెనుచా
 లుననుమావారు ధనముచేకొనిపోయె అతెటసును కొల్లకిట్లనెను
 శాంత శారతియివ్వా నాననుచునుఅయె అక్కనా చిల్లించానీనుమనసు
 పుట్టె అప్పుపురాజగుడినుద్దితెట్లనెను | ముక్తిసెర్గవుమా అనునరదల
 పుహారతివేగదెమ్ముఅంతటసుని తహారతీతానిచ్చె అప్పుడురాజగుడిల
 రిమితధనమిచ్చె మునులుగుడిలూయగిరాజభాగ్యలుకలిసి | ఆరగించి
 వారుహస్తములుకడిగియుకర్పూర విడములు దశ ధుడునుప్పించెఅప్పు
 డు రాజగుడి కొసల్కకిట్లనెను | వియ్యపురాలు ఆచారంబుమెత్తుజరుగ
 లేదు | లక్ష్మవరహాలదివరువువేయగవలెను | హాలుగూవేలు కలసిచ్చిరలివ్వ
 కవలెను | పెండిబాట్టుపెట్టె పెలదులకుయివ్వాలి కలెను | భరితెలుకొ

మినులుగూర్చి : కాంతకును యివ్వాలి | యేడువారపుసామ్రాజ్యంబి
కినివ్రుంచాలి వారాడబడుచులకు వరుసనడుపవలె కాశ్యపుసుమిత్ర | రా
జమహాధుపి | అంగరువచ్చిరి | జయభరివేసిరితలుపులు వేయించె | కాశ్య
సుమిత్ర | వియ్యపురాల్ని పిల్చిరి || అప్పుడు మహారాజముని | తలుపులుతీయిం
చె | పరుగునాతచెడ | పాన్పుపై పవళించె | కాశ్యపుసుమిత్ర | పాన్పుపై కూర్చు
ని | పణికిపాదాలువత్తిరి | పరరాజులగాము | పాదసేవలుజేయ || మీయ్యం
తవారముగాము | మిగులతోడుగులవేయ | కళ్యాణంనాడయిన | కాంఠను
చూస్తిరా | నిన్న మొచ్చామేము | సగరుభారలేను | పాకెన్ననా డొచ్చి
పం దెప్పునుంటిమి | నిగుజల్లరుచీర కోడలికి మస్తేను | మాపెట్టనిండున్నా
యేడువారపుసామ్రాజ్యంబెదికి స్తేను | మావల్పునిండునా | గొడ్డుయ్యగిమే
ముకూతుర్ని దేలేను | పుత్రభిక్షంగోరి | పుత్రులకోరలేదుగానుతునుక
శృంగునికి | బ్రహ్మచర్యంవదలించిరి : కాశ్యపుసుమిత్ర కనుచిన్నపోయిరి
కన్నవారంగాము | కార్యములుయెరుగము | కల్పచూడగలేను కానుక
అనందకికొట్టి సుప్తడికాయ మీజేతులొప్పెట్టితిమి | లోపాములున్న
సర్వకొనలనమ్మి | అడపడుచులుమీరుతనలచేలకేసి | అప్పుడుసుమిత్ర
మల్భదేవికిట్లనెను | అల్లుడుపుట్టిన మొదలుచలుక రాజేయలేనుచలుకరచే
యించి | కాశ్యపుసుమిత్ర మహాదేవివిల్పించితలచువ్వికొప్పుపెట్టెలక్షన
రహలని | అమ్మీకిపేరువేసె | నాలుగుచీరలు నాకిమ్మిచ్చిరి యేడువారపు
సామ్రాజ్యంబెదితిలంకరించె | వెంబట్టుబెట్టుబంగారుభరిణెను | వెదికి
చ్చిరి | వారాడపడుచులకు | లాంఛనములుయిచ్చిరి | రుక్మశృంగునివిల్పి
దేవిశిరుసునవుంచిమర్దికాయలుదచ్చి | మహామహిమతికిబెట్టె | అప్పుడుసుమిత్ర
తలదంబుమాసిం చె | మర్దికాయలువది నెబరుముద్దుగావున్నదిఅప్పుడు
మహాదేవిసుమిత్రతోబల్లె | కాసెబోసికట్టగడ వేసికడము | చెరిపకొప్పు
లబెట్టె | బోగలవారముకాము | పల్కెకొప్పువేయ | తురకసానులకాము
మిన్నాబోగంది | కాసెబ్యాదేమనెను | మిత్రభాషిభోగముదికాశ్యదే సుమిత్ర
రచ్చలోకముకన్మృతాక్షసిభోగముదిసూరిపోటుమాటే సుమిత్రభోగంతి

అప్పుడుమహారాజా మహాదేవికిట్లనెను || అక్కనీమరదభృ సుందరాంగులనెను | చాలునుకుకన్యలు వారురాచస్త్రీలు మేళాలగోకల్లగరిడిమేళంబిడి|అల్లుడుఅలిగేను|అలకపాన్పువేసె|రాజునుబిలచిరి | అసిగినధనమిత్తుఅల్లుడారమ్మనె|కోరినధనమిచ్చేట్లపేరుగుదెచ్చి | హాదానువేయించె|దంపతులనిద్దరి అంబారియెక్కించేరాజనగరూ నందుఅందరుచేరికనకపునీతలువేసికొనబృసుమితనీటలాకూగ్పనిరి రుద్యశృంగుడు శాంతపై వేళ్ళగంపనందిళ్ళదిందిరి| పదిపుట్టభాన్యంబు గంపలనువుంచిరి అరుంధతి అననూయ భమిడిరోకలిదెచ్చి నెల యూదుశుభములు! యెవ్వంబూజరుగవలె వనంతిముదెచ్చి శాంతవైపులవారు కన్యపైబోసిరియింత వేడుకయెప్పుడు యింతిమాడగలేదు సురులెల్లపాగడగజలకమాడించి చలువతోళ్ళాతి రాజరుషులంత ఆరగించి లేచిహస్తములుకడిగిరి కర్పూరవీడెములు రాజుతామిప్పించె నాగవల్లిపాలు మహామునివేయించే రాజనగరిలోని కనకపీటలు వేసె శాంతనూ రుషినిబిలిచి పీటలపైనుంచి అక్క గుండూదెచ్చి రమణిమెకలోగట్టి నాకబలివేసి మేలికమ్మిచీర మగువకుకట్టించె మూపురములవీర అచ్చి వొచ్చినచీర అపుకిపుకుకట్టాడి ఆచీరవిప్పుని వచ్చుకూపుమిత్రతచీర విప్పెను చీచీనాంబము శాంతకుకట్టించె మినుకడితువుపాన్పు మహారాజువేయించె దంపతులనిద్దర పాన్పుపైనివుంచి సతిపనులపిల్పించిఫల్గుపదానమిప్పించె బొమ్మపాచెప్పి వసంతములుపోసి వసంతములాడిరి కట్టుములుజొప్పించి శాంతకుయ్యచ్చి బంగారుపళ్ళెములో పాలునయ్యిపోసి శాంతచెయ్యదెచ్చి బాలగోపలముంచి సతిజేతులోవుంచి చెయ్యప్పగించి అడవికియోగినా అయోధ్యలోవున్న రుషిపల్లెలోవున్న శాంతభారమీది శాంతచెయ్యదెచ్చి పాలలోనాముంచి అత్తగారికి వారు శాంతనప్పజెప్ప బంగారుపళ్ళెములో నవరసాన్నములుంచి అతివకుబెట్టిరి అరగించిలేచి హస్తములు తాకడిగికర్పూరవిడదములు సుమిత్రయిచ్చెను శాంతచీరగట్టి వడిబియ్యముంచి కందవడిబెట్టిబొమ్మవడి

తైత్తి తెల్లవీపడికాలు కాంతవదిడినింపి వెండిగిన్నయుడెచ్చి చెల్ల
 వడినుంచి కొసల్యసుమ్మిత కన్నీరుబైటి చేడెనిచ్చి మేముచేరినిలుచుం
 టిమి అక్కచెల్లెలేరుఅన్నదమ్ములులేరు కొట్టుతాళంబిదుగా కొత్తా
 లునంపెదము ఏదువేలబానిసలు అరణంబుయిస్తు అప్పుడు మహాదేవి
 కొసల్యయిట్లనెను వెలదులారమీ యంటపసిగిబామ్మలు లేకదంలేవుబామ్మ
 లునేను చాలగాచూసి నిమాలవినిసుమ్మిత మణులుబామ్మయిచ్చే అ
 ప్పడుమహారాజు మాండవ్యతోబల్కె మాశలవులూలేక మాయుంతిని
 మీరు యెచ్చటికిపంపొద్దుమీశలనూలేక యింతినిపంపేము అత మూసి
 వాయనం | కోడలందగవలెను|అప్పుడుః జనుషి | మహారాజుతోబల్కె
 అతివనూయిస్త మిఅల్లునియివ్వుమని | రాజుషియూమని | మంచిరోజూ
 జూచి| పట్టపేనుగుడెచ్చి|అంబారివేయించెన సతులనుంచిరి| జయభేరివే
 సిరి| అప్పురసలాడగా|అడుగడుగుచుజలీలపన్నెండుఘడియలకు| పట్నం
 బైలుదేరి| రుషిపల్లెలోపలా||అందరుజేరిరిలక్ష్మీవచ్చిపడనచు | లక్ష్మభ
 రీవేసె|అమ్మిచ్చెట్టు కిందకాంతకారెలువుంచె|పూర్ణకలశిలుదించె| గృహ
 ప్రవేశంబామె|వడికట్టుచిప్పిరి| సంతోషానరండిరుషిదశరథుతోబల్కె |
 యజ్ఞంబుజేయుటకు|వ్యవధిలేదుగనుక|| రుష్యశృంగునిదెచ్చి కామేష్టిజే
 యించు| రాజమహారుషిగలసి|మంచివేళలుజూచి| లేక|వాసిరివారురుషి
 పల్లెలోపలా||మాండవ్యమహాముని| బావగారికచుచుయాగంబుచేయించ
 లల్లునంపునని | వక్క లేఖయువాసి వసిష్ఠజేరికిచ్చె | వసిష్ఠకూడెచ్చి
 మాండవ్యకిచ్చెనుసుతునిజేరగబిల్చిఅయోధ్య కేగుమనె | ప్రయాణమయి
 రుషి|అయోధ్యరాగాను| అల్లునికియెదురుగా| దశరథు యేగెను | తగిన
 మర్యాదలతో| అల్లునికిదెచ్చిరి | బంధుబలగంబంత|మేలరావేదను| క్ర
 తువునాటికివారుకమముగా వేంచేయుదురు| యజ్ఞంబుచేయించియేమే
 మిగావలెనో|అనతివ్యడనంపుత్తరపుదిక్కున | వకశాలవెయ్యండియూ
 పస్తంభముదెచ్చి|మెప్పుతోపాలండి|పచ్చపూరీమాకు | పదికోట్లు కావ
 లెనుకత్తులుకటర్లు కావలసియున్నవి సల్లపశువులుమాకునాణ్యముగ

కావలెను | పోడాశం వండుటకు | భువిడి పాత్రలు తెండి | మందములతో
 పిండిదంఁచగావలెను | మంత్రముం త్రమునకును | చూడవస్తుందయ్య | నిలు
 ముండుకూర్చుండి | పరుండియైత్రము | మేముజేయగవలెను | పట్టుపుట్టించి
 య్య | పశేయూగ్నులుంచి | తెిపదిరెండువరహాలు | సోమదేవమృలకు | మొ
 హిరీలుయివ్వవలెను | అమృతస్నానంజేస్తే | అవిమాకువస్తవి | రాజనూరు
 పికలసి | మంచివేళలుజూచె | వ్రత్తరిదిశనాల | వొప్పగాకట్టించె | పట్నపే
 నుగుడెచ్చి | అంబారిమేయించె | కొసల్యసుమిత్రయేనుగునుయెకిరి | దశ
 రథమహారాజు | అగ్నిహోత్రంబట్టిఅల్లులతో | వెళ్ళగా హారములు తెం
 చుకుని | హోరునాయెడుస్తు | కయికమ్మతావచ్చె | అల్లుడత్తనుజూచి | రాజ
 రుషికిట్లనెను | కళ్యాణోరజులలో | కాంతచూడగలేను | యూయింతియెవ్వ
 రనరాజుమూడవభార్యకయకయచెప్పి | మహారాజుకయికమ్మగూడిర
 థమెక్కిరి | మంచివేళలుజూచి | శాలపవేశించె | అగ్నిహోత్రములుంచె
 దర్భతీసుకువచ్చి | మంత్రాలతోనపడు | రాజనజముకుకట్టి | సతులనను
 ముకుకట్టఅప్పడుకయికమ్మ | అవరిపడుకుకగా | అకలిచినారు | దర్భ
 నడుముకుగట్టె | సోమదేవమ్మనుచును | చప్పట్లజరచిరి | ఆవేళయజ్ఞంబు | రు
 వ్యశృంగుడుజేయించె | ప్రాణయోగబట్టి | పలుమాను | మంత్రాల
 తోధనం | యెంచిపుచ్చుకొండి | రువ్యశృంగుడువచ్చి | ప్రాణయోగంబ
 ట్టె | అప్పడునుమహారాజుఅల్లుణ్ణిజూచెను | తడిమిచూచెనుగానికరవలె
 వున్నాడు | అప్పడుమహామునిమహారాజుతోబల్కె | వంటప్రాణములే
 దు | యింద్రలోకంబేగె | చంద్రమండలమేగె | సూర్యమండలమేగె | నక్షత్ర
 మండలమేగె | పుత్రులుగల్గుటకుపుట్టగతిచూపించు | పచ్చపూరిమీద | పా
 వనుడుపవళించె | ఆనందమనుపొంది | రువ్యశృంగుడువచ్చి | పందెళ్ళలో
 పల | పట్టినివుంచిరి | ఆవేళయజ్ఞంబు | రువ్యశృంగుడుజేయించె | యూప
 స్థంభం తెచ్చి | మెప్పుతోపాతిరి | వెదురుస్థంభంపాతి | పసువులనాపిరి
 నల్లపసువును | కట్టిబంధించిరి | మంత్రములతోపిండి | మునులచెదం
 పించె | కూర్చుండి | పరుండిమంత్రములుచెప్పెను | వాటిపారలుదీసి | హో

మంబుపేల్చి | యేనుగధారగనైయ్యహోమములుజోసి | ప్రోడశంపర
డుకునిపాతతాబట్టుకురుషిప్రాణయోంబట్టె | దశరథునిసతిమీరుజన్మిం
తురాలేద | దశావతారులుమీరుజన్మింతురాలేద | ప్రత్యక్షమయిఅపుడు
పాపకుడుతాబట్టె | దశరథరాజింట నలుగురుజన్మింతురు | రుద్రశృంగ
గుడుమల్లిందశరథుడుజేరిరి || మంత్రాలతోరుషి పాయన్నానముబట్టి మా
మదశరథునికిన్నా | కౌసల్యకిచ్చెను || కౌసల్యతానంది | కయికకుఞ్చిం
సుమి తికిప్పించె | కళ్యణద్దుకుచలులు | గడియలొకరించె | అప్పుడుసుఖి
త్రికయికట్టి కొచ్చి సవతిపాలిక్కడికి | తప్పక వస్థినా ! అదరిపడిమం
తకా పాయనంబెట్టగ | మగువఆరాగించె | అప్పుడురుద్రశృంగుడుమ
హారాజుతోజెప్పినామగుండంత్రొక్కుటకు | ఆలస్యమునులేదుమీమా
డబడుచులను దోడురమ్మనెను | అప్పుడుమహారాజు రుషితోనుజెప్పె
ను | సోమగుండందొక్క | శాంతదోడుకురండి | తిరిగిసారెచ్చి | దండి
గమనను దం | దుషిపల్లెకుబంప శాంతకు సారెప్పించె | కౌశకునిబంపించె
కౌశకుండేగెను | గుడిపల్లెకుయోగి | శాంతనుజూచియు | పెద్దాడబడుచువ
చ్చి | సోమగుండందొక్క | మీత్రాడిరమ్మనెను | అందరినిరమ్మని | ఆడ
పల్లెలతోను | అందుచచ్చిపట్టజేనుగులుదెచ్చి | అంబారీవేయించె శాం
తనుయెక్కించి | అందలములయెక్కజయధరివేసి | అందరుతల్లరి | అ
యోధ్యకుజేరె | దేవులదుగుగవచ్చిదేనిదెచ్చిరి. కాళ్ళుకడిగివారికి
ఆననములేసెనె, ముత్యాలహారం తెచ్చి, ముగుడకుచ్చిరి, శాంతనుయె
మ్మకుని, రాజుతోడలనువుంచె, కళ్యాణముకన్న, కడుసాంపుగానుండె,
శవరస్వానంబులుంచఆరగించివారు, పతకములుహారములు, పూతికివుం
చి, చాలతోడుగులువారు శాంతకుతోడిగిరి, సోమగుండందొక్క, శాం
తతోదేగిరి, అరుంధతి అననూయ అహల్యసురభిని, బంగారుతోలేసి
భమిడిరోకలిదెచ్చి, భామలుచేతికిచ్చె సువ్వ సువ్వనిదంచ, సుదతిహా
పుజూచి, మోహనబలువయ్య, మంత్రంజనువలేక, రుద్రశృంగుడు
నవ్వె. మంత్రంబుజదివెను, గుండంబుదొక్కిరి; మాఅడపడుచులకుడా

నంబువస్తుందికొసల్యచేతుల కంకణములివ్వండి । కొసల్యచేతుల । కంకణములిచ్చిన సేమతీగతెంప । ఆపసరుదెచ్చిహోమంబు వేసిరీ అంతట తెల్లవారశాంతినుతా బిల్చినాతెల్లిశాంతమ్మనీకోరికలు దెల్పుమన నవ్వాచుఆశాంత॥ తండ్రితోతాబల్కెతమ్మలుబుట్టిన వెనుక । సగమురాజ్యముయిమ్ము । యంతెఆశలుయేల । దశరథులునవ్విరి । అన్నదానంబులు అపరిమితముజేసె । ఆశాలంటిచి । అందరూవెళ్ళిరి । అల్లునికికన్నలు అత్తలుయిచ్చిరి । అన్ని అందురురుషీ । అయోధ్యకువచ్చె । అంతఃపురములో భార్యలతోజేరును ముగ్గురుసతులతో మహారాజుభోగించె । యతివలకుయంతట గర్భంబులాయెను రాజుచుమహారుషులు । పరివారమంతాను సవరన్నానమువారు ॥ ఆరగించినారు ॥ కర్పూరవీడెంవెయ్య । మహారుషు యాందరికి । సంభావనలుచెప్పరుషీమహారాజు । గొప్పకట్నములివ్వ యెవరిశృకువారు । యేగిరియపుడు । శాంతలకుగర్భంబు । క్రమముపెరిగెను । యెనలేనిమాటలు । వెలతలుకోరిరీ । పచ్చళ్ళుపప్పులు । పణతులు కోరిరీ । పచ్చిఫలహారములు ॥ పణతులుకోరిరీ । శుభదనంబులయందొస్త్రతశుద్ధనవమి । సుదతులకు । నల్లుగుపుత్రులుకల్గిరి । పురుషపుణ్యముగడిపె । పదునొకండవనాడు భారసాలకువారు మహారుషుల బిలిపించెను రుషిపల్లెలోవారిని । రాజరుషీలిపిరిప । రుషులంతవచ్చిరి కనకవీణ వేసెముగ్గురుభార్యలు । ముదముతోగూర్చునిరి । సుతులనల్లురు పచ్చిపంతులతోడలపైనుంచె శాంతనుతాదెచ్చి రాజవద్దవుంచెబంగారుపశ్యెను । లోపాలొప్పగాబోసిరామలక్ష్మణులనుంచినామకరణంబువా ॥ భరతిశత్రుఘ్నులనివేకొప్పగాబెట్టెయరుంధతియనసూయ । హారతులున్నగయతివలకుబహుమానం మహారాజుయిచ్చెను । రుషులురాజులుగూడిఆరగించిలేచి । వీడెములుతావేసిరీ । సక్కనతులకు । చవులొత్సవంజర్చి పప్పుబెల్లంబులు । పంచిపెట్టివారు సకుటుంబముగమీరు । రుషిపల్లెరమ్మనిమాండవ్యమహామని । దసరథునిబిల్వగా । రాజరుషితోబల్కె । సతి సుతలనందరబంధుబలముగనంత । అయోధ్యపజలను । అందరీనిబంపెదమ్మసేనుశాంతాదేవి । కమానుగరునుండమారాజమాటలకపుడురుషియు

తానుంచితిచదశరథుడంతటతరుణులనుతోబిలచి | యేమహారవుసా
 మ్ము | యెలనాగకును బెట్టిలతివనిప్పుడుమీరు | యలంకారమునుచేసివేగదె
 మ్మనగాను | యునతులంతనేగి శాంతనుతాబిలచి | హారములు పతకములు
 నవరత్నసాములు | నాతికప్పుడువుంచె | పట్టచేసుగుడెచ్చి యంబారివే
 టించి | యంచయనుడెచ్చి యంబారియెక్కించి నలుగురునుతులనునా
 తిచెంగటనుంచి | జయశరీరేయించె | పన్నెండుగడియలకు | బైలుదేరిపా
 తు | యసుగుడుగుమజిలీల యటుయేగుచుండిరి | యప్పుడుకైకమ్మమంధరికి
 ట్లనె | యెవరెవరువెళ్ళారు యెంచిచూచుమనగ | మంధరతాజాది
 కొందరూవెళ్ళారు | చెప్పలేనిసామ్మ | శాంతకుయిచ్చిరి | ఆమాట
 వినికయిక | యతివతోనుగూడి | పయాణమయికదలె | దుషిపల్లెచేరంగ
 మాండవ్యనుహామని | పతితోఎల్లెను రాజులొస్తున్నారు | పీటలునే
 యించు | తిమ్మలునలుగుర || చంక బెట్టుకచెలి | శాంతయింటికిరావాహి
 రములుయిచ్చి | శుభముహూర్తంబున | సంతోషముననుండె | కొంతకా
 లంబుకు | బాలులనల్లరికి యన్నపాశనజేతుమని | రాజురుషీయుకలిసి
 నుంచివేళలచూచి | రుషులనుబిలపించె | రుద్రశృంగుతోగూడరుషులెల్లవ
 చ్చిరి | కనకపీటలువేసె | బాలురనలుగురునిజలకమాడించిరి | చలవళ్ళొ
 త్తిరి | కస్తూరితిలకంబు | కన్నులకాటుక | రాసుతులకుచువుంచె | బాలతో
 మగులవారు | బాలులకువుంచిరి | సుతులనల్లరిరాజు | సరసముగవడినుంచి
 బంగారుతెబుకుతో | ధీరాన్నమునుడెచ్చి | పసికిగిన్నెతో వుంచె ఆ
 యుధంబులుపట్ల || ఆభరణములు ఛత్రచామరములు చక్కనిదుటను
 వుంచె | పట్టాభిషేకపుంగు | భరతుమతిసెను | వజ్రాయుధంబును | శత్రు
 ఘ్నుడుపట్టె | చామరంబాకటి | లక్ష్మణుడుదీసె | రత్నకవచంబాకటి
 రామచంద్రుడుదీసె | రాజుసంతోషించితన | వేలిముదికతోయన్న | పా
 శనజేసె | ఆరగించిరివారు | హారతులుయిచ్చి || యందరుకలసి | ఆరగిం
 చిలేచె | కర్పూరవిడముల | కమముగావేసిరి | శాంతఅటలుజూడ | మే

హామునికిమనసాయె|కాంతకార్యంచాము|రాజరుషియూతలచ | దశరథ
మహారాజు|తనయకుశుభమిపుడు|తరుణిచాయగతగదు | అతివేమి యె
రుగదు|అబలయనితాబల్క | నూమమాటయుని | రువ్యశృంగుడుబ
ల్క | గొప్పవారిబిడ్డకు కళ్యాణముతగదు | జమ్మిచ్చెట్టుకుయిచ్చి| పరిణ
యంజేసితే|పణతిబాగుండను|మామమీరనిబల్క|రువ్యశృంగుడువెళ్ళే
కౌసల్యమహాదేవి|కాంతదగ్గరజేరి అల్లుడూకోసింది అడవికియేగి జే వె
తికిదేవగలేము|స్త్రీలుమర్మమునల్ల|సిద్ధరుషి తెచ్చిమిల్లునికార్యంజేమ
అయోధ్యలోనుంచు|రాజగుషియకలసి | మంచివేళలుజూచి | మాంక
వ్యమహామునికి|మగవకుకార్యమని - బంధుపరివారముతో సతిసుతుల
తోడ్పొంది సరగునరండని శుభలేఖలువాసి భూసురుల చేతికియ్య
రుషిపల్లెవారేగి-మహారుషికిచ్చిరి-మహారుషిఅణిజూచి - మగువతోను
జెప్పి అందరూయనమై - అయోధ్యజేరిరి రాజురుసులులూకలసి కునికి
యెదురుగవచ్చి వందనములుజేసిరి పదవీరములువేసి కూతునికిఅల్లునికి
కౌసల్యతలంట-అడవికియేగినా - అయోధ్యలోవున్న కాంతభారము
మీది తరతరంబులుమాకు దాహిత్రుగనలకు జనకచూడిచిరిచ
లువతల్లిత్తిరి వీతాంబరముదెచ్చి అల్లునికియిచ్చిరి కరకంఠచీరశాం
తకునుయిచ్చి - హారతులు పతకములు అల్లునికివేసిరి || బాహుమగు
లుఅన్ని పణతికినివుంచిరిఅగ్నిహోతగాలు వేల్చి ముత్యములుపదివిరి
దంపతులనువుంచి హామగురువేల్చిరి ఆశీర్వదించిరి అసుధతీర్తన
సూయ హారతులుయిచ్చె మాడలుసామ్రాట మహారాజువారికచ్చె
తనసుతులచేతనురాజకట్టుమిప్పించెఅప్పుడు కౌసల్యనంటశాంతులుజూచె
వియ్యాలవారొచ్చి యింటదిగియున్నారు యత్నంబులేదన కోకిల్
దేవోచ్చిన్నానంబుతాజేసి పట్టుచీరయుగట్ట కమండలముతోను జగంగ
లాచేకొని రమణిబోయీంచంగ సాకమంతాతయె పన్నెండుకూర
లుపంచభక్ష్యన్నములు సాకంబుఅయిపోయె కనకపీటలువేసి కాం
తలాడించిరిబంధుబలముతోడ కూతురుఅల్లునితోడ సతిసుతులతోడ

ను రాజధుషియుకల్గిసి ఘోరగించి హస్తములు తాకజేసి విడములు
 లుతాజేసి వియ్యాలవారికి కట్టువర్గములిచ్చి భూకాంతుమతాయిచ్చి
 కోకిలాదేవికి కొసల్యసుమిత్ర కట్టువర్గములిచ్చి సాయంకాలపువేళ
 సతిపతులారగించి హస్తములుకడిగిరి వీడములుజేసిరి మహామునివగ
 రులో కనకసీటలువేసి దంపతులనిద్దర పీటలపైనుంచి మధుపత్నములు
 జెచ్చి అల్లునికి యిచ్చిరి మాణిక్యాలచీర మగువకు యిచ్చిరి | రుద్రస్య
 శృంగునిజేత ఫలపథామిప్పించె ముప్పనిమూడువేలగోట్ల దేవతలు
 మూడుగోట్లరుషులు దీవించిరి | వారి పానుపునవుంచిరి రుద్రశృంగుడు
 రమణినితాబిలచి శరణురాజులలంగాము సరసిజాక్షీవిల్వ వ్రంగరం బెగ రే
 య ఆమృతములెరుగము ముద్దుగుమ్మాయిచ్చి వీడముచుట్టిమ్మనగ వీ
 డెము చుట్టియిచ్చి అత్తరుపన్నీరు పశ్చిమఫలకోరములు సతిపతులు ఆర
 గించె సుఖనిదచేసిరి మరికొంతసేపటికి మహామహియుతాలేచి సతి
 నిదలేపి నిజరూపుచూపింతు నిశ్చయంబుగచూడు పుడమికాళము
 ను భూసురుడువక్కటై విశ్వంబువెరువంగ విశ్వరూపముజూప గడ
 గడవణకుచు కాంతానిలుచుండ అతివరోయుడిసితివని అంగననుచే
 రబిలచి సుఖనిద్రనుజెంది వేకువజామునలేచి రుషియుతపసుకు వెళ్ళె
 పతికిథయపడికాంతమరి లేవదాయెను | పదిగడియలపొద్దు డరగంగ
 యెక్కెను | కాంతమజాడంగతల్లులువచ్చిరి | తండ్రులువచ్చిరి | కోకిలా
 దేవోచ్చి | పిలిసివపలుకడు | కన్నెత్తిచూడదు | కాంతజడిసినదని | వసి
 ష్టునిబిలిచి | వీధుదిపెట్టుమన విభుడువస్తేగాని | కార్యమొనగూడదనత
 పనుచేసుకును తిరుణిదగ్గరకువచ్చి | కమండలోదకంబు | కాంతముఖము
 నబల్లి సంచిలోవీధుది సరసిజాక్షీవ్రంచ | కలకలనవ్వుచు | కమలజాక్షీ
 లేవ | కలికి చిలకలొలకి | కళ్ళపడలేదని కొసల్యసుమిత్ర | కాంతజు
 తావైడలె | తల్లులజూచుటకు | తరుణివేగుచుని | తల్లులవగరికి | తరుణియు
 జెప్పింది | తల్లులుయెత్తుకుని | తలంటిసిలోసి దిష్టియునుతాదీసి | అల

కారములువేసి | వధూవరులకు | విందులూతాచేసి | ఆరగించిలేచి | హస్తములుకడిగిరి | వీడములుచేసిరి | మూకునిదలువారు ముగుడలోవేసిరి | రాచకన్యాగనుక | రాచనడవడిమబ్బె | వారియూచారంబు | విడనాడియివ్వుడు | మననడవడిసోచి | మగువనునుంచవలె | అనుచుచెప్పిరాజు | దర్భాసనంబును | చిత్రాసనంబును | వజ్రకమలం | మహామునికి | తాయుచ్చె | అల్లునికిదశరథుడు | జోడుహయములిచ్చె | అడవికేగినా | అయోధ్యలోవున్న | రుషిపల్లెలోవున్న | శాంతభారమమీసని | చేతులొచ్చెయివేసిరుషిచేతులొబ్బె | సాతనువీడనని | శపథంబురుషిజేసె | రాజభార్యలబిలచి | వడినిలియ్యంబుంచి | నడికట్లుకట్టండి | అప్పుడుఅత్తనచ్చి | వడిచీరకట్టెను | సిరిగుల్మచుక్కుంచె | మణులపతకములిచ్చె | క్షీరాన్నముంచెను | ఆరగించె | కర్పూరవీడమేసె | శాంతతోఆడటి | చెలికాళ్ళువగచిరి | రాజరుషియుకలసి | మందివేళలుచూచి | పట్నపేనుగుడెచ్చి | అంబారివేయించి | రుషిని శాంతనుకూడఅంబారియెక్కించి | జయభేరివేలుంచి | రుషిపల్లెలోవారు అందరుచేరిరి | శాంతసారెలు సరసముగపంచిరి | శాంతనుదిగవిడిచి | రాజసుతులనుగూడి | బంధుపరివారముతోఅయోధ్యచేరిరి | మగి కొంతకాలమును | మగువనుచూచుటకు | తల్లులకుమనసాయె | వసిష్టుడునువచ్చి | వనితనుజూచుటకు | దశరథుడు తనసతుల | సుతులనుతోడిచ్చి | రుషిపల్లెబంపగ | కౌసల్యసుమిత్ర శాంతనుచూచి భరద్వాజుయింట | విందారగించి | మాండవ్యమహాముని | మగుడివిందుకుబిలువ | మనుమడుకలగనిదెమియింటభోజరం | మేముచెయ్యమనగ | రుషికితోపవచ్చి | సుతనంపననిపల్క | మనసునిలుపగ లేక | మగువ భోంచేసి | సుదతిదోడ్కొని | అల్లునిదోడ్కొని | సపరివారముతో అయోధ్యజేరంగ | కోసలేంద్రుండంత | కొలువులోగూర్చుండి | వియ్యాలవారికి | వినయములాజేసి | చదురువేసిరాజ | చక్కగాగూర్చుండె | కూతునెత్తుకొనల్య | నగరుజేరగ కన్నెత్తిచూడుడు పొందిన వక

డు భీష్మించుచున్నాడు యినవంశరాజని | కూతునెత్తుకనతిరాజుదగ్గర
 రాగా | తనయశాంతాదిగి | దండంబుపెట్టెయ్యి | మావల్లతన్నెమి | మహా
 రాజుచెప్పమన | మీతల్లికొశల్య | మిగులగడుసుదిగనుక | మగనిమాట
 యుదాటి | మరిమగువనడుచుచె | అంతటకొశల్య | పతిపాదములబడ
 శాంతకళ్ళనుజూచి | కరుణించిఆరాజు | శాంతనెత్తుకరాజు | నాతల్లిశాంత
 మృ | నగలుకావలెనమ్మ | ఏనుగులురాత్రులు | రథవాహనంబులు | మ
 ణులరన్నములయిన | మగువరోకావలెనో యేమేమికావలెనో | యెల
 నాగకోరుమన నలుగురుతమ్ములను | సరిపోయినట్లు పసిడిబొమ్మలా
 నాలుగుచేయించి యివ్వమన | విశ్వకర్మనుబీల్చి | పసిడిబంగరునిచ్చి | బొ
 మ్మలుచేయించి | గొమ్మకునుయిచ్చిరి | బొమ్మలతోగుమ్మలు ఆశుమ
 పాడుచుండెంతోవచిత్తులయి దశరథులువుండగా జనకమహారాజు
 నకు | సంతానములేక | యజ్ఞంబుజేయుటకు భూమినిదున్నించగానాగేటి
 చాటున | మింద సంతగలంగ | పరిచారికలువెళ్ళిజనకునకుచెప్పంగసంతో
 షమునుపొంది నిదియుదొరికెనని | సభకునుశలవిచ్చి | పాదచారయితా
 నుపదగుపరుగువచ్చి | త్రేతంబుత్రవ్వించ || బంగారపుపెట్టి | రంగుగా
 దొరకంగ | వెలువలికితీయించి | ద్వారంబుతెరవంగ | ధగధగలాడుచు
 కలకలనవ్వచు | కేకలువేయుచు | శిరిగుల్కుచున్నట్టి | శ్రీలక్ష్మీదొర
 కంగ | బాలనుయెత్తియె | మురిపెముతోమూద్దాడి | నగరు కేతెంచె వ
 నితలకుయివ్వంగ | సంతోషముపొంది | రమణబాలింతయు | వరుడును
 తాగడపి భారసాలయుజేసి నీతయచునామంబు స్థిరముగా చేయించి
 దశదానములుచాలు ధరణిసురులకుజేసి పరిచారికులబెట్టి పణికినితా
 బెంచి శివవిల్లువంచితే నీతనిత్తునని స్వయంవరముచాటింప కాశికు
 నిజన్నంబు ఖరధూమగాదులు | క్రతుదగ్గంబుచేయిఅందుకోవగలేక
 యోధ్యమన వెళ్ళి | దశరథునిదీపించి | యద్దరూరక్కనులు | అక్కడా
 న్నాకనువు | పదిటకలసివారు | పారిపోతున్నారు || పట్టుపడరవ్వరికిరా

మలక్ష్మణులను | రంగుగానాకిమ్ము || వానిదోడుకపోయి అనుభూతా వధి
యించి | జన్మంబు చేసికొని చిన్నలాతోడ్కొని చచ్చునను జనత్తు
అంతట మహారాజు ఆలోచనలుచేసి కాపంబు యిచ్చునో కొట్టునో
తిట్టునో కోపించునో తనలా తాదలచి రామలక్ష్మణులు బిలచి రా
జరుషి వెంటనూ వెళ్ళుమని సెలవివ్వరుషితోడవారేగి రాక్షసాదులపరి
మార్చి క్రతువునూనెరవేర్చె మునియుసింధసమంది బలాది బలముల
ను రెండు బాణములిచ్చి జనకుడున్న చోటున నున్నది చూ
చిపోదమని మిథిలకుయేగంగ జనకుడెదురుగవచ్చి ఆతిథ్యములు యిచ్చి
అల్లునిపూజించ అఖిలరాజులుచూడ శివచాపములువిరువ సీతనిత్తునన
శ్వయంవరముచాటించ దరరథునికప్పుడు లేఖలు వ్రాయంగ బంధు
పరివారముతో కాలుబలంబుతో కల్యాణమునకు రాగ సీతయు మూఠ
విడోర్మి శతతీర్తి నలుగురు కన్యలను ఆజనక మహారాజు యినవంశజుని
యొక్క నలుగుర సుతులకు నాతులను తాయిచ్చి పరిణయం చేసియు
పసుపుకుంకుమపళ్ళి పాలకీపనుగులు పానుపులు పతికములు మణులు
మగువలకిచ్చి మగుడింపగానుండు సంతసంబుతో కదలి వచ్చుచునుం
డ పరశురాముడు వచ్చి పరమాత్మునితోడ ప్రబల యుద్ధముజేసి ప్ర
ణతుండయియేగంగ పట్నముకువారుజేరి పతులుసతులుకలసి నైభవ
ముతో నూరేగి ఆయోధ్యలోపల అంతఃపురమందునా ఆనందమున
నుండె యితోకునీకథలుయిలగోను స్మరియించుచుండులకు అందరియెడ
తెగనిసంపదలు విష్ణు దేవుండిచ్చి మరిమరిసంపదలు మహాదేవునిచ్చును.

సంపూర్ణము.

బిక్టర్

వాడు

కండలు, కేశాలు, కురుపులు, పువ్వులు,
హారాలు, మచ్చలు, మసగలు, కామెర్లకు -

కొలపాస్తిరమ్మరావు లండి సన్స్
గాజుమండ్రి

నే గణపయ్యయ్య మా కుటుంబమునకు వ్యాః కుటుంబము, అగ్రాము, భాగము
వారిచే దప్పిస్తే నిక్కరగా తీసుకుంటాము.

ఓం నమో 4-0-0 అర ఓం నమో 2-0-0

శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

కు శ ల వు ల యు ధ ము

ఉత్తర రామాయణము—యుధికాండము పాట.

చంద్రమాణిక్యాల మేడలోపలనూ, యింద్రదనీలమ్మలు యిం
పుతో మెరయూ, యింద్రదనీలా వజ్రమాణిక్యములూ, పచ్చలు కెంపులు
గోమేధికములూ, చిలుకలు హంసలు పావురములూ, వువ్వరాగ
మ్మల పాన్నపైనా, చంద్రకాంతపు శయ్యయందునూ, పగడపుకోళ్ళ
మంచంమీదా, పట్టుపరువులూ పరిమళమ్మలూ, బాలీసులు తల
గడలనుంచిరి, హేమవింజమర్లు నేర్పుతో వివరా. భక్తితో లక్ష్మ
ణుడు పాదములొత్తా, పవళించిరి శ్రీరాఘవులూ, అతిభోగినిడింపు
తూవుండే, సతిరాజేశ్వర్లు ముగ్గురువెళ్ళి వెళ్ళికన్నుల మూసరనిలచీ
మీధనములకూ మీఠుణములకూ, కర్తలచుయ్యెడి పుత్రులమనిరీ,
రావణమాయలు మీ రెరుగుండి, అపవాదములూ మానీతకువేసి,
అడవులలో చంపావంపితిరా, మీ నాక్యములు తప్పనీ తమ్ముడూ,
అప్పుడు ఖడ్గమునుఅంకించే, సత్యనాక్యములుగలిగిన నీతబాలలు, పెరు
గుతూవున్నామనిరీ, తబముజేసి మీతల్లులకంటె, ఆయోధ్యరాజ్యం
జేలితిరీ, తపములేక మాతల్లికంటె, అరణ్యగృహమాయెను మాకూ
వర్జ్యులములు భుజింపుచూను, యారీతిని నున్నామనిపలికే, నీతల్లు
లకూ మొగులమనుచూనూ, పెరుగుచున్నాము కావలఅనిరీ, ఆపలు
కులు విని, శ్రీరాఘవులూ, అదరిపడుకు దిగ్గవతాలేచే, పాదము
లొత్తెడి తమ్మునిపిలిచీ, స్వప్నమాయేతమ్ముడా యనెనూ, ఆపలు
కులువిని శ్రీలక్ష్మణుడూ యేమిస్వప్నమో యెరింగించుమనెనూ, సతి

తనయలూ ముగ్గురువచ్చి, కన్నులముందరా నిలచి. మీ ధనములకూ మీ రుణములకూ, కర్తవ్యమనియేటి పుత్రులమనిరి, రావణమాయలు మీరెరుగుండీ, అపవాదులు మాకీతకువేసి, అడవులలో చంపా పంపితిరా, మమ్ముజేసినదంతా మిగ్గులనూ, జేతుము చెయ్యక మానము అనిరి, నీయబ్బ నీకాత మగుచూ, పెగుగు చున్నామూ కానరానిది, అపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడూ చిరునవ్వునవ్వుకుచి త్తమునా, కలగన్నచోటను గంపనింపుతుగా, కలవిజయగునురా ఘనగాఘపులూ, నేకన్నకలలూ కల్లులుకావురా, కలవిజయపురాతిమ్ముడాయననూ, అశ్వమేధయాగంచేసినాని, యిటుపయిని యిహపరములులేవో అనుమానమ్ములు తీరవుగనుకా, ముందరకార్యం తెలియగ రాదూ, తల్లితనయులు తల్లడిల్లుతూ, తిడుగుతూవుండిరి వనములలోనూ, అశ్వమేధయాగమ్మునజేసి, ధాకపోసెదా తనయులకననూ, అశ్వంయెట్టియాగమెట్టిదో అడుగుమనిరి వసిష్ఠునిపిలిచి, అపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడూ, అతివేగమ్మున లేచెను తానూ, హయమంతునిపిలిచి వేగమునా, వసిష్ఠునితోడుకు రమ్మనెను, వసిష్ఠాదులూ వామదేవులూ, వచ్చి కూర్చుండిరి మహామనులంతా, వచ్చినమానులనుచూచి రాముడూ, వందనమ్ములూ వాడికిచేసి, ఆలోచించుకు శ్రీగాఘపులూ, అప్పుడు వసిష్ఠుల కిల్లనిరి, రావణచంపిన బ్రహ్మహత్యలూ, పోకవున్నవి రాములనుడుటా, అశ్వమేధయాగం జేసినగాని, యిటుపయినా యిహపరములు లేవు, అనుమానమ్ములు తీరవుగనుకా, ముందరకార్యం తెలియగరాదూ, అశ్వంయెట్టిదో యాగమెట్టిదో, స్నానం యెట్టిదో తడయకచెప్పుడీ, నతిలేనిస్నానంవొప్పదూ, నతిలేనిదానం వొప్పదుఅనిరి, యేకపత్నివసుడను తాను, ప్రాకటమనకు ప్రాణాగ్నిని తాను, మారువివాహమొందనితానూ, యేలాగున యాగంబయ్యా నీజనకపుత్రితో నమమైవట్టి, కనకపుబాహ్మణు గావించుమనిరి, పోరుకొల్పగా పసిడిసీతితో, స్నానభూదానములు చెయగావచ్చు

వంశశాస్త్రములు హోయగుండంబులు, జరుపగవచ్చును అని బలి
రంతా - పలుకులువిని శ్రీరాఘవులూ - దొరవమ్ముడ అనితావిలిచి
కనకపునీతను గావించుచునెను - పూరపూర కంపాల్లను విలిచి తీరగు
బంగరు తూనికబట్టి - బాగుమీర పటములు బెట్టించి - బంగారపు
సీతను జేయించి - ప్రాణపతిష్ఠలు జేసిరి దానికి - జానకనుచు నామ
ములుపెట్టిరి - పలుకుచుండె గా బంగారుసీత - బంగారుమేడ లోపలనూ
చిత్తరువులు గాయించిరి - అపుడూ రన్నపుమేడల రంగవల్లులూ -
రమగులిద్దరూ రాసిరి అపుడూ, సూత్రాననున్నము ధవళించువారూ
నేత్రాల కైవత్తులేసేటివారూ తెల్లని ఆకులేరేటివారు - బొడ్డుమల్లెల
పోగుచేసేటివారూ - నిండుకడవలుతెచ్చి నిలిపేటివారూ - కస్తూరి
కళ్ళా చల్లేటివారూ - ముత్యాలమగ్గులూ పెట్టేటివారూ - రత్నాల
రంగవల్లి రాసేటివారూ - మాణిక్యాలదివ్వె లేట్టేటివారూ - మకర
తోరణాలు కట్టేటివారూ, కౌశల్యమహాదేవి నగరువాకిటనునూకనకపు
తోరణాలు కట్టేవారూ - కైకమహాదేవి నగరువాకిటనూ వజ్రాల
తోరణాలకట్టించెరాజు - సుమిత్రామహాదేవి నగరువాకిటనూ సువ
ర్ణంపు తోరణాలు కట్టించెరాజు, వణశిరో బ్రహ్మపుత్రనరు వాకిట
నూ, పయత్నాన తోరణాలు కట్టించెరాజు, ఆయజ్ఞశాలలా పందిళ్ళ
లోనూ, అందముగ తోరణాలు గట్టించెరామూ, కలకలమనుచూ
యజ్ఞశాలలూ, రవ్వలతోరణాలు కట్టించిరపుడూ - పచ్చనాకులూ
పందిళ్ళువేసిరి, హెచ్చుగ నవరత్నములు మేరయూ, దిగ్గజమ్ములూ
జేజమ్ములనూ మాణిక్యస్తంభములు వెలగగనూ, వజ్రాలవాకిళ్ళ
లోపలూ, దొడలపై గోమేధికములురాసి, లక్ష్మీకటాక్షము రాముడి
వందరూ, అలంకరించిరిఅయోధ్యంతా, అంతలోను, శ్రీరాములప్పుడూ
అక్కనన్నిధికి తానే తెంచి - అక్కరొవంటివ వొక్కటిమనవి - మనవి
చెప్పెదా వినుమీయక్కా, పుట్టిందిమొదలుకు యెన్నడునూ, ఏస్వప్న
ములెరుగనె అక్కరొయనెనూ - సతి రాజు లిద్దరూవచ్చి వచ్చి

తనయులూ ముగ్గురువచ్చి, కమ్మలాముందరా నిలచి. మీ ధనములకూ మీ రుణములకూ, కర్తవ్యమనియేటి పుత్రులమనిరి, రావణమాయలు మీరెరుగుండీ, అపవాదులు మాకీతకువేసి, అడవులలో చంపా పంపితిరా, మమ్ముజేసినదంతా మిగ్గులనూ, జేతుము చెయ్యక మానము అనిరి, నీయబ్బ నీకాత మగుచూ, పెరుగు చున్నామూ కానరానిది, అపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడూ చిరునవ్వునవ్వుకుచి త్తమునా, కలగన్నచోటను గంపనింపుతురా, కలవిజయగునురా ఘనగాఘపులూ, నేకన్నకలలూ కల్లులుకావురా, కలవిజయపురాతిమ్ముడాయననూ, అశ్వమేధయాగంచేసినాని, యిటుపయిని యిహపరములులేవో అనుమానమ్ములు తీరవుగనుకా, ముందరకార్యం తెలియగ రాదూ, తల్లితనయులు తల్లడిల్లుతూ, తిరుగుతూవుండిరి వనములలోనూ, అశ్వమేధయాగమ్మునుజేసి, ధారపోసెదా తనయులకననూ, అశ్వంయెట్టి యాగమెట్టిదో అడుగుమనిరి వసిష్ఠునిపిలిచి. అపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడూ, అతివేగమ్మున లేచెను తానూ, హయమంతునిపిలిచి వేగమునా, వసిష్ఠునితోడుకు రమ్మనిను, వసిష్ఠాదులూ వాసుదేవులూ, వచ్చి కూర్చుండిరి మహామనులంతా, వచ్చిపవానులనుచూచి రాముడూ, వందనమ్ములూ వారికిచేసి, ఆగోచించుకు శ్రీగాఘపులూ, అప్పుడు వసిష్ఠుల కిట్లనిరి. రావణుచంపిన బ్రహ్మహత్యలూ, పోకవున్నవి రాములనుడుటా, అశ్వమేధయాగం జేసినగాని, యిటుపయినా యిహపరములు లేవు, అనుమానమ్ములు తీరవుగనుకా, ముందరకార్యం తెలియగరాదూ, అశ్వంయెట్టిదో యాగమెట్టిదో, స్నానం యెట్టిదో తిడయకచెప్పుడి, సతిలేనిస్నానంవోప్పదూ, సతిలేనిదానం వోప్పదుఅనిరి, యేకపత్నివ్రతుడను తాను, ప్రాకటమునకు ప్రాణాగ్నిని తాను, మారునివాహమొందనితానూ, యేలాగున యాగంబయ్యా సీజనకపుత్రితో సమమైనట్టి, కనకపుబ్బామ్మను గావించుమనిరి, పోరుకొల్పగా పసిడినీతితో, స్నానభూదానములు చెయ్యగావచ్చు

నంత్రిశాస్త్రములు హోమగుండంబులు, జరుపగవచ్చును అని బలికి
 రంతా - పలుకులువిని శ్రీరాములూ - ధౌరతముడ అనితాచిలిచి
 కవకపునీతను గావించుచునెను - పూరపూర కంపాల్లను చిలిచి తీరగు
 బంగరు తూనికబట్టి - బాగుమీర పటములు బెట్టించి - బంగారపు
 నీతను జేయించి - ప్రాణపతిష్ఠలు జేసిరి దానికి - జానకనుచు నామ
 మ్ములుపెట్టిరి - పలుకుచుండ గా బంగారునీత - బంగారుమేడ లోపలనూ
 చిత్తపులు గాయించిరి - అపుడూ రక్షపుమేడల రంగవల్లులూ -
 రమణులిద్దరూ రాసిరి అపుడూ, నూతనానున్నము ధవళించువారూ
 నేతాల కైవత్తులేసేటివారూ తెల్లని ఆకులేరేటివారూ - బొడ్డుమల్లెల
 పోగుచేసేటివారూ - విండుకడవలుతెచ్చి నిలిపేటివారూ - కస్తూరి
 కళ్ళా చల్లేటివారూ - ముత్యాలమగ్గులూ పెట్టేటివారూ - రత్నాల
 రంగవల్లి రాసేటివారూ - మాణిక్యాలదివ్వె లెట్టేటివారూ - మకర
 తోరణాలు కట్టేటివారూ, కౌశల్యమహాదేవి నగరువాకిటనునూకవకపు
 తోరణాలు కట్టేవారూ - కైకమహాదేవి నగరువాకిటనూ వజ్రాల
 తోరణాలకట్టించెరాజు - సుమిత్రామహాదేవి నగరువాకిటనూ సువ
 ర్ణపు తోరణాలు కట్టించెరాజు, వణశిరో బ్రహ్మపుత్రనరు వాకిట
 నూ, పయత్నాన తోరణాలు కట్టించెరాజు, ఆయజ్ఞశాలలా పందిళ్ళ
 లోనూ, అందముగ తోరణాలు గట్టించెరామూ, కలకలమనుచూ
 యజ్ఞశాలలూ, రవ్వలతోరణాలు కట్టించిరపుడూ - పచ్చనాకులూ
 పందిళ్ళువేసిరి, హెచ్చుగ నవరత్నములు మేరయూ, దిగ్గజములూ
 జేజములునూ మాణిక్యస్తంభములు వెలగగనూ, వజ్రాలవాకిళ్ళ
 లోపలా, దొడలపై గోమేధికములురాసి, లక్ష్మీకటాక్షము రాముడి
 నందరూ, అలంకరించిరిఅయోధ్యంతా, అంతలోను, శ్రీరాములప్పుడూ
 అక్కసన్నిధికి తానేతెంచి - అక్కరొవంటివ వొక్కటిమనవి - మనవి
 చెప్పెదా వినుమీయక్కా, పుట్టిందిమొదలుకు యెన్నడునూ, ఏస్వప్న
 ములెరుగనె అక్కరొయనెనూ - సతి రాజు లిద్దరూవచ్చి వచ్చి

కన్నులముందర నిలచి - ఆదినమాటలు అన్నీ తెలిసి, అక్కయేమి
 ఆలోచననూ - గొప్పిణిస్త్రీయని కనికరించకా, వధియించా వనముల
 కంపిస్తా - తల్లితనములూ తగుకోకమునా వనములలో తిరుగుతూ
 వున్నారూ, అశ్వమేధములు అమరగాజేసి ధారబోసెగా తనయుల
 కనెనూ, అశ్వమేధయూగం చేయవలెననుచూ ఆలోచిస్తూ అక్కరో
 నేనూ - అశ్వమేధయూగం చేసిలెగాని యిటుపయిన యిహపరములు
 లేవూ, - ఆపలుకులు విని శాంతయప్పుడూ విననట్లుగ తా నూరుకొ
 నెనూ - ఆపలకార్యం చాలగగలనూ, యతివేగమునా పోవలెనేను
 ఆలోచించి అక్కరో నీవూ, శైలవియ్యవే నీవు శ్రీఘముగానూ - తప్పక
 చెయ్యమిరాఘవయిప్పుడూ, బిరుదులు చెప్పగవచ్చెననేనూ, ఆపలుకులు
 విని శిరసంటుటకూ పిలువచునిరి శాంతిను రాఘవులూ - ఆపలుకులువిని
 శ్రీలక్ష్మణుడు, యక్కనన్నిధికి తానేలెంచి - పసిడిసీతకు శిరసంటు
 టకూ రమ్మనె రాములు యక్కరో నిన్ను - ఆపలుకులువిని శాంత
 అప్పుడూ లక్ష్మణుతో తాసిట్లనిబలికె - రామలక్ష్మణులు మీరువుండగా
 మాకెందుకు యీ యాగడములనెనూ - యన్నదమ్ములు ఆలోచన
 కుండగా మాకెందుకు యీ యజ్ఞములనెనూ - ఆలించుడవుల చంప
 పంపేటినాడు, యడిగెరాము వొక్కమాటయినా, జానకినడవులకును
 బంపుతూ, చెప్పినేరామును తనతోటయినా - జానకియేమిని యన్నది
 యంటే, యేమియెరుగనని యంటివిగానీ - సుఖముగ జానకిపున్నదిఅనుచు
 చెప్పితివ లక్ష్మణవొక్కనాడైన - ఆరగించగాహడలుతువుంటే, అక్క
 రోవద్దని యంటివినీవూ, వనములలోపల నేమీ, అతిక్లేకమ్ములు
 బడిలేనేమీ - జానకితనయులు సుఖమునయంటే, అంతేచాటునిక
 ఆపలకేనూ - ఆపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడు, అన్నదగ్గరకు తానేలెంచి
 యెవరినిపిలిచినావత్తురుగానీ, యక్కనుపిలిచితె రాదనిబలికే, అందరు
 యెందుకూ లక్ష్మణయివుడు, మనమే చాలునూ అనె రాఘవులూ

కుశలవుల యుద్ధము

భయదీగిన్నెలా తైలముబట్టుకూ, అరుందతి చనుదెంచెను శ్రీఘముగా
 అడ్డమొచ్చి శాంతయవును, యరుంధతితో తానిట్టుల చలికి,
 నీతకుజలకంబార్చిన వెనుకా. రాముని శిరసంటగ చనుదెంచు, సంపెంగ
 తయిలం చేతబట్టుకూ, జానకీశిరసంటిరి రాఘవులూ, రామలక్ష్మణులు
 వలుగురు పెట్టిరి, పన్నీటజలకము లార్చిరియవును, చెంగావీచీర
 గట్టిందిరి, సంపెంగ తయిలం చేతబట్టుకూ, యరుంధతి శిరసంటెను
 రాములకూ, పుత్రతల్లున వన్యాశ్రమమున, పుత్రులు సతి మీ
 కున్నారననూ, యని దీవింపును యరుంధతితానూ, వచ్చి కస్తూరి
 వలుగులుపెట్టే, ముత్యాలముంతలు ముంచివ్వగనూ, మజ్జన మాడిరి
 శ్రీరాఘవులూ, చలువచీరెల మేనతల్పొత్తిరి, సాంబాణిధూపమ్ములు
 వేసిరి, ముఖమునవధిదీర్చుచు రాజతీరుగ దిరుమార్గపు రేఖలుపెట్టి,
 శిఖవేసెను శ్రీలక్ష్మణుడు, శిఖపయిపువ్వుల బంతులుచుట్టె, మల్లె
 మొగ్గలు సంపెంగలనూ, యందమయిన ఆభరణములనూ, అలంక
 రిందిరి శ్రీరాములకూ, మంచిగంధమూ యలదెనులక్ష్మణుడు, మల్లె
 పువ్వులు ముడిచెను లక్ష్మణుడు చతుర్భుజమ్ములు చక్కగదెచ్చి
 చేతులనుంచెను శ్రీలక్ష్మణుడు, పట్టుపీతాంబము బట్టుకువచ్చి కట్టి
 పెట్టెను శ్రీలక్ష్మణుడు, కలశములతో ఉడకంబట్టుకూ, కనకపు
 జానకితోగూడాను, యేకాదశి శుభముహూర్తమునూ, శాలాపవేశ
 మయ్యిరివారు, కనకపుషీలలు వరుసగవేసి గూర్చుండిరి జానకీరాఘ
 వులూ, భోరుకొల్వగా పసికీసీతతో, స్నానము గానము లొనరించి
 రవుడు, ఆవుపెయ్యలు ఆవిపులకూ, గోదానా భూదానము లిచ్చిరి,
 యన్నదానమ్ములు సువర్నదానమ్ములు, యశ్వదానములు చక్కగ
 జేసిరి, వస్త్రదానములు వరుసగ యిచ్చిరి, కొట్లకొలదిగా గోవుల
 నిచ్చి, అంగడు యడవంబట్టుకనూ, బేరిగుబ్బగొడుగూ భరతుడు
 బట్టా, ధనుర్భాణములు సామితిబట్టగా, చామరమూ శత్రుఘ్నుడు

బట్టా, మార్వచంద్రులూ వింజామర్లు విసరగా, మార్వపటము సుగ్రీ
 వ్రుడుబట్టా, యేకాంత స్థలమున విభీషణుండు, హనుమంతుడు
 అడుగులు వత్తగాను, బాంబవంతుడు జేరి కొలువగా పరమమునీం
 ద్రులు సేవలుచెయ్యా, కొలుపై కూర్చుండిరి రాఘవులు, అశ్వము
 యెట్టిదో ఆవృత్తాంతమూ, అడుగుమనిరి వసిష్ఠుని విలిచి నలుపు
 చెవులు నల్లవారనమ్ములూ, తెలుపుకాళ్ళు దీర్ఘవ్రతోకా, పదికొట్ల
 తురంగములతోను, బంచకశ్యానిని బట్టుకు తెచ్చి, పట్టుకోలే రెంతటి
 వారైనా, పదివేలైతే పట్టుకువచ్చిరి, బిరుదులు యేవిధమున రాయగ
 వలెనో, పిలువమనిరి శాంతను రాఘవులు, ఆపలుకులు విని శాంత
 నవ్వుతూ, ఆనందమ్మున పొంగుతువచ్చె, కౌసల్య నీరశేఖర్ల గన్న తల్లి,
 యభిలేశనందగురుడు, ఆనందగురుడు, అసత్యనందనుడు ఆయత్న
 పరుడు, యహల్యసావన యంబుధిబంధన, వాలి మర్దనా వారధి
 ఘనుడు, సేతుబంధనా చలనాయకుడు, రాక్షసాంతకా రావణనైరి,
 శిష్టరక్షకా సీతాసమేతుడూ. శివభంజనలోకాధీశ్వరుడు దశరథతన
 యుడు జనకునల్లుడు, పుండరీకాక్షుడు పురుషోత్తముడు, వీరు రఘు
 పతి విడచినహాయమూ, ధీరులు శూరులు యగు సాహసులు, బట్టికట్టి
 పోరాడి గెలిచితే, యిచ్చెమూ మాయయోధ్యపురమూ, బట్టలేరు
 యెంతటివారయినా, మాయశ్వమ్ముకు మ్రొక్కగవలెను, మా పుర
 ములకూ మగిడిచనుదెంచి, యాక్రతువులు యజ్ఞములుచూచి, హరి
 యర్చనములు యివ్వగవలెను, మాకు శరణుజొచ్చగ వలెననిరి, అని
 యుత్తరమున ఉత్తరంబంది, నరనాథుడా బ్రతికవ్రాసే, భమిడిపత్రి
 కకూ పసుపురాసిరి, యశ్వలలాటా స్నమరగగ్గిరి, యశ్వము జెంటా
 యెవర్నంపగ వలెను, యడిగిరిగా శాంతను రాఘవులు, పోవోయీ
 శత్రుఘ్నుడనీవు, నీవుపోయి సాధాకమ్ములను, రాజులను హరిమార్చి
 యయినాను, మనయస్వమ్మును తోడుక రమ్మా, ప్రేమతో శత్రు

ఘ్నుని పిలిచి, చేరదీసి కాగిటను చేర్చుకొని, హయము వెంటనే తిరుమియనుచూ, శలవిచ్చెను శత్రుఘ్నునికపుడు, అతిదూరమ్ముల కంపెదననుచూ, ఆలోచించిరి శ్రీరాఘవులు, దావలుబూరలు టమ టమ్మలను, ధవళశంఖలూ దాళపుజోహ్ను, వెండిరథమ్ములు కంచు యీటెలు, వెండాయాధములు భమిడికత్తులను, కురుచయీటెలు గొప్పకత్తులును, వెండిదాలు కత్తులవారు, నాగస్వరములు చిరితాళములు, తిరయినవి పదిటెక్కిమ్ములను వేడుక విరిజామర్లు, విసరగారధమెక్కిను శత్రుఘ్నుండు. వెనకాల వేయువేల రాణువకదలా, ముందర మూడుకోట్ల రాణువకదలా, రథములు గజములు తురంగములును, కాల్బలమ్ములు కుమ్మకురాగా, అడుదము పాడుదము కడు దామనుచు, అటలాడిరా వనచరులంతా, ముప్పయికోట్ల రాణువకదల ముందరయశ్వం నడచెనుయపుడు, నదులును సరసులు నానాదేశమ్ములు, తిరిగెనుయశ్వం ద్వీపాంతరములును, సురలు మునులు గంధర్వులును, హరియశ్వమ్ముకు మొక్కిటివారూ, హరియప్పనములు యిచ్చేటివారూ, అనాటికొస్తుచుని యనియేటివారూ, వెంటసహాయం వెడలేటివారూ, యనుచుభుజమ్ములు యిచ్చేటివారు, అక్కడవిందులు జేసేటివారు, గంధమక్షంతలుకడుమోదముతో, ధూపదీపనైవేద్యములిచ్చి, వాయువేగముతో వేగమునా, వడిగలతురంగం పరుగులు పెట్టె, అక్కడగందురు యిక్కడచూతురు, యాకాశమార్గమునా నడుగోయ్యరు. యశ్వముతిరిగిన తెరువదియనుచూ, చూచుచునుండిరి వేడుకతోను, అంతలోను వాల్మీకిమహాముని, యతిదూరపు భూముల కేతెంచె, వనముననున్న నీబాలకిచ్చి, వరుసతోటివెళ్ళగచనుదెంచె, యిరువదినాలుగు దినముల కొచ్చెదా, బాటలార పదిలముగమ్మనుచూ, ఆకాశమార్గాని కంటుచుయశ్వం, అక్కడక్కడాలఘువులుజేసే, రంకెలు వేయుచు తిరిగెనుయశ్వం, చూడాయశ్వం

చేరగలేకా మమ్ముగావుమని మొక్కేటివారు అశ్వ వాల్మీకి మహా
ముని వనములకు చేరగచనుడెంచె. పూడిన బూరుగవృక్షముక్రిందా
నిలచెనుయశ్వం నీడనుయపుడు, ఋషిపల్లె గోదావరీ తీరమందును,
గంగగర్భంబున నిలచెనుయశ్వం, కదళీవృక్షముల తరువులనీడలా,
అక్కడతిరుగుతువుంటే, యిక్కడ యీ విధముగ నుండగను, ఆపై
యిక్కడ వృత్తాంతమ్ములు, బరగపతి వ్రతమేడలకేగను, తూరువుసా
లలో ముఖ్యమైయుండె, మన్మథుడున్నా చందముబోలు, మహాలక్ష్మి
శృంగారముబోలు, యంగడ హనుమంత సుగ్రీవులు, జాంబవంతు
సుపేషునులు మొదలగు, నలసీలుడు మొదలుగను, కొలువైకూర్చుండి
రాఘవులు, పోవోయీ యంగదుడా నీవు తిప్పసంపన్నులున్నట్టి,
ఋషిపల్లెకునీ వే తెంచినపుడు, ఋషులను దోడుకురమ్మవిబలికె, వాల్మీ
కుడు మొదలయిన మునులను, యందర్నితోడుకురమ్మనిబంపె, ఆపలు
కులువిని యంగదుడవుడు, అంతట ఋషిపల్లెకు చనుడెంచె, యల్లం
తట మహామునులనుచూచి, వారియాజ్ఞాయెను యని తాబలికె, యా
పలుకులువిని వాల్మీకుండు, తొందరపొందుతు గొబ్బునలేచె, వాల్మీ
కుల రాకలు జూచుచును, వచ్చిరిగా యీ బాలకు తమరూ, వలదు
వలదు శ్రీరాములకడకు, వద్దవద్దనిలికెనుతాను, గర్భిణీస్త్రీయని కట
కటమనగా, వధిమించ వనములకంపేడు, నాటిరాముడుగాడా నేడు,
నమ్మరాదు శ్రీరాములయినా, నమ్మరాదు విష్ణుచూయలను, కాయ
కష్టములు కానలలోను, ఆకులుననులుచు యడవులలోను, మిమ్ముల
గాంచెను మీ రల్లయితే, యిక్కడికిప్పుడువద్దనిబలికె, వద్దవద్దని యన్ని
విధముల, వాదించినా వచ్చిరిగా యీ బాలకులు, తమమందర వాల్మీ
కులు నడవగను, ముద్దుగ బాలలు, వెనుకనునడిచె, రామాయణములు
చంక పెట్టకూ అయోధ్యాకు కుశలవులేతెంచిరి, అత్రిశ్యవా యావ

శిష్టులూ, అగస్త్యుడు మొదలుగ ఆ మునులంతా, వసంతకశ్యప వామ
దేవులూ, వాల్మీకి మహామునులందరూనూ, అయోధ్యకూ చేరుడెం
దిరివాడూ, అల్లంతట మహామునులను చూచి, నమస్కరించిరి నారా
యణులూ, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధులమ్మని ఆశీర్వదించిరి ఆ మునులంతా,
వ్యాఘ్రచర్యములు వేగ తెప్పించిరి, వేయించిరిగా వాల్మీకికునకూ,
నవరత్నఖచిత సింహాసనము తెచ్చి మునిమధ్యంబుల రాముకుబరిచె
సింహాసనమున గూర్చుండె రాముడు నేనలంత కొలువై రూర్పుండి,
నాటిరాజులకు వరనకుర్చీలు, వనచరులందరు గూర్చుండిరిగా, మహా
మునులును యోగీంద్రులును, మహాశపశ్శాలులు వారందరును.
తీర్చిగూర్చుండిరి వాల్మీకికులు కొలువా, తమ్ములు మలత్రులు ప్రధా
నులతోను, తీర్చి గూర్చుండిరి. రాములుకొలుపు, ఆ సమయమ్మునా
వాల్మీకికుండు, బాలురకూ కనుసంజ్ఞించేసే, అన్నతమ్ములు ఆలోచిం
చుకు, అందుకొనిరి తను రామాయణములు, కుశరాజు రామాయ
ణము చదువ, లవుడు అర్థవసంగముచూచు, ఆ పలుకులువిని శ్రీరాఘ
వులు, అతియాశ్చర్యంబున అద్భుతపడుచూ, నవరత్నభరణ అంగుళీ
యకమ్మా, నాశికంబున వుంచుకు రాఘవులు యింతచక్కనిబాలురు
యెక్కడా, మునియూశ్రమంచున యెవ్వరుగలరు, విప్రబాలురు వీరూ
కారూ, శ్మత్రియబాలురవలెనున్నారు. విప్రబాలకులు వీరయితేనూ
యిట్టిశౌర్యములు ఉండవుయ నెనూసూర్యవంశపూ రాజులవలెనేనూడ
గనూవలె కీవున్నారు, రూపురేఖలుమమ్ముబోలు, దేహచ్ఛాయనూ
జానకిబోలు, బాహుపరాక్రమమున భరతునిబోలు, శ్మత్రియధర్మంను
మ్మునబోలు వెనుపట్టె జక్కవనయంతా, ఒకతిరు జనకుణ్ణిబోలు, బొజ్జ
తిరు నడికనుంతము, మాతెండి దశాధరాజునిబోలు, కన్నులు మన
కొసల్యనబోలు, చూపులు మనసునిత్రమబోలు, పన్నపుమాటలు

శాంకనుబోలు, చెక్కులు మనశ్చరకీర్తినిబోలు, డోగముచాలా, పూర్వశబోలు, మాటలుచాలా మాళవిబోలు, దీర్ఘపుబాహులు నిలపు కురులు, కలువరేకులు కన్నులతీరు, చక్కదనముకీ మమ్ముల బోలు, చక్కనిదేహము జానకిబోలు, పుట్టుబుద్ధులు భూమిని బోలు, పాదమ్ములు యాజానకిబోలు, యిటుయేడు అటుయేడు తరములూ, అందర్నిబోలిన వారేవీరు, యింతచక్కని బాలురు యిక్కడా, ముని పల్లెలోపల యెవ్వరుకలరో, వాల్మీకముని ఆశ్రమందునా, యెవ్వరి బాలురొ తెలియగరాదు, అయిన నా మనస్సున తెలుసుకుంటామను చూ, మనసున తలచిరి. శ్రీరాఘవులు యెవరయ్యా వశిష్టాది వాల్మీక మునులు, విన్నపములు వినమనిబలికె మహామునులను, యోగీంద్రు లును మహాతపశ్శాలురుమీరిని బలికే, పలికబొంకని వారలు మీరు, అడితప్పనివారలు గనుక, అన్యాయమ్ములు చెప్పనివారు, అబద్ధంబులు ఆడనివారు సత్యనాక్యపరులుమీరినెను, అబద్ధంబులుబలుకకయిక్కడ వున్నది వున్నట్లుతాజెప్పును, యింతచక్కని బాలురు యిక్కడా, మీ యాశ్రమంబున యెవ్వరుగలరు, విప్రబాలురుగారు, యెవ్వరి బాలలో మా కెరుగించుడి, యాపలుకులువిని వాల్మీకుండు, గడగడపణకుతు గొ బ్బున లేచే, వాళ్ళంతా వణకసాగే, శరణుశరణు చక్రధరుడా, సకల జీవితారక్ష కాశరణా, అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకాఆదిమూర్తి మీకుశరణిని బలికే, చెప్పన్న విద్యలకెల్లాను, చెప్పవలనిగామూశ్రీరా ఘవా, సంగీత సాహిత్యంబుల యందునా, మేరుసుధీరులు వీరనిబలికే మీరెరుగని దేమున్నదికనుకా, నారాయణ లక్ష్మీదేవి పుత్రులువీరు, మా యాశ్రమందునా కరిగిరి రాఘవా, పెంచుకొంటిమి ప్రేమతోను, తేజోవంతులు రాజపుత్రులు బగతికి చంపుదులు వీరని బలికే, ఆ పలుకులు విని శ్రీరాఘవులు, అతియాశ్చర్యంబున అన్యుత పడెను, పచ్చుబటువుల హస్తములెచ్చే, నాసికంబున వుంచుకురాఘ

వులు, రెప్పనెయ్యకా విప్పకన్నులూ, తప్పకజూచెను, బాలలవరికా
యిక్కడుండి మనకిరువుగాదనుచు, గ్రక్కునలేదిరి బాలలు తమకు
పచ్చలుజెక్కిన పావలుతోడగి, బంగారుబెత్తంబులు చేతనుబట్టుకొని
అన్నరో అతివేగంబున రమ్మనుచు, యెప్పటి తమనిజపల్లెకు చవిరీ
బాలలు వెళ్ళగ శ్రీరాఘవులు, పరిపరివిధంబుల మనసున దలచె
యిటువంటి బాలలు మాఅయోధ్యపురిలో, యెన్నడు కలుగుదురని
తాబలికె, తనకయితేస్తా పితేదాయెను తమ్ముల కయినాగలుగరాదా,
ముగ్గురుతమ్ములకు ముచ్చటతీరగా, ముద్దులతనయుల జూచెదననెను
ధరణిజనప్పడు చంపక వుంచితే, యిటువంటి తనయులు కలుగుడు
రేమో, అని శ్రీరాములు వాడలెనప్పడు, మెల్లనలక్ష్మణు డిట్లనివలికె
మించినపనులకు మనసులోపలా, చింతజేసితే కార్యములవునా, విప్ర
బాలురనుజూచి మోహంబు, తగదుసుమీ రాఘవమీక నెను. ఆద
రించె శ్రీలక్ష్మణుడవుడు, అంత బాలలు వేగముపోయి, అల్లంత
టను తల్లినిజూచి, నమస్కరించిరి బాలకులవును, దీర్ఘాయువు
గమ్మనిదీవింనా, యింతకు యెక్కడికేగితిరి తడవాయెను అనిజానకి
బలికె, అయోధ్యానగరంబు కేగితిమేమూ, అశ్వమేధంబు చూడగ
మేమూ, అయోధ్యదశరథ మహీవతితనయు, అశ్వమేధయాగంబును
జేసే, పిలువగబంపే యామునులందరిని, వనరుగ వాల్మీకుండే తెంచె
వారివెంట చనుడెందితిమమ్మా, పోయివచ్చెనా వృత్తాంతంబులు తప్పక
తల్లికి తమరెరిగించ, ముద్దుగబాలలు ముందరగూర్చునీ, పాలు
త్రాగితేదిరి వారవును, వొకచేత వనంబులకేగుచును, వొకచేతను
ఖడ్గంబులందుకొనీ, వనంబులకు కుశలవులేతెంచి, వనంబులోపలా
తిరుగుతువుండి, పట్టుఫలంబులు తెచ్చేమనుచూ, అంతట కుశుడు
తానేతెంచే, మునిబాలురతో ఆడుచు లవుడు, అశ్వంబుముందర నిల
చెను ఆవుడు, యేరాజునీ తురగముయనుచు, బట్టితేచ్చి కదలించుచు
జూచె, పూసిన బూరుగ వృక్షముమొక్క, బట్టిమించు కదువుతు

కౌశల్యము

అట్లుగాను బ్రహ్మచర్యమును, బ్రహ్మచరించుట
పాతకవిద్యకు బాలుకునిగను, చట్టుకిందపిలుచుండి
కార్యంబునోను, ప్రతిచదివెను బాలుండపుడు, కౌశల్యవీరులు
కన్నెత్తి, అభిషేకనందనుడు ఆయత్తుపడుడు, ఆసత్యనందనుడు
ఆనందగురుడు, లోకలోకంబులు నేలినవాడు, అహఃస్యాహవన అంబుధి
బంధనా రాక్షసాంతకా రావణవైరి. అసురసంహారుడు అంబుజవాభుడు
ఆత్మరక్షకుడు అవనివిభుడు సృష్టిరక్షకుడు సీతానమేశుడు, శివభంజ
నలోకాధీశ్వరుడు, దశరథతనయుడు జనకులల్లుడు, పుండరీకాక్షుడు
పురుషోత్తముండు వీరుడురఘుపతి విడిచిన హయమూ వీరులు
శూరులు అలిసాహసులు పట్టికట్టిపోరాడి గెలిచితే యిచ్చెదమూ
మాఅహాధ్యపురమూ, పట్టలేరు యెంతటివారియినా, బట్టినవారికి
భాగ్యంబుకలదూ, అర్కవంశంబున వారు మావంశాన బుట్టి
దీవిబట్టుదురా బట్టకపోతే పట్టగలేరు, పట్టలేనిరాజులు యెవరయినా,
మాఅశ్వమ్ముకు మొక్కగవలెను, మాపురంబులకూ మరిచను
తేంచి మాక్రతువులు యజ్ఞాబులుచూచి హర్యననంబులు యివ్వగ
వలెను, మాఊశరణుజొచ్చగ వలెననిరి అని ఆక్షణమున ఉత్తర
మందుకు, నరనాగుండా ప్రతికచదివే మరిమరి చదువుకు ఉగ్రుం
డవుచు, పెద్దలపేర్లు యివికాబోలనెను, చదురుంటుచు మిన్నంటుచు
కోపంబున, బెదరక అతిపుగ్రుండై పలికె బుట్టెను వింతలు భూలోక
మునా యెట్లుగ వినవచ్చె వార్తలను యెందులకు తెలిపెను యీ
కథలనెను కొసల్యకడు వీరులకంటే, మాజానకి కడు చోరులగనెనా,
అర్కవంశమూ వారిది అయితే, విప్రవంశములు మావే యవునా,
ఒకడేసుతుడై కౌశల్యకును, వీరశేఖర్లకును గన్పట్టిరిల్లి యిద్దరు
తనయులు జానకికుండ్లి వీరశేఖర్లను కననేలేదా యెంతబుట్టినా యిక
నేనిడువను పంథిముతోడుత పట్టెదహయమూ, కలిగితె కార్యము

నిజమేయనుచు, కన్నులనిప్పులు రాలగనిలిచి, గట్టిగా గొప్పింబును గట్టి, కదలీవృక్షంబుకే బంధించె, యెరుగనివాడూవలెను లవుండు, యెప్పటివలెనే ఆడుతుండే, మునిపిల్లలు మోదముతోను, చూచా యశ్వం జేరగవెరచి, అల్లంఠటమారముప విలుచుండి, అక్కడక్కడా వృక్షంబులెక్కి, బాలుడయశ్వం బట్టితివేరా, విడువరయశ్వంవేగము అనిరీ, అందరమూ మేమున్న తెరవునా, ఉండుమియశ్వంబట్టకవిడువు అనిపలికిన వారలతోలవుడు, పలికెను శౌర్యము ధైర్యముమించా, అనాడు వాల్మీకి మహామునీ అక్షరవిద్యలు చెప్పెడివాడు, జపములు తపములు మీకమరించె, క్షత్రియాశ్వమ్ములు మాకమరించే, క్షత్రియ వంశంబుననుబుట్టి మానుమనా, శౌర్యంబులు లేకాజానకి గర్భంబున జన్మించి, మానుదునా శూరత్వంబులనేను, వెరచీయశ్వం విడుచుట కిప్పుడు, తపశ్శిరోమణి తనయుడగాను, తపసి శిరోమణి తనయులు మీరు, భూమిజనాధుడ బుత్తుడనేను, యెంతబుట్టినా యికనేవిడువను పంతుముతోడుత నీహయమూను, వద్దువద్దు వలదురా వాదముకూ వచ్చెనునేవలసంఖ్యలుచూడు, యెన్నివిధంబులా జెప్పినగాని, యెరు గవుబాలుడ యెందుకుయశ్వం, వెరచీయశ్వంవిడుచుటకంటె, వెరవక ప్రాణం విడిచితెమేలు, చస్తేవారిచేతులో చావగవలెను, ఉంటే అయోధ్య యేలగవలెను, పూరికేయశ్వం విడువను నేను, వచ్చిన వారిని గెలువనోపడా, గెలువకపోతే చచ్చెదపొండి, యనుభవించు, మని యనుచరులంతా బాలునివిడిచి పోజాలరు పూరకుజాచుచు ఉండిరియవుడు మునులు ఋషులు మెల్లగవచ్చి, చూడాయశ్వంవేగ ముఅనిరి, రాక్షసాంలేకుడు ఆరాముడనగను, ఆతనితోపోరగయెవ్వరి తరమూ, వద్దురయశ్వం విడువరయనిరి, వెరచియశ్వం విడుచుటకంటె వెరవకప్రాణం విడిచితెమేలు, ఆదిలక్ష్మీపుత్రులమేమైతే, యయో

ధ్యానాజ్యం మేమేలుదుమా, యవుదురాదురు నర్థవతి తనయలు,
 ఆదివిష్ణుపుత్రు లవుదురు మీరు, ఆయోధ్యారాజ్యం మీరేలుదురూ,
 సందేహంబులు లేవనిరవుడు, మహామునులు ఆశీర్వాదించి, మంత్రంబు
 లకూ వసుదేంచరివారు, యెరుగనినాడుగ మరియు లవుండ, యెప్పటి
 వలెనే ఆడుతువుంటూ, యశ్వముకొరకై యెవరొచ్చెనరో, యెదురు
 చూచుచుండెను బాలుండు, సమద్రుడివడ్డు విరిగినరీతి, వచ్చిరిశంఖినీ
 సేనలమందీ. యిసుతరటంబులు దొర్లించినట్టుగా, చీమలబారుగ కడి
 లిరిసేనా, యెవరుర యశ్వం బట్టినవాడూ, యెంతవాడురా యశ్వం
 బట్టా, యశ్వంబట్ట ధైర్యముకలదా, మహారాజశ్వం విడువరయనెను
 యెవడురి యశ్వం విడిచేవాడు, యెంతవాడురా యశ్వంవిడువా,
 చెప్పకొండి మీరాజులతోపోయీ, యడవులలో మేమున్న దెరుగక,
 యయోధ్యనేలగ గలడారాజు, యశ్వమేధమూ ఆలితొగూడ, అమ
 రులుమెచ్చగ చెయ్యగలడా, పెరుగుతున్నదీ కావడరాజు, బొందిని
 విడువక ప్రాణములుంటే, పోరకయశ్వం విడువనునేను, సూర్యచం
 ద్రులు చుక్కలుతుళ్ళినా, సురకోటిదేవతులొచ్చినను, శృతికోటిచీకటి
 కమ్మించకా, పూరికెయశ్వం విడుతుననెను ఆ పలుకులువిని హుంకా
 రంబున, విడువవచ్చిరి వీరులుతమరు, విడువవచ్చిన వీరులనెల్లా, బాల
 బాహులు తృణముగద్రొంచెను, కొందరిదేహంబులు ఖండించెను,
 కొందరివక్షంబులు స్పృశించెను, కొందరిశిరంబులు కొమరుగత్తొంచెను
 కొందరిబాహులు తృణంబుగద్రొంచెను, కొందరివక్కలు చెక్కలుజేసె
 ను, లేగపెయ్యలలో నిహమువలెను, సుడిగుండంబులు తిరుగుతువుండే
 యిందువదనుడయి బాలుడునిలిచి, యక్షోహిణిబలంబుల నణచెనుగా,
 ఝంకారంబుల చేతబట్టుచూ, హుంకారంబున యిట్లనిబలికె,
 యికనయినా మీ రాజకు మ్రొక్కి, శరణని ప్రాణం కాచుకొండనెను

రవివంశంబు రామదూతలు, ప్రాణంబుల కాశింతురనిరీ, రవి
 వంశంబున రాముడెవ్వరు, పేరుగొప్ప చాలాగలిగిందీ ఆలినెత్ముడిచే
 చంపబంపినా, యశస్వికోలచె బండ్లామీరు, యిటుపోరిడవాడశ్వం
 నిలిపెను. వనముకు దూతలు చనుదెంచి యప్పుడు ఫణిహారులో
 శత్రుఘ్నునితో జెప్పి, జరిగిన వృత్తాంతంబులు విను రాజామునిప్రభు
 డొక్కడు, పట్టెనుహయమా యతిఘోరంబుగా, విడువరబాలుడ
 యశ్వంయుంటే, యక్షాణిబలంబుల నణిచాడు, దశకట్టిగణ యుద్ధంబు
 జేసెను, జెప్పతరముకామా మాకనిరీ, నూర్వవంశపు రాజులవలెను,
 చూడగ మీవలెనే యున్నాడు, రూపురేఖలు మిమ్ములబోలు,
 దేహచ్ఛాయ మీచానకిబోలు, బాహుపరాక్రమం భరతునిబోలు
 మితభావలు సౌమిత్రినిబోలు వొప్పుతోనడక జనకునిబోలువయ్యా
 రంబులు దశరథుబోలు, శౌగ్యంబునకూ మిమ్ములబోలు క్షత్రియ
 ధర్మం గామునిబోలు, మమ్మల మిమ్ములబోలిన వాడెంతవాడో
 వచ్చెను, శత్రుఘ్నుడు వాదంబునకు, యెవడురయశ్వం బట్టినవాడు
 యెంతవాడురా యశ్వబట్టా, యశ్వంబట్టగ శక్తియున్నదా, విడువర
 యశ్వం వేగమయనెను, యెవడురయశ్వం విడిచేవాడూ యంతవాడుర
 యశ్వంవిడువా, యశ్వంవిడవనీ తరమాతుందా, జెప్పకోర నీయన్న
 తోపోయా, పండినచేలో పశువుమేసిలే, క్రేవులుగట్టున నిలుచుట
 గలదా, జపములు తపములు కాపురయివ్వి, క్షత్రియాస్త్రంబులు
 యివ్వెసుమ్మనెను, యన్నతమ్మలు యందకొకటయి యయోధ్య
 రాజ్యం యేలుటగాదు అన్నయాలిని యడవులకంపి, భోగంబులలో
 ఉండుటగాదు, చెయ్యర మాతో యుద్ధంనీవూ, జెప్పెదవెందుకు
 పదిభావలును, ఆస్త్రవిద్యలు శస్త్రవిద్యలు, గురుమంత్రంబులు
 కూడాగలవూ, మహనీయంబులు మహాత్మతములు మాటలాడి
 మాతో గెలిచెదవా, వొకటంటే వొకమూటాడెదవేర వోబాడక

కడతీరడు చూడు ఒకటంటే ఒకటనియెడవేర వోరీ నీపేరెవో
 జెప్పర రావణానుర్ధన రాము తమ్ముణ్ణి, శత్రువయితిని శత్రుఘ్నుని,
 శత్రుఘ్నుడంటే నీవేనటర, నీచేజచ్చిన శత్రువులెవరు, అలిసితమ్ము
 డిచే జంపబంపినా యెరినికి తమ్ముడవని యనరాదా, చూదికే చిన్న
 వాడవుగాని, కర్ణకఠోరంబులు బలికేవు, అణునంతయివాగానీ లేపూ,
 యింతమాట నీవాడితిని వోరీ, నిన్నుచంపకా విడుతున యింకా నీల
 కంఠుడు అడ్డంబయినా, ఫాలాక్షుడు నిన్ను బట్టుకున్నను ప్రాణంబులు
 తియ్యక మాననుర, మాప్రాణంబులు తియ్యకుంటేను మండలాధిపతి
 తమ్ముడగావు. యాపలుకులువిని శత్రుఘ్నుండు చిరువహ్వానవుడు
 యిట్లనెను నీ శౌర్యంబుకు మెచ్చగవచ్చు, యాడినమాటలు వివగా
 నింక, యెన్నినోములు నోచెనుగల్గి, యెన్నితపంబులు జేసెనొ
 తిండి, యెన్నిక నీవంటిపుణులుకలగగా, యనేకనోములు నోచెనొ
 తల్లి, బుర్రకామేష్టిలు జేసెనొతిండి, బ్రాహ్మణులకు భోజనంబులు
 పెట్టెను, కన్నడిలాగున మమ్మలను, ఎన్నినోములు నోచుచుండ
 గను, అరణ్యంబు గృహమాయెను మాకు, అనేకనోములు నోది
 కంటెను, అందరివలెనే యుండుముమేమూ, తపంబుజేసి మీతల్లుల
 కంటె, అయోధ్యారాజ్యం యేలితిరీ, పంతుబేలను మాతిల్లికంటె,
 యడవులలోపల ఉండేమేమూ. పప్పునెయ్య పాయసంబుల మీ
 రారగించితే, పళ్ళుఫలంబులు తింటూమేము, అన్నదమ్ములు
 నీ కొందుకుర, అంతచెప్పర బాలుడవయి యన్నదమ్ములు అందరు
 ఉంటె, యందరివలెనే ఉండుముమేము, కొందరుసపాబుల తిరుగుతు
 ఉంటె, కొందరురాజ్యం యేలుతుఉండుము. యేమిటిజాతము బాలుడ
 మీది, పేరును కులంబును జెప్పరయనెనూ, పేరును గుణంబులు
 ప్రేమతోయడిగిర్చివివరించితే మా వియ్యమందెవవా, అప్పుడు మా
 కులగోత్రనామములు తప్పక నీకెరిగింతుపోర, చిన్నవాడవనినీపయి
 నేనూ, వెయ్యలేకనే చూదితిమిసుమ్మి, నీపయిఅత్త్రం వెయ్యగనాకూ

తోచడచి త్తం కరుగదుజహ్వా, చనువుమాను ఇక చాలును పొమ్మని
 పారిపోరా బాలుడ యికవమునా, పారిపోవుటది బంటుతనమా,
 చేకొని గార్వము చెయ్యగావలెను చిన్నవాడననిచూడగవద్దు శౌర్య
 ముడింటే మానగవద్దు, చిన్నలయితేటా పెద్దలయితేమీ ఒరతీసిన
 కత్తులమని బలికె, ఆపలుకులువిని శత్రుఘ్నుండు అహంకారంబున
 మండుచులేచె, ఒకటి రెండు మూడు వరుసగా నాలుగూ, అయిదిం
 టను చక్రధనువటుదాల్చే, బాణవర్షములు కురిపించి రప్పడూ
 నారాయణాస్త్రం నడిమికివేసి, నారాయణాస్త్రం నడిమిత్తుంచెను,
 బాలుడిపై బడి మూర్ఛిలై. యిక్కడ లవుడూ మూర్ఛపోగనే,
 అక్కడరణభరులు త్రామోగే, చదురుమీద శ్రీరాములుండగా
 భీతిలైను దద్దరిలైను అవుడూ, యేమిర లక్ష్మణ యేమోగాని అప
 శకునంబులు పెక్కులుతోచూ, యెడమకన్న భుజమదురుచున్నదీ
 యేమిదోచకా ఉన్నది మననూ, కరకర మంటలు కడుపులోపల
 హడలుచున్నది మనస్సని బలికె, ఆపలుకులు శ్రీలక్ష్మణుడూ అమ్మకు
 మ్రొక్కుచు యిట్లని బలికె, యుద్ధరంగంబున మన శత్రుఘ్నుండు
 యేవిధమాన నిలచున్నాడో యుద్ధరంగంబున ఉండిరి గనుకా చిత్తం
 అటువలె తోచెను మీకు, అయితే అయివుండవచ్చు ననుచూ హడ
 లిరి మనసున శ్రీరాఘవులూ, భూదేవి తన ముద్దుల మనుమణ్ణి,
 పువ్వుల పానుపు తిరువైయొగ్గె, అచ్చమలైలూ పాన్పువనెను ఆయువు
 జీవము అయి నిలుచుంటీ జానకి పెట్టిన అంగరక్షలు, యీవిధం
 బునా జీవనమాయె పడ్డబాలుసీ పాలిటికేగి చూచెను, శత్రు
 ఘ్నుడు చోద్యమునా కన్నులు బాహుకాంతులు శౌర్యము ముఖ
 మును మనరఘువతి బోలితడూ, యితడెవ్వరో మన కరుగగరాదు
 రాజతీవులూ కలిగున్నవిగా, మనపట్నానికి తోడుకు యీ మహా
 రాజుకు చూపింతము అంట, కాపమిస్తురో యీమునులంతా, ఆలో
 చించెను శత్రుఘ్నుడూ, కొంతనేపు మనసున చింతించి, బట్టిరథమున

జెల్లుకుచనెను, అయోధ్యకు తోడుకుచుచు దెంచి పట్నానికి బలివేయు
డనెను, బలిపెట్టె బాలుడుగాడయ్య, పట్నముయేలు బాలుడితడు,
పట్నపు రాజుని పలికేటివారూ, మూకలు గూడుకు చూచెడివారూ,
మునికాంతలతో జానకిదేవి నామన గుంటలు అడుతువుంటే ముని
సుతులూ లవుడు విధమంతా జెప్పగవిని జానకి మూర్ఛిలై, కొంతకు
మూర్ఛాంతట తెలిసి, ఎంతోమందిశోకించగ దొడగె. వడ్డబాలుడి
పాలిటకేగి, గానక వెతుకుచు కనుమూర్ఛిలై, కొంతసేపటికి కొమరుగ
తెలుసుకూ, శోకించి తలపొయ్యగ దొడగె.

జానకి శోకము

కన్నతండ్రి నినుగన్నట్టి మోహమున లవకుమారా, కన్ను
లారగనిన్నా ఏనాడు జూచితి లవకుమారా, ప్రేమతోడుత నిన్ను
పెంచీతి నిన్నాళ్ళు లవకుమారా, నయమొప్పు వాల్చీకి మిమ్మాద
రించెనూ లవకుమారా, దంతాలు దానిమ్మగింజలనేబోలు లవకు
మారా, సంపెంగపూబంతి సాంపైన నాసికము లవకుమారా, పున్నమ
చంద్రునిబోలు నీముఖమూ ల। అర్ధచంద్రుని బోలు దిద్దివా
నీమదురూ ల॥ కలువరేకుల చాయాబోలు నీ కనులూ శింగిణి
విల్లులబోలూ చక్కని కనుబొమ్మలు ల। తుమ్మెద గుంపుల
బోలు నీ కురులూ ల॥ శ్రీరాములనూ బోలూనీ చెవులు ల।
చెక్కిళ్ళుదామంతి రేకులనేబోలూ ల॥ మునిపళ్ళు ముత్యంపుచేరూ
లనేబోలూ ల॥ నవ్వుతేనెవరత్నములురాలూ నీనోరూ ల॥ పలుకూ
బలుకు తేనెలొలుకుతూడెందును ల॥ చెరకూ కోలలబోలు చక్కా
నీజేతులూ ల॥ చిగురుబాకులతిగలబోలూ నీహస్తములు ల॥ పెసర
కాయలకన్నా సన్నానీవేళ్ళూ ల॥ అరటి బోదులుబోలు చక్కాని
పూదొడలు ల॥ మొగలి పొట్టలబోలు చక్కాని పిక్కలు ల॥
వింజామరలబోలునూ నీవీపుల కెందామరం బోలు చక్కాని
వాదములు ల॥ మృగపళ్ళికన్న విక్కిలి మడమలు ల॥ అమ్మ

దొరమ్మాని నవ్వుతూ పిలిచేవు ల॥ యెన్నెన్ని తలుచూకు యే
లాగుమరుచూను. పాలియ్యముని చెంగూన పైటికొంగట్టేనూ ల॥
యెన్నెన్ని ముద్దులా భరియిస్తూ ల॥ పళ్ళుఫలములుతెచ్చి ఆరగించా
ముని అందియిచ్చితివయ్యా ల॥ ఆకలివున్నా అమ్మకొ తినుమా
నీ వాదరించితివయ్యా ల॥ మునికాంతలునిన్ను ముద్దాడ పిలిచేరు ల॥
తాతాలుయెత్తుకు వేదాలుచెప్పేరూ ల॥ నీయిడువారంతానిన్నాడ
పిలిచేరూ ల॥ సంగడి వారంతా చదులాకు పిలిచేరూ ల॥ యెత్తు
కొమ్మనివచ్చి, అడ్డమయితిరిగేవు ల॥ చంక బెట్టుకొమ్మాని పంథళ్ళకగిరే
వు ల॥ అన్నంపెట్టుమాని ముద్దడగేనూ ల॥ పట్నంపుడేవిపలి బాగూ
గాబడ వేసి కొప్పువిప్పితివయ్యా ల॥ విరజాజులుముడిదిప్పవద్దంటివి ల॥
నినుచూచినట్లుయిక యెవ్వరినిజాడూ ల॥ నీవలె ప్రేమాలునాపయిని
యిప్పుడు యిక యెవ్వరికిగలవుమాతండ్రి, ముఖమునచిరునవ్వు ము
ద్దులుకులుకంశా, ముఖముచూపావోయి మాతండ్రి నీముద్దుముఖము
జూపావోయినాతండ్రి, ఘనుడగ్నిపాక్షిగనన్న పెళ్ళాడే కారడినిలో
దిగవిడిచెమీతండ్రి అప్పకప్తములు అవిమరచి మినుచూచి ఘనత
పొందితినోయిమాతండ్రి, తురగామానుదుటాను బిరుదురాశి భూపతి
తిరిగిరమ్మనిబంపెమీతండ్రి, వెరువాక ఆరాజు విభుడిగురమేల కట్టితి
వోయిమాతండ్రి, మనుజులందరుగూడి మునునాకొరకై మనవిజెప్పిన
వినడామీతండ్రి సురులు రాక్షసులు వారితోగెలిచేరు మీరెంత
కలలోయిమాతండ్రి, జనకూలఅల్లుడు అయిన శత్రుఘ్నునితో సీతా
తనయాడనజవద్దమాతండ్రి, దానవాంతికుడయిన రాములేమ్మడితో
పోరేలకడితీవిమాతండ్రి, దశరథాతనయాడుఅయినశత్రుఘ్నుతోజానకి
తనయాడననరాదమాతండ్రి, భానువంశమూనశరణాగత్రతాణబిరుదు
వహించెను మీతండ్రి ఆనాడుకైకమ్మ అడవులకుబంపాగాఆరావణుడు
చెరబెట్టెమాతండ్రి, ఆరావణునిబట్టి ఆచెరలునిడిపించెమీతండ్రి, జన
కూని మారుగా మీయడవులలోను మునినిన్ను పోపించె మాతండ్రి

అయ్య తురగము అందిబట్టిసీపు యేలాగట్టితివోయి మాతండ్రి, నేనాలు
 గూర్చుకు భూమిలోశిశుహత్యచేయదలచుచున్నార మీతండ్రి, అయో
 ధ్యవిడనాడి యడవులలోపలా, చంపిరమ్మనిబంపె మీతండ్రి, మీను
 గర్భమ్మనా కలిగియున్నారని, చంపకాదిగవిడిచెసిన తండ్రి, మీరుకలి
 గినమీద యీమునులందరూ మిమ్ముపెంచిరోయిమాతండ్రి, మిమ్ము
 చూచియితడు తన్నెంతో చాలఘనతిచేసిరోయి మాతండ్రి, తండ్రి
 యేడనినన్ను భయపెట్టియడిగిన, తలయెత్తలేనయితమాతండ్రి ఎన్నిన్ని
 తలుచూకు యేలాగుమరుతూను, యేమిచేయుదునోయి మాతండ్రి
 అకటాడయ్యింతైనా లేనా, యేలాశిశువుని కొనిచనిరయ్యో నన్ను
 కన్నాతండ్రి నాముద్దు లయ్యా, బట్టియశ్వం గట్టితివేలా, నిమిష
 మయిన ననుయెడ బాయజాలవు, యెల్లాబాసిరి లవకుమారా, అతికష్ట
 ములు పొందితిగాని, ఆరునెలలు చెరనుంటినిగాని, రాముని యెడ బా
 సుంటినిగాని, యిట్టికష్టములు యెన్నడుయెరుగా, దడదడ గుండలు
 కొట్టుకొనుచునూ, మోసుకొనుచు నాజానకిదేవి, భూమిపైని పోర్లా
 డుచుసీతా, కన్నులువర్షం కురిపించుచును, కలకలకన్నులు మూయుచు
 చూచుచు, తనయుడరమ్మని తాబిలుచుచునూ, తనయుని తోటి
 తనప్రాణములు, విడనాడుదునని వెడలెనుసీతా, పరుగు పరుగున
 నామునికాంతలొచ్చి బట్టలేరు ఆజానకినెవరూ, వణతులవాదమ్ముల
 ధూళంతా, కప్పెను జానకిపైవిండానూ, అతికష్టంబులు బడితివేసీతా,
 యెన్నికారవములు జేస్తేవేతల్లి, సింహవిక్రమా శూరులు యనుచు
 యెన్నడుబలికితివె మాతల్లి, బాలలుతిరుగాడుతువుంటె నవ్వుకుందుమే
 మాలోమేమూ, యెంతపుణ్యమే జానకిదనుచు, జెప్పకుంటి మెన్న
 డునుమేము, నీవులేక నొకనిమిషంబైనా, ఋషిపల్లెగో మేముండగ
 లేము, యాబాలుడు నీబాలుడుగాడే వున్నవాడే నీతనయుడు
 సుమ్మీ, యెన్నివిధములా జెప్పినగాని, యేడుపుమానవుజానకి నీవు
 తమ్మపై జేర్చుకుతరుణులందరు జానకిచుట్టు నిలచుండిరిగా మీరం

దరు ముద్దాడు పెన్నడో, తపయుడు తనదరికొచ్చు పెన్నడో, అంత
 దూరముననే అమ్మాయనుచు, ఆనందమ్మన అడుతువచ్చి బాలచం
 ద్రుడువంటి ముఖము, బాలుడుగోడి యవ్వరివిజూతు, బాలుడికన్నా
 ప్రాణమెక్కువా, పట్టుకోకండి మీరనిబలికె, యెంతధన్యురాలో
 కోసల్యా, యెంతపుణ్యురాలో సుమిత్రాయెంతటిశుచురాలో ఆకయికా
 కలకలకన్నీ రెరుగరువారూ జన్మజన్మలకయినాగాని శత్రుకోటికి
 అయినాగాని, స్త్రీలకు యిటువంటి శోకమువద్దు. యటా దైవము
 యెంతజేసెనూ, అణగ్రతొక్కెనను పాతాళముకు యింతకొచ్చుట
 యెరుగను తండ్రి, పొంగుతుంటి మిమ్ముల చూచుకునీ, యేమిసేతునిం
 కెవ్వరుదిక్కు, యెల్ ప్రాణమునిలువునుయ్యో, యిలపైజన్మించినదే
 మొదలు, సుఖమెన్నడు యెరుగను మారండ్రీ, అనేకయడుములుబడి
 తినిగాని, అగ్నిలోపలా జొచ్చితిగాని, అరణ్యమ్ముల యుంటినిగాని,
 యింతకష్టము యెరుగనుతండ్రీ, పగసాధించి బ్రహ్మదేవుడు, బట్టుకుపో
 యెరబాలుడనిన్ను, బణతులలో పాపాత్మురాలను, పాపపుకడుపునపుడి
 తివియేలా, యడవిలో నాగర్భమునపుట్టి అతిక్షేకమ్ములుబడితివితండ్రీ,
 బంగారుమేడలోవుండెడినీనూ, పల్లెలోపలవుండితివితండ్రీ, పట్టుపరు
 చాలా బనళించెడినీవు, పారుటాకుల బనళించితివి, యమ్మతాన్నములు
 భోంచేసేనీవు, అకులుఫలములు తింటివితండ్రీ, అతిమానామ్మన పెంచి
 చినిగాని, యింతవచ్చుటా యెరుగనుతండ్రీ, మునులు ఋషులు ముని
 కాంతలందరు, అయోధ్యారాజుల సుతులంటెను, రాజ్యమేలుదురను
 కొంటినిగా, యాయాపుడవములేదనియెరుగా, యంతలకుసుడు తానే
 తెంచి, తల్లి శోకము యెందుకోగాని తమ్ముడుజూడ దగ్గరలేడు, పళ్ళు
 ఫలములు పట్టుకువస్తే, పరుగుపరుగున యెదురుగవచ్చు, అమ్మజూడు
 నే తెచ్చితివనుచు, ఆనందంతో యమ్మకుయిచ్చు, యీవేళను రాలేదిది
 యేమో, యథుచు బెదురుతూ అక్కడికివచ్చె, దరినున్నామునికాంతల
 నడుగా, జెప్పిరి శత్రుఘ్నుడివిధమంతా, అమ్మా నీవు హడలనేటికే,

యిక్కడలవుని యిప్పుడు తెస్తూ, తల్లిసీవుశోకింపగనేలే, తమ్ముడులవృద్ధి విధమున తెస్తూ, తెచ్చినీయెడుటను నిలుపకయున్నా, నశ్శుతులకునేను పుత్రునికాను, ఆనాడునుమంతుడిచ్చిన ఆనవాలు, ఆయంగురీయంగా కియ్యవమ్మా. శస్త్రాయుధములు జానకీదేవి, దీవించియివ్వవె అమ్మోయనను, ఆపలుకులువిని జానకీదేవి, నప్పుడు బాలుడి కిట్టనిబలికె, వద్దు వద్దు నీవెళ్ళగవద్దూ, నిన్నంపినేనిట్ల నిలువగలేను, యెక్కడ బాలుడు యప్పుడెపోయె, యయోధ్యానీవేమెరుగుదువు, నిన్నుజూచితే నిలువ నివ్వరు, చంపకవిడువరు శత్రువులంతా, యట్లనబోకు యమ్మోసీవూ, యతివేగమున తోడుకువస్తా, తిరిగియింటికి రానివ్వరుతండ్రి, బరాక్రమముగల బలవంతులువారు, పసిబాలుడ నీవేమెరుగుదువు, పట్టినుంతురు నిముషములోను, సాహసులనగా దశరథసుకులు, తమ్ముణ్ణి చంపుట చూస్తేగిగాదా, దయాళులుగారు యవిరయిన, నిన్నుజంపకవిడువరుతండ్రి, అమ్మాఅడలకయుండ వేయిక్కడా, యతివేగముగా వచ్చెదమమ్మా, యెన్నివిధములాజెప్పినగాని, పట్టినపట్టుపదలవుతనయూ, శస్త్రాయుధములు జానకీదేవి, దీవించియిచ్చెను బాలుడికప్పుడు, తల్లికి మ్రొక్కెను తనయుండవుడు, పాదాలపయియున్న బాలుణ్ణి యెత్తి, కాగలింతుకుతా మాడలే, ఆనాడు రాములు నడవులకేగుచు, దల్లికి మ్రొక్కిరి తగువిషయమనూ, అడుగులపైయన్న తన దనయున్నెత్తి మాడలదొడగెనుకొశల్యపుడు, యయోధ్యలోపలనందరాదరించె, ఇక్కడయెవ్వరుతనకనిబలికె, బాలునక్కడకంపి యిక్కడతన కెవరున్నారనెను, మునులు మునికాంతలు మృగములతోడు, మాడలకబంపె యమ్మానన్ను పులులుగనవు గోరాలపుయడవిని, పదిలముగాపోరా నా తండ్రి, ఘనసింహములు కారుమృగములు, గట్టిగ మారము కలదుర తండ్రి రథంవెంబడి జాడచూచుకొని, జాడల నడవరతన ముడయనెను యిక్కడసానేతపురి యట్టిదియనుచు, యడుగులు వెళ్ళరణివయుడనీవూ భూమిదేవినో యాకాశంబా, పుత్రుడుసుమ్మా మీకందరికిజయమునీక

సీజానకప్పుడు, దీనించి బాణంబులుయిచ్చె దనియస్త్రాదీవనలు పొందు
తూ, యొక్కడకదలెను బాలుండపుడు, బాటసారులా చారియడుగుతు
రథజాడలవెంబడి నడచుచును, తమ్మువికనుల చూతునుయంచు
ఆజలధిరీరానికివచ్చె, యడయడబలుకుతు మతిదలవుతును, చనినడ
చెను దేవతగృహములకు, యిదిసాకేతపుర మిచ్చటలవునీ, యేవిధము
ననే పొందుదునయ్యో, యంతలోనె వొకయంగనవచ్చి, యభిషేకపు
జలములకే తెంచె, యాతల్లిబోలినవా డతడోయనుచు చూచి యా
ముందర నేరగవచ్చె, ఆపూరిలోపల విప్రకాంతలు జలధిరీరానికొచ్చె
యయోధ్యలోపల యాడువారందరు, చుట్టూరు చూచిరిబాలుణ్ణి
యితల్లిబోలతడితన్నిబోలు, తేజముచూచితే రాజులవలెయుండె,
యెంతచక్కనివాడెకొమ్మా, సీతాసుతు దీతిడవునోయమ్మా, జానకి
సుతుడు యితడయితేను, జలముబోసే బాలుడుయెవరు, యనిపలుకుచు
యతివలందరు. మూకలుగూడుకు చూచిరివారు, యేదేశముర బాలుడ
నీది, యొక్కడనుం చిక్కడికొచ్చితివీ, యెవరిబాలుడవు యేలన స్తివి
కార్యంబులేమిటి చెప్పరయనిరి, ఆయోధ్యా దశరథరాఘవులూ, యశ్వ
మేధము చూడగవస్తే, యశ్వంబట్టిన బాలునిజంపి నయోధ్యకు
తోడుకవచ్చేరు, బాలునిజాడలు చూచుటకివుడు, పరగునవచ్చితి
నేననిబలికే అల్లడుగో చూడుమిబాలుండు, యభిషేకపు జలములునిలి
పేరు, ఆబాలుడు నీవుయేమవుదువుగా, యిరువురొక్క పోలికనున్నా
రూ, యన్నదమ్ములూ యవుదుముమేమూ, యాదరించవలె మీరంద
రును, మీతిలిదండ్లులు యెచటనుండిరి బాలుడవొంటిగవ స్తివియేమీ
తమ్మువిజాపించిన తరువాతా, మావృత్తాంతంబు జెప్పెదమీకూ,
యచుగొమందర బిందెలుముంచెనూ, వేగంబుగా వెళ్ళిమాతండ్రి,
పరుగునబాలుడు వెళ్ళగచూచి, వలవలగన్నీ రొడపడిరివారు, ఆణి
ముత్యంబులు రాలినయట్లుకనులజలంబులు గారుతుండనే, బిందెయెత్తి
మోకాటినుంచుకొన్న సమయమందును బిందెయెత్తెదమని జేరవెళ్ళె,
యతినికీనాస్త్రాయమ్మ వేసిపూ, యాదరించవలె యమ్మరొ మమ్ము,

మేమేరవికుంబున బుట్టితిమా మా దశరథకోడలు పత్నివతయయినా, కొంపల్లవతంబులు నిజమైన మా జానకి కడుపత్నివతయైన, సంగతి సమగ్రముగదాటి, వావిగిరివీధికి యంగరమునా, హనుమంతుడు సీతాకావనాల్చిన, వనరుగకనకపు ముద్రికయినా, తిన్నజేరి దూరంబు యేతెంచుచు యందున బంధించును యాశ్వరము యిందన యుండును మనసెప్పుడును, యనవంగుశ్యంబు యందులో విడిచి, బిందెయైతి మందరకవుడు, గిరులువిరిగపడ్డభంగిని, మొయ్యలేక తడబడెనప్పుడూ, సింహద్వారంబు కడకేతెంచె, తిట్టుకొనుచు చను దొచెనుతాను, దుష్టపుజీవముగవృజుంతువా, పట్టుమనియొడకంచు పయి బడబోనీ, నంగుశ్యయొడకంబు వలనిపయిసోకిన, హయని శ్రీయని వదిడలేచె, అంగుశ్యయందుకు వేలధరించుచూ, నాలుగుదిక్కులు చూచెనురాజు, తన్నుజేరినా దానననాతిని, కరచరణంబులు గొట్టున దొంచె, చిట్టినారకమ్మ చీరనట్లుగా, చీరనాడు మందరవస్త్రము, బలిబలి మందర బలిమాకురికీ, బలిపెట్టితినని బాలుడుబలికె, సురులు మంత్రులు ప్రధానతాను జూచుచువుండిరి చోద్యంబుగాను, ఆడదానినే చంపితి ననుచు, యనుకోకండి మీరందగును, మా యీడునాడు నా తండ్రి, యాడదానినే చంపివేసెడిని, వంశాచారం దప్పకుండను, నిలిపితి ననుకొండి మీరెనమా అయినదగ్గరకు తానేతెంచి తలవంచుకు కన్నీరుతెచ్చె, ఆవుకోసంబునా పడ్డలేగచందాము, యాలెరనాయెను యన్నకొబతుకు అమ్మని కారడివిలోవిడచీ, వొంటికిగ వొస్తిన అన్నకొ యెనెను, తిల్లిని యాకారడివిలోవిడచీ, వొంటివుంచి రాలేదనుచు అక్కడమునులు ఋషులువుండి మునికాంతల కప్పగించితిని, ప్రాణ వల్లభుడయిన శ్రీరాఘవుడు, సతినాడడవుల చంపబంపెను బతి బాసిన దుఃఖములువిడిచి, మరలజూచుకొని మరిచెను అమ్మాయిప్పుడు అమ్మను వొంటిగవుంచి, యిక్కడవుండుట ఉచితముకాదు, అమ్మ వొంటిగా యడవులలోపల, యెట్లవాడలుకు వున్నదోయెనెను యశ్వ మునిప్పకు పతివేగమునా మనయమ్మకడకు బోదామనిబలికె యశ్వ శాలకే తెంచెనువేగ తొల్లిటి యశ్వంగుతుగా చూడనక్కరలేద, పె

యెను ఆ యుద్ధం యన్నకడకు తావేగమొనర్చి తోరణస్తంభమున గట్టించి, శత్రుఘ్నుడు జోదులపైయుండే నక్కడక్కడా తిరుగుతు బాలలు, యశ్వమ్మును వెదుకుతువుండిరిగా యన్నయొక్కడవున్నది యశ్వం బతివేగంబున రమ్మనిపిలిచె, తోరణస్తంభంపై తరువెక్కి అశ్వంవిప్పి బాలుడుదిగెనూ, లేడాయూవూరను యారాజు రాడా మూశో యుద్ధంబులకూ, సాటి లేకనిండా రా యితడూ నేనలేక తా రాడాయనిరీ, చాలలేక తా రాడాయితడూ న్యాయం లేకా రాడాయనిరీ, సాయముకై తే మేమున్నారమూ రమ్మను మాతో యుద్ధముకి రాజయితే యుద్ధానికి, రావలెగానీ మూలనేల దాగున్నాడనిరీ, పతి లేని సతిచందంబునను, దాగియుండుటకు కారణమేమీ మందరచచ్చిన మరివార్తలును, జెప్పమనిరి శత్రుఘ్నుడితోడను దినవారమ్ము చేసుకొమ్మని, జెప్పమనిరి వొప్పగరాముడికి ఘణఘణ ఘణఘణ ఘటా రవములు, గనకపుగంటలు ఘల్లున మ్రోయూ, యశ్వమ్మును వొకచోటను నిలిపి ఆయోధ్యంతా చూచిరివారూ, ప్రాసాదమ్ముల చెక్కుటద్దములూ బద్దలుకొట్టిరి బాలలుతమకూ, అందమైన మణీరత్నములు కొన్నిట నక్కడక్కడా పారావైచె, కయికనగరుకే తెంచి గ్రక్కునూ, మేడలపైని ఆడిరివారూ సకలవిధమ్ముల సందడిచేయుచూ, కేకలు వేయుచు ఆడుతువుంటేపట్నములోపలి పజలందరునూ అతియాశ్చరంబున చూచుచుండెడి, నగరులోపలా స్త్రీలందరును నిర్ఘాంకపడి, నిలుచుండిరిగా మునికాంతలు బాలలు వీరనుచూ, మల్లూడితె శపింతురు ననుచు, వీరలు శూరులు బలవంతులంతా, సూరికమాచుచు ఉండిరి వారు, అతివేగంబున పోవలెననుచు, యప్పటి తమ నిజపల్లెకు చనిరీ, జానకిసుతులు అరుగోయనుచు, మునికాంతలుజెప్పిరి సీతకును, అమ్మలారీ తనకంతటిభాగ్యమూ, లతనయ్యతోడగతి కలుగునతనకూ వొంటితబాలుడు వచ్చెననుచును, యెదురుగ వచ్చెను జానకితాను, యశ్వమ్ముతోడుకు ఆడుతుబాలలు, యిద్దరువచ్చిరి జూడవెసీతా, తల్లిజేరి యాతనయులు మ్రొక్కిరి యెల్లరుఘులుకాంతలు దీపించా

వచ్చిరివనములకు విచ్చలవిరియగను, మచ్చికకడుహెచ్చరిక కలుగాను, యెదురుకఱ్యముకు యేకేంచిరిగా, మగుడియుద్ధంబుకి మళ్ళిరివారు. యెప్పటికదలీ వృక్షంబునకూ, యజ్ఞోపవీతాబులగట్టిరి మందరచచ్చిన మరి వార్తలును, జెప్పిరిసేవలు శత్రుఘ్నునికి, ఆపలుకులువిని హంకారంబునూ, వచ్చెను శత్రుఘ్నుడు వాదముకు, ఆజాహ్నవీ తీరమందునూ, యన్నాలమ్ముడు, వొకజట్టయిరీ, పంచశరంబులు బహుశంఖంబులు దేవదత్తములు ఘమ్మనిమోయా, యసురుల గుండెలు యివి శనుగాలా, శశిముఖులు యుద్ధంబునకు జనిరీ, కొంచక యవ్వుడు ఘోరయుద్ధమూ, చింతించకను జేసినవారు లవకుమారుని లావణ్యము చేతా, చేకొనిలపుడా చాపముద్రుంచె, జానకిపుత్రుడు జయవీరుడు, దిక్కులేక దివాకర్నుపార్థించె, ఉదయబాస్కరా నకలగుణాకరా, సహాసనమస్కారంబుల బలికె, మెచ్చిపభాకరు డిచ్చినవెనుకా, యచ్యుతుని పుత్రులు వందరినేనీ, కాలాగ్నిమిశులలచందంబునా లవరాజుచేతను గూలిరివారు, శత్రుఘ్నుడు లవుచేతను త్రుళ్ళెను జగములు నల్లడలతల్లడమందె, మూకమామిడి చందంబునను, గిరివలెగూలెను శత్రుఘ్నుండు, శౌర్యశాలి శత్రుఘ్నుండుగూలెనని, గోవిందా గోవిందా యనిరీ, ఆప్రాంతంబున ఆడెటిబాలలు, గోవింద గంతులు వేసిరివారూ, యప్పుడుఫణిహార్లు తమపురికేగి జెప్పగవిని రాఘవులిట్లనిరి యెవడూర యశ్వం బట్టినవాడు, పట్టినవారికి నామములేదా, వినుమీరాజా విప్రబాలలూ, గట్టిరియశ్వం ఘోరంబుగాను, చూచితె ప్రాయములేదుగాని, జేసేటియుద్ధము జెప్పగలేము, సూర్యవంశారాజులవలెను, జూడగవలెనేయున్నాడు, మమ్ముబోలెనే వాడిందెవరని మండుచులేచెను, భరతుం డవుడు పోయెవరణ భూమికి నన్నంపరే, పోయెద యిందాదులతోటయివా, చొచ్చెద యమపురినెంతదయినను, తెచ్చెద ననుజాని తురంగము తోను భరతుడు పంకజమూర్తి సుతులపయి పదికోట రణభేరను వేయించె.

దారులుగూడలు టనుటమ్మలను, ధవళేశంకలు తాళపజోభూ, వెండిరధంబులు కంచుయీటెలు, వెండా యధంబులు భమిడికత్తులు, కురుచయీటెలు గొప్పకత్తులు, బాకులుబెత్తులు భల్లెంబులను, నాగ స్వరంబులు చిరితాళంబులు తీరయినవి పదిటెక్కింబులును, యీట్లు తుపాకులు తెల్లగొడుగులు, వింజామరలు విసంగవప్పుడు రధమెక్కిను భరతుడు వేగంబునా, పదిగొట్ట రాణువతో కదులుదురు, వానరంబులు నేనలు గూర్చుకు, వచ్చెను భరతుఁ డ నాదంబునకు యల్లంతట వచ్చె భరతుణ్ణిచూచి, యన్నకులిమ్ముడు యిట్లపిలికె అన్నరో ఆ వచ్చేవారెవ్వరుర, యితడేరా భరతు డనగాను. యన్నను వదినను యడవులకంపి, యెన్నగరాజ్యం యేలినవాడు, యితడేభరతుడనగాను, తల్లివరమడిగి తండ్రినిచంపితె, తగునవిరాజ్యము యేలినవాడు, ఇతడేభరతుండనగాను, పతివరమడిగి పతినిచంపించి, సుతులనడవి కంపెనుకై కా, కైకసుతు డితడేరా యనెను, నంద్రిగామములోవున్న చందము పావాలుతోడుక్కొకుండాను, పావాలు గుత్తాగొన్నట్టి, ప్రతాపమూర్తియితడేనోరీ, ఆకులుకులనువినిభరతుండవ్వుడు, యితి పుగ్గుండై యిట్లనిపలికె, యేమిరబలుడ యితిహాసంబులు, యెగ్గులె రక్క వాక్యంబులెన్నేవు, మేమీవాక్యంబులెన్నేమో, యద్భుతంబుగ తెలుపరయిందరిలో, గర్భిణీస్త్రీయని కటకటమనకా, వధి యించావనములకంపెను, సతివరమడిగి పతిచంపించి, సుతులనడవిక పంపించానూ, మాయన్నను వదినను యడవికిబంపి యెన్నికతో రాజ్యంబు యేలితిమా, పావాలూతోడుక్కొకుండా, పావాలు గుత్తాగొన్నామా, తల్లివరమడిగి తండ్రినిబంపితె, తగుననుచు రాజ్యము యేలితిమా, మాతల్లిరాజ్యంబు యియ్యగలేమా, జగములుమా తల్లిని జాణనలేమా, యెగ్గులనయిన పనులుయేమిజేసితిమోతేటబరచితెలుపర యిందరిలో, యనవిని కర్ణకతోరంపలుకులు విగభరతుడికతి వేడ్కయి దోచె, పోలుపుగవిప్రులపోటులకంటె, ఘనమగు కప్పలకాటుకగలదా, బట్టుకుపోయి పారిపోయి వచ్చితె, సిగ్గులెరక్కవాక్యములాడితివీ, సిగ్గు

తెరక్క మేము జేసిన నేరము యెగ్గులెంచకా తెలపరయిందరిగో, నీవంటి రాజొక్కడిక్కడా మిక్కిలిగాంభీర్యములతోను, యెక్కువయుంకారము తోను, యెక్కువయిన పలుకులుపలికాడు, గూలినాడు యటుజూడు మనిబలికె, పడ్డచందముచూడుమనిబలికె, పడ్డతమ్ముణ్ణి పాలిటికిబోయూ మూర్ఖిలైన భరతుం డప్పడు, కొంతమూర్ఖి పడియంతట తెలిసి, శోకించివలపొయ్యదొడగె, లాగులనడికట్లు యటువిడచి ఇందుకూలి తివా తమ్ముడా, శౌర్యక్షత్రియూ ధర్మంవిడచి యిందుకూలితివా తమ్ముడా, ఒరవీసిన కత్తులు యటువిడచి, యిందుకూలితివాతమ్ముడా, యన్నా మనగోసము యజ్ఞంజేసెనా, మరపురాదుర తమ్ముడా యనెను మనతిల్లి కయికమ్మ మన్నింతజేసెను, మరపురాదురా తమ్ముడా యనెను రావణాసురునికొట్టిన శౌర్యమూ, యెక్కడపోయెగతమ్ముడానీకు, యిటు వంటిబాలులచే గూలుటకు, యిట్లురాసెనా యీశ్వరుడ నెను. నేపలు రాణువలేరబోయిరా, నీవేకూలితివాతమ్ముడా, యనుజూడ వినువంటిగ బంపినందుకు యనుభవించక తీరదుయనెను యనిపరిపరివిధములశోకింప గాపకపకనవ్విరిబాలులతమకు, యుద్ధరంగమునకూలినవారికియిటువలె నేశోకింతురయనిరి యిందులకేమియుపాయంబునెను పన్నీరుపరుపులు తెప్పించి బవళించవెట్లెను శత్రుఘ్నుణ్ణి, ఆయుధంబులు చేతబట్టుకు వచ్చెను భరతుండు వాదంబునకు, యగవైగోట్లా ఆశ్వంబులను యిప్పించెద మాయశ్వంవిడపు, యిప్పించేవాడెవడురా వోరి యశ్వ యెచరికి పాలిచ్చునురా, గాబులనీళ్ళను పట్టించెదవా కాకున్న మీతల్లులుగవంగ మిడికావలయునావుంచెదవా, తల్లులారలపానీవెవడవుర, తగదుర బాలుడ నీకనిబలికె, కడుపత్రివతలు నీతల్లులనగ, తలప నెవ్వడీతరమవునోరి, సతి వరములచేతా పతిబచ్చెను, పతిబంపిన పత్రివత తనయుడవు, భరతు డనగకడు ప్రతాపశాలివి, చిన్నలుపెద్దలు లేవగ ననెను చిన్నలుచేతులు పెద్దలూకాభూ పట్టుకోవలసినవాడవునీచూ, డీకొని బాలులు దిక్కులు జూచిరి, చని భరతుడు వారలకిట్లనెనూ, వోగీచూడ మీరువనరుగ

పిన్నలు, బాలలుతోందరయెందుకుర, యశ్వవిడచె మూసాకేతపురం
 బుకియేతెంచండి, మాయాగంబుచూడా, కమ్మని నెయ్యకందిపప్పులు
 యారగింతురు బాలుల్గురండి, ఆపలుకులువిని యాబాలులు చిరునవ్వు
 నవ్వుతు యిట్లనిరీ, మహారాజశ్రీ భూమండలాధిపతియో, వుండగీకా
 డ్దండు యజ్జంబుజేసె, దధిఘృతమధుమాంబులతోనూ, భుజియించ
 గలిగెను మీకనెను, పేరినెయ్యి పెనకపప్పులు భుజియించగలిగెను
 మీకనెను, దంతపుచందుగులు తాళ్ళపుజోళ్ళు ధరియించగలిగెను
 మీకనెను, ధనముపెట్టెలు తగువస్తువులు, సందడితిరుగుతు వుండురు
 మీరు, మీరన్నామామనవినింపేనూ, మీవాక్యములుచెల్లించుతేను,
 యయోధ్యేలాగలుగుమీకు, ఆస్తి మీదయుపుడును యసిరీ, యన్న
 యాలిని ఆడవులకంపి అతిభోగంబున వుండిరిమీరు, జున్నులువెన్నలు
 పాయసంబులు, పాలుమీగడలు భక్షించుతును అరమర లేని యన్న
 కలశంబులు, ఒకహంసకలవారలుమీరు, నొక్కమాటకలవారామీరు
 ఆపలుకులువిని భరతుండప్పమా, యతియు గుండయు యిట్లనిబలికె,
 యింతసేపుతడవాయెయ్యుద్ధమా, పట్టర బాలుడ బాణంబుననూ, యెక్కు
 పెట్టిబాణంబులుతోడిగి, చక్రధరుడీ తనయులపయివేసే, తోడిగినబా
 ణంబు విడువనూచుల్చి, దలచుకొందీ మీయివ్వుదైవంబులనూ, దయ
 వాలనుదలచబనియేమీ, దైవాలకుపుత్రులంమీమా, సమశుల్కులము
 నయివుండగానూ, దైవులడ్డంవస్తురయోరీ, ఓహోహోవన దేవతులార,
 ఏప్పుగ నిలువనిబలిమా యెదుట మట్టియుండలు బాణాబులాయెనూ,
 మరిమరిబాలు తమరేవేసె, ముందరసేనలు అడ్డంబుతోనూ, అంతటా
 కుశుడప్పడువేసె, గుప్పించిన ముందరభరతుడు వెయ్యనూ, అందరి
 చాలవుడప్పవేసె, గుప్పించిన భరతుడు మూర్ఛిలై, మూకమామిడి
 చందంబుననూ, మూర్ఛిలైనూ కడుచమటలుబట్టి, బాహుపరాకముడు
 ననీ, భరతుడు గూలెగోవిందాగోవిందా యసిరీ, భరతుడువడగాపకపక

నవ్వుతూ, అన్నకిరమ్ముడు యిట్లనిబలికె, యికయుద్ధరు యున్నారయో
 ధ్యలో, రామలక్ష్మణులు వారలయినిరి, ఆకటంబులు ప్రాకటంబులు
 జేయుచునూ, రఘుకులశరముల రంజిలగొట్టి, యిట్టివిధింబున పెక్కు
 సేనలూ, సృక్కణచెను కుశుడతిసంభ్రమున, యున్న సేనలు మూకలూ
 జోయి, విన్నవించిరి రాజుకిరమకూ, మేచుని జెప్పడుమయ్యా మీకు,
 బాలలంటే బాలలుగారయ్యా, పదునాలుగుభువనములలోనూ, బాలల
 వంటి శూరులు లేరయ్యా, యక్షకిన్నెర గంధర్వులకైనా, సిద్ధసాధ్య
 కింపురుషులకయినా, యింద్రచంద్రమహేంద్రులకయినా, యిట్టిపరాక
 మంబులు చూడగలేమా, మాయాబలముతో మంత్రబలముతో,
 మందులుకలవో తెలియదుమనకి, నరులుకారు వానరులుకారు, సురు
 లుకారు యసురులుగారనిరి, జూచితె పిన్నా బాలలుగానీ కేసెడియుద్ధం
 చెప్పగలేము, అతిసాహసులు బాలులిద్దరు, బాలులిద్దరు భరతుని
 గూలవేసిరి, వినిమూర్ఛిల్లిశ్రీరాఘవులూ కొంతసేపటికి తెలిసిట్ల
 నెనూ, శరములశంకర మహిమోగానీ తరచుగ దానవమాయో
 గానీ, భరతశత్రుఘ్నుల గూల్చినవారు పరాకమశాలులు వారని
 బలికె, సూర్యవంశపు రాజులవలెను చూడగమీవలెనె యున్నారూ
 మమ్ములజోలినా వాడింకెవడో, వెళ్ళర సౌమితివాదముకి, ఆపలు
 కులువినిశ్రీలక్ష్మణుండు హరికి మొక్కి తానిట్లుబలికె, పిచ్చికపిల్లపై
 బ్రహ్మాస్త్రం, పసిబాలలతో యుద్ధంబేల, సాటిరాజులతో యుద్ధము
 గానీ విపబాలులతో యుద్ధంబేలా, యెరుగనిబాలలు తెలియని
 శౌర్యము యెందుకు రాఘవ మనకనిబలికె, పిచ్చికగుడ్డుపై చంద్రా
 యుధమా, శౌర్యము నోపగ యేలను మనకు, యాపలుకులువిని
 శ్రీరాఘవులు యతివుగ్రంబున యిట్లనిబలికే తాబోయి సంహరించె
 దను, యయోధ్యలో యుండరనీవనెను బాలులజంపుట బ్రహ్మ
 యజ్ఞమా, వొంటిగనేనే సంహరింతును, వేలురాణువాయెందుకు య

నుచు, వొంటిగాను వెడలెను సౌమిత్రి, యూరుకోట్లరాణువ జత కూర్చి తయినాతిగ బంపించెనువార్షి. ముందరసౌమిత్రి వెనుక నేనలు ఋషిపల్లెకు చనుదెంచిరివారు, యల్లంతట సౌమిత్రినిజూచి యన్నకు తమ్ముడు యిట్లనిబలికె, యన్నరో ఆవచ్చేవారెవరు, యతడేరా సౌమిత్రితనగాను, యన్నకితప్పని తమ్ముడుయితడు, సత్యవాక్యములు దప్పనివాడు, యితడేరా సౌమిత్రితనగాను, యమ్మనినాడు యడవిలోవిడిచి, మనలను గాంచిన మన్మథుడితడా, శరణుజొత్తమా శ్రీలక్ష్మన్నకి, యుద్ధంజేతమ యన్నరాయనెను, శరణు లక్ష్మణుచెంతకుజేరి, యశ్వంబును పూరికెవిడచెదమా, యటుమీదట యుద్ధంబుచేతముగాని, పూరికేయశ్వం విడువగవద్దు శ్రీలక్ష్మన్నకిచేరి మొక్కదమా, పుచితముగా పూరుకోవద్దూ, నాలుగు నడికట్లు యటువిడచి, వరదీసివ కత్తులటువుంచి, సౌమిత్రిని చేరబారగవచ్చిరివారు భక్తితో ముమ్మారుప్రదక్షిణంజేసి, పాదములపయి వోరిగెవారు, యడుగులపై యన్నతమ్మునెత్తి దీర్ఘాయువు గమ్మని దీవించి కూరిమితో గూర్చుండ బెట్టుకు, మాడపట్టుయూఘాణించుకొని, మరికన్నుల జలముతెచ్చి సౌమిత్రి కళ్యాణలములతోను సౌమిత్రికి పాదంబులు తడిసె వరుసతో మమ్ముల జూడగవస్తరా, వదినెనుకొంపోవస్తరిమీరు, యేమిపనులకు యేవెంచిరో యెరిగించండి మాకనిపలికె, ఆపలుకులు విని శ్రీలక్ష్మణుడు, యతిదుఃఖంబున యిట్లనిబలికె, మమ్ముగన్న మాతండ్రులార, వనములలోన దాగియున్నార, యయోధ్యరాజ్యం మేమేలగను యరణ్యంబుల వుంటిరమీరు, ఆభోగములు మేమనుభవించితె యతి కష్టంబులు బడితిరమీరు, మమ్ముగన్న మాతండ్రులార మిమ్ముచూడ కన్నులులేవా మాకు, యయోధ్యరాజ్యం మీరేలగను మిమ్ము చూడకన్నులు లేవయ్యామాకు, మిమ్ముయడవులా పాణిజేసినా పాపాత్ముండ నేనేసుమ్మి, యూకులు యలములు నమలుతు నీతా

యతిక్లేశంబున మిమ్ములపించె పట్ట ఫలంబు భక్షింతును యీ
 రీతివున్నారమీరు, వలదు వలదు శ్రీరాముతో వాదము, గెలువ
 లేరునుమి బాలురుమీరు, యుద్ధేచ్ఛా వాడు యతడయినా గాని
 కుడు యాగము కాళాడు, వాకబాణముతో వారినివేసె సుగ్రీవుని
 గాచిన సుగుణుండు, యాతనితో బోరగ యెవ్వరితరమూ, రాక్ష
 సాంతకుడా రాముడు యననూ, రణరంగంబున నిలువగ లేరూ
 ఎందుకు హయము విడువండనెను, వెరది యశ్వం విడుచుటకంటె
 వెరవక ప్రాణము విడచితె మేలూ, చస్తేహరిచే చావగవలెను,
 పూటె ఆయోధ్యాయేలగవలెను, పోతేహరిచేసుల్లోనే బోయెదమూ
 స్వర్గలోకంబులు మాకునుగలవు, యంటె ఆయోధ్య పుచ్చుకొందు
 మూ, పూరికె యశ్వమువిడువము అనిరి, అచ్యుతులకు మేముబుత్తుల
 మయితే, ఆయోధ్యరాజ్యము మేమేలుదుము, యని తనయులు
 బలికిన బలుకులను విని లక్ష్మణుడు వీనులమూసె, అవునును, రామ
 రామమూర్తికి పుత్తులు, ఆసత్యావతి తనయులుమీరూ అవునురామరని
 శరమటువుంది, దీనించి వారికి శరములు యిచ్చె, ఆయోధ్యరాజ్యం
 మీరేలుదురు, సందేహంబులు లేవనిపలికె, అందర్ని కూలగవేసిన
 వెనుకా, మమ్ములకూలగ వెయ్యండనెనూ, మమ్ములగూల వేసిన
 వెనుకా, అశ్వంగట్టుటకు, పోరగనేలూ, మిమ్ముగూలవేసిన వెనుకా
 రాములతో రణయుద్ధంబేలూ, ఆయోధ్యేలూ రాజ్యంబేలూ యెందుకు
 మాకిక యివియన్నియును, సుతులచేతులలో స్వర్గము కలదని
 జెప్పినమాటలు శాస్త్రంగలనూ, అన్నవంటె మాకపక్షీర్థము వుం
 డును, పూలబాణంబున వెయ్యండనెనూ పువుబంతులతో రణయు
 ధ్ధంజేసి, పూబాణంబున వెయ్యండనెనూ అల్లంతట హరి సేనలు
 జూచి, అదురుతు బెదురుతు యిట్లనిపలికె, శ్రీరాములు సేనలు
 వచ్చారూ, హరితోటె అమ్మలు పన్నుదురూ అన్నతో నేరమ్ములు
 చెప్పెదురు, అవతలి కేగండని తాబలికే తోడపయివున్నా బాలిన్ని

దీనించి, చక్కనిచెక్కిళ్ళు ముద్దులుబెట్టి, నరగున బాలలు నాభికి
కంపి నేనలకెదురుగ వచ్చెనుతానూ, అంతట నేనలు వేగమెపోయీ
లాగుజువడికట్లు బిగియించి, వరదీసి కత్తులు చేబట్టి యెదురుకయ్య
ముకు యే లేచిరిగా, బాలలుబాణములు బట్టగానూ సంతోషించెను,
శ్రీలక్ష్మణును, మాటలునేర్పులు సాములుచూచి, సంతోషించెను,
సౌమిల్రపుడు, మనవంశమ్మున మనరాజ్యమ్మున యిటువంటి బాలల
చూడగగలిగె, స్వర్గమునకుమమ్మాలనంపినతనయురాజ్యంయేలగగలరూ,
వీరకేఖుడి తనయులువీరు వీరులుశూరులు అతిసాహసులు, పదిలము
గానేబలములనడచినపట్టభద్రుని వంచనచేస్తూ, రాముతనములూరాజ్య
మేలగా వైభోగములు చూడగలేనూ, శ్రీరాములకు బట్టుముగట్టి
చూడగవలెననె దశరథరాజూ, తండ్రికోరికలుయెంతచెల్లెనో, తమకోరి
కలు అంతేజెల్లూ, బాలురయుద్ధము కన్నులచూచీ పరిపరివిధములు సం
తోషించె, పుత్రరచిత ప్రాంతంబునను పుత్రరముఖమై వేసిరివారూ
పుత్రప్రాంతమ్మున వెయ్యగనూ, దక్షిణముఖమై నిలచెను తాను
దక్షిణప్రాంతంబున వెయ్యగను, తూరుపుముఖమై నిలచెను తాను
తూరుపుప్రాంతమ్మున వెయ్యగను, పడమట ముఖమై నిలచెను తాను
బారలు బాణము లెత్తివెయ్యగా, పూరక చూచుచు తానిలుచుండె
తనచేబాణము పట్టగ లేనూ, తనయుల మీదను, వెయ్యంగలేనూ
తగిలేటి పోటుల కోర్వగలేనూ, తప్పించుకు ఆవలపోలేడు, అటు
యిటు తిరుగుతు సందడిజేయుచు, యిదిగో బాణము వేసినవనుచు
వడమర ప్రాంతమ్మున వెయ్యగను, బండమీద గూలెను సౌమిల్ర
లపుడుచేత లక్ష్మణుడు గూలెనని, గూలెను విల్లు బగములుగూలె
గోవిందుని తమ్ముకుగూలెనని, గోవిందా గోవిందాయనిరి అంగడ
హనుమంతస్కగీవులును, నాడలుతు కదలక పవళించిరిగా, ఆసౌమిల్రని
గూలావేసిన వెనుక, చక్కగ తిరిగి నేనలుచూసె, అక్కడ హను

మంతుని పొడగాంచి, అన్నదమ్ముడు యిట్లనిబలికె వనచతులంఠె
 అమ్మకు ప్రేమా, పట్టుకు పోదము అన్నరొ యనెను, అన్నాశమ్ముడు
 యిద్దరుగూడీ, వీవులమూపుల పెట్టుకుచనిరి, అల్లంఠట తమతల్లిని
 చూచి, అప్పుడు తనయులు యిట్లని బలికె, అయోధ్యదశరథ రాఘ
 వులు అశ్వమేధయాగం చేశారు, యాశ్వమును బట్టుకుమేమూ,
 కడుయిడుములు పెట్టి స్తిమే యమ్మా, భరతశత్రుఘ్నుల సేనలతోను
 సామిత్రిని గూలావేశామనిరి ఆపలుకులువిని జానకి దేవి మూర్ఛపో
 యెను అదృశుదాను, మూర్ఛ తెలిసిరి బాలలప్పుడు, ముందరనిలిసి
 యిట్లనిబలికె, బాలలంఠే మీరు భాలలుగారు వినతల్లికి శోకము
 తెచ్చారు, బాలులార మిమ్మేమన వచ్చునుగా, హృత్కళితోఠే
 మన జెప్పదును అనేక యిసుమలబడి లక్ష్మణుడు, యడవులలో మ
 మ్ములరక్షించె, అటువంటి లక్ష్మణు నేలవే స్తిరి అజ్ఞానులుమీరనన యె
 వ్వరుకలరు యెంతసుజ్ఞానుడు సామిత్రింఠే జూచియెరుగ మీ శోకము
 లోను, మీరుగర్భమునకలిగియుండగా, చంపకవిడచిన చతురుదతమ
 మనపయ్యివేమలు మరికలవాడు, మనవిజెప్పి దోడుకురాగానా, సుతు
 లారమిమ్మేమిసేయుడు, నూర్యా రాధనజేసెననను, పట్టెమబసుపుబట్టుకు
 తాను, గ్రక్కున గంగాన్నానగచేసి, దశరథపుత్రులకే దుర్దోషములు,
 రాముతనయులకే దుర్దోషములు, లేకుండా చల్లంగవుంఠే, ఆరుపుట్లు
 ఆవునెయ్యిసి, అఖండిజోతయినాపెట్టెను, జపమాచరించెను శానకిశాను,
 యప్పుడు ఫణిహార్లుఫరికేగి, హంకారంబున యిటులనిబలికె, యేమని
 జెప్పదుమయ్యామీకు, జెప్పవలవిగాదుమాకనిరి, చలబట్టురణ ముద్ధం
 జేసి, బాలలు సామిత్రినిగూలావేశానిరి, యాపలుకులువిని శ్రీరాఘ
 వులు అతియాశ్చర్యంబున అద్భుతపడెను, సామిత్రేమి గూరిడమీమీ,
 సామిత్రయితే గూరిన వెనుక, యుగములు జగములు వొక్కటికావా,
 సామిత్రేమిగూరిడమీమీ, సామిత్రయితేగూరిన వెనుకా, నూర్యచం
 ద్రులు యెదురుగనడచు, యేడుసముదాలు యేకముగావా, యెక్కడి

మాటలు అనితాబలికె, ఆతిట బుశ్యశృంగుడువచ్చి, చింతబాపి
 శ్రీరాముల కిటులనెను, మనముందరవారికి మరణములెక్కడ, వనరుగ
 నవి మూర్ఖులుతాబోలు నొంటిగ సంహరించకలేకా, మిమ్ము నహో
 యం రహ్నన్నారు, అంతటమాట నిజమనితాబలికె, పోయెద రణ
 భూమికి నన్నంపరే, బోరెద యింద్రదాదుల తోటయినా, చొచ్చెద
 యమపురి ఎంతదయినను, దెచ్చెద యనుజుల తురగముతోను, బోవో
 యాయంగదుదానివు, నీవుబోయి స్వర్గలోకమునకు, గరుత్మంతునియతి
 శ్రీఘ్రముగా, అలంకరించి దోడితెమ్మనెను, ఆపలుకులు విని యంగదు
 డప్పుకు, స్వర్గలోకంబుకు తానేతెంచి హరియాజ్ఞయెను అనితాబలికె,
 వడిగారెక్కలు విసురుకొనుచును, వచ్చెను గరుడుడు వేగముగాను,
 మూపురముకు ముత్యాలుజట్టిరి, హంసయుని అంబారులు గట్టిరి,
 పచ్చని రెక్కకు బట్టుకట్టిరి, మెచ్చగ చప్పుడు రెక్కలువిసర కాళ్ళకు
 కవకపు గొలుసులు వేసిరి, నడుమున నవరత్నంబులు మెరయా,
 ముక్కుకు ముత్యములు స్థాపించి మూడుగొల్ల దేవతలేతెంచిరి,
 అందమయిన హవుదావేయించి, గూర్పుంపిరి కిన్నెరులందరును, గరుడ
 ఫేచర కిన్నెరవానరులు, కింపురుషాదులు నారదమునులు, రంభ
 పూర్వసులు నాట్యమాడగా, మేనకాదులు మేళములుచాయూ, నార
 దుడు వీణమీటగను, తుంబురుడు గానముచాయుగను, కిన్నరులు
 పాటలుపాడగను, గంధర్వులు క్రమము తెలువగను, కిల కిల కిల కిల
 చిలుకలుపలుకా, హంసలు ధగధగ నడకలువిడువా, మయూరములు
 మాటలాడగా మరాళంబులు మరుధ్వనిచాయూ, యంజలిజేయుచు
 ఆటలాడుచు, ఘట్యుఘట్యుచుని కలహంసలును, యంబారితిన్నగ సవ
 రించి, యలంకరించిరి ఆవాహనము, యయోధ్యకు దోడుకువచ్చిరి
 దేవరయిదిగొ తె స్తిమియిది, యాపలుకులువిని శ్రీరాఘులు, హను
 మంతుని పిలిపించి వేగమునా, యంతఃపురమునకు వెళ్ళియవుడు,
 యచ్యుతులు పై నమయనిజెప్తూ, యమృతకు యెరిగిందివేగమె,
 శాంతితోటిజెప్పమ యనిబలికె, యతివేగంబున హనుమంతుడు యంతః

పురముల లోపలికెళ్ళి, గౌళల్య పాదమాలకు మ్రొక్కి, కమలనాభులు
 వ్రైసంబనెను, యాపలుకులువిని గౌనల్యప్పుడు, రాముడేమి పయినము
 యేమి, యజ్ఞవేదికా యగ్నిహోత్రములు విడిచి, ఏక్కడికి వెళ్ళడ
 మనెను, మునిబాలలతో యుద్ధమ్యునకు, మందుగ శత్రుఘ్నుని
 పంపించానూ. ఆవెనుకను భరతుని పంపేనూ, యావెనుక లక్ష్మణు
 డేగే, జేసినయుద్ధం జెప్పగలేము, భరతశత్రుఘ్నులు బడియున్నారు,
 లక్ష్మణుండు రాముడరమ్మనెను. యశ్వలనే యొగమెట్టిదీ, యెందుకు
 రాములు వెళ్ళగ వలసె, రణభూములకు రావాడెందుకు, రమ్మని
 జెప్పడి రాముని యిటకు, యాపలుకులువిని హసమంతుడూ, మిమ్ము
 తమ్ములు రమ్మనిజెప్పె. బయినున్నాశాలన నీనుకొని, సహముజ్జి
 నారాయణులు పచ్చుజెక్కిన పావలుదొడగి, బంగారుబెత్తం చేతి
 బట్టుకు యమ్యుతులంతిపురమబ్బొచ్చె కొస్యకు కయికక మ్రొక్కిరి
 సుమిత్రకు మ్రొక్కిరి సూర్యవేత్తలు. యమ్యులారా మమ్మతివేగము
 నాసెలవిచ్చిపంపు యనిబలిక, వద్దవద్ద మీ యుద్ధభూమికి వెళ్ళగ
 వద్దూ రాఘవయనెను, యల్లాపలుకుట యజయ మమ్మాసంతో
 పింపుతు బంపరెట్లెల్లి యపజయంబులూ కాకయిప్పుడూ జయమయి
 యండెన రాఘవమనకు యిద్దరితమ్ముల యుద్ధభూమికి యప్పగించితిమి
 యంతేచాలు, బ్రతికియుండును బహునాళ్ళకు యరయగసుఖములు
 పొందగవచ్చు. సౌమిత్రిని నీనలనోను శ్రీఘముగాను రమ్మనిబంపూ
 యశ్వమువద్దనూ, యయోధ్యలోయండుమి నీవనెనూ, యెంతమాట
 నీవంటివిట్లెల్లి యేమనవచ్చును యగ్నిహోనిన్నూ, తానడవి పాలుగా
 తమ్మనిబంపి, యయోధ్యనాకెంటు యనెనూ, శాంతకు మ్రొక్కిరి
 శ్రీరాఘవులూ, సెలవియ్యావే యక్కరవేగా, యడుగుపయినున్న
 తమ్మనియెత్తి, దీర్ఘాయువు గమ్మని దీవించె, ఆదిలక్ష్మీ నీతనయుల
 తోను,బడిమురారానాతండ్రి యనుజులు నీవలు తురగము తోను,
 లయోధ్యకు రారానాతండ్రి నీతతోటి సింహాసనమెక్కి రాజ్యము
 చేలమి రాఘవయనెనూ, ఆపలుకులువిని, శ్రీరాఘవులూ నిర్ధాంతమున

తానిలుచుండ, తనలోనె తలవంచుకు తాను కొంతనేపు చింతించెను
రామాటలోదింపును శ్రీరాఘవులూ, అపుడు శాంతకి యిటులబలికె
యొక్కడ జానకి యొక్కడి తనయులే, యొక్కడిమాటలె యొక్కడొ
యనెను, సత్యవాక్యంబులు తననే అవునూ, తనయుల నెత్తుకువస్తువు
యనెను ఆవత్సాదీవెనుల పొందెనూ, అందల మెక్కను మందర
ధనుడు, శ్రీరాములు రథమూ యొక్కగను, జేజేయని జనములు
పొగడే శ్రీరాముల రథమూ నడవగను జయపతికలుయిచ్చినవారూ
జయజయమని దేవతలంతా, జయభరివేయించిరి. యప్పుడు సురదుందు
భూలూఘుగ్మచి మోయా, జేయనుచు వానరులు నడువగను, దడదడ
మని భరీలు మోయాగా, కడివడి వుచ్చలనర్చంబు గురిసె, శుభశకునం
బులుచూడగనప్పుడు, బాగాయెనని బలుకుతు రామా, శ్రీరామరాము
లనబట్టె బూరలు, నీతకు వేయించె భరీ, ఆరామరాములని
బట్టెబూరలు నుండలాధీశుడని వేయించెభరీ, దశరథ తనయుడని బట్టె
బూరలు దశానతాగుడని వేయించెభరీ, జనకునిణలుడని బట్టెబూరలు
శత్రుపంహారులని వేయించెభరీ, సాల్యతనయులని బట్టెబూరలు, కంస
సంహారులని వేయించె భరీ, కాశ్యపశిలకులని బట్టెబూరలు, సుమిత్ర
తనయుడు వేయించెభరీ. నూర్యవర్షపురాజులని బట్టెబూరలు శాంతకు
తమ్ములని వేయించెభరీ, నేనరక్షణిని బట్టెబూరలు, లంకసాధకులని
వేయించెభరీ, వీరావతారులని బట్టెబూరలు, లక్ష్మణగజుడనివేయి
ంచెభరీ అసురసంహారులని బట్టెబూరలు, హనుమంతుల గురువని
వేయించెభరీ, భరీనాదం బోరుకొని వగా, బంట్లుబరాబరిచారులు
చాయూ, విచ్చుకత్తులుయీట్లు తపాకులు బాకుసోకులు బల్లెంబు
లను, తళతళ మెరసెటి దంతపుత్తులు ధగధగ మెరసెటి పావపు
జోళ్ళు, యింద్రులుచంద్రులు, యనకపులంతా, తగు వాహనములు
దగ్గరనడువా, ముందర మూగుకోట్ల రాణువ కదలగా, వెనకాల
వెయికోట్ల రాణువకదలా, అసురసంహారుడు అంబుజనాభుడు కళా
పూర్ణమయి కదలెను పుడు, కన్నులనిండి చూచెడివారూ,

కన్నులజలములు తెచ్చేటివారూ, మళ్ళి అయోధ్యచూతమ యనుచూ
 తిరిగితిరిగిచూచిరి సేనలును. వచ్చిరి వనముకు వేగముగాను రథములు
 గజములు తురంగంబులతో, యుద్ధవేదికా కన్నులజూచి దింతిందిరి
 శ్రీరాఘవు లపుడు, బడియున్న తమ్ములనుజూచి. మూర్ఛబోయిరి
 శ్రీరాఘవులు, కొంతతడవుకూ మూర్ఛ తెలుసుకుగోవిందుడు తాహడల
 దొడంగె, అంతరి అటుదిగి వేగమునా, బండిమీదను కూర్చుండెను
 రాము, కప్పినకాలున ముసుగెట్టుకొని, వొకపరిమాయము శోకించెను,
 రాము, అడవులలో పదునాలుగు యేళ్ళు ఆహారము నిద్ర
 లేకుండా, సతికి తనకు సేవలు జేయచూ, తనపతి నెడబాసినట్టి
 వాడు, యటువంటిసహోదరుడుకలడా, అతివక్ష్మ తనకూ అంచరక్షగా
 అనేకవిధముల కాసినవాడు యిటువంటి సహోదరుడు కలడా పళ్ళు
 ఫలములు దానారగించకా, పట్టుకొచ్చి తప్పికిచ్చినవాడు, యిటువంటి
 సహోదరుడు కలడా, జానకి నెడబాసయ్యే చాలా అశిదుఃఖియ్యలు
 పొందుతున్నంటే, ధైర్యస్థుర్యములు ధైర్యతూనూ, తనతోటిజోడు
 గూడుండే, యిటువంటి సహోదరుండు కలడా, పద్మగంధిని యగ్నిలో
 దొక్కిస్తేవలదని యెన్నివిధముల వ్యాధి, యింద్రజిత్తుని యిచ్చె
 గూర్చి, రావణశక్తికి వోచ్చినవాడు, శత్రువువంటి సహోదరుడుకలడా
 భూసుతకొఱకు పుష్పకమెక్కి చక్కెరస్థిమి కనువేడుకగానూ తన
 వెనుకను ఛత్రంబు బట్టుకుని, కల్పవృక్షుడు రాగానూ, పట్నము
 గట్టి నిద్రపోయెనూ, యిటువంటి సహోదరుడు కలడా, వలదు బాల
 లతో వాదము యనుచు, వానించితినిర తమ్ముడనివు బలవంతముచే
 పంపినందుకు, బాగాయెచురా తమ్ముడా బ్రతుకు, యిటువంటి
 తమ్ములను విడిచేసీ, యెట్లుగ నయోధ్య యేలును నేను, యెందుకు
 మీకు రాజ్యం యనెనూ, సౌమిత్రిగాడా గూలిన వెనుకా,
 యశ్వంపట్టుకు పోరగనేలా, బాలలతో రాయుద్ధములేలా, లక్ష్మ
 ణుడుగూడా గూలిన వెనుకా యయోధ్యేలా రాజ్యంబేలా, యజ్ఞము
 లేలాయాగములేలా, యెందుకుమూలిన యివియన్నియునూ పోవోయి

యంగదుడా, నీపూపోయి సాధాంతంబులను, బాలులనూ హతమార్చు
యినాను అశ్వంబును దోడుకరమ్మననూ, ఆపలుకులువిని యంగదు
డప్పుడు యంతట ఋషివల్లెకుయే తెంచె, యెవడూ యశ్వబట్టినవాడు
యెంతటివాడూ యశ్వంబట్టి, యశ్వబట్టని కులదస్తున్నదా, మహారాజ
శ్వం విడువరయనెను, యెవడూ యశ్వము విడిచిటివాడు యెంతివాడూ
యశ్వంవిడువా, యశ్వంవిడువనీకులదస్తున్నదా, చెత్తోకోరానీరాజుతో
పోయీ, మర్కటచేష్టలు మానరనీ మారుబలుకకా బోరాయనిరీ,
మాటాడక నేమల్కిబోదునూ మా యశ్వంవిడువర యనెను మాయశ్వం
బులు విడువమంటివీ, మరిచురి నీచేరెవో జెప్పర నాపేరేయంగదు
డనిబలికె, యంగదుడువంటె నీవటర యంగము లేనివాడవునీవు
యంగములేనివాడంగదుడంచు వింటిమివాలావినకరిమీదా. వినడమే
కానీ చూడగలేమా, చూడగలిగెగా నేటికినిన్ను, యశ్వముబట్టిన వేళ
యెట్టిదో, యన్నరొవీన్ని చూచితిమనెను తండ్రిజంపిన తామసమెరు
గకా, దాసుడవయి కొలుచుతున్నావా గర్భిణి స్త్రీయనికటకటమనకా,
వధియించా వనములకంపించి యంగదుడానినుభంగముజేసి అయోధ్యే
లుతున్నాడాగావా చాలురయింకాసరసమునీతో, యంతేచాలు యా
వలబోర, ఆపలుకులువినియంగదుడప్పుడు, హరికి మొక్కివిన్నవించెను
తాను వొప్పుగవినితా శ్రీరాఘవులూ, యతియాశ్చర్యంబునా యద్భు
తపడెను పోవోయి సుగ్రీవానీపూ, నీవుపోయీ సాధాంతంబులను బాల
లను హతమార్చునాను, మనయశ్వమును దోడుకరమ్మి యాపలుకులు
విని సుగ్రీవుండుఋషివల్లెకు చనుదెంచెనుతాను, యుల్లంతట హరితన
యులచూచి, యశ్వంవిడవండని తాబలికె, గాలికితరువులుకదిలినట్లుగా
కదులుతువ స్తివి నీవెవడవుర, యినతనయుడ నేసుగ్రీవుడను, పవన
తనూభవుడు బంటురనాకు, సుగ్రీవుడంటె నీవేనటర, కిష్కింధాపురి
రాజవనీవు, యన్ననుజంపి వొదిననుగూడి, కిష్కింధేలుతువుంటివ
నీవు, వాలినిచంపి యుకుజలగూడి, యయోధ్యేలుతున్నాడా రాజ

యారాజుకు యాబంట్లకుగాక చెల్లించి యితర్ల కెవ్వరికి, జెల్లదుర మీ
 రాజ్యావళకు జెల్లెనుగాని, మారాజ్యాలకు మరిచెల్లమర, సిగ్గుమాలి
 యేమనివచ్చితిని లజ్జమాలియావలికిబోర, యాబలుకులుచిని సుగ్రీ
 వుండు, హరికి మొక్కినిన్నవించెనుతాను మమ్మునుగాక మిమ్ముల
 యెంతో, యెక్కులయిన వ్యాజ్యములాడేనూ, యేమేమీ వాక్యము
 లన్నారో, తేలబరచి పులుపులు యిందరిలో, యాలినిజంపి యను
 జలగూడి రాజ్యంబేలుచున్నాడారాజు. కిష్కింధేలుతు యంతివ
 నీవు, నీరాజుకూ నీకూ జెల్లినది, యితర్ల కెవరికి జెల్లదు యనినీ, యా
 పలుకులుచిని శ్రీరాఘవులు. ఆతియాశ్చర్యమున యచ్చుతపడెనుపోవో
 యీవిభీషణనీవు నీవుబోయి సాధారణులను, చాలులను హఠమా
 ర్చయినాను, యశ్వంబును దోడుకురమ్మనెను. నూపలుకులు చిని విధి
 పడుడప్పుడు హరికి మొక్కుతు నిట్లని పలికె, హరిహర యేమిపనులు
 యానతిచ్చినా, హరికార్యంబులు జేతునుగానీ, జేతునుగాని జేతుక
 మానను, బాలలకయి బారుగ చనుదెంచా, విప్రబాలలకు వెరచెద
 వేమి నాటివాడు గనుకా వెరచెదవా, నూగ్య చంద రాజులు
 యున్నంతకాలము. మరణంబు లేకుండగ నీకు, నెలెపులేక చలనం
 బులు లేవనీ దీప్తాయువుగ దీవించెద వెల్పు విధిలేకా విభీషణుడప్పుడు.
 ఋషిపల్లెకు చనుదెంచెను తాను, యెవరుర యశ్వం పట్టినవాడు,
 యెంతవాడు యశ్వం బట్టు యశ్వంపట్టు నీకు కులదస్తున్నదా విను
 వనర యశ్వం వేగమె యనెను, యెవరుర యశ్వం విడిచేవాడు యంత
 వాడుర యశ్వం విడువా, యశ్వంవిడువను నీకు కులదస్తున్నదా, జెప్పు
 కోర నీదిక్కెక్కడ గెదో, పొద్దుక లప్పుడు బోవలె మాకు,
 యశ్వం విడుచుట లేదెప్పుడును, వోరి నీవే చెవరో జెప్పర, నావేరే
 విభీషణుడనెనూ, విభీషణుడంటె నీవేనటర వింటిమిరా నీయోగ్యత
 లన్నీ లంక్కగుట్టు రాముని కెరిగించి ఆయువు జెప్పి యున్నను జూపీ
 లంకరాజ్యము కధికారి ననుచు తేజమీరగా యేలుతున్నావు

రా తెలుసునుర నీ శౌర్యములన్నీ జెప్పగనేలా యక్కరలేమా లంకా పట్నము యేలిన వాడవు రావణు తమ్ముడు నీవేసటర రాము జేత రావణుని జంపించి, లంకయేలుతూ వుంటివనివు తమ్మునిచే యాలినిజంపించి అమోఘ్యేలుతున్నాడారాజు, ఆరాజుకు యీబంట్లకు చెల్లించి, యిల్ల కెవరికి చెల్లదుర, మీరాజ్యాలకు జెల్లునుగానీ, మారాజ్యాలకు మఱిచెల్లదుర, యంతేచాలు యావలికిపోర, తిన్నగపోర తన్నులాబడకా, అని బాలలు ఆడినమాటలకు, విభీషణుడు యిట్లనిబలికె యాదిమూర్తిగనుక చెల్లునుగానీ, యందరికి యటువలెజెల్లునా, అది విష్ణుయవతారమూర్తి యనంత సద్మనాభుడుయలెను, దశావతారుడు స్వాయిభూపాలుడు దశరథరాజుకుమారుడు రాముడు, యతనికిసామెవ్వరు యీలోకమునా, పేరువిన్నవహృదమువణకూ యాదివిష్ణుయవతార మూర్తియితే ఆదిలక్ష్మీయెందునవుంకనిరీ, వాంజాక్షుడీ వక్షస్థలమందు నావరలక్ష్మీవున్నదనిబలికె, లక్ష్మీగనుకా నీవుమాపకుంటివా, నీజే బిరుదుగాదనిరవుడి నామలంకాపట్నముకట్టుటకైనా, రావణుతోడ యుద్ధంజేసె, యాముపుజెప్పి యన్ననుజంపి యతిక్లేశంబులు బడితిని నీవు, నేడ యోధ్యపట్నముగట్టించెదను, చూపించుర శ్రీలక్ష్మీనియనిరీ, లక్ష్మీనిగనుక నీవుమాపకుంటివా, నీదేబిరుదుగాదనిరవుడు పట్నము గనుకా గట్టకుంటిమా మాదేబిరుదుగాదనిరవుడు, యేదిరభూలోకమా తేదిర యేదిరభూపుత్రిక నీతేదిర, మమ్ములగన్నట్టి మాయమ్మయేదిర తామరకమలమంచున తిరుణేదికా, గొప్పకన్నులు సద్మనేత్రియేదిరసిరి ముఖమునగల నీతయేదిర, యననిం కర్ణకతోరపయకులూ, వివిధముకు విల్లయిదోచె రథములు గజములు తురంగంబులను, మాపట్టిపమూకలు దోడుకొని, పచ్చలబెత్తుగిరగిరతిప్పి, సారజుచేకు బాలపమునిరాక్ష సమాయలు తెలియవు మనకు, రణరంగంబులు నిలువగవద్దు బయవకు మూర్తిబ్రతుకుచెడవచ్చినవాడవు, నీతోపని మాకేమిటియని, వొత్తిగిలి బోయేటిబాలలు తనురూ, యంతవో విభీషణుడే తెంచి, హరికి మొక్కి-

విన్నవించెనుతాను, యాపలుకులువిని రాఘవులూ యతియాశ్వుమున
 యిట్లనిబలికే, పాలుపగువిప్రుల పోటుకంటే, ఘనమగు కప్పలికాటే
 మేలూ, విప్రబాలలకు వెరచినస్తివీ, విభీషణా నీశౌర్యము యేది
 బాలలంటెను బాలలుగాదు, బాలబ్రహ్మానుల మించినవారు సుర
 లోకములోను నూర్యచంద్రులతో, బాలలూపమును చాల్చిరి
 వారు, అందఱసేవల బంపితిగాని, అందరితమ్ములబంపితిగాని, యశ్వము
 తెచ్చినవారేలేరు, యెవ్వగుధయిర్యం చెయ్యగలేరు హనుమంతున్ని
 యంపువమంట. యనుజులైన తన కెవరూలేరు, హనుమంతుని
 పిలిచినయినా, చేగొనికార్యం జేసునుగాని క్షణమూ తమరయినా
 పూడగలేరు, శరములు శంకరమహిమోగాని, తరచుగ దానవ
 మాయోగాని, యెట్టిబాలలో తెలియకరామా, చెప్పగవంటే శక్యము
 గాదు, వీరులు శూరులు శౌర్యవంతులు, గౌరవలేక బోయిరి మీ
 రంతా, యిక నెవరినంపుదు యిటుమీదా, సుమితుడా బోయారమ్మ
 నేను, ఆపలుకులువిని సుమిత్రుండు ఋషిపల్లెకు చనుదెంచెను తాను
 అల్లంతటసుమిత్రునిజూచి, యన్నకుతమ్ముడు యిట్లనిబలికె, యన్నరొ
 ఆవచ్చెవారెవరు, యెవరో తెలియరాదనిబలికె, ఆలోచించెటిసమయ
 మందునా గ్రక్కునబాలల కడకేలేంచి, విడుపువిడుపు విడవండీ
 యశ్వం, రామునితో రణయుద్ధంజేలా ఆమేటితోటి సాటెవరు,
 అజరుదాదులు గౌరవగలేరు, భీమపరాక్రమరాముభార్గవా, రాముని
 గెలిచిన రణవిజయఁడు, యశ్వమువిడువమనుచువచ్చితివి నీవెవ్వడవుర
 యనితాబలికె, శ్రీరాములకు రథసారధిని, సుమంతుడు పేరనిబలికే,
 రథసారధివయి రామునిగెలువగా శౌర్యం చూపవస్తినీవు, రాక్ష
 నాంతకా రామచంద్రుడు, రాయభారము బంపెరవన్ను, యాపలుకులు
 విని బాలలప్పుడు, పలికెను శౌర్యము ధయిర్యము చూచెదరా
 ఆదిలక్ష్మిని యడవులకంపిననాడు రథముదోలిన వాడవునీవు, సాప
 కర్ముడా యచుకింకగుడా, బట్టిత్రుంచగమాననునిన్నూ, దగ్గిరసుమితి

నితరుమాకురాగా, యన్నకుతమ్ముడు యిట్టనిబలికె, నిమ్మశస్త్రుడు నీతి
మంతుడు, మాతనుద్దూచుటధర్మముగాదు, యన్నదమ్ములు యాలో
చించుకూ, రమ్మిసుమంతుడరమ్మనిపిలిచె, రాయభారము రామాడం
పెనా, యేమనెనోయెరిగించరాయనిరి, ఆపలుకులువిని సుమంతుడు
అతివినయంబున యిట్లనిబలికె, కోరినయశ్శ్రాబుల నిచ్చెదము, కోటాన
కోట్ల ధనమిచ్చెదమూ, రథములు గజములు రాణువనిసుమ, రత్నం
బులు మణులు యిచ్చెదమూ, యెవ్వకోరినా యిచ్చెదగాని యాగవు
హయమాని యడిగినిమిగాని, మున్నూరుజగములు మా కేలా మూడు
చోట్లా రాణువుమాకేలా, యశ్వంవిడువక బోరాడితేను తలలు త్రుం
కునని రాముడుజెప్పె. శాలు త్రుంచుటతరచూ తనకూ, దయిత్వం
బంపుట కానీ జెప్పువెచ్చి యశ్వం విడుచుటకిప్పుడు, తాపన శిరో
మణి తనయలముగామ, భూమిజనాభుడి బుతులమేమూ మానదు
మాశూరశ్శ్రాయనిరి, తానయితేయుద్ధానికి రావలెనుగానీ, రాయభార
ములు పంపడమేరు, గాజలుదొడిగించుకొన్నట్లుగా మూలనేల దా
గున్నావనిరి, గాజలుదొడిగించుకు మూలదాగినా దశరథగాజు కుమా
రుడుగాడా, తమ్ములబంపుట ధర్మంగానూ, నేవలబంపుట శౌర్యంగా
దు, గాజలతోయద్ధముచేయువలెగానీ బంట్లతోడియుద్ధంచేయుమంటె,
బంట్లతోటి యద్ధంచూకుయేలా చెయ్యమనిరి బాలులు యిప్పుడు
యద్ధానికిరమ్మనుమి బిరుదుయేవిధమునా రాసితివో ఆవిధంబుననే
జెయ్యగవలెను. బట్టగట్టి పోరాడిగెలచితే, యిచ్చెదనంటివి యయో
ధ్యాపురము, బడలిమిజకితిమి బోరాడితిటూ ఊరకెయశ్వం విడుచుట
లేనూ, యెవగగెలిచితే వారిదెయ్యయోధ్యా, రమ్మనుమూమాతో
యద్ధముకి, యద్ధభిక్షమేమడిగితి మనుమి, ముమ్మాటికి రమ్మనుమని
జెప్పఆపలుకులువిని సుమిత్రుండు, హరికిమొక్కి - విన్నవించెనుతాను
యేమని జెప్పుదునయ్యమికు, యాబాలవంటి శూరులుజగమున లేరు
యింద్రులుచండ్రులు, మహేంద్రులయినా. నిలిచిమాటాడ లేరనెనూ

అవునునుమంతుడ యవునంటా యంతటి బాలలు అవుదురువారు,
 యేలోకంబున యేదేశంబునా, యిటువంటిబాలల చూడగలేదు,
 యిటువంటితనయులు కలుగుటకు, తల్లిదండ్రులూ, తనములఫలము,
 మనతురంగమును విడువమంటేనూ, యేమనినా యెగుగించుమియనెను,
 యెన్నివిధంబుల జెప్పినగాని, యాగపుయశ్వం విడువముయనిరీ, యెవ్వ
 రివంపిన గార్యములేదు, మిమ్మేయుద్ధానికరమ్మనిరీ రాజుతోయుద్ధం
 జేయవలెగాని, బంట్లతోయుద్ధం మాకేలా, జెయ్యమనిరీ యాబాలలు
 తమరు ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు, అనేకవిధముల ఆలోచించె,
 తమ్ముల విడచిపోజాలకను తనలోనే చింతించె రాముధరణిపయి
 తమ్మునితోడపయివ్రంచుకు, అనేకవిధముల హడలెనురాము యెన్నడు
 యెడఁగానుండగ లేడు. యెడ బాసితి వారెమ్ముడవన్నుఅప్పటికైనట్లయ్యె
 గాని, యిందుకేమి యుపాయమనెనూ పన్నిరుబోసిన పట్టుపరువులు,
 తలగడలు జాలాదెప్పించి, దొడ్డపైపాన్నతయ్యినయె త్తిపవళించబెట్టెను
 యిరుగడల నేనలనేనిలిపి, వీవెనలతో విసరగజేసి, పట్టు
 శాలువ ముసుకుబెట్టి భరతుడికిడకూ తానే తెంచి యానాకుపదునాలు
 గేళ్ళు యరణ్యంబులనేయంటే, మిమువిడచినేసిలువలేనని పాదాలు
 బట్టుకువచ్చితివీ, మాకంటెను మరిమముగా. యరణ్యవాసంబుజేసి
 తివా సతితోసంసారంబులు విడచి, మానామంబులు స్మరించితివి
 యిప్పుడు మమ్మువిడచిపోతివా యేమిసేతుర తమ్ముడయనెను, కాకా
 సురునికొట్టిన శౌర్యమూ, యెక్కడబోయెర తమ్ముడనీకు పన్నిరుపరు
 వులుదెప్పించి పవళించబెట్టెను భరతుణ్ణువుకు, యిరుగడలా నేనలనే
 నిలిపి, వీవెనలతో విసరగజేసి పట్టుశాలువ ముసుకమరగబెట్టిపయిబడి
 శోకించెను శ్రీరామూకొంతసేపు చింతించినవెనుకా శత్రుఘ్నునికడకు
 యేతెంచె ధరణిపయిగూలిన తమ్మునిజూచి, కన్నులజలములుగారుతు
 బలికె, కఠినమయిన యీరాళ్ళపయిన, కడతేరితిరత మ్ములుమీరు,
 పెక్కుసీనుగుల పెంటలలోకలా పవళించనాయెతమ్ముల బ్రతుకు

యాయజ్ఞము నాకెందుకొచ్చానూ, యింతవచ్చుటా యెరుగకబోతి, శత్రు
ఘ్నుడంటే జగతికిచాలును, యనుకొని బంపితితమ్ముడ నిన్నుముఖము
కళలు దిగున్నవిర, ముద్దులతమ్ముడ మాటాడవేమీ, యశ్వమేధ
యాగంబులుగానూ తమ్ములయాగము జేసితినేనూ, మిమ్ము జంపినా
పగలుతీర్చుకు తనప్రాణంబులు విడచెదయనుచుయని పరిపరివిధముల
శోకింపు, సేతచూచి యిట్లనిబలికె పోయెద రణభూమికి నన్నంపరే
బోరెదముం దాదులు యెదురయినా, చొచ్చెదయమపురి యంతదయ
ననూ, దెచ్చెదననుజులతోతురంగమును, పిలువుమనిరిగరుడనియప్పుడు
వాహనమునకు తాగావనిబలికె, రెక్కలుకొడుకుకొముక్కుగోకుదురో,
కంఠంబును మఱిఖండింశుకొయేమో, యుతినాహసులు బాలనగను,
యనియేవారాణువనడిచారు, యాపలుకులు విని శ్రీరాములు, అంగ
దునిపిలిచి యిటులనెను, కార్యంబులు చేగూడవుగనుకా, గరుడుడు
కూడా రానని బలికెనుగనుకా, హరివాహనమునకు యేమి కావలెనూ
గజవాహనమూ గ్రక్కునలెచ్చి, అలంకారము జెయ్యండననూ భద్ర
గజమును దోడుకువచ్చి నడుముకిపట్టువేయించి, కుంభస్థలమున కుంకుమ
బొట్టు, పట్టివర్ధనంబులుపొంకముతోను, బొడ్డునగంటలుపాలుపమర
గనూ యరుదుగగంటలు యందముతోడు, గంగజలముగా కడిది తుడి
చిరీ గరుడలెక్కములు తీరుగవేసె మూపురంబుకు మూత్యాలగూర్చిరీ
పాదంబులకు భమిడిగజ్జెలకట్టిరీ, మెడకు చంద్రహారంబులు వేసిరిగా
పిక్కలను పిడిగంటలుకట్టిరీ, పక్కపము పట్టుపరువులునూ నవరత్నా
ఖదితపుయంబారీ, నడుమధ్యంబున నవరింపగా, జరిపట్టుశాలువలే
వేసిరీ, యలంకరించిన యావాహనమూ, శాలువలు డువుడుక్కుపై
కప్పుడు నీయంబారియెక్కిరిరాఘవులు, రణములుగజములు తురగంబు
లను మావటీలు ముందర నడవగను, సేనలు రాణువచేరి కొలవగా,
వచ్చెను రఘురాములు వాదముకు వచ్చిరి వనమునకు, నిచ్చవిరియగను
మద్భిక్కకడుపెచ్చరికగాను, యెదురుకయ్యముకు యేలెందిరిగామిగిడి

యుద్ధంబుకు మళ్ళిరి వారు పంచశరంబులు బహుసంఖంబులు దేవ
దత్తంబులు ఘమ్మవన్న మోయా, యసురుంగుడెలు యవిశటులారా
శశిముఖులు యుద్ధంబుకు జనిరి కొంచక యప్పుడు ఘోరయుద్ధము,
చింతింపక యెదురుకాళ్ళపడి లవకుమాగుని లావణ్యమాచేయ జేకొని
లవుడు చాపముబట్టె, జానకిపు శులు జతువీరులుగా దిక్కులేక దివా
కరు ప్రార్థించె యుదయభాస్కరా సకలగుణాకర సహస్ర నమస్కా
రంబులని తాబలిక మెచ్చి ప్రభాకరుకిచ్చినవెనుకా యచ్యుతుని
పుత్రులు అందరివేసె తనయులు రఘుపతిజేసెడి కయ్యమూకడు
వేడుక చూడగ మానరు యిద్దులు చంద్రులు మహేంద్రులు
మొదలుగా దివినుండి జూతురు వేడుకలా సురివరకిన్నెర గరడోర
గులు విమానంబులతో వచ్చిరినాడు యల్లంతట శ్రీరాములు చూచి
యన్నకు తమ్ముడు యిట్లనిబలికె అన్ననో చూపచ్చినారెవరిని యాది
మూర్తిర తమ్ముడ యనెను ఇల్లిదండ్రులు దైవస్వరూపులు తప్ప
నాడుటాధర్మంగాను చక్రధరునికి శేరి మొక్కువమా యుచితంబుగా
లారకొందుమా అరణ్యంబులో అమ్మకు నాడు జాపి రమ్మని
నావాడే కాడా యలవీగాని బ్రహ్మాండమునంటి అగ్నిలో త్రొక్కించ
డయానాడు చక్రధరునికి మొక్కగవద్దు హతమార్చి మరివిడువగ
వలెను అని యావిధంబున యాగోచించిరిగా అక్కడ కొచ్చిరి
శ్రీరాఘవులు వెక్కు పీసగులా పెంటలోపలా చక్కని నందనులను
పొడగనెను చక్కనిపాపల తప్పక చూచి దుఃఖించెను తన చిత్తము
నందు : బాలుపుగ రాముడు బుత్రమోహంబు అతిమోహంబున
జూచెను తాను ; ఆయాధ్య రాఘవులు చూచినవా ; యితడేరా
తమ్ముడనిబలికి ; చెట్టుచాటుననుండ వాలిని జంపినవాడు ; నీవలచే
వారధిగట్టించినవాడు , యితడే శ్రీరాఘవునగా యితడేనా శ్రీరా
ములు యనెను యాశువు తెలుసుకు చంపినవాడు ; యాలినియడవుల
కంపినవాడు : శివునియిల్లువిరచిపెండ్లాడినవాడు ; నీతనుచెరలోయంచిన
వాడు ; తమ్మనిచే యాలిని చంపబంపినవాడు ; యితడేరా శ్రీరాఘవు

లనెను, యాపలుకులు విని శ్రీరాఘవులు అతియాశ్చర్యంబున అద్భుత
పడెడి, పూసిన బూకుగ చందంబునను యేపారగ బుత్తులనిగని
బలికె. వోరి చూడమీరు వనరుగ పిన్నలు బాలులార యింత పగ
యెంచుకుర, యీబుద్ధులు యీముద్దుమాటలు యెవ్వరు నేర్పిరి యీ
కానలలో, యీబుద్ధులు యీముద్దు మాటలు మందరబెట్టిన యుగ్గులు
మాకు, యీశౌశ్యపు బ్రతుకులు యెవ్వరు నేర్పిరిర, యెక్కడ నేర్పి
తివిర నీవనెను, మిమ్ముతోలేటి వారముమేమూ, యెన్నగ యెవరనీ
అడగనేలా, వన్నెలుభాషలు చక్కదనంబులు యెక్కడ వచ్చెర
బాలలమీకూ, వన్నెలు భాషలు చక్కదనంబులు మావంశంబున
కలవని బలికె, యేవంశంబుర బాలుడా మీదీ యేమిటి జాతము
జెప్పరయనెను, కులగోతంబులు రూఢిగానము, వివరించితె వియ్య
ముఅందేనా, యుద్ధముజెయ్యగ వచ్చినవాడవు యోగుకు మాకుల
గోతములు నీకు, అయినా జెప్పెద వినుమీరాజా. అర్కవంశము
మాదని బలికె, ఆదిలక్ష్మీపుత్రులము మేము, అయోధ్యకులజలమున
బలికే ఆస్త్రశస్త్రబహువిద్యలు మీకు, యెవరునేర్పిరి యీఅడవు
లలో కుంగురుపూ వశిష్టుడనగా, యెవ్వరుజెప్పెను కారణమేమీ
వశిష్టాదులు మీకెరిగించితే, వాల్మీకులు మాకెరిగించారు, పువ్వల
బంతులు బోలేటిమేను, వేరితండ్రి వివరించితివేలా అనుకూళపు
శత్రుత్వమొందుకు అయినట్లుల్లా జేయుముతండ్రి, మీపయి యస్త్రం
వెయ్యర నాకు దోచుచు చిత్తము, కరుగదు జిహ్వా పన్నుగమీరలు
సారిపోయితే మిము తరిమిపట్టుట నేనిలును బారిపోవుటకు బలవం
తమా, చేకొని కార్యము జెయ్యగవలెను చనువుచూలి యిక
చాలుసామ్రాజ, అయిదింటను చక్రధనుచుదాల్చె యెవ్వరు ఆశ్వం
బట్టినవాడు, యంతనాడురా యశ్వబట్ట, యశ్వబట్టనీకు జెల్లనున్న
దావిడువరయశ్వ వేగం యనెను, యవకురయశ్వం విప్పేవాడుయంత

లవకుసులతో శ్రీరాముడు యుద్ధము చేయుట

వాడుకావలె విప్పటను, ప్రొద్దుబోయి మేమిచ్చటనుండె, అంగలా
 ర్పును యడవిని అమ్మా, పూరికెయశ్వం విడుతుమానీకు, వ్రదయానా
 యుద్ధముగాకుండా, శివుడుజెప్పినా విడువముమేమూ, జెప్పకోర
 నీయబ్బతోబోయూ, జపములు తపములు చేయుటగాదు, క్షత్రియ
 ధర్మం యిదిసుమ్మయనెను, ఝాముకొకస్నానం జేయుటగాదూ,
 దర్భాసనములు వేయుటకాదూ, బారీచెంబులు బట్టుటకాదూ, తలు
 మూరూ భుజించుటకాదూ, వప్సనేకులు అరిగించేటి బ్రాహ్మణ
 బాలలు ఏమెరుగుదురు, పలుమూరూ బ్రాహ్మణసుతులంటే అనగ
 మాకాశానులు మొక్కబోవు, తాపవశివోమణి తనయులుమీరు,
 భూమిజనాభుని పుత్రులమేము, జపములు తపములు గురుమంత్రంబులు
 క్షత్రియధర్మంబులు ఘనమంత్రములు, చెట్టుచాటునుంచి వాలిని
 నజంపుటగాదూ, సేనలతో వారధికట్టించుటగాదూ, ఆయువు లేలుసుకు
 ల్లవంపుటగాదూ, ఆలినిఅడవులకంపుటగాతూ, శివునివిల్లువిరచి పెళ్ళా
 డుటకాదూ, నీతను చెరలోవుంచుటకాదూ, ఆలినియగ్నిలోదింపుట
 కాదూ, తమ్మునిచేజంపించుటకాదూ, చెయ్యవలెమాలోయుద్ధమునీవు
 జెప్పెదవెందుకు పరిభాషలను, వొకటంటేవొకటాడవవేరా, నోరాడక
 కడతేరదుమాడు, వోరంఁటవోరనియెడవేమీనీచేరెవ్వరుజెప్పమిరాజా,
 మాచరిత్రలూ అన్నీదెలిసి మానామములు తెలియదమీకు, నాపేరు
 శ్రీరాఘవులనెను, శ్రీరాఘవులంటనీపేరేనా, రఘుపతియవగాయెవ్వరు
 అనెను, సహస్రనామంబులకలవానీకు, రఘుపతియవగానేనేయనెను,
 సహస్రనామంబులకలవానీకుచాలునురాజాచాలునుయనిరీ, శతనామం
 బులు యెందుకురాజా చక్కనినామము ఒక్కటికలదు, ఆలినితమ్మునీ
 చేతబంపిన, అతడిపేరునాపేరనరాదా, ఆయోధ్యారాఘవులనుకొలుస్తు
 రాజ్యమేలుతువుంటివనీవు, ఆపలుకులువిని, శ్రీరాఘవులుఅతిఉగ్రుడయి
 యిట్లనిబలికె, అధినిష్టు అవతారమూర్తిని అనంతపద్మనాభుణ్ణినేను,

దశావతారుండ స్వామిభూపాలుండు, దశరథరాజుకుమారుడవనెను, ఆదివిష్ణువైతేను అచిలక్షిప్తక్షుణ్ణలంబునయేది, లక్షిగనుక నీవుచూపించితివా, యశ్వమ్ముని ఊరికెవిడిచెదను, ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు తలవంచుకుతాహూరుకొనెను, ఆదివిష్ణునీవయితేను, శేషశాయిస్వరూపులంమేము, శేషశాయిస్వరూపులెల్లయిరో, తెలుపుమిరాజా తెలుపుమిఅనిరీ అఖలాండబహ్మాండం యేలగా, ఆదివిష్ణువునాపేరాననెను, విష్ణునాభికమలమందునా, యుద్భవించినవారముగనుకా శేషశాయిస్వరూపులముమేము బాలలారవినుడీ మీరిపుడు, పరిపరిసంభాషణమీకేలా, అటుకాకమావంశావళి, తగ్గడినాడు మాతాతలనాడు అశ్వమేధయాగమునుజేసి, యశ్వంవిడుచుట కలదెన్నడును, రాజుగారు వినుడిప్పుడును, తాతలనాడు ముత్తాతలనాడు, యేమియెరుగని యజ్ఞము చేసితె పట్టుటయశ్వం భావ్యంగలను, బహువిధమైనమాటలెందుకు, ఒక్కటిమనవి జెప్పెదమునిరీ, అటుగాకా మావంశావళి, తగ్గడినాడు మాతాతలనాడు, యేమియెరుగనియజ్ఞములకు గట్టినయశ్వంవిడుచుట లేనూ, యేమియెరుగనియజ్ఞముయనగా తెలియలేదుర బాలుడయనెను, యెరిగిం దెట్టిదొ యెరుగందెట్టిదొ తేటతెల్లముగ తెలుపరతనకు, తెలియకున్ననాహరినీకిప్పుడు, తెలిసేటట్లుగా చేసెదననెను, తెలిసిలేమి తెలియకుంటేమీ, తేటబరచితే చాలురతనతోను, యెన్ని విధంబుల జెప్పినగాని విననేరని వివేకహీనులుగా సరిలేనియజ్ఞములు మీరు దానంబులుయేలా జేసితివే మహామునులంతా హర్షించిరిగా, కనకపునీతతోగావించుమనరీ, మండలాధిపతివినివుగనుకా, మహామునులంతా మారాడక హర్షింతురుగా నీశాస్త్రంబునకు వొప్పదుసుమ్మీ జేసిన పనులకు చాలును అనిరీ పరమపత్రివతానీతనాడవ, ఫలమేజాలును రాఘవనీకు, పదివేలాయజ్ఞంబులఫలమో, గర్భిణిస్త్రీని జంపినఫలమో, శత్రుకతువులూజేసినఫలమో జెప్పగనేల శ్రీరాఘవనీకు క్షుత్రియవంశ

మున బుట్టగ లేదా, శౌర్యంబడి లేదానీకు, అస్త్రాయుధమ్ములు లేవానీకు
 అర్కవంశముగాదానీది, అభిమానమ్ములు లేవానీకు తమ్ముడిచేబంపిం
 చడమేమీ, సతిసేరములుచాలజేసిలే, సతితాచంపగవలెనేగాని, పతి
 కడజచ్చుటపతులకుధర్మం, సతులనుబంపుట బతులకుధర్మం, మరుడులు
 బంపుట ధర్మంగలదా, మానాభిమానములులేవానీకు, అర్థగ్రాతమున
 కేళిగృహమున, పతితోసతిభాషించినమాటా, యనుజాడికియెరిగింశుర
 యెవరయినా, అగ్రహమూయేలా ఆగింది, అయోధ్యంతారాజ్యముం
 డగా, అడవిలోనికి బంపించడమేమీ, తమ్ముడిచే బంపించడమేమీ,
 నీవేచంపగరాదాయనిరీ, భూపతినిగనుకా నీకుజెల్లెనుగానీ, మానంటి
 వాళ్ళకు జెల్లదుసుమ్మీ, ఆనాడు బదునాలుగేళ్ళు. అడవులకూ
 బంపించెనుకైకా, యాడదియడవుల కంపుటలా అటువంటిధర్మములు
 మీవీ, పతులనుబంపే సుతులుగాకుంటే, సుతులనుబంపేధర్మముమీది
 అనవిని కర్ణకఠోరపు సలుకులు వినవీనులపై విల్లముదోచె, యేమిబా
 లుడ యెందుకీమూటలు, విడువరయశ్వంవేగముయనెను, యశ్వంవిడచి
 మాసాకేతిపురముకు యేతెంచండి మాయాగముమాడ, బోరాడగెలి
 చినమీదటను, పోదాముమనయయోధ్యపురమూ, నీకువెరచియశ్వం
 విడచుటకు, గాజులుదొడిగించుకోలేకు గాజులుదొడిగించుకుమూలదా
 గిన, దశరథరాజకుమారుడవుగావా, అనివినికర్ణకఠోరపుబలుకులు, విని
 రాముడికతివేడైదోచె, బాలులారగాచుకొమ్మనుచూ, కోడండదీక్షాధి
 గురులుగుణధ్వనిజేసి, సప్తవారధిసమముకొచ్చినా, వృధాపోదురనాశర
 మునేనూ, యీబాణమ్మునవావినేసితి వరబలాధికుడువాలనగానూయీ
 బాణమ్మున సముద్రునేసితి నీవనగయెంతటివాడవుర, తొడిగినబాణం
 విడువనుమళ్ళి, ఘనముగావేళుకొండి యిష్టదైవాలా, తలుచుకుబనియే
 మీతత్తుల్యములు అయివుంగడను, తల్లిపై నతన మొక్కుటకు, తగినటు
 వంటి తల్లులుగారు, పతిచావునకయినా వోప్పుకుని, సుతులనుయడవు
 లకుపంపించె, మాతృదేవతలు, లేరామాకు, వోహోహోసురదేవతలార
 వోప్పుననిలువుడి పతిమాయెడుట, యెక్కుబెట్టి బాణమ్ములు దొడిగి,

చక్రధరుడీ తనయులపమువేసె, రాకేమాపము రామబాణము, జోడు
 తుమ్మెదలయి మోగునుయనిరీ, అదిజూచి రాము డహంకారమున,
 నిలువరబాలుడ నిలువరయనెను, నారాయణాస్త్రముతీసి గ్రక్కున
 నడిమికి సంధించిరి రాఘవులు, కుశుడువేసినా బ్రహ్మాస్త్రము, రఘు
 రాములహస్తమ్మువకుదాకె, వేసినప్పుడె వెరువక దుందుభులు ఖరీ,
 రవములు మ్రోగను, రంజిల్గను, నారాయణాస్త్రము యుప్పుడు
 నడిమికి నాలుగుతునకలు ఆయే, యదిచూచి రాము డహంకారమున
 ఆగ్నేయాస్త్రమునువిడిచె, దారుణముననానారునారాణాస్త్రము, దరిగా
 విడచెను లవుండప్పుడు యదిచూచి రాము డహంకారమున, బ్రహ్మా
 స్త్రమును విడిచెను యవుడు, రాకేమీదకు రాముబాణమా మూక
 మూక సంహారము పొమ్మి, మూక మూక సంహరించేను,
 రాముడి రాణువ గూతెను యవుడు, చేతులోనుచెయి కేసుకు
 బాలలు, చలముమీరగా నవ్వరి సురులు, బాలలునవ్వగ రాముడు,
 చూచి, అహంకారమ్మున యిట్లనిబలికె, బట్టరబాలుడ బాణం దొడ
 గిరి తలచుకొర నిద్రెనమ్ములనూ, దైవాలను తలచిపనియేమీ తత్తు
 ల్యములు అయిముండగను, తల్లినయిన తలచి మ్రొక్కుటకు తగిన
 టువంటి తల్లులెకాను, అడవులకంపిన యమ్మలులేరు, పితృదేవతలు
 లేరుమాకు మిమ్ముకన్నా తలిదండ్రులు యెవరూ, నిజముగ జెప్పర
 బాలుడయనెను, తలిదండ్రుల మాటలనీతో, జెప్పటకుకళ్యామ్ము
 గాదని, యెన్నితపములు జేసేకుంటిరో, యెన్నగ మీవంటి తనయులు
 కలుగ, తపములు జపములు జెయ్యగ లేదు బుత్ర కామేష్టులు చెయ్యగ
 లేదు, భూమిలోపలా ఘోరపదమ్ము బుడితిమి వనవానముల కొర
 కయి, వనవానంబులు యెరుకు మీకు రాజ్యమిచ్చెదను రమ్మని
 బలికె, తమ్ములమాదిరి చూచుచుందును హయము విడచి మా
 యయోధ్యకురండి, ప్రాంకెరాజ్యయిస్తున రాజాపోరాడీ గెలిదితె
 వచ్చెదమూ, మరియెవరుండిరి, మారాజ్యమునకు తమ్ములయిన తన
 కెవరులేరు, శూరత్వముగల సుతులని మిమ్ము, చంపలేక చూచు

చుంటినిర, చిన్నతనయులని చూడగవద్దు, హారత్వములు మానగ వద్దు, అజదుదాదులు అడ్డంపచ్చిన, తప్పించుకోలేరని బలికె, చూడర బాలుడ బాణముశక్తి, చూచుకొమ్మని యస్త్రబట్టె యాకాశంబున మంటలు మండుతు, యతియుగంబుగవచ్చెనుశరమూ, యదిచూచి యదురుతు బెదురుతు, మ్రొక్కిరి బాలలు బాణంబునకు, మేమే రవికులమున బుట్టితిమా, మాదశగధులతి సుకృశులయినా, కౌసల్యా వ్రతము నిజమయిన, మాజానకికడు పత్రివతియినా, అదిమూర్తి మాలౌడయితేను, అతినికి సుతులంమేమయితేను, రాకేమాపయికి రామబాణమా రక్షించి కృపచూడుమియనిరి, యనుబడిమీద వేసినపిమ్మట, మల్లెనుశరము మహిమలకొలంది, తనశరము తనకు తిరిగినను ధరణికి నొరంగిరి శ్రీరాఘవులు, చదురుమధ్యమైన రాముడు గూలెను గూలెను విశ్వానరములుగూలె, నేనలుయంతా చెనరి పోయెను, ఇగములు అల్లడలల్లడబొడిచె మండలాధిపతి మరణము చూచి, నూర్చుడుగ్రుంకెను చుక్కలుపొడిచె, అదివిష్ణు లేనియయోధ్యా అంధకారమయ్యెనూ అపుడు అక్కడతెల్లులు హడలుతువుండి, యయోధ్యంతా హడలుతుయుండి, కనకభరి మోముగా గోవిందా గోవిందా యనిరి, గోవిందుడు తాగూలెయనుచు, గోవిందా గోవిందాయనిరి, గోవిందగంతులు వేయుచువారు చూచి యప్పుడె విస్మయమందె, కడుపులో చెయ్యిబట్టికదిలివట్లుగా యతిభారంబు దోచెనుమనస్సు చూతుమురమ్మని యద్దరును చేరగవచ్చిరి రాముడి దరికి, నవరంద్రమ్ములుబట్టిచూచిరి యన్నకుతమ్ముడు యిట్టని బలికె, శౌర్యవంతులుకాదవీరు, శస్త్రవిద్యలు లేవుర వీరికి అర్కవంశమూ గాదురవీరిది, విప్రవంశమువలె వున్నదిగా, వీరినికనియెడి యప్పుడుతల్లి నిద్రబోతూన్నదిగాబోలు, వీరికిబంట్లకుబుట్టిరిగాబోలు, పట్టుపురాజుకు బుట్టగ లేదు, వన్నిచిన్నలుగాబోలు, బాలీసులు లెక్కగబరిపించి, బవళిచాబెట్టి రాములను, వన్నెశాలువముసుకమరగట్టి, యిరుగడలనేనల నిలిపి వీవెనలతో విసరగజేసి, అన్నరొమ్మైన రాములేజము, అహాయని బలికివారు, మణికౌపులతో మురుగుజోళ్ళు, రత్నాలహారములు

రమ్యముచూచు మకరకుండలములు మాక్తికములును, కంపులుపతకములు సొంపులుచూడు, రత్నకిరీటము రామనిముఖము, రతినాథుని మించి వుండనిరీ, వ్రజాలమొలకట్లు వన్నెలుమించా, అంగుళ్యములు యన్నరొచూడు, పీతాంబరముశోభిల్లంగా, మండలాధిపతిమరిభీతుండు యనుచుబలుకుతు యతివేగమునా, /రథముదిగివచ్చిరి రాణువనణచా, యన్నరొగెలిదితి మయోధ్యనుచు, యానందమ్మన బలుకుచునిలిచే, సరసపాన్పులపయి యన్నదమ్ములు, వారితేజమాలు చూడగలేమూ, శౌర్యంబులు ధయిర్యంబులు, చెడరి యేవిధమాన వున్నారోచూడు, చుట్టుతిరిగి చూచితివంతా, యిందన్నిచ పుట యశ్వంకనిరి, యదిచూచి హనుమంతుడప్పుడు హడలుచువొదిగుండెను నొకచోటా, మళ్ళీవచ్చె రాయీగోతనుచు, వానరునమూపున పెట్టకచనెను, వానరులంబె యమ్మకప్రేమ, బట్టుకబోదమ అన్నరొయనెను, అమ్మకంటెనీకెక్కువ ప్రేమ, యాగోతిచూచితె వదలవుగ, జాలులందరు భయమందెనరు, యెందుకు యీగోతులుమనకు అమ్మతోటిమనమాడుకొందము, వీర్ని గూడ బట్టుకుపోదాము జాంబవంతుని చేతబట్టుకు, హనుమంతుని మూపునబెట్టుకొని, అతిసంభ్రమతో యన్నదమ్ములుయల్లంతటతమ తల్లినిజూచీ, అమ్మచూడవే చోద్యపురూపులూ, యరసిజూడుమని ముందరపెట్టె, అయోధ్యమహారాజుకి తగిన, యందమైనబంట్లెవీరనెను యుద్ధరంగమున రాజునువిడిచి, వొదిగుండెరె వొకచోటనువీరు, యా పలుకులువిని జానకవృషు, జరునవృత్తో బాలకిట్లనెను హనుమంతు డనగను, జగితచాలిన బంట్లవీరు, బాలలంచు మిముగాదిరిగాని, బల హీనముచేతగాదనెను యాపలుకులువిని బాలునవృత్తు యప్పుడు తల్లికి యిట్లనిబలికె, యణచివేసితిమేహనుమంతుణ్ణి, యడుగోచూడవే యమ్మరొయనిరీ, రాముడుండగా మూరుతిగులడు యెక్కడిమాటలు యనితాబలికె, దశరథరాముని ధరపయిగూల్చి వేసేస్తామే వేగంబు.

నను, యాపలుకులువిని జానకప్పుడు, మూర్ఖబోయి తెలిసియిట్లనెనూ
 తనయులు యెదిగి తండ్రులమీదకి, వరుగాయే యన్నది నిజమాయె,
 యిట్లుచేయతగునా యనువంశోత్తమగట్టిగ నెక్కడి ఘాతలుమీరు,
 యెవ్వరుయెరుగని యీకానలోన పొదిగుండక రవ్వనేయుదురా,
 పాముకూసలకు పాలుపోసితే విషములు తప్పన విసరటుమీరు,
 విత్తొకటయితే ఛెట్టొకటి మొలచునా, సతినిజంపుచున్న తండ్రికి
 తనయులుగారా, గట్టిగపిమ్ముల కనిపెందినా, కారణమీలాగున
 శాయుదురా, వెడ వెడపలుకుచు మతిదలతురు, చనినడచెను వాల్మీ
 కులకడకు, యేమిశాయతగు బాలనిప్పుకు, రామునిగూల్చిన రణ
 మున యనెను, యాపలుకులువిని వాల్మీకుండు, నవ్వుతు జానకి
 కిట్లనిపలికె, జానకి వినుమీ తనయులు యనగా జగతికిచాలిన బాణలు
 వీరు, తేజోవంతులు రాజపుత్రులు, శూరత్వములు మానవుసుమ్మీ
 జగదీశ్వరుడికి నావులెక్కడ, జగములు విలుచున జానకివినుమా, యా
 పలుకులువిని సీతాంగనప్పుడు, ఆదిమూర్తికి నమస్కారంజేసి, పరమ
 పత్నివ్రతనుతానేఅయితే, బత్రిపాణంబులుపంజీనలెను, వెలిసిరియెక్కడ
 తేజముతోనుగురిసెను మంచారికు పురువానా, లేచిచూచిరిశ్రీరాఘ
 వులు, అవురాగతి అవి మూలోదింకె ఘోటకబ్రహ్మచారిమూర్తమున
 నొంటిగానిలుచుండెను, శ్రీరాముండు, వెలవెలబోతు మతిదోచకను
 బ్రహ్మశివుని ప్రార్థనజేసిరిగా, కైలాసమునగోళవృక్షులు, సాగటపాళి
 యాడుతువుండె, దుగపడలొమ్మిదెపదియనుచు, దచ్చేభేరావగదగయ
 నుచు, యాడుతువుండెకి సమయమందునా యన్నడుపార్వతికిట్లనిపలికె
 వింటినపార్వతిఇది యొకమిత విరిజెప్పెనను వినుచునిబలికె, యయో
 ధ్యాదశరథరాఘవులు యశ్వమేధయాగంజేశారుపంథముతోడుతజానకి
 తనయులు యశ్వంగట్టుకుచనిరీబాలలతో, గెలువలేకయిప్పుడుచుమ్ము
 సహాయం రమ్మన్నాను, విష్ణుచూర్తులుమీరు యేకముయి, బాలల
 వధియించా తలిచారు విష్ణునసహాయం మీరయితేను లక్ష్మీకినసహాయం

మేమయ్యేమువిఘ్నేశ్వరుడు వీరభద్రుడు, కుమారస్వామి సాయము
 లయ్యేడు, సత్యలోకమున సరస్వతిబ్రహ్మ చనరంగమ్ములు యాడుతు
 వుంటె, యాటలాడెడి నమయమందునా, అప్పుడుసరస్వతి కిట్లనిబలికె
 వింటివసరస్వతియిదివోక వింతవింతజెప్పెదనువినుమనిబలికె అయోధ్యా
 దశరథరాఘవులు అశ్వమేధయాగంజేశారు, పంతుముతోడుతసీతాసుతు
 లుయశ్వంబట్టి గట్టుకుచనిరి, బాలులగెలువలేక యిప్పుడుమమ్ము సహ
 యమురమ్మన్నారు విష్ణుమూర్తులుమీరు, యేకమయి బాలలవధియించా
 రలచారా విష్ణుసహాయంమీరయితేను లక్ష్మీసహాయం మేమయ్యేము
 నారదతుంబుగు శారదులంతా లక్ష్మీతనయులకు సాయమనెను యమ
 రావతిని, అమరనాథుడు యచ్చరలతో కొలువయియుండె శశీదేవి మొద
 లయిన చేడలగూడి దశావతారి ఆడుతూవుండే యాటలాడెడిసమయ
 మందునయతివేగము లేచెనుయిందుకు, చెయిబట్టబోగా శదియవ్వడు
 యావలకార్యం యేమనిఆడిగె వింటివశచీదేవి యిదివకవింత, వింత
 జెప్పెదను వినుమనిబలికె యయోధ్యాదశరథరాఘవులు యశ్వమేగ
 యాగంజేశారు, పంతుముతోడుత జానకితనయులుబట్టుకుయశ్వంకట్టుకు
 చనిరి, బాలలతో గెలువలేకయివ్వడు, మమ్ముసహాయం రమ్మన్నారు,
 విష్ణుమూర్తులుమీరుయేకమయి, బాలలవధియించారలచారా, విష్ణుకు
 సాయం మీరయితేను, లక్ష్మీసహాయం మేమయ్యేము, యటువలె
 బలుకుటధర్మముగాదు, యాదిమూర్తికి యెవ్వరులేరు, తమ్ములుగూలిరి
 సేనలుగూలిరి, శౌరియెక్కడయి నిలుచున్నాడు, యతివ్రాగంబున
 సీతాసుతులు, యాదిమూర్తిని బాధింపుతువుండే, హర్షిబహ్మదులు
 కదలిరియరుగో, యతిశ్రీగంబున రమ్మనిబలికె, బ్రహ్మసృతి మొదలుగ
 పురజనులంతా బాలలసాయము వెళ్ళామనిరి, మూడుకోట్లమునులు
 యారుకోట్లమునులు, యారుకోట్లదేవతలంతా, విష్ణుసహాయంవెళ్ళెద
 మనిరి, విఘ్నేశ్వరుండు వీరభద్రుండు, వయికుంఠపాళి యాడుతువుంటె,
 అక్కడకొచ్చెనుపార్వతితాను, తనయులనుచూచియిల్లనెను, నీవురాక

కార్యములు చేకూడవు, నాతండ్రిలెమ్మ నెగవతిని, మూషికవాహనం
 ముందేయెక్కి, యందమాతో విఘ్నేశ్వరుడుకదిలే, బ్రహ్మాండంబున
 ప్రభలుకట్టుకూ, భద్రకాళిదేవితో గూడుకొని, హావీరా హాశరభా
 యనుచు, వీరభద్రుడు తానేకదలె, నెమలివాహనం నేర్పుతోయెక్కి
 తనసతినిదొడపయియుంచుకొని, కుమారస్వామివేడగాను, లిల్లిదండ్రుల
 సరసనునడువవా, గంటలనందిని గ్రక్కువ తెచ్చి, యెక్కిరి పార్వతీశ్వరు
 లవుడు, ముగ్గురుతప ముఁబముందరినడువా, నందివాహనానూఁధుండా యె
 రాజహంసను రమ్మపిలిచి, చవరంబులును తీసుగ వేయించి, హరివాహ
 నము బ్రహ్మయెక్కెను, సరస్వతీతోకూడ కదలెనుయవుడు, ఆయిరా
 వతము దేవేంద్రుడెక్కెను, శచీదేవితోకూడా కదిలెనుయవుడు, వారి
 వారికి తగినవాహనములెక్కుచు. వచ్చిరి వనమునకు వేగముగాను,
 యల్లంతట యజగుగాదులుచూచి నమస్కరించిరి, నారాయణులు
 వ్యాఘ్రచర్మములు వేగమె తెచ్చి, వేయించిరి సాంబశివులకు, నవర
 త్నాఖచితపుపద్మాసనము, వేయించిరి బ్రహ్మదేవులకు, మణిరత్నముల
 సింహాసనములు, వేయించెను దేవేంద్రులకప్పుడు, చవరంబులుతీరుగ
 వేయించి, సర్వసమునుగూర్చుండిగా, చదురుమధ్యమున రాములు లేచి
 బ్రహ్మశివులకు నమస్కరించి జెప్పెను జరిగినవృత్తాంతములూ, చిన్న
 బోయి నిలిచెను శ్రీరాములు, వచ్చిరి వనములకు శిలపులవుడు, చూచి
 వారికన్నులనిండ, సభనుట్లు ముమ్మారు ప్రదక్షిణముచేసి మ్రొక్కి
 నమస్కరించిరివాగు, సభవారందరు సంభ్రముతోను, ఆశీర్వాదములు
 జేసిరియవుడు, యడ్డాబ్బెను పార్వతీతాను, బాలిచ్చెను బాలలకప్పుడు,
 లక్ష్మీపాలుతవపాలుతాగుతే, మగంబులు లేవెన్నటికనుచు, ఆయా
 సముచే దాహములనుచు, పాలిచ్చెను పార్వతీతానవుడు, పాలుతాగేటి
 సమయమందునా రాముడుసమయనుచు బాణంబులు వేసి, అదిచూచి
 పార్వతీతోపమునా, నాలుకజాపెనుసలినాడ్చుడు, దిక్కుగొవలుకావించి
 ధరణిమూకాశం మూసెనుయవుడు, గూర్చిమేడలు కోటగురుజులు,

చుట్టుకొరారములు గావించెనపుడు, మహిషాసురుని చంపిననాటి, నుంటలు మండేరీతిగయుండె, యదిచూచి, రాముడపుడు, బాణములు ధరపము కురిపించె, యదిచూచి పార్వతినోపమున, బాలలదింపి రామునోబలికె, లక్ష్మీసహాయం పార్వతీసహాయము, సరస్వతీసహాయముకలుగుచున్నదిగా, వలదువలదు బాలలతో వాదము, వలదనిబలికెను పార్వతీతాను, యచ్చటతమ్ములు గూలినారు, యిందుకేమి యుపాయమనెను, తమ్మునిచంపిన కాంక్షలుదీరక, పూరికెవిడుతున బాలలనిపుడు, యాపలుకులువిని పార్వతీప్పుడు, యాలాగేమాతము కాసిమ్ము, బాలన్నిపిలిచి పార్వతీతాను, బెదరక భూమిని ప్రార్థించమనెను, యదివిని బాలలు యతివేగముగా భూదేవిని ప్రార్థనజేసిరపుడు, యాడవారి అభిమానం యాడవారికందరు, యమ్మును కన్నట్టి అమ్మవునీవు, యీసమయంబున గావకుంటివా, కార్యము చెడును నిందలుబడును యారువేలసేనలు జతిగూర్చి, తైవాతిగ పంపించెను వార్షి, ఘణఘణమోగేటి కంచురథములు ఘుణఘుణ మ్రోగేటి ఖేరీలూను, ఖేరీమ్మదంగాలు భోగకొలువగా నగనా నవబత్తు మ్రోయుంగా, పంచవాయిద్యములు పదిదినములు మ్రోయుగా, సాయం వచ్చెను భూదేవప్పుడు, పన్నెండక్షోణీల బలముతోను, ధరణి సహాయం తానే వెడలె, యదిచూచి శ్రీరాములప్పుడు, అజగద్రాదుల రమ్మనిపించె హరి బ్రహ్మదులు విల్లుబట్టి మూడిమూర్తి సరసను నిలుచుండి వజ్రాయుధము చేతిబట్టుకు, వరపను నిలుచుండెను, యింద్రుడు త్రిమూర్తులు ఒకసమయమునగదు, విల్లు బట్టగా చూడగలేనూ మూర్తులు ముగ్గురు విల్లులా బట్టుట మూసులోములు గళగళవగాకే, యదిచూచిపార్వతీయప్పుడు, హరహర రమ్మని హస్తంబట్టె యంతలోనే సరస్వతీయప్పుడు, చాటుగ బ్రహ్మని హస్తంబట్టె అదిచూచి శచీదేవివేగమునా, సరగున యింద్రునికి హస్తంబట్టి, తగదు తగదు మీరందరు కూడి, బాలలు చంపుట ధర్మంగాదు, తనయులనుచు యెరింగించితె

రాముడు తలలుంచకా మానడు ఏమో, బాలలను యెరిగించక యుంటే పగచే చంపకమానడు యేమోయందురు కూడి ఆలోచించి రాజేయేట న్యాయంబనిరి, బాలల పంతుము చెల్లగ వలెను, జెల్లకుంటే ప్రాణంబులు విడుతు, బట్టుబట్టగా పార్వతి తాను పరమేశ్వరు చెయివిడువను అనెను, దేవతాసురుల యుద్ధము లోను, యిటువలెతింటలు చూడగలేదు, మారబ్రహ్మాదులు యాలోచించి, బెదురుతు రఘుపతి కిట్లని బలికె, ధరణి సహాయం బాలలకుంది శక్తి సహాయం బాలలకుంది, గలువగలేరుబాలలమీను, వలదనివారిందిరి వారంతా, ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు యందరితో తానిట్లనిబలికె, యెచ్చటతమ్ములు కూలీనారూ, యనేకరాణువనగపించా రథములు గజములు తురంగబులు, మావటీల మమ్ముల బడవేసే యేమిదోచ, కున్నది యుపాయము, ఆలోచించిరి యందరు కూడి యాసమయమున సరస్వతితాను, బాలలచే పలికించెవొకటి, వాణిజేసిసాన్నలూ వారు చిరిపెద్దలూ వారు మొక్కటా ధర్మంగామా, ముందర మీహూపతి మ్రొక్కిననూ, తరువాతనూ మేమే మొక్కెదమూ, తన ప్రాణము కయి మొక్కగనేలా, తమ్ములంత రాణువ పోగానూ యదిసిరిగామా రాక్షసివినుమీ, మొక్కమనుచు పలికిరి వాగంచు సౌమిత్రి భరత శత్రుఘ్నులూ, బ్రతుకు మినుచు బలికెను శ్రీరాము యంతలోనూ వాల్మీకిమహాముని, మండలయుదకం గ్రక్కున తెచ్చి దండముతో కమండలయుదకము, విననోపితానిలోపించేనుగా, జీవోషధమని సంతోపించి, సంజీవని సభలేదిరి యిప్పుడు, యంగద హనుమంతా నీలుడు సుగ్రీవుడు, జాంబవంత సుషేనాదులులేచే, కౌర్యళాది శత్రు ఘ్నుడులేచె, గోవిందాగోవిందాయనిరి, బహుపరాక్రముడు భరతుడు లేచె, గోవిందాయనిరి, గోవిందుడు తమ్ముడులేచెనూ, గోవిందా గోవిందాయనిరి, అంగదుడు యడవంబట్టిగను చేరిగుబ్బ గొడుగు భరతుడు బట్టా, ధనుర్భాణములు సౌమిత్రిబట్టగా, చామ

రము శత్రుఘ్నుడుబట్టా, సూర్యచంద్రులు, వింజామరలు విసరగా
 సూర్యపటము సుగ్రీవుండుబట్టా, యేకాంతస్థలంబున విభీషణుండుండ
 గా, హనుమంతుడు అడుగులొత్తగను, బాంబవంతుడు జేరికొలుచగా
 పరమమునీంద్రులు సేవలుజెయ్యా, బ్రహ్మరుద్రాదులు యిరువంక
 లనూ, యింద్రాదులు యెదురుగ గూర్చుండి, బహుపరాకసి భట్టులు
 పొగడగా, కొలువయి గూర్చుండె రాఘవులూ, తండ్రిగొలుపు తమ
 కన్నుల చూచి అన్నకి తమ్ముడు యిట్లుని బలికె, అన్నరొ చూడుమి
 రాము మొగము కళాపూర్వమయి యున్నదిసుమీ, లక్ష్మీగూడ
 వక్షంబునయుంటె చూచుటశక్యం గాదనిరపుడు, గౌసల్యయెన్ని
 నోములనోచెనో, దశరథులెన్నితపములుచేసె దశావతారుడు తనయు
 డౌటకు, బుణ్యంజేసిరిబహుజన్మములూ యిన్నిచిన్నలుగలపతినెడకాసి
 యెట్లుజీవితము నిలిపెనుసీతా, పతినెడకాసి బ్రతుకుటకంటె, సతులకు
 ప్రాణం విడుచుటమేలూ, యీసమయంబున స్వామిచూడసి జన్మం
 బులు యెత్తినఫలమేమీ, బట్టియశ్వంకట్టెనెందుకు పరమాత్మునిసభ
 చూచితిమనిరీ, శేషశాయి శ్రీగరుడవాహనా, సీతాపతిపాదములుగట్టి
 యనియీవిధమాస్తోత్రంజేయుచు, యాశ్చిర్యంబున చూచుతుయుండె
 లక్ష్మణునిచూచా రాఘవులు జెప్పిరిజరిగినవృత్తాంతబులూ, మ్రొక్కి
 తేయశ్వం విడిచేమనిరీ నను మ్రొక్కుటా ధర్మంగాదా, యావలు
 కులువిని శ్రీలక్ష్మణుడూ అన్నకి మ్రొక్కుతు యిటులనిబలికె, చేకొని
 కార్యంబుట్టినచోటనూపితృమాత్రవృత్తులవేల్పులనూ, కులగురువులనూ,
 మనసులోపలాతలచి మ్రొక్కుటతగునేయనెను, ముమ్మారువలగొని
 మ్రొక్కినను మాసమ్మతమని గుశపులనిరీ, వారు మ్రొక్కుటాధర్మం
 గాదు అడుగుమనిరీ సూర్యుణ్ణుప్పుడు, అనియందరు బలికినబలుకులు
 నవ్వుచు గుశలపులిటులబలికె సూర్యవంశపు రాజేశాదా, వంశాభి
 మానం యుండకమానదు, సూర్యుడు జెప్పటనమ్మికలేదు, యడుగు
 మని చంద్రుణ్ణుప్పుడు, రాహుకేతువులు అడ్డువచ్చితే విష్ణుసహాయం

చంద్రుడికుంది, చంద్రుడుజెప్పట నమ్మికలేదు, అనుగాసురులు అభిర
 రువగా అమృతమంతా యింద్రునికిచ్చి విష్ణుసహాయం యింద్రుడికుంది,
 యింద్రుడుజెప్పట నమ్మికలేదు అడుగుమరి నశిష్టాచులను, కులగురువు
 వశిష్టేకూడా నశిష్టజెప్పట నమ్మికలేదు, అడుగుమరి వాల్మీకుల
 నవుడు, అఖిలాండబ్రహ్మాండము మేలగా యావిష్టపొగడను వాల్మీకి,
 వాల్మీకిజెప్పటలేదు అడుగుమరిఋష్యశృంగున్ని యేడుసమృద్ధములా
 నడిమధ్యంబునా తవమాచరించుచు యుండగను, ఋష్యశృంగున్ని
 దోడుకువచ్చి, మెచ్చిశాంతను యిచ్చినవాచూ పక్షంబులు పలుకమా
 నడు ఋష్యశృంగుడుజెప్పట నమ్మికలేదుఅడుగుమరి బ్రహ్మదేవుణ్ణి
 విష్ణునాభికమలమందునా యుద్భవించిన వాడేకాడా, బ్రహ్మజెప్పట
 నమ్మికలేదు, అడుగుమరి సాంబశివునప్పుడు, బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరు
 లనగా త్రిమూర్తులు వారేకారా, చేగొనిమిమ్ముల చంపగవచ్చిరి,
 శివుడుజెప్పట నమ్మికలేదు, అడుగుమరి సామితిని యవుడు వీర
 లకు తమ్ముడు యితడేకాడా, యనుమతిగానునడిచేవాడు, అన్నకలవు
 గొని వదిననుచంపెను, సామితిజెప్పమి నమ్మికలేదు, యిందరినకుగ
 వలసినదేమీ, మొక్కకయశ్శం విశువము మేమూవేడుక వాయము
 బట్టినవారము చంపగవలె కడు మొక్కగవలెనూ యెన్నివిధములా
 జేప్పినకానే, విననేరని వివేకహీనులగ, యాపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు
 అడరుద్రాదుల కిట్లనిపలికె యిందరుసేనలు తమ్ములుండగ, యింక
 మహేంద్రులు మీరుండగాను, పోరాడిగెలిదిపోయెదమూ, బాలులను
 బ్రతిమాలవనేలా, యాపలుకులువిని పార్వతీతాను, హంకారంబున
 యిటులనిపలికె బాలులవయినీ విల్లుబట్టితే, బ్రహ్మాండంబు నిలువంగల
 వా, మ్రొక్కుటకు మీకు మొవాసులయితే యశ్వమేధయాగంబును
 మాని యడవులవాసంబుల మీరుండి యయోధ్యబాలల కివ్వండి,
 యాపలుకులు విని శ్రీలక్ష్మణుడు యన్నకు మ్రొక్కుట యిటులనిపలికె,
 తిరిగిమనముయుద్ధముజేసినా బాలులగెలుపుము రూఢిగయవుడు పంఠ
 గించెనుపార్వతీగూడ, సరస్వతీసాయం కలిగియున్నదా, లక్ష్మీసాయం

బాలలకుంది మంత్రబలం బాలలకుంది, మునులసహాయం బాలలకుంది
మంత్రబలిమిచాలా కలిగింది, శక్తిసహాయం బాలలకుంది, నేనలాలేక
యారాజ్యమునా, యెవ్వరిబాలలు మీరనియడిగె, మిమ్ములకన్నతల్లి
దండ్రులూ యెన్నితపములు జేసివోయ నెను, యెన్నినోములునోచెనోతల్లి
యెన్నితపములు జేసెనోతిండి. యన్నమీవంటిసహములుకలగుగాబహు
జన్మంబులజేసిఫలమూ, నోములు, వ్రతమునునోచగ లేదు, తపములుజప
ములు చెయ్యగలేదు, అరణ్యవాసము మాడలుతు అమ్మానుముక నెను
యారాకానలో, మంచితపముచే మహామునులంతా మమ్మాపెంచిరి, అడ
వులలోను, పూజ్యమయిన పుణ్యకులమునబట్టి, అడలుతుయున్నది అర
ణ్యములో, పలుకులువిని శ్రీరాఘవులూ, అప్పుడు బాలలకిట్లనిబలికె,
మీరువచ్చి మాయయోధ్యలోయుంటే, రాజ్యమంతామీకిచ్చెదన నెను
వారిచూపులావయిభముచూచీ, చిరునవ్వు నవ్వుతులక్ష్మణు, బలు
మారు పరిభాషలేటికి. పరమాత్మునికిదయవొచ్చింది, బాలలారమీరు
భయపడవద్దు, జడియవలసినపనిలేదివుడు, అనేకవిధములుయడుగుతు
యుంటే యావగా నిలుచుండెదరేమీ విప్రబాలులారా తనయలార
వివరముగా మౌకెరిగించండి, యాడలుకులువిని బాలలప్పుడు వారికి
మొక్కుతూయిట్లనిబలికె, సర్వం జెలిసిసర్వజ్ఞులారన్వామిమీకువిన్న
వించగనేలా, వినమీదశరథమహిపతితనయా. యనకులరాజులనేలేటి
రాజా. మావృత్తాంతమునవిచేయదుము, సభవారుసంతసముగవినుడి

అ వ తా ర ము లు

మత్సవతారులు	మాతండిరామా	మహాలక్ష్మీసీతమ్మమాతల్లి
కూర్మావతారులు	మాతండిరామా	చక్రవర్తిపుత్రి మాతల్లి
వరహావతారులు	మాతండిరామా	వరలక్ష్మీసీత మాతల్లి
సరసింహావతారులు	మాతండిరామా	శ్రీలక్ష్మీసీత మాతల్లి
వామనావతారులు	మాతండిరామా	జగలక్ష్మీసీత మాతల్లి
భర్గవావతారులు	మాతండిరామా	భాగ్యలక్ష్మీసీత మాతల్లి

యికనేమి, శంఖునాదములు చెలగుచునడుగొ, భూనభోంతరాళంబులు
 నిండె, దైవబలము చాలగలిగుంది, జాలినొండెదరు బాలలచూచీ, బట్ట
 రుయెవరూ బాణంబులను, బాలలపయినీ వెయ్యగలేనూ, మునుపురం
 బున మమ్ములచంపి, గెలీదిరియయోధ్యారాజ్యములు, మంత్రంబులచే
 బ్రతికితిమికాని, మనబలంబులు కావనిపలికె, బాలలపంతమెజెల్లించండి
 బ్రతికించండిమమ్మందరినిపార్వతితో, పంథమువద్దండి, బ్రహ్మాండంబులూ
 నిలుపండ నెనువడివడిలక్ష్మణ వేగమెవచ్చిబుగెను, శ్రీహరిపాదంబులపై
 అదిచూచి భరతశత్రుఘ్నులు పరమాత్మునిపాదంబులబడిరి, అడుగులు
 పయియున్న తమ్ములనెత్తి యాలింగనంబులు జేసెనురాము, బాలుల
 చంపగవద్దనిచాలా బ్రతిమాడెను శ్రీలక్ష్మణుడవుడు, వల్లభునిచూచి
 మ్రొక్కుటధర్మంగలదాఅనెను, కనివల్లభులు నందనములు చాయాతగు
 ననిబలికిరి వారందరును, వయసున్న శాలువతీసుకొని, వసుముకిజుట్టిరి
 నారాయణులు, శరణుశరణు మాతండ్రి దశరథరాజు పాదంబులకు,
 కులగురువు వశిష్టుకి శరణూ, శరణుమాకొశలం చరణారవిందము, శర
 ణనిచక్రధరుడేబలికే, శరణుశరణువీశ్రీరాఘవులుపలుకగ, విచిత్రంబులు
 అయిదోచెను, యాపలుకులువిని బాలలప్పుడు, నయనభాస్వముల
 సామిశ్రమాచె, అదిచూచి సామిత్రినపుడు నయనపుసంజ్ఞల రమ్మని
 బిలిచె, యశ్యంవిడచీహరిపాదములకు, మ్రొక్కుమనుచుసంజ్ఞలుచేసె,
 యశ్యంవోడుకు హరిసన్నిధికి, సరగునవచ్చిరి బాలలుతమరు, వొకకాలి
 తొ నిలుచుండప్పుడు, జేతులుముడుచుకు స్తోత్రంచేసె, శరణుశరణు
 చక్రధరుండా, సకలజీవరక్షకశరణు అఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండ నాయక
 యాదివిష్ణు మీపాదములకు శరణుశరణు శరణునిబాలలు బలుకుతూ,
 జేరవచ్చి నిలుచుండిరివారూ, తప్పకచూచిబాలలవంక, పుత్రమోహం
 బున యిటులనిబలికె, యేదేశమువారో రామావతారులు మాతం

రామ, రాజ్యలక్ష్మి సీతమాతల్లి బుద్ధావతారులు మాతండ్రి రామ, భూపుత్రిక సీతమాతల్లి కలికావతారులు మీతండ్రిరామ, కమలగంధి సీతమాతల్లి వేరుచేసిమీరడుగనేల, వెయ్యివిధములజెప్పగనేలా మరి నీకాయక్లేశంబులబడుతూ, మమ్ములసీతక నను కానలలోను, మరికాయ కష్టంబులుబడుతు, మసలకసీతా మమ్ములపెంచె, అక్షరవిద్యలు గుణ మంత్రములూ వసములలో వాల్మీకులుజెప్పె, ఆకులు అలములుభక్షిం పుంతును, యడవులనుంటిమి యమ్ముకునోడయి, పులులు సింహములు కారడవులలో, పెంచిరి వాల్మీకులు మమ్ములను, అచ్యుతుబుక్తులు యాడినమాటలకు, హరబ్రహ్మనులు యాశ్చర్యమునొంది, జానకీతన యులు జేసినయుద్ధము, చూచినురులు చోద్యంబందిరిగా, యాపలుకు లువిని శ్రీరాములకు, యతిమఃఖంబయి తోచెనుమననూ, మమ్ముగన్న మాతండ్రులారా, రమ్మనమని హస్తములుదాపె, హంసలువాల్సిన చందంబులనూ, హరి దొడలపయి వారినివారు గూరిమియొడలుపై గూర్చుండజెట్టుకు, మాడబట్టి అఘ్రాశించుకుని, మరిమరి దుఃఖించెను శ్రీరాముండూ, రాములకళ్ళా జలములతోను, బాలలకు యభిషేక ములాయే, బాలలకళ్ళా జలములతోను, రాములకు పాదంబులుతడిసె, కొంతసేపు చింతించినవెనుకా కౌగిటజేర్చెను ప్రేమలుదీరా, మమ్ము కన్న మాతండ్రులారా వసము దాగియున్నారా, మమ్ముకన్న మాతండ్రులారా, యడవులపాలు గాజేసెతిమిమ్ము, యింతసేపు యెరి గింగకమీరు, యెంతకష్టముపొందితిరనెను, పూలశయ్యలూ బసళించేటి మేను, పూలపాన్పులపై పవళించితీర, రాజాన్నంబులు పిండివంటలు, పంచభక్షింపరాన్నంబును, యతిరసములుఆరగించెడిమీరు, ఆకులు యలములు భక్షించితిర, యాపలుకులువిని సౌమితప్రభు, అతివిన యంబున యిట్లనిబలికె, పుట్టుభోగితై బుచ్చుకుపయి, పూలపాన్పుపై పవళించగలేనా, యయోధ్యరాజ్యంవిడనాడి, యడవిలో సంచరించగ లేదా, యతిక్లేశంబులు బడవలసినాకారణమిలాగునయండగను, యది

తప్పించుట యజావిశక్యమూ, స్వామిమీరు చింతింపగ నేలా యవును
 లక్ష్మణా యవునోయనుచు సంకోషించిరి శ్రీరాఘవులు, వనములలో
 మాజానకినుంచి, జెప్పన ముతిని తమ్ముడానానో, యెందుకు యుద్ధం
 అంటివిగాని, యెరిగించనముతిని లక్ష్మణానానో, యిదిక్రతువుగాదు
 మనకిప్పుడు, యేడుపుమంగళపదమాగాక, యేమంశివార్మికిమహాముని
 లక్ష్మీయన్నదా మీపురమందు. మాతపోఫలములవల్ల, మనలక్ష్మి
 పున్నదీ మాపురమందు, మీతపోఫలమంటిరివమో, నాభాగ్యఫలమని
 యనుకోరాదా, రాజ్యలక్ష్మీనోకుకరమృంతు, వచ్చెను వార్మికులు
 వేగమునా, యంతఃపురములోని కెల్చి మన్నించినలక్ష్మినిపిలిచి రావే
 గోకులరాణిరావే మన్మథరాణిగావే, రావేవల్లవపాణిగావే, రావేపుత్ర
 బోణి రమ్మనను, శ్రీరాములశిరోమణి మాణిక్యమీ, సుందరీమణి
 రమ్మనితాపిలిచె, చనుదెంచెనుజానకి సౌభమునా, యౌదేయగదలా
 సందముమించా, దశరథరాములు రాముతనములూ, యేవిధంబున
 యున్నారనెను, జలహాసీ నీజపములునిండెను, ధవళాక్షి నీతపములు
 బండే, బన్మగంధి నీపంకముజెల్లెను, పశుగున నీపతి కడకేతెంచునా,
 కోమలాంగి నీకోనిక కొనసాగెను, గొబ్బుననీపతి కడకేతెంచుజానకి
 తపమున జగములుబండెను, జానకితపమున జగములునిండె, నలినాక్షి
 నీకోరికతీరెను, బుర్రులుబుర్రులుకారె, బుర్రవీకాక్షులను నిన్ను
 కలిసిరెన్నే యేమనిజెప్పుచును జానకినో, యౌతముద్ధంబు జేసిరెనెను,
 మ్రొక్కితే యశ్వం విడిచేయనుచు, బట్టుపట్టిరె బాలలుతువును,
 మీరుపిన్నలు నారుపెద్దలు, మ్రొక్కుట ధర్మంకానవిరంతా, బాలల
 మాటే ధర్మంబునును, వటుబట్టె పార్వతిగూడా, తల్లిలేని తనములు
 కాబట్టి, తల్లేపార్వతి దరిజేర్చినదా శ్రీరామచుచు, బలికెతాహడతె,
 సీతా హడలక సమయాకామ మిప్పును, నిన్ను దోడుకురమ్మనె
 రాము, యకుంధతినిపిలచి వార్మికులు, జానకి శిరసాటును యనెను,
 సంపెంగతములమున శిరసంటి, పచ్చని పసుపుతో నలుగుపెట్టి శ్రీ

గంధంబున యటకభృగూదిరి, సీతకుజలకం బార్చెడివారూ, మెత్తని బట్టతో మేనుతల్పొత్తిరి కనకవీతాంబము కట్టించిరి, కుందనపూరవికా దొడిగించిరి, పసుపుకుంకుమూ అలంకరించిరి, పరిమేశంబులు యలదిరి వారు, నర్వశృంగారంజేసిరియపుడు, పన్నీరుచీరలు, పట్టురవికలు, బద్మ గంధిబడినుంచిరివారు, కొందరు సీతకుమ్రుక్కేటివారు కొందరుకొగిట చేర్చేటివారు, కొందరు సీతను చూచేటివారు కన్నులజలములు తెచ్చేటి వారు సరుగుపరుగునా వచ్చేటివారు, యడ్డగించి నిలుచుండేటివారు, పన్నెండేళ్ళానంచయితేను, యక్కచెల్లెల్లాకన్నయెక్కువా, ఆదరింబున యుంటిమిమేమూ యింతిలోపమెంచెనెసీతవయినముయెరుగమయితిమె యమ్మొమనము, యని యివిషయము నతివలసందరు, వేగమురమ్మ నుచు వాల్మీకిముత్యాలతోరణాలేమూరి రత్నాలవాకిళ్ళెగడచి, బగ డవు గడపలైదాటి, నడిమిపందిట్లోపలికొచ్చె, సెలవనిమునికాంతలకు జెప్ప శీఘ్రముకదలెను జానకిదేవి యంతలోను బాలలుయప్పుడును యన్నకుతమ్ముడు యిట్లునుకొనిరి అబలకానకి మనయమ్మయేమెరుగదు, తాతవెంట జనుడొచ్చెయేమీ చివ్వున శ్రీహరి తొడలపయిదిగియె, వాయువేగంబున యతివేగమునా గ్రక్కునముప్పిపల్లెకుచనుడెంచి, యల్లంతతమతల్లినిచూచి, నాసికములపయి హస్తములుంచుకు, అతియాశ్చ ర్యంబున అద్భుతపడుతు యెంతవెర్రిదానవె మాయమ్మా, యేమన వచ్చును యమ్మొనిన్ను మునుపటిరాముడు గాడాయమ్మా, మొదలు భాషలు యడగడయమ్మా గర్భిణిస్త్రీవని కరుణలేకను వధియించావన ములకంపేడా, యలవిగాని బ్రహ్మాండంవంటియిన్నిలో దొక్కించడ యానాడు, తలిదండ్రులు దయవస్వరూపులు తప్పనాడుట ధర్మంకాదె, నీవుబోయిబతిమాలినవెనుకా ఘనతయుండదె యమ్మొనికురాముడు దళరథరాజకుమారుడయితే గొల్లవాడిబిడ్డనమాయమ్మా రాముడొచ్చి బ్రతిమాలినదాకా నేరమున్నదని బలికినదాకా, శరణని రాముడు పిలిచినదాకా మాటాడకేమాయమ్మొనువ్వు, నాయడవ్రల, దిక్కెవ్వరు

లేకా గొంపోయిరి దానవులనాడు, దానికిరాముని నేరములేదు విధి
 వశంబులు యాలాగుండ నేడ యోధ్యలో సకలం గలిగుండ చంపబంపు
 టకు కారణమేమీ, బంతగించి రాముడుపోడేలూ, భయమేమిటికె
 యమ్మొసేసికు, దిగ్గజములముయిద్దరుకొనూర్చుండగా, యేమిటికొడవే
 జానకినీకు యయోధ్యరాజ్యముండగను, యేమిటికొడవె యమ్మొసేసికు,
 బద్మగంధిహస్తంబులు బట్టుటకును, యంతఃపురములలోపలికొచ్చె,
 మునికాంతలకుతల్లినప్పగించి గర్భవవాల్మీకులకడకే తెందితాతగారు
 మీరయితేయిప్పుడు, బహుశాలాబులుగడచినవారు యబలజానకి మా
 యమ్మ యేమెరుగుదు సర్వం తెలిసిన సర్వజ్ఞులమీరు, యాడబడుచు,
 యత్రవారిల్లకంపితే, యనుసూల దాంపత్యముచూచి, చూడగలిగి
 యయినను బోసి వాకనాడు నిద్రభోగించ సతివశులకు సఖ్యంబులు
 చూచి యంపునువిధర్మములకలవ్రాముని బాలబలికనమాటలు సవ్య
 తువాల్మీకుండిట్లనెను గోగుమిటాయుగాని వల్లడుయనెను, కరిచూపుల
 ఘృతముగాని తానారగించడు రత్నములే నమిదేలుగావలెను, రాముడి
 చ్చటికి రాడనిబలికె పూజకచచ్చున రాముడిచ్చటికీ, లక్ష్మీవిగావలసిన
 రాముడువచ్చు లక్ష్మీ యశ్వంకొరకయి వచ్చురాకుంటె పోనిమ్మనిరి
 యిన్నిదినములనుండి సుమ్మలపెంచి యిప్పుడు పెంచగలేరామీరూ,
 యయోధ్యరాజ్యముగెలిచితి మాయగ్రహారములు ఇత్తుచుమీకుయైదు
 వరవములు గడచినసీమ్మటా ఆమ్మనిగోడుకపోదుముమేము, ఆపలు
 క్కులువిని వాల్మీకులకు యతిమానగదంబై వోదెను, మనసుగోరుమిటా
 యిలు మేముతేగలమనిరి కరిచూపుఘృతము మేముగావించితిమిదీ,
 రాముణ్ణిదోడుకురమ్మనుచు ఆయన్నములుచేసిరివారు, ముప్పయికోట్ల
 దేవతలు యరవముకోట్లమునులు, దేవేంద్రదేవతాదులను కడునొప్ప
 కొసల్యనందనాదులను, మాధిగ భరతశత్రుఘ్నులను, యందరినోడుకు
 రమ్మనిరవుడు, ఆమాటలువిని వాల్మీకుండు యాలాగే గావితము
 యనెను, కూర్పుండేటందుకు కుర్మీలు, విసరేటందుకు వీరెవలు

నిమ్మల్ని పిశచిన నీరుచుజ్జగలు, బాహంబులు బట్టియ్యమిదిరి ఇంద్ర
 విప్రభాషాదులు పొగడ యక్షకిన్నెర గంధస్వలు పొగడ ఋషులు
 వేళ్ళలు మొదలగువప్పుడు యుత్రిమహాముని యంబరీషులు కపిల
 గార్గేయూ మార్కండేయనుహాముని నారదననకన వందనాదులను
 వాసికాళికా వాల్మీకిులును ఋశ్యశృంగుడు రుక్మాంగదుడు కొండిన్య
 కొండిన్యశరభంగులను గౌతమమహాముని కబురంపిరిగా దూర్వాస
 బాబాలీజనుదగ్గి వాసుదేవులు వచ్చిరి యప్పుడు, వసిష్ఠ మొదలయిన
 విప్రులంతా భారద్వాజులు చనుదెందిరిగా, కుగ్గునేదమ్ములు సామ
 వేదంబులు, యధర్వవేదంబులు మొదలుగాను యజుర్వేదంబులు త
 ర్కించిరిగా, మంత్రములు మహామునులేచదువా వ్యాకరణమువాల్మీ
 కులు జెప్పా స్వాధ్యాయము చగువుకొనుచు రుక్ష్మాశృంగులు ముందర
 వడిచెకట్టుచు బిళ్ళగోచిలు గొమ్మమీర చిన్నగోస్త్రములు నిరుకాని
 ధోవతులు గట్టిరి, మగచెందులు చేబట్టిరి దర్బాసనములు చంకను
 బెట్టిరి వీధూనిరాసిరి నారంతా, శాస్త్రాబులవాదములాడుచును, నడి
 మధ్యంబున లవకులు, రామాదులును చంకబెట్టుకు, రామ
 లక్ష్మణుల చందమునుగడి యల్లంత మహామునుమమాది, యందు
 లోను తమ తనముజూచి యాశ్చర్యము పొందును రాఘవులు,
 యప్పుడు తమ్ములకిట్లని బలికె యేమిరక్షణ యోమోగాసి, మునుల
 మధ్య బాలల చూచితిగా, ముని వేషంబులు లేవు వీరికి రాజకళలు
 కనుపించుతు నుంటె, వీబూధిమెడనిండ బూసినా చ్చివవేషములు
 లేవుర వీరికి యాపలుకులువిని సౌమిత్రిప్పుడు శున్నకి తమ్ముడు
 యిట్లని బలికె, యాదిమూర్తి మీతనములయివుండి, మునివేషము
 లేలాగువచ్చు, మబ్బున మూర్కుడు మాలియించునా శడునా కళలు
 యెన్నటికయినాను, మాణిక్యము నుశిహాను గట్టిగా, కాంతిలేగున
 కానంతయినా రత్నములవయి ధూళిగప్పినా, రంగుచెడిపోన రాఘవ
 వినమి యా కులు విని శ్రీం ఘవులు తనముల బాధయ

దుఃఖించెజానకి యడవుల కంపిననాడు దండ్రి తల్లి మునులంతా, జానకితోడుక రమ్మంటె దండుతల్లి వచ్చిరి మునులంతా, దండుగాదు వినుమన్న రాఘవా, వాల్మీకులు రఘుపతిసన్నిధికిగి, వారికి మొక్కితాయిట్లనిబలికె, రామాదశరథ రాఘవరామ, మన వొక్కటి వినుమని బలికె, మనరాకుండలధారా మణిహారా, మామహలక్ష్మీ సీత నేల, మత్స్యవతారుడ మాధవా మామనవిగైకొనర రఘురామా కూర్మావతారగోవిందారామా, కోమలాంగసీతనేలర, వరహావతారుడ వరదూడా మావరలక్ష్మీ సీతనేలర సింహావతారుడా నరసింహరామ శ్రీలక్ష్మీసీతనేలర, వామనావతారుడ వసుదేవా మావరలక్ష్మీ సీత నేలరా మాధవావతారుడా రఘురామా మారాజలక్ష్మీ సీతనేలర బుద్ధావతారుడ పురుషోత్తమ. మాభూపుత్రి సీతనేలర కలికావతారుడ కమలాక్షా మాకమలగంధి సీతనేలర పరమపత్నివతిజానకిగనుకా ఫలింపుచుండెను రాజ్యములన్ని పన్నెండేళ్ళు నుంచయితేను పద్మ గంధి మాయింటనుయండి నిద్రాహారములు యెరుగదు తల్లియేవేళ మిము తలబోయచును, అయోధ్యా వారందరిని తలచుతు హడలుతు పున్నది జానకివినుమీ, మనిపల్లెకు మీరేతెంచి నప్పుడు మమ్ము కృతార్థులను గావించి లక్ష్మీతనయుల దోడుకమీరు యయోధ్యకు వేంచేతురుగాని అపలకులువిని శ్రీరాఘవులు అప్పుడు వాల్మీకుల కిట్లనెను యెరుగనివారు మహామునులంతా యాగంసం పూర్ణంగాలేదు అగ్నిహోత్రములు అక్కడయుండగా రుషి పల్లెకు యేలావేంచేతు, వరభూములకు యే తెంచకూడదు, రుషి పల్లెకు తారావని బలికె అగ్నిహోత్రుణ్ణి మేము గావించ గలమూ రమ్మని పిలిచిరి మహామునులంతా యెన్నివిధంబుల నయినా గాని యాగముగాక రావని బలికె, యాపలకులువిని బాలలప్పుడు శ్రీరాములతో యిటులని బలికె, యాగము సంపూర్ణముగాకుండ యుద్ధానికి యేలాగున వచ్చితివీ సతిలేక సంపూర్ణము యవురా, యజ్ఞం

కుశలవుల యుద్ధము

౧౩

యేలా జేసితివనిరి, పరభూమి కేలాగున వచ్చితివి అగ్నిహోత్రముల
అక్కడవిడిచి, ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు తలవంచుకుతా యిట్లుని
బలికె యశ్వముకోరకయి వచ్చితివటకు రాకతీరక వచ్చితివ నెను
యాగవుహయమూ యిక్కడయుండగ సూచార్థం యేలాగునవును
యాపలుకులువిని బాలలప్పుడు యశ్వంవిప్పి తోడుకుచునీ, యశ్వము
గనుక గావలిసియుండిన అక్కడకెవచ్చెదమనిబలికె హరబ్రహ్మాదులు
జెప్పినగానివిడువముయశ్వమువిడువముఅనిరీ సూర్యుని మెనుటచుక్కలు
పొడిచినా సప్తసముద్రములు మేకముఅయినా విడువము యశ్వం
విడువముసుమ్మి చెప్పకోర నీయబ్బతోబోయి అదరిబాలలు పలికిన
పలుకులు పంచదారపలుకులువలెయుండె వింటివలక్ష్యణ వేడుకలన్ని
వేగబోయి దోడుకరమ్మనెను బాలలకుమనవి చెప్పియివుడు అతివేగము
నిలిపించుకురమ్మనెనూ ఆపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడు అన్నకిరమ్మడు
యిటులనిబలికె మీకుమనవి మేముచెప్పగలనూ బాలలకూ మనవి
చెప్పటకు కొట్టుయింటికి తాళం వేసి దానధర్మములు జేయునట్లు
అన్నదానపరుడనిచూపించి, యుచితముగాను పూకున్నట్టిసత్యవంతు
డని చాటింపించి, అసత్యం బుండునా, యటుల ఆ చందంబు అయి
దోచెనుగా తంత్రంమాదిగాదని తాబలికె, పోవోయి భరతుండ నీవు
పోయి, సాధాంకంబులను బాలలకూ మనవిజెప్పియివుడు యశ్వంబును
దోడుకరమ్మనెనూ యాపలుకులువిని భరతుడప్పుడు అన్నకు మ్రొ
క్కతు ఇటులనిబలికె ఋషిపల్లెకు తావిజయంజేసి లక్ష్మీకయిన
నమస్కారంజేసి శిఖయజ్ఞోపవీతములు దీసుకు, కావివస్త్రములు కట్టక
నెను దలడకమండలం జేతబట్టుకునీ, ఉత్తరాభిముఖ మయ్యితిగాని
బాలలపయి బారుగచనుడంచా యామాటవిని శ్రీరాఘవులు, సవ్యతు
వార్మీకుల కిటులనెనూ, మేమండీవార్మీక మహాముని ధనుర్విద్య
దిట్టముచేసితిర, మాకుబాలలు కనబడకుండనూ, వనభూములనుంచా
తలచితిర, యామాటలువిని వార్మీకులు, సవ్యతు శ్రీరాముల కిటు

లనెను డిట్లనను మేము చెయ్యడమేమీ, వంశావళినే యున్నది అనెనూ, ఆట్రపాయమున తాటకినిజంపినా, అదిమూర్తి నీతనయులు గారా, చిరిచిరివప్తులు రామూశిరసు వంచుకొని యిట్లనిబలికె యేమండీ వశిష్టమహాముని పూనుకొనుట యుచితంబగునా కులగురువులు మీరయియుండినపుడు బాలలనూ యపరింపగలేర. బాలలవలన నేరంబులులేనా మాదేనేరము యంతిరిమీరు, మహామునులు మీరందరుయుండి, చక్కనిదీరువు జేసితిరనను, తల్లితండ్రులకు నశ్రికమించుటా, తగదు బలుకరు మీరెవరయినా, పెంచినా బాలుల గనుకా పెంచినప్రేమలు యుండకమానవు అని వత్సతూ శ్రీరాఘవులూ, శత్రుఘ్నునితో యిట్లనిబలికె, పోవోయి శత్రుఘ్నుడనీవు, నీవుబోయీ సాధాంకంబులను, బాలలకు మనవిజెప్పి యిప్పుడు యశ్వంబును దోడకురమ్మనెను, ఆపలుకులువిని శత్రుఘ్నుడు అన్నకు తమ్ముడు యిట్లనిబలికె యశ్వముజెచ్చుట యనియంతటిదీ అతివేగమున తేగలగాని, బాలలను బ్రతిమాలితె విడువరు మాలీ దోడుకు రమ్మనెను, బాలలనే బ్రతిమాలగలేను, మిము ప్రార్థించెద వినుమని బలికె, యెన్నడు ఋషిపల్లెగము గనుకా ఋషిపల్లె వేంచేతా మనెనూ, ఋషిపల్లెలా చిత్రములూ, కలవని జెప్పుదురు మహామునులంతా, చూచివత్తామూ చోద్యంబులనూ అనుచుబలికె శత్రుఘ్నుండవుడు, ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులూ సమ్మతేన సామితి సమ్మతమని సామితిటుబలికె, అన్నతమ్ములు యాలోచించుకు, పిలువమనిరి బాలల నప్పుడును, పురికి బాబ్బుపగ్గీవును పెట్టగా, పూరికె యుండిరి, బాలులతమరూ పచ్చనీబటువుల హస్తంబు మెరయగా, రమ్మనమని సామితిటుబిలిచె అదిచూచిరప్పుడు, తిరిగి వచ్చెను శ్రీఘంబునను హరిపాదములకు మ్రొక్కండనుచూ కను సంజ్ఞలు జేసెను లక్ష్మణుడు, చాడతెలిసి ఆ బాలలప్పుడు, యనేక విధముల స్తోత్రంజేసి, కపికోట్లనుచాలా గూర్చుకొని, ఘనమగువారధి కట్టిన

రామా, దశదిశలనుమీక్షింపి వెలుగగా, దశవదనుణ్ణి చంపినరామా,
 దశావతారములై త్రినరామా దశరథరాజు కుమారుడరామా, వాక
 బాణముచేవానినిజంపి వానరవీరులను నేలినరామా, పితృనాక్యపరిపా
 లనకొరకు, అతివతోవనములకేగినరామా మత్స్యవతారంబుయై త్రి,
 మహామునులనురక్షించుటకొరకు, సోమకాసురునిసూటిగచంపి, బహుకు
 వేదములిచ్చినరామా, కూర్మావతారముయై త్రి కొండవీపున మోసిన
 రామా వరహవతారంబుయై త్రి హిరణ్యాక్షునిచెక్కలు జేసి
 భూసురులందరు మెచ్చగవప్పుడు, వసుధనిలిపినా వల్లభరామా వుక్కు
 స్తంభమున యుగ్రావతారము, పద్మాల్లుభువనంబులు వణకగనూ
 బాలునిగాచినపరమాత్ముడవు, పాపాత్మునిగోళునుచీరినరామా, వామ
 నుడవుఅయి వయికుంతంబెడిలీ, శతశ్రకశువులు జేసినవాని, బలిని
 మూడడుగులభిక్షుంబుపిగి పాతాళంబుకు తొక్కినరామా, పరశురాము
 డవై ధరపముబుట్టి, తండ్రిచంపితామసమునకు, ఖగవీరునికరములు
 ఖండించి, వేయిబాహుల వేటుక్కితుంది జమగిన్ని పగలుతీర్చుటకు,
 జగములో రాజులను చంపినరామా, దశరథులాలేపములకేమచ్చి, కొన
 ల్యాగర్భమునబుట్టి, శ ఖువకచతుర్భుజంబులతోను, శావళాముతో
 జన్మించినరామా, సృష్టిలో శ్రీకృష్ణుడవముబుట్టి, స్త్రీలతోటి పలు
 భోగంబులను, సరసములా సౌఖ్యంబులతోను, శిశుపాలుని చంపిన
 రామా, గోవులనుగాచు గోపాలుడవము, గోవర్ధనగిరి యై త్రినరామా,
 కాళింగమర్దన కంఠసంహార, గజేంద్రమోక్షణ కాపుమురామా, నంద
 నందనా నవనీతిచోర, నగధరముకుంద మాధవరామా, భూమిభారము
 దీర్చుటకొరకయి, బుద్ధావతారముయై త్రి స్త్రీలవతంబులు జెరపిన
 రామా, ద్రోహులబట్టి ద్రుంచినరామా, కలియుగంబునా కలికాకృతి
 వయి భునమగు తురగంబయినీవెక్కి, పాంశుఖడ్గమూ చేతబట్టుకు,
 ఖలులనుచంపిన కలికివిరామా, వెయ్యిడివ్వలుగల వాసుకిఅయినా,
 శేషుడయినను జెప్పగలేడు, మిముక్షింపగ మాతరమానా, దేవకీ
 దేవుడవు తెలిసిలేనుమీమా, శాఖలు అకులు చెప్పగవచ్చు, చుక్కలు

లెక్క పెట్టగవచ్చు, నూర్వని కన్నులచూడగవచ్చు, విముగ్ధుని
 యాడుటకళ్యణములానా, మిఠామముయెన్నగ లేమూ, అనియూహ్యద
 యమునస్తోత్రంచెయ్యగా ఆశ్చర్యంపొందిరాఘవులు సప్తమహాఋషు
 లూసంతోషించిరి, అష్టదిక్పతులు చోద్యంబొందిగా, నాశికములపము
 వాస్తములుంచుకు, నవబ్రహ్మలు చూచుచుండి ఆనందమాయెను
 రామునిమనసు, లక్ష్మణుడా చిరునవ్వులునవ్వే, తండ్రులమీను తనయు
 లంమేమూ, తప్పులున్నక్షమించగవలెను పరిపరివిధముల బుష్పిం
 చును, పాదములాపము నొరిగిరివారు యుసితిరని అడుగులుబలునుంచి,
 యెత్తిదొడలనుంచెను శ్రీరాములప్పుకుండ దళావతారములు, యెరిగిం
 చినవారెవ్వరుమీచే, వనములో వాల్మీకమహాముని, జెప్పినఅవతార
 ములుమాకు, యతివేగంబున హరియులేచె, అజరుద్రాదులు రమ్మని
 పిలిచె మునిపల్లెకు మనమేతెందినప్పుడు, సీతనుదోచుకు రావలెఅనిను,
 మూషకవాహనం ముందరయెక్కి, అందముతో విఘ్నేశ్వరుడుకదలే
 బ్రహ్మాండమున ప్రథమకట్టుకు, భద్రకాలీదేవితో గూడుకొని, యని
 రాకను హనుమంతనుచూ, వీరభద్రుడు తానేకదలే, గంటలనందిని
 గ్రంథునయెక్కి, కదలిపార్వతీశ్వరులవుడు, హంసవాహనమూ బ్రహ్మ
 యెక్కిను, అయిరావతము దేవేంద్రుడెక్కి, భరతుడు బగడపురిధ
 మెక్కినుగా, శత్రుఘ్నుడు మౌత్యపురధమెక్కి, సుతులతోటిసామి
 త్రుడులేడుకా, సౌపాతగ హేమంపురధమెక్కి, అంతిటగరుడువేగమె
 వచ్చి, హరిపాదములకున్నమస్కరించి, యాచిలక్ష్మిని తనయులతోగూడ
 పొంగుచురెక్కలపైయుంచుకొని యయోధ్యకువేంచేతురుగాని, యెక్కు
 మనుచు గరుడుండితెంచి, కార్యములుచేకూరెనుగనుకా, గరుడుడు
 గూడావచ్చెనుయనిరీ, గరుడవాహనము శ్రీరాములుయెక్కిరీ కదలిరి
 కన్నులపండువుగాను, జానకిసిరీదేవైబుట్టినది సురులుమునులు కైవారం
 జదువా, వరసగ్రహామ్మలు స్వస్తిజెప్పగా, వాల్మీకులు వెనుకానడువ
 గను యెదురుయెదురు సేనలుచల్లగానూయెదురుయెదురుమంగళహంతు

లియ్యూ, వాల్మీకాముని యౌశమములకు, వచ్చిరిరాములు వేడుకగాను
 నవరత్నిఖచితా సింహాసనమున, సడుమధ్యమునా రాముకి వేసిరి, సింహా
 సనమున తాగున్బుండి, సిరిదొడలాపయి బాలలనుంచె వ్యాఘ్రచర్మము
 వేగము తెచ్చి, వేయించినాంబశివులకును, యిద్దరిమధ్యను యిరీచర్మ
 మున, గూర్చుండెను బహ్మదేవుండు, ద్భాసనములు దళమునవేసి,
 గూర్చుండెను వశిష్ఠుండవును, వేదములు చదువుతు మహామునులంతా
 వేడుకమీరగగూర్చుండిరిగా, దేవేంద్రాదిదేవతాదులునభద్రీర్చినంతో
 యముగను, మునికాంతలురామునిచూచుటకు కలసివచ్చిరి కడువేడుక
 గానూ, చూడరే రాముని సుశులందరు తగుమనసీతికు శ్రీరాములకు
 విలువించిజానకిని పెద్దాడెనువీరుడుసుమీరాఘవులంఁటే, చూడగలిగె
 యీ వేడుకలుమనకు దేవేనాదులునభద్రీర్చిగ, యంతలోనువాల్మీకి
 మహామునియరుంధతినిజూచిఇలులనిబలికె, యికియాలస్యమునుచేయగ
 బోకు రాములకు నభ్యంగనంచెయ్యూ, యాపలుకులునిని మునికాంత
 లందరు, ఆయత్నంబులు జేసిరివారూ, ముత్యాలఎందిళ్ళలోపలాభమిడి
 పీటలు అరుంధతివెట్టి శరధరాముని దోడుకువచ్చి, దీనించీ శిరనంటిరి
 వారూ, వచ్చాకుకచ్చాలూవేసిరిగా, ఎంటికిపిండినలుగులుబెట్టిరిగా
 మున్నూటరవముకాగుళ్ళపిహ్ననయముగజేసి, యుంచిరివారుశీగంధం
 బున ఆటకాళ్ళు కాచిరి శ్రీరాములకు జలకంబార్చిరి, మెత్తపట్టుతో
 మేనల్లొత్తిరి కనకవేతాంబముకట్టింది, కురులుచక్కాఆర్చిరివారూ
 సాంబాణిమాపంబులనువేసిరి, నెరికురులు యార్చిరివారంతా, నేర్పుతో
 శిగవేసిరామునికి చుప్పికొమ్మ దురిమిరివారంతా వ్రజకీరీటంపన్నెలు
 మించ అగరుగంధము పూసిరివారూ కస్తూరితిలకము ఘనముగదిద్దిరి
 పసిడిగొలుసులూ పలకల మురుగులు, భుజకీర్తులును మెరయాకట్టు
 కాసుతో కట్టినవి చిగువకాసులపేర్లు ధరియించిరి వారు నవరత్నముల
 అంగుళ్ళములు, బిళ్ళమొలతాడు ధరియించె సింహాసనముపయి
 గూర్చునియుండగా చాటుగాచూచెదను జానకీదేవి, యంతలోను
 వాల్మీకమహాముని, అరుంధతినిపిలిచి ఇట్లనిబలికె, ఇక ఆలస్యము

చేయగబోకు తావుపాసనాపట్లు, అరుంధతిపెట్టు, జాన్వీసమిథలు
 నూత్రసమిథలు మోడుగసమిథలు మొదలుగను అశ్వత్థసమిథలు
 యావునేతులు నల్లనక్షంతలు చేసిరివారు యెర నక్షంతలు పచ్చ
 నక్షంతలు పెండిజారీల వ్రదకంవుంచీ భమిడిజారీల అవిసెనలు నయి
 వేద్యంబులు యుంచీవారు మహామునులు ఋషులువారంతా, యశ్వ
 త్థావృక్షమును తరచిరి మునికాంతలు ఋషికాంతలుతమరూ, అశ్వత్థా
 వృక్షమును తరచిరి అగ్నిహోత్రుని కావించిరపుడు అప్రహాసనములు
 చేయగవచ్చెయప్రహాసనములు జేసెడిసమయమందునా, అరుంధతిని
 బిలిచి యిటులనిబలికె యికఆలస్యం చేయగబోకు, జానకిదోడుకు
 రమ్మనను ఆమాటలువిని యరుంధతప్పుడు, నీతనురమ్మనను శీఘ్రము
 గాను, అదిచూచి బాలలప్పుడు, అరుంధతినిపిలిచి ఇట్లునిబలికె, పసిడి
 నీత యయోధ్యలోవున్నది యేలావచ్చును రాఘవయనుమీ, ముందర
 యజ్ఞం జానకితో జేస్తినీవు మంత్రంబులనూనుప్పుడు, యాజానకి
 గూడదో అనుచుజెప్పి, యరుంధతిని పొమ్మనిరి యాపలుకులువిని
 వాల్మీకండు, బెదురుతురాముల కిటులనిబలికె నీతకుజలకం బార్చగ
 లేదూ శీఘ్రమున కావించంజ నను, పూర్ణేందువననా గృహమందున్నదీ
 యక్కర లేదని బలికిరిమునులు, యప్రహాసనములు యమరగజేసి లేచి
 వచ్చిరిశీఘ్రపులు, అంతలోనువాల్మీకమహాముని యరుంధతిని పిలి
 చిటులబలికె, యిక యాలస్యముచేయవోకు ఫలహారములు గ్రావించు
 మననూ, యరుంధతి ఆనరిసింహ్య పందిధేనువను ప్రాప్తించిరిగా, కల్ప
 వృక్షమూ కామధేనువాగావించు ముందువేగ మెరువీరి, పాలుచెక్కర
 జన్నుమీగడాఫలహారములు బిండిబోకలును, మేలుగుపువ్వులుయొడకజ
 ములుపూత రేకులు యతిరసములను, బొబ్బల్లుగారెలు మొదలుగానూ
 బందిభౌబంతులు సాగించి, తనయులుచుట్టునుబట్టును రామాఫలహార
 ములు చెయ్యగవచ్చెఫలహారములు జేసేటిసమయమందునా, యరుంధ
 తిని చూచియుట్లనిబలికె యికయాలస్యంచేయగబోకు, జానకిదోడుకు
 రమ్మనను బాలలేమగుదురా భయమందుచును, నత్వచు శ్రీరాముల

కిటులనెను చిన్నదిగనుక సీతయప్పుడు శ్రీరామా మీపొత్తుకువచ్చుటకు, తనయులకన్నట్టి తల్లిసీతా సిగ్గుగాదనిరీ దేవికియనెను, పొత్తు బెట్టుకొదగునాగేంద్రదశమవా చిన్నవాడవు రాఘవసీత, లవునిపొత్తునా ఆరగించేను శ్రీలక్ష్మణుడట్లు, యారగించిలేచి హస్తములు కడుక్కొని చదురులోకివనెను, శ్రీరామయంతలోను వాల్మీకమహామునీ యననూ యను బిలిచి యిటులని బలికె, స్వర్గలోకమూ సన్యలోకమూ కైలాస గిరిలోకమూ వారు, మూడులోకములువారు వచ్చేటట్టుగా విందులు వేగమున చెయ్యండనెను, పూర్వజన్మఫలపుణ్యంచేతా వేంచేసీరీమన గృహంబులకువారు, యరుంధతి ఆనరసింహ్వయనుచు సర్వజనములు వచ్చెనువేగా, ముత్యాలపందిళ్ళలోపలా వంచవన్నెలా ముగ్గులుబెట్టిరి కనకపువీటలుయరుంధతిపెట్టి పెండిచారీవుదకంబులువుంచీ, పెండిభూడి విస్తళ్ళువేసీరీ పాత్రాభికాగం పణతులుజేసీరీ, పవ్వపూరగాయ నొప్పు గవడ్డించిరి ప్రథమమునే వడ్డించిరి పాయసాన్నంబులు, కందచామ పెండలము వడ్డించిరివారు వల్లభుల, బంతిచిక్కుడుకాయా చిరిపొట్ల కాయా కాకరకాయా మంచికాకర, వడియంపూయప్పడాలు పెక్కు పిండివంటలును వెన్నమరగిననెయ్యి లడ్డుమీగడలు, యరటికాయలు మంచి ఆరవముకూరలు, పనసయు మొదలయిన పాకంబుకూరలు తాలింపుకూరలును తరచుగాతెచ్చి, చాలావడ్డించెను సర్వేశ్వరుడు, బంతి సగ్గుబియ్యం పాయసము శ్యామపాయసమూ, సజ్జపాయసాన్నంబులు, సఖయలొడ్డించిరి రాజపుయన్నములు రమణీశేఖర్లు సెనగ పప్పు, వడియగట్టి పెరుగు వాసనచల్లా వలుపుపప్పులు నెయ్యివప్పుగ వడ్డించిరి, కమ్మగకాచిన కర్రియావు ఘృతమూ కర్పూరపుగిన్నెలతో గాంతలొడ్డించీ, తనయులచుట్టును బట్టుకురాముఆరగించి విజయములు జేసి, కుశరాజుని బొత్తునబెట్టుకొని ఆరగించీ రాఘవులు, లవునిబొత్తున బెట్టుకొని ఆరగించెను, శ్రీలక్ష్మణుడు, ఆరగించి హస్తములు కడుగు కొని, కర్పూరము తాంబూలమువేసి చిత్రవిచిత్రమునుచూచిరాముడు

లక్ష్మీకటాక్షమని మవనునదలచె, యేదినవచనములు యెల్లదిక్కులా
 వూచినతండ్రిడు ప్రకారము వికసించె మన్మథురాణీ వసంతమందునా,
 వరలక్ష్మీశృంగారమెబోలునీలాల రవికెలు నీటుతోచాచి వ్రజాలరవి
 కెలు వగునతోచూచి, కెంపులరవికెలు సొపుతోచూచి, రత్నపురవి
 కెలు రాముండనరెయెందుకేజానకి జాడలేకున్నా బలించెను తనమది
 లోపలవపుడు, యెక్కడిజానకియెక్కడిబుద్ధులు నయ్యరాదు యీమును
 లందరిని, యానాడు యడవులలోను, వధించినచెప్పును లక్ష్మణును,
 జానకిని వధియించిన వెనుకబాలుల పెందిరికాబోలును వీరు, యెన్నడు
 ఋషిపల్లెగురుగనుకయీవిధమునాతోడి తెచ్చేరూపశివెత్తిననూమీన
 బుచ్చిరి, యెంతకానీజానకి లేదననూ, జానకిబ్రతికున్నట్లుయితేను, పల
 కద భాషించదనాతోను, యవతలపోవునూ శ్రీరాఘవులు బాలులను
 పిలిచి యిటులనెను, యేదిరజానకి యెక్కడయున్నదీ మిమ్ముకన్న మీ
 యమ్మేదనెను, యేదిరభూలోకమాతయేదిర, యేదిరభూపుత్రిక నీతే
 దిర, గొప్పకన్నుల పద్మనేతేదిర, కమలముగో జన్మించినకాంతేదిర,
 యాపలుకులువిని బాలులప్పుడు మాయమ్మని మేమెరుంగమనీరీ,
 యెక్కడమిమ్ము యీకావలగో, కనిపెంచినవారెవ్వరు యనెను, ఆ
 వాల్మీకులు మమ్ములపెంచిరి, అక్షరవిధ్యలు చెప్పిమాకు, కోటి
 మార్పులా కాంతిమించినా కోమలాంగినీ యెరుగరుమీరు, గుండె
 జల్లుమని యేమితోచక, యరుంధతిని బిలచి యిటులనిపలికె, అన
 వ్యాయుగ నీకులంచంపెట్టెదా, జానకిని చూపించుమనెను, యవగ
 నవ్వుతూయరుంధతప్పును, యాలాగే చూపించెదననెను, పన్నెం
 డేళ్ళనుంచిరాఘవా పద్మగంధిమిమ్ము యెడబాసి, నిద్రవారములు
 నీరువొల్లక నిలచియున్న మిముదలచుతును ప్రాణములతో యున్నది
 గదయనుచు, చదురలోచనెను శ్రీరామా యంతలోను వాల్మీకి
 మహాముని, యరుంధతిని పిలిచిటులని బలికె రాముడు నీతోజెప్పిన
 రహస్యము, తన కెరిగించుటకు త్వరగ యనెను, రాజ్యలక్ష్మి

యేదనితానుడిగె, జూపించుమనను శ్రీరాఘవులు యనగవిని నవ్వుతు
 బాలులపిలిచి, యికసయినా చూపింతుర అనెను, యాపలుకులువిని
 బాలులవ్వుడు, తమకెత్తమె మూకనుమతులనిరి, సంతోషింపుతువార్చి
 కుండు, అరుంధతిని పిలిచి టులసిబలికె యికయాలస్యం చాయగబోకు,
 జానకి శిరసంతితివాయనెను ముత్యాలా పందిళ్ళలోపలా, పంచ
 వన్నెలా ముగ్గులుపెట్టి భమిషిపీటలు అరుంధతేసె గూర్పుండాబెట్టెను
 జానకిని, సంపెంగతియలమున శిరసంతి, పచ్చకస్తూరి నలుగులుపెట్టిరి
 శ్రీగంధమాన అటకళ్ళుకాచిరి సీతకు జలకంబార్చిరి అప్పుడు మున్నూ
 టరవై కాగులసిప్పు మజ్జనమాడించిరి జానకిని మెత్తనిబట్టలతోమేన
 తల్లి తిరి కనకపుపట్టుచిరా కట్టింపి కుందనపురవికా దొడిగించి
 గుంకుమరేఖా దీర్చిరివారూ బరిమెళంబులూ అలదిరివారూ పాదము
 లకు పసుమరక్కాచాసిరి వవరత్నాఖచితమున రాగిడివిల్చాకుందనము
 జెక్కిన నవరపుకుప్పె యిరుగడలా నూర్యచంద్రులూ, భాషిడవింద్రీలు
 ధరియించి జేతులచేకట్లు మెరయగనూ చాచుంతిపువ్వు కడియములు
 పెట్టి యానాడు మిథిలాపురసుంకూ, ఆశిజాట నచ్చిన మీదటనూ
 ఆలసిందిరిని జెనుటలు తుడుచుచునూ జంకుకిచ్చె ముత్యపుహారమూ
 హారము జానకిమెడ వేసిరి, యానాడు అడవులలోపలనూ అసురుల
 జంపి, వచ్చెనువాడు, దేవలోకమున దేవేంద్రుండు మెచ్చియిచ్చిన
 వత్సరపు పరికం, ఆభరణముకన్న అందమైనదీ ఆహారము జానకి
 మెడ వేసిరి, పాతాళమున ఫణింద్రుడు బాలప్రాయమున జానకిని
 మాపాలిటికి మహాలక్ష్మియనుచూ, మణిగత్తముల హారముయిచ్చె
 ఆహారము జానకిమెడ వేసిరి, రావణ కుంభకర్ణుల త్రుంచి జానకి
 చెరలూ విడిపించి అగ్నివవేశము జేయించినాడు, యమరాసురుని
 చూచుచుయుండా అగ్నిహోత్రుడు మెచ్చియిచ్చె ఆణిముత్యమునూ,
 హారమువొకటి అన్నిటికన్న అందయినదీ ఆహారము జానకిమెడ
 వేసిరి, నూర్యుడు మెచ్చియిచ్చినదనుచూ, చంద్రహాసము జానకిమెడ

వేసిరి యింద్రుడు మెచ్చియిచ్చిన దనుచు, యింద్రుని హారము వేసిరి విలువరచి వరహావతారులు, సీతాకళ్యాణము దినమునాడు సంతోషింపుచు సభవారంతా మెచ్చియిచ్చిన పచ్చల పతకమూ యన్నిటికన్న అందమయినదీ ఆ హారము జానకిమేడవేసిరి కమల నాభుల కాళ్ళుకడిగియా కన్యదానములు జేసిననాడు, వజ్రముల కట్టుజనకుడిచ్చెను సీత మొలను శృంగారిందిరిగా నవరత్నముల వడ్డాణ మిచ్చిరి మొహరింపేర్లు ధరియిందిరివారు వశ్యుభటువులు పది వేళ్ళ కునూ, కనకపుగాజులు పందిటదండిలు గుత్తులుజాకట్లు జారగను, కంకణనూడిగములు సొగసుగవుంచి, అందెలుగొలుసులు కడియమ్ములను, కనకపుగజ్జెలు కాళ్ళకుయుంచి ముట్టలు పిల్లేఘా మొదలుగను, చిటికెనపొద్దులు వీరిమద్దెలను, మేలిమయిన మిర్యపూసల వర హారింపేర్లు తిథ్యముగ వేసిరి, తక్కుమని తాటకమ్ములు బంగారు జడవేసిరి జానకి, మొగలరేకులు మల్లెమొగ్గలు, చామందిదండలు శిఖిపయిచుట్టి సర్వాధరణా లలంకరించిరి, సర్వశృంగారం జేసిరి నానూ, అంతలోను భూమిజనుడైచి, ఆమునికాంతల కిటులనిబలికె చిన్నదిగనుక సీతయప్పుడు తనయుల కన్నట్టిసీతా జడవేయుటకు, తగదుజానకి, కీలుకొప్పు అమరగ వుంచండి, ఆపలుకులువిని అరుంధతప్పుడు భూదేవికిట్లని తాబలికె, పట్టుపుదేవి జానకి గనుకా జడవేయుట అది ధర్మంఅనెను. బణతులుగూడి కడువేసుకగా తప్పు పట్టుకాలువ వేసినవారు, అంతలోను భూమిజచనుడెంచి అదిచూచి భూదేవిట్లనెను, యీగతిసెన దివ్యగవీసెననుచును నల్లపట్టుకాలువ వేయించె, అంతలోను వాల్మీకిమహాముని అరుంధతని పిలిచిట్లనిబలికె యింతయాలస్యం చాయనద్దు, పసిడిమేడలు బాగుచేసి ఫల జాతులు చాల తెప్పించి, హనువువేయుమి రాముడికనెను, ఆపలు కులువిని యరుంధతప్పుడు, భూమిమేడలు బాగుగ జేయించె యేడునిలువులా కనకపు మేడలోపలకు, పగడంపు తరిగోళ్ళ పట్టునుంచ

ములు పట్టమంచంవాల్సె వరుపమరబరచి, యరుదశల తలగడలు
యింతులువుంచి, నేతాన పట్టుబన్నిద మొప్పు బరచి, బరిమళాదులు
పాన్పుపై నిండబోసిరి, విష్ణుకుశీతయిన విరజాజలుపూలు, యామంచి
పాన్పున అవిచాలబరచీరి, స్వామికి సీతయిన సన్నజాజలు, ఆమంచి
పాన్పున అవిచాలబరచీ, ఎన్నో తెచ్చారు పారుజాతాలు ||అ|| మోవు
లాది తెచ్చారు మొగలిపువ్వులు ||అ|| కావిళ్ళ తెచ్చారు కలవపువ్వులు
అప్రొద్దున్న పూసినా బొడ్డుమల్లె ఆజామెక్కి పూసినవి జాజపువ్వు
ములు మధ్యాహ్నం పూచినవి మంకెన్నపూలు ఆసాంపుగా పూసినవి
సంపెంగపూలు ||అ|| మోపోయి పూసినవి మండారపూలు ||అ||
నిళానపూసినవి నీలాంబరాలు ||అ|| పందిళ్ళబూసినవి పారుజాతా
లు, తోడిమెలు తీయించి అవిచాలబరచీ ఘనముగా బూసినవి కన
కాంబరాలు ||అ|| వానలకు బూసినవి వాడాంబరాలు ||అ|| వేడ్క
బూసినవి పేరుమల్లెలు ||అ|| అచ్చమయిన పచ్చచామంతి పూలు,
తెల్లచామంతులు చెంగల్యపూవులు మరువమా కెరుసమా మంచి
దవనమా బంగారుపళ్ళెముల యింపుతో యుంచి యిన్నివిధములా
పువ్వుజాతులా పాన్పుపయి బవళించి, ముత్యాల దోరణాలుగట్టి,
రత్నాలరంగవల్లులు వ్రాసిరి, చందుగులూ తెచ్చి నవరించిరంతా,
పావాలు తెచ్చియు అచ్చోట యుంచి పన్నీరు తెచ్చియు అచ్చోట
యుంచి కనకపు గిన్నెలతో గంధములుంచి, మాణిక్య స్తంభాల
దీపాలుంచి, నిలువుటద్దములు వన్నెలుమించా, మాణిక్యదీపాలు
మరివెలుగుతుండే, హేమకలశముల జలములు తెచ్చి యెకమభాగ
మ్మున వుంచిరివారూ, కూర్చుండేటందుకు కుర్చీలు కుడిభాగమ్మున
యుంచిరివారూ దబ్బపప్పుమంచి దానిమ్మపప్పు నిమ్మపప్పుమంచి
నేరేకిపప్పు, ఆరటిపప్పుమంచి మామిడిపప్పు, జామిపప్పు మంచి
అంగూరపప్పు పసనపప్పు మంచి పంపరపనానపప్పు కమలాఫలములు
ద్రాక్షఫలములు, సీతాఫలములు గంగరేగులును పారపప్పు మంచి

యారువెలగపట్నం చేతమూర ఖర్జూర ఫలములు పానువు సరసమి
 వుందరివారు, గరిమలైవండలు గుప్పించిరీ పాన్పుపైని శృంగారింది
 రిగా, పచ్చిపోకలు పండుటాకులు, బరిమెళాదులు యుందరివారూ,
 అత్తయ్య అగరువన్నీమా, కర్పూరనీవములువుందరి, కలకలమునుచు
 రాముకు కన్నులబాగువ అయిపోయె మగునసీతారాముల పానువు
 గనుకా, శిరిగలిగియున్నది అవిబలుకుదును, లక్ష్మీకటాక్షము రాముడి
 గృహమా, చూడగలిగె మనకందరకనిరీ అచూచీ బాలులప్పుడు,
 గ్రగ్గనజానకి కడకే తెంచి అల్లంతట తమతల్లినిచూచీ, అతిఆశ్చర్య
 మాన అద్భుతపడిరీ, యిన్నిదినములనుంచీ అన్నునుజూచితె, యింత
 వింత కనిపించగలేదు, యాచిమూర్తి నెడబాసి యచ్చట, అంధ
 కారమువలె వున్నది అమ్మా, ఆదివిష్ణువు చనుదెందిన వెనుకా, ఆది
 లక్ష్మీ ముఖపద్మం చూడు, పదియారు పూర్వకళలతో పద్మగంధి
 నిండున్నదనిరీ, యిన్నికళలుగల మనజానకి ముఖము అజాడెటుల
 వ్రాసెను అడవులతిరగ, ఆపలుకులు విసి కుసుడవ్వుచును, తమ్ము
 డితో తానిట్లని బలికె అడవుల తిరిగితె అన్నుకులోపమా, యజ
 రుద్రాదులు మెచ్చగలేదా, ఆ రావణుని చంపుటకొరకు ఆదివిష్ణువు
 అవతారముయేర్పి జగములు పొగడగ సురలుమెచ్చగా జానకి చెర
 యుండగవలసె, కాంతికలిగినా ముఖముగనుకనే కమలాక్షుడికి సతి
 యయిబుట్టె, శిశుముఖమునగల సీతగనుకనే చక్రవర్తిగర్భమున బుట్టె,
 అజగములుయేలేటి జనక దనగను, జెప్పశక్యంబగునా మనకు రాజ్య
 ములుయేలేటి రాముడనగను, తలచుటమనతరమవునా అనెను, తల్లిని
 తప్పక జూడగరాదు ముత్యాలహారములు సవరింపుతును, తల్లిసంకా
 జేరిన బాలులు కలకలపవ్వుతు పాలింపుచును పాలుతాగేటి సమయ
 ముందునా తల్లిముఖముజూచీ యిటులనిరి, పరమవత్సవతను నేనే
 యనుచు పాదములకు మ్రొక్కుకుమీరుమమ్మా, కలివహృదయమే
 కమలాక్షుడిభిక్షంబున కిండించునుయేమో, గర్భిణిస్త్రినని కనికరించ

కా వధియించా వనము కంపేదా, యలవికాని బ్రహ్మాండమువంటి యగ్నిలో త్రొక్కించడె యానాడు? నాటిరాముడు కాదానేడు పతియని నమ్మకు యమ్మరొసేవు, యాపలుకులువిని జానకప్పడు తనయులతో తానిటులనిబలికె, పత్రిబతిమాలుట ధర్మంగాదూ పత్రివత గుణములు గావని బలికె, యారాముడిపయి యమ్మరొసేకు యెక్కువ ప్రేమలు కలిగుంటేను; యప్పుడె జెప్పగరాడాయమ్మా, తాతవెంటబంపింతును నిన్నూ, నిష్ఠూరములు మాకేటికే నీకుజెప్ప మేమెంతటివారము, రాముడిచ్చటికి రాడేమిటే యింతపంతము మాకేటికే మము విడ నాడేటట్లుయితేను, మాబాడవె రాముడిలోను మాపయిచాలా దయ కలిగుంటె జెప్పినట్లుగా జెయ్యనేయమ్మా, రాముడొచ్చి బ్రతిమాలిన దాకా, నేనంతవచ్చీ బలికినదాకా శరణని రాముడు బిలిచినదాకా, మాబాడకయుండవె మాయమ్మా సీతాగాములకు కనబడకుండ యుపాయం యున్నది అనిరి, చిలకర చంద్రికయప్పుడేతెచ్చి సీతకు తెరవేయించిరి నానూ, యెరుగనివానివలెయుండు తండ్రినన్నిధి తమ రేతెంచి తల్లికేమొకాళికబన్నొచ్చిరి. మొలకనవ్వలూముద్దయిదోసె యంతలోనె వాల్మీకమహాముని హరినన్నిధికి తమరేతెంది, చాల ప్రౌద్ధ మించిపోయినది, స్వామివారి యంతఃపురంబులకు ఆదిలక్ష్మి పలుకోపములుంచగా, యడుగుమనుచుబల్కె వాల్మీకి, యాపలుకులు విని యతివేగమునా, నేనలకు సెలవిచ్చెను రామునేనలకు సెలవిచ్చిన పిమ్మటా, తమ్ములకు సెలవిచ్చెనురాము, తనయుల జెట్టునుబట్టుకు అప్పుడు యంతఃపురములోపలికొచ్చె, యల్లది వాడని తండ్రికిచూపి తిరిగివచ్చెను శ్రీఘ్నమునను, బహుళాగ్రతమని తల్లికిజెప్పి జాలక్రలా వెంటానిలుచుండి కుడిపాదంబులు ముందరయించి గూర్మావతారులు గృహమేజొచ్చె, బాసినట్లుగ సరమాత్ముండు పాన్పుపయినిగూర్చుం డెరురాము ఒకగడియూ ఒకయుగమాయెను, లేచి వేగమున శ్రీరాఘవులు, యేమిచోచక యటునిటుచూతు, పాన్పువైని గూర్చుం

దేనువేగా, యేదిజానకి జాడలు లేవు, నీతగాదు యది చిలుకల చంద్రిక కళ్ళుచీకటులు కమ్మనురాముడికి, తెరచాటునవేచూచి, పన్నెండేళ్ళాయె బడతినన్నెడబాసి, జానకిపర స్త్రీల నెరుగను బంకజ ముఖుడను యెరుగవటవె, యదినీవు నమ్మకుంటేను, వినవెజానకినీవు తప్ప స్త్రీలెల్లానుతల్లి కొసల్యోదేవి సమము, యదినీవు నమ్మకుంటేను వినవెజానకి, నీవుతప్పా స్త్రీలెల్ల మాతల్లి కైకమ్మాదేవి సమము, యదినీవునమ్మకుంటేను వినవేజానకి నీవుతప్పా స్త్రీలెల్లా మాతల్లి సుమ్మితాదేవిసమము, యదినీవునమ్మకుంటేను వినవెజానకి, నీవుతప్పా స్త్రీలెల్లా మాయక్కా, శాంతమ్మసమము, పద్మగంధినీవే తెంచకుండు వా, బ్రాణములునిలువవు తనకనెను, పిలచినవలుకవు మాటాడవుగా నేరమునావల్ల కలదసిబలికె, వెనుకటిమాటలు తలచకెసీతా, విరహము తీర్చవెజానకియనెను, తనపాటివాడే యుగ్రుడు భుజముదించడు తనసతినయినా తనపాటివాడె చంద్రుడు, దొడలదించడు తనసతినయిన తననాటివాడె రుద్రుండు జడలదించడు, తనసతినయినా తనపాటివాడె బ్రహ్మదేవుడు, జోడడబాసియుండడు యెవుడు, పాటివారలో చవక చేతువశరణేజానకికమ్మనిబిలిచె, స్త్రీలక్ష్మినీవే తెంచకుంటివాశిఖరుజ్జ్వల పావితములు దీనుకొని, కావిపస్త్రములు కట్టుకునేను యామాటలు వినిజానకిదేవి, తనయులు వినగా తానిట్లననూ పరిబ్రతిమాలిన తరువాతయినా, సతులను యోచించకయుంటేను, పాపమ్మలే బాప్తిం చునుయనెను, యామాటలువిని బాలలప్పుడు తల్లివినగ తనయువిక్లిష్ట అవీరీ యిటుమీసలయునా మూర్ఖాడకముంటె, యాదిలక్ష్మిమనఅమ్మదీ నేరం యాదివిష్ణు బ్రతిమాలినవెమక, యాదిలక్ష్మి యే తెంచకవురా పాపంబులు ప్రాప్తిం చునుయనీరీ, యాపలుకులువినిజానకిదేవిగ్రక్కున రాములకడకే తెంచి గజ్జలపాదం ధరణిమోయగా, యందెలుగను కించి నమంగను, అందెలుగదల హృదయానందం బొంగగా, దిటవగు బాపిటకురులువాలా, కులుకుకుచమ్ముల సందులనడుమా, నక్షత్రపు హారములు మెరయూ చాళువబరసిడి వజ్రాలగుత్తులు, వత్తులులేక

యండగా జాలరుముత్యాల మేలుబట్టళ్ళు, గంధపు వాసనలందం
మీరా, వామకరణమున రామదిలుకలు రామరామ యని నాదం
జేయా వలెవాటు కొంగొప్పతో కారగా వయ్యారముతో వచ్చెను
సీత, శ్రీలక్ష్మితోమనము సరిరాలేమని, లేపంబులు తలలు వంచు
కొనే మహాలక్ష్మితోమనము సరిరాలేమని, మాణిక్యములు దీప్తి
జ్వలించె, వరలక్ష్మితోమనము సరిరాలేమని, వజ్రములు కాంతులు
తగ్గించె, వయ్యారమ్ముకు సరిరాలేమని, మత్తగజంబులు లజ్జించెనుగా,
సీతవడకకు సరిరాలేమని రాజహంసలు సీతమాఖముతో సరిరాలేమని
పూర్ణ చంద్రుడు లజ్జించెనుగా, సీతనాసికముతో సరిరాలేమని తిల
పుష్పముల. సీత పెదిమలకు సరిరాలేమని బగడపుత్రీగలు లజ్జించెనుగా,
సీతకన్నులకు సరిరాలేమని కలువచేకులు, సీత కనుబొమ్మలకు సరి
రాలేమని సింగినివకుల సీతనాసికముతో, సరిరాలేమని, చీనాంబ
రంబులు, సీత పలువరసతో సరిరాలేమని మల్లెమ్మగ్గులు, సీత దంత
ములకు సరిరాలేమని దానిమ్మగింజలు, సీత లలాటముకు సరిరాలే
మని బాలచంద్రుడు, సీతచెక్కిళ్ళకు సరిరాలేమని జెక్కుటద్దములు
ల, సీతకురులతో సరిరాలేమని గండుతుమ్మెదలు, సీత కర్ణములకు
సరిరాలేమని శ్రీకారంబులు సీతనేత్రములకు సరిరా లేమని నేరేడుపళ్లెల
సీతకడుపుతో సరిరాలేమని కడలివస్త్రములు, సీత వీపుతో సరిరాలే
మని వింజామరలు, సీత నాళికతో సరిరాలేమని సుడిగుండంబులు
ల, సీతతోడలతో సరిరాలేమని ఆరటిబోదెలు, సీతమజ్జములను స,
మర్రిపళ్ళులజ్జంపుచుండ సీతజేతులకు స, చెరుకుకొముల, సీతదండల
స, యదూటలు ల, సీత యరచేతులకు స, చిగురుటాకులు ల, సీత
నేళ్ళకు సరిరాలేమని పెనకాయలు ల, సీతగోళ్ళతో స, జీలుగు
ముక్కలు ల, సీతశిరోకంఠంబుతో స, పొన్నకాయలు ల, సీతకంఠ
ముకు స, శివునికంఠంబుల సీతవ్వరంతో స, గండుకొవెలు ల,
సీతదిసలవరకున, రామజలుకలు ల, సీతచక్కదపంబులకు, శ్రీలందరు

దేనువేగా, యేదిజానకి జాడలు లేవు, నీతగాదు యది చిలుకల
 చంద్రిక కళ్ళుచీకటులు కమ్మెనురాముడికి, తెరచాటువనేచూచి,
 పన్నెండేళ్ళాయె బడతినన్నడబాసి, జానకిపరస్త్రిల నెరుగను బంకజ
 ముఖుడను యెరుగవటవె, యదినీవు నమ్మకుంటేను, వినవెజానకినీవు
 తప్ప స్త్రీలెల్లానుతల్లి కాసల్యాదేవి సమము, యదినీవు నమ్మకుంటేను
 వినవెజానకి, నీవుతప్పా స్త్రీలెల్ల మూతల్లి కైకమ్మాదేవి సమము,
 యదినీవునమ్మకుంటేను వినవేజానకి నీవుతప్పా స్త్రీలెల్లా మూతల్లి
 సుమ్మి తాదేవిసమము, యదినీవునమ్మకుంటేను వినవెజానకి, నీవుతప్పా
 స్త్రీలెల్లా మాయక్కా, శాంతమ్మసమము, పద్మగంధినీవే తెంచకుండు
 వా, బ్రాణములునిలువవు తనకనెను, పిలచినపలుకవు మాటాడవుగా
 నేరమునావల్ల కలదపిబలికె, వెనుకటిమాటలు తలచకెసీతా, విరహా
 ము తీర్చవెజానకియనెను, తనపాటివాడే యిద్దరుడు భుడముదించడు
 తనసతినయినా తనపాటివాడె చంద్రుడు, దొడలదించడు తనసతినయిన
 తనపాటివాడె రుద్రుండు జడలదించడు, తనసతినయినా తనపాటివాడె
 బ్రహ్మదేవుడు, జోడడబాసియుండడు యెవుడు, పాటివారలో చవక
 చేతువశరణేజానకినమ్మనిదిలిచె, స్త్రీలక్ష్మీనీవే తెంచకుంటివాళిఖయజ్ఞో
 పావితములు దీసుకొని, కావిపత్రములు కట్టుకునేను యామాటలు
 వినిజానకిదేవి, తనయులు వినగా తానిట్లనెనూ పతిబ్రతిమాలిన తరు
 వాతయునా, సతులను యోదించకయుంటేను, పాపమ్ములే బాప్తిం
 చునుయనెను, యామాటలువిని బాలలప్పుడు తల్లివినగ తనయునికిట్లు
 అనిరీ యిటుమీరటయినా మాట్లాడకయుంటే, యాదిలక్ష్మీమనఅమ్మది
 నేరం యాదివిష్ణు బ్రతిమాలినవెనుక, యాదిలక్ష్మీ యే తెంచకవుంటే
 పాపంబులు ప్రాప్తిచునుయనిరీ, యాపలుకులువినిజానకిదేవిగ్రక్కున
 రాములకడకేతెంచి గజ్జలపాదం ధరణిమోయగా, యందలు గమ
 కించి నడువగను, అందలుగదల హృదయానందం బారగా, దిటవగు
 బాపిటకురులువాలా, కులుకుకుచమ్ముల సందులనడుమా, నక్షత్రపు
 హారములు మెరమా చాళువబరసిడి వజ్రాలగుత్తులు, వత్తులులేక

యుండగా జాలరుముత్యాల మేలుబట్టుట, గంధపు వాసనలందం
మీరా, వామకరణమున రామచిలుకలు రామరామ యని నాడం
జేయా వలెవాటు కొంగొప్పతో కారగా వయ్యారముతో వచ్చును
సీత, శ్రీలక్ష్మితోమనము సరిరాలేమని, లేపంబులు తలలు వండు
కొనే మహాలక్ష్మితోమనము సరిరాలేమని, మాణిక్యములు దీప్తి
జ్వించె, వరలక్ష్మితోమనము సరిరాలేమని, వజ్రములు కాంతులు
తగ్గించె, వయ్యారముకు సరిరాలేమని, మల్లగజంబులు లజ్జించెనుగా,
సీతపడకకు సరిరాలేమని రాజహంసలు సీతమాఖముతో సరిరాలేమని
పూర్ణచంద్రుడు లజ్జించెనుగా, సీతనాసికముతో సరిరాలేమని తిల
పుష్పముల, సీత పెదమలకు సరిరాలేమని బగడపుత్రీగలు లజ్జించెనుగా,
సీతకన్నులకు సరిరాలేమని కలువరేకులు, సీత కనుబొమ్మలకు సరి
రాలేమని సింగినివళుల సీతనాసికముతో, సరిరాలేమని, చీనాంబ
రంబులు, సీత పలువరసతో సరిరాలేమని మల్లమొగ్గులుల, సీత దంత
ములకు సరిరాలేమని దానిమ్మగింజలుల, సీత లలాటముకు సరిరాలే
మని బాలచంద్రుడుల, సీతచెక్కిళ్ళకు సరిరాలేమని జెక్కుటద్దములు
ల, సీతకురులతో సరిరాలేమని గండుతుమ్మదలుల, సీత కర్ణములకు
సరిరాలేమని శ్రీకారంబులు సీతనేతములకు సరిరాలేమని నేరేడుపళ్లుల
సీతకడుపుతో సరిరాలేమని కదలివస్త్రములుల, సీత వీపుతో సరిరాలే
మని వింజామరలుల, సీత నాళికతో సరిరాలేమని సుడిగుండంబులు
ల, సీతతోడలతో సరిరాలేమని ఆరటిబోడెలుల, సీతమణములను స,
మర్రిపట్టులజ్జంపుచుండ సీతజేతులకు స, చెరుకుకోయిల, సీతదండల
స, యదూటలు ల, సీత యరచేతులకు స, చిగురుటాకులు ల, సీత
నేళ్ళకు సరిరాలేమని పెసరకాయలు ల, సీతగోళ్ళతో స, జీలుగు
ముక్కలు ల, సీతశిరోకంఠంబుతో స, పొన్నకాయలు ల, సీతకంఠ
ముకు స, శివునికంఠంబుల సీతస్వరంతో స, గండుకోవెలు ల,
సీతదిసలవరకున, రామజలుకలు ల, సీతచక్కదనంబులకు, శ్రీలందరు

లజ్జించుతుండిరి, లక్షగాజాకట్టూ జారగను చనుదెంచెను జానకి
 సంభ్రమంబునా, యిల్లంతజానకినే జూచి కళ్ళు చీకటి కమ్మెను రాము
 డికి, యెదురుగ చనుదెంచెను శ్రీరాముడు, పతిపాదపద్మంబుల
 బడెనూ, పాదపద్మములపయినున్నా బ్రాణపతి నెత్తి బరువుపయికి తీసెను,
 శ్రీరామూ యిక్కడుండుటకు యిరవుగాదనుచు గ్రక్కున బాలలు
 యావలకనిరీ పయినున్న అంగవస్త్రంబులుతీసి, బుచ్చపుసులాబులు
 బరతుకునీ బంచకావ్యంబులు పతన చేయుచూ బవ్వలించిరీ బాలలు
 తమయూ, నీతను రాములును గలిసితి మనుచు జంతలేకను నిద్రించిరి
 వారూ, బిగియగొగిటా జేర్చెను రామూ అకులు మడుపులు అందించు
 తూను సగము సగము గొరికి అందించె, వెయ్యివేల దీపములు
 వెలుగగ, వెలదితో భోగించెను శ్రీరామూ, లక్షవేల దీపంబులు,
 వెలుగగ, వెలదితో భోగించెను, శ్రీరామూ కోటివేలదీపములు
 వెలుగగా గోవిందుడు తన ప్రాణసతితో గూడెను లేచివేగంబున
 వేగంబుగను బాదపద్మంబులు కడిగెను శ్రీరామూ శుభప్రత్యక్షనంబు,
 బాన్పుపయిని గూర్చుండెతాను, బద్మగంధి హస్తంబులు బట్టుకు
 మ్మితిలేని వేడుకలను బొందె, వారుగులరుగునా గిరిమల్లెలను చామం
 తులు నన్నజాజులును యీవెనలతో బుచ్చకు అప్పుడు వరలక్ష్మీ
 వవరుచు నిలుచుండి యలసురటీచి మనకి వద్దనుచు, యంచుకొనెను
 శ్రీరాఘవులపుడు పాదసేవలు జేయుచుతాను, యదోధ్యంతాగుశ
 లమ యనెనూ, అత్తల ముగ్గురి వడిగెనుసీతా యితరమయినా బంధువు
 లను అడిగే యరయగ ఋష్యశృంగునిగాంతా శాంతనడిగెనూ జానకి
 దేవి వన్నుమరచి సుఖంబున పున్నూర చెల్లెలను, యడిగెను సీతా
 మిథిలాపట్నంబులో యన్నవారిని, తల్లిని తండ్రిని యడిగెను సీతా
 అందర్నియడిగిన పిమ్మటఅప్పుడు యజ్ఞంజేసితిరి మీరనెనూ, రాఘవ
 సోమనూజులు అయితిరి కనకసీతా సోమిదేవామెను, ముత్యాలూ

కుశలవుల యుద్ధము

మొగలాలలోపలా జాజీలు ముడచిందీ తనకయితే ప్రాప్తిలేదా యెనూ, యనుచుబలికి తాబడలెనూ యవుడు కన్నుల జలంబులుం గమ్మి గురియగా కొలింతుకొని శ్రీగాఢువులు, పిలకల జంధికల య ప్పుడు తీసి, నీతకన్నులారవం తుడిచి, ఆదరంబున జానకినందుకూ, మెల్లన రాఘవులు ఇటులని బలికె, యజ్ఞముకాదే జానకితనకూయమ వురమూ వలెనున్నది నీత, యయోధ్యకాదు, కోమలితనకు అంధ కారమూవలె యున్నది సుమీత నీతానీవు లేని పట్నము, చీకటి కమ్మియున్నదిసుమీత; జానకి నీవులేని అయోధ్య, జనహీనంబయి యున్నదితనకు, చిలుక లేని పంజరమూవలెనూ, చిన్నబోయె మనసం తాను, యాగవుయశ్వం బట్టుకుకట్టి, యెన్నిజిక్కుల బెట్టిరెనన్ను తనయులచే అశ్వంబు ను కట్టించి యెరుగనట్లై యడిగెననా నీవు యెన్నితపంబులు జేసికంటివె, యెన్నటికి యిటువంటి బుత్తులు కలుగా యుద్ధరంగమున బాలులు నన్ను ఆసినమాటలు యేమనిజెప్పుకూ శూరత్వమయినా పాకులు బలికి గె పంచదార మొలకలవలెయుండె, యెన్నిమాటలు మమ్ము అడలించి యాసినా మొలక జిన్నిముద్దులు వాలికెనె, ముద్దులు గులికేటి తనయులు అయితే మిమ్ముబోలియుం దురు శ్రీరామా, యానాడడవులకు మీరేతెంచె ప్రాణంబు విడిచెను దశరథులూ, తనయులులేకా తపములు జేసితే కలిగిన బుత్తులు కను కను మీకు, ప్రేమగల తండ్రులు మీరయితేను యయోధ్యకు బలి చేయమనగలరా, గర్భిణీస్త్రీయని కనికరించగా వధియించినా వన ములకంపిరీ, అలవిగాని బ్రహ్మాండమువంటి యగ్నితో త్రొక్కించర ఆనాడు, గోరితినావిధి పూర్వవశమునా గోరికలడవుల వాలవుటెరుగా యివిధమునా అడవులలోపలను తనయుల చూచుకు తానిలుచుండె, బాలుణ్ణి బాణంబునబడవేసి అయోధ్యకుబలిచేయమన్నారు, ప్రేమ గల తండ్రులు మీరని బలికె ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు, తలచుకు జానకిట్లనెను, పూర్వజన్మమున జేసిన ఫలమూ, యనుభ వింశకా

తీరదునుమ్మి, యయోధ్యామహారాజా! తనయడవయ్యా, యెడ
 త్రులలో నంచరించగలేదా తల్లివండులా రాజ్యమునిడచి వంటిగావన
 వాసములేమి, తనయులను మేమెరుగకుండినా, తగని ప్రేమలు కలి
 గెను మాకు, మనసునగోపం యిర్వలుంచుకు, కనబడకుండిన జానకి
 తనకు ఆపలుకులువిని జానకప్పడు పాదములపయి వొరిగెనుసీతా,
 పాదములపయినున్న ప్రాణసతినెత్తి పాన్పుపైకితీసెరామూ, అప్పుడు
 జానకి ఆలివినయమునా వొప్పుతోరాజకిటులనిబలికె, వాల్మీకులునను
 దోడుకురాగా వద్దనివాదించి మీసుతులూ, బాలులు జేసిననంతా
 జెప్పి, డయ్యాయంచూమనె తనయులమీదా, ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘ
 వులు వత్సకుజానకి కిట్లనిబలికె, అక్కడికొచ్చి అయోధ్యలోపలా,
 జేసినచిత్రిము లేమనిజెవుమా ముందుగాను మమ్మందర్ని చంపిరి,
 అమెనుకను లగ్గలకెక్కిరిగా, భవిష్యమేషలు పాచూజేసి, గురుజను
 గూలవేసికె, ఏయారాజలేనిదాయారాజ్యంబు రాజీయంబు యుద్ధా
 నికిరాదా మూలకేల దాగున్నాడనిరి, ముందరయుద్ధానికి రమ్మిరి
 దాగియుండుట శౌర్యంగానూ, దాతలేనిదా గూఢబట్నంబూ, అడివ
 మాటలకు యేమనిచెవుదునూ అమృతపు గుణకలవలెనే యుండే,
 అత్తగారి దాదని చంపిరా అయ్యయ్యాయని బలికెనుసీతా కైకియ
 త్తకు కోపంవచ్చి యేమిసేతును యెరుగనిసుతులూ, అయిదేళ్ళపాటు
 ము మొదలుకొని, యాడివమాటలకు యన్నిజెప్పెఅక్కడివుండియమ్మ
 రోసేవు, యిక్కడకొచ్చినకాగణమేమనిరి, అక్కడయేమీనరంజే స్తినో
 జెప్పకుంటే ఖండింతుముయనిరి బాలలుతనను యడిగినవిధమూ, చూస
 గుచ్చినట్లంతాజెప్పె యాబలుకులువిని శ్రీరాఘవులు చిరువత్సవన్వి
 యులులనెను, నీవుజేసినా తీరువుగాదా, ఓతిసుతనివరసుకులకుయనెను
 తానుజేసినా తీరువుగానూ, తండ్రులపోలిక తనయులకనెను, యెవ్వరికీ
 విధమని యెరిగించకు రవ్వళాయక బాలనివ్రు, రవ్వలు లేక యుండిర
 రాఘవా మూడులోకములు మ్రోగెనుయద్ధం, నీలివిధితేయేలెంతుకొ
 రారో నీవేపిలవనె జానకియనెనూ యాపలుకులువిని జానకిదేవవత్సకు

కుకలపుల యుద్ధము

బాలల యిట్లనిపించె నిర్దయలయినట్టి మీరెంద్రడిదయవచ్చు నాతని
 లారారారోయీ, కరుణాకటాక్షలూ మీరెంద్రడిదయవచ్చు నాతని
 లారారారోయీ, రాజరాజేంద్రులూ మీరెంద్రడిదయవచ్చునాతని
 లారారారోయీ, మీరెంద్రడిజనకచక్రవర్తిరాజారావోయీ మామామ
 దశరథులారారోయీ, అడవులలో మనముంటిమి అనుచూ, యాది
 మూర్తికి దయవచ్చింది వనవాసంబులు విడపించుటకు, వనవాడకు
 తానిటకే తెంచె, సకలభోగములు కలిగెనుమీకు అతిశ్రీఘ్నముగారమ్మని
 పించె, అపలుకులువినిలవుండవ్వడూ, యిలికిపడుతుదిగ్గునలేచె, కన్నుల
 నెత్తురు నిప్పులురాలగా, లేలెమ్మనిఅన్ననుతా లేపెఅన్నా, మనయమ్మ
 పిలుచుచున్నది అతివేగమునరమ్మని పిలిచింది, ఆదివిష్ణుయేమి చేకాడో
 అన్నులెమ్మని లవుండా దంతపుత్రులువులు చటుకునతన్నిరీ, పగడపు
 ఘడియలు ఘుఘుమనివిడచెను, చనుదెంచిరిబాలలు వేగమునాచూచి
 సంతోషించిరివారా, శీతారాములు గూడుకున్నారు జంతలేమిలేవని
 బలుకుదురు, అమ్మ వేగముగారమ్మన్నట్లు, స్వప్నమాయెనాతమ్ముడనికు
 సతిపతులు గూడుకొన్నగృహములో సరసములాడెడి సమయములను,
 తనయులయిన దరినుండగరాదు, చనుదెంచుటయది దోషముసుమ్మీ,
 అపలుకులునిది లవుండవ్వడు, అమ్మపిలుచుట నిజమేమునను, అమ్మా
 మమ్ములపించితి వెంచుకె, చేతులుముడుచుకు నిలుచుండిరిగా, అది
 చూచి శ్రీరాములవ్వుడు, నవ్వుతు నీతతో యిట్లనిబలికె, యెంత
 పుణ్యమే జానకినీది, వినయవిధేయత కలిగినసుశులూ మాపము
 ప్రోధము మళ్ళగలేమూ మవవి చెప్పవే జానకి అనెను, బాలలు
 యిద్దర్నీ దోడుకువచ్చి పాదంబులపయి వేసెనుసీతా, అడుగులపయి
 యున్నతనయులనెత్తియెత్తి కౌగలించెను శ్రీరామూ, తోడమధ్యం
 బున బాలులనుంచుకు, చుంచుదువ్వి మొద్దులుపెట్టుకుని, పళ్ళుఫల
 ములు బళ్ళెరాలందుకు, అందియిచ్చ బాలలకపుడూ, అందుకుబాలు
 ఆనందమునా, ఆరగించిరి అతివేడుకతోనూ, యిరుగడలా బాలుల
 నుంచికొని, కర్పూరపు తాటబాలంవేసె, వొకవయిపున యాలవకుక

రాజు, వొకవయిపున యాజానకిదేవి వీవెనలచేబుచ్చుకు విసురుతూ, సౌఖ్యం చేసిరిహరి కిప్పుడూ, చాలా పొద్దు మించుకపోయింది, చాలు చాలుయిక మానేవలయునను గుడిభాగమున గుశలవ్రలను, యెడమ భాగమున జానకిదేవి, బవ్వళించినా బరమాత్ముండు, తలబోసెను తిమచి త్తములోను, తల్లులమాటలు వినకజెడితిని, తమ్ములమనవ్రలు విననయితినిగా, శాంతమాటలకు మారుబలికితి, యెందరుజెప్పిన విననయితినిగా, బాలులకు యిడుచులు పెట్టితిని, భార్యను బాధల పెట్టితివనను, నిందలేని నేరముకలిపించి, సతినిజంపుచుని బంపితివేను, బరమబలివతో జానకిగనుకా, బగసాధించి బలికెను నానో కనకపు సీతతో యజ్ఞంజేసి కానినిందలూ పొందితివేను, బాలలపయిని బగ సాధించి, పాపముల కొడిగట్టితివేను, పార్వతిబలమున బ్రహ్మకిగాని బంతగించి నేచంపుచుపంటి, బాలలనప్పుడు బట్టిచంపితి, బాణము, కోడుడు నేనిపుడు, అని చింతింపుచు శ్రీరాఘవులు, కన్నులవర్షగురి పించెను సీతమేలుకొని చిన్ననలేది రాముకన్నులూ జలములు తుడిచె, సంతోషింపనవ యామ రాఘవా, జంకించుటకూగారణమేమీ, శాంతి పయిని స్వప్నములూయెనా, తలచితిరా తల్లులనునిగోను, తల్లుల తల చుటలేదుజానకి, చిన్నయలయిడుచుతలచుచుయంటి, దైవవశములు తప్పనస్వామి, జంకించుటకకబనిలేదనెను, యక్కడందెననియిడుముల లేవు, యెన్నిభాషల చేసెను నాల్మీకులు, పుంపరివిధములూ ఫలభక్తి ములు, బాలకిచ్చి పెంచెనుయెలా, అక్షిరవిద్యలు ఘనమంతములు యనేకవిద్యలు యన్నిచేసిరి, జనకునిమారుగ నాల్మీకుండు, బాలెన్ని తినబోపించె, యచ్చటనుంచుటచేతజానకి, యింతపవీత కలిగెను సుమీ, యానందమాయెను రాముడిమనసు, సతిసుతులతోసంతోష మునా, బవ్వళించె నాపరమాత్ముండు, నిద్రించెను నిలవకుండు, యంత లోను నాల్మీకమహాముని యతివేగమునా లేచెనుతాను, దేవేంద్రాదేవ తాడలు, ముప్పయికోట్ల మునులెల్లాను యిరువయికోట్ల సురులు తిమరూ, పార్వతిశ్వరుల మీలుకొలిచే !

శ్రీరామచంద్రులచేతా పూజలుగొన్న, మధురసుందరనాథా! మేలుగో, జంబుకేరేళ్ళకిందను వెలసిన జంబూకేశ్వరలింగా । మే, మరియూరచితా బలిలో వెలసినా, మాత్రాభూతేశ్వరుడా । మే । తీరుగా కావేరివడికిరమందునవున్న, కుంభకేశ్వరుడా । మే । మరిమరి గోరికాలిచ్చునట్టి, కంచివందరాజస్వామీ । మే । తీరుగా కాళహస్తి తీరమందునవున్నా వాయులింగేశ్వర । మే । జగములా కెల్లాను, తేజస్వీ శ్రీతేజలింగేశ్వర । మే । ముప్పు మూడుగోల్లైన నులు మీదరిశనము గోరి నిరీక్షించియున్నారు । మే । తీరుగా శివకాశీపురమందు వెలసినా కాశీవిశ్వేశ్వరుడా । మే । అరవముఅరుగోట్ల అమరేంద్రబాదులు నిలిచి యుండిరిస్వామీ । మే । తెల్లవారవచ్చు తొలిగోడికూపింది తపముకు వేళాదు । మే । తల్లి శ్రీత్రిపురాంగుజగదాంబ భ్రమరాంబా । మే । మహిషాసురుబట్టి మర్చించితివమ్మా మాణిక్యాంబ తల్లి । మే । రాజ రాజేశ్వరి మణిశ్రీవిశ్వేశ్వరి అన్నపూర్ణతల్లి । మే । సోమశేఖరరాణి త్రిపురసుందరవల్లి భూతనాథునితోడ । మే । బ్రహ్మసరిస్వతిమిమ్ము ప్రార్థించుచున్నార, పార్వతివమ్మా మేలుగో ।

భార్యతీశ్వరులు పరుగునలేచిరి, సభవారంతా లేచిరి సంధ్రము గను అందరినిచూచి అందరప్పుడు సీతారాములను మేలుగొలిపిరి.

మేలుగొలుపు

వైకుంఠవాసుడా వరలక్ష్మీ వల్లభుడా సీతాసమేతుడా । మే । వాల్మీకమునులంతా నిదరిశనముగోరి, నిరీక్షించియున్నారు । మే । అత్రి వశిష్టాదిమునులు మీశ్వరగోరి పాత్రులయియున్నారు । మే । తెల్లలే నుగువచ్చి వాకిటయున్నదీ నల్ల నాస్వామీ । మే । కల్లగాదుర జగ మెల్లాయేలెడు రఘువల్లభుడికన్నదా । మే । పరమభక్తులు నిన్ను ప్రార్థించుచున్నారా పన్నగాధిపతిల్పా । మే । తూరుపుదిశలంతా తెలుపెక్కియున్నాది భానుడుదయించెనే । మే । దేవేంద్రబాదులు దేవకూలందరూ తెలివొందిరిస్వామీ । మే । రాజ్యాభిరాముడా రాజీ వదళ సేతరఘురామచంద్రమాడా । మే । పుత్రులసతితోను బుండరీ

కాక్షదా పురుషాకాశమితుదా । మే । పార్వతీశ్వర బ్రహ్మనరస్యకులు
 లేదిరీ పాలనము దాశయినా । మే । మేలుగో శ్రీరామా మేలుగో జయ
 రామా, నీతతో గూడుకు సింహాసనమెక్కి, పజల పాలించగ । మే ।
 కొక్కురోకోయని కోర్పుకుయ్యగను, కిలకిల కిలకిల చిలుకలుబలుకా
 కలకల కలకల రాజహంసలు, గోరువంకలు కొమ్మలమీనా, చక్ర
 వాకములు చెముడుకాకులు, పావురములు పక్షులుబలుకను, అట
 లాడెడి పందడివినుచు, లవకుళగాజులు లేచిరియపుడు, నీతారాముల
 మేలుగొలిపిరి అంతఃపురములకే నేయమ్మా, తనయులచుట్టునుబట్టుకు
 తాను చదురులోకి చనెను శ్రీరామా, మాఖమజ్జనములు గావించి
 రప్పడు స్నానమునకు వేంచేతామనిరీ యరవైకోల్లా అమర్తేనాదులు
 ముప్పయికోల్లా మానులందరును, అజగుదాదులు తనయులుతమరూ
 అ జాహ్నవీతీరమ్మకుజనిరీ, స్నానాదులువేగముగావించి, వాల్మీకుల
 గృహముకూ చనుదొచ్చి, నేనలతోను తమ్ములతోను, తనయులనో
 భుజించెనురామ్మా, ఆరగించి హస్తములు కడుక్కొని, కర్పూరపు
 తాంబూలమువేసి, సింహాసనముపయి గూర్చుని యువుడు వాల్మీకుల
 చిలచిట్లని బలికె, యేచుండీ వాల్మీకమహాముని, తోడుకపోడుచునీతా
 సుతులా, మీగోరికలు జెల్లెచుగనుకా, మాగోరికలు జెల్లించండి,
 భూమండలములో మీప్రఖ్యాతి, పొగడతరమా మాకందరికి బాలల
 మమ్మా బ్రతికిందితిరి, బంపించు దయోష్ణకుమమ్మా, జానకి తన
 యుల రక్షించుటలు, జగములకు యెరిగించెదస్వామి బాలులమీరూ
 పెందినకీర్తి, బ్రపంచములు విసగజేతు, నెగిన యుపకారంజెయ్యగ
 లేమూ దండంబులు దయపుంచండ నెనూ, ద్రవ్యా పేక్షలులేపూరూకు
 దండంబులు సమర్పించెదనేనూ, ఆశీర్వాదంబులుమాకిచ్చి, నారీరత్న
 మునువోడి తేమ్మననూ, యాబలుకులువినివాల్మీకుండు, యానందముతో
 స్తోత్రంజేసి మీకు మొక్కు మేమంతవారమూ, మీకు మొక్కుట
 ధర్మంగాన, అదివిష్ణువొతారమ్మార్చి అన్నిలోకములు బ్రోచెడిస్వామి
 చచ్చిబుట్టుచూ జీవరాసులు, జన్మజన్మములుమిమ్ముగానగ లేనూ, యెల్ల

లోకములుయేలినస్వామి నీదరికనవిడిచిచాలునుమాకూ, మాపుణ్యములను మాగృహములకు, లక్ష్మీకొరకు వేంచేసిరిమీరూ, బాహ్యములను పొందిన ఫలముగనుకనే మాధవ మీపాదములుగంటి. మత్స్యధర్మతారముయెత్తినాగోవిందస్వామినివేగావా, వరహావతారమెత్తినావను మతిలక్ష్మణ నీవేగావా, నృశింహావతారమెత్తినా నారాయణుడవు నీవేగావా, వామనావతారమెత్తినా, వరలక్ష్మీవల్లభుడవునీవు; భార్గవావతారముయెత్తినా, పరమాత్ముడవునీవేగావా శ్రీరామావతారముయెత్తినా, శ్రీధరకేశవమూర్తివికావా, శ్రీకృష్ణుడవయి గోవులుకాచిన గోపాలుండవు నీవేగావా, బుద్ధావతారమెత్తినా భూనాథుడవు నీవేగావా, కలికావతారముయెత్తినా కనునాథుడవు నీవేగావా, దశావతారములుయెత్తినా దశరథరాజగుచూడుకవుగావా, అనియిన్నిధమున స్తోత్రంజేసి మన్నించీ వరలక్ష్మీనిపిలిచి గావె యిందువదనా రావేచందవదనా రావెరావెరావెనానీ రమ్మపిలిచె, వాల్మీకిలు రఘుపతిపాడగాంచి : లలియిట్లు విచారింపతిగునా చంపుమనిమీరు బంపింపిదనా చంపగ లక్ష్మణుడుండగనూ పకలంబులు చేకూరెను యిప్పుడు అంతాజెప్పిరి రాముడితోనూ నీతాసుతులను దోడుపవచ్చి సమర్పించెను శ్రీరాములకు భరతశత్రుఘ్నులు బాగుగనప్పుడు, బాలులచూచిరీ వేడుకగానూ బాలులకు ఆభరణంబులుంచిరి, వోదినకు నమస్కరించిననాడు యడుగులపయినున్న మరుదులనెత్తి, దీనించి యిట్లనితాబలికె, బాలులవంటి యజ్ఞానులులేరు యెరుగనికూనలు యేమనుటకునూ, యెన్నివిధములా జెప్పినవికా యాగవుయశ్వం గట్టివీరు, నొప్పించిమిముమాటలాడిన, మనసునకొధంబుంచగవచ్చు అనిగానకి బలికిన బలుకులకు, ఆప్పుడు లక్ష్మణుడిటులని బలికె, బానకి వోదినవు వరసకుతిల్లి బాలలమేమూ వక్కటెనుమీ, మానేరములు మదితలచుకుమీ, మన్నింపు మాయమ్మొరాయనుచూ అంతలోను వాల్మీకమహాముని పయనంబులు వేగమే గమ్మననూ, వనంత

ఋతువు వైశాఖమాసము, భామవారమీ పంచమినేడూ, పదిఘడి
యలవము ప్రాద్దయినదిగనుకా, బాలలనుదోడుకు వెళ్ళుడననూ, యా
మాటలువిని బాలలప్పుడూ, వాల్మీకులతో యిటులనిబలికె. తల్లిగర్భ
మాన మేముండగనుచంపించలేదా, యిప్పుడునుమ్మల రమ్మనుటేలా,
యెప్పటికయినావస్తుము అనిరి, యెన్నివిధములాజెప్పినగాని, యెవ్వరు
జెప్పినవినుమనిబలికె వశిష్టమొలైన మహామునులంకా అనేకవిధముల
జెప్పిరివారు శచీదేవి సరస్వతితోర్వాణీ యనేకవిధముల చెప్పిరివారు
యేడునముదములు యింకినగానీ, యిప్పుడు యయోధ్య బోవనునిరి
బాలలదీ భల్లూకపుష్టు విసజాల రెండగుజెప్పినను మునికాంతలుసుర
కాంతలు దేవారగవలనుకువ నీవెజెప్పజానకీయనిరి, యామాటలు
విని జానకీదేవి బాలురపిలిచి యిటులనిబలికె. తాను రాముతోడను
దేరకపోతె తగడంచురు మీకెవ్వరుగలరు, చారుణపంథమునింకితో
మీకేలా, తనయులారమ్మని చేయబట్టె ఆమ్మామిమ్ము విడచి యుం
డుటా వార్షింతుర యాగోకంబువారు సుతులకువిడచినశోకంబొందినా,
పతితోటిడునులు సతులధర్మం పగాసాధించెటి పతియైనాను బ్రాణము
అక్కడవిడువవలెను, పతినెక కాసినసతులనుచూచితె, పతివ్రతలుగా
రందురుజనులూ, ఆమాటలువిని జానకప్పుడూ, రామునిసన్నిధికి తానే
తెంచె నీతెనుజూచి చోద్యంబందుచుమ్మగ బాలకడకే తెంచె బాలల
హస్తములుబట్టుకొని, బరివరివిధముల భాషింపదొడగె యయోధ్యదళ
రిథమహారాజ, అరవై వేలావర్సములు, తనయులులేకాశపములుజేసి
బుర్రకామేష్టులుచేయించెనువాడా, బుట్టితిమివలగురు తనయులమూ
యతిగారంబులపెంచెనుచుమ్మా రాముడంటెను రాజకుమేమా,మితి
లేని వేడుకలనుబొందె, అటుచంటిరాముని అరణ్యములకు, బంపినప్రాణ
ములు విడువగలేదా, సతికివరములు యివ్వగలేదా, తనప్రాణములు
విడువగలేదా, కైకవరములు కాదనిచెప్పి గానాస్యసుతునికిబట్నంగట్టి
రాజ్యపరిపాలన రాముకుచేయగా, కన్నులారసుమాచూడగరాదా, దైవ

వశంబును తప్పించుటకు తరముగాదు యెవరికైనానూ, మీరయోధ్యకు
 చనుదెంచకపోతే, మేమేదిధమున బోగలమనెనూ, అమ్మమమ్మలవిడు
 వగలేదూ, అలాగేనుమీ లెగండి, యామాటలువిని శ్రీరాఘవులూ
 తమ్ములతో తామిట్లనిబలికె, అందిరిని యయోధ్యకు బంపించి, అరణ్య
 ములో వసనమందాము బాలలను గావలలోవిడచి, బట్నములు మన
 కెందుకుయనెను, ప్రాణత్యాగము జేసినగాని బాలలనువిడచి పోనని
 బలికె, తమతండ్రి దశరథమహారాజు, తనయులబాసి బ్రాణములవిడచె
 వంశాచారం కలిగియున్నది తప్పక ప్రాణములు విడుతు, యాబలుకులు
 విని శ్రీలక్ష్మణుడు, బెదరుతు బాలల కడకేతెంచె, జేరదీసి తనతోడల
 నుంచుకు, జరునవ్వునవ్వుతు యిట్లనెను, ఘిమ్ములా గూలవేసిన
 వెనుకా, యెందుకురాజ్యం అని బలికితిరీ, పూర్వజన్మ ఫలపుణ్యము
 చేతా బ్రతికితిమీ మిమ్ముల చూచుటకు, యాదిమూర్తి అవుతారము
 విడచె, అందరము ప్రాణములు విడచెదము, విడనాడి మమ్ముల నందరినీ,
 వొంటిగయుండుట గోరికకలగా, అనిలక్ష్మణుడు బలుకెగ నప్పుడు
 మారాడక వెరచి కుశపుత్రూ, మాజీవచంబులు నిలిసినవాయూ ప్రాణ
 ప్రతిష్టలు జేసినవాయూ మీమాటలకు మారాడవెరతురు, వచ్చెదము
 అయోధ్యకు జనిరి, తనయుల చాటనుబట్టుకు చాను, తమ్ములతో రథ
 మెక్కిండ నెను, అజరుద్రాదులు అమరేంద్రాదులు, అందగు సంతో
 పించిరిచూచి, సురులు గురువులు జెప్పినకంటె సామిత్రిఘన తాజే
 శాయా, శైలవౌసగు శ్రీరామయూచూ, వేమకొనివచ్చిన వారంతా,
 తనయులతోను తమరయోధ్యకె వెళ్ళగ దీవెన లివ్వండనెను,
 మీరందరు వేంచేయుట చేతకే, నీతాసుకులు చూకగగలిగె తీరుగ
 యయోధ్యకు తాచనుదెంచి, సకలసుఖములు పొంద గలిగె అని
 యివ్వధమున నమస్కరించి, యందరిని వీడ్కొలిపెను రాము, వృషభ
 వాహనము శంకరు లెక్కిరి హంసనాహనము యెక్కెను బ్రహ్మ
 అయిరావతము దేవేగ్గిడుడెక్కె, తమనివాసంబులకు తల్లిరివారా.

చీనీచీనాంబాల చీరలు తెచ్చి, మహాఋషులు సీతకు సారలు బెట్టి
 అందుకొని ఆజానకప్పుడు, హంసవడకలతో అతివ వేంచేసె, మునికాంత
 లు ఋషికాంతలు తమరూ, సీతనుగొగిట చేర్చుకున్నపుడు కమ్మల
 జలములు తెచ్చిరివారూ, కాదని సంతోషించెటివారు, యంతలో
 వచ్చెను జానకిపయనము, యెగుళ్లమయిమి అమ్మగొమవమూ ఎన్ని
 నోములు నోచికంటివె, యెన్నిక యిటువంటి బుత్తునీవు, మాధవ
 నీమనసు త్రిప్పటకు, మాతరమవునా జానకియనీ యెన్ని విధములా
 పార్థిందినీవు, యే తెంచెనో మారాముడిచ్చటికి, పట్టుఫలములు పసు
 పుకుంకుమూ, జానకిక వడిమించిరివారూ, జలుకలు చీరలు చిత్రపు
 రవికెలు, సీతకుకట్టివారు, చక్కటి అద్దములు లక్కభరికెలు చీరలు
 రవికెలు, సారలుబెట్టి, వాల్మీకులచే సువులందుకు, వచ్చెను జానకి
 వాకిటప్పుడు బాలుణ్ణి దొడపయియుంచుకొని, భరతుడు బగవతు
 రధమెక్కెనుగా, గుళగాజును తోడలవయి వుంచుకొని శక్రుఘ్నుడు
 హేమరధమెక్కె, సీతతోటి రాముడు తేరెక్కెను, లక్ష్మణుడుతేరూ
 వకువగనూ సరస్వములు చువ్వ శృంగులెక్కెనూ, స్వాధ్యాయములు
 చదువుతుకదిలె వారివారికి తగినవాహనము లెక్కుమూడిలి రయో
 ధ్యను క్రమ్మన యనగా, యిట్లుధవుడు భామనులు పొగడా
 గూరిమితో భట్రాజులు పొగడా, యిట్ల కిన్నెర గంధర్వులునూ
 సిద్ధసాధ్యులు విద్యాధరులు మద్దెల తాళంబులు మ్రోయగను,
 మూకలు గూడుకు రాణువకడలా నారదుడు వీణ మీటగను,
 తుంబురులు గానం శాయగను, రంభ పూర్వసులు నాట్యమాడగా,
 మేనకాదులు మేళంశాయూ బాణాసంచులు భామలు వేయగా,
 నేలచిమగులు గోలాటములు పగటి వత్తులు చంద్రజాతులు అనాయి
 జవ్వలు పువ్వుత్తులు చింకమయినవి లంకా పురులు, గారకాదులు
 తారాజవ్వలు మతాబులు గొట్టములు మొదలుగను, చిచ్చుబుడ్లు
 కార్పిరి వారపుడు నలుపు యెరువులు తెలుపులు మొదలు

గను పచ్చ మతాబులువేసిరి వారలు బూరలు టమటమ్ము
లను బరిచమా వాముద్ధములు పదిదినములు మోయగా, శరీ
ధ్వనులు, బోరువ మోయా నగారపు నౌబత్తులతోను యయోధ్యకు
పయినంబులు అయిరి, ముంకర ముత్త్యపుదొడుగుల వాయూ వెను
కనురత్నపు తోడుగులవాయూ, పచ్చిబెత్తులు పటాసులు బట్టుకు
నడచిరి వైభవమునకు నెమలి వీవెనలతో, నేర్పుతో వివరగా
నాలుగు వీధులు యూరేగిగా ఆడుగు యడుగు మేళం జేయుచును,
ఆయోధ్యబట్టముకు వచ్చిరి యల్లంతట, ఆయోధ్యనగరం చూచీ
ఆనందమాయెను జానకి మనసు యెదురు యెదురుగ మంగళహాతులు
బట్టకవచ్చిరి పురజనులారా, కర్పూరపు హారతులు బాలందుకొని
కట్టములు వారందరిచ్చె వ్రచ్చుగొడుగులు వాల్చిబట్టగా, సింహ
ద్వారమునందిగిరి యజ్ఞశాలలు వేదికచూడు, హోమగుండ
ములు వొప్పతో చూడు బణితెచ్చిన బంచపాత్రలు, తామ
పాత్రలు పడతిరా చూడు, యావస్తంభములు యువిదరా చూడు
పావకుడికి ననుస్కారం చెయ్యా, యిది క్రతువుగాదు మనకిప్పుడు
యిదియే మంగళపదమాగాకా, యనుచు బలుకుచూ యానందము
తోలక్ష్మణునిపిలిచి యిటులనెను, బట్టరాణువ బట్టము లోను
వీధులలో విడుదులు జేయించూ, వేగ శ్రీరాములు ఆనతియ్యగాని
లవును గ్రక్కున యేలెంచె, వేకబెత్తములు, జేరి బుచ్చుకు బారెను
తీరును యంజనిసుతుండు, అదిచూచి లక్ష్మణుడు యప్పుడు వద్దు
వద్దని వాదించెనుగా, ముక్కుచూడ మహాత్మనములు చూచావచ్చిరి
వారలు వేడుకచేతా, హింసచేయుటా ధర్మంగానూ హితవ్రతేసి,
బంపుడివారని, గుప్పెళ్ళతో వరహాలు బట్టుకు చల్లిరి రాణువ
పయినవును, ముందుగాను హనుమంతుని బిలిచి జెప్పమి శాంతా
జేమితో యనిరి, యడుగులు తడపడ అంజని జేయుచు అంతఃపురమున
లోపలకొచ్చె, నీతాసుతులును వెంట బెట్టుకు రాజద్వారముకడ

కొద్దిరి మార్చిజెప్పెను హనుమంతుడు యదివిని శాంతా గ్రక్కువ
 లేచె, యానందమును బొందుతు శాంతా, యందరికి యెరిగించెను
 తాను యంతలోను ఋవ్యశృంగుడువచ్చి, చెల్లెళ్ళకు యెరిగించెను
 తాను శాంతకడకు గ్రక్కువచనుదెచ్చి, చిరునవ్వునవ్వుతు యిటు
 లనెను జానకిసుఖమునయున్నదియంటె నమ్మవయితిని, నామాటయినా
 చూచి సంతోషించిన వెనుకాయేమియున్నపు తనకనిలక, వెన్న
 రసెలు అప్పుయలుచేసి యారగించెనును మీకనచూ, గావ్య
 కయికాసుమిత్రులు శాంతజానకి జెల్లెలంతా, కర్పూరహారతులుబట్టుకు
 యెదురుగ వచ్చిరి వారపుడు, బచ్చకూళ్లు య్రకూళ్ళు బట్టుకుమే
 తెంచెను గౌసల్యప్పుడును, య్రనక్షంతలు బచ్చ నక్షంతలు బట్టుకు
 వచ్చెను మామిత్రిప్పుడు వనగతముల గుప్పెకుబట్టుకువచ్చెనుకయికా
 సంతోషముతోను య్రకూళ్ళు యెగరబోయించిరి వచ్చకూళ్ళు
 దీసివేయించిరి వసంతములు దిగమడిదిగా గుళగాజు చంబెట్టు
 కొని గౌసల్య నగరకుయేరెంచె, లవకుమానుని చంకబెట్టుకు
 సుమిత్రా వగరుకి చనుదెంచెజానకి చెట్టబట్టుకుశాంతా, జెల్లెలూ
 వెనుకనురాగాను, యందరినిచూచి బాలలప్పుడు తల్లిబోటి తమరిలు
 లసిబలికె, అమ్మాయీ స్త్రీలందరినోను, యడవులకంపిన ఆవ్వేదనిరి
 నాడుబంపుట నమ్మికలేమా, నేడుబంపితే చూశుముమేమూ ధర
 నిజను యెవరేమయినా, యంటే తల్లకుసుము యిప్పుటిమాటలుతే
 నాడునీతకు దిక్కవ్వకువేరూ, నవ్వుసుబంపిరి వనములోకి, ధరనిజ
 తన వగసుతులను చూచి, కల్పెరగజేసెను కోపమునా యది
 చూచి శాంతయ్యుంపుడు, తగదెజానకి తనయలమీదా తన
 యలు చేసిన తప్పులెరుగదా తగదనేజెప్పుదుర ధర్మంచూచి,
 కయిక జేసినమిన్నది, కారణమీలాగున యుండగను, గరుడ కిన్నెర
 కింపురుషోత్తమా, సుందరులు తెయ్యనీకూడా, కొటాన గోటివీవ
 ములు వెలుగగా, కుమార్తెతో గృహప్రవేశింబయిరి, నీతి శివాలక్ష్మి

యిల్లువొరగానే, ఘంటవలెదీపము కలకలనవ్వె. యయోధ్యలోపల
 ఆడవారలా, జానకిగూడను సంభ్రమమునా, వొకర్ని వొకడు
 రమ్మనిపిలుచుచూ, శాంతలంత కడు నేడుకనోను, మృతినొందిన నీత
 మల్లినచ్చినది, నీతను చూతము వేగమురారే ఆందమున ఆభరణ
 ములను, పొందుగా శృంగారింతుట వారు. వడిపడిగా నడువవగర్చు
 కొనుచు, పరుగునవచ్చిరి బణతులు తిమిర్లు వచ్చిన వారందర్నిచూచీ
 జానకిచేతుతో జేర్చెనుయవుడు, ఘనమగు తివాసుల బరిపించి
 శాంతలను గూర్చోమని బలికె, జానకితనయులు యెడుట నుండిరి,
 కనబరచనె మాకందరికిని, యాపలుకులువిని శాంతమృత్యువును యతి
 గారంబున రమ్మనిపిలచె హంసలు వాలిన చందమునను యత్తదొడ
 లపయి, గూర్చుండిరివారు యవునేసీతా తనయులు నీకు తేజవంతులే
 చక్కనివారు, కళాపూర్ణమయి నిండియుండినా, శాంతులు ముఖ
 మున చంద్రునిబోలు, విరులునముఖములు నక్షత్రములు ముక్కులు
 తిలబుప్పములబోలు, చారడేసి కన్నులు కనుబొమ్మలు, పువ్వుళరముల
 బోలును సుమ్మి, కంఠము శంఖము గళము వుదరమూగండు
 తుమ్మెదలే కురులనగాను, పాదములు పద్మములముంచూ, మృరిపప్పు
 బుణిములకె తగును, చక్కనిబాలల వొక్కరీతిగ, యెన్నితపములు
 జేసిలెకలిగె, యామాటలువిని శాంతయప్పకు, పదమని బాలల
 యావలికంపె జానకి నీతనయులకీవేళా చారెడు వరహాలు దిగదుడిచీ
 శాంతానీవు బాలలతో, మాకందరికి యియ్య వెయిచిరీ, యాబలుకులు
 విని జానకవృక్ష యందరితో తానిటులనిబలికె, ఆడవులతిరిగేటి నాతవ
 యులకు యంగరక్షలూ యెందుకుయనెను, శాంతతమ్ములకు చారడేసి
 వరహాలూ, దిగదుడిచి మీకందరికిచ్చు, యాపలుకులువిని శాంత
 నవ్వుతు యంగరక్ష మూతమ్ములకేనా, యక్కచెల్లెహ్ను చక్కనివారు,
 చక్రవర్తిగునూరైలు మీరు, యన్నకు గూరలు యతిరనములూ,

యంగరక్ష కావించెదమీకు శాంతజానకి సరసములాడగ, నంతో
 మంబున చూచిరివారు యడవులకూ నను బంపినదే మొదలు నిద్ర
 హారములు యెరుగమెల్లీ, తనములకని నీవున్నావనుచూ, తరువారినే
 వింటిమెమూఁజుమ్రొ, మొగవారయితి జెప్పినగానీ, నమ్మలేదె
 యోయమ్మరోఁమేమూ, నిన్నుకనులా చూచినదాక, నిజమని యను
 తోలేదేమేమూ, బుత్తరత్నముల చూచుగొంటివా, మరచితివా
 ముమ్ములనందరనీ, యాపలుకులువిని జానకప్పుడు అతివినయమున
 యిల్లనిబలికె, యడవులకు తన్నంపినవిధమూ యడవులనుంచీ వచ్చిన
 విధమూ, యతిక్లేశంబులు పొందితివనుచూ, యంతాజెప్పెను వారల
 తోను, శాంతమ్మయితి మరచెనుగానీ, మిమ్ములమరచి నేనొండగ లేనూ,
 తెల్లవారగ దినదినంబునూ, తలచుకుండుంటిని మిమ్ములనేనూ, విని
 బడతులు విచారింపగను, యప్పుడుశాంతా యిటునిబలికె, తనయుల
 చూచుకు మము మర్చిస్తీనిగాని, తానేవిధమున మరుచగలనూ,
 యాపలుకులువిని నవ్వుకునీతా, తమ్ములమాచుకు మరచితివనెను,
 కనకపునీతను కన్నులచూచీ, నామనేపక యజ్ఞములుచూచీ, రాఘవి
 సోమయాజులుచూచీ, మరచిరి మమ్ములనందరినీ, యజ్ఞశాలలూ
 యెక్కడ యుంచెనో యెరుగ జానకియెన్నడు మేమూ, కనకపునీతను
 కన్నులతోనూ, చూచి తెసుందరీవీడనెనూ, శాంతజానకిభాషింపగనూ,
 చక్రధరుడు వేగముచనుడెంచె, వచ్చినరాముని కన్నులచూచీ సెల
 వియ్యవెజానకియెదిరీ పచ్చలురత్నములు పట్టుచీరలూ యిచ్చిబంపవె
 జానకిచేసెలవుల యందుకొనీ, నవ్వుకు తమగృహములకేచదిరీ, జానకి
 సుతులూసొందర్యములూ, చెప్పుకొనుచును చనుడెందిరివారు, యంత
 లోనుకొసల్యనేగమె శాకసాకములు గొల్బునజేసె, నాలమీగడజున్న
 చక్కెరాఘృత మధుమాపములను గాజాన్నములూ, పిండివంటలూ
 యుందరికివడ్డించెను కొసల్య, జన్నియావుల ముగిచీఘృతమూ, అందము

తోవడ్డించెను సుమిత్రా, యన్నదమ్మలూ సేనబంధి, యానందముతో గూర్చుండిరివారు, యక్కచెల్లెళ్ళూ శాంతబంధినీయందముతో గూర్చుండిరివారూ కొసల్యకయికా సుమిత్రలు చూడగ కన్నులు చాలపుయిసిరి తల్లులు తమతో సంతోషింపగ యారగించిరి, శ్రీరాఘవులు, తనయులతోనూ తమ్ములతోనూ యారగించి హస్తములతోడిగ కర్పూరపూ తాంబూలములు యందరికిప్పించె శ్రీరాము తనయులునూ దొడలవయ్యువులమకొని సేనలకు సెలవిచ్చెనురాజు సేనలకూ సెలవిచ్చినపిమ్మట తమ్ములకుశలవిచ్చెను రాగాలక్ష్యణదగ్గరకనుచూ తమ్ముడిహస్తము బట్టుకొని చంపిరయ్యిని సీతనుబంపితినేనూ చంపకనీవు సకలంబులు సమకూడెను యివును వేమక సుఖములు పొందితిమనెను యానాడు పథాలుగువళ్ళు, యాహారనిద్రలు లేకుండా యడవుల యిరుమల బడితివిమాతో మేముసుఖంబున యుంటిమిగాన, నీవుండగ సతితెచ్చుకొని అనేకవయిభవములు బొందితినాడు జానకీనడబాసింది మొదలు నీసేవలుజేస్తవి సతినెడబాసి, యికనయినా నీవుసతితోగూడి యిష్టభోగముల యుండుమితండ్రి యాపలుకులు విని శ్రీలక్ష్మణుడు యన్నకు వొదినెకు | మొక్కుతువెడలె, కేళీగృహమునకు చనుదెంచ నప్పుడు యూర్షిలోచ్చెలక్ష్మణునన్నిధికి, వచ్చినసతిని చూచియప్పుడు, కొగలించె కమలవేసులుతీరా దొడలపయి నుంచుకు ముద్దుబెట్టుకు సరసములాడుతుసంతోషమునూ, కలకలనవ్వుతుయిల్లనిబలికె అక్కను చూస్తిన యతివరోనీవు, తనయులచూస్తిన తరుణిరోయనెను చూస్తి మీకృప చాలకలిగిండగ, కలిసితిమీ మేమందరమనైనూ అలగరాదు మీతో నెప్పుడు, చంపుమన్న దిక్కెవరుమాకు, దిక్కెక్కడ గలదని బలికెదనా, యన్నదమ్మలూ మేముండగనూ, నమ్మరాదు మీయన్న తమ్మలూ నవ్వుతు చంపించె రాఘవులు, యని యూర్షిభాబలికిన బలుకులకు జరునవ్వు నవ్వెనూ లక్ష్మణుడు సీతారాములు గూడి

యుండిరి భరతుడుయుండెను మాళవితోనూ శత్రుఘ్నుడు శృతకీర్తి
 వేమకసరసములాడుతుయుండిరివారూ సతులు బతులు. సంతోషమున
 సుతులతోటి సుఖమున యుండిరిగ వరుసగయిది వాల్మీకిరామాయ
 ణమూ తరపున వ్రాసెనూ యీ కవితాను యిదిచదివి వ్రాసినవారలకు
 ఆయురారోగ్యభాగ్యంబులు గలుగూ, పాపములించుక చేరవుసుమ్మీ
 భక్తితో యీపాటను బాడినవిన్నా, రామరాఘవా మీకు మొక్కెద
 వ్రాసిరి యీకథ రమ్యముగానూ నేర్పినదంతను జెప్పితిగాని గూర్చి
 యిచ్చినావాడవునీవు, కోరికలుకొనసాగించుసుమ్మీ, గోవిందా కృప
 చూడుముమమ్మా, చరణములకు చేర్చి మొక్కెదా శంకరసుత
 రక్షించుమి నన్ను ఘనైక్కుంతాపురమునందునా కదలకనిలిచిన కమ
 లాక్షుడవు రమ్యముగా మీనామస్మరణ, రాత్రివగలు నేగోడుచు
 నంటి భక్తులుగూడి బాడగనాకు శక్తిలేనూ శ్రీరామచంద్రా తల్లి
 దండీపయి తప్పులనెంచక వొప్పులుగా భావించుమి స్వామీ.

సంపూర్ణము

_____

... ..

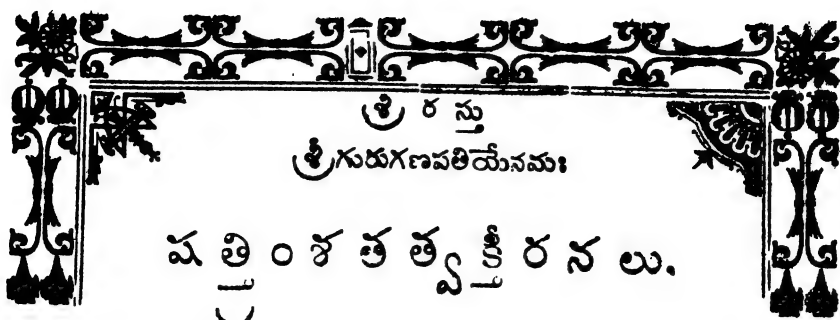
SECRET

1990

1980

శ్రీగణనాథునిపాదము । బాగుగభజించిభక్తిభావమునందున్ ।
అగమనుభావయోక్తులు । వేగమెదెల్పుటకు శరణువేడెదనిపుడున్ ।
శంకరాభరణము—అటతాళము.

శ్రీగాణనాథునిపాదములూ । సిరులిచ్చిరక్షించుపాదములూ । వే
గామెమదిలోనూ వేడినవారికిఁభోగభాగ్యములిచ్చుపాదములూ । శ్రీగా
ణా । ఆదిదేముడైనాపాదములూ । ఆదిపూజితమైనాపాదములూ ఆది
మూలమాధారచక్రమునందూ । ఆదిగణపతిదివ్యాపాదములూ । శ్రీగణా
కార్యాకారణమైనాపాదములూ । కార్యాసిద్ధినిజేయుపాదములూ ।
ఆలోచనావిద్యాదులుకొందువాలన్నిదీర్చికోరికలిడేర్చుపాదములూ । శ్రీగ
ణా । మూలవిరాట్గురుపాదములూ । మూపాకావాహానునీపాదము
లూ । వాలాయాముగనీరాగురుకృపానందాద్ధీ మేలూగలుగజేయూపాదా
ములూ । శ్రీగణా । అఖిలానుకారితాపాదములూ । సకలవిభవమొనగూ
పాదములూ । ప్రకటితాముగర్థవర్తినుబ్రహ్మణ్యాభక్తూని పోషించూ
పాదానులూ । శ్రీగణా ।

కం । శ్రీరాజయోగమధురు । ధీరుండగుతుమ్మిడీరదేశకుకరుణా ।
కారీశ్వుగణనాథుని । భారతిఅజహరినిలక్ష్మిబ్రహ్మకేతుకా ।

కళ్యాణీ—అదితాళము.

శ్రీగురుదేవునిపాదాబ్జంబులు స్థిరమరినుంచేదెన్నటికో । బాగుగదివ్య
జ్ఞానముకాల్పితభాగ్యముగలిగేచెన్నటికో । శ్రీగుఁయిష్టలింగపరబ్రహ్మమున
వృతునిష్టనుగొలచేదెన్నటికో । సృష్టిలోనశివభక్తులతోనర్థోష్ఠినిసలిచేదెన్న
టికో । శ్రీగుఁడు । అయిదక్షరములుఅమృతపానములనుభవమొగేదెన్నటికో

బద్దెదిరువై అయిదింటికిపై నందించేదెన్నటికో ||శ్రీగురు|| అటవైసభా
సములోపల మేరుపదరిశనమెన్నటికో | అరులింగములకఖల సౌఖ్యము
అర్పణజేసేదెన్నటికో | మరపులా రెంటినందునాయెరు కనుయెరిగేదెన్నటి
కో | మరుపుయెరుకలో మగ్గుముగగుగొనిమరువక యుండేదెన్నటికో |
శ్రీగురు|| వీరగురుచరణారవిందమకరందము గ్రోలేదెన్నటికో | చేరువ
సుబ్రహ్మణ్యముజెప్పిన సారముజెలసేదెన్నటికో ||శ్రీగురు||

హిందూస్తానికాఫీ ఆటతాళము.

నమశ్శివాయనమ్మినానయ్యా | నందినాహనన బ్రోచనయ్యా ||నమశ్శి
వాయనమ్మినానయ్యా || యెన్నిజన్మాములెత్తి తినయ్యానిన్ను దెలియనీ
చూడనయ్యా ||నమ|| పాపజన్మబాధలకోపాలేనూ||అపదలుబాధలూరుదా
వనుచునూ ||నమ|| ఆదారిచూమునాదన్వరూపా||అనేదై నమాఅమితా
ప్రతాపా ||నమ|| భావాటాంతాకాభవబంధనాశా | శేవజేశేవాశ్రీగిరీవా
సా ||నమ|| శుభ్రసుఖదేహోనుజ్ఞానసారా | సుబ్రహ్మణ్యమునుజూచీశోన
రా ||నమ|| కామాచీరాగము ఏకతాళము.

జ్ఞానముదెలియానిమానవజన్మమెందు ||జ్ఞానహీనమైన చృణాజన్మ
మేలనేమనజ్ఞానము|| కానకజ్ఞానమనేకారు చీకటిలోనుమానకాశేయు
దోపామమతజిక్కినవారిజన్మమెందుకూ||జ్ఞానము|| ఘడమిలోనరుదైబుల్లి
పుణ్యమునెరుంగలేక కుడితెలోబడ్డెలకవాలెకూడి మోసపాయ్యేవానిజ
న్మమెందుకూ||జ్ఞానము|| మూలమైనగురునిబోధ మోక్షమార్గమెరుగలే
క| పూరినిష్ఠలింగమూర్తి పూజించులేనివారిజన్మమెందుకూ ||జ్ఞానము||
తుమ్మిడిరలింగగురునినమ్మిభజన శేయుచున్న ఇమ్మహిలోభక్తవరులసమ్మ
దించలేనివానిజన్మమెందుకూ||జ్ఞానము||

ధన్వాసిరాగము-అటతాళము.

యేదియా స్వామీనీదయాశ్రీలవానా | నమశ్శివాయయేదయా
స్వామీనీదయాయేదయానామీదనీదయాదయా నేనంగవేడిన | లేద
యామీపాదములకూ | మోదముతోమొక్కినామంధవమాన్రణావా
నాదనూ | శ్రీశైలనిస్కముగలోకంబులకునీవొక్కధవుడై కంబటంచును

చక్కగానడుగునిపాదముదిక్కుని నెరనమ్మియున్నా యెక్కవా లేకతక్కు
వా॥శ్రీశైల॥ సారమగువంచాక్షరిజపసారసన్మార్గంబు జూపియుఘోరదురి
తయలెల్లబాపియుగారవముచేబ్రోవుమన్నా భారమానీకూదూరమా॥ శ్రీ
శైల॥ పాఠమగుమీభక్తపాదాపంకజంబులధూళిన్నాపై యింకజేశేమార్గ
మేదోశంకలేకను జూపుమంటినిశంకరాపాపభయంకరా॥శ్రీశైల॥ వందన
ముమీభక్తభక్తుడు సుందరంబుగనుబ్రహ్మణ్యము మునుజేముడవనుచు
మొక్కెను॥ మునుధరముకుందపూజితయిందురాశ్రీగిరిమందిరా॥శ్రీశైల॥

నాదనామక్రియరాగము ఆటతాళము

రంతులాడిగదరా॥ యీమనసుయెంతో॥ తంతులాడిగదరా॥ రంతు
లాడిగదరాగుణమంతలను గనిచెంతజేసదు అంతకంతకు తెలివినొందదు
శాంతమోసద్గుణముగానదు॥ యెంతజెప్పిననినదుమనసు॥ రంతు॥ గ
ట్టిగాగురునిలవదూ॥ గారడివిదగ్గలువట్టినని తాదెలియదూ పట్టుమనివర
మాత్మాకళయిదియట్టిదనితనదాచెలియదు॥ దిట్టముగలోకీలు తెలియదు
యెట్టిదోగురుసూత్రమెరుగకనట్టిమాటలవాచులాడును॥ రంతు॥ నిల్కడ
గనిలుచుండదూ॥ నాలుగుతోనలనడుమచాయలా మెలుగదూతోలుకొం
పలాతంత్రకారుని మెలుకువతాళకవెదకిచూడదు పలుకులోపలుకాలకిం
చదు॥ కుల్కుచునుకైలాసవాసునియలభమునతనలోనజూడదు॥ రంతు
ఆశపాశమువిడువదూ నాసాగ్రవీధినికాశియీశునిజూడదు భాసురంబుగ
భావమందున వసుధపై నవాంఛనలువిడువదు వాసిగావంచనలుమానకు
మోసగుణములురోసితనలో దోసములుయడబాసిచూడదు॥ రంతు॥ యె
రుకమార్గమువెదుకదూ యీవోభ్రమలనుగూడిమర్గుణము విడువదూ
అగమముతోమరిలనుభవార్థము వీరగురుపాదార విందముగరిగిపర్తిసుబ్ర
హ్మణ్యముమరువక మదిలోననమ్మితెసారనిర్మలదారిదొరుకును॥ రంతు॥

శ్రీరాగం—ఆటతాళము.

హరహరహరహరహరయిందురారా హరయిందురారా శంకర
యిందురారా॥ హరహర॥ నగధరపందితానమ్మి యున్నారనాగాచర్తాం
తారానన్నెలుకోరా॥ హరహర॥ దీనారక్షణదాహాదికూనీవంటి మా

నానామునచాలామరివేడుకుంటే | హరహర | నీలాకంఠశ్రీనేత్రీనేత్రానిశ
లాలోకేశా కాలాకంఠరసర్యాకలుషావినాశ | హరహర | అరమార
లేలానామొరవిహారోరా శరణాశరణుశ్రీశయిలామందిరా || హరహర
ఆనంద భైరవి-అదితాశము.

చూడపోదామూరారోయమ్మా శ్రీశయిలవాసునిచూడబోదా
మూరారోయమ్మ || చూడబోదామూరారేయ్యాడావింకళ మధ్యాకూడి
అడూచూనున్న కోటిసూర్యప్రకాశుని చూడా | వట్టిదేహము గుట్టూదెల
నీగట్టిగామననూకట్టివేయా వలెనానీదలచీ దిట్టముగానుదృష్టిపట్టించెద
రానివ్యాకాయట్టిమూలామునద్దురునిష్టాదెలానీవేగా | చూడా || చూపులా
కందానీవాడాటా చూపులోచూప్తేసూక్ష్మా రూపమైయున్నాడాటా
రేపూమాపనకానూకనుకాపాలనందూనానొక దీపామూవాలెదన్మయ ||
రూపమైయున్నావాడని | చూడ | అండాపిండామూలందూనాట బ్ర
హ్మాండామంతట నిండినెలుగూచూనుండేనాటా - యెండానీడయులేకా
నుండేస్థలామునందు | వంతువెన్నెలా శన్నులపండ్లూగై యున్నావాడ
ట | చూడా | అజ్ఞానలాకూచిక్కాడాటా | ఆవరబ్రహ్మము | నుజ్ఞానలా
కూడకూకూనటా | ప్రజ్ఞానామూనూ దెలిసిన పరమాగురుదూవీరయ్య
అజ్ఞావర్తూడు నుబ్రహ్మణ్యమునుతు నేలినవాడట | చూడ |

నాదనామక్రియరాగము-అటతాశము

సూక్ష్మములోపలమోక్షమునద్దురు సూత్రముదెలపింపదదే గదా
సాక్షాత్కారుడు ఆత్మలోపలను రక్షకుండుండేదేగదా | నూ || యిష్ట
లింగవేదాంతరహస్యము యెరుకనుయెరిగందదేగదా | యిష్టముప్రాణ
ముఖవమేకమై నిష్టనుబొందిందిదేగదా నూ | మూడేరులనడినాశము
లోపలమూలముదెలిపిందదేగదా అడుచునున్నాహంసను గూడుక | అ
నుభవమెరిగిందిదేగదా | నూ | దిర్విషయేంద్రియదోషరహితమైదృక్త
నిలచిందదేగదా | సర్వముకల్పితబ్రహ్మమునుచు మఃసంశయముడిగింది
దేగదా | నూ | అణువులోపలా అఖలబగంబులు అమరిన తత్త్వంబదేగ
దా ప్రణవాక్షరిలోపరబ్రహ్మమైపలుకుచునుండేది దేగదా | నూ | శ

ష ట్రిం శ త త్వ శీర్ష న లు

మలములారిటపై గావేలిగ కారణయోగంబదేగదాలమలమైననుజ్ఞా నను
భారన అమృత పాపంబిదేగదా । నూ॥ సప్తకోటి మంత్రంబులలోపలసా
రము దెలిపిందదేగదా గుప్తమయినపంచాక్షరిమంత్రము గోవ్యంబెరిగిం
దిదేగదానూ॥ తుమ్మిడిరగురు పాదాబ్జంబులు బ్రహ్మానందంబదేగదా
యిమ్మహిలో పలనుబ్రహ్మణ్యము సమ్మతినుంచిందిదేగదా సూక్ష్మం॥

దర్పారురాగం—రూపకతాళము

స్మరణశాయవేచునసా శివస్మరణ శాయవే స్మరణశాయస
ర్వపాప హరణమాయె సాంబశివునిస్మరణశాయవే సర్వజ్ఞుడు సర్వమ
యుడు సర్వాత్ముడు సర్వాసాక్షి శ్వరుడుశంకరుడుశిముడు సర్వేశ్వరుడ
నిదెలసియు । స్మరణ॥ శ్రీపతిపూజతుడు లోకనృప్తీకిసర్వాధికుండు అప
న్నులరక్షింపనుహరసుర బ్రహ్మదులగని । స్మరణ॥ పరతత్వాదితుడగు
పరిపూర్ణుడు । పరమాత్ముడు నిరతముశ్రీమల్లేశ్వరసేవేగతియనిమరిస్మ
రణ । సుస్థిరముగగర్భిపరి సుబ్రహ్మణ్య పౌదయమందు విస్తరముగవే
డుకున్న విశ్వేశుని వీరగురుని । స్మరణశాయవే॥

ఆనందభైరవి- అటతాళం.

చూడజీవచూడరా । బ్రహ్మాంబు నీలోచూడరా జీవాచూడ
రా॥ చూడరాబ్రహ్మాంబునీలోచూపురూపూవకటిజేసి మూడుమార్తు
లమూలమయిన వాడునేడనరాని బ్రహ్మము । చూడరా॥ కమలమూల
రింటపై గావిమలమూగా వేయి రేకుల । కమలమధ్యామోనవలిగేకార
ణాబ్రహ్మాంబునీలో । చూ॥ కోటిసూర్యప్రకాశమైన నాటకూడుండేటి
చోటూ । మాటికిచీన్మయానందాసూటిగానున్నట్టిబ్రహ్మముచూ॥ వంటి
స్త్రింభము మేడమీదను కంటిపాపను కరసిమెలసిమింటిమంటి రెంటినం
దున । అంలంటాకున్న బ్రహ్మముచూ॥ తొమ్మిడికిటికిలలోనా॥ తుమ్మిడి
రాగురునిపాదము॥ యిమ్మహిలోసుబ్రహ్మణ్యము నమ్మినానాదబుబ్రహ్మ
ముచూడరా॥ హిందుస్థానికాఫీ—అటతాళము

సాంబశివాయని సన్నుతిజేసెద । సాంబశివాయనిసన్నుతిజేసెద
సంభ్రముతోశివచదణముగొలిచెద । సాంబ॥ పాలలోచనామునిబాలుసేరి

తపనిజాలనమ్మి తియికజాలమునేయకు॥సాంబ॥అనుదినమున నినుముసమున
వేడితిని॥ కనికరమున సమకరుణతోజూడుము॥సాంబ॥తాళముమద్దెలను
మేలనజేనూకొని తాళిమీభజనలు తప్పకజేసెద ॥సాంబ॥ నగలేశుపా
దాములు॥ నతభక్తరతనయన తగుసుబ్రహ్మణ్యాయముకు తండ్రివి
నీవేనని ॥సాంబ॥

శంకరాభరణము-ఆటతాళము.

యెందుకేవినవ్రాసద్గురుబోధానందామూకనవ్రా॥ యెందుకేమ
ససా॥ నీకెంతిజెప్పినవిసవ్రా॥ ముందుగతులెరుగుగాక మోసమునొందే
వు॥ యెందుకు॥ దేహమస్తిమాని దెలిసీయుండియునీవుమోహ॥ వా
రధిమఃకిగిమోక్షమునొందేవు ॥యెం॥ నారిములేచినసారములోబాడ ఘే
రాదుద్విషయాదుర్గణములతో గూడి॥ యెందుకేవినవ్రా వెక్కిరిమన
సా॥ మాతగర్భమునందు మలమూర్తిముట్టు॥ జాతాకామిదిగో నీజన్మా
మాయను గుట్టు ॥యె॥ యెరుకాలోపల యెరుకాయెరిగి యెరుంగావు
మురికీజన్మముజూచి మొరసేవుచురీనీవు ॥యెం॥ ఏగాగురుని సేనావీనూ
లందున బోధాకోరిసుబ్రహ్మణ్యమునః దారిజూపూనట్టిమేధా॥యెం॥

శృంగారభోజి-ఆటతాళము.

శ్రీకారాముగభక్తిచూపిరులిచ్చిశ్రీగిరిభ్రమరాంబమాతల్లిశ్రీకం
కుశీశయలామ్లభాజనీనూచుముడేమాతండి॥శ్రీకారా॥ శంభూనీ
నామాంకమునందూసున్నట్టి శాంభావిమాతల్లి- సంభారముగభక్తజను
లరక్షించేటి శాంభూడేమాండి ॥శ్రీకారా॥ పదునాల్గుభువనములాప్రభు
వాగూళిపురాణిపార్వతిమాతల్లి॥ పదమూలూకొలచినావారికీవరమిచ్చు
పరశిముడేమాతండి॥శ్రీకారా॥ గిరులాకెల్లనుహిమగిరిరాజపుత్రీశ్రీగారి
యుమాతల్లి॥ హరినేత్రాకమలా పాదార్పితుడై నట్టిహరుడేమాతండి॥
శ్రీకారా॥ సర్వాజ్ఞప్రసన్నా సతతాముపాపించు శర్వాణిమాతల్లి॥ సర్వా
భారుడగుచు సర్వేశుడయినట్టి శర్వాడేమాతండి॥శ్రీకారా॥ భక్తిముక్తి
భక్తిభాగ్యమిచ్చు సర్వాశక్తియు మాతల్లి ॥ కృత్యున సుబ్రహ్మణ్య
మును దయనీలుభగ్గుడేమాతండి ॥శ్రీకారా॥

నాదనామక్రియరాగము-ఆదితాళము.

జీవానినునీపూదెలుసుకోవా! పాపనానంద్యుడు బాదాపద్మములు
గొలువాలేవా! కావరముననిను గానకనుంటివి! చావనిపుట్టనితావునుదె
లియవు||జీవా|| మూలామూమ్మాటి నెరుగాలేవా ముందూగతిగానవు.
మేలూనీలోనాగనుకున్నావా! కాలముగడుపుచు గారడీజేయుచు|జాల
ములోబడి జన్మమెరుంగవు ||జీవా|| మాయాలోపలాదిక్కినావామర్మా
మెరుగావా! కాయాదుర్గణను విడువాలేనా! చాయానినీగుచ్చేవ్వలుజే
యుచు! మోయరానిమోహంబునబడితివి || జీవా|| బొమ్మూటానె
రుగకున్నావా ! బూటకమాడించే అమ్మా అయ్యానూదెలియలేవా
తుమ్మిడిగురుపాదంబులు మదిసమ్మిన సుబోహ్మణ్యముచెప్పగ ||జీవా||
నినునీపూ తెలుసుకోవా!

ముఖారాగము-అట తాళము.

సమ్మిలీళనశంఖరాహరాహరాసమ్మిలిక భోహరాసమ్మిలిమి
పాదానాళికములు చాలాసమ్మిలి శివశంకరా హియ్యసీజ్ఞానహీను
ను పాపరుడాను ఈశ్వరానరమేష్వరా||సదాశివా|| పుడమిలోనరునిగావు
ట్టినందుకు భక్తిపుణ్యానంతునిజేయుమా ! బడలేచిబహుజన్మాబాధలన్ని
భవబందాదులెడబాపుమా ||సదాశివా|| సమ్మిలి పాలానడలివిష్టుబ్రహ్మ
దీనురలెల్లా పట్టికేరుచు లెరునాగా కాలాకూటముబట్టి ! కల్లోలామును
బొందికాపాదూమనివేడగ||సమ్మిలి|| పిన్నాచు తానినాసులనాగాచి
నయనట్టి కరుణాసముద్రాహారాశిరణాగతివిరుగుభయించినాశీవాశిరణు
చంద్రశేఖరా ||సదాశివ|| శ్రీకారాభక్తనశీకారానామనవిచేకొనినన్నలు
మా నీకేలాదయరాదూ నీలకంఠ దీనులాలకుపెన్నిదానమా |సమ్మిలి|
నిత్యులైరిమునులునిన్నూ పూజించీకృతార్థులైయ్యున్నారగా |ప్రోత్స
హముగతివుడేసరత త్వమినిశ్చములుపలుకుచున్నవిగా ||సమ్మిలి|| కా
వావేరాజామహేంద్రాచార్య మార్కండేయజగదీశ్వరా! శేవా
కూడను సుబ్రహ్మణ్యభక్తినియివుడూబోపుచుయ్య శంకరా |సమ్మిలి|

అనందభైరవిరాగము-రూపకతాళము.

కల్లగాదునిజమునిజమురా | సద్గురునికరుణమళ్ళి జన్మబాధలేదు
రా|| కల్లగాదుగురునికరుణవల్లతన్ను దెలసుకొన్న | మళ్ళిజన్మబాధనున్న
మముగన్న వారలకును|| కల్లగాదు|| అందరానిచెట్టుపండురా సద్గురుని
కరుణఅందరికిని అలవిగాదురా| యిందిరియములుగా సిలోనచంగమామ
వెలుగునొంది ముందుమాడుకళలుదెలసి ముక్తిగన్నవారలకును || కల్ల||
గాదు|| అయిదుఅక్షరములు చమపురాసద్గురునికరుణ అయిదుయిరువై
అయిదుఅక్షరములు అయిదుఅక్షరముల బ్రహ్మాండమయిన విధమునెరిగి కై
దువదలి భద్గురునికై దుశేయువారలకును|| కల్లగాదు|| మట్టితనువునాటకం
బురా| యామాయబ్రతుకుయిట్టిదాయబూటకంబురా| పొట్టికొరకువే
షములనువట్టికనుచు దెలుసుకునదిట్లమైన గురునిబోధధీరులైనవారలకు
ను|| కల్ల|| తుమ్మిడిరగురునిపాదము| హృదయగర్జనమందునమ్మియున్ననుబ్రహ్మ
ణ్యమూ| ఇమ్మహిలోభక్తనరుల నమ్మితిని సౌఖ్యమందిబొమ్మలాట జగ
మువరబ్రహ్మముగనువారలకును|| కల్లగాదు||

యదులకంభోజిరాగము. ఆటతాళము.

పాలించరాప్రాణాలింగా - ఆలించునామనవిలమితాధరధంగా
పాలించరాప్రాణాలింగా|| మూలామూసీవానేచాలానమ్మితిని- ఫాలాలోచ
నభక్తాపాలయాక్షితిని || పా|| ముందూమార్కండేయా మునులార్క్షిం
చీ| నందూవేడితీసీనాయు| దూపయయించి| పా|| శరణన్నాసురలానూకరుణిం
చాలేదా | శరణాగతతాగిగాశరణా దయరాదా | పా|| మ్రొక్కినావ
రామిచ్చా చక్కాసిదేవా | దిక్పైయుంటివి సర్వాధీనులాబోవా
| పా|| మహాదేవాశివవాదామస్తేజాలింగా| సహాయాడవై మాకుసౌఖ్య
మొసగంగా | పాలించ|

నాదనానుక్రియ-ఆదితాళము.

నకారమకారశికారనకారయకారములును జరియించు| నమఃశివా
యనుచుంత్రముగావర్తములను శిగర్పమా | అనంగమాపునియాతక
రక్షకుసీఆదిదేవునులయించు| అనంతజన్మములందున చేసినఅఘములన్ని

(౨)

పత్రింశతత్వకీర్తనలు

౪

హరియించు॥న॥ పంచవింశతితత్వనాథుడగుపంచముఖుడువరుడంచు । పంచ
లింగములపంచామృతము ప్రసాదములుసేనించు ॥న॥ మానవజన్మంబెత్తి
నందులకుమహాదేవునర్పించు దీనులపాలిలపెన్నిధిచూకుదిక్కునీవేగతియెం
చు॥న॥ శ్రీకరుండగు శ్రీగిరిమల్లేశులశివుడైవమటంచు యేకాలంబును
మరువకుమీ యల్లప్పుడుమదిలోనుంచూ॥నకార॥ శివచరణులపన్నిధిగన్న
పుడేశిరమువంచిశరణంచూ । శివసాయజ్యముసిద్ధిగల్గునని శీఘ్రముగామ
దినంచూ ॥న॥ వీరగురునిచరణారవిండములునిడువకగురిగానుంచూ ।సారె
కునుబ్రహ్మజ్ఞానహృదయమున సదాశివుని పూజించూ ॥ నకార॥

జగద్గుహాటిక గము—ఏకతాళము.

దేవమహాదేవదేవదేవంకరా - శేవకుడను గావుమయ్యచంద్రాశే
ఖరా॥దేవమహాదేవ ॥ నీరజాక్షపూజితనిగమాత్మ గోచరామారవైరిత్తి
పురహర పుమామహేశ్వరా॥దే॥ హరహరగిరిజాకళతహరీసాయకా
మొరవిని రక్షింపుమయ్యమోక్షనాయకా ॥దే॥ భానుకోటిదివ్యతేజసా
పనాశనాగానలోల మానససుజ్ఞానపోషణా ॥దే॥ పరిమివెలయురామ
లింగపాదపద్మమా గర్జితఃసంబ్రహ్మజ్ఞానుకవినిబోవుమా॥

ధన్యాసిరాగము—ఆదితాళము.

యెందుకయ్యాజన్మామెందుకయ్యా । అజ్ఞానజన్మామెందుకయ్యా
జన్మామెందుకయ్యా ॥ యెందుకయ్యాజన్మలేనగతిముంచుగానాలేక బ్ర
హ్మనందమూనెరుగాకసతులంబొందు గోకెనానిజన్మామెందుకయ్యా ॥జ॥
ముట్టులోనా బుట్టిపెరుగుచు ముట్టులోనామునేగితే యచు-వట్టిమోహ
మానజిక్కి-గుట్టుతెలియాచేనిజన్మామెందుకయ్యా ॥జ॥ అంగమూల
అడదానిసంగమూగూడాక అ తొరంగమి మవే అంగుచున్నాలింగిమూ
దెలియానిజన్మామెందుకయ్యా ॥జన్మా॥ పెద్దలదూషించియేమోనుద్దు
లూజెప్పుచుకొయ్యామొద్దులొనలెనుడి మోక్షసిద్ధినిబొందానిజన్మా
మెందుకయ్యా ॥జన్మా॥ సుందరి బుగ్గిసిగురుమా-బుబ్రహ్మజ్ఞానమాకు
దెలువగ-అందరిలోనున్నయిందూ శేవచరి దెలియని జన్మామెందుక
య్యా-జన్మా॥

జంఝూటిరాగము ఆదితాళము.

యెన్నివిధంబులనన్ను తిజేసిన-యెన్నిటికిదయరాదుగదా - శివయెన్నివిధంబులనన్ను తిజేసినయెన్నిటికిదయరాదుగదా । కన్నతండ్రివనికరిచ రాంబరనిన్నే నమ్మినవాడనయ్యా పన్నకభూషణపావవిమోచన - విన్న పమునువినవేమయ్యాశివ ॥యెన్ని॥ ఆజహరిసురలందరుశరణనగా నిజము గరక్షించితివయ్యా - భజనలోడమీప్రార్థనజేసెటి భక్తుడనూపలుకగ దయ్యా ॥యెన్ని॥ శరణాగతవిరుదాంకుడవనిమీచరణము లేగతియంటి నయా-కరుణాసాగరకారణవిగ్రహ శరణుశరణుశరణంటినయ్యా ॥యెన్ని॥ సర్వసాక్షివే సర్వేశుడనయి సర్వమునీనైయు టినయా మరువనట్టిశివ మంత్రసారమును-మరిమీదరిశనమిచ్చినయా ॥యెన్ని॥ ధవళవణబెజ వాడపురీశ్వర-దైవశిఖామణిదయతోడా - ననగ రేవోసుబ్రహ్మణ్యమును శేవకుడనుబ్రోవగదయ్యా ॥యెన్ని॥

ధన్యాశిరాగం-ఆదితాళం.

సదాహంసమశివాయనుమనస్సరణశాయవేవోమనసా - నిధాన ముగనిజమిదేగదా- గురుపదంబుగొల్వచేవోమనసా - పదంబుగొలిచితెనక మపదంబై పావనమవునెవోమనసా- ముదంబునను యీనిధంబుగా- మది పదిలముశాయవేవోమనసా- పదిలపరచగ్గాపె గాయంకొనికలుకుయున్న దే వోమనసా-పదిలయిదింటనుపల్కుచు- నుండేవణసముద్రవేవోమనసా - ప్రణవములోపల సాక్షాద్బ్రహ్మను అణునె యున్న డెనెవోమనసా-అణవు లోపలాఅణులజగంబులు-అమరియుండెనోవోమనసా - ఏగగురుచరణారవిం దమకరందముగ్రోలవేవోమనసా - సారమానుబ్రహ్మణ్యహృదయమునసా ధనశాయవేవోమనసా ॥ సదాహంసమశివాయ॥

శంకరాభరణము-ఆదితాళం

కోటప్పగొండాకనుగొంటిమీ కన్నలానిండా - సాటిదైనము లేదూన్వమీయల్లమండకోటీశ్వరునిబుధులకొనియాడుచున్నట్టి । కోటప్ప! కోటిప్రభలనేకాకోటాజనులుగొల్వ- కోటివ్రకాశమై కొమరొ ప్పూచున్నట్టికో॥ యేదికూఢాదినాయెడలేనివింతాలు - నాదీనిశివరా

త్రినాటిలమరులుజేయు ||కో|| చెప్పాతరముగాదుగొప్పామేళముభవనులు
యెప్పుడుమోగూచుయెన్న శక్యముగాని ||కో|| శరనన్నావారినికరుణిం
తుననిబిరుదుధరించియున్నట్టి దైవాశీఖామణి ||కో|| సుజనభక్తవరుల
సుబ్రమణ్యమూను నిజముగారక్షించునిత్యానందమైనా||కోటప్ప||

హిందూస్తానికాపి.ఆదితాళము.

కోటిశ్వరామముకోరిభజించెద - కోటిశ్వరామముకోరిభజించెద—
సాటివారెవ్వరిననన్ను తిజేసెద ||కో|| శరణనివేడితినికరుణనుజూడూమ
ని- వరములొసగినావాంఛలీడేర్చుమని ||కో|| కోటిప్రభాలుతమకొండను
యుండాగను- పాటిగాకై లాసముప్రత్యక్షమిదేనని ||కో|| యెక్కడజూచీ
నను- యేకసంభ్రాములను - పిక్కటిల్లూచుమిముప్రేమతోగొల్వాగనూ
||కో|| యుల్లమునందుననూ | చల్లనిదయాగల | గొల్లపేరంటాలునుగొల
చెదదలచెద ||కో|| భక్తుడుసుబ్రమణ్యభావమూనందుననూర్క్తిగబ్రోవు
మనిరక్షణ కతావని ||కోటి||

నాదనామక్రియరాగము.ఆదితాళము.

సర్వముకల్పితబ్రహ్మమయంబని శద్గురుకృపనుసౌఖ్యమురా . దు
ర్విషయేంద్రియదుర్వితానులకు గర్వలక్ష్మిమరిగానదురా ||సర్వము|| కా
మక్రోధములుగానిదిరాయిదితామసగుణలకుతగులదురా | నామరూప
ములునటననెరుంగనిపామరులకుయిది పట్టదుగా || సర్వముచిక్కుచీకటి
లేనిదిగా తనముక్కుకుపైగానున్నదిరా | మక్కువతోయీమాయను
కూడిననిక్కుమోతులకుచిక్కదురా ||సర్వము|| దగ్గిరతనలోనున్నదిరా
యిదియెగ్గులుసిగ్గులులేనిదిరాముగ్గురులోనిమూలముదెలిసిన నిర్గుణబ్రహ్మ
మునిత్వమురా ||సర్వము|| గారడివిద్యలుగలుగదురా వీరగురునికృపను
న్నదిరా | సారముసుబ్రహ్మణ్యహృదయమునకు శద్గురుపాదప్రసా
దమురా ||సర్వము||

ఆనందభైరవి.ఆదితాళము.

మాయలోపలబుట్టిమాయలోపలబెరిగి మాయదెలియవుగదేమన
సా| మాయాకాలమునందు మమతలోబడినిన్ను మరచితినిగదవెరిమన

... మార్గమున శిర్డళాయవ్రాతే
 నివసా! నా ముఖముననుచు నాకు బులులదెవవు పాట్లకొరకే
 గదామననా! పుష్పచంద్రునిచున్నవలదెవవు గుట్టుదెలియవు పెరి
 మనసా! మాయ! అక్షయమునున్నదేవీ! గురుగోపినీ! అక్షరముమరు
 వకేనుననా! దీక్షగానుభవమణ్యముహృదయమయ పంచాక్షరముపతి
 యించుమనసా! మాయ!

శిర్డళాధరణము—అటతాళము.

యేదిరాలింగానీదయన్నాపైరాదాధవళంగా! యేదిరాలింగానీవా
 దిదేముడవానిపాదామునమ్మితి పాలనాశాయావు! యేది! పన్నాగాధర
 రమాపావానానామాఅవన్నాడానయి యిటులాప్రాధానజేసితి! యే
 దీప! కొండయిల్లుయెండికొండనివాసాము దండిదైవమా నీలండాజేరితివ
 య్యా! యేదీ! శరణానిమీపాదస్మరణజేయువాది! కరుణింతువనిశరణాచి
 రుదూగలిగెనెండి! యేదీ! దీనులారక్షింపాదిక్కునీపైయుండి! ఓంస
 మనీవాయంబటమానిపలుకావ్రా! యేదీ! అతిభక్తతో గర్విపతిఃసుబ్ర
 హ్మణ్యమతిని శ్రీగిరిలింగాస్తుతిజేయుచుంటిని! యేదీ!

హిందూస్తానికాఫీ—అదితాళము.

అంతావట్టిదిరాధగవంతునిచింతేగట్టిదిరా! అంతావట్టిదిరా! సంత
 కూటాసంసారములోబడిఅంతరంగమానందముదెలియవు! అంతా! మాట
 లేలపదరామాయానాటకమిదిగదరా! కోటిధనంబులు కొల్లబుచ్చునాకూ
 టికేగదాకొరగదంకు! అంతా! మోసపోకవిసరా దగ్గరమోక్షము
 కనుగొనరావాసిగభక్తివైరాగ్యమున శేషత్రివిధప్రసాదమునొంద! అం
 తా! కూటమైనచోటానీలోనూటిగలుగుబాట! యేటిదన్యమిదియెంత

బెంచినాకాటికేగదాకాసునేయదుర|| అంతా|| తొమ్మిదికంతలురాదేహ
మునమ్మికలేనిదిరాతుమ్మిడిరగురుపాదంబులునిజబ్రహ్మమునుబ్రహ్మణ్యం
తేలియగ||అంతా||

ఆనందభయిరవి-ఆటతాళము.

నాయనానందివాహనా నన్నుగన్నతండ్రి శ్రీశైలవాసానమఃశి
వాయు|| నాయనానందివాహనా|| నాయనాయీలోకమున అన్యాయము
గజన్మింపజేసీ-కాయమనకాగృహంబును కల్పితముగాజేసితివిగా|| నా
యనా||సారహీనమైనయూసంసారమనెనకిట్లు వేసి ఘోరభీకరులైనతల్లు
రిదాఁకావలినుంచితివిగా|| నాయనా|| యింద్రియాపంచముహస్తములం
దునాలరదండమేసీ - ముందుగతులెరుగానివ్యసనాబంధమూనానుంచితి
విగా||నాయనా|| ఆశచాశములనేటిలడవికితోసి విషయావరకమందున
మోసిమోయనికోర్కెశరమునదోసమనేబరు వేసితిరి కా||నాయనా|| కన్న
తండ్రిసర్వలోకకారణాదై వంబునీవే- విన్నపముసర్వాపరాధివి పున్నతప్పు
క్షమింపుమంటిని||నా|| యీశ్వరామీశాదభక్తుని శాశ్వతముగాజేయుశ్రీగ
రీశ్వరాఽర్చిత సుబ్రహ్మణ్య శివశ్యరుని రక్షింపుమంటిని||నాయనా||

ధన్యాసి-ఆటతాళము.

వట్టిదీచూయాశరీరముగుట్టూదెలసూకోండయా- బట్టబెల్లె నట్టి
శాశ్వతబ్రహ్మమునుగనరేమియావట్టిదై పోతుందిదేహము మట్టిదై పోతుం
డయా||వట్టి||పున్నదేదోలేనిదేదోవ్రాహ్మజేసూకోండయా- కన్నతల్లితండ్రి
గుడునికరుణదెలియారేమయా||మ||యెన్నివిద్యలుయెన్నివృత్తియెన్ని నేర్పి
ననేమయా - కొన్నిదినములెగాని నిక్కంబన్నపదవిగానయా||వ|| యల్ల
బాంధవులన్నదమ్ములుయందరుండిననేమయా - తల్లిపోయేనాడుమెవయా
తనకుసాయముగారయా||వ||యిల్లుమేడలుధనమునాదని. యేలభ్రమజెం
దేదరయా- కల్లన సారంబువెంబడి- కాసుపీసమురాదయా||వ|| పేరులేనికా
ట్టనానాకపేరులేనీపండయా | పేరులేనీపండుగన్నా | ప్రేమదీరీపోనయా
|వ||సిద్ధుడయినా తుమ్మిడిరా| గురుని శిష్యాజానయా| శిష్యముగా సుబ్ర
హ్మణ్యము జెప్పినావినరేమయా||వట్టిదీ||

మాయాదేలియప్రన్యాయమా యీదేహమూఘాయాముగాదూ
సుమా॥మాయమ్మామాయయ్యా మాయన్నాదమ్ములూమాయిల్లువా
కిభూమాయానీబలుకూచూ॥మా॥వలలోనాబడ్డట్టివనమ్మగారీతినీ॥ బలు
చిక్కులోబడ్డాపక్షివిధమైతివి॥మా॥ గాలామామింగీనామీనామూవ
లెసేవూ॥పాలుమాలినట్టిభృమలాగూడితివయ్యో॥మా॥ కలలోనాగన్నట్టి
కలిమీనంసారామూ॥కల్లవృపంచాము॥ కాసంతానెరుగావు॥మా॥ ఇమ్మ
హితుమ్మిడివీరాగురుని మాదీవమ్మి॥ సుబ్రహ్మణ్యసమ్మాతి దెలుపా
గా॥ మాయాదేలియప్ర॥

హిందూస్థానితోడి-అదితాళము.

లింగనీకునామీదా లేదూగదాదయా॥మంగళప్రదాయాకరుణాం
తరంగూడావయా॥లిం॥ అఖిలాసురలూ క్షీరాబ్దిదరచీనావేళా॥ సకలభీతి
నొందానిరగునబోవాలేదా॥లిం॥ రావాణకుంభకరిణా॥ గాత్రసులాను
దృంచీ॥ పావాసరాముడుపూజింపా వాపాముబాపాలేదా॥లిం॥ వెన్నూడు
భక్తితోడ॥ వేయూవిధంబులకన్ను అర్పించినంతాకాంతలీడేచ్చాలేదా
॥లిం॥ శరణానీరూపాదస్మరణ జేయూచున్న ధరనుసుబ్రహ్మణ్యమునీ
వరములోసగుమన్నా॥లింగనీకు॥

నాదనామక్రియ-అదితాళము.

గురుప్రసాదముమరుకెమనసా గురునిపాదము॥ అరయయెనబని
నాల్గుయోనులఅఖిలజన్మాబాధాన్నీ॥ వరుసతోసంసారమాయా॥ వార
ధినిదాటించునట్టి॥గు॥ అంగలింగజానదీక్షానందమును బొందించిలంతారం
గమందు వెలింగెయిష్టాలింగమును సేవించునట్టి॥గు॥ కోటిసూర్యప్రకాశ
యెమనానాటకూడుండేటిచోటూ॥ మాటికీచిన్మయానందా సూటిమది
నాటించునట్టి॥గు॥ అక్షరద్వయమందువరమహంస సద్గురుపాదవద్దము॥
సాక్షిసర్వాధారుడగుజగద్రక్షకునిజూపించునట్టి॥గు॥ వీరగురుచరణారవింద
ము॥గరిగిపరీ ముబ్రహ్మణ్యము॥ కోరిమదిభజించు భక్తిసారమును
యిరిగించునట్టి॥గురు॥

నాదనామక్రియరాగము ఆదితాళము.

బండగుణముగల మొండిపామరుడుభక్తిచంశుడౌనా- దండిగపద్ధు
రు పాదమునమ్ముకి ధై వముగనువడునా॥బం॥పతిప్రేతమెరుగనిపణతులుమ
రితనపతినిగొల్వగలరా॥ మతిహీనములేతి-గేటి వెకపలుమనసునిలుపగల
రా॥బండ॥అంధునిచేతికిఅద్దముయిచ్చితె సుందరమగువడునా చందనంబు
మోసేటిగార్ధభముసుగంధము కనుగొనునా ॥బం॥ మక్కువతోస్త్రీజాల
ములోబడిమాయ దెలియగలరా॥ కుక్కతోకమరిచక్కగగట్టుచు॥ కడు
రుపర చగలరా॥బం॥అంగమునార్గురుదొండలుబట్టకలింగముగనగలరా॥ముం
గలగతులుముదంబునదెలియక ముక్తిబొంగలరా॥బం॥వీరగురుకృపవేనిమ
కిదెలియక వేదాంతుండౌనా॥ సారముసుబ్రహ్మణ్యహృదయమునసాధనగు
రుకరుణా॥ బండగుణముగల మొండిపామరుడు ॥

హిందూస్థానికాఫీ-ఆటతాళము.

మంగళామయ్యచూ యిష్టాల్లింగా॥ అంగాజావయిలిమితాబడ
భంగా॥మంగళామయ్య॥యిష్టా॥చూపులోపాలచూపూమిరూపూ॥ పా
పాహరకారాదాపూమిప్రాపూ॥మం॥ యిడాపింగాళా నాడీనిలాసాకూ
డా నాడీనాకూడాలినాసా॥మం॥అండాపిండాబిహ్మండతక్యాపా॥ నిండి
వెలిగేయఖండా స్వరూపా ॥మం॥ మధురామయినట్టినునసూమియందో
చదరానివ్యాకసాఖ్యమేచూ ॥మం॥ నిప్పురామూగానిజళివయోగా॥
సుబ్బరామస్వాముకుచూఘాతే॥మంగళామయ్య॥

కం॥బ్రాలాతప్పులుశబ్దము॥సాలంగాలేనిశబ్దసంగతివెల-కుం॥

గేలంబెట్టకతిట్టక॥పోలంగాదిద్దరయ్యబుధజనులారా॥

శ్రీగురుచరణారవిందార్పణమస్తు.

పత్తింశతత్వకీర్తనలు-పంచూర్ణము.

శివ కీర్తనలు

క. శ్రీగణాధాయని నే, బాగుగ శ్రీగురుని గొలుకు భారతిఁతలకున్
యోగాక్షరి శివతత్వము, మాకెరుగఁజేసవచ్చునుహిలోగురువా.
కీర్తన. ముఖార్చితాగం—ఏకతాళం.

పాహిమాంశివా పాహిమాంశివా పాహిమాం నమశివాయపాహి
శివశివా । దయా జడమీ దై నమాశివాదయనాగర్గా మీదయా యే
దయా । పాహిమాం । నీమనఃక్రియానిష్ఠ లెరుగనూ నీనామమే సదా
శివాయ సమ్మీనాడనూ । పాహిమాం । కష్టకర్మమూ కడకుదోలుమా
యిష్టకామ్యమూలుమాకిచ్చి బ్రోవుమా । పాహిమాం । పరాకేలరాపరా
మేష్వరా పరవ్రతశ్రీశైలలింగ పార్వతీర్పరా । పాహిమాం ।

క. పలుకులకు నందఁగానిది, తలపను నిలుచుంగవశమే తనుతా గనకన్
నిలకడ నిర్మలజ్ఞానికి, వెలుపలలోపల వెలుంగు వెన్నెలశిష్యా.

కీర్తన ఝంఝూటితాగం—ఆదితాళం.

శివశివాశివా శ్రీగిరీశ్వరా శేవకుని నాచింతా దీర్పరా । శివశివా
శివా । నందీవాహనా సమ్మీయుంటిరా యిదుశేఖరా యిష్టలింగమా
శివశివాశివా । యెన్నివిధముల యెంతోవేడినా పన్నగాధరాపలుకవేమిరా
। శివశివాశివా । పాలలోచనా పాపనాశనా బాలునేలినా భక్తపోషనా బావ
జాంతకి భక్తపోషకా కాన్తబ్రోవనీకన్నా లేరుర్గా । శివా శివా । సుందరంబు
గా సుబ్రహ్మణ్యమూనము నీదయానంద మివ్వరా । శివా శివా ।

క. జననము మరణము లేనిది, ఘనగురుదురగారనమున గనునటమీదన్
మనమునయిందియజాలము, గనుచూపును వశముజేయుగవరాశిష్యా

అరహరాహరా ఆదిదైవమా । మరిమరీ సదామరి భజింతుగా ।
హరహ । మొరాలించగా మొక్కుచు టిరా ధరాసేసరీ దైవామేది

। హరహరాహరా । పాలలోచనా పాపనాశనా బాలునేలినా భక్త
పోషకా । హరహరాహరా । శూలదారణ శుద్ధనిగ్రహ మూలకారణ
మూర్తినీవెదా । హరహరాహరా । మమ్ముతోవరా మార్కండేశ్వరా
అమ్మాలయ్య నన్నాదారింపరా । హరహరాహరా ॥

క. ఇష్టము పోగాము భావము, నిష్టను తనలోననిలిపి నిశ్చలబ్రహ్మం
కష్టము కర్మము నిన్నియు, నష్టంబయిపోవుగదర నమ్ముము శిష్యా.

కీర్తన, బేహగ్ రాగం—ఆదితాళం.

శివశివ బోవరా శ్రీగీర్త్యరాజవనిలోనీనరి అధికలెవ్వారుర। శివశివబోవర
మనవిని మార్కండేయముచనునబ్రోచిన ఘనడననుచు మననిను గొని
యాడిలే। శివశివబ్రోవర॥ దీనుతారిక్షించే ను హాదేవుడవానీ నిన్నే॥ మా
నసామునా బతిమాలితి భక్తిహోనూ॥ శివశివబ్రోవర॥ సుకవిగణిపర్తి॥ను
బ్రహ్మగ్యామ్ము యిక నీడయాకోర్కె లీడేర్చరావేగ ద్రవశివ బోవర।

క. అన్నది విన్నది కన్నది, నున్నదియో లేదో యనుచు సుర్యస్థితిలో
యెన్నివిధంబులు దెలిపిన, చిన్నది కలియేమెరుగు శిష్యము శిష్యా.

కీర్తన రుంఝూటి రాగ—ఆదితాళం.

నిన్నే నమ్మియుంటివా సరాశివ నిన్నే నమ్మియుంటివా నిన్నే న
మ్మియుంటి పన్నాగ భూషణ విన్నాపమూలింపు కన్నాతండ్రి వాని
॥నిన్నే॥ యాక్షితియందు ప్రత్యక్షమై వరమూలు సాక్షాత్కరించి క
టాక్షించరావేగ॥ నిన్నే నమ్మి॥ మందరిశ్రీకై లమల్లేశ్వరా లింగ యందు
దర సుబ్రహ్మణ్యమందూని దయజూడు॥నిన్నే నమ్మి॥

క. గురువనగ గుణరహితుడ, మనోఘ్నండు లోక నిందుచుదమత్సరుడౌ
తరువును తెనేమెరుగును గురుశును బాపేతినాడు గురుడౌ శిష్యా.

కీర్తన. రుంఝూటి రాగ—ఆదితాళం

యెంతవేడుకుందూను శివశివా అంతరాత్మ నీవే అద్విదైవమానీ
॥యెంత॥ సంతతామునే నీస్మరణజేయుచుంటి అంతరంగము నీకింత నిర్ధ
యయేల॥యెంత॥ బావజాంతకా నీ పాదపంకెరుహ శేవకూడనా నీశ్వర
ణజేయుచుంటి ॥యెంత॥ దయను జూడుమాని దైవరాయయని భయ
ముదీర్చుమాని భక్తరక్షణానీ॥ యెంత॥ శుభంగీరీశా సుజనపాపకాయా
ని సుబ్రహ్మణ్యమూసజాచిబోవుమాని॥ యెంతవేడుకుందునుశివశివా।
క. గురుశిష్యావులు చేయని, నరుడౌ పాపరుడుగాని నమ్ముముధరలో
కరగని చిట్లపురీతిగ, యెరుకను దెలియంగ వేడు మేమిర శిష్యా.

శక్తిరత్న. నాదనామక్రియరాగం—మాపకతాళం.

శివశివయనేటి మంత్రసిద్ధి యెట్లుగల్గురా! యేవిధమున శివుని భక్తనేవ మాకుదొరకురా! భువనములకు సర్వకర్త భుజగభూషణుండురా! అవనియందు అధికులైన ఆదిమునులెరుంగురా! శి! కళ్యాణపట్టణమున కారణాచార్యులైన అల్లమా ప్రభునిగన్న హరుడు బసవడెరుగు! శి! కూరదానవులనుద్రుంచి కోరిశివునిపూజజేసి సారమైనలింగనిష్ఠచారి రాముడెరుగురా! శి! గట్టిగానుమనసువేగ కట్టివేసి యింద్రియములు! పట్టివ్రేతము జరిపినట్టి ప్రమదులే యెరుంగురా! శి! అంగలింగ జ్ఞానదీక్ష లయిదు అక్షరముల మహిమ జంగమయ్యతుమ్మిడిర లింగగురు డెడంగురా! శి!

క. అంగములోపల నుండే, లింగము తెలియంగ ముక్తిలేశంబైనా

దొంగలకు దొరకనేరడు, ముంగలగతిదెలియవలయుముఖ్యముశిష్యా

శక్తిరత్న. ఆనందభైరవి—ఆదితాళం.

బసవలింగేశ్వరుని భక్తభజనా చేయండి. పశుపతివరములోనఁ గేటి ప్రభువునిగనుగొండి! తనువులు అస్తిరము నిజము తరచిచూడండి! జననమరణములులేని ప్రభువుని గనుగొండి! బస! పాలలో చనుచి మీరు ప్రార్థనచేయండి! బాలానిమార్కండునిబ్రోచిన! భగ్గునివేసిండి! బస! నందివాహనునిహృదయ! మందునిలువండి! సంచుయివ్వక యల్లప్పుడు స్మరణచేయండి! బస! కామక్రోధలోభమూలు కడకుజన్మండి! తామ సూలతోటి పాత్తు తగలనివకండి! బస! మదనవైరి పాదమూలు మరు వకుండండి! సదమాలచార గురులింగార్చనము సాధనచేయండి! బస! శరణములశరణమువంచి! శరణుచేయండి! ధరసుజ్ఞానము మోక్షము వారి కిదయను గలదండి! బస! రాజమహేంద్రమాన వెలసినరాజుచుచుండి రాజశేఖరుభక్తుల రక్షించుటయిటుగండి! బస! యిష్టలింగమూర్తి సము ముయేదీగాదండి! శ్రేష్టమునుభ్రమణ్యముజెప్పిన నిష్ఠనునుండండి! బస!

క. అయిదుక్షరములు గడుపుచు, అయిదింటిని పదిలపరచి ఆనందముతో

కయిదుపదలించుకొనివిను, కైదారింటిశేయు ముక్తిగలదుర శిష్యా.

శ్రీరత్న, శంకరాధరణం—అదితాళం.

శ్రీకర్తవీరసము శ్రీశైలము శిఖరదర్శనముజేసితిని పాకటబ
మువిధ జన్మదుఃఖములు పాపములను యెడబాసితిని శ్రీక విశ్వాధీశరు
ద్రోయని శృతులను పశ్చిమవరచగానామదిని శాశ్వతవైభవ మోక్షమొ
సగుశ్రీశైలలింగమని దె సితినిముందుగళివసుతు సాక్షిగణపతికి వందనం
బుగావించినీ నందిభృంగిచండీశ్వర ప్రముఖులు నమోనమో స్తుతిజేసి
తిని శ్రీక ప్రమదగణంబుల పాదపద్మములు ప్రణామజేసి నుతియించితిని
అమితానందముశ్రీగిరీశ్వరుని ఆహానన్నలజ్జాచితిని శ్రీక ఒప్పుగాను
పాతాళగంగలో తెప్పసతీర్థములాడితిని అప్పుడె హరినేత్రాబ్జపూజితన
కభిషేకంబులు జేసితిని శ్రీక భూరిదయాకర భూతనాథునకు భూతిగంధ
మర్పించితిని-దారిబిల్వధళ ధూపదీపములు ధవళాతులలు ధరించితిని
శ్రీక రంగుగమది నుప్పొంగుచునూ బంగారుపూలపూజించితిని
జంగము శ్రీగురు లింగమూర్తిని జయమంగళమని పాడితిని శ్రీక నారి
శేఖ ఖడ్గారఫలములును నయివేద్యంబులు యిచ్చితిని సారెకు సరిగమ
వదనిన యనసంగీతనృత్యములు సల్పితిని శ్రీక శంభోహరహర యని
ఖడ్గారపు తాంబూళులు లొసంగితిని నాంభమూరికిని సర్వకర్తకును
సాష్టాంగంబులు చేసితిని శ్రీక సర్వలోకమాతకు బ్రమరాంబకు సర్వా
ణికి ముక్తిని సర్వేశ్వరుడగు మల్లికార్జునుని నన్నుతిజేసి భజించితిని
శ్రీక ముందుగ తాతముతాతారములకు ముక్తియివ్వమని వేడితిని
కనించిన తలిదండ్రీకి శాశ్వతకై నశ్యము కరుణింపుమని శ్రీక నగ
శంకరాధర సమశివాయని న నాధముల గొంచితిని బాగుగ భక్తిజ్ఞాన
మార్గమున ఆగమార్థ మార్పించితిని శ్రీక సునర్ణపంపిర శుద్ధాగ్ర
హుని శుభ్రమణ్యమున బ్రోవుమని అవనిలోభక్తుల ధారుడనిఅడి
గితి కోర్కెలిడయ్యమని శ్రీక

లింగాలాల్లి ధవళాంగలాల్లి భృంగీవృషభక్షాణారాయా పుత్రా
లాల్లి గూలింతా బాలింతా మనసుందారాంగీకి యాలీలాబుట్టూటా
యెంతో బుణ్యామాయెనూలింగాజోలాబాడి జోకొట్టితే కేవలశ్రీపూ

లింగా నీకూ మ్రొక్కేదానంటే నిదురాబోయేవూ |లింగా|యెత్తుమరగి
నావూ నిన్ను యేమిసేతూరా లింగా పొత్తులాలో పవ్వళించూ
పుణ్యమాయానూ |లింగా| నందీనక్కీ ప్రమదూలాతో అందమల
రాగా పొందూగాదేవాతూలంతా పువ్వులుగొయ్యూగా |లింగా| కొడ
వభూరీవావూడావై కోర్కెమీరాగా యడబాయాకా శిరులోసగూమీ
యెలమీతోవేగా |లింగా| భభానారాయూనీ ప్రతమూచెల్లినీ వారా
యిల్లాలీకిబిడ్డాడవై యిమిడినావూరా |లింగా| బాగుగా కైలాసామూ
నా భక్తులతోనూ వేవేగామీవేంచేసిరా నెలమీదయతోనూ |లిం
మహిమీకాలాలింటి సుభ్రహ్మణ్యమునేలీనా| సాహసామయినట్టి గిరిజా
సారంగానయనా |లింగా|

మంగళహారతి—సురటకేదారశాళరాగం.

జయమంగళం నిత్యశుభమంగళం సద్గురుమూర్తికి జయమంగ
ళం నిత్యశుభమంగళం జయమంగళము మీసం జంగామాగురులింగా
జయభక్తాహృదయాబ్జాభంగా జయసర్వాపాపనాగ |జయ| అష్టవ
రణాశిష్యాలాకూ అఖిలాముభోదించి సద్గతి యిష్టలింగామూర్తి యం
దూనిష్టనిలిపినా గురునాకూ |జయ| పంచభూతాశరీరా పంచ విషయేం

ములు పంచలింగారూపమూ గావించినా సద్గురునాకూ |జయ|

షడ్భక్తామూలయః దూషల్లింగాసందానా పరవశేషదస్తలాసుజ్ఞానియైనా
నర్వజ్ఞమూర్తికివుడు |జయ| శ్రీకరాగోకర్ణసిద్ధ వీరయ్యగురునాకు శ్రీకం
టిశ్రీశైలీశునకూ శివలింగామూర్తికివుడు |జయ| గర్భిచరివంసామూనా
గలిగినా సుబ్రహ్మణ్యమును కరుణించి యిరువైయొక్కదీక్షా క్రమమిచ్చి
రక్షించినగురునకు |జయమంగళం|

సంగమార్గము.

12457

